

DE EPISCOPO

LIBRI QVATVOR

In quibus fusè disputatur

De Præsulis Electione. De Persona eligenda, & Iustitia in electione seruanda.

De alijs rationibus Episcopum constituentibus, vt de Confirmatione, Possessione, &c.

Tum etiam de Præseruatione, Postulatione, & alijs Episcopatus functionibus.

AVCTORE

P. ANDREA GERVNDA

Societatis Iesu Theologo.

Neapoli, Typis Iacobi Gaffari. M.DC.LIII.

Superiorum Facultate.

APOCAL. II. ET III.

Archangelus Michael. | Angelus Ephesi.

Archangelus Gabriel | Angelus Smirnæ.

Archangelus Raphael. | Angelus Pergami

EPISCOPVS

PATRIS ANDREÆ GERVNDÆ THEOLOGI SOCIETATIS IESV.

TOMVS SECVNDVS

Archangelus Vriel. | Angelus Thyatiræ.

Archangelus Sealtiel. | Angelus Sardeon.

ODORO VVLNERE

Archangelus Iehudiel | Angelus Philadelphiæ

Archangelus Barachiel. | Angelus Laodiceæ

Neapoli apud Franciscum Sauium Typographum Curiæ Archiep.

EMINENTISSIMO PRINCIPI

FRANCISCO MARIAE
S. R. E. CARD. BRANCACCIO
EPISC. VITERB. ET TVSCVL.

)(✻✻)(✻✻)(

ANDREAS GERVNDA E SOC. IESV, F.

ALTERVM, quem de Epiſcopo lucubrationes meę expreſſere Tomum (Princeps Eminentiſsime) tibi lego, voluntate tamen non altera, ſed eadem, eadem etiam animi obligatione. Siquidem ſingularia tuæ virtutis merita hoc ſcriptionis genus iam dudum ſibi vindicant proprium; is enim es, qui & à te rectè factis, & auita Generis nobilitate optimi exemplar Epiſcopi non adumbres modo, ſed exprimas. Nam vt de te taceam, ne modeſtię iniurius videar tuæ, dum gloriæ ſeruio; quot in maiorum tuorum ſyllabo, & infulatos Antiſtites, & Purpuratos Patres valeam recenſere, vnde pręſtātiſsimi Pręſulis, vel ideam petitam,

vel

vel exemplar, non speculatiuè modo, vt aiunt, sed etiam practicè expressum facile euincam? Accedit, quod ipsi etiam meo huic operi opportune accidit aduersus Cynicorum morsus tui gentilitij Leonis vnguibus propugnari; et contra Zoilorum tela BRANCACII Nominis maiestate se tegere; ea scilicet, quæ non belli modò, & in sago, sed domi etiam, atq; in Toga eruditis æque hominibus, ac bellatoribus suspicienda, & colitur, & timetur. De me vero quia plura sunt, & ferme innumerabilia, quæ memorem, parco dicere; illud ingenue professus, necessitudinis arctissimæ, quo iungimur nexum, inter ea, quibus tibi firmissimè addicor vincula, esse plane postremum; & quam tibi iampridem candidissime deuoui obseruantiam erga Te, fidemq; meam, melius, opinor, habebis ex hiscè nigricantium characterum notis quibus tibi sponte deuincior, quam ex ipso floridi sanguinis nexu, quem naturà communem hausimus à parentibus. Vale, et quam tuę amplissimę virtutis meritis afflas lucem altiori aliquando è solio Deo fauente impertias ampliorem.

AMICO LECTORI.

Terum te alloquor,amice Lector, in limine huius secundæ partis, cui tuam beneuolentiam exoro propitiam, ne prius illa apud te malè audiat, quam audiatur. Sicut enim, qui ex meridiana luce repente in opacam ingreditur specum, ni sibi caueat, facilè offendit;ità prorsus vereor,nè tibi accidat, si ex tot illustrium Auctorum,quos prę manibus habes pręclaris operibus te conuertas ad hanc meam opellam, quam nonnulla resperśam vmbra haud equidem inficior,ea tamen,quæ gratiorem fortasse reddet picturam in ea delineatam ad tuæ mentis aciem cum voluptate pascendam.In mentem tibi quæso veniat,meum in hac secunda operis parte institutum aliud non esse,quam Episcopum, eiusq; iura ex causis intrinsecis efformare. Quas inter,cum censeantur Electio, Postulatio, & Confirmatio in vnis Septemtrionalibus Prouincijs solennes, ea ratione de ijs egi,vt neque earum neglectus mihi ab ijs obijceretur Ecclesijs,nec tractatus prolixior Europæ reliquiæ,quæ illis vti non consueuit,superfluus videretur. Vnde multus fui in recensendis,tùm ornamentis,quibus instructi debent esse,qui in Episcopalem dignitatem sunt cooptandi, tùm eorum, qui illos adlegere debent solertia, iustitia, prudentiaq; deniq; ipsiusmet promotionis sinceritate; & integritate prorsus experte simoniæ,ambitus, cęterorumq. id genus flagitiorum.Quemadmodum Nationes omnes,ac gentes,licet in Indumentorum rationibus differant,alijs alios vsurpantibus cultus, omnes tamen ad eundem vestium scopum collineant,nimirum vt cœli inclementiam arceant, & honestati consulant, & ornamento:haud secus Germaniæ Ecclesię Electione, ac Postulatione vtuntur,quas reliqua Christiana Respublica respuit, omnes tamen in suo requirunt Episcopo illa animi ornamenta, quæ Apostolus enumerauit ad Tim.3. & ad Tit.1o. easq; promotionis ad Episcopatum rationes, quas præscribunt Sacri Canones, & ad quas declarandas mea desudauit industria. Multa me huic operi ab alienis facultatibus accersiuisse non abnego,at vitio,vt reor,non est tribuendum pictori,si Mathematicorum dimensiones,Opticæ leges,colorum concentum, & cętera suę arti consona famulantia habeat,& pedissequa. Qui enim Dialecticam ex

eo

eo vituperaret,quia ratiocinandi artem, reliquas facultates docet,& ab iisdem materiam suis ratiocinationibus mutuatur; ille me accuset necesse est,si dum de Episcopo egi,doctrinarum flores ab vniuersis Encyclopediæ hortis vndecunquè decerpsi, vt meus Episcopus elegantior prodiret, quà Pontificijs infulis,quà florido,varioq; Sapientiæ serto. Ducit quidem Statuarius simulacra:pictor imagines delineat,adumbratq; acies magister militum disponit,& instruit,Architectus verò,ac Tribunus hęc omnia benè teneat oportet; haud secus, qui argumentum tractat multiplex fusum,vastum,neq; alijs,quam vniuersæ Sapientiæ finibus circumscriptum,si facultates percurrat omnes,si scientiarum omnes rimetur angulos,si literarum arcana, ac penetralia subeat omnium; insolentiæ nè redarguendus est,an potius laudandus,quod suos impleuerit numeros,suisq; responderit partibus? cum præsertim eò scientiæ, ac facultates inter sese nexu deuinciantur, obligenturq; vt quod earum vni est germana materies,ad alias spectet sæpè numero,vt genus. Vndè qui de Angelis,exempli gratia,disputat ad spiritualis substantię rationes explanandas excurrit. Nemo ergo mihi succenset, si de Episcopi acturus electione;quanto illa interuallo à se iniustitiam ambitum,simoniam, personarum exceptionem, cęteraq; humanæ politiæ peccata facessere debeat,indicauero. Qui enim libros assueuit euoluere, vbi multa seriatim, vt precarij globuli ex aliena officina decerpta conglobantur; ille miretur necesse est prolixitatem meam in ijs argumentis enucleandis, quæ sunt bases, ac fundamenta inanium substructionum, & Principia artium, ac facultatum. Quam sanè admirationem deponet omnino, qui bene callet,quid sit vnum deducere ex alio:nō vnum post aliud pronunciare,nam qui riuulos consectari non amat, & à lacunosis,ac feculentis abhorret,ad fontium capita, ad aquarū origines limpidas,ac defecatas debet accedere. In multis multus fui,ac prolixior,sed consulto,& obscuritatis vitandę studio,& quia nō literarum Senatoribus tantum,sed candidatis quoq; scribebam. Periucunda sanè accidunt eruditis ingenijs heroica symbola, emblemata,notæ clandestinæ,cæteraq; huiusmodi sapientiæ inuolucra,quæ amusis,& in limine adhuc disciplinarum hærentibus,permolesta sunt, & inuisa. Dialectica manus in pugnum compressæ similis quam multis est inuia? Rhetorica similitudi-

ne

ne explicatę manus expressa,cui non est obuia? Porro prolixitatem affectaui,vel cum aliquid de nouo prôtuli in medium,vel cum sententiam aliquam veterum firmioribus affectionum, quam veritatis nixam fibris, refellere conatus sum,vt corruptelæ morum,quæ ex ea pullulare facile poterant, pro viribus occurrerem;in quo,ni me fallit opinio,si omnis, Religiosi præsertim hominis,desudet industria,nunquam satis.Hinc factum est, vt aliquando etiam cum Classicis auctoribus dimicare non dubitarim. Veneror equidem antiquitatem,vt par est;magis tamen amica veritas,neq. enim aliena planè sequi,ac trāscribere, scriptorem facit;sed veritatem subodorari,eamq; vndecunq; accersitam suo operi aspergere. Iam verò sicut lanista vituperandus non est,si quando in palæstra ab ijs, quos digladiandi docet artem vmbratili, retusoq; impetatur ense, quòd sanè & gloriam magistro accersit,& animos discipulis addit, quando sese vera pugnandi obtulerit occasio:ita planè laudi vertundum reor auctoribus classicis,quos veneror,vt magistros,si eos aliquando ausus sim oppugnare. Inde enim si quid est in me doctrinæ (quod sentio quam sit exiguum) illis tanquam fontibus tribuetur, & animos equidem sumam ad pugnas cum hæreticis, cęterisq; veritatis hostibus subeundas. Iam multò minus est accusandus,qui per ignota maria ad opulentissima thesauris loca appellere aggreditur,si quando viæ falsus aberrat, quam qui nauigationem iam frequentem aliarum ductu instituit,ac veluti cymba alieno trahitur remigio. Multi vt in comperto est de Episcopo conscripserunt,nemo tamen quoad viderim complexus est omnia,neq; huic institit methodo.

Si quid peccaui,tuam,amice Lector,benignitatem exoro; vt iustitię,ac Christianę rectitudinis armis Zoilorum calumnias,& Aristarchorum rugas ab hoc opere auertas,& faxit Deus,vt mei labores,& tua caritas Diuinam Maiestatem vtriq; nostrum concilient. Vale.

D. IO. PETRI MASSARII I. V. D. SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSI
Apostolicæ S. Sedis Protonotarij Neap.
E L O G I V M.
PERILL. AC REV. P. ANDREAE GERVNDAE HVIVS OPERIS AVCTORI
Eruditiss. è confessionibus Patenti.

Qui, vt Mundum vinceret, Deum Op. M. sequutus,
Vicit, dum fugit, Patrios Lares linquens,
Orbem, immò in Cœlum Societate Iesu inuenit.
Hæc non quærit hominum opes; sed cœlitum Opem.
Hanc ingressus grauidam doctrinæ fulminibus, fœcundam Hæroum sobole,
Ornatam lituis, sceptris, purpura, Sacris Infulis,
Coruscam præclaro Doctorum numero nactus est.
Hi sub vno Sole nempè D. IGNATIO LOYOLA Fundatore.
Videntur in Orbis Senatu compositi ad mores,
Parati ad obedientiam, quasi alterius naturæ peccare nescientes,
Christianæ fidei columnæ spirantes, sustinentes Atlanteis
Humeris pia patientia obedientiæ iugum,
Humilitatis obiectionem, paupertatis humilitatem,
pęnitentiæ calamitatem, religiosæq; vitæ molem:
Et quò plures enascuntur ærumnæ, eò marmorea fortitudine stant alacres,
Et inflexibiles, veluti spirantes columnæ viuæ ad seruiendum,
Marmoreæ ad sustinenda super humeros pietatis Opera.
Sunt Mundo maiores, vincentes animi motus, ac perturbationes,
Orbis supplementum, vel supplendo Orbis defectus, vel
Ipsi se exhibendo Deo bonitate, qua caret Mundus.
Nec solum sunt Orbe maiores, Orbis supplementum,
Sed Ecclesiæ Christi doctrina, & sanguine illustris,
Doctorum eruditione irridiantis, Martyrum passionibus purpurescentis,
Præsulum auctoritate sublimis, exemplis, & miraculis inclytæ complementum.
Nec ita perfecta foret, nisi eius perfectio compleretur religiosæ vitæ instituto.
Sunt deniq; plenitudo Euangelij non solum enim sermone, scriptis, sed exemplis illud enunciant,
Europam sudoribus irrigant, qui Asiam cruore non possunt,
Faciunt Christo Martyres syluam palmarum,
Doctores terrent lucubrationibus suis posterorum Ingenia.
Dati quippè videntur à Deo insipientibus in lucem, errantibus in viam,
peccatoribus in gratiam, tepidis in ignem, Hæreticis in malleum,
Infidelibus in remedium, pusillis in solatium, Magnatibus in consilium,
Pontifici Maximo in obsequium fidelissimum.
In hac religione viuens pauper opum, corde humilis,
Crimina deflens, iuris amans, munificus, pacificus, patiens,
Corde purus censetur beatus, imò potius Osties beatus.
In hac Societate studuit ANDREAS prodesse Dynastis,
Qui sunt Portę templi, per quas innumeri intrant Ecclesiam.
Limpidi fontes Helim, qui dulces doctrinæ aquas fundunt,
desertaq; rigant, vt fructificent.
Cherubini, arcentes romphea flammea ab Ecclesia Dei, vineam eius demolientes.
Hos irreprehensibiles efformare conatur, Episcopatum optantes.
Felix Andreæ calamus, qui instruit Sanctos esse Pastores,
Vt sint non modo Sacerdotes, sed Sacerdotum Ministri,
Ac Magistri, criminum Vindices, virtutum Curatores,
Quibus iustitiæ disciplina traditur ab INNOCENTIO DECIMO,
Sedente in throno Christi, sedentibus super Cathedram Moysis
Vt, vbi sanctitas floreat, Iustitia illucescat.
Et fiant fideles meliores vitæ probæ, & iustitiæ exemplis,
Sic assumet Agnus Agnos ad pascua,
Euolabit ad originem suam libera probitas,
Nullo iam illam ambiente contrario,
Et quia Supremæ Maiestatis ambitio Episcopos libertos suos Reges inungit,
Chrismate, non tam Athletas ad pugnam armat
Quàm Regni candidatos inuitat ad coronam;
Ideò vasa decoris imbuit ęternus Amor,
Vasa nequitiæ cauendum, ne torqueat æternus ardor,
Non declinabunt Doctores ab hisce elaboratis scriptis discere,
Excipient sedentes super cathedram Moysis erudita monumenta,
Prudentes serui super familiam Domini constituti,
Vt fiant corpore, mente, manu casti, puri, pudici,
Ac docti, qui pascua ouili Christi exhibent amęnissima.

INDEX LIBRORVM, DISPVTATIONVM, ET CAPITVM.

Index Libri Quinti.

De Præsulis Electione. fol. 1.

DISPVTATIO I.

De ratione formali electionis Episcopi. fol. 2.

Cap. 1. Essentia perpenditur electionis Episcopi. fol. 6.
Cap. 2. Quæ ad validam electionem desideratur deliberatio. fol. 8.
Cap. 3. An error personæ, nullam faciat electionem. fol. 10.
Cap. 4. Quando qualitatis error censendus sit etiam personæ.

DISPVTATIO II.

De necessitate electioni contraria. f. 18.

Cap. 1. Prolusio Disputationis. fol. 19.
Cap. 2. Quæ necessitas idoneæ noceat electioni. fol. 20.
Cap. 3. Num preces merum grauem causent. fol. 25.
Cap. 4. Electio ex metu leui habita num valida sit? fol. 26.

DISPVTATIO III.

An obsit electioni Episcopi simonia. fol. 27.

Cap. 1. Prolusio Disputationis. fol. 27.
Cap. 2. Refertur minus probabilis Auctorum opinio. fol. 28.
Cap. 3. Afferitur vera sententia, Ecclesiastico tantum iure spectato. fol. 29.
Cap. 4. Vera sententia secundum ius naturale diuinum. fol. 33.
Cap 5. Inferuntur ex vera sententia nonnulla ad praxim. fol. 37.
Cap. 6. Num Papa, vel Princeps alius Supremus in propria, vel humana possit dispensare lege. fol. 43.

Cap. vlt. Diluuntur rationes cap. 2. contra veram sententiam relatæ.

DISPVTATIO IV.

Num aliqua eligentia ambitio, sibi suffragantis nullam faciat electionem. fol. 57.

Cap. 1. Prolusio Disputationis. fol. 57.
Cap. 2. An electio Præsulis à maiori parte eligentium facta, computato electi suffragio valida sit secundum varios Auctores. fol. 58.
Cap. 3. Expenduntur allatæ sententiæ. fol. 59.
Cap. 4. Vera sententia de Præsulis electione. fol. 63.
Cap. 5. An afferta doctrina ad electiones alias aliarum dignitatum, vel ecclesiasticorũ officiorum latè pateat.

Index Libri Sexti.

De Persona Eligenda. fol. 72.

DISPVTATIO I.

De iustitia distributiua penès aliorum sententias. fol. 72.

Cap. 1. Quæstionis status exponitur. ibid.
Cap. 2. Refertur, neq. omninò efficax habetur opinio D. Thomæ. fol. 73.
Cap. 3. Affertur, & reijcitur sententia Caietani. ibid.
Cap. 4. Refellitur opinio Soti. fol. 74.
Cap. 5. Aliorum explodirur solutio, atq; opinio. ibid.
Cap. 6. Nullius roboris opinio Nauarri ostenditur. fol. fol. 75.
Cap. 7. Molinę, ac Vasquez, probabilis sententia expenditur, & reijcitur. ibid.
Cap. 8. Expungitur sententia Petri Nauarræ. fol. 78.
Cap. 9. Expenditur, ac refellitur opinio Soarij. fol. 80.

S Dis-

DISPVTATIO II.

Præuia ad veram sententiam. fol. 84.

Cap. 1. De nomine iustitiæ, iurisq. expositione. fol. 84.
Cap. 2. De obiecto iustitiæ generatim sumptæ. fol. 85.
Cap. 3. De iure, & obiecto iustitiæ purè commutatiuæ, ac distributiuæ. 87.

DISPVTATIO III.

De obiecto iustitiæ commutatiuæ, ac distributiuę simul, earumque habitu. fol. 88.

Cap. 1. An præter ius, quod est obiectum purè commutatiuæ, ac distributiuæ aliud detur. fol. 88.
Cap. 2. Reijciuntur solutiones, obiectionesq; contrariæ. fol. 92.
Cap. 3. De habitu iustitiæ purè commutatiuæ, & purè distributiuę, necnon vtriusq; participe. fol. 94.
Cap. 4 Soluitur cùm Princeps argumentum, ex quo tota manauit difficultas: Tùm aliæ in contrarium obiectiones. fol. 96.

DISPVTATIO IV.

De beneficiorum Ecclesiasticorum institutione. fol. 97.

Cap. 1. Bonorum Ecclesiasticorum affertur diuisio. f. 97.
Cap. 2. Principes adducuntur sententiæ de ratione instituendi Ecclesiastica beneficia. fol. 99.
Cap. 3. Prolusio veræ sententiæ. fol. 100.
Cap. 4. Vera sententia de beneficiorum restitutione. fol. 101.
Cap. 5. An ex pacto, præceptonè naturali diuino beneficia Ecclesiastica danda sint dignioribus. fol. 105.
Cap. 6. Soluuntur obiectiones, necnon argumenta contraria relata. fol. 109.

DISPVTATIO V.

De Personarum acceptione. fol. 111.

Cap. 1. Quid sit Personarum acceptio. f. 111.
Cap. 2. Deducitur ex dictis nonnulla ad Praxim. fol. 114.

DISPVTATIO VI.

De peccato in promouendis ad beneficia Ecclesiastica indignis. fol. 117.

Cap. 1. Prolusio Disputationis. fol. 117.
Cap. 2. Quod peccatum sit indignum promouere ad Ecclesiasticum beneficium. fol. 119.
Cap. 3. Nonnulla ex superiori doctrina ad Praxim deducuntur Corollaria. f. 124.

DISPVTATIO VII.

De grauitate, ac specifica ratione peccati ob promotionem minus digni; omisso digniore. fol. 127.

Cap. 1. Variæ referuntur sententiæ. f. 127.
Cap. 2. Vera exponitur sententia. f. 129.
Cap. 3. An licitum sit ex æquè dignis prò arbitratu quemlibet eligere ad beneficium. fol. 135.
Cap. vlt. Soluuntur argumenta contraria capite primo relata. fol. 139.

DISPVTATIO VIII.

De Præstantioris electione in Episcopum. fol. 142.

Cap. 1. An in Episcopum melior semper eligendus sit. fol. 142.
Cap. 2. Contrariæ soluuntur obiectiones. fol. 144.

DISPVTATIO IX.

An valida sit electio indigni ad beneficia Ecclesiastica, pręsertim Episcopatus. fol. 146.

Cap. 1. Minus probabilis refertur opinio: fol. 146.
Cap. 2. Nulla Indigni asseritur electio. f. 147.
Cap. 3. Ex quibus deducenda sit indignitas personę ad beneficium Ecclesiasticum. fol. 148.
Cap. 4. Soluuntur argumenta cap. 1. adducta. fol. 151.

DIS-

DISPVTATIO X.

Vtrum valida sit electio digni omisso digniore. fol. 154.

Cap. 1. An aliqua digni electio, omisso digniore, sit nulla. fol. 154.
Cap. 2. Nonnulla deducuntur è superiori capite ad praxim.

DISPVTATIO XI.

De Restitutione ob indigni electionem ad Ecclesiastica beneficia. fol. 157.

Cap. 1. Variæ referuntur sententiæ de restitutione ob Indigni electionem. fol. 157.
Cap. 2. De restitutione facienda ob indigni electionem. fol. 158.

DISPVTATIO XII.

Vtrum electio Digni, Digniore omisso, pariat restituendi obligationem. fol. 163.

Cap. 1. Prima refertur, ac reijcitur opinio. fol. 163.
Cap. 2. Alter primæ opinionis defendendæ modus expungitur. fo. 164.
Cap. 3. Secunda refertur, vt ab alijs circumscripta, & probata sen entia, & reijcitur. fol. 165.
Cap. 4. Vera sententia de restitutione facienda ob digni, digniore prætermisso, electionem ad curata beneficia. f. 167.
Cap. 5. Vera sententia de restitutione ob electionem Digni, relicto Digniore ad cætera beneficia. fol. 172.
Cap. 6. Cui facienda sit restitutio ex iniqua digni electione, prætermisso digniore. fol 173.
Cap. 7. A quo, & quonam ordine afferta restitutio facienda sit. f. 175.
Cap. 8. Soluuntur rationes contrariæ. fol. 177.

DISPVTATIO XIII.

Vtrum impediens aliquem à consequutione alicuius boni teneatur restituere. fol. 179.

Cap. 1. Ratio dubitandi, ac Doctorum sententiæ proponuntur. fol. 179.
Cap. 2. Prolusio ad quæstionis solutionem. fol. 180.
Cap. 3. An ex odio, vel aliàs impediens quempiam à consequutione boni minimè debiti teneatur ad restitutionem. fol. 181.
Cap. 4. An à collatione, vel consequutione boni cuipiam debiti Impediens teneatur ad restitutionem. fol. 186.
Cap. 5. An, & quomodo restituere teneatur Impediens Procuratorem, vel negotij gestorem, nè causam agat, eius, cui bonum debitum erat destinatum. f. 191.
Cap. 6. Soluuntur rationes in contrarium allatæ capite primo. fol. 193.
Cap. 7. Ex superioribus disputationibus de electione Digni nonnulla ad praxim deducuntur Corollaria. f. 195.

DISPVTATIO XIV.

De pœnis contra malè eligentes, ac promouentes ad beneficia Ecclesiastica. f. 206.

Cap. 1. De pœnis simoniacæ electioni impositis. fol. 206.
Cap. 2. De pœnis contra malè Eligentes expressis in cap. Cum in cunctis de electione. f. 206.
Cap. 3. An sub dubio eligens Indignum aliquam subeat pœnam. f. 215
Cap. 4. De alijs censuris non iuris, sed ferendis contra malè Eligentes, vel Promouentes. f. 216.
Cap. 5. De Pœnis statutis contra Calumniatorem electi ad beneficium. f. 220.
Cap. 6. In quibus casibus Accusator non probans non est habendus calumniator. f. 225.
Cap. 7. Quomodo constare debeat non probantem, calumnia vacare ad excusationem ab hac censura. f. 228.

DISPVTATIO XV.

De Nonnullis electionis ad Episcopatum circumstantijs. f. 228.

Cap. 1. De tempore, quo non est facienda, vel necessariò Præsulis habenda electio. fol. 229.
Cap. 2. Quomodo computandum sit trimestre statutum. f. 231.
Cap. 3. Nùm ante mortem Prælati de alterius electione licitè, ac validè tractari possit ab Electoribus, vel Promotoribus. fol. 233.

DISPVTATIO XVI.

De consensu, & iure per electionem acquisito. fol. 236.

Cap. 1. De consensu electi. fol. 236.
Cap. 2. Vtrum ex electione, & consensu electi ius ei comparetur ad Episcopatum: Duę referuntur sententiæ. fol. 241.
Cap. 3. Vera sententia de iure ad electum consentientem deriuato ex electione. fol. 242.
Cap. 4. Deducuntur ad Praxim aliqua ex disputatis. fol. 245.
Cap. 5. Soluuntur argumenta capit. 1. relata. fol. 246.

DISPVTATIO XVII.

Electores habito scrutinio possint nè ab electione resilire. fol. 247.

Cap. 1. Principes afferuntur, ac reiciuntur hac de re sententiæ. f. 247.
Cap. 2. Vera quæstionis affertur solutio. fol. 250.
Cap. 3. Inferuntur nonnulla ex dictis ad Praxim. f. 251.

Index Libri Septimi.

De reliquis rationibus Episcopatum constituentibus. f. 254.

DISPVTATIO I.

De Confirmatione. fol. 254.

Cap. 1. De essentiali confirmationis ratione. ibid.
Cap. 2. Nùm Confirmatio necessariò supponat electionem validam. fol. 256.
Cap. 3. Quomodo probanda sit scientia Principis, ex qua confirmare secundum specialem formam dicitur. f. 259.
Cap. 4. An Confirmatio alio pacto subreptitia sit nulla. f. 261.
Cap. 5. Nùm inferior legem possit interpretari Superioris. f. 263.
Cap. 6. Nonnulla deducuntur ad praxim Cōfirmationis faciendæ. f. 270.

DISPVTATIO II.

De Prærequisitis ad Confirmationem. fol. 272.

Cap. 1. An inquirere teneatur Superior, cui confirmanda est electio, tùm de huius tùm de electi requisitis. f. 272.
Cap. 2. Quæ forma seruanda est ad inquisitionem faciendam ante confirmationem electi in Episcopum. f. 273.
Cap. 3. Limitationes præassertæ doctrinæ, & pœna eam non seruantis. fol. 275.
Cap. vlt. Quando per Confirmationem peccetur. f. 276.

DISPVTATIO III.

De Confirmationis Effectibus. fol. 277.

Cap. 1. Prolusio ad disputationem. fol. 277.
Cap. 2. De iure, atque administratione, quæ competit confirmato.
Cap. 3. Limitatur superioris capitis doctrina. fol. 280.

DISPVTATIO IV.

De specialibus muneribus ad Episcopum confirmatum spectantibus. fol. 282.

Cap. 1. De muneribus in specie, & primo de Censuris spectantibus ad confirmatum Præsulem. f. 282.
Cap. 2. Nùm in articulo mortis possint à laico, qui postulatus esset in Episcopum, atquè admissus, tolli censuræ. f. 284.
Cap. 3. De duobus alijs muneribus, quæ cōpetunt Episcopo confirmato. f. 288.
Cap. 4. Nùm Episcopus confirmatus possit Indulgentias concedere.

DISPVTATIO V.

Nùm possessio necessaria sit ad munera, super asserta, à Confirmato Præsule obeunda secundum ius antiquum. f. 293.

Cap. 1. Opiniones referuntur de possessione requisita, vel administrationi non necessaria. fol. 293.
Cap. 2. Vera sententia de possessione ante administrationem. ibid.
Cap. 3. Soluuntur argumenta contraria.

Dis-

DISPVTATIO VI.

Quid iure nouo, ac de facto ad complementum iuris, atquè administrationem Episcopatus requiratur. fol. 297.

Cap. 1. Prolusio ad Disputationem. f. 297.
Cap. 2. Nùm, & quæ requiratur expeditio literarum ad Episcopatus administrationem. f. 298.
Cap. 3. De Pœnis in extrauaganti impositis. fol. 300.
Cap. 4. Limitationes afferræ dispositionis. fol. 301.
Cap. 5. Inferuntur ad praxim nonnulla. f. 303.

DISPVTATIO VII.

An Capitulum iure debeat, vel possit Episcopo contradicente, Præsulatum administrare, quando literæ prouisoriæ non ostenduntur intra sex menses à die expediti breuis Apostolici concedi soliti ad capiendam possessionem. f. 305.

Cap. 1. Afferitur prima propositæ quæstionis sententia. fol. 305.
Cap. 2. Vera sententia. f. 306.
Cap. 3. Soluuntur argumenta contraria. fol. 309.

DISPVTATIO VIII.

An Episcopatus electus, & confirmatus possit ea, quæ sunt Ordinis per alium præstare. fol. 311.

Cap. unic. Episcopus electus, & confirmatus etiam, quæ sunt Ordinis per alterum Episcopum præstare potest. f. 311.

DISPVTATIO IX.

De Postulationis natura. f. 313.

Cap. 1. Quid sit Postulatio. f. 313.
Cap. 2. Quo pacto ab electione, ac nominatione postulatio distinguatur. fol. 316.

DISPVTATIO X.

De Circumstantia circa quid postulationis, & ratione materiæ, siuè personæ postulandæ in genere. f. 317.

Cap. 1. Quis postulandus, vel non postulandus sit. f. 317.
Cap. 2. Nùm eligendus possit postulari. f. 319.

DISPVTATIO XI.

De Præsulum translatione. f. 321.

Cap. 1. An vnius Ecclesiæ Præsul ad alterius regimen, & Episcopatum sit eligendus vel postulandus. fol. 321.
Cap. 2. Nùm, & ex quibus causis expediat Episcopum vnius Ecclesiæ ad alteram transferri. fol. 326.
Cap. 3. Speciales Sacris Canonibus excerptæ causæ ad translationem Ecclesiarum habendam, vel non habendam. f. 329.
Cap. 4. Quando licitè, vel illicitè transfertur Episcopus ex vna ad alteram Ecclesiã. fol. 330.

DISPVTATIO XII.

De Promotione Eminentissimorũ Cardinalium in Episcopos. f. 332.

Cap. 1. Nùm Eminentissimi Cardinales postulandi, vel in Episcopos eligẽdi sint. f. 332.
Cap. 2. Nùm, & ex qua causa expediat Cardinales postulatos in Episcopos cõcedere. fol. 335.

DISPVTATIO XIII.

De fine Postulationis. f. 338.

Cap. unic. An, & quod ius comparetur Postulato? f. 338.

Index Libri Octaui.

De reliquis formis Episcopatum constituentibus. f. 343.

DISPVTATIO I.

De Natura Præsentationis. f. 343.

Cap. 1. Disputationis Prolusio. ibid.
Cap. 2. Quid sit Præsentatio. f. 344.
Cap. 3. Nonnulla deducuntur ex disputat. fol. 346.

Cap.

Cap. 4 Soluuntur obiectiones in contrarium. fol. 347.

DISPVTATIO II.

De causa materiali, alijsq; circumstantijs Præsentationis. fol. 349.

Cap. 1. Nùm præsentatio ad Cathedralē Ecclesiam esse debeat personæ præsentis. fol. 349.
Cap. 2. Nùm Patronus se ipsum ad Cathedralem possit Ecclesiā præsentare. f. 351.
Cap. 3. Nùm Præsentatio ad Cathedralē Ecclesiam certa, determinata omninò debear esse. f. 352.
Cap. 4. De Tempore, & loco Præsentationis. fol. 356.

DISPVTATIO III.

De consensu personę pręsentatę ad Cathedralem Ecclesiam. f. 359.

Cap. 1. An Præsentatus ad Cathedralem Ecclesiam debeat consentire. f. 359.
Cap. 2. Quod Ius Præsentatio conferat Præsentato. fol. 361.
Cap. 3. An Præsentans, vel nominans ad Cathedralem Ecclesiam possit ante institutionem variare. f. 362.

DISPVTATIO IV.

De ratione, quę magis est in vsu, promotionis ad Cathedrales Ecclesias. fol. 366.

Cap. 1. Referuntur, ac breui perpendnuntur Proemium, ac finis constitutionis Gregor. XIV. P. M. de forma promouendi ad Cathedrales Ecclesias. f. 366.
Cap. 2. Expenditur prima Constitutionis pars de personis, quarum interest inquisitionem, ac processum facere promouendi in Antistitem. f. 367.
Cap. 3. Explicatur Secunda, & Tertia pars Constitutionis Pontificiæ exprimentis personas, ad quas attinet Processum facere Promouendi. fol. 370.
Cap. 4. Enodatur quarta constitutionis pars faciens ad personas, quarum secundario interest concedere Promouēdi Processum. fol. 273.
Cap. 5. De modo conficiendi Processus per viam Inquisitionis. f. 374.
Cap. 6. De qualitatibus Testium. f. 375.
Cap. 7. Modus interrogandi testes, ac respondendi. ibid.
Cap. 8. De ijs, quæ iuxta hanc bullam desiderantur, ad plenam notitiā doctrinæ personæ secularis Promouendæ in Antistitem, quando præsertim est Prouinciæ in qua sunt publica. f. 379.
Cap. 9. De notitia habenda doctrinæ personæ regularis Promouendæ. f. 380.
Cap. 10. In translatione Præsulis ad alterum Episcopatum quid præstandū sit. f. 381.
Cap. 11. De Professione fidei à Promouendo facienda. ibid.
Cap. 12. De Inquisitione, ac relatione status Ecclesiæ facienda. fol. 384.
Cap. 13. Inquisitione perfecta, quid faciendū sit? f. 385.

DISPVTATIO V.

De promouendi in Antistitem praxi Consistoriali, eiusdemq; difficultatibus. fol. 386.

Cap. 1. Proponitur praxis promotionis habitæ in Curia. f. 386.
Cap. 2. Perpenduntur postremæ functiones ad Episcopalem Promotionem necessariæ. f. 381.

DISPVTATIO VI.

De natura, & essentiali ratione Consecrationis Episcopi. f. 395.

Cap. 1. An Episcopi consecratio sit Sacramētum. fol. 395.
Cap. 2. An Episcopi consecratio Sacramentū sit Ordinis penes varias Auctorum sententias. fol. 397.
Cap. 3. Vera sententia de Cōsecrationis Episcopalis Sacramento à Sacerdotio distinctio. f. 398.
Cap. 4. Soluuntur argumenta contraria pro prima sententia relata. f. 400.

DISPVTATIO VII.

Præuia ad characterem Episcopalem, characteris absolutè sumpti, & secundum se explicans rationem. fol. 405.

Cap. 1. Aliorum afferuntur, ac reijciuntur opiniones de Charactere. f. 405.
Cap. 2. Vera de Charactere sententia. f. 407.
Cap. 3. Ad quam speciem qualitatis character spectet. f. 412.

DIS-

Index Librorum, Disputationum, & Capitum.

DISPVTATIO VIII.

De Characteris Consecrationis Episcopalis. fol. 417.

Cap. 1. An per Consecrationem in Episcopũ Character imprimatur penès varias opiniones. f. 417.
Cap. 2. Vera sentẽtia de Episcopali charactere. fol. 418.
Cap. 3. Soluuntur argumenta contraria. f. 419.

DISPVTATIO IX.

De materia, & forma Sacramenti Consecrationis Episcopalis. fol. 421.

Cap. 1. De materia ordinationis Episcopi variæ sententiæ. f. 421.
Cap. 2. Vera sententia de materia, & forma Sacramenti Ordinis Episcopalis. ibid.
Cap. 3. Soluuntur argumenta contraria. f. 424

DISPVTATIO X.

An Episcopatus spiritualis rationem habeat matrimonij, & quà tale Sacramentum sit. fol. 426.

Cap. 1. An Episcopatus spirituale sit Coniugium Episcopi cum Ecclesia. f. 426.
Cap. 2. In quo sita sit essentia matrimonij inter Episcopum, & Ecclesiam. fol. 428.
Cap. 3. An Episcopatus, qua spirituale matrimonium, sit Sacramentum. f. 429.

DISPVTATIO XII.

Pręambula ad Episcopalem Iurisdictionem de Iurisdictione cuiuscumq; Sacerdotis. fol. 432.

Cap. 1. De Iurisdictione cuiuslibet Sacerdotis in mysticum Christi Corpus secundum varias Auctorum sententias. fol. 432.
Cap. 2. Prolusio Disputationis. f. 434.
Cap. 3. Relatæ de potestate Iurisdictionis sententię reijciuntur. f. 435.
Cap. 4. Vera sententia de Sacerdotis Iurisdictione. f. 441.

DISPVTATIO XII.

De causa finali consecrationis. f. 447.

Cap. 1. Episcopalis iurisdictionis potestas per comparationem cum sacerdotali declaratur. f. 447.
Cap. 2. An possit Episcopus ad duas Ecclesias consecrari, in quibus propriam habeat iurisdictionem. f. 449.
Cap. 3. An duo Episcopi vni Ecclesiæ præfici possint. fol. 543.
Cap. vlt. De postremo effectu ordinationis, & Consecrationis Episcopi. f. 454.

DISPVTATIO XIII.

De Praxi Consecrationis. f. 455.

Cap. 1. Adumbrantur actiones, quibus Consecratio Pręsulis perficitur. f. 455.
Cap. 2. Dilucidãtur tres primæ ex enumeratis functionibus. ibid.
Cap. 3. Tres aliæ subsequentes expenduntur actiones. f. 456.
Cap. 4. Enodantur duæ partes examinis, quod sextam cõtinet actionem ex enumeratis. f. 460.
Cap. 5. De Sacris Episcopi vestibus. f. 461.
Cap. 6. Ab octaua vsq; ad decimamseptimam Actiones facientes ad consecrationem expenduntur. f. 465.
Cap. 7. Reliquę perpenduntur actiones consecrationis. f. 466.

VINCENTIVS CARRAFA
Societatis Iesu Præpositus Generalis.

CVM opus P. Andreæ Gerundæ, Nostræ Societatis Sacerdotis de Episcopo, tres eiusdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi posse probauerint, facultatem facimus, vt typis mandetur, si ita ijs, ad quos pertinet, videbitur. In cuius rei fidem has literas manu nostræ subscripta, sigilloq; nostro munitas dedimus. Romæ 25. Ianuarij 1647.

Vincentius Carrafa.

Loco sigilli.

APPROBATIONES.

Al Patre Teologo

Gregor. Pecceril. Vic. Gen.

Imprimi Potest si videbitur Reuerendissimo Domino Vicario Generali.

F. Ioseph. de Rubeis Ord. Min. Con. S.T.D. Emin. Card. Philam. Theologus, & Consult. S. Officij.

Imprimatur.

Gregorius Peccerillus Vicarius Generalis.

Illustrissimo, & Eccellentissimo Signore.

IL Padre Andrea Gironda della Compagnia di Giesù dice à V.E. come hauendo da stampar vn Tomo de Episcopo, la supplica perciò à deputar persona, che meglio parerà à V.E. à vederlo, & oltre, e cosa giusta, l'hauerà à gratia, vt Deus.

Reuerendus Pater Cæsar de Viuo videat, & referat.

Zufia Reg.

Prouisum per Suam Excellentiam Neapoli die 20. Decembri 1649.

Locus Signi

Barrilius.

DE mandato Illustrissimæ, & Excellentissimæ Dominationis vestræ perlegi librum de Episcopatu à P. Andrea Gerunda Soc. Iesu conscriptũ: Nihilq; in eo contra Regiam Maiestatis Iurisdictionem inueni. In cuius fidem hæc mea manu scripsi. die 25. Mensis Martij 1650.

Cæsar de Viuo.

Vidit Reg. Consiliarius Io. Baptista Amendola Commissarius specialiter Delegatus per S.E. pro reuisione Librorum. Io. Baptista Amendola.

Visa retroscripta relatione

IMPRIMATVR.

Zufia Reg. Casanata Reg. Caracciolus Reg. Garcia Reg.

Prouisum per Suam Excellentiam Neapoli die 30. Martij 1650.

Locus Signi.

Barilius.

LIBER QVINTVS

De Præſulis Electione.

Vamquam Epiſcopatus concretũ vnum per accidens ſit,ſi, vel electione (qua nunc, ac deinceps, præſentationem, poſtulationem comprehendo,) vel pontificia promotione, confirmationeq; vel cõſecratione conſideretur conſtitutum, vt ad exactam eius explicationem à nobis accipitur;nihilo tamen minus ſi enucleatiùs eius naturam perpenderimus,aliquam non immeritò,inſtar phyſici compoſiti,habere competiemus vnitatem præſtantiorem. Et quidem cum Epiſcopus ſub triplici ſtatu cadere in conſiderati onem poſſit, vt electus, præſentatus, ac poſtulatus, vt immediatè à Papa promotus, & confirmatus, ac deniq; vt conſecratus, triplici etiam conſtitutus forma profectò cẽſendus eſt, electione,vel poſtulatione, promotione confirmationeq; & conſecratione : ad cuius rei dilucidationem nõnulla operæpretium erit ex philoſophia adnotare.

Notandum igitur Auctores in cõpoſito phyſico animato, præſertim humano plures admiſiſſe formas.Et vt reijciam Manicheorum errorem aſſerentium alteram eſſe animam ſpiritualem, homini à bono Deo inditam : alteram animalem à malo,contra quos *D. Auguſtinus eruditè,atq; acerrimè agit lib.de duab. animab.* miſſos etiam, vt faciam eos catholicos, qui *Auctore Hieronymo epiſt.* 150. *ad Hed.* duas in homine aſſerebant animas, ſenſitiuam vnam, alteram rationalem, eam ſolùm indico ſententiam, quæ in vnaquaq; re ſubſtantiali,tot agnoſcit formas per ſe ſubordinatas, quot gradus : quippè qui quatuor cùm ſint inanimatorum,vegetantium, ſenſibilium, & rationalium,pluribus etiam conſtituuntur formis. Quam ſententiam ſuis modis explicatam docet *Philoponus* 1. *de anim. text.*1.*Iandun cap.de anim.q.*12.*Paulus Venetus in ſumm. de anim. cap.*5. *nec longè abeſt Ocham. lib.*2.*q.*10.*&* 11.

Verum quidquid ſit de hac opinione, receptiſſima eſt reliquorum ſententia DD. gradus hos aſſerentium poſſe,vel omnes,vel aliquos ab vna tantùm forma ſubſtantiali præſtantiſſimo quidem modo contineri, ac tres eſſe tantùm animarum rationes,quæ dum in perfectiſſima, nempè rationali reperiuntur, vel ratione cum fundamento in re, vt Philoſophi loquuntur,vel formaliter à parte rei,vt *in tract.de anima* docui probabilius diſtinguuntur.

Hos autem inter gradus duplex eſt ſubordinatio;altera, vt gradus animi minus perfectus à perfectiori ſeparabilis ſit ex ſe in alieno ſuppoſito: ſic probè *Ariſtot.lib.*2.*de anim.cap.*1.ac deinceps, ità DD. conſenſu, atq; experientia magiſtra, anima vegetatiua ſeparatur à ſenſitiua, & a rationali,vt in plantis patet ad oculum; Sic etiam ſenſitiua rationis expers, quæ à rationali etiam disiungitur. Altera, quam indicaueram, ſubordinatio in eo ſita eſt, vt præſtantioris animæ gradus inferiorem ſemper ſupponat, & in vna, eademq; anima vniti, alius non ſeparetur ab alio, vt rationalis non à ſenſitiuo, nec ſenſitiuus à vegetatiuo ,quod omnibus exploratum eſt,experientia comprobante.

Ex his autem,vt eò iam,vnde digreſsi ſumus, reuertamur, ita mihi philoſophandum eſt, vt ſentiam Epiſcopatus adæquatam eſſentiam tribus veluti conſtitui gradibus, electionis (qua poſtulationem, & præſentationem etiam amplector) confirmationis, quam ad collationem à Papa factam extendo,quippè quæ electionem, nominationem,deſignationem, & confirmationem continet, & conſecrationis. Nam vt ex varijs operationum generibus,ac facultatibus optimè diſtinctio, à poſteriori deducitur animarũ vegetatiuæ,ſenſitiuæ,ac rationalis,quæ quidem radicalia ſunt illorum principia, ex quibus à priori, varia innoteſcunt actionum genera ; ità in hoc morali Præſulis concreto; cum nonnulla ei competant vt electo, alia vt confirmato, omnia demum,vt conſecrato. Præterea circumſcriptionem quamdam habet Epiſcopus per electionem in ſuo eſſe electo, ex qua non ſe extendit ad confirmati rationem, neq; ad conſecrati, à quorum ſingulis rationibus poteſt electus ſeparari,non vero è contrà; cum conſecratio ſupponat electionem,& confirmationem,vel quippiam ei æquiualens. Et licet infra nonnulla de poſtulatione ſubijciam. hæc autem, quòd per ſe intenta non eſt, diſtinctum non cõſtituit ab electione gradum. Has ergo omnes cõſiderabimus de Epiſcopo, Deo dante, formalitates. Itaquè quintus liber,qui huius tomi eſt primus,electionis eſſentiam voluntariam, liberam omniſq; expertem neceſsitatis è ſimonia, ſuperbia, vel ex ambitione maximè prouenientis per quatuor diſtinctas diſputationes, multaquè capita mox ſubijcienda, comprehendet. Secundus, ſeù in ordine ſextus, tùm perſonam exponet, ex qua valor,etiam ſub certis pœnis,expendet electionis, cuius occaſione de iuſtitia diſtributiua; de beneficiorum eccleſiaſticorum inſtitutione, & collatione,deq; perſonarum acceptione, ac re-

stitutione ob iniquam electionem disputabit, tùm reliquas temporis, lociq; circumstantias, tùm rationem finis, ad quem electio dirigitur. Septimus autem libec confirmationem, eiusquè disputationes, atq; effectus, nec non confirmati potestatem etiam ad administrationem, postulationem, translationem, atq; Eminentissimorū Cardinalium ad Episcopatus promotionem inuoluet. Demū præsentationem à Patronis habitam, nominationem à Regibus, alijsq; Dynastis, Nominationes præterea à Summo Pontifice, consecrationemq; explicandas, Octauus, idest, vltimus huius secundi tomi liber excipiet.

DISPVTATIO PRIMA.

De ratione formali electionis Episcopi.

Electionis quæstiones omnes, prætec superioribus libris disputatas, si ex instituto consilium esset agitare, non modo tenax nō essem propositi, quod maximè profiteor, sed sanè immemor, quoad aliena non excurrere decreui, ni nostris disputationibus cohęreant, vel ad maiorem dilucidationem, vel ad necessariam sequelam, ex qua in nostram possent doctrinam, vel pro eaderiuari momenta rationum. De electione itaq; Religiosorum, Monialium, vel nihil, quod magis optarem, vel cursim aliquid indicabo. Igitue de nostri Præsulis electione canonica, quam alicubi vigere dicemus, ex professo disputabimus ea, quæ magis in præsentia sunt in vsu, cum omnia cęteris electionibus communia habeantur, *tit. de electione tùm in decretalibus, tùm in clement. vbi DD. Hostiens. in summ. eod. titul. præsertim lib. 4. § Bayssius in Derector. elect. Fleringus Goaden de forma, & modo eligendi nouum Prælatum; qui quidem habentur tom. 15. par. 1. tract. nono, Rebuff. in concordat. tit. de elect. de rogat. & de regia nom. ad prælat. Duarenus lib. 5. capit. 1. Cuecbus lib. 4 titul. 1. Bertach. tract. de Episcop. Cosmus in Pragmat. sanct. titul. de elect. §. vltim. verb. ad electionem, & verb. possent, Summistæ verb. electio. quam etiam complexus est vno libro Cardinalis Maudagosus tractat. de electionibus.* Electionem pariter ad alia beneficia Ecclesiastica non omninò prætermittemus; quæ & ad nostri Pręsulis electionem maximè conducet, & ad electiones ab Episcopo faciendas ad beneficia præsertim curata, necessaria omninò est. Verum breui nonnullam rerum adumbrationem præmittendam puto ex solis sacris canonibus deductam, ne hiatum omninò pręterita inducerent, ex quibus seponam eligenda, deinceps disputanda pro dignitate, omissis etiā ijs lib. 9. Deo dante, inserendis ad causam promouentem spectantibus.

Itaq; modus, sinè forma in electione seruanda præscripta est ab *Innoc. III. in Concilio generali in cap. Quapropter de electione*, vbi habentur tres modi: *Statuimus, inquit, vt cum electio fuerit celebranda præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possint commodè interesse, assumantur tres de Collegio fide digni, qui secreto, & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta, mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel maior, & sanior pars Capituli consensit, vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ prouideant de Pastore. Aliter electio facta non teneat, nisi fortè communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem absq; vitio celebrata, qui verò contra præscriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur.*

Additur deindè in §. de Procuratore, de quo nos superius, & in §. reprobantur electiones clandestinæ, ac præcipitur, vt quam citò electio fuerit celebrata, solemniter publicetur. Hic apparent tres formæ, ac modi eligendi. Per electionem totius Capituli, in qua dicitur requiri maior, & sanior pars, vt sit valida electio: Per compromissum, & per inspirationem. Ad quorum declarationem multæ emanarunt decretales. Itaq; prius attingemus de ipsa electione, quæ faciunt ad prædictorum modorum, præsertim duorum priorum declarationem, ac deindè agemus de ijs, quæ accidunt electioni iam factę, sinè sit confirmandus electus, siuè reprobandus, si prius videamus de qua electione hæ formæ præscribantur ab *Innocentio Tertio*.

In qua re *Host.* cum nonnullis alijs putauit hos modos assignari pro omnibus electionibus, quæ fiunt à Canonicis, & Collegiatis in quibuscumq; beneficijs, sed melius Panorm. num. 7. §. circa istam, ait hic præscribi electionis formā pro eligendo Episcopo, & alijs Prælatis Ecclesiarum collegiatarum, qui habent generalem iurisdictionem in Ecclesijs collegiatis, & ratio est, quia hic agitur, vt patet legenti, de prouidendis Ecclesijs viduatis, quæ sunt illæ, quæ habent sponsum, quo viduantur; Episcopus autem est propriè sponsus, & pastor suæ Ecclesiæ, & deinde suo modo alij Prælati, quare de horum electione propriè est sermo ita, vt eligentes in horum Prælatorum electione, nisi seruent has formas, vt videlicet vota singulorum secreto per tres electos exquirātur, & scribantur, ita vt scriptura pene sit de substantia, vt ait *Panorm.* & alia seruētur, non valeāt electiones, nisi in aliquibus Ecclesijs Collegiatis, vel alijs communitatibus esset, cum approbatione Summi Pontificis præscriptus alius modus.

At in electionibus Canonicorum, & aliarum dignitatum, in quibus electi non sunt Pastores, ac sponsi non necessario seruandæ sunt hæ formæ,

mæ, vt ibi cõcludit Panormitanus, qui eos Prælatos, ait, habere generalem iurisdictionem, de quibus, hic agitur, qui possunt cognoscere de causis ciuilibus, & criminalibus, quales sunt Abbates, non autem omnes præpositi Ecclesiarum collegiatarum.

De praxi autem harum electionum habetur *in glos. in cap. 7. Perpetuo, & in cap. cum expediat de elect. in 6.* vt docet *Panorm. in num. 9. & seq.* vbi quærit, quis debeat scrutari vota illorum trium, qui scrutantur alios, & ait primo loco esse illos scrutandos.

Ac qui debeant interesse electioni, & quomodo sint vocandi, dicemus lib. 9. Quoad id autem, quod dicitur de maiori parte capituli, *in cap. Ecclesia de elect.* declaratur intelligi de maiori parte capituli, totius non maiore respectu aliarum partium singularium, quæ alios eligerent. Idem dicitur in *cap. in genesi eodem.*

Et in cap. auditis ostenditur, quod etiam si minori parti alij accedant, non conualescit electio, quæ ab initio fuit irrita, quod quia contradicit antecedenti *cap. quod sicut*, vbi electio nulla ob contemptum aliquorum, dicitur potuisse valere, si ob bonum pacis contempti consensissent, sic etiam alibi, ideo *glossa* ibi varie explicat. Verum vt dicitur *in cap. Ecclesia de electione* ob contemptum aliquorum electio non est irrita ipso iure, sed est irritanda, si deinde non consenserint, vt infra ostendemus, ideò mirum non est, si antequam irritetur accedentibus alijs sit valida; at electio à minori parte est contra formam electionis, atq; adeò ipso iure est nulla, quod clarè significat *Panorm.* ibi in casu posito, vbi ait, ideò nõ potuisse conualescere electionem accedentibus alijs, quia electio à minori parte ab initio erat ipso iure nulla.

Maior autem pars in *cap. cum in iure de elect.* dicitur etiam si ex septem tres eligũt quartum, & his cõsentiat, ità, vt is etiam numeretur, quod tamen ibi *gloss.* in fine ait, hodie non valere ex *cap. Cumana, & cap. quia propter.*

Hæc autem forma, vt sit maior pars capituli, non respectu singularum partium non sufficit in electione Romani Pontificis, in qua requirũtur saltem duæ partes, vt habetur in *cap. licet, de elect.* de qua fortasse dicemus cum de Summo Pontifice, in alijs autem seruanda est, & non potest mutari per compromissum, ità vt detur alicui potestas scrutandi vota, & eligendi eum, quem maior pars capituli respectu minorum elegerit, sic etiam statuitur in *cap. si cui, de elect. in 6.* & tamen aliquando, quia maior pars capituli contempsit appellationem à minori legitimè interpositam ad Romanum Pontificem, fit indigna, vt audiatur contra minorem, & à Summo Pontifice approbatur electus à minori, vt fit *in cap. Bonæ, de elect.*

Habendus est autem electionis processus, id est electio voce exprimenda, & in scriptis, cum alijs actibus est redigenda, ità, vt non sufficiat sola deportatio solemnis eius, in quem vota sunt directa, quia hæc deportatio nõ potest esse vice electionis, & ideò talis electio cassatur, vt fit in *cap. Ecclesia, vbi glos. verb. processus.* Hæc inquit, præcipua necessaria sunt, quibus electio non valet; Publicatio, Collatio, Inquisitio, & in continenti electio, & scriptura.

Neq; vero electio per singulares electores est celebranda, ità vt vnusquisq; eligat, nè sint de vno plures electiones, sed debet apparere electio vniuersalis, & communis, vt dicitur *in cap. in genesi*, ob cuius rei defectum, vt etiam per alios cassata est ibi electio.

Quare fit, & pronunciatur electio communis per vnum, siuè fiat electio per scrutinium, siuè per compromissum, alioqui eo ipso viribus caret, vt statuitur *in cap. sicut cum. de elect. in 6.* vbi glossa ait pronunciari per eum, qui habet primã vocem, aut per eum, cui capitulum commiserit, aut per quemuis tacentibus, & consentientibus alijs.

Et quamuis sententia iudicum, siuè arbitrorũ proferatur quidem ab vno, sed in plurali numero (Nos) tamen electionis pronunciatio, vt appareat euidentius vnica, & communis faciẽda est per verba singularis numeri, vt præscribitur *in cap. cum ab vno, de sent. & re iud. in 6.*

Reprobantur autem in electionibus, postulationibus, & scrutinijs, ex quibus ius oritur eligendi vota conditionalia, alternatiua, vel incerta, ità vt talia vota pro non adiectis habeantur, & vox illorum, qui ità processerint, resideat in ijs, qui purè consenserunt, vt habetur *in cap. 2. in electionib. de elect. in 6.*

Hæc est prima forma eligendi. Quod si Summus Pontifex in aliqua electione facienda aliquid extraordinarium electoribus faciendum præscripserit, illud seruandum est, alioqui irritatur electio, vt fit in *cap. cum in veteri, de elect. in antiquo.* Vbi mandatum Pontifex dederat, vt electores ad consilium aliquorum Archiepiscopum sibi eligerent, & illi neq; opportuno tempore consilium expetierant, neq; responsionẽ expectauerant, licet in *cap. cum olim de arbitris* decernatur, quod quamuis electores ex forma compromissi, vel alio modo tenentur requirere consilium alterius, nulla sit electio, nisi requiratur, tamen eo requisito, liberè possunt eligere Prælatum, modò sit idoneus, siuè id concordet cum consilio sibi dato, siuè non.

Rursus, si eo tempore, quo Papa sibi reseruat prouisionem alicujus Ecclesiæ Cathedralis reperiatur facta electio, valet hæc quidem, sed nõ valebit quicquid ex eo tempore deindè fuerit, vt definitur in *cap si eo de elect. in 6.* quarè si cõfirmaretur post talem reseruationem, confirmatio non valeret, vt aduertit ibi *glossa.*

Sed aliquando cum electores non cõueniunt, aut vt citiùs electio perficiatur, compromittunt alicui, vel aliquibus, & hæc est secunda forma præscripta in dicto *cap quia propter.* cũ dicitur. *vel saltem eligẽdi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ prouideant de pastore.*

Vbi *glossa* disputat, an hoc compromissum fieri possit à maiori parte, contradicente minori, vt fit in alijs rebus, vt dicitur in *cap. cum in cunctis, de his, quæ fiunt à maiori parte, cap. imò,* vt fit in ipsa prima forma, sed tamen respondet in compromisso faciendo omnes debere cõsentire, cum dicatur (Vice omnium) quia videlicet

nemo debet suo eligendi iure inuitus priuari, & hæc est opinio communis Doctorum, vt testatur *Panorm. in prædicto cap. Quia propter*, §. *vel saltem, nu. 2.* & probat, quia dicitur in textu, qui vice omnium, quare qui vices omnium gerunt, ab omnibus eligi debent, & ratio est, inquit *Panorm.* quia nullus inuitus potest priuari voto suo, quod habet ad eligendum, vndè concludit, quod si vnus tantum non consentiat, cópromissum fieri non potest. Addit Panorm. cópromissarios non teneri seruare formam eligendi præscriptam: nam ideò dicitur (vel saltē, &c.) vt ostendatur alius modus eligendi breuior, & facilior, quarè non tenentur compromissarij seruare formam certam eligendi.

Hoc tamen compromissum fieri non potest cùm à maiori, & saniori parte capituli electio est facta de aliquo, vt habetur in *cap. cum inter, de elect.* modò electus consentiat, vt ibi dicitur, & additur causa, quia ex mutuo consensu eligētium, & electi fit quasi spirituale coniugium.

Cœpto autem tractatu electionis à compromissarijs compromissum reuocari non potest, vt dicitur in *cap. in causis de electione*; & potest fieri cum certis clausulis, certaq; restrictione, vt fit in cap. cum dilectus, vbi canonici eligendi Episcopi potestatem in tres canonicos transtulerunt promittentes se illum recepturum in Pastorem, quem de gremio suæ Ecclesiæ illi ducerent eligendum, vel quem illi tres ab omnibus, vel maiori, & saniori parte nominatum eligerēt, supponitur autem ibi debuisse obseruari formā compromissi, alioqui irrita esset electio. Idem compromissum factum est seq. capite in iure. Declaratur autem in cap. cū expediat de elect. *in 6.* Hos compromissi modos non esse abrogatos per formas eligēdi traditas in prędicto cap. Quia propter. per Concilium generale, quamuis ibi de compromisso absoluiè Concilium loquatur absq; his restrictionibus *& glos. in d. cap.* cum expediat declarat modum, quo fit cópromissum à capitulo.

Iam in *cap. si compromissarius, de elect. in 6.* Hæc præter ea, quæ inferius dicemus, declarantur: Primo, vt si compromissarius infra tempus à iure statutum non elegerit, potestas prouidendi deuoluatur ad proximum superiorem, si verò elegerit quidem, sed indignum, electio reuoluatur ad electores, nisi indigni electionem sciēter ratam habuerint. Ad eosdem etiam reuoluitur, si electus dignus noluerit consentire.

Tertia deniquè forma in dicto *cap. quia propter*, assignata est per inspirationem, cum, vt declarat *glo. in cap perpetuo, de elect. in 6.* electores nullo habito tractatu inter se, nec cōuentione statim, ac conueneront in loco solito clamāt vnanimiter. Nos talem eligimus nullo contradicente, & nulla disputatione facta inter eos, vel vnus eligentium ait, ego eligo talem, & omnes alij simili modo respondendo sequuntur.

Solet autem quandoq; impediri electio per appellationem legitimam, quæ videlicet legitima, ac rationabili causa ab aliquo electorum interponitur. Nam electio facta post legitimam appellationem cassatur, vt etiam quando est contra priuilegia Ecclesiæ, aut facta prima qualicumq; non cassata, vt habetur *cap. consideraumus de elect.* secus si fiat electio post appellationem, sed non contra eam ex *cap. cum nobis, eod. tit.*

Non auditur autem appellatio, nisi quorum interest, qualis non est, qui per compositionem intelligitur iuri suu renunciare, vt habetur *in cap. cum inter, eod. tit.*

Neq; auditur, qui allegat causam appellandi, sed non sufficientem dicēs se habere alias causas proponendas coram Pontifice, tunc enim ea non obstante, confirmatur electus, & accipit possessionem, & deindè si appellans voluerit aliquid denunciare Summo Pontifici, aut accusare, audietur, vt statuitur in *cap. constitutis de appell. vbi glossa* disputat, an habenda sit ratio potentiæ, nobilitatis, diuitiarum in electionibus.

Quod autem in electione Episcoporum ij, quorum interest, appellatione interposita teneantur ad sedem Apostolicam ire, & infrà mēsem iter arripere, habetur *cap. statuimus, de elect. in 6.* Quæ autem seruanda sint in eiusmodi electionis appellatione, vt obuietur malitijs appellantium, habetur ibidem cap. vt circa, & declaratur, *cap. is, qui, & cap. qui contra, & cap. constitutio, & clem. 3. & 4. de elect.*

Quia verò in Episcoporum electione, & non in alijs causæ appellationis necessariò ad Sedē Apostolicam reuoluentur, ideò refrenātur quibusdam conditionibus eiusmodi Appellantes non solum in prædictis decretalibus, sed in *cap. Quamuis, & declaratur in cap. Prouida, in 6. de procuratore autem ad appellandum habetur ibidem cap. Procurator.*

Has eligendi formas seruare debent omnes Ecclesiastici, qui ius habent eligendi, nisi qui priuilegio in aliqua re eximantur, & Religiosi quidem aliqui habent peculiares formas eligendi Prælatos in suis constitutionibus à Sede Apostolica confirmatis, sed in rebus, quibus his formis nō contradicitur, eas sequi debent, quarè in *cap. cum dilectus, de consuetudine*, cum ageretur de electione à Monachis celebrata in Monasterio, & supponerent nonnulli quoddam priuilegium, ac statutum. Respondet Pontifex, *Si prædictum statutum ità possis intelligi, vt nec iuri communi, nec priuilegio deroget, ità esse procedendum.* Vbi *glossa* ait, hodie Monachos in *cap. Quia propter*, si secundum eam volunt eligere, sed Pontifex indicat in eo, in quo non derogatur iuri communi, secundum illud esse procedendum, vt dicebamus.

At cum electo ad quamcumque dignitatem, postulato, aut promouendo inter cœtera, opponitur euidens scientiæ, aut alius personæ defectus, ab huius probatione initium faciet is, qui opponit, in quo si deficiat, non audietur in reliquis oppositionibus, & perindè punitur, ac si in omnibus defecisset, vt statuitur in *cap. si fortè eod. tit.*

Quod locum habet in eo, qui manifestum defectum in visu, auditu, & alijs corporis sensibus nec non in memoria, & etiam intellectu opponit electo, ità vt manifestum, & euidens idem supponat in decretali si fortè, vt declarat *Nicolaus*

cius III. in cap. constitutionem, de verb. signif. in 6. de quo infrà suo loco.

Neq; qui eiusmodi personæ defectum inter alios opposuit, potest ab hoc probando desistere, & solum alios prosequi, vt cernitur in *cap. ab eo, de elect. in 6.* An autem inscribat, qui crimen electo opponit, habetur in *cap. super his, de accus.*

Additur infrà in *cap. si postquam primo*, quod si post electionem appelletur ex causa probabili, & sufficienti ad Sedem Apostolicam, & ab appellatione non recedatur, & tamen appellatione non obstante electus ab ordinario confirmetur, confirmatio erit nulla, deindè, quod si eiusmodi electi, qui ex prædicto *cap. cupientes*, propter appellationem Romam ire tenentur, negotio non confecto absq; licentia indè recesserint, eorum electio viribus vacuetur eodem modo, quo per dictum *cap. cupientes*, euacuatur electio illorum, qui Romam statuto tempore nõ venerint, & deindè quòd quemadmodum ex dicto *cap. cupientes*, quando appellatur ab electione ad Sedem Apostolicam, electus, & electores debent ad eam se conferre instructi, & alia agere, quæ ibi præscribuntur cum certis temporum terminis, ità eadem statuta intelligãtur, cum appellatur ab ipsa confirmatione.

Declaratur autem in *clem. 2. §. fin.* verum, vt electi, vel alij, qui ex quacumq; causa ad Sedem Apostolicam venire, vel mittere tenentur, etiam sede vacante, ad idem præstandum teneri intelligantur, & additur in extrauag. 1. Ad onus Io. XXII. de elect. sufficere si kalendis Octobris electi sint Auenione, vel Lugduni, id est, vbi est Sedes Apostolica, etiam si reliquo tempore sedis vacantis alibi commorentur.

De electo autem, qui citatus ad comparendum est excusatus, habetur in *cap. cum dilecti, & in cap. cum olim. de dolo, & contum.*

In causis autem electionum proceditur de plano sine strepitu, & figura iudicij, vt præcipitur in *clem. fin. de iudic.*

Quandoq; autem duo sunt electi, & tunc si partes compromittant in superiorem per mortem alterius electi expirat compromissum, sed tamen antequam fiat processus de alia electione, debet superior cognoscere de meritis primæ electionis, vt habetur in *cap. ex parte, de arbitr.*

Imò altero ex duobus electis litigantibus mortuo, vel per renunciationem, aut alia ratione excluso, lite super electione superstitis electi pendente non proceditur ad aliam electionem, & si procedatur, electio erit nulla, vt decernitur in *cap. dispendijs, vt lite pendente, &c. in 6.* Idem statuitur in *seq. cap. si hij*, in alijs autem prouisionibus, cum à multis litigatur, & vnus moriatur, aut cedat, vt non conferantur alijs beneficia, ac præpositura, donec lis contra superstites terminetur, & si qui ad defensionem litis se admitti petierint in eo statu, in quo litem inuenerint, admittantur.

Cedere autem iuri electionis, aut inuestituræ, quam prętendebat, intelligitur is, qui alteri electo, aut prouiso exhibet reuerẽtiam, ità vt eius deindè appellatio iudicetur nulla, tanquam ad ad eum amplius nõ pertineat, vt habetur in *cap. ex ore, de his, quæ fiunt à maiori parte capituli.*

Rursus ex duobus electis, si alter per sæcularem potestatem spolietur, prius restituitur, & deindè cognoscitur causa inter eos, vt fit in *cap. cum super, de caus. poss. & proprietatis.*

Postremò illud addendum, quod Prælati quãdoq; renunciant electioni de se factæ, aut Prælaturæ acquisitæ.

Et electioni quidem per se quis renunciare potest. Quod si spontè renunciet, non auditur deindè, si regredi velit, sed silentium imponitur, vt habetur *cap. in præsentia, de renunciat.* Prælaturæ verò, & Ecclesiæ iam acquisitæ renunciare quis non potest sine licentia superioris, vt Episcopus sine licentia Summi Pontificis, vt dicemus infrà suo loco. Et in vniuersum præcipitur in *cap. admonet, eod. tit.* vbi Alexander III Episcopo Tornacensi. Vniuersis, inquit, personis tui Episcopatus prohibeas, nè Ecclesias tuæ Diœcesis ad ordinationem tuam pertinentes, absq; assensu tuo intrare audeant, aut detinere, aut te dimittere inconsulto. Alloqui in eos canonicam exerceas vltionem.

Abbas autem exemptus renunciare nequit sine licentia Summi Pontificis, vt habetur *cap. fin. de renunciatione*, Vbi Abbas, qui renunciauerat in manibus Monachorum, qui alium elegerant, restituitur.

Sunt verò aliqui, qui licentiam renunciandi petunt, sed licentia impetrata, renuunt, hi compellendi sunt impetrata licentia recedere, vt habetur *cap. quidam, eod. tit.*

Quamquam subditos ab obedientia absoluere, non est suo renunciare regimini, vt decernitur *ibidem cap. lecta.*

Renunciat autem suæ electioni, qui electo exhibet reuerentiam, vt diximus superius. Sunt prætereà nonnulli, qui ad renunciandum suæ dignitati procuratorem constituunt, & deindè procuratorem ignorantem reuocant, de his statuitur in *clem. vnica, de renunciatione*, vt teneat cessio facta per eum, antequam ad ipsius, vel illius, in cuius manibus cessio fuerat facienda, notitiam, reuocatio huiusmodi sit deducta. Nisi fortè per ipsos, aut alios malitiosè factum fuerit, quominus ad eos, vel eorum alterum ante cessionem potuerit reuocatio peruenisse.

Difficiliùs autem conceditur Episcopo, vt renunciet, quam inferioribus Prælatis, ideò statutæ sunt certæ causæ, quibus stantibus Episcopo cedere conceditur, licet hæ ad alios etiam Prælatos suo modo referri possint, sed de his, & alijs rebus ad Episcopos pertinentibus disertè disputabimus infrà, ad quæ cæterarum primis lineis contenti, vt proprius accedamus cum electio sit actus voluntatis, eius singulas expendemus circumstantias, circa quas *Aristoteles 3. ethic. cap. 1.* versari actiones indiuiduas docuit, & cum circumstantia *Quis* coincidat cũ causa efficiente Præsulatus, de qua lib. 9 à circumstantia Quid ordiemur, substantialiter accepta, vti *cap. 3. num 8.* declarandum est. Hinc non modo cum Philosophis à quæstione *Quid est*, initium sumimus, verum cum ipso iure, *l. omnis, definitio, ff. de reg. iur. l. 1. ff. de dolo, Inst. de tut. est autem, Instit. de leg. agn. succ. §. nos vero.*

CA-

CAPVT PRIMVM.

Essentia perpenditur electionis Episcopi.

S V M M A.

Bifariam electionis acceptio consideratur, nu. 1.
Electio ad Episcopatum definitur, nu. 2.
Afferuntur duæ aliorum Auctorum definitiones, ibid.
Quæ reijciuntur, nu. 3.
Electio voluntatis est actus, nu. 4.
Electio est voluntatis actus liber, nu. 5.
Et voluntarius, nu. 6.
Quam denominationem includat electio, nu. 7.
Quomodo electio à postulatione distinguatur, nu. 8.
Differt electio à præsentatione, institutione, & collatione, n. 10. & 11.
A confirmatione pariter differt, nu. 11.
Discriminatur etiam ab inuestitura.

1 Bifariam electio potest accipi primò latiùs, prout ad quamcumq; patet personæ destinationem, deindè pressiùs pro iuridica vnius optione, quod indicauit *Azorius p. 2. Instit. moral lib. 3. cap. 28. q. 1.*

2 Prima assertio. Præsulis electió stricto modo sumpta est idoneæ personæ ad Cathedralem Ecclesiam sine Pastore, libera, & canonica destinatio: latiori verò significatione vsurpatæ electioni eadem competit definitio vnico dempto verbo, *Canonica*; huius autem definitionis particulæ sequẽtibus explicabuntur assertionibus, ex quibus etiam constabit, cur prætulimus allatam nostram *Hostiensi* definitioni in *summa tit. de elect.* quæ sic habet. *Electio est idoneæ personæ ad Ecclesiam suo Præposito viduatam iuris forma seruata ritè, & legitimè facta optio.* Nec non alteri ab *Azorio lib. 6. cap. 14* descriptæ. *Est alicuius hominis ad Ecclesiam pastore destitutam canonicè facta vocatio.*

3 Et quidem in præsentia, vel hoc ipso *Hostiensis* non attendet definitio, quod Ecclesię nomine, latiori vtatur acceptione, quã requiritur ad definitionem electionis Episcopi, cum Prępositus, Parochus, & Prior præsint Ecclesiæ, quamuis dignitate aliquo pacto prædtii sint, Episcopatu minori. Verbum etiam *viduatam*, non placet, cum electio primi Antistitis ad Ecclesiam v. g. Neapolitanam habita, vera, ac legitima fuerit, & tamen non erat viduata Pastore, quem anteà nunquam habuerat. Ob eumdem etiam, quem in Hostiensis obiecimus, defectum, reijcimus ẽt Azorianam, in qua latiori vsurpatione, quam par esset, & Ecclesia, & Pastor accipiuntur. Antequam vlteriùs progrediar, indicare solum hic habeo, nomine personæ idoneæ, quã definitione indicaui, capacitatem, & cęteras ad tale munus qualitates, atq; ornamenta me comprehendere. hæc autem omnia sigillatim tùm primo tomo, tùm hoc explicabuntur. Generatim verò ad capacitatem, aio, requiri pariter generales conditiones, iure naturali Diuino desideratas. quod nimirũ sit persona humana, ratione vtens, apta aliquo pacto ad regimen suscipiendum. Insuper vt hæc electio in fide fundetur, atq; ad supernaturalem ordinetur finem, ad quem requirit baptismum, sine cuius charactere nullus est, qui capax sit spiritualis iurisdictionis. Demũ cætera indicata ornamenta ex ecclesiastico sũt iure deducenda, vt *primo tomo* præstitimus, & *hoc*, quod est, reliquum præstabimus.

4 Secunda conclusio. Electio actus est voluntatis liberè, ac voluntariè tendentis in personam optatam. Dixi esse voluntatis actum; nam cum de hac electione, seruata proportione ad moralem electionem mediorum ad finem nobis agẽdum sit, cuius etiam rationem participat, eodẽ pęnè pacto suum habebit obiectum, vti deduco ex *D. Tom. 1. 2. q. 13. art 4. ad 3. ibi, Quod qui eligit Episcopum, eligit nominare ipsum in talem dignitatem, alicqui si nulla esset ei actio ad constitutionem Episcopi, non competeret ei electio.* Electio autem moralis licet à *Nisseno*, *seù potiùs à Nemesio lib. 5. de philosophia, cap. 4.* composita dicatur ex actu intellectus, & voluntatis, probabiliùs tamen videtur actus esse soliùs voluntatis, connotans tamen actum intellectus, specialitèr spectantem ad rationem conferentem media inter se, & cum fine, vt communis habet Theologorum sententia S. *Thom. Conrad. Recentiorumq; Thomisterum 1. 2. q. 13. art. 1. Alex. 1. p. ar. q. 30. membro 1. Alber. in 2. dist. 2. art. 7. Ægydij ibidem dist. 24. 1. p. dist. dub. sex, & aliorum, quos laudant, ac sequuntur Valent. tom. 2. disp. 3. q. 8. p. 1. Vasq. 1. 2. disp. 41. cap. 2.*

5 Addidi liberè ex Doctorum consensu de electione, cum *D. Thom. 1. 2. q. 13. art. 6.* nam electio per se considerata omnes inter actus voluntatis libertatem sibi maximè vendicat, quòd ex præuio consilio, & deliberatione procedit. Et ad rem nostrã opportunè *Gregor. X. in gener. Concil. Lugdunen. habetur cap. Vbi periculũ, in 6. de elect. §. cæterum, Cum ad certum aliquem obligationis, cuiusq; necessitas adigit, cessat electio, dum libertas adimitur eligendi.* Scio nonnullos in tribus casibus moralem electionem dicere non liberã, vel quando vnicum est mediũ: vel quando plura aequè tamen vtilia; tertium quando inęqualia sunt; Verum, me quidem iudice, non aptè, cũ ex hoc sequeretur, nunquam liberam esse electionem, quia in omni euentu, vel vnum, vel plura esse media necesse est, & si plura, æqualia illa quidem, vel inęqualia: Si ergo electio non est libera, quando vnum suppetit tantum medium, neq; quando plura, siuè ad inuicem non se excedentia, siuè vnum aliud excedens, necessariò cõficitur electionem libertate nunquam potiri, quo quid absurdius ? Quapropter ad rem nostram, vt communem cõtraham doctrinam, aut vnam supponimus legitimam esse personã, quæ sub consultationem cadit, vt eligatur, aut plures pari, vel impari merito: Si primum, quãuis electio ex hypothesi poterit esse necessaria, absolutè tamen libera est; quia intentio finis, pro-

cutandi

curandi Præsulem, huic Ecclesiæ idoneum, est quoad exercitium libera. Igitur esse, & non esse potest retineri, atq; à voluntate eligentium abdicari; ablata verò finis intentione, necessaria non est electio mediorum; Sic qui eleemosynā dare intenderet, nec posset, nisi furaretur, necessariò non diceretur furari, cum posset ab intentione dandi eleemosynam desistere, donec honestum aliud occurreret medium. Quod si nonnulli Auctores contrarij, vt modo dicebam, id solum sentirent, quod perseuerante finis intentione, vnici medij electio libertate prorsus careret, cum eam non haberet contrariè acceptam ad eligendum hoc, vel illud medium, neq; contradictoriè ad eligendum, & non eligendum; cũ stante intentione finis efficaci, voluntas nõ possit non eligere medium, in quo neq; in se, neq; in exercitio ratio appareat mali, vt rectè docet *Ocham in 1. dist. 1. q. 6. Vasq. 1. 2. q. 13. disp. 43. cap. 4. n. 12.* apud quos alij, & probè hi Auctores sentirent, & nobis minimè obstarent; vrgente præsertim necessitate Ecclesiæ, ex qua efficacitèr electores ei consulere intenderent, & consequentèr virtute eligere vnicam illam personam idoneam, in quo casu nostra non procedit conclusio; tunc enim ex hac hypothesi libera non esset electio, posita efficaci finis intentione, à qua electores, vel nollent, vel non possent hic, & nunc desistere, vt maturè necessitati consulerent Ecclesiæ. Similis est casus *ex cap. publicato scrutinio, de election.* quando necessariò facienda est, quæ tamen libera etiam absolutè dicenda esset in scrutinio voluntariè, ac liberè habito, vt rectè *Panormitanus ibi nu. 2.* Non ignoro vnius tantũ medij, vno solùm modo vtilis, propriè electionem non dici, quæ quidem in rigore est vnius præ alio assumptio, vt notat *Vasq. 1. 2. disp. 43. cap. 2. n. 11. & 45. in expos. 4. art. D. Thom. n. 13.* Verùm non tantùm insistimus in enodandis nominibus, neq; adeò religiosa procedimus ratione, electionem personæ expendentes, vt cum electione mediorum omninò, & ad vnguẽ conferre velimus. Quòd si plures idoneæ essent personæ, liberè ad singulas se poterit eligentiũ habere voluntas, quia quando singula media pari ad finem bonitate pollent, nil est, quòd ab vnius electione abducat voluntatem, vel ad hoc potiùs, quam aliud reuocet, vel quia ex sententia *Henric. quodlib. 1. q. 16. Riccardi in 2. dist. 38. art. 2. q. 4. in corpore. Maio. ibid. q. 1. Marsil. etiam in 2. q. 16. art. 4.* & aliorum, potest voluntas inter æqualia media vnum eligere pro sua libertate, pro qua infrà *disput. 7. cap. 3.* dicemus, eligentes poterunt vnum ex æquè dignis ad beneficium eligere, vel quia moralitèr poterit noua ratio ab intellectu inuestigari, ac proponi, ob quam hoc præ alio modo sit eligendum, & in re nostra hæc potiùs persona, quàm illa: quod si fieri põt, dum eligitur minus apta, quando contra rationem operatur voluntas, motiuo delectabili, vel vtili innixa, intellectum etiam applicans ad nouam consultationem, nouamq. rationem, saltem apparentem inueniendam, potiori sanè ratione poterit id præstare in electione mediorum, vel personarum aequè habilium, ni ex suppositione vellet finem consequi per medium alijs vtilius, & in re nostra per digniorem, aptioremquè personam, de qua mox dicam. Demum si vnus cæteris præstet, vel plures, circa quos versatur electio, impares sint meritis, aut poterit, quem vult, ex bonis eligere voluntas, vt in electione ad nonnulla simplicia beneficia, dicemus posse *disput. 10. cap. 1. & 2.* aut si meliorem bono præferre tenebitur, vt ad cœtera beneficia præsertim curata, liberè eliget libertate, qua ab intẽtione hic, & nunc poterit desistere, aut ex hypothesi necessariò quidem eliget, vt paulò ante dicebam. Sic qui beatitatem intenderet adipisci, religiosum non necessariò eligeret statum, quamuis iudicaret aptiorem; Verùm si eam cõsequi maxima cum certitudine cuperet, illud opus esset eligere medium, quod tali fini magis proportionatum, eiq; aptum iudicaretur. Quæ quidem sententia nostræ etiam rei electionis ad beneficia, applicata communis est apud *Nauar. in cap. Accepta, opp. 5. n. 23. de restitut. spoliatorum*, qui ibi disparitatem assignat inter electionem, libertatem omninò postulantem, ac renunciationem, & apud *Parisium de resignat. benefic. lib. 13. q. 1. num. 15.* confirmatur ex *cap. Osius de elect. & cap. Sacrosancta eodem, vbi Abbas.*

6 Non modo liberum dixi electionis actum, sed etiam voluntarium, idest à principio intrinseco cum disquisitione singulorum, vt deducitur ex *Philosopho 3. Ethic. cap. 1. D. Thom. 1. 2. cap. 5.* citando, aliàs nõ spontaneè, neq; ex proprio sensu, proprioq; consilio poterit quis alium eligere, ac proindè non tam, ab ipsomet humano modo operante, quàm ab alio violentèr, & facultatem non habente, inualidè fieret electio.

7 Hinc fit primò, quod sicut quis ab actu voluntatis, qua volitio est, volitus sanè dicitur, & qua amor amatus, sic etiam ab eodem, qua electio diceretur electus: & quemadmodum primæ duæ denominationes, extrinsecæ sunt, formalitèr sumptæ, subiectum connotantes denominatum: materialitèr verò acceptæ dicunt in recto ipsummet subiectum, tali donatum denominatione, vt in logicis docui, sic etiam de electionis denominatione dicendum est; idem enim actus, qui oculum intrinsecè videntem, vel voluntatẽ amantem, vel intellectum agnoscentem, extrinsecè albedinem visam, obiectum amatum, vel cognitum, pariterq; electum denominat.

8 Fit secundò electionem à postulatione distinqui, tametsi olim promiscuè vtrumquè nomen vsurparetur in iure; quòd illa ad personã optatam feratur: Hæc ad Superiorem, vt probè *Abbas, initio proœmij de post. Prælatorum, num. 3.* In Electum prętereà consentiunt electores tanquã in sponsum Ecclesiæ, atq; electione ipsa, matrimonij vinculum incipit obstringi, ex *cap. inter Canonicos, de elect. & cap. final. de translatione Prælatorum.* In postulatum verò non vt in sponsum conueniunt electores, neq; per postulationem coniugio principium datur, nisi remotè, cũ vti modo dicebam, vota potiùs dirigantur ad superiorem, vt dignetur Postulatum admittere: Sic probè *Abbas citatus ex Innoc. & alij apud Zacchariam in Apostillis ad citatum Panormitani locum.* & nos fusiùs infrà dicemus.

9 Fit tertiò distunctam esse in rigore sumptam electio-

electionem canonicam à præsentatione, quæ ad Patronum propriè spectat, de hac verò titulus de iure patronatus tractat: distinctam etiã esse ab institutione, quæ apud Auctores præsertim *Abbat. cap. auctoritate, de institut. nu. 76.* & deinceps esto triplex sit, propriè tamen sumitur in iure pro translatione iuris non libera, à Superiore facta, quando per patronum præsentatus instituitur, cui, dummodò idoneus fuerit Superior, ius tenetur conferre, vti doctè, laudatus *Panorm.*

10 Discriminatur etiam electio à collatione, quippè quæ iuris est translatio libera ad libitũ cuilibet facta idoneo, vt in *cap. relatum, de præbendis.*

11 Distincta præterea ex definitione demõstratur à confirmatione, quæ quidem in ipsam electionem cadit, neq; opus est, quod instituat, vel conferat Superior; cum per electionem ius sit aliquo pacto translatum, ex *cap. nihil, de elect.*

12 Demum ab inuestitura differt, siuè accipiatur pro collatione, quando nimirum nulla alia præcedente collatione initur, per quam ius transfertur ad inuestitum, vti notat *Io. Andr. in cap. Extra missa, de elect.* siuè pro aliquali confirmatione præcedentis iuris, vsurpetur, vt quando suprà collationem, vel institutionem, vel ipsam propriam confirmationem inducitur, quæ si fiat in absentia rei, de qua datur, & confirmatio est iuris præcedentis, & facultas ad libitum ineundi possessionem, quæ tamen corporalitèr adhuc minimè in taliter inuestitum transfertur, nisi aliud habeat consuetudo ex *cap. de consuetud.* atq; ex *Innocent. in cap. literis, de rest. spoliator.* Quod si fiat in præsentia beneficij huiusmodi inuestitura, cuius possessione nullus potitur, tũc per eam possessio etiam transfertur corporalis, argum. in *l. quod meo, ff. de acquir. poss.* & videre est apud *Abbat. de Instit. cap. authoritate, n. 9.* ex quo etiam differt ab electione.

13 Fit quartò, quæ voluntarij, vel liberi rationẽ minuunt, cuncti etiam electioni maximè derogare, ex *cap. vbi periculum, §. cæterum, de elect. libri sexti, Ibi, quia cum arbitrium, vel inordinatus captat affectus, vel ad certum aliquem obligationis cuiuscumq; necessitas adigit, cessat electio, dum libertas adimitur eligendi, & cap. cum locum de sponsalibus, & matrimonio, ac prosequitur Abbas cap. licet de vitanda, de electione, nu. 12. Bart. in tract. de Tyran. & ex l. ij. ff. de iudicijs, apud citatum Panormit.*

CAPVT SECVNDVM.

Quæ ad validam electionem desideratur deliberatio.

SVMMA.

Status quæstionis, nu. 1.
Sententia asserens electionem factam ex iracundia esse nullam, n. 2.
Regula ad agnoscenda, quæ sunt ex iracundia facta, ibid. ad fin.
Quisnam sit actus primò primus, secundò primus, & plenè deliberatus, n. 3.
Quæ ad culpam mortalem requiritur deliberatio, satis est ad validitatem electionis, n. 4.
Affertur regula ad agnoscendam deliberationem sufficientem ad validam electionem, votum, iuramentum, peccatum, &c. n. 5.
Ad deliberationem necessariam, siuè ad electionem, siuè ad peccatum mortale, votum, & iuramentum, mora non requiritur temporis, n. 6.
Reijcitur Paludani regula ad deliberationem aduertendam, n. 7.
Respuitur de eadem Panormitani regula, nu. 8.
Nec admittitur alia aliorum, n. 9.
Displicentia post factum, coniectura esse potest insufficientis deliberationis, de qua dubitatur, nu. 10.
Deliberatio requisita ad licitè, vel illicitè eligendum, nu. 11.
In dubio num iracundia, vel alia perturbatione aliquid sit gestum, vti validè gestum habẽdum est. num. 12.
Qualitas, quæ intrinsecè inest, semper præsumitur inesse, ibid.
Quæ fiunt ex iracundia, facta non præsumuntur ex defectu deliberationis necessariæ ad peccatum mortale, ibid.
Homicidium ex iracundia commissum rarò excusatur, ibid.
Votum ex iracundia emissum, validum est, ibid.
Soluuntur argumenta contraria, n. 13.

1 CVm vt ex superiori capite diximus electio actũ intellectus personas, aut inter se comparantem, aut in ordine ad regimen, quod intẽditur Ecclesiæ, vel includat, vel probabiliùs connotet, bifariã laborare potest, siuè defectu deliberationis siuè defectu actus volũtatis, in quo sita est, liberè, & voluntariè eliciti. Defectus autem deliberationis ex duabus potest causis ortum habere, videlicet ex parte actus, quia præproperè, atquè inprouisò, siuè impræmeditato motu ex ignorantia, erroreue elicitus est, aut ex parte subiecti, quod ad deliberandũ non est aptum, ineptitudine, quæ manare solet ex sensuum, vel mentis ægritudine, vt si surdus, mutus, ac cœcus, amens, vel ebrius sit (ad rem nostram) qui electurus est, nec quid electio, quiduè dignitas sit Episcopalis muneris, ad quod facienda est electio, capere possit. De ineptitudine ex parte subiecti causam effetricẽ expendentes infrà *lib. 9.* disputabimus. In præsentia verò de defectu deliberationis, deinceps de ignorantia, erroreuè, ac demum de voluntarij, libertatisq; ratione tractaturi.

2 *Bertachinus 1. par. de Episcopo, lib. 3. num. 50.* electionem ex iracundia habitam asserit nullam probatquè præcipuè ex *cap. auditis, de elect.* ibi *Prorumpit*. Addit alios textus, quos infrà ex alijs afferam. Bertachino subiungere possemus Auctores, qui docent contractus ex iracundia confectos ratos non esse, ni pleno posteà iudicio firmarentur. Sic *glossa cap. si quis iratus 2. q. 4.*

verbo

verbo si quis, *& l. 3. sub initio*, *ff. de diuortijs*, *Bartolus in regula quidquid calore 46. ff. de regulis iuris*, *vbi Decius num.1 Iason l. si filia, num 5. C. de inofficiosis testamentis*, qui per generalem regulam nullius esse roboris, docet vnitos contractus ex calore iracundiæ, vna solum, quam *numer.6.* excipit, donatione ad piam causam facta. Sic etiam *Felinus cap. Matthæus numer.2. notabil.2. de simonia*. Qui omnes auctores nituntur per *l. licitatio nonam, in principio, ff de publicanis vectigalibus*. Addere his alios licèt Doctores asserentes iuramentum, & votum æstu iracundiæ nuncupata rata non esse. Sic *glossa cap. dudum, verbo calore, & ibi Hostiensis eodem verbo, Antonius cap. sicut, ex literis, de iure iurando, numer.9. Abbas citato capit. dudum, numer.8. & cap. si vero, de iure iurando numer.7. Riccardus 4 distinctione 38. artic.2. quæstion.2. & probari posset ex l. secunda, ff. ad legem Iulia Maiestas, vbi habetur calore pronunciatum iuramentum iracundia non obligare. cap diuortium de pœnitentia distinct.1.* Quod si ab his auctoribus quæreres regulam ad ea dignoscenda, quæ per iracundiam habita sunt, assignant *Antonius laudatus numer.9. & Abbas cap. si vero, citato numer.7.* Si cessante iracundiæ calore, minimè votum, vel iuramentum emissum esset non obligare.

3 Ad quæstionis tamen solutionem adnoto ex *Almaino lib. 2. moralium, cap. 24. ac Petro de Soto de Institut. Sacerdotum, tractatu de discrimine peccatorum, lectione octauâ*. rem acu, præ omnibus, attingentibus, triplicem voluntatis, ad præsens institutum esse motum. Primus est, primò primus, idest maximè primus, qui ea fit celeritate, vt hominis, & præuertat, & superet potestatem, à qua cohiberi minimè potest; qui quidem sicut libertate, ità culpa prorsus vacat: alius est secundo primus, qui tametsi cohiberi potuerit; cum tamen defectu laboret etiam libertatis, mortalem non potest culpam inuoluere, sed venialem: Tertius demum omnibus est numeris absolutus, plenequè liber, è ratione dirigente, & voluntate liberè, ac voluntariè se habente manans.

4 His prælibatis, prima sit assertio. Quæ ad culpam mortalem satis est, atquè exigitur deliberatio, sufficit etiam, & requiritur ad valorem electionis. Si ea igitur ira, vel quacunque animi subito rapti perturbatione, eligerent electores, quæ rationis iudicium obtenebrauerit, deliberationemquè ad mortale requisitam peccatum impedierit, ea quippè ratione, qua si ex eodem animi præpropero motu commiserit quispiam homicidium, non censeretur mortalitèr peccasse, cuius actus, vel primò primus, vel secundo primus ad summum existimaretur, tunc electio inualida profectò censenda esset; quod si tantis iudicium non offudisset tenebris iracundia, vt homicidium ex eo patratum, culpam inuolueret lethalem, ipsa tunc esset electio valida. Hanc mihi persuadeo sententiam ex communi, de similibus actibus, Doctorum placito, vt infrà constabit. Et probatur primò, quia electio ritè peragenda ex sua natura ad lethalem obligat culpam, ergò eam sibi vendicat deliberationem, quæ requiritur ad mortalem noxam contrahendam, quæ noxa, eiusquè carentia moraliter electionem ad talem materiam contractam comitatur. Secundo similis libertas ad contrahendam cacodæmonis seruitutem sufficit; ac requiritur, ad onus peruotum sibi imponendum, vti constat ex *cap. sunt qui opes 17. quæst. 4. & cap veniens, de voto*, ergò ad valorem electionis sufficiet, ac requiretur: Sic *Molina tom.2. de iustitia tract.2. disputat.277. sub initio, & Nauarr. summ. latina cap.18. numer.7. Hispana, numer.3.* ac per generalem doctrinam tradit de omni promissione homini facta, *Sanchez lib.1. de matrimonio, disputat.8. numer.5.* apud quem alij. De voto hoc idem, & iuramento scribunt, *Ioannes Andreas cap. dudum, numer.20. de conuer. coniug. vbi Antonius numer.15. Ancharanus numer.10. Cardin. numer.2 opposit.5. Felin. cap. licet ex literis, de iure iurando numer.3. & 4. Syluester verbo votum secundo, quæst.13. & iuramentum 4. quæst.9. Tabienni ibidem 1. quæst.1. numer.22. Caietanus 2.2. quæst.88. art.1. & in summa verbo votum, Sotus lib.7. de iust. quæst.1. art.2. & alij communiter*, quorum auctoritate, nostra conclusio firmatur, horumque paritate actuum corroboratur.

5 Secunda assertio, quamuis facilis non sit designatu regula, qua dignoscatur deliberatio, sufficiens, & requisita ad mortale peccatum eam tamen ad electionem affero. Quando videlicet potuit quis, esto subóscurè, conferre, hic, & nunc, hanc electionem cum eius carentia: huius personæ potiùs, quam alterius eiusq; qualitates cum bono regimine, quod intenditur, Ecclesiæ tunc sufficiens in eo poterit asseri deliberatio ad electionem, & materia apta ad actus tùm virtutis, tùm vitij: fauet *Caietan. 2.2. quæst.88. art.1. circa primam conclusionem ad votum requisita*. Ratio est, quia collatione, vel mediorum inter se se; quam supponit in intellectu electio, vel compositione eiusdem cum eius carentia, & horum omnium cùm fine satis expedita, atq; illuminata censetur voluntas ad liberè agendum, bono secundum contrarias partes proposito, ad eligendum alliciente hunc, vel illum, vel malo etiam proposito, reuocante ab electione; quæ quamuis haud distinctè: necessariò tamen saltem sub oscurè, ab intellectu deliberante cognoscenda sunt; alioquin sufficientèr determinatus actus voluntatis minimè cēsendus esset.

6 Neq; diuturnam temporis moram necessariam ad hanc esse deliberationem, meritò scribunt *Caietan. citatus, Paludan. 4 dist.38. num.9. D. Antoninus 1. part. tit 11. cap 2. sub initio, vers. Nota sexto, Sanchez lib.1. de matrim. disput 8 n.7.* Sed sensim, ac sine sensu, peneq; imperceptibiliter posse haberi, natura tantum, non tempore priorem, vt benè *Nauarr. in summa cap.12. n.26. Ludouicus Lopez 1. part Instructorij cap.43. sub initio, § in momento.*

7 In sensu autem nostræ regulę, neq; alias; quā Paludanus affert, & nos amplectimur, docēs præmeditandū esse deliberanti, & conferendum ipsum vouere, contrahere, eligere, &c. cum causa, nempè ira, vi morbi, cruciatus, vel alterius mali

imminentis, & cum fine etiam, quem intendit.

8 Reijcimus verò assertam ab Antonino, & *Panorm. citato n. 2. & 7.* regulam dicentium esse, si transacto feruore iracundiæ, minimè factum fuisset id, quod per iracundiam factum est, tunc votū, siuè electionē, siuè iuramentum non habēdum esse validum; nam iracundiæ multa fiunt impulsu, & quidem cum sufficienti deliberatione ad mortale peccatum, quæ non ad animum modo, verum neq; ad sensum alio sanè tempore admitterentur.

9 Respuitur prætereà regula *Angeli votum 1. nu. 6. Tabiennæ votum 1. q. 1. supplementi, Gabriel. dist. 38. q. 1. docentium*, si remissa iracundia, vel transacto periculo, ob cuius causam quis elegit, vouit, iurauit, contraxit, eum pœniteat id præstitisse, signum esse sufficiens defuisse deliberationem; Verum nullius esse firmitatis hanc regulam, vel ex eo liquet, quòd eorum, quæ maturo consilio, atq; oculata voluimus deliberatione sæpè nos pœniteat; quòd experientia comperimus, executionem rerum præmeditatarum, varijs circumseptam esse difficultatibus, quæ etiā ipsum Argum nonnunquam fugerent. Quamobrem hanc ipsam regulam meritò reijciunt. *Paludan. n. 6. citatus, n. 10. Gutierr. lib. 2. q. Canon. cap. 22. nu. 14. D. Antoninus 2 p. tit. 11. cap. 2. nu. 7. Sotus lib. 7. de Iustit. q. 1. art. 2. versic. colligamus ergò, & alij.*

10 Posset tamen dicta regula in dubio, auctore ipso *Tabienna 2. edict. votum 1. q. 1. n. 2. & Sanch. lib. 1. de matrim disp. 8. citato nu. 8.* vsui esse, vti probabilis coniectura, ad defectum deliberationis requisitum agnoscendum, quem immediata subsequuta fuerit pœnitentia.

11 Per se autem à nobis tradita regula non est ad licitè, vel non licitè ex deliberatione eligendum, sed tantum ad valorem; cum de electione licita, vel illicita idem sentiendum sit; eaq; tenenda sit regula, qua ad quodcumq; peccatum mortale, vel veniale vtimur, probè descripta ab. *Azorio lib. 4. instit. moral. cap. 5. Vasq. 1. 2. disput. 107. cap. 3. disput. 105. cap. 4 & 107. cap. 6. & 7. Sanchez lib. 1. opin. moral. cap. 1. num. 7.* Ex quibus solum ad vsum adnotasse iuuabit, nonnūquam animū passione, iræ, vel tristitiæ, vel simili, adeò absorberi, vt vel nihil omninò, vel valdè remissè, tenuiq; cogitatione ad operis malitiam, seù inhonestatem attendat, quando, si ità se haberet peccaret solū venialitèr, vt colligitur ex *S. August. lib. 12. de Trin. c. 12. & lib. 2. de Genesi contra Manicheos c. 14. S. Thom. 2. q. 74. art. 7.* quia consensus voluntatis, vt malus, vel bonus sit, debet subsequi ad rationem superiorē à *S. August.* cōparatam viro, & non tantum ad inferiorem, quę mulieri ab eodem assimilatur; Quapropter si tantum intellectus aduertat commoditatis, vtilitatis, & delectationis motiua, tunc ratio dicetur inferior, humanis tantum, ac temporalibus innixa motiuis: quòd si rationes æternas honestatis, vel inhonestatis, secundum Dei legem attendat, quòd electio v. g. indigni, sit naturali legi diuinæ, atq; humana contraria, ratio dicetur superior; Ex quo fit, nunquam honestati motū voluntaris eligentis hunc, vel illum ad beneficium, ni moueatur secundum rationes æternas, & spirituales, & nunquam inhonestati, siuè ad culpam spectare, ni eliciatur præter, aut contra præuiam considerationem rationum spiritualium, atq; æternarum; dum nempè voluntas magis deflectit ad rationes vtiles, delectabiles, ac temporales, quam ad æternas virtutis. Et ratio est, quòd vbi sunt plures iudices ordinati, finalis sententia ad supremum spectat, cum autem cōsensus plenus ad mortalem culpam, sit sentētia finalis, spectabit profectò ad rationem superiorem in homine vices gerentem supremi Iudicis, cuius interest iudicare de rationum momentis humanis, ac temporalibus, ab inferiore parte propositis, vti probè *D. Thom. 1. 2. q. 15. art. 4. Caiet. alijq; communiter*, huic nostræ doctrinæ subscribentes.

12 Tertia conclusio. In dubio, num iracundia, vel alia rationē obcęcante perturbatione, facta sit electio, vti rata, cęteris concurrentibus, habenda est. Ratio autem est, quòd in dubio, quæ naturaliter homini inest qualitas, semper inesse præsumitur, cum igitur sana mens penitus insit homini, semper inesse præsumenda est. Sic in simili ratiocinatur *Menoch. ex Alciato de præsumpt. lib. 1. q. 14. nu. 3.* Secundo nam tametsi, quę ex iracundia gesta sunt, incōsultò videantur peracta, vt idemmet scribit *Menoch. ibid. q. 13. n. 21. ex Tiraq.* at minimè præsumuntur facta ex deliberationis defectu, ad mortale sufficienti; sed ex defectu maturi tantùm consilij. Sic rarissimè homicidium ex iracundia patratum à mortali excusatur, atq; in simili votum ex iracundia emissum esse validum, docent *Panorm. nu. 8. cap. dudum de conuers. coniug. Felinus n. 3. de iure iur. cap. sicut ex literis, Alex. de Neuo n. 18. & Sanch. laudatus, nu. 10.* Sentit de sponsalibus. Dixi cęteris concurrentibus nam vbi à multis electio habenda est, eorum suffragia expendenda sunt, nū singula ex animi perturbatione manauerint, nec nè, vel nonnulla, cū pleraq. deliberata fuerint, ad iudiciū de validitate ferendū electionis.

13 Superest, vt contrariorum sententiæ, *nu. 2.* relatæ satisfaciamus. *Text.* itaq. à *Bertachino* adductus ad rē, non est etenim per T* subito prorupit, in textu non iracundia indicatur, sed electio, non expectato consensu maioris partis suffragiorum, vt patet ad oculum legēti. Reliquos verò textus, qui afferri solent, intelligendos esse ato, cùm iracundia rationis priuat quempiā vsu, deliberationeq. ad culpā mortalē requisita, vt *nu. 4.* probatum est. Quid autem de eligentibus sentiendum sit, sensuū, vel mentis defectu laborantibus, agētes de causa effectrici docebimus.

CAPVT TERTIVM.

In error personæ, nullam faciat electionem.

S. V M M A.

Status quæstionis, nu. 1.
Quæstionis puncta disputanda, nu. 2.

In

In quo differant, & conueniant error, atq; ignorantia, nu. 3.
Non potest de persona eligenda error dari, absq; aliqua eiusdem notitia, n. 4.
Error alter antecedens, alter concomitans, n. 5.
Error positiuè aliquo pacto influit in actum, in quo differt ab ignorantia, n. 6.
Error personæ suo modo positiuè causat electionem, ibidem.
Quomodò error concomitans ad actum concurrat, num. 7.
Quid sit ex ignorantia, & ignoranter aliquid agere ibid.
Error concomitans non facit inuoluntarium, ibid.
Quot sunt circumstantiæ ab Aristotele distincto modo, ac à Theologis adductæ, n. 8.
Error antecedens personæ electæ substantialitèr acceptæ nullam reddit electionem, n. 9.
Error concomitans personæ substantialitèr acceptæ nullam etiam reddit electionem, n. 10.
Etiam si fuerit crassus, n. 11.
Etiam si diceret eligens, eligo petrum, qui, si esset Ioannes pari pacto eum eligerem, n. 12.
Error qualitatis in personam non redundans irritam non facit electionem, n. 13.

1 QVamquam quos de Præsule ex instituto disputantes Auctores vidi, hāc minimè pertractasse sciuerim quæstionem, vt & quamplures, quas nostri inuoluunt libri, nihilo tamen minus, cum quia vsu euenire facilè potest; & proponenda, & agitanda est; eò vel maxime, quod non vulgarem in tractatu de matrimonio sibi vendicat locum, ex quo vt *sequenti capite à nu. 12.* scribam ad electionis vim nō facilè argumentum deduci potest.

2 Neq; omnium ferè conditionum, donorumq; quibus necessario Præsulem ornatum esse, primis quatuor libris docuimus, errorem explicabimus, sed de illis in genere agemus, quorum errore ex sua natura irrita habenda sit electio.

3 Ad hoc autem præmoto ex *D. Thoma 4. dist. 30. q. 1. art. 1. ad 1. & Soto ibi q. 1. art. 1 sub initio,* ignorantiam ab errore differre; Quòd illa in sola scientię priuatione sita cum sit, nullā in mente requirit notitiam; quapropter puræ negationis aptè appellatur; hic autem falsitatem includens, iudicium postulat intellectus, atquè ignorantiæ nomen sortitus est prauæ dispositionis. Etenim *Auctore Augustino in Enchiridion cap. 21. & refertur cap. in quibus 22. quæst. 2. Errare est vnum pro alio putare. Azo. in summ. C de iuris & facti ignorantia.* Exemplo res fiat clarior, si prorsus nesciuerim vulnus rotundum difficilius curari, quàm longum, non dicar errare, cum nullum formauerim iudicium de vulneris cura, Si verò putauerim vulnus ablongum difficilius rotundo curari, profectò erratē, dum falsò opinater. Differūt etiam quod ignorantia mentem arguit nudatam omni notitia, quæ suo modo priuat; Error autem veram solū expungit. Conueniunt autem error, atq; ignorantia, quòd voluntarium tollunt, vt probè cum *D. Thoma* consensus Doctorum; porrò nihil à principio intrinseco disquirente singula esse potest, quod non sit cognitum ex *Philosopho infrà citando, & 3. de anima text. 58.* Ad inuestigādum igitur num aliquis actus, qui ex sua natura voluntarius esse deberet, v.g. electio, de qua loquimur, voluntaria nec nè careat ratione, potius quàm ignorantia error expendendus erit, qui quidem frequenter intercedit; nam vel non daretur electio, vel si daretur, in aliquod sanè necesse est, vt feratur voluntas eligens, neq; in incognitum, sed in præcognitum, tametsi falsò per errorem, de quo disputandum est.

4 Hinc sequitur de persona eligenda dari errorem minimè posse, quin eiusdem in errantis mēte, quæcumq; illa sit, aliqua reperiatur notitia, visu, auditu, alijsq; modis parta; cum in prorsus ignotum, nec consensum, neq; affectum dirigere possimus ex *l. in lege, ff. de contrahenda vend.* vbi vendito fundo, lapidicinæ in eo sitæ, tanquā ignoratæ, minimè venditæ dicuntur, & *l. cum ab eo, verbo mensam, eodem.* Subscribunt *D. Thom. paulò ante laudatus, eiusq; sectatores, nec non D. Bonauentura 4. dist. 30. art. vnico, q. 1. ad vltim. Hostiensis summ. tit. de matr §. qualiter impediatur, num. 26. Sylu. matr 8. q. 1. dicto 5. Nauarr. sum. cap. 22. num. 32. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 10. n. 2. in comm. lit. I. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 18. num. 2. apud quos alij.*

5 Prætereà hic, de quo loquimur, error pro pręsenti instituto ad instar ignorantiæ considerari potest duplici sub ratione. Primò quatenus est antecedens, qui inculpabilis, probabilis, iustus, atq; inuoluntarius dici solet: alter concomitans: primus dicitur, qui priuat inculpabilitèr eo laborantem cognitione, & notitia malitiæ actus, qua cognita non fieret: vt si quis homicidam, vel illegitimum in Episcopum eligeret, quem prudentèr, atquè adhibita prius diligentia, talem non putabat, quiquè si id nosset, nullatenus eum elegisset: hæc autem ignorantia ad instar cuius explicauimus errorem, non modo dicitur antecedens respectu electionis, quod omnibus conuenit ignorantijs, quæ causæ sunt actus, sed respectu cuiuscumq; actus liberæ voluntatis, cui neq; directè, neq; indirectè est voluntaria.

6 Insuper ignorantia causa dicitur actus non positiua, in illum tanquam in effectum influens, sed remouendo notitiam, quæ si adesset, actum procul dubio prohiberet; Est enim ignorantia priuatio, ideoq; vt remouēs prohibens ad actū concurrere potest, in quo mea quidem sententia, differt à puro errore, quemadmodum indicaui supra: nam error præter carentiam notitię, quæ si adesset, actus non fieret, iudicium claudit aliqua ratione oppositum; etenim qui errat non modo nescit, quantum Neapolis, v.g. ab Vrbe Roma distat, vt se habet ignorans, qui de hac distantia conceptum non format, verum etiam falsò indicabit decem dierum itinere distare cum quatuor distet: prætereà non modò hanc mulierem, cum qua quis vult contrahere ignorat, quænam sit, sed existimat Regis esse filiam, non solum, quem elegit, nescit an doctus, vel indoctus sit, sed putat doctum; quo quidem iudicio suo modo positiuè voluntatem

etiam inducere poteſt ad eligendum, quod non ſolùm priuatiuè, ſicut ignorantia cauſa eſt huius electionis factæ de indocto, quia ſi notitia inſcitię huius adeſſet, talis electio facta nō eſſet, ſed cum propoſuerit voluntati talem hominem eſſe doctrina præditum, ſuo etiam modo poſitiuè eam ad electionem mouet. Quæ doctrina maximè *D. Thomæ* conſentanea eſt, de ignorantia, vt eſt cauſa actus, & peccati 1.2.*q.76. art.1. & ſequenti*.

7 Concomitans verò error, & ignorantia eſt, quæ ſimul eſt cum actu, quem tamen non cauſat; nam licet ſi non adeſſet hæc ignorantia cōcomitans, vel error; adhuc tamen actus fieret, vt in eodem electionis exemplo videre eſt; Si quis Franciſcum putaret legitimum, quē in Epiſcopum eligeret tali animo, vt quamuis illegitimū agnouiſſet, etiam elegiſſet. Ex hoc autem *Philoſophus 3.ethic. cap.2.* explicatur aſſerēs diuerſum quid eſſe ex ignorantia, atq; ignorantèr aliquid agere; Nam primum euenit, quando ignorantia ſuo modo cauſa eſt actus: Secundum, quando non eſt cauſa, ſed ad illum actum merè concomitanter ſe habet; Concinit *D. Thomas 1.2.q.6.art.8.* aſſerens primum errorem, videlicet antecedentem, ad volendum quidem inducere, cuius actu eſt cauſa, vt ſi quis per errorem putans hanc fœminam eſſe Ducis filiam, ducat in vxorem, minimè ducturus, veritate cognita. Poſteriorem verò, nimirum concomitanter, ad volendum non inducere; cum accidat ſimul aliquid eſſe factum, atq; ignoratum, vt ſi cognita veritate, in exemplo allato, eam nimitum mulierem eſſe infimæ notæ, etiam eſſet ducturus; ex quo probè deducit cum *Ariſtot. D. Thomas* hunc errorem nō efficere inuolūtarium; quippe qui non eſt cauſa alicuius actus repugnātis, vel diſplicentiæ, cum hic idem actus contrahēdi cum hac muliere, etiam non intercedente illo errore, futurus eſſet, nec alius huic cōtrarius. Quamobrem iuris Periti, *L. & eleganter, ff. de dono*, hunc errorem, incidentem in contractum meritò nuncupant; antecedentem verò, dantem cauſam contractui dicunt. Hi autem duo Errores nobis ad præſentem quæſtionem dilucidandam vſui erunt, omittendo errorem, ignorantiamquè conſequentem, de qua *tom.1. egimus lib.2 diſp.3.c.4. & diſp.4.cap.4. à num.14.* cum non de mortali, ac de peccaminoſa electione diſputaturi ſimus, ſed de valida, vel inualida iure præſertim naturæ, quia voluntaria, vel inuoluntaria eſt.

8 Notandum deniq; tùm ad huius quæſtionis ſolutionem, tùm ad varias, toto hoc tractatu, dilucidandas, pro varietate cuiuſquè inſtituti, Auctores actionis enumeraſſe circumſtantias, atq; explicauiſſe; quapropter aliter Rethores, cum *Cic. de inuen. circa medium: aliter Iuris Conſulti, ex l. aut facta, ff. de pœnis: aliter morales philoſophi cum Ariſtot. 3. ethicorum, cap. 2. Theologi etiam cum S. Thom. 1.2.q.7. art.1.* Circumſtantias; & referunt, & exponunt. Noſtrarum autem partium hic arbitror eſſe tùm exponere, quas Theologi, tùm quas morales Philoſophi circūſtantias afferunt, ex quibus maximè ratio voluntarij, quam expetit electio encdanda pēdet.

Et quidem Philoſophus cit. ſex attulit, his verbis. *Quis item ſanè, & quid, & circa quid, vel in quo agat nonnunquam, ex quo veluti inſtrumento, & cuius gratia, vt ſalutis, & quomodo, vt ſenſim, vel vehementèr, D. autem Thom. 1.2. quæſt.7. art.3. ſub initio, non tàm ex Cicer. atquè Ariſtot.* quos ipſe citat, quam ex *Boetio lib.7. de differentijs topicis*, eodem etiam ordine ſeptem enumerauit.

Quis, Quid, Vbi, Quibus auxilijs, Cur, Quomodo, Quando. Addens Ariſtotelicis circumſtantias loci, ac temporis, ſi *Buridano* credendum non ſit *3. Ethic. q.2. art.1. & 2.* exiſtimanti per Τὸ in quo Philoſophum tempus, & locū expoſuiſſe, quod negat *Vaſq.* ex germano textus ſenſu *t. 2. diſp. 30. cap.2. num.16.* qui quidem has eaſdem ſex Ariſtotelicas circumſtantias, *cap.4. num.23.* ad quatuor reuocat.

Quis, Quid, Circa quid, Quo inſtrumēto, vel medio. Præterea aliter ſanè a Theologis, quàm ab Ariſtotele ſumptas eſſe circumſtantias, exploratum habeo cum *Vaſq. à num.21.* vti docui è ſuggeſtu In Ethicis Neapoli. Et præter quam quod circumſtantias, quæ tamquam accidentariæ conſiderantur à Theologis, ἑκαστα, latinè ſingularia, dixit Philoſophus, ex quibus actio ſubſtantialitèr coaleſcit, ex earum certè ignoratione, vel notitia inuoluntarium, vel voluntarium fieri docet, quod ibid. hiſce verbis definiuit *Id ſua profectò ſponte quiſpiam videbitur agere, cuius principium eſt in ipſo agente ſciente ſingula, in quibus eſt actus*; cui ſubſcribūt *Nyſſenus lib.5. cap.2. ac Damaſcen. lib.2. de fide, cap.2.* At verò Theologi cum *D. Thoma* circumſtantias tanquam accidentia actus conſiderant, & habet *Angelicus art.1.* ad finem corporis. *Quæcumq; conditiones ſunt extra ſubſtantiam actus, & tamen attingunt aliquo pacto actum humanum, circumſtantiæ dicuntur.* Quarum ſanè notitia, vt maximè conducit ad notitiam grauitatis accidentariæ bonitatis, aut malitiæ actus humani, ad quam Theologis eſt vſui, ità inutilis prorſus eſt ad rationē explicandam ipſius voluntarij, quam reſpexit *Ariſtoteles*, apud quem, vt apud *SS. Nyſſenum, & Damaſcenum*, etiam enumeratæ circumſtantiæ ad ſubſtantiam modo ſuo pertinent actus; ſicut probè adnotauit *Alexand. 2.p. quæſt.96. in ſexto art.4.* circumſtantia itaquè *Quis* ab Ariſtotele pro ipſa perſona ſumitur, quæ ſubſtantiale principium eſt actionis: à Theologis pro dignitate, atq; ipſius perſonę ſtatu, vt ſi ſolitaria ſit, vel coniugata, Sacerdos, vel laicus. Per *Quid* verò obiectum actionis explicat Philoſophus, vt in furto rem eſſe alienam: Scholaſtici Theologi non obiectum ſubſtantiale, ſed quatènus affectum aliquo accidente, in furto nimirum talis eſſe quantitatis. Tertia *circa Quid, vel in Quo* ad naturæ materiam ſignificandam affertur ab Ariſtotele, vt eſſe patrem, vel filium, quæ conditio ſubſtantialis eſt parricidio, reducta à S. Thoma ad accidentariā circumſtātiam *Quid*. Quarta, vel quinta eſt circūſtātia *Cuius gratia*, à Philoſopho accepta pro medio ad finē, ad quē actio ipſa voluntaria, tanquā mediū eſſentialitèr dirigitur, & vt ſic ordinata eſsētialitèr conſtituitur: Sic ſi quis quempiam mente turbatum

per-

percuteret, vt sanaret, quam percussionem profectò dirigeret ad salutem: à Scholasticis autem hæc eadem circumstantia veluti finis sumitur dans bonitatem, vel malitiam actioni. Vltima *Quomodo* ab illo non quasi modus actionis expenditur, respectu cuius esset accidentalis circumstantia; sed vt modus ipsius effectus, quemadmodum esset percussio sequuta ex vehementiori impulsu inflicto ab aliquo pugili, qui exercitij causa alium doceret.

9 His in hunc modum constitutis. Sit prima assertio, error personę electæ substantialitèr acceptæ antecedens, ut causa est electionis aliàs non habendæ, eam reddit nullam, quia reddit inuoluntariam ob ea, quę superiori numero, huc quidem spectantia diximus; est enim illa persona circumstãtia *Quid*, obiectum videlicet actus electionis, & quidem substantialis, & vna ex singulis, ex quarum ignoratione, auctore Aristotele, non voluntaria redditur actio. Confirmatur à paritate contractus, quem irritum facit similis ignorantia, vel error. Comprobatur præterea à paritate matrimonij, quod ex similì errore dirimi, ex cõmuni doctrina probat *Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 18. num. 12.*

10 Secunda conclusio, error personæ concomitans, etiam irritam reddit electionem. Ratio autem est, quia quamuis hic error inuoluntariã ipsam non faciat electionem, etiam absquè eo habendam, vt ex *num. 5. & 7. constat*, at non facit voluntariam, quippe quæ cum vt sic deberet esse à principio intrinseco considerante singula, quorum præcipuum est persona, quæ obiectum est actus electionis, nequaquam ità se habet ob ignorantiam ipsiusmet personæ, dum volens eligere Petrum, eligit Ioannem; quamobrem voluntaria non fuit electio Ioannis, neq; Ioannes volitus, atq; electus; cum nihil sit volitum, quin præcognitum sit; ex quo principio similem errorem reddere matrimonium irritum, docent *Veracruz. 1. par. speculi art. 28. ad finem, §. circa hoc impedimentum, Ledesma 2. par. 4. q. 53 art. 1. & col. 2. §. sed difficultas, Sanchez lib. 7. de matrim disp. 18. num 6. Coninch de Sacramentis disp 31. dub. 1. num. 9.* Nec refert remoto etiam illo errore, voluntatem fore electuram illum eumdem Ioannem, quia de facto ex eius notitia voluntariè illum non eligit.

11 Et quidem vera est etiam assertio, tametsi error esset crassus, & facilè vincibilis, quia licet hic non sufficiat ad culpam tollendam, efficit tamen, nè actus sit verè voluntarius. Sic prosequuntur Sanchez, & Coninck.

12 Tertia conclusio Etiam si huiusmodi actum haberet eligens, eligo Petrum, & si esset Ioannes, eadem ratione illum eligerem, nec etiam valida esset electio; ratio est, quòd electio, actus est liber, & voluntarius absolutè elicitus, qui quidem non includitur in eo consensu conditionali explicato per Tò eligerem, &c. Et sic in simili tenent in matrimonio de ignorantia concomitante conditionis seruilis. *Sotus 4. dist. 35. q. 1. art. 2. ver. Quid autem. & Sanchez* laudatus qui cum probè ex quampluribus probent, hos errores totæ naturæ, quia liberum, & voluntarium impediunt, irritare matrimonium; idem fundamentum nobis dant, nullam asserendi electionem, quæ libertatem, rationemq; expostulat, maximè voluntarij; cum vterq; hic actus tã contractionis matrimonij, quam electionis indiuiduam inspiciat personam, cuius error substantialis censetur, secus autem se habet in reliquis contractibus, etiam onerosis in iustitia fundatis, qui æqualitatem inter rem, & pretium reiq; venalis vtilitatem, & commoditatem respiciunt; quapropter abs re, ac per accidens est error personæ vendentis, vel ementis, vel similis, qui eos idcircò non vitiat. Peculiarem prætereà addo rationem de electione, in qua vota conditionalia reprobantur, vt docet *Bertachin. 3. p. lib. 1. n. 48. ex cap. in electionibus, de elect. in 6.* & actus legitimi huiusmodi conditionẽ nõ recipiunt, *l. actus, de regulis iuris, & docet Bart. in l. serui electione, in principio, de legato*, tametsi in electione Cardinalis fallere hanc regulam doceat *Bertachin.*

13 Quarta conclusio. Error qualitatis, non redundans in personam, non irritat electionem. Patet ex circumstantijs *nu. 8.* indicatis, atq; expositis, quarum ignorãtia, vel error simplicitèr non facit inuoluntariũ quoad substantiã. Quocirca cohærere probè poterit, vt quis voluntariè se habeat circa substantiam actus, quamuis inuoluntariè respectu accidentalis qualitatis, ex eius notitiæ defectu, se gerat, & per consequens validus ille actus erit penes eius substantiam consideratus, at in ea accidentali qualitate ad rem non faciente inuoluntarius. Illustretur res exemplo. Si Franciscus Theologus esset, atq; ab electoribus, tamquam iuris peritus, existimatus eligeretur in episcopum, hic profectò error non vitiaret electionem, vtiq; voluntariam respectu personę Francisci, cętera idoneæ ad infulam, quamuis inuoluntaria fuisset, comparata cum accidentali qualitate peritiæ iuris, spectãte ad circumstantiam *Quis*, vt à Theologis accidentaliter declaratam; cuius ignorantia, vel error actum, secundum substantiam, non reddit inuoluntarium. Et quod de hac dixi, de singulis, iuxta sequens caput, sentiendum est. Sic verissima docet sententia, quemcumq. contractum, cui error circa accidentia causam dedit, nõ esse irritum, & matrimonium ex hoc errore initum, non esse inualidum in nullo foro: Sic *Bald. lib. 1. num. 6. in fine, C. plus valere, Abbas cap. dilecti, num. 7. de empt. & vendit. Curt. iun. l. interpositas, nu. 4. C. de transact. & repet. eiusdem l. num. 7. vers. fallit primò, Molina tom. 2. de iust. tract. 2. disp. 352 ad finem primæ conclusionis, Valentia 2, 2. disp. 5. q. 20 punct. 4. §. secundò probatur conclusio, Sanch. lib. 7. de matr. disp. 2. num. 18. Coninck de Sacram. disp. 31. dub. 1. nu. 11.* Et esto quando qualitas, in qua erratur, poneretur per modum conditionis in ipso contractu, v. g. matrimonij, deficiente ea qualitate, cum deficeret conditio, error illius tunc irritaret matrimonium, vt ex multis probat *Sanch. n. 21.* ità etiam in re nostra se haberet etiam hic casus, & alio ex capite, quia votum eligentia conditionatum nullum est, ex *tex. cap. in electionibus, de elect. lib. 6.* Quarè si quis, ne ab exemplo suprà relato discedamus, eo animo, & sub hac formula eligeret, eligo Franciscum

Præ-

Præsulem, si iurisperitus fuerit, licet, deficiente ea qualitate, conditio necessaria deesse videretur, & per cōsequens censeretur electio claudicare, ac nulla, sub ea, & quidem honesta conditione habita, verum ob dictum *text. num.* 12. relatum ad finem, etiam illa electio laboraret. Num autem electio incertæ personæ, vel ab altero nominandæ dicemus infrà.

CAPVT QVARTVM.

Quando qualitatis error censendus sit etiam personæ:

S V M M A.

Quæstionis qualitas, n. 1.
Obiectum aliud materiale, aliud formale, ratio motiua etiam, altera est essentialis, altera subiectò accidentalis, n. 2.
Personæ notitia bifariam haberi poterit, n. 3.
Qualitates personæ, vel possunt causare notitiam eius specificè acceptæ, vel in individuo, nu. 4.
Error qualitatis, & rationis motiuæ accidentalis, certa existeate notitia obiecti materialis, non est error redundans in ipsum obiectum materiale, ac personæ, n. 5.
Elector nosceus Franciscum personaliter, esto erraverit in eius scientia, validè ex hoc capite eū eliget, n. 6.
Emens oleum, quod falsò putabat dulce validè emit, ac sic de singulis aliarum qualitatum accidentalium erroribus, n. 7.
Qualitates facientes ad vtilitatem censentur substantiales in contractibus venditionis, emptionis, locationis, & conductionis, ibid.
Vendens lapidem, quem ignorat esse gemmam, inuoluntariè, atque inualidè censetur vendere, ibid,
Validus est consensus baptizandi, confirmandi, absoluendi certam personam, etiam si erretur in qualitate accidentali, n. 8.
Vouens ieiunare feria VI. neq; aduertens in eam incidere Natalem Domini, quando cum omnibus liceat vesci carnibus, non vouisset, tenebitur in illo die ieiunare, etiam si fuerit Natalis, num. 9.
Valida est erogatio eleemosynæ facta pauperi inimico, qui si inimicus nosceretur, ea non donaretur, num. 10.
Error diuitiarum, nobilitatis, & huiusmodi, neque reddunt inuoluntarium matrimonium, neque inualidum, dummodò contrahens non contenderet sub tali conditione, & non alias contrahere, n. 11.
Non vitiatur consensus matrimonij electionis, & contractus ex solo nominis errore, si noscatur res, seu persona, n. 12.
Error rationis formalis, vel finalis, quæ de intrinseca ratione est talis obiecti, seu persona redundat in errorem ipsiusmet obiecti, & persona, num. 13.
Consensus matrimonij de persona apta vitiatur, si reperiatur eunuchus, ibid.
Volenti triticum saceo contentum emere, si obtrudatur ordeum, non est voluntaria emptio, nec valida, n. 14.
Error qualitatis vicem gerentis personæ, vel rei in eius refunditur substantialem rationem, num. 15.
Volens contrahere cum primogenita, si ignorans cōtraheret cum secunda putans esse primam, inualidè contraheret, etiam si primogenita esset mortua, n. 16.
Error pulchritudinis sponsæ in casu quodam etiam notabili matrimonium non irritat, n. 17.
Matrimonium initum cum primogenito si reperiatur initum cum emeutito primogenito est inualidum, n. 18.
Qalitas personæ, quando sola eam notam facit, siuè substantiuè, siuè adiectiuè pronunctetur ignorata, facit non voluntarium, n. 19
Quando hæc electio est valida, eligo primogenitū Ducis Bauariæ in Episcopum, n. 20.
Quid de electione vnigeniti sentiendum sit, ibid.
Qualitatis non inducentis in notitiam certæ, ac determinatæ personæ, error non est censendus substantialis personæ, nu. 21.
Si eligeretur in Episcopum Franciscus, aliàs incognitus, pluribus existentibus Franciscis inualida est, secus si vnus tantum esset Franciscus, num 22.
Pluribus existentibus Titijs, si Titius absolutè eligatur, aliq; essent incapaces, Titij capacis electio valida esset, n. 23.
Idem dicendum de personis communibus quibusdam notis designatis, electis sub vna illarum, ibid.
In dubio num narratio falsæ qualitatis errorem induxerit personæ, videndum est, num notitia eiusdem personæ aliàs habita fuerit prior, vel efficacior, n. 24.

1 Mirum est quantum hæc quęstio Doctorum fatigauerit ingenia, nequè inficias ibit mihi quisquam difficultatem non vulgatem inuoluere, maximeq; vtilem esse, tùm ad electionem, cuius expendimus vim, tùm ad cōtractus omnes, sacramenta, actusq; humanos eliciendos, ac dignoscendos: ad eam tamen operæ pretium duxi non esse, singulas singulorum referre, ac reijcere opiniones, & vt breuitati consulam, & quòd sola veritatis luce, absq. alia industria, fugantur tenebræ: eas tamen, qui desiderat *D. Thom.* adeat 4 *dist.* 30. *q.* 1. *art.* 2. *ad* 5. *Syluestr. matr.* 8. *num.* 1. *dict.* 4. *Rosellam* 5. *impedimentum* 2. *Sanchez lib.* 7. *de matrim. disput.* 18. *num.* 45. *Coninck de sacrament. disp.* 31. *d num.* 12. *adeat.*

2 Notandum itaq. primum nostræ voluntatis actum in aliud tendere, tanquam in obiectum materiale, in aliud tanquam in obiectum formale, ac rationem, qua mouetur in ipsum materiale,

riale. Explicetur exemplo: Sit elector, qui vult quempiam ad Infulam eligere, eligatq; Franciscum, ad cuius electionem moueatur ob eius doctrinam, nobilitatem, probitatemq. vitæ: Fräciscus ad Cathedralem Ecclesiam promouendus obiectum erit materiale, probitas verò, nobilitas, & scientia erit formalis ratio; quæ duplicis est generis, altera est merè accidentalis, vt nobilitas, diuitiæ, altera ad essentiam spectans subiecti, vt esse hominem, esse capacem rationis.

3 Notandum secundò posse electorem, vel eũ, qui contractum cum alio initurus est, illius, vel in se notitiam habere familiaritate, consuetudine, literis, fama, alijsq; modis partam, vel eum tantum agnoscere ex quadam qualitate, atq; ornamento; sic si nouerim filium secundogenitum Regis Catholici, ex hac sola nota, vel quempiam esse Canonicum Neapolitanum, ex sola nota Canonici, ex quo fit, quòd si hoc secũdo modo notitiam huius personæ habuerim, qualitas, ob quam eam agnosco non ad instar rationis accidentalis, sed obiecti potiùs se habebit materialis, & circumstantiæ *Quis*, substantialitèr more Aristotelico acceptæ, quippe quæ adeò ex parte subiecti se tenet, vt sicut intellectus aliam subiecti non habet notitiam, quàm à tali qualitate nactus est, ità voluntas in illud alitèr non tendit, nisi affectum tali qualitate, vices quasi gerente illius subiecti.

4 Notandum tertiò, huiusmodi qualitates, vel ducere quempiam posse in notitiam certæ speciei personæ, sed non certi indiuidui, vel certi etiam indiuidui: Exemplum primi sit Canonicatus Toletanus, vel Neapolitanus in notitiam me ducens, alicuius, qui sit Canonicatu dotatus, quasi specificè, seù vagè, cum multi sint Canonici Toletani, multi Neapolitani. Prætereà filia magni Ducis Etruriæ ducit in cognitionem vnius filiæ indeterminatè, cum multæ possint esse filiæ tali Duci, & sic de singulis huiusmodi notis; quæ quidem rationem proprij, quod apud *Logicos in cap de proprio* quartum habet locum, & connexionem cum adæquata habet specie, vt risibilitas cum humana natura, non autem cũ vno solo eiusdem indiuiduo.

5 His adnotatis. Sit prima regula. Error qualitatis, & rationis motiuæ merè accidentalis, certa existente notitia obiecti materialis, siuè personæ, in quam tendit voluntas; non est error redundans in ipsam personam, siuè obiectum. Nõ discrepat ab hac *D Thom in d. sua prima regula*, asserens si consensus contrahentis feratur in personam sibi præsentem (hoc est, me interprete, vel reali præsentia, vel intentionali in intellectu, eiusdem habente aliàs notitiam sufficientem ad mouendum voluntatem) directè, & formalitèr errorè in nobilitate, vel alia illius qualitate non redundare in errorem personæ. Nostræ autem regulæ ratio est, quia sicut distinctũ est obiectum materiale à formali præsertim extrinseco, sic alius est error obiecti materialis distinctus ab errore obiecti formalis, & finis; & sicut subiectum, & eligibile est, & potens terminare intellectus, & voluntatis actum, quin coniunctum sit cum tali accidẽte, sic poterit etiam dari terminatus ad illum actus, quin terminetur ad accidẽs; Igitur tametsi actus intellectus falsò terminetur ad Francisci scientiam, ei putans in esse: poterit tñ verè terminari ad Franciscum, vt sic, qui voluntati, vt sic expressus, poterit esse volitus ad Episcopatum, licet ex falsa doctrinæ apprehensione, qua ille putabatur exornatus.

6 Ex hac regula primò deducitur ad nostrum institutum, si elector verè consenserit in Francisci electionem, quem personalitèr aliquo ex dictis modis agnouerit, quamuis ratio cur cõsensum præstiterit, fuerit nobilitas, vel eius scientia, &c. Errorem huiusmodi qualitatis in errorẽ non redundare personæ, cuius electio defectu voluntatis, & libertatis non claudicabit, ex hoc saltem capite, quia si ex iure positiuo adeò necessaria conseretur aliqua ex huiusmodi qualitatibus accidentalibus, vt irrita eodem iure reddatur electio, vel iure etiam naturæ, ratione officij petentis illam qualitatem in persona, nõ erit contra hanc regulam, quæ iure naturæ spectato quoad deliberationem procedit. Hinc meritò *Vasq. t. 2. disp 30. cap. 4. num. 27.* docet in collatione beneficiorum si Episcopus conferat alicui, aliàs de iure capaci, beneficium motus, quòd illum putauerit doctum, vel bonis imbutũ moribus, aliàs ei non collaturus, valida erit collatio ex hoc capite, vtporè voluntaria, tametsi talis ille non fuerit, cui non officit ignorantia circumstantiæ accidentalis, sed substantialis (Quomodò autem desideretur etiam iure naturali diuino scientia in Episcopo, diximus *tom. 1. lib. 3. disput. 1. cap. 1. & lib 4. disput. 2. cap. 3. n. 52.*) Secus se res haberet, si Episcopus egens, corpus ignoraret beneficij putans conferre vnũ vnius Ecclesiæ, quando dat alterum alterius, ignorantia enim tunc esset circumstantiæ substantialis, nimirum ipsius *Quid*, vt non esset, si quantitas tantum ignoraretur fructus, nisi dandum esset beneficium ex relatione, ex qua iure positiuo cautum est, vt accidentaria quædam narrentur, aliàs inualida sit concessio.

7 Fit secundo in materia iustitiæ, si quis absolutè triticum, oleum, pannum, contendat emere, ea ratione, quia triticum optimum esset, subactumq. in panis libras excresceret quamplurimas; pannum, quòd benè cõtextum, atq obnoxium maculis non esset; oleum, quia dulce, licèt in his errauerit qualitatibus, validam esse emptionem, cum falsa remaneat obiecti materialis substantia spectans ad circumstantiam *Quid*, vt probè *Conink cit. nu. 3.* Qui locus postulat, vt lectorem meum admoneam, in contractibus attendendas quidẽ esse substantiales circũstantias, tales respectu singulorum cõtractuum; nam qualitates rei, quæ vni sunt cõtractui substantiales, alteri sunt accidentales; illarumquè ignorantia, seù error suum faciet contractum inuoluntarium, atq; inualidum, neutiquam verò harum. Hinc in contractibus vẽditionis, emtionis locationis, & conductionis maximè notandum est, non modo substantiam rei venditæ, locatæ, &c. spectare ad circumstãtiam *Quid* substantialem; sed quamplures etiam qualitates, ex se alias accidentales, illas nimirum, quæ ad vtilitatem spectant, quæ hisce contractibus specia-

specialitèr elienātur: sic vitium, vel qualitas occulta rei ignoratæ facit contractum nullum, quē non iniuisset contrahens, illud si sciuisset vitiū, vel qualitatem; idcirco vendens lapidem, quem ignorabat esse gemmam, nec vendidisset, si gemmam cognouisset, inualidè vendidit, quòd si eā agnitam vendidisset, sed non vult, vt præstitit, censendus erit contractus validus, satisq; erit defectum supplere pretij, vt probè *Vasq. citato nu.* 28.

8 Fit tertiò, in baptismo, confirmatione, ordinatione, pœnitentia, baptizantis, confirmantis, ordinantis, atq; absoluentis validos esse consensus in personam præsentem, & certam tendentes, & si error interueniat qualitatum accidentalium talis personæ baptizatæ, confirmatæ, vel pœnitentis, quòd sit nobilis, filius Principis.

9 Fit quartò in materia voti absolutè vouentē ieiunare feria VI. neq; aduertentem aliquando in illam incidere diem Natalis Domini, quādo cuiq; licet vesci carnibus, teneri quidem ad ieiunandum, etiam si non vouisset, si aduertisset concursum Natiuitatis Domini cum VI. feria, qui quidem merè accidentarius est actioni vouendi, atq; ipsi VI. feriæ, vt probè *Vasq.* 1.2. *disp.* 30. *cap.* 4. *nu.* 26. Licet contrariam sententiā improbabilem minimè iudicem, non ex fundamento *Molinæ* 2. *tom. disp.* 279. *num.* 3. quod ex parte probè reijcit *Sanch lib.* 1. *sum. cap.* 2. *nu.* 19. & 22. Sed quòd vbi non constet de mente vouentis ieiunium, illud vouisse censendus est more Ecclesiæ, quem in reliquis seruare tenetur, vt probè *Soarius de voto lib.* 4. *cap.* 7. *nu.* 12. *Sanch. cit. cap.* 11. *n.* 42. Mos autem Ecclesiasticus est non ieiunandi die Natalis Domini, vt rectè *Fagundez de præcept Ecclesiast. part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 6. *nu.* 6. Accedit, quòd in dubio votum sit exponēdum, secūdum minorem obligationem, per *cap. ex parte de censib.* traditq; probè *Layman. lib.* 4. *cap.* 4. *tract* 3. *n.* 4.

10 Fit quintò erogantem eleemosynam pauperi, at inimico, qui si vt sic nosceretur, non ei daretur, voluntariè, ac validè censendum erogasse, cum substantiali non laborauerit errore, sed accidentis, vt est hostilitas, respectu eleemosinæ.

11 Fit sextò in materia de matrimonio, errorem diuitiarum, nobilitatis, aliarumq; qualitatum merè accidentalium iure naturali non irritare matrimonium; neq; resultare in errorem personæ, vt rectè *Vasq. cit. nu.* 28. dummodo non contenderet quis sub ea tantum conditione, & non alias, matrimonio consensum dare, vt probè *Sanch. n.* 21. & *Coninck n* 6. & 11.

12 Fit septimò, non vitiari consensum, siuè electionis, siuè matrimonij ex solo nominis errore, si de persona constet, patet ex *l. in venditionibus 9. ff de contrab. empt ibi planè si in nomine dissentiamus verum de corpore constet, nulla dubitatio est, quin valeat emptio, & venditio; nil enim facit error nominis, cum de corpore constat.* Idem docet *Antonius cap. sua de sponsalib. nu.* 14. *Maior* 4. *dist.* 30. *q.* 1. *notab. vlt. ante primam conclusionem, & alij, quos laudat, ac sequitur Sanch. lib.* 7. *de matrim. disp.* 18. *nu.* 37. & *lib.* 8. *disp.* 21. *num.* 3. docens, errorem nominis non vitiare dispensationem; vt non vitiare rescriptum, quando de corpore, seù substantia constat, per *l. si quis in fundi. ff. de leg* 1. *ibi. Si quis in fundi vocabulo erreuerit, &c.* Verum contra hanc doctrinam communem habemus stylum Curiæ Romanæ & quidem receptum, vt refert *Pyrrhus Corradus lib.* 7. *dispens Apostol cap.* 5. *à num.* 3. ex quo stylo non modo si erratum fuerit in nomine, aut cognomine oratoris, sed etiam in syllaba dispēsationem impediri, donec corrigatur. Imò in præsentia, neq; correctionem dari nominis proprij oratoris, sed noua opus esse gratia, nouasq, literas impetrare: plura *citatus Auctor.*

13 Secunda regula. Error rationis formalis, seù finalis, quæ de intrinseca ratione censetur esse materialis obiecti, siuè personæ, in quam fertur voluntas in errorem redundat ipsiusmet personæ, seù obiecti materialis sic in re nostra, si quis Titium eligat in episcopū, quia homo est, si fœmina esset redundaret in personā, ac si quis contrahens cum Liuia, existimans esse fœminam, & vir sit, non valebit matrimonium; iterum si cōsensum præbens mulier in virum ad matrimonium aptum, atq; in eo, vt talem, se consensisse putauerit, qui quidem Eunuchus esset, error farè resultaret in personam, irritumq; faceret matrimonium, iuxtà communissimam sententiam Eunuchos docentem incapaces esse ad matrimonium per motum proprium Sixti V. firmatam, quam ex multis defendunt, *D. Thomas* 4. *dist.* 34. *in fin. expositionis literę, ibi Albertus Magnus art.* 4. *in corpore Thomista. Toletus lib.* 7. *summ. cap.* 12. *Sanchez lib.* 7. *de matrim. disput* 92. *num.* 57.

14 In materia paritèr iustitiæ triticum volenti emere, quod sacco contentum objicitur, si obtrudatur ordeum, cum ille nullo modo consentiat in ordei emptionem, voluntaria non erit emptio, neq; valida, vt probè *Coninck cit. nu.* 14. nisi contendisset emens non triticum, vti triticum emere, sed rem præsentem sacco contentam, qualiscumq. illa fuerit: sic idē *Auctor nu* 5. & ratio est, quia non in triticum, vt sic, sed in quamcumq. rem præsentem voluntariè actualitèr consentiret. Prudens dixi actualitèr, quòd voluntas habitualis, vt *præcedenti capite assert.* 3 *nu.* 12. scriptum est, non sufficit, qua sic solum esset affectus emptor, vt quamquam quod sacco contineretur non esset triticum, sed ordeum etiam emisset, cum ponenda in actu, nec dum posita huiusmodi voluntas nihil operetur. Demum ex prima superioris capitis assertione sibi robur hæc regula etiam comparat.

15 Tertia regula. Error qualitatis vicem gerentis subiecti, ea, quam descripsimus, ratione *notabili* 2. *nu.* 3. in personæ redundat errorem. Ratio est, quod illa qualitas non se habet tanquam accidentaria subiecto, & personæ, sed velut intrinseca; imò illius ità vicem gerens, quòd eius videatur induta persona, vt ita dicam, neq. alitèr à contrahente, eligente, vel consentiente sufficientèr cognitum est subiectum, nisi sub ea qualitate, ergo consensus præstitus præuio errore circa assertam qualitatem censendus est præuio potius errore circa subiectum, & veram personam, ergo inuoluntarius, atq. inualidus.

16 Ex

16 Ex hac regula in materia de matrimonio fit primo. Si Ioannes Petro promitteret filiam primogenitam, ei aliàs incognitam, mitteretq. deinde secundogenitam, quam hic duceret, putās ipsam esse primogenitam, hunc errorem censeri personæ substantialem, irritantemq. contractum, quia intentio viri absolutè tendit in primogenitam, cuius qualitas vicē gerebat subiecti, atq. ipsiusmet personæ primogenitæ sibi promissæ. Quod verum etiam haberet, vt probè *Coninck cit. n.* 17. si primogenita diem vltimum clausisset, cuius mors nō præstaret, vt secundogenita volita esset, in quā sponsus consentisset.

17 E contrario autem principio Tabienna casū, de quo consultus soluit. *Quintò impedimentum primo q. 4. n. 5.* vbi refert a Petro quempiam sibi petijsse in vxorem filiam secundogenitam præstantissimam puellam forma, quam ei Petrus negauit, obtulitq. primogenitam, haud notam iuueni, qui primum videri ab amico postulauit, à quo doceretur eius pulchritudinem: huic Pater dolo, loco primogenitæ, secundogenitam ostendit, cuius pulchritudine ab amico fideliter relata captus iuuenis, cum primogenita patri dixit se velle contrahere, vti contraxis. In hoc inquam casu consultus Tabienna, quòd iuuenis delusus contendebat illam primogenitam non ducere, meritò respondit validum fuisse matrimonium; quoniam error fuerit solius qualitatis, nec iuuenis voluerat, neq; intendere potuerat cum secundogenita, ei denegata, cōtrahere, imo quando non fuisset denegata; cum animus ei tantum fuerit contrahendi cum primogenita, quam ex errore, atq; relatione amici per dolum decepti, perpulchram putabat, nullo pacto in secundogenitam consensum præstitit; secus fuisset, si cum ea voluisset, & dixisset contrahere, quam amicus viderat. Idemq sentirē, si dixisset, se velle contrahere cum primogenita, quam amicus vidit; etenim iuuenis voluntas in illam personam directè videretur tendisse, quæ ab amico visa erat, ac putata primogenita, respectu cuius consensus valdè per accidens se haberet primò, vel secundogenitam illam mulierem fuisse.

18 Fit secundo, si puella Petro nouerit plures esse filios, ei tamē penès cętera incognitos, subdolè dicenti primogenitum esse, atq. ab ea cōsensum petenti præberet, falsò putans esse primogenitum, & cum primogenito contrahere volens, inualidum sanè tale matrimonium esse, vt rectè *Sanch. lib. 7. disp. 18. n. 19.* quia talis error fuit personæ, quam veluti primogenitura affectam, seù personatam puella, nec alias nouit, cū qua contrahere voluit; quidquid in contrariū *Nonnulli apud eundem Sanchez*, sentiant; qui quidem Auctor benè docet, quòd tametsi fuerit vita functus primogenitus, & secundogenitus loco illius primogeniturā obijsset, adhuc matrimoniū esset nullū. Secus autem esset, si falsò ille iuuenis dixisset, ac persuasisset puellæ, se vnigenitum esse; quia tunc cum non erraretur in filiatione, quæ videtur satis motiua ad talem notitiam, sed solum in carentia aliorum filiorum videretur error qualitatis, & non personæ, vt tradit *Sanchez n. 36.*

19 Fit tertio siuè substantiuè, siuè adiectiuè sumatur qualitas personæ, hac v.g. propositione explicata. *Sum filius Regis*, si illa filiatio talitèr ad notitiam se habeat personæ causandam, vt puella, quæ cum eo contrahere velit, iuuenem non alias sufficienter, sed per eam dumtaxat notam filiationis regiæ cognoscat, errorem esse personæ, secus si alias illum sufficiēter agnosceret, atq. ob filiationem regiam, tanquam ob rationem formalem, & finalem moueretur ad contrahendum cum eo matrimonium, probatur ex regula prima *n. 5.* cui exercitè subscribit *Sanch. n. 34.* à quo tamen libentèr discedo, asserente non satis esse personam esse cognitā fama, literis, vel alijs modis, quòd talitèr cognitus, *Sanctio* Auctore, non dicitur verè cognosci, ac proindè qualitas adducta erit, quæ illum facit agnoscere: non, inquam, adstipulor, quia siuè literis, siuè fama, siuè alio modo cōceptus personæ moralitèr certus sufficiens ad inclinandā voluntatem efformari sine dubio sic potest, vt contrarius ēt probabilitate careat, quo conceptu substantialis entitatis personæ efformato, qualitas adiuncta, in qua erratur, merè accidētarie se habet. Quamobrem cōsultiùs *Coninck. disp. 31. de sacram. dub. 1. n. 16.* licet non satis esse dicat eam personam in hoc casu semel vidisse, satis tamen esse docet, talem eius habuisse cognitionem, vt secundum communem loquendi modum, possit quis dicere ex ea notitia illam personam verè cognoscere: ad quod satis erit; si familiariter semel, atq. iterum per literas tū ea egerit.

20 Fit quartò, si Canonici Colonienses, ex gratia, Ducis Bauariæ primogenitum eligerent in Episcopū, itá vt ex illa sola primogenituræ nota in cognitionem deuenissent personæ, in quā consentirent, si non esset ille primò, sed secundò genitus, electio esset nulla, vti cōstat ex *Regula, & Corollario primo*; secus verò si ob primogenituram tanquam ob rationem formalē elegissent, nam licet circa illam tunc decepti essent putantes esse prædiuitem, vel scientia præditum, electio esset valida, vt constat *n. 6. 14. &* 15. Claudicaret verò electio personę falsò dicentis se esse filium primogenitū Ducis Bauariæ, qui alias incognitus esset electoribus solū scientibus plures esse filios Bauarico, si in illū, vt in primogenitum consentirent, ob rationem Corollario secundo allatam: secus esset de vnigenito, vt ibidem. Demum si aliàs nō agnouissent Canonici filiū Regis Poloniæ, quam ex eius falsa testatione, & vt sic eligerēt, nulla esset electio, vt probatum est Corollario tertio.

21 Quarta regula. Si qualitas non inducat in certi, atq. determinati indiuidui cognitionem, & si certæ speciei, vel generis causet notitiam eius error non erit error personæ. Sic si filium Regis, vel Ducis se quis fingat, non tamen explicet, cuiusnam, electus in Episcopum, vel maritum, validè censendus esset electus, cum ab Electoribus, vel à puella in accidentali solum erraretur qualitate. Ratio autem est, quod error circa personam, circa solum indiuiduum versari potest; cùm persona sit intellectualis naturæ indiuidua substātia, sic à *Boetio* definita,

quem sequuntur Theologi apud *D. Thom. 1.p. q.29.art.1.in corp.* Secundo, quia intellectus errantis in dicto casu non in certam, atq. indiuidualem tertur personam in quemdam nimirũ filium Regis, vel Ducis, in quem tamen distincto modo neq. vt sic, sed vt præsentem, atq. indiuiduum certum, alias propositum, tendit cõsentiendo voluntas. Igitur quamuis in illa qualitate erretur, non errabitur in persona. Et quidem consensus coniugalis instar aliorum contractuum, & electiuus etiam, speciales requirunt contrahentes, & personas, sic docent *Bonauentura in 4 dist.30.art.vnico q.1. ad vlt. Hostiensis summa, tit. de matrim. § qualitèr impediatur, Toletus lib 7. summæ cap.3.n.2. dicto 3. alijq. quamplures, quos citat, & sequitur Sanch. lib.7. de matr. disp.18 nu.2. & 26.* Contra verò, si certa designaretur persona, sentiendum esset, vt probauimus *Regula* 3. quæ prætereà confirmatur, quia nihil refert, siuè quis nomine proprio designetur, siuè alia insita qualitate, dummodo sufficientèr determinatè significetur, vt cõstat *ex cap. licet ex quadam, de test. & attest. vers. testes ex l. si in rem aliquis, ff. de rei vend. adstipulantur DD. citati à Sanchez, n.27.*

22 Ex his fit primo, si Franciscus eligeretur in Episcopum, alio non habito cognomine pluribus existentibus Franciscis, de quibus electio posset intelligi facta, nec aliàs constaret de hoc certo indiuiduo esse inualidam, sic *Bertach. de Episcopo p.1. lib.2. nu 62. ex multis præsertim Bartol. l. quidam, de rebus dubijs fauct. l. duo sunt Titij, & l. in rem, ff. de rei vend Glos. ac Doctores, l. hac Consult. C. qui testam. fac. poss. Bartol. in l. demonstratio, in princ. de cond. & demonstr. & alibi.*

23 Fit secundo, si eiusdem nominis plures essẽt Titij, quorum vnus eligatur, si solus hic esset capax, cęteri verò euidentèr incapaces, electionem esse validam, quia determinati esset indiuidui, significati per illud nomen, & reliqui, ac si non essent in hoc casu se haberent, sic idem Bertachinus; ità etiam à pari confirmatur, ex sententia lata contra Titium, quæ de Titio, delicti quidem capaci, & non de quouis alio incapaci intelligenda est, & si multi essent. Huc etiam spectat significatio per nomen matris, addo per cuiuscumq; alterius notæ certæ designationem posse demonstrari, de quo agitur, indiuiduum, fauet *l.3. in principio, vbi Bartol. & Scribentes, de lib. & posth. & in l. si in rem in fine, de rei vendit.*

24 Vltima regula. Quando dubium esset, vtrum cognitio personæ tanta sit, vt falsa de ea narratio possit, eiusdem inducere errorem, videndũ est, num notitia aliàs habita eiusdem personæ, narrationem præcesserit, & num alterutræ videatur efficacior. Prima pars huius regulæ est nonnullorum apud *Sanchez n.27. atq. Ægidij Coninck. de sacram. disp.31. dub.1 num.17.* qui si Petrus, ait, incidat in aliquam mulierem sibi incognitam, qua cum humanitèr aliquantulum agat, deinde rogat, quænam sit, hæc autem falsò respondeat filiam esse talis Ducis, ducaturq; deinde à Petro in vxorem putante filiam illius esse Ducis, hoc matrimonium validum esset; cũ error solius sit qualitatis, quia notitia talis personæ præcessit parta ex priori conuersatione, ità, vt per eam narrationem postea habitam non determinatus esset intellectus ad cognoscendam eam, distinctam esse ab illa, qua cum prius egit, sed solum ad iudicandum cum muliere prius à se cognita qualitatem relatam benè posse cohærere. Addidi secundum partem, quia vt idemmet *Coninck. num.16.* fatetur, non sufficit, semel obitèr personam vidisse. Quamobrem si prior illa notitia tenuis admodum fuisset, qua Petrus sibi persuaserat mulierem illam honesto tantum esse loco, nec Principe natã, deindè serio illa assereret, vel etiam iuramento firmaret esse Principis filiam, in hoc inquam casu intercedente dubio, quanam motus notitia Petrus eam elegisset in vxorem, prima nè accessoriè se habente secunda, an potiùs secunda, prima illa tenui per accidens existente, censendus esset Petrus secunda motus potiùs, quàm prima, atquè error filiationis ementitæ putandus error personæ, cum prima notitia ferè nullius fuisset momenti, quin multò magis efficaciæ, ac serietati secundæ notitię tribuendum sit. Quarè meritò absolutè hanc reijcit prioritatem notitiæ *Sanchez* ex multis, quibus tamen in explicato sensu subscribo.

DISPVTATIO SECVNDA.

De necessitate electioni contraria.

PErstrictis rationibus, quæ deliberationi officiunt, illud reliquum declarare habeo, quod libertati, rationiq; nocere solet voluntatij, & peculiarem pro rei dignitate, ac difficultate postulat disputationem. Inuoluntarij verò causæ ad tres ab *Arist. 3. ethic. cap.1.* reuocatæ sunt, videlicet ad vim, ignorantiam, ac metum; cum autem ignorantiam, erroremque superior exposuerit disputatio, præsenti de vi, ac metu pro ratione nostri instituti agendum est.

CA-

CAPVT PRIMVM.

Prolusio Disputationis.

SVMMA.

Quotuplex sit metus, n. 1.
Quæ requiruntur ad metum grauem dignoscendum, n. 2.
Bene declarantur ab Aristotele, n. 3.
Num metus, quo quis cum veniali culpa aliquid facit, censendus sit grauis, n. 4.
Qualis sit metus ab intrinseco, & qualis ab extrinseco, n. 5.
Metus à tertio incussus quamodò noceat electioni, nu. 6.

1 NOtandum primò, metum alterum esse grauem, alterum leuem. Grauis, qui etiam dicitur probabilis, & cadens in constantem virum; idest alicuius mali, quòd viro constanti meritò est formidini; & tunc datur cum periculum imminens est contra aliquod è tribus bonis, vitæ, honoris, ac fortunarum; talis est metus mortis, mutilationis, acerbi cruciatus, diuturni carceris, seruitutis, stupri in virgine, amissionis honorifici status, & oblationis fortunarum, magna ex parte, vel quantitate. His adde reuerētialem metum, qui ad hunc reuocatur, quo filius v.g. offensionem parentum timet, vxor viri, cuius cōiunctæ sunt minæ tacitæ, vel expressæ, aut timor magnæ offensionis, ac diuturnæ cum asperitate vultus. Num autem preces importunæ ad has reuocandæ sint, metumq; causent cadentem in constantem virum, cum in re nostra facili negotio euenire possint sequenti capite perstringendæ sunt, metus autem leuis est quicumq; alius à prædictis.

2 Notandum secundò ad grauem dignoscendum metum, quinque requiri cōditiones, duas ex parte mali, quod timetur, totidem ex parte personæ incutientis: vnam denique ex eius parte, cui ingeritur. Prima igitur est, vt quod timetur, sit graue damnum, vel in se, vel saltem respectiuè, idest comparatione personæ patiētis; etenim metus mali, quod viro constanti nō est formidabile, respectu cuius non est grauis, respectu fœminæ, hominis effeminati, vel senis, erit profectò formidabile, & consequenter eius metus grauis, vt communitèr Doctores, *l. plenum, §. equitij, ff. de vsu, & habitatione apud Mōgallonium in lib. de his, quæ vi, metuq; &c. cap. 2. §. 5.* Secunda conditio est, vt extimatio mali, quod timetur, sit non vana; dedecet enim virū constantem quacumque leui opinione timoris duci. Signa verò, atq; argumenta, quibus inniti potest huiusmodi opinio probè relata sunt à citato *Mongallonio §. 6. & melius ab Aristotele 2. Rethoricorum à nu. 1.* ac deinceps. Tertia, vt metum inferens probabilitèr potens sit minas exequi *l. 3. §. si legatur, ff. si plusquam per legem, & ibi glossa, & verbo metu, C. isto titulo, verbo iactationibus, ibi Bartol. n. 1.* Huiusmodi autem esse quemcumq; etiam gregarium militem respectu ducis probat, ac vult, vt nimis timidè, ità eruditè citatus *Mongallonius, §. 4. nu. 1.* Quarta conditio personæ metum inferentis, vt solitus sit exequi mala, quæ minatur, nec facilè minas iactans ex *Bartolo in l. metum, C. isto tit. citato, & alijs apud Adrianum Ge. lib. 2. obser. q. 3. num. 8.* Quinta demum, vt is, qui metuit, non possit facilè à se malum, quod timet, auertere, plenius *Sanchez lib. 4. de matrim. disp. 1.*

3 Quas omnes conditiones apprimè mihi videtur *Aristoteles comprehendisse 2. Rethoricorum cap. 7. et quidem primam per ea in proœmio, & num. 1. Neque enim mala omnia metuuntur, sed quæcumq; aut molestias magnas afferre, aut interitum possunt, præsertim verò si nō longè, sed propè esse videantur, vt impendeant.* Prætereà expressit secundam *text. 18. hisce ergo illi metuant necesse est, qui se aliquid passuros arbitrantur, & qui ab his, & hac, & tunc, idest ab his, qui possunt, & valent exequi minas, & mala, quæ possunt inurere, & quando possunt.* Quibus compræhendit tertiam, quam antea etiam *text. 15. explicauit, docens, quinam timendi sunt,* ait, *Non qui facilè excandescunt, & liberè loquuntur, sed mites, & dissimulatores, & malitiosi; obscuri .n. sunt, &c.* Quartam deindè exposuit *text. 3. eiusmodi verò ira, & inimicitia sunt eorum, qui efficere aliquid possunt: neq; enim dubium est, quin & velint, & possint, quare parum abest, quin faciant.* Quintæ demum conditioni addit *Aristoteles text. vltimo. Sed qui timet necesse est aliquā salutis spem habeat in ea re, de qua sollicitus est, cuius rei signum est, quod metus cogit homines diligentiùs consultare; nemo autem de rebus ei consultat, in quibus nihil amplius spei relictum est.*

4 Notandum tertio metum quo quis eligit contrahere, vel eligere cum culpa veniali, potius quam aliquod ex supra numeratis subire malum, dici grauem, & cadentem in constantē virum, etiam si non eligat minus malum, vt se habet quodcumquè temporale respectu spiritualis culpæ venialis; est enim malum distincti ordinis, ità cum *Soto, Nauarr.* & alijs *Henriq. lib. 11. de matr. cap. 9. num. 4.*

5 Notandum quarto, hic esse sermonem de timore ab extrinseco proueniente ad extorquendum iniustè consensum, & de eo, qui est causa siuè conditio, sine qua non eligeretur iniustè, vel contractus non iniretur; nam metus, qui est ab intrinseco, idest à causis naturalibus, vt à morbo, tempestate, & cęteris huiusmodi, atq; incutitur per modum naturæ, & non per actum verè liberum, vt explicant *Sotus in 4. dist. 29. q. 1. art. 3. & Sanch. lib. 4. de matr. disp. 12.* vel metus ex causa extrinseca, iusta tamen, vt cum quis minatur malum, quod iustè potest inferre, vti si Prælatus excommunicationem in eos minaretur, qui differrent electionem iuxtà præfinitum tempus ad Cappellanias, vel alia beneficia, quæ diù vacauissent, non officiunt libero consensui ex communi sententia; & ratio

est, quia quamuis, qui metum patitur, inuoluntariè operatur, tamen iustus metus est quasi ab intrinseco ei, qui patitur, & per consequens cōsensus ex eo sequutus, censetur voluntarius, tū in metu ipso, tùm in causa, quam spontè dedit metuens, vt probè *Lessius lib. 2. cap. 17. num. 47.* Idemq. dicendum de metu ab intrinsecis causis, idcirco neq. est sermo de metu, quem culpa sua eligens contraxit simile expresso in *l. si mulier 21. ff. eodem tit.* de quo *Sanchez disp. 8. nu. 9.* Nec etiam est sermo de metu, qui non est causa electionis, vt se haberet metus, quo vt liberareris à grassatoribus Canonicatum promisisti Leontio, qui tuæ iniuriæ non erat particeps.

6 Neq; propriè de metu illato à tertio quopiā ad consensum extorquendum electionis, sed de metu directè iniecto ad hanc electionem hic, & nunc, vel ab eo, qui ambitiosè cuperet eligi, vel ab alio eius nomine illato; Non tamen inficior electionem, cui metus ab alio tertio incussus est, nesciente electo, posse absq; dubio, ad minimum, iure naturæ irritari non secus, atq; contractus ex hoc metu initus nesciente altero contrahente, & colligitur ex *cap. 1. 2. & 3. de his, quæ vi, & l. item si cum exceptione, §. in hac actione, ff. quod metus causa.* Dixi ad minimum, quod æquè probabile, nè dicam probabilius, iudicem electionem ex hoc metu habitam irritam ex se esse ob maximam libertatem, rationemq; spontanei, ac voluntarij, quam ipsa sibi iure suo vendicat, & constabit ex sequenti capite.

CAPVT SECVNDVM.

Quæ necessitas idoneæ noceat electioni.

SVMMA.

Necessitas ab extrinseco adigens electores ad vnā personam, nullam facit electionem, n. 1.

Vbi de legitima superioris auctoritate, vel consuetudine contraria non constat, liberrima semper est electio, n. 2.

Electio facta ex metu cadente in constantem virū, nulla est, n. 3.

Probatur secundum communem sententiam de voluntario, atq. inuoluntario, ibid.

Primus declarandi modus voluntarium simpliciter, & inuoluntarium secundum quid, n. 4.

Secundus modus explicandi voluntarium iam dictum, n. 5.

Tertius modus enucleandi idem voluntarium, atq. inuoluntarium, n. 6.

Electio nulla per metū, probatur ex sententia docente voluntaria esse simpliciter, quæ metu sunt facta, n. 7.

Inuoluntariorum duæ species acutè notantur ex cap. cum locum de sponsalib. *ibid. ad finem.*

Metus actum externum causare potest non internum, n. 7. ad fin. & 8. sub initio.

Non rectè communi consultum esset bono, si nefarij intelligerent facta ex metu esse valida, n. 8.

Quo sensu Aristoteles violenta non reijcienda esse dixit in causam extrinsecam, n. 9.

Quo item sensu metu facta voluntarijs similia esse, ibid.

Sententia Christianos vi apud Turcas remigantes in Christianos excusans confirmatur, n. 10.

Electio ex metu graui habita est nulla, siuè in sententia asserentium contractus metu initos esse nullos, siuè in contraria, n. 11.

Metu intercedente nulla transfertur iurisdictio, nu. 12.

In rebus Ecclesiæ non tenet promissio, vel traditio metu facta, n. 13.

Vt matrimonium carnale, sic spirituale initum per electionem ad Episcopatum, metu factam, est irritum, ibid.

Quomodo voluntas coacta, voluntas dicatur 25. q. 1. n. 14.

Cur deliberatio sufficiens ad mortale satis sit ad electionem, non verò voluntarium, neq. eadem est ratio de deliberatione, ac voluntario respectu peccati mortalis. n. 15 & 16.

Est mortale, saltem ratione periculi, deliberatè ancipitem constitui voluntatem, etiam non expresso actu circa grauem malitiam, ibid.

Metus cadens in constantem virum tendens in abusum secularis potestatis non reddit ex se nullam iure naturæ electionem, sed ecclesiastico, n. 17.

Dari posset casus, in quo probabiliter valida iure naturæ esset electio ex metu habita, licet etiam in eo contrarium sit probabilius, nu. 18.

Dicenti electionem esse factam ex metu, ideoque irritandam, onus id probandi incumbit, n. 19.

Accidentia non præsumuntur, n. 20.

Coactio non præsumitur, ibid.

Nec voluntatis mutatio, n. 21.

Non præsumitur metus, n. 22.

Cessante metus causa scientes electores nullitatē electionis quomodo nouo consensu ei vires darent, n. 23.

Timoris perseuerante causa semper factum censendum est inuoluntarium, etiam intercedente temporis interuallo inter metum, & illud, n. 24.

Quando perseuerare metus causa censetur, nu. 25.

Ad libertatem electionis, & cuiuscumq. facti liberi cessatio desideratur rerum impedientium reclamationem, n. 26.

1 PRima assertio. Quamuis necessitas vrgens ab intrinseco per defectum alterius personæ aptæ, atq. idoneæ ad Regimen Episcopatus eligendæ, libertati non obsit electionis, vt *cap. 5. superioris disp. n. 6. dictum est*, ea tamen iniecta ab extrinseco, quoad vnam personam eligendam compellens electores nullam eius personæ per se redderet electionem. Hanc conclusionem de metu intellectam extrinseco, *num. 5. & 6. superioris cap.* à nobis explicato, mihi videor deducere ex

Pa-

Panormitano cap. Abbate, de verbor. significat. nu. 4. (probè dicente) *tollitur libertas cum præcisè compelluntur eligere vnum, & tunc diceremus electionem esse nullam; secus si compelluntur eligere vnum de certo genere personarum; nam tūc non tollitur libertas, quod si tolleretur, nec etiam consuetudo valeret: hac ille.* Verum allata coarctatio, cum ad certum genus personarum, præscribat, contrahatq; fines libertatis electionis; ad omnes alioquin valentes se extendere, certè, vel auctoritate superioris, ius ad id habentis licita erit; nec aliàs, vt indicatur *cap. Abbate* modo cit. vel legitima consuetudine, vt in *cap. vbi periculum, §. cæterum, de electione in 6.* quæ tamen non esset tanti roboris potest ad spoliandam electionem omnimoda libertate, per se loquendo, vt probè laudatus *Abbas, tùm loco citato, tùm in capit. cum terra eodem, numer. 3. & capit. licet de euitanda eodem, num. 3. & num. 12.* vbi libertatis, & maximam voluntarij rationem adstruit essentialem electioni, ex varijs textibus, vt nos *cap. 1. superioris disputationis asseruimus.* Hinc multæ Cappellaniæ, aliaq. reperiuntur instituta beneficia personis danda ex certa familia, vel certæ Ecclesiæ, nec non multa iuris patronatus, de quibus tituli sunt in Decret. & si metus ad huiusmodi certam personam daretur, esset potius ab intrinseco, vt patet ex *cap. 1. num. 5.*

2 Cæterum vbi non constaret expressè de auctoritate superioris restringentis, iustis de causis, libertatem electionis, vel de legitima, ac valida consuetudine, electio liberrima semper asserenda est: in cuius confirmationem, à matrimonio facilè potest argumentum duci, quod quidem vt irritum habendum est, licet contrahens cogeretur cum incerta persona certi generis contrahere: sic nulla etiam esset ea se electio determinata ad certum genus, idq. de matrimonio docetur à *Fortunio de vlt. fine illat. 22 num 428. ac deinceps Bald. & alijs apud Couarr. 4. decret. 2. p. cap. §. 5 n. 8. Sanchez lib. 4 de matr. disp. 12. nu. 10.*

3 Secunda conclusio. Electio facta ex metu in constantem virum cadente, nullius est roboris, neq. aliquam per illum nancīscitur electus potestatem, cuius nulla censenda essent acta; sic probè *Panormit. cap licet, de euitanda, de elect. n. 12. apud quem alij, Bartol. l. decernimus, C. de sacros. Eccles. atq. ex Recentioribus Parisius de resign. beneficior. lib. 13. q. 2. num. 5.* Probari potest hæc assertio penès communem, receptamq. sententiam, tùm *Philosophi 3. Ethicorum cap. 1. tum Gregorij Nisseni lib. 5. philosoph. cap. 5.* nec non *D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 6.* quos communitèr Philosophi morales, ac Theologi sequuntur. Etenim cum electio, de qua agimus actus sit voluntariæ, ac liberæ destinationis ad aliquid, necessaria sit sequela, voluntariam, liberamq. omninò esse debere; penes autem citatos auctores, quæ metu fiunt, ità voluntaria sunt simplicitèr, vt inuoluntaria sint etiam secundum quid: vel

4 quia, vt explicat *Vasq. 1. 2. disput. 27. cap. 2.* semper cum actu efficaci præstandi id, quod naturali repugnans est inclinationi, vt proiectio mercium in mare, sæuiente tempestate, coniungitur eiusdem displicentia proiectionis, quæ quidem sicuti considerata tanquam medium vitandi maius malum, mortis nimirum, per naufragium imminentis, obiectum est amabile, atq; eligibile, ità quatenus dispendium inducit, quod actu subitur, est obiectum displicētiæ, aut simplicis, subsequentis iudicium proponens dispendium medij opportuni, aut per medium efficacis propositi, quo ità illud medium eligitur proiectionis, vt ut vrgeret periculum maioris mali declinandi non eligeretur:

5 vel quod in hoc idem, quod modo dicebam, incidit, est voluntaria mercium proiectio simpliciter, quia est in actu, vt probè *D. Thom. citatus,* quòd autem hæc non eligeretur, ut vrgente naufragio, non est in actu, sed intentionalitèr in

6 intellectu: vel vt iurisconsulti loquuntur est sub conditione tantum inuoluntarium, id est, ne poneretur conditio talis mali vrgentis, quia videlicet secluso metu maioris damni, nollet voluntas hoc minus subire, ex *l. si mulier 21. §. si metu coactus, il secondo, ff. de eo, quod metus causa: Quia quamuis si liberum esset noluissem: tamen coactus volui, & l. cum proponas, C. de hæreditate instituenda.*

7 Secundo probari posset assertio ex sententia, qua videtur sequi *Dec. in reg. velle 4. ff. de regul. iur. nu. 2. & 3.* & alibi docens, quæ ex metu graui fiunt esse simplicitèr inuoluntaria; voluntaria autem secundum quid: quæ quidem sententia non est improbabilis de metu extrinseco, atq. iniustè illato, si res non ad trutinam physicam, sed ad moralem, vt par est, reuocetur; cum in moralibus versemur; nam quod est causa causæ est causa causati, vt cum Aristotele cæteri exploratum habent Philosophi: cum itaq; minæ, vis, ac timor iniustus moralitèr sint causæ actus voluntatis, quo Præsul v. g. potius vult eligere ineptum in Parochum, quam alioquin subire magnum ei imminens detrimentū; causa etiam erit ipsius externæ electionis. Declaratur hoc amplius, minæ Tyranni mortem indicentis Præsuli, ni eligat ineptum ad beneficium curatum, apprehensionem causant periculi in intellectu, & perturbationem in voluntate, in qua situs est timor; ex quo cum homo fiat consiliatiuus, vt habet *Aristot. 2. ethic. cap. 1. & 2. Rethor. cap. 7 text. 21.* Metus consultare cogit, ac vt scribit *D. Thomas 1. 2. q. 44. art. 2.* applicat intellectum ad inuestigandum medium effugiendi malum imminens, quod medium videt situm in mala electione; igitur cum hæc electio fiat, effectus erit minarum, ac timoris; ergò erit à causa extrinseca. Confirmatur, quia metus iustè incussus ab extrinseco, cum quo operans licet operetur physicè inuoluntariè, moralitèr tamen censetur quasi ab intrinseco, esse causa voluntariæ operationis, vt *cap. 1. huius disput. nu. 5.* diximus; Ergo à pari licet actus voluntatis fiat physicè à principio intrinseco, nempe à voluntate, moralitèr tamen censendus est fieri ab extrinseco illo metu, à quo iniustè causatus est. Dices ex Nysseno, vt hic effectus non dicatur voluntarius, sed violentus, requiri, vt passum non conferat vim: at qui voluntas confert vim; cum actum eliciat, ergo, &c. Respon-

ſpondeo voluntatem non cõferre vim electioni propriæ, quæ vti mox dicam, actum inuoluit liberum, vel ſi confert, non confert, vt ſpontanea. Hinc ex iure mihi ſit poteſtas hanc ſententiam confirmandi, in quo ſponte fieri non dicitur, quod fit ab eo, qui cogi poteſt; nèdum qui de facto cogitur, qui ad ſpontaneum, perfectumq; voluntarium, vt deſideratur in electione, volũtas omninò libera requiritur; Quam ob rem licet coacta voluntas dicatur voluntas 15. *q.* 1. *cap. merito. l. ſi patre cogente, ff. de vita nuptiali,* non tamen eſt voluntas ſpontanea, vt notat *Abbas per text. in cap. 1. de reg. Gloſſa not. in cap. notificaſti, verbo licentiam 1. not. Decius cap. cum mag. Ferrarienſis conſt à nu. 18. & in l. qui cum alio, ff. de reg. iuris, vbi eruditè ex varijs textibus.* Probatur præterea ex *cap. cum locum de ſponſ. per ca. cum locum non habeat conſenſus, vbi metus, vel coactio intercedit, neceſſe eſt, vt vbi aſſenſus cuiuſquam requiritur, coactionis materia repellatur;* quibus ex verbis illud adnotare habeo eorum, quę metu, vel vi fiunt, quædam eſſe, quæ externo quidem actu perficiuntur, & penè conſumantur, ſic mercium proiectio, alia verò, quæ in actu præcipuè conſiſtunt interno, externumq. vel vt quid primum minus præcipuum includunt, vel vt conditionem, & ſignũ requiſitum ad exprimendum internum animi conſenſum, ità ſe habet contractus, atq. in præſentia ſe habet electio. Hinc ad textum redeo, qui poſt ſuper allata verba ſubdit, *Nè per timorem dicat ſibi placere, quod odit;* vbi inter cętera perpendo Tò dicat, quò videtur textus indicare, metum tantum cauſam eſſe verbalis conſenſus, & non actus interni præcipuè requiſiti, ſiuè ad contractum, ſiuè ad electionem, idemq. ferè habetur *Regula nihil conſenſui 117. ff de regulis iuris;* etenim, vt Contractus Neapoli explicans expendi, metus ab extrinſeco incuſſus extorquere ſanè poteſt conſenſum externum, at internum, qui illum incutienti prorſus ignotus eſt, neq. neceſſarius ad euitandum malum imminens, cauſare quomodò moralitèr poſſit, non video, quæ quidem ratio adeò palmaris videtur, vt negari non poſſit.

8 Confirmatur, quia non rectè communi prouiſum eſſet bono, ſi nefarij homines intelligerent electiones ad eccleſiaſtica beneficia, præſertim ad Epiſcopatus, metu habitas per conſenſum extortum, validas eſſe. Nec ſatis eſt irritas eas declarâri poſſe, cum præterquã, quod rectè conſentaneũ non ſit rationi, vt quacumq; præciſa lege poſitiua humana, quæ contra omne ius naturale facta ſunt, mala nõ habeantur, multa poſſent inter os, & offam cadere, vt hãc etiam irritationem impedirent ad ſummam Reipublicę Chriſtianę perniciem. Igitur à primo ad vltimum illud pro conſtanti habeatur, electionem ſummum voluntarium, ac libertatem requirentem metu graui ab extrinſeco illato iniuſtè, reddi nullam, quod potiori ſanè ratione verum eſſet, ſi eò progrederetur coactio, ac vis ab extrinſeco illata, vt actus externus à voluntate imperatus expreſſiuus electionis internæ per hanc formam *eligo Petrum in Epiſcopum* v.g. calamo ſubſcribendus, vi manum arripiente delinearetur, tunc enim abſolutè prolata electio etiam externe inuoluntaria, atq. coacta, nulliuſq; roboris eſſet, cum in huiuſmodi actibus imperatis poſſit voluntas cogi, vt probè *D. Thomas 1. 2. q6. art. 4.* Sic violentus eſſet motus Chriſtiani, quo vi raperetur, ac traheretur ad Idoli templum, cui ad thuribulo thus adolendum inuitus omninò cogeretur, &, conſtat, tum ex citatis textibus, tum ex *l. 2. ff. de metus cauſa.*

9 Obijcies ex *Ariſtot. 3. ethicorum cap. 1.* qui cum docuerit metu extorta, ſimplicitèr eſſe voluntaria, addit, *Sed ridiculum ſanè eſt in externam potius cauſam referre, quàm in ſeipſum ipſa violenta.* Reſpondeo non id ſolum ſcripſiſſe Philoſophum, ſed verbis citatis etiam addidiſſe, *quòd huiuſmodi rebus facilè capiatur: & honeſta ſibi turpia iucundis adſcribere;* quibus reijcit opinionem eorum, qui aſſerebant iucunda, vel moleſta ea nobis eſſe, quæ ab extrinſeco inijciuntur, idq; ridiculum ait eſſe Ariſtoteles, vt etiam patet ex ſuperiori textu. Non tamen inficior eum dixiſſe facta ex metu, ſpontaneis eſſe ſimilia; idq. noſtra quidem ſententia in facto externo, ſecus autẽ in interno, vel ſimplicitèr, cum in omni diſpoſitione voluntas magis, quã verba ſpectanda ſit *l. cum matrem, C. eodem, de eo, quod fid. comm.*

10 Ex hix autem confirmari poteſt ſententia excuſans à peccato Chriſtianos vi remigantes apud Turcas, de quibus egi *tom. 1. lib. 3. diſp. 7. & cap. 3. à num. 37.*

11 Hanc autem doctrinam exploratam prorſus habeo, ſiuè cum nonnullis ſentiamus Auctoribus, contractus aſſerentibus metu celebratos, cadente in conſtantem virum, ipſo iure irritos, præſertim ſi onerosi non fuerint, vt eruditè ex Theologis *Molina tom. 2. de iuſtitia, tract. 2. diſp. 326 in ſol. ad 2. arg.* atq. ex Iuriſconſultus teſtatur communem eſſe ſententiam *Cremenſis ſingul. 7. Iaſon l. 2. nu. 13. & 15. C. de iure emphiteotico. Tiraquellus l. cum multis ſi vnquam, verbo reuertatur num. 21. & ſeqq. C. de reuocand. donaibus, apud quõs alij,* & nos Neapoli Contractus explicantes docuimus, ſiuè contrarium ſentiẽtibus non irritos eſſe cõtractus ex metu factos, ſed irritandos ſubſcribamus, quibus nonnulli aſtipulantur, ſiuè Theologiæ, ſiuè vtriuſq. iuris periti, quos laudant, ac ſequuntur *Sanch. lib. 4. de matrim. diſp. 8. à num. 4. & Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 17. dub. 6.* etenim ſi cum prima opinione ſentire fas eſt, nulla ſupereſſe videtur difficultas, vt rationes cęteros contractus, præſertim non onerosos, quorum naturam ſequitur electio, ex metu initos, irritos eſſe demonſtrantes, id etiam de electione conuincere dicamus. quod ſi penès ſecundam quis mallet ſentire; in primis ex ea ſequeretur irritandam eſſe electionem ex vi iuris poſitiui, ius naturale explicantis: ex quo licet ſecundum hanc opinionem validitatem nacta eſſet electio, ob metum tamen obnoxia eſſet irritationi. Deindè electionem non tàm cum onerosis contractibus componẽdam eſſe, quàm cum lucratiuis, qui quidem, vt probè *citatus Molina,* maiorem abſq; dubio requirunt libertatem, cuius ſunt proprij actus,

ſic

ſic donatio, & ipſa, de qua loquimur, electio;
quam inſuper à communi regula rerum geſta-
rum ex metu, exceptã eſſe, vel ex hoc aio, quia
12 metu intercedente nullum ius in electum vi-
detur eſſe tranſlatum, vt de omni iuriſdictione
docent *Gloſſa cap.2. verbo coactus ad finem, de
his, quæ vi, vbi Antonius nu.10. Ancharan.nu.2.
Abb num.12. & 17. in fine, Imola nu.4. in fine,
Bartol.tract de tyramn nu 14 Bald.l.decernimus
nu 5. de ſacroſ Eccleſijs, & probat per l.2. initio,
ff. de iudic.ibi. At cum reſtitiſſet quiuis ex litiga-
toribus, viribus prætura compulſus eſt, nulla eſt
iuriſdictio vbi gloſſa verbo nulla, addit, ipſo iure:*
ſi enim prærogationem iuriſdictionis irritat
metus, potiori titulo ejuſdem translationem ex
*Baldo l ſi quis ex conſenſu 8. num.7. de Epiſcop.
ad iudic.* docet etiam *Syluest. verbo metus q.8.
Azorius lib.4.cap.23.q.2. Bonacina de contract.
diſp.3 q.1. punct.2. §.2.* Verum enim verò licet
hoc ſatis probabile ſit, cum tamen contrarium
ſua non careat probabilitate apud *Sanch. lib.3.
de matrim.diſp.19.nu.13.* idcirco firmius funda-
13 mentum noſtræ dandum eſt aſſertioni. Nec
etiam, quòd in rebus Eccleſiæ non teneat pro-
miſſio, vel traditio metu extorta *16.q.6. cap.1.
& cap peruenit il primo, de iure iurando*; eum
primus textus vix ad propoſitum cõtrahi poſ-
ſit, ſecundus verò ſupponat validum eſſe iura-
mentum ab Epiſcopo metu factum, quod nullũ
Pontifex reddit, ex quo cõtrarium ſumi potius
poſſet argumentum: ſed noſtram firmamus aſ-
ſertionem, tùm per *cap. vbi periculum, de elect. in
6. ex generali concilio Lugdunenſi vbi Gregor X.
§. cæterum* ait. *Quia cum arbitrium, vel inordina-
tus captiuat affectus, vel ad certum aliquem obli-
gationem cuiuſcumq. neceſſitas adigit, ceſſat ele-
ctio, dum libertas adimitur eligend*; vbi perpen-
do Té ceſſat; quia ad nihilum redacta dicitur;
tùm ex Bullis, & Conſtitutionibus, quæ de ele-
ctione Summi Pontificis editæ ſunt, poſtremæ
præſertim *Gregorij XV. & Vrbani VIII. Illa
anno 1621. Kalendas Decembr. hæc anno 1625.
5. Kalendas Februarij*, in quibus ſummè libera,
omniq; vacans coactione, atq. vmbra inuolun-
tarij, ità præſcribitur electio in Epiſcopum Ec-
cleſiæ Catholicę, vt latum vnguem à rectiſſima
ibi aſſerta regula deflectens, irrita, & non irri-
tanda decernatur. Cum autem eadem ſit ratio
(vt licet parua componere magnis) de electio-
ne cuiuſcumq. peculiaris Epiſcopi, non eſt cur
eius electio metu extorta non irrita, ſed irritã-
da dicatur. Cõfirmatur, quia etiam in opinione
multorum ex auctoribus ſupra citatis, aſſerẽte
cõtractus oneroſos graui metu elicitos, validos
eſſe iure naturæ, ac poſitiuo, vnum excipitur
matrimonium, vt indicat *Vaſq.1.2.diſp.27.cap.
vlt.* & defendit ſaltem ex iure Eccleſiaſtico
*Sanchez communi conſenſu Doctorum lib.4. opin.
moral.cap.4.num.12. & lib.4 de matrim.diſp.14.
num.4.* ergo à pari idem dicendum erit de ele-
ctione ad Epiſcopatum; cum onus, ac dignitas
Epiſcopalis, & maioris ſit momenti, & perpe-
tua, ideoq. liberè, ſpontaneè; maturoq. iudicio
conferenda eſt perſonæ, numeris omnibus ab-
ſolutæ. Huic autem argumẽto maius eſt robur,
quia cum electio initiatiuè, ſpirituale ſit ma-
trimonium, ad eam ex matrimonio carnali de-
ductum argumentum valet, vt probè *Euerard.
in ſuis topicis, loco à matrimonio ſpirituali ad car-
nale.* Prætereà cum ijdem Auctores votum pro-
feſſionis, metu extortum, dicant nullum, & ele-
ctio ſit promiſſio, & pactum initiatiuè, quod
intercedit inter Epiſcopum, & Eccleſiam, ad
quam electus eſt, vt *tom.1. lib.1. diſput.1. cap.4.*
docui; Simili etiam modo à promiſſione Deo
facta ex hoc metu nulla ex probabiliori ſentẽ-
tia ritè duci poterit argumentum. Poſſet etiam
ex varijs textibus magis, magiſq. noſtra cõclu-
ſio confirmari, quibus cęteri contractus ex me-
tu dicuntur nulli, atq. afferuntur à *Sanchez lib.4.
de matr.diſp.8. à nu.2.* ac deinceps quibus con-
ſtare ſaltem à pari poſſet, vt ex allatis *num.13.*
electionem metu factam non ſolum iure poſiti-
uo eſſe nullam, ſed iure naturali, expreſſo per
poſitiuum, vti noſtra rationum momenta initio
adducta probant; nec poſſe ſolo iure canonico
dici nullam, niſi in caſu metaphyſico, de quo
aſſert.3.num.18. dicendum eſt. Nunc ſatis erit
noſtram doctrinam abſolutè confirmare ex cõ-
tractibus ſaltem gratuitis, quorum potiùs ra-
tionem præ ſe fert electio, qui ex metu graui
iure naturali, ac poſitiuo ſunt irriti, vti commu-
nis fert ſententia Doctorum, tum Theologorũ
cum *D.Thoma in addit.q.97.art.3* quos referũt,
& ſequuntur *Molina diſp.267. & Sanchez lib.4.
de matr.diſp.15.nu.4. tùm iuriſconſultorum apud
eumdem ex gloſſæ cap ſi quis ingenuus, verbo fa-
ciat 29.q 2. & cap. finali, de coniugio ſeru. in fine.*
Demum ex innumerabilibus propemodũ, quæ
ex contraria ſententia ſequerẽtur abſurda; ſi-
quidem, vt ſupra indicaui, non adeò facilè eſt
ſemel validam electionem irritam reddere, cũ
ignem tectis inijcere, atq. iniecto ſpatium, mo-
dumq; præſcribere eiuſdem non ſit dexteræ;
Et quamuis nouerim *Innoc in cap. Quod ſicut, de
electione* in contrariam videri ſententiam abiiſ-
ſe, eum tamen alijs cum Actoribus in concor-
diam reuocat, iuxtà ſuper adducta *Panormit.
cap. olim de reſtit. ſpoliator. nu.10.*
14 Obijcies coacta voluntas, eſt voluntas *15.q.1.*
ergo electio coacta, electio erit. Reſpondeo
tùm huic regulæ, cui ex parte ſatisfeciſſe ſupra
videor, tùm multis, quæ ex ſententia docente
non irritam, ſed irritandam electionem metu
extortam, deduci poſſent, electionem ſaltem
iure poſitiuo eſſe irritam: neeq. præallatum
textum contra hoc facere, vt probè *Panormit.
cap bonæ memoriæ, de electione, num.11.* veram
afferens rationem, quòdil in electione non con-
ſenſus modo requiritur, ſed liber, & volunta-
rius; cum igitur metus, tametſi non tollat con-
ſenſum, tollit tamen ſaltem perfectum volunta-
rium, vt in *cap. cum locum* diximus ſupra, hinc
eſt, vt reddat nullam electionem. Addo ſuprà
nu.7. & 8. ſatis probabilitèr demonſtraſſe, con-
ſenſum metu extortum ſimplicitèr inuolunta-
rium eſſe; quinimò vrgẽre metu moralitèr ele-
ctionem externam haberi, abſq. conſenſu in-
terno; qui vt ignotus eſt inferenti metum, ità
minimè neceſſarius ad euitãdum malum, quod
timetur.
15 Obijcies ſecundo. Deliberatio requiſita ad
mor-

mortale, requiritur ad electionem, vt *superiori disputatione* dictum est *cap. 2. num. 4.* igitur voluntarium requisitum ad mortale, etiam requiretur, ac sufficiet ad electionem; sed consensus ex metu voluntarius satis est ad mortale, cæteris concurrentibus ex parte materiæ, vt communitèr admittitur, ac probè traditur à *Vasq. 1. 2. disput. 17. cap. 3. nu. 17.* ergo idem erit sufficiens ad valorem electionis, & cuiuscumq. contractus, ad quem satis esse deliberatio sufficiens ad mortale dicitur. Respondeo cum omnibus exploratum sit, electionem perfectissimè voluntariam, ac liberam esse debere: hinc fieri, deliberationem ad mortale requisitam, vtpotè perfectam, ortam ex actuali consideratione malitiæ, meritò satis esse censeri ad electionem; è contra verò consensus ex metu, qui ex imperfectibilinis est, vix attingens sufficientiam ad mortale ad præstantiam non sufficiet electionis, quæ perfectè voluntaria debet esse, ac libera.

16 Addo in vniuersum non rectè argumentari à deliberatione, atq; aduertentia requisita ad peccatum mortale, ad consensum ipsius voluntatis. Etenim ijdem Auctores, qui expressam malitiæ notitiam, dubium, vel scrupulum saltē actualem, requirunt ad peccatum mortale, vt optimè ex antiquis *Vasq. 1. 2. disput. 108.* ijdem sinè docent, non requiri necessariò actualem consensum voluntatis, vt *idemmet Auctor*, ex ijsdem antiquis Theologis *disp. 108. cap. 2.* cui subscribit *Sanch. Summa lib. 1. num. 20* assignat verò rationem disparitatis *Vasq. num. 3.* quia fundamentum, ac prima ratio voluntarij, liberiq. est cognitio, quæ ni supponatur actualis, cessat voluntarium, ac liberum: eaue posita, integrum erit voluntati operari, & nè id præstet, si teneatur etiam omittendo, peccabit: verū peccatum mortale est, saltem ratione, voluntariè, ac deliberatè ancipitem constitui voluntatem circa grauem malitiam, etiam si non expresso actu, sed interpretatiuè ad illam se habeat, cum tamen semper actualis notitia malitiæ requiratur. Quæ cuncta eò spectant, vt intelligatur non requiri eam perfectionem actus voluntatis ad mortale, quæ requiritur in actu intellectus, eiusq; determinatione: & per consequens, cum electio actus sit perfectè liber, vel nimirum si perfectam exquirat deliberationē, vtiq; necessariam ad lethale, non tamen ei sufficiet motus imperfectus voluntatis ex metu, licet ad lethale sufficiens.

17 Sit secunda assertio. Si metus cadens in constantem virum directè non tēndat ad consensū extorquendum Electorum, sed solum ad admittendum abusum secularis potestatis, in eo situ, vt licèt electio ab ecclesiasticis fiat electoribus, non sit absq. secularis Principis interuētu, volentis interesse electioni, vel aliquid sibi arrogantis, aut exercentis munus, vt videre est in *glossa 1. cap. quisquis, de electione.* non videtur ex se irritam reddere electionem, vt docet *Soarius de censuris disp. 31. sect. 3. num. 14.* cuius sententiam admitto, dummodo præsentia sæcularis Dynastæ libertati non officiat Eligentium, eorumq. suffragiorum. Cæterum in ordine ad praxim res eò reincidit, cum huiusmodi electio habita cum indicato metu nulla, atq. irrita ipso iure in illo canone declaretur, aduocta *glossa verbo irritam.*

18 Sit tertia assertio. Dari posset casus, in quo probabilitèr valida iure naturæ censeretur electio, in quo probabiliùs etiam esset cōtrarium. Prima pars patet, cum videlicet ad metaphysicam non repugnantiam res reduceretur, & metus non modo externam electionis significationem extorsisset, sed actum etiam internum, quando cum Auctoribus asserentibus contractus metu initos esse validos, at irritandos, est sentiendum. Ratio est, quia non laboraret tunc defectu consensus, quem supponimus elicitum esse, neq. voluntarij, cum *penès communem sententiam num. 3.* relatam ille consensus esset voluntarius simpliciter. Verum enim verò secundum alteram, quam nostris rationibus firmauimus sententiam, etiam in hoc caso dicenda esset illa electio iure naturæ nulla, quia est simplicitèr inuoluntaria, licet voluntaria secundū quid; quod minimè ad præstantissimam ipsius naturam sufficit, de qua, vel ob hanc ipsam præstantiam, alitèr sentiendum est, ac de alijs contractibus; vel cum his Auctoribus tenendum, qui omnes contractus, metu initos, dicunt inuoluntarios: vel cum eis, qui de lucratiuis id asserunt, quorum maiorem exprimit similitudinem electio.

19 Cæterum vbi ageretur de irritanda, vel de declaranda irrita electione, probandi onus incumbit asserēti, eam factam esse ex metu; quia qualitas, quæ inest alicui, vt libertas quemadmodum *disp. 1. cap. 2. num. 12.* diximus, semper præsumitur inesse, ergo absq. libertate aliquid ab homine libero factum esse, probandum est id asserenti, quòd contrarium inesse præsumitur.

20 Præterea coactio est accidens, sed accidentia non præsumuntur, *l. si vero, §. qui pro rei quantitate, ff. qui satisd. cogant.* vbi *glossa, & Menoch. in consil. 1. ac de præsumpt. lib. 8. præsumpt. 37. num. 1. & 2.* ergo coactio ab asserenti est probanda.

21 Demum voluntatis mutatio nō præsumitur, sed potiùs constantia, *l. eum, qui, ff. de probat. per illa. Eum qui voluntatem mutatam dicit, probare hoc debet, atq. ex alijs textibus apud Menochium modò citatum nu. 1.* Ergo cum quis elegerit, etiā ex metu, in eo perseuerare voluntas ex se libe-
22 ra præsumitur. Imò metus ipse nequaquam præsumitur, *l. meritò. ff. pro socio,* quam rationem prosequuntur *Innocentius in cap. causam matrimonij, de offic. deleg. Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 3. idemq. probat Menochius præsumpt. 126. & lib. 4. præsumpt. 11. num. 2.*

23 Sit quarta assertio, cessante metus caussa, scientes electores primam electionem esse irritam, si nouo consensu circa eam se haberent, vires darent, non quod eam ratificarent, sed quod de nouo per liberum, & spontaneum cōsensum, viderentur eligere; nam si ea errore putarent electioni esse quid roboris, eam nunquam ratificarent: tùm quia nil magis spontaneo est consensui contrarium, quam errori tùm

quia,

quia, vt sæpè dixi, quod semel irritum fuit conualidari nequaquam potest *vide cap. vlt. nu.13. t.tomi.*

24 Nec sufficere externè libertatem apparere, si timoris persisteret causa, qua durante semper metus coactio, & vera carentia libertatis perseuerant, vt tradunt *Bart. lib.2.num.7.C.de his, quæ vi,* & ibi *Bald. nu.8 Decius consil.219 nu.7. col.2. Menochius de præsumpt.lib 2.præsumpt.4 nu.22.* Nec satis erit quodcumq; temporis interuallū versari inter actum, & metum incussum, cum non cessante causa, nec cessare metus censeatur: sic probè *Bald. Decius, atque alij. quos citat, & sequitur Sanchez lib 4. de matrimonio, disput.18. nu 17.*

25 Durare autem censebitur causa metus, dum perseuerat ratio, ob quam timor inferebatur; vt si fuerit Iudex, qui metum causauit, perseuerare censebitur durante eius officio, vel si fuerit Tyrannus, tyrannide vigente, sic *glos. cap.1. verbo postmodum, de his, quæ vi, & ibi Innocentius, num.1. Bald. l.2.num.10.C.de his, quæ vi, & alij, quos laudat, sequiturq; Sanch. cit.*

26 Demum nec satis esset metus causam cessasse, sed prætereà cętera desiderantur impedientia reclamationem etiam cessare, quæ alioquin haberetur ab eo, qui metum est passus, nec silētio premeretur; quamobrem si ex his impedimentis taceat, nec reclamet, metu gesta, minimè censenda sunt valida, vt probè *Nauarrus comm.4. de regular. super cap. statuimus 19. q.3. nu.71.* qui se consilium dedisse scribit, potuisse monialem reclamare metu patris professam, anno iam decurso ab eius morte, intra quem, nec per se, nec per Procuratorem reclamare, impedientibus alijs monialibus, potuit; de quo vide *Azor. lib 12. instit. cap.4. quæst. vlt. Sanchez lib.7. de matr. disput.37. num.3.*

CAPVT TERTIVM.

Num preces metum grauem causent.

S. V M M A.

Preces non importunæ superioris non soliti tyrannicè se gerere, grauem non inducunt metum,

Germanus sensus cap. illud quidem, de elect. *num.2.*

Blanditiæ Principis Tyrannicè non agentis, metū causant. n.3.

In dubio sæuiendi, sæuitia non præsumitur, nu.4.

Præces importunas, probabile est, secluso metu non causare inuoluntarium, neq; irritam reddere electionem, tametsi probabile contrarium etiam sit. n.5.

Quid sentiendum sit de præcibus repetitis, n.6.

QVuòd precibus iustitię lances depressæ æquitatem sæpè non seruant, eas, quàm reliquas metus causas specialiori disputatione explicandas censui.

1 Sit prima assertio. Preces non importunæ Principis etiam, & superioris non soliti tyrannicè se gerere, cum sibi non acquiescentibus grauem non inducunt metum, neq. electionem irritandam reddunt: colligo ex vniuersali de precibus doctrina apud *Ioannem Andræam cap. final. qui clerici, vel vouentes, in fin. vbi Antonius num.6. Cardinal. num 4. opposit.3. Abbas num.8. & cap. cum inter de elect. num.8. Alexan. consil.16. lib.3. Io. Plat. § Quadr. Instit. de ac, qui quidem hac, quam diximus, ratione intelligendi sunt; Vide Add. ad Abb. ad loc. cit. Leonem, Nauarr. summ. cap.17. num 46. Sot.4. dist.29. quæst.1. art.2. vers. eiusdem autem metum, Henriq. lib.11. de matr. cap.9. num.5. in commento, lit. B. Sanchez lib.4. de matr. disput.7. num.1.* Ratio est, quia vbi Tyrannis in Principe prudenti non innotescit, eius preces tantam vim non ingerunt, vt à libero electionis proposito abducere censeantur electores; alioquin deterior Principum virorū esset conditio, quibus nunquam petere quidpiā liceret. Confirmatur à contrario sensu ex *l fin. C. de his, quæ vi, ibi venditiones, donationes, transactiones, quæ per potentiam extortæ sunt præcipimus infirmari, vbi probè Sanchez citatus* perpendit Tò *extortæ*; cum extorquere vim significet *l fideicomm § si rem. ff. de legat.3.* igitur præcisa, vi secundum sensum nostræ assertionis, censendæ sunt preces infirmæ.

2 Hinc sensus patet *cap. illud quidem, de elect.* vbi patrocinia quarumlibet personarum à Præsulis electione remouentur; ni enim hæc patrocinia preces includerent importunas, & ni fuerint superioris, talis profectò genij, qui sæuire soleret in eos, qui illi morem non gererent, non censenda essent tanti roboris, vt nullam facerent, vel irritam reddendam electionem cogerent. Adde *Gregorium Papam* nihil de irritatione loquutū ibi fuisse: imò *gloss. verb patrocinia,* tunc esse prohibita dicit, quando sunt de non digno; secus si de digno habeantur.

3 Sit secunda assertio, blanditiæ, illecebræque Principum eodem modo, neq; metum inducūt, neq; actum irritum, vel irritandum reddunt, sic *D. Bonauent. 4. dist.29. quæst.1. num.8. ibi Durand. quæst.2. ad primum, Scot. quæst. vn. ad fin. Henriq. lib.2. de matr. cap.9. n.5.* fundamentum est, quod non minuunt, sed voluntariū potiùs augent; secus res se haberet, si talis esset cōditionis Princeps, qui sæuire in eos soleret, qui suis illecebris non obtemperarent.

4 Sit tertia cōclusio. In dubio sęuiendi, vel malè se habendi minimè præsumitur sæuitia, vel seueritas; quia non est accipienda præsumptio deterioris partis; cum nemo pręsumatur malus: sic *Felin. cap.1. n.2. vers. an autem preces, de offic. deleg. Menoch. de præsumpt. lib.5. præsumpt.1. & Mascard. de probat. conclus.193. nu.6.*

5 Quarta assertio. Et si probabile sit preces importunas solas, seclusa quacumq. ratione timēdi inferre coactionem obstantem actui libero,

& voluntario; est tamen etiã probabile, eas nõ solas, sed vna cum metu reuerentiali (.i. personæ, cui reuerentia debeatur) metum incutere, eademq; in constantem virum, atq. annullantẽ electionem. Prima pars probatur ex *glo. cap. Audacter, verb. & non per me 8. q.1. fauet locus Lucæ 21. secundum versionem Syriacam, propter importunitatem, reddentem improbitatem*, amici instantissimè petentis', &c. Secundo probatur ab *extrauag. execrabilis Io. 22. de præbendis sub initio*, ibi, *& improbitas importuna petentium à nobis, & prædecessoribus nostris nõ tam obtinuisse, quàm extorsisse plerumq; noscuntur; Vbi glossa verbo quam extorsisse, ait, ab inuito per talem importunitatem*, eo, vel maximè, quod *num.* 1. diximus extorquere, necessitatem, seù coactionem importare; & tamen personæ à Papa illa beneficia rogantes non erant ea conditione, vt metum incuterent reuerentialem. Demum confirmatur ex *text. cap. fin. de præscript. in 6.* ibi. *Quia per ambitiosam importunitatem petentium*, vbi *glo. verbo importunitatem, ait, propter quam Principes sæpè non concedenda concedunt*, & tamen Principes reuerentia Priuatorum non tenet, ob quæ, atq; alia eruditè tradita à *Sanchez lib. 4. de matr. cap. 7. à nu. 4.* maximè probabilem hanc iudico sententiam vim tribuentem solis precibus importunis, nec non coactionem contra libertatem, & voluntariam rationem inducentem, nulla licet alia intercedat reuerentia exhibenda personæ petenti.

6 Illud autem, vt prorsus exploratum, cũ *Sanch. citato n.* 8. admitto, non quibuscnmq; precibus, verùm instantissimis, sæpiusq. repetitis tantum esse virium, vt indicat *Auth. de hæred. falcid. in princ. vers. semper igitur. coll.* 1. ibi, *semper igitur nobis importunæ sunt*, vbi *glossa verb. importunæ*, valdè instantes explicat e *l. 1. C. de petitis bonorũ lib.* 10. ibi, *inuerecundia petentium inhiatione*, qua explicat *glo. frequenti petitione.*

CAPVT QVARTVM.

Electio ex metu leui habita num valida sit?

S V M M A.

Moralitèr vix euenire potest ex metu leui ad beneficia alicuius momenti electionem fieri, nu. 1.
Si autem metus leuis causaget electionem, probabile est, esse validam, n. 2.
Tanti non videtur facienda iniuria, per metum leuem iniusta, n. 3.
Quid præstandum in foro externo', n. 4.
Electionem ex metu leui habitam probabilius est, esse inualidam, n. 5.

1 DE metu leui illud solum habeo per paucis adnotare moralitèr euenire vix posse, vt ex metu leui fiat ad beneficium alicuius momenti electio, nam in *Prolusione notab.* 2. indicatum est, metũ grauem, vel leuem dici respectiuè: nec video, quo pacto, re moralitèr pensata, possit metus aliquis dici leuis, qui alicui vim infert ad electionem beneficij alicuius notæ. Quamobrem etsi videretur in se metus leuis; respectu tamen personæ, cui incutitur, cẽsendus esset grauis; per quẽ omniũ votis eligenti etiam fieret iniuria.

2 Quod si ad metaphysicam Trutinam res reijciatur, ac supponamus metum leuem, electionẽ causare posse ad beneficium alicuius momenti: dicendũ est probabilitèr esse validã, iure naturæ; at probabilius inualidã esse, vel ratihabendam, vel liberè confirmandã. Priori parte fauent, me quidem Iudice oẽs tenentur Auctores, qui contractus ex metu leui initos dicunt validos, sic *Medina C. de restit. 3. causa 9. vers. si fiat remissio, Basilius Pontius de matr. lib. 4. c. 10. n. 5. & alij*, & alij, & ratio est, quia metu leui laborans, voluntariè absolutè videtur operari, quòd in eius sit potestate illum facili negotio abijcere, vtpotè leuem; igitur moralitèr, proindè est ac si voluntariè absolutè facta esset electio, & licet maius, quid asserimus voluntarium electioni necessarium; quàm nonnullis saltẽ contractibus; hoc tamen nullius ferè momenti intercedente metu, non ità derogatum existimamus probabiliter rationi voluntarij, vt sufficienti officiat libertati electionis.

3 Neq; videtur tanti facienda, quæ ob metum leuẽ inuritur iniuria, quæ absq; difficultate auerti põt; quo fundamento *Basil. cit. contra Sanchez de matr. tom. 1. lib. 4. disput. 9. n. 4.* probat non solũ in foro conscientiæ, sed ẽt in externo, facta ex hoc metu esse valida, ità, vt nullam rescissionem dari velit eiusmodi contractibus, idemq. sentiendum erit penès hanc sententiam de electione.

4 Secundæ parti nostræ doctrinæ fauẽt *Auctores contrariũ sentientes*, contractus nimirum leui metu initos, esse nullos, ità *Sanch. cit. Rebell. 1. p. de iust. & iur. lib. 1. q. 5 præsertim, n. 9. & 16. Lesius lib. 2. c. 17. dub. 7. n. 46. ex l. metum, ff. quod metus caus.* & rõ est, q; sua videtur priuatus libertate, & quidẽ sincerissima, ad electionem, præ omnibus cõtractibus, requisita, qui ex tali metu operatur. ergo in pristinum statũ videtur restituendus, vt approbet, & reprobet ex illo metu factũ: Secundò, quia solent, & quidẽ magis, homines cõturbari metu leui, iniustè illato; ex quo magis causatur inuoluntariũ ob maiorẽ displicẽtiam; quia v3. ob fugam mali imminentis parui momenti, vel in se, vel ob conditionẽ inferẽtis, vel personæ, cui infertur, cogitur quispiam magis subire damnũ situ in detrimento propriæ libertatis ad electionẽ præsertim faciẽdam alicuius momenti. Confirmatur, quia cõtractus gratuiti, vt sunt donationis, promissionis, quibus potiori titulo cõparatur electio, nulli censentur ex hoc metu habiti, sic probè *Syluester verb. metus q. 9. Azorius lib. 1. c. 11. q. 6. & 13. n. 16. Rebellus 2. p. lib. 1. q. 5.* apud quos alij, quibus adde Auctores ex hoc metu habitam professionem asserentes

nullam,

nullam, ſic *Nauarr. lib. 1. conſil. in prima editione, in titul. de his, quæ vi conſil. 1. num. 9. & conſil. 3. num. 4. ac alibi, Manuel 2. tom. ſumm. capit. 8. num. 9. Sanchez probabilitèr hoc idem defendens lib. 4. ſumm. cap. 3. n. 13.* Addo ex ſuprà iacto fundamento *cap. 2. num. 7.* moralitèr nec quidem concipi poſſe, quo pacto quis metu leui poſſit in conſenſum internum eliciendum induci; quippè qui, vt agnoſci ab inferente metum non poteſt, ità minimè neceſſarius eſt ad malum, quod timetur auertendum; ità vt conſultius facier illum patiens metum, ſi externè tantum, vel eligat, vel contrahat, quin internè conſentiat; ſine conſenſu autem interno, nequè cõtractum, nequè electionem iure naturæ ſubſiſtere poſſe loco citato diximus. Accedit ius poſitiuum præſertim *cap. vbi periculum, de electione in 6. § cæterom; Quia eum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus, vel ad certum aliquem obligationis cuiuſcumq; neceſſitas adigit, ceſſat electio.* Vbi ponderandum eſt *Tò obligationis cuiuſcumq;* quo neq. ex metu cauſata obligatio videtur excluſa: *Tò* etiam *neceſſitas* perpendenda abſolutè prolata, vt includat, quã iniicit metus etiam leuis. Demum expende *Tò ceſſat*, vt irritum habeatur factum ex metu.

5 In foro autem externo obſeruandum eſt, ꝙ *cap. 2. num. 19.* diximus, & eò magis, quòd ius diſcrimen ſtatuens inter metum grauem, & leuẽ, innititur præſumptioni, ex qua præſumitur metum grauem, non autem leuem cauſam fuiſſe actus.

DISPVTATIO TERTIA.

An obſit electioni Epiſcopi ſimonia.

VBi ſuperioribus diſputationibus agitauimus cauſas neceſſitatis, coactionisuè, quibus deuincta voluntas, nec liberè, nec ſpontaneè, vt rationi conſentaneum eſſet, Epiſcopum eligeret, poſtremam, eamq. cęterarum maximam à recto abducentem humanum arbitrium; ſimoniã videlicet hæc excipiet diſputatio; etenim aureo ariete nil aptius, ac vehementiùs eſt, quo conſtans animus euertatur. Neq. integrum texere tractatum de ſimonia conſilium eſt; cum alienarum rerum diuitijs hos ditare libros nõ optem, ſed eis, quas ad exactam noſtræ ſententiæ dilucidationem facere iudicauerim. Primò igitur loco nonnulla premittam ad eam pernceſſaria: Secundò cap. Cõtrariorum minus probabilem opinionem referam: Tertiò de ſimonia ſecundum ius poſitiuum: Quartò penès diuinum naturale agendum eſt: Quintò multa comprehendã ex his deducta ad praxim. Sextò num Papa, vel Princeps alius ſupremus in propria, vel humana poſſit diſpenſare lege, vt ex hac quæſtione diſpenſandi facultas magis innoteſcat in ſimonia iure eccleſiaſtico inducta. Septimò diluam rationes cap. 2. contra hanc ſententiam relatas.

CAPVT PRIMVM.

Proluſio Diſputationis.

SVMMA.

Poſt extrauagantem Pauli II. pœnæ de facto cõtrahuntur ipſo iure pro ſimonia, n. 1.

Epiſcopatus eſt beneficium duplex, n. 2.

Ad pœnas incurrendas in Simoniacos ſancitas non ſatis eſt mentalis, vel conuentionalis ſimonia, nu. 3.

Electio in Epiſcopum materia eſt ſimoniæ, n. 4.

Nonnullis rebus ſpiritualibus aliquid temporale adnexum eſt, nu. 5.

EX his, quæ de Religione diſputantes Theologi, ac de titulis, ac materijs ſcribentes ſimonię, contẽtis, tùm decretis, tùm decretalibus, tùm extrauagantibus Canoniſtæ fuſiùs agitant, nonnulla prælibanda ſunt, atq. in hoc caput velut in breuiarium referenda.

1 Supponendum itaq; primò poſt *Extrauagantem Pauli II.* incipiente *Cùm deteſtabile* pœnas de facto incurri ipſo iure, pro ſimonia, in beneficio habita, ex Doctorum conſenſu, vt videre eſt apud *Angel. verbo ſimonia 16. nu. 9. Syluestr. q. 19. Caietanum in ſumma, verbo excommunicatio, cap. 72. Soarium tom. 1. de Relig. lib. 4. de ſimonia cap. 55. num. 2.* ex quo fideliſſimus eius ſectator *Filiucius in 4. appell. ad beneficia tract. 15. cap. 13. num. 12.* Ab hac tamen communi regula, ſi quæ eſt exceptio, caput vltimum docebit.

2 Notandũ ſecundò *ex primo noſtro tomo lib. 1 diſput. 2. cap. 3.* & paſſim infrà, Epiſcopatum beneficium eſſe, & quidem duplex, *ex cap. felicis, §. quod ſi quis de pœnis in 6.* cum iuriſdictionem in vtroq. foro habeat, atq, ſacramentorum, rerumq. eccleſiaſticarum adminiſtrationem.

3 Notandum tertiò ad pœnas iure ſtatutas in ſimoniacos, contrahendas mentalem non ſatis eſſe ſimoniam, vel conuentionalem. Et quidem

Alter etiam textus cap. si quis pecunia 79. distinct. num. 13. Constitutione Iulij II. *idem confirmatur, n.* 14.
Hac constitutio nullo pacto reuocata est, imò cõfirmata à Pio IV. *contra Soarium, & Filiuc. num.* 15.
Perpenditur cap. si quis 79. distinct. *contra Soarium, n.* 16.
Expenditus particula disiunctiua, vel, ibid.
Aliud effugium occluditur Soarij, n. 17.
Contraria consuetudine derogatum non est Constit. Iulij II. *n.* 18. *ac deinceps.*
Probabile est legem humanam pendere ab acceptatione, n. 19.
Probabilis est sententia vim legi afferens indepẽdentèr ab acceptatione, n. 20.
Consuetudo ignota, vel saltem tacitè non approbata à Principe probabilitèr non abrogat legem, n. 21.
Ad consuetudinem vsus, & continuata series actuum requiritur. n. 22.
Quid sit consuetudo, ibid.
Quid sit vsus, n. 23.
Per non vsum introduci non potest propria consuetudo, n. 24.
Vsus actuum extraiudicialium sufficiens ad consuetudinem videtur, n. 25.

1 Contraria relatæ mihi semper placuit sententiæ, quam vel supposuisse; vel amplexos esse antiquiores Doctores exploratum habeo *D. Thomam, q.* 110. *art.* 2. *&* 6. *Henriq. quodlib.* 6. *q.* 26. *Durand. in 4. dist.* 15. *q.* 5. *Riccard. ead. dist Adrian quodl.* 9. *art.* 1. *Vict. relatione de simonia, num.* 55. *Sotum lib.* 9. *de iust. art.* 1. *q.* 5. *& q.* 7. *art.* 1. quem immeritò pro contraria, vel tanquam ancipitem citãt contrarij *Nauarr. cap.* 23. *n.* 99. *&* 100. *Couarr. n.* in hanc etiam inclinat, *reg. peccatum par.* 2. *§.* 8. *num.* 7. qui huius esse sententiæ *D. Thomam demonstrat, Leonard. Lessius de iustit. lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 2. *à num.* 14. *aliq. Recentiores.* Hanc quam omninò veram esse sententiam nonnullis, de
2 more, conclusionibus explicabo. Neq. contra hereticorum nugas agere liber, quos *primo tomo* reieci *lib.* 3. *disp.* 3. *cap.* 1. *&* 3. ex quibus *Armach. lib.* 10. deq. *Arme, cap.* 13. *&* 25. opinionem reiectam volo, ad errores Vuicleph accedentem, qui beneficij ecclesiastici acquisitionẽ, ob quodcumq. peccatum nullam esse, temerariè scripsit, atq. probauit ex iure diuino, *Ioann. cap.* 10. *Qui non intrat per ostium, ille fur est, & latro*, quem locum imperitè adductum esse ab hæretico, nullus est, qui non videat, quia potest quidem per ostium intrare legitimè electus, vel ab authoritatẽ, atq. iurisdictionem habẽte promotus, & si peccati labe infectus. Quibus in hunc modum constitutis.
3 Sit vnica assertio. Omnis electio in Episcopum simoniacè habita, simonia reali, iure ecclesiastico, est irrita. Est certa conclusio firmata Doctorum consensu, tùm *in 4. dist.* 15. *&* 25. tùm cum *D. Thoma suprà cit. art.* 3. *ad* 3. tùm aliorum quos citat, ac sequitur *Soarius lib.* 4. *de simonia, cap.* 57. *num.* 22. de collatione simoniaca cuiuscumq. beneficij loquentes, nullam conferente ius, vel titulum acquirenti; Et quamuis Doctoribus quæstio sit, an in antiquiorum canonum iure, hæc pœna sancita sit; exploratum tamen habetur, eam esse insinuaram in antiquissimis decretis, expressamq. magis in Decretalibus, & clariùs absq. vmbra dubij in *extrauag.* 2. *de simonia, Cum detestabile à Paulo II. edita*, in qua peculiaris habetur mentio postulationis, ele-
4 ctionis, & confirmationis. Ad hæc *Bulla Pij V. accedit incipiens cum primum*, quam retulimus Extrauagantem Paulinam confirmans. Dixi reali saltem simonia ob rationes traditas *cap.* 1. *nu.* 3. Adde, siuè fuerit occulta, siuè publica, nam quicquid sit de iure antiquo, certè *in iure citatæ extrauagantis*, expressis verbis, vtraq. explicatur, & licet nulla specialis adhibita esset declaratio, ex ipsamet huiusmodi pœnæ natura, hoc idem sequeretur; quia collationis irritatio per legem fit absolutam, ac sine distinctione irritãtem, in citata extrauaganti propositam; ergò siuè publica, siuè occulta fiat simonia, semper collatio est irrita; Ex qua obligatio dimittẽdi sic comparati beneficij, ac restitutionis, necessariò sequitur, neq. reus obligabitur ad prodẽdom idcircò seipsum, sed ad renunciationem tantum beneficij simoniace comparati, aliquo honesto colore velatam, vt rectè docet *Soarius cap.* 57. *num.* 27. Quomodò autem ecclesiasticũ beneficiom materialitèr acceptum vendi possit sequenti *cap. dicemus num.* 15. ac deinceps. Quomodò verò Præsulatus *cap.* 5 *num* 7.
5 Ab hac assertione *Soarius* modo laudatus, *num.* 57. electionem eximit ad summum Pontificatum, ea ductus ratione, quod etsi *Canon si q uis pecunia 79. distinct.* simoniacam Pontificis Max. promotionem, vel electionem, nullam dicat, verùm si accuratiùs legatur, præter simoniam, discordiam videtur requirere, ad quam diximus, nullitatem inducendam. Præterea licet *Iulius II. anno* 1503. *constitutione sua* 2. *incipiente Cùm tàm diuino*, non electionem modo simoniacam irritat, sed etiam concedit, vt contra electum opponi possit de simonia, sicut de hæresi, aliisq. in electum, atq. electores pœnas statuant; Verumtamen neq; hæc recepta, neq. in suo robore esse, imò per *constitut. Pij IV.* 85. derogata videtur. Quamobrem iure communi standum est per *Soarium à quo per cap. vbi periculum, de electione in* 6. *& clem. nè Romani*, propter vitandum periculum schismatis sancitur, contra electionem Romani Pontificis cœtera canonicè factam, nullam exceptionem admittendam esse; cum nullam agnoscat Papa superiorem, à quo error emendari possit in sua electione commissus. Accedit *Filiuc. Soarij assecla fidelissimus tractatu* 45. *cap.* 13. *num.* 23. Iulij II. citatam constitutionem non esse receptam, asserens, saltem quando simonia occulta est, quo circa præualuisse statutum *cap. citati vbi periculum*, & hanc ipsam *Iulij constitut. à Pio IV.* ẽt esse derogatam scribit.
6 Ego verò Soario, ac Filiucio (cuius posthumæ lucubrationes *Hyeronimi Soprani* industria concinnatæ, ac locupletatæ paucis ab hinc annis in Vrbe publicis consignatæ sunt Typis) fidem

ſidem libenter darem, quia tamen decreui me nullius eſſe ſectarium, nulliuſq; diſciplinæ legibus adſtungi, quibus in his meis libris neceſſariò parerem; atq; in omni diſputatione, quid ſit verum, vel ſimillimum veri, nec latum vnguem à Catholico ſenſu, decretiſq; Pontificijs diſcrepans, pro viribus quæro, ad manum his Doctoribus dandam ſolidius ab eis allato optarem fundamentum. Etenim non generalis modo regula, qua omnis irrita dicitur electio ſimoniaca in contrarium vrget, verùm etiam expreſſi,
7 quos adduximus textus. Ad hæc cap. vbi periculum à Soario adductum non habet, vt legenti patebit, nullam admittendam eſſe exceptionẽ contra Romani Pontificis electionem Clementina Nè Romani, non quamcumq; exceptionem ab electione remouet Romani Pontificis, ſed §. cæterum exceptionem excommunicationis, ſuſpenſionis, atq; interdicti, vbi reiecerit, addit Iuribus alijs circa electionem eamdem hactenus
8 editis plenè in ſuo robore duraturis. Potuiſſent ſanè Soarius, & Filliucius afferre cap. licet de euitanda, de electione, vbi habetur, vt electus à duabus Cardinalium partibus, Papa, etiam tertia parte cõtradicente, Romanus ille Pontifex, abſq; vlla exceptione, ab vniuerſali Eccleſia habeatur.
9 Cæterum vniuerſalem non tradidiſſe hunc textum doctrinam, meritò docet Abbas ibi, num. 10. ad finem, etenim exceptio directè tendens ad negãdum à duabus Cardinalium partibus hunc fuiſſe electum, quia nimirum vnus, vel alter illorum ſuffragium ferentium v. g. Cardinalis re vera non eſſet, vel votum non dediſſet, admittenda procul dubio erit; quòd adæquata ratio, cur omnis excludatur ab hoc text. exceptio eſt, ſola electio à duabus Cardinaliũ partibus ritè habita, quæ vt ſic, obnoxia exceptioni nullo pacto debet eſſe; igitur illa exceptio, quæ hanc euertit qualitatem electionis, admittenda quidem eſt, quippe quæ directè cõtra fundamentum illius iuris tendit, vt patet ex l. 1. vbi Bart. ff quod vi, aut clam, non ſecus ac cum exceptio admittitur, qua inſtrumẽtum non eſſe publicum dicitur, licet in contrarium ſtatutum vrgeret, omnem reijciens exceptionẽ contra inſtrumentum publicum. Videndum eſt conſil. Pauli de Caſtr. 40. & Old. conſil. 116. Præterea non expungitur per illum textum exceptio de iure Diuino, ac naturali, ex qua inferretur hic non eſſe, nec poſſe Summus eſſe Pontifex: ſic expreſsè laudatus Abbas nu. 11. & Zacarias in additionibus lit. A. Et ratio eſt, quòd talis exceptio infieit ius habendi, & poſſidendi, atq; admittitur etiam in poſſeſſorio recuperando, vt notat gloſ. apud Abbatem, ibid. Sic ſe
10 haberet exceptio, qua Electus, hæreticus diceretur: quia eſſet extra Eccleſiam, cuius caput eſſe non poſſet, vel qua mulier demonſtraretur, vt in cap. noua de pænitentia, & remiſſione. Qua-
11 tè eam habere vim textum allegatum dicendum eſt, vt qui duabus Cardinalium partibus electus eſt, veluti Papa habeatur, ſi penès cætera diuini, ac naturalis iuris Papa eſſe poterit. Ad hæc nonnulla ſunt decreta in promotionẽ Summi Pontificis facta per ſeruitiem, præſum-
12 ptionem, aut ingenium, de quibus Canon In nomine Domini noſtri, diſt. 23. vbi Hoſtienſ. & Abb. laudati, qui quidem Canon à Nicolao II in Concilio Lateranen. anno 1059. menſe Aprili, potiſſimè conditus eſt, de ea ſimonia, quæ in Eccleſiã tot abſurda inuexerat ab electione præſertim Pontificis auertenda. Adiungo Gloſ. verbo Trapezitas; imò ipſemet Sũmus Pontifex Nicolaus mirum in modum ſimoniam facere contra electionẽ Pontificis hiſce docet. Nouit, inquit, beatitudo veſtra, &c. quot aduerſa pertulerit (Eccleſ. ſ.) quot deinde per ſimoniacè hæreſis Trapezitas, repetitis malleis, crebriſq; tunſionibus ſubiacuerit, adeò, vt columna Dei viuentis iam iam penè videretur concuſſa nutare, &c. & intrà, ſtudens Cardinalibus electoribus, vt præcauentes, nè venalitatis morbus aliqua occaſione ſubrepat, contra tranſgreſſorem addit. Si quis per ſeuitiem, præſumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, ſeu introniz atus fuerit, auctoritate Diuina, & Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli perpetuo anathemate cum ſuis auctoribus, fautoribus, & ſequacibus à liminibus Sanctæ Dei Eccleſiæ ſeparatus abijciatur, ſicut Antichriſtus inuaſor, & deſtructor totius Chriſtianitatis. Quem, inquam, textum in ſuo robore fuiſſe, vſq; ad Panormitani tempus ip-
13 ſemet ſępè laudatus affirmat. Verum ni me mea fallit opinio, quodcumq; eripit dubium idem Nicolaus Papa, cap. ſi quis pecunia 79. vbi nullam prorſus dicit electionem ſimoniacam, atq; electum non Apoſtolicum, ſed Apoſtaticũ appellat. Confirmatur, quia Cardinales Papam intruſum iudicare valent, vt docet Ioann. Turrecremata 3. q. 1. in §. pateat num. 1. ex quo Hieronymus Manfred. deciſ. 260. & in electionem Pontificis electi per metum, Cardinales deindè conſentire non poſſunt, vt ex nonnullis citatus Manfredus dec. 264. ergo à pari.
14 His accedit Conſtitut. Iulij II. citata, quæ præter confirmationem omnium pœnarum, canonumq; in ſimoniacos conditorum, irritam Põtificis declarat ſimoniacam electionem, his verbis. Non ſolum eiuſmodi electio, vel aſſumptio, eò ipſo, nulla exiſtat, & nullam ſic electo, vel aſſumpto adminiſtrandi in ſpiritualibus, & temporalibus facultatem tribuat, ſed etiam contra dictum ſic electum, vel aſſumptum de ſimoniaca labe à quocumq. Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi, & excipi poſſe. Hanc autem conſtitutionem veteri iuri cap. vbi periculum, & Clem. Nè Romani, contrariam non eſſe, vel limitandã oſtendimus ſuprà num. 7. imò ſi antiquiori ſtemus iuri citatum In nomine Domini diſt. 23. & ſi quis pecunia 79. maius habebunt robur: Eſſe
15 verò quam diximus, Conſtitutionem Iulij II. derogatam per Conſtit. 85. Pij IV. pace tantorum virorum gratis dicitur; nam præter quàm, quòd non in citata conſtitutione de hac re agitur à Pio IV. ſed in 82. in qua profectò Pontifex his confirmat Iulij II. aſſertam conſtitutionem; Volumus autem neq. per Prælatos, neq. per Rectores, aut Officiales præfatos, vltrà quam permittitur Cardinales arctari: neq. præſentes has noſtras Conſtitutiones per Collegium Cardinalium vllo modo alterari, corrigi, aut immutari poſſe; ſed illas

est, quia quamuis, qui metum patitur, inuoluntariè operatur, tamen iustus metus est quasi ab intrinseco ei, qui patitur, & per consequens cõsensus ex eo sequutus, censetur voluntarius, tũ in metu ipso, tùm in causa, quam spontè dedit metuens, vt probè *Lessius lib. 2. cap. 17. num. 47.* Idemq. dicendum de metu ab intrinsecis causis, idcirco neq. est sermo de metu, quem culpa sua eligens contraxit simile expresso in *l. si mulier 21. ff. eodem tit.* de quo *Sanchez disp. 8. nu. 9.* Nec etiam est sermo de metu, qui non est causa electionis, vt se haberet metus, quo vt liberareris à grassatoribus Canonicatum promisisti Leontio, qui tuæ iniuriæ non erat particeps.

6 Neq; propriè de metu illato à tertio quopiã ad consensum extorquendum electionis, sed de metu directè iniecto ad hanc electionem hic, & nunc, vel ab eo, qui ambitiosè cuperet eligi, vel ab alio eius nomine illato; Non tamen inficior electionem, cui metus ab alio tertio incussus est, nesciente electo, posse absq; dubio, ad minimum, iure naturæ irritari non secus, atq; contractus ex hoc metu initus nesciente altero contrahente, & colligitur ex *cap. 1. 2. & 3. de his, quæ vi, & l. item si cum exceptione, §. in hac actione, ff. quod metus causa.* Dixi ad minimum, quod æquè probabile, nè dicam probabiliùs, iudicem electionem ex hoc metu habitam irritam ex se esse ob maximam libertatem, rationemq; spontanei, ac voluntarij, quam ipsa sibi iure suo vendicat, & constabit ex sequenti capite.

CAPVT SECVNDVM.

Quæ necessitas idoneæ noceat electioni.

S V M M A.

Necessitas ab extrinseco adigens electores ad vnã personam, nullam facit electionem, n. 1.

Vbi de legitima superioris auctoritate, vel consuetudine contraria non constat, liberrima semper est electio, n. 2.

Electio facta ex metu cadente in constantem virũ, nulla est, n. 3.

Probatur secundum communẽm sententiam de voluntario, atq. inuoluntario, ibid.

Primus declarandi modus voluntarium simpliciter, & inuoluntarium secundum quid, n. 4.

Secundus modus explicandi voluntarium iam dictum, n. 5.

Tertius modus enucleandi idem voluntarium, atq. inuoluntarium, n. 6.

Electio nulla per metũ, probatur ex sententia docente voluntaria esse simpliciter, quæ metu sunt facta, n. 7.

Inuoluntariorum duæ species acutè notantur ex cap. cum locum de sponsalib. *ibid. ad finem.*

Metus actum externum causare potest non internum, n. 7. ad fin. & 8. sub initio.

Non rectè communi consultum esset bono, si nefarij intelligerent facta ex metu esse valida, n. 8.

Quo sensu Aristoteles violenta non rejcienda esse dixit in causam extrinsecam, n. 9.

Quo item sensu metu facta voluntarijs similia esse, ibid.

Sententia Christianos vi apud Turcas remigantes in Christianos excusans confirmatur, n. 10.

Electio ex metu graui habita est nulla, siuè in sententia asserentium contractus metu initos esse nullos, siuè in contraria, n. 11.

Metu intercedente nulla transfertur iurisdictio, nu. 12.

In rebus Ecclesiæ non tenet promissio, vel traditio metu facta, n. 13.

Vt matrimonium carnale, sic spirituae initum per electionem ad Episcopatum, metu factam, est irritum, ibid.

Quomodo voluntas coacta, voluntas dicatur 25. q. 1. n. 14.

Cur deliberatio sufficiens ad mortale satis sit ad electionem, non verò voluntarium, neq. eadem est ratio de deliberatione, ac voluntario respectu peccati mortalis. n. 15. & 16.

Est mortale, saltem ratione periculi, deliberatè ancipitem constitui voluntatem, etiam non expresso actu circa grauem malitiam, ibid.

Metus cadens in constantem virum tendens in abusum secularis potestatis non reddit ex se nullam iure naturæ electionem, sed ecclesiastico, n. 17.

Dari posset casus, in quo probabilitèr valida iure naturæ esset electio ex metu habita, licet etiam in eo contrarium sit probabilius, nu. 18.

Dicenti electionem esse factam ex metu, ideoque irritandam, onus id probandi incumbit, n. 19.

Accidentia non præsumuntur, n. 20.

Coactio non præsumitur, ibid.

Nec voluntatis mutatio, n. 21.

Non præsumitur metus, n. 22.

Cessante metus causa scientes electores nullitatẽ electionis quomodo nouo consensu ei vires darent, n. 23.

Timoris perseuerante causa semper factum censendum est inuoluntarium, etiam intercedente temporis interuallo inter metum, & illud, n. 24.

Quando perseuerare metus causa censetur, nu. 25.

Ad libertatem electionis, & cuiuscumq. facti liberi cessatio desideratur rerum impedientium reclamationem, n. 26.

1 PRima assertio. Quamuis necessitas vrgens ab intrinseco per defectum alterius personæ aptæ, atq. idoneæ ad Regimen Episcopatus eligendæ, libertati non obsit electionis, vt *cap. 5. superioris disp. n. 6. dictum est*, ea tamen iniecta ab extrinseco, quoad vnam personam eligendam compellens electores nullam eius personæ per se redderet electionem. Hanc conclusionem de metu intellectam extrinseco, *num. 5. & 6. superioris cap.* à nobis explicato, mihi videor deducere ex

Pa-

Panormitano cap. Abbate, de verbor. significat. nu.4. (probè dicente) *tollitur libertas cum præcisè compelluntur eligere vnum, & tunc dicerem electionem esse nullam; secus si compelluntur eligere vnum de certo genere personarum; nam tūc non tollitur libertas, quod si tolleretur, nec etiam consuetudo valeret: hæc ille.* Verum allata coarctatio, cum ad certum genus personarum, præscribat, contrahatq; fines libertatis electionis; ad omnes alioquin valentes se extendere, certè, vel auctoritate superioris, ius ad id habentis licita erit; nec aliàs, vt indicatur *cap. Abbate* modo cit. vel legitima consuetudine, vt in *cap. vbi periculum, §. cæterum, de electione in 6.* quæ tamen non esse tanti roboris potest ad spoliandam electionem omnimoda libertate, per se loquendo, vt probè laudatus *Abbas, tùm loco citato, tùm in capit. cum terra eodem, numer.3. & capit. licet de euitanda eodem, num.5. & num.12.* vbi libertatis, & maximam voluntarij rationem adstruit essentialem electioni, ex varijs textibus, vt nos *cap.1. superioris disputationis asseruimus.* Hinc multæ Cappellaniæ, aliaq. reperiuntur instituta beneficia personis danda ex certa familia, vel certæ Ecclesię, nec non multa iuris patronatus, de quibus tituli sunt in Decret. & si metus ad huiusmodi certam personam daretur, esset potius ab intrinseco, vt patet ex *cap.1. num.5.*

2 Cęterum vbi non constaret expresè de auctoritate superioris restringentis, iustis de causis, libertatem electionis, vel de legitima, ac valida consuetudine, electio libertima semper asserenda est: in cujus confirmationemq; à matrimonio facilè potest argumentum duci, quod quidem vt irritum habendum est, licet contrahens cogeretur cum incerta persona certi generis contrahere: sic nulla etiam esset ex se electio determinata ad certum genus; idq. de matrimonio docetur à *Fortunio de vlt. fine illat. 21 num 428. ac deinceps Bald. & alijs apud Couarr. 4. decret. 2. p. cap. 3. §.5. n.8. Sanchez lib.4. de matr. disp.12. nu.10.*

3 Secunda conclusio. Electio facta ex metu in constantem virum cadente, nullius est roboris, neq. aliquam per illum nanciscitur electus potestatem, cuius nulla censenda essent acta; sic probè *Panormit. cap licet, de euitanda, de elect. n.12. apud quem alij, Bartol. l. decernimus, C. de sacros. Eccles.* atq; ex *Recentioribus Parisius de resign. beneficior. lib.13. q.2. num.5.* Probari potest hæc assertio penès communem, receptamq. sētentiam, tùm *Philosophi 3. Ethicorum cap.1. tum Gregorij Nisseni lib.5. philosoph. cap.5.* nec non *D. Thom. 1.2. q.6. art.6.* quos communitèr Philosophi morales, ac Theologi sequuntur. Etenim cum electio, de qua agimus actus sit voluntarius, ac liberæ destinationis ad aliquid, necessaria sit sequela, voluntariam, liberamq. omninò esse debere; penes autem citatos auctores, quæ metu fiunt, ità voluntaria sint simplicitèr, vt inuoluntaria sint etiam secundum quid: vel
4 quia, vt explicat *Vasq. 1.2. disput.27. cap.2.* semper cum actu efficaci præstandi id, quod naturali repugnans est inclinationi, vt proiectio mercium in mare, sæuiente tempestate, coniungitur eiusdem displicentia proiectionis, quæ quidem sicuti considerata tanquam medium vitandi maius malum, mortis nimirum, per naufragium imminentis, obiectum est amabile, atq; eligibile, ità quatenus dispendium inducit, quod actu subitur, est obiectum displicētiæ, aut simplicis, subsequentis iudicium proponens dispendium medij opportuni, aut per medium efficacis propositi, quo ità illud medium eligitur proiectionis, vt ni vrgeret periculum maioris mali declinandi non eligeretur:
5 vel quod in hoc idem, quod modo dicebam incidit, est voluntaria mercium proiectio simplicitèr, quia est in actu, vt probè *D. Thom. citatus*, quòd autem hæc non eligeretur, ni vrgente naufragio, non est in actu, sed intentionalitèr in
6 intellectu: vel vt iurisconsulti loquuntur esset sub conditione tantum inuoluntarium, id est, ne poneretur conditio talis mali vrgentis, quia videlicet secluso metu maioris damni, nollet voluntas hoc minus subire, ex *l. si mulier* a 1. §. *si metu coactus, il secondo, ff. de eo, quod metus causa: Quia quamuis si liberum esset, noluissem: tamen coactus volui, & l. cum proponas, C. de hæreditate instituenda.*

7 Secundo probari posset assertio ex sententia, qua videtur sequi *Dec. in reg. velle 4. ff de regul. iur. nu.2. & 3.* & alibi docens, quæ ex metu graui fiunt esse simplicitèr inuoluntaria; voluntaria autem secundum quid: quæ quidem sententia non est improbabilis de metu extrinseco, atq. iniustè illato, si res non ad trutinam physicam, sed ad moralem, vt par est, reuocetur; cum in moralibus versemur; nam quod est causa causæ est causa causati, vt cum Aristotele cęteri exploratum habent Philosophi: cum itaq. minæ, vis, ac timor iniustus moralitèr sint causæ actus voluntatis, quo Præsul v.g. potius vult eligere ineptum in Parochum, quam alioquin subire magnum ei imminens detrimentū; causa etiam erit ipsius externæ electionis. Declaratur hoc amplius, minæ Tyranni mortem indicentis Præsuli, ni eligat ineptum ad beneficium curatum, apprehensionem causant periculi in intellectu, & perturbationem in voluntate, in qua situs est timor; ex quo cum homo fiat consiliatiuus, vt habet *Aristot. 2. ethic. cap. 1. & 2. Rethor. cap.7 text.21.* Metus consultare cogit, ac vt scribit *D. Thomas 1.2. q.44 art.2.* applicat intellectum ad inuestigandum medium effugiendi malum imminens, quod medium videt situm in mala electione; igitur cum hæc electio fiat, effectus erit minarum, ac timoris; ergò erit à causa extrinseca. Confirmatur, quia metus iustè incussus ab extrinseco, cum quo operans licet operetur physicè inuoluntariè, moralitèr tamen censetur quasi ab intrinseco, esse causa voluntariæ operationis, vt *cap.1. huius disput. nu.5.* diximus; Ergo à pari licet actus voluntatis fiat physicè à principio intrinseco, nempe à voluntate, moralitèr tamen censendus est fieri ab extrinseco illo metu, à quo iniustè causatus est. Dices ex Nysseno, vt hic effectus non dicatur voluntarius, sed violentus, requiri, vt passum non conferat vim: at qui voluntas confert vim; cum actum eliciat, ergo, &c. Respon-

spondeo voluntatem non cōferre vim electioni propriæ, quæ vt mox dicam, actum inuoluit liberum, vel si confert, non confert, vt spontanea. Hinc ex iure mihi fit potestas hanc sententiam confirmandi, in quo sponte fieri non dicitur, quod fit ab eo, qui cogi potest; nèdum qui de facto cogitur, qui ad spontaneum, perfectumq; voluntarium, vt desideratur in electione, volūtas omninò libera requiritur; Quam ob rem licet coacta voluntas dicatur voluntas 15. q. 1. cap. merito. l. si patre cogente, ff. de vita nuptiali, non tamen est voluntas spontanea, vt notat *Abbas per text. in cap. 1. de reg. Glossa not. in cap. notificasti, verbo licentiam 1. not. Decius cap. cum mag. Ferrariensis const à nu. 18. & in l. qui cum alio, ff de reg. iuris, vbi eruditè ex varijs textibus.* Probatur prætereà ex *cap. cum locum de spons. per ea, cum locum non habeat consensus, vbi metus, vel coactio intercedit, necesse est, vt vbi assensus cuiusquam requiritur, coactionis materia repellatur*; quibus ex verbis illud adnotare habeo eorum, quę metu, vel vi fiunt, quædam esse, quæ externo quidem actu perficiuntur, & penè consumantur, sic mercium proiectio, alia verò, quæ in actu præcipuè consistunt interno, externumq. vel vt quid primum minus præcipuum includunt, vel vt conditionem, & signū requisitum ad exprimendum internum animi consensum, ità se habet contractus, atq. in præsentia se habet electio. Hinc ad textum redeo, qui post super allata verba subdit, *Nè per timorem dicat sibi placere, quod odit*; vbi inter cętera perpendo Tò dicat, quò videtur textus indicare, metum tantum causam esse verbalis consensus, & non actus interni præcipuè requisiti, sinè ad contractum, siuè ad electionem, idemq. ferè habetur *Regula nihil consensui 117. ff de regulis iuris*; etenim, vt Contractus Neapoli explicans expendi, metus ab extrinseco incussus extorquere sanè potest consensum externum, at internum, qui illum incutienti prorsus ignotus est, neq. necessarius ad euitandum malum imminens, causare quomodò moralitèr possit, non video, quæ quidem ratio adeò palmaris videtur, vt negari non possit.

8 Confirmatur, quia non rectè communi prouisum esset bono, si nefarij homines intelligerent electiones ad ecclesiastica beneficia, præsertim ad Episcopatus, metu habitas per consensum extortum, validas esse. Nec satis est irritas eas declarari posse, cum prætérquā, quod rectè consentaneū non sit rationi, vt quacumq; præcisa lege positiua humana, quæ contra omne ius naturale facta sunt, mala nō habeantur, multa possent inter os, & offam cadere, vt hāc etiam irritationem impedirent ad summam Reipublicę Christianę perniciem. Igitur à primo ad vltimum illud pro constanti habeatur, electionem summum voluntarium, ac libertatem requirentem metu graui ab extrinseco illato iniustè, reddi nullam, quod potiori sanè ratione verum esset, si eò progrederetur coactio, ac vis ab extrinseco illata, vt actus externus à voluntate imperatus expressiuus electionis internæ per hanc formam *eligo Petrum in Episcopum* v.g. calamo subscribendus, vi manum arripiente delinearetur, tunc enim absolutè prolata electio etiam externe inuoluntaria, atq. coacta, nulliusq; roboris esset, cum in huiusmodi actibus imperatis possit voluntas cogi, vt probè *D. Thomas 1. 2. q6. art. 4.* Sic violentus esset motus Christiani, quo vi raperetur, ac traheretur ad Idoli templum, cui ad thuribulo thus adolendum inuitus omninò cogeretur, &, constat, tum ex citatis textibus, tum ex *l. 2. ff. de metus causa.*

9 Obijcies ex *Aristot. 3. ethicorum cap. 1.* qui cum docuerit metu extorta, simpliciter esse voluntaria, addit, *Sed ridiculum sanè est in externam potius causam referre, quàm in seipsum ipsa violenta.* Respondeo non id solum scripsisse Philosophum, sed verbis citatis etiam addidisse, *quòd huiusmodi rebus facilè capiatur: & honesta sibi turpia iucundis adscribere*; quibus reijcit opinionem eorum, qui asserebant iucunda, vel molesta ea nobis esse, quæ ab extrinseco inijciuntur, idq; ridiculum ait esse Aristoteles, vt etiam patet ex superiori textu. Non tamen inficior eum dixisse facta ex metu, spontaneis esse similia; idq. nostra quidem sententia in facto externo, secus autē in interno, vel simplicitèr, cum in omni dispositione voluntas magis, quā verba spectanda sit *l. cum matrem, C. eodem, de eo, quod fid. comm.*

10 Ex his autem confirmari potest sententia excusans à peccato Christianos vi remigantes apud Turcas, de quibus egi *tom. 1. lib. 3. disp. 7. & cap. 3. à num. 37.*

11 Hanc autem doctrinam exploratam prorsus habeo, siuè cum nonnullis sentiamus Auctoribus, contractus asserentibus metu celebratos, cadente in constantem virum, ipso iure irritos, præsertim si onerosi non fuerint, vt eruditè ex Theologis *Molina tom. 2. de iustitia, tract. 2. disp. 326 in sol. ad 2. arg.* atq. ex Iurisconsultus testatur communem esse sententiam *Cremensis singul. 7. Iason l. 2. nu. 13. & 15. C. de iure emphiteotico, Tiraquellus l. cum multis si vnquam, verbo reuertatur num. 21. & seqq. C. de reuocand. donatibus, apud quōs alij,* & nos Neapoli Contractus explicantes docuimus, siuè contrarium sentiētibus non irritos esse cōtractus ex metu factos, sed irritandos subscribamus, quibus nonnulli astipulantur, siuè Theologiæ, siuè vtriusq. iuris periti, quos laudant, ac sequuntur *Sanch. lib. 4. de matrim. disp. 8. à num. 4. & Lessius lib. 2. de iust. cap. 17. dub. 6.* etenim si eum prima opinione sentire fas est, nulla superesse videtur difficultas, vt rationes cęteros contractus, præsertim non onerosos, quorum naturam sequitur electio, ex metu initos, irritos esse demonstrantes, id etiam de electione conuincere dicamus. quod si penès secundam quis mallet sentire; in primis ex ea sequeretur irritandam esse electionem ex vi iuris positiui, ius naturale explicantis: ex quo licet secundum hanc opinionem validitatem nacta esset electio, ob metum tamen obnoxia esset irritationi. Deindè electionem non tàm cum onerosis contractibus componēdam esse, quàm cum lucratiuis, qui quidem, vt probè citatus Molina, maiorem absq; dubio requirunt libertatem, cuius sunt proprij actus,

sic

sic donatio, & ipsa, de qua loquimur, electio;
quam insuper à communi regula rerum gesta-
rum ex metu, exceptã esse, vel ex hoc aio, quia
12 a metu intercedente nullum ius in electum vi-
detur esse translatum, vt de omni iurisdictione
docent *Glossa cap. 2. verbo coactus ad finem, de
his, quæ vi, vbi Antonius nu. 10. Ancharan. nu. 2.
Abb num. 12. & 17. in fine, Imola nu. 4. in fine,
Bartol. tract. de tyramn nu 14 Bald. l. decernimus
nu. 5. de sacros. Ecclesijs, & probat per l. 2. initio,
ff de iudic. ibi. At cum restitisset quiuis ex litiga-
toribus, viribus præturæ compulsus est, nulla est
iurisdictio ubi glossa verbo nulla, addit, ipso iure:*
si enim prærogationem iurisdictionis irritat
metus, potiori titulo eiusdem translationem ex
*Baldo l. si quis ex consensu 8. num. 7. de Episcop.
ad iudic.* docet etiam *Syluest. verbo metus q. 8.
Azorius lib. 4. cap. 23. q. 2. Bonacina de contract.
disp. 3. q. 1. punct. 2. §. 2.* Verum enim verò licet
hoc satis probabile sit, cum tamen contrarium
sua non careat probabilitate apud *Sanch. lib. 3.
de matrim. disp. 19. nu. 13.* idcirco firmius funda-
13 mentum nostræ dandum est assertioni. Nec
etiam, quòd in rebus Ecclesiæ non teneat pro-
missio, vel traditio metu extorta *16. q. 6. cap. 1.
& cap peruenit il primo, de iure iurando*; cum
primus textus vix ad propositum cõtrahi pos-
sit, secundus verò supponat validum esse iura-
mentum ab Episcopo metu factum, quod nullũ
Pontifex reddit, ex quo cõtrarium sumi potius
posset argumentum: sed nostram firmamus as-
sertionem, tùm per *cap. vbi periculum, de elect. in
6. ex generali concilio Lugdunensi vbi Gregor X.
§. cæterum* ait. *Quia cum arbitrium, vel inordina-
tus captiuat affectus, vel ad certum aliquem obli-
gationem cuiuscumq. necessitas adigit, cessat ele-
ctio dum libertas adimitur eligend*; vbi perpen-
do Tẽ cessat; quia ad nihilum redacta dicitur;
tùm ex Bullis, & Constitutionibus, quæ de ele-
ctione Summi Pontificis editæ sunt, postremæ
præsertim *Gregorij XV. & Vrbani VIII. Illa
anno 1621. Kalendas Decembr. hæc anno 1625.
5. Kalendas Februarij*, in quibus summè libera,
omniq; vacans coactione, atq. vmbra inuolun-
tarij, ità præscribitur electio in Episcopum Ec-
clesiæ Catholicę, vt latum vnguem à rectissima
ibi asserta regula deflectens, irrita, & non irri-
tanda decernatur. Cum autem eadem sit ratio
(vt licet parua componere magnis) de electio-
ne cuiuscumq. peculiaris Episcopi, non est cur
eius electio metu extorta non irrita, sed irritã-
da dicatur. Cõfirmatur, quia etiam in opinione
multorum ex auctoribus supra citatis, asserẽte
cõtractus onerosos graui metu elicitos, validos
esse iure naturæ, ac positiuo, vnum excipitur
matrimonium, vt indicat *Vasq. 1. 2. disp. 27. cap.
vlt.* & defendit saltem ex iure Ecclesiastico
*Sanchez communi consensu Doctorum lib. 4. opin.
moral. cap. 4. num. 12. & lib. 4. de matrim. disp. 14.
num. 4.* ergo à pari idem dicendum erit de ele-
ctione ad Episcopatum; cum onus, ac dignitas
Episcopalis, & maioris sit momenti, & perpe-
tua, ideoq. liberè, spontaneè; maturoq. iudicio
conferenda est personæ, numeris omnibus ab-
solutæ. Huic autem argumẽto maius est robur,
quia cum electio initiatiuè, spirituale sit ma-
trimonium, ad eam ex matrimonio carnali de-
ductum argumentum valet, vt probè *Eucrard.
in suis topicis, loco à matrimonio spirituali ad car-
nale.* Prætereà cum ijdem Auctores votum pro-
fessionis, metu extortum, dicant nullum, & ele-
ctio sit promissio, & pactum initiatiuè, quod
intercedit inter Episcopum, & Ecclesiam, ad
quam electus est, vt *tom. 1. lib. 1. disput. 1. cap. 4.*
docui; Simili etiam modo à promissione Deo
facta ex hoc metu nulla ex probabiliori sentẽ-
tia ritè duci poterit argumentum. Posset etiam
ex varijs textibus magis, magisq. nostra cõclu-
sio confirmari, quibus cæteri contractus ex me-
tu dicuntur nulli, atq. afferuntur à *Sanchez lib. 4.
de matr. disp. 8. à nu. 2.* ac deinceps quibus con-
stare saltem à pari posset; vt ex allatis *num. 13.*
electionem metu factam non solum iure positi-
uo esse nullam, sed iure naturali, expresso per
positiuum, vti nostra rationum momenta initio
adducta probant; nec posse solo iure canonico
dici nullam, nisi in casu metaphysico, de quo
assert. 3. num. 18. dicendum est. Nunc satis erit
nostram doctrinam absolutè confirmare ex cõ-
tractibus saltem gratuitis, quorum potiùs ra-
tionem præ se fert electio, qui ex metu graui
iure naturali, ac positiuo sunt irriti, vti commu-
nis fert sententia Doctorum, tum Theologorũ
cum *D. Thoma in addit. q. 97. art. 3.* quos referũt,
& sequuntur *Molina disp. 267. & Sanchez lib. 4.
de matr. disp. 15. nu. 4.* tùm *iurisconsultorum apud
eumdem ex glossæ cap si quis ingenuus, verbo fa-
ciat 29. q. 2. & cap. finali, de coniugio seru. in fine.*
Demum ex innumerabilibus propemodũ, quæ
ex contraria sententia sequerẽtur absurda; si-
quidem, vt supra indicaui, non adeò facilè est
semel validam electionem irritam reddere, cũ
ignem tectis inijcere, atq. iniecto spatium, mo-
dumq; præscribere eiusdem non sit dexteræ;
Et quamuis nouerim *Innoc in cap. Quod sicut, de
electione* in contrariam videri sententiam abijs-
se, eum tamen alijs cum Actoribus in concor-
diam reuocat, iuxtà super adducta *Panormit.
cap. olim de restit. spoliator. nu. 10.*
14 Obijcies coacta voluntas, est volũtas 15. q. 1.
ergo electio coacta, electio erit. Respondeo
tùm huic regulæ, cui ex parte satisfecisse supra
videor, tùm multis, quæ ex sententia docente
non irritam, sed irritandam electionem metu
extortam, deduci possent, electionem saltem
iure positiuo esse irritam: neeq. præallatum
textum contra hoc facere, vt probè *Panormit.
cap bonæ memoriæ, de electione, num. 11.* veram
afferens rationem, quòd in electione non con-
sensus modo requiritur, sed liber, & volunta-
rius; cum igitur metus, tametsi non tollat con-
sensum, tollit tamen saltem perfectum volunta-
rium, vt in *cap. cum locum* diximus supra, hinc
est, vt reddat nullam electionem. Addo suprà
nu. 7. & 8. satis probabilitèr demonstrasse, con-
sensum metu extortum simplicitèr inuolunta-
rium esse; quinimò vrgẽte metu moralitèr ele-
ctionem externam haberi, absq. consensu in-
terno; qui vt ignotus est inferenti metum, ità
minimè necessarius ad euitãdum malum, quod
timetur.
15 Obijcies secundo. Deliberatio requisita ad
mor-

mortale, requiritur ad electionem, vt *superiori disputatione* dictum est *cap.2. num.4.* igitur voluntarium requisitum ad mortale, etiam requireretur, ac sufficiet ad electionem; sed consensus ex metu voluntarius satis est ad mortale, cæteris concurrentibus ex parte materiæ, vt communitèr admittitur, ac probè tractatur à *Vasq. 1. 2. disput.27.cap.3.nu.17.* ergo idem erit sufficiens ad valorem electionis, & cuiuscunq. contractus, ad quem satis esse deliberatio sufficiens ad mortale dicitur. Respondeo cum omnibus exploratum sit, electionem perfectissimè voluntariam, ac liberam esse debere: hinc fieri, deliberationem ad mortale requisitam, vtpotè perfectam, ortam ex actuali consideratione malitiæ, meritò satis esse censeri ad electionem; è contra verò consensus ex metu, qui ex imperfectibilius est, vix attingens sufficientiam ad mortale ad præstantiam non sufficiet electionis, quæ perfectè voluntaria debet esse, ac libera.

16 Addo in vniuersum non rectè argumentari à deliberatione, atq; aduertentia requisita ad peccatum mortale, ad consensum ipsius voluntatis. Etenim ijdem Auctores, qui expressam malitiæ notitiam, dubium, vel scrupulum saltē actualem, requirunt ad peccatum mortale, vt optimè ex antiquis *Vasq. 1.2. disput.108.* ijdem sanè docent, non requiri necessariò actualem consensum voluntatis, vt *idemmet Auctor*, ex ijsdem antiquis Theologis *disp. 108.cap.2.* cui subscribit *Sanch. Summa lib.1.num.20* assignat verò rationem disparitatis *Vasq.num.3.* quia fundamentum, ac prima ratio voluntarij, liberiq. est cognitio, quæ ni supponatur actualis, cessat voluntarium, ac liberum: eaue posita, integrum erit voluntati operari, & nè id præstet, si teneatur etiam omittendo, peccat; ita vt peccatum mortale est, saltem ratione, voluntariè, ac deliberatè ancipitem constitui voluntatem circa grauem malitiam, etiam si non expresso actu, sed interpretatiuè ad illam se habeat, cum tamen semper actualis notitia malitiæ requiratur. Quæ cuncta eò spectant, vt intelligatur dum requiri eam perfectionem actus voluntatis ad mortale, quæ requiritur in actu intellectus, eiusq; determinatione: & per consequens, cum electio actus sit perfectè liber, vel nimirum si perfectam exquirat deliberationē, vtiq; necessariam ad lethale, non tamen ei sufficiet motus imperfectus voluntatis ex metu, licet ad lethale sufficiens.

17 Sit secunda assertio. Si metus cadens in constantem virum directè non tendat ad consensū extorquendum Electorum, sed solum ad admittendum abusum secularis potestatis, in eo situ, vt licèt electio ab ecclesiasticis fiat electoribus, non sit absq. secularis Principis interuētu, volentis interesse electioni, vel aliquid sibi arrogantis, aut exercentis munus, vt videre est in *glossa 1.cap.quisquis, de electione,* non videtur ex se irritam reddere electionem, vt docet *Soarius de censuris disp.31.sect.3.num.14.* cuius sententiam admitto, dummodo præsentia sæcularis Dynastæ libertati non officiat Eligentium, eorumq. suffragiorum. Cęterum in ordine ad praxim res eò reincidit, cum huiusmodi electio habita cum indicato metu nulla, atq. irrita ipso iure in illo canone declaretur, adiuncta *glossa verbo irritam.*

18 Sit tertia assertio. Dari posset casus, in quo probabilitèr valida iure naturæ censeretur electio, in quo probabiliùs etiam esset cōtrarium. Prima pars patet, cum videlicet ad metaphysicam non repugnantiam res reduceretur, & metus non modo externam electionis significationem extorsisset, sed actum etiam internum, quando cum Auctoribus asserentibus contractus metu initos esse validos, at irritandos, est sentiendum. Ratio est, quia non laboraret tunc defectu consensus, quem supponimus elicitum esse, neq. voluntarij, cum *penès communem sententiam num.3.* relatam ille consensus esset voluntarius simplicitèr. Verum enim verò secundum alteram, quam nostris rationibus firmauimus sententiam, etiam in hoc casu dicenda esset illa electio iure naturæ nulla, quia est simplicitèr inuoluntaria, licet voluntaria secundū quid; quòd minimè ad præstantissimam ipsius naturam sufficit, de qua, vel ob hanc ipsam pręstantiam, alitèr sentiendum est, ac de alijs contractibus; vel cum his Auctoribus tenendum, qui omnes contractus, metu initos, dicunt inuoluntarios: vel cum eis, qui de lucratiuis id asserunt, quorum maiorem exprimit similitudinem electio.

19 Cęterum vbi ageretur de irritanda, vel de declaranda irrita electione, probandi onus incumbit asserēti, eam factam esse ex metu; quia qualitas, quæ inest alicui, vt libertas quemadmodum *disp.1.cap.2.num.12.* diximus, semper præsumitur inesse, ergo absq. libertate aliquid ab homine libero factum esse, probandum est id asserenti, quòd contrarium inesse præsumitur.

20 Præterea coactio est accidens, sed accidentia non pręsumuntur, *l.si vero, §.qui pro rei qualitate, ff.qui satisd.cogant.* vbi *glossa, & Menoch. in consil.1. ac de præsumpt. lib.8. præsumpt.37. num.1. & 2.* ergo coactio ab asserenti est probanda.

21 Demum voluntatis mutatio nō præsumitur, sed potiùs constantia, *l.eum, qui, ff de probat. per illa. Eum qui voluntatem mutatam dicit, probare hoc debet, atq. ex alijs textibus apud Menochium modò citatum nu.1.* Ergo cum quis elegerit, etiā ex metu, in eo perseuerare voluntas ex se libe-
22 ra præsumitur. Imò metus ipse nequaquam pręsumitur, *l.meritò. ff. pro socio,* quam rationem prosequuntur *Innocentius in cap. causam matrimonij, de offic. deleg. Alciat. in tract. de præsumpt. reg.3. idemq. probat Menochius præsumpt.126. & lib.4. præsumpt.11. num.2.*

23 Sit quarta assertio, cessante metus causa, scientes electores primam electionem esse irritam, si nouo consensu circa eam se haberent, vires darent, non quod eam ratificarent, sed quod de nouo per liberum, & spontaneum cōsensum, viderentur eligere; nam si ex errore putarent electioni esse quid roboris, eam nunquam ratificarent: tùm quia nil magis spontaneo est consensui contrarium, quam errori: tùm

quia.

quia, vt sæpè dixi, quod semel irritum fuit conualidari nequaquam potest *vide cap. vlt. nu.* 13. 1. *tomi*.

24 Nec sufficere extremè libertatem apparere, si timoris persisteret causa, qua durante semper metus coactio, & vera carentia libertatis perseuerant, vt tradunt *Bart. lib. 2. num. 7. C. de his, quæ vi*, & ibi *Bald. nu.* 8 *Decius consil.* 219 *nu.* 7. *col.* 2. *Menochius de præsumpt. lib* 2. *præsumpt.* 4. *nu.* 22. Nec satis erit quodcumq; temporis interuallū versari inter actum, & metum incussum, cum non cessante causa, nec cessare metus censeatur: sic probè *Bald. Decius, atque alij, quos citat, & sequitur Sanchez lib* 4. *de matrimonio, disput.* 18. *nu* 17.

25 Durare autem censebitur causa metus, dum perseuerat ratio, ob quam timor inferebatur; vt si fuerit Iudex, qui metum causauit, perseuerare censebitur durante eius officio, vel si fuerit Tyrannus, tyrannide vigente, sic *glos. cap.* 1. *verbo postmodum, de his, quæ vi. & ibi Innocentius, num.* 1. *Baldus l.* 2. *num.* 10. *C. de his, quæ vi, & alij, quos laudat, sequiturq; Sanch. cit.*

26 Demum nec satis esset metus causam cessasse, sed prætereà cętera desiderantur impedientia reclamationem etiam cessare, quæ alioquin haberetur ab eo, qui metum est passus, nec silētio premeretur; quamobrem si ex his impedimentis taceat, nec reclamet, metu gesta, minimè censenda sunt valida, vt probè *Nauarrus comm.* 4. *de regular. super cap. statuimus* 19. *q.* 3. *nu.* 71. qui se consilium dedisse scribit, potuisse monialem reclamare metu patris professam, anno iam decurso ab eius morte, intra quem, nec per se, nec per Procuratorem reclamare, impedientibus alijs monialibus, potuit; de quo vide *Azor. lib* 12. *instit. cap.* 4. *quæst. vlt. Sanchez lib.* 7. *de matr. disput.* 37. *num.* 3.

CAPVT TERTIVM.

Num preces metum grauem causent.

S V M M A.

Preces non importunæ superioris non soliti tyrannicè se gerere, grauem non inducunt metum,
Germanus sensus cap. illud quidem, de elect. *num.* 2.
Blanditiæ Principis Tyrannicè non agentis, metū causant, n. 3.
In dubio sæuiendi, sæuitia non præsumitur, nu. 4.
Preces importunas, probabile est, secluso metu non causare inuoluntarium, neq; irritam reddere electionem, tametsi probabile contrarium etiam sit, n. 5.
Quid sentiendum sit de precibus repetitis, n. 6.

QVuòd precibus iustitię lances depressæ æquitatem sæpè non seruant, eas, quàm reliquas metus causas specialiori disputatione explicandas censui.

1 Sit prima assertio. Preces non importunæ Principis etiam, & superioris non soliti tyrannicè se gerere, cum sibi non acquiescentibus grauem non inducant metum, neq. electionem irritandam reddunt: colligo ex vniuersali de precibus doctrina apud *Ioannem Andræam cap. final. qui clerici, vel vouentes, in fin. vbi Antonius num.* 6. *Cardinal. num.* 4. *opposit.* 3. *Abbas num.* 8. *& cap. cum inter de elect. num.* 8. *Alexan. consil.* 16. *lib.* 3. *Io. Plat. § Quadr. Instit. de ac, qui quidem hac, quam diximus, ratione intelligendi sunt; Vide Add. ad Abb. ad loc. cit. Leonem, Nauarr. summ. cap.* 17. *num.* 46. *Sot.* 4. *dist.* 29. *quæst.* 1. *art.* 2. *vers. eiusdem autem metum, Henriq. lib.* 11. *de matr. cap.* 9. *num.* 5. *in commento, lit. B. Sanchez lib.* 4. *de matr. disput.* 7. *num.* 1. Ratio est, quia vbi Tyrannis in Principe prudenti non innotescit, eius preces tantam vim non ingerunt, vt à libero electionis proposito abducere censeantur electores; alioquin deterior Principum virorū esset conditio, quibus nunquam petere quidpiā liceret. Confirmatur à contrario sensu ex *l fin. C. de his, quæ vi, ibi venditiones, donationes, transactiones, quæ per potentiam extortæ sunt præcipimus infirmari, vbi probè* Sanchez *citatus* perpendit Tò *extortæ*; cum extorquere vim significet *l fideicomm § si rem, ff. de legat.* 3. igitur præcisa, vt secundum sensum nostræ assertionis, censendæ sunt preces infirmæ.

2 Hinc sensus patet *cap. illud quidem, de elect.* vbi patrocinia quarumlibet personarum à Præsulis electione remouentur; ni enim hæc patrocinia preces includerent importunas, & ni fuerint superioris, talis profectò genij, qui sæuire soleret in eos, qui illi morem non gererent, non censenda essent tanti roboris, vt nullam facerent, vel irritam reddendam electionem cogerent. Adde *Gregorium Papam* nihil de irritatione loquutū ibi fuisse: imò *gloss. verb patrocinia*, tunc esse prohibita dicit, quando sunt de non digno; secus si de digno habeantur.

3 Sit secunda assertio, blanditiæ, illecebræque Principum eodem modo, neq; metum inducūt, neq; actum irritum, vel irritandum reddunt, sic *D. Bonauent.* 4. *dist.* 29. *quæst.* 1. *num.* 8 *ibi Durand. quæst.* 2. *ad primum, Scot. quæst. vn. ad fin. Henriq. lib.* 2. *de matr. cap.* 9. *n.* 5. fundamentum est, quod non minuunt, sed voluntariū potiùs augent; secus res se haberet, si talis esset cōditionis Princeps, qui sæuire in eos soleret, qui suis illecebris non obtemperarent.

4 Sit tertia cōclusio. In dubio sęuiendi, vel malè se habendi minimè præsumitur sæuitia, vel seueritas; quia non est accipienda præsumptio deterioris partis; cum nemo pręsumatur malus: sic *Felin. cap.* 1. *n.* 2. *vers. an autem preces, de offic. deleg. Menoch. de præsumpt. lib.* 5 *præsumpt.* 1. *& Mascard. de probat. conclus.* 193. *nu* 6.

5 Quarta assertio. Et si probabile sit preces importunas solas, seclusa quacumq. ratione timēdi inferre coactionem obstantem actui libero,

& voluntario; est tamen etiã probabile, eas nõ solas, sed vna cum metu reuerentiali (.i. personæ, cui reuerentia debeatur) metum incutere cadentẽ in constantem virum, atq. annullantẽ electionem. Prima pars probatur ex *glo. cap. Audacter, verb. & non per me 8. q. 1. fauet locus Lucæ 11. secundum versionem Syriacam, propter importunitatem, reddentem improbitatem*, amici instantissimẽ petentis, &c. Secundo probatur ab *extrauag. execrabilis Io. 22. de præbendis sub initio, ibi, & improbitas importuna petentium à nobis, & prædecessoribus nostris nõ tam obtinuisse, quàm extorsisse plerumq; noscuntur; Vbi glossa verbo quam extorsisse, ait, ab inuito per talem importunitatem*, eo, vel maximẽ, quod *num.* 1. diximus extorquere, necessitatem, seu coactionem importare; & tamen personæ à Papa illa beneficia rogantes non erant ea conditione, vt metum incuterent reuerentialem. Demum confirmatur ex *text. cap. fin. de præscript. in 6.* ibi. *Quia per ambitiosam importunitatem petentium*, vbi *glo. verbo importunitatem, ait, propter quam Principes sæpè non concedenda concedunt*, & tamen Principes reuerentia Priuatorum non tenet, ob quæ, atq; alia eruditẽ tradita à *Sanchez lib. 4. de matr. cap. 7. à nu. 4.* maximẽ probabilem hanc iudico sententiam vim tribuentem solis precibus importunis, nec non coactionem contra libertatem, & voluntariam rationem inducentem, nulla licet alia intercedat reuerentia exhibenda personæ petenti.

6 Illud autem, vt prorsus exploratum, cũ *Sanch. citato n. 8.* admitto, non quibuscunq; precibus, verùm instantissimis, sæpiusq. repetitis tantum esse vitium, vt indicat *Auth. de hæred. falcid. in princ. vers. semper igitur, coll. 1.* ibi, *semper igitur nobis importuna sunt*, vbi *glossa verb. importunæ*, valdẽ instantes explicat, & *l. 1. C. de petitis bonorũ lib. 10.* ibi, *inuerecundia petentium inhiatione*, qua explicat *glo. frequenti petitione.*

CAPVT QVARTVM.

Electio ex metu leui habita num valida sit?

S V M M A.

Moralitèr vix euenire potest ex metu leui ad beneficia alicuius momenti electionem fieri, nu. 1.
Si autem metus leuis causaget electionem, probabile est, esse validam, n. 2.
Tanti non videtur facienda iniuria per metum leuem iniusta, n. 3.
Quid præstandum in foro externo, n. 4.
Electionem ex metu leui habitam probabilius est, esse inualidam, n. 5.

1 DE metu leui illud solum habeo per paucis adnotare moralitèr euenire vix posse, vt ex metu leui fiat ad beneficium alicuius momenti electio, nam in *Prolusione notab. 2.* indicatum est, metũ grauem, vel leuem dici respectiuè: nec video, quo pacto, re moralitèr pensata, possit metus aliquis dici leuis, qui alicui vim infert ad electionem beneficij alicuius notæ. Quamobrem etsi videretur in se metus leuis; respectu tamen personæ, cui incutitur, cẽsendus esset grauis; per quẽ omniũ votis eligenti etiam fieret iniuria.

2 Quod si ad metaphysicam Trutinam res reijciatur, ac supponamus metum leuem, electionẽ causare posse ad beneficium alicuius momenti: dicendũ est probabilitèr esse validã, iure naturę; at probabilius inualidã esse, vel ratihabendam, vel liberè confirmandã. Priori parte fauere, me quidem Iudice oẽs tenentur Auctores, qui contractus ex metu leui initos dicunt validos, sic *Medina C. de restit. 3. causa 9. vers. si fiat remissio, Basilius Pontius de matr. lib. 4. c. 10. n. 5. & alij*, & alij, & ratio est, quia metu leui laborans, voluntariè absolutè videtur operari, quòd in eius sit potestate illum facili negotio abijcere, vtpotè leuem; igitur moralitèr, proindè est, ac si voluntariè absolutè facta esset electio, & licet maius, quid asseramus voluntarium electioni necessarium, quàm nonnullis saltẽ contractibus; hoc tamen nullius ferè momenti intercedente metu, non ità derogatum existimamus probabiliter rationi voluntarij, vt sufficienti officiat li-

3 bertati electionis. Neq; videtur tanti facienda, quæ ob metum leuẽ infertur iniuria, quæ absq; difficultate auerti pôt; quo fundamento *Basil. cit. contra Sanchez de matr. tom. 1. lib. 4. disput. 9. n. 4.* probat non solũ in foro conscientiæ, sed ẽt in externo, facta ex hoc metu esse valida, ità, vt nullam rescissionem dari velit eiusmodi contractibus, idemq. sentiendum erit penès hanc sententiam de electione.

4 Secundæ parti nostræ doctrinæ fauẽt *Auctores contrariũ sentientes*, contractus nimirum leui metu initos, esse nullos, ità *Sanch. cit. Rebell. 1. p. de iust. & iur. lib. 1. q. 5. præsertim, n. 9. & 16. Lesius lib. 2. c. 17. dub. 7. n. 46. ex l. metum, ff. quod metus caus.* & rõ est, qꝛ sua videtur priuatus libertate, & quidẽ sincerissima, ad electionem, præ omnibus cõtractibus, requisita, qui ex tali metu operatur. ergo in pristinum statũ videtur restituendus, vt approbet, & reprobet ex illo metu factũ: Secundò, quia solent, & quidẽ magis, homines cõturbari metu leui, in inſtẽ illato; ex quo magis causatur inuoluntariũ ob maiorẽ displicẽtiam; quia v3. ob fugam mali imminentis parui momenti, vel in se, vel ob conditionẽ inferẽtis, vel personæ, cui infertur, cogitur quispiam magis subire damnũ sitũ in detrimento propriæ libertatis ad electionẽ præsertim faciẽdam alicuius momenti. Confirmatur, quia cõtractus gratuiti, vt sunt donationis, promissionis, quibus potiori titulo cõparatur electio, nulli censentur ex hoc metu habiti, sic probẽ *Syluester verb. metus q. 9. Azorius lib. 1. c. 11. q. 6. & 13. n. 16. Rebellus 2. p. lib. 1. q. 5.* apud quos alij, quibus adde Auctores ex hoc metu habitam professionem asserentes nullam,

nullam, sic *Nauarr. lib. 1. consil. in prima editione, in titul. de his, quæ vi consil. 1. num. 9. & consil. 3. num. 4. ac alibi, Manuel 2. tom. summ. capit. 8. num. 9. Sanchez probabilitèr hoc idem defendens lib. 4. summ. cap. 3. n. 23.* Addo ex suprà iacto fundamento *cap. 2. num. 7.* moralitèr nec quidem concipi posse, quo pacto quis metu leui possit in consensum internum eliciendum induci; quippè qui, vt agnosci ab inferente metum non potest, ità minimè necessarius est ad malum, quod timetur auertendum; ità vt consultius faciet illum patiens metum, si externè tantum, vel eligat, vel contrahat, quin internè consentiat; sine consensu autem interno, nequè cōtractum, nequè electionem iure naturæ subsistere posse loco citato diximus. Accedit ius positiuum præsertim *cap. vbi periculum, de electione in 6. § cæterom; Quia cum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus, vel ad certum aliquem obligationis cuiuscumq; necessitas adigit, cessat electio.* Vbi ponderandum est *Tò obligationis cuiuscumq;* quo neq. ex metu causata obligatio videtur exclusa: *Tò* etiam *necessitas* perpendenda absolutè prolata, vt includat, quā inijcit metus etiam leuis. Demum expende *Tò cessat*, vt irritum habeatur factum ex metu.

5 In foro autem externo obseruandum est, quod *cap. 2. num. 19.* diximus, & eò magis, quòd ius discrimen statuens inter metum grauem, & leuē, innititur præsumptioni, ex qua præsumitur metum grauem, non autem leuem causam fuisse actus.

DISPVTATIO TERTIA.

An obsit electioni Episcopi simonia.

VBi superioribus disputationibus agitauimus causas necessitatis, coactionisuè, quibus deuincta voluntas, nec liberè, nec spontaneè, vt rationi consentaneum esset, Episcopum eligeret, postremam, eamq. cæterarum maximam à recto abducentem humanum arbitrium; simoniā videlicet hæc excipiet disputatio; etenim aureo ariete nil aptius, ac vehementiùs est, quo constans animus euertatur. Neq. integrum texere tractatum de simonia consilium est; cum alienarum rerum diuitijs hos ditare libros nō optem, sed eis, quas ad exactam nostræ sententiæ dilucidationem facere iudicauerim. Primò igitur loco nonnulla premittam ad eam pernecessaria: Secundò cap. Cōtrariorum minus probabilem opinionem referam: Tertiò de simonia secundum ius positiuum: Quartò penès diuinum naturale agendum est: Quintò multa comprehendā ex his deducta ad praxim. Sextò num Papa, vel Princeps alius supremus in propria, vel humana possit dispensare lege, vt ex hac quæstione dispensandi facultas magis innotescat in simonia iure ecclesiastico inducta. Septimò diluam rationes cap. 2. contra hanc sententiam relatas.

CAPVT PRIMVM.

Prolusio Disputationis.

SVMMA.

Post extrauagantem Pauli II. pœnæ de facto cōtrahuntur ipso iure pro simonia, n. 1.

Episcopatus est beneficium duplex, n. 2.

Ad pœnas incurrendas in Simoniacos sancitas non satis est mentalis, vel conuentionalis simonia, nu. 3.

Electio in Episcopum materia est simoniæ, n. 4.

Nonnullis rebus spiritualibus aliquid temporale adnexum est, nu. 5.

EX his, quæ de Religione disputantes Theologi, ac de titulis, ac materijs scribentes simoniæ, coutētis, tùm decretis, tùm decretalibus, tùm extrauagantibus Canonistæ fusiùs agitant, nonnulla prælibanda sunt, atq. in hoc caput velut in breuiarium referenda.

1 Supponendum itaq; primò post *Extrauagantem Pauli II. incipiente Cùm detestabile* pœnas de facto incurri ipso iure, pro simonia, in beneficium habita, ex Doctorum consensu, vt videre est apud *Angel. verbo simonia 16. nu. 9. Syluestr. q. 19. Caietanum in summa, verbo excommunicatio cap. 72. Soarium tom. 1. de Relig. lib. 4. de simonia cap. 55. num. 2.* ex quo fidelissimus eius sectator *Filiucius in 4. appell. ad beneficia tract. 15. cap. 13. num. 12.* Ab hac tamen communi regula, si quæ est exceptio, caput vltimum docebit.

2 Notandū secundò *ex primo nostro tomo lib. 1 disput. 2. cap. 3.* & passim infrà, Episcopatum beneficium esse, & quidem duplex, *ex cap. feliciter, §. quod si quis de pœnis in 6.* cum iurisdictionem in vtroq. foro habeat, atq. sacramentorum, rerumq. ecclesiasticarum administrationem.

3 Notandum tertiò ad pœnas iure statutas in simoniacos, contrahendas mentalem non satis esse simoniam, vel conuentionalem. Et quidem

de mentali purè interna, nullo subsequuto externo opere, absq. dubio exploratum est; cum solos externos puniat actus censura; fugiatq. interni humanam iurisdictionem. De mentali verò externum in actum prodeunte dandi, vel recipiendi tradit *cap. vlt. de simonia:* Idem de pura conuentionali communis docet iuris, & Theologiæ peritorum sententia, apud *Soarium modo laudatum cap. 54. à nu. 12.* decisumq. fuisse per Doctores Rotæ traditur *decis. 408. diuers. volumine 2.* ac refertur à *Quaranta, verbo simonia in prima addit. ad Pauli II. extrauagantem*; subscribit *Nauorr. in summ. cap. 27. num. 108.* Et quamuis me non lateant *Constit. Pij IV. Romæ data 4 Decemb. 1564. incipiens, Romanum Pontificem, in Bullario relata fol. 820. & altera Pij V. Romæ publicata 6. Augusti 1569. & in Bullario fol. 1501. incipit Intolerabilis, quæ relatam Pij IV.* innouat, confirmat, & ampliat contra confidentialem, quam appellat simoniam, quia tamen hæc ad mentalem, conuentionalem, ac realem facili potest negotio reduci, nec aliud, vt cum nonnullis iudico probabilius, ab illis tribus modo enumeratis, distinctum constituit membrum, quod de eis dicturi sumus, dictum de hac confidentiali pariter volumus, si fortè fortuna, (quod Deus auertat) in electione ad Episcopatum intercederet; vti quando quis cũ aliquo pacisceretur electore, vt si suum daret suffragium, fructuum partem vnius anni ab eo accepturus sit.

4 Notandum quartò electionem in Episcopũ materiam esse simoniæ, quod ea inter enumeratur, quæ rebus propriè annectuntur sacris, de quibus post multos, clarè, ac doctè *Leonardus Lessius lib. 2. de iust. & iure, cap. 35. dub. 2. nu. 12. ad finem*, & quamuis nulla sit quæstio de actionibus, sacrisq. functionibus, quæ causalitates, vel causæ sunt sanctificationis, aut effectiuæ, vt sacramenta, aut dispositiuæ, at sacramentalia, concio, preces, exorcismus, esse scilicet has validas, licèt simoniacè habitas, nisi earum aliquæ irritabiles ab Ecclesia essent per legem latam iam irritæ, vel de facto irritarentur, vt eruditè demonstratur à *Suario tomo 1. de Religione lib. 4. de simonia, cap. 52. à num. 2.* nihilo tamen minus de actione iurisdictionis, vel administrationis, seù iuris ecclesiastici relata ad cõferendum officium, vel beneficium, etiam per electionem, dubitatur, an solo ecclesiastico, vel etiam naturali, diuinoq. iure sit irrita, & consequentèr pretium ad illam datum restituendũ, ac resignandum sit ipso iure, beneficium, simoniacè acquisitum.

5 Notandum quintò in nonullis spiritualibus rebus aliquid esse temporale per se pretio æstimabile, vt in calice consecrato, thecisq; reliquiarum aurum, atq. in beneficijs temporales fructus: in alijs vero nihil esse huiusmodi, vel si quid sit minimi sanè pretij, vt in Eucharistia, in Baptismo, ac ac similibus.

CAPVT SECVNDVM.

Refertur minus probabile Auctorum opinio.

SVMMA.

Sententia docens electionem, vel beneficij collationem simoniacè factam iure naturæ esse validam, n. 1.

Primum argumentum desumptum ex translatione dominij, quæ fit per electionem, n. 2.

Probatur prætereà ex venditione granorum benedictorum, per quam transfertur dominiũ, num. 3.

Deinde ex voluntate diuina, qua neq. per illam legem expressa, gratis accepistis, gratis date, *translatio impeditur dominij ex simoniaca collatione, nu. 4.*

Lex non actionem, sed accidentalem probibens modum, illam non reddit irritam, n. 5.

Quando lex prohibens irritat actum, n. 6.

Probatur hæc sententia ducta comparatione ex emptione mutui, qua transfertur dominium in mutuatarium, n. 7.

Quarto ab emptione piorum legatorum; qua ẽt transfertur dominium in legatarios ementes, n. 8.

Quinto à priori, quod simonia neq. vt peccatum, neq. vt tale peccatum tollit potestatem dominij transferendi, n. 9.

Sexto ab absurdo, tùm ex simonia mentali, ex qua sequeretur renunciandi obligatio; tùm quia sequeretur, non posse pecunia redimi vexationem, neq; ab ignaro simoniæ per amicum factæ, validè beneficium comparari, n. 10.

Demum ex irrita electione Pontificis simoniacè facta, n. 11.

1 PRima sententia docet spiritualium rerum, bonorum, aut beneficiórum, siuè officiorum ecclesiasticorum simoniacè factam acquisitionem ex rei natura, validam quidem esse, ità vt per eam beneficiũ, ecclesiastico excluso iure, validè acquisitum sit, tutaq. conscientia retineri possit, quin vrgeat illud dimittendi necessitas, vel restituendi fructus ante sententiam Iudicis. Est *Syluest. verb simonia 20. Paludani, Caiet. Victoriæ, Rebuffi*, quos laudat, & pro viribus defendit *Soarius lib. 4. de simonia, cap. 57. num. 11. 15. & 16.* qui quidem electionem, de qua nos loquimur, ecclesiastico tantum iure, scribit esse irritam, 2 num. 10. Probatur primo iuris translatio à cõferente huiusmodi spiritualia, atq. illius acquisitio, in quem transfertur, iure naturali diuino, sunt valida, etiam intercedente simonia, ergo, &c. Antecedens probatur, quia mutuus est hic consensus tùm eligentis, aut beneficium conferentis

rentis v.g. tùm acceptantis, vel electi, vel eius,
qui ad electionem, vel beneficij collationem
simoniacè conferentem, aut eligentem impel-
lit; qui quidem consensus simonia non impe-
diuntur, ergò valide, vel electio, vel collatio
3 beneficij fit. Confirmatur in venditione grano-
rum benedictorum, vt sic venditorum, quæ cõ-
sensu emptoris, ac venditoris supposito, de
quo paulò ante dicebam, viin habente ad do-
mininm transferendum, atq; acquirendum
4 absq. vmbra fit iniustitiæ. Secundò, si qua esset
causa, hujus dominij translationem impediens,
vnica esset voluntas diuina, cui videtur opposi-
ta: At hæc esto modum acquirendi prohibeat,
ipsam verò acquisitionem minimè vetat, nec
5 factum irritat, ergo, &c. maior propositio est
certa: minor probatur, quia lex illa, vel natura-
lis, vel Christi, *Gratis accepistis, gratis date*, non
substantiam prohibet, sed modum præscribit,
vt loquendi formula videtur indicare: atqui
lex non actionem, sed modum vetans nõ essen-
tialem, substantiam irritam non facit actionis,
ergo, &c. Minor probatur, quia lex probibens,
quando expressis declarat verbis actum, tunc
facit irritum, vel quando quem auertit, modus
de substantia est actus. veuti, sed neq. ex ver-
bis *gratis date*, abrogatio deducitur expressa
actus, neq. modus de intrinseca videtur esse
ratione ipsius traditionis, quæ in absoluta cõ-
trahentium censetur sita voluntate, sed tantũ
videntur dicta propter decentiam, sanctita-
temq. rerum, videlicet, vt dignè tractẽtur, ergò
6 talis defectus non est irritans. Tertiò, etiam lex
naturalis dictat gratis esse mutuandum, & ta-
men licèt quis emat mutuum solutione vsura-
rum, verè pecuniam acquirit mutuatam, qua
potest ad libitum vti, nõ secus, ac si gratis mu-
tuo data esset absq; fœnore, quòd ille modus
contra substantiam mutui non sit, tametsi con-
tra substantiam sit venditionis eiusdem mutui.
Confirmatur, quia lex gratis mutuandi in vtili-
tatem cedit mutuatarij, cui sancita est; quæ id-
circò nefas est eius detrimento verti, neq; vul-
gati, si dum mutuum emeret, mutuatæ pecuniæ
dominium non acquireret; Quamobrem fœne-
ratio quoad hoc valet, licet quoad alterã clau-
7 dicet partem. Quartò, si ab hærede pia legata
exequutioni mandare detrectante Ecclesia, vel
pauperes legatarij emant eorum exequutionẽ,
ius in illa meritò acquirunt: neq. ex hac parte
nullus erit emptionis contractus, ergò similitèr
in præsenti. Sic baptismus, ordo, atq. electio,
prætermisso digniori, sunt valida, ergò absolutè
idem dicendum de omnibus. Quintò à priori
9 probatur sententia. Simoniæ peccatum, nequè
iure diuino, neq. naturali quempiam ineptum
facit ad conferendum, vel acceptandum bene-
ficium, aut Episcopatum; igitur cum vterq; in-
tercedat consensus conferendi, atq. acceptan-
di, validus erit actus. Maior propositio patet,
quòd neq. vt peccatum mortale hanc sibi ven-
dicat vim simonia, vt in Vuiclepho ab Ecclesia,
Soario Auctore, num. 16. ad finem, damnatum
est, quippe cum aptitudine conferendi, eligen-
di, aut aliam actionem obeundi non habet op-
positionem majorem simonia, quam cœteræ
10 mortales noxæ, ergò nullo modo. Sextò, ex
contraria sequerentur opinione nonnulla ab-
surda. Primum simoniaco pure mentali benefi-
cium comparatum restituendum esse, contra
cap. vlt. de simonia; cùm naturalis obligatio ad
occulta, atq. interna etiam latè pateat delicta,
sic vsura parit obligationem restitutionis, etiã
si sola mente concepta fuerit, sordidaq. inten-
tione lucrum ex mutuo quis reportauerit. Se-
cundò paritèr sequeretur pecunia propriam
redimentem vexationem, neq; beneficium pos-
se retinere; quoniam ab illo simoniacè collatũ
esset, & non iuxta præscriptum Domini. Tertiò
validam non esse collationem, simoniacè quidẽ
à collatore factam, bona tamen fide ab eo ex-
ceptam, qui largitionem pecuniarum collatori
à suo amico enumeratarum prorsus ignorasset,
siuè renuisset, siuè pro viribus declinasset con-
tra *cap. Nobis, & cap. sicut, de simonia.* Quartò
irritam esse Papæ electionem simoniacè factã,
quòd etiam est absurdum, constans ex *cap. Vbi
periculum, de elect. in 6. & Clementina Nè Ro-
mani eod.*

CAPVT TERTIVM.

Asseritur vera sententia, Ecclesiastico tantum iure spectato.

SVMMA.

Assertur vera sententia, n. 1.
Reijcitur error Vuiclephi, n. 2.
Omnis electio ad Episcopatum per simoniam saltem realem, siuè occultam, siuè publicam habita iure ecclesiastico, est irrita, n. 3.
Sequitur obligatio restituendi ex hac collatione inualida, n. 4.
Eximunt ab hac generali regula Pontificis Max. electionem nonnulli, n. 5.
Qui tamen reijciuntur, n. 6. ac deinceps.
Textus à contrarijs adducti pro exceptione electionis Papæ respuuntur, n. 7.
Potuissent tamen ad rem efficacius afferri alij, num. 8.
Refelluntur tamen, & quæ tollitur exceptio per cap. licet de euitanda, de electione affertur, num. 9.
Exceptio contra fundamentum iuris exceptuantis admittenda est, ibid.
Exceptio inferens hunc de iure diuino naturali nõ esse Papam per cap. licèt non aufertur, ibid.
Exceptio hæresiæ, vel quod nõ sit homo admittenda contra electionem Pontificis, n. 10.
Germanus sensus cap. licet de exceptione electionis Summi Pontificis, n. 11.
Assertur Canon In nomine *distinct. 23. de simonia locum habente in electione Papæ, n. 12.*

Alter

Alter etiam textus cap. si quis pecunia 79. distinct. num. 13. Constitutione Iulij II. *idem confirmatur, n.* 14.

Hac constitutio nullo pacto reuocata est, imò cõfirmata à Pio IV. *contra Soarium, & Filiuc. num.* 15.

Perpenditur cap. si quis 79. distinct. *contra Soarium, n.* 16.

Expenditur particula disiunctiua, vel, ibid.

Aliud effugium occluditur Soarij, n. 17.

Contraria consuetudine derogatum non est Constit. Iulij II. *n.* 18. *ac deinceps.*

Probabile est legem humanam pendere ab acceptatione, n. 19.

Probabilis est sententia vim legi asserens independentèr ab acceptatione, n. 20.

Consuetudo ignota, vel saltem tacitè non approbata à Principe probabilitèr non abrogat legem, n. 21.

Ad consuetudinem vsus, & continuata series actuum requiritur. n. 22.

Quid sit consuetudo, ibid.

Quid sit vsus, n. 23.

Per non vsum introduci non potest propria consuetudo, n. 24.

Vsus actuum extraiudicialium sufficiens ad consuetudinem videtur, n. 25.

1 Contraria relatæ mihi semper placuit sententiæ, quam vel supposuisse; vel amplexos esse antiquiores Doctores exploratum habeo *D. Thomam, q.* 110. *art.* 2. *&* 6. *Henriq. quodlib.* 6. *q.* 26. *Durand. in 4. dist.* 15. *q.* 5. *Riccard. ead. dist. Adrian quodl.* 9. *art.* 1. *Vict. relatione de simonia, num.* 25. *Sotum lib.* 9. *de iust. art.* 2. *q.* 5. *& q.* 7. *art.* 1. quem immeritò pro contraria, vel tanquam ancipitem citât contrarij *Nauarr. cap.* 23. *n.* 99. *&* 100. *Couarru.* in hanc etiam inclinat, *reg. peccatum par.* 2. *§.* 8. *num.* 7. qui huius esse sententiæ *D. Thomam demonstrat, Leonard. Lessius de iustit. lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 2. *à num.* 14. *aliq. Recentiores.* Hanc quam omninò veram esse sententiam nonnullis, de
2 more, conclusionibus explicabo. Neq. contra hereticorum nugas agere libet, quos *primo tomo* reieci *lib.* 3. *disp.* 3. *cap.* 1. *&* 3. ex quibus *Armach. lib.* 10. deq. *Arme. cap.* 13. *&* 25. opinionem reiectam volo, ad errores Vuicleph accedentem, qui beneficij ecclesiastici acquisitioné, ob quodcumq. peccatum nullam esse, temerariè scripsit, atq. probauit ex iure diuino, *Ioann. cap.* 10. *Qui non intrat per ostium, ille fur est, & latro*, quem locum imperitè adductum esse ab hæretico, nullus est, qui non videat, quia potest quidem per ostium intrare legitimè electus, vel ab authoritaté, atq. iurisdictionem habête promotus, & si peccati labe infectus. Quibus in hunc modum constitutis.

3 Sit vnica assertio. Omnis electio in Episcopum simoniacè habita, simonia reali, iure ecclesiastico, est irrita. Est certa conclusio firmata Doctorum consensu, tùm *in 4. dist.* 15. *&* 25. tùm cum *D. Thoma suprà cit. art.* 3. *ad* 3. tùm aliorum quos citat, ac sequitur *Soarius lib.* 4. *de simonia, cap.* 57. *num.* 22. de collatione simoniaca cuiuscumq. beneficij loquentes, nullam conferente ius, vel titulum acquirenti; Et quamuis Doctoribus quæstio sit, an in antiquiorum canonum iure, hæc pœna sancita sit; exploratum tamen habetur, eam esse insinuatam in antiquissimis decretis, expressiusq. magis in Decretalibus, & clariùs absq. vmbra dubij in *extrauag.* 2. *de simonia, Cum detestabile à Paulo II. edita*, in qua peculiaris habetur mentio postulationis, ele-
4 ctionis, & confirmationis. Ad hæc *Bulla Pij V. accedit incipiens cum primum*, quam retulimus Extrauagantem Paulinam confirmans. Diximus reali saltem simonia ob rationes traditas *cap.* 1. *nu.* 3. Adde, siuè fuerit occulta, siuè publica, nam quicquid sit de iure antiquo, certè *in iure citatæ extrauagntis*, expressis verbis, vtraq. explicatur, & licet nulla specialis adhibita esset declaratio, ex ipsamet huiusmodi pœnæ natura, hoc idem sequeretur; quia collationis irritatio per legem fit absolutam, ac sine distinctione irritâtem, in citata extrauaganti propositam; ergò siuè publica, siuè occulta fiat simonia, semper collatio est irrita; Ex qua obligatio dimittendi sic comparati beneficij, ac restitutionis, necessariò sequitur, neq. reus obligabitur ad prodêdum idcircò seipsum, sed ad renunciationem tantum beneficij simoniace comparati, aliquo honesto colore velatam, vt rectè docet *Soarius cap.* 57. *num.* 27. Quomodò autem ecclesiasticũ beneficium materialitèr acceptum vendi possit sequenti *cap. dicemus num.* 15. ac deinceps. Quomodò verò Præsulatus *cap.* 5. *num* 7.

5 Ab hac assertione *Soarius* modo laudatus, *num.* 57. electionem eximit ad summum Pontificatum, ea ductus ratione, quod et si *Canon si quis pecunia 79. distinct.* simoniacam Pontificis Max. promotionem, vel electionem, nullam dicat, verùm si accuratiùs legatur, præter simoniam, discordiam videtur requirere, ad quam diximus, nullitatem inducendam. Præterea licet *Iulius II. anno* 1503. *constitutione sua a. incipiente Cùm tàm diuino*, non electionem modo simoniacam irritat, sed etiam concedit, vt contra electum opponi possit de simonia, sicut de hæresi, aliasq. in electum, atq. electores pœnas statuant; Verumtamen neq; hæc recepta, neq. in suo robore esse, imò per *constitut. Pij IV.* 85. derogata videtur. Quamobrem iure communi standum est per *Soarium à qdo per cap. vbi periculum, de electione in 6. & clem. nè Romani*, propter vitandum periculum schismatis sancitur, contra electionem Romani Pontificis cœtera canonicè factam, nullam exceptionem admittendam esse; cum nullam agnoscat Papa superiorem, à quo error emendari possit in sua electione commissus. Accedit *Filiuc. Soarij assecla fidelissimus tractatu* 45. *cap.* 13. *num.* 23. Iulij II. citatam constitutionem non esse receptam, asserens, saltem quando simonia occulta est, quo circa præualuisse statutum *cap. citati vbi periculum*, & hanc ipsam *Iulij constitut. à Pio IV.* et esse derogatam scribit.

6 Ego verò Soario, ac Filiucio (cuius posthumæ lucubrationes *Hyeronimi Soprani* industria concinnatæ, ac locupletatæ paucis ab hinc annis in Vrbe publicis consignatæ sunt Typis)

fidem

fidem libenter darem, quia tamen decreui me
nullius esse sectarium; nulliusq. disciplinæ legi-
bus adstringi, quibus in his meis libris necessa-
riò parerem; atq; in omni disputatione, quid sit
verum, vel simillimum veri, nec latum vnguem
à Catholico sensu, decretisq. Pontificijs discre-
pans, pro viribus quæro, ad manum his Docto-
ribus dandam solidius ab eis allato optarem
fundamentum. Etenim non generalis modo re-
gula, qua omnis irrita dicitur electio simonia-
ca in contrarium vrget, verùm etiam expressi,
7 quos adduximus textus. Ad hæc *cap. vbi peri-
culum à Soario* adductum non habet, vt legenti
patebit, nullam admittendam esse exceptionē
contra Romani Pontificis electionem *Clemen-
tina Nè Romani*, non quamcumq. exceptionem
ab electione remouet Romani Pontificis, sed
§. cæterum exceptionem excommunicationis,
suspensionis, atq; interdicti, vbi reiecerit, addit
Iuribus alijs circa electionem eamdem hactenus
8 *editis plenè in suo robore duraturis*. Potuissent
sanè *Soarius, & Filliucius* afferre *cap. licet de
euitanda, de electione*, vbi habetur, vt electus à
duabus Cardinalium partibus, Papa, etiam ter-
tia parte cōtradicente, Romanus ille Pontifex,
absq. vlla exceptione, ab vniuersali Ecclesia
habeatur.

9 Cæterum vniuersalem non tradidisse hunc
textum doctrinam, meritò docet *Abbas ibi,
num. 10. ad finem*, etenim exceptio directè ten-
dens ad negādum à duabus Cardinalium par-
tibus hunc fuisse electum; quia nimirum vnus,
vel alter illorum suffragium ferentium v. g.
Cardinalis re vera non esset, vel votum non de-
disset, admittenda proculdubio erit; quòd adę-
quata ratio, cur omnis excludatur ab hoc text.
exceptio est, sola electio à duabus Cardinaliū
partibus ritè habita, quæ vt sic, obnoxia exce-
ptioni nullo pacto debet esse; igitur illa exce-
ptio, quæ hanc euertit qualitatem electionis,
admittenda quidem est, quippè quæ directè cō-
tra fundamentum illius iuris tendit, vt patet
ex *l. 1. vbi Bart. ff. quod vi, aut clam*, non secus
ac cum exceptio admittitur, qua instrumētum
non esse publicum dicitur, licet in contrarium
statutum vrgeret, omnem reijciens exceptionē
contra instrumentum publicum. Videndum est
consil. Pauli de Castr. 40. & Old. consil. 116. Præ-
tereà non expungitur per illum textum exce-
ptio de iure Diuino, ac naturali, ex qua inferre-
tur hic non esse, nec posse Summus esse Ponti-
fex: sic expresse laudatus *Abbas nu. 11. & Zac-
carias in additionibus lit. A.* Et ratio est, quòd
talis exceptio inficit ius habendi, & possiden-
di, atq; admittitur etiam in possessorio recupe-
rando, vt notat *glos. apud Abbatem, ibid.* Sic se
10 haberet exceptio, qua Electus, hæreticus dice-
retur: quia esset extra Ecclesiam, cuius caput
esse non posset, vel qua mulier demonstraretur,
vt in *cap. noua de pænitentia, & remissione*. Qua-
11 rè eam habere vim textum allegatum dicen-
dum est, vt qui duabus Cardinalium partibus
electus est, veluti Papa habeatur, si penès cæ-
tera diuini, ac naturalis iuris Papa esse poterit.
Ad hæc nonnulla sunt decreta in promotionē
Summi Pontificis facta per sæuitiem, præsum-
12 ptionem, aut ingenium, de quibus *Canon In no-
mine Domini nostri, dist. 23.* vbi *Hostiens. & Abb.
laudati, qui quidem Canon à Nicolao II in Conci-
lio Lateranen. anno 1059. mense Aprili*, potissi-
mè conditus est, de ea simonia, quæ in Ecclesiā
tot absurda inuexerat ab electione præsertim
Pontificis auertenda. Adiungo *Glos. verbo Tra-
pezitas*; imò ipsemet Sūmus *Pontifex Nicolaus*
mirum in modum simoniam facere contra ele-
ctionē Pontificis hisce docet. *Nouit, inquit, bea-
titudo vestra, &c. quot aduersa pertulerit (Ec-
cles. 5.) quot deinde per simoniacè hæresis Trape-
zitas, repetitis malleis, crebrisq. tunsionibus sub-
tacuerit, adeò, vt columna Dei viuentis iam iam
penè videretur concussa nutare, &c.* & infrà, sua-
dens Cardinalibus electoribus, vt præcauen-
tes, *nè venalitatis morbus aliqua occasione sub-
repat*, contra transgressorem addit. *Si quis per
sæuitiem, præsumptionem, aut quolibet ingenio
electus, aut etiam ordinatus, seu intronizatus fue-
rit, auctoritate Diuina, & Sanctorum Apostolo-
rum Petri, & Pauli perpetuo anathemate cum
suis auctoribus, fautoribus, & sequacibus à limi-
tibus Sanctæ Dei Ecclesiæ separatus abijciatur,
sicut Antichristus inuasor, & destructor totius
Christianitatis*. Quem, inquam, textum in suo
robore fuisse, vsq; ad Panormitani tempus ip-
13 semet sępè laudatus affirmat. Verum ni me
mea fallit opinio, quodcumq; eripit dubium
idem *Nicolaus Papa, cap. si quis pecunia 79.* vbi
nullam prorsus dicit electionem simoniacam,
atq. electum non *Apostolicum*, sed *Apostaticū*
appellat. Confirmatur, quia Cardinales Papam
intrusum iudicare valent, vt docet *Ioann. Tur-
recremata 3. q. 1. in §. pateat num. 1. ex quo Hie-
ronymus Manfred. decis. 260.* & in electionem
Pontificis electi per metum, Cardinales deindè
consentire non possunt, vt ex nonnullis *citatus
Manfredus dec. 264.* ergo à pari.

14 His accedit *Constitut. Iulij II. citata*, quæ prę-
ter confirmationem omnium pœnarum, cano-
numq; in simoniacos conditorum, irritam Pō-
tificis declarat simoniacam electionem, his
verbis. *Non solum eiusmodi electio, vel assumptio,
eò ipso, nulla existat, & nullam sic electo, vel as-
sumpto administrandi in spiritualibus, & tempo-
ralibus facultatem tribuat, sed etiam contra di-
ctum sic electum, vel assumptum de simoniaca labe
à quocumq. Cardinali, qui eidem electioni inter-
fuerit, opponi, & excipi posse*. Hanc autem constitu-
tionem veteri iuri *cap. vbi periculum, & Clem.
Nè Romani*, contrariam non esse, vel limitandā
ostendimus *suprà num. 7.* imò si antiquiori ste-
mus iuri citatum *In nomine Domini dist. 23. & si
quis pecunia 79.* maius habebunt robur: Esse
15 verò quam diximus, *Constitutionem Iulij II.* de-
rogatam per *Constit. 85. Pij IV.* pace tantorum
virorum gratis dicitur; nam præter quàm, quòd
non in citata constitutione de hac re agitur à
Pio IV. sed in 82. in qua profectò Pontifex his
confirmat *Iulij II. assertam constitutionem; Vo-
lumus autem neq. per Prælatos, neq. per Recto-
res, aut Officiales præfatos, vltrà quam permitti-
tur Cardinales arctari: neq. præsentes has nostras
Constitutiones per Collegium Cardinalium vllo
modo alterari, corrigi, aut immutari posse; sed il-*

las

las coram omnibus de verbo ad verbum in prima Congregatione per obitum Pontificis fieri solita, & deindè post conclaues ingressum legi, aut iurari eò modò, quo leguntur, & iurantur constitutiones Iulij II. & aliorum prædecessorum nostrorum, quorum constitutionibus, & pœnis in eis contentis vltrà præmissa per hanc nostram constitutionem derogare non contendimus, sed magis eas confirmare, innouare, & corroborare. Quid clarius? Hinc *Azorius 2.par.lib.4 cap.5.quæst.6. §.de n- de quær.* exploratam omnino hanc nostram habet sententiam. Adde hanc eamdem Iulij constitutionem à *Gregorio XV*. paucos ante annos approbatam fuisse, *in constitutione de eligendo Summo Pontifice 13. incipiente. Æterni Patris Filius, edita anno 1601. 17. Kal. Decembr. §.19.* Vbi prohibentur omnes pactiones, conuentiones, & promissiones, & §.26. ait Pontifex, *Quibus constitutionibus* (nimirum Iulij II Pij IV. & Pauli IV. & alijs) *nisi in superius expressis, per hanc nostram derogare, non intendimus; sed eas in sui roboris firmitate relinquere*, sic pariter *Vrbanus VIII. in præsentia Pontifex Max. in sua 45. constitutione confirmatiua præallatæ Gregorij XV*. Neq. minus vsitatum videri potest nonnullas adhiberi à Summis Pontificibus exceptiones, vel causas nullitatis ad irritam declarandum electionem Papæ, non ritè habitam, cum quàplures antiquis addiderit *Gregor. XV. in sua Constitutione paulò ante laudata §.13. & 19.*

16 Textus autem *cap. si quis nu. 13. citatus* immeritò ab Aduersarijs reijcitur, nam, *si quis*, inquit, *pecunia, vel gratia humana, vel populari, seù militari tumultu, sine concordi, & canonica electione, &c.* Vbi in primis dictionem disiunctiuam, *vel*, perpendo; quæ cum inter diuersa .i. dissimiles ponatur, vt dixi *tomo 1. lib. 2. disput. 5. cap. 1. num. 11.* manifestè arguit enumerata distincta sanè capita esse, ex quibus vitium electionis desumendū est, ac proindè vnumquodque ex illis satis esse ad eam vitiandam; quò respexisse videtur textus dum ait, *sine concordi* quod quidem refertur ad tumultum: & *Canonica*, quæ excludit quamcumq; coactionem, vel minus liberum votum extortum vi pecuniæ, & gratiæ humanæ.

17 Nihilo sufficientius est, quod addunt Aduersarij fortassis ex *gloss. cap. si quis citata* desumptum; quia Pontifex nullum habet in terra superiorem, per quem emendari posset error in eius electione commissus, siquidem ille non esset adhuc Pontifex, inualidè electus, alioquin neq; electio hæretici, vel mulieris, vel non baptizati corrigi posset, & nullæ prorsus essent irritantes causæ super appositæ electionis Papæ, quas ex *Constitutione 13. Gregorij XV. §.19. cõfirmata ab Vrbano VIII. nunc Pontifice Max.* retulimus, cùm nullum habeat in terris Superiorem Pontifex, quod dici nequaquam potest, *quod aniles nugæ sane sunt*, etenim vt probè *Gregor. XV.* modo laudatus, non solum nulla est electio Summi Pontificis contra Canones, Constitutionesq; Pontificias habita, nullumq; ius tribuit, quinimò per eam electus non *Apostolicus, sed Apostaticus fit*, quæ vltima verba ex *cap. si quis pecunia modo cit.* deriuauit. De Papa etiam malè electo, multi scribuntur à *Bald. in l. final. in princ. C. seù rescindi non posse.* Verum cũ male instructa ratio exitum reperire nõ possit, addunt suprà citati Auctores nescio quam cõ-
19 suetudinem, qua derogatum volunt *Constitut. Iulij II.* Ceterum vel ab initio receptam non fuisse hanc constitutionem asserunt; idque non absolutè, sed in eorum Auctorum opinione cõstantèr dictum est, qui humanæ legis obligandi vim; ab acceptatione populi pendere docent, sic *Ioannes Driedo lib. 1. de libert. Christ cap. 1. consid. 2. Maior in 4. dist. 14. quæst 4 §. contra secundam conclusionem, Nauarr. summa cap. 23. num. 41. Felinus in cap. 1 de treg. & pace num. 12. Valentia tomo 2. disp. 7. quæst. 5 puncto 5.* qui addit iniustam alioquin esse legem humanam, si ea contenderet superior, etiam obligare subditos ad acceptationem, & probabilitèr idem sentit *Bonacina de legibus disp. 1. quæst. 1. punct. 4. num. 39. & ex Recentioribus Megala in 2 2. lib. 2. cap. 6. quæst. 3. n. 115. & 117. & alij*, & posset hoc idem affirmare *Filiucius* cohætester, qui quam exposuimus sententiam, ità amplexus est, vt *tom. 1. tract. 21. cap. vlt. nu. 429* scribat, leges humanas tacita sub conditione ferri, si populus
20 recipiat; at verò *Soarius*, qui in contrariam sic abijt opinionem, vt *de legibus 13. cap. 19. num. 8.* dixerit, nisi alitèr exprimatur, aut morali certitudine asseratur, legislator certè putãdus obligare independentèr ab acceptatione populi; quam sententiam communem habet, ac sequitur *Vasq. 1.2. disp. 156. cap 5. num. 36.* & penès eam, non video qua ratione *Soarius constitutionem Iulij* II. docuerit non esse in vigore, quia nõ fuerit acceptata, idq; certius est de legibus Papæ, cuius potestas non ab Ecclesia per electionem pendet, sed à Christo Domino proximè in eo, tanquam in capite totius Ecclesiæ constituitur; quapropter Pontificis imperium, ac regimen à membris minimè pendens est, vt probè citatus *Vasq. nu. 36.* Deindè etiam si primam admitteremus opinionem docentem omnes leges etiam Pontificias, de quibus expressè *Maior supra cit.* latas esse sub conditione cõsensus, atq; acceptationis populi; Vndè nam, non consensisse Cardinales, atq; Ecclesiam Iulianæ, constitutioni his Auctoribus constat, cum meridiana luce clarius, superioribus numeris, ostendimus contrarium. Quod si citati Auctores velint initio quidem obligasse Iulij constitutionem, & tamen consuetudine derogatam esse, nihilo probabilius est id assertum; Nam præter quam quod in *D. Thomæ sententia 1.2. quæst. 97. art. 3. ad 3. Soti lib. 1. de iust quæst. 7. art. 2. Vasq. 1.2. disp 177. cap. 2. nu. 3 & aliorum*, consuetudo subditorum non potest abrogare legem, repugnante Principe, vel Republica, aut tacitè saltem non consentiente, vbi præsertim agitur de lege Pontificia, de qua specialitèr *Antoninus 1. par. Theolog. tit. 10. cap vnico, §. 2. Conradus 1.2. quæst. 97. art. 3. Driedo lib. 1. de liber. Christiana cap. 12. parum à principio*; penès quam opinionem, repugnantibus Summis Põtificibus Iulij II. successoribus, atq; ipsius Iulij constitutionem approbantibus, vt paulò ante

osten-

ostendimus non potest cum probabilitate asse-
ri contraria consuetudine illi derogatum esse.
22 Illud sanè exploratum ab omnibus habetur in
quacumq; sententia ipsam consuetudinem vsu
introduci;quippè quæ est ius nó scriptum,quod
ex continuo, longoque vsu ortum est, quæ defi-
nitio consonat *cap. consuetudo dist. 1. adiuncta Glossa.* & inferunt ex Alphonso Rege Hispania-
rum à *Vasq. disp. 177. cap. 1.* Vsus vero est facti
23 alicuius, vel dicti continua, vel longa repetitio,
vti deducitur ex *Archidiacono de officio delegati, cap. quamuis in 6.* traditurque à *Vasq. citato,*
igitur ad consuetudinem longa, & continuata
series actuum requiritur, at quæ series actuum
continuatorum erit isthęc,cum in decem,& no-
uem electionibus, quæ à Iulio II. vsque ad Vr-
banum VIII. in præsentia Pontificem intercef-
sere, quod per historias nouerim, vel à maiori-
bus nostris acceperim, nulla neque vmbra pro-
motionis simoniacæ (Deo fauente) innotuit?
& sanè duos ad minimum actus requiri certum
est ad consuetudinem, sic *Hostiens. in cap. Venerabilem num. 40. de elect. Bero. cons. 142. n. 3. lib. 3. Azon. in sum cap. quæ vt longa consuet. Crescent. decis. 1. de consuet. aliàs 1. de præbend Rota decis. 160. nu. 5. & 6. p. 2 diuers & coram Buratto dec. 850. n. 43. & alij.* Consuetudo enim tantum ha-
bet de potentia, quantum de actu, & vsu, *Bald. cons. 17. vol. 2. Surd. cons. 325. nu. 15. Rota dec. 91. n. 4. par. 4.*
24 Ex quo etiam deducitur, neq. consuetudinē
contrariam per non vsum introduci potuisse,
nam cum ad eam requiratur vsus, per non vsum
sanè introduci proprie non potest, vt probè
Marcus Burgensis in l. 1. Tauri num. 164. & Vasq. 1. 2. cit. disp. 177. cap. 6. num. 54. Hinc non immo-
ror in assignando tempore necessario ad vsum,
continuationemque actuum; cum nulla horum
25 fuerit pro hac consuetudine,neq; etiam extra-
iudicialium, quorum continuatum vsum suffi-
cere ad consuetudinem, docet *Vasquez citatus, num. 52.* Addo consuetudinem non satis esse
probatam generalitèr, sed probandam esse in
specie,atq. indiuiduo in tali videlicet electione
simoniaca, illas bullas nó esse seruatas ex *Oldr. cons. 137. Anchar. cons. 330. n. 8 Aymon. cons. 96. n. 4. Rot. coram Greg. XV. dec. 45. n. 6. & 162. n. 2.*
neq. in ea fit extensio de vno ad alium casum,
Rot. coram Moneen. in alleg. 284. & coram Buratto dec. 383. n. 13. Demum cum rationabilis,&c.
debeat esse consuetudo .i. quæ non obest cano-
nibus institutis, Sanctorumq. Patrum doctrinæ
secundum *glos. cap. fin. de consuetud. D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. Archid. in 1. par. dist. 8. vers. frustra n. 5. Abb. cap. fin. de consuet. Rota dec. 28. n. 1. p. 3. Recens.* hæc, de qua loquimur exibilanda: Nec
modo irrationabilis,sed esset etiam peccati nu-
tritiua, quæ nec etjam inducitur per tempus
immemorabile, neq; iuramento firmatur, vt
Add. ad Buru. decis. 800. nu. 10. De hac discepta-
tione Pontificiæ electionis nihil quidem noui,
nec quod præter cæteros probatos Auctores
ipse sentirem videor adduxisse,sed potiùs anti-
quissimam sententiam sacrorum Canonum cō-
probatam sequutus, quibus, cœterisq. Pontifi-
cijs definitionibus totam hanc ratiocinatio-
nem libens, volensque submitto, nec latum
quidem vnguem, à quacumque etiam, haud
mihi nota,discedere audeo,cum cunctas,singu-
lasq. huiusmodi sanctiones deferi à me, dū qui-
dem spirare potero, nefas Iudicem.

CAPVT QVARTVM.

Vera sententia secundum ius naturale diuinum.

SVMMA.

Omnis venditio rerum spiritualium, vel commutatio pro pretio temporali, spectata ratione tantum supernaturali, est simoniaca iure naturali, n. 1.

Res spiritualis pretio compensari non potest, quare defectu causæ materialis eius venditio demonstratur nulla. n. 2.

Venditio rei spiritualis ostenditur nulla defectu causæ formalis, n. 3.

Nulla est emptio, & venditio rei spiritualis ex causa finali, n. 4.

Ex venditione spiritualium sequitur ea insinuari potius non spiritualia, nec supernaturalia, ac diuina ad salutem animarum ordinata, num. 5.

Emptione, ac venditione rerum spiritualium, & sacrarum ansa datur ea existimandi, Auctore Dæmone, facta, n. 6.

Ex causa efficienti nulla docetur vēditio, vel emptio rerum sacrarum, n. 7.

In lege gratiæ nulla sunt præcepta positiua diuina præterquàm fidei, ac Sacramentorum, num. 8.

Probatur nulla iure Diuino naturali venditio rerum sacrarum ex varijs textibus, numer. 9.

Ex iure Diuino naturali resultat obligatio restituendi in huiusmodi emptionibus, num. 9. & 10.

Disiunctiua clausula non facit copulatum sensum, num. 11.

Dictio vel collígatio est disiunctiua, ibid.

Dictio vel pro & nonnunquam vsurpatur, n. 12.

Probatur conclusio ex capit. si quis 1. quæst. 3. *num. 13.*

Reijcitur solutio Soarij, ibid.

Non potest Papa facere, vt quod iure naturali Diuino simoniacum est, tale non sit, ibid.

Ecclesiasticum beneficium formaliter consideratum, quatenus est ius fructuum, ex officio sacro debitorum, iure diuino, est inuendibile, num. 14.

Ecclesiasticum beneficium materialitèr inspectū, vt ius ad fructus, non considerato eius subiecto, causa, vel essentia, vndè quasi manat à Papa saltem est vendibile, n. 15.

Stando iuri Diuino naturali etiam ab Episcopo posset hoc pacto sumptum beneficium validè vendi, secus tamen ex vi ecclesiastici iuris, num.16.

Omnes Prælati Papa inferiores resignantes titulos, necessario resignare censentur fructus, num.17.

Exigens aliquid temporale ex vi iuris ad fructus fundati in re sacra, censetur exigere pro re, vel officio sacro,n.18.

Qui vendit quidpiam conflatum ex spirituali, ac temporali, ex præsumptione, censetur vtrumq. vendere, n.19.

Beneficium, secundum temporale, vendere, vel pecunia alienare, vel emere est simonia secundum ecclesiasticum ius, n.20.

1 SIt prima assertio; Omnis venditio, & cõmutatio rerum spiritualium cuiuscumq. generis ex assignatis *notab.4.cap.1.* pro pro pretio temporali, si consecrationis habeatur in ea ratio, vel eius quod supra naturam, est simoniaca iure Diuino, inuoluente naturale, & prohibita; sic si quis Sacramenta, vel Sacramentalia, vel spirituales vendat functiones potestatis, aut si pluris vendat pixidem auream, vel Calicem consecratum, quàm non consecratum, globulos benedictos, quàm non benedictos, idque neq. ob laborem, vel sumptus habitos, vt eos benedicere curaret, sed ob ipsam benedictionem. Conclusio hæc consensu Doctorum *superioris cap. num.4. laudatorum* satis abundè firmata est. Probatur prætereà ex *sacra pagina 4. Regum 5.* nam Giezi lepra diuinitus percutitur, quòd temerario ausu pecuniã pro curatione lepræ, per miraculum facta, exegerat, vt etiam refertur *cap. Qui studet ex Gregorio Nazianzeno 1.quæst.1.* Secundo ex Diuo Thoma huius sententiæ præ omnibus, acerrimo defensore, quem si legissent, vel contrariæ sententiæ perpendissent Auctores, neque ei adscripsissent, neq. citassent eiusdem loca, in quibus incidentèr, & non ex instituto rem pertractat, vt igitur Angelici *quæst.100.art.1.* nonnullis adiunctis, declarationis ergo, vtar argumento, sic meam corroboro sententiam. Res spiritualis quæcumque illa sit, neq. materia venditionis est, neq. sub dominio hominis, ad libitum illam alienantis: neq. ad emolumentum temporale comparandum data, neq. humana industria vendicanda; sed à Deo gratis concessa; igitur si vendatur iure naturali, ac diuino, inualidè vendetur: Consequentia manifesta est, atq. ex probatione antecedentis patebit, quod omnium causarum, materialis, formalis, finalis, atq; efficientis complexione firmatur, quarum defectu, quam diximus venditio est nulla. Itaq.
2 probatur antecedens quoad materiam, quia res spiritualis terreno minimè potest pretio compensari ad instar sapientiæ, quæ dicitur *Prouerb. 3. pretiosior est cunctis opibus.* Quamobrẽ merito columna fidei, ac petra fundamentalis Ecclesiæ *Petrus actor.3.* Primogenito Diaboli Simoni mago, dixit *pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri* .i. quia voluisti, quod natura sua non est pretio estimabile, vtpotè superioris generis, superq. vires naturæ, ac libera Dei voluntate dandum, cum vili fæce pecuniæ comparare, ergo materia non est venditionis, quippeq. *pactio est mercis pro pretio ex l.1.ff.de contrah. empt.* Quocircà probè *Tharasius Constantinopolitanus Episcopus in quadã epist. ad Hadrianum Papam habetur cap. eos 1.q.1. Tolerabilitèr est (ait) Macadonij, & eorum, qui circa ipsum sunt Sancti Spiritus impugnatorum hæresis impias; illi enim creaturam, & seruum Dei Patris, & Filij, Spiritum Sanctum delirando fatentur: isti verò (.i. Simoniaci) eumdẽ Spiritum Sanctum efficiunt suum seruum: similitèr, & qui emit Dominus eius volens esse, quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit.* Hinc prætereà sic arguo. Merx, quæ venditione in alterum transferri potest, sub dominio esse debet vendentis, vt ex modo allata venditionis definitione patet, & indicare videtur *Tharasius*, & quia quod quis non habet, alteri dare non potest, per se, atq. ex naturali iure, legumq. dispositione, cum saltem accedente traditione dominium rei venditæ transferatur in emptorem, *l. traditionibus 92. C.de pactis, iuncta simul l. nunquam 31.ff de acquir.rer.domin.* Ergo per se loquendo res, quæ venditione alienatur sub dominio necesse est esse emptoris. atqui Prælatus Ecclesiæ spiritualium rerum non est Dominus, sed dispensator ex *1.ad Corinth.4. Sic nos existimẽt homo, vt ministros Christi, & dispensatores Ministeriorum Dei,* vt infra *lib.6. disput.4. cap.5.& 6.& disp.7.cap.2.à nu.9.* demonstrabimus.

3 Hinc inualidam hanc esse venditionem defectu formæ, nimirum consensus, colligitur, cum non possit aliquis validè in rei alienationem consentire, quæ sua, per se loquendo, non sit, vt à Doctoribus traditur, venditionis, atque emptionis contractum expendentibus. Confirmatur argumento *Angelici Doctoris citato art.6.* Nullus licitè potest retinere, quod contra voluntatem Domini acquisiuit; vt si quis dispensator de rebus Domini sui, contra ejus voluntatem, atque ordinationem alicui daret, ea, qui perciperet, retinere non posset: atqui Dominus, cuius Prælati sunt dispensatores gratis danda spiritualia eis præcepit, per *Matth.10* ergo qui ea hoc pacto comparauit, retinere non poterit.

4 Probatur deindè ex causa finali, quod huiusmodi spiritualia minimè mortalibus concessa sunt ad temporalia emolumenta, sed ad fructũ euangelicum, animarumq. salutem, vti patet ex *Matthæo.* vbi prius quàm auream expressisset sententiam Dominus, ac Magister noster Christus, *Gratis accepistis, gratis date, euntes* (dixit) *prædicate, dicentes, quia appropinquauit Regnum cælorum, infirmos curate, mortuos resuscitate, leprosos mundate, Dæmones eijcite; gratis accepistis, gratis date.* Ad hunc nempè solum finem nobis ea esse concessa demonstrans; ergo absolutum horum actuum nobis datũ non est dominiũ, vel vsus ad libitum, verũ dispensatio sola cõcessa ad spiritualem proximorum vtilitatem; ergo

dum

dum venditur, & inualidè venditur, & iniuria
fit Deo: tùm quia vsurpatur eorum dominium:
tùm quia impeditur finis, ad quem huiusmodi
rerum spiritualium datur facultas.
5 Ex his etiam vlterius sequitur venditione,
atq; emptione rerum spiritualium, eas insinua-
ri non esse diuinas, ac supernaturales ad salutē
pertinentes, & conducentes æternam, sed ad
caducam, breuemq; huius vitæ vsuram, & com-
modum dumtaxat spectantes; quòd cœtera, quę
6 venduntur, huius sunt conditionis. Prætereà
daretur ad suspicionem effingendam occasio,
qua non virtute diuina huiusmodi supernatu-
ralia fieri, opinarentur nonnulli, sed Cacode-
monis arte, totumq. saluationis negotium fictì-
tiè transigi, atq; ad quæstum comparandum or-
dinatum, vt probè prosequitur *Lessius lib. 2. de*
iust. cap. 35. dub. 2. n. 15.
7 Deinùm hoc idem, ex causa efficiente, atque
origine, vt cum *D. Thom. ad fin. art. 1. in corpore*
loquar, probatur; quia donum spirituale talis est
conditionis, vt humana non possit industria
comparari; quarè nec pecunia, vel alio est tem-
porali pretio æstimabile, atq; à solo Deo dari
potest, atq; ità de facto datum, quod per Do-
minicam sententiā suprà relatam *Gratis accepi-*
stis, &c. expressam fuisse tradit *laudatus D. Tho-*
mas; igitur à primò ad vltimum ex omnibus
quatuor causis compertum est, huiusmodi rerū
sacrarum venditionem, atq; emptionem iure
etiam naturali esse nullā. Eò vel maximè, quod
8 in lege gratiæ nulla videntur esse præcepta po-
sitiua diuina, præterquam fidei, & sacramento-
rum ex communi sententia cum *D. Thoma 1. 2.*
q. 100. art. 2. cum igitur, vt probè *Sotus*, simoniæ
prohibitio ad Sacramenta non pertineat, fit, vt
in Euangelio nonnisi tanquam res naturali prę-
9 cepto prohibita, sit expressa. Hanc eandem va-
rij explicant text. quorum nonnullis hic agā ex
cap. si quis neq; 1. q. 2. vbi habetur, vt qui in vita
sua non spontè reliquerit, dignitatem scilicet si-
moniacè acceptam, *in æternum peribit*. Quæro
igitur ex qua radice, restitutionis hæc obliga-
tio pullulat? non ex ecclesiastica prohibitione,
tùm quia hæc per allatum textum non statui-
tur, sed supponitur potiùs, & per aliud ius ca-
nonicum hanc esse irritationis pœnam imposi-
tam negat *Soarius lib. 4. de simonia cap. 57. nu. 23.*
tùm quia probabiliùs iudicat *idemmet Auctor*
num. 24. in antiquioribus decretorum iuribus,
hanc irritationis pœnam non esse satis expres-
sam; igitur ex iure naturali diuino restituendæ
manat obligatio rei, seù dignitatis simoniacè
comparatæ.
10 Respondere quis posset ex contraria senten-
tia scriptoribus, obligationem restituendi, & se
abdicandi ea dignitate, ex indignitate proma-
nare personæ; etenim non de qualicumq; in al-
legato textu est sermo, sed de persona indigna,
quippe quæ, ni ea se abdicaret dignitate in malo
absq; dubio esset statu. Verum enim verò vio-
lentam hanc esse citati capitis interpretationē,
exploratum habeo; quòd cum disiunctiua vta-
tur semper formula, qua vitiosos ab Episcopali
dignitate reiicit; tandem ad rem nostram sub
eadem addit, *vel sordidis precibus oris, siuè ma-*
nuali seruitio, siuè fraudulento munusculo Episco-
palem, seù sacerdotalem, non lucro animarum, sed
inanis gloriæ auaritia fultus, dignitatē acceperit,
& in vita sua non spontè reliquerit, &c. Disiun-
11 ctiuam verò clausulam non copulatum facere
sensum, hoc in loco, mihi est certū, nam dictio,
vel, natura sua, vt ait *Festus lib. 19.* colligatio est
disiunctiua, quæ quidem in altero ex duobus
verificatur, *l. vbi autem, §. qui illud, de verborum*
obligat. igitur si quis sordidis precibus oris, &c.
dignitatem aucupatus fuerit, tenebitur prose-
12 ctò se abdicare, quamuis secundum cœtera
probus esset. Particulam vero *vel*, pro *&* con-
iunctiuè, non me latet, nonnunquam accipi pos-
se, vt impropriè, vt notat *Abbas cap. qualiter, &*
quando il secōndo, num. 30. neq; hic non disiun-
gere dici potest per ea, quæ *Bart. affert l. supra*
iter. ff. de aqu. & aqu. pluuial. arcendis: Cœterùm
circa hanc particulam nonnulla tradidimus,
tom. 1. lib. 3. disp. 1. cap. 2. num. 10. & 11. Instabis
eisdem Auctoribus de simonia in ordine sacro
simoniacè accepto clarè citatum textum loqui.
Respondeo, non modo de sacerdotio sermonē
habere, verum de Episcopali dignitate, quæ
etiam electione, per ius ad rem, vt suo loco di-
cemus, acquiritur.
13 Demùm probatur assertio ex *cap. si quis da-*
tur 1. q. 3. vbi de beneficio *Gregor. Papa* simo-
niacè suscepto, agens: *Rationis ergo* (ait) *vigore*
cogitur, quod iniustè receperit, restituere, & quid-
quid turpis lucri gratia receperat non tenere; cu-
ius textus euidentia, licet tanta sit, vt candidi
lectoris primum etiam intuitum perstringat,
omnemq; dubij rationem expungat, ad contra-
ctum simoniacum iure naturæ nullum asseren-
dum Aduersarios tamen nō conuincit, qui qui-
dem primum respondent eodem teneri modo
simoniacum ad restitutionem, ac super in
eodem textu dicitur perpetua mulctandus
damnatione. Verum bona tantorum virorum
venia, nobis ipsi ministrant arma; siquidem non
ex iure humano tantum, sed naturali diuino, cō-
tra quod quis peccat ob simoniacam acceptio-
nem rei sacræ, perpetua damnandus est pœna;
etenim si per *Soarium*, vt probè quidem *lib. 4.*
cap. 9. num. 28. contra dictamen sanè fuisset na-
turæ, venditio sacerdotij naturalis ordinis, quæ
etiam dignitas fuisset in pura natura, conside-
rata, vt relata pariter ad Deum eius Auctorem;
quantò magis sacerdotij venditio nunc, incluso
fidei, & gratiæ ordine, quippe quæ specialiori
nomine non ideò est mala, quia prohibita, sed
quia mala est, & contra naturam rationalem,
eiusq. dictamen, idcircò prohibita, vt *idemmet*
Auctor doctè *ibid.* asserit: igitur ex se meretur
pœnam perpetuæ damnationis, etiam secluso
iure ecclesiastico; Hinc sequutus *D. Thomam*
1. 2. q. 96. art. 5. Nauarr. summ. cap. 23. num. 118.
versic. secundo. optimè, ait, non posse Papam ef-
ficere, quod actus, qui est iure naturali diui-
no simoniacus absque adminiculo iuris huma-
ni, desinat esse simoniacus; ergo eodem iure,
quem indicauimus supra ex *cap. si quis* contra-
ctus non tenet, eritq; nullus, rationis igitur vi-
gore, non est lata lex positiua ab Ecclesia, si-
moniacum cogens ad restitutionem, iniquè su-

scepti; cùm hoc non habeat textus, sed rationis vigore cogitur quisquis restituere, quod iniustè accepit, quæ naturalis obligatio per dictum textum exprimitur. Præterea tametsi Aduersarijs illam concedamus interpretationem, mihi sanè dabunt illi, rationis vi sancitam esse legem positiuam, qua cogitur simoniacus restituere, quæ iniustè cœperit, hæc enim est interpretatio; ex qua sic arguo; igitur lex ecclesiastica pecuniam iubet iniustè acceptam restituere; ergò vt materiam, supponit ipsam iniustam acceptionem: ergò antea erat iniusta; non per eamdem legem, ad quam materia illa præsupponitur, igitur ex se, & sua natura; Plures missos facio text. clarè hoc idem indicantes, & qui expressiores optat; legat *cap. quis studet, 1. q. 1. & cap. quam pio, eodem q. 2.*

14 Hinc tertia sit assertio. Ecclesiasticum beneficium formalitèr consideratum, quatenus ius est fructuum, competens per sacrum officium, iure diuino est inuendibile; quo sensu communiori subscribo Theologorum sententiæ, beneficia diuino iure inuendibilia esse dicenti, sic *caietan. tom. 2. tract. 9. q. 1. Victor. de simonia nu. 42. Sotus lib. 9. de iust. q. 7. art. 1. & ex Recentioribus Leonardus Lessius lib. 2. de iust. & iure cap. 35. dub. 2. num.* 18. Ratio autem est, quod ius ad fructus ex sacro ministerio, vel officio pullulat, in quo radicitus fundatur, vt autem sacrum officium venditioni obnoxium esse non potest, ità neq; etiam, & ius ipsum ad fructum ab eo ducens ortum; Nec, Me iudice, *Nauarr.* contrarium intendit; imò hoc ipsum optimo firmat syllogismo, hunc in modum constructo. Omne spirituale a nobis prima declaratum assertione est inuendibile iure naturali diuino; imò, & ecclesiæ per potestatem ei diuinitus concessam, vti benè probat *Caietanus laudatus*; at qui omne beneficium, vt sic formalitèr sumptum est ius spirituale, vt tradunt communitèr tùm *D. Thomas 2. 2. q.* 100. *art. 4. tùm Canonistæ* passim; omne igitur beneficium ecclesiasticum est inuendibile.

15 Quarta conclusio. Ecclesiasticum beneficium materialitèr sumptum non quatenus est ius in re spirituali fundatum, ab eaq; ortum habens, à Papa vendi, vel alienari pecunia potest. Declaratur, nam beneficium Ecclesiasticum, siuè consideratum in se, atq. in ordine ad fructus, non autem subiectiuè per ordinem ad subiectum, in quo fundatur, neq; tanquam effectus, siuè proprietas per ordinem ad essentiam, vel causam, ex qua manat, etenim hoc ius explicari penès hanc assertionem potest, vt relatio, vt potentia, vt accidens, vt proprietas, & vt effectus; si vt relatio expendenda est in ordine ad terminum, id est ad fructus expresè, non considerato explicitè eius fundamento; si vt facultas, seù potētia, per ordinem ad actionem percipiendi fructus, tanquam ad terminum acquisitionis, si vt accidens paritèr formalissimè sumptum considerandum est, non inuoluto expresè subiecto: sic etiam si tanquam proprietas, quæ sumenda est, non perpensa essentia, vndè manat: Demum si vt effectus intelligitur in se sumendus, non veluti à tali causa productus. Hoc autem pacto metaphysicè etiam abstractiuè declaratæ, huic sententiæ videtur fauere *Adrianus quodlibet. 9. ad 5. principali pro ea beneficia ratione iuris fructuum posse vendi, si Papa intendat vendere ius fructuum, non mediante aliquo officio spirituali: secus autem si mediante tali officio*. Accedit Canonistarum consensus Auctore *Nauarro citato, & Lessio cap. 35. dub. 2. num. 18. quidquid in cap. de simonia, & cap. extirpandæ, de prebend. nu. 83.* Abbas distinguens inter curata, & simplicia beneficia in contrarium dixisse videatur; ratio autem est, quòd sicut Papa beneficia potest extinguere, alijs vnire, diuidere, reditus augere, minuere, & per *cap. ex parte de constit. cap. maioribus. & cap. extirpandæ in princip. §. qui vero de prebend. cap. sicut vnire, de excess. Prelat.* & per horum expositores, potest etiam partem redituum beneficiorum vacantium, & non vacantium, applicare de consensu beneficiatorum *Auctore Nauarr cit.* imò absq; eo, ex iusta causa ad bellum pium peragendum, vel quidpiam aliud ad maiorem Dei Opt. Max. gloriam cedens; ità pari pacto vendere, aliaq; ratione, quod temporale in beneficijs ecclesiasticis est, alienare. Confirmatur, quia hoc eodem pacto calix, vestis, & vasa consecrata poterunt vendi; ergò à pari, sicut enim beneficio Ecclesiastico sunt annexa iura clericalia, ità calici aurum, argentū vasi, sericum vesti sacræ; igitur sicut Papa, nec quidem mutata forma potest hæc, hisq. similia vendere, ità, & beneficia; Siquidem illa connexio inter ius ad fructus, & officium clericale tanta non est, vt sicut varijs immutari potest modis per Papam, non valeat etiam tolli: nam esto. *Qui altari inseruit, de altari participare debet, ex Apost. 1. ad Corinth. 9.* petatq. aliquod ius ad temporale, ex quo viuat, vel aliquod officiū ecclesiasticum, ex cuius administratione, ad alimenta sibi deriuet necessaria; verum ius ad tales fructus, necessariò minimè petit, hoc fundamentum, talis nimirum officij, quod alio titulo posset, alia cum re connecti, & alteri deberi, igitur ex iusta causa poterit vendere Papa reditus mille aureorum Episcopatus, integros habentes reditus decem millium, quin vllam faciat separationem, vt notat *Nauarr. laudatus.*

16 Consultò dixi saltem à Papa id fieri posse, quia quamuis, quod probè indicauit *Lessius n. 9.* Stando iuri diuino naturali, huiusmodi temporalis alienatio, vel venditio valida esset, etiam ab Episcopis habita, cum eadem de omnibus sit ratio, at meritò cautum est iure canonico, solique Pontifici reseruatum, vti patet ex *tit. vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.*

17 Omnibus igitur alijs Papa inferioribus hæc
denegatur facultas, qui quidem si resignant titulum, simul etiam resignare teuentur fructus,
& hoc ipso ius ad eos titulo annexos suscipere
18 censeatur quicumq. titulum accepit. Hinc fit è
contra exigentem aliquid temporale pro iure
fructuum, censeri pro officio exegisse, quòd ius
fructuum in alterum transferre non poterat, nisi
medio titulo: quamobrem de illo præsumetur
19 simoniacè peccasse, in ius Diuinum. Et vendens
abso-

abſolutè beneficium, vel quidpiam ex re ſpirituali,ac pecuniaria conſtans,cenſetur vendere verumq; iuxtà *cap. ſi quis obiecerit* 1.*q.*3. idquè verum eſſe notauit *Nauarr. citatus §. noto quod quamuis*,ſecundum præſumptionem,& illuſtrabimus *ſeq.cap.n.*13.

20 Quinta concluſio. Si beneficium, non quoad ſpirituale, ſed quoad temporale vendatur modo ſuperiori aſſertione nu.15.declarato,non eſt ſimonia iuris diuini, ſed eccleſiaſtici. Pratèr q. ſi Auctores primæ ſententiæ aliud nollent, duces mihi profectò eſſent, vt ſunt *Theologi ferè omnes,& Canoniſtæ in cap.quæſitum,& cap.cum olim,de rerum permutatione*, qui aliquam docèt inuectam eſſe ſimoniam ſolo eccleſiaſtico iure. Probatur, quòd omnium calculis hæc venditio beneficiorum, ſimoniaca eſſe dicitur; id enim quamplures allati Doctores expreſsè tradunt, idq; canones ſignificant in prima aſſertione adducti,'atqui non eſt ſimoniaca ex iure diuino, ſi aliud emere,aut vendere non intendatur,quam illud temporale, ius videlicet ad fructus, igitur ſimoniaca erit ex iure humano.Potuit enim ſua lege eccleſia præſtare, vt quod natura ſua ob partem temporalem obnoxium erat venditioni, eius expers ſit, neq; vendibile ob partem ſpiritualem, temporali annexam, ex reuerentia nimirum, quæ illi debetur ex ſe, etiam ſi aliam, præter quàm habet,eidem parti ſpirituali non adiungat ſanctitatem, ſeù conſecrationem: ſic ſacrum locum reddit immunem, vt ex eo reum per vim abſtrahens Iudex ſæcularis,non modo peccet contra obedientiam materialitèr;ac generalitèr, ſed propriè contra virtutem religionis, lociq. ſanctitatem; quæ ſpecifica ratio materiæ, eſt ab Eccleſiaſtica lege: reddidit etiam immunem ſacris initiatum, quem ſi ad propriũ tribunal Iudex traheret ſecularis,in religionem delinqueret: hoc igitur modo, & beneficium penès partem temporalem iure naturæ vendibile, & à venditione reddidit immunem, ità vt illud,qui vendet in religionem peccet.Quomodo autem Papa poſſit eſſe ſimoniacus *num.*31. *&* 32. ſequentis capitis dicemus. Qua verò ratione diſpenſare ſecum,& cum alijs in lege hæc à nu.35. diſputandum.

CAPVT QVINTVM.

Inferuntur ex vera ſententia nonnulla ad praxim.

SVMMA.

*Simoniæ mentali intrinſeca eſt malitia, non ſecus ac mendacio,atq; adulterio,n.*1.

*Simonia formaliſſimè ſumpta nullo pacto eſt licita: materialitèr autem acceptam concedere,dedeceret diuinam ſapientiam,& maieſtatẽ n.*2.*&* 3.

*Quomodo ad redimendam vexationẽ pro Sacramentorum vſu poſſit pecunia dari, nu.*4. *remiſſiuè.*

*Ex ſimonia contra ius naturale diuinum oritur obligatio reſtituendi, nec non reſtitutio fructuũ, n.*5.*&* 6.

*Quomodo Præſulatus alienatio per pecuniam ſit contra naturale ius diuinum,& quomodo cõtra ius eccleſiaſticum, n.*7.

*Promiſſione ſuffragij ad Epiſcopatus electionem non incurritur ſimonia, n.*8.

*Nullus tenetur promiſſione, cũ peccato executioni mandanda,n.*9.

*Conuentio cum Familiari Pontificis, conſentiendi in penſionem a Papa ſuper Epiſcopatum, Familiaris ope impetratum, imponendam, realis ſimoniaca eſt, n.*10.

*Si quis ex pacto Neapoli amicum Romæ degentem de vacanti moneret, licet hic nactus illam Cathedralem grati animi, ergo ſuper eam procuraret penſionem, amico, à quo certior factus eſt, dandam, ſimoniam non committeret, num.*11.

*Res permanentes ſacræ ſimoniacè acquiſitæ inualidè, & cum onere habentur reſtitutionis, nu.*12.

*Ius Patronatus, vt quid ſpirituale inuendibile eſt omni iure, & contractus talis nullus, & reſtitutioni obnoxius eſt,n.*13.

Imò vt de cęteris beneficijs de eo, quoad hoc ſentiendum, ibid.

*Ex venditione, ſeù emptione penſionis ſaltem clericalis in auctoritate fiat Papæ, ſimonia committitur,n.*14.

*Simonia in penſione, vel iure patronato excommunicationem non inducit,n.*15.

*Valida eſt officiorum venditio,n.*16.

*Nonnunquam ſimonia intercedit iure ſaltem eccleſiaſtico, licet non commiſſa ab eligendo, vel electio ad beneficium,n.*17.

*Sciens ſimoniam committi, nec verè diſſcutiens, promotus cenſetur eam commiſiſſe,n.*18.

*Sciens, atq. expreſsè contradicens, nè pecunia intercedat, quando electus, non erit ſimoniacus, nu.*19.

*Et ſi electoris, aut alterius negotium gerentis ſimoniæ repugnet, ni præſtet id efficacitèr electus,eius particeps erit, inualidaq; erit collatio, nu.*20.

*Si merè ignorantèr ſe habeat electus circa ſimoniam ab alio commiſſam, probabilius eſt iure eccleſiaſtico eius electionem non eſſe irritam, ſed irritandam, n.*21.

*Licet iure naturæ non teneretur renunciare, vel ſe abdicare beneficio, neq fructus reſtituere ignorans ſimoniam in eo commiſſam; tenetur tamẽ iure eccleſiaſtico, vbi ſciuerit etiam non expectata ſententia,n.*22.

*Dummodò pecunia electi ignorantis non eſſet in odium,& damnum data,n.*23.

*In ignorantem ſimoniam commiſſam, & bona fide beneficium poſſidentem, per triennium actio non poteſt admitti,neq. lis,n.*24.

Ignorans ſimoniam à tertio commiſſam in eum, ſi acerbis verbis ob dubium, ſuſpicionem, vel ad cautelam ſerio egerit, neque cenſendus

dus simoniacus, teque eius electio irrita, nu. 25.

Qui expers est simoniæ ab alio commissæ, etiam si in eam verbis servus egisset, si tamen antequã beneficium obtineat, pecuniam ab eo solutam compenset, simoniam contrahet, redditque nullam electionem, per retrotractionem, nu. 26.

Post obtemptum autem beneficium, Expers aliàs simoniæ si pecuniam restituat à tertia persona simoniacè solutam, ex liberalitate, vel alio bono motiuo non inficiet se simonia, secus si eam soluat, quasi fructum simoniacum approbans, nu. 27.

Papa simoniacus non potest censuras subire latas in simoniacos nu. 28.

Censuras in simoniacos statutas nõ contrahet quis cum Pontifice simoniacè agens, n. 29.

Non incurrent excõmunicationem latam ab Episcopo contra lusores aleæ ludentes cum ipsomet Episcopo, n. 30.

Incurrere simoniam iure diuino naturali prohibitam potest Summus Pontifex, imò grauiorem pro ratione maioris dignitatis, n. 31.

Potest etiam Papa peccato se inficere simonia solo iure ecclesiastico prohibita, nu. 32.

Summus Princeps ad suas, reliquasq. leges humanas seruandas ex iure naturæ directiuè tenetur, nu. 33.

Non potest directè Summus Princeps in iure naturæ dispensare, ex quo tenetur se conformare Reipublicæ, suisq. membris, n. 34.

Non potest ex affectu obediẽtiæ se adaptare Princeps propriis, vel humani iuris legibus, neq; ex contrario affectu in illas peccare, sed, peccabit pro ratione materiæ legis humanæ præcipientis ibid. & n. 35.

Potest nonnunquam Princeps peculiares ferre leges subditos solos obligantes, n. 36.

1 EX his, quæ superioribus capitibus cõplexi sumus sequitur primo, simoniã absolutè sumptam intrinsecum ex se sapere malum, non secus, ac mendacium, vel adulterium, sic *Lessius dub. 2. nu. 16.*

2 Vtrum autem de absoluta Dei potentia concedi tanquam licita possit simonia, est disceptatio inter Doctores, quàm cum ex instituto non habeam decidendam, illud solum non præteribo, formalissimè loquendo repugnantiam inuoluere, simoniam asserere licitam, idest rem spiritualem pretio æstimari, quasi pluris illa non valeret, quàm oblata pecunia, inuolueret enim vel contrarium iudicium, vel malitiam intrinsecam, cùm spiritualis, vel sacræ rei natura superioris sanè sit ordinis, indigna sanè pretio tẽporali æstimari, quin intendat falsum iudicium,

3 vel peruersos affectus. Et quamuis omnipotentiæ Dei summi omnium Domini, concedere nõ repugnaret, vt ex nonnullis supernaturalibus aptis ad commodum temporale inducendum captaretur lucrum, ex dono conferendæ sanitatis v.g. Verum repugnare videretur sapientiæ eiusdem, ac maiestati, quã dedeceret huiusmodi supernaturales gratias ad lucra concedere: sic Theologi melioris notæ, neq. inuoluere repugnantiam vnionem docent hypostaticam, factam ad naturã irrationalem, spectata Dei omnipotentia; inuoluere tamen si eam cum decore, maiestate, atq. infinita Dei sapientia, pro captu saltem nostro, componamus.

4 Qua autem ratione sub alio motiuo redimẽdæ præsertim vexationis possit pro Sacramentis, rebusq. spiritualibus pecunia dari, legat, qui cupit *Lessium dub. 7.* & nos nonnihil cap. vltimo huius disputationis à nu. 47. ac deinceps dicemus.

5 Sequitur secundo, simoniacum contractum non modo iure ecclesiastico semper esse prohibitum, sed ex eo; quod iure naturali etiam sit vetitus, oriri obligationem restituendi, nullo ẽt intercedente iure ecclesiastico.

6 Sequitur tertiò. Beneficia ecclesiastica tùm iure naturali diuino esse inuendibilia, & simoniacè acquisita, inualidè acquiri, nec tuta conscientia retineri, vrgente in ea obligatione illa dimittendi, & restituendi fructus, etiam ante Iudicis sententiam, vt constat ex *num. 11. & 12. superior. cap.* & præter ibi dicta vnico perstringit verbo *D. Thomas mox laudandus, hoc quod aliquis priuetur eo, quod accepit, nõ solum est pœna peccati, sed etiam quandoq; est effectus acquisitionis iniustæ,* tùm etiam vt modo indicaui, & cap. 3. prosequutus sum iure ecclesiastico inuẽdibile est beneficium. Itaq. qui simoniacè sibi beneficium etiam Episcopale, comparauit, ad se illo abdicandum tenetur vnà cũ fructibus perceptis, vel sua culpa non perceptis, spontè, atq. in conscientia, ante omnem condemnationem, deductis expẽsis, in vtilitatem Ecclesiæ, beneficij, aut in colligendis fructibus factis, iuxtà generales restitutionis regulas, vt probè *D. Thomas 2. 2. quæst. 100. art. 6. ad 3. Cassad. decis. 6. de præbend. Nauarr. consil. 9. de simonia. Soar. lib. 4. c. 57. n. 25. & 26.*

6 Infertur quartò. Episcopatum considerari posse, primum adequatè sumptum, quatenus cõprehendit potestatem, dignitatem, spirituale ius ad fructus, & quidquid reliqui habet: secundò inadequatè penès spiritualia tantum: tertiò secundum ius temporale nimirum, & spirituale simul ad fructus, fundatum in spirituali officio, potestate, ac dignitate: quartò secundũ ius præcisè sumptum ad fructus, vt sic, minimè exprimens clarè aliquid spirituale. Tribus primis modis Episcopatum alienare pecunia contra ius est naturale diuinum, nec non ecclesiasticum etiam: quartò contra ius tantum ecclesiasticum.

8 Infertur quintò. Eligentem in Episcopum aliquem, cui proprium promiserat suffragium, qua promissione videbatur obligatus, simoniacum non esse, quòd illa electione, promissione, siuè collatione nullum legale, sed antedotale debitum remittitur, quippe quòd vim non habet pretij, vt clarè *S. Thomas 2. 2. quæst. 78. art. 2. ad 2. Nauarr. summa cap. 23. num. 106. ad quartum.*

9 Obijcies ergò si quis alteri suffragium promitteret ad electionem, promotionem, vel nominationem ad Episcopatum, quæ quidem promissio acceptaretur ab eligendo, vel absolutè, vel sub onerosa conditione, simoniacè illum elige-

eligeret, quòd acceptata promissio, præsertim sub conditione onerosa obligationem patit iustitiæ, vt probabilis habet opinio, cum tunc rationem seruet pacti, vt probè *Bart. in l. iurisgentium, §. igitur, ff. de pact. Abb. cap. 1. de pactis, n. 4. Molina tom. 2. de iustitia, tract. 2. disput. 252. §. pactum, seu pactio, & eruditè Sanch. lib. 1. de matr. disput. 5. à num. 20. ac alij.* Atqui liberati obligatione iustitiæ est pretio æstimabile, sicuti etiam est conditio onerosa, quam subijt eligendus, vt eligeretur; igitur temporale acciperetur eo tūc quod daretur principalitèr pro spirituali, fauet *D. Thom. laudatus,* qui vsuram ait esse collationē beneficij ex iustitia debiti, ob mutuum; sic à pari hic fauet etiam *Innocent. de ætat. & qualitate.* Respondeo vel is, qui promisit, licitè potest promissis eligendo, stare, vel non; si licitè: ergò ex iustitia non tenetur id præstare, quòd promisit, & consequentèr intentum habemus: si illicitè, ergo ex iustitia non tenetur id præstare, quòd promisit, & consequentèr eadem est ratio, ac de simplici promissione antedotāli; etenim regula generalis est, nullum ex promissione etiam iurata teneri, quam exécutioni mandare absque culpa minimè potest ex *cap. quamuis pactum, de pactis in 6. & cap. cùm contingat, de iure iurando, & docent Abbas ibi num. 7. Molina tom. 1. de iust. disput. 149. col. 3. versic. his exemplis, ac deinceps, & tom. 2. disput. 171. col. 5. vers. hoc tamen loco, Soarius tom. 2. de relig. tract. de iuram. lib. 2. cap. 22. num. 3. Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 32. num 1. & 15. & in summa lib. 3. cap. 11. n. 19.*

10 Infertur sextò; Si quis cum Papæ Familiari conueniret, vt Episcopatum modo vacantem sibi impetraret, vtiq. certæ pensioni à Papa super suum Episcopatum imponendę hac de causa consentienti, atq. impetratum Episcopatum acceptaret, in pensionemq. à Papa impositam pro familiari consentiret, quin Papæ mentio cōuentionis anteà habitę fieret, simoniam realem committeret: sic *Nauarr. cit vers. ad septimum de omni beneficio scribens.* Ratio est, quia illa conuentio fuit simoniaca ab vtraque parte, & absque vlla Papæ notitia exequutioni mandata.

11 Infertur septimò; inter eos simoniam nō cadere, qui conuenere, vt quis è Regno Neapolitano, vel Hispanijs, alterum Romæ degentem certiorem faceret de vacante Cathedrali, ob mortem Pastoris, & commonitus impetraret Admonitum Præsulatum Ecclesiæ vacantis absq. alia ciuili obligatione, ab antedorali distincta, quæ naturæ ipsi insita est, vt nobis beneficienti benefaciamus, *l. si non sortem, §. libertas, adiuncta glossa singulari, ff. de condit. indit.* posteà verò is, cui Episcopatus collatus est libere consensit pensioni pro amico illo benefactori. Huius corollarij ratio est, quòd expressio eorum, quæ tacitè insunt, non inducit simoniam: fauet clarè *Felin. in cap. ad audientiam, de rescript. & Nauarr laudatus vers. ad 8.*

12 Infertur octauò, contra nonnullos Recentiores, res sacras permanentes simoniacè acquisitas validè non acquiri, & simoniacum teneri ad restitutionem, vel ad eas dimittendas, atq. à se abdicandas: sic si quis globulos emat, seù grana benedicta, quatenus benedicta, augendo videlicet pretium, ob indulgentiam, quam habent, siuè calicem consecratum, & similia; hæc enim nō turpitèr modo, verum etiam inualidè acquiruntur, sic sensere antiqui Doctores, *D. Thomas quæst. 100 passim, Henricus, Gandauensis quodl. 6. quæst. 26. Adrianus quodlib. 9. art. 3. Armacus lib. 10, art. 1. Nauarr. summa cap. 23. num. 99. & ex Recentioribus Lessius lib. 2. de iustitia, cap. 35. dub. 2. num. 14. communem hanc esse sententiam docens.*

13 Infertur nono, ius patronatus si vendatur, in quantum est quid spirituale præsentandos ad clericos ordinatum, atque ad ecclesiastica beneficia, & vasa sacra, non esse obnoxium venditioni, ità expressè *D. Thomas 2. 2. quæst. 100. cit. art. 4. in corpore ad finem. Subscribunt ferè omnes Canonistæ apud Nauarrum num. 106 §. septimo.*

Scio non deesse Auctorem absolutè contrarium non modo scribentem, verum etiam communi esse Doctorum sententia firmatum asserētem, neq. iure naturali, neq. canonico irritam talem venditionem agnoscentem. Cœterum & iure naturali minimè ius patronatus esse vendibile ratio probat, desumpta ex *assert. 2. superioris cap. cui citatus D. Thom. & Nauarr specialitèr de iure patronatus sermonem habentes, subscribunt*: nec non *Soarius lib. 4. de simon. cap. 28. num. 7.* etiam si alibi alitèr sentiat, & de iure ecclesiastico deriuati paritèr pōt per varios text. tùm assertione vnica cap. 3. comprehensos, tùm per alios, quos breuitatis causa missos facio, eo solum contentus, quem contrarij, si perpendissent, forsitan in oppositam non abiissent sententiam *cap. de iure verò, tit. de iure patronatus,* ibi, *mandamus quatenus si. R. illud comparauit (cū inconueniens sit vendi ius patronatus) quòd est spirituale contractum illum irritum esse decernas, vbi glossa verbo irritum,* addit, *ipso iure,* vti sentit etiam *Abbas ibid.* quia spirituali annexum vēdi minimè potest, nec redimi. *ff. de simonia, querela, ff. de contrah. empt. Hanc legem, quia non recipit æstimationem, ff. de re diu. sacra loca in fine, & in cap. modo citat. de iure verò.* Videri præterea potest *Abbas,* qui etiam notat simoniam in iuris patronatus emptione commissa, ipso iure, contractum impedire, rectèq. tradit rationem, cur ius patronatus transire quidem cum vniuersitate vendita possit, vt in *cap. cum saculum, de iure patronatus,* non tamen vendi, & ex *cap. veniens, il primo, de test. & attestat. nu. 1.* probat simoniam committi per præsentationem alicuius factam, ob aliquod temporale pretio dignū, ad ius patronatus, quam etiam doctrinam amplectitur *Felin. in eodem cap. n. 2. & alibi.* Addo tùm iure naturæ, tùm diuino esse inuendibile ius patronatus, etiam vt annexum spirituali, quemadmodum *superiori cap. num. 14.* demonstratum est, quod vt sic spirituale aliquid inuoluit, à quo tanquam à præcipuo denominationē sumit, vt mox dicam; vt purè autem temporale si sumatur, iure etiam canonico videtur inuendibile, vt nos *ibid. nu. 15.* differentes de beneficijs, & probè notat *Abbas in cap. de iure verò, de iure patronatus ad finem nu. 1. & princip. nu. 2.*

sicut

ſicut ſimonia committitur in merè ſpirituali,ità in annexo realitèr, tametſi mente ſeparetur ex *cap.quæſitum,de rerum permutat. & cap. præterea, de tranſact.* quia nimirum quod eſt mixtum ex diuerſis naturis, aſſumit ſibi a potentiori, ac digniori vim;ſic *Abbas*. An autem incurratur per hanc ſimoniam cenſura, *num.* 15. aperiet. Addo me non percipere Soarium, qui cũ *lib* 4. *de ſimon.cap.*28. ius patronatus ſpirituale,quid eſſe dixerit,ac materiam ſimoniæ,ex natura rei, atq. ex iure diuino naturali *num.*5.6.& 7. & ex ſe inuendibile,.i. non valens vendi,& ſi vendatur,inualidè vendatur,vt patet, idemq. doceat, *num.* 10. poſtmodum *lib.*4. *cap.*57.*nu.*13. aſſerit venditionem,atq. emptionem iuris patronatus ex natura rei eſſe validam.

14 Infertur nonò, ſimoniam committi ſiuè in venditione,ſiuè in emptione penſionis, ſaltem clericalis,vt probauit *Nauarr.in comm. cap.fin. de ſimonia*, de omnibus; Ego verò de clericalibus ſaltem iudico certum; quòd huiuſmodi pēſio ius ſit non temporale, ſed ſpirituale,vel ſpirituali annexum, non antecedentèr, vt ius patronatus, ſed dependentèr, ſeù conſequentèr, inſtar beneficij, & ordinata ad aliquod ſacrum, vt mox dicam: Quamobrem minori,quam ius Patronatus, ratione vendi, vel emi poteſt; & quamuis remitti gratis poſſit, non tamen redimi,anticipata ſolutione, ſine Pontificis auctoritate,*poſt motum ſaltem proprium Pij V.* infra inſerendum,cuius inſtitutione facta, atq. impoſito onere recitandi officij Beatæ Virginis, eſt irredimibilis,vt etiam concedit *Soarius lib.*4. *ſimoniæ cap.*28. *num.*11. neq; negari poſſe è ſtylo Curiæ Romanæ,tradit *Nauarr.conſ.*63. qui quidem ſtylus, vel Eccleſiæ declarat prohibitioné, vel inſitam rei malitiã, habetq; obligandi vim, vt probè *idem Auctor per cap ex literis, de conſtit.alioſq textus,qui videndus tùm ibi, tùm conſilio* 12.*de præb.tùm in Manuali cap.*23.*nu.*3. Et quamuis naturali ſtando nos iuri,nonnullis Recentioribus manum daremus, aſſerentes iure naturali; quaſcumq. penſiones eſſe vendibiles, de quibus mox nonnihil dicemus; certè *iure nouo per motum proprium Pij V. de quo orſus erã dicere,incipiente ex primo,& eſt* 138. *edituſque anno* 1571. pēſiones ſaltem clericales eſſe prorſus inuendibiles, certum eſt, & expreſsè ſcribitur à *Soario lib* 4.*de ſimoniæ cap.*26. *num.*8 cum miniſterium poſtulent ſpirituale, vti modo dicebam,precum ad Beatam Deiparam,qua poſita Eccleſiæ inſtitutione,ſimoniam in hiſce penſionibus admitti etiam poſſe contra diuinum ius exploratum eſt, quod penſio ea ſuppoſita natura ſua ſit inuendibilis, vt probè idem *Soar. cit.ad fin.n.*8.

15 Illud autem non inficior cum *Nauar.cit.præſertim in ſumma cap.*23.*num.*110.*verſ. ſexto dico* aſſertam ſimoniam tùm in iure patronatus,tùm in penſione commiſſam excommunicationem non inducere ipſo facto, neq. ſuſpenſionem; & quoad ius antiquum, optimè probat *Soar. lib.*4. *de ſimonia cap.*55. *num.*2.& 3. quoad ius autem nouum, nec etiam, vt *idem met num.*5. *ſic etiam Angelus verb.ſimonia* 16. *nu.*9. *Sylueſt.quæſt.*19. *Caiet.in ſumma ver.excomm,cap.*72.& *alij apud Sanchez opuſculorum lib.*2.*cap.*3.*dub.*107.*num.*4. & 5. qui probè, & abſolute id ſentit de penſione,ac de vendente ius patronatum ex vi *extrauag.*2.& *dub.*82.*num.*8. hoc idem confirmat, & licet hic ipſe vendens ius patronatus videatur ſubeſſe excommunicationis,& interdicti pœnis per *Trid.ſeſſ.*25.*cap.*9.*de reform.* illas tamen pęnas ſentit Sanchez eſſe ferendas,nõ latas.Quomodo autem excommunicentur ſimoniaci ob ingreſſum Religionis habes apud eumdem *Sanchez ibid. dub.*108. *num.*50. & quidem patet ex vi *extrauag.*2. *de ſimonia*, quæ hanc pœnam ſolum ſtatuit contra ſimoniacum in ordine,ſeù beneficio, quorum ſi ſtrictè ſumatur, neutrum eſt penſio,vel ius patronatus.Quamobrem cum in odioſis verſemur, ad ea ſolum reſtringenda eſt cenſura, quæ ordinis, vel beneficij ſtrictè ſumpti participant rationem. De pœnis autem ſancitis in ſimoniacè, vel eligentes, vel electos *lib.*6.*diſput.*14.*cap.*1. dicendum eſt.

16 Infertur decimò, validam eſſe venditionem officiorum,tùm quia in his ſimonia non reperitur iuris diuini, cum ſint temporalia, vt OEconomi,Vicedomini,Aduocati.Sactiſtæ,Caſtaldi, atq. ordinata cœtera officia ad temporalium adminiſtrationem, non habentem ex ſe ſanctitatem imbibitam: tùm quia licet eccleſiaſtico iure prohibeantur vendi, non tamen verbis irritationem indicantibus, vt videre eſt in *cap. Saluator* 1.*q.*3.*cap.ex multis eod.cap.conſulere,de ſimonia* Neq. *extrauag. ſup. citata*, horum irritatur venditio, quæ ea tantum comprehendit officia,quæ aliquo pacto beneficia ſunt, ad ſpiritualem adminiſtrationem ordinata, ſecus alia. Num autem huiuſmodi officia expediat vendere infra *lib.*6. *diſp.*13.*cap.vlt.* dicemus

17 Infertur vndecimò, nonnunquam ſimoniam contrahi, atq. electionem ſaltem iure eccleſiaſtico ad beneficium eſſe nullam,etiam ſi electus ſimoniacus non ſit; qui quadruplicitèr poterit ad id ſe habere: primùm ſcientèr repugnando: ſecundùm ſcientèr non repugnando: tertiùm ignorantèr ſine renitentia: quartùm ignorantèr cum repugnantia, vt ſi ad cautelam in genere cuicumque ſimoniaco, expreſſis ſe oppoſuerit
18 verbis,quę in hoc negotio intercedere poſſent. Et quidem ſi ipſo ſciente Promoto, vel Promouendo, nec diſſentiente, & ſi poſitiuè non conſentiente, ſimoniam alter quiſpiam commiſerit, cenſebitur hæc paritèr à non diſſentiente ipſo Promoto,vel Promouendo commiſſa,quia ſciens tenebatur reſiſtere,quamobrē conſentire videtur,vt indicat *gloſ.cap. ſicut nil ſecundo,de ſimon. verbo præbere,ac deducitur ex reg.*46. *in* 6. *Qui tacet, conſentire videtur*, quam nos *tom.*1. *lib.*2.*diſput.*5 *cap.*7.*num.*5.& 6. expendimus, & quamuis ei videatur, vt huic etiam corollario obſtare 44.*regul pariter ſexti ibid.* à nobis expēſa,quia tamen *num.*7.*eiuſdem cap.illam* 43.tamquam,vniuerſaliorem amplexi ſumus, vt neque abſolutè,ità & quando res fuerit optabilis,quēadmodum præſens,humanitus loquendo, tacēs de ea videtur conſentire,idcircò ex doctrina ibi tradita,& videnda, hoc firmari corollarium facilè pòt: quod expreſsè docetur à multis apud *Soarium lib.*4. *de ſimonia cap.*57. *num.*28. Quod

19 ſi

19 ſi ſciat eligendus, atq. expreſsè contradicat, eſtn variæ ſententiæ ſint,aſſerentes,& negantes hanc ei ſimoniam nocere,mihi probabiliora videntur tria. Primum ſi eligẽdus nouerit electorem, vel eius vicem, & negotium gerentem cupidine pecuniarum laborare,ad quam compeſcendam, vt malum ſimoniæ auertat, expreſsè contradicit,& neſciat præterea pecuniam à tertia perſona poſtmodùm eſſe ſolutam electori, vel negotiatori,tùc temporis ſimoniam,ineundo beneficium etiam Epiſcopatus, non incurret,neq; eius electio cẽſenda erit inualida; idq. expreſsè conſtat ex *cap.ſicut* citato, cuius caſus ipſiſſimus eſt, atq. à me deſcriptus:fauet *S. Th. 2.2.q.100.ad 3.nec non Soarius cit.nu.29.* Secundum ſi electus non modo vitium auaritiæ, ac ſimoniæ nouerit electoris; verum etiam tertiæ perſonæ,quæ quidem,ipſo inuito, neq. aliqua ratione valente auertere, imò moralitèr ad impediendum operam ſuam præbente, pecuniam daret,tunc exiſtimo ſimoniam hanc neq. electo, neq. illud beneficium ineunti officere;Moueor ex text. cit. maximum abſurdum è contraria opinione indicante per ea. *Alioquin contingeret, quod alicuius factum inſidias inimico parantis ei damnoſum exiſteret, cui penitus diſpliceret: ſic aliquis de fraude ſua commodum reportaret.* Vnã ſolummodo limitationem adiungo, paulo ante ab eodem textu allatam; *Niſi poſteà conſenſerit, pecuniam ſoluendo promiſſam, aut reddendo ſolutam,* modo infrà declarãdo: ex hac ratione ſubſcribo *Burgas,& Vgolini ſententiæ,* quibus contradicit *Soarius cit.* Demum ſi electus ſciat,tùm
20 ſimoniam electoris, tùm tertiæ perſonæ pecuniam dantis,& ſi contradicat;ſi tamen efficacitèr id non præſtet, vel per ipſum nõ ſtet, ineundo beneficium,cenſebitur ſimoniacus,cuius inualida erit collatio, quia volũtariè ſuſcepit beneficium,quod ſcit ſimoniacè ſibi,efficacitèr nõ contradicenti,neq. impedienti eſſe collatum,in quo ſentio ex parte cum *Soario.*

21 Quod ſi merè ignoranter ſe habuiſſet electus, quamuis improbabile non ſit, eius electionem non eſſe irritam,ſed irritandam Auctore *Nauar. conſil.95.& in antiquis conſil.60.de ſimonia, & Vgolino tab.4.cap.6. Felin cap.inſinuatum, de ſimon.num.6. Gomez regul.de triennali, q.12. §.& iſta,* citante Rotæ deciſionem in medio,tametſi contrarium in principio indicare videatur, vt *Couarr.* qui tandem hanc ſententiam dicit veriorem, probatur etiam ex *Sanchez conſiliorum lib.2.cap.3.dub.116.nu.15.* docente collationem factam huic ignoranti eſſe validam,eumq. verũ acquirere titulum, licet teneatur renunciare cum ſciuerit ſimoniam,probabilius tamen iudico,atq. abſolutè cũ *Soar. mox citando, Panorm. cap.penult.de elect.nu.2 Henriq.lib.14.de irregul. cap.6.nu.7.& Comm.lit O. & lib.13.de excomm. cap.37.nu.5.* apud quos alij,eſſe irritam,non iure naturali diuino,ſed eccleſiaſtico.Moueor ad primam partem aſſerendam,quod etſi aſſertum à *D.Thom.1.2.q.100.art 6.ad tertium,* verum ſit,aliquando ſcilicet ex iniuſta quaſi detentione obligationem manare reſtituendi beneficij, quod quidem ab Adminiſtratore vendi,nõ poterat, contra voluntatem Domini, naturamq. ipſiuſmet beneficij, vt præcedenti cap.num.12. ac deinceps proſequuti ſumus, illud tamen cõtendimus,hoc beneficium venditum non eſſe huic ignotanti, à quo neq. ſimoniacè acceptum eſt,neq. retentum; & ratio eſt,quia venditio cũ ſit pactio mercis pro pretio,ex *l.1.ff.de contrah. empt.* ad eam tria neceſſariò requiruntur,merx, pretium,& mutuus conſenſus: præterea cum ſimonia ſit, *ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi pretio temporali aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum,ex gloſſa cap.quis ſtudet 1.quæſt.1.* communitèr à Doctoribus recepta. Hinc fit,vt electio Titij ignotantis ſolutionem, vel quamcumq. pecuniæ pactionem, non ſit emptio reſpectu Titij, id eſt, pactio pretij pro mercede, defectu conſenſus,& conſequentèr non ſit venditio facta ab eligente, ſecundum cœtera ſimoniaco,reſpectu dantis pecuniam, nõ verò reſpectu electi neſcientis,quod exemplo faciam clariùs; nam ſi quis adminiſtrator ex iuſtitia commutatiua,vel diſtributiua Titium aliqua mercede,ſeù præmio teneretur afficere,atq. iniuſtè in alium propenderet,ſi etiam pecunia ab amico Titij, hoc ignorantis, accepta tandem Titiũ ea mercede, vel premio donaret, eſſet nè iniuſtus reſpectu Titij? minimè quidem:at eſſet reſpectu amici,cui reſtituere teneretur pecuniam ob actionem venditam, ad quam ex officio ſaltem tenebatur: ſic à pari elector,de quo loquimur, eſſet quidem ſimoniacus vera venditione electionis, vt etiam ſimoniacus eſſet pecuniarũ ſolutor,ipſius emptione electionis,illudq. beneficium,vt ſubſtratum tali cõtractui abſolutè inualidè eſſet datum: at quatènus datum Titio neſcienti talem cõtractum ſimoniacum,& aliàs illud beneficium merenti, ſtando iuri naturæ eſſet ſanè validè datum, vtpotè non venditum Titio,ſed gratis conceſſum, neq. extra poteſtatem adminiſtrationis, vt ſic dandum Titio innocenti,ac merenti,licèt formalitèr, vt habitus ille actus electionis obnoxius venditioni, atq. emptioni tertiæ perſonæ, videatur inualidus. Idemq. dixerim, ſtando etiam iuri naturæ de eodem dato ſcienti, & efficacitèr contradicenti, vt paulò ante dicebam, & eſt caſus ſiuè *Diu. Thom. cit. ſiuè cap. ſicut il ſecondo,de ſim.* cuius ratio fauet huic noſtræ doctrinæ, ibi, *Alioquin contingeret,* ait textus, *quod alicuius factum inſidias inimico parantis ei damnoſum exiſteret, cui penitus diſpliceret, & ſic aliquis de frande ſua commodum reportaret,* adiuncta *gloſ. verb. damnoſum.* Nec debuit alius alterius odio pregrauari *C.de inoffic.teſtam.ſi quis verò,§ legis autem.* Scio *Couarr.reg.peccatum 2.par.§.8.num.7.& 8.* id negare, verum immeritò. Hinc autem ſequitur, neq. in conſcientia teneri illud beneficium, aut fructus renunciare naturæ, diuinoq. iure ſpectato; quia tamen re vera beneficium hoc ab adminiſtratore, electore, collatore, vel alio quouis ſimoniacè datum eſt, contra voluntatẽ, Dominiq. præſcriptum,cuius Eccleſiarum Prælati,vel alij,vt probè *D. Thom. 2.2.q.100.art.6. in corpore,* ſunt diſpenſatores, idcircò licet iure naturali defendi poſſit,quod paulò ante dixerã, canonico tamen iure, meritò factum eſt, vt ſit huiuſmodi collatio irrita abſolutè loquendo,tũ

quia vbi sciuerit, priùs ignorans, simoniam intercessisse, tenetur illicò se beneficio abdicare, non expectata sententia, per *cap. ex insinuatione de simon. adiuncta glossa, ver. resignasti, ex cit. cap. sicut tuis eod. cap. cuicumq. 1. q. 1. per ea postquam illos omninò dimiserit*; docentq. communitèr Doctores, quos citat, & sequitur *Soarius lib. 4. de simonia cap. 57. nu. 35.* neq. asseri potest, validè ignoranti promoto fuisse collatum tale beneficium, quo posteà detecto simoniæ vitio, priuatus censetur; tùm quia sine textu id diceretur; tùm quia difficiliùs expoliatur, quis adepto beneficio, quàm non donetur. Secundò probatur ex restitutione fructuum extantium, tertiò ex dispensatione, qua indigeret ad idem iterum habendum beneficium, fauet *cap. nobis, de simon.* dicens, hanc collationem esse penitus reprobandam per Tó penitus apud *Corset. in singularibus, ver. penitus, glo. l. si qui Aduocatorum, C. de postul. vers. arceantur*, quas prosequitur rationes *Soarius n. 36. & 37. contrariaq. soluit momenta, n. 28.* vide *Sanchez consil. lib. 2. c. 3. dub. 116.*

23 Hæc tamen restringitur doctrina ex *cap. sicut tuis, il secondo, de simonia, & D. Thom. cit. ad 3. respondente*; si data esset pecunia in odium electi, vel eligendi nescientis; nam tunc ratio postulat, nè sinat Ecclesia innocentē pati ostiūque obstruat humanæ malitiæ, ad validas etiam virtuosorum virorum electiones labefactandas.

24 Circumscribitur etiam generalis doctrina tradita per discrimen, quod est inter hūc ignorantem, & eum, qui scientèr beneficium accepit, quod in ignorantem, ac bona fide illud possidentem, per triennium, actio non possit admitti, neq. lis moueri, per *reg. Cancellariæ de triennali possess.* cuius fauore scienter ingressus minimè gaudet, vt videre est apud *Ludouic. Lopez q. 12. in hanc reg.* Quæ omnia etiam locum haberent si ignorantibus electore, seù collatore, electoq. seù promoto, simonia à solo committeretur mediatore, vt docet *Soar. n. 40.*

25 Deinde si ignorans simoniam, in eam tamen ob suspicionem, dubium, vel ad cautelam electus serijs agerer verbis, ac protestatus fuerit, licet simonia intercesserit, simoniacus tamen nō erit, neq. eius inualida electio, vt definitur in *cap. sicut, il secondo* sępè citato, & patet à fortiori ex supradictis, ac docetur à *Soario n. 30.*

26 Tandem si quis expers est simoniæ à tertio quopiam commissæ, eo inconsulto, soluente pecuniam, eam posteà restituat, antequam beneficium obtineat, in eam consensisse, atq. influxū videtur præbere in consumationem simoniæ, beneficium adeundo simoniacè procuratum, non obstante contradictione, prius ab ipsomet habita, quam reuocare censeretur, qua cooperatione redderetur nulla electio, saltem per retrotractionem, non secus, ac si non contradixisset, quod insinuatur in *cap. per ea verba, à quo postmodum non recessisti*.

27 Quod si post obtentum beneficium soluerit huiusmodi electus pecuniam à tertia persona simoniaca eo inscio priùs data, bifariam poterit se habere, nam vel id præstitit absq. animo consentiendi, vel approbandi simoniam, sed ex liberalitate, nè detrimentum subiret amicus, & in hoc casu, neq. intrinsecè, neq. extrinsecè, nulloq. pacto simoniam contrahet, qua ratione sentio cum *glo. in cit. cap. & cum Abbate ibi, ac Nauarr. in simili idem docente consil. 10. de simonia, nec non Soar. n. 31.* vel soluit factum approbando, & tunc simonia inficeretur, quam habēs velut obiectum et moueretur ad pecuniæ solutionem, atq. recompensationem, esto causa dici non possit simoniæ iam patratæ: ac penès hanc hanc nostram sententiam explicamus *cap. cum quis, de sent. excomm. in 6.* consentientem verò post huiusmodi electionem non ipso facto priuari, sed priuandum esse beneficio, docet *Soar. num. 32.*

28 Infertur duodecimò, Papam et simoniacum subire censuras, pœnasq. non posse, cōtra simoniacum iure ecclesiastico impositas, q consensu DD. firmatū est; quia Sūmus Princeps, vt est Pōtifex, quoad vim coactiuā p pœnas, proprijs, vel similibus non est subiectus legibus, siquidem illatio pœnæ, cum sit coactio, actusq. superioris, qui vt probè *Caietan. 1. 2. q. 96. art. 5.* inferiores tantum respicit, minimè pōt circa seipsum versari, nā nemo sibi ipsi inferior, vel superior est.

29 Infertur decimotertiò, eum, qui simoniacè cū Papa contraheret, neq. has quidē pœnas incurrere, sic *Sotus lib. 9. de iust. q. 5. art. 2.* cuius tamen exemplum non placet, vēditionis nimirum Sacerdotij, quæ contra ius diuinum est, cum qua vt sic connexionē non habent cēsuræ, ni contra ius et ecclesiasticum spectetur *Siluest. ver. simonia, q. 4. Paludan. dist. 25. q. 4. art. 1. concl. 3. Couar. ad reg. peccatum punct. 2. §. 8. n. 9. Lessius de simonia cap. 35. dub. 5. n. 32.* & ratio est, quia videtur priuilegio Principis à pœna immunis ille, cum quo Papa contrahere vult, & sanè consentaneū rationi non esset, quem ad aliquod opus inui-
30 tat Princeps, pro eo punire. Vt neq. excommunicationem latam ab Episcopo in ludum aleæ incurreret is, qui cum eodem luderet. Censuras autem in simoniacos impositas inferiùs expendemus *lib. 6. disp. 24. c. 1. & 4.*

31 Infertur decimoquartò, Papam peccatum contrahere posse simoniæ iure naturali diuino prohibitæ, cum non secus, ac alij huic subiectus sit iuri, quemadmodū indicauimus *superiori cap. num. 13. atq. ex Nauarr. cæterisq. exploratum est Auctorib. apud Sot. lib. 9. de iust. q. 5. in extremo ad 2. arg. Lessium cit.* Sic si Sacramenta pretio vendita ministraret, vel aliud quidpiam spirituale, eoq. grauiùs etiam ratione scandali, quo eius dignitas cœterarum in Ecclesia est maxima.

32 Infertur decimoquintò, Pontificem Maxim. etiam peccare per simoniam posse iure canonico prohibitam, si pro officijs pecuniam exigat, ecclesiastico iure vendi prohibitis; vel beneficijs, nisi rationabilis causa subsit iustà quē sensum *superiori cap. nu. 15. ac deinceps*, solum Pontificem vendere huiusmodi beneficia, tanquam ius ad fructus materialitèr accepta, dixi: sic expressè *Lessius cit. dub. 5. num. 33.* & nuper legi in *opuscul. Tom. Sanchez lib. 2. cap. 3. dub. 3. num. 2.* quicquid in contrarium iudicent *Sotus paulò ante allegatus, & Syluester apud eumdem Lessium.* Ratio autem manifestè deducitur ex communi,

muni, & c receptissima sententia tùm Theologorum, tùm Canonistarum, S. *Thomæ* 1.2. *q.96. art.5. Caietani, & Conradi ipsiusmet Soti lib.1. de iustitia, quæst 96. art.7. Antonini 1. part. tit.17. c.5. Francisci Victoriæ in relect. de potestate ciuili, num.21. Vasquez 1.2. disput.187. aliorumque Recentiorum*, qui omnes docent, Summum Principem, vt est Papa, potestatem habentem condendi leges, ad earum obseruantiam, quoad vim obligari dirigentem, nec minus eis parere, quàm cœteri, nec minus peccare eas transgrediendo, *ex cap. cum omnibus de constitut. & cap. iustum est distinct. 9. ex l.1. ff. quod quisque iuris in alterum statuerit, & l. digna, C. de legibus, atque, Institut. quibus modis testamentum infirmetur ad finem, ex l. imperfecto, C. de testamentis, & l. cum multa, C. de bonis, quæ liberis, &c. & communitèr docent iuris Consulti in locis citatis*. Quòd eadem profectò lege naturali, qua membra parere capiti, subditique tenentur præstò esse superiori, caput etiam conformari membris, ac superior inferioribus obligatur; cum vtrumque non seruare in maximam cederet Reipublicæ perniciem. Quamobrem non hæc oritur obligatio Principis ex propria ipsius potestate, ac voluntate, quòd nullus neque sibi superior est, neque se suo potest obstringere præcepto, sed ex ipsâ rerum natura, conditione, videlicet capitis, ac membrorum, in hisce conuenientium, nec diuersorum, & Principis, ac Reipublicæ, quam ius naturale explicat; ex quo Princeps, licet supremus, eximere se non potest, neque in eo directè dispensare; con-
34 tra quod si fecerit, profectò peccabit; at distincto modo, ac subditus, qui sicut ex affectu obedientiæ legem seruare humanam potest, ità ex contrario peccare: secus Princeps, quia nullum agnoscit superiorem, vt probè *Vasquez num.*20. Peccabit igitur Princeps pro ratione materiæ legis, ni ieiunet, ex. gratia, tempore Quadragesimæ contra temperantiam, vel abstinentiam: ni diem festum seruet contra Religionem: & si beneficium vendat modo, quo non potest, simonia; est enim generalis illa obligatio se subditis conformandi, quæ secundum variam coarctatur materiam.

36 Scio, neque inficior, aliquas posse condere leges Principem alligantes tantum populos, cum aliquid præciperet, quod eum seruare deceret, aut contra, aut præter illius esset dignitatem, ac munus: vt cum prohibeat vsum armorum ipsius officio debitum ex *Romanorum* 1. 13. *Non enim sine causa gladium portat*, vel sericas interdicat vestes; non enim decet Principem vti plebeio indumento: De his itaque legibus non loquimur, sed de alijs, plerisque, quæ materiam habet Principi conuenientem.

CAPVT SEXTVM.

Num Papa, vel Princeps alius Supremus in propria, vel humana possit dispensare lege.

S V M M A.

Potest successor Princeps, Prædecessorum leges abrogare, n.1.

Neq. potest impediri facultas ius derogandi canonicum, quam habet Papa per Concilium, supra quod ipse est, n.2.

A non sublata, sed vigente lege humana non potest pro arbitratu summus immediatè se eripere Princeps, n.3. & 9.

E rationabili causa in propria, vel æqualis Principis lege, l. Princeps Summus, *ac Papa validè, liciteq. potest dispensare, n.4.*

Absque rationabili tamen causa docent nonnulli, Principem validè dispensare, subditum tamen ea vtentem dispensatione valida, peccaturum, num.5.

Aliorum opinio asserens peccaturum quidem Principem dispensantem in propria lege sine causa validè tamen id præstiturum, eaque dispensatione licitè, ac validè vti posse subditum, num.6.

Alia sententia docens inualidè, atq. illicitè, tùm Principem in propria lege absq. causa dispensare, tùm eum, cum quo dispensatum est, ea dispensatione frui, n.7.

Auctoris de hac quæstione sententia, nu.8.

Non potest Pontifex, aut Summus alius Princeps licitè siuè de potentia ordinaria, siuè absoluta secum, vel cum alio absq. rationabili causa dispensare, & consequentèr, neq. Papa in hac canonica simonia, n 9. & 3.

Tametsi contraria opinio ab extrinseco probabilis etiam sit, n.10.

Peccatum, quo Princeps absq. rationabili causa dispensans, peccat est graue, vel leue, eiusdemq. speciei pro ratione materiæ legis dispensatæ, n.11. & 20.

Eadem culpæ grauitate, ac Princeps dispensans absq. causa se inficit acceptans, vel petens eam dispensationem, ad quam iustam deesse causam nouerit, n.12.

De potentia ordinaria, neq. validè, neq. licitè dispensare potest Princeps in propria lege, sine rationabili causa, n.13.

De absoluta potentia validè potest Summus Princeps in iure humano sine legitima causa dispensare, n.14.

Neque Princeps secum, vel cum subdito validè dispensans absque causa, neque ipse subditus peccat in vsu huiusmodi dispensatione de po-

tentia absoluta concessa, n. 15.

Peccabunt tamen & Princeps, & subditus in vsu dispensationis absq. causa concessæ de potentia ordinaria, n. 16.

Plerumque Principi dispensanti vsui est ordinaria potentia, neque absoluta, ni de plenitudine potestatis, vel aliàs significet se facturum, nu. 17. & 18.

Quænam potestas absoluta spectet ad tyrannidem nu. 18.

Papa non præsumitur vti plenitudine potestatis, num. 19.

Species peccati, quod committit vtens dispensatione data sine causa, secundum Caietan. *est contra ius naturale, n. 20.*

Reijcitur Caietanus, *atque asseritur peccatum illud spectare ad materiam legis, quæ dispensatur, n. 21.*

Rationes generales malitiæ certam non dant malitiam, nisi specialiter sint volitæ, n. 22.

Non peccat nouo peccato veniali Princeps, vel subditus vtens dispensatione valida absq. causa concessa, n. 23.

Peccatum, quo quis peccare falsò dicitur, valida vtens dispensatione, perperam asseritur esse singularitatis, & insolentiæ, n. 24.

Dispensatio absq. causa in simonia ecclesiastica ex se est peccatum mortale contra Religionem, vt est eius vsus illicitus, n. 25.

Quæ sit dicenda causa legitima dispensationis, & num satis sit, vt talis cognita sit bona fide à Principe, n. 26 & 27.

Num aliquando sit necessaria talis dispensatio, num. 28.

Quod diximus de dispensatione Summi Principis quoad effectus futuros, dictum volumus de eadem quoad effectus præteritos, n. 29.

VT extra nostrum esset institutũ, quæstionem propositam, in qua desudarunt DD. ingenia, ex professo, & cunctantèr expendere, ità sane hiatum iaceret liber, si omninò prætermitteret ea, quæ & difficiles explicatus habent, & scitu dignos, & ad eam, quam disputamus quęstionem, magis elucidandã simoniæ rectæ electioni contrariæ maximè faciunt. Breui, ac perpaucis itaq. non differẽdo, sed sensum proprium potiùs exprimendo agam.

1 Supponendum primò legem humanam per abrogationem, vel derogationem auferri posse etiam à Principe successore, neq. impediri à legislatore, cuius potestati parem habet successor ex communi sententia, tùm *Aristoteles 2. polit. cap. 6. tùm D. Augustini lib. 1. de libero arbitrio, cap. 6 tùm D. Thom. 1. 2. quæst. 97. art. 1. & 2. cum quibus Philosophi, ac Theologi, nec non Canonistæ, apud Couarr. cap. Alma mater 2. part. sub initio.*

2 Neq. à Concilio generali Papæ potestate impediri posse, vel circumscribi quippè qui est supra illud, vt consensu Theologorum constat cũ *Angelico 2. 2. q. 1. art. 10.* quicquid in contrariũ afferat *Victoria in relect. de auctorit. Pontificis.* Ratio est, quòd vtilitatem respicere debet cõmunem lex, cui, mutatis circumstantijs, obesse potiùs posset, quàm prodesse. Supponenda præterea est dispensationis definitio ex *tom. 1. lib. 2. disput. 1. cap. 1. num. 13.* Quæ cum ità se habeant.

3 Dicendum primò, A non sublata lege humana, sed vigente, non posse Principem Summum, neq. Pontificem immediatè se ad libitum eximere; siquidem, qua tenetur ad eius obseruãtiam, obligatio non ex ea manat, sed ex iure naturali, in quòd immediatè dispensatio nõ cadit, pręsertim ab homine, vt *tom. 1. lib. 2. disput. 1.* luculentèr disputatum est, atq. expresse de re nostra simoniacæ venditionis tradit *Less. de simon. c. 35. dub. 5. nu. 23.*

4 Quòd si Princeps dispensare, vel secum contendat, vel cum alijs in propria lege, vel alia humana à maioribus sancita, variæ sunt sententiæ. Et quidem omnes Auctores cum causa id licite, ac validè fieri tradunt, cùm eius sit tollere legem, siuè adæquatè, atq. absolutè, siuè inadæquatè, & respectu nonnullius, cuius est conderе.

5 Sine rationabili verò causa Alij docent, tũ Principem in lege dispensantem, respiciẽte cõmunitatem peccaturum, tum etiam ea dispensatione vtentem, & si actus validus futurus sit, ità *Couarr. 2. par. de matrimonio cap. 6. §. 9. ac deinceps.*

6 Alij, vt *Sotus lib. 1. de iust. q. 7. art. 3.* aiunt peccare quidem Principem absq. causa dispensantem, licitè tamen, & validè fieri actum ab eo, cũ quo dispensatum est.

7 Demùm Alij, vt *Fortunius Garzia in l. gallus, §. & quid si tantum, ff. de liberis, & posthumis, col. 135. Bernardus, Hippolytus, Iason, & alij apud Couarr. cit. §. 9. num. 8. quampluresq. Recentiores Theologi apud Vasq. 1. 2 disput. 178. cap. 4 num. 23. & 34.* quibus ille maximè fauet, docent, tùm inualidè, tum illicitè hanc haberi dispensationem à Principe, qua illicitè, atq. inualidè etiam dispensatus vtetur.

8 Mihi verò constantèr iuxtà propria principia, *primò iacta, tomo lib. 1. disp. 1. cap. 4.* vt explorata habenda est duplex in Papa potestas ibi

9 tradita *num. 5.* ordinaria, atq. absoluta. Deindè non posse licitè dicendum est, de quacumq. potentia, Pontificem dispensare, neq. secum, neq. cum alijs absq. legitima causa in iure humano pontificio, & consequentèr neq. in hoc venditionis, vel alienationis simoniacæ per simoniam Ecclesiasticam. Quæ quidem sententia antiquissima est, tùm Theologorum consensu comprobata, vt videre est apud *D. Thomam 1. 2. q. 97 art. 4. Caietan. summ. verbo dispensatio, Vasquez 1. 2. disput. 177. cap. 3. & 4. & Sanchez lib. 8. de matrim. disput. 18. tùm Vtriusq; iuris peritorum, Fortun. Garzia in l. Gallus, §. & quid sit tantum, ff. de lib. & posthumis, Couarr. 2. par. de matrim. cap. 6. §. 9. num. 8.* Ratio est, quia vt *superiori cap. à num. 13.* probauimus, lege profectò naturali, tenetur Princeps exequi legem iure humano, subditis impositam; ergò non potest ad libitum absq. causa rationabili à tali se obligatione eximere, quo enim posset pacto teneri quis lege, contra quã absq. causa, vt libet, valeret facere? quod vberiùs prosequuti sumus *tom. 1. lib. 2. disp. 1.*

10 *num. 9.* Non tamen inficior contrariam sententiam

.. um esse ab extrinseco probabilem, quam defendunt *glos. l.Legati 4.in fine, ff. de pœnis, Bart. ibi nu.4 & communitèr Canonistæ apud Mandosium in praxi signaturæ, ver. dispensatio, & Menoch. de arbitr. lib.2. centur.5. casu 421. n.19.*

11 Dicendum prætereà est, tale peccatum, vel mortale, vel veniale esse, eiusq. speciei, ac materiæ legis, in qua dispensatur; penès quem sensũ subscribo *Caietano summa verbo dispensatio sub initio, ibi Armilla, num.13. Couarru.4. decret.2.p. cap.6. §.9. num.7. Petrus de Ledesma summa sacramentorum, vbi de matrim. cap.27. post 4. concl. dub.1. Manuel 1. tom. summ. in 2. edict. cap.196. & alij.* Ratio est, quia vt mox luculentiùs declarabimus, & suprà paucis indicauimus, naturalis obligatio, qua deuincitur siuè Princeps se conformandi corpori, siuè subditus, vt membrum alteri membro; vniuersalis est, atq. ad hanc huius legis materiam per ipsammet legem determinata, ideoq. parit non aliam, quàm eiusdem specialis legis obligationem, nõ secus, ac generales circumstantiæ, seù rationes peccatorum, vel malitiæ, aut inobedientiæ, quæ iuxtà talem materiam præceptam, neq. aliud inducit debitum. Quod de communi consensu Doctorum est, & minor non aduertisse Auctores laudatos à *Sancio lib.8. de matr. disp.18. nu.7. & Lessio cit.* qui cùm quam docuimus doctrinam amplexus fuerit, deindè *ad fin. cap.* hoc peccatum esse veniale, suaptè natura, minus coherenter, exponit; quoniam ex alia Princeps non tenetur obligatione, quàm iuris naturalis, se conformandi subditis, quod non videtur tanti momenti, vt satis sit ad mortale: idemq. docet *Sanch. citatus.* verũ quàm falsum hoc sit, mox exponam.

12 Tertiò loco asserendum est, eadem grauitate culpæ infici petentem dispensationem, cuius iustam deficere causam noscit, qua inficitur ipse dispensans: idemq. dico de acceptante dispensationem absq. causa concessam, licet non petierit; ità *Sanchez loco laudato, num.8.* quia, vel cooperantur, vel consentiunt hi peccatis concedentis, aut dispensantis, ni iuxtà excusentur ignorantia. An verò vsus illius dispensationis perniciosus sit, mox dicam.

13 Quartò aio, de potentia ordinaria, Pontificẽ neque licitè, vt dictum est, neq. validè dispensare posse in iure canonico absq. causa rationabili, quo pacto tertiæ subscribo sententiæ. Ducor ad hoc, quia si de potentia posset ordinaria caput se non conformare corpori, ac membris; nec vnum membrum alteri se coaptare, quomodo amabo te Lector, dici posset ea teneri lege, quam ad libitum non seruaret? Igitur si non valet, ex potestate saltem ordinaria se ad libitũ eximere non poterit, neq. secum, vel quouis cũ alio validè dispensare; alioquin sequeretur teneri, atq. eadem lege non teneri: teneri, vt probatum est; non teneri, cum perindè se habeat ad libitum posse eam non seruare legem, ad talem contractam materiam, ac non teneri; fauet tùm *Vasq. citatus, n.24. tùm Sanch. lib.2. de matr. disp.15. n.3.* vbi potentiam Principis ordinariam exponit.

14 Quintò sentio, de absoluta potentia, licèt illicitè, validè tamen posse dispensare in propria, vel prædecessorum lege humana summos Principes, Summumq. Pontificem; quo sensu eorum Theologorum sententiæ dò manum, qui asserunt, posse validè Principem dispensare in propria, vel maiorum lege, inter quos sunt *Vasq. laudatus num.33. ad finem, & Sanchez tùm loco modo citato, tùm lib.8. de matr. disp.17. nu.14. ac alij citati num.19. à fortiori.* Ratio autem est, & quia esto teneatur iure naturali diuino Princeps se conformare Reipublicæ, vt caput membris, ac præstare, vt vnum membrum alijs se coaptet, & vt lex, quæ natura sua vniuersalis est, ad omnes æquè pateat, in quo iure immediatè dispensare minimè potest; neq. de potentia ordinaria sine causa eius fundamentum, seù substratum, legem nempè humanam, mutare; potest tamen de absoluta potentia hoc ipsum fundamentum, suppositum à iure naturali moderari, coarctare, labefactare, atq. omninò euertere, etiam absq; causa, cum lex sit ab eius voluntate, vt sic pendens; nec secus id potest, ac Dominus prodigens bona, quorum verum trãsfert dominium, quamuis prodigendo delinquat: & quia illius est tollere legem, cuius est condere, vt dixi suprà, & alijs hoc idem conficitur argumentis, quæ prosequitur *Sotus lib.1. de iust. quæst.7. art.3. & Sanchez laudatus.* Quod autem diximus *tom.1. lib.2. disput.5. num.7. & 8.* hoc pacto intelligendum est, vbi nonnullæ in contrarium rationes soluimus. Prætereà meum lectorem remitto ad eiusdem *disputat. capit.5. num.12.*

15 Hinc dico sextò in hac sententia, si de potẽtia absoluta Princeps dispenset, etiam absque causa validè dispensare, & consequentèr, neq. ipsum Principem, neq. subditum illicitè vsurũ tali valida dispensatione, sic *Sotus cit. Recentioresq. Thomistæ, & explicat probè Vasq. laudatus. num.21.* cum obligationem obseruandi illam legem dispensatio sustulerit: quòd minimè aduertit *Couarr.* asserens hunc peccare subditum. Quamobrem deliquit quidem Princeps dispensans absq. causa, habita tamen dispensatione, & sanè validè in eius vsu non intercedet peccatũ; non quia dispensatum sit immediatè in iure naturali obligante ad conformationem capitis cũ membris, & Principis cum Republica, sed quia dispensatum est in iure humano; & sicut subditus etiam si peccauerit petens, vel acceptans dispensationem, absq. causa concessam de potentia absoluta, non peccat tamen in vsu eius dispensationis validè, sic similitèr Princeps esto peccauerit in ipso actu dispensationis absque causa, non tamen deinceps in eiusdem validæ vsu, & quemadmodum si legem penitus aboleret Princeps, in eam, neq. ab eo, neq. à subdito peccaretur; ità cum inadæquatè eandem aboleuit respectu sui, vel alicuius subditi: & deducitur ex *Ancharano cap. non est, in fine, de voto, & cap. cùm ad monasterium, nu.25. de statu monacorum, Felin. cap. cùm ad audientiam, il secondo num.4. de rescript. Syluest. quæst.3. num.5. verb. dispensatio, Nauar. summ. c.12. n.57.*

16 Demum aio peccaturum, & subditum, & Principem, si vtantur dispensatione, quam concessit hic absq. causa, de potentia ordinaria,

quòd

quod dispensatio illa ex hac potentia inualida
est, vt diximus, & licet vtramq. hác potestatem
Principi concedamus, non tamen vtraq. sem-
per vtitur, sed pro necessitate nonnunquam &
pro arbitrio; Adde potentiam ordinariam Prin-
17 cipi plerumq. vsui esse, neq. absolutam, nisi cũ
sine causa dispensat, vel aliquid à sua tantum
iurisdictione pendens præstat; quæ quidem po-
testas innotescit per clausulam adhibitam *de*
plenitudine potestatis, vel aliam similem, sine
quibus neq. licitè, neq. validè dicendum est in
eiusmodi legibus absq. causa dispensare; colli-
go ex *Baldo l.2.col.7.vers. item nota quod si Pa-*
pa,C.de seru & aqua,& in l. descripta, col. finali,
vers.tertiò quærunt Doctores, C.de precib.Imper.
offic.cum sit; Qui quidem, vt aduertit *Decius cap.*
quæ in Ecclesiarum, de const. num 98. dum con-
cedit potestatem Principi absq. causa auferen-
di dominium alteri, existenti in proprio terri-
torio, hoc ei concedit, dum id præstat de pleni-
tudine potestatis, quæ nullis deuincta est iuris
18 regulis. Verum absoluta, quam statuimus in
Principe, potentia, dicimus, eum non vti, nisi cũ
de plenitudine potestatis, vel alio simili modo
pronunciat aliquid facere; cum alioquin cen-
sendus sit ex ordinaria potestate facere, penès
quam requiritur causa, vt prosequitur *Decius*
19 *num.103.ac deinceps.* Hinc Papa non præsumi-
tur vti plenitudine potestatis, vt colligitur ex
Innocentio cap.innotuit,de elect.Bald.in l.si testiũ,
C.de testibus,Abbas in cap.ad hoc, Ludou Rom.in
l.1.§.nunciatio, col.4. ff.de noui oper nunc. & Fe-
linus in cap.1.col.8.circa finem de constitut. & in
cap.quæ in Ecclesiarum sup.cit. col.18. post princ.
const.

20 Qua verò specie peccati se deuinciat, vel
Princeps, vel subditus inualida vtens dispensa-
tione, dubium est, super indicatum, quòd ità
soluit *Caiet.quæst.96. art.5. cui Recentiores non-*
nulli subscribunt, vt primum doceat peccare
Principem dispensantem absq. causa pro qua-
litate materiæ, vt suprà diximus; deindè huius-
modi dispensatione positiui obligationem iu-
ris tolli, quippèquæ ab efficaci Principis pen-
debat volũtate. Quamobrem liber is cum quo
dispensatum est, remanet ab hac sola obliga-
tione; verum altera deuincitur, legis videlicet
naturalis dictantis caput corpori conformare
se debere, & vnumquodq. membrum cęteris.
21 Verum enim verò tùm *Auctores supra citati,*
quos sequitur Sanchez, tùm ipse Caiet. non placẽt.
Siquidem vbi obligationem supponimus legis
humanæ expunctam esse respectu eorum, qui-
bus cum dispensatum est, per validam dispen-
sationem, sicut certò certius est in eam nõ pec-
cari, cui robur amplius non est obligandi; eodẽ
etiam pacto exploratum erit, neq. quempiam
peccare contra ius naturale conformationis
capitis cum reliquo corporis, vel membri cum
membris, si cum eo dispensatum fuerit in lege
humana, penès quam illa coaptatio, seù confor-
matio desiderabatur, nam vt doctè *Valq citatus*
num.29. tunc obligandi vim habet lex natura-
lis ad conformationem habendam à capite cũ
corpore, atq. à membro cum membris, quando
humana constitutio, circa quam optatur illa
æquabilitas, viget, viresq; retinet tùm circa
omnes, tùm circa illum eumdem dispensatione
exemptum; qui alias eadem lege teneretur; at
quando amisit lex vires, per validam vtiq. di-
spensationem, respectu huius defectus materiæ,
cessare quidem obligationem legis etiam natu-
ralis, æquabilitatem inter Principé, & Rempu-
blicam, eiusq. inter se præcipientis; illa enim
congruentia proportionis capitis cum reliquo
corporis, & membri cum membris, ex lege de-
riuata naturali ad nullam sane speciem peccati
potens est obligare, ni per certam aliquam pe-
culiarem legem (& iuxtà præsentem quæstio-
nem) humanam ad certam simoniæ v. g. mate-
riam coarctetur: igitur si supponatur validè cũ
aliquo dispensatum vtens dispensatione vali-
da, neq; contra legem peccabit naturalem, cu-
ius generalis obligatio per hanc specialem hu-
manam ad hanc specie, & numero materiam
22 determinatur. Hæc enim generalis obligatio
iuris naturalis ad instar se habet circumstantiæ,
atq. rationis malitiæ, vt inobedientiæ, atq. in-
iustitiæ generalitèr acceptarum, quæ non dant
speciem actui, ni sint expresse vel tacitè in ratione
obiecti; cum igitur peccatum certa debeat esse
in specie, non poterit contra generalem, atque
vniuersalem rationem, non valentem dare cer-
tam speciem ex se communi, quin contra spe-
23 cialem fiat. Hinc patet, minus bene *Auctores,*
quos sequitur Sanchez lib.8 de matrim.disput.18.
num.10. nouum asserentes peccatum veniale
in transgressione huiusmodi legis naturalis. sub
qua culpa veniali, tenebitur quis seruare rem
etiam grauem lege humana iam validè dispen-
satam, quæ culpa venialis erit contra ius natu-
ræ, & consequentèr iuxtà factam ratiocinatio-
nem, specie, quæ non erit facilis assignatu, ca-
24 rebit. Nec me præterit *Layman. lib.1.tract.4.*
num.23. ad finem docens hoc peccatum venia-
le esse singularitatis, atq. insolentiæ. Cæterùm
si insolentia sumatur pro inobediẽtia, *C.de Tra-*
ctor. Prouinc. l.2. & habetur hæc dictio extrà de
postul.Prælat.cap.2.de supplend.neglig.Prælator,
cap.2.de rescript.cap.vlt.lib 6.de offic.ord. cap.1.
eo lib. in Clem.3. & ibi per Ioannem Andr. & de
immun.Eccles.cap.1.lib.6. & C. de iur. deliber. l.
cum aliquis, & de exercitio triban.l.2 lib.10. Erit
quidem de ea quæstio, ac de inobedientia, de
qua dictum est; Singularitatis autem nomine
peccatum illud nuncupare, est sensus, ac nota
certè singularis. Confirmatur, quia sicut iuris
naturalis obligatione tenentur subditi legibus
parere superioris, ita superior se cõformare sub-
ditis, nec non subditi inter se se, sed qui nõ obe-
dit legi ieiunij, v.g. licet peccet contra abstinẽ-
tiam, vel temperantiam peccato mortali, non
tamen altero se inficit peccato veniali inobe-
dientiæ, singularitatis, vel insolentiæ; ergo Prin-
ceps non se aptans Reipublicæ, suisq. subditis
in ieiunio, lege humana iniuncto, & membrum
in hoc eodem ieiunio æquabilitatem non seruãs
cum alijs membris, etiam si vel peccauerint, non
dispensati, peccato mortali contra abstinentiã,
aut temperantiam; vel contra has virtutes non
peccauerint, validè dispensati, certè contra le-
gem naturalem per peccatum veniale non fa-
cient,

cient, spectans ad singularitatem, insolentiam; aut aliam quocumq. alio nomine nuncupatam rationem malitiæ.

25 In nostra autem materia dispẽsandi in simonia ecclesiastica peccatum fore mortale, absq. rationabili causa, dispensare dictum, ob ea, quæ *tom. 1. lib. 2. disp. 5. cap. 1. nu. 9.* scripsi; neq. enim maiori premitur necessitate Respublica Christiana, atque Ecclesia legitimis natos natalibus Prælatos habendi, quàm nõ simoniacos, in quos meritò tot sanciunt pœnas. Erit autem contra Religionem, ad quam spectat materiam, vt supra sępè dixi.

26 Reliqui tamen illud mihi exponendum, quæ causa censenda sit iusta ad dispensationem in iure humano habendam à Summo Principe; Et quidem nõ attidet *Menoch. de arbitr. iud. quæst. casu 421. nu. 11.* In Principis arbitrium dispensandi causas legitimas absolutè referens, atq. immeritò citans *Siluestr.* pro sua opinione, qui vt mox dicam, post multa allata capita, ex quibus dennari iustitia causæ possit in prudentis viri iudicium, & non iudicis arbitrium, rem totam reijcit. Deinde primo loco Principi præsertim ecclesiastico dispensare volenti præ oculis habendam esse censeo doctrinam *Trid. sess. 25. cap. 18. de reform.* dicentis, *Sicut publicè expedit legis vinculum quandoq. relaxare, vt pleniùs euentibus causis, & necessitatibus, pro communi vtilitate, satis fiat; sic frequentiùs legem soluere, exemploq. potius quàm certo personarum, rerumq. delectu petentibus indulgere, nil aliud est, quàm vnicuiq. ad leges transgrediẽdas, aditum aperire, &c.* Quibus addit ex vrgenti, iustaq. ratione, maioriq. vtilitate, summa cum maturitate in sacratissimis canonibus esse nonnunquam dispensandum. Ex quibus, quam difficilis esse debeat ad dispensandum ecclesiasticus Princeps deducitur. Præterea nunquam dispensationem vsui esse debere contra commune bonum: Tertiò non semper desiderari directè spectantem ad bonum commune causam, sed satis esse indirectè, ac virtute, prout bonum partis in bonum redundat totius, ex *cap. requiritis 1. q. 7. §. nisi rigor.* desumpto ex *epist. Leonis Papæ*, qui causas dispensandi ad rem nostram simoniacam affert, quarum nonnulla directè priuatum etiam respiciunt bonum, indirectè verò commune; quo pacto benigniori possumus interpretatione *D. Thomam* expendere *1. 2. q. 97. art. 4.* quem interpretatur *Sotus lib. 1. de iust. q. 7. art. 3. col. 4.* Addo causas dispensandi in Canonibus, ac decretis, quam diximus, simoniam prohibentibus, grauissimas esse debere; & licet posset occurrere iustæ dispensationis causa in vno, vel altero, ad hoc, vel illud beneficium, at in vniuersum ferè nunquam occurrit, quod esset dispensatio circa generalissimum Ecclesiæ præceptum, ex cuius euersione bonum Ecclesiæ regimen maximè labefactaretur: vt de similibus dispensationibus rectè docent *Azor. lib. 13. instit. cap. 13. q. 5. & Sanch. lib. 8. de matrim. disp. 8. num. 3.* Demum tanquam ad regulam vniuersaliorem in prudentium virorum benè perpensis circumstantijs, rectum iudicium, res tota referenda est; quorum primus est Summus Pontifex Christi Vicarius, cuius intererit pro sua dignitate, prudentia, ac sapientia causas iudicare iustas dispensandi in simonia, ecclesiastico iure inducta: penès quem sensum non respuo superiorem *Menochij* doctrinam ad Summum Pontificem hoc pacto contractam, ex *cap. Domino sancto dist. 50. & subscribo Syluestr. verb. dispensatio, num. 3.* qui doctus homo, ac diligens septẽ peculiares causas ad dispẽsandum iustas affert, ibique legendas, temporis videlicet, vtilitatis, qualitatis, personæ, meriti, & scientię, necessitatis, pietatis, rei euentus, scandali euitandi multitudinis.

27 Num autem esto causa intercedat dispẽsandi, non tamen iusta, ex ea valeat dispensatio, quæstio videtur nullius difficultatis, quòd exploratum non valere videtur, cùm idem sanè sit causã non esse iustam moralitèr, ac non esse, cõsensu Doctorum de dispẽsatione valida ex causa disputantium, vnã tamen adhibita limitatione, nisi prudentèr, ac bona fide iudicaret Princeps dispensans causam esse iustam, cùm re vera non sit, vt deduco ex *Azorio lib. 7. inst. c. 19. q. 6. de lege ieiunij disputante, & ex Sanch. lib. 8. de matrim. disp. 17. num. 8.* hoc idem docente de dispensatione inferioris in lege superioris, quod à fortiori in lege propria, vel à pari sancita probat, nec alius censendus est Ecclesiæ, ac Reipublicæ sensus ad scrupulos tollendos, & consciẽtiæ quieti, bonoq. regimini Ecclesiastico consulendum.

28 Poterunt autem adeò vrgentes esse causæ, vt necessaria, nedum licita huiusmodi habenda sit dispensatio ob ea, quæ *tom. 1. lib. 2. disp. 3. cap. 1. nu. 15. & 16.* scripsimus.

29 Quod aũt dixi de dispensatione legis quoad effectus futuros, idem aio de Summo Principe, præsertim Papa, quoad effectus iure humano iam sequutos, vti constat ex *Clem. 5. & glo. ver. pro infectis, Cardinali ibi, n. 6. Abb. cap. non debet in fine, de consang. & affinit. Sanch. lib. 8. de matr. disp. 7. nu. 4.*

CAPVT VLTIMVM.

Diluuntur rationes cap. 2. contra veram sententiam relatæ.

S V M M A.

Vendibile non est beneficium Ecclesiasticum, aut Episcopatus, & qua ratione id habet iure naturali, atq. ecclesiastico, n. 1.

Venditio granorum benedictorum est inualida, num. 2.

Simonia iure naturali diuino, minimè referenda est in solam extrinsecam Dei voluntatem, num. 3.

Per

Per ea verba Gratis accepistis, &c. *non modus accidentalis, sed substatialis praecipitur, ibid.*

Per illa eadem verba non nouum praeceptum diuinum, sed naturale declaratum est, nu.4.

Quid sit vsura, quid mutuum, n.5.

Mutuum dare per se consideratū licitum est, spectans ad virtutem, ibid.

Triplex discrimen inter vsuram, & simoniam, ibid.

Mutuatarius soluendo vsuras non peccat: at electus acceptans, vel obtinens beneficium simoniacè collatum, semper ferè peccat, num.6.

Lex simoniae vtrumque obligat, vendentem, atque ementem rem sacram, secus lex vsurarum, quae mutuatarium vt sic non obligat, ibid.

Secundum discrimen inter vsuram, & simoniam ex materia desumptum, n.7.

Tertium discrimen ex pleno mutuantis dominio suae pecuniae, quod non est distributori ad rem sacram, cuius nullus mortalium est Dominus, sed dispensator, n.8.

Quomodo res, aliàs ex alieri titulo debita emi possit, nu.9.

Legatarius rem purè legatam titulo oneroso comparans legato censetur renunciasse, ibid.

Potest aliquod emi iniustè, dandum, v.g. Iudicis sententia, quo dato tenetur emptor pretium soluere, n.10.

Quomodo emptio rei propriae possit esse valida, etsi absolutè inualida censeatur, n.11. & 12.

Ad dominium transferendum licet titulus, ac traditio requiratur: fallit tamen haec regula in legato rei certae, cuius dominium statim, acceptante haerede transfertur in legatarium, n.13.

Legatum non dicitur oneratum ob difficilem exactionem ex malitia haeredis deriuatum, num.14.

Res in genere legata si haeredis malitia perit, illi perit, n.15.

Falsum est omnem electionem digni, omisso digniori esse validam, n.16. remissiuè.

Affertur ratio, cur validè Sacramenta intercedēte simonia nulla sit, n.17.

Contractus simoniacus, & defectu materiae ex se, & dominij, & auctoritate Ecclesiae nullus est, num.18.

Difficultas soluendi sextum argumentum ex primo absurdo illatum, quod sequeretur ex simonia mentali oriri obligationem restituendi, quēadmodum ex vsura, n.19.

Reiicitur primus soluendi modus simoniam asserens consumari in actu externo, non autem vsura, nu.20.

Explicatur cap. consuluit, de vsuris, *n.21.*

Neq. animus solus, neq. externa quaecumq. solutio sufficit ad restitutionem ex vsuris, num.22.

Secunda solutio respuitur, maius asserens charitati vulnus, infligi ab vsura, quam à simonia, n.23. & 24.

Solutio Abbatis *asserentis in vsurariorum odium iniunctam esse restitutionem, ob vsuram etiam mentalem ostenditur insufficiens, n.25. & 26.*

Dilutio argumenti allata à Caiet. *dicente mutuatarium inuitum vsuras soluere, secus beneficiatum, reiicitur, n.27. & 28.*

Et res spiritualis pretio accepta restituenda est ab occupante, & pretium a vendente, n.29.

Sotus *difficultate pressus argumenti, Canonis sensum inuertit, n.30.*

Respuitur, n.31.

Suum cuiq. pulchrum, & propriè quam caeterorū res magis arrident, ibid.

Non est concedenda Catholicis Auctoribus facultas inuertendi sensum sacrorum Canonum, vel ob turpe, quod daretur haereticis exemplum, nu.32.

Arguitur falsitatis Sotus, *quòd* Canonem Quoniam, & Mandato de simonia *dicat ex Concilio Constansiensi desumptum, n.33.*

Quomodo Constansiense Concilium incohoatū fuerit, nu.34.

Canon Quoniam, de simonia non à Gregor. IX. verum ab Innocentio III. *proditus est, n.35.*

Quid sit fraus, & quid nomen fraudolenti munusculi intelligatur in cap. si quis 1. quaest. 5. *num.36.*

A Soto *casus ipsius textus falsò exponitur, n.37.*

Per clausulam solum, *quod à dispositione textus excludatur, n.38.*

Particula, seu clausula taxatiua solum, *non semper correctionem operatur iuris, n.39.*

Proponitur explicandus text. cap. fin. de simonia *n.40. & 42.*

Religio bifariam sumi potest, n.41.

Quod rarò contingere solet, non est praesumendum euenisse, n.42.

Textus declaratio ab Auctore allata n.43.

Vsura, & simonia iure diuino prohibita pari passu procedunt, n.44.

Vsura, & simonia iure ecclesiastico prohibita, eodem non se habent modo, n.45.

Cur simoniacus per simoniam ecclesiasticam, non intercedente pacto, ad restitutionē non teneatur ex cap. citato: at vsurarius etiam excluso pacto, accepta pecunia, teneatur, n.46.

Quomodo absq. simonia redimi potest impedimēti vexatio in spiritualibus, n.47.

Etiam ante electionem, si vt impediaris, poteris eā auertere pecunia n.48.

Ad ornatum malis artibus impedimentum à te, etiam non electo ad beneficium remouere potes num.49.

Ad proximi declarandas iniurias, quae aliter propulsari non possunt, contra eius electionem, licet pecunia vti, n.59.

Ad aduertendam electionem indigni, licet aurum dare, n.51.

Etiam ad electionem vnius digni tantum existentis, nu.52.

Pluribus existentibus dignis pro vno certo, non licet, sed pro incerto licet, nē indignus eligatur, nummos offerre, ac dare, n.53.

Soluitur vltimum argumentum de Summi Pontificis electione, n.54.

Diuinae prouidentiae est, vt ad electionem Pontificis oēs conditiones necessariae reperiantur, n.55.

Velut haereticus, vel vt penè haereticus puniendus esset negans hunc Pontificem verum esse Papam, n.56.

r Quas

1 QVas *cap. 2. è Soario* præsertim in nostram sententiam retulimus, rationes soluendæ sunt. Primi igitur enthimematis antecedens negamus, non modò cùm alienatione rerum spiritualium eius, quod supra naturam est spirituale, ratio habetur, & quidem è singularum, ac simul omnium concursu causarum, quemadmodum *cap. 4. à num. 1. ac deinceps* demonstratum est; sed etiam si in re sacra, aut spirituali, ecclesiastico, ex gratia, beneficio, aliquod temporale spectetur, tanquam coniunctum spirituali, vt præbenda, vel ius ad fructus, competens ratione sacri officij, de quo *cap. cit. nu. 14.* vbi quamuis *à num. 15. ac deinceps* dixerimus, posse solum Papam, materialitèr consideratum vendere beneficium, non tamen vt fundatum in re spirituali, sed absolutè intendentem beneficium vendere, sub formalitate rei temporalis non peccare in ius diuinum, sed ecclesiasticum, nisi ex insta causa dispensauerit, sicut *cap. 2 à num. 2. ac deinceps* probatum est. Addo in foro externo, quemadmodum *cap. 4. num. 18.* indicaui, indiuiduam illa duo habere connexionem, titulum, & ius ad fructus, & resignantem titulum, resignare fructus per se censeri; atque excipientem titulum, censeri accepisse ius ad fructus illi coniunctum: nec non exigentem aliquid temporale pro iure fructuum habendum esse pro officio extorsisse. Vtq. propius ad rem nostram accedamus, electionem ad Episcopatum simoniacè habitam, tùm naturali, tùm ecclesiastico iure esse irritam, vt *cap. 3. num. 3. & integro cap. 4. & cap. 5. num. 7.* probauimus. Neq. nos semper talem electionem, vel quamcumq. aliam alienationem rei spiritualis ex naturali iure simoniacam esse docuimus, sed vel quando ratione spiritualitatis, vel supranaturalitatis aliquid venditur, vel quando absolutè alienatur, aut accipitur, ob necessariam connexionem inter temporale, ac spirituale, ex quibus beneficium v.g. conflatur, ità scripsimus
2 locis suprà citatis præcipuè *cap. 5. num. 13.* Ad confirmationem respondeo venditionem granorum benedictorum, vti benedictorum habitam, omni iure esse inualidam, quemadmodum demonstrauimus locis citatis *cap. præsertim 5. n. 12.* rationemq. inuoluere aliquo pacto iniustitiæ, cum inuito Domino, res spiritualis temporali cum fæce commutetur.

3 Secundum *Soarij* argumentum etiam ruit: negamus enim ad solam extrinsecam Dei voluntatem rem omnem deferendam esse; quippè rei spiritualis per temporalem, simoniaca alienatio nulla est, tùm defectu materiæ, vt *cap. 4. num. 2.* ostendimus, tùm formæ, nimirum consensus, tùm finis, ad quem à Deo concessa sunt, quemadmodum *num. 3. & 4.* confecimus, & quamuis vt à *num. 4. ac deinceps* vidimus, à Deo hæc data sint, eo tamen præstita sunt fine, qui maximè illis proportionatus erat, neq. alitèr ea danda concessit. Quamobrem præcepto diuino explicante naturale, negandum omninò est modum tantum accidentalem, illis præscribi verbis, *Gratis accepistis, gratis date,* sed substantialem, cum finem expresserit, ad quem dona spiritu alia suis Apostolis, atque Ecclesiæ Dominus dedit, illis probè accomodatum, quo pacto nos locis citatis prosequuti sumus, indicatque
4 *Concilium Toletanum 11. cap. 8.* itaq. illis verbis, *Gratis accepistis, gratis date,* naturale potiùs præceptum declarauit Magister Christus, quã nouum imposuit, vt *cap. 4. citato à n. 8.* diximus, cùm ad finem spiritualem concessa dona, atque ex sua natura supernaturalia conferri moralitèr non valeant ad rem temporalem; alioquin supernaturalia non ad salutem animarum impertita, non suprà vires humanas, sed ad instar temporalium haberentur flocci facienda; imò si gratis minimè darentur, suspicio subrepere posset contrà veritatem, fidemq. Catholicam, Cachodæmonis arte hæc haberi, salutifo. negotium, ad lucrum ordinari, ac quæstum: ex tali igitur modo, sineq. spiritualium rerum naturæ accõmodato, lex illa siuè noua, siuè potiùs dedeclaratiua naturalis, tali facta institutione, substantialem præcepisse actum deducitur.

5 Tertium argumeotum non adeò videtur facilè, & licèt hæc inter vitia, consensu Doctorũ, discrimen agnoscatur, assignatu tamen est difficile, ipse vero vnum afferam ex parte vtriusque legis diuerso modo se habentis; alterum ex parte materiæ; tertium deniq. ex parte dominij: In vsura igitur duo distinguenda sunt, & mutuatio pecuniarum, & acceptio vsurarum è certa pecunia mutuo data; est enim vsura, *lucrum immediatè, ex mutuò proueniens.* Prima ex se non modò mala non est, sed bona. *Lucæ 10. Benefacite & mutuum date, nihil indè sperantes;* Deinde per contractum mutui, necessariò dominium transfertur in mutuatarium, vt vel ex ipsa etymologia deducitur; dicitur enim *mutuum,* quasi ex *meo tuum,* atq. ex *Instit. mox citan.* patet. Secunda autem nempè acceptio vsurarum prohibita non modo est iure diuino, atq. humano, sed etiam naturali. Ex his DD. consensu etiam à nobis, cætera, discrepantium, constitutis, primum deduco discrimen inter vsuram, & simoniam; etenim cum mutuatio pecuniæ mala non sit ex se, neq. eius acceptio à mutuatario facta nil est, quod impediat eiusdem dominium, & vsum; & quamuis infici ab vsura mutuãtis animus possit, hoc tamen non officit mutuatario, nec contractui verò mutui, de ratione cuius est translatio dominij in mutuatarium; est enim mutuum, *traditio rei numero, pondere, vel mensura constantis, facta eo animo, vt statim fiat accipientis, cum obligatione simili specie, & bonitate restituendi,* vt colligitur ex *Instit. tit. quib. modis rei contrahatur obligatio, & l. 2. ff. si certum petatur.* Imò malitia mutuantis vsurarij non transfertur ex se in mutuatarium, qui absque culpa potest, ad redimendam saltem vexationem vsuras soluere, iuxtà *cap. debitores, de iure iurando,* Canonistarum, ac Theologorum consensu. Quæ omnia secus in simonia se habent; licet enim collatio beneficij, ad dignitatem: cœteraque huiusmodi ex se bona sint electo, simoniacè tamen si habeantur à conferente, vel electore etiam per se loquendo, simoniaca sunt, respectu electi. Cœterùm insto primum, sicut mutuum ex se est bonum,

ità pariter collatio beneficij; sed ipsum mutuum animo carpendi vsuras licet inficiatur, transfert tamen dominium in mutuatarium; ergò licet electio, vel collatio beneficij fœdetur simonia, transferet tamen dominium in electum. Respondebis, posse vsuram committi à mutuante absque peccato mutuatarij; non posse vero committi simoniam ab electore, quin committatur ab electo. At contra, quia poterit etiam nonnunquam ab electo non committi simonia, sed à tertia persona, *vt cap. 5.* diximus: eadem igitur erit ratio saltem in hoc casu, in quo dominium transferetur in electum ex vi legis naturæ. Respondebis concedendo, cum absque culpa electi id eueniat, vt nos loco citato diximus à *num. 20. ac deinceps*. Instabis deinde, quicquid sit de culpa vsurarij, & soluentis vsuras, adhuc argumento robur esse; nàm negari minimè potest, dominium pecuniæ mutuatæ per se, neque ex accidenti, vt in superiori casu, ad mutuatarium transferri; ergo dominium beneficij simoniacè collati transibit etiã ad beneficiarium, cui simoniacè datum est.

6 Verùm ex ea, quam dixi culpa non contracta à mutuatario, patet solutio, nam si contra iustitiam hic non facit soluendo vsuras, profectò discriminatur à simoniaco beneficiario, qui suo modo etiam contra iustitiam facit, cum sibi pecunia rem emit inuendibilem contra voluntatem Domini, vt sæpiùs dictum est. Hinc distincta vtriusque præcepti ratio non mutuandi ad vsuras, & simoniacè non conferendi spiritualia deducitur; siquidem illud ità latum est, vt substantialitèr contractum non prohibeat ab vtraque persona pendentem, sed solum vsurarium idest, quatenus ad vsuram obligantem ex vsu pecuniarum; at verò præceptum naturale, diuinum simoniam substantialitèr ità prohibet, vt vtramque inter quam per se versatur, personam obliget; vt sicut alter conferre; ità nec alter simoniacè acceptare possit spirituale. Ex his vlteriùs fit, quòd sicut conferens contra voluntatem Domini, & contra naturam rei spiritualis inuendibilis aliquid non modò licitè, sed nec validè præstare, vel vendere potest, ità neque emptor acceptare, vel emere. Quod si aliquando supponatur absque culpa esse; electum penès ea, quæ *cap. 5.* dixi à *num. 20.* Poterit lege naturæ spectata, ius beneficij etiam dati simoniacè culpa dantis in electum innocentem transferri. Ex his retorqueo argumentum. Vsurarius pecuniæ, lucrique accepti ob mutuum non acquirit dominium, quod restituere tenetur ex *capit. non sane iuncta Glossa 14. quæst. 5.* & communi Theologiæ, iurisque Canonici peritorum sententia; ergò & simoniacus, acceptor rei spiritualis, siuè collator, vt enim mutuum, vel vsus pecuniæ pretio non est dignus; neq. venditioni obnoxius, ità neq. res spiritualis quacumq. ratione per se spectetur.

7 Ex his ità constitutis gradum etiam facio ad secundum discrimen inter vsuram, & simoniam, desumptum ex materia; quia res spiritualis inepta est ex se tùm venditioni, tùm emptioni, tùm collationi, tùm acceptationi, nec habere potest rationem pretij, vel rei ex pretio datæ, mercisque; pecunia vero quamuis pretium vsus alterius pecuniæ non sit, ideoque vt sic transire non possit in dominium vsurarij; at vero vt data spe vsurarum, mox recipiendarum, nihil habet repugnans, cur non possit in dominium transire petentis illam; quippè quæ talitèr quidem acquisita, penèque redempta repugnantiam non habet cum tali redemptione, & cum possessione personæ illam, propriamque vexationem redimentis; repugnat itaque pecuniam esse pretium alterius pecuniæ, non tamen repugnat, esse quid redemptum aliqua pauca pecunia, in pretium vsurario data, absque cuius spe maior illa summa redempta minimè data fuisset: sicut neq; ei repugnat subire aliquo pacto rationem mercis, quia vetus, quia pulchra, quia recuperatu difficilis, vt probè *Lessius* explicat post multos *lib. 2. de iust. cap. 21. dub. 1. num. 1.*

8 His addo tertio loco expeditiorem solutionem per clarius discrimen; etenim vsurarius propriæ quam mutuò primò dat, pecuniæ dominium habet, cuius est Dominus, quod sanè transferre potest ad libitum in mutuatarium; Prælato autem, nec etiam Pontifici Maximo, non est tanquam Domino beneficij dominium; quippè qui est tantum administrator huiusmodi spiritualium rerum, vt infrà *lib. 6. disput. 4. & 5 præsertim à num. 15. cap. 2.* probabitur, ideoque non potest in electum simoniacum transferre dominium contra voluntatem Domini, seque factæ naturam. Dices mutuanti animum non esse transferendi dominium pecuniæ nisi sub conditione vsurarum soluendarum; atqui conditio de futuro contractum irritat, vti Doctorum consensu certum habetur; ergo vsurarius dominium non transfert; vel si transferat, eodem pacto transferet elector simoniacus. Respondeo hoc argumento potiùs negatiuam probare partem, idest, neque vsurarium transferre dominium pecuniæ fœnori datæ. Cœterùm hoc ipsum nego, quia fœnoris solutio considerari quidem potest ex parte mutuatarij, cui non est mala ad redimendam vexationem relata, vt infrà, & consequentèr vt sic non est conditio turpis; quippe quæ absq. peccato mandari potest exequutioni.

9 Quarto argumento respondeo vnam, & eamdem rem natura sua venalem posse duplici titulo esse deuinctam. Quamobrem solutio legati, quod titulo non oneroso legatarijs debetur, poterit oneroso ad redimendam saltem vexationem emi: qua posita emptione, arctiori sanè tenebitur vinculo hæres, & titulo obligationis resultantis ex testamento, quæ ratione termini, idest personæ, cui legatur ad Religionem potest spectare ad pietatem, vel alias virtutes: & titulo oneroso pecuniæ solutæ ad iustitiam commutatiuam; neque venditio hæc videtur nulla ex hac parte, cuius duo extrema sunt, pecunia, quæ datur à legatarijs; & ius strictius, ex oneroso contractu pullulans, ad legatum, quod quidem ius est vendibile, valideq. venditur: at vero sicut *cap. 4.* diximus

spiri-

spiritualia, nec vendibilia sunt, neq. sub domi-
nio administratoris conferentis, & contra vo-
luntatem Domini alienari non possunt; nil mirũ
igitur, si validè non alienantur. Instabis iam ius
erat legatario acquisitum à die mortis testato-
ris *l. a Titio in fine, ff. de furtis*, & liquet ex com-
muni sententia; ergo hoc ius non erat vendibi-
le. Respondeo ius fuisse acquisitum legatario,
gratioso legati titulo, non autem oneroso resul-
tante ex solutione pecuniæ. Verùm enim verò
hæc potius gratia disputandi cõcesserim *Soario*,
quàm vera esse dixerim; nam si legatarius sciẽs
rem sibi esse purè legatam, emit tamen ab hæ-
rede, aut à testatore adhuc viuente, expirare
censetur tale legatum, cui eo ipso legatarius
censetur renunciasse: argumento *text. in l. illud,
ff. de acquir. hæred. & in l. Titius in princ. ff. quib.
mod. pign. vel hypot.* affirmantq. *Bartol. & DD.
communiter, quos sequitur Anton. Gomez 1. tom.
variarum resolutionum, cap. 12. num. 35. cui sub-
scribit Molina de iust. & iur. tom. 1. tract. 2. disput.
201. ad fin.*

10 Deniq. vt *Soario* morem geram, si penitus ab
eo casus exaratus inspiciatur, ab hærede com-
periemus non vendi ad legatum ius, neq. à le-
gatario, hoc idem emi, sed vel illam iniustam
detentionem hæredis, vt tandem aliquando
soluat; quemadmodum à Iudice iniusta etiam
sententia potest emi: vel actualem solutionem
legati, quę ab ipso iure distinguitur; & hęc qui-
dem omnia, & si illicitè, validè tamen vẽdi pos-
sunt pro quibus, opere expleto, debetur pro-
missum, vel oblatum, vt probè *Couarr. ad regul.
peccatum, par. 2. §. 2. nu. 1. Caietan. 2. 2. quæst. 32.
art. 7. Lessius 2. lib. de iust. cap. 18. dub. 3. nu. 18. &
cap. 14. num. 56.* Nec me latet emptionem rei
11 propriæ validam, vt sic non esse, ex *l. in emptio-
ne, §. rei suæ, ff. de contrah. empt.* Verum si res
propria aliquo fuerit onere affecta poterit ab
emptore illud redimi. Quamobrem esto legata-
rius ius habeat in legatum, quia tamen iniusta
hæredis detentione est affectum, ab ea potest
validè vendicare.

12 Respondeo deinde negando antecedẽs, ete-
nim sicut emptio rei propriè inualida est, tùm
ex textu modò citato, tùm quia per huiusmodi
cõtractum nullum acquiritur dominium, quòd
emptor iam erat rei propriæ dominus, qua de
causa minimè tenebitur pretium soluere, si non
dum soluit, imò poterit solutum repetere; sic,
nè discedam ab exemplo Soarij, si legatarius rẽ
legatam in die, aut sub conditione, titulo one-
roso comparauerit ab hærede, adueniente die,
aut impleta conditione, petere poterit æstima-
tionem per *text. leg. si ab substituto, ff. de legatis,
glossa ibid. & Auctores communitèr, quos citat,
& sequitur Antonius Gomez, paulò ante citat.
probatq. etiam Molina laudatus l. 4. ad l. falcid.*
nulloq. iure constat teneri quempiam ad soluẽ-
dum pretium pro re sua, vt probè *Vasq. in opusc.
de restit. cap. 5. apud quos alij*: sic etiam emptio
legati, quod est ipsius legatarij valida non erit.

13 Neq. obstat ad rei dominium per se requiri
titulum, ac traditionem, ex *l. traditionibus, C. de
pactis, iuncta l. nunquam, ff. de acquir. rer. dominio*.
quia patitur hæc regula exceptionem in lega-
to rei certæ, cuius dominium statim vbi hæres
acceptat hæreditatem, in legatarium transfer-
tur, ex *l. a Titio, ff. de furtis*, ac tradunt ibi Scriben-
14 tes. Neq. propriè hoc in euentu dicetur onera-
tum legatum; cum ex malitia, atq. hæredis ini-
15 quitate sanè reddatur difficile. Sicut ergò res
in genere legata absolutè si pereat, culpa, &
malitia hæredis, illi perit, vt habetur in *§. si res
legata, instit. de leg. & in l. cum res, § item si res, ff.
de legatis*; ità dum ex propria hæredis culpa res
legata, non soluitur, non hinc onerata, neq. in
damnum cedere debet legatarij.

16. Ad id, quod citatus Auctor addiderat de
electione digni, omisso digniori, solutio ex
lib. 6. disp. 10. cap. 1. & 2. infrà constabit, falsumq.
est, omnem electionẽ digni omisso digniori va-
lidam esse.

17 Ad collationem Sacramentorum, dico nul-
lius esse roboris argumentum, e Sacramento
permanenti Eucharistico deriuatum, quod qui-
dem cum supponatur, non potest eius valor
pendere ex illicita administrationeque; electio au-
tem, vel beneficij collatio, quæ venditur, non
supponitur, sed ipsamet dum habetur, pecunia
alienatur; quapropter inualidè si vendatur, in-
ualida quidem erit. Habet itaq. vim argumen-
tum de Sacramentis, quorum confectio, quan-
do conferuntur, habetur, assignandaq; est ratio,
cur Sacramentum Pœnitentiæ v. g. simoniacè
datum, & confectum, validè conficiatur, ac de-
tur in se, licet intercedat simonia, atq. illicitè,
inualideq. vẽdatur, resultetq. obligatio ex eius
venditione restituendi; & idem dicendum non
sit de collatione beneficij simoniaca, quæ quidẽ
valida sit, tametsi resultet obligatio restituendi
pecuniam eius causa datam, & sit illicita. Con-
firmariq. potest hoc modo, consecratio Episco-
pi licet simoniacè facta valida est, ergò & ele-
ctio. At respondeo primùm, disparitatem esse,
quia Sacramentum retractari non potest, sed
beneficium .i. ius ad fructus, & quodcumq. per-
manens sacrum, pecunia venditum, restitui po-
terit, cum permaneat. Deindè Sacramentorum,
ait administrationem validam non ex bonita-
te, vel malitia pendere ministri, vt fides Catho-
lica docet, ex Christi Domini institutione, per
traditionem nobis nota, illorumq. virtutem ex
opere operato, peccato non infici ministri ope-
rantis, vti contra *Arippinum Africanum, qui
tempore Zeferini Papæ vixit; & contra Cypria-
num, aliosque Præsules, in Concilio Africano
docit Stephanus Pontifex Max. & contra Dona-
tistas hæreticos, D. Augustinus tract. 5. in Ioann.
lib. 2. de baptism. & lib. 6. cap. 1. Anastasius Papa
in epistola ad Anastasium Imperatorem apud Ba-
ronium anno 1497. num. 10. Concilium Constan-
tiense cap. 8. Trid. sess. 7. Canone 12. de Sacramen-
tis: & cum Magistro in 4. dist. 5. & alij Theologi.*
At verò collationem rerum sacrarum simonia-
cè habitam, è contra potiùs nullam esse ex mul-
tis etiam Canonibus ius naturale exprimenti-
bus patet, quos *cap. 5.* attulimus. Denium con-
gruentiam addo, quia Sacramentum virtute di-
uina ex Christi meritis suum confert effectum,
ex opere operato, ex quo valorem habet, non
autem ex opere operantis, neq. ob ministri bo-

nam dispositionem, ac merita, modò essentialia præstet, materiam videlicet, formam, atq. intentionem; at verò valor collationis beneficij ex ministro, iuxtà institutionem Christi rerumque spiritualium naturam pendet, quæ est, vt gratis dentur, & gratis conferantur. Instabis hoc præcepto declaratur modus accidentalis collationis Sacramentorum, ergo, & modus accidentalis collationis beneficij; Verùm negatur sequela; nam illo præcepto ius naturale diuinum declaratur, quod rerum naturis accomodatur, cū autem Sacramenta ex opere operato; & non operantis efficacia sint, non erat, cur eorum valor instituereetur pendens à malitia, vel bonitate ministri; at cum ius spirituale ad fructus non sit aliquid huiusmodi ex opere operato, spectans ad supremum ordinem gratię, & gloriæ, institutum est ab homine conferente, suum valorem deriuans secundum illius iuris naturam dandū, & non alias. Quod à posteriori, vel ex eo patet, quod siuè ordinationes, siuè consecrationes quoad characterem, siuè valor Sacramentorum ità sunt valida, vt non sint irritabilia ab Ecclesia; à qua tamen est irritabilis electio, & acquisitio beneficiorum, vt probè *Soarius lib. 4. de simonia c. 5. n. 1 & 2. ac deinceps, ac n. 11.*

18 Pro solutione quinti argumenti duo distinguenda sunt in contractu simoniaco, primum intrinsecum, & naturam rerum subsequens, quę materia est contractus: secundum se tenens ex parte contrahētium: primum est ineptitudo illarum rerum spiritualium, quæ vēditioni, atq. emptioni obnoxiæ minimè possunt esse, vt luculentèr probauimus *cap. 4.* estq. intrinsecum huiusmodi rebus, quæ iure naturali diuino pecunia æstimari, vendi, vel emi non valent: secūdum in pœnam peccati simonię ab Ecclesia merito quidem est inductum, vt simoniacus in eo, in quo deliquit, puniatur, fiatq. inhabilis ad illud idem, quod fœce pecunię spirituale cum sit, turpitèr æstimauit comparandum, vt loco citato confirmauimus; & ipsemet *Soarius* sentit, & hæc sanè duo minimè perpendit *Sotus sæpè laudatus art. 1. ad finem expositionis propriæ sententia, & art. 2. respondens secundo argumento.* Quā autem hæc ab erroribus *Ioannis Vuiclepb*, & *Ioannis Hus* dissentiant, non est, qui non videat, in quæ monstra *t. tom. lib. 3. disput. 2. cap. 3.* egimus.

19 Sexti argumenti primum membrum, inferēs absurdum simonię mentalis inducentis obligationem restitutionis beneficij ex illa dati, iuxtà nostram sententiam per paritatem vsuræ, mirū est, quātum Auctorum ingenia fatigauerit, quæ difficultatem enodare varijs conata sunt modis.

20 Quidam apud *Abb. cap. mandato, de simonia num. 6.* respondent, simoniam in actu consūmari externo: at vsuram in interno. Cœterùm ratio discriminis inter hæc vitia ab his Auctoribus, vt probè in eos scribit *Ioann. Andræas*, nō affertur; deindè falsum prorsus est vsuram mero actu interno consumari: quippè contra iustitiam, cum sit, & quidem commutatiuam, fine actu externo solutæ iam pecuniæ, nequaquam patere potest obligationem restituendi, definitur enim *lucrum immediatè ex mutuo perueniens.*

21 Scio Vrbanum III. cap. cōsuluit, de vsuris dicere. Qui mutuat, aliàs mutuo non daturus, eo proposito, vt licet omni conuentione cessante, plus in sorte recipiat, pro huiusmodi lucri intētione, quā habet iudicādus est malè agere, & de ea, quæ talitèr sunt accepta, restituenda in animarū iudicio efficacitèr inducēdus. Verū solus mutuantis animus contendentis, vltrà sortem, aliquid accipere, satis non esset, solutione fœnoris non accedēte, quemadmodum vnico verbo *Glos.* probè indicauit, explicat enim *Tò male agere*, hisce, *Intellige cum effectu.*

22 Imò effectus cuiuscumq. solutionis minimè sufficit; nā si mutuatarius det aliquid vltrà sortem principalem, gratis, siuè pro amicitia, & mutuator hanc ignorans intentionem accipiat, tanquam datum ex obligatione, rationeq; mutui, absolutè non tenebitur ad restitutionem ex parte rei acceptæ, sed ex conscientia erronea, vt docet *Caiet. tom. 2. opusc. 8. q. 3. Couarr. ad reg. peccatum p. 2. sub principio, Gabriel. in 4. dist. 15. q. 11. dub. penult. Scotus ibid. q. 2. art. 2.* Et quia non habet alienum; & quia non læsit, esto animum habuerit lædendi; & quia re vera alter donauit: ritè igitur componuntur simonia, atq. vsura; quòd vtraq. solo animo, atq. intentione præstant, vt quis simoniacus, vel vsurarius censendus sit coram Deo, cui omne cor patet: quoad restitutionem, etiam ex actu promanantem externo detrectationis iuris alterius, vēditionis, aut emptionis illegitimæ rei inuendibilis, nec pretio æstimabilis, vel quia lucrum datur pro vsu inuendibili pecuniarum, vel quia temporale tribuitur pro spirituali, aut è contra, nullus dicetur vsurarius, aut simoniacus, ni externa facta solutione; neq. in alio discrepant, quàm in pacto, & conuentione, quæ nonnunquam simoniam, quam appellant conuentionalem constituit, cum id non habeat vsura.

23 Respondet secundò *Io. Andræas* maius charitati vulnus infligi ab vsurario, quàm à simoniaco, & quia mutuatarius præter vsuratum solutionem integram tenetur restituere sortem pecuniarum, quæ fundamentum erat gratiæ: at acceptor beneficij spiritualis, licet ad aliquam solutionem pecuniæ v.g. se obliget, beneficiū tamen, quod est fundamentum huius contractus, restituere non tenetur: & quia in simonia mens vtriusq. contrahentis peccato laborat, secus in vsura.

24 Verùm nihilò sufficientiùs, nam prætetquam quòd in simonia, non semper vterq. simoniacus est, vt cap. 5. diximus, atq. ex instantia, exemploq. num. 22. adducto contra primam solutionem constat, & si re vera ex vna parte maius conferat beneficium, & gratiam collator rei ecclesiasticæ, quàm mutuator, cum ille rem non rependendam; aut restituendam, sed absolutè conferat, pro qua lucri aliquid sibi optat: fœnerator autem, & rem tradit rehabendam, & præterea lucrum etiam reportat: ex altera tamen fenerator cum pecunia propria semper ad tēpus se priuet: secus collator rei spiritualis; hinc fit maiori cum detrimento mutuantem benemereri

mereri de beneficiato, quàm conferentem beneficium ecclesiasticum, quo se non priuat. Cæterùm ex his, cur ad vsurã sufficiat intentio accepto pretio, vt pariat obligationem restituendi, secus ad simoniam non declaratur.

25 Accedit *Abbas in cit. cap. mandato, de simon. n.7.* aitq; in odium fœneratorum iniunctam esse restitutionem, ob vsuram etiam mentalem, nè variæ palliarentur vsuræ, deindè addit *cit. cap. mandato* intelligendum esse, quando Princeps intentio non fuit simoniaca; nam tunc non parere obligationem restitutionis docet.

26 Sed non diluit *Abbas* difficultatem, etenim si in odium vsurariorum iussa est restitutio intercedente intentione, atq. solutione vsurarum, rationi sanè consentaneum erat, vt hoc idem præciperetur in simonia, cuius materia minus est venditioni, emptioniq. obnoxia. Addo quod si vtrumq. vitium contra ius est naturale diuinum, eodem quidem pacto quoad hoc se habere debebant. Neq. arridet secunda *Panormitani* solutio; nam quacumq. intentione intercedẽte dummodò immediatè sumatur pro vsu pecuniæ aliquid, vltrà sortem principalem restitutioni hoc erit obnoxium; idem igitur dicendum esset de simonia.

27 *Caietanus autem apud Sotum mox citandum,* id ait, inter simoniam, atq. vsuram esse discrimẽ; quòd vsuras, qui soluit, inuitus præstat: simoniacus autem libentèr pecuniam elargitur, qua sibi comparare videtur beneficium maioris valoris, vel quidpiam aliud ecclesiasticum, vel sacrum.

28 Verùm vt omittam, quod ipse *Sotus contra Caietanum* affert eadem nimirum ratione videtur simoniacum se habere, ac mutuatarium, qui quidem obuijs exciperet vlnis ecclesiasticum beneficium gratis datum, vt par esset, quod inuitus à simoniaco collatore redimit: præterea illud maioris (ni me mea fallit opinio) esse momenti reor, obligationem restituendi nõ oriri solùm in simoniaco venditore ab inuoluntaria solutione emptoris, sed ab ineptitudine rei spiritualis, quam meritò probauimus obnoxiam non esse venditioni, vel emptioni, tùm ex se se, tùm defectu dominij, quo carere illam aliàs, quàm gratis alienantem docuimus *cap. 4.* Ex

29 quo planè conficitur, non modo rem spiritualem pretio occupanti à se abdicandam esse, verum illi pro re spirituali, qui pretium accepit, restituendum esse, vtpotè iniustè à se acceptum.

30 At *Sotus de iust. quæst. 8. art. 1. ad 6. argum.* vbi cęteras Auctorum explicandi rationes, perpendit, præcipuè primam, in quam propendebat, in eam pressus difficultate, abijt sententiam, vt Canonis citati sensum, secus, quam par erat inuertere videatur, laudatq. pro se *Adrianum quodlib. 9. art. 3.* Itaq. nullatenus, ait, in citato canone decerni, mentali è simonia restituendi, non oriri obligationem, aut necessariam non esse spiritualium simoniacè habitorum resignationem: imò contrarium definiri, ad quod probandum in primis casum ea narrat ratione, vt cum quidam Monachi absq. pacto, animo tamẽ simoniaco ad locum, in monasterio habendum aliquid tradidissent temporale, Romamq. deinceps misissent ad dispensationem habendam simoniæ, quam subiere, dubium hinc exortum sit, duo habens membra; primum num extẽderetur mandatum Papæ de dispensatione conferenda ad Abbates, quasi actiuè, ità vt illius Abbas monasterij posset cum alijs dispensare Abbatibus. Secundum dubij membrum erat, vtrũ mandatum Pontificium latè pateret, etiam ad dispensandum, super resignationibus, nè ex alterutra parte, vt decebat, fierent, nè scilicet Cõuentus, seù Monasterium resignare teneretur, quòd à Monachis mentalitèr simoniacis acceperat, neq. Monachi abire cogerentur, locoq. cedere simoniacè inito, iuxtà præscriptum *generalis Concilij Constansiensis*. Quibus expositis dubijs per allatum textum contendit *Sotus* satisfacere difficultati, non eo tamen modo, qui hucusq. ab Ecclesia, singulisq. doctoribus receptus est, iuxtà *Compilationem Gregorianam, Romanumq. exemplar, quod ità se habet. Consultationi tuæ breuitèr respondentes dicimus, Mandatum Apostolicum etiam ad Abbates extendi, & ad resignationem spiritualium, quæ nullo pacto, sed affectu animi præcedẽte vtrinq. talitèr acquiruntur (in quo casu delinquentibus sufficit per solam pænitentiam suo satisfacere Creatori)* eos pro simonia huiusmodi nõ teneri; sed hac alia ratione ab eo excogitata, nimirum *consultationi suæ breuiter respondentes dicimus Mandatum Apostolicum etiam ad Abbates extendi,* vt possint videlicet ipsi dispensare, *extendiq. etiam ad resignationes tàm temporalium, quàm spiritualiũ, si modò nullum interuenit pactum,* quãdo Abbas poterit quidem dispensare, nè resignatio tàm temporalium, quàm spiritualium fiat, quæ aliàs necessaria erat. En tibi Amice Lector textus non *Canonis, sed Soti,* qui neq. per Clausulam *solam pænitentiam* in vero Canone expressam contendit excludi restitutionem faciendam tẽporalium, & resignationem spiritualium, quæ naturam subsequuntur simoniæ, sed solum discessum à Monasterio Monachorum simoniacorum, quod simoniacè nacti erant, in alium, qui discessus, Monasterijq. mutatio, iuxtà *citatum Concilium* erat in præcepto. Nec poterat *(addit Sotus) Gregorius IX.* cuius est citatus Canon contra Gregorium I. & sentire, & dicere; qui quidem *cap. si quis neque 1. quæst. 1.* contrarium statuerat, vt is, de quo fraudulento munusculo ecclesiasticam constabat dignitatem occupauisse, ad resignationem teneretur sub pęna damnationis: fraudulentum enim munusculum illud planè significat, quod fraudulenta mente, absq. pacto expresso supponitur, nam vbi conuentio interuenit, non est fraus, sed aperta iniquitas. Hæc ferè *Sotus addens ad finem art. & profectò, quousque me, vel Ecclesia, vel Sapientes aliud docuerint; egomet mihi aliud persuadere nequeo.*

31 Ego autem in mortuum de Sacra Theologia benemeritum inuehi libentèr prætermitterem, atq. hunc locum, in quo nonnihil dormitasse Auctorem censeo, (quæ humana est fragilitas) tacitus pertransirem, gratias potius ei referens, qui

qui quod habuit, dedit, daturus si potuisset meliora, sed nè hoc genus sacros exponendi Canones serpat, quo tota eorum vacillare doctrina, & claudicare videretur; & nè posteris impunitas detur similis interpretationis, qui noua scribere gloriantur, in quo genere nescio quo pacto, magis quàm in alijs suum cuiq. pulchrum est, alienum informe. & sic si sint homines, vt te tua, me delectet mea, & quemcumq. sua fallat opinio, pauca in eam proferam.

32 Et quidem si nè proprij vitio ingenij vertant DD. eorumque tenuitatem fateātur hoc pacto Ecclesiæ fundamenta, canonicamq. doctrinam labefactare audeant, vitium sanè sacra faciet Theologia, deplorandamq. mox ruinam minabitur, & in peius ruet. Neq. nouatoribus hæreticis, hanc à Catholicis præsertim primæ notæ, vt habeo Sotum, vellem dari ansam, qua impudentèr, vt de more habent, mendis sacros impleant Codices, eo nimirum nomine, vt errata commatum corrigant, seu potiùs inducant: Verum bona tanti viri venia eum arguo, quòd Concilium, ex quo textus citatorum Canonum *Mandato: & Quoniam, de simonia*, desumpti sunt, 33 retteiur fuisse Constansiense. Etenim *cap. Mandato, siue finale, de simonia* connexum, atq. vnicum penè integrate textum, cum *cap. quoniam eod. titulo* constat consensu DD. cum *Glos. verb. Concilij*, nec discrepat ipsemet *Sotus*, at verò *cap. Quoniam ad verbum ex Canone 64. Concilij Lateranensis sub Innocentio III. celebrati anno salutis 1215.* desumptum est.

34 Præterea *Constansiense Concilium inchoatum est anno 1415 tempore schismatis sub Io: XXIV. seù vt alij XXIII.* quando tres ferebantur Pontifices, *Ioannes iam dictus, Benedictus XIII. & Gregorius XII.* qui spontè abdicauit, vt Ioannes etiam, Benedicto seù deposito, seù nunquam prætensam ipso deponente dignitatem: qua igitur ratione hoc *concilio coacto anno 1415. vti poterat Gregorius IX. qui viguit anno 1227. videat Sotus*; qui forte fortuna ex *Gregorio IX. ad Gregorium XII.* quem abdicasse diximus tempore *Concilij Constansiensis* gradum faciens id falso asseruit.

35 Deindè *cap. quoniam non à Gregorio IX. sed ab Innocentio III.* proditum, vel manifestò compertum habeo ex *Compilatione Gregoriana Decretalium*. Comparationem præterea, quam inter *Gregorium IX. & Gregorium 1. facit Sotus* haud ritè peractam esse ex eo facile constare potest, quod *Gregorius I. in Canone si quis 1. q. 5. cit. ab ipso Soto*, nihil de restitutione scribit, sed solum æternam iustè minatur damnationem, cuicumque simoniacè accedenti ad sacros ordines.

36 Age dum, esto fraudolentum munusculum me non lateat posse deriuari à fraude significante Τὰ χατοδολευαγμα καὶ ἀσφιγμα, vt cum aliud agimus, aliud simulamus, & comminiscimur, donumq. fraudulentum idem significare possit, ac alio datum animo, atq. intentione, nempè simoniaca; verùm frequenti etiam vsu, fraus eo sumitur sensu, vt deceptio sit; cum quis falsa persuasione in errorem adducit quempiam, vel ipsemet adducitur à recta veluti via deducēs, vel deductus. Cum igitur Pontifex in dicto Canone mentionem iam fecerit de simonia interna per eo *iniusto cordis amore*, hoc idem opus non erat repetere, sed Tò fraudulento munusculo illud expressit, quod valet per se se animum titillare, atque inclinare personæ sacros conferentis ordines, vt probè ibi *glossa ex cap. etsi quæstio de simonia.*

37 Deinde non rectè casus exponitur à Soto, nō enim, vt ex verbis textus, Doctorumq. consensu constat, in dubium reuocatum erat, nùm facultas concessa Monachis, ad absoluendum, ad Abbates, vt ea potirentur intelligenda esset extensa? id enim ineptè abs re, atq. ratione fuisset quærere, sed an facultas, quæ cuipiam, vel Abbati ipsius Monasterij facta erat ad absoluēdos Monachos simoniacos, se extenderet ad Abbates absoluendos etiam simoniacos; quapropter inter Doctores hæc exagitatur quæstio, nùm in fauorabilibus nomine Monachi veniat etiam Abbas. Notabilē præterea omitto æquiuocationem Soti, quærentis primò: num Abbas illius Monasterij posset absoluere, ac dispensare cum Abbatibus, quòad hoc passiue se habētibus: deindè addit quæstionem fuisse, nùm possent Abbates ipsi actiuè dispensare, ad quod facta fuisset eis facultas à Papa. Quæ cum ità sint, innouatam à Soto rationem textus, quam quam toto Cœlo à veritate abberret clarè demonstrant.

38 Demq. ne diu in tot, ac tantis à Soto minus cautè assertis videar ipse à breuitate abberrare, cæteris omissis, illud silentio minimè præterecondum cēseo, particulam, seù clausulam *solum*, qua textus vtitur prædictas non posse non excludere resignationes, vt vult Sotus; siquidem affirmatiuè opposita est, adiuncta exclusiua, per ea, *& ad resignationes spiritualium. Et eos pro simonia huiusmodi non teneri*, neq. solum excludere discessum Monachorum à Monasterio, vt idemmet Sotus contendebat, cum nulla de illo habeatur à textu mentio, & licet haberetur, vt aliquo pacto videtur indicatū *in cap. quoniam*; per particulam tamen, *per solam pœnitentiam*, nec etiam censeretur exclusus, ni aliud adijceretur.

39 Etenim taxatiua particula solus non semper correctionem operatur iuris, vt probè *Angelus in l. 1. per illum textum iuncta Glossa in verbo solus, C. vbi, & apud quem. Iason in l. quod in rerum, §. si cuis post testamentum, ff. de legatis 1. Decius consil. 3. Diligenter pro tenui col. 5. versic. superest respondere*; quare cum amotio Monachorum à Monasterio simoniacè comparato, ex Concilio Lateranensi fuerit in præceptio, vt constat per *cap. Quoniam, de simonia*, per particulam taxatiuam, per *solam pœnitentiam*, allatā in *cap. mandato* excludenda non esset, ni aliud opponeretur, vt adiunctum de restitutione spiritualium, ac temporalium profectò nō facienda, vti diximus.

40 His igitur reiectis solutionibus, veram vt afferamus, primò textum allatum *cap. final. de simonia* germano, vereq. illustrabimus sensu, deindè rationem contrariorum, si quid in nostram doctrinam habet momenti, diluemus.

41 Bisa-

41 Bifariam igitur Religio considerari potest, & vt quid merè spirituale, status nempe perfectionis veræ, Liceum virtutis, Respublica spiritualibus instituta legibus, rationeq; viuendi ad Christianæ vitæ perfectionem relata, cum connexione membrorum, bonorumque operum participatione: secundò vt confert ius ad substentationem, ad quam Monacho, seù Religioso, pro viribus, tenetur Religio. Nam esto Monachis olim ius non erat viuendi ex bonis communibus, sed ex opere solum manuum; & consequenter Monasterium non tenebatur, lege iustitiæ, Monachū alere, sed sola ex misericordia; at postquam Monasteria ad Religiosorum substentationem copiosè dotata sunt, atq; ecclesiastica instituta auctoritate, non est cur hoc ius Monachi non habeant ad substentationem, cum singuli partes sint illius communitatis, cui dominium, vel liber vsus est in ea bona; sic probè *Nauarr. comm. 2. de regularib. num. 29. & 65. Lessius lib. 2. de iust. & iure cap. 35. dub. 12.* Prætereà in memoriam reuocandum est, quod c. 4. *num.* 14. diximus, ecclesiasticum beneficium, vt quodlibet aliud spirituale, formaliter iure diuino naturali, esse inuendibile, vt etiam consensu DD. tradit *Lessius modo cit. num. 66.* quod si, non penes spirituale beneficium, vel quodcumque aliud simile spectetur, sed secundum temporale adiunctum, reapse vendibile esse, etsi tale non sit iure ecclesiastico, circa quod ipsiusmet iuris ecclesiastici tantum committi potest simonia, & in re textus, quem explicamus, committeretur, saltem quando monasterium non premeretur inopia, vt probè *D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4.* cuius ratio peculiaris ad rem nostram cõtracta est; quia ius viuendi de bonis monasterij, sic in præsentia professioni annexum est, sicut præbēda, & ius ad fructus officio ecclesiastico; sicut igitur absq; simonia, ecclesiastico iure inducta, non potest ius ad fructus, vel præbenda vendi, vel pro ea aliquid accipi; ità pariter, neque pro iure alimentorum in Religione. Et quamuis *Syluester verbo simonia. quæst. 15. Toletus lib. 5. cap. 85. Sotus lib. 9. de iust. quæst. 6. art. 2.* negent dari simoniam, quando pecunia pro substentatione exigitur, verum eorum rationes de simonia, iure diuino prohibita probant, non autem de simonia verita iure ecclesiastico, vt probè *Less. cit. n. 69.*

42 His præmissis dico Pontificem meritò declarasse restitutionem in casu textus non fuisse necessariam, sed opus fuisse tantum pœnitentia; siquidem illi Monachi nequaquam præsumendi erant simoniaci per simoniam, iure diuino prohibitam, cum quod rarò euenire solet, vt pretio purum spirituale intendatur emi in Religione, præsumendum non sit; patetq; à contrario; nā quod communiter fieri solet, præsumitur factū esse; & quod communiter, & frequenter fit, ità præsumitur veritas se habere, ex *l. quædam, ff. de edendo, § nummularius, & Glossa notabilis in l. neq; natalis, C. de probat. & ibi Cyo, Baldo, ac alijs, & cap. 1. de clericis nō residentibus, vbi Cardinalis, Ioannes de Imola, Panormitanus, aliique.* Et sanè valet hic à communiter accidentibus locus: atq; à contrario, etiam in malo præsumēdo, vt patet ex *cap. 1. cit. & habet Panormitan. apud Euerardum in locis arg. legalium à communiter accidentibus, num. 6. Non enim probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse: frequenter nēpè, ac facilè, vt habet Glossa in d. l. neque natalis.* Prætereà quorsum emptio loci in Religione recidere dicenda ad purum spirituale, quod relucet; verò enim simile hoc nequaquam videtur, sed eam referri ad id, quod temporale habet bonum Religio, in qua locus optabatur; cum igitur præsumptio à verisimilitudine sumatur etiam, vt in *l. si pactum, ff. de probat. & secundum Baldum, & alios, quos sequitur Menochius lib. 1. præsumpt. q. 18. num. 10.* non erant illi Monachi præsumendi simoniaci simonia contra ius diuinum, vt i diximus idest ementes locum in Religione, vt quid spirituale, quod etiam *Soarius, sentit 3. tomo de Relig. lib. 5. cap. 9. num. 15.* Quod autem de loco in Religione secūdum spiritualia tantum spectata, diximus, dictum etiam de ea volo, vt prebente locum formaliter consideratum, quatenus ius ad alimenta Monachorū, subiectum inuoluens, vel essentiam, vel facultatem, vndè manat, vt nos *loco cit. cap. 4.* declarauimus: siquidem non hoc intentum fuisse à monachis videtur, sed solum locum habēdi in monasterio, à quo alendi erant, & potestatem forsitan accepturi, vt in eodem aliquando tandem præessent.

43 Quamobrem si monaci erant simoniaci sola simonia ab ecclesia prohibita, ad quam tamen pacti conditionem, illa requiri declarauit, nec solum sufficere animum, externè non declaratum, patet tùm ex *textu cit. tùm ex cap. veniens ad nos, cap. dilectus de simonia, atq; extrauaganti 2. eodem* restitutioni locus in casu textus non erat; neq; ob simoniam, contra ius diuinum, vt dictum est, neq; contra ius ecclesiasticum, vt modo declaraui; ergò manifestò conficitur nullo pacto restituendi obligationem ex tali pecuniarum collatione vtrinq; resultare: Quam mihi videor textus interpretationem ex *Hostiensi ibid.* desumpsisse, asserente, quæ per simoniam contra ius diuinum acquiruntur restituenda esse; quæ verò per simoniam de iure positiuo, .i. malam, quia prohibitam, esse à restitutione liberam: ob rationem allatam, de qua ibi Pontifex loquebatur: fauet *Henricus Gandauensis,* qui sentit loca præclariora, vtpotè Abbati vicina ab illis fuisse Monachis empta, vt paulò antè indicaui.

44 Ad vsuræ paritatem aio pari ratione de ea, ac de simonia intrinsecè mala, iureq; naturali, diuinoq, prohibita sentiendum esse; quarè si cui, vel statum spiritualem Religionis, vel calicem, vt coosecratum animus esset pluris emendi, si non emisset, actu interno simoniacæ volūtatis peccasse dicendus, non secus ac si quis furari voluisset, vel fœnerari pecunias, fœneratione non sequuta: Prætereà ex hac fœneratione executioni mandata, vt ex illa emptione resultare obligationem etiam restitutionis, vt nos *cap. 4. num. 9. & 10.* diximus: At verò vbi quis non peccat contra ius diuinum naturale, sed contra ius ecclesiasticum in simoniaco aliter se res habet, atq; in vsurario, quòd hic ad restitutio-

tio-

tionem teneatur, posito animo vsurario, ac ceptoq; fœnore pro vsu pecuniarum, secus verò simoniacus iure ecclesiastico, cuius ratio discriminis est, quòd ex se locus materialitèr sumptus in Monasterio pretio sanè dignus est, seclusoq. præcepto ecclesiastico validè venderetur, vti de facto ex communi vsu Ecclesiæ à monasterijs Monialium certa requiritur, ac percipitur dos monialis in congruam sustẽtationem religiosam: qui mos licet ex *Concilio Tridentino sess. 25. cap. 3. de reformat. Regularium* videatur derogandus, vt ex *cap. periculoso, §. sanè, de statu Regular. in 6.* adhuc tamen vsus non obtinuit neq; *Congregatio Cardinalium* aliquid hac de re voluit definite *Auctore Less. cit. dub. 12. n. 42.* at verò vsus pecuniarum dignus non est pretio, vtq. vendibilis, etiam naturali iure prohibitus; Atq; hinc meritò declaratur per *cap. consuluit de vsuris*, vsurarium teneri ad restitutionem, ad
46 quam dicimus non teneri in casu allato simoniacum. Addo potiori nomine vsurarium premi restitutionis onere, quàm simoniacus, re vniuersaliter pẽsata, cum, vt probè ex *Caietano* supra etiam notauimus, qui fœnus soluit, inuitus absolutè soluit, & quia decem v.g. pro vsu centum aureorum, in tres menses dat, & quòd obligatur tandem ad restitutionem sortis principalis, centum videlicet: Simoniacus autem estò dederit pro beneficio captando decem nũmos aureos, & libentius illud idem accepisset gratis, quam eo cum dispendio, verum cum maius sit emolumentum beneficij, vtiq; non necessario (physicè loquor) restituendi, absq; dubio prõpriori animo, maiorīq; cum inuoluntario elargitur; quod non perpendit *Sotus cit. ad 6. arg.* Secundum, & tertium, quæ a sexto contorta sũt argumento cõtra nos absurda, satis diluta sunt *cap. 5. à n. 17. ac deinceps.*

47 Instabis sequi præterea, neq. posse quempiã vexationem redimere impedimenti iniustè illati ad Episcopatum, vel aliam dignitatem, seù beneficium. Respondet *S. Thom. 2. 2 quæst. 100. art. 2. ad quintum*, antequàm alicui ad Episcopatum ius esset, aut ad quodlibet aliud beneficiũ, dignitatemq; per electionem, vel prouisionem, seù collationem, simoniacum esset, aduersantiũ obstacula redimere pecunia, qua videretur sibi sternere viam ad rem spiritualem obtinendam, sed postquam ius alicui acquisitum est, licet per pecuniam iniusta remouere impedimenta. Cæ-
48 terùm difficilis est mihi solutio Angelici. quãobrem cum *Soto lib. 9 de iust. q. art. 1. ad sextum;* Primum placitum D. Thomæ intelligendum esse aio, dummodo vis, & coactio non fuerit tibi ab iniusto impedientе illata; nam etiam ante electionem, si te quispiã in carcerem iniustè cõijceret, vel aliquem alterũ, nè tibi suffragaretur, posses profectò vexationẽ illam pecunia redimere absq. simonia.

49 Addo cõtra eumdem *Sotum*, si malis artibus re alioquin quis impediret à nominatione, electione, aut promotione etiam aliàs indebita, ꝙ contra ius tuum ille faceret, peccaretq; contra iustitiam, vt nos infra probabimus *lib. 6. disp. 13. cap. 3. à nu. 16. & cap. 3. concl. 1. & 2. ac deinceps.* Deinde absolutè, quando tibi est ius ad aliquid aliqua ratione tibi applicatum, vt locis citatis dicemus, impedientem te iniustè, poteris etiam pecunia remouere, à quo nec discrepat D. Thomas. Et quidem si intelligatur hæc doctrina, vt des pecuniam tibi impedimẽtum iniustè adornanti, ne eligaris, vel nomineris, &c. ad hunc finem, vt ille omittat iniustè te vexare, mihi explorata omninò est, siquidem hic intercedere simonia non videtur emitur enim omissio impedimenti iniustè illati, vel inferendi. Etenim sicut *Canus, & Franciscus Victoria dicuntur apud Lessium lib 2. de iust. cap. 35. dub. 11. num. 64.* docuisse absq; simonia dari, vel exigi nummos pro omissione spiritualis actus collationis videlicet cõsecrationis, confirmationis, & similium, multo magis pro omissione iniustæ illationis impedimenti, & quamuis emptio omissionis horum actuum spiritualium possit esse turpis, fœditate accedente ad simoniam, quando absq; iusta fiat causa, vt etiam iudicarem in casu nostro peccare ambitione, illud impedimentum, licet iniustè illatum, si amoueres pretio, ob hanc turpem rationem, vti sentit *D. Thomas*, verùm si absolutè ad te seruãdum indemnem, atq. vt iniuriam à te auerteres, vel alio quocumq. bono fine, id præstares, profectò non peccares; imò cum impedimentum illud iniustè illatum grauem inuoluat iniuriam, & Dei, & tui, potes absq. simonia auro redimere, vt probat *Lessius num 65.* & sicut licitè absq; simonia sacerdoti nolenti sacrum facere, aut absolutionem dare, aut baptizare, nisi ob pecuniam, eam poteris dare, tuamq; redimere vexationem, eo nimirum animo, vt illum à pessimo auertas proposito, quemadmodum rectè idem *Lessius dub. 7. nu. 38. dicto 2. ex Adrian.* imò necessitate vrgente te posse ad redimendã vexationem dare nummos sacerdoti, nolenti alias conferre baptismum pœnitentiam, &c. docent *Abbas cap. cum in Ecclesiæ corpore de simonia, Gerson tract. de simonia ad 6. rationem, Caiet. q. 100. art. 2. in casu saltem infantis baptizãdi*; ergò à fortiori in nostro.

50 Hinc deduco licere ad grauissimas auertendas iniurias proximi, quæ declinari nequeunt aliter, pecuniam dari posse, vt si quis dignus eligendus non esset, sed indigno post habendus, posses dare pecuniam, ne indignus eligeretur, neue Deo, dignoq. fieret iniuria, cum hęc omissio sit iniuriæ, reiq. turpis; quãmuis sequatur posteà electio digni, quam tamen auro nõ emo; quod deduco ex *Lessio citato ad finem dub. 11. num. 51.* Addo non modo absq; simonia te posse in extrema necessitate, pecunia sacerdotem nolentem aliàs Sacramentum administrare cõfessionis, auertere ab illo malo animo, sed etiam et dare nummos, non ob Sacramenti pretium, sed vti medium alliciendi animum, vlterius ad obtinendum Sacramentum, vt præter citatos Auctores habent *Altisiodorensis 3. par. summæ q. 3. & Lessius dub 7. num. 39* Sic in casu necessitatis Ecclesiæ Cathedrali, vel Parochiali, cum aliàs præficeretur indignus, probabile quidem erit licere pecuniam offerre, vt dignus ad eius regimen eligeretur: nam daretur tunc pecunia non ob electionem spiritualem, sed ad inducendum
51 potius electorem ad id, ad quod teneretur. Do-

cet hoc expresſè *Caietanus quodlib. 1. conclus 9.*
de electione Papæ ad auertendam videlicet
indigni electionem licere pecuniam dare. Ad-
52 dit *Sotus lib. 9. de iustitia quæst. 6. art. 3. ad finem*,
licere etiam ad electionem digni vnius tan-
tùm existentis, pecuniam dare; cùm hoc in
euentu non reperiatur medium, atque intro-
ductio digni, sit exclusio indigni, & è contra.
53 quod si plures essent digni non posset pro
vno certo dari pecunia, sed pro aliquo vagè,
nè promoueretur indignus, nam emere huiuſ-
modi spiritualia intrinsecè malum est, neuti-
quam verò redimere, non autem auderem
dicere posse pro dignissimo eligendo num-
mos dari, quia non esset tanta necessitas ex-
cludendi dignum, vt probè *Sotus*: quando do-
ctrina *num. 48. & 49.* hic non erit censenda im-
probabilis.
54 Vltimo argumento, si de electione Summi
Pontificis iure humano irrita, sermo sit, sa-
tisfactum est *cap 3.* si verò de illa iure diuino
naturali vetita, quando nimirum quis (quod
Deus auertat) emeret vota Cardinalium,
vel aliquo alio pacto simonia in Papæ inter-
cederet electione, neque primario, quod an-
nexum habet emolumenti temporalis Ponti-
ficatus, dominium scilicet, diuitias, regnumque
intenderet pretio sibi comparare, sed spiri-
tualem potestatem, ac dignitatem, tunc simo-
niacè contra ius naturale diuinum, habitam
hanc esse electionem non dubito, nullamque
55 consequenter. Verùm sicut de cœteris ad
validitatem Pontificiæ electionis conditio-
nibus requisitis, vt nimirum sit Christianus,
ritè baptizatus, atque ordinatus, &c. quas
quidem consensu Theologorum dicimus, cer-
tum esse in hoc reperiri Pontifice: ità pariter
ad diuinam sanè prouidentiam spectare, vt
hanc electus in Pontificem habeat conditio-
nem carentiæ simoniæ, quæ ad validam eiuſ-
dem electionem etiam desideratur; siquidem
sicut ex finis intentione mediorum sequitur
electio, ità ex eo, quod Deus Ecclesiæ suæ con-
cesserit, vt numquam erret, viuamque habeat
fidei regulam, Summum Pontificem, ità con-
sequenter eidem specialis cura est, dispo-
nendi cuncta, nè qui ritè secundum cœtera in
Summum Pontificem electus est, simoniacus
sit, vt sit ritè vel ordinatus, vel baptizatus re-
moto defectu intentionis, verbi gratia, ministri,
vel ordinantis.
56 Quamobrem velut hæreticus, vel vt pro-
ximè accedens ad hæresim puniendus esset,
qui Vrbanum Octauum in præsentia Pontifi-
cem Maximum, vel ab Ecclesia receptum, ne-
gasset, aut in dubium reuocasset, verùm esse
Pontificem defectu baptismatis, vel ordina-
tionis, vel aliquo alio substantiali; sic etiam
qui temerariè, atque impudenter diceret, ve-
rum non esse Papam ob simoniam, quæ in eius
intercesserit electioni, ad cuius validitatem de
his omnibus necessariò requisitis eadem est
ratio, cum præsertim *Iulius Secundus constit. 2.*
supra citata, simoniam æquiparet in electio-
ne Pontificis hæresi, *vt cap. 3.* fusè dictum
est. Demum quoad ius humanum, si aliter
de Pontificia sancitum est electione, ac de
Episcopali, non rectè ex vna ad alteram,
affertur argumentum; si verò eadem est ratio,
cur, quod per ius sancitum est in Pontificis
electione, aliqua de causa, vel ratione defi-
ciente, statutum esse dicetur de Præsulis ele-
ctione?

DISPVTATIO QVARTA.

Num aliqua eligentis ambitio, sibi suffragantis nullam faciat electionem.

CVm Sacri Canones à Præsulum electione longe contendant ambitionem amandare, ipsorum præsertim Eligentium, quibus cùm facultas facta sit eligendi, si ambitiosè ea vtantur, meritò quoad validitatem priuari debent ex *cap. priuilegium 11. quæst. 3. l. vt eis, C. de iudeis, & l. eos, C. de acq. duc. lib. 11.* alijsque iuribus notis omnibus, & cum in alijs etiam electionibus euenire soleat, vt quis sibi consulens suffragetur, idcirco ad huius libri calcem inscriptam adieci disputationem.

CAPVT PRIMVM.

Prolusio Disputationis.

SVMMA.

Status præsentis quæstionis, n. 1.
Principes Auctores de cęteris difficultatibus electionis tractantes, n. 2.
Per quos decernatur textus electio ritè facienda debere esse à maiori, & saniori parte Capituli, vel eligentium. n. 3.
Ante capit. quia propter de electione *nulla*

 certa

certa forma substantialis electionis data erat num.4.

Per Tridentinum sess.25. cap.6. *electionem Regularium Superiorum per vota secreta faciendam esse statuitur, aliàs esse nullam, num.5.*

Hoc Tridentini decreto nō tollitur cap. Quia propter de electione, *cui Tridentinum potius insistit, nu.6.*

Modi quatuor compromittendi, n.7.

Quando de rebus grauibus electio habenda est, per vota secreta fieri debet, licet in actibus capitularibus id non sit necessarium, sed optabile, num.8.

Huic secreto num obstet ostensio cedula vni facta, n.9. remissiuè.

Quid operetur Tridentini decretum circa Regularium electionem, n.10. remissiuè.

1 QVod sæpiùs iteraui, adnoto, neque nostri instituti, neque animi esse, quæ in singulis præsertim Religiosorum electionibus occurrunt, difficultates explicare, sed præcipuam, quam parere solet ambitio fœditatem, vt quis proprio sibi voto suffragetur, quod facili nego-
2 tio potest sępè contingere. Qui autem ad reliquas quæstiones de electione soluendas doctrinam optaret, adeat *Syluestrum verbo electio, Nauarr. consil.4. in antiquis aliàs 9. in nouis de electione, Azorium institutionum moralium part.1. lib.13. cap.10. à quæst 2. Quarantam in summa bullarum, verbo electio, & Abbatissa. Sairum in floribus decis.4. de election. Zerolam in Praxi Episcoporum part.1. verbo Abbatissa, §.6. Emanuel. Rodriq. tom.2. quæstionum regularium, quæst.51. art.6. & 8. Franciscum Leo in Thesauro fori Ecclesiastici par.1. cap.4. à nu.32. Garziam de benefic. part.5. cap.4. à num.183. Riccium in collect. decision. part.4. collect.751. & in decis. Curiæ Archiepiscop. Neap. decis.197. par.4. Soar. 4. tomo de relig lib.2. cap.3. Laymam lib.4. tract.2. à cap.12.* aliosq; apud hos.

3 Notandum primò in *cap. de his, quæ fiunt à maiori parte capit. & capit. in genesi de electione* (qui quidem textus ex *Concil. Lateranensi sub Innocentio Tertio* desumpti sunt) decerni, quæ fiunt a maiori, vel saniori parte capituli valida esse, secus alia. Formam verò electionis faciendæ tradi ab eodem *Concilio can.24.* ex quo desumptum est *cap. quia propter, de electione*;
4 ante quod à iure data non erat, sed desiderabatur certa canonicæ electionis forma, vt aduertit *Abb.* in idem *cit. cap. quia propter n.2. ad fin.*

5 Notandum secundò *Concilium Tridentinum sess.25. cap.6. decreuisse in electione superiorum quorumcumq; Abbatum temporalium, & aliorum officialium, ac Generalium, Abbatissarum, &c. eligi debere per vota omninò secreta*; aliàs
6 electionem esse nullam. Quod quidem decretum insistit sanè vestigijs *cap. Quia propter citati*, nedùm eius formam tollit, vt rectè *Azor instit. moral. par.7. lib.13. cap.10. q.1. Rodriquez in summa par.1. cap.102. nu.2. Zerola in praxi Episcoporum par.1. verbo Abbatissa §.2. Rota Rom. in vna Metinensi Monasterij 5. Iulij 1621. ad fin. coram Coccino, & in vna Treuirensi Abbatia Sācti Maximi 20. Nouemb. 1624. coram eodem, apud Mascambrun. habendi concursus, prælud. 8. in principio, nu.68.*

7 Notandum tertiò, compromissi varias esse posse formas iuxtà maiorem, vel minorem factam à compromittentibus facultatem Compromissarijs. Et sanè quatuor ad rem nostram adumbrare habeo. Primum vt palam res per vota transigatur publica: sic ab *Abbate* asseritur electio fuisse facta in *cap. cū in iure de elect. nec non in cap. licet de vitanda eod. vt idē auctor ibid n.13.* Secundū formā, quæ supponitur à *cap. sicut, cum de elect.16.* per vota nimirum secreta, vt infrà *cap.3.* fusiùs prosequar. Tertiū, facultatem, quę fit, vt ex tribus v.g. compromissarijs vnus etiam eligi possit, & habetur in *cap. Ecclesia vestra de sortilegijs, & cap. cū in iure, de electione, penès Glossam*, quam nos infrà sequemur. Quartum, vt potestas absoluta non detur Compromissarijs eligendi aliquem de ipsismet, de quibus non fit expressa mentio, cum tenor formæ tantum sit generalis, de qua *glos. cap. Ecclesia vestra de sortilegijs, ver. potestatem.*

8 Notandum quartò, quando de rebus grauibus electio facienda est, vel suffragia ferenda secretò rem transigendam, vt sine timore magis liberè, nulloq; detentus respectu quisq; suum exponat votum, sic rectè *Octauius Frang. in directorio ecclesiastica disciplina, tit. de decan. coll. ecclesiarum. n.23. Bobadilla in sua polit. lib.3. c.7. num.38 Curt. Philipp. par.1. §.1. num.22.* Quamobrem nisi aliqua peculiaris ratio, vel firma esset consuetudo in nonnullis Congregationibus in contrarium omnia acta capitularia expediret quidem, vt hoc perficerentur pacto, tametsi necesse non sit, vti docent *Garz. de benef. cit. cap.4. nu.185. & Castel. in add. tract. de elect. pag. 495.*

9 Vtrum autem obstet huic secretæ electioni ostensio schedulæ secretò factæ, tradunt *Nauar. cons.7. in antiq. in nou. 5. de elect. Emanuel Rodriq. in summ par.1. cap.102. num.4. Castell. in tract. de elect. c.4. n.3. Garz. cit. par.5 cap.4. n.183. & alijs.*

10 Quid autem allegatum Tridentini decretum, præsertim circa Regulares, & Abbatissas operetur, rectè ex varijs *ab August. Barb. in coll. DD. in varia loca Concil. Trid. sess.25. cap.6. à n.8.* expenditur.

CAPVT SECVNDVM.

An electio Præsulis à maiori parte eligētium facta, cōputato electi suffragio valida sit secundum varios Auctores.

S V M M A.

Varietas opinionum de quo puncto sit, n.1.

Nodus proponitur difficultatis, n.2.

Varij variè nodum soluere quæstionis contendunt, num.3.
Sententia peculiaris Abbatis.n.4.

1 QVamquam de electione Præsulis habita per scrutinium secretum, nulla sit Auctorum diuersitas, cum per canones videatur res decisa; nihilo tamen minus de electione facta per compromissum non est vulgaris difficultas: etenim in *cap. cum in iure, de electione*, hæc dicitur valida; si vnus ex compromissarijs in suam consenserit electionem facta à tribus ex septem ca-
2 nonicis. Ratio autem dubitandi rectè proponitur ab *Abbate ibi num* 4. ad finem; nam supposito, vt certo, textum *huius capit. Cum in iure* sublatum non esse per *cap. cum eodem*, vt non probè sentit *Glossa* communitèr reiecta, & aduertit *citatus Abbas*. vel ille Canonicus electus in Decanum consensit in electionem de se faciendam, vel in iam factam: si primum tanquam ambitiosus erat potius repellendus, vt ex infra dicendis clarè constabit. Si iam factæ, cum hæc non à maiori parte fuerit habita, erat profectò nulla per *cap. quia propter, & cap. in Genesi de elect. & cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli*,
3 Ad nodum itaq; propositum accedit *Innocentius*, Primò asserens electionem illam fuisse validam, vt textus decernit, quia canonicus quartus trium consensit electioni iam factæ, & quidem validæ, vtporè ab æquali, & saniori parte Capituli: erat enim sanior ex ordine compromissi, vt eligerent vnum ex ipsismet compromissarijs, vel alium de gremio eiusdẽ Ecclesiæ.

Secundo loco *Compostellanus* pro secunda sententia docet validam fuisse assertã per textũ electionem: quia persona electi meritò computanda est in numero eligentium, quando vt ibi per formam præscribitur compromissi.

Tertia sententia est *Hostiensis* asserentis in electione per viam compromissi, votum electi posse numerum eligentium augere. Verum in assignanda ratione, ac disparitate inter hanc electionem, & electionem habitam per secretum scrutinium, de qua, vt initio dicebam, res aliter se habet, desudauit Auctorum industria, vt in 2. *assert. cap.* 4. videbimus.

4 Quarta sententia est *Panormitani cap. cum in iure de electione, & cap. quia propter eodem*. Ex quo quatuor deducuntur placita. Primum in electionibus, in quibus est seruanda forma *cap. quia propter citati*, suffragium electi numerum non auget eligentium, cum res transigenda sit secretò, penès ibi præscriptam formam, secundum quam, si ad seipsum accederet quispiam, profectò censeretur ambitiosus, neq; post factum posset accedere, idest post publicationem scrutinij, cum consensus substantialis præstandus sit in ipso scrutinio: & posteà accedens nihil operaretur, iuxtà *citatum cap. Quia propter, & cap. Auditis eodem*. Secundum *Abbatis* placitum in reliquis electionibus, in quibus forma non est seruanda *cap. Quia propter*, si res transigitur palam per vota publica, locum esse definitioni *cap. cũ in iure*, vt vnus compromissariorum electus numerum augere possit eligentium. Tertium, vt hoc intelligatur, dummodo votum electi compromissarij partem cõstituat maiorem, secus si constitueret æqualem: quando videretur ambitiosus. Deinum addit, si electio habita sit per scrutinium priuatum, eo publicato, vbi quis aduerteret, se alium quidem elegisse, in quem non conuenit maior Capituli pars, posse votum ab illo reuocare, & in electionem consentire de seipso factam, suoq; suffragio numerum augere vouentium ad maiorem Capituli partem, ac validè remanere electum; cum supponatur hic non seruari formam *capit. Quia propter*. Hoc autem in vsu positum esse ait in electione Papæ per *cap. licet, de elect.* atq. Imperatoris in *cap. Venerabilem eodem*. Sic etiã per *Ioann Andream regula in toto, de reg. iuris lib.6.* dicentem in casu, quo Canonici omnes essent mortui prætèr duos, posse vnum ab altero in Episcopum eligi, & electum consentiendo electioni de se factæ augere numerum. Confirmatur, quia ex iure electio debet esse concors ex *cap. quam sit 18. quæst. 2.* sed non posset esse concors, si electus non sibi suffragaretur; ergo de mente iuris est, vt sibi consentiendo, suffragiorum augeat numerum. quod à fortiori verũ est, quando fieret compromissum in duos, & penès hanc sententiam Papa posset ad seipsum accedere, vel quando res trãsigeretur per scrutinium priuatum, vel quando facta publicatione à primo recederet suffragio.

Est prætereà quinta sententia, quam sequenti capite reijciemus.

CAPVT TERTIVM.

Expenduntur allatæ sententiæ.

S V M M A.

Prima reijcitur Innocentij sententia, n.1.
Ad validitatem electionis canonicæ copulatiuè requiritur, vt à maiori, & saniori parte Capituli fiat, n.2.
De secunda, & tertia sentẽtia iudicium datur, n.3.
Sententia Panormitani perpenditur, & modi impugnantur aliorum, n.4.
Necesse non est, compromissum transigi semper per vota publica, n.5.
Respuitur ex parte sententia Panormitani. n.6.
Vbicumq; eadem est ratio, eadem esse debet iuris dispositio, n.7.
Argumentum à simili desumendum non est à minori ratione. n.8.
Quomodo potest extensio fieri à minori etiam ad maius, n.9.
Quàm ineptè ab electione Summi Pontificis ad reliquas electiones argumentum ducatur, n.10.

Nunc in electione Papæ per Constit. Gregor. XV *suffragium electi in numero non computatur*, nu. 11.

Quid faciendum quando duo tantum essent electores, n. 12.

Lex non obligat, quando seruari non potest, num. 13.

1 E Relatis opinionibus nulla, me quidẽ Iudice, rem acu tetigit, quin saltem benigna indigeat expositione. Et quidem *Innocentij* sententia cum fundata sit in altera eiusdem communitèr reiecta, vt aduertit *Abb. cap. cum in iure, de elect. n.* 5. docente, necessariam non esse maiorem, & saniorem capituli partem ad validitatem electionis, sed sufficere saniorem tãtum, prorsus ruit: Ete-
2 nim DD. cõsensu constare, docet *Abb.* copulatiuè ad electionis valorem requiri, quæ fit ab Vniuersitate, vt fiat à maiori, & à saniori etiam parte Capituli per textus *cap. quia propter, cap. in Genesi, de elect. & cap.* 1. *de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli*, aliosq. vulgatos, & præter *Abbatem*, reliquosq; in citatos textus, videndus est *Decius in cap. cum omnes de Constit.* Itaq; ni alium habere posset sensum opinio Innocentij, de quo *sequenti cap.* profectò vacillaret.

3 Secunda opinio indiget expositione, quam veram explicantes sententiam afferemus. Auctoribus tertiæ ratio danda esset discriminis inter electionem per compromissum, & per scrutinium, ex qua maximè pendet nodi solutio.

4 Præterea primum *Abbatis* placitum arridet: secundum autem ex parte talium esse mox ostendam: à tertio non discrepo, vt in veræ sententiæ expositione dicam. Verum quartam huius auctoris propositionem omnino falsam iudico, quod vt clariùs ostendam, altiùs rem repetam, reijciendo priùs alios nõnullorum DD. dicendi modos. Et sanè tota difficultas est in assignanda ratione validitatis, & voti sibi ab electo compromissario dati; & electionis à maiori parte capituli habitæ, & consequenter validæ. Porrò si compromissum semper transigeretur per suffragia publica, cum non dicatur stare formæ præscriptæ à *cap. Quia propter* ad scrutinium habendum, aliqua ex parte manum darem *Ioanni Andreæ in cap. per vestras, de iure patronatus* asserenti, idcirco votum electi numerum augere cęterorum compromissariorum ei suffragantium: quia nequit electus seipsum eligere, quin sciat per alios se fuisse præelectũ, & consentiendo electioni de se factæ ab æquali parte, non esset ambitiosus, neq. à seipso videretur oriri, cum prius vocatus fuerit a Deo per Compromissarios collegas, quorum numerum meritò consentiendo auget.

6 Assentiret etiam *Hostiensi*, qui dixerat ad *citatum textum Cum in iure*, in forma compromissi, electum consentientem electioni de se factæ, non oriri à se, vt oriretur in forma secreti scrutinij. Verùm prima ratio *Ioannis Andreæ*, neq; adæquata est, etiam si compromissum semper votis conficeretur publicis: neq; difficultatem omninò diluit. Non est adæquata; nam opus nõ est, vt is, qui est electus, vltimus sit in voto ferẽdo, sed posset primus, vel secundus esse v. g. quando non ad alios accederet, & consequenter ortum à seipso haberet contra *cap. in scripturis* 8. *quæst.* 1. atq; ambitionis labe meritò notaretur; neq. eius electio posset canonica dici per *cap. cum in iure*, quod quidem supponit, electos cęteros subsequutum esse, eorum consentientem electioni, non autem præcessisse per ea, *dummodo electioni de se factæ consentiat*, vt idẽ de se indicat *Abb. cap. Cum in iure, de elect. num. 6. vers. puto tamen, Francisc. Marc. dec.* 934. *Caual. decis.* 40. *num.* 12. Non diluit omninò difficultatem, quia non est necesse semper cõpromissum fieri per vota publica; imò contrarium manifestò supponitur à *cap. sicut eum, de elect. in* 6. quod decernit, vt sicut cùm per formam scrutinij ad electionem proceditur, per vnum pronuncianda sit, & faciẽda communis electio, secundum canonica instituta: sic etiam per vnũ fieri sanè debeat, cùm per formam proceditur compromissi; ergò compromissum secretò non modo potest, sed fieri etiam debet, saltem in electione Præsulis ad Cathedralem Ecclesiam: & sicut, ni fiat electio cõmunis in scrutinio per vnum; omnium nomine, erit inualida, ita ni fiat per vnum ex Compromissarijs, post suffragia secreta, vt notat *Glossa ibidem, verbo sicut*: quæ quidem in *verbo formam*, addit hanc decretalẽ locum habere in illis electionibus, in quibus seruanda est forma *cap. quia propter*. Itaq. si cõpromissum per secreta conficiatur suffragia, eadem in illo, atq. in scrutinio profectò difficultatis vrgebit ratio: & in vtroq. siuè post scrutinium publicatum, siuè post publicationem votorum Compromissariorum, tantum recedẽdo ab alio, cui fortasse suffragatus erat, posset electus de se factæ electioni accedere. At hoc, nisi aliud addatur, est contra formam *cap. quia propter*, & non assignat, imò nullum agnoscit inter vtramq. formam discrimen, contra DD. consensum, vt notat *Abbas citatus, §. nam & compromissarij*.

Hostiensis autem ratio explicatione indiget maiori, vt infra.

6 Hinc gradũ facio ad quartum *Abbatis* placitum expendendum, quod iudico falsum, etenim videtur ad effugium, & non ad veritatem ernendam excogitatum; & quidem vbi agitur de electione Præsulis ad Cathedralem Ecclesiam, vel similem comprehensam per *cap. Quia propter*, quæ propria nostri est instituti, nullum est dubium, neq. apud ipsum *Abbatem*, cuius primò placito *superiori cap. num.* 4. expresso vtar ad probandam primam nostram conclusionem sequentis. Deinde ipsomet *Panormit.* auctore etiam cum res transacta sit per scrutinium priuatum ante publicationem illius, non poterit quispiã validè sibi suffragari. Hoc igitur omisso, reliquum mihi erit ostendere, quod neq; publicato scrutinio, validè id fieri poterit. Itaquè eisdemmet *Panormitani* verbis in eumdem agam. Quando forma seruanda est *cap. Quia propter*, vt in Prælati regularis electione, vel Episcopi, per cuius mortem remanet Ecclesia viduata, vox electi computanda non est in eligentium

gentium

gentium numero, cum à principio nequeat quis in seipsum consentire, atq. a se oriri: neq. post publicationem suffragiorum potest ad sui electionem accedere: quia consensus de substantia est, & præstandus in ipso scrutinio, itaut supervenienss nihil posteà operetur; ergo hoc idē dicendum est in alijs dignitatum præsertim ecclesiasticarum electionibus per scrutinium etiā secretum factis; esto non obseruetur in eis forma sæpè citati cap. *Quia propter*. Antecedens est ad verbum penè *Abbatis*; consequentia probatur, quod in *d. cap. Quia propter* nulla sane fit mentio consensus dandi in ipso, vel post ipsum scrutinium, sumpto præsertim consensu, pro suffragio sibi dato, vt à nobis, vel ab aduersarijs absq. controuersia sumitur; igitur si à principio in electione Præsulis facta, non potest quispiam sibi suffragari, neq; posteà poterit, publicato scrutinio ad seipsum accedens; neq. eadem pariter ob eamdem rationem in electione facta nō Præsulis, sed Decani v.g. ex vi præsertim *dictæ decretalis, Quia propter*, in qua vt dicebam, nihil de hoc disponitur. Prudēs dixi, in electione facta Decani; nā meminisse debuerat *Abb. c. cū in iure*, nō agi de electione Episcopi, vel superioris regularis, cuius morte viduata remanet ecclesia; verùm de Decani, ad cuius electionē, si *cap. Quia propter* adeò rigorosè intelligēdū esset, vt indicat *Abbas*, proculdubio se non extenderet: & tamen in hoc eodem capitulo dicitur, votum vnius compromissarij electi numerum augere eligentium, vel ex ipsa speciali forma compromissi, vt nos penès expressum sensum textus, & glossæ inferius explicabimus: vel ex generica compromissi ratione, prout distinguitur ab electione facta per scrutinium, vt sentit *Abbas*: igitur cum DD. & præcipuè dictus *Panormitan.* inter electionem per compromissum, & electionem per scrutinium contendant assignare discrimen, cur nimirum, in illa valeat votum electi, secus in hac: atq. in illa electione, in qua dicitur valere *per cap. cum in iure*, cum non sit seruanda forma *cap. Quia propter*; quia non est de Præsule, vel Superiore regulari, quorum morte viduitas inducitur Ecclesiæ, sed de Decano à Panormitano quidem, vt sic assignari debet discrimen, quo differat electio per scrutinium, in qua locum non habet votum electi, neque forma seruanda sit dicti *cap. Quia propter*, vt rectè collatio fiat inter scrutinium, & compromissum, eadem scilicet ratione sumpta; atq. in vtroq. vt forma *cap. Quia propter* non seruetur, vel seruetur: alioquin ridiculum esset potius, quàm laboriosum, dictum discrimen assignare, inter compromissum, in quo liberè, nullisq. legibus, nullaq. præscripta forma, apertis agere-tur votis, & electionem habitam per scrutinium tot, ac tantis deuinctum præceptis à *cap. Quia propter* præscriptis: igitur si per Doctores communiter asseritur, votum electi augere numerum eligentium in compromisso, secus verò esse de voto electi per scrutinium, intelligendi sunt, vel de vtraq. electione pari modo sumpta, in qua vel seruetur, vel non seruetur forma *cap. Quia propter*, nè si in vna dicatur seruari, & non in altera, & comparatio, & differentia, quæ tanti fit ab Auctoribus, exibilatione sit digna. Deindè dico *cap. Quia propter* nihil disponere de suffragio proprio electi: igitur cum eadem militet ratio, vt mox dicemus, paulò magis, vel minus vrgentior in electione cuiuscumq; dignitatis ecclesiasticæ, si nefas est, & per sacros Canones censetur nullum suffragium electi in vna electione, ad ambitionem arcendam, etiam in alia hoc idem censendum erit. Secundo, vt omittam argumentari ab auctoritate *Capituli Cumanæ* de electo, ex quo constat, votum electi non esse computandum, vt infra dicemus: quia respondere posset *Abbas* in eo *cap. de Præsulis electione* sermonem haberi, in qua absq. dubio seruanda forma est *cap. Quia propter*; arguo solum ex *1. cap. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli*. electio non facta à maiori eligentium parte per dictum textum est nulla; ergo electio habita Decani v. g. ab æquali eligentium parte erit nulla; & publicato scrutinio, non poterit haberi valida; igitur quamuis ad eam accedat electus, adhuc erit nulla per *cap. Auditis de electione*. Respondet *Abbas num. 6.* hunc posse consentire electioni de se factæ in fieri. Verùm, vt omittam pugnantiam manifestam, cum electionem dici factam, & fieri, manifestò pugnet; quæro cur hoc idem dici non possit de Præsulis electione, in qua possit electus dici consentire, publicato scrutinio, electioni de se factæ? quod si in hac dici nequit; ergo in nulla ecclesiasticæ dignitatis electione asserendum erit. Respondebis, quia in Antistitis electione seruanda est forma *cap Quia propter*, secus in alijs. At hoc in primis non est certum, sed valdè dubium, capitulum illud ad solos Episcopos, & superiores Religionum spectare, vt infrà disputabimus. Deindè rogo, quid in illa forma obstet quominus, publicato quis scrutinio, secretò antea habito, possit ad seipsum accedere, reuocādo, si opus fuerit, calculum alteri datum? & vndè habeatur hoc obstare? vel igitur aliquid assignetur obstans, vel sicut asseritur in electione aliarum dignitatum ecclesiasticarum posse fieri, ità dicatur etiam in electione Præsulis: vel si in vna negetur ad ambitionem ab ea remouendam, & vt doctrina *cap. in scripturis 8. quæst. 1.* seruetur, & sententia *D. Pauli à nobis cap. sequēti assert.* referenda, etiam negetur in alijs. Tertiò cum ratio assignari non possit, cur in electione Præsulis, superiorisq. regularis, in qua omnium calculis forma seruanda est *cap. Quia propter* votum electi non valeat, vt in compromisso valet, in quo nec seruatur eadem forma; cum tamen posset in eo seruari, vt indicaui supra, & explicabo in expositione veræ sententiæ, & cum nec etiam hæc assignetur ratio ex aliqua clausula dicti textus *Quia propter*, vt sæpè dixi: & ex parte materiæ, eadem formaliter militet ratio in omnibus electionibus dignitatum, præsertim ecclesiasticarum: non video, cur si in electione per scrutinium secretum habita Præsulis, votum electi non suffra-
7 gatur, debeat in his alijs suffragari: ex quo cudo argumentum à simili: nam vbicumq. eadem est

est ratio, eadem esse debet iuris dispositio *l. illud, ff. ad l. aquiliam, & l. à Titio, ff. de verb. oblig.* & cum vtraq. hęc electio ecclesiasticę sit dignitatis, muneris, & officij, eademq. sit causa in vtrisq. arcendi ambitionem, idem sanè debet esse nullitatis effectus argumento *legis, de quibus vbi Angelus, & cæteri Iuris consulti, ff. de leg.* Neq. casus, quos vnit paritas æquitatis, atq; identitas rationis sunt quoad iuris dispositionē separandi *d. l. illud, vbi Bald. & Oldrad.*

8 Dices argumentum a simili desumendum nō esse à minori ratione, vt notat *Bald. in l. si quis non dicam, C. de Episcopis, & Clericis*, sed ratio minor viget in officijs beneficijs, ac dignitatibus Episcopatu minoribus; ergò non rectè ducitur ab electionis nullitate ad hanc, ad nullitatem electionis ad illa. Respódeo maiorem esse rationem ambitionis materialitèr sumptæ; hoc est ex parte materiæ, circa quā versātur reliquę eleceiones, cum tanti momēti non sint, ac Episcopatus electio: verùm formalitèr, & ratione ambitionis maior est, mea quidem seotentia, vt quis velit macula infici ambitionis, eiusque fœce deturpari ob dignitatem minoris quidem existimationis.

9 Deinde dico cum *Panormit. in cap. translato de constitution.* ad extensionem, eamdem satis esse militare rationem decisionis, licet aliquo pacto minor fuerit in casu, ad quem fit extensio per textum *l. 11. §. ex his in actu, & §. prece, & ibi Soccin. in 1. nota, ff. de verb. oblig.* Cœterùm clariora hæc fient ijs, quæ *cap. vltimo* dicturi fumus disputantes, num vera sententia *cap. sequenti* exponenda de Præsulis electione, ad minorum dignitatum electiones extendenda sit.

10 Neque obstat, qood obijcit *Abbas de elect. Summi Pontificis*, quam miror pro se attulisse: quia vt probè *Gloss. in allegatum, cap. licet de elect. verb. à duabus partibus* mouens hoc dubium, *numquid ille, qui eligitur in Papam computabitur inter duas partes?* respondet, *quod non, vt in cap. cum in iure, de elect. Cumana eodem, & Ecclesia vestra de sortilegys.* At quem contra *Panormitanum* opponam ipsomet non habeo doctiorem; in loco enim citato *cap. licet nu. 13. vers. puto tamen.* ait in Papa hoc esse speciale, *quod quandocumq. ipse in scrutinio publico, vel priuato consensisset, in alium, quòd postea videns se electum ab alys potest recedere ab electione, quam fecit, & accedere ad electionem de se factā.* quod si hoc speciale *Panormitanus* sentit esse in electione Pontificis, nō est cur generale faciat, & commune cœteris electionibus, à quibus in tot, ac tantis electio discrepat Pontificis, vt *idemmet auctor num. 8 notat. ibidem num. etiam 53. Abbas addit. & iste intellectus, quod electus non computetur in numero vocum, versatur etiā in electione aliorū, &c. Quando autem fit electio per scrutinium priuatum, & vox sua non computabitur; quia cum ipse ignoret, an fuerit electus ab aliis, non poterat dicere, eligo me ipsum, quia tunc, tamquam ambitiosus esset repellendus.* vbi pondera si placet, amice Lector, verbum illud, *priuatum*, vt videas, quam sibi dissimilis hac in re sit *Abbas*, vir cœtera doctus. Addo doctrinam eiusdem in *consil. 25. 2. part. numer. 2. & 4.* maximè consentaneum esse nostræ.

11 Verùm cessat hæc, ab electione Papæ petita, confirmatio per *Constitutionem de illa editam à Gregorio XV. & est 13. incipiens Æterni Patris data anno 1621. 17. kalendas Decembris, & confirmata ab Vrbano VIII. Constitutione sua 46 Itaque §. 2.* illius constitutionis hæc habentur. *Numerum autem suffragiorum duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclaui præsentium, vt electio per viam scrutiny, & accessus valida sit decernimus, & declaramus, ità esse censendum, vt in duabus tertys partibus suffragium electi, non numeretur: nec quisquam siuè scrutiny, & accessus, siuè compromissi via procedatur, seipsum eligere, seù suffragium sibi dare vllatenus possit.* Ex quibus constat neq. in cōpromisso ad Pontificatum posse quempiam sibi suffragari, quæ omnia *§. 3.* ampliùs declarantur derogati *§. 24 in contrarium alys quibuscumq.* & in *ceremoniali* ab eodem Pontifice Gregorio edito, cuios approbatio, ac tenor habetur 11. *eiusdem Constitutione, in 5. actu post scrutiny* hæc *leguntur. Si verò nouerint àliquem ex nominatis duas tantum partes suffragiorum obtinuisse, aperiant electi schedulam etiam in parte, in qua est nomen eligentis, & siquidem ex ea apparuerit electum aly suffragatum fuisse, electio eius erit canonica: si verò constiterit sibi suffragium dedisse, eius electio ex dispositione Gregorianæ Constitutionis nulla erit ob defectum vnius suffragy.* Quæ sanè tendunt, atq. huc translata, vt Ecclesiæ Catholicę sensus omninò ab ambitione abhorrentis clarè omnibus constet. De Imperatore quicquid sit, ad rem non facit, cum in electionibus versemur ad ecclesiasticas sanè dignitates, honores, atq. officia.

Casum autem *Ioannis Andreæ* valdè per accidens esse dicimus, à quo ad certas leges non debet argumentum duci. Itaq. si duo superessent tantum canonici, vel diceodum esset, ab altero alterum electum esse, tanquam à maiori parte Capituli: nam cum per sacros Canones sancitum sit, nè quisquam oriatur à seipso, sibiq. suffragium dans, seipsum Episcopum eligat, vt *sequenti cap.* clariùs ostendemus, maior pars, quæ non sit totum Capitulum, alter canonicorum, alterum eligens dici aliquo pacto poterit. Quid? quod vt probè *Panormit. consil. 25. 2. par. num. 2.* collegium, & potentia collegij sita potest esse in vno solo, alijs deficientibus ex *cap. gratū, de postulatione Prælatorum, & ex l. sicut, quod cuiuscumq. vin. & 65. dist. cap. finali.* Neque requiritur votum electi, sed solus consensus eiusdem, quem ad electionem necessarium esse *lib. 6. disput. 6.* dicemus, cum non a toto Capitulo etiam in illo casu valida electio habenda sit.

12 vel dicendum, dictum casum illi similem esse, in quo electio duobus conmitteretur compromissarijs sub forma, vt vnus posset ex ipsis eligi, quando per ipsummet *Abbatem. cap. cum in iure num. 5. §. nam sunt*, tacitè voluissent Compromittentes electi suffragium connomerari, numerumq. augere, alioquin non posset à maiori parte fieri, & consentit Compostellanus apud eundem Abbatem ibidem. Demum addo ex eodem *Abbate consil. 25. 2. part. ad finem n. 2.*

in

in dicto caſu poſſe tunc; illos duos procedere ſine forma ſcrutinij etiam palam, quin amittant electionem propter defectum formæ *cap. Quia propter de elect.* quam ſeruare non poſſunt propter paucitatem eligentium. Neq; lex obligat,
13 vbi de facto ſeruari non poteſt *cap. erit autem lex 4. diſt. & l. final. ff quæ ſent. ſine appa. reſcind. poſſ. & l. ita autem ſ. ff. de adminiſtr. tutel.* confirmationem allatam ab Abbate, ab eo ſoluendā eſſe dico; cum electio haberetur per ſcrutiniū non priuatum, & quod ille ibi reſponderet noſtro caſui accomodandum eſſet. Deinde ato concordem poſſe electionem eſſe, quin via ſternatur ambitioni, ad quam ſatis, ſuperque decliuis eſt corrupta mortalium natura; & vt prudenter cautum eſt de ſummi Pontificis electione, vt iterum ſcrutinium habeatur, vbi votū electi aliquo pacto numerum eligentium auxiſſe comperitur, ſic in reliquis aſſerendum.

CAPVT QVARTVM.

Vera ſententia de Præſulis electione.

S V M M A.

Electio Præſulis habita per ſcrutinium ſecretum à maiori parte capituli, computato electi ſuffragio nulla eſt, n. 1.

Fundamentalis ratio concluſionis, n. 2.

Vnuſquiſque in ſeipſo culpam debet agnoſcere, num. 3.

Difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio, n. 4.

In electione Præſulis per ſcrutinium ſecretum, neq; hoc publicato poteſt electus ab alio recedere, ac ſibi ſuffragari, n. 5.

Electio Præſulis habita per compromiſſum, abſq; aliqua ſpeciali forma datum, publiciſque votis confectum, ſi quis ex compromiſſarijs, vel primus, vel alios aliquo pacto præcedens ſibi ſuffragatus fuerit, inualida eſt, n 6.

Si compromiſſarij ſeptem eſſent, ac tertius in publico voto ferendo, ſibi ſuffragaretur, inualida eſſet electio, etiam ſi deinde quartus alius accederet, n. 7.

Nulla eſt electio ab æquali habita eligētium parte completa voto electi, n. 8.

Si electio Præſulis per compromiſſum habeatur ſecretum modo, quo indicatur in cap. ſicut cum de elect. in 6. *non poteſt votum electi augere numerum ſuffragiorum, n. 9.*

Quando in compromiſſi forma facta eſt facultas expreſſa, vt votum electi numerum ſaltem augeat æqualem, vel vt vnus compromiſſariorum poſſit eligi, etiam ſi palam tranſigeretur, poſita illa forma poſſet vnum compromiſſariorum voto ſuo numerum æqualem ſaltem eligentium augere, n. 10. 11. & 12.

Quæ differentia inter electionem factam in ſcrutinio, & in compromiſſo, n. 13.

Vera ratio cur in compromiſſo electi votum augeat numerum, quando ex vi formæ compromiſſarijs conceditur, vt vnus ex ipſis poſſit eligi, n. 14.

Compromiſſarius ex vi formæ compromiſſi ſibi palam per votum conſulens, cauere debet, ne quoad modum peccato ſe inficiat ſcandali, nu. 15.

Probabilius eſt remota ſpeciali clauſula compromiſſi, qua fit compromiſſarijs facultas eligendi vnum ex ſeipſis, non poſſe id validè præſtari ex vi compromiſſi per ſe, atq; in genere ſumpti, nu. 16.

Ceſſante cauſa, ceſſat effectus, n. 17.

Quæ cauſa dicenda ſit finalis, n. 18.

Ratio propria diſcriminis inter electiones, in quibus valet votum electi, & non valet, n. 19.

Quando duas non liceat gerere perſonas, nu. 20.

Argumenta contrariorum ſoluuntur, n. 23.

Quæ ratione conſtare debeat electum ſibi ſuffragatum fuiſſe, n. 24.

ANtequam noſtram explicemus ſententiam, admonere habemus, nos nō loqui de electione Epiſcopi Epiſcoporum, ſummi ſcilicet Romani Pōtificis, quam *ſuperiori cap. num. 11.* ſatis eſt indicaſſe ſummopere à quauis vmbra ambitionis abhorrere, & quam longè ab illa Gregor. XV. per ſummam prudentiam, proprium electi votum eſſe voluit. Quod ſi verum ſit, omnibuſque exploratum tritum axioma ſapientum, maximū videlicet in vnoquoq; genere menſuram eſſe cæterorum, compertum profectò habebimus, quid ſentiendum ſit de cęteris electionibus eccleſiaſticis, vt deſiderio, imò & ſacris Eccleſiæ Romanæ ſanctionibus tanquam infallibili regulę, illas adaptemus.

1 Aſſertio prima, Electio Præſulis facta per ſcrutinium ſecretum à maiori parte Capituli, computato voto electi eſt inualida. eſt hæc aſſertio communis Doctorum, atq; expreſſa per *Gloſſam cap. Cumana, de electione*, vbi irrita cenſetur electio facta à capitulo conſtante decem, & octo canonicis, ac tribus Abbatibus, quorum nouem canonici, ac vnus Abbas Archidiaconū elegerunt, qui quidem ſi ſibi validè ſuffragatus fuiſſet, porrò per vndecim vota, à maiori parte capituli electus cenſeretur; cum textus è contra habeat *neutram electionem comperimus ad maiorem partem totius Capituli perueniſſe*, vt probè perpendit *Gloſſa verbo ad maiorem partem*. proximam, atq; immediatam reddens rationē: quia nimirum perſona electa numerum nō auget eligentium. Accedit *Gloſſa cap. eum in iure, de electione ad finem expoſitionis caſus*. Verum allatæ doctrinæ rationem afferre fundamentalem,
2 operoſum non erit, ſi præ oculis nobis fuerit *Pauli ſententia ad Hæbreos 5. num. 25. & 2. ad Corinth. 2. nec quiſquam ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* ex qua *Sanctus Gregorius in Regiſtro lib. 6. epiſt. 3. ſtu c. 269.* per vniuerſalem regulam optimè deducit. *Sicut locus regiminis deſiderantibus negandus eſt: ita fugientibus offerendus, vt refertur cap. qualiter, de elect. & cap. in ſcripturis 8. quæſt. 1.* quod tùm

Gre-

Gregor. IX. auctor Capituli Cumana; tùm reliqua deinceps condita iura sibi proposuerunt, itá, vt nullum censuerint suffragium, quo sibi quispiam consuleret, quoq; si maior pars capituli compleretur, certè tanquam non completa censenda esset; & consequentèr electio pendens ex illa, esset nulla, iuxta *cap. Quia propter in Genesi, & ipsum cap. Cumana, de electione adiunctis Glossis.* nam si ex Apostolo, & Gregorio Magno negandus est locus regiminis desideranti, potiori quidem iure, ex ambitione sibi per votum suffraganti, negandus erit. Hinc talis esset tanquam ambitiosus certè repellendus etiam si iurauerit eligere digniorem; quòd vt

3 rectè *Innocent. in d. cap. cum in iure*, vnusquisque debet in seipso culpam agnoscere *5. dist. cap. ad eius in fine, ex eodem Gregorio dicente. Bonarum mentium est culpas suas agnoscere, vbi culpa non est*, cum nullus profectò sit, qui non careat peccatis, ac de alijs præsumere debeat bonum, vt in *cap. finali de præsumptionibus*. Confirmatur ex *cap. qui Episcopatum 8. quæst. 1. per Augustinum, vbi Glossa verbo appetitur*. Denique summum

4 huic assertioni fastigium imponat *Leo Sanctissimus Pontifex epist. 85. habetur cap. miramur distinct. 61. Principatus* (.i. Episcopatus) *autem, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiam si moribus, atq; actibus non offendit, ipsius tamen initij sui est perniciosus exemplo, & difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.*

5 Assertio secunda. In electione Præsulis facta per secretum scrutinium non potest neq; hoc publicato, qui dimidiam habet partem votorū, ab alio quem eligit recedere, & sibi suffragari. Sic expressè *Panormitan in sæpè citato cap. cum iure de electione n. 5. §. idcò*, & ratio est, quòd in electione Præsulis absq; dubio forma seruanda sit *cap. Quia propter*, quando, vt ait *Abbas*, neq; publicato scrutinio fas est electo ad se validè accedere, cum consensus superueniens electioni iam factæ, profectò nihil operari valeat: vt enim rectè notatur in *cap. auditis, de elect. Quoniam electio, quæ fuerit irrita ipso iure*: quia non est à maiori parte Capituli, vel eligentium, *non poterit esse rata, cum nequiuerit conualescere, quod ab initio non valebat*. Explicatur argumento *superiori cap.* contra Panormitanum facto: nā aut hic electus consentiret electioni iam factæ, vel faciendæ: non factæ, cum non fuerit à maiori parte Capituli, vel eligentium, contra *cap. quia propter, cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli, cap. Ecclesiæ, & qualitèr, de electione*; Non secundum, quia esset ambitiosus, atque à seipso principium haberet; ergo nullo modo.

6 Assertio tertia. Electio Episcopi habita per compromissum, absque aliqua speciali forma datum, publicisq; votis confectum, si quis eligentium, vel primus sibi votum dederit, vel aliquo loco suffragium tulerit, in quo non alios secutus, sed potiùs alij præcedentem illum prosequi videantur, erit nulla. Huius conclusionis expressum licet non habeam auctorem, & certā habeo, & minimè destitutam locuplete alicuius illam subindicantis auctoritate: nam *Abb. in cap. licet de vitanda, de elect. num. 13. §. sed si electio*, hæc habet. *Si electio fuerit facta per scrutinium publicum, itá quod quilibet palam exprimebat votum, tunc vox electi computatur in numero, quod intellige, quando prius fuit electus ab alijs, & ipse consensit illi electioni: nam tunc non posset dici ambitiosus, cum non oriatur à se, sed sit vocatus à fratribus.* Atque in hoc sensu loqui *cap. cum in iure*, sentit idem *Abbas num. 5. §. 1. casu potest procedere.* Hinc desumitur ratio, quæ cum sit eadem arcendæ ambitionis, quippequæ in casu nostro grauior esset ob extrontem sui nominationem, qua quispiam primus omnium, vel alius aliquo pacto præcedens, sibi, aut suffragaretur, aut alios ad sibi suffragium conferendum impudenter pellicere contenderet.

7 Ex hac assertione fit, vt si compromissarij essent v.g. septem, ac tertius esset, qui votum ferret pro se, siuè à primis electus fuerit, siuè non, inualidam esse huiusmodi electionem: esto deinceps quartus accederet eiusmodi etiam voti, secus verò si quintus, vel sextus esset hic electus in voto ferendo; cum tunc etiam secluso voto proprio à maiori parte compromissariorū

8 hic electus fuisset. Quamobrem meritò nullam esse electionem habitam ab æquali parte, compromissariorum, si completa fuerit voto ipsiusmet electi, scripsit *Abbas in 2. placito suæ opinionis à nobis c. 2. relatæ n. 4.*

9 Assertio quarta. Si per compromissum secretum modo, quo indicatur in *cap. sicut de electione in 6.* quispiam electus esset in Episcopum, suo voto numerum non posset eligentium augere, non secus, ac diximus in scrutinio assertione secunda. hanc autem deduco ex *Abb. in cap. cum iure sæpè citato, num. 5. §. nam compromissarij, &c.* Probatur, quòd eadem ratio militat in compromisso, secreto modo peracto, vt debet peragi secundum formam traditam à *cap. quia propter, & iuxtà doctrinam cap. si cum de elect. in 6.* Etenim neq. poterit à principio sibi suffragari, neq; re peracta, ac per vnum publicato scrutinio, ob eamdem, quam *assert. 2.* diximus rationem, hoc non posse fieri in scrutinio. Et quamuis *Abbas* fieri posse doceat in compromisso priuato, vt etiam in priuato scrutinio: Verum vti negat in scrutinio Præsulis, superioris regularis, reliquarumq; dignitatum, in quibus formæ textus *Quia propter*, est seruanda, itá, & in compromisso negare debet, in quo eadem etiam forma tenenda est.

10 Assertio quinta. Quando in compromissi tenore, ac forma, facta est facultas expressa, vt votum electi augeat numerum, vel vt vnus compromissariorum eligi possit, etiam si palam res transigeretur, posita illa forma, posset vnus cōpromissariorum voto suo quomodolibet dato numerum saltem augere cæterorum, à quorum maiori parte diceretur eligi. hæc, quam habeo certam assertio per partes probanda est. Prima pars patet, quia dubitari minimè potest sub hac forma, posse compromissum fieri, cum pendeat à compromittentibus, qui quidem hic, & nunc, si expedire saltem ad maiora damna declinanda iudicauerint, rectè id valebunt præstare, neq; patefacerent aditum ambitioni, quia tamen si, qui sibi suffragaretur, numerum augeret

æqua-

æqualem aliorum; id tamen vt in secunda parte declarabo, non ex se præstaret, sed vices potiùs totius gerens Capituli, vel Eligentium, quippè qui talem ei facultatem fecerunt, neq. à seipso diceretur oriri, sed ab alijs. fiat res exemplo clarior; sintque septem Canonici electi compromissarij ad Episcopum eligendum, per dictam formam, ex qua posset saltem augere numerum æqualem electus quispiam ex compromissarijs; si seruaretur in reliquis forma *cap. Quia propter*, publicatis votis, posset N. electus a tribus, & si primò votum suum tribuisset alteri ad suammet electionem accedere, proprioque suffragio ab alio ad se deriuato, numerum eligentium augere. In quo casu vera esset quarta pars sententiæ ità explicatæ Panormitani; cæterorumque asserentium, quando per compromissum fit electio, votum vnius compromissarij numerum augere cæterorum suffragiorum, & ratio est, tùm quia cessaret absurdum à nobis illatum contra citatos Auctores, nimitū ambitionis: tùm quia ille nō accederet ad electionē iā factā, sed faciendā, ac pendentē adhuc à proprio voto, non ex vi voluntatis ipsius Cōpromissarij, sed potiùs cæterorum; qui quidem ità voluerunt à maiori compromissariorum parte validitatem accipere electionem, vt si æqualitas suffragiorum in vnum conuenisset, valeret ab illomet consentiente augeri in maiorem partem: tùm quia hic ambitiosè non oritetur à se, sed partim à tribus, à quibus anteà electus fuisset, partim à reliquis Canonicis, formæ dicti compromissi auctoribus, qui ei facultatem fecerunt, vt eorum nomine in seipsum dictus electus consentiret.

11 Hinc vlterius progredior, & satis probabiliter autumo, futuram esse validam electionem, etiam si publicatis votis, vnus è tribus reuocaret votum, atque alijs tribus accederet, inter quæ votum fuit ipsius electi; ità vt quatuor iam essent vota, sed quartum non fuisset N. electi, sed alterius, cum suffragium N. fuerit v.g. vel tertio, vel secundo, vel primo loco datum, vel quo loco datum fuerit nesciretur. Quapropter consultò in conclusione dixi, si in forma compromissi explicatum esset, vt electus partem saltem æqualem suo suffragio posset augere, & ratio, qua ducor est, quia tametsi res difficilior sit, neque adeò certa, vt superiùs probata; nihilo tamen minus, cum in N. non proprium votum, vt sic tantum considerem, sed vt pendens, & causatum à cæteris, illum constituentibus compromissarium, licet primus ille fuerit, vel secundus, vel tertius in casu exempli ad sibi suffragandum, non censebitur oriri à seipso, sed ab alijs, qui potestatem votum sibi ferendi eidem fecerunt, in qua illud votum tanquam in causa continebatur; neque limitarunt in forma compromissi, vt id faceret alios subsequens, & non præcedens; quamobrem horum singuli compromissariorum consequentèr existimati sunt apti ad regimen Ecclesiæ, de qua facienda erat electio, ità vt si à tribus v.g. fuisset electus aliquis compromissariorum, non à se, sed tanquam repræsentans cæterorum personas, valeret sibi suffragari, quod si recta fieret intentione, formalique ratione, ob quam licet aliquando Præsulatum adire, iuxta dicta 1. *tom. lib.* 4. *disputat.* 12. *caput.* 1. non modo non peccaret, sed virtuosè faceret ex *capit. qui Episcopatum* 8. *quæstione* 1. *vbi Doctores citati à Cepolla consil.* 96. *& à Canalcan. decisione* 40. fauet etiam, quod in simili notatur in *l. si cum ipse, C. de contrahenda emptione, & quicquid scribunt Hostiensis, Innocentius, Compostellanus in citatum capitulum Cum in iure, Accursius cum Glossa in l. planè, ff. quod cuius vni, & Abbas numer.* 4. *contra Glossam citati capituli cum in iure*, asserentes licet in forma compromissi expressum non esset, vt compromissarij possent ex ipsis vnum eligere adhuc posse, de qua re infra nos quid sentiendum sit, aperiemus.

12 Secunda nostræ conclusionis pars est perspicuè descripta per *capitulum cum in iure, de electione sæpè citatum, & per capitulum Ecclesia vestra, de sortilegijs, adiuncta Glossa verbo potestatem*. Neque hic declarare contendo quæstionem inter citatos Auctores, & Glossas allegatorum textuum, nùm scilicet si in forma compromissi mentio facta non fuerit, vt vnus ex compromissarijs ab eisdem eligi possit, ex iure tamen id præstare valerent, de qua infra; sed quod assero est, cum tenor, ac forma compromissi exprimat, ex compromissarijs vnum etiam eligi posse, tùm votum Electi posse cæterorum augere numerum Eligentium, quod intendit textus indicare, ex quo probatur hoc secundum nostræ assertionis membrum: qui quidem textus, cum petitionem exposuisset hisce. *Primus tuæ consultationis articulus continebat, quod cuiusdam Ecclesiæ Decano defuncto eiusdem loci Capitulum sub hac forma in septem ex ipsis Canonicis compromisit, vt illum, quem ex se, vel alijs de gremio ipsius Ecclesiæ omnes paritèr, vel maior eorum pars nominaret, idem Capitulum reciperet in Decanum*. Post casum expositum deindè prosequitur. *Super quo taliter respondemus, quod is, qui de numero septem à tribus eorum dignoscitur nominatus, iuxtà compromissi tenorem debet in Decanum, dummodo electioni de se factæ consentiat, &c. Adde textum in cap. Ecclesia vestra, de sortilegijs, ibi. Quorum duo tertium Magistrum R. scilicet elegerunt, quod expressè licebat eisdem, secundum traditam à vobis omnibus potestatem. Vbi Glossa, verbo potestatem, §. sed cum detur, & Glossa paritèr præcedentis textus*; Et sanè hoc ipsum est, quod Ego in præsentia contendo, tùm è textibus, tùm è citatis Glossis, tùm ex *Glossa capitulo Cumana, de electione, verbo ad maiorem partem*. Primò concludere, rationem nempè immediatam validitatis huius electionis fuisse, quia habita fuit, iuxtà compromissi teno-
13 rem. Verum cur valeat electio ex hoc tenore habita, & quæ inter hanc differentia sit, & inter illam factam per scrutinium secretum, quam diximus non valere, hoc opus, hic labor

est. Nam *Glossa citata, capitulo cum in iure ad finem* succumbere videtur difficultati, asserens, hodie non valere talem electionem ex compromisso, vtpotè factam à minore parte Capituli, cui subscribit *Glossa capit. Cumana, verbo ad maiorem partem, & capit. cum in iure*, vt *capit. 1.* indicaui, *Glossa verò capituli ecclesia vestra de sortilegijs, verbo potestatem*, ait, rationem esse, quia facultas in compromisso facta eligendi penès Compromissarios tantum est. At hoc non præstat, vt possit vnusquisque compromissariorum sibi suffragari. *Abbas* autem, vt vidimus in expositione eius opinionis, cum in compromisso fuerit res transacta per vota publica, vult votum Compromissarij augere numerum suffragiorum, atque habere locum *capit. cum in iure*. Verùm cum varias in hunc Abbatis modum fecerimus difficultates suprà *capit. 3.* atque ostenderimus illum vndique claudicantem, vt & reliquos cæterorum Auctorum, reliquum nobis erit, vt vnius Compostellani rationem, quam super indicauimus expendamus, quæ quidem ex forma compromissi concedentis auctoritatem compromissarijs, docet, calculum Electi numerum augere Eligentium; Cæterùm ni aliquid huic addatur rationi, eam nutare rectè probat *Ioannes Andreas*, cui subscribit *Abbas numer. 5. § nam licet*: quia necessaria non est consequentia, quæ infertur; possunt nempè compromissarij vnum ex seipsis eligere; igitur singuli poterunt sibi suffragari; etenim rectè cohærere hæc possunt, vt electio conficiatur vnius ex compromissarijs, in quem cæteri concurrant omnes, vno dempto electo; vel vt maior pars eorumdem concurrat, quin electus sibi suffragetur; neque probat, hoc esse, id est necessariam connexionem inter facultatem vnius compromissarij eligendi, & voti eiusdem electi sibimet dati, quod ab hoc idest à voto sibi dato, & facultate dandi, contingit abesse, vt in *cap. a. de translatione* Episcopatus, *& in l. neque talis. C. de probat.*

14 Verum enim verò aliter si explicetur Compostellani mens, quæ rectè perpensa, est eadem, atque *Innocentij capit. 2. secundo loco à nobis relati*, idcircò asserentis saniorem partem fuisse Capituli in casu *textus capit. Cum in iure*, quia ex compromissi forma, vnus ex Compromissarijs electus erat. Itaque si rectè vtriusque huius auctoris mens expendatur, veritatem ostendet. Ex vi igitur solius formæ compromissi, taliter facti, asserimus posse, vnum è compromissarijs sibi suffragari, & non aliter. Et quidem si palam res transigatur, & vnus è compromissarijs ad alios accedat, compleatq. numerum maioris partis, sentimus etiam cum Abbate, neque in hoc euentu poterit vmbram esse difficultatis; quod si secretò fiat, etiam si non fuerit suffragium electi vltimum maioris partis complementum, sed vel ex primis, vel primum, etiam dicimus locum habere decisionem *capit. Cum in iure*, illamque validam esse electionem, & sanè, vndè Panormitanus deduxerit in casu *Capituli Cum in iure*, tam palàm perfectam esse, non video: imò potiùs contra rem esse confectam, illud demonstrat: quia de dignitate agitur per *Abbatem etiam in capitulo Quia propter* comprehensa, & consequenter in eo fuisse seruatam formam *citati cap. Quia propter iuxtà dicta capit. 3. nu. 5.* eò vel maximè, quod sub eodem tempore, ac eodem Papa, tùm casus vtriusque capituli, tùm decisiones desumptæ ex *Concilio Lateranensi*, promanarunt. Itaque inhærentes iuri citati textus absolutè loquentes de calculo compromissarij augente numerum eligentium in compromisso, cuius tenor erat, vt ex compromissarijs posset vnus eligi, debent intelligi reliqui citati textus; & stante illa forma, semper votum electi numerum augere dicimus eligentium; cuius doctrinæ ratio est, quia compromissum sub hac forma constituit compromittentes in compromissarijs, vt ità dicam, & seipsos in compromissarios quasi commutantes, non tam proprio iure, ac nomine, quàm potiùs cunctorum voluere potestate donatos, vt eorum omnium gerentes personam, seipsos etiam eligere possint, quod maximè deduco ex clausula, qua vtitur *capit. Quia propter de electione*, dū loquetur de compromissarijs, *vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ prouideant de Pastore*. Ex his consequenter dicimus facultatem compromissarijs factam vnum ex se ipsis eligendi, importare aptitudinem singulorum existimatam à compromittentibus, à quibus hoc vel ipso incipit electio, vel restricta ad compromissarios, vel eos non excludens, quàm tamen complementum habituram voluerunt compromittentes à maiori parte calculorum compromissariorum. Quamobrem etiam si N. electus, fuerit primus ad votum sibi dandum, non diceretur ortus ex se, sed ex cæteris Capituli, vel eligentium; quippè qui dum voluerunt, vt ille possit eligi, de eodem electionem profectò incœperunt, vt super indicaui; & quotquot Auctores; ac textus asserunt inter Dantem, ac Recipientem distinctionem esse debere, omnes aiunt, id verum esse in casu, in quo per scrutinium secretum, & non ex compromisso, nisi aliquando in eius forma non fuerit expressum, vt vnus Compromissariorum eligi potuerit, vt mox dicam.

15 Denique si res palàm transigatur in compromisso, caret sanè difficultate, vt initio superioris numeri cœpi dicere: nec aliud admonere habeo, quàm faciliori posse negotio peccatum committi in votis publicis. si palàm quis alios potiùs præcedens, quā subsequens in suffragio, scandali præberet ansam in circumspecta ratione agendi, cùm præ oculis habere prudentiam debeat, vt externa eius signa, & vota à recta quam præest, ac tenetur intentionem habere, minimè discrepent,

16 Vltima demùm assertio sit, quamuis ab extrinseco probabilis sit opinio docens, quod etiā si in forma Compromissi non fuisset expressum, vt compromissarij vnum ex seipsis possint elige-

eligere, ex iure tamen,ac ratione compromiſſi in genere ſumpti, poſſint id compromiſſarij præſtare,verum ab intrinſeco,remota tali clauſula,probabilius eſſe cenſeo,non poſſe. Prima pars eſt *Ioannis in cap.qui Epiſcopatum, 8.quæſt.1. Hoſtienſis,Innocent.Compoſtellani, Accurtij ibidem,nec non Abbatis in cap.cum in iure de elect. num.4.quam dicunt communem Angelus l.iam tamen, §.in hac, ff. de iud. ſol. Bartolus in l. qui ab omnibus,§.Titio,& ibi Alexander in apoſt.ad ipſum, ff de leg.1. Paulus de Caſtro conſil.133.alias ſecundum nouam impreſſionem conſ.131.in princ. & alij paſſim.* Probant tùm ex textu *cap.cum in iure,tùm cap.cum in veteri de electione.* Demum quia inter compromiſſarios illi fraudulentèr enumerari facilè poſſent, qui melius Eccleſiæ ſcirent,ac vellent præeſſe, Secunda verò pars mihi adeò clarè videtur expreſſa per ſæpè citatos canones, ſiuè *cap.eum in iure, vt conſtat ex verbis num.12.relatis,ſiuè ex cap.eccleſia veſtra, de fortilegijs ibi. Quorum duo tertium magiſtrum R.S.elegerunt,quod expreſsè licebat eidem ſecundum traditam à vobis omnibus poteſtatem. Vbi gloſſa verbo poteſtatem,& glo.1.textus,verbo ex ſe,ſiuè ex alijs paſſim.* vt hoc negare eſſet in meridiana quidem luce cęcutire. Et ſanè ſi, vt exploratum eſt dialecticis,affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio debet etiam eſſe cauſa negationis : igitur ſi tota, & adæquata ratio per citatos textus, cur compromiſſarij vnum ex ſe ipſis eligere poſſint,eſt forma,tenorq; compromiſſi,quo hæc eis facultas conceditur,vt ex citatis manifeſtò colligimr verbis:negatio eiuſdẽ tenoris, & formæ cauſa debet eſſe negationis talis facultatis.

17 Deindè,vt ſilentio prætermittam,quæ eruditè à *Tiraquello traduntur in tractatu ceſſante cauſa,ceſſare etiam effectum,& cap.cum ceſſante, de appellatione.* illud omnibus patet veriſſimum eſſe hoc axioma etiam apud Canoniſtas, quando ſermo eſt de cauſa finali, qua ceſſante dictorum textuum decernentium compromiſſarios poſſe ex ſeipſis vnum eligere,cenſebitur etiam ceſſare effectus,ſed cauſa finalis,ob quam moti ſunt dicti textus,alia non aſſignatur,quàm ſpecialis tenor,ac forma compromiſſi ; ergo, &c. Nam penès doctrinam *Baldi in l. generalitèr, C. de Epiſcopis, & Clericis, & Bartoli in extrauag. ad reprimendum,in verbo,nec ex eorum abſentia, in titulo, quando in crimine læſæ Maieſtatis procedatur, & Præpoſitiui in dictum cap. cum ceſſante,aliorumq; communitèr,* tunc ratio eſt fina-
18 lis quando vel generalior eſt,vel æquè generalis,ac lex,vel qua poſita,ponitur dictum: & qua ſublata aufertur, vt etiam docet *Bartolus in l. ſi cum exceptione 8. poſt annum, ff quod met. cauſ.* atqui geminatus textus à nobis allatus,neque aliam aſſignat cauſam: & hac poſita ſpecialis tenoris,vel formæ compromiſſi validam dicunt talem eſſe electionem,eaq; remota, auferendã, vt patet ex verbis,ergò,&c.

19 Ex his autem dilucidè liquet diſparitatis ratio inter electionem per ſcrutinium factam, & per compromiſſum, difficultatem maximarum inuolucris,atque integumentis incluſa;tandem ni propria fallar opinione, recluſa, ac liquidò patefacta ; quia cùm res per ſecretum tranſigitur ſcrutinium: vel ex compromiſſo generaliter facto abſq; ſpeciali forma, qua detur compromiſſarijs facultas eligendi ex ſe ipſis vnum : vel palam dentur vota, & quis incipiat ſibi ſuffragari : vel aliorum non inhærens veſtigijs, ſed plures præcedens, electio cenſenda ſemper eſt nulla : valida autem quando vel palam res tractatur, vel quiſpiam alijs ſibi ſuffragantibus ſubſcribit, maiorem conſtituens partem vouentium: vel ex ſpeciali forma compromiſſi agens, facientis poteſtatem ex ipſis compromiſſarijs vnum eligendi: vel expreſsè volentis voto proprio quempiam poſſe numerum augere eligentium. Eam itaq; dico differentiæ rationem eſſe, quia nimirum in prima caſuum ſerie,aliquis ex ſe,ſe ingereret Prælationis eccleſiaſticæ officijs contra citatos canones, & *cap. per noſtras, de iure patronatus,adiuncta gloſſa, verbo ingerere* : & conſequenter vnus, & idem eſſet eligens, &
20 electus,duaſq; gereret perſonas, quod nefas in illis caſibus eſſet, propter impotentiam iuris, non ſecus; atq; obſtat in Iudice non valente de re propria iudicare, vel eſſe Iudex, & actor, quia non poteſt ſibimet imperare *argumento l. penultimæ, ff.de arbitr. & l.vnica,C. ne quis in ſua cauſa.* Neq; valet eſſe teſtis,& Iudex. Quod ſi quis impeditur ſæpè, propter præſumptionem, aut ſuſpicionem nimij affectus, atq; amicitiæ, nè duas ſuſtineat perſonas, potiori ſanè titulo, nè de re propria agens, poterit concedi, vt & electus, & elector ſit. At verò in ſecunda ſerie caſuum quis non ex ſe, ſed vt vices gerens Capituli,vel reliquorum eligentium,qui quidem dũ per talẽ formam in ipſum, reliquoſq; compromiſſarios conuenerunt, virtute etiam, eorum ſingulos idoneos ad talem æſtimarunt dignitatem. Quamobrem propriè duplicem gerere perſonam, duplexq; munus Electi poterit, & Electoris,in vi cęterorum, quorum voluntatem habet,in propria penè contentam,& in vi propriæ,vt propriæ,qua non reſiſtit de ſe factæ electioni,cui vt opus eſt conſentit,accepto cõſenſu pro actu, diſtincto ab electiuo ſuffragio, de quo infra *lib.6. diſput.16.* Gerere autem vices varias,duaſq; perſonas,nil in his obſtat, ut probè notatur *in cap. ex literis, de probat. vbi Panormitanus num.12.* cum neq; impedimentum interſit facti,uel iuris;imò approbatio iuriumallegatorum *cap cum in iure citato,& cap.eccleſia veſtra,de ſortilegijs* manifeſtò reperiatur.

21 Neq; obſtat primus textus *cap.cum in iure,de electione ab Abbate cit.* quem à nobis eſſe manifeſtò conſtat, itaut non poſſim non admirari ab aduerſarijs pro eorum afferri ſententia. Nõ officit *cap. eum in veteri, de elect.* cum electio illa caſſata fuerit,ob diſtinctam cauſam,ad rem noſtram minimè facientem;neque electus unus fuit ex electoribus, ſed unus è conſiliarijs.

Rationem autem Aduerſariorum dico nullius eſſe momenti;nam ſi maior pars electorum ſatis erat ad auertendos compromiſſarios tantum idoneos ad regimen Eccleſiæ, hæc eadem ſanè ſatis eſſe poterat ad unum ex reliquis minus idoneum,uel illicitè,uel inualidè eligẽdum, iuxtà dicenda ſequenti libro ; imò faciliori ne-

gotio id præstare possent immediatè per se ipsos, quia expectarent, ac laborarent in electione compromissariorum. Possent deindè cópromissarij obstare fraudi, cedentes, vel non admittentes munus demandatum.

23 Quæres, quomodo constare debeat in scrutinio secreto, quod aliquis sibi sit suffragatus, ad inualiditatem electionis: etenim facilè negotio posset euenire, vt innocens haberetur ambitiosus, & puniretur. Illustremus rem exemplo; si nouem sint v.g. Canonici, vel electores, & per quinque suffragia Titius reperiatur electus qui quidem non sibi suffragatus erat, sed alteri, vni videlicet ex alijs quatuor, qui ipsi Titio suũ dederat votum. hæc inquam, electio si nulla iudicaretur, profectò Titius innocens ambitiosus haberetur: qui quidem casus, cum sæpè contingere valeat, ni per nostram doctrinam euitari posset eam sanè redderet satis, superq; diminutam. Respondeo, si vnaquæq; electio ad ecclesiasticam dignitatem, esto non cum tanto rigore, atq; exactis diligentijs, sed cum aliquibus facientibus ab bonam eligendi rationem fieret, modo quo nuper edita Bulla eligendi Summũ Pontificem, præcepit, præ manibus esset propositi dubij solutio, cum quod prudens remedium in illa Pontificis electione adhibitum sit, in reliquis vsui posset esse; & videri potest in Pontificali *Gregorij XV. const. 19. in 5. actu* post scrutinij, & à nobis *supra num.* 21. exarato. Deindè dico si aliter res peracta sit, conniuentis etiam agi posse.

CAPVT QVINTVM.

An asserta doctrina ad electiones alias aliarum dignitatũ, vel ecclesiasticorum officiorum latè pateat.

S V M M A.

Ratio dubitandi, n. 1.
Nonnullorum Auctorum sensus à veritate dissonus, n 2.
Capitulum Quia propter *non est strictè accipiendum, n.* 3.
Quid pro Ecclesijs viduatis intelligendum sit num 4.
In quo situm sit punctum difficultatis, n. 5.
Futilis est distinctio electionum ad dignitates perpetuas, ac temporales, cum de vtrisq; eadem militet ratio nullitatis, voti proprij, n. 6.
Quomodo contrariorum eadem sit disciplina, num. 7.
Electio Vicarij Capitularis habita per vota secreta ex maiori parte, computato electi voto, decernitur nulla. n. 8.
Vicariatus etiam Capitularis est dignitas, numer. 9.
Nulla est consuetudo contra doctrinam assertam, num. 10.
Quæ sit consuetudo contra ius, n. 11.
Series actuum ad consuetudinem desiderata interrupta nè sit, & eiusdem prorsus actus, num. 15.
Consuetudo tantùm habet de potentia, quantùm de actu, neq. admittit extensionem casus ad casum. n. 16.
Duos ad minimum eiusdem omninò rationis consuetudo requirit actus, n. 17.
Imò præscriptionem sibi vendicat. n. 18. *&* 24.
Quænam sit consuetudo rationabilis, n. 20.
Capitulum absq. Episcopo nouas inducere consuetudines, vel veteres abrogare minimè potest, nu. 21.
In his, quæ concernunt honestatem, ecclesiasticamque disciplinam non est inspiciendum, quod factum sit. sed quod fieri debuerit. n. 22.
Quando agitur de consuetudine in dubio, num habeat vim, intelligendum est de præscripta, num. 23.
Quid faciendum sit, quando duo, vel tres fuerint electores, n. 24. *cumulatiuè.*

CVm ad me peruenerit, nonnullos viros doctos dubitasse an sententia, quam cæteris prætuli, ac docui, locũ haberet in cæteris electionibus Dignitatum, atq; Officiorum ecclesiasticorũ Episcopatu minorum, operæpretium duxi eam in ijs etiam expendere.

1 Et sanè, qui de vniuersalitate nostræ doctrinæ dubitàrunt, occasionem fortassè dubitandi videntur desumpsisse ex eo, quod nonnulli antiquorum hæsitarunt, an forma, & decretum *cap. Quia propter, de electione* locum habeat in reliquis Dignitatibus eligendis ab Episcopatu distinctis. Sic *Glossa d. cap. Quia propter, verbo ecclesijs viduatis* textum ad eas tantum Dignitates extendit, quarum morte, Ecclesiæ dici aliqua ratione poterunt viduatæ, vt ad Præsulatus, nó autem intelligi debere de Dignitatibus, seù personatus, seù canonicatus, nec etiam in Ecclesijs Cathedralibus: huic *Glo.* subscribit *Abb. in cit. cap. num.* 9. ac vult esse hanc Glossæ communem opinionem, quam sequitur eisdem penè verbis *Syluester electio secundo, n.* 2.

2 His addo, *nonnullos Recentiores*, qui dixerũt *citatum cap. Quia propter* habere locum in Dignitatibus perpetuis, non in temporarijs, & cõsequentèr doctrinam allatam in illis militare, secus autem in his non perderuis.

3 Ego verò primum *cit. cap. quia propter* fauorabile cum sit, vt colligitur ex eius principio, & scopo, ad quem dirigitur, nimirum ad resecanda impedimenta, ecclesiarumq; pericula, superiore destitutarum, strictè non esse declarandum, vt rectè *Panormitanus, & Syluest. allegati*; Neq. verbum *viduatæ* Ecclesiæ adeò strictè exponẽdum, vt de morte proprij sponsi intelligatur; etenim non incongruè docuit *Hostiensis* habere locum allegatũ textum in omnibus electionibus beneficiorum spectantibus ad Collegiũ, vt refert *cit. Abb. in.* 7.

4 Quo circa non modo de propriè viduatis Eccle-

Ecclesijs, ait loqui textum, sed de viduatis, hoc est de destitutis proprijs ministris. Hinc etiam facili sanè negotio deducere possumus argumẽtum, & quidem fortissimum à ratione legis larga ampla, seù generali ad ipsiusmet legis extẽsionem; cum enim in alijs electionibus ecclesiasticis eadem, vel similia, vel proximè accedentia esse possint absurda, illa, quæ imminerent Ecclesijs Cathedralibus, ni saltem aliqua magis nimirum substantialia formæ datæ in *cap. Quia propter*, obseruarentur, ratio finalis, qua motus est textus ad illam præscribendam formam amplior esse videtur, ac generalior ipsa lege, seù forma, quę idcircò extendenda est ad ea, ad quę latè patet eius ratio; ac meus *per textum legis regula, §. finali, vbi Bartolus, & Baldus ff. de iuris, & facti ignorantia, & l. 2. §. si mater, in verbo quid si curatores, & vers. quid si decesserint, ff. ad Tertull. docetq; Panormitanus in cap. sicut, circa finem, de testib. Cardinalis in Clem. 1. de electione, alijq. apud Euerardum in loco à ratione legis ampla*. Et sicut per hos eosdem Auctores dictus extenditur textus ad electionem Abbatum, & Abbatissarum, nec non ad quascumq. alias dignitates, etiam ecclesiarum Collegiatarum generalem habentes iurisdictionem, vt *citati scribunt Abbas, & Syluester, alijq. passim cum Glos. in cap. sicut cum, de elect. in 6. verbo formam*, sic etiam non esse abs re ad alias extendere electiones, quando ex hoc penderet, & eo verteretur cardo difficultatis, quam tamen aliò tendere mox ostendam. Insuper per hos eosdem Auctores, per quos *cap. Quia propter* ad indicatas tantum latè patet dignitates, non negatur penitus ad cęteras non attinere, sed quoad reliquas tantum solemnitates, vt enim *Abbas n. 12. & Syluester laudatus* scribunt, licet tanta non desiderentur requisita in his alijs, in quibus non agitur de tanto præiudicio, absitq; superior, cuius prouidentia, illa possunt facili negotio compensari: verum nullus est, qui audeat negare substantialia quædam ad nostram rem faciẽtia, etiam præscripta per *cap. Quia propter*, in alijs electionibus ecclesiasticis seruanda esse, nempè vt fiant à maiori, & saniori parte Capituli, vel Eligentium, quæ si ambitioso voto inficeretur, ità se habere profectò non posset.

5 Deinde pro veritate dico difficultatis quidẽ punctum non esse hactenus adumbratum: circa quod citatos errasse Doctores arbitror: cum in *cap. Quia propter* neq; leuis fiat mentio de voto, quo quis Eligentiũ sibi suffragetur, & tñ cętera laudata iura, siuè *cap. cum in iure, de elect. siuè Ecclesia vestra, de sortilegijs, siuè cap. per nostras, de iure patronatus*, tametsi glossis, atque auctoribus ansam dederint quæstionis disputandæ etiam absolutè sumptæ, ac suum habeant robur independentèr à *cit. cap. Quia propter* Quamobrem doctrinam, siuè laudatorum textuum, siuè Doctorum eos explicantiũ ad electiones coarctare, de quibus agit *cap. Quia propter* absque textu, absq. rationis momento fieret. His adde scopum rationemq. finalem ipsius *cap. Quia propter* distinctam omninò esse à scopo, & fine *cap. cũ in iure, de elect. Ecclesia vestra, de sortileg. & per nostras, de iure patronatus, atq. à doctrina tùm glossarum, tùm cæterorũ Auctorum*, in citatos textus. Etenim illud ad pericula, & absurda imminentia Ecclesijs viduatis, auertenda tendit, nè protrahatur superioris, vel ministri electio, vt manifestò colligitur ex verbis eiusdem canonis sæpè citatis: hæc verò, vt etiam *cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte Capit. ac reliqua in hac disputatione allegata iura* eò collimant, vt ambitionem ab electionibus ad officia, munera, ecclesiasticasq; Dignitates ablegent, itaut si nunquam forma fuisset data *cap. Quia propter*, eligendi, adhuc in suo permanerent robore. Ad hæc vt contrarios proprijs ipsorum petam armis *cap. cum in iure*, sane non loquitur de dignitate, cuius morte viduata dicatur ecclesia, cum expresse sermonem habeat de Decano defuncto, cui alter sufficiendus erat ibi. *Quod eiusdem ecclesiæ Decano defuncto, &c.* quo igitur fundamento hi poterũt Auctores asserere huius doctrinam text. in eis tantum electionibus locum habere, ad quas se extendit *cap Quia propter*, & non ad aliàs?

Et nè diù immorer, sic ipsemet Innocentius III. consultus de dignitate minimè comprehensa per *cap. Quia propter* videlicet de Decanatu in *cap cum in iure* vnum è compromissarijs posse electum esse, solum id censuit, ob tenorem formæ compromissi, vt nos *superiori cap.* demõstrauimus, ex cuius doctrina tùm *Glossa*, tùm *reliqui Doctores* collegerũt in hac eadem electione, si per scrutinium secretum res trãsacta fuisset, electum minimè potuisse numerum eligentium augere: *& in cap. per nostras de iure patronatus, idem Innocentius. Nullus ait se ingerere debet ecclesiasticis prælationis officijs, &c. vbi Glos. verbo ingerere, hoc ipso, inquit, tanquam ambitiosus debet repelli 8. q. 1. in scripturis*. En tibi, vt glossæ, & Doctores ab omnibus ecclesiasticis electionibus ambitionem volunt longè distare, qua meritò notaretur, qui per suffragium sibi datum illis se ingereret, ad quod *cap. in scripturis* vtuntur omnes tanquam fundamento. Nec modò dum de Episcopatu, vel Dignitate, cuius obitu viduata, in rigore, remaneret Ecclesia, sed etiam cum de repræsentatione ad personatum scribant, de quo in allegato textu sermo est. Et cum textus de omnibus loquatur ecclesiasticis dignitatibus, atq; officijs, absq; fundamento sẽtiret quicumq. si ad quasdam peculiares circũscribere vellet. Nec minus omnibus ferè Dignitatibus Episcopatu minoribus, atq. officijs, proximè ad dignitates accedentibus, congruit ratio *glossæ citatæ: quia nimirum non ambitione, sed labore vnumquemq. ad honorem conuenit peruenire, C. de re militari, l. contra publicam lib. 12. & 61. distinct. Miramur*. Demum adde *cap. cum ad nostram, de institutionibus*, vbi cũ custos vnius Ecclesiæ in Abbatem electus fuisset, Abbas factus cum Abbatia, Custodiam retinebat, cuius collatio ad ipsum spectabat: circa quem casum respondet consultus Papa debuisse Abbatem alteri Custodiam cõferre, cum inter *Dantem & Recipientem, debeat esse distinctio*; non secus, atq. inter Baptizatum, & Baptizantem, & prosequitur *Glossa verbo præsentare, ex cap debitum, de baptismo, & eius effectu, ac ff. de Tutoribus, &*

cura-

Curatoribus dandis. Quamobrem meritò cõcludit *eadem Gloſſa*, vel ex hac ipſa ratione perſonam electam non eſſe computandam inter eligentes, vt eorum augeat numerum; quę quidem à ſeipſa non debet oriri 24. *quæſt. 1. didicimus ibi. Nemini ſuccedens à ſeipſo ortus*. vbi *gloſſ.* ideò ait, in ſeipſum cadere debet, & ita nemo poteſt ſeipſum eligere, per vniuerſalem nempè negatiuam loquens propoſitionem ex *cap. ſicut is, 1. quæſt. 6. vbi Gregorius Syagrio Epiſcop. Lugdunenſi lib. 6. epiſt.* 110. Scribes de Sacerdote aptiſſimam expromit ſententiam. *Sicut is*, inquit, *qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt Altaribus admouendus: ſic qui vltro ambit, vel importunè ſe ingerit eſt procul dubio repellendus*, *vbi gloſſa verb. refugit ad finem*. explicat, teneri quempiam fugere, hoc eſt, non ſe ingerere: nam vt proſequitur *verbo vel impetrare. Eò ipſo quod ſe ingerit, eſt ſuſpectus*.

6 Ex his gradum facio ad vltimam rationem exponendam Neotericorum diſtinguentium inter perpetuas Dignitates, & nõ perpetuas, ac de illarum electione admittentes, votum electi non augere numerum eligentium, ſecus de iſtarum. Verum hæc firmitatem non habent, quaſi verò ambitio, cui ſacri canones in deſtinatione ad officia, Dignitateſq; eccleſiaſticas, occurrere contenderunt, nõ ſit, malis artibus honores aucupari, & a ſe ſeipſos ad eos eligere, ſeq; per temerariam animi elationem, alijs præferre in officijs, ac dignitatibus temporarijs, atq. in perpetuis. Porrò nos eccleſiaſtici rectè noſtris doctrinis optimi lucẽ exẽpli magiſtratibus, ac ſecularibus Reipublicæ dignitatibus (ſi Deo placet) præteriremus ſi quæ (nec ſunt quidem pauca) ſiuè dignitates, ſiuè munera certò præſcribuntur tempore, ambiri, ac prenſari poſſe dicamus ab ambitioſis, penès minus perpenſam horum Recentiorum opinionem. Et nè nimium, multa de re minimè dubia loquar, ſat eſt dicere tùm ex diſputatis, atq; adductis textibus, hanc veritatem perſpicuo conſtare; tum quia nullus Auctorum eſt, etiam eorum, qui votum Electi numerum non augere Eligentium tantùm volunt in electionibus, comprehẽſis per *cap. Quia propter*, qui non concedat hoc verum quidem eſſe in electione Superiorum regularium, ità vt exibiletur *Goffredus apud Abbatem, & Syluestr. ſuprà citatos* contrarium ſentiens de Abbatiſſarum electione. Hoc autem, vt certo poſito; quęro ab huiuſmodi Scriptoribus, nùm Superiores regulares perpetui ſint, vel temporarij? certè vno, vel altero religioſæ familiæ Præpoſito Generali excepto quotquot ſunt, etiam per Sacros Canones, ad certum creantur tempus: igitur ſi in horum electione, votum Electi numerum nõ auget Eligentium, qua ratione dici poterit, hoc verum non eſſe in electione illa, in qua quiſpiam eligitur ad aliquam dignitatem nõ perpetuam?

7 Secundò argumentor à contrario: contrariorum enim eadem eſt diſciplina *l. & ſi contra in fine, ff. de vulgar. & pupill. & inſtituta de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris, in principio*, vbi expoſitores; Cum enim ijdem Auctores; qui votum Electi concedunt augere numerum Eligentium, in alijs electionibus eccleſiaſticis, in quibus ſeruanda non eſt forma *cap. Quia proter*, hoc ipſum volunt valere in electionibus Canonicorum, atq; in alijs aliarum dignitatum, ſeù perſonatuum, quæ quidem perpetuæ ſunt: & eum in non perpetuis quampluribus, vt oſtendimus etiam per hos eoſdem Auctores, votum electi non augeat eligentium numerum, manifeſtò conficitur, diſtinctionem hanc eſſe prorſus nullam, cuius vix inuenitur, qui meminerit Auctor. Demum adiungo Caualca. deciſionem quadrageſimam, qui non modo eccleſiaſticis in electionibus, ſed etiam ſæcularibus, vel temporarijs, quam ſecuti ſumus ſententiam, arctè complectitur.

8 Ex his autem anno 1641. cum hanc diſputationem componerem conſultus, abſolutè nullã pronunciaui electionẽ factam à Capitulo Quodam Vicarij Capitularis ob mortem Eminẽtiſſimi Cardinalis N. Epiſcopi habitam à nouem Canonicis, quorum quinq; per ſcrutinium elegerunt ſecretum vnum ex dictis quinque, eiuſdem electi computato voto, vt certa præſumptione ſupponebatur, nullamq; talem electionẽ decreuit Illuſtriſſimus, ac Reuerendiſſimus Dominus Archiepiſcopus N. ad quem appellatum erat.

9 Cum Vicariatus Capitularis dignitas ſit loco Capituli ſuffectus, quo inferior non eſt, ſed vices Epiſcopi gerẽs, eius vtitur iuribus, ac poteſtate tanquam ſubrogatus *argumento textus in cap. his, qui in ius de regul. iuris in 6. aliſq. relatis à Sbrotio in tract. de Vicario lib. 1. q. 25. & q. 1. 14. & 15. præſertim à n. 7.*

10 Neq. tali electo Vicario ſuffragata eſt præſumpta quædam conſuetudo, qua anno 1624. dicebatur aliàs talitèr capitularis Vicarius electus fuiſſe ab eodem Capitulo, ex qua illum eruditus quidam Iuris Conſultus defendere contendebat, quia cum è ſupradictis textibus ac diſputatione hactenus habita, conſtet, huiuſmodi conſuetudinem. quæcumq. illa fuerit, nõ prætèr, ſed contra ſacros eſſe canones, ambitionem contendentes radicitus euellere ab electionibus, ac deſtinationibus ad officia munera, dignitateſq eccleſiaſticas, ideoque nullum reddentes votum proprium eligentis ſibi ipſi datum, conſequenter nullius erit valoris.

11 Et enim ni hęc dicatur conſuetudo eſſe cõtra legem, voto nempe electi augere numerum eligentium contendenti, nullã certè alia erit. Neq. magis contra bonos mores eſt conſuetudo, cõtra quam *cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli* inuehitur, quam hæc, ex qua fieret locus non vulgaris ambitioni, & tamen illa corruptela, atq: abuſus dicitur, & omninò reijcitur; igitur hoc idem de hac ſentiendum erit.

13 Nec ſufficit ſingularitèr probare, cum probanda ſit conſuetudo in ſpecie, atq; indiuiduo, vt in noſtro caſu, fuiſſe hic ſæpè obſeruatum in electione Vicarij Capitularis, auctore *Oldrado conſil. 237. Ancharano conſil. 339 num. 8. Himon conſ. 96. n. 4. Rota coram Greg. XV. deciſ. 45. nu. 6. & 162. modo cit. n. 2.*

14 Vt enim probè *Bald. conſil. 27. vol. 2.* conſuetudo tantùm habet de potentia, quantum de actu. Quamobrem in illa non fit extenſio ex vno

in

in alium casum, vt *Rota coram Buratto dec. 283. n. 13. vbi Additiones lit. A. ac dec. 895. n. 14.*

17 Itaq. duos ad minimum requiri actus circa eamdem omninò rem, affirmat *Hostiens. in cap. venerabilem, nu. 40. de electione Berous cons. 142. n. 3. Cepolla consil. 28. n. 32. Crescentius decis. 1. de consuetudine aliàs 1. de præbendis, & Rota decis. 260. nu. 5. & 6. par. 2. diuersor. & coram Buratto decis. 850. nu. 4.* Neq. hos sufficere, nesciente, vel non approbante Principe, scribit *Vasq. cit. c. 8. nu. 74.*

18 Insuper percurrat amicus Lector *cap. cum consuetudinis. de consuetudine.* Vbi hæc reperiet. *Auctoritate vobis præsentium inhibeamus* (Papa scilicet Canonicis) *ne absq. Episcopi vestri consensu immutetis Ecclesiæ vestræ institutiones, & consuetudines, vel nouas etiam inducatis: si quas fortè fecistis, irritas decernentes.* Quod si hic textus de consuetudine etiam rationabili, intelligendus est, *Auctore Panormit. ibid. num. 3.*

19 Quid sentiendum erit de asserta irrationabili etiam si admitteretur? Et sanè in his concernentibus ad honestatem, atq. ecclesiasticam disciplinam, considerari non debet quod factū fuerit, sed quod fieri debuisset; vt probè *Abb. consil. 25. 2. par. sub initio, & in cap. cum causam, & cap. cum in Magistratum, de elect.*

Hæc omnia fusè hic exarare duxi, quod arma sunt, quibus victoriam suprà relatam, veritas in casu dicto reportauit.

Queres ad calcē huius Disputationis, in quibus tandē electionibus votū electi non augebit numerū? Respondeo è Sacris Canonibus, & ex dictis cōstare in electionibus Dignitatū, et non Episcopalium, vel temporalium, quas vnica regula comprehendo; asserens in omnibus ecclesiasticis electionibus, de quibus super egimus ad quascumq. Dignitates, quæ secundum humanum sensum, mundiq. rationes optari solēt; etenim, vt rectè *Glossa cap. per nostras, de iure patronatus, verbo ingerere, non ambitione, sed labore, vnumquemq ad honorem conuenit peruenire, C. de iure militari, l. contra publicam lib. 12. & dist. 61. cap. miramur ad fin.* quicumq; ambitiosus est repellendus *1. q. 3. si ij, qui sint, C. de Episcop. & Cler. si quicquam, ff. de procuratorib. Addo Caualcan. sup. cit.* qui locum esse nostræ sententiæ docet etiam in electionibus temporarijs, & merè secularibus.

20 Quando autem vel tres, vel duo fuerunt electores, qua ratione agendum sit, probè docet *Io. Andr. regula in toto, de regul. iur. lib. 6. in mer. & Abbas tùm loc. cit. tùm consil. 25. 2. par. nu. 2.* Si præterea de præsentatione aliquid addendū erit initio *8. lib.* præstabimus.

Finis Libri Quinti.

LIBER

LIBER SEXTVS

De Perſona Eligenda.

EXplicata voluntaria, liberaque electionis ratione in qua ſita eſt circumſtantia, *quid*, reliquus præſenti libro erit exponendus eiuſdem valor, maximè penè à perſonæ promouendæ præſtantia fundante circumſtantiam circa quid, quæ tertia eſt in ordine à Philoſopho 3. Ethicorum cap. 5. relata vt lib. 5. diſp. 1. cap. 3. nu. 8. indicauimus: & quamuis 1. vol. per ſingulas partes ſit comprehenſa, hoc tamen, vt proprium obiectum, validæ, vel inualidæ, licitæ, vel illicitæ electionis, vel promotionis tradetur.

DISPVTATIO PRIMA.

De iuſtitia diſtributiua penès aliorum ſententias.

IVſtitiæ diſtributiuæ, quã propoſui quæſtionẽ, nec non & alteram deinceps exponendã de inſtitutione benefi iorum eccleſiaſticorum, operæ pretium eſſe arbitror diſceptationibus præmittere de electione digniæ, ac dignioris perſonæ, quæ propriæ ſunt noſtri inſtituti principemq. ſibi vendicant locum, ſeù paſſiuè ſumantur ad electionem Epiſcopi faciendam; ſeù actiuè ad eas, quas Epiſcopus habebit perſonarum idonearum ad ſimplicia, curataq. beneficia, quæ neq; prò dignitate ſatis agitari poterant, cùm hæ primo eou. learentur. De iuſtitia verò tam variæ ſunt DD. tamq; diſcrepãtes ſententiæ, vt magnum id argumentum eſſe debeat eius difficultatis, ſed exploratæ ſi ſint aliorum opiniones, atq; ea, quæ ante quæri debeant, vt per nos præſtabitur, erit etiam vera, ſententia, quam quæri.nus explicatu facilior.

CAPVT PRIMVM.

Quæſtionis ſtatus exponitur.

SVMMA.

Quæſtionis cardo, ac difficultas, n. 1.
Reſtitutionis obligatio conſenſu DD. eſt actus cõmutatiuæ iuſtitiæ, n. 1.
Argumentum ex quo quæſtionis difficultas ortum habet n. 3.
Duplex æqualitatis genus, atque iuſtum iuſtitiæ commutatiuæ, atq. diſtributiuæ proprium ſunt obiectum, ibid.
Auctor prima facie, non tamen reapſe contra cõmunem videtur opinionem ſentire. n. 4.

1 VEtus opinio iam vſq. ab heroicis literarum ducta temporibus, eaque, & vtriuſq. iuris, & Theologiæ peritorum conſenſu firmata de iuſtitiæ diſtributiuæ ratione, ob argumentum communi ſermone ſatis tritum, atq. à *D. Thoma 2. 2. q. 57. art. 1. 3. loco allatum* mà reuocata eſt in dubium, vt multis cõperiatur obſtructa difficultatibus. Et cùm nonnullæ quæſtiones in Philoſophia moralı, ac Theologia nequaquam ſatis adhuc explicatæ ſint, tùm perdiffic ilis, & obſcura hæc proſus eſt: cui probè *Caietanus 2. 2. q. 62. art. 1. (licet à Nauarro in ſumma latina cap 17. nu 69.* non leuiter, immeritò tamen ſugillatus) primas defert, ac nos exquirendæ, dilucidandæque ſtudium, ac diligentiam prò viribus nimime denegabimus.

2 Argumento tamen ſupponendum eſt è communi DD. ſententia, reſtitutionem, actum eſſe commutatiuæ iuſtitiæ. ſic *D. Thom. 2. 2. quæſt. 62. art. 1. & ibi Caietanus: ac reliqui Thomiſtæ: nec non Sotus de iuſtitia lib. 4 quæſt. 6. art. 1. Adrian. in 4. de reſtitutione, Riccardus ibidem diſtinct. 15. Gabriel quæſt. 2 nec. 3. Vaſq. 1. par. diſp. 86. cap. 3. nom. 25. & de reſtit. cap. 1 num. 5. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 7. dub. 4. num. 16. Layman lib 3. tract. 2. cap 1. nu. 4 Couarr. reg peccatum part. 2. in princ. Syluester reſtitut. 3. quæſtion. 2. apud quos vno, vel altero, vt Petro Nauarro, ac Soario* (& ſi quis

quis est alius) demptis, reliqui Theologi, ac Canonistæ.

3 Præterea duplex æqualitatis genus, duplexq; iustum; alterum inter duas res, atq; vnius ad vnum, ac dicitur arithmeticum; alterum proportionis, quod appellatur geometricū, quippè duarum est proportionū, rerum scilicet, & personarum, vt enim duo se habent ad sex, ità quatuor ad duodecim; estque inter quatuor terminos, vt probè *Aristoteles* 5. *ethicor. cap.* 5. nimirū inter Achillem, & munus, seù meritum eius ex vna parte, atq. inter Aiacem, & munus, eiusque meritum ex altera.

His in hunc modum constitutis ratiocinatio, cui *Burid.* 5. *ethic. q.* 7. occasionem præbuit, his confici potest. Ex duobus modo assertis iustis, atq. æqualibus, primū tanquam obiectum à commutatiua respicitur iustitia, in commercijs, dānique reparatione, cùm tantum quisque reddat, quantum accepit, vel damni intulit: Ad secundum verò velut ad proprium se habet obiectum distributiua, quando saltem bona communia diuidit; atqui distributor iniquùs bonorum communium, secundum etiam æqualitatem arithmeticam, tenetur restituere, damnumq. resarcire illi, cui contra iustitiam distributiuam iniquè intulit; igitur vel obiecta harum virtutū non sunt assignata contra DD. cōsensum, à quo solus discessisse videtur *Burid. citatus* 5. *ethicor. cap.* 7. distributiuam, & commutatiuam iustitiam solo nomine differre docens, atq; vnam, eamdemq; esse virtutem, sub diuersis conceptibus inadæquatis ad diuersas materias, seù functiones comparatis; vel permixta, & confusa harum sunt virtutum obiecta, ac munera, & contra cōmunem Authorum sententiam, restitutionem spectare, sententiam est ad distributiuam potiùs, quam ad commutatiuam iustitiam. Hunc indico communem scrupulum, ad quem nè quasi tempestate delata DD. adhærescerent ingenia, velis, remisq. effugere conata sunt.

4 Nos autem quoniam, primò quidem aspectu contra communem explicandi modum dicere vi veritatis coacti, hac de re disputantes cogimur, præcipuas DD. sententias expendere tenemur, vt quid ab illa errauerint, quiduè re verà senserint, constet, illorumq; doctrinæ adhærentes vocibus differre potiùs ostendemus.

CAPVT SECVNDVM.

Refertur, neq. omninò efficax habetur opinio D. Thomæ.

SVMMA.

Opinio, ac solutio suprà relati argumenti S. Thom. asserentis restitutionem ex iniqua distributione natam spectare ad commutatiuā iustitiam, n. 1.

Inefficax quæstionis solutio à D. Thoma tradita demonstratur n. 2. *&* 3.

Ad virtutem oppositam vitio, cuius est peccatum spectat actus virtuosus oppositus peccato, quo peccatur, n. 3.

1 SAnctus Thomas superiori cap. citatus ad 3. vltro dat manum, atq. agnoscit æquum, iustumq. quod seruare iniquus tenetur distributor esse per comparationem rei ad rem, ità quòd si quatuor Ciui minus, quā debebantur, contulerit, quatuor ei restituere ille teneatur, sic etiam liquido pronunciat ex commutatiua iustitia Distributorem iniquè distribuentem obligari.

2 At argumentum adhuc propriam retinet vim, firmumq. robur, Angelici solutione minimè labefactum, Nam si ex iustitia commutatiua restituere tenetur iniustus Distributor, igitur contra illam fecit iniquè distribuens, ergò non contra distributiuam iustitiam essentialiter, vt speciem à specie per Aristotelem, omniumquo

3 consensum à commutatiua distinctam: ad virtutem enim oppositam vitio, quo peccatur, actum spectare virtuosum peccato pariter oppositum, certo certius est; idque euidentiùs reperitur in iustitia, cuius medium est in re. Vt ergo iustitia distributiua minimè potest æqualitatē arithmeticam statuere inter ementes v.g. & vendentes, ità neq. commutatiua resarcire geometricam inæqualitatē, inter dignitatem, munusq. Petri, ac dignitatē, munusq. Francisci, ac damnum Petro illatum ex paruipensa eius dignitate, vtiq. maiore, quam dignitas Francisci.

CAPVT TERTIVM.

Assertur, & reijcitur sententia Caietani.

SVMMA.

Caietanus alio modo spectare restitutionem ortam ex iniqua distributione ad commutatiuam docet, n. 1.

Opinio Caietani reijcitur, n. 2.

Ad quam virtutem spectat ius per distributionem iniquam euersum, contra eam fit, ex eaq. manare debet obligatio restituendi, n. 3.

1 ALij, quos inter *Caietan. in loco cit. D. Thomæ*, cui proximè accedūt, diuersa tamen ratione quęstionē soluunt, spectare nimirum restitutionem in relato casu ad iustitiam commutatiuam, quia quod omissum est ab iniquo distributore, profectò debitum erat ciui, licet nunquam ab eo possessum. Ex quibus colligit *Caietan.* si distributor aliquot annis, publica prætermisisset bona inter ciues diuidere, prò ratione sui officij, non teneretur summam, quam retinet, inter præsentes partiri ciues, verùm è bonis denegatis ciuibus tunc existentibus, ac debitis, quando sanè erat facienda inter alos distributio, restitutio faciēda nunc esset eorum hæredibus.

2 Cęterùm nihilò sufficientior horum est solutio Nam quæro quo debito, vel quo iure debebantur bona ciui, cui iniustum est damnum,

illatum, atq; iniuria ob illorum denegationem? Si dicas iure stricto, licet ad rem, spectante ad commutatiuam. Hinc infero contra commutatiuam quidem peccasse Distributorem, & non contra distributiuam; quæ penès hunc dicendi modùm vna, eademq. virtus esset cum commutatiua, neq. ab ea distincta.

3 Quod si respondeas debitam fuisse bonorum portionem ex iure spectante ad distributiuam: recurrit protectò rationis momentum, contra D. Thomæ solutionem, paulò ante adductum: qua enim ratione læsum ius distributiuæ iustitiæ resarciri poterit à commutatiua?

CAPVT QVARTVM.

Refellitur opinio Soti.

S V M M A.

Solutio Soti duplicem distinguentis iustitiam distributiuam puram, & non puram illam circa bona versari communia, ex qua læsa resultat obligatio restitutionis hanc circa beneficia, & Cathedras. propriè ad restitutionem non obligantem, n. 1.

Reijcitur Soti sententia à Vasq. n. 2.

Exploditur ab Auctore, n. 3.

Obligatio ex distributiua iustitia, non amittit vires coniunctione cum commutatiua, n. 4.

1 ACcedit *Sotus lib. 4. de iust. q. 6. art. 3. ad 6. arg. conclus. 2. solut. ad 1. instant.* duplicem distinguens iustitiam distributiuam, alteram merã, puramq; alteram: illam versantem circa bona ciuibus diuidenda ob suam ipsorum causam, vt Sotus loquitur: hanc se habentẽ circa sacerdotia, beneficiaq; danda Dignis, ac diiiora Dignioribue, non tamen propter seipsos, sed propter Ecclesias, quibus ministeria debentur. quã etiam iustitiam ad magistratus conferendos, cathedras, ac similes extendit. Demum illam, ait, obligare ad restitutionem ciuibus faciendam, secus hanc: quippe quæ quando pura nõ est, distributorem, vel collatorem beneficij magistratus, vel cathedræ, ad quam regendam Digniorẽ prætermisit, solum obligat ad aliquam compensationem Digniori faciendam: cum alia electio, vel distributio habenda erit, in qua exactior ei cura Dignioris prætermissi futura erit. Obligat ei solus eum ad restitutionem, qui alterũ impediuit per iniuriam à consequutione beneficij, vel legati, quod alteri Titius decreuerat legare, qui habet facultatem, capacitatem, proximamq. aptitudinem ad bona denegata. Non autem declarat Sotus ex qua iustitia hæc vltima restitutio facienda sit, nùm ex distributiua, an commutatiua?

2 At vt omittam, quod *Vasq. de benefic. cap. 2. § 3. dub. 27. n. 109. contra Sotum*, scribit, gratis nimium, & absq. probatione diuisionem allatam iustitiæ, suamq; finxisse opinionem, vt se potiùs defenderet, quàm impugnaret Caietani opinionem, docentem iniquum beneficiorũ Distributorem, ad restitutionem obligari faciendam Digniori, vel Digno, si electus fuisset Indignus, de quo nos infra.

3 Sic ago in Sotum primò. Iustitiã merè distributiuam eam appellare, quæ circa bona debita Ciuibus versatur, eiq; tribuere vim inducendi obligationem restitutionis, firmum non habet fundamentũ, vt magis constabit ex dilucidatione veræ sententiæ, estq; contra communem, vt *cap. 1.* indicauimus. Deindè opus erat assignare discrimen, rationemq. cur ex hac iniustitia restitutionis obligatio nascatur, secus verò ex iniustitia collationis beneficiorum dignis, vel Dignioribus prætermissis faciendæ, cùm in hos peccatũ sit, cõtra quos collator dicitur iniustus. Quod autem Dignis, vel Dignioribus facienda distributio non sit, quia non propter ipsos, sed propter Ecclesias, instituta sint beneficia, minimè tollit, quo minus in ipsos etiam factum sit per iniustitiam distributiuam, quæ quidem ex coniunctione cum iniustitia commutatiua, nil amittit virium. Demum obligationem restituẽdi adstruere, quando huiusmodi beneficia, vel Cathedræ, vel similia per fraudem, dolum, vel vim impediuntur, neq. ex qua iustitia ea oriatur demonstrare, non est, quæstionem dilucidare, ac nodum soluere. Tandem secus videtur pugnare *Sotus*, qui cum dixisset *lib. 4. de iustit. ead. q. 6. art. 1.* actum restitutionis esse proprium cõmutatiuæ iustitiæ, ex qua sola, *ad secundum respondens ibid.* docet iniustum Distributorem teneri ad restitutionem, *art. postea 3.* paulò antè citato, quæ retulimus ad modum cohærentia, scribit.

CAPVT QVINTVM,

Aliorum exploditur solutio, atq; opinio.

S V M M A.

Aliorum dilutio difficultatis asserentium, semper cum læsione distributiua coniunctam esse iacturam iuris commutatiuæ, n. 1.

Nulla demonstratur, n. 2.

1 DIcunt quarto loco *Nonnulli* distributiuam, commutatiuamq. iustitiã ità inter se cõnecti, vt semper, ac violatur distributiua, minus dando alicui, quàm pateat per rectam diuisionem dari, violetur ẽt commutatiua, violatione iuris, quod habebat Ciuis ad rẽ, & ad portionem secundũ naturam bonorum communium, ex cuius læsione iuris, ortum ducit obligatio restitutionis.

2 Ceterùm vel solis vocibus à primis hi Auctores differunt, vel futili nituntur fundamento; nam quæro in iis, quibus diuisio facienda

est

est duplex nè ius ipsi agnoscant, alterum commutatiuæ obiectum, alterum distributiuæ, vel vnum? Si duo; igitur non ex iustitia distributiua tantum tenetur, aeque diuidere distributor bona communia, verum etiam ex commutatiua, quod semper euenire falsum esse demonstrabimus in expositione veræ sentētiæ. Deinde si commutatiua iustitia proprium restituentis debitum respicit, quo pacto ad bonorum communium debitum in proportione geometrica fundatum latè patebit? Si autem vnum ius in his agnoscatur, quibus communium diuisio bonorum facienda est; igitur vna iustitia; vel ergò distributiua, vel commutatiua, quod ad enodādam difficultatem sanè superest declarandum, & quicquid horum attigerint hi Auctores, vicus est.

CAPVT SEXTVM.

Nullius roboris opinio Nauarri ostenditur.

S V M M A.

Nauarri sensus imponens obligationem restituendi distributori, bonorum communium secus collatori beneficiorum ortam ex læsione iustitiæ distributiuæ, nemini tamen dantis ius ad rem, vel in re. 1.

Reijcitur n. 2.

1 QVintò accedit loco *Nauarrus* in sententiam penè discedens Soti *cap.* 4. reiectam, qui *capi.* 17. *summa latinæ* discrimen quidem agnoscit inter distributionem bonorum communium, & beneficiorum, seu officiorū, atq. ex hac nullam restituendi obligationem dignioribus prætermissis docet à *n.* 69. *ac deinceps*: benè verò restituendi onus imponit iniquo bonorum cōmunium distributori, vt nos etiam dicemus, ortumq; ducere ait *n.* 96. *vers. octauo peccat*, ex violatione iustitiæ distributiuæ, quam tamen nemini, scribit *num.* 73. *vers. confirmatur*, regulariter dare, neq; ius in re, neq; ad rem, & tamen ex huius iuris læsione obligationem promanare docet restitutionis.

2 Verum enim verò, vel secum pugnat *Nauarr.* vel explicare debebat, quomodo contra iustitiam distributiuam tantum fiat ab iniquo distributore, & tamen ex iniqua distributione manat obligatio restituendi; Deinceps qua ratione hæc oriri possit, quin ius ad rem, vel in re læsum sit. Quod si læsum fuerit, quo pacto tantum fuerit factum contra iustitiam distributiuam.

CAPVT SEPTIMVM.

Molinæ, ac Vasquez probabilis sententia expenditur, & reijcitur.

S V M M A.

Affertur opinio Molinæ, & Vasq. asserentium restituendi obligationem ex distributiua iustitia manare in casu dicto non immediatè, sed mediante commutatiua, quam secum trahit. num. 1.

Hæc vt à Vasq. expenditur sententia magis ab Auctore declaratur, redditurque probabilis, num. 2.

Nec mirum est, neque insolitum damnum inferri per iniustitiam distributiuam: compensationem verò spectare ad commutatiuam, n. 3.

Nonnunquam illatio damni ex nullo nascitur vitio, cum illud resarcire commutatiuæ sit iustitiæ ibidem.

Iniustitiæ actum per oppositum virtutis, siuè immediatè, siuè mediatè reparari debet. n. 4.

Proprium videtur esse commutatiuæ iustitiæ non modo læsum reparare ius circa eamdem personam, verū etiam circa idem debitum, eandemq; sæpè rem, n. 5.

Secus se habet distributiua, quæ non versatur circa idem debitum resarciendum, eamdemq. materiam, vt neq. Temperantia, n. 6.

Esto probabilis sit Vasq. sententia nōnulla tamen habet difficilia, ob quæ reijcitur. n. 7.

Non intercedente debito restitutionis, non datur obligatio restituendi. n. 8.

Respectu nullius, cui non est ius, esse potest debitum ibidem.

Quid sit restitutio, n. 9.

Cui nihil iuris est, nihil iuris auferri potest, ibid.

Damnum bifariam accipi potest. n. 10.

Quid sit damnum. ibid.

Ex damni detentione impropriè dicitur oriri restituendi onus. n. 11.

Vitium per actum virtutis immediatè apposita destruitur, & virtus physicè loquendo, reparatur vitij oppositi destructione. n. 12.

Cur ex sola iniusta detentione fluat nonnunquam restitutionis obligatio. n. 13.

Non eadem est ratio distributionis bonorum communium, & beneficiorum. n. 14.

Paritas Temperantiæ nulla est ad rem, neque eodem actu numero, siuè Temperantia, siuè distributiua iustitia vitium oppositum euertunt. nu. 15.

Exploditur sententia Petri de Aragon huic affinis. n. 16.

1 M*Olina tùm tract.* 1. *de iust. disput.* 12. *nu.* 11. *tùm tract.* 2. *disp.* 727. *à nu.* 2. *post quem Vasquez in opusc. de restitut. cap.* 1. *à num.* 1. *ac deinceps*

docent ex ratione solum iustitiæ distributiuæ læsæ prouenire obligationem restitutionis in præsenti casu faciendæ, non tamen per ipsam iustitiam distributiuã proximè, atq; immediatè, sed remotè, ac mediante iustitia commutatiua, ad quam restitutio nata ex violatione distributiuæ immediatè spectat; distributiuam tamẽ secum trahere onus restitutionis, vtiq. faciendæ per commutatiuam, etiam in beneficijs quando indignis; vel minus dignis, dignioribus relictis conferuntur, vt idemmet *Vasq. scribit in opusc. de beneficijs cap.2.§.3.dub.17.nu.118.* Ratio autem Vasq. est, quia non remanent eadem, eodẽ modo, quòd bona, quando distribuebantur, erãt communia, debitumq; pariter commune, nec proprium; Verum damno per iniquam partitionem illato, & priuatum, propriumque resultat iniqui distributoris debitum, cui satisfacere, atque ex proprijs resarcire bonis tenetur penès æqualitatem rei ad rem, quæ per prium quidem obiectum commutatiuæ iustitiæ est. Hæc autem restitutio minimè distributiuæ opponitur iniustitiæ, cui tantùm contraria videtur partitio; Neq; opponitur illationi ipsiusmet damni, quippèque ex iniustitia manauit distributiua, sed detentioni ipsius damni, per iniquam partitionem illati.

2 Hæc à Vasq. hoc modo declarata sententia, probabilior videtur allatis, quam ità magis explico. Si facta esset iusta communium bonorum diuisio, portio data Francisco, in eius proprium transiuisset dominium; igitur posita iniqua partitione damnum ex portionis debitæ carentia, proprium euadit Francisci; ergo huic damno posita iniqua diuisione, facto iã priuato respondet debitum pariter priuatũ iniusti Distributoris; quod quidẽ resultauit supposita iniusta illatione damni, nec quidẽ in ea formaliter, atq. immediatè, sed remotè, proximè verò ex ipso damno in Franciscum deriuato, & in eo tanquã proprio perseuerante.

3 Nec mirum alicui videatur illationem damni per iniustitiam haberi distributiuam, restitutionem verò spectare ad commutatiuam, quia contingit aliquando illationem damni materialiter sumpti ex nullo vitio, aut habitu virtuti contrario promanare, restitutionem verò postea spectare ad commutatiuam iustitiam, vti videre licet, quando restitutio fieri debet non ex iniusta acceptione, quæ bona fide, vel opinione probabili potuit etiam esse virtuosa, verùm ex iniusta detentione, cum hæc innotuerit res non esse mea, idq; clarius fiet solutione sequẽtis instantiæ.

4 Quod si instabis, iniustitia per actum debet oppositũ reparari; ergo iniustitia seù inæqualitas distributiua per actum oppositum, distributiuæ iustitiæ resarciri; distinguendum est antecedens; inæqualitas, seù iniustitia remotè, vel proximè actu opposito reparãda est, & cõcedo; semper proximè, & nego. In nostro autem euẽtu remotè restauratur inæqualitas, seù iniustitia distributiua per damni compensationem ab illati illati, quo primũ sublato, etiam secundariò iniqua partitio in suo quasi tollitur effectu.

5 Hinc illud peculiare, & quidem notatu dignum iustitiæ commutatiuæ licet agnoscere, cuius quidem violatio non modo circa personam eamdem resarcitur, sed circa idem debitũ; sæpeq; sæpius eiusdemmet rei; sic a te si subripueris equum per commutatiuam iniustitiam, & tibi, & eumdem equum restituere pro viribus, damnumq. reparare teneor, secus verò in alijs

6 Quamobrem cùm distributiua possit iustitia, resarcire per proprium damnum iniquam partitionem circa eamdem personam, non tamen circa idem debitum, eamdemq. materiam; nam qui semel iniustus diuidens fuit, minimè potest iustus esse circa eamdem materiam, iterum distribuendam; quùm hoc damnum commutatiuæ sit reparare; licet iustus esse possit in alia distributione: sicuti qui semel intemperans fuit in prandio, circa eamdem materiam temperãs esse nequit, cum circa similem queat.

7 Probabilis hæc est sententia; à qua tamen nonnulla perdifficilia me quidem auertunt. Et primò afferere ex sola distributiuæ iniustitiæ læsæ ratione manare restitutionis obligationem, præterquam quòd est contra communem Theologorum sententiam, vt *cap.1.num.2.* indicatum est, cui etiam subscribit ibi citatus Vasq. neque distinctio ab his Auctoribus afferta emanationis mediatè huiusmodi oneris absurda mox indicanda deuitat.

8 Etenim restitutio minimè nascitur, non intercedẽte debito ex iustitia, vt Auctorum cõsensu exploratum est, & est videre apud *Caietanum 2. 2. quæst.62.art.1.* Atqui rẽspectu nullius, cui non est ius in re, vel ad rem, proprium datur debitum, igitur ei non debetur restitutio.

9 Secundò restitutio, seù redditio (vt abstrahã à vocum quæstione) supponit ablationem, vti constat ex ipso vocabulo, & cõtèr DD. habent subscribentes *D Tho.* eã definiẽt 2.2.q.62.art.1. Restituere est iterato aliquẽ in possessionem, vel dominiũ rei suæ statuere, vel dãni illati cõpensare, vt voluit abj;ied cui nihil iuris est, nihil iuris aufertur; ergo si supponamus (& ipsemet Vasq. concedit) è quatuor, quibus posset ecclesiasticũ dari beneficium, nulli esse ius, neq; in re, neque ad rem, quod vni detur, tribus relictis, nullum ab his tribus ius aufertur; ergò nulli restitutio facienda est; quod constanter negat Vasquez. Dices restitutionem non solum esse rei acceptæ redditionem, vt ex communi sententia *Lessius* cit. verum etiam damni illati compensationem;

10 vt modo diximus. Sed contra quia damnum, vel sumitur quasi passiuè, quod quis ab alio patitur, & *Auctore Quintiliano declam. 320. definitur amissio bonorum*; vel sumitur actiuè, quod aliquis infert: si passiuè consideretur, percipi minimè potest, quin alicuius boni concipiatur ablatio, quæ respondet iacturæ illius, in qua situm esse damnum passiuum, ex *Quintiliano* diximus; igitur fieri non potest compensatio illati damni alicui, ui amiserit is aliquod bonum: at non potest, qui caret, & ipsa re, & iure in ea, vel ad eam, illam amittere, quæ nullo pacto, nulloq; iure est sua; igitur non potest damnum pati, resarciendum per restitutionem Quòd si damnum actiuè sumatur à nemine induci potest, qui alterum in aliquo non lædit bono,

bono; sed non potest quis alterum in bono lædere, cuius hic non habet vel possessionem, vel dominium, vel ius, ergò damnum non potest inferri alicui in aliquo, cuius nullum habet ille ius, aut possessionem, aut dominium; igitur huic facienda non est restitutio, quæ concipi sanè nõ potest, quin intelligatur redditio alteri facta rei alicuius, quæ illius sit, vel debeatur eijper proprium ius, aut legem; quæq; formalitèr, vel virtualitèr spectet ad animi, vel corporis, vel honoris, vel pecuniæ bona, vt probè *Nauarr. summ. latina cap. 17. num. 6. in principio*. Deinde, quod *Vasquez infert absurdum cõtra DD. cap. 5. relatos*, nequaquam effugit, nam talem, tantamq. esse connexionem inter vtramq; iustitiam fateri vltro debet, vt distributiua semper necessario cõmutatiuam inferat iustitiam; imò hanc locum etiam habere, quando non sit contra ius strictũ, proprium ipsius obiectum vti *Vasq.* sæpè fatetur, & dum factum non est contra illam. Præterea sic arguo. Restitutio, quæ fit ab iniquo distributore, vel respondet iniquæ distributioni; vel illationi damni, vel iniustæ detentioni. Non duabus primis, vt Vasq. concedit, non detentioni; ergò in hac opinione nulli restitutio igitur talis erit obligatio.

22 Probatur itaque non respondere detentioni ipsius damni; Nam primò non satis percipio, quid nomine damni detentionis significare contendat *Vasq.* damnũ .n. alterius ab iniquo non detinetur illatore, neq. DD. huius vnquam meminere detentionis; sed radices restitutionis assignantes alterã dixerunt iniustã acceptationẽ alterã rei acceptæ detentionẽ. Verũ demus Vasquio hunc minus propriũ loquẽdi modũ, rei potius quã verbis insistentes, sic arguimus. Vel nomine dãni detenti venit apud *Vasq.* priuatio portionis, quæ debebatur huic ciui per iustam distributionem, vel ipsa detentio .i. carentia solutionis, siuè restitutionis, portionis, anteà denegatæ, vel ipsamet portio pecuniarum, aut bonorum, neq; aliud quidquiam (me iudice) poterit excogitari. Non priuatio portionis, quia si hæc actiuè sumatur, quasi priuatiua actio, vt sic dicam, distribuentis, hæc ab iniusta distributione, quatenus iustitiæ negationem, vel priuationem inuoluẽre, minimè distinguitur; ergò sicut restitutio immediatè non oritur, neq; respondet iniustæ distributioni, ità neq; priuationi portionis, neq. damni ipsius detentioni, acceptæ pro explicata priuatione. Quod si hæc priuatio passiuè sumatur, se tenẽs ex parte ciuis; præterquã quòd non dicitur detentio damni, quidquid tamen de voce sit, quero, priuatio isthęc portionis passiua in facto esse, ac perseuerans, est nè iniusta, vel iusta? Si iusta non potest inducere obligationẽ restituendi. Si iniusta; iterum quæro, qua iniustitia? opposita nè commutatiuæ iustitiæ, vel distributiuæ? si distributiuæ; igitur ex hac immediata restituendi manat obligatio cõtra *Vasq.* quin intercedat necessariò commutatiua; Si autem est opposita commutatiuæ; quo iure? vel in rẽ, vel ad rem? quæ tantùm iura, omnium consensu, à commutitiua respiciuntur; neutrum ex his, cùm neutrum haberet ius in, cui facienda erit distributio, ante ipsammet distributionem per *Vasquez*, & neutrum etiam habet post distributionem iniquã: ergo per nullam: nã per eam neq. contulit possessionem iniquus rei distributor, imò potiùs abstulit beneficiũ, illud Optanti, aut rẽ, quæ cui erat danda; neq, aliquẽ ei dedit titulum, in quo nouum, quod anteà nõ habebat ius, saltem ad rem fundaretur, cùm iniqua distributio, quà distributio, collatio sit bonorum, quà verò iniqua, sit carentia, vel priuatio partis, aliàs iustè aliquo pacto debitæ, & si sit beneficij est carentia, illiusq. priuatio; igitur non est tituli collatiua: Et sanè mirum est hanc priuationem ad instar actionis conceptam, & quasi in fieri spectare ad iniustitiã distributiuã; conceptam verò passionis instar, aut in facto esse ad iniustitiam commutatiuam; vt enim repugnat vnã, atq. eamdẽ actionẽ in fieri esse iustitię distributiuæ, atq. in facto esse, & conseruari, tribui, vel esse iustitiæ cõmutatiuæ; ità è contra ratiocinandũ est de actione, vel quasi actione, passioneq, iniusta, comparata cum iniustitia distributiua, & commutatiua. Verùm ad inceptum redeamus argumentum. Itaq. si nomine detentionis damni *Vasquez* significare velit detẽtionem, siuè carentiam restitutionis, hoc sanè idem est, ac petere principium; etenim asserere obligationem restituendi pullulare e carentia solutionis, & restitutionis, est idem, ac punctum exponere controuersiæ pro solutione; nàm hoc ipsum quæro cur dicenda sit carentia esse restitutionis in distributore, atq; hæc esse iniqua, & parere commutatiuæ iustitię obligationẽ: Deindè sicut iniusta detentio rei acceptę æquiualet iniustæ eiusdem subreptioni, ità iniusta damni detentio æquiualet iniustę damni illationi; sed illatio huius damni promanauit ex iniustitia distributiua; igitur etiam iniusta eiusdem detentio. Demùm si dicas damni detentionem significare ipsammet portionem, iniquè alteri denegatam: in primis euenire posset hãc portionẽ non esse in possessione distributoris iniqui, sed vel alijs ciuibus datã, supra quod par erat, vel vel alteri beneficiũ optãti datam esse, quod digniori fuit denegatum; ergò cum distributor non iniquè detineat portionem, neq; detinere damnum dicendus est.

Dices è *Vasquez opusc. de restitut. cap. 2. §. 3. dub. 17. num. 121.* eum, qui per iniustitiam alteri, quam digniori v. g. contulit beneficiũ teneri ad restituendum eidẽ tantumdẽ commodi temporalis. Verùm hæc instantia non tollit, quominus argumentum confecerit, ac demonstrauerit, nõ incumbere iniquo distributori restitutionem ratione damni, id est, rei detentæ, cum hæc res sępè sepius in ipsius possessione minimè sit. Addo, vt hæc detentio portionis obligationem pariat restituendi, necessariò esse debere iniquam: tunc autem idem, quod sępè factum est, recurrit argumentum; vel enim est iniqua contra cõmutatiuam, vel contra distributiuam? non contra hanc alioquin sola restitutionis onus causaret: non contra commutatiuam, cuius obligatio nunquam resultat, nisi læso iure ad rem, vel in re alterius, quæ læsio per iniquam distributionẽ

facta

facta non est, quia tale ius per *Vasq.* non supponitur, imò denegatur esse in Optante beneficiū, aut in Ciue. Hinc patet solutio nostræ confirmationis, quam in gratiam attulimus huius sententiæ *num.2.* nam si rectè facta fuisset distributio, vtiq; per possessionem, ius in re acquisitum fuisset Ciui, aut Beneficiato, vel saltē ius ad rē, si beneficium, seù pars bonorum fuisset ei iam destinata, qua si quis eum spoliaret, contra commutatiuam profectò faceret: at verò per iniquā distributionem nullum est ius collatum, neq; in re, neq ad rem ad portionem, vel beneficium illud ei denegatum; igitur nō est eadem vtrobiq. par ratio. Et quamuis passus sit damnum ille, cui dandum foret beneficium, quod in præsentia careat bono, ei nō ex vi alicuius proprij iuris debiti (quod à Vasq. minimè declaratum est) sed ex obligatione officij recti dispensatoris, vel alio cōtactu, vt suo dicemus loco, nihilo tamen secius, iuxtà hanc, quam impugnamus opinionem, hoc damnum obiectum esse non potest commutatiuæ iustitiæ, quippe quod nō est amissio boni ex iure in re, vel ad rem habiti. Quamobrem Tò *proprium damnum*, in citata assumptū confirmatione, subest æquiuocationi, ac penès hanc sententiam, & est, & non est proprium; nā dici proprium in eo sensu potest, quòd re verà beneficio hic caret, cui iniquè denegatum est. non proprium tamen dici, quia illud ipsum beneficiū nō erat proprium, quatenus hoc significat nō habuisse ad illud ius in re, vel ad rē ante collationē, neq; habere post datū per collationē alteri factā; igitur carentia, vel eius boni priuatio, in qua situm est damnum proprij boni, non erat propria proprietate saltem commutatiuæ iustitiæ proportionata, à qua, & conseruandum esset, & resarciendum semel læsum, sic etiam de damno ratiocinandum est, quod etsi aliquo pacto passus sit is, cui per distributiuam iniustitiā denegatum est beneficium; verum tale damnū non est in rigore obiectum, quod respicitur à iustitia commutatiua resarciendum, neq. huius damni restituendi debitum ex hac iustitia incumbit iniusto distributori. Quo circa contra *Vasq.* ipsiusmet ratiocinationem objicio, quam contra nonnullos habet *tractat. de restit. cap. 1. dub. vnico nu.6.* hisce verbis, *Impossibile est, quod ius ad rem natum ex debito distributiuæ iustitiæ, fit iustitiæ commutatiuæ, sicut enim debitum soluere per distributionem, non est commutatiuæ, ità etiam ius alicuius seruare, quod nascitur ex tali debito est eiusdem iustitiæ.*

12 Confirmatur quod omne vitium per actus solum excluditur virtutis sibi immediatè oppositæ, vt virtus eius destructione reparetur, quo ipsa euersa est, physicè tamen loquendo: sic infidelitas destruitur per actus fidei, desperatio per spem, per abstinentiam, siuè ieiunium intemperantia, & humilitatis actu destruitur superbia, &c.

13 Quod si aliquando ex sola iniusta detentione nascatur obligatio iustitiæ commutatiuæ ad restituendum, id prouenit, quòd illa iniusta detētio, æquiualet iniustæ acceptioni, & sicut hæc fuisset contra commutatiuam, cum rei fuisset alienæ, sic etiam iniusta detentio, cuius contrarium probatum est in nostro casu, in quo distributio etiam, qua iniqua, idest, quà denegatiua, vel portionis bonorum communium, vel beneficij huic, non fuit contra iustitiam cōmutatiuam, & per consequens neq. detentio.

14 Deindè *P. Vasquez* assentiri nequaquam in eo possum, quòd eadem ratione philosophatur de bonorum communium diuisione, ciuibus facienda, vel communitatis alicuius membris, ac de collatione beneficiorum ecclesiasticorū; nam tùm *sequenti disputatione cap. 1. num.6. tùm disput.3. cap.1. à num.3. ac deinceps, tùm disput.4. integ.* demonstrabimus, vel toto cœlo has esse diuersas, vel beneficiorū collationem aliter explicandam esse.

15 Paritas autem temperantiæ adducta tanti facienda non est; etenim nullus est, qui somniauerit, eumdem numero actum iniustitiæ distributiuæ reparādum esse, quod impossibile prorsus est, factum enim infectum esse non potest; illud autem, quod intendimus est, posse eodem actu specie, licet numero distincto contrarium labefactati vitium, qui siuè fuerit temperantiæ actus, præstabit contra intemperantiam, siuè iustitiæ distributiuæ contra iniustitiam pariter distributiuam. Addo materiam iniustè distributam esse restituendam, qui pēquę licet eadem numero hic, & nunc fortasse non inueniatur, satis est, esse eamdem æquiualēter, neq. interest esse nunc propriam distributoris, si fuerit debita ob iniustam distributionem. Hinc cum idem cibus non permaneat post comestionem; quid ni circa eumdem non posse temperantiam versari? at pecunia permanet quidem, ità vt vel nunc sit, vel modo fuerit Cōmunitatis, & iuxtà merita distribuenda.

16 Ex his modus respondendi *Petri de Aragona 2.2.q.62.art.1. ad fin* facilè reijcitur negotio, qui verbis tantum differt à reiecta sententia: non enim poterat teneri Distributor, ex communi bono facere alicui proprium, ni ei deberetur; q̄ si debebatur eo iure, quod ei erat proprium, & iustitia illi proportionata debebatur, & nō ex cōmutatiua. Neq. ab *Aragona* proba ur, quod asseritur *art.2. post 5. conclus. in expos. 1. argum. D. Thomæ*, quā scilicet ratione restitutio possit actus esse solius iustitiæ commutatiuæ, cum aliquando eius obligatio ducat originem ex iure, atq. iustitia distributiua labefactata.

CAPVT OCTAVVM.

Expungitur sententia Petri Nauarræ.

S V M M A.

Ex iustitia distributiua nasci dicitur à Petro Nauarra obligatio restituendi n.1.

Probatur primò, quòd peccatum contra distributiuam, non sit contra commutatiuam inducens inæqua-

inæqualitatem, ab eadem distributiua inducendam. n. 2.
Probatur prætereà ex diuerso iure vtriusq. iustitiæ, n. 3.
Sicut actus distributiuæ est prò qualitate meritorum præmijs nonnullos afficere, ità est, in possessione denegata eorundem præmiorum reponere, n. 4.
Non quæuis iniuria est contra iustitiam commutatiuam, n. 5.
Non quæcumq. damni reparatio spectat ad commutatiuam, n. 6.
Non omninò vera Nauarræ censetur opinio, n. 6.
In vna, eademq. habitus entitate inadæquatè formalis ratio distributiuæ, commutatiuæq; esse potest, n. 8.
Duobus potest modis quis iniquus esse distributor. Primò contra iustitiam purè distributiuam, absq. onere restituendi. Secundò, contra iustitiam, quæ partim est distributiua, partim commutatiua restitutionis obligationem inducens, num. 9.
Non potest habitus iustitiæ distributiuæ, & commutatiuæ simul adæquatè distributiuæ solius esse, & commutatiuæ, n. 10.

1 Petrus Nauarr. lib. 1. de restit. cap. 2. non veretur contra communem sententiam obligationē restitutionis absolutè, atque immediatè ex distributiua deriuare iustitia.

2 Probat primò, iustitia distributiua, & commutatiua formalitèr sunt distinctæ: igitur iniustitia distributiua formalitèr est distincta à commutatiua, qui per hanc igitur iniustitiam distributiuā contra ipsam iustitiam faceret distributiuam, profectò peccaret: tùm quia personarum esset acceptor, tùm quia esset iniustus irrogando iniuriam alteri, ergò iustitia distributiua, omni alio præciso, ad æqualitatem inducendam per restitutionem obligabit.

3 Secundò sint diuidendi mille nummi aurei, tres inter inæqualis meriti viros: & primo sit meritum, vt duo; vt quatuor secundo, tertio demum, vt sex: hoc inquam ius nulli horum est rigorosum, & proprium obiectum commutatiuæ quia solum fundatur in meritis, ac geometrica proportione; igitur qui contra hanc fecerit, vt ius lędit geometricum proprium obiectum distributiuæ; ità eadem læsa distributiua, ex ipsamet tenebitur ad restitutionem.

4 Tertiò, sicut actus esset iustitiæ distributiuæ prò qualitate meritorum præmijs nonnullos afficere, quos in possessione bonorum eis debitorum ponit, ità eiusdem erit virtutis eosdem in possessione per iniquam distributionem denegatam reponere. Quod si dicas, sæpè dissiparaea esse bona, vel distributione inter alios Immeritos, vel iniqua detetione. qua sibi Distributor retinuit. Instat *Nauarr.* hoc esse quid materiale, valdeq. accidentarium: formale verò, cui prospiciendum, est vt quod datur, prò qualitate cōferatur meritorum; quid enim refert rem diuidendam mihi accepisse, vel alteri dedisse, si eadem reddam ratione, ac essem anteà redditurus; non ad personam, neque ad datum, vel acceptum respiciens, sed tantum ad merita.

5 Neq. dici potest iniuria quæcumq. ad iniustitiam spectare commutatiuam; nam hinc sequeretur iniustitiam distributiuam nullam inducere damni illationem, quod cœteri Auctores cum communi sententes opinione negant.

6 Ex his colligit *Nauarra num. 19.* non cuiuscumq. damni reparationem propriam esse cōmutatiuæ iustitiæ, sed illius, quod redditur arithmeticè proportionatum rei ablatæ; secus autem si merito aptetur personæ, quo rectificatur primus actus iniquæ distributionis, eadem ratione nunc dando, qua tribuēdum antea erat, quod iustitiæ proprium est distributiuæ; quippeque non respicit essentialitèr, vt quod datur ex bonis sit cōmunitatis, sed interdùm vnicuiq. ex bonis, quæ modo fuerunt, aut sunt Communitatis secundum exigentiam debitam meritorum, semper enim verum erit ea fuisse Communitatis, quamuis ex proprijs nunc soluantur, vt esset etiam si mea lata culpa furto mihi sublata essent, vel si mala seruauissem, vel aliquo pacto impediuissem animo restituendi tempore, quo essent diuidenda. Demùm quia si per omnipotentiam fieret Dei (quod impossibile sanè non est) quempiam esse præditum solo habitu distributiuæ, non autem commutatiuæ iustitiæ promptè, ac suauiter hic, inquam, qui malè distribuendo peccauit absque dubio non ex alio restitueret habitu, quam ex distributiua, qui quidem, vt ad diuidendum iuxtà personarum qualitatem, ac merita: ità ad damnum contra dicta merita resarciendum inclinaret.

7 Verum enimuerò tanti facienda non esse arbitror momenta rationum *Petri Nauarræ*, vt à communi possimus discedere sententia DD. licet omninò improbabilis eius non sit opinio.

8 Et sanè formalitèr distinctas, quas agnosco rationes vtriusq. iustitiæ in vna, & eadem entitate habitus esse posse, sequenti dicemus disputatione, sicut enim adæquatum sensitiuum, vt in brutis, & adæquatum intellectiuum, quod in Angelis reperitur, vni, eidemq. entitati non cōueniunt, possunt tamen illi gradus inadæquatè accepti vni homini competere, & vna, eademq; formalitas habitus particeps esse formalitatis practicæ, & speculatiuæ scientiæ, vt nos infrà prosequemur: ità in vna eadēq; ratione habitus poterit reperiri ratio iustitiæ distributiuæ, & commutatiuæ.

9 Quæ cum ità sint, duobus quidem modis pōt Distributor esse iniquus, primò bona diuidendo: ad quæ ius habent hi, quos inter distribuenda sunt, vt Ciues ad bona Reipublicæ, ad spolia milites, qui fortiter in bello ferere, cœterique, infrà allegandi; quibus ex efficaci alterius voluntate ius est ad rem diuidendam: altero modo minus propriè, cum in bona singulis danda nullum habent aliud ius ij, quibus conferenda sunt, nisi remotum, ac virtuale; Si primò modo fuerit iniustus distributor, acceptione profectò personarum peccabit, & contra iustitiam tùm distributiuam, tùm commutatiuam, quæ sicut etiam acceptio personarum circa bona alijs, aliquo pacto debita versatur, vt infrà fusiùs explicabitur; si verò secundo modo se habeat Distributor,

butor, & ad instar potius meri Oeconomi conducentis operarios, cû remotum virtuale, & admodum tenue sit operarijs ius, vt conducantur, declarandum in expositione veræ sententiæ, neque materia poterit esse acceptionis personarum, neque obiectum iustitiæ ad restitutionem obligantis, idest iustitiæ purè distributiuæ: Itaque si *Petrus Nauarra* intelligatur de vno, atque indiuisibili habitu iustitiæ partim distributiuæ, partim commutatiuæ, rectè dicendus est ratiocinari; secus si de habitu iustitiæ purè distributiuæ, quæ vti non versatur circa materiam alicui propriè debitam, ità non poterit onus habere eam restituendi, neque subire detrimentum ex bonorum diuisione alijs debitorum, neque per acceptionem personarum; quæ, vt certò certius ex dicendis constabit, committi non poterit, vbi non negatur alicui, quòd pro suis meritis, vel aliàs aliquo pacto propriè debetur; quaproter peccare quidem contra iustitiam merè distributiuam quis poterit; at non peccato restitutionis onus inducente. Hinc vel in exemplo opposito à *Nauarra* concedimus ius omnibus, quibus illa bona diuidenda sunt, vel non: si eis fuerit ius manum sanè damus de habitu iustitiæ tùm distributiuæ, tùm commutatiuæ, in quam vti peccarêtur per iniustitiam participem earumdem formalitatum ad vitium spectantium illi justitiæ directè oppositum, ità resultaret obligatio restituendi, atque ius resarciendi, quod fuerat læsum. Quod si non fuerit tale ius illis, quibus diuidenda essent bona, merè ex liberalitate, & absque debito danda, licet vel contra fidelitatem OEconomi, vel contra iustitiam merè distributiuam fieret, nihilo tamen secius obligatio non orïretur restituendi.

30 Cœterùm *Nauarræ* argumenta, si de iustitia merè distributiua loquantur, quam à verò aberrent, ex iam indicatis nostris principijs infrà clariùs esponendis, patet. Si autem de habitu, infrà asserendo, indiuisibili quidem, sed vtriusque rationis distributiuæ, & commutatiuæ iustitiæ participe, rectè se habent cùm siuè bona, quæ iniquè semel diuisa fuere actu sint: siuè iam fuerint Communitatis, nihil quidem interest, vt iniquus Distributor, qui per iniustitiam tunc distributiuam peccauit, ad restitutionem teneatur, vt nos infrà. Hic autem habitus tùm distributiuæ, tùm cômutatiuæ, neque per omnipotentiam Diuinam potest, idem perseuerans mutari, cum essentialitèr vtramque iustitiæ formalitatem includat, esto alter iustitiæ habitus purè distributiuæ esse etiam naturalitèr possit absque pura commutiua, quæ vti non respicit ius, neq; proprium debitum, ità inclinare minimè potest ad illud, si læsum fuerit, resarciendum.

CAPVT NONVM:

Expenditur, ac refellitur opinio Soarij.

S V M M A:

Soarius contra communem Philosophorum opinionem sentit, n. 1.

Negat obiectum distriantiuæ iustitiæ, æqualitatem esse geometricam. n. 2.

Vel vnam, atq. eamdem asserit iustitiam distributiuam, & commutatiuam, vel aliud eis assignat quam à Philosophis, ac Theologis datum obiectum, ibidem.

Ex obiecto tandem discriminat distributiuam, & commutatiuam iustitiam, quod huic strictissimum sit ius æquiualens dominio, secus illi, num. 3.

Aristotelem assignantem obiectum distributiuæ geometricam esse proportionem, non propriè intelligendum esse, Soarius docet, sed plerumq. illam à distributiua respici, sic paritèr D. Thomam ad se trahit, n. 4.

Probatur sententia Soarij, quòd æqualitas geometrica charitati, beneficientiæ, obseruantiæ, atq. adorationi communis sit, à quibus respicitur, neq. proprium consequenter est obiectum distributiuæ iustitiæ, n. 5.

Omnis virtus circumstantias respicit necessarias ad suum medium. ibid.

Virtus sine obiecto esse non potest, vt distributiua, dum versatur circa collationem beneficij est absq. geometrica proportione. n. 6.

Conuenientiæ quamplures inter distributiuam, & commutatiuam iustitiam, cum vtraq. per se proportionem aliquando geometricam seruet per Soarium, n. 7.

Reijcitur opposita sententia, quia contra consensũ Doctorum est, neq; difficultates omnes declinãs, num. 8.

Cum contra iustitiam distributiuam fiat per iniquam bonorum Reipublicæ distributionẽ, quomodo huius non erit virtutis restituere, non declarat Soarius, n. 9.

Impugnatur hac eadem opinio ex acceptione personarum, quæ cum actus distributiuæ sit, iniustitiæ locum habet in distributionem etiam beneficiorum, contro eumdem Auctorem, n. 10.

Qua ratione distributiua quatuor sit inter terminos, neque aliam, quam proportionem respiciat geometricam, vel formaliter, vel virtute, num. 11.

Quo sensu magis, vel minus rigorosum vtriusq. sit iustitiæ ius, ibid.

Sensus Aristotelis, ac D. Thomæ, n. 12.

Nonnulla rationum momenta à Soario allata, nullius esse roboris ab eadem noscuntur, n. 13.

Obiectum inuidiæ non est bonum absolutè, sed vt liuido derogans, sic obiectum distributiuæ iustitiæ non quodcumq. meritũ, vel dignitas, sed collatum cum dignitate, alteriusq. meriti, n. 14.

Quando

Quando proportio geometrica per se coniuncta est iuri rigoroso, vel è contra arithmetica minus rigoroso, neq; spectat ad obiectum purè commutatiuæ, neq. purè distributiuæ, sed ad habitum vtriusq. participem, n.15.

Quid sit obseruantia, n.16.

Obseruantiæ obiectum per se comparatiuum non est, ibid.

Si res multiplex inter multos dispensanda sit, ad distributiuam propriè spectat sic etiam si vna indiuisibilis multis candidatis existentibus, inter quos assignari possunt etiam quatuor termini: si vni tantum, non attinet ad distributiuam, nu.17.

1 DEmùm, vt Recentiorum, qui his melioris notæ Theologis subscribunt,
neq, inuitus opiniones omittam,
Soarij habeo locupletis auctoris sē-
tentiam vltimo loco afferre, ac reijcere, qui *in opusc. disputat. de iustitia sectione 3. à num. 7. ac
deinceps*, non agitans ex professo præsentem
quæstionem neq; argumentum, ex quo manauit
soluens, ex instituto tamen rationem vtriusque
iustitiæ designare contendit. Et primo quidem
congressu, sic omnium Philosophorum, Theo-
logorumq; sententiam interpretatur, vt nouam
2 inducere videatur. Itaq; *num.* 8. docet munus
iustitiæ distributiuæ situm non esse adæquatè,
formaliterq; in constituenda æqualitate pro-
portionis geometricæ, neq; hanc eius esse obie-
ctum, & cum nouitatis amatoribus ansam de-
disset, aliud contra Aristotelem, D. Thomam,
receptissimamq; Theologorū, ac Philosopho-
3 rum sententiam opinandi, vel vnam tantum es-
se virtutem commutatiuam, distributiuam iusti-
tiam, easq; opus esse distinguere, vt sentit, *Burid.
in 5. Eth. cap.7.* vel aliud quam à Philosophorū
Principe, vel à Theologorum Duce D. Thoma,
reliquisq; Theologis assertum est, hisce virtuti-
bus obiectum assignare, à *num. 8. vsq. ad* 14. tan-
dem, quia vitium acceptionis personarum cō-
mutatiuæ non sit oppositum, sed distributiuæ
iustitiæ, hanc ab ipsa commutatiua secernit, de-
sumitq. rationem discriminis ex obiecto, quòd
nempè commutatiua strictum, ac rigorosum
ius æquiualens rei dominio, secus distributiua
respicit: quippe quæ ad dignitatem refertur
personæ, ob quam aliquid ei debetur ex bonis
Reipublicæ.

4 Aristotelem verò distributiuæ iustitiæ obiectum explicauisse per æqualitatem geometricā, tanquam per actionem magis frequentem; imò *Eth.cap.4.* allatam ab ipso differentiam contendit *Soarius* manifestò docuisse. Sic paritèr ait *D.Thom.p.1.q.21.art.1.* scribere, munus iustitiæ distributiuæ tantum esse dare vnicuiq. secundū suam dignitatem.

5 Probatur primò sententia *Soarij*; Proprium cuiusq; virtutis obiectū non est cum cæteris cō-mune, atqui geometrica proportio communis est omnibus ferè virtutibus, quæ sunt ad alterū; ergò non est obiectum proprium distributiuæ iustitiæ. Maior est euidēs; minor propositio probatur, quia charitas ad plura inclinat obiecta diligibilia, ad singula tamē pro gradu suo. Hinc beneficentia, quando nō potest cunctis subuenire, proportionem seruat inter plura, pro ratione necessitatis, qualitatis, aliarumque circumstantiarum, ad proportionem seruandam maximè conducentium; cum omnis virtus circumstantias respiciat necessarias ad suum constituendum medium. Idem paritèr construi potest argumentum de virtute obseruantiæ cuicumque secundum gradum, dignitatis, honorem conferentis: siquidem honoris quantitas communem penès, hominum existimatione, est potius comparatiua, quam absoluta, idemque videre est in virtute Duliæ, & Religionis.

6 Cōfirmatur, quòd absque obiecto minimè potest consistere virtus, atqui collatio beneficij, vel Cathedræ, est actus distributiuæ iustitiæ absque illa proportione geometrica, quatuor exigente terminos, vt diximus; igitur illa proportio geometrica non est obiectum distributiuæ, nam æquitas illa, qua spectatur maior, vel minor dignitas candidati, atque optantis beneficium magis à proportione indicata geometrica, quam hæc ab arithmetica distat; ergò, si hæ duæ ad duas constituendas virtutes, specie, distinctas sufficiunt etiam æquitas, cui prospicitur in collatione beneficij, satis erit ad tertiam virtutem ab his distinctam asserendam. Imò videtur æquè etiam distare ab Arithmetica. Ex quo fit, fortiori quidem ratione constituere nouam debere virtutem hoc obiectum, à qua respiciatur: Neq. valet dicere comparationem includi ab hoc obiecto, quando beneficium indigno datur, nam eodem sanè pacto dici posset obiectū commutatiuæ comparationem hanc amplecti, cuius ius conferri posset, cum illud ipsum non habentibus.

7 Hinc infert *Soarius* conuenientiam non vulgarem has inter virtutes: siquidem neq; singulæ ad multas necessariò personas, & res, vel ad vnā siuè rem, siuè personam referuntur; singulisque æqualitas inter rem, ac personam seruanda est, quod vt indubitatum est de commutatiua iustitia, ità *Soar.* ingenuè fatetur, nouum esse, peneq; inauditum de distributiua; ex qua videtur operari Dux, cui vnus tantum miles ex communibus bonis prœmio afficiendus est, qui neq; omnem debet thesaurum exhaurire Reipublicæ, neque adeò tenue conferre, vt non æquet militis meritum, idemq. de beneficio ecclesiastico dici etiā potest. E contra vero per se, & non per accidens commutatiua iustitia sępè ad geometricam latè patet proportionem; simillima, igitur ratione hæ operantes virtutes.

8 Cęterum licet magis veritatis amans, quam antiquitatis sim, libentissimè tamen à cœteris doceret, cuiusnam consilij sit, ab erudita Maiorū via deflectere ob solam difficultatem, qua veritatis iter implicatur, & in difficiliora incidere, ac prope inextricabiles ambages, & labirinthos. Deindè vt omnibus ferè in rebus, quid nō sit, quam quid sit vnusquisq. citiùs pronunciat, nihilq. faciliùs, quàm hoc non esse tale dicere. Verùm quid positiuum illud sit declarare, hoc opus, hic labor est, vtq. quidam ad rem aiebat, Philosophus quid corpus, quid sanguis, quid

spiritus sit, intelligi facilè poterit, quid verò quasi sanguis, quasi corpus, quasi animus, neq. mente cócipi, & ad rem nostram, quid ius, quid debitum sit, quid æqualitas exponitur probè; at verò quid quasi debitum, quid quasi ius, atque æqualitas sit, vix exprimi, illudque asserere, ad oraculum est confugere obscuritatis.

Sed de his hactenus, nunc ad institutam sententiæ contrariæ impugnationem reuertamur. Cum *Soarius* asserat, quamplures Theologos melioris notæ docere, ex peccato contra iustitiam merè distributiuam obligationem nó oriri restitutionis, quam exploratum est, ex iniusta diuisione bonorum Reipublicæ nasci, vt sæpè demonstrauimus, eumdem soluere nodum profectò debet *Soarius* in hac sua opinione constituente obiectum distributiuæ non in æqualitate geometrica, sed in iure minus rigoroso, eo potiori nomine, quòd rectam diuisionem bonorum Reipublicæ dicat ipsemet esse distributiuæ proprium actum iustitiæ.

10 Prætereà acceptionem personarum distributiuæ paritèr esse actum iniustitiæ tradit *Soarius num.* 14. eamque in distributione beneficiórum locum habere ostendemus *disput* 5. *cap.* 1. & 2. & tamen distributionem beneficiorum instar non esse partitionis bonorum communium, sicut ius candidatorum, siuè ad beneficia, siuè ad Cathedras non est idem, ac ius Ciuium, sępè etiam probatum est, siquidem ius ciuium est veluti partium totius corporis Reipublicæ, ad eiusdem bona, ius autem ad beneficia per se se non est, vt partium respectu bonorum totius, sed vt asciscantur in communitatem ecclesiasticam, vel huic adscribantur Academiæ, quod si vel ex institutione beneficium aliquod institutum sit pro eadem familia, ac Ciuitate, Clero, vel Ecclesia, id non habebit tanquam beneficium, sed potius tanquam tale, vel igitur acceptio personarum locum non habebit in beneficijs conferendis, quod est absurdum infrà demonstrandum, neq. concederetur à *Soario* vel non erit actus iniustitiæ distributiuæ, quod est contra eumdem, vel collatio beneficiorum non spectabit ad hanc eandem iustitiam, quod etiam idem negat *Soarius num.* 15. vbi ius distributiuæ declarat per hoc, quod habent Clerici ad beneficia. Deindè si ex pręcepto Reipublicæ inter milites distribuenda esset pecuniarum copia ad prima stipendia, nomemq. dandum militiæ, ea tamen conditione, vt essent non nupti, qui non vigesimum annum excesserint, certasque hisce similes habentes qualitates, & tamen has, qui haberent, non adscriberentur, alijs admissis, qui eis carerent profectò contra aliquod illorum ius fieret per peccatum acceptionis personarum, cui eius definitio *disput.* 5. *cap.* 1. afferenda competit. Insuper si militibus, qui fortitèr in bello fecere solitum prœmium pro ratione meritorum non daretur, etiam iniuria fieret; at in neutro casu ius est militibus æquiualens dominio, sed in vtroque est ius aliquod ad illud siuè prœmium, siuè prima stipendia, ex quo obligatio restitutionis manat ad distributorem, *Soarij* ergò erit explicare, ex qua iustitia teneatur iniustus hic distributor, vel militiæ Præfectus. Si dicat ex commutatiua: ergò per eum, commutatiua absque suo obiecto erit: si ex distributiua, igitur ex hac oritur onus restituendi contra *Soar.* Adde, quod discrimen assignandum esset à *Soario*, hæc inter duo iura, quod forsitan maius erit, quàm inter ius militis, qui strenuè pugnauit, atque alterius ius; cui ex contractu debetur aliquid: sicut igitur ad hæc iura duæ species afferuntur iustitiæ, ità ad illa alia duo. Eadem quoque ratione sentiendum est de Candidatis Cathedrarum, ac beneficiorum ex eorum institutione dignis, vel dignioribus dandis, pauperibus, vel pauperioribus, quibus diuidenda est pecunia ex vi legati, cœterisque similibus infrà exponendis.

11 Neque negamus obiectum distributiuæ iustitiæ ius esse minus rigorosum, commutatiuæ verò rigorosum, æquiualens dominio, verùm illud ipsum distributiuæ, quatuor, per quos declaramus, habere terminos sentimus, quibus geometrica æqualitas à Philosophis, ac Theologis asserta comprehenditur, neque quantum quisque ex se mereatur eam attendere, sed quam habeat cum alijs proportionem, aut propriè, aut ad similitudinem, & aliquo pacto virtualitèr, vt mox dicemus.

12 Asserere autem geometricam proportionem, ius minus præcipuum, vti declarauimus, ex se includentem, non fuisse ab *Aristotele* assignatam, veluti obiectum distributiuæ iustitiæ, gratis profectò diceretur, neque alium quàm Lectorem meum exopto iudicem, qui percurrat, si placet 3. & 4. *cap. lib.* 5. *Ethic.* vbi *Philosophus* proprium distributiuæ, & commutatiuæ iustitiæ tribuit obiectum. Venio deindè ad Sanctum Thomam, quis non loco Aduersarijs citato, vbi per transennam rem vix indicat, verum 2.2. *quæst.* 61. *art.* 1. ait, iustitiam distributiuam esse communium bonorum secundum proportionalitatem, & *artic.* 2. *clariùs. Ideò* (inquit) *in distributiua iustitia non accipitur medium secundum æqualitatem rei ad rem, sed secundum proportionem rerum ad personas, vt scilicet sicut vna persona excedit aliam, ità etiam res, quæ datur vni personæ excedit rem, quæ datur alijs: & ideò dicit Pilosophus, quod tale medium est secundum geometricam proportionalitatem.* Quid clarius? locus autem *D. Thomæ* adductus à *Soario*, vt à nobis relatus, in quo ex professo de distributiua disputat iustitia, explicandus est. Et quidem secundum dignitatem, vt proportio seruetur prœmij huic dandi, atque alteri: sic *Sanctus Doctor* 2.2. *quæst.* 61. *art.* 4. *ad secundum. Quia in distributiua* (ait) *non attenditur æqualitas inter id, quod dedit, sed ad id, quod alius accepit, secundum modum personæ*, idest secundum proportionem personæ, cum persona, non operis, vel seruitij exhibiti cum mercede.

13 Probationes autem sententiæ *Soarij* tanti non esse roboris ab ipsomet noscuntur, *num.* 18. & 19, nam etsi nonnullas concedamus virtutes proportionem inter multos considerare per se, cum medium seruare proprium, absque illa, minimè possint: at non propter se .i. ex suo

munere,

munere, neq; officio, vt necessariò requisita ad
proprium statuendum obiectum, quod absque
illa inueniri nequaquã valeat; At verò sine ilja
proportione obiectũ distributiuæ nunquã pro-
14 priè existet. Et sicut non quæcũq. displicentia
de alterius bono, sed de eo, vt derogante pro-
priæ dignitati dicitur inuidia, quæ in alterum
bonum fertur, vt liuido derogans; ità non quæ-
cumq; dignitas, personæ spectatur, à distri-
butiua, sed tanquam collata cum alterius di-
gnitate, vt seruetur prò ratione maioris, vel
minoris excessus, vel recessus, modus diuidendi
bonum, quod præ manibus habetur.

15 Prætereà, quæ à *Soario* adducuntur exempla,
nostram mox afferendam confirmant sententiã,
quando enim cum iure adeò rigoroso propor-
tio geometrica coniungitur, vt per se videatur
spectare ad commutatiuam, tunc obiectum il-
lud purè non erit iustitiæ commutatiuæ, neque
distributiuæ, sed habitus, quem asseremus tùm
commutatiuæ, tùm distributiuæ rationem ha-
bentis. è contra verò, quando geometrica pro-
portio rigorosum ius habet imbibitum, nõ erit
purum obiectum distributiuæ, sed habitus ra-
tionis vtriusq. participis.

16 Obseruantiam verò comparare cum iustitia,
atq; collationem honoris, cum honore, ac di-
gnitatis cum dignitate per se ab ea spectari,
neq; suum obiectum esse absolutum, sed com-
paratiuum, quàm sit apud Philosophos, Theo-
logosq; receptum non video: Illud sanè com-
pertum habeo per huius virtutis definitionem
hunc ordinem, siuè comparationem non expli-
cati, siuè sumas: quam ex *Tullio referi D. Augu-
stinus lib. 83. quæstionum, quæst. 51. Obseruantia
est, per quam homines aliqua dignitate antecellen-
tes cultu quodam, & honore dignamur*; Vel quã
Theologi perpendunt, *virtus cultum deferens
superioribus, & alijs personis excellentibus, quæ
nos gubernant, vel gubernare sunt idonea*; licet
enim aliqua possit versari comparatio inter
personas, alias alijs præstantiores, non tamen,
vt ex his constat definitionibus, inter cultum
vni debitum, & non alijs.

17 Vltimæ *Soarij n. 7.* relatæ confirmationi hanc
adhibeo expositionẽ, ad lucẽ afferendam veræ
sententiæ infrà declarãdæ: Itaque, vel quod da-
tur est diuisibile multis, vel indiuisibile, cuius
multi sunt candidati, vel vni tantummodò dan-
dũ, alijs minimè concurrẽtibus; si primo modo,
itaut multiplex sit, vel beneficium, vel res dãda
prò ratione dignitatis, ac meriti, tunc nullum
erit dubium distributiuam seruari posse iusti-
tiam, cùm comparatio, tùm meritorum, atque
idoneitatis Candidatorum, tùm præmij, siuè
rei dandæ haberi poterit. Quòd si vna om-
ninò res fuerit, ad quam sibi comparandã mul-
ti conuenissent, tunc etiam distributiua suum
poterit exercere munus, tùm collatione facta
inter merita, & singulorum aptitudinem Can-
didatorum cum præmio, vel re danda: tùm, eorum
qui alia similia anteà adepti sunt beneficia, vel
rẽ dandã, quæ omnia si perpendantur ad rectè,
hic, & nunc operandum conducent, & etiam
quatuor illos terminos personarum, & rerum
poterimus inuenire; Poterit enim Episcopus ità
ratiocinari, aptus habitus est Frãciscus, medio-
cris cum sit scientiæ, prudentiæ, ac bonitatis ad
paræciam, cui paucarum animarum adiuncta
est cura, & emolumentum; ergò & aptus erit
Titius, cum maioris sit doctrinæ, prudẽtiæ, &c.
ad habendam paræciam nunc vacantem maio-
ris curæ, atq. emolumenti, & sicut se habet ex-
cessus partium Titij collatarum cum partibus
Francisci, ità excessus beneficij, ad quod ipse
Titius in præsentia promouendus est; Imò etiã
poterit comparare Præsul eosdem Candidatos
inter se, & cum beneficio, vel Cathedra, quæ li-
cet sit vna, quoad maiores tamen redditus po-
terit iudicari excedens merita vnius, ac pro-
portionata meritis alterius ità, vt etiam si ex
parte rei realitèr indiuisibilis, non assignentur
duo termini realitèr distincti; virtute saltem
distincti iudicari possint. Idem dici potest de
tertio modo vnius rei vni tantum dandæ v. g:
de vno præmio vni militi ex bonis communi-
bus dando, vel propriè non ex iustitia distribu-
tiua fieri, vel inadæquatè ob boni communis ra-
tionem, quod respicitur à distributiua, ordinan-
te Rempublicam ad membra; vel facta compa-
ratione cum similibus distributionibus, & mi-
litibus, quos inter olim facta fuit, quia quemad-
modum scribit *D. Thomas 2.2. q. 61. art. 1. ad pri-
mum, Iustitia distributiua etiam dirigit hominem,
vt in distributione bonorum communium mode-
rationem seruet.*

DISPVTATIO SECVNDA

Præuia ad veram sententiam.

Reiectis aliorum opinionibus, nonnulla, vel omnium comprobata suffragijs, vel proprijs rationum momentis firmata loco fundamenti præiacienda sunt, ad veræ sententiæ deinceps structuram erigendam.

CAPVT PRIMVM.

De nomine iustitiæ, iurisque expositione.

SVMMA.

Quid sit iustitia, n. 1.
Quotuplex sit ius, n. 2.
Quid sit ius, n. 3.
Ius aliquando se habet instar potentiæ actiuæ, num 4.
Nonnunquam instar potentiæ passiuæ ius exponitur. nu. 5.
Ad modum resistentiæ aliquando ius explicatur, nu. 6.
Quid requiritur ad faciendum contra ius alicuius, num. 8.

1 OMisso primùm iustitiæ nomine, quo complexio significatur omnium virtutum ex *Philosopho 5. ethic. cap. 1.* pro particulari virtute sumpta ab *Vlpiano l. iustitia. ff de iust. & iure*, definitur. *Iustitia est constans, & perpetua voluntas ius suum cuiq. tribuendi*. Qui nomine voluntatis, vel actum exponit (vt explicat *D. Thomas 2. 2. q. 98. art. 1.* qui etiam nonnunquam ponitur loco habitus, non secus, atq; *Augustinus tract. 79. in Ioannem, fidem definiuit, fides est credere, quod non vides*, idest habitus, quo inclinaris ad credendum; vel nomine voluntatis significat ipsã eamdem non nudam, sed habitu affectam, & iustam, ideoq; constantem, & perpetuam: quo pacto non discrepat ab allata descriptione Aristotelica *loco citato 6. ethic cap. 1 Iustitia est habitus, quo homines apti sunt ad res iustas agendas: & alia D. Augustini lib. 19. de ciuitate cap 21. & Ambrosij lib. 1. de offic. cap. 24. Iustitia est, quæ sua, cuiq; distribuit*. Clariùs *Iustitia est habitus constanter, & firmitèr inclinans ad volendum cuiq; ius suũ*. Quas definitiones, vel potiùs descriptiones cũ morales Philosophi, tùm Theologi concorditèr admittunt.

2 Hinc secundò notandum consequentèr est, cum iustitia, siuè vt actus, siuè vt habitus sumpta, ad ius referatur, vt eius tùm genericè sumptæ, tùm specificè naturam explicemus, hoc quod modò dixi, ius prius exponendum est, cùm maxima quidem Analogia laboret. Primũ enim ius sumitur latiori sanè significatione, idemq. est, quod legitimum, legi, vel positiuæ, vel naturali, atq; naturæ rationali, vel rationi conseutaneum. Secundò analogicè ad leges ipsas, seù canones refertur, quatènus ad artem, quæ illud idem docet, vel continet, vti medicina, quæ tùm ad artem medicam, tùm ad ipsa refertur pharmaca. Tertiò, cum proprietate, prout est æquum, iustum, iniquo, atq; iniusto oppositum æqualitatem, debitum, atq; esse ad alterum inuoluens, & vt mox dicam veluti materia se habet respectu iustitiæ. Demùm ius formalem inducit rationẽ, ob quam alicui aliquid

3 debetur. Et hoc à *Molina tract. 2. de iust. disp. 1.* definitum adduco. *Ius est legitima facultas aliquid faciendi, siuè obtinendi. aut in eo consistendi, vel aliquo alio modo se habendi, cui si sine legitima causa contrauenatur iniuria fit, eam habenti*. Facultas, ius, seù potestas, ex qua dicimus aliquid posse, nec quidem physica, sed moralis, quę tametsi radicalitèr, quædam sit capacitas, atque aptitudo, seù talis exigentia potestatis, formalissimè tamen accepta sita est in ipsamet habitudine, seù relatione personæ, à qua habetur, ad id, ad quòd talis refertur facultas se habens, vel instar potentiæ actiuæ, vel passiuæ, vel resistitiuæ, vt hanc claritatis ergò, ab illis distinguamus.

4 Actiuæ, quæ cuiq; inest ad vsum propriarum rerum: ad vescendum proprio cibo, ad propriã inducendã vestem, ad suos ex agro fructus colligendos, ad obtinendum etiam, quod ei debitum est, vel ex commodato, vel ex emptione, mutuo, vel alio quouis contractu, seù titulo. Itẽ ad propriã conseruandã rerũ suarum possessionẽ, cui quidem iuri, si absq; legitima causa cõtrouenіatur, fit absque dubio iniuria.

5 Habet se prætereà ius nonnunquam instar potentiæ passiuæ, vt alaris; indemnis serueris, custodiaris, tibi vt seruiatur, vt cõferatur quicquid gratis, atq. ex sua libertate, & liberalitate quicumq. alius voluerit tribuere, contra quod si quis absq. legitima faciat causa, iniuriosus quidem erit.

6 Aliquando etiam resistendi vim dicta sortitur facultas, nè v. g. quis edificet in tali loco, nè domui tuę lumen adimat, nè fenestram in tuum aperiat hortum, nè viam per tuum sternat agrum.

7 Tò legitimam addidi definitioni Molinæ, quod facultas à lege non concessa vis, atq. iniuria; non ius est, à lege inquam concessa, vel naturali, ad vitam per cibum, & potum substentandam, ad vim vi repellandam, & similia, quæ licet satis, superq; improprio vsu animalibus liberta-

bertate carentibus, quippequæ iniuriæ sunt incapaces, analogicè conueniat; propriè tamen ratione, liberoq. arbitrio homini predito competit; Vel hæc conceditur facultas à lege Diuina positiua, vt ad sacramenta percipienda; Vel ab humana, vt ad successionem hæreditatis; legatum, aut quodcumq. aliud cuipiam cōpetens, siuè ex contractu, siuè donatione, destinatione, aut præscriptione aliqua sibi comparandum.

8 Præterea additum est definitioni, *cui si absq. legitima causa contrauenatur iniuria fit eam habenti*; nam si contra illam facultatem ex legitima fiat causa, neq; iuris ratio eam habenti tollitur, neq; iniuria inuritur, sic cui est ius, vt proprium reddatur ensis depositum si postmodum in furorem, acto denegetur, nè sibi, vel alteri mortem ōf.iscat, nec fit iniuria, neq; ius læditur, vt aliàs læderetur, cum iniuria aliud non sit, quàm iuris violatio. Hinc liquet ad contrauenendum alicuius iuri, opus non esse, quod ab eo, ius ipsum auferatur, sed quod iure in eo, persistente contra illud agatur.

CAPVT SECVNDVM.

De obiecto iustitiæ generatim sumptæ.

SVMMA.

Quid auctore Philosopho sit iustitia, n.1.

Quodnam iustitiæ sit obiectum immediatum penès peculiarem Auctoris sententiam, n.2.

Non solæ operationes externæ obiectum sunt iustitiæ. n.3.

Quodnam sit munus virtutis humanæ, nu.4.

Medium iustitiæ est rei, non rationis, n.5.

Quicumq; actus siuè iustitiæ, siuè cuiuscumq. virtutis non modò medium materiale, verum formale debet attingere, n.6.

Virtus iustitiæ in voluntate tanquam in subiecto sita est, n 7.

Etiam, actu externo impedito, potest quis esse iustus, n.8.

Etsi actum externū quis exerat restitutionis, ni ex motiuo operetur iustitiæ, formaliter iustus non erit, nu 9.

Potest iustitia versari circa actus iustificabiles, vel per complacentiam, vel per desiderium, sub conditione, n.10.

Quomodo se habeat iustitia circa actus iustificandos, num. 11.

Qua ratione feratur iustitia ad actus iam rectos, atq. iustos, n.12.

Virtus moralis bifariam partitur, in eam, quæ ad passiones, & in alteram, quæ ad functiones se habet, n.13.

Quodnam sit immediatum iustitiæ in communi obiectum, n.14.

Materiale obiectum iustitiæ communiter sumptæ mediatum sunt bona alicui aliquo pacto debita: formalissimum autem æqualitas tùm in actibus voluntatis; tùm in externis, tùm in ipsis bonis, nu 15.

Obiectum cui *remotum est homo, proximum, ius, ob quod debetur, n.16.*

1 QVamquam Auctores soleant ius pro æquo, atq; æquali sumptum, obiectū assignare iustitiæ, speciatim sumptæ, vt virtus est Cardinalis, cœterùm mea quidem sententia, vt mox exponam, aliud sanè licet subobscurè sentiunt. Etenim cum Auctore *Philosopho* 5.*eth.cap.*1. *habitus iustitiæ sit ex quo ad agendas res iustas, homines idonei efficiuntur: ex quo item iustè agunt, voluntq. iusta*, atq. vt *D. Thomas* 2.2.*q.*57.*art.*1.*in corpore* probè scribit, huius virtutis est ordinare hominem in his, quæ sunt ad alterū, vti multis idemmet *Aristoteles loco citato* prosequitur, & cum clarius *Angelicus* 2.2 *quæst.*58.*art.*2. *in corpore* doceat, *ad iustitiam pertinere actus humanos rectificare*.

2 Hinc manifestè deduco iustitię immediatum obiectum, actus esse humanos, quibus iustè & velimus, & agamus iusta. Itaq; tùm voluntatis actus, quibus volumus, tùm actus externos, quibus iustum, atq; aequale præstamus reor immediatum obiectum materiale esse iustitiæ.

3 Neq; ex parte placet *Molina tom.*1.*tract.*1.*de iustit.& iure disput* 8.*num.*4 *asserens ex sua* 1.2.*q.*60.*art.*2. iustitiam versari circa operationes quatenus operatio a motu sensitiuo distinguitur, versari nempè circa emptiones, locationes, aliasq. operationes, quæ sunt ad alterum, siquidem vt ex *Aristotele, ac D. Thoma* citatis videre licet, voluntatem, eiusq. functiones iustitia immediatè perficit, quod neq. negat *Molina ibidem num.*3. neq. nomine operationis, externas tantummodò à Molina adductas, intelligit *S. Doctor q.*59. *art.*4. vbi ex professo hac de re disputat, sed actus propriè humanos.

4 Quamobrem 2.2.*q.*58.*art.*3. ab eo virtus humana dicitur, *quæ bonū reddit actum humanū, et ipsum hominem bonū facit, quod quidem conuenit iustitiæ, quæ cum operationes humanas rectificet, manifestum est, quod opus hominis bonum reddit.* Hæc ferè ille. Præterea fateor, iustitiam cōmutatiuam circa emptiones, locationes, cœterosq. humanos versari cōtractus, vt iustificabiles, iustificandos, & iustos, quemadmodum mox dicā, verùm immediatè versatur etiā circa voluntatis actus, quatenus eos sub forma iusti vult.

5 Hinc fit, quod esto medium iustitiæ sit medium rei, ex *Philosopho citato, & in* 2.*ethic.c.*6. *ac D. Thoma* 1.2.*q.*68. *art.*10. non autem rationis, vt cœteris est virtutibus, nihilo tamen minus, cum eisdem ea conuenire dicitur.

6 Quòd sicut in reliquis, vt actus studiosus sit, veriusq. virtutis, satis nequaquam est, si mediū illius attingat materialitèr sumptum, sed vlterius desideratur, vt sciens, atq. eligens, propter hoc ipsum .i. propter formalem eiusdem virtutis rationem ad illud se habeat; sic etiam & iustitia proprium, vt eliciat actum studiosum, satis nōn est medium ex natura rei attingere, idq.

face-

facere, quod in se iustum est; verum vlterius requiritur, vt qui eum elicit sciens, atq. volēs, propter hoc ipsum, illum eliciat: hoc est ob rationem formalem, quam modò iustitiæ assignauimus, quod vnico verbo *Aristoteles nu. 1. citatus* doctè indicauit, cum iustitię habitum dixit, ex *quo iustè agunt, voluntq. iusta*, quasi diceret, non satis ad iustitiam esse, velle, aut agere iusta, ni iustè, ex motiuo formali iustitiæ id agatur, ex quo paritèr actus iustitiæ, vtpotè moralis virtutis, habet bonum facere hominem, eiusq; habitus moralis bonum reddere ipsum actum humanum.

7 Ex his etiam sequitur, meritò virtutem iustitiæ collocari in voluntate, vt probè *Anselmus tom. 5. in dialogo de veritate cap. 13.* eam appellans rectitudinem voluntaris, & *Aristot. Iurisq. Consulti superiori cap. num. 1.* per actum voluntatis eamdem definiuere, nec non *Angelicus 2. 2. q. 58. art. 4. in corpore* tanquam in subiecto iustitiam adstruit in voluntate; quòd illa potētia proprium cēsendum sit virtutis subiectum, ad cuius rectitudinē actus, virtus refertur, igitur tanquam ad immediatum obiectum ad hos actus se habet iustitia.

8 Ex his etiam fit, tametsi actus exterior impediatur, posse nihilominus quēpiam etiam esse iustum, atq; iustè ex se agere; nam si quis maximopere desideret alteri restituere rem, quam tamen impotens factus non valet, iustitiæ quidē
9 actum eliciet, iustusq; profectò denominabitur. E contra verò tametsi restituat, ni propter hoc ipsum .i. propter motiuum formale iustitiæ id præstet, neq; iustè aget, neq; iustus formalissimè, ac propriè dicetur, quod clariorem nostrū facit intentum, volumus enim actus voluntatis iustificabiles, iustificandos, ac iustos, obiectum esse materiale proximum iustitiæ. Et hos quidē actus esse iustitiæ propriæ docet consensu DD. *Vasquez 1. par. disput. 75. nu. 16.*

10 Dixi iustificabiles, quia si virtus iustitiæ solū circa possibiles voluntatis actus, formam valētes recipere ipsius iustitiæ, versaretur, actus sanè studiosos elicere posset, tùm complacentiæ, tùm desiderij sub conditione, si exequutioni mandarentur, ac similes; licet enim minimè sentirem cum *Scoto in 3. distinct. 33. quæst. vnica ad primam*, hanc asserente virtutem absolutè versari posse circa actus conditionatos, vt in Angelis, certè aliquo pacto hos, quos modo dixi, actus ad iustitiam spectare, neque *Caietan. q. 61. art. 5.* negat, agens ibi contra *citatum Scotum*.

11 Addidi iustificandos, quod propium est virtutis, rectitudinem per conformationem ad rationem, in actus inducere humanos. Et ipsius iustitiæ æquitatem in actus voluntaris, atq; exteriores, iux alterius respicientes, ob quod debetur hic, & nunc v.g. valuntaria restitutio, vel alia similis satisfactio.

12 Vel *iustos* adieci, cum circa actiones iustas virtus iustitiæ per simplicem complacentiam saltem, imò eas cōseruando sanè versari potest: vt enim probè *Philosophus 2. lib. Ethic. cap. 3. ad principium*; *Præterea* (inquit) *si virtutes circa actiones, atq. affectus sunt, & omnem affectum, omnemq. actionem sequitur, vel voluptas, vel dolor, idcirco virtus circa voluptates, & dolores versatur, & D. Thomas acutè 1. 2. quæst. 59. art. 4 ad primum, ait. Quod non omnis virtus moralis est circa delectationes, & tristitias, sicut circa propriam materiam, sed circa aliquid consequēs proprium actum; Omnis enim virtuosus delectatur in actu virtutis, & tristatur in cōtrario.*

Obijcies *Aristotelē lib. 5. Eth. c. 2. ad fin.* tùm iustitiæ commutatiuæ, tùm distributiuæ, quæ partes iustitiæ sunt in communi, & genericè sūptæ, cuius obiectum inuestigamus, materiam tribuisse pecuniarum, cœterarumq; rerum, quæ vel venum dari, vel diuidi possunt inter ciues v.g. & commercia, siuè spontanea, siuè inuoluntaria, & clandestina, siuè violenta, obiectū igitur iustitiæ, quæ ad has duas species est genus, in huiusmodi situm erit externis rebus. Confirmatur ex *D. Thoma 2. 2. q. 58. art. 8. ad fin. corporis*, vbi propriam statuit materiā iustitiæ hisce verbis. *Cùm iustitia ordinetur ad alterum non est circa totam materiam virtutis moralis, sed solum circa exteriores actiones, & res secundum quamdam rationem obiecti specialem. Et q. 60. art. 2.* agens de diuisione, ac distinctione virtutum Cardinalium, iustitiam directiuam operationū; dixit esse, secundum se ipsas, sicut sunt emptio, venditio, & huiusmodi.

13 Verùm hæ instantiæ ad maiorem rei claritatem, excussis falsitatis tenebris, maximoperè conducent. Neq; cuipiam dubium erit morales virtutes in genera partiri duo; alterum circa passiones, alterum circa operationes ex *Philosopho lib. 2. 4. & 5. ethic.* ex *D. Thoma 2. 2. q. 59. & 60. art. 1. ad 2.* cùm enim virtus moralis necessariò tractet obiectum rationi consentaneū, necesse est generalium moralium virtutum diuisionem ex diuerso promanare modo illud attingendi, vti consonum rationi. Etenim, vt cum *D. Tho. loquar 1. 2. q. 60. art. 1. in corpore, in moralibus ratio se habet, vt imperans, & mouēs vis autē appetitiua, sicut imperata, ac mota, nec quidem vniuocè, cū appetibilia essentialitèr non sint rationabilia ex Philosoph. 1. eth. cap. vlt. sed æquiuocè secundum diuersam rationem rectè se habendi, seruata paritate materiæ, quæ ab agente formā æquiuocè recipit.* Cùm igitur quorundam obiectorum rectitudo sita sit in quadam operantis, commensuratione per habitudinem ad alterū, vt est obiectum iustitiæ: aliorum autem consistat in habitudine erga ipsummet operantem, vt obiectum Temperantiæ v.g. hinc duo virtutum genera statuenda sunt: primum circa operationes, vt commensurabiles, commensurandas, vel commensuratas alteri: secundum circa proprias passiones cum habitudine ad ipsummet operantem. Neq. inficior, vt probè *D. Tho. citatus q. 60. art. 2. in corpore*, si passio, & operatio tanquam effectus ad virtutem comparentur, omnem virtutem moralem aliquas habere operationes bonas, quarum est causa, seù principium, & delectationem aliquam, vel tristitiā, quæ sunt passiones ad rectas operationes consequentes, delectationem oitpirum de eo, quod est secundum ipsas virtutes, ac tristitia de contrario, vt suprà indicaui ex *Aristotele 2. Ethic. cap. 3. & D. Thom. q. 59. art. 4. ad primum*. At verò

ro.si operatio ad moralem comparetur virtutẽ veluti materia, circa quam, hoc pacto erit huius generis virtutis obiectum, quæ idcircò dicitur operatio, prout distincta à passione, quòd attingatur actibus voluntatis: obiectum autem virtutis secũdi generis passionibus moderatis, rectis, rationiq; consentaneis etiam appetitus sẽsitiui attingitur, vt rectè prosequitur *Valent. tom.2.q.4.disp.5.punct.1.*

14 Quibus in hunc modum breuiter positis, atque concessis, proprium, atq. immediatum iustitiæ generatim sumptæ obiectum, aio, esse functiones voluntatis per se informare valentes externas operationes. Materiale verò obiectum mediatum esse bona alteri ex iure aliquo debita, vel mala indebita, atq; auertenda. Obiectum formalissimum esse, tùm ipsam æqualitatem proximè consideratam in actibus voluntatis, externos informantibus cõtractus, restitutiones, satisfactiones, aliosq, similes sub statu possibili, futuro, ac præsenti, vel secundum se, per ordinem tamen ad bona alteri ex iure debita; tùm eamdem consideratam in ipsis ma-
15 terijs. Obiectum autem *cui* remotum esse hominem, cui debentur, vel respectu cuius iustitia seruanda est. Proximum autem est titulus, seù ius; ob quod aliquod eidẽ debetur. Quod quidẽ potest etiam dici ius formale mensurans, collatum cum æqualitate siuè actuum, siuè rerum, quæ nuncupari poterat etiam mensuratũ. Etenim opus iustum vtrumq; complectens, ideò iustum est, quòd conformatur iuri, quod alicui est circa rem aduersus aliquem, vt circa vitam, ne à te lædatur, & quidem siuè ex rerum natura competens, siuè per ordinationem humanam, quale ius est positiuum de emendis rebus pretio taxato, quod tùm ad rem ipsam, tùm ad vẽditorem refertur, quod vberiùs *lib.7.disp.3.c.1.* declarabimus.

CAPVT TERTIVM.

De iure, & obiecto iustitiæ purè commutatiuę, ac distributiuæ.

S V M M A.

Æqualitas altera rei ad rem, & arithmetica. altera proportionis ad proportionem, & geometrica, n.1.

Consensu DD. æqualitas arithmetica est obiectum purè commutatiuæ iustitiæ, geometrica verò distributiuæ, n.2.

Nulla æqualitas ad iustitiam spectat, ni ex aliquo iure, n 3.

Hoc autem ius, vel est ad rem, vel in re. n.4.

Præter hæc duo iura ad rem, & in re tertium assignari potest, quod ad hæc reducitur, n.5.

Quod ius habent artifices, vt locentur, quod milites, vt ad stipendium vocentur, quod operarij ad laborem, &c. n.6.

ACturus sequenti disputatione de obiecto, ac iustitia commutatiuæ, ac distributiuæ participe, in quam, vt ad scopum hactenus dicta tendunt, in presẽtia per paucis obiectum omnium ferè Doctorũ votis assignatum exponimus.

1 AEqualitatem *disp.1.cap.1.nu.2.declaratam, & superiori cap.num.16.* assertam obiectum formale iustitiæ in communi, præsertim *Aristotelis, ac D.Thom.* sententia supra laudatorum duplicis esse rationis, compertum habeo: alteram rei ad rem, vt pretij ad merces, solutionis ad debitum, dictam arithmeticam, quippè quæ, vt vulgaris quantitatem propriè spectat, numeris discretam, nam à *ριθμητικὴ* latinè ars dicitur numerandi. Alteram proportionis ad proportionem, dictam geometricam, metaphora ducta à *γεωμετρία*, mensuratio, quæ est terræ, & continentis per quamdam proportionem, quam *loco supra citato disp.1.n.1.* expendimus.

2 Prætereà dicendum consensu DD. vt *loco citato num.4.* tradidimus primam æqualitatem obiectum esse iustitiæ commutatiuæ: secundam distributiuæ, juxtà ea, quæ *sequenti disput.cap.1.* explicariùs dicemus.

3 Deinde, cum obiectum *cui* proximum, seù ratio, ob quam competat alicui aliquid, sit ius, seù potestas, aut facultas legitima, nostram juxtà doctrinam huius *disputationis cap.1.num.2.* Hinc est, vt nulla æqualitas spectare possit ad iustitiam quæcumq; illa sit ex aliquo iure: nam vbi non intercedit ius, neq. debitum, neq. iniuria esse poterit. & consequenter, neq. iustitia, vt optimè post antiquiores notarunt *Vasquez in opusc. de beneficijs cap.2.§.3. num.47. Lessius de iustit. & iure lib.1. cap.1. dub.1. num.7. & lib.2. cap.32.sect.5.cap.32.dub.1.num.2.* quod à nobis infra magis illustrabitur.

4 Hoc autem ius, vt eius omittam diuisionem ex parte principij petitam, omnium diuiditur calculis per ordinem ad terminum, in ius ad rẽ, & ius in re. Ius ad rem dicitur, quod actionem non tribuit in rem, sed tantum in personam: vti se habet, quod alicui competit per aliquos contractus, ante rei traditionem; ad quod, vt probè *Lessius de iustit. & iure cap.2.dub.2.num.10.* reuocari potest illud, quod electo postulato, vel præsentato est ad beneficium ante acceptionẽ, & confirmationem, vel saltem post consensum, & acceptionem ante confirmationem, de quo *lib.7.dip.1.cap.8.* Ius autem in re est, quod realẽ tribuit actionem, remque deuinctam habet, quæ per varios comparatur contractus, sequuta rei traditione, & per collationem beneficij, sequuta acceptatione, & confirmatione, reliquisq. requisitis.

5 Præter hoc autem ius, aliud, quod reductiuè (ni velimus tertium assignare membrum) ad primum ius ad rem reuocari potest, adumbratumque à nobis est *cap.1.num.2.* exponentibus potestatem actiuam suis vtendi rebus, passiuã, & restitutiuam, situmq. est in qualitatibus re-
6 quisitis ad obeunda nonnulla munera. Sic ius videntur habere artifices idonei ad opera sua locanda: Duces, vel milites, vt militiæ nomen dent, & quamuis in rigore ex hoc iure non di-

catur

catur aliquid propriè debitum, negari tamen minimè potest aliquo pacto illud idem, ei deberi. Quamobrem optimè *Molina tract. 2. de iustitia, & iure disp. 727. num. 1. & disp. 1. eiusdem tractatus*, docuit hoc ius in facultate positum esse ad aliquid, cui si contra fiat, iniuritur personæ illud habenti iniuria. Hoc pacto dicimus vnicuiq; ius esse suis vtendi rebus proprijs, comedendi suum cibum, aliaq; præstandi *loco modò citato* relata, quibus addo ius etiam petendi eleemosinas, ius venandi, piscandi in locis ritè non prohibitis, &c

DISPVTATIO TERTIA.

De obiecto iustitiæ commutatiuæ, ac distributiuæ simul, earumque habitu.

QVæstio, de qua tam variæ sunt doctissimorum hominum sententię *prima disput.* reiectæ, cui supra etiam multa præmisimus, vltimam pro veritate à nobis manum exoptat; quod præstabimus primum quærentes, num peculiare sit assignare ius, neq. puram arithmeticam, neq; puram geometricam, sed vtriusque participem respiciens æqualitatem; deindè, num hoc ius esse possit alicuius iustitiæ obiectum; demùm quisnam erit habitus ad hoc obiectum tendens.

CAPVT PRIMVM.

An præter ius, quod est obiectum purè commutatiuæ, ac distributiuæ aliud detur.

S V M M A.

Præter arithmeticam, & geometricam datur vtriusq. particeps æqualitatis, nu. 1.

Quæ æqualitas, quodue ius ad puram spectat commutatiuam, quæ, qualeq. ius ad puram distributiuam, n. 2.

Ius, quod respicit puram distributiuam non est partiũ ad bona totius, sed vt potiùs asciscãtur in partes huius totius, n. 3.

Præter hæc iura est aliud non remotum, sed proximum ex efficaci alicuius voluntate, quod neq. est purè geometricæ æqualitatis, neq. purè arithmeticæ, n. 4. 8. 9. 10. 11. 12.

Ius, quod est Ciuibus ad bona Reipublicæ, neque purè est æqualitatis arithmeticæ, neque geometricę, sed vtriusq. est particeps, num. 5. 15. & 16.

Ciues, qui pro Republica laborarunt, vel fortitèr fecere ius habent ad eius bona, vtriusq. etiam particeps æqualitatis, idemq; est de iure militũ, qui strenuè bellarunt ad spolia, num. 12. 13. 15. & 17.

Æqualitas arithmeticæ, & geometricæ particeps etiam est, quæ spectatur à tribus contractum ineuntibus societatis, quorum quantitas vnius duplo per proportionem accedit ad aliã alterius. n. 7. & 20.

Cùm restitutio facienda sit, à quo integra haberi non potest, ni seruata proportione maioris, vel minoris debiti æqualis secundum cætera, æqualitas seruanda est, nec purè geometrica, nec purè arithmetica, n. 8. 21. & 22.

Sotus vult peccare mortalitèr, ad restitutionem tamen non teneri, non eligentes digniores ad cathedras, n. 9.

Auctoris sententia contraria, n. 10.

Ad quem finem cathedræ, præbendæ, collegiaque fundata sint, ibidem.

Primariò vt Cathedris, atq. Collegijs consulant Electores; secundariò, vt scholasticis, digniores tenentur eligere DD. vel Scholasticos prima occupantes loca collegiorum, n. 11.

Legatum diuidendum inter pauperes, ni eis diuidatur, fit contra vtramque iustitiam, atque obligatio resultat restitutionis, num. 12. & 13.

Idque verum etiam est, si iudicio commissa res sit hæredis, ibid.

Milites ex efficaci decreto antecedenti, vt eligantur ad prima stipendia, ius ad electionem habẽt, spectans ad commutatiuam, & distributiuam iustitiam, n. 13.

Ius multorum, quibus res diuidenda efficaciter destinata est, quale sit, ac quale peccatum OEconomi, eiusq. cuius talem voluntatem efficacem donatoris, testatoris, vel alterius dantis interest adimplere, neq. adimplet, n. 14.

Ius rigorosum ex coniunctione, cum altero minus rigoroso, nil detrimenti subit ibidem.

Bona Reipublicæ, quando sint etiam Ciuium, num. 15.

Discrimen inter partitionem factam eis, qui partes actu Reipublicæ sunt, & eis, qui actu non sunt partes, n. 16.

Trifariam iniquus distributor potest iniustitiam committere contra Ciues, vel milites, qui fortiter in bello fecere, n. 17.

Quo tenentur iure Reges, aliiq; Duces ad spolia militibus diuidenda, n. 18.

Quomodo debetur, vel stipendium pro labore, vel

merces

merces pro præmio ciui pro Republica laboranti, nu. 19.

Ius cui inest ratio arithmetica, & geometrica, nu. 20. 21. & 22.

1 SIT prima assertio, nonnunquam æqualitas arithmetica est pura, mera etiam; ac sincera geometrica: sæpè verò hæ æqualitates non modo inter se necessariò connexæ sunt, verum etiam inadæquatè, ità permixtę, vt ad vnam indiuisibilem, certamq. concurrant totalem componêdam. Hinc etiam ius, ob quod hæc æqualitas debita est, obiectumq. iustitiæ, aliud est purum rei ad rem, atq; arithmeticum: aliud purum] proportionis, & geometricum, partim arithmeticum inadæquatè vtriusq. particeps rationis, quæ prima fronte viderur noua exemplis. Hæc mea de re difficili est sententia, prius illustranda, posteà firmanda ratione.

Puram itaq. arithmeticam æqualitatem operosum non est assignare, vt cùm debeam creditori centum tantumdem mihi soluendum, vt arithmeticè illi satisfaciam, secundum eiusdem ius rigorosum, vel in re, vel ad rem: geometricã verò puram eam dixerim, quæ quin rigorosè, ac formaliter, quædam debeantur nonnullis, feruâest, inter quos res est diuidenda, vel eis absolutè danda. Hanc æqualitatem nonnullorum collatio beneficiorum ecclesiasticorum, vt infrà, sibi vendicat, quam sectatur ius, *superiori disputatione cap. 1. num. 5.* à nobis explicatum, quod quamuis non rigorosum, neq. formale, proximumq. sit, virtuale tamen minus rigorosum, ac lato quidem modo esse tale negari minimè potest, vt etiam infrà declarabimus.

3 Neque est partium ad bona totius ius modò descriptum, sed potiùs, vt in partes, atq. in mêbra ascisçantur huius corporis, totiusq. Reipublicæ, qui quidem in duplici sunt differentia: alijs enim nullum est ius, quàm hoc iam declaratum, remorum, in proprijs conditionibus, &

4 qualitatibus fundatum. Alijs præter hoc aliud est promanans, vel ex lege, vel ex voluntate antecedenti personæ mandantis, vel statutum côdentis, vel contractum ineuntis de distributione taliter facienda inter personas hisce donis dotatas. Primò modo faber se habet lignarius v.g. bonus, vel optimus, vt eligatur ad opus faciendum præ cęteris: secundo modo se habent Magistri, Doctoresq. ad Cathedras ex instituto Academiæ institutas, dandasq. dignioribus, & nonnulli probè sapientes, digniores q; ad quam plura ecclesiastica beneficia, vt infrà: pauperioresq. quibus debentur centum ex legato distribuendo v.g. inter pauperes huius Pareciæ. Primo etiam modo se habent iuuenes, antequam absolutè certum adscribantur in exercitum: Secundo iuuenes in militiam cooprandi posita Republicæ lege, qua sanciretur, vt non excedentes decimum septimum annũ sanitate pollentes, nô grauati aere alieno, ad labores assuetia, arma tractare sciêtes, nomen darent militię. Et sanè primum ius, primaq. æqualitas ad purã pertinet distributiuam, secunda ad mixtam, de qua mox dicam.

Non modò, quod paulò antè explicaui ius, vtrinsq; rationis videtur particeps esse, atque inadæquatè spectare ad geometricum, & inadæquatè pariter ad arithmeticum, vt infrà probabimus, sed mea quidê sententia, alia prętere à sunt huiusmodi iura, quæ negari minimè possunt; quod si negêtur nomine tenus id fit, à quibus re vera tamen vi tandem veritatis impulsis admittuntur.

5 In modum primum illud affero, quod per se ciues habêt, vt partes sunt Reipublicæ ad eiusmodi suis peperint bona, quæ illis diuidêda sunt.

6 Aliud quod tertium sit in ordine (vltimo côputato nu. 4.) quod in bona Reipublicæ ciuibus est, qui pro Patria laborarunt, habita ratione, ad maiora, vel minora singulorum merita, in dicto labore fundata, ità vt quatuor reperiantur illi termini à proportione geometrica requisiti, et si bona inter Achillem, & Aiacem diuidenda sunt, ea seruetur dupla proportio maior v.g. inter bona designata Achilli, & bona addicta Aiaci, quæ est inter meritũ, atq. æstimationê Achillis, & merita, atq. æstimationem Aiacis, vt si sex diuidêdi essent agri, quatuor dentur Achilli, & duo Aiaci, q. Achillis meritum duplo sit maius, quàm meritũ Aiacis. Eadem pœnè ratione militibus vnius exercitus, cuius actu partes, ac mêbra sunt, ius est ad spolia bello comparata.

7 Accedit quartũ huiusmodi iuris, atq. æqualitatis tùm geometricæ, tùm arithmeticę exemplum sint tres, qui societatis v.g. ineant contractum, omnibusq. côpulatis, vnius capitale, duplo capitale alterius è reliquis duobus excedat, atq. huius capitale, quod minus est, ac Primi capitale, duplo etiam sit maius capitale Tertij: his .n. omnibus, neq. ius simpliciter est ad lucrum, neq. quomodolibet seruâda est inter hos æqualitas, sed seruata geometrica proportione, & sicut ius est Primo ad lucri portionem duplo maiorê, quã portio debita Tertio; sic etiam ad æqualitatem hæc maior, vel minor quãtitas ad proportionem geometricam seruanda sit.

8 Quintum addo, quod videre est in restitutione facienda ab eo, qui potens non est integrè restituere, sed seruata proportione, solutionem minuit: cui enim debebat centum, reddit quinquaginta, & cui quinquaginta debebat, reddit vigintiquinque, quando creditor maioris summæ impossibilitate supposita integræ solutionis, non ad eam integram, neq. ad maiorem, quã ad dimidiam eius partem ius habebat, neq. ad hanc nisi seruata proportione diminutionis solutionis faciendæ alteri creditori, cui tametsi minor debetur summa; æquale tamen penès cętera est ius, ac est primo creditori, ac proindè ad illa viginti quinque duplo minori solutione, quàm creditum, ius erat: & duplo etiam minori, quàm solutio facta primo creditori, cuius creditum duplo maius erat credito huius secundi creditoris. His autem exemplis illustrata nostra doctrina, nunc rationibus per eadem singula comprobata, confirmanda est. Et quidem habere ius, illos, quibus aliena voluntate, lege, decreto, destinatione, vel alia simili ratione aliquod destinatũ est, meridiana est sanè luce clarius, quod efficax voluntas alterius, dominium habentis rei dandæ, vel diuidêdæ, vti valet, ius, tribuit

tribuit eis, quibus danda, vel diuidenda erat: patetque ex definitione iuris, ex quo quidpiam alicui debetur, vti *disput.2.cap.1.* dictum est, quod licèt perfectum non sit, at maximè ad ius ad rem, est accedens, idq. primo de iure eligendorum ad præbendas Collegiorum, atq. ad cathedras constat.

9 Esto *Sotus de iustit.lib.4.q.6.art.3. ad sextum argumentum post coll.2.* sentiat, eligentes dignũ, prætermisso digniori, peccare quidem mortaliter contra iustitiam distributiuam, non tamen ad restitutionem teneri, neq. vniuersitati, cui dant, quod de rigore iustitiæ commutatiuæ debetur, neque digniori prętermisso, cui non erat ius; si autem eligant indignum, Vniuersitati, seu academiæ teneri sanè restituere; ea nimirum ratione, quod academiæ stipendia instituta minimè sint in fauorem personarum eligendarum, sed ad bonũ vniuersitatis ipsius, siuè Academię, cui officiunt eligentes indignum: sicut Rex, qui non preficit dignum ministrum Reipublicæ nihil digno debet pretermisso, sed Reipublicę.

10 Ego tamen arbitror primariò, tanquam finem intendisse bonum Academię fundatores Collegiorum, Prębendarum, & Cathedrarum, earumque stipendiorum, atq. emolumentorum; secundariò autem, vti necessarium medium ad hunc consequendum finem, cum eo moraliter connexum, huiusmodi bona destinasse dignioribus, atque aptioribus, non modò in laborum prętnia, quibus iuuenum intenderentur animi ad exantlandos studiorum labores, sudoremq. studiorum scholasticę disciplinę, verum vt hoc medio sapientiores sibi compararent DD. atq. vt ad Cathedras pariter ob hęc bona, ex iustitia distribuenda dignioribus, digniores tamen eligerentur magistri, ad maiorem studentium, ac scholasticorum vtilitatem.

11 Quamobrem licet Electores primariò hanc debeant electionem Academię, cuius bono tenentur consulere, debent tamen & scholasticis, quibus propria industria, ac labore factis idoneis prima, secunda, ac tertia pręmia Collegiorum addicta sunt: debent, & viris, qui hac spe diuturno sudore non vulgarem sibi compararunt scientiam, vt ad cathedras eligerentur, quę ex efficaci Fundatorum intentione illis doctioribus destinatę sunt: postquam destinatione ex remoto, ac virtuale, quod solum habebant iure, vt *num.3.* dictum est, gradum faciunt ad verum, ac formale resultans ex efficaci Institutorum voluntate, quod cum de beneficijs ecclesiasticis infrà disseremus *disp.4.cap.præsertim 5.* clariùs constabit. Nec discrepat *Vasq. de benef. cap.2 §.3.dub.2.n.62.*

12 Pretereà de iure, quod ex legato alicui competit habetur in *l.legatum est, ff. de legat.1.& 2.* si non voluntati simpliciter, sed hęredis iudicio, vel alterius Tertij, persona eligenda committatur, tenebitur hęres digniorem eligere in eo genere, quod à testatore prescriptum est, quemadmodum colligitur ex *l.cum quidam, ff.de leg.2* Sic si esset diuidenda pecunia inter pauperiores pareciç ex legato, pauperiores quidem eligendi essent ab hęrede. Quicquid in cõtrarium dixerit *Corduba* apud *Vasquez mox citandum,* à quo non modo in hoc casu hęc doctrina censetur vera, verum etiam quando electio pauperum in iudicium, atque arbitrium patroni, vel alterius committeretur, tunc enim cum ei tanquam Iudici res commendetur, nè hic acceptor sit personarum, dignioribus in illo genere, ac proinde in casu dicto, pauperioribus ea debet bona diuidere, & ni faciat illis restituere tenebitur; quòd eius voluntati non absolutè res commissa sit, sed eius iudicio, prudentique consilio; secus si pauperibus distribuendum esset legatum commissum penès liberam patronorum, vel hęredis voluntatem solam, quando sufficeret pauperes eligere, sic *Vasq. de benefic. cap.2. §.3. dub.17. num.122. ac de testam. cap.8. §.3, dub.2. num.47.* Quod autem de hisce dixi, dictum etiam volo de militibus è certo eligendis decreto, varias eorum conditiones expetẽte, ob idem rationis momentum.

13 Quod autem hoc ius lęsum obligationem inducat restitutionis *à Vasq. cæterisq. apud ipsum Auctoribus* scribitur, tùm de pauperibus, quibus iuxtà gradum paupertatis ex efficaci Mandantis voluntate debetur pecunia, in quo casu *Lessius lib.2.de iustit. capit.2. dub.4. num.23.* ius agnoscit strictum proprium commutatiuę iustitię: nec non ius proportionis proprium distributiuę. Neq. esse merum ęqualitatis arithmeticę, neq. purum geometricę tùm ex his, quę *superiori disp.cap.7.* diximus, probar. potest, tum quia patet hoc ius vtriusq. esse particeps, neq. enim pauperior, vel pauper ad pecuniam delegatam, vel demandatam, neque scholasticus ad prębendam primam ius habent in Collegio, nisi collato eius merito cum alterius merito; neq. Doctior ad cathedram per se, loquẽdo, nisi quatuor ad minimum assignatis proportionis geometricę terminis, atque assignato iure rigoroso, vel ad rem, vel in re resultante in illis ex antecedente destinatione, siuè Institutoris, siuè Mandantis, siuè Testatoris. Confirmatur, si septingenti aurei tribus diuidendi sint pauperibus, & vnus alio ex his sit pauperior, neq. par ius singulis erit, sed proportione seruata maioris, vel minoris paupertatis, ad maiorem, vel minorem portionem ei debitam: ideoque omniũ pauperrimo quadringenti dandi essent: pauperi vero in dupla ratione minori, ducenti, ac tertiò demum minus pauperi, centum. Hinc & arithmetica ęqualitas seruaretur, iuxtà quod probauimus ius, ex bonorum destinatione his competens pauperibus, & geometrica, iuxtà proportionem maioris, vel minoris paupertatis, ità vt sicut se haberet pauperies Titij ad gradum paupertatis Sempronij, ità se habeat portio data Titio ad portionem datam Sempronio.

14 Confirmatur secundò, quia si pro vno paupere solo facta fuisset assignatio à donatore, exequutioni mãdanda per Oeconomum, à quo nisi fieret, profectò peccaretur contra iustitiam commutatiuã, & contra ius rigorosum, quod ad illum pauperem ex donatione, vel destinatione pecunię spectabat; ergò etiam debetur ex iustitia commutatiua, quando fieret illa destinatio pluribus secundum paupertatis, vel doctrinę maioris, vel minoris proportionẽ, nã ęquale ius

sibi

sibi acquirit vnusquisq; si ipsi soli facta sit assignatio,ac si facta esset etiam alijs,neque vnum ius rigorosum fundatum in destinatione, seu donatione,seu dispositione eis,qui donare poterat,officit iuri fundato in proportione,atque æqualitate dignitatis collata cum alia aliorum; ex quibus inadæquatè consideratis iuribus,vnū resultat, quod æquè ad vtrumq; spectat, Has autem rationes per se,non autem per accidens in his iuribus connecti,vbi reliqua, quæ adduximus,probaueritnus exēpla,demonstrabimus.

15 Venio ad secundum, quod attuli exemplum ciuium,qui quidem,vt partes Reipublicæ, ac Ciuitatis ius habent in illa bona, quæ supererint.Etenim ea,vt probè aduertit *Sotus de iust. & iure dub.5.q.5.art.1.in argum.2. 1.concl. nec non Molina de iust.tract.1.disp.12. num.3.* cum sint Totius,sunt etiam partium,namRespublica,&Ciuitas,aliud non est,quàm collectio suorum ciuium : ergò eius bona sunt partium,aut ciuium etiam, in communi tamen possessa, ad quæ si superetint sub hac conditione, in singulos ciues prò maiori, vel minori eorum dignitate diuidenda. Quamobrem optimè *D.Thom. 2.2.quæst.61.art.2.in corpore. In distributiua inquit iustitia datur aliquid alicui priuatæ personæ in quantum id,quod est totius,est debitum parti, quod quidem tantò maius, quanto ipsa pars maiorem principalitatem habet in toto, & ideò in distributiua iustitia, tanto aliis alicui datur, quanto illa persona maiorem habet principalitatem in cōmunitate*. Quo quid clarius ad nostrā firmandam sententiam scribi poterat ? Etenim S.Doctor bona totius esse partibus debita primò pronunciat, idq; non quomodolibet, sed maiorem penes dignitatem,quam singulæ partes habent in toto. Hinc debitum hoc arguere ius indicat, ob quod debeatur parti bonorum communium portio,& quidem ad arithmeticā spectans æqualitatem,& esse hoc ipsum maius, vel minus prò maiori, vel minori principalitate in toto,significat proculdubio geometricam proportionem.

16 Verùm longè dispar est discrimen inter horum bonorum partitionem faciendam partibus huius totius, atq; inter alios habendam, qui non sunt actu partes ; nàm partes ius profectò habent ad illam diuisionem, contra quòd si fecerit iniquus distributor, & peccat contra iustitiam commutatiuam , *Auctore Nauarr. summa cap.17. num.72.* iuxtà communem sentētiam & tenetur restituere ; secus se res habet in distributione aliorum bonorum alijs faciendā,qui non sunt actu partes, vt in diuisionē,vel collatione nonnullorum beneficiorum , vt suo loco dicemus;magna enim,& palpabilis quidē est differentia inter ius verum, formale, proximumq; partium totam componentium Rempublicam ad eius bona , atq; aliorum, qui partes actu minimè sunt,sed ad summum qualitates,conditiones,donaq; habent, vt in hoc corpus asciscantur , quibus potiùs ius est remotū, & virtuale,vt *num.3.* diximus, probeque post alios,indicat,*Lessius lib.2.de iust. cap.1.dub.4. num.23.*

17 Hinc euidentiùs constat, ius tertio loco relatum ciuium, non modò, vt partium consideratorum Reipublicæ, sed etiam pro eadem fortitèr agentium,secundum maiorem,vel minorem meritorum in rebus fortiter gestis qualitatem ; in quo iure non modo cernere est arithmeticam æqualitatem seruundam, verùm geometricam proportionem, vt docet etiam *Rebellus de oblig at.iust.lib.3.q.3.nu.2.* Quapropter tum in hoc casu,tùm in casu militum, qui fortitèr in bello fecerunt, trifariam meritò,ait *Azorius lib.1.iust.cap.11.q.2.* iniquus distributor iniustitiam committere potest,primò si sibi sumat,vel retineat aliquid,quod quidem diuidendum erat inter ciues,vel inter milites,secūdò si totum quidem distribuit , non tamen in ciues, & in milites , quibus erat ius èt strictum fundatum in labore,ac merito;tertiò si vni plus dederit, quàm meretur, collatione facta cum meritis aliquorum, penès geometricam proportionem.

18 Quamobrem esto placeant *Vasqu. 1.part. disput.86.cap.3.nu.11.& 12. ac Petrus Nauarr. de restitut.lib.2 cap.2.nu.11.* asserentes non alia iustitia Regem,quàm ex distributiua teneri ad spolia militibus diuidenda : verùm si ex ea lege constituet,de pacto,vel virtuali,vel formali cum militibus inito, penès maiorem, vel minorem qualitatem, dignitatemq. meritorum, spolia, cœteraq; præmia esse diuidenda, profectò, vel Rex,cui operam sub hac lege locarunt milites, vel cœteri inferiores Duces,à fortiori (cùm nō habeant supremum dominium) peccarent cōtra commutatiuam iniquè distribuendo. Quo pacto libens sequor *Duran dum in 4.distinct.46. q.1.Paludanum ibid.dist.46 q.1.art.1.* dicentes, iustitiam distributiuam in his saltem casibus ex commutatiua ortum habere.

19 Obijcies *S.Thomam 2.2 q.61.art.4.ad 2. asserentem, si alicui, qui communitati seruisset, retribueretur aliquid pro seruitio impenso, non esset hoc distributiuæ iustitiæ,sed commutatiuæ* ; ergò malè dictum, hoc in euentu obiectum intercedere iustitiæ tùm commutatiuæ , tùm distributiuæ . Respondeo casum *D. Thomæ* esse longè diuersum à nostro, quando nimirum quis ciuis operam locauisset Reipublicæ, vel inito pacto, suum exhibuisset laborem,atq. industriam; tūc enim quid mirum si iustitia intercedere dicatur commutatiua; quia tunc neque vt ciuis, & pars se habet priuatus ille , neq; communitas, vt Respublica,& totum:quapropter vt sic non ordinatur ad partes per iustitiam distributiuā. At verò noster casus non ità se habet, sed tunc euenit,cùm præmia ex bonis cōmunibus distribuenda sunt ciuibus,qui Rempublicam probè gesserint,vel in bello, vel ad facem coniurationis extinguendam desudauerint, & quidem militibus, seruata proportione meritorum , ac labotum , vt si signifero signiferum inimicum trucidanti,dentur 200.tribuno militum,tribunum hostem, vnamque cohortem fuganti , vel perimenti deniur quadrigenti:quando seruari etiam vna cum commutatiua geometricā proportionem , inter quatuor terminos , non est, qui non videat,uam vt probè subiungit *Diuus Thomas citatus , In distributiua iustitia attenditur*

tur ad id, quod alias accipit secundum modum utriusq. personæ, vt in casu exposito, in quo cũ etiam attendatur quantitas, quam quis accipit, composita quantitati meritorum, nõ obiectum modò est distributiuæ, sed etiam commutatiuæ, qua commutatiua igitur, merita considerat secundum equalitatem rei, & mercedis, quã distributiua verò secundum æqualitatem proportionum inter personas, & merita.

30. Præterea quarti exempli ius, cui inest ratio arithmetica, & geometrica, vel ex ipsismet terminis patet; cum numeri ad numerum, & lucri, & capitalis seruanda sit æqualitas, nec nõ proportionis maioris, vel minoris quantitatis, & summæ principalis, seu capitalis, & lucri vnius cuiusq. contrahentis, quam equalitatẽ vtriusq. rationis participem meritò cognouit *Molina de iust. & iure tract. 1. disp. 12. nu. 4.* tametsi doceat eas in vno iure per accidens cõnexas esse, quod mox reijciemus.

31 In iure demùm, quinto exemplo, declarato docet *Vasq. 1. p. tom. 1. disp. 86. c. 3. n. 18.* ex equo vtramq. rationem reperiri tàm numeri ad numerum, quàm proportionis ad proportionem; etenim si Titio, cui Sempronius centum debebat, reddit 50. Caio autem, cui debebat 50. restituit 25. seruat in primis arithmeticam æqualitatem; reddit enim viginti quinque Caio, & 50. Titio, quæ re vera debebat, etiam si pluriũ debitor eiusdem sit, quod non officit; ergo seruatur hic arithmetica æqualitas, quæ alioquin haberi non potest: seruat deindè geometricam æqualitatem, quòd eadem proportione debitor solutionem minuit, qua debita se excedunt; ergò & habetur proportio distributiuæ, & etiã commutatiuæ: singuliq. consequenter creditores impossibilitate debitoris supposita, ad integram solutionem ius non habent; neque ad illã quantitatẽ absolutè, atq; putè arithmeticè consideratã, sed seruata geometrica proportione, nam vti se habet debitum vnius ad alterius debitũ, sic se habeat vnius solutio ad solutionem alterius.

32 Quod autem *Soarius in opusc. disput. de iustit. sect. 3. nu. 6.* hoc quidem exemplum perpendens, ait resultare quidem geometricam proportionem, quæ negari minimè potest, verùm nõ esse per se intentam, sed accidentario coniunctam cum arithmetica, falsum videtur; nam ab eo quætam, quid sibi velit per *se intentam*; si enim sumat ex parte actus voluntatis testituentis, eiusdemq. obiecti formalis, hoc falsum est: siquidem vt suo loco infra videbimus, siuè hoc ex motiuo, siuè ex illo serues æqualitatem, iustitiam sanè seruabis, & si nõ iustè, nisi ex eius egetis motiuo. Quod si ex parte obiecti materialis, quasi ratio geometrica aduenire per accidens, hoc in euentu censeatur arithmeticæ; hæc coincidit cum aliorum Auctorum solutione, quam mox reijciemus.

Dices ex *Soario* hoc in euentu, vel solam cõmutatiuã iustitiã obligare, vel actum esse cõcedendũ, qui à duabus eliciatur virtutibus, quod est absurdum. Verùm primum illatum à *Soario*, negamus. Vnum autem, & eumdem actum, vltrò nõ à duabus asserimus virtutibus adæquatis promanare, sed ab vno indiuisibili habitu inadæquatè vtriusq. virtutis rationem includente.

Instabis *ex eodem Auctore*, qui duobus creditoribus, iisdem concurrentibus circumstantijs centum deberet; singulis quinquaginta, nec alios quam quinquaginta possideret restituendos, si vni triginta, vel viginti quinque daret, alteri verò viginti tantum, quinque sibi retentis eodem sanè peccato contra commutatiuam peccaret iustitiam, neq; teneretur, qui triginta recepit, vel viginti quinque illos restituere, ergo, &c.

Respondeo vnicum quidem peccatum cõmittere, qui æqualitatem, tùm arithmeticam, tùm geometricam non seruaret, neq. contra commutatiuam solum, sed contra habitum vtriusq. iustitiæ participem, qui plusquam hic, & nunc ei debitum erat, accepit in damnum alterius ni bona excusaretur fide, vel ignorantia inuincibili, & non modo ex mala detentione, verum etiam ex iniqua acceptione peccaret, ac teneretur restituere, nàm licet absolotè illa quinque ei debita essent, non tamen sub his circumstantijs, quando æquale alteri erat ius, ac illi, cui non poterat derogari.

CAPVT SECVNDVM.

Reijciuntur solutiones, obiectionesq. contrariæ.

SVMMA.

Duplex aduersariorum solutio, quam argumentis factis adhibent, nu. 1.

Ex rebus diuersorum prædicamentorum componitur vnum per accidens, n. 2.

Vnum per accidens fit ex re completa, atq. altera ei aduenientе, n. 3.

Auctores contrarij, cùm æqualitas, vel geometrica, arithmetica, vel hæc illi adiungatur, dicunt per accidens aduenire, vnumq; constituere per accidens, n. 4.

Quod alteri adaenit si trahatur ad eiusdem esse aliquo pacto accidentaliter non aduenit, nu. 5.

Æqualitas geometrica, & arithmetica, cùm adæquatæ sint, singulas constituunt species, nu. 6.

Possunt æqualitas geometrica, & arithmetica aliquando veluti differentiæ vltimæ sumi, aliquando, vt subalternæ: primo modo singulas constituunt species, secundo vtraq. vnam tantùm speciẽ vtriusque inadæquatè participem, nu. 7.

In vna, & eadem æqualitate, quando connectantur, & distinguũtur geometrica, atq. arithmetica, n. 7. & 8.

Reijcitur secunda Contrariorum solutio, asserens vnam rationem æqualitatis arithmeticæ aduenire

uenire in casibus à nobis relatis, alteri geometricæ secundariò, n.9.& 10,

Ciuis non habet ius ad quatuor, nisi collata eius conditione cum alio ius habente ad duo, num. 10.

Nonnulli actus voluntatis non à iustitia modo distributiua,& commutatiua manant tamquam effectus, sed eiusdem etiam sunt obiectum, nu. 11.

1 HIs nostris rationum momentis bifariam ex varijs Auctoribus responderi potest. Primò per accidens alteram ex his rationibus aduenire alteri, ac potiùs veluti circumstantiam, quæ ab eadem virtute respicitur. Deindè secundariò,& non æquè primariò q exposuimus ius arithmeticam,& geometricam sibi vendicare equalitatem.

2 Verùm enim verò has duas formalitates in vno,atque eodem iure esse per se, & nō per accidens simul connexas,atq; vnum,idemq; componere ius,quod inadæquatè arithmeticum sit, hinc est æqualitatem respiciens arithmeticam, & geometricam .i. tendens ad proportionem geometricam,compertum quidem habeo.Nam vt entis per accidens tritas apud Philosophos omittam acceptiones: Ad rem nostram,tametsi ea per accidens esse non negauerim,quæ ex rebus distinctis,diuersorumq; prędicamentorum, neq. ex potentia substantiali, & proprio actu constant, vt ex *Aristotele deducitur 7. metaphysices text. 43. & 8. text. 15. & 2.lib. de anima textu 7.* Esseq. etiam illud per accidens vnum
3 dixerim,quod constatur ex vno ente completo, atq; altero ei, vt sic aduenientе, non modò diuersorū si fuerint prædicamentorū, verum ēt si ad idem spectauerint,& fuerint diuersi generis,
4 & speciei. Quo maximè pacto citati videntur Auctores loqui, cū æqualitas arithmetica species sit diuersa à geometrica,itaut si altera alteri adueniat,adueniens respectu alterius accidētaria sit, cū qua supposita iā cōpleta in suo esse vnum per accidens componat. Hæc inquam esto veluti vera facilè concesserim; à propria tamen non dimoueor sententia,quam ex modò positis,& concessis maius sibi potius deriuare robur ostendam: tùm quia licet admitteremus completam esse rationem arithmeticam, siuè geometricam respectu alterius aduenientis,verum, vt doctè *D. Thomas 3.par q. 2.art.6. ad secundum* scribit, *Illud, quod aduenit post esse completum, accidentaliter aduenit, nisi trahatur in communionem illius esse completi.* Cùm igitur alterutra ex his rationibus, quæ alteri aduenit in communionem trahatur vnius siuè æqualitatis,siuè iuris completi, atq. cōflati ex vtriusq. ratione,hinc est,vt accidentalitèr nō adueniat, sic exemplo,vt vtar *D.Thomæ in Resurrectione corpus adueniet animæ præexistenti, non tamen accidentaliter, quia ad idem esse assumetur, vt scilicet corpus habeat esse vitale per animam.* Sic etiam ius, vel æqualitas arithmetica per alterā aduenientem geometricæ rationis erit parti-
6 ceps,vel è cōtra: tùm quia differentiæ arithmeticæ,ac geometricæ æqualitatis, quando adæquatæ sunt, censentur quidem esse essentiales proprias, ac totales constituentes species: at verò,quando inadæquatæ sunt ad vnam æqualitatem relatæ, partialiter ad vnam instituendā possunt se habere. Neq. obstat aliquando has differentias tanquam vltimas, vltimò suas con-
7 stituentes species æqualitatis sumi, cùm nonnunquam,vt subalternæ esse, & facilè concipi possint, quando nimirum ita ratio numeri ad numerum se habet, vt in aliqua æqualitate, neque consistat, neque possit consistere, ut secum fit, & concipiatur proportio geometrica talis quantitatis comparatæ cum alterius quantitate. Quamobrem sumptæ, & consideratæ primo modo,essentialitèr distinctas cōponunt species æqualitatis: at secundo modo spectatę vnam statuunt tertiam speciem, quæ neq. adæquatè geometrica, neq. arithmetica, sed vtriusq. particeps est rationis, quæ quidem essentialitèr differt ab æqualitate adæquatè arithmetica,atq. adæquatè geometrica; Itaque ratio, siuè geometrica, siuè arithmetica ab inferioribus tùm adæquatè, tùm inadæquatè huius conditionis abstracta, & præcisa contrahi poterit, tùm ad adæquatè arithmeticum, vel geometricum, quarum species vltimò constituet; tùm ad inadæquatè arithmeticum, atque inadæquatè geometricum,& alteram determinabit speciem essentialitèr à primis distinctam. Hæc ratiocinatio cōfirmatur ex his,quæ in Logicis de obiecto,& habitu Logices, atq. in methaphysicis de differentia obiectorum, atque actus practici, & speculatiui, & in tractatu de anima,de potentia simul practica, & speculatiua docui,quorum omnium eadem est ratio,quā *sequenti cap.* de habitu agentes iustitiæ tùm commutatiuæ, tùm distributiuæ iterum agitabimus. Ex quibus; quas agnoscunt Auctores, atq. vltrò concedunt rationes arithmeticam,& geometricam in vna, & eadem æqualitate, vel in vno,& eodem iure coniunctas accidentarias nō esse, respectu illius facilè constat, sed forma-
8 litates à parte rei, mea quidem sententia, inter se distinctas,quæ licet cùm sunt adæquatæ realiter etiam inter se distinguuntur, diuersasque æqualitates, siuè iura realitèr etiam distincta constituunt, secus tamen quando sunt inadæquatæ, & secundum distinctionem formalem à parte rei, vel penès aliorum philosophantium opinionem per rationem cum fundamento in re distinctæ in eadem reali æqualitate, vel iure secundum suum esse morale,reperiuntur.

9 Quod autem altera ex his rationibus secundariò respectu alterius se habere à reliquis Auctoribus dicatur, facere tantùm potest, vt vna ex his æqualitatibus,ac iuribus magis rationem participet arithmeticam,quàm geometricam, vel è contra; non secus ac in locis allegatis Philosophiæ diximus,vnum obiectum magis posse; practicum esse, quàm speculatiuum, & consequentèr vnam scientiam magis practicam, quā speculatiuam. vt de medicina videtur sentire *D.Thomas in Boetium de Trinitate, quæst. de diuisione scentiarum art.1.* ac de Philosophia morali nonnulli etiam opinantur, & Logicam magis speculatiuam esse sentit *Soarius tom.1. metaphy-*

taphysices disp.44.sectione vlt.ad finem.cui fauet Heruaeus quodlib.1.q.3. Verum hoc minimè cõficit in vna, atq; eadem æqualitate in vno, eodemque iure non repetiri hactenus declaratas formalitates arithmeticæ, & geometricæ rationis, quas negare non videtur *Soarius in opusc. disputat. de iustitia sect 3.n.4.*

10 Deinde vt videre in singulis allatis exemplis est, neutra ratio propriè, si rectè perpendatur, in ordine ad alteram, ità secundariò se habet, vt sine ea hæc vt sic possit consistere; Et vt vno cetera comprehendam, ius ciuis ad quadringẽtos nummos aureos esse non potest, ni spectata proportione, quam hic habet ad meritum, & ius alterius, cui debentur duecenti, & sic de singulis, quorum neutrum se habet tanquam principale, neq. tanquam accessorium.

11 Demùm ex dictis manifestò sequitur à quibusdam volũtatis actibus, quam declarauimus, æqualitatem, atq. ius respici; qui quidem actus non modo efficiuntur, atq; ex se sunt effectus habitus, sed etiam eiusdem proximum obiectũ, vti dictum est *disp.2.cap.2. num.2.* qui quidem habitus, neq. est purè iustitiæ commutatiuæ, neque purè distributiuæ, sed vtriusque inadæquatè particeps, vt sequenti demonstrabimus capite.

CAPVT TERTIVM.

De habitu iustitiæ purè cõmutatiuæ, & purè distributiuæ, nec nõ vtriusq; participe.

S V M M A.

Rationis lumine, atq. firmo fundamẽto à communi DD. sententia discedere licet, n.1.
Nomine tenus à DD. consensu Auctor discrepat, nu.2.
Iustitia purè commutatiua habitus est inclinans ad solam æqualitatem arithmeticam, nu.3.
Iustitia merè distributiua habitus est voluntatem inclinans ad solam æqualitatem, iuxtà proportionem geometricam, n.4.
Præter has duas iustitiæ species, tertia datur habitus voluntatem inclinantis, tùm ad æqualitatem geometricam, tùm ad arithmeticam, nu.5.
Neq. id est contra Aristotelem, n.6.
Logica, Arithmetica, Geometria, Musica, & Medicina, habitus, & practici sunt, & speculatiui, è quibus argumentum desumi potest ad hanc à à nobis assertam iustitiam, n.7.
Doctores, qui fauent sententiæ Auctoris, n.8.
Auctoris sententia ratione probatur, n.9.
Non solum in vno eodemque habitu, sed in vno, atq; eodem actu ratio vtriusq. iustitiæ reperiri potest, n.10.
Quomodo distinguantur iustitia commutatiua, & distributiua, n.11.
Munera commutatiuæ, ac distributiuæ iustitiæ vni conuenire possunt habitu inadæquatè, ibid.
In subditis etiam hic habitus esse potest, n.12.
Num iustitia distributiua Deo sit cõcedenda, n.12. remissiuè.
Quando rationes æqualitatis arithmeticæ, & geometricæ per accidens coniunguntur, ab eodem non respiciuntur indiuisibili habitu, nu.13.
Ad æqualitatem geometricam ea reuocatur, qua res indiuisibilis digniori datur, n.14.

1 Licet si rationis lumine ductus, ac firmo nixus fundamento à reliquis discederem Auctoribus temerarius sanè non essem, imò consilio Senecæ viderer obtemperare, *de vita beata cap.1. in principio. Nihil ergo magis præstandum est, quam ne pecorum vitia sequamur, antecedentiumq. gregem pergentes, non quo eundem est, sed quo itur.* Obesso (ait Cicero *2. de philosoph.*) *Solet interdum ijs, qui discere volunt auctoritas eorum, qui se docere profitentur, desinunt enim suum iudicium adhibere; id verò solum ratum habent, quod ab eo, quem habent magistrum iudicatum vident.* Cùm ab illis abhorruerit semper animus, qui nescio quomodo errare potiùs malunt, quamq; semel adamauerunt sententiam pertinaciter defendere, quàm ingenuè quid verum sit, aut ad veritatem proximè accedat indagare.

2 Nihilò tamen minus plerũq. rebus nos conuenire in hac nostra sententia declaranda cum reliquis arbitramur Auctoribus, tametsi differentes nominibus, in quibus enodandis, quod friuolum sit, non laboramus. Et cùm mihi videar satis obiectum ostendisse vtriusq. arithmeticæ, ac geometricę æqualitatis particeps, proximũ est, vt doceam hoc ipsum de habitu:

3 Prima sit assertio Iustitia merè commutatiua est habitus voluntatem inclinans ad solã ęqualitatem arithmeticam. Hanc definitionẽ Amice Lector (nè actum agam) facili negotio elicies ex *Philosopho 5.ethic cap.1.& 2.S.Tho.2.2.q.61* atq; *alijs tùm Philosophis moralibus, tùm Theologis.* Et patet ex obiecto, quod *1.cap.num.2.* ei assignatum est, à iure rigoroso non alienum.

4 Secunda assertio. Iustitia merè distributiua habitus est inclinans voluntatem ad æqualitatem solam, & proportionem geometricam, sic apud citatos Auctores, atque ex obiecto patet *c.1.n.2.* declarato.

5 Tertia assertio. Præter has duas tertia datur species iustitiæ, qui specialis est habitus voluntatem inclinans ad æqualitatẽ partim arithmeticam, partim geometricam. Hanc assertionem vti propriam, saltem sub his terminis, agnosco, ac re vera multorum sanè fuisse Auctorum sub alijs non ambigo.

6 Neq. inficior *Aristotelem 5.ethic.cap.2.& 3.* duas assignauisse species peculiaris iustitiæ, iuxtà communem Interpretum doctrinam. Cæterùm eas totales, quas nos etiam adstruimus, indicauit Philosophus, neq. nostram tertiam negauit, quam reducere ad has possemus, quarum rationes participat. Quò circa probè ad

tem

rem *D.Thom.* 1.*par.q.1.art.4.* dixit. *Quod ex extremis constat, virtute continet extrema.* Sicut igitur licet cum *Aristotele lib.1.& 6.metaphysices,* DD adæquatam agnoscant diuisionem habitus intellectualis, siuè cognoscitiui in practicum,& speculatiuum; datur tamen, (vt *locis superioris cap.citatis* docui)habitus partim speculatiuus, partim practicus ,qui vel nouum diuisionis membrum constituit, vel vt probè *Soar. disput.44.metaphysices sect.vlt.num.* 51. sumptis practicum, & speculatiuum, veluti differentijs subalternis, & non vltimis, poterit sub diuersis proprijs rationibus ad illas duas spectare species. Sic etiam in casu nostro, *licet 5. eth. cap.2. & 3.* duas assignauerit *Philosophus* species iustitiæ; alteram distributiuæ, alteram commutatiuæ, tamen vel dicendas eas esse totales, per quam non censeri exclusam tertiam aliam speciem, partialitèr ad alterutram spectantem reductiuè, vel dicendas differentias esse non tamen vltimas,sed subalternas,sub quibus est habitus etiam, qui & est distributiuæ, & est commutatiuæ iustitiæ, & penès vnam,quam includit rationem,ad distributiuam pertinere, penès verò alteram ad commutatiuam.

7 Nòn secus, ac de aliquo habitu Logices,suo loco,philosophatus sum, quem dixi simul esse practicum, & speculatiuum, quemadmodum multi etiam arbitrantur de Geometria,Musica, & Medicina, etiam sumptis quoad indiuisibilē earum aliquem habitum,sic *Vasquez in 1. part. q.1.disput.9.cap.3.* practicam, & speculatiuam simul esse Theologiam docuit,ac solum practicum adæquatum, & speculatiuum adæquatum non posse eidem habitui conuenire; fauetque *D.Thom q.79.art.11.eiusdem primæ partis* Non erit igitur nouum, atq. contra mentem *Aristot.* hanc iustitiam vtriusq. rationis participem asserere.

8 Prætereà *quot Auctores cap.*1. allegauimus re vera,tùm æqualitatis, tùm iuris, tùm iustitiæ duas iam expensas rationes concedunt; neque eorum effugium suffragatur,quo pergebant asserere,per accidens,seù secundariò eas in vnam conuenire, quod *superiori capite* omninò præclusum est. His accedit *Vasquez de restitut. cap.11.dub.6.num.*114. qui in casu quinto loco à nobis 1.*cap.n.*21. declarato, has, quas modò dixit, agnoscit in restitutione rationes iustitiæ distributiuæ, & commutatiuæ, & si per varios videatur asserere actus,& *cap.1.num.*10. dixerit per accidens id euenire.

At clariùs nostram habet sententiam *Lessius lib.2.cap.1.dub.4.num.*23. qui quidem in primo à nobis relato exemplo *cap.1.num 4.ac probat à num.8.ac deinceps*; Interdum,ait, iustitiam distributiuam in sua functione commutatiuam includere,nempè quando fit distributio rerum, quæ stricto debentur iure,juxtà personarum cōditionem, vt si quis cētum relinquat aureos distribuendos studiosis alicuius Collegij, prò cuiusq; inopia,vel eruditione,& *lib.2.cap.32. dub. 2.ac 3.*hanc eamdem habet doctrinam, quam expressiùs *Benedictus Iustinianus in cap.2. epist. Iacobi num.*12. exarauit, Iudices asserens vitio laborantes acceptionis personarum, vna eadēq; actione, vtporè ab vno vitio manante, inadæquatè vtriq; iustitiæ opposito, contra vtramque iustitiam commutatiuam,ac distributiuam peccare. Addo *Rebellum 1.par. de oblig. iust. lib.3. q.3. nu.*1. qui cùm ex sola iustitia distributiua obligationem restituendi, vt nos etiam intrà dicemus,neget oriri,eo tamen in euentu illā concedit, quando ius distributiuæ,ius commutatiuæ adiunctum habet.

9 Demùm probatur primò nostra sententia ratione. Datur æqualitas,atq. ius, quæ neq. solū spectant ad arithmeticam rationem, neque ad proportionem solam geometricā, sed ad vtràq. vt *cap.*1. demonstratum est: igitur voluntatis actus ad illam terminatus æqualitatem, iuxtà proportionatum ius, & debitum, neq. erit solius distributiuæ iustitiæ: Secundò in vna,& eadem re has reperiri posse formalitates docuimus tùm *superiori cap.num.5. tùm cap.1.à nu.5. ac deinceps*; ergo in vna,eademq. æqualitate,ac virtute,quæ & sic distributiua,& commutatiua iustitia poterit vtraq. hæc formalitas reperiri, non secus, atq. in eodem habitu intellectus ratio practici,& speculatiui, quemadmodum dictum est.

10 Neque solum in eodem habitu iustitiæ has easdem, aio, formalitates reperiri: sed in vno, eodemq. actu immediatè ad æqualitatem, ius, debitumq. declaratum terminari, vti de vno, eodemq. Logices actu, etiam docui: & sicut inter gradum vegetabilium,sensitiuorum,purèq; intellectualium, datur quidam intellectualis, qui vtriusq. participat rationem,sensitiui videlicet, atq; intellectualis per vnicam differentiā rationalis constitutus;ità in re nostra, vnus datur actus,qui particeps est rationis commutatiuæ, ac distributiuæ; quippè qui similē sibi producit habitum. Neq. sicut intellectuale,atq; in intellectuale,quando differētię vltimæ sūt, esto sint oppositæ,eandē tamen oppositionē habent, cū sunt subalternæ: sic neq. ratio distributiuæ, & cōmutatiuæ iustitiæ sumpta, vel vt subalterna, vel vt vltima differentia, tametsi ille actus, qui est purè commutatiuæ, neq; sit, neq; esse possit purè distributiuæ, vel è contra: Tertiò, tunc opus est distincta virtute, saltem partialitèr; quando difficultas operandi est distincta, atqui nō modo difficultas est distincta in æqualitate seruanda ciuium inter se, ac Reipublicæ ciues,verùm etiam diuersa est hæc eadem Respublica ad ipsos ciues, qui sunt actu eius partes, atq; ad eos, qui non actu, sed potentia apti sunt,vt asciscantur in partes;vel ad eos, qui nō modò sunt actu partes, verùm vel benè gestis optimè meruerunt de Republica, vel proprijs qualitatibus, & conditionibus ex voluntate alterius ad aliquod munus ius habent, vel dignitatem, ac sic de singulis alijs obiectis huius iustitiæ, partim distributiuæ, partim commutatiuæ; ergò certa virtus ad hanc difficultatem superandam assignanda est, siuè ad totales reuocetur, siuè non; à quibus semper erit distincta.

11 Ex his satis cognitis conficitur primò, quod etsi iustitia purè distributiua, & purè commutatiua distinguantur inter se: primò, quod hæc priuatum hominem ad alterum priuatum ordinet:

net illa communitatem, vel eum, qui communitatē repreſentat ad priuatū: Secundò quod hæc cōmutationes reſpiciat, illa diſtributiones; Tertiò quod hæc quantitatē rei, illa conditionem, merita, dignitatemq. perſonarum: Hæc quantitatem inter datum, & acceptum, illa æqualitatem in proportione fundatam, Auctore *Ariſtotele cit. cap. 2. & 3. & D. Thoma 2. 2. q. 61. art. 1.* quos reliqui ſequuntur Auctores, nihilò tamen minus vnam, eamdemq. virtutem iuſtitiæ diſtributiuæ, commutatiuæq; rationes participātem, hæc eadem munia inadæquatè ſibi vendicare nonnunquam poſſe confirmo.

12 Conficitur ſecundò, iuſtitiam hāc inadæquatè diſtributiuam poſſe primariò non ſolum in Reipublicæ Rectoribus eſſe, vel alijs aliquo pacto cum hiſce ſimilitudinem habentibus, verum etiam, vt probè *S. Thomas 2. 2. q. 61. art. 3. ad tertium* in ſubditis approbantibus rectam diſtributionem. Vtrum autem in Deo ſit, neque breui expediri poſſet quæſtio, neque prò dignitate tractata, ad noſtrum faceret inſtitutum, de qua poſt Antiquos eruditè *Vaſqu. tùm 1. part. diſput. 86. tùm 1. 2. diſput. 213. 214. & 223. Soar. 1. tom. in 3. par. diſp. 4. & in opuſc. diſp. de iuſt. Dei ſect. 3. à num. 22. ac 3. tomo de gratia lib. 12. c. 30. Lorca diſp. 44. de gratia,* apud quos alij.

13 Conficitur tertiò, proprium non eſſe obiectū huius virtutis commutatiuæ, ac diſtributiuæ iuſtitiæ rationes has, quando merè per accidens, & ſecundariò coniungerentur in vno actu, vel vna ſolutione: nimirum, quando eodem pacto ſe haberet altera ſine altera, neq. neceſſariò vna ſibi alteram aſciſceret; ſic ſe haberet ſolutio debitoris, qui multis creditoribus ſigillatim, atq. integrè ſoluit, aliquali ſeruata debiti proportione; quæ tamen ſolutio ad meram ſpectaret commutatiuam iuſtitiam, eſtò per accidens, aliqua reſultaret proportio, quæ videretur geometrica, vt probè notauit *Vaſq. 1. part. diſput. 86. cap. 3. num. 14. & 20.* Hoc tamen non adeò certum eſt de Patrefamilias præmium dante operarijs *Matth. 20. de quo ibidem Vaſq.*

14 Duo autem ad calcem huius cap. adſcribere libet. Primùm ad geometricam æqualitatem, quam diſtributiua reſpicit iuſtitia, ſiuè pura, ſiuè non pura, illam certè reuocari, qua vna res indiuiſa digniori, vel digno conferenda eſt; hoc enim quia diuidi minimè poteſt, digniori danda eſt iuxtà ius, quod ille habet à nobis declaratū *diſput. 1 cap. vlt. nu. 17.* Secundò, quod vnaquęq. iuſtitia aliquale ius æquum, debitumq. reſpicere neceſſariò debet, quodque ſuo modo pura, diſtributiua iuſtitia ſibi etiam vendicat contra quam per iniuſtitiam iri non poteſt, niſi ius intercedat, quod ſit eis, quibus res danda eſt. Quamobrem probè *Gabriel. in 4. diſtinct. 15. q. 7. art. 1. Caietanus 2. 2. q. 63. art. 3. Vaſquez 1. part. diſp. 86. cap. 4. nu. 24. & in opuſc. de benefic. cap. 2. ſ. 3. num. 47.* acceptionem aiunt perſonarum locum non habere, quādo eius materia ex aliqua iuſtitia nulli debebatur, vt nos *diſput. 5.* proſequemur. Itaque cùm bona per diſtributiuam iuſtitiam diuidenda, ex rigoroſo iure debita eſſe non poſſint, quod à pura commutatiua ſanè reſpicitur: hinc eſt, vt aliquale ius neceſſariò ſit eis, quibus ſunt danda, vel remotum, vel virtuale, vel latum, modò, quo *primo cap.* huius diſputat. num. 1. & diſput. 2. toto cap. 2. declaratum eſt.

CAPVT QVARTVM.

Soluitur cùm Princeps argumentum, ex quo tota manauit difficultas: Tùm aliæ in contrarium obiectiones.

SVMMA.

Princeps ſoluitur argumentum circa cuius cardinem tota verſatur difficultas, n. 1.
Ariſtotelis exponitur mens, n. 2.
Licet ratio formalis iuſtitiæ diſtributiuæ formaliter non ſit commutatiuæ, imò negationem eius habeat, non tamen contrarietatem in ordine ad idem quaſi ſubiectum, vel rationem materialem habitus, n. 3.

1 Reliquum eſt, vt præcipuum ſoluamus argumentum *diſput. 1. cap. 1.* ſub initio allatum, ex quo hæc difficultas emanauit. Diſtinguenda itaque eſt maior propoſitio, & concedenda de obiectis, ac virtutibus purè ſumptis, quarum altera ab altera adæquatè, ac totalitèr differat, neganda verò de altera adæquatè, ac purè diſtributiua, vel cōmutatiua comparata cum obiecto, ac iuſtitia, quæ partim eſt diſtributiua, partim commutatiua. Minor pariter diſtinguēda, obligationemq; reſtituendi aſſerendam procedere, tùm ex iure labefactato, quod habent hi, quibus diſtribuenda ſunt bona, participante non rationem modò geometricam ad diſtributiuam ſpectantem iuſtitiam, ſed etiam arithmeticam attinentem ad commutatiuam: tùm ex lęſione iuſtitiæ, vtramq. rationem ſibi vendicantis, & diſtributiuę, & cōmutatiuæ. Neq. hinc obiectorum ſequi confuſionem, ac ſpecierum iuſtitiæ indiſtinctionem, vt ex *ſuper. cap.* liquidò conſtat.

2 Obijcies primò, *Ariſtoteles 5. eth. cap. 2.* non modo vnam ſpecie iuſtitiam diſtributiuam aſſerit, verum etiam in diſtributionibus pecuniarū, cæterarumq. rerum conſiſtere docet, qua diuidi in eos poſſunt, qui eiuſdem participes ſunt Ciuitatis: atqui nos huic iuſtitiæ duplicem aſſignamus ſpeciem, bonorumq. Reipublicæ diuiſionem ad commutatiuam potiùs iuſtitiam reuocamus; ergò contra Philoſophum ſentimus. Reſpondeo loco citato *cap. 2. & 3.* totum eſſe Ariſtotelem in aſſignando diſcrimine inter iuſtitiam, vel ſumptam pro complexione omnium virtutum, ſiuè legalem, vt alij nuncupant, atque inter iuſtitiam particularem; peculiarem conſtituentem virtutem, quam vt *ſuper. cap. num. 5.* dice-

dicebam,in totales diuisit species distributiuæ, commutatiuæq. iustitiæ per ordinem certè ad totalia,& adæquata obiecta sita in iure,atque æqualitate, vel geometrica, vel arithmetica, quòd ipsomet Auctore,diuisio, vt probè fiat, in paucissima membra facienda est, eaq; inter se opposita. Verùm ab ipso Philosopho nos minimè discedimus, hoc idem prorsus admittentes. Neq; à distributiua iustitia Reip. bona diuidi negamus,cæterum tùm alia,quæ ad huius distributionem reuocari possunt propria huius esse virtutis arbitramur, tùm etiam ad hanc eamdē virtutem referri dicimus,quamdam speciem,nō quidem totalitèr talem, neq; adæquatè, ac totalitèr commutatiuam, sed inadæquatè participem vtriusq. rationis, quarum altera in se, tametsi formaliter negationem habeat alterius, non secus, ac practica ratio negationem habet in se formalitèr speculatiuæ,verum non in ordine ad idem subiectum, idest in ordine ad eumdem actum, atque habitum voluntatis; neq; in ordine ad eamdem æqualitatem sub distincta formalitate considerata,vel ad idem ius.Neque se habent per modum contradictoriarum, hæ rationes,vt rationale, & irrationale, sed potiùs instar contrariarum, quæ tametsi acceptæ adæquatè simul eidem conuenire non possint subiecto, mutuoq; contrariarum exercent; secus tamen inadæquatè sumptæ, quando instar contrariarum physicarum qualitatum refractæ in gradibus remissis simul idem possunt informare subiectum. Quid est igitur, cur dubitandum sit,quin sint ea, quæ disputaui verissima, si ratio mecum facit, si DD. auctoritas, si exposita demum ratione cuncta probè cohærent? ad quæ plura subijcerem, ni alterius potiùs essent instituti,atq; in locis Logicæ,Phisicæ, ac Metaphysicæ disertè à me tradita.

DISPVTATIO QVARTA.

De beneficiorum Ecclesiasticorum institutione.

QVi perpenderit, neque constare posse obligationē iustitiæ ad quas disputamus, ecclesiasticas res contractam, neq; rationem electionis in Episcopum, neque ab Episcopo ad varia beneficia faciendæ,quam aptè huic inferra sit loco hæc disputatio compertum absque dubio habebit. In ea igitur primum ecclesiasticorum bonorum diuisionem: deinde institutionem beneficiorum ex illa aliquo pacto pendentem expendemus.

CAPVT PRIMVM.

Bonorum Ecclesiasticorum affertur diuisio.

SVMMA.

Ratio,cur hæc disputanda sit quæstio, n.1.
Primum bonorum Ecclesiasticorum genus,n.2.
Redarguuntur hæreses dicentium Apostolos, neq; recepisse, neq. in crastinum seruasse pecuniam, num.3.
Agrorum alienatio, quo sine habebatur olim in Ecclesia,n.4.
Reijciuntur hæreses asserentium non esse licitam Ecclesiæ bonorum possessionem, ibid.
Cap.futuram Ecclesiam 12.quęst.1 *non est Melchiadis Papæ, vt malè Sotus, & cuius sit, num.5.*
Affertur alia ratio, cur agrorum alienatio in Ecclesia fiebat infantia,n.6.
Cur tandem non alienata sint huiusmodi bona ab Ecclesia, n.7.
Secundum Ecclesiasticorum bonorum genus, ad erigenda aliquà munera, vt Cappellaniarum, & similium instituta,n.8.
Tertium genus bonorū sedibus Episcopalibus addictum,etiam ad splendorem,n.9.
Quartum bonorum genus, quotidianæ portionis, atq. oblationis,n. 10.
Quintum decimarum, n. 11.
Maiorum mos, atq. institutum vitæ communis ad Clericos postmodum tantum deinceps spectans, num. 12.
Institutum vitæ communis, cur deniq. à Clericis etiam demissum,n.13.
Quo anno diuisio bonorum facta fuerit,in quo etiā errauit Sotus, n.14.& 15.
Quando SS.Hieronymus,& Augustinus floruere, nu. 15.

1 ET Canonibus expressam, & à nonnullis suo loco laudādis Auctoribus esse declaratam Ecclesiasticorum bonorū diuisionē, non ignoro, verū tùm quia quædam clariorem videntur dilucidationē postulare,tùm quia cum ex his institutio pendeat beneficiorum,lacuna quidē esset libri,atq. operosum eam aliunde huc reuocare, amico non consulerem Lectori,si ea quæ in primis necessaria sunt ad præsentē disputationis solutionem, præ oculis hic minimè subijcerem. Ad quā adnoto quinque bonorum Ecclesiasticorum esse genera.

2 Primùm communium;initio namque nascentis Ecclesiæ *Auctore Luca in Actibus Apostolorum*

lorum 4. Omnia bona Christianis erant communia: *Neque egens quis inter illos erat, quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, uendentes afferebant pretia eorum, quæ dabant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis, prout cuiq; opus erat.* Qui quidem cœlestis mos in omnem latè patuit Ecclesiam.

3 Ex hoc autem redarguitur etiam hæresis exorta tempore *Bonifacij VIII.* Auctores agnoscens *Geraldum Sagarellum de Parma, & Dulcinum Nouarensem*, temerè asserentes, Apostolos nec recepisse, neq; in crastinum seruasse pecuniam; in quos probè *Castro lib. 2. de hæresib. ver. Apostoli hæresi 2. & nos lib. 1. disp. 2. c. 6.* egimus.

4 Neque quam diximus agrorum, domorumque alienatio eo fiebat consilio, quasi verò non liceret Ecclesijs, earumque Pastoribus huius generis bona possidere, quæ fuit hæresis (*Auctore Augustino lib. de hæresibus cap. 50*) *Vadianorum, siuè Antrhopomorfitarum*, quibus proximi accesserunt *Vualdenses, seù pauperes de Lugduno*, asserentes, Sacerdotes pauperes esse debere, sola contenti eleemosyna, & subscripsit Ecclesiasticorum omnium infensissimus hostis *Marsilius Paduanus sub Ioanne Papa XXII.* à quo damnatus fuit, vti habet *Castro lib. 6 aduersus hæreses verb. Ecclesiæ hæresi* 4. Dederunt etiam manum huic hæresi *Vuicleph*, & omnium postremus, & teterrimus *Lutherus*, contra quos tùm *Bellarminus lib. 1. de Clericis cap. 26.* tùm citatus *Castro*. Alia igitur de causa Ecclesia in Iudæa possidens bona stabilia vendidit; tùm quia [præ manibus, opus tunc erat ad substentationem pauperum Christianorum pecunia: tùm

5 ex *cap. futuram Ecclesiam 12. quæst. 1.* cuius Auctor non fuit Melchiades, vt Collectores nonnulli voluerunt, ex quibus malè *Sotus de iust. & iure lib. 10. quæst. 4. art. 3. paulo post principium*, quod constare non posset, vt aduertit *Auctor Glossæ*, quia fit in hoc cap. mentio Nicena Synodi habitæ (vt ex eadem Synodo constat) quando Melchiades obierat. Addo in hoc capite mentionem fieri de conuersione Constantini, eiusque munificentia erga Ecclesiam tempore Syluestri, qui Melchiadi suffectus est. Itaq. hoc caput integrum descriptum est (vt neq. hoc prætercam) ex quodam Codice scripto de primitiua Ecclesia, & munificentia Constantini, post acta Melchiadis, quemadmodum notatum legimus ad finem huius textus, & *cap. decreuit. dist. 88.*

6 Sed hoc minus ad rem, nunc ad institutum redeo, aliam afferens huius alienationis rationem suppeditatam à *capit. futuram Ecclesiam 12. quæst. 1. supra laudato*. Quia videlicet *futurā Ecclesiam in gentibus Apostoli prauidebant, idcirco prædia in Iudea minimè sunt adepti*.

7 Postmodum autem, vt testatur *Vrbanus cap. videntes 12. q. 1. Videntes Summi Sacerdotes, & alij, atque Leuitæ, & reliqui fideles plus vtilitatis posse conferre, si hæreditates, & agros, quos vendebant, Ecclesijs, quibus præsidebant Episcopi, traderent, eò quod ex sumptibus eorum tam præsentibus, quàm futuris temporibus plura, & elegantiora ministrare possent fidelibus communem vitam ducentibus, quam ex pretio ipsorum, cæperunt prædia, & agros, quos vendere solebant, & matricibus Ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorum viuere.*

8 Secundum bonorūm genus erat ad perpetuum aliquod statuēdum munus, functionemq. ecclesiasticam, nulla mētione facta pauperū, vel fabricæ, huiusmodi sunt, quibus postmodū erectæ sunt Cappellaniæ perpetuæ, atq. anniuersaria, quæ in Collegiatis celebrantur Ecclesijs.

9 Tertium genus bonorum, sedibus addictum est Episcopalibus; tùm ad necessitatem accendam, tùm ad maiestatem, splendoremque conferendum, quæ quidem bona, & Castra, & Vrbes, subditosque etiam seculares comprehendebant, & comprehendunt, vt indicatur *capit. nulli 12. quæst. 2. & cap. nulli ead. quæst. 5.* Instar Leuitarum, quibus olim Deus non solum consuluit solutione decimarum, sed 48. ciuitatibus cum suis suburbanis, vt eruditè prosequitur *Bellarmin. lib. 1. de Clericis, cap. 26.*

10 Quartum bonorū genus est quotidianæ portionis, atq; oblationis, vel pro sacris faciendis, vel quæ ad pedem fiunt altaris.

11 Quintum demùm decimarum, vt habetur *tit. de decimis, & cap decimas 16. q. 1. ac deinceps.*

12 Secundum, quod adnotare habeo est optimū maiorum nostrorum institutum, quo Apostolicè instructi, caritatisq; vinculo in vnum cōiuncti proprijs abdicatis bonis, communem degebant vitam ex *Act. 4.* quam temporis decursu Clerici tantum amplexi sunt, vt habetur *cap. dilectissimis, cap. videntes, cap. scimus 12. quæst. 1. alijsque textibus, atque ex Anselmo lib. 7. cap. 4. Iuon par. 3. cap. 139.* Quando Præsulibus ecclesiastica Respublica, ita commissa erat, vt bona communia prò Clericorum, Fabricæ, Pauperū, ac propria necessitate, atq; licita commoditate, vt fideles dispensatores singulis diuiderent: sicuti videre est in *cap. ex his, cap. Episcopus, cap. Præcipimus 12. q. 1. supra citata.*

13 Cæterum, vel maiori crescente Clericorum numero, atq; experientia magistra, decrescente virtute, quam homunciones, quibus scatet multitudo, maximè fugiunt, vel alijs vrgentioribus causis, communis vitæ soluere institutum decreuerunt Maiores nostri, ita vt *Augustin. cap. certe ergò 12. q. 1.* non sine animi mærore, dicat. *Certè ego sum, qui statueram, sicut nostis nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere, aut si vellet recedere à proposito, rectè illi tollerē Clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum, cæptumq. consortium. Ecce in conspectu Dei, & vestro, muto consilium, qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus, & Ecclesia sua, maneant, vbi volunt, & vbi possunt: non eis aufero Clericatū: nolo habere hypocritas, &c.* Hinc Clericis communem vitam non sectantibus consulendum erat, cùmq. bona ecclesiastica, qua decebat fidelitate, inter eos ab Episcopis iam non diuiderentur, necesse fuit, vt ab Ecclesia, Concilijs, Summisq. Pontificibus ea distribuendi ratio, aliàs indicata præscriberetur facienda, quatuor nimirū in partes, quarum vna Præsuli tribueretur, Clero alia; tertia fabricæ, ac suppellectili Ecclesiæ, quarta demū pauperibus;

14 Hanc

14 Hanc autem diuisionem, primò *factam* fuisse minimè reor anno circitèr Domini 477. vti scribit *Sotus de iust.lib.*10.*q.*4.*art.*3. tempore Augustini, & Hieronymi, *in* qua annorum computatione errauit absque dubio *Sotus* tùm ob ea, quæ subijciam de tempestate præscriptæ diui-
15 sionis, tùm quia *S. Augustinus* floruit non anno circiter 477. sed 420. cuius anni ipsemet meminit *in epistola ad Isichium, quæ est* 80. tùm quia ex hac ad æternã, beatamq. vitã euolauit anno 433. vt *S. Prosper testatur in Cronico. Hieronym.* autem, & floruit circa annum 14. Theodosij, vt *ipse scribit in lib. de scriptoribus ecclesiasticis extremo*; & obijt Honorio Imperante anno Domini 422. ætatis suæ 91. *ex Cronico eiusdem S. Prosperi*, vel anno Domini 420. ætatis suæ anno 78. *Auctore Cardinale Baronio*. Quæ cum ità sint, meridiana sit luce clarius, falsò asseri dictã diuisionem annò circiter 477. habitam fuisse tempore. Hieronymi, & Augustini. Prætereà compertum habeo hanc bonorum Ecclesiasticorum diuisionem, neque anno 477. à *Soto* indicato, neq. à Simplicio Papa primum fuisse factam, in quo etiam errauisse videntur alij Recentiores, qui quidem Simplicius in Summum Pontificem electus est anno 467. vel secundum alios 468. Cùm hæc diuisio præscripta reperiatur à *Concilio Romano cap.*4. *Commoneo autem vobis omnibus mihi consortibus monumentum hoc, vt de redditibus Ecclesiæ quatuor partes fiãt, quarum vna cedat Pontifici ad sui substentationẽ, altera Præsbyteris, & Diaconis, & omni Clero, tertia templorum, & Ecclesiarum reparationi, quarta pauperibus, & infirmis, & Peregrinis.* Hoc autem Concilium tempore coactum fuit Syluestri sub Constantino Imperatore anno circiter 324. in quo ad notatam eamdem à *Baronio* habemus partitionem *nu.*28. atq. in *cap. Sancimus* 12.*q.*2. quod non à *Toletano Concilio* desumptum est, sed vt notatur *in decreti Additionibus ex collatione Canonum incerti Auctoris asseruata in Vaticana bibliotheca, & tribuitur Syluestro, vel vt ibidem adnotatur, Concilio Romano laudato.* Syluester verò cùm creatus fuerit anno Domini 315. antecessit Simplicium Papã Ecclesiam regentem anno 467. vel 468. (vt paulò ante orsus eram dicere) per annos 152. Quãobrem mea quidem sententia dictam diuisionem à *Syluestro*, vt habetur *cap.*4. *suorum decretorum*, & probè notatur à *Cardinali Toleto summa lib.*5. *cap.*76. *num.*2. atque à *Concilio* Romæ primum indicatam fuisse opinor, vt nimirum per illam Episcopis certa præscriberetur ratio ea expẽdendi bona, quibus quatuor illis necessitatibus consuleretur, quin adhuc realiter singulis sua portio absolutè tribueretur, in eorumque cederet dominium. Deinceps verò soluta vti dictum est Ecclesiasticorum vita communi, bona, ex quibus, communia cùm essent singulis indicatis necessitatibus fiebat satis, realiter diuisa sunt quatuor in partes, & singulis singulæ omninò tributæ, vt patet ex *cap. de redditibus* 12.*q.*2. *cap. Vobis, cap. Cognouimus, & alijs eadẽ ex Simplicio, Gelasio, & Gregorio Pontificibus.*

CAPVT SECVNDVM.

Principes adducuntur sentẽtiæ de ratione instituendi Ecclesiastica beneficia.

S V M M A.

*Auctores obligantes electores prætermittentes digniorem ad restitutionem instituta dicunt ecclesiastica beneficia, vt præmia meritorum, num.*1.

In sententia D. Thomæ *in collatione beneficiorum committi potest acceptio personarum, num.*2.

*Ex communi sententia DD. & PP. etiam non spectato humano præcepto, tenentur electores digniorem eligere, n.*3.

*Auctores non obligantes ad restitutionem eligentes dignos, omissis dignioribus, beneficia instituta docent, vti mercedem laborum, n.*4.

*Penès hos Auctores Beneficiarij, veluti Operarij conducuntur, quibus nullum est ius, n.*5.

1 Qvotquot Auctores ad restitutionem obligant Electores, qui prætermisso digniori, minus dignum, idoneum tamen eligunt, sentiunt beneficia Ecclesiastica instituta esse, ac de facto dari, vt prœmia meritorum, veluti communia quædam Ecclesiæ bona, in singulos prò varijs ipsorum meritis, vitæ probitate, ac doctrina, diuidenda; hi sunt, *Caietanus* 2.2.*q.*62. *art.*2. *ad quartum in summa, verbo acceptio personarum, & in ientaculo* 12.*q.*4. *Paludanus in* 4. *distinct.*15.*q.*2.*art.*2. *conclus.*4. *Gabriel. ibid. q.*7. *dub.*1. *concl.*2. *S. Antoninus* 3.*par. tit.*1.*cap.*21. *Syluester restitutio* 3.*q.*12. *Vasq. opusc. de beneficijs capit.*2.§.3.*dub.*17. *Salon* 2.2.*q.*63.*art.*4.*controu.*3.*post concl.*3.*vers. hanc partem*, apud quos alij: Et præter rationes, quibus probant teneri eligentes nõ digniorem ad restitutionem, quas infrà expendemus, ferè omnes videntur potius supponere, quàm probare institutionem hanc beneficiorum in prœmium: habitam esse meritorum, & non tantùm in stipendium, & mercedem. His accedit *Petrus Nauarra lib.*2.*de restit. cap.*2.*proposit.*2.*num.*133. qui hęc bona, vt prœmia vult destinata meritorum, veluti proprium obiectum distributiuæ iustitiæ.

2 *Vasquez verò modo citatus, §.*3.*dub.*1.*num.*53. *&* 56. probat primò. In sententia S. Thomæ, reliquorumq. Auctorum in conferendis beneficijs acceptio committitur personarum; atqui hæc esse minimè potest, vbi non est obligatio, debitumq. iustitiæ distributiuæ, cui personarum opponitur acceptio: igitur ista beneficia, licet principalitèr instituta sint, & contineant stipendia pro ministris altaris, sunt tamen etiam instituta tanquam prœmia eorum, qui in Ecclesia profi-

ciunt. Secundo. Ex communi SS. PP. ac DD. sen-
3 tentia, quam declarabimus, tenetur Elector digniorem ad beneficia eligere, omni secluso pręcepto humano, tantumq. spectata beneficiorũ institutione; sed ni essent instituta, etiam veluti prœmia, & communia bona, non obligarentur Electores digniorem eligere per iustitiam distributiuam; vti dictum est, ergo, &c. Confirmatur, quòd ratio cur teneatur meliorem eligere Elector, est, aut quia beneficia ex institutione sua, vt prœmia, & bona communia destinata sunt? aut quia in illa hoc præceptum est à superiore? si hoc secundum bifariam sanè factũ esse potest, vel quia id præscriptum fuit, tùm in gratiam Ecclesiæ, tùm in gratiam eligendorum, & hoc pacto beneficia ecclesiastica etiam erũt instar bonorum communium ex iustitia tribuẽda melioribus, cùm enim non in gratiam solius Ecclesiæ, verum eligendorum etiam lex præcipiat, meliori conferendum esse beneficium, ei dandum erit ex iustitia distributiua; & ni fiat, acceptione peccabitur personarum. Si verò lex iubeat in gratiam solius Ecclesiæ beneficia melioribus esse conferenda, vt meliùs illa regatur, tùnc meliori non erit ex iustitia debitum, neq; eum omittens acceptione peccabit personarũ, & contra iustitiam; cum meliori nullum erit ius ad huiusmodi beneficium. Peccabit igitur contra fidelitatem, & obedientiam, quam debet Oeconomus suo Domino. Sed non solùm ità peccare iniquum distributorem ex cõmuni constat sententia, verùm etiam per acceptionem personarum, & contra iustitiam distributiuam; ergò siuè ex beneficiorum institutione, siuè ex Mandato, & lege, beneficia, & stipendiorum rationem habent, & prœmiorum.

4 Secunda DD. series est eorum, qui docent eligentem dignum, omisso digniore, non teneri ad restitutionem digniori, etiam si dicat lethaliter peccare, vt infrà videbimus; atq; hi, vt mercedem laborum dari, atq. instituta esse beneficia sentiunt: sic *Adrianus in 4. de restit. ea q. cuius initium, quia iam determinatum est conclus. 1. Sotus lib. 4. de iust. quæst. 6. art. 3. ad 6. conclus.* atque *in solut. ad tertium, licet lib. 3. art. 2. q. 6. conclus. 9. in 2. ratione* contrarium indicauerit, bona nimirum Ecclesiæ, vt prœmia meritorum dari *Nauarr. in manuali cap. 17. nu. 72. Maior in 4. dist. 24. quæst. 7. ad finem, Couarr. in reg. peccatum par. 2. §. 7. num. 6.* quorum opinioni tanquam probabiliori subscribit *Azor par. 2. institut. moral. lib. 6. cap. 15. q. 12. & Alij.*

5 Probatur primò beneficiarij in Ecclesijs cõstituuntur, tanquam Operarij ad laborandum conducti; ergò beneficia, vt merces eis datur. Secundo à posteriori in conferendis beneficijs, qui dignum, & idoneum eligit, neq. Ecclesiæ nocet; cui consulit dans idoneum ministrum, neq. digniori, cui ante electionem nullum ius erat, sicut neque operarijs dignioribus, vt ab OEconomo potiùs, quàm digni conducerentur.

CAPVT TERTIVM.

Prolusio veræ sententiæ.

S V M M A.

Clerici vndè dicti sunt, n. 1.
Clerici Deo deuoti curam procurandæ religionis, rerumq. sacrarum suscepere, ob quam substentatione prouidendi sunt, non secus, ac Reges, Indices, publiciq; Ministri, ibid.
Quid nomine beneficij significetur, n. 2.
Ex titulis, tanquam ex ratione formali, vel finali diuisio beneficiorum desumenda est, n. 3.
Diuiditur beneficium in simplex, & compositum, seù duplex, n. 4.
Quodnam sit simplex beneficium, n. 5.
Quid sit compositum, seù duplex beneficium, nu. 6.
Quodnam sit officium Sacristæ, Thesaurarij, vel Custodis, n. 7.
Quid sit Parasia, seù Parochia, n. 8.
Præsidentia habẽs Clericos, & Parochos est Plebania, n. 9.
Si tantum Clericos habeat, est dignitas, vt Prapositura, Diaconatus, Archidiaconatus, Abbatia secularis, n. 10.
Episcopatus quid sit quatenus beneficium? Dignitas est cum iurisdictione in foro interno, atque externo ad Clericos Parochos, populumq. latè patens, cui administrat Sacramentum Ordinis, & Confirmationis, n. 11.
Quid sit beneficium Cardinalatus, n. 12.
Quid sit beneficium Papatus, n. 13.
Aliud beneficij genus praeminentiam in Ecclesia habens absq. iurisdictione, quod reuocari solet ad compositum, seù duplex, sic se habet Primiceriatus, Pracentoria, & similia, n. 14.
Omnia ad duo reuocari possunt genera, erga Deum, atque erga proximum, munera beneficiorum, num. 15.

1 AD veritatem eruendam illud adnotare habeo primùm, Clericos, vt nomen præsefert, vel quia de sorte sũt Domini, vel quia ipse Dominus sors .i. pars Clericorum est, vt scribit *D. Hieronymus in epist. ad Nepotianum*, Diuino cultui addictos esse, ac deuotos, Religionisq. procurandæ, nec non rerum sacrarum, Deo ipso iubente, prouidentiam, ac sollicitudinem suscepisse: qui quidẽ cùm indigeant substentatione, atque vt à curis humanis vacui se possint; pęnitùs Diuinis addicere functionibus, iure naturali diuino substentari debent. Quod eisdem ferè probatur rationum momentis, quibus tributa Regibus, militibus stipendia, ac publicis Ministris, Iudicibusq; salaria deberi, demonstratur, idq; tùm iure naturali, tùm Diuino, vt probè è sacris literis, Cõcilijs, ac PP. ostendit *Cardinalis Bellarminus de Clericis lib. 1. cap. 25.* ac sequitur ex diuisione bonorum Ecclesiasticorum *cap. 1.* allata, saltem à posteriori.

2 Secundo notandum, licet beneficij nomine primæuam penès ethimologiam, ac significationem, donum, vel aliud quidpiam in alterius cómodum ex beneuolentia collatum, vel factum significetur, & vt omittã, quod minus ad Theologicam disputationem facit, quam tradit definitionem *Seneca de beneficijs lib. 1. cap. 6. beneuola actio tribuens gaudium, capiensq; tribuendo in id, quod facit prona, & sponte sua parata*; iure tamen canonico aptatum est ad significandos titulos, seù ecclesiastica iura, tùm ad præstanda varia munera, tùm ad recipiendos eo titulo annuos fructus ex ecclesiasticis bonis, quod constat Auctorum consensu, & videre est apud *Rebuffum in praxi titul. quotuplex sit beneficium, Seluam de beneficijs in principio, Azorium 2. par. lib. 3. cap. 1. & 2. Soar. tom. 1. de religione lib. 4.*

3 Notandum tertiò, beneficiorum diuisionem non ex oblationibus, decimis, vel alijs ecclesiasticis bonis 1. *cap.* expensis desumendam esse, ex quibus tanquam ex materia deducta sunt, quæ quidem differentia videtur accessoria, & accidentalis; neq; ex qualitate, quantitate, vel modo redditúum, sed ex titulis, ob quos ecclesiastici conferuntur redditus. Rationem subijciunt Auctores; quia cùm beneficium, omnium consensu definiatur *ius percipiẽdi fructus ex bonis ecclesiasticis ob aliquod speciale officium, vt deducitur ex cap. relatum de præbend. cap. ambitiosè de rescriptis in 6. adiuncta Glossa, Hostiensi, Innocentio ibi, Ioanne de Selua, q. 1. Syluestro ver. beneficium initio, Toleto, lib. 5. summa, cap. 26. Azorio lib. 3. cap. 1. q. 2. Lessio cap. 34. dub. 1. Soar. tom. 1. de Religione lib. 4. de simonia cap. 24. nu. 2.* & alijs, ratio formalis, & specificans, ob quam hoc ius alicui competat officium est; nam vt probè *D. Thomas* 1. 2. *q.* 118. *art* 6. finis, qui admodum se habet obiecti respectu voluntatis, vt formalis ratio se habet respectu externi actus, cæteris verò merè materialiter secundariò, ac per accidens ad naturam facientibus beneficij.

4 Notandum quartò, omisso regulari beneficio, de quo nobis præcipua quæstio non est, & poterit iudicium ferri instar secularis, cuius naturam, vtpotè ad nostrum institutum maximè conducentem expendimus. Huic inquam beneficio seculari quodcumq. illud sit, aliquid semper est officium annexum: Etenim, vt modò dicebã, hæc est ratio, & causa formalis specificãs moralia respectu iuris exigentis, & constitutiua ipsius beneficij.

5 Quod probè diuiditur in simplex, & compositum, seù duplex. Simplex est præstimonium, Altare, Cappellania, Canonicatus, quod simplex nuncupatur, quia nullo alio adiuncto, vel solus habet preces Deo persoluendas, vel sacrũ præter eas faciendum.

6 Compositum, aut duplex dicitur, quod præter expositum diuinarum precum, officium, seù
onus aliquod adiunctum habet, cum quo, vel
vnum cóponit, ideoq; dicitur compositum, vel
duplex, quia specialem aliquam sibi vendicat
7 qualitatem, Et quidem si hæc administratio
fuerit ecclesiasticarum rerum, absq; iurisdictione, officium erit Sacristæ, Thesaurarij, vel Custodis. Si autem fuerit Sacramentorum cum iu-
risdictione in foro conscientiæ dicitur Paræsia,
9 siuè Parochia. Deindè si fuerit Præsidentia Cle-
ricos habens, & Parochos est Plebanatus. Si so-
10 los Clericos, est dignitas, vt Præpositura, Decanatus, Archidiaconatus, Abbatia sæcularis. Nam dignitas est præeminentia cum iurisdictione in foro externo, vt probè *Panormitanus in cap. de multa, de præbendis.*

11 Quod si præterea populum etiam habeat subiectum, cui ministranda sint Sacramenta Con-
firmationis, atq; Ordinis erit Episcoparus, Ar-
chiepiscopatus, Patriarchatus; *cap. 2. Cleros dist.
21. & cap. fœlicis de pœnis in 6.* Est enim hoc pa-
cto dignitas cum iurisdictione in Clericos, Pa-
rochos, populumq. cui Sacramentum Ordinis,
12 & Confirmationis administrat. Iterum si fuerit
dignitas cum iure Romanum eligendi Ponti-
ficem, eumq. iuuandi in cura Ecclesiæ vniuersa-
lis est Cardinalatus ex testibus citatis. Demùm
13 si præterea sit vniuersalis Ecclesiæ cura, & Pre-
sulatus, & est eiusdem Episcopatus, Christi Vi-
cariatus, Maximusq. Pontificatus, cui nomen
beneficij aliquo pacto tribuitur *cap. 1. de male-
dictis.*

14 Notandum quintò, præter explicata beneficia aliud esse genus, quod tametsi ad duplex ab Auctoribus reuocetur, nihilò tamen secius, cum peculiarem sibi asciscat qualitatem ad veritatẽ, quam indagamus, summoperè facientem, nos doctrinę gratia in noua constituimus serie, estq; cùm habeat pręeminentiam in Ecclesia sine iurisdictione, honorificumq; lucum in choro, in processionibus, suffragijsq; dandis: diciturque Personatus: sic se habet Primiceriatus ex *cap. 1. de officio primicer* Præcentoria, quæ olim erat in vsu *cap. 1. de consuetudine lib. 6.* Succentoratus, siuè Viceccantoratus, & magisterium scholæ.

15 Ex his autem illud tanquam exploratum habetur, duo veluti esse genera officiorum præcipuorum, ad quæ beneficia referuntur; primùm in ordine ad cultum diuinum, vt adhorarias preces, Sacrificia, cęteraq; huiusmodi. Secundũ in ordine ad proximos, vt ad Sacramentorum administrationem, prædicationem, cœteraque Beneficiarij munia, animarum aliquo pacto curam habentis.

CAPVT QVARTVM.

Vera sentẽtia de beneficiorum restitutione.

S V M M A.

Quodcumq. beneficium ex sua institutione inadæquatè se habet ad substentationem ecclesiasticorum. n. 1.

Beneficiarij dicti sunt, quasi stipendiarij n. 2.

Beneficiarij quoad partem propriæ substentationis

tionis beneficioris sunt Domini, num. 3.

Ideo sunt beneficiarij partis ad substentationem assignatæ Domini, quia datur hæc, vt merces, ibidem.

Ratio cur beneficiatus fructus non faciat suos, ni recitauerit officium, est quia sub huius onere illi dantur, n.4.

Decimæ, ac beneficia ex decimis non dantur Clericis, quia boni, sed quia Clerici sunt, n. 5.

Nonnulla sunt beneficia, tanquam præmia instituta in Ecclesia, n.6.

Non bene consultum esset Reipub. Christianæ, neq. Ecclesiæ, ni nonnulla beneficia in præmium destinata essent, n. 7.

Solueretur sanè Respublica non statutis contra vitia pœnis, & ad virtutes præmijs, n.8.

Quid præmium, vt præmium, & meritum, vt meritum importet, n.9.

Pro meritis etiam futuris dantur nonnumquam beneficia, n.10.

Non repugnat causa meritoria esse post præmium, nu.11.

Pueris beneficia ecclesiastica, neq; ob spem, quæ corrumpitur diuitijs, conferantur, n. 12.

Multis dantur pinguia beneficia in præmium meritorum præteritorum, n.13.

Beneficia instituta ad bonum animarum, atq. Ecclesiasticum Christianorum regimen primariò in bonum Ecclesiarum, secundariò in bonum eligendorum instituta sunt, n.14.

Ecclesiastica dignitas, atq. officium sunt onera præmijs subleuandá, n. 15.

Præbendæ Collegiorum primariò in bonum Academiarum: secundariò in præmium scholasticorum institutæ ad præstantiores instituẽdos, Doctores, num. 16.

Beneficia secundariò Instituta in præmium, etiam simplicia dignioribus danda, nu. 17.

Reliqua beneficia simplicia secus instituta sat est si dignis dentur, n.18.

Licet beneficia simplicia minoris valoris rationẽ potius habeant stipendij, & mercedis, non idcircò dantur ex iustitia commutatiua, n.19.

1 CVicumque adhæserim relatarum opinionum, aberrare profectò viderer à veritate, quæ virtutis instar, in medio sita, ab vtroq; in præsentia me reuocat extremo.

Sit igitur prima assertio. Quodcumq; beneficium in sua institutione saltem se habet inadæquatè ad substentationem ecclesiasticæ personæ, & vt mercedem laborum. In hanc conclusionem omnes conuenire DD. catholicos non ambigo Dixi catholicos; nam si quid contra illam deduci posset ex hæreticorum delirijs; satis abundè reiectum est ab *Eminentissimo Cardinali Bellarmino de Clericis lib.1.cap.24. Et quamuis Auctores primæ sententiæ capit.2. relatæ* velint præmiorum potiùs sortiri rationem beneficia, quàm mercedis, ac substentationis, verùm hanc etiam secundariò saltem sibi vendicare, neque negant, neque reor posse negari. Probatur primò ex etymologia Clericorum *notabili 1. super.cap.* adscripta. Deinde probatur ex quadam membri honorum ecclesiasticorum partitione. *1.cap.adnotata*, Ex illa enim parte tributa Clericis diuino cultui, sacrisq; functionibus addictis constituta sunt beneficia, tanquam ex materia. Tertiò beneficium est ius exigẽdi fructus ex rebus Ecclesiæ ob sacrum ministerium, vt *notabili, nu. 3. super.cap.* docuimus, atqui quod debetur ius ob hoc ministerium, non quomodocumque debetur, sed instar iuris stipendij, & mercedis, ergò, &c. Assumpta propositio probatur ex sacris literis tùm *Deuter. 25. non alligabis os boui trituranti, tùm 28. qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt, qui altari participat; quibus vsus verbis Innocentius III. cap. extirpandæ de præbend.* nostram expressam habet assertionem. *Et Christus Dominus Matth. 10. Dignus est operarius mercede, et cibo suo.* quas attulit sententias *Apostolus* ad rem nostram dilucidandam, *tùm 1. ad Timotheum 5. tùm 1. ad Corinth. 9.* vbi varijs sub metaphoris eamdem confirmat doctrinam; *Quis militat suis stipendiis vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis*
2 *non manducat?* Et sanè *Nonnulli apud Azorium 2.par.lib.3.cap.1.q.1.* volunt ius percipiendi fructus Ecclesiasticos, idest beneficium, dictum esse instar beneficij, quod olim militibus emeritis, tanquam stipendium, & merces laborum in vitæ subsidium dabatur, qui quidem beneficiarij dicebantur milites, vt constat ex *tribus constitut. C. de fundis limitrophis lib. 11.*

3 Confirmatur, quia beneficiarij, quod ad eam fructuum partem attinet, quæ congruæ necessaria est substentationi, idcircò sunt Domini, quoniam est iusta merces functionum, atq. ecclesiastici muneris, quo funguntur in Ecclesia, vt tradunt *Couarru. in cap. cum in officijs, num. 2. Nauarr. de reditib quæst. 1. monit. 40. Sotus lib. 10. q.4. art. 5. conclus. 6. Less. lib. 2. de iust. cap. 4. dub. 6. n. 30. aliq. Recentiores*, ergo, &c.

4 Confirmatur secundo, quia ratio, qua beneficiarius tenetur ex iustitia diuinum recitare officium, ità vt si per culpam saltem omittat, teneatur profectò restituere, est, quòd Ecclesia beneficij reditus eo quidem onere confert, vt beneficiarius diuinum dicat officium, alias eos nõ faciat suos, vt docent *Sotus lib. 1. de iust. quæst. 5. art. 2. Nauarrus summa cap. 25. nu. 122. Azor 1. p. institut. moral. lib. 10. cap. 14. q. 1. 3. & 7. ad finem. Soarius tom. 2. de relig. cap. 18. n. 5. Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 15. n. 6.* ergò beneficium est quasi stipendium, & merces laboris, & muneris, sub cuius conditione atq. onere tributum est. Non quod pretium illud dixerim precum, vt optimè aduertit *Eminentissimus Toletus lib 5. summæ cap. 76. num* 2. sed in substentationem, & mercedem Ecclesiasticorum, vt nimirum liberi à curis domesticis, procurãdiq. victus ad vitam necessarij, Deo omni quidem conatu vacare possent. Hinc displicet *Vasquez de benefic. cap. 2. §. 3. dub. 1. num. 52.* asserens secundariò beneficia esse instituta, vt præmia eorum, qui in Ecclesia proficiunt, nam ex dictis patet, neq. vt sic inadæquatè hanc sortiri rationem. Quamobrem probè *Bellarminus de Clericis lib 1. cap. 25.* decimas, beneficiaq. ex decimis fundata ad substentationem Clericorum non dari, inquit Clericis,

cis, quia boni ſunt, ſed quia Clerici. Dixi inadæquatè cùm multa ſint beneficia, quorum ſingula ad ſubſtentationem Clericorum neceſſaria, non ſufficiunt, alia verò, quæ ſatis abundè ſubſtentationis rationem ſuperant. Ex hac aſſertione conficitur, non modò ſimplicia, verùm duplicia etiam beneficia rationem imbibere ſuſtentationis, & mercedis, conſiderata præſertim, vt ad neceſſariam eccleſiaſticorum ſuſtentationem, quantitatem opportunam includentia. Quatenus autem hanc excedentia ſequenti perpendenda ſunt concluſione, idque videre clariùs eſt in nonnullis, vt in beneficio Sacriſtæ, Theſaurarij, Parochi, & ſimilibus. Et quamuis Perſonatus ad merum videatur honorem relatus, at ex eo etiam alimenta ad vitam neceſſaria deſtinata videntur Beneficiatio, quapropter neq. dictam rationem ſecundariò ſaltē effugiet.

6 Sit ſecunda aſſertio. Nonnulla ſunt beneficia ex ſua inſtitutione, vt pręmia in Eccleſia Dei cōſtituta; ſic communitèr cenſetur Cardinalatus, ac ſimilia, de quibus ſentio cum *Auctoribus primæ ſententiæ cap. 2. relatæ*. Nec facilè percipio, vt poſſit hæc aſſertio negari ab Auctoribus ſecundæ, quibus addo *Petrum Nauarrum lib. 2. de reſtitut. cap. 2. num. 33. nec non ipſummet Sotum lib. 3. quæſt. 6. art. 3. concl. 9.* licet loco ſupra citato pro ſecunda ſententia contrarium ſcribat. Cœterùm omiſſis argumentis *Vaſq. cap. 2. nu. 2.* exaratis, à nobis infrà de acceptione perſonarū agentibus perpendendis, proprijs rationū momentis eſt probanda concluſio. Et quidem cùm multa ſint beneficia, atque iura percipiendi fructus longè pinguiores, quam ad ſuſtentationem etiam commodam requirantur, de illis, quæ vt ſic conſiderata ſunt iuris Canonici quæro, qua ratione inſtituta ſint, non quidē ad ſuſtentationem, cùm vt ſic iuris naturalis diuini ſint, vt probè *Azorius inſtit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 1. quæſt. 1. & nos cap. 3. notabili, & n. 1.* indicauimus, & cum ſuperflua ad ſuſtentationem, & etiam ad mercedem tàm parui laboris, ac eſt recitare officium diuinū videantur, dicēda ſunt idcirco meritò inſtituta, tanquam prœmia eorum, quæ in Eccleſia proficiunt, iuxtà infrà dicenda.

7 Secundò alia non facilè aſſignantur in Eccleſia Dei temporalia prœmia, quam beneficia ſaltem pinguiora: igitur hæc in prœmia inſtituta eſſe cenſenda ſunt. Alioquin Ciuitatem hanc militantem, atq. Eccleſiaſticam Rempublicam, quoad externum regimen, neq. immeritò quis diceret probè non eſſe fundatā, quod pluſquam falſum eſt. Etenim *Auctore Socrate ex Plutarco apud Bruſ. lib. 5. cap. 8.* ea Ciuitas ritè regitur, in qua iuſti prœmijs alliciuntur; iniqui terrentur pœnis. His accedit *Romanus Orator lib. 3. de natur. Deor. nec domus (ait) nec Reſpublica ratione quadam, & diſciplina deſignata videtur, ſi in ea nec rectè factis præmia extent vlla, nec ſupplicia peccatis.*

8 Quamobrem rogatus Theofraſtus, quidnam Rempublicam conſeruaret, prœmium reſpondiſſe fertur, & pœna. Et ſanè ni meritorum ratio præ oculis eſſet diſpenſatoribus beneficiorum, quotuſquiſq; eſſet, qui animum vireſque ad labores exantlandos in ſtudijs literarum intenderet? Quò circa, vel potentioribus, vel aſſeclis, vel ad aulam potiùs aptioribus, quàm ad regendas Eccleſias pateret aditus, incredibili cum Reipublicæ Chriſtianæ detrimento, qua de re, qui dubitat, haud ſanè intelligo, cur non idem, ſi Sol ſit, an nullus ſit, dubitare poſſit? Quid enim eſt hoc illo euidentius? quod etiam experientia magiſtra liquet; nam quando beneficia eccleſiaſtica melioribus conferebantur, vt *Auguſtini, atq. Ambroſij* tempeſtate, fulgebat quidem ſapientiſſimis viris Eccleſia, quæ tempora ſuperiori etiā ſeculo per *Sanctiſſimos Tridentini Concilij* de hac re *Canones* renouata, in dies, vbi probè illi ſeruantur, doctiſſimorum virorum eruditione ſummoperè illuſtratur, ſapiētiſſimiſq; abundat Prælatis, atq. idoneis miniſtris. Confirmatur concluſio ex *cap. de reditibus Eccleſiæ 12. q. 2.* quæ eccleſiaſticorum bonorum referens diuiſionem à nobis traditam *cap. 1.* ait; *alia diuidatur Clericis prò meritis ſingulorum*. Itaq. portio danda Clericis, quæ nunc beneficijs continetur, non quomodolibet inter Clericos diuidenda; ſed prò meritis ſingulorum, quibus ſanè prœmium reſpondere nullus eſt, qui neſciat.

9 Illud autem aduertare etiam iuuabit pręmiū, vt pręmium, ſiue reſpectum inuoluere rationis, vt vult *Vaſq. 1. par. diſp. 89. cap. 9. nu. 83. propè fin.* ad meritum, ſiuè denominationem extrinſecam deſumptam ab ipſo merito, ſicut è contra, & ipſum meritum, ſiuè reſpectum ad prœmium dicit, vel aliquam denominationem.

10 Quùm autem dixerim nonnulla eſſe beneficia Eccleſiaſtica in prœmium meritorum erecta, non modo meritorum iam partorum intelligendum id eſt, verùm etiam meritorum, miniſteriorum præſtandorum ab ijs, quibus huiuſmodi beneficia tribuuntur; viris enim doctis, ac probis Pareciæ prædiuites, cęteraq. huiuſmodi pinguia danda ſunt beneficia, qui tametſi aliqua ratione de eccleſiaſtica Republica benè meriti ſint, tot obitis in ſtudijs literarum laboribus, quibus adepta ſufficienti doctrina ſe reddidere aptos ad onera eccleſiaſtica ſubeunda: verum adhuc nihil dedere operis animarum bono huius, vel illius Parecię, per conciones v.g. per Sacramentorum adminiſtrationem, cęteraq; Parochi propria munera, ad quæ ſciētia, virtuteſq. quas ſibi compararunt, maximè conducunt, electorumque animum ad ſe rapiunt.

11 Neque contra rationem eſt prœmij dari ante meritum, cùm non ſit de ratione cauſæ meritoriæ, vt ſuum tempore præcedat effectum; ſicut enim cauſa finalis, cum qua probè, quoad hoc æquiparatur meritoria, antequam realiter à parte rei phyſicè exiſtat, operari poteſt, ità & hæc ſi in mente fuerit intentionaliter eius, qui daturus eſt prœmium, vti patet in Chriſti Domini meritis, pro quibus SS. PP. data fuit gratia, quemadmodum communiter aiunt Theologi antiquiores apud *Soarum in 3. par. diſp. 10. ſect. 4. ad primam rationem contrariam Vaſq. 1. par. diſp. 91. num. 3. & 36.* Sic alijs talia conferuntur beneficia, quorum indoles ingenium, litteræ, ac prudentia in rebus agendis magnū Electori-

ctori-

ctoribus ipsis iniciunt spem forè, vt mox optimi sint Ecclesiæ ministri, quorum opera Christiana, atq; ecclesiastica Respublica mirum in modum illustranda sit. Hinc multi volunt prœmium, dici quasi prçuium, & quia præponitur dandum, & quia, me quidem iudice, spe meriti præuium dari potest.

12 Verum illud maximè cauendum hic esse censeo, quod probè scripsit *Sotus lib. 3. de iust. quæst. 6. art. 2. ad finem*, cauendum maximè esse, nè pueris beneficia conferantur, à quibus tùm iure canonico, tùm ferè naturali videntur exclusi, cùm dignitas nō spem adeò remotam, sed præsentaneam sem demonstret; *Atqui plurimū vsu venit* (vt cum eodem Soto loquar) *vt qui de se pueri bonam fecerunt spem, quàm si absq; diuitijs ecclesiasticis manerent, ad vberem frugem perducerent, cùm primùm ditantur superbire, ac ferocire incipiunt*, vnico verbo spem virtutis præmaturis diuitiarum prœmijs turpiter deflorant.

13 E contra verò alia & merito dantur beneficia cœteris, quorum nōnulli per multos se exercuerunt annos in ministerijs Apostolicis ad bonum animarum, siuè Religiosi fuerint, siuè sæculares. alij siuè in negotijs vniuersalis Ecclesiæ tractandis, magnis impensis, ac Patrimonij dispendio, laboribusq. operam nauarunt: siuè in Legationibus, Nunciaturis, cęterisq. huiusmodi functionibus, se, suaq; dicarunt, quibus prò ratione meritorum in prœmiū beneficia pinguia, locupletesq; cōceduntur fructus, & Sacerdotia.

14 Sit tertia assertio. Beneficia instituta propter officium ad bonum animarum, atq. ecclesiāsticum Christianorum regimen *cap. 3. num. 4.* indicatæ, primariò ad bonum Ecclesiarum muneris, seù officij ecclesiastici tanquam ad finem, secūdariò ad bonum eligendorum ad illa munia, tāquam ad medium proportionatum, atq; aptum talis finis acquirendi instituta sunt. Probanda est hæc assertio per partes: à qua tamen nostro modulo illustrata, vix erit, qui dissentire queat. Et in primis Auctores primæ sententiæ, vt nobis consentiant, necesse est: siquidem beneficia per ipsos videntur instituta, vt prœmia Clericorum, virtute, literisq. præditorum, neq. absolutè, sed vt hac prœmij præuia quidem ratione illis præpositi, singuli quiq; allicerentur studiosi ad studiorum laborem, atque hoc medio Ecclesiæ, Prælaturæ, ac Pareciæ optimos haberent ministros, neq. è triuijs ad culmen honorum, munusq. pastorale euocandi essent. Quamobrē clariùs cœteris Auctoribus *Vasq.* nostram hanc hobet doctrinam *de beneficijs cap. 2. §. 3. dub. 1. nu. 52. & 53. nec non Aragon. 2. 2. q. 62. art. 2. post vltim. conclus. expendens solutionem 4. argumenti D. Thomæ*. Addo deinde *Auctores secundæ sententiæ* Scribentes in bonum Ecclesiarum beneficia instituta esse: Sed vt ratione vtamur, omissis textibus probatur primùm conclusio ex sacris scripturis, quibus iam in argum. 3. primam cnnfirmauimus assertionem. Deinde ex *Concil. Tridentino sess. 24. cap. 12. de reformatione*, *Cùm Dignitates in Ecclesijs præsertim Cathedralibus ad conseruandam, augendamq. ecclesiasticam disciplinam fuerint institutæ, vt qui eas obtinerent, pietate præcellerent, alijsq. exemplo essent, atque Episcopos opera, & officio iuuarent, meritò qui ad has vocantur, tales esse debent, qui suo muneri respondere possint.* Tertiò ex definitione beneficij, quod est *ius percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis ob aliquod speciale officium, vti cap. 3 notabili, & num. 3.* dictum est; igitur institutum, atque ordinatum ad illud est officium, ex quo tanquam ex motiuo formali, suam sumit specificationem, vt scripsimus loco citato; igitur quę ad Proximos, bonum Ecclesiarum, ministeriorū, regiminisq. relata sunt beneficia, primariò tāquam ad finem in ordine ad ea, vti diximus ordinata sunt, vt probè declarauit *D. Tho. 2. 2. q. 63. art. 2. in corpore, dispensationem* (inquit) *spiritualem* .i. beneficiorum, *principaliter ordinari ad vtilitatem communem Ecclesiarum secundum 1. ad Corinth. 12. vnicuiq. datur manifestatio spiritus ad vtilitatem.* Quartò demōstratum est superiori assertione nonnulla esse in Ecclesia instituta beneficia, tanquam pręmia, non tantum præteritorum laborum, verum etiam præuia promissione propōnenda, ac nonnunquam etiam danda viris virtuosis, ob spem de illis conceptam: ergo hæc pręmia tanquam ad finem non ad bonum harum personarum, sed ad bonum officij muneris, ac ministerij, ad quod sui dedere specimen forè, vt tamen futuri sint boni Ministri, destinata sunt.

15 Quinto Ecclesiasticæ dignitates, Prælaturæ Parochi munera, atque aliorum, quibus regimē incumbit Christianorum, ex se se sunt onerosa; difficilia, maximeque periculis obnoxia; igitur rationi consentaneum erat, vt spe pręmij; quod beneficio ecclesiastico præponebatur, allicerētur, qui virtute, prudentia, literisque exornati ad ea constanter subeunda satis essent instructi.

16 Confirmatur, quia Præbendæ Collegiorum non tantum, vt stipendia laborantium in Academijs, sed præcipuè veluti studiosorum prœmia sunt à fundatoribus proposita ad excitandos, atque instituendos insignes DD. siquidem hic ad bonum Academiarum videtur ab Institutoribus intentus finis, nihil enim ad accendēdos animos aptiùs pręmio, cuius spe capti scholastici non labori, non studio, non vigilijs parcerent. Quo factum est, vt his præbendis, & primariò tanquam finis, Cathedrarum intentum sit bonum, ex quo maior literarius discipulorū profectus ex Magistri dignioris, ac doctioris electione sequeretur: Et secundariò premium, laborum, vigiliarum, ac sudoris sapientissimorū virorum, qui eliguntur: semper tamen in ordine ad explicatum finem boni ipsius Academiæ: igitur à pari Sacerdotia in Ecclesia Catholica sunt instituta, primariò in bonū Ecclesiarum, in rectum regimen Paræciarum, Dięcesium, ac totius Populi Christiani per optimos quosque virtute, ac scientia exornatos, illustresq. viros: secundariò autem veluti medium, hæc pręmia præposita sunt iuris prudentia, morum integritate, atque doctrina præditis, vt vnico contextu & Ecclesiæ bono, & virtuti singulorum prospiceretur: illud intendendo, vt finem, hanc vt medium proportionatum ad eius cōsequutionem.

Ad

Ad rem itaq. *Plato apud Volat. Non populus* (ait) *causa Gubernatoris; sed Gubernator causa Populi sit*. Quòd siue Iudex Ecclesiasticus, siue Parochus, siue Prælatus quantus, quantus est causa populi est, atque ad hoc beneficia Parochialia, Prælaturæq. ordinata sunt. Quo veritatis lumine perstrictus *Sotus lib. 3. de iust. quæst 6. artic. 2. conclus. 3.* ait, Non posse acceptione personarum laborantes dici Collatores beneficij conferentes digno, omisso digniori, ni *Eligendorum merita expêdantur*; Atqui merita ad præmium relationem, ordinemque necessarium dicunt, vt suprà *num. 9.* igitur in sententia ipsiusmet Soti, huiusmodi beneficia sunt etiam præmia.

17 Sit quarta assertio, quòd superiori de Curatis dictum est beneficijs, dictum etiam volumus de beneficijs omnibus in præmium institutis, atq; assertione secunda declaratis: ex qua hæc faeili negotio probari potest. Etenim siuè merita respiciantur, vt præstita, siuè vt præstanda per spem Prouidendorum conceptam, illud sanè compertum est, talium fundatoribus beneficiorum consilium fuisse hæc intendendi beneficia in bonum Ecclesiarum, & Christiani populi: secundariò autem, vti medium ad illud intendisse meritum, bonumq. Eligendorum; Et quidem si animum Institutorum inspiciamus, aliud non intendisse comperiemus, quàm optimum Ecclesiæ seruitium, ad quod tanquam ad finem optatum, pinguia retulerunt beneficia, & tanquam ad medium, ad laborem, intendisse merita siuè præstita, siuè præstanda Ecclesiasticorum.

18 Vltima assertio de reliquis beneficijs simplicibus contrarium sentiendum est. Deducò è *Soto tùm lib. 3. art. 2. ad finem*, tùm *passim alibi, reliquisque Auctoribus sentientibus omnia beneficia in mercedem dari.* Conclusio hæc consentanea est rationi, horumq. naturæ beneficiorum, quæ par erat, vt rationem mercedis tantùm haberent, quemadmodum *conclusione prima* dictum est, neque adeò exactè officium, ob quod fundata sunt intenderetur ab Institutoribus, vt à dignioribus, ac præstantioribus ministris præstaretur; tùm quia in se ferè nullam includunt difficultatem: tùm quia sanctum sacrificium, quod est præcipuum ab eis aliquando requisitum, ex opere operato idem est omnium Sacerdotum: neq. à malitia, vel ignorantia ministrorum inficitur.

19 Ex hac assertione deduco, licet huiusmodi beneficia rationem potius habeant mercedis, ac stipendij, non idcircò ex iustitia deberi, vt malè indicat *Sotus lib. 3, de iustit. art 2. quæst. 6. conclus. 2.* nàm rationem sortiuntur stipendij, ac mercedis hæc beneficia, non quidem debitæ ex labore, sed quæ danda est ob laborem officij annexi: Et quidem si Cappellano, qui sacrum fecit, vel choro interfuit rata denegaretur huic respondens muneri pars contra iustitiam fieret commutatiuam, per denegationem ratæ beneficialis propter officium debitæ instar stipendij, mercedis, vel sustentationis. Verum si ad tale beneficium non eligeretur, non idcirco fieret contra iustitiam commutatiuam, vt vult Sotus quod aliundè probandum est; atq. ex eo patet, quod huiusmodi eligendis, sicut non est ius strictum, proprium obiectum commutatiuæ ex eo, quod hæc beneficia sunt, modo dicto, merces, & stipendia ministrorum, ita non debentur, ex iustitia commutatiua. Ex quibus Soti doctrina magis impugnatur.

CAPVT QVINTVM.

An ex pacto, præceptoué naturali diuino beneficia Ecclesiastica danda sint dignioribus.

S V M M A:

Non est quæstio de beneficijs simplicibus non institutis in præmium eligendorum, n. 1.

Inter Christianam Remp. Deiq. Ecclesiã, & Collatores beneficiorum, ac dignitatum ad curam animarum spectãtium pactum intercessit, quod ratione institutionis perseuerat ea dandi dignioribus, nu. 2.

Hæc Auctoris sententia à quàmpluribus etiam inuitis asseritur, n. 3.

Quæ probanda sunt Auctori ad cardinem spectãtia quæstionis, n. 4.

Probatur assertio Auctoritate Apostoli, nu. 5.

Casus expositus à Soto, in quo beneficiũ pinguius minori indigens virtute ministri dandum esset digno, minus autem pingue maiori diligentia, & virtute indigens digniori, non cohæreret sententiæ ipsius Soti, ni pactum intercederet Ecclesiæ cum Collatoribus dandi huiusmodi beneficia dignioribus, ibidem.

Obligatio ex iure naturali diuino, fundata in contractu asserto, digniores eligendi ad hæc beneficia explicata etiam est præcepto ecclesiastico, nu 6.

Exemplo Vasquez, quo duo beneficia, alterum tenue; alterum pingue parem vtriusque requirens industriam Ministri, cùm pinguius omnium opinione dandum sit digniori, demonstratur etiam in præmium eligendorum hæc beneficia fundata esse, n. 7.

Probatur Auctoris sententia, è SS. PP. consensu, nu. 8.

Probatur præterea ratione pactum intercedere inter Ecclesiam, ac dispensatores beneficiorum, etiam Summum Pontificem, n. 9.

Ex hoc pacto ius, atq. obiectum deducitur iustitiæ commutatiuæ reperiri in hisce beneficiis, n. 10.

Qua ratione dantur tributa, simili etiam per Sotũ, & beneficia dari debent, n. 11.

Eodem modo de Institutione beneficiorum Curatorum, ac de Præbendis Collegiorum, & Cathedrarum loquendum est, n. 12.

Probatur punctum difficultatis .i. pactum imbibitũ in institutione beneficiorum, ad quæ digniores

res

res eligendi sunt, quod non præstitit Sotus, n. 13. & 14.

Ex causa finali demonstrantur huiusmodi beneficia danda melioribus, n. 15.

Alphonsi Aragoniæ Regis Siciliæ sententia, atque Auctoritate Chrysostomi firmatur assertio, nu. 16.

Ex officio distributoris, instar OEconomi, cuius obligatio ad rigorosam iustitiã reuocari facilè potest, confirmatur assertio, n. 17.

Arctiori vinculo tenetur distributor beneficiorũ quàm OEconomus, n. 18.

Ostenditur assertio ex ipso Institutore Christo Domino Ecclesiasticorum Officiorum, munerum, ac dignitatum, n. 19.

Idem dicendum de beneficijs simplicibus locupletioribus in præmium institutis, ob easdem rationes, quod diximus de Curatis, n. 20.

Pactum, assertumq; præceptum non præstant, vt si digniores non eligantur, inualida sit electio, nec etiam in foro interno, sed nè sit licita, nu. 21.

Et si ex vi institutionis beneficij Digniori hic, & nunc ius ad rem ad illud sit, potest tamen ante electionem, ac traditionem ius in re esse electo, num. 22.

SVperioris cap. veluti appendicem hanc institutio quæstionem, quæ mirum est, quãtum claritatis afferet tùm dictis, tùm infra disputandis.

1 Ex notioribus itàq. exordium ducens cum superiori cap. assert. 5. aliàs de simplicium, ac similium beneficiorum institutione sentiendum esse diximus, ac de reliquis, instituta nimirùm non esse in premium, neq. secundariò, manifestiò conficitur de hisce quæstionem præsentem non esse, qua ea minimè comprehensa volumus; vel ex eisdem rationum momentis à contrario factis, atque in citata superioris cap. assertione subindicatis.

2 Prima assertio. Inter Christianam Rempub. Ecclesiamque, atq. eos, quorum interest eligere personas ad beneficia curata, atque ad bonum animarum spectantia, siuè dignitates, siue Episcopatus, siuè simplices Parœciæ fuerint, videtur intercessisse pactum, quod perseuerat ex ratione institutionis, nè beneficia ad talia munera destinata alijs darentur, quàm dignioribus, aptioribusque ad ea obeunda, subque tali conditione, vt neque aliter licitè veantur hoc iure, quod per præceptum naturale diuinum coarctatur, vt ad bonum Ecclesiarum, tanquam ad finem primariò intentum huiusmodi Sacerdotia, bonaque ecclesiastica diuidantur; secundariò ad bonum eligendorum præstantiorum, tanquam ad medium aptum, atq. ordinatum ad hunc finem.

3 Et quidem hoc intercedere pactum, ex quo præceptum promanant, docet *Sotus tùm lib. 3. de iust. quæst 6. conclus. 2. 3. & 9. tùm lib. 4 q. 6. art. 3. ad 6. argumentum*, è consensu DD. Cùm Soto igitur in hoc certè conuenimus: dissentimus tamen in eo, quod ille materiam huius contractus, & præcepti, solam ait idoneitatem esse ministri; quia Populus Christianus, siuè Ecclesia, eo tantum animo, sua tradidit bona, ex quibus beneficia fundata sunt, vt idoneos haberet ministros. Nos autem, vt meliores, ac digniores asserimus. Imò *Sotus* ipse veritatis luce perstrictus, hoc idem vix negare nonnunquam potest, dum in foro conscientiæ ad meliores eligendos obligat Electores, *sic lib. 3. q. 6. conclus. 1. Fit ergò (ait) ex hoc consequens rationem illam distributiuæ iustitiæ, quæ in hisce dispensationibus reperitur, ad commutatiuam ordinari quæ est inter Pontifices tàm Maximum, quàm reliquos dispensatores, ac prouisores bonorum Ecclesiæ ab vna parte, & Ecclesias ex altera.* Quod pactum cum explicuisset, addit; *Nam censendum hic arbitror instar Principis, qui certa stipendia perpetua statuit famulis, ac ministris domus suæ, præcipiens, vt dignioribus, qui haberi possent dispensarentur. Et in solutione primi argumẽti, quod sibi obiecerat contra suam 9 conclus. ait. Præterquam quod fides dispensatoris ministeriorũ Christi expostulat, vt cuicumq; Ecclesiæ adscribat ministrum optimum illorum, qui illo stipendio haberi potest nam Ecclesia, si loqueretur, talem eligeret.* Hæc verba ipsa Soti expressi, vt vis veritatis, quanta etiam sit apud Aduersarios innotescat. Præterea nostræ fauet assertioni *Adrianus in 4. quæst. penult. de restit.* imò illorum omnium facile dixerim, nostram esse conclusionem, qui in foro conscienciæ docent teneri Electores ad huiusmodi beneficia meliorem eligere, sic *Alexander de Ales 2. par. q. 136. memb. 2. S. Thomas 2. 2. quæst. 63. art. 2. & in quodlibetis q. 6. & 8. eiusq. sectatores Thomistæ. Henricus, & Goffred. in suis Quodlibetis, iterum D. Thom. speciatim de Præsulis electione 2. 2. q. 185. art. 3. ac de omnibus Vasq. de beneficijs cap. 2 § 3. dub. 1.* qui neque refugit, siuè contractum hunc, siuè præceptum, *num. 54.* ex quo supra docuimus, teneri Electores ad hæc beneficia digniores eligere, sin minùs mortaliter peccare, atq. ex his, quæ ibi attulimus, facilè nostra hæc assertio confirmari poterit.

4 Tria igitur mihi probanda sunt: Primum pactum inter Ecclesiam, Populumq; Christianum, & Distributores beneficiorum, vt meliores eligantur ad officia, ad quæ huiusmodi beneficia instituta sunt. Secundum, id esse habitũ in ecclesiarum bonum primariò: Tertium secũdariò in bonum eligendorum. Et quidem secũdum, & tertium, ex superiori patent assertione. Etenim cum probauerimus huiusmodi beneficia instituta esse in bonum Ecclesiarum primariò, & secundariò in bonum Eligẽdorum, ni velimus asserere contra eorum naturam, atq. institutionem commissa esse distribuenda, necessariò dicendum, vt sic concessa OEconomis, Ministris, ac Pastoribus Ecclesiæ, vt diuidantur. Quamobrem sentimus cum *Vasquez citato*, supposita horum beneficiorum institutione, esse quidem hæc diuidenda, vt bona, certis sub legibus quibusdam personis potiùs, quàm reliquis destinata; Verùm præterea dicimus, hæc eadem primariò idcirco his destinata, quia ad bonum Ecclesiarum præcipuè sunt relata. Secundò probatur ex *1. ad Timotheum 5. qui benè præsint Præsbiteri, duplici honore digni sunt.* Honor igitur

tur, atque emolumentum, beneficiumq. hisce debitum presbyteris ob bonũ Præsulatus, atq. ob exactum officij munus, dandum est. Deinde probatur duobus casibus, altero a *Soto allatum de iust.lib.3.q.6. in 2.argum. contra nonam concl.* altero à *Vasquez de benef.cap.2.§.3.dub.1.n.58, & 59.*

5 Siquidem è Soto, si duo essent danda beneficia, quorum alterum esset locuples, alterum tenue, illi parum industriæ, ac laboris esset adiunctum, paucioresq. essent subditi, quiq; minori indigerent cura, & regimine; huic plures, Parocho doctrina, & prudentia in rebus agendis, & charitate prædito summoperè indigentes: In hoc (inquam) casu, pinguius beneficium dandum esset minus digno, tenuè verò digniori, quia maior est, & prior obligatio erga Ecclesiam, quam obligatio erga eligendos. Atqui ni nobiscum senciat Sotus id minimè cohærenter asserere posset, ergo, &c. Probatur assumpta propositio, nam si per Sotum Eligens teneretur ex contractu, & præcepto naturali resultante ex beneficiorum institutione, idoneum tãtum Ecclesiæ dare Ministrum: esto pinguius beneficiũ, cũ quo minus annexus est labor, daret digniori: adhuc tribuendo tenue minus digno, idoneo tamen, Ecclesiæ consuleret, cui dignum tribueret: ergò ni dicat Sotus in institutione beneficiorum extitisse contractum inter Electores, & Ecclesias, vt hi Ecclesijs per meliorem satisfacerent, consequenter io allato ab eo casu minimè dici posset minus digno dandum esse pinguius minus laboriosum, digniori verò tenuè beneficium tradendum esse, maiorem exquirés diligentiam, atq. habilitatem. Ad hominem igitur contra Sotum ex hoc ipso eius exemplo deducimus ex institutione beneficiorũ oriri obligationem, vt digniores Ministri Ecclesijs, ac regimini ecclesiastico exercendo eligantur, & cõsequenter primariò ad bonum ecclesiarum, secundariò ad bonum eligendorum hæc electio fiat, quod etiã negat Sotus. Quæ quidem obli-
6 gatio. Electorum meliores eligendi per propriã postea præceptum ecclesiasticum explicata est, vt mox dicemus, deductum, & ex præscripto *Concilij Basiliensis*, in quo iuramentum exposcitur ab Electoribus ad præstantiores eligendos, atq. ex *Tridentino sess.24.cap.1.& decreto 18 de reformatione.*

7 Alterum exemplum Vasquij est, si duo essent beneficia, quorum alterum copiosum, ac pingue esset, alterum tenue: vtrumq. tamen parem in persona promouenda requireret habilitatem, atq. industriam, duo autem essent, qui ad ea beneficia concurrerent, alter altero dignior, nunquid digniori non teneretur Elector beneficiũ pinguius dare? neq. id ex pacto, & primariò fine institutionis beneficiorum, cùm vtrumque æqualem postulet diligentiam, & curam, neque aliter fieri possit, quin vnus vni, alter alteri beneficio eligatur; non modo igitur beneficium institutum est primariò in bonum Ecclesiæ, verum secundariò in bonum etiam eligendorum,
8 vt vno cessante, suffragetur aliud. Quarto SS. PP. qui ad suum vsque tempus positiuum non agnouerunt ius Electoribus præcipiens electionem melioris, ac dignioris ad huiusmodi, quæ conclusio amplexa est munera, officia, & Prælaturas, & tamen digniorum electionem faciendam esse docuerunt, naturam tãtùm beneficiorum perpendentes, vt infrà proprio in loco dicemus; igitur ex ipsa beneficiorum natura propriè manare electionem præstantiorum asserendum est.

9 Quinto propiùs accedẽtes ad rationem fundamentalem primæ partis nostræ assertionis. Probatur hoc pactum, siuè contractum inter Ecclesiam, & Electores intercessisse, probaturi deindè ipsius materiam fuisse, non idoneos modo, sed præstantiores habere ministros, ac Pastores. Decimæ, ex quibus præcipuè fundata sunt beneficia, reliquaq. bona à fidelibus eo data sunt animo, vt sibi Sacramenta administrentur, Dei verbum prædicetur, ecclesiasticum regimẽ probè, iustèq. habeatur, & Christianus populus ad finem supernaturalem æternæ beatitudinis dirigatur, ità vt nisi hæc munera obeunda essét ad animarum salutem, & opportuna, & necessaria, atq. ad cultum diuinum maximè ordinata, nunquam Christiani decimas, aliaq. bona, & in sustentationem, & in mercedem, & in præmiũ darent, modò suprà explicato; igitur cùm ad hunc finem hæc bona tradita sint, expositus cõtractus ad hunc eumdem finem exequutioni mandandum administratores obligans asserendus est.

10 Hinc obiectum patet iustitiæ commutatiuæ, vt nos infra dicemus, & probè scribit *Sotus de iust.lib.3.q.6. art.2. conclus.2.* inter Pontificem, tàm Maximum, quàm reliquos Præsules dispẽsatores beneficiorum ecclesiasticorum ex vna parte, atq. Ecclesias ipsas ex altera.

11 Cõfirmatur à paritate tributorum, inter quæ, atque huiusmodi beneficia illud *Sotus* agnoscit discrimen, quod detur tributum pro seculari-
12 bus iustitiæ administrationibus; hæc autem pro spiritualibus. Cõfirmatur secundo ex his, quæ *superiori cap.n.16.* de Cathedris, & præbendis diximus.

13 Verùm hæc fuerit nobis tanquam leuis armaturæ prima disputationis excursio, nunc cominùs agamus. Experiamur itaq; si possumus huius materiam pacti in institutione beneficiorum imbibiti probare, electionem esse digniorum eligendorum ad hæc beneficia, ex quo manat præceptum naturale diuinum, vt dignior quisquè, ac præstantior eligatur prò viribus, ac diligentia præstanda ab Electoribus, reliquisq. Prælatis, quorum interest, quę quidem sententia in primis est expressa *DD. pro superiori assertione laudatorum, imò communis, vt habet Sotus mox allegandus, qui quamuis de iust & iur. lib.3. q.6. conclus 9.* tantum velit in foro interno eam veram esse, non in externo, hoc tamen quoad validitatem electionis intelligendum est, vt infrà suo loco dicam, ob rationes, quas *conclus.8. affert Sotus*, non autem quoad rem ipsam, atq; illicitum vsum (vt in initio assertionis indicatũ est) electionis, nimirum factæ contra institutionem, naturamq. beneficiorum; & quidem iure diuino prohibitum, contra quod, vt probè *idẽmet Sotus citatus*, ità nullo temporis decursu

præscribitur, neq. per aliquam dissuetudinem,
vel contrariam derogatur consuetudinem, vt
quò longior fuerit eius abusus, eò sit delictum
grauius. Itaq; contendimus huiusmodi benefi-
cia destinata esse melioribus, ac præstantiori-
bus ex institutione per pactum iam dictũ; quod
14 esto prò viribus conetur *Sotus* probare, vel nō
præstat, vt ait *Vasq. citatus num.* 50. vel vix præ-
stat. Nam electores gratis teneri ad electionem,
vt habet Sotus, minimè probat meliores ab il-
lis eligendos esse: vt neq. eleemosynarius, qui
gratis tenetur eleemosynam facere, obligatur
exquirere pauperiores, ni expressè in commis-
sis habeat. Quod autem Electores dispensato-
res sint, probat quidem idoneos ab ipsis eligē-
dos, non tamen meliores, nisi aliquid addatur,
vt à nobis infra præstabitur. Addo contra *Sotū*,
huiusmodi beneficia ex bonis esse Ecclesiæ, fũ-
data in stipendia Ministrorum, vt ille mordicus
defendit, non arguere meliores, dignioresque
perquirendos; Deinde si adeò Sotus abhorret
rationem præmiorum, quàm non subire bene-
ficia identidem asserit, ità vt *lib. 4. quæst. 6. ad 6.
argum. concl. 1. & 2. adducta in solutionem cit. 6.
argum.* tantum ex iustitia commutatiua ad ido-
neum ministrũ eligendum ab ipso dicatur obli-
gatus Elector, qua ratione ex eo, quod non eli-
gatur melior, spectata natura horum bonorum
quatenus communia, & præmia danda, sed de-
negata melioribus, elici poterit, contra eorum
institutionem, præceptumq. naturale fieri?
15 Quod igitur non inuenio præstitum, proba-
re contendam tùm ex causa finali institutionis
beneficiorum, tùm ex officio eorum, qui hisce
donandi sunt beneficijs: tùm ex Institutoris, ac
Fundatoris Ecclesiarum scopo. Et quidem hi
redditus, & hæc beneficia instituta sunt certè,
vt probauimus primariò ad bonum Ecclesiarũ;
hoc est, vt Christianus populus ad æternam du-
catur felicitatem, per Sacramentorum admini-
strationem, per prædicationem Euangelij, per
omnimodam ægritudinum spiritualium curam,
etiam censuris adhibitis ecclesiasticis, ceterasq.
per functiones proprias Magistrorum, Pastorũ,
Ducum, Medicorum, Parochorum, atq. Episco-
porum. Cùm hoc igitur præcipuum, imò solum
Christi huius negotium sit: cùm ad hunc finem
leges ordinatæ sint omnes, omnia diuina auxi-
lia, merita Christi, ac pretiosissimus eiusdem
sanguis referatur: quis dubitare poterit, quod
hæc mens, hoc instituendi beneficia fuerit Ec-
clesiæ consilium, vt præstantioribus darentur
ministris, è desiderio, & votis viros exornatos
virtutibus, sibi Prælatos, Pastores, Ducesq. ani-
marum comparãdi. Hinc alterius generis argu-
mentum cudere possumus. Etenim si quibus
animarum cura demandata est, & Magistri di-
cuntur, & Medici, & Duces, & Pastores, & Epi-
scopi, quis adeò attrita fronte audebit pronun-
ciare, populum Christianum non exoptasse,
perque proposita, siuè stipendia, siuè præmia
ecclesiasticis beneficijs contenta, omnibus vo-
tis non postulasse, ac viribus sibi vendicasse, nõ
modo idoneos, sed optimos quosq. qui haberi
possent in Magistros, Medicos spirituales, Du-
ces, Pastores, Episcopos? Quod si amentem me-
ritò diceris quempiam, è triuio non malum sibi
comparantem Magistrum, vel Medicum, cui
propriam committeret vitam, cùm præstantio-
rem, vel optimum eodem posset stipendio ac-
cerser e; potiori quidem ratione insanus haben-
dus est, qui propriam animam, vel mediocri, vel
non malo tantum, siuè Medico, siuè Magistro
committeret, cùm posset optimo, Qua ferè ra-
tiocinandi ratione ad rem nostram vsus est,
S. Ioannes Chrisostomus lib. 4. de Sacerdotio, atq.
ex ea constat discrimen; quod non assequutus
16 videtur *Nauarra lib. 2. cap. 1. nu. 157.* Huc etiam
spectant, quæ de virtutibus Episcopi diximus,
tùm *lib. 1. tum 2. primi nostri voluminis*, nec non
quod idem *Chrisostom. lib. 2. de Sacerdotio* scri-
psit, meritis Prælatum gregem præcellere eo de-
bere, quo pecudi præstat Pastor, & quod *Al-
phonsus Aragonius Siciliæ Rex dicere solebat
Auctore Panormitano lib. 6. de rebus gestis Al-
phonsi, Qui alijs præsunt tanto priuatis hominibus
meliores esse oportere, quãto honoribus, dignitateq.
illos antecellunt.*
17 Probatur deindè ex officio distributoris Prin-
cipis; OEconomus absolutè consideratus tene-
tur ex fidelitate in negotijs gerendis Domini
maxima spectare eiusdem commoda, atq. dili-
genter procurare ex tacita promissione qua dũ
officium suscepit, censetur se obstrinxisse, ad
curandam maiorem Heri vtilitatem, quantum
moralem per diligentiam prò viribus poterit,
quæ obligatio rigorosæ iustitiæ si non sit, reduci
tamen ad eam facilè potest. vti quamplures do-
cent Theologi de obligatione promissionis ac-
ceptatæ; nec post multos negat *Lessius lib. 2. de
iust. cap. 18. dub 8. nu. 53. imò cap. 32. dub. 5. nu. 15
& 16.* id expressiùs habet; igitur hoc idem as-
serendum est in casu nostro: cùm distributores
beneficiorum OEconomos esse sæpè etiam ex
Paulo ad Corinth. hac disp. diximus. Addo in di-
stribuẽdis huiusmodi beneficijs arctiori etiam
vinculo distributores, Prælatosq. Ecclesiasticos
obligari; non modo, quia qui officium instituit
hanc habuisse videtur mentem, vt quam opti-
mè fieri poterit per moralem diligentiam admi-
nistretur, quemadmodum mox addam, & hoc
ipsum etiam aliquo censetur pacto promittere
OEconomus, vel famulus, cùm officium subijt,
vt probè post multos *Lessius cap. 32. dub. nu. 16.*
18 Verùm etiam quod administrator beneficiorũ
non quomodolibet OEconomus censendus est,
sed ea sub conditione, ac pacto, vt hæc benefi-
cia melioribus, morali diligẽtia perquisitis, prò
viribus tribuat; idq; colligitur tùm ex istitutio-
ne horum beneficiorum; tùm ex speciali ratio-
ne muneris, atq. officij, ob quam instituta sunt,
tùm ex verisimili intẽtione Institutoris, vt mox
dicam. Quamobrem si Dominũ inter, & OEco-
nomum pactum initum esset, vt ad tale aggre-
diendum, atq. executioni mandandum opus, nõ
quoscumq. bonos operarios conduceret, sed
optimos, non modò contra fidelitatem faceret,
si optimos non asciscceret, sed etiam contra iu-
stitiam; quia Dominus se obligauit ad ei confe-
rendam authoritatem, nec non stipendium ex
vna parte: ex altera verò Oeconomus se adstrin
xit ad optimos quosq. conducendos operarios:
sic

sic in casu nostro. Et licet concedamus *Lessio citato* (quo cum mihi nunc res est) OEconomum ex solo officio ad duo teneri, primùm ex iustitia ad curandum, ne sua negligentia Dominus aliquod patiatur damnum; secundum ad promouenda Domini commoda, per optimam administrationem; ad quam non ex iustitia, sed ex fidelitate tantum obligaretur, nihilominus tamen si ex fine, ad quem Oeconomus aliquis à Domino destinatus est, colligeretur, ei demandatum munus esse, vt ad opus faciendum meliores electurus esset operarios, arctiori sanè teneri dicendus esset obligatione, quàm caeteri OEconomi. Ex quo colliges non rectè ratiocinatum esse *Petrum Nauarr. in lib. 2. de restitut. cap. 2. n. 152.* asserentem, non per latam culpam peccare huiusmodi iniquos Electores. Deindè colliges me discedere à *Vasq. de benefic. cap. 2. §. 3. num. 97. & 98.* explicatam obligationem iustitiae omninò denegante OEconomo. Confirmatur assertio, quod nequit negari hæc institutio esse dubia, num ea, quam exposuimus, ratione, vel contraria habita sit in dubijs autem actum præsumi, vt facieoti, minus onerosum, magisq; vtile probatum à nobis est *tomo 1. lib. 3. disp. 8. cap. 5. nu. 23. & cap. 6. n. 7.*

19 Demum hinc argumentor, Institutorem, ac Fundatorem Ecclesiarum Christum Dominum suspectemus; qui quidē Ecclesiam suam instruxit, tradidit ministeria, officia præscripsit, mercedem, & prœmia ministris statuenda voluit, Prælatosq. ministros præposuit; num dicendus non expostulasse ad tantum negotium præstantiores? Quod si melioribus sanè legibus, ac perfectioribus regendam Ecclesiam suam voluit, potiori quidem nomine dignioribus Prælatis, ac Pastoribus eam rectam adoptauit, & vt ras est credere præcepit. Siquidem *Auctore Aristotele 3. Politicorum cap. 12* Hi Custodes, & Ministri legum sunt, & aliquandò à viro optimo melius quàm à lege regitur Respub. Quæ omnia tum exemplo eiusdem met Christi, Petrum eligentis, tùm alijs infra confirmabimus.

20 Secunda assertio. Quod asserimus de curatis beneficijs, assertum volumus de cœteris in prœmium institutis Eligendorum, de quibus *superiori cap. n. 17.* ratiocinati sumus.

21 Tertia assertio. Declaratum pactum, neq. in foro externo, neq. conscientiæ ius tollit Electoribus, vt etiā si minus dignis cōferant beneficia, electio tamen valida sit. Sentio cum *Vasq. de benefic. c. 2. §. 3. dub. 17 nu. 122.* qui quamuis velit *D. Thomam*, cœterosq. quos laudat, hoc idem sentire; re vera tamen in foro externo id solùm illi docent, vt expressè *D. Thomas 2. 2 quæst. 63. art. 2. ad tertium, & Sotus lib. 3. de iust. art. 2. conclus. 8.* Et quidem in externo foro exploratissimum est: alioquin, vt probè *S. Thomas*, omnis electio subesset calumniæ, neq. ad trutinam iudicialem singulorum merita facilè reuocari possent. Quod autem valida sit electio digni, omisso digniore ex se spectata in foro conscientiæ, probatur, tùm quia innumera ex contrario sequerentur absurda, vbi enim de iurisdictione Parochorum, aliarumq. dignitatum ageretur, an translata esset, nec ne cum beneficijs, Ecclesiæ quidem non rectè consultum esset, nisi certa tradita esset regula ad validitatem iurisdictionis, harumq. dignitatum, distributarum, licet maioris, vel minoris excessus omninò remota, & licet digniori hoc beneficium v.g. deberetur ob ius ad rem ex institutione, & pacto iam explicato ei competens; hoc tamen non impedit,
22 quo minus dominium in re, & quidem potiùs validè transferatur in alterum, per efficacem electionem, ac traditionem, vt notauit *Vasq. citatus.* Quid autem sentiendum sit de Parecia, ac præbenda Theologiæ ex vi positiui iuris Tridentini, & Bullæ Pij V. dicemus *disp. 10. cap. 1. nu. 1. & 2.*

CAPVT SEXTVM.

Soluuntur obiectiones, nec non argumenta contraria *cap. 2.* relata.

SVMMA.

Quomodo danda sint beneficia, vt præmia, non quidem solius charitatis, sed ornamentorum desideratorum ad optimum regimen Ecclesiasticum, n. 1.

Nonnulla esse beneficia in præmium instituta: secus alia, n. 2.

Quomodo à malo beneficiorum Distributore peccetur, n. 2.

Non ex debito distribuendi beneficia, tanquam bona communia, restituendi obligatio manat, in iniquum Distributorem, sed ex pacto, & præcepto n. 4. remissiuè.

Beneficiarij non omnes sunt Stipendiarij, n. 5.

Iniquus, & infidus Elector, seu distributor beneficiorum Curatorum, seu in præmium destinatorum, tùm Ecclesiæ primariò, tùm secundariò, Dignioribus nocet, n. 6.

ANtequam argumenta *cap. 2. relata* soluamus, diluenda est obiectio ex *Soto tùm sepè locis citatis, tùm lib. 10. de iust. q. 2. art. 3. D. Thoma Auctore 2. 2. quæst. 185. art. 3.* Diuina mysteria, atq. adeò beneficia non dantur hominibus; quasi præmium suæ charitatis: ergò beneficia non sunt distribuenda, vt prœmia. Verùm non vrget: Sequor igitur *Caietan & Vasq* Sancti Doctoris interpretes, qui quidem *Vasq. cap. 2. de beneficijs §. 1. dub. 1. num 60.* meritò *Sotum* redarguit quod Angelici sensum, minimè assequutus fuerit. Sancti autem Doctoris verba sunt hæc. *Non autem diuina mysteria hominibus committuntur propter eorum remunerationem, quam expectare debent in futuro, & ideò ille, qui debet aliquem eligere in Episcopum, vel de eo prouidere non tenetur assumere meliorem simpliciter, quod est secundum charitatem, sed meliorem quoad regimen*

Eccle-

Ecclesiæ, qui scilicet possit Ecclesiam instituere, & defendere, & pacificè gubernare. Ad cuius doctrinæ intelligentiam necessè habeo indicare, duas hic intercedere rationes bonitatis, easque distinxisse *D. Thomam*, quibus dici quis potest melior; alteram in charitate sitam; alteram in aptitudine instituendi, ac pacificè gubernandi Ecclesiam. Illam appellauit S. Doctor simpliciter talem: secus hanc. Duas præterea distinxisse rationes præmij; alteram primæ bonitati, ac perfectioni debitam, in æterna vita dandam: alteram in hac; idq. præstitit, quia in *primò argumento, sed contra*, de perfectione Præsulis desiderata subobscurè, atq. inconfuso peractum erat, vnaq. esse dicebatur, nempè simpliciter. Quibus in hunc modum expositis, vtriq. manifestis, & concessis, probè *D. Thomas* ait, Electores necessariò non obligare ad eligendum Episcopum meliorem, perfectione nimirum consistente in charitate, sed sita potiùs in habilitate ad tria iam explicata munera; eâ ductus ratione, quod beneficia non conferuntur, tanquam præmia, charitati debita: hæc enim in cęlo dandum est, sed potiùs vti præmium modo suprà declaratæ meritorum, ac qualitatum requisitarum ad regimen Ecclesiasticum. Hinc, & huiusmodi non dare Sacerdotia in præmium Auctore D. Thoma, colligi non potest; & meliorem eligendum in Episcopum, vt suprà dictum est, atq. infrà dicemus.

3 Reliquum est, vt argumentis Auctorum primæ, ac secundæ sententiæ *cap.* 2. relatis faciamus satis. Et primò nequaquam negamus, multa ecclesiastica beneficia in præmium esse instituta meritorum, non quidem primariò, sed secundariò in bonum eligendorum, neq. absolutè, ac simpliciter, sed respectiuè, atq; vt medium relatum ad bonum Ecclesiarum primariò intentum. Nonnulla verò simplicia esse beneficia, quæ ob rationes allatas, tùm *assertione prima, tùm vltima cap.* 4. *nu.* 1. *ac* 18. rationem tantum habent mercedis.

3 Primum itaq. argumentum *Valquez* iuxtà nostra principia admittendum est. Qua verò ratione contra iustitiam distributiuam fiat, & *disput. hac, & 3. cap.* 1. *n.* 13. dictum est.

4 Secundi argumenti maiorem propositionem concedimus, negamus tamen, non aliundè quā ex debito distribuendi hæc beneficia, tanquam bona communia, prouenire obligationem Distributorum, atq; Electorum digniores eligendi, ac promouendi. Siquidem hæc diuisio instar bonorum communium propriè non fit, sed ex contractu, & præcepto resultante ab institutione beneficiorum, vt è superioribus constat, magisq. confirmabitur ex dicendis. Ad confirmationem respondeo præceptum manans ex institutione beneficiorum, & quidem diuinum; naturale meliores eligendi, Curata, & locupletiora beneficia, tùm in bonum Ecclesiarum primariò, tùm eligendorum secundariò erecta respicit, atq. huiusmodi bona, non propriè veluti communia, verùm tanquam dignioribus destinata, præscribit distribuenda, & consequenter etiam per distributiuam iustitiam, vt nos locis citatis superiùs sepè indicauimus, & infrà sępius dicturi sumus. Cęterum negamus *Vasq.* si spectetur bonum Ecclesiæ, in quod primariò refertur hęc institutio, nec teneri Dispensatores, seù Electores ad illa beneficia dignioribus danda, cum facta tali institutione, & verum sit ius Dignioribus ad illa; & obligentur Electores ex iustitia, etiam commutatiua ad ea illis danda, obligentur, inquam, tùm Ecclesiæ, tùm aliquo pacto Dignioribus, ratione à *disput.* 6. *ac deinceps* explicanda.

5 Auctoribus autem secundæ sententiæ negandum est, Beneficiarios omnes, & tantum esse stipendiarios, ob rationes allatas *cap.* 4. *assert.* 1. *&* 2. *& toto cap.* 5.

6 Deindè dicimus, iniquum, atq. infidum electorem plerumq. contra pactum, & Ecclesiæ nocere primariò, & digniori Candidato præter-misso; cui non modò remotum erat ius illi simile, quod insignis Faber habet ad opus mox faciendum, sed proximum, & strictius in efficaci fundatum voluntate Ecclesiæ destinanti tale beneficium digniori iuxtà dicta *cap.* 4. *&* 5. atq vberiùs differenda *à disp.* 6. *ac deinceps.*

DISPV-

DISPVTATIO QVINTA.

De Personarum acceptione.

Beneficiorum distributioni disputationem præmittimus acceptionis personarum, ex qua vt virus manat peccati distributionis iniquæ, ità & eiusdē naturæ clara notitia.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit Personarum acceptio.

SVMMA.

Latioris acceptionis personarum fines contrahere videntur SS.PP ad iniquam beneficiorum ecclesiasticorum distributionem, quam multis nominibus abhorrent, n.1.

Fundamentū SS.DD. acriter adeò damnandi personarum acceptionem, desumptum ex loco Iacobi, n.2.

Germana expositio sententiæ secundi cap. D. Iacobi *n.3.*

Etymologia acceptionis personarum, n.4.

Acceptio personarum optima metaphora dicitur acceptio facierum, n.5.

Princeps instar speculi nè facies excipiat, n.6.

Areopagitę Iudices noctu cur iudicabant, n.7.

Cur Thebis Iudicum Imagines conniuentes, & absq. manibus videbantur, n.8.

Quid acceptio personarum sit, n.9.

Non potest acceptio personarum esse non intercedente aliquo debito rei, circa quam versatur, nu. 10.

*Debitum, atq. Ius personarum, quibus fiat iniuria requisitum ad acceptionem personarum ex Au*gustino *probatur, n.11.*

Personarum acceptio peccatum est ex se graue, nu.12.

Probatur grauitas acceptionis personarum Augustini authoritate, n.13.

Roboratur testimonio Ambrosij, n.14.

Vnde manat tanta pestis venenum, n.15.

Regula ad peccatum mortale dignoscendum à veniali distinctum, nu.16.

Personarum acceptio propriè contra iustitiam est partim commutatiuam, partim distributiuam, nu.17.

Expenditur locus Matthei 22. Scimus, quia verax es, &c. *n.18.*

Punitio delicti ad commutatiuam spectat iustitiā, nu.19.

In iudicijs omnium consensu acceptio committi potest personarum, quæ necessariò concedi debet contra distributiuam, commutatiuamq. esse iustitiam, n.20.

Quādo reperitur impropria personarum acceptio, contra iustitiam est purè distributiuam, n.21.

1 Qvamquam latissimos fines personarum acceptio habeat, nihilo tamen minus SS. PP. & DD. videntur ità circumscripsisse, vt quasi leuis in cęteris esset nota, grauem, fędam, atque omninò exosam de rebus ecclesiasticis, vel in personis Deo dicatis eam, & agnoscant, & abhorreant: quæ fuit causa, cur acturus de electione ad beneficia, præsertim Episcopatus, personarum acceptionem ex professo intra bonorum tamen ecclesiasticorum cancellos, susceperim ipse declarandam.

2 Fundamentum autem præcipuum è Sacris literis, quo passim vtuntur Theologi, *Iacobus Apostolus prabet 2.cap suæ epistolæ fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ.* In huius sententia dilucidatione omnium ferè Theologorum, atq. diuinarum scripturarum expositorum desudauit industria, quorum omnium omissis interpretationibus, germanam, cęterisq. sinceriorē amplector.

4 Nolite (itaq. ait Apostolus) fidem habere gloriæ Christi .i. nolite credere, quod Christi gloria sita sit in acceptione personarum, nimirum quòd glorietur, vel glorificetur Christus. cum ad agapes, & cętus vestros admittitis solos diuites, nobiles, gloriosos, spretis, vel exclusis pauperibus, & squalidis, quasi gloria Christi in hisce fluxilibus, vti gloria mundi, sita sit. Quibus in hunc modum constitutis ad rem accedamus.

4 Prima itaq. sit assertio. Personarum acceptio à greco deducitur προσωποληψία; hinc locum Iacobi modo laudatum expressit textus nomine multitudinis προσωποληψίαις, non quasi eius solum frequentem vsum damnaret, vt subindicauit *Benedictus Iustinianus in citatum locum*, cùm vt infra ex sese quælibet acceptio personarū mala sit, sed vt numero plurali omnes damnaret. Hebraicè *PANIM*, & vt syrus vertit *APPE*, hoc est in facierum acceptionibus, per optimam sanè metaphoram; vel qua exprimatur documentum *Aegidij Diaconi in lib. de*
6 *regimine Principis. Nè sit specularis, sed opacus Princeps*, nè scilicet speculi instar faciem excipiat, nomenq. alicuius indigni, vel minus digni ferat, vel qua Iudices inhiberi videntur faciem personarum in iudicio spectare, seù attendere, vt intemerato Areopagitarum more sententiā ferant, quos *Stephanus Bizantius in Hermotimo Lucianus, Alexander ab Alexandro lib.2.cap 5. lib.4.cap.11.& lib.6. cap.11 apud Cælium Rodi-*
7 *ginium antiq. erudit. lib.7. cap.19.* referunt. Ideò noctu,

noctu, atq. in tenebris iudicare solitos esse, ne ad astantium, vel Oratorum affectus aspicientes, animo perturbato, iudicium facerent, quorumq. morem Oratoriæ partem, ad commouẽdos affectus respiciens *Aristot. 1. Rhet.* summoperè commendat.

8 Hinc *Thebis* (*Plutarcus est Auctor lib. de Iside*) *Iudicum Imagines visuntur, absq. manibus & summi Iudicum oculi conniuent, eò, quòd iustitia, nec muneribus capiatur, nec hominum vultu flectatur.*

9 Secunda sit assertio. *Acceptio personarum est iniustitia præferẽs personam personæ propter causam indebitam.* Collegitur ex *Alexandr. de Ales 2. par. quæst. 136. art. 1. D. Thoma 2. 2. q. 63. art. 1. Caietano ibid. & art. 3. ac 3.* nec non in *summa verbo acceptio personarum, Syluestro verb. acceptio personarum in princip. Gabriel. in 4. dist. 15. q. 7. art. 1. Soto lib. 3. de iust. quæst. 6. art. 2 sub initio, Vasq. de benef. cap 2. §. 3. num. 46.* Iniustitiam dixi absolutè, quòd, vt infra, est sanè hoc vitium interdum contra iustitiam distributiuam, quẽadmodum citati DD. indicant, & nonnunquam etiam aliqua ratione opponitur commutatiuæ. Versatur deindè hæc iniustitia inter personas, quarum vnam alteri præfert, non ob debitam causam meritorũ, aliorumq; ornamentorum ad rem minimè facientium, quia persona nimirum, quæ præfertur alteri digniori, sit amica, propinqua, consanguinea, speciosa, diues, nobilis, cęterisq. prædita qualitatibus ad diuisionem, de qua agitur bonorum, collationemq. dignitatũ non spectantibus, respiciẽs potiùs ad personas, quam ad causam debitam. Iniustitia itaq. loco generis in definitione apposita est, cætera loco differẽtiæ, ex quibus esse iniustitiam patet, quoniam acceptio personarum iniuriam infert alteri, cui erat ius ad id, quod ei derogatur, idq. nõ alitèr, quàm præferens personam personæ, ob causam, seù rationem indebitam, quæ omnia superiori conclus. declarata constant.

10 Ex his optimè deducit *S. Thomas cit. ad tertium*, necessariò requiri ad acceptionem personarũ, vt res, de qua agitur, aliquo pacto debeatur ex iustitia ei, cui denegatur. *Duplex enim (ait) est datio, vna quidem pertinens ad iustitiam, qua scilicet aliquis dat alicui, quod ei debetur, & circa tales dationes attenditur, personarum acceptio: Altera est datio ad libertatem, &c.* Adstipulantur *Gabriel modo citatus, Caietanus suprà laudatus art. 3. Syluester allegatus, Sotus lib. 3. quæst. 6. art. 1. ad primum, Vasquez vbi supra n. 47 & 48. & in 1 par. disp 86. cap 4 num. 24. Lessius de iust. & iur. lib. 2. cap. 32. dub. 1. num. 2.* Et ratio est, quia si nulli ius est, ad quod distribuendum, vel dandum, vel accipiendum est, nulli fiet iniuria, neq; iniustitia, quòd vnus alteri etiam digniori præferatur, vel ob solam amicitiam, cognationem, &c. cui enim nihil est debitum, nulla fit iniuria, vel iniustitia, ni detur, quod minimè ei debetur, & nõ intercedente iure, quod *disput. 2. cap. 2. num. 15. & 16.* diximus esse obiectum, cui proximum, seù ratio, ob quam competat aliquid alicui, nulla æqualitas spectare poterit ad iustitiam, & cõsequenter neq. iniuria, neq. iniustitia. Et quidẽ si violatio qualiscumq. iuris ad acceptionem sufficeret personarum, atq; iniustitiam, etiam ex violatione gratitudinis, fidelitatis, amicitiæ, veracitatis, &c. resultaret aliqua obligatio, ad iustitiam spectans, quod est paradoxum, quòd ex infra disserendis constabit clariùs.

11 Cæterùm ad rem hanc confirmãdam, quam arbitror maximè necessariam, tùm ad nostram quæstionem, tùm ad personarum acceptionem longè a Deo Opt. Max. amandandam *Augustinum sentimus lib. 2. contra duas epistolas Pelag. cap. 7. Quæ acceptio, inquit, personarum ibi rectè dicitur, vbi ille, qui iudicat, relinquens causa meritum, de qua iudicat, alteri contra alterum suffragatur, quia inuenit aliquid in persona, quod honore, aut miseratione sit dignum; sin autem quispiam duos habeat debitores, & alteri vellet dimittere debitum, alterum exigere, cui vult donat, sed neminem fraudat, nec acceptio personarum dicenda est, quando iniquitas nulla est. Alioquin eis, qui parum intelligunt potest acceptio personarum videri, vbi vineæ Dominus operarijs, qui vna hora illic opus fecerunt, tantùm dedit, quantum illis, qui pertulerunt pondus diei, & æstus, æquales faciens in mercede, quorum tam magna distantia fuerat in labore, &c.* Hæc ipsa verba Augustini expressi, vt constet, quàm firma sit, quam amplectimur, doctrina, ex qua nostra maximoperè sentẽtia de beneficiorum collatione illustrabitur.

12 Sit assertio tertia. Personarum acceptio ex genere suo peccatum est mortale. Est *omnium, quos citaui Auctorum*. Colligitur præterea primò è sacris literis, in quibus frequenter reprehenditur, *Deut. 1. 17 Quod iustum est, iudicate, siuè Ciuis sit ille, siuè Peregrinus, nulla erit distantia personarum, ita paruum audietis, vt magnum, neq. accipietis cuiusq; personam, quia Dei iudiciũ est* Quam quidem rationem mox ex *Hieronymo* prosequemur *num. 15.* Rursus *Leuit 19. 15 Non facies, quod iniquum est, nec iniustè iudicabis, non consideres personam pauperis, nec honores vultũ potentis, iustè iudica proximo tuo. Prouerbiorum 24. cognoscere personam in iudicio, non est bonum. Ecclesiastici 42. Ne accipias personam, vt delin-*
13 *quas.* Demùm ex *Iacobo nu. 2. relato.* Secundò grauitas huius peccati probatur *auctoritate D. Augustini epist. 29.* allegatam Iacobi sententiam exponentis. *Nec sanè quantum arbitror putandum est leue esse peccatum in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi, si illam distantiam sedendi, ac standi ad honores ecclesiasticos referamus, quis enim ferat eligi diuitem ad sedem honoris Ecclesiæ contempto paupere, instructiore, atq; sanctiore?*

14 Alterum adiungo Romanæ Ecclesiæ Doctorem, *Ambrosium super Malach*, qui huius grauitatem culpæ expendens. *Inter omnia* (inquit) *peccata Sacerdotum, illud est maximum, quod nõ causas, sed personas considerant, & despecto iusto paupere, iniustos diuites honorant.*

15 Vndè autem huius delicti fœditas, & grauitas tanta oriatur, vt nobis in *Leuit. num. 12. cit.* insinuatur, doctè aperitur à *Hieronymo super Amos. Quicumq. consanguinitate, vel amicitia, vel è conuerso hostili odio, vel inimicitijs in iudi-*

cando

cando ducitur, peruertit iudicium Christi. Non equidem ait, suum ipsius iudicium peruertit, sed Christi nimirum quia cùm Iudex, Prælatus Episcopus, Pontifex Christi vices gerat, eiusdemq. nomine, atq. auctoritate sententiam ferat, vbi iniustam Christi nomine dicere audet, non priuatam suam iustitiam, atq; iudicium, sed ipsius Domini iudicium violat, atq. peruertit, cui occasionem præbet etiam, vt tanta iniustitia impiè tribuatur; à quo tamen toto abest cœlo: *ad Roman. 2. Non est personarum acceptio apud Deũ. Actor 10. Non est personarum acceptor Deus.*

16 Dixi esse mortale, nam recepta firmataq. est consensu DD. regula, ad mortale à veniali distinguẽdum peccatum, vt mortale sit, quod charitatem grauitèr lædit, & virtuti, Theologali, vel Religioni, vel Iustitiæ, vel alteri huiusmodi necessariæ opponitur, vt probè *Azor tom. 1. lib. 4. institut. moral. cap. 9. q. 8. Sanchez lib. 1. operis moralis cap. 1. nu. 4.* Dixi ex genere suo, nam ratione paruitatis materiæ, vt citati DD. aduertunt, poterit esse veniale: v.g. si in loco accubãdi ad mẽsam minus præfertur dignus, digniori; vti si quis obolum diuiti furaretur, non esset mortalis culpæ reus. Hinc Abulens. in reiicio contrarium indicantem *cap. 12. Matth. q. 113.*

17 Assertio quarta. Personarum acceptio propria est contra iustitiam inadæquatè distributiuam, atq. inadæquatè commutatiuam. Quam quidem assertionem nemo sanè dicet contra communẽ esse sententiã, qui nostrum mox afferendũ rationis momentũ æqua perpẽderit lance; vt enim ex consensu DD. cõstat, quem *coroll. deducto ex conclus. 2. nu. 18.* sectati sumus, ad acceptionem personarum necessariò requiritur, vt res, quæ alteri, siuè indigno, siuè indigniori datur, aliquo debeatur iure illi, qui prætermittitur; hinc consequenter fit, vt cùm hæc arithmetica æqualitas, ex altero horũ iure debita, coniungatur proportioni geometricæ, sicut vtraq. obiectum partim cõmutatiuæ, partim distributiuæ, cõstituit, ità ad vnum, & eumdem habitum spectat, & quãdo aliquod iniquum reperitur obiectum, tùm contra æqualitatem arithmeticã, tùm geometricam ad iniustitiam faciat, quæ opponatur inadæquatè singulis, atq; adæquatè, vtriq. commutatiuæ scilicet, & distributiuæ iustitiæ. Acceptio igitur personarum, quæ sine debito, & iure existẽte in alio, cui fit iniuria esse non põt, quod quidem ius proprium, vel sit ad rem, vel in re, cum respiciat, vt vnitum cum proportione geometrica, sequitur opponi vtriq. iustitiæ, quæ omnia probauimus *disp. 2. cap. 1. & 2. tùm superiori cap. 3. n. 4.* Et quamuis vbi tertium assignauerimus ius, quod ad rem reuocari posset, idq. *disp. 3. cap. 3. n. 13.* etiam indicauimus, hoc tamen ius ibidem diximus esse virtuale; atque improprium, quod à mera respicitur distributiua; quippe quæ frequentiùs pura non inuenitur quæ doctrina expresè habetur à *Vasqu. 1. par. disp. 86. cap. 4. num. 22. & 21.* & quatenus maiorem inuoluere videtur difficultatem ob oppositionem, quam cum commutatiua iustitia tribuat acceptioni personarum, probatur secundò è sacris literis. Nam de acceptione personarum, vt opposita commutatiuæ iustitiæ, videntur loquuti Pharisæi *Matth. 22.* ad Iesum Dominum, dicentes: *Scimus, quia verax es, & non est tibi cura de aliquo; non enim respicis personam hominum.* Petebant enim, vt iudicaret, vtrum census dandus erat Cæsari, nec ne; cuius solutio ad cõmutatiuam absq. dubio spectat. Prætereà Paulus ad Colossenses ait; *Qui iniuriam faciet, recipiet id, quod iniquè egit, non est acceptor personarum Deus.* Compertum est enim punitionem delicti ad commutatiuam spectare iustitiam ex *Aristotele 5. eth. cap. 4. & 5. & D. Th. 2. 2. q. 108. art. 2. Caietano ibid. Soto lib. 3. de iust. q. 5. art. vlt. ad primum, & lib. 3. de nat. & gratia cap. 7.* Quod dictum volo abstrahens à quæstionis decisione, nùm in Deo iustitia propriè vindicatiua sit, & nùm hæc pars sit subiectiua, vel potestatiua iustitiæ, de qua præter citatos Auctores eruditè *Vasq. 1. par. disp. 85. cap. 4. nu. 26. & 27. Suarez in opusc. de iust. Dei sect. 5.* De acceptione verò personarum contra distributiuam, & conueniũt Auctores, & patet ex locis scripturæ citatis. Cõfirmatur primò, quia si cuiuscumq. iuris læsionem dicamus sufficere ad personarũ acceptionem vix potissima ratio, cur à Deo illam arceãt DD. vt mox dicemus, subsistere poterit. Tertiò probatur. Nulli vnquam mortalium dubium fuit, hoc peccati virium intercedere posse in distributione bonorum communium, vel inter partes facienda Reip. idest inter Ciues, vel earum rerum, quæ ex antecedenti voluntate personæ, facultatem habentis, danda sunt nonnullis, vti pauperibus, doctis viris, vel militibus ob fortiter facta in bello, alijsq. exemplis explicatis, quæ complexi sumus *disp. 3. cap. 1. & 2.* Atqui ea omnia spectant ad iustitiam partim distributiuam, partim commutatiuam, vt ibi demonstratum est; ergò acceptio personarũ in illis omnibus casibus est contra dictam iustitiam.

18 Confirmatur secundo; nam in iudicijs esto plerumq. contra commutatiuam fiat iustitiam, siuè propriè, siuè impropriè ad hanc spectet. punitiua, quando nimirum absolutè damnatur Innocens, aut Nocens absoluitur, quia tamen Iudices, ac Magistratus publico funguntur officio, quo tenentur omnibus Ciuibus ius æquè dicere, ob cõmune bonum, omnibus Ciuibus debitum, si quis personarum intuitu, vel ius dicat, vel dicere renuat, vel si innocẽtem damnet, potentioris, amici, aut consanguinei amore, vel his addicat fundũ, agrumq. qui alijs debebatur, verè personas accipere dicetur, nec modò contra commutatiuam, sed etiam contra distributiuam faciet iustitiam, sic *D. Thomas 2. 2. q. 63. art. 4. in corpore*, vbi iniquitatem iudiciorũ nonnunquã apertè acceptionis personarũ subire fœditatem, malitiamq. docet, & nè ansam relinquat dubij *S. Doctor ad primum*, esto quoad formã spectare scribat acceptionem personarum ad iustitiam distributiuam, nihilominus tamen quoad materiam, & rem iudicatã, versari tàm circa obiectũ iustitiæ cõmutatiuæ, quàm distributiuæ asserit, quod iudicium esse potest tàm de cõmutatione, quàm de distributione facienda, subscribit expresè *Vasq paulò ante citat. n. 13.* Quamobrem Iudex personam accipere dicetur, & quia, quam seruare debebat inter aliquos; prætermittit

æqualitatem? & quia personæ consulens alicuius, quem ob rationem ad iudicium rectũ indebitam diligis, mouetur ad ei aliquod plusquam par est, dandum, vel ab eo auferendum, idq. vnica actione, seu iniquo voluntatis actu, vtiq. elicito ab habitu vitioso, vel cũ producẽte, si fuerit primus, qui immediatè oppositus est actui, vel habitui iustitiæ, neq. purè commutatiuæ, neq. purè distributiuæ, sed vtriusq. rationem habenti. Hinc *D. Thomas 2.2.q.63.art.1. ad finem corporis*, cum differuerit de personarum acceptione concludit; *Sic ergò pariter, quod personarum acceptio opponitur iustitiæ distributiuæ in hoc, quod præter proportionem agitur*, quasi voluerit indicare, quando in actu acceptionis malitia reperiretur, etiam arithmeticæ opposita æqualitati & eam opponi commutatiuæ.

31 Quod si aliquando absq. iure in personis existente, quibus est diuidenda res, & absq; debito in distribuendo negotium ageretur, impropria admodum ex quadam similitudine, atq. analogia potiùs dicenda esset reperiri acceptio personarum contra iustitiam purè distributiuam, vt ex *seq. cap. à n.9.* magis constabit.

CAPVT SECVNDVM.

Deducuntur ex dictis nonnulla ad Praxim.

S V M M A.

Circa quæ acceptio personarum versatur, n.1.

Grauius esse peccatum acceptionis personarum circa spiritualia, quàm circa temporalia, n. 2.

Benedicti Iustiniani commendatur auctoritas, n.3.

Ad personarum spectat acceptionem in vnũ multa congerere beneficia, laborantibus alijs inopia, n.4.

Turpis personarum acceptio est, Ecclesiæ opes ratione cognationis, aut affinitatis, aut similis in vnum, vel paucos deriuare, n.5.

Perpulchra comparatio distributionis beneficiorũ cum partitione cibi ad omnia membra, n.6.

Acceptio personarum asseritur in distribuendis honoribus, atq. oneribus, & in vectigalibus imponendis, n.7.

Aliquod animi donum ad vnam facit electionem, quod minimè suffragatur alteri, n.8.

Consanguinitas meritò allicit ad hæredẽ instituendum, minimè verò deberet ad Prælaturãs ibid.

Doctrina cum morum probitate conditio apta est ad Cathedram, ibid.

In Deo cur nulla sit acceptio personarum, n.9.

Exponitur locus Matth.25. *distributiones talentorum secundum propriam virtutem, n.10.*

In Parabolis non omnia minutatim spiritualibus applicanda, n.11.

Etiam si Deus per impossibile personam respiceret in ijs; quæ gratia sua tribuit, non esset tamen iniustus, n.12.

Nomine personarum acceptionis, Paul. ad Rom. *cap.2. non proprium acceptionis vitium intelligit, sed oppositum liberali indifferentiæ erga omnes, n.13.*

Quam impropriam personarum acceptionem etiã à Deo D. Petrus Act. 10. longè amandauit, n.14.

Nonnulli sunt DD. docentes bona opera moralia, & merè naturalia, effectus non esse prædestinationis, n.15.

Alij è contra esse aiunt effectus aliquo pacto, n.16.

Si ius remotum, atq. improprium ad veram personarum acceptionem satis esset, nullius esset ferè momenti ratio communis, qua eam à Deo remouemus, n.17.

1 EX his deduco scelus acceptionis personarum ex suo genere lethale in Iudicijs, in Sacerdotijs, ac dignitatibus ecclesiasticis, in politicis Magistratibus, in Cathedris, in laboribus, atque oneribus distribuendis, in exhibendis honoribus, atque in alijs hisce similibus versari, de quibus *Auctores agentes de iust. & iure*, ex instituto disputant; Nos tantum spiritualia secernentes, expendemus, in quibus intercedere possit, personalium acceptio.

2 Deduco secundò cum *D. Thoma q.6. art.2. in corpore* grauius esse peccatum acceptionis personarum in spiritualium distributione, quàm in temporalium, quòd spiritualia tẽporalibus præstantiora sunt.

3 Deduco tertiò cum *Vasquez cap.4.§.2.dub.8. n.106.* & cum *Benedicto Iustiniano in epist. Iacob. cap.2. nu.14.15.& 16.* cuius ipsissima verba huc transferam, & quia diuitijs ditescere alienis nõ vereor, quando in Auctorem cum laudis, & gloriæ tenore fideliter eas refero, & quia cũ apud Pontificem Max. concionatoris munere, dum hæc Typis Romæ mandauit ille fungeretur, in hisce maximi faciendum eius arbitror auctoritatem: & quia quid eius præclaræ doctrinæ addi possit haud sanè video.

4 Itaq. in eodem genere deduco acceptionis personarum *reponendam esse multitudinem Sacerdotum, beneficiorumq. quæ vni tantum cæteris neglectis tribuuntur, quæ præsertim statum, & conditionem personæ, ac dignitatis longè superant; quorsum enim in vnum quempiam vltra decem Sacerdotia congerantur, si vno, vel altero, aut ad summum tertio, & honestè viuere, & dignitatem absq. dedecore tueri potest?*

5 *Quid verò necesse est cognationis, aut affinitatis respectu omnes Ecclesiæ opes in vnum, cùm in eodem ordine plerìq. extrema penè inopia, ac necessitate laborent? neq. verò id solum sacris canonibus, præsertim vetustioribus repugnat, sed meo quidem iudicio nihil est, quod magis distributiuæ iustitiæ aduersetur; sequitur enim illa, vt Aristoteles docet, geometricam proportionẽ, quæ quatuor terminis constat, vt videlicet habita personarũ ratione tantũ cuiq. tribuas, quantum cuiusq. merita postulant, eademq. sit præmij ad præmium cõparatio, quæ est inter meritũ, et meritũ. At quale monstrũ est in eadẽ Repub. eodẽq. Senatu paria esse Senatorũ merita, & præmia infinito propè interuallo distantia. Quid? Quod plerũq. nullius propè meriti adolescens, nec eximiæ quidẽ indolis, aut expectationis plurimis, ijsdemque locupletissimis*

Sacer-

Sacerdotijs augetur, quorum sumptibus, qui non ad impuras voluptates, ad venationes certè, ad ludos, ad spectacula, ad inanem denique pompam, & fastum abutatur, cùm viri alioqui doctrina, morum integritate, cæterisque bonis præstantes, vix tenuissimo censu possint vitam cum dignitate tueri? Hic ego nō humani iuris relaxationem admitto, quippè hoc immane personarum acceptionis vitium contra ius naturæ, & distributiuam iustitiam pugnat, eoq; nihil est in Repub. detestabiliùs, atq. hoc magnoperè reprehendo, ac damno.

6 *Quid enim quæso de hominis cuiuspiam vita sentiendum sit, si ventriculus, cuius proprium est cibum concoquere, & ad cuncta corporis membra iusta quadam proportione alimentum impertiri, omnia cæteris neglectis in vnum membrum congerat? necesse profectò est, soluto membrorum, ac partium temperamento, breuissimo temporis spatio ruere ad interitum. Idem multo magis de Ecclesiastica administratione sentiendum sit, si personarum aspectus, humana denique iura conuellat, & quæ multis impertienda essent, vnius tantum, vel arrogantiæ, vel cupiditati, ac luxui ser-*
7 *uiant. Quod minori quidem fortasse damno, sed persimili tamen scelere, in ciuili Repub. accidit, si in tradendis honoribus, ac magistratibus, acceptioni personarum pateat locus, neq. optimis, ac præstantissimis ciuibus concedantur. Neq. aliter de oneribus, ac vectigalibus distribuendis sentiendū existimo: certa enim proportione imponenda sunt, habita ratione pauperum, & indigentium, ne plus subeant oneris, quam diuites.*

8 Deduco quarto cum *D.Thoma 2.2.q.63.art.1 ad finem*; nonnunquam vnam personæ, qualitatem conducere ad aliquam electionem, vel distributionem faciendam, quæ sanè ad alteram non prodest, ità (vt exemplo vtar S. Doctoris) consanguinitas, vel affinitas facit quidem aliquem dignum, vt hæres patrimonij instituatur, non autem, vt ei Prælatura Ecclesiastica conferatur. Porrò, qui virum egregiè doctum, non tamen vsq. adeò compositum moribus (vt cum *Soto loquar lib.3.q.7.art.1. in suo corollario*) Sancto viro, ignaro tamen, in optione ad Cathedrā anteferret, non esset habendus personarum acceptor, veluti si eumdem præferret in alia electione, vbi vitæ exigeretur sanctitate vitæ perspicuus.

9 Demùm deduco in Deum Opt. Maximum, neq; vmbram personarum acceptionis cadere, tùm ex *locis Pauli in confirmationem vltimæ conclusionis superioris cap. num. 17. 18. 19. adductis*, tùm ex his, quæ mox subijciam; & ratio est, quòd cùm ille nihil cuiquam debeat, antequam diuinam suam largiatur gratiam, neque ipsius spiritualia bona, siuè gratiæ sanctificantis, siuè fidei, siuè quomodolibet ad beatitatem spectātia nullo iure mortalibus ex se spectatis debeātur, nulla personarum acceptio poterit in Deo esse, horum bonorum distributore; quam debitum supponere necessariò docuimus *superiori cap. num. 10.* Deindè licet æqualiter bona sua Deus distribuat, cum nullam tamen personæ dignitatem spectet, quæ in ipsa existat, aut à natura, vel moralibus actionibus oriatur minus dignum in hoc genere non præfert digniori, qui nemo ex se supernaturalibus bonis vllo pacto
10 dignus censeri potest. Scio *Matth. 25.* dici Deū distribuisse vnicuiq; talenta sua, secundum propriam virtutem; Verum vel nomine virtutis intelligenda est (*D. Hieronymo interprete in hunc locum, nec non D. Thoma 2.2.q.24 art.3. ad primum*) propria vniuscuiusq. dispositio ex antecedente auxilio Dei proueniens, qua potissimū talentum gratiæ sanctificantis augeant, ac multiplicent fideles, vt probè *Maldonatus allegatū explicans locum.* Vel dicendum in parabolis nō omnia minutatim spiritualibus accomodanda, sed earum spectandum esse finem, qui quidem præsentis parabolæ fuit, vt doceremur, Dominū sumpturum esse rationem talenti, tùm creationis, tùm gratiæ, tùm potissimum ipsiusmet Christi, locupletissimi thesauri, nobis liberalitèr collocati, instar heri à famulis parem rationem experentis. De modo autem diuidendi talenta nihil curauisse, sic *Vasquez 1.par.disp.91, cap.17. num.140.* cum nemini præsertim mortalium ad supernaturalem statum eleuato negauerit Deus auxilia sufficientia, e omnia sua prouidentia præparata, quippèqui *vult omnes homines saluos fieri 1. ad Thimoteum 2.* Addo ex Maldonato in *Matth. 14. vers. 26.* multa in parabolis non ad significandum, sed ad implendam narrationem adhiberi, non ipsius, quasi partes, sed quasi emblemata; non quia necessaria, sed quia sunt in vsu. Quamobrem numerum talentorum nihil ad sensum huius parabolæ facere reor. Vel asserendum est Christum de donis, vel officijs, talentisq. naturalibus loquutum, à Deo nimirum datis, secundum cuiuslibet naturam, ac dispositionem naturalem: sic Moysen sui populi Ducē constituit, spiritumq. gubernandi concessit, qui natura mitis erat, ac prudens eodem *Maldonato Auctore.*

12 Deindè dicimus, etiam si Deus personam per impossibile, respiceret in ijs, quę gratia sua tribuit ex liberalitate, vel ex eadem condonaret, cùm ad oppositum nulla teneatur lege, neq. mortalibus aliquod sit ius ad diuina huiusmodi dona, iniustus non esset. Nam quod quis ex liberalitate, vel condonat, vel largitur, non peccat etiam si personam respiciat; Cæterum cum vel vmbra quidem huius vitij longè à iustissimo Deo absit; Idcircò *Paulus ad Romanos cap. 1. Non enim est acceptio* (ait) *personarū apud Deum.*

13 His autem non acceptionem personarum Paulus vsurpat propriè pro vitio; quod suprà explicauimus, atq. à Deo Opt. Max. longè amādauimus, sed quatenus oppositum liberali indifferentię Dei ergà omnes homines: quasi diceret, Deus non modò proprius acceptor personarum non est, imò esse non potest, vt lippis, ac tōsoribus est notum, sed nec etiam respicit personam, curans an Iudeus sit, an Gręcus, an diues, an pauper, sed indifferenter sua dona, gratiasq; distribuit suas omnibus, quibus non tenetur.
14 Sic pari etiam pacto in *Act. Apost. cap. 10. versic. 34. per ea in veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus* D. Petrus solum videtur vsus argumento à fortiori de acceptione personarum propria supra à nobis declarata, contra

iustitiam cùm erga homines hæc iustitia Deus propriè, & rigore non ligetur, quibus vel seclusa promissione ex liberalitate diuina facta, vel ex se ius nullum ad bona spiritualia est; quasi diceret Princeps Apostolorum, Non est Deus acceptor personarum, prout acceptio iniustitiā redolet, sed nedum acceptione personarum per similitudinem cum ea. Quam ob rem absq. vlla iniustitia Iudæos eligere ad Christianā Religionem, atq. ab ea Gentes excludere posset. Loquitur igitur textus, eamq. exceptionem personarum a Deo etiam meritò excludit, quæ per quādam analogiam talis dicitur, & circa res gratuitas versatur; quæ ex mera dominantis potestate pendēt, vt si quis velit eleemosynam certis elargiri pauperibus, & non alijs. Non sic inquam Deus, sed (vt prosequitur *D. Petrus loco laudato*) *in omni gente, qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.* Probè itaq; *Vasq. 1. par. disp. 86. cap. 4.* ait. Cùm sacræ literæ nostrū Deum acceptorem personarum non esse testātur, non modo ei negant vitium oppositum iustitiæ, verum etiam illius similitudinem, quod nullo modo etiam, si licitè possit id facere, tanquam Dominus personam intuitus, sed secundum merita solum tribuit, iuxtà ipsius promissionem.

15 Verùm enim verò licet, quamplures sciuerim esse DD. negantes quidem bona opera moralia ex puro libero arbitrio procedentia prædestinationis effectum esse, sed ea concedentes quatenus facta ex gratia, vt ex *Augustino, alijsq.* docet *Vasq. 1. par. disp. 93. cap. 4. num. 25.* neque huiusmodi opera purè naturalia, & absq. gratia per Christum facta, esse dispositionem, neque etiam remotam, seù per accidens, & remouentem prohibens, vel impedimenta, vt idemmet *Vasq ex Antiquioribus tùm tota disp. 91. tùm 94 n. 34 prosequitur;* quòd contraria sentētia videatur fauere, Massiliensibus, qui etiā neq. obligationem aliquam adstruebant esse Deo; aut necessitatem, vt gratiam suam ex aliquo initio nostro tribueret, imò aliquando absq. eo donari nonnulli asserebant, vt idemmet *Vasq. disp. 89 & 91.* nec non 92. ostendit.

16 Nihilo tamen minus alios esse non ignoro eiusdem notæ DD. docentes, bonos actus morales, & si puri ordinis naturalis, in se nonnunquā esse effectus prædestinationis; quia licet quando non sunt facti ex gratia Christi ad prædestinationem, & gloriam non conducant per modū meriti, aut impetrationis, vel dispositionis, possunt tamen prodesse malum impediendo; ac remouendo impedimentum ipsius gratiæ: sic ex multis *Suarius in Summa lib. 3. de prædestinatione cap. 7. num. 12. & lib. 7. de necessitate gratiæ cap. 20. num. 23. Imo idemmet Vasquez constantissimus gratiæ Christi assertor*, non esse errorem Semipelagianorum asserit *disput. 93. cap. 4. n. 33. & 34.* concedere dispositionem naturalem ex nobis, aut ex bona indole naturali, non quidem ad gratiam obtinendam, sed vt gratia ex misericordia collata faciliùs in nobis operetur: sic enim neque initium, neq. occasio etiam, remota, aut per accidens gratiæ conceditur. Hinc *Benedictus Iustinianus in epist sæpè citatam Iacobi cap. 2. num. 8. vult Petrum Act. 10. num. 35. per verba, quæ modo num. 14.* expendimus, indicare etiam in ijs, quæ gratuitò, ac liberalitèr conceduntur à Deo, nonnullam intercedere potuisse ex se, ni aliundè repugnaret, acceptionem personarum, si v.g. voluisset suæ beneficentiæ radijs solos Iudæos illustrare, neglectis, seù exclusis Gentilibus; qui iustitiam, vitæq; probitatem per sua bona opera moralia, vtcumq; colerent, quibus bonis operibus naturalibus, non viderentur positiuè indigni, sed vt minimùm remotè; etsi ità loquendum sit, indirectè minorem quamdam cum eis haberent improportionem, quam nonnulli improbi Iudæi.

17 Ex quibus sic expositis, neq; penitùs expensis, aut mea quidem sententia probatis, cùm opus ad rem non sit, quod *superiori cap. num. 10. & 11,* indicaui, deducere liceat, si ad veram nimirum, propriamque acceptionem personarum ius sufficeret remotum in illis, quibus diuidenda essent bona communia, & debitum proportionatum illi iuri, obiectum verum esset iustitiæ distributiuæ, non modo iuxtà sententiam hanc secundo loco laudatam, ad homines in hisce gratuitis, & liberalitèr concessis illam iustitiam concedendam esse Deo, verùm rationem, qua ab illo excludimus acceptionem propriam personarum, ferè nullius esse momenti asserendum esset, cū tamen vtrumq; contra cōmmunem esse Doctorum sententiam, verò certiùs sit.

DISPV-

DISPVTATIO SEXTA.

De peccato in promouendis ad beneficia Ecclesiastica indignis.

POstquam acceptionis personarum expendimus naturam, reliquum est, vt ad Eclesiasticas dignitates, ac beneficia, quod propriè nostri est instituti Disputationem contrahamus. Grauitatem itaq; noxæ hæc disputatio habet exquirendam, quæ subitur per electionem personæ indignę ad Episcopatum, cœteraq. beneficia taq. non inquirimus de malitia, quasi materialis huius peccati, de qua controuersia non est apud DD. cùm omnibus explorata sit materia horum beneficiorum, atq. officiorum ad cultum diuinum, religionemq. spectare, in quam referuntur illa officia, & contra quam certum est electionem indigni tendere, sed de speciali præter hanc, de qua indagamus vtrum, & quam iniustitiam imbibat, acturi deinceps de electione digni, omisso digniore, de validitate eiusdem, atq; obligatione restituendi, si fuerit iniqua.

CAPVT PRIMVM.

Prolusio Disputationis.

SVMMA.

Aptitudo ad beneficia desumenda est ex ordine ad officia, ob quæ dantur, n. 1.
Indignus ad beneficium est ineptus ad officium, ob quod datur, n. 2.
Homo nequam ad ecclesiasticum beneficium eligendus non est, n. 3.
Exponitur vers. 6. Psal. 1. ibid.
Ad beneficium ecclesiasticum dignior non est, qui tantummodo sanctior, n. 4.
Quando existens in peccato ineptus habendus est ad beneficium, n. 5.
Non quicumque existens in peccatto iudicandus ineptus ad beneficium, n. 6.
Inter dona, quibus exornatus esse debet Prælatus, morum probitas, & virtus sunt præcipua, tametsi sola non sufficiant, n. 7.
Qui finis immediatus, quiuè mediatus ecclesiastici regiminis, ibid.
Numerantur bona requisita ad beneficia ecclesiastica præsertim Episcopatus, n. 8.

1 AD veritatis dilucidationem nonnulla nobis pręmittenda sunt. Et primò bonitatem, atq. idoneitatem ad Ecclesiastica beneficia, tanquam ex fine desumendas quidem esse ex officio, ac munere, quo fungetur, qui tali beneficio donãdus est; nam ratio medij ex fine procuIdubio sumitur, atq. huc diriguntur *Apostoli verba ad Corinth. 12. à D. Thoma ad rem nostram 2. 2. quæst. 63 art. 2. in corpore laudata; Vnicuiq. datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem:* hoc est ad profectũ Christianæ Reip. quod ex *disp. 4. cap. 3. num. 3.* vbi de beneficiorum institutione disputauimus, liquidò constat. Itaq. vt probè *D. Thomas modò citatus,* possunt qualitates, conditionesq. virorum eligendorum considerari secundum se, atq. in ordine ad commune Reipublicę bonum, officiumque, ad quod referuntur, nec primò. verum secundò pensandas esse modo: non secus dixerim, ac *Aristoteles 5. eth. cap. 3.* aliter virum bonum, aliter bonum ciuem spectandum esse docuit.

2 Hinc secundò notandum est, indignum, ineptumq. ad eccesiastica beneficia contrario penè sensu existimãdum esse per ordinem ad munus, atq. officium, quod obiturus est, & huiusmodi sanè censeretur, quis ratione infamiæ, prauæ vitæ, insufficientis ætatis, ignorantiæ, similisq. notæ. Ratio autem huius notandi est, quod contrariorũ eadem sit disciplina ex *Philosopho lib. 1. Topicorum cap. 8.*

3 Scio hominem nequam, animiq. morbis pręsertim laborantem, quibus vacare Præsulem *1. tomo lib. 2. & 3.* diximus, declinandum omninò ab electoribus esse, licet ad cœtera; videretur aptus iuxtà *Psalmum primum, vers. 6.* qui (mea quidem sententia) hunc potest habere sensum. *Neque resurgent peccatores in Concilio iustorum,* non modo in alia vita, atq. in die Iudicij, quando non resurgent, vel ad gloriam, vel cœteros iudicaturi, vt iusti, verùm ad pœnas æternas, sed in hac etiam iuxtà *Ezechielem 13. In Concilio Populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel non scribentur, & Prouerb. 24. Excelsa stulto sapientia in porta non aperit os suum.* Per stultum enim, peccatorem intelligit Hugo, & per portam, Iudicum subsellia notantur. Esset enim Lupo comendare Domini ouiculas, & in hoc sensu DD. subscribo, docentibus peccatũ esse mortale, vitiosum ad regimen Ecclesiæ eligere: *sic S. Thomas quodlib. 8. art. 6. Ledesm. 2. 4. q. 18. art. 2. dub 9. Arag. 2. 2 q. 62. fol. 203. art. 2. & q. 63 art. 2. par. 1. & clariùs Sotus lib. 2. de iust. q. 6. art. 2 conclus. 6. & lib. 10. de iust. quæst. 2. ad 3.*

4 Verum sicut dignior, aptiorq. ad ecclesiasticũ non asciscitur beneficium, qui cęteris sanctior est, vt probè *D. Thom. q. 63. art. 2. in corpore,* ità neq. censendus est aptus, dignus, idoneusq. qui sola bonitate vitæ ornatus esset, quæ absq. scientia, prudentia, alijsq. ad bonum commune, ac Reip. regimen desideratis ornamentis, satis minimè censetur. Is igitur censendùs erit idoneus, qui

ad

ad exequendum munus, ad quod ei beneficium collatum est, facultates, animique dotes habet.

5 Quid autem sentiendum sit de existente in peccato mortali, quando ineptus ad regimen habendus, diximus 1. *tomo lib.3. disp.2. cap.3.*

6 Quibus addo, non absolutè placere doctrinã *Ferdinandi de Castropalao tract.* 13. *disp.2. puncto* 11. §. 2. *num.*2, docentis, Peccare mortaliter tùm Electores, tùm Electum ad quodcumq. beneficium ecclesiasticum, existentem in aliquo peccato mortali; nam etsi hoc, vel ratione magni scandali, vel notæ impœnitentiæ aliquo pacto verum esse possit, at non facilè crediderim, si absolutè loquamur; nè hæreticis, quos citato loco *tom.*1. *nu.*1. reieci, aliquo pacto fauere videamur; tùm quia Dominus, ac Magister Christus è telonio Mathæum ad Apostolatum vocauit, cuius domum ingressus, peccatores se ad pœnitentiam vocandos venisse docuit *Matth.*10. *Marc.*2. & Zachæum Principem Publicanorũ vocauit ad se, atq; ad discipulatum, cuius domũ etiam sua illustrauit præsentia, ac salute donauit *Lucæ* 19. *Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat.* Nec video, cur de cuiusq. notorij peccatoris salute desperet *Ferdinandus noster.*

Notandum vltimò *ex cap. cum in cunctis, de elect.* quod nos 1. *tomo lib.*3. sæpè perpendimus, nonnulla desiderari dona, vt quis dignus ad beneficium censeatur, curam habens animarum, ad quæ cœtera reuocari facilè possunt, ætatem, morum probitatem, scientiam debitam, legitima natalia, quibus adnecto prudentiam, solertiamq. in rebus agendis *Matth.* 24. *Quis putas fidelis seruus, & prudens; & ex Tridentino sess.* 24 *cap.*18. *nec non Philosopho 6. eth. cap.*3. *ad finem, prudentia verò propria virtus est Præsidentis, nã cæteræ quidem virtutes videntur communes tàm eorum, qui præsunt, quàm eorum, qui subsunt, & prudentia non est eius, qui subsit.* Nec non in rebus aduersis, atq. ad infringendam nequitiam malorum animi etiam requiro fortitudinem, atq. constantiam in Episcopo *Eccles.*7. 6. *Noli quærere fieri Iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, nè fortè extimescas faciem potentum, & ponas scandalum in agilitate tua.*

7 Inter hæc autem Prælati dona potissimum est morum probitas, & charitas, quam desiderauit Dominus, atque expostulauit à Petro, cui vniuersalis Ecclesiæ curam demandare voluit; cum enim præcipuus Episcopi scopus sit ad æternam fœlicitatem Dei populum ducere, ad quod munus maximoperè probitas, siuè per recta dictamina maximè conducat, hanc pluris faciendam esse profectò sequitur, quàm cœtera. Verùm cùm adæquatus horum, quibus cura est animarum, finis sit ecclesiã defendere, instruere, ac pacificè gubernare, vt probè *D. Thom.* 2. 2. *q.* 185. *art.*3. *in corpore*, Ideoq nonnunquam is, qui reliquorum donorum a charitate distinctorum, scientiæ, prudẽtiæ, ac fortitudinis instructus est ornamentis eo, qui simpliciter sanctitate vitæ præstantior est, posthabito, promouendus ad curam est animarum, vt rectè *Sotus de iust lib.*3. *q.*6. *concl.*6. quò spectat, quod ex *Aristot.* 5. *eth. cap.*3. nuper diximus, idem non esse probum virum, ac bonum ciuem.

8 Dotes autem, ac dona, quibus exornatus ad omnia beneficia debet esse, qui illis donandus est, denario comprehendi numero possunt. Legitimus videlicet torus, de quo *lib.*2. *cap.*1. Clericatus, vel ordo, quem ad rem nostram expendimus *lib.*4 *propè finem.* Tertium ætas, de qua *lib.*2. *disput. vlt.* Quartum cœlibatus, quem *lib.*3. *disp.*5. 6. & 7. declarauimus. Quintum, immunitas à censura, quam explanauimus *lib.*3. *disp.*4 & 7. Sextum, morum probitas, de qua egimus *disp.*3. *eiusdem lib.*3. Septimum, scientia, quam illustrauit *disp.*1. *eiusdem lib.*3. Octauum, habitus corporis. Nonũ, status ecclesiastici, intentio. Decimũ aliud ne habeat beneficiũ incõpatibile. Quæ tria vltima licet in ordine ad Episcopatum expensa, in ordine tamen ad exactam doctrinã deinceps, vt se se dabit occasio, declarabuntur. De beneficijs etiam egimus disp.6. in n.7.

CAPVT SECVNDVM.

Quod peccatum sit indignum promouere ad ecclesiasticũ beneficium.

S V M M A.

*Ex se peccatum est lethale beneficium ecclesiasticum curatum, aut episcopatum indigno dare, n.*1 *&* 6.

*Omnes ferè hæreses ex indignorum promotione pullularunt, n.*2.

*Quàmplures Hæresiarchæ mali fuerunt Episcopi, nu.*3.

*Capite minuendum docuit Felinus eligentem indignum in Episcopum, n.*4.

*Episcopus ineptus, vita censetur indignus per nonnullos, n.*5.

*Episcopatus, vel quodcumq. aliud beneficium cõferre indigno peccatum est mortale, ni paruitate materiæ excusetur, n.*6.

*Collatio beneficij curam animarum habentis indigno facta contra commutatiuam est iustitiam, & contra distributiuam, & commutatiuam simul nonnunquam respectu diuersorum, n.*7.

*Ratione solius etiam grauis periculi, cui se exponit Elector indigni ad damnum inferendum Ecclesiæ, peccat mortaliter, n.*8.

*Oeconomus, quando tenetur ex iustitia erga Dominum, n.*9.

*Speciali ratione Collatio Parœciæ facta indigno mortalis demonstratur, n.*10.

*Qui iuxtà Tridentinum in Parochos approbandi sunt, ius habent rigorosum post examen ad Parœcias prò qualitate donorum requisitorum, nu.*11.

*Approbatio Confessariorum iuxtà Tridentinum facta, iuridica est declaratio, seu sententia ex iustitia debita, n.*12.

Contra

Contra iustitiam commutatiuam fit ab impediente candidatos beneficiorum, nu. 13.

Reges, aliiq. Dinastæ, quorum est onus proponere ad Episcopatus, si omittant, quos facta inquisitione Cōsiliarij, quibus incumbit, vt dignos proposuerunt, atq. indignos promouent, peccāt contra iustitiam, n. 14.

Quid dicendum sit de Summo Pontifice indignum, promouente, n. 15.

Collatio beneficiorum, in præmium institutorum facta indignis est mortalis contra iustitiam commutatiuam respectu Ecclesiæ, nec non aliquando contra iustitiam distributiuam, & commutatiuam simul respectu Eligendorum, nu. 16.

Cætera beneficia etiam simplicia indignis dare, suaptè natura peccatum est mortale contra iustitiam, tùm commutatiuam in Ecclesiam, tùm commutatiuam, & distributiuam simul contra dignos, n. 17.

Electio indigni, omisso digno ad acceptionem spectat personarum, n. 18.

Ex institutione beneficiorum etiam simplicium ius habent ad ea digni, quod quidem proportionatum est obiectum distributiuæ iustitiæ, nu. 19.

Qui iniquè agricolam ab opere, notarium à scribēdo impedit contra iustitiam facit, n. 20.

Quale ius sit ad beneficia Clericis conditiones habentibus desideratas ab Institutoribus beneficiorum, n. 21.

Per accidens aliquando excusari possunt Electores à peccato beneficium dantes minus digno, nu. 22.

Quomodo cohæreat illud principium, Non sunt facienda mala, vt eueniant bona, *cum altero; Minus malum est eligendum, n. 23.*

Neq. ad euitandum homicidium, licet mendaciū, nu. 24.

Nullum peccatum veniale licet ad euitādum etiā mortale, n. 25.

Ad peccatum declinandum non sufficit, vt Elector, vel Collator beneficij negatiuè se habeat, sed positiuè debet idoneitatem Eligendi cognoscere, n. 26.

Quàm certa esse debeat Collatori, vel Electori dignitas Promouendi, n. 27.

Quo pacto Apostolorum electio fuerit optima, nu. 28.

Quomodo Eminentissimi Cardinales debent respōdere interrogati in Concistorio, de promouendo in Episcopum, n. 29. remissiuè.

1 PRima sit assertio. Suaptè natura peccatum est lethale, beneficium ecclesiasticum, relatum præsertim ad curam animarum, & in primis Episcopatum, indigno conferre. Est conclusio omnium Auctorum calculis comprobata, vt patet de Episcopatu, ex his, quæ *tomo 1. tùm lib. 1. tùm 3.* diximus de donis, atq. ornamentis ad onus Episcopale requisitis, Angelorum humeris formidandum, ac de qualitate talis muneris ad salutem animarū ordinati, quod si commendetur inepto, quàm graue sit peccatum per se liquet; *Si enim cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadent Matth. 15. Et si lumen, quod in vobis est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ, quantæ erunt? Lucæ 6. 23.* Constat etiam ex his, quæ *disp. 4. cap. 5. à n. 14.* exarauimus. Nam si cętera beneficia ad curam animarum ordinata, instituta quidem sunt in bonū Ecclesiarum, vsq. aptioribus, dignioribusq. dentur, quæ profectò turpitudo inueniri poterit maior, quam Principē ecclesiasticum beneficiū, ac dignitatem videlicet Episcopalem indigno, nedum minus digno conferre? qua ratione bono Ecclesiarum consuletur per indignum, ineptumq. Pastorem, Magistrum, Medicum, Ducē? Probatur præterea ex sacris literis; *Si enim dum dormirent homines .i.* Episcopi, Prælati, ac Parochi (ex communi DD. sententia) *venit inimicus homo,* idest hæretici, vel cœteri, qui ex *Diabolo sunt, vel filij Diaboli, qui desideria patris Diaboli volunt facere Ioann. 8. & seminant zizaniam Matth. 13.* .i. heresim, vel quemcumq. errorem, semenq. peccati, quid sane facient, si radicali veluti lethargo animaduerterint hos Prælatos teneri per indignitatem, atq. ineptitudinem ad regimen? Comprobatur deindè è sacris Canonibus *cap. cum in cunctis de elect.* quod ad cunctos sacros ordines, ac Ministeria, & præcipuè ad beneficia curata dignos, aptosque postulat; *cap. si compromissarius de elect. in 6. & Clementina 1. de ætate, & qualitate, nec non cap. Graue nimis, de præb.* cuius verba, vtpotè diuina sapiētia dictante, antea hęc sunt. *Graue nimis est, & absurdum, quod quidam Ecclesiarum Prælati, cū possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non iudicium rationis. vnde quanta Ecclesijs damna prouenant, nemo sanæ mentis ignorat.*

2 Et sanè omnes ferè hæreses, Ecclesiæq. mala ex hac infecta radice ad perniciem Christiani populi pullularunt; quòd indignis beneficia collata, dum enim Episcopatus indoctis hominibus conferuntur, vel improbis, vel imprudentibus homuncionibus, qui nihil minus, quàm de munere Præsulis solliciti sunt, aulicis potiùs forsitan assentationibus dediti, Parochos etiam hi similes instituunt, siquidem pares, cum paribus veteri prouerbio facillimè congregantur, & vt ait ille, similes habent labra lactucas; tales enim Prælati nihili facere solent, quales habeant Parochos, à quibus indoctis, vel improbis necesse est Christianum populum misterijs fidei, moribusq. probis non rectè imbui: hic autem non rectè institutus, maloq. Prælatorum, seù Parochorum exemplo scandalizatus ad omne nefas, etiam hæresis, ruit, facilisq. admodum est ad nouos DD. seù nouatores, reformationem, purumq. Dei verbū falsò promittentes, diuertere.

3 Et vtinam Heresiarchæ quamplures mali nō fuerint Episcopi, cùm hæreses, vt rectè *Bellarminus 1. tom. lib. 1. de Romano Pontifice cap. 8. col. 502.* quædam quasi optimatum factiones sint, sicuti nos etiam *tom. 1. lib. 1. cap. 5. nu. 1.* indicauimus.

4 Hinc *Felinus in cap. si quando, de rescript. cit. à Nauarr. ibidem exceptione 16. nu. 6. per* Glossam *l. qui cum vno, ff. de re militari,* puniendum esse capite (esto minus cautè) dixit, qui indignum in

Episco-

Episcopum promouet. Accedit *Leo Papa I. epist. 85. ad Episcopos Africanos relatus in cap. Miramur 61. Miramur, vt indignis quibuslibet, & longè extra Sacerdotale meritum constitutis gubernatio Ecclesiæ credatur.* Cui concinit illud Ecclesiæ Gallicanæ in *tit. de elect. & quoniam, qui dolosè, vel negligenter, ac timore Domini postposito in re tam graui se gesserint, sicut Auctores sunt in causa malorum Pastorum, ità Principes fiant pœnarum, quas ipsi mali Pastores in districto*
5 *Dei iudicio patientur.* Et quod horret animus pronunciare, Episcopus indoctus capite minui mereretur ex *Zaccharia in additionib. ad Abbatem cap. graue nimis paulò ante citatū sub initio. Addit Ioannes Andreas in cap. cum adeò, de rescriptis,* nec mādato Papæ (quod Deus auertat) obtemperandum esse, quando manifestò, ac tāta est promouendi indignitas, vt absq. peccato mortali promoueri nō possit: & subscribit *Abb. cap. Graue nimis, de præb.* Quod ex hypotesi, si per impossibile eueniret, dictū volo. Probatur præterea præsertim de Episcopatu ex definitione beneficij, quam *disp. 3. cap. 1. nu. 3.* tradidimus quippe quod cū sit propter officium, quicumq, ad hoc, & quidem in Ecclesia primum, quemadmodum est Pontificale, ineptus, indignusque promouetur, absq. dubio illicitè, vtq. ex grauitate patet materiæ, per peccatum mortale promouetur. Quod rationis momentum etiam suo modo probat de reliquis beneficijs, & clariùs innotescet ex adijciendis assertionibus, ex quibus liquidò constabit hanc promotionem contra charitatem esse, & contra iustitiam.

6 Ex his facilè colligitur, quid de omnibus sentiēdum sit beneficijs, quæ indignis, atq. ineptis darentur, esset enim ex se peccatum mortale, sic *Gabriel. in 4. dist. 15. q. 7. art. 3. conclus. 2. pro qua sententia citat Alexandrum, Sotus lib. 3. de iust. q. 6 art. 5. Vasq. de benef.* § *3. dub. 8. n. 78.* & ex vltima nostra assertione liquidò constabit. Dixi, ex se, nam ratione paruitatis materiæ, sicut aliquod beneficium ob suam tenuitatem, octo nimirum ducatorum non obligat ad officium diuinum secundum aliquos. *Sot. lib. 10. q. 5. art. 3. Lessium de benef. cap. 34. dub. 31. Sà verbo bona canonica,* sic neq. peccatū erit mortale hoc beneficium inepto ad recitationem conferre; nàm si ab horis canonicis hic excusaretur, etiam videtur excusatus ab habilitate ad illas recitandas; cessante enim fine, cessant ea, quæ sunt ad finem, & consequenter conferens huic tale beneficium excusari poterit, quod in meram potiùs sustentationem, saltem ex parte conferetur datum, quam ob officium, ideoq. vix nomen mereretur beneficij. Cœterum neq. testarum id absolutè volo, mea sola sententia, neq. prætermissum, sed doctioris, ac prudentioris iudicio decernendum relinquo.

7 Sit secunda conclusio. Collatio beneficij ad curam animarum relati, facta indigno, est ex se contra iustitiam, tùm purè commutatiuam, tùm aliquando contra iustitiam, partim commutatiuam, partim distributiuam, respectu tamen diuersorum. Hæc assertio certissima, per partes, est omnium ferè Auctorum suffragijs firmata; & præsertim quoad primam, sic quos citauimus *disp. 4. sub initio cap. 2. pro prima sententia,* obligantes ad restitutionem iniquos beneficiorum distributores: sic & *Auctores secundæ opinionis in 4 ibidem relati,* qui indicant ad restitutionem teneri Ecclesiæ faciendam eligentem indignū: sic *omnes laudati cap. 5. eiusdem disput. nu. 2.* atq. hoc idem sequitur es *assert. 3. cap. 4. nu. 14.* Qui quidem DD. esto de electione non dignioris nō adeò clarè, vel cum nonnullo dubio loquantur: At verò electionem indigni absq. controuersia, docent esse contra iustitiā, siuè ob finē, ad quem instituta sunt beneficia, siuè ob pactū, quod inter Ecclesiā, & Collatores, seù Electores intercedit, siuè ob præceptū resultans naturale diuinum, siuè ob talium naturam beneficiorum.

8 Quod si daremus ex indigni promotione nullū obuenisse damnum Ecclesiæ, quod tùm per se, tùm per alios, electus indignus aliquo pacto sufficienter, suo fungeretur officio, nihilo tamē minus ratione periculi, cui exposuerunt Electores, ac promotores Ecclesiam Rempublicam, Pupillorum bona, Pauperumq. patrimonia, censendi sunt peccasse *ex cap His quoscumq. 1. q. 1, & probè docet Couarr. de restit. 2. par. §. 7. num. 2.* Quæ omnia cum locis modo laudatis es instituto prosequutus sim, hìc non iterabo, sed ad citatum locum meum dirigo Lectorem. Itaque contra Ecclesiam per iniustitiam oppositam cōmutatiuæ iustitiæ peccare iniquum electorem ad curam eligētem indignum animarum, compertum habeo; & videre est apud *Sotum ibi laudatum præsertim lib. 4 q. 6. art. 3. ad 6. arg. concl. 1 in illa solutione adhibita,* & quamuis *Caietanus, Vasq. aliiq. quos cap. 2. disp. 4. pro prima sententia* citauimus, hanc iniustitiam contra distributiuā agnoscant, etiam respectu dignioris omissi, vti nos mox dicemus; nihilò tamen secius *Vasquez* respectu Ecclesiæ hanc adstruit obligationem etiam *opusc. de benef. cap. 1. §. 3. dub. 1. num. 52. ac deinceps* Hoc autem peccatū electionis iniquæ, vel promotionis nonnunquam etiam esse cōtra commutatiuam, ac distributiuam respectu meliorum omissorum, manifestò deducitur primò ex his, quæ *disp 4 cap. 4 à nu. 14.* disputata sunt; nam si sacerdotia curam annexam habentia animarum non modo instituta sunt ad bonum Ecclesiarum tanquam ad primarium finem, verùm etiam secundariò in bonum eligendorum, vt vnico intuitu prospiceretur vtriq. bono, Ecclesiarum scilicet, & virtuosorum, qui dies, noctesq. insomnes in studijs transegere; videtur profectò habere ius, quiuis doctus hic, & nunc, ceteras conditiones desideratas habens, vt dicemus locis mox à nobis citandis; nam si per electionem digni omisso digniori quemadmodum *sequenti disput.* probandum est, contra iustitiam, fit tùm commutatiuam, tùm distributiuam, à fortiori sanè censebitur fieri contra eamdem, per electionem indigni, digno prætermisso. Hinc meritò reijciendam arbitramur doctrinam *Salon. 2. 2. q. 62. art. 2. controu. 3. fol. 1017. & Sanchez in opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 7. nu. 2.* asserentium, resignantem beneficium indigno facere quidem contra iustitiam commutatiuam in Ecclesiam, non autem contra distributiuam; quia non est persona publica, ad quam spectēt bona

com-

communia dispensare, quam doctrinam meritò reijcimus, tùm quia vt sępè dixi, licet iustitia distributiua sępè in distributione bonorum communium committatur, potest etiam in alijs, cum intercedat ius proportionatum; tùm quia etiā per citatos Auctores præsertim *Sanchez ibid. dub. 2. nu. 6.* beneficia Ecclesiastica etiam sunt prœmia saltem secundariò promouendorum, & ex iustitia distributiua danda, & acceptione personarum peccari, ni dignioribus dẽtur, multo magis si indignis; sed eadem est ratio de resignante, ac de eligente, & conferente, vt patet, ergò, &c. At iterum *cap. vlt. disp.* 15. hoc agitandum erit. Deindè cum *cap* 5. *disp.* 4. pactum inter Ecclesiam, atq. electores, seù collatores huiusmodi beneficiorũ fuisse probauerimus, idq. primariò ob bonum Ecclesiarum, secũdariò autem ob bonum Eligendorum ad illud ordinatum, imbibens efficacem voluntatem iostitutiuam beneficiorum, ex hac ius sanè ad rẽ resultabit in habentibus partes requilitas ad talia beneficia, atq. aliquo pacto ad ea concurrentibus, quemadmodum indicauimus. *disp.* 3. *cap.* 1. *à n.* 4. *& alibi sæpè*. Cõtra hoc igitur ius iniquus faciet Elector, vel Collator, indigno si cõtulerit beneficiũ, relicto digno; Quod rationis momentum eò efficaciùs est, quò *citati DD. c.* 5. *disp.* 4. cum aliqua dubitent ratione de materia huius pacti; cum sit, vt Ecclesijs consulatur per præstantiores, optimosq. Pastores, neq. vmbram admittunt dubitandi, illud esse de bonis, atquè idoneis Pastoribus, reiectis indignis, ineptisq. Deindè acceptio personarum, vt *cap.* 1. *disp.* 5. demonstrauimus, est iniustitia præferens personam personæ, propter causam indebitam, tũ contra commutatiuam, tùm contra distributiuam. At quæ iniquior excogitari poterit acceptio personarum, quàm dignis omissis, Sacerdotia indignis conferre? Quamobrem *Sotus lib.* 3. *de iust. q.* 6. *art.* 2. *conclus.* 7. peccare meritò inquit iniquum collatorem beneficij indigno dati, tùm contra iustitiam commutatiuam in Ecclesiam, tùm contra distributiuam in dignos prætermissos, in quos etiam nos dicimus peccasse per iniustitiam inadæquatè commutatiuam, vti sępè indicauimus, & infra *disp.* 11. *&* 12. *de restit.* differentes dicemus.

9 His addo alteram malitiæ formalitatem, quę videtur etiam huic electioni, cõtra fidelitatem inesse; imò alio titulo contra iustitiam Promotoris, vt Oeconomi, qui quidem obligatus, siuè ea fidelitate, siuè ex iustitia censetur ad curandum, nè sua neglıgentia, vel malitia Domino damnum inferatur; vt probè post multos *Less. de iust. lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 16. Damnum autem graue subiret Ecclesia ex mala indigni, atq. inepti ministri electione.

10 Specialem præterea rationem adscribo de Parochis, quippè qui vbi fuerint electi *iuxtà Tridentini decretum sess.* 24 *cap.* 18. per examinatorum suffragia de aetate, morum probitate, scientia, & prudentia, ob quod examinatorum de eis ferendum indicium, ac testimonium; inquisitioni etiam spontè subijciuntur, licitè ab Examinatoribus faciendę, pro obligatione proprij officij, vt docui 1. *tom. lib.* 3. *disp.* 8. *cap.* 6. *reg.* 26. *nu.* 11. *ac deinceps*, ius habent rigorosum, vt
11 prò qu litate scientię, integritatis, ac prudentiæ approbati, in Parochos eligantur. Igitur si cuipiam digno indignus præferatur, fit contra iustitiam, tùm commutatiuam, tùm distributiuam; & quia læditur ius rigorosum, & æqualitas arithmetica; & quia læditur geometrica, iuxta dicta *disp.* 3. *c.* 2. *&* 3. *& disp* 4. *c.* 4. *à n.* 14. *& disp.* 5 *cap.* 2.

12 Confirmatur, nàm si Confessariorum approbatio *à Tridentino sess.* 23. *cap.* 15. præscripta, quando præsertim prævio datur examine, iuridica est declaratio, siuè sententia ex iustitia debita, vt probè ex alijs antiquioribus *Henriq. lib.* 3. *de pænit. cap.* 6. *nu* 3. *Soarius de pænit. disp.* 28. *sect.* 5. *nu.* 5. *& sect.* 8. *n.* 2. *Vasquez de pænit. q.* 93. *dub.* 5. *Comnch. de Sacram. pænit. disput.* 8. *dub.* 7. *n.* 49. *et* 58. *Bellam. tract.* 2. *de Sacram disp.* 8. *dub.* 7. *n.* 5. *Fagund.* 2. *præcepto Ecclesiastico cap.* 2. *nu.* 14. *&* 49. *vers. patet.* A fortiori idem dicendum est de personis ad examen per Examinatores Synodales habendum pro Parœcia concurrentibus, contra quos si indignus eligatur, per iniustitiam peccabitur, vt clariùs *disp.* 11. *&* 12. *de rest.* constabit. Sed ego insipientior, quàm illi ipsi, si qui sunt, ista negantes, qui quidem contra eos tamdiù disputem.

13 Hinc probè *Nauarrus in summ. cap* 17. *n.* 74. fieri contra iustitiam commutatiuam ait ab eos impediente, qui ad huiusmodi beneficia concurrunt candidati, vel per examen, vel alio modo, quo alij alijs opponuntur, quibus restituere tenentur, vt infrà; quod hi ius habent acquisitum ad petenda, atq. habenda huiusmodi beneficia, idq. libenti quidem animo ex hoc Auctore notaui, qui licet per electionem indignioris, dummodò dignus promoueatur, non fieri contra iustitiam ibidem sentiat; quando tamen beneficia per concursum dantur, id non audet asserere. De collatione verò Præsulatus, vt plerumq. est in vsu vltima rationum momenta nõ probant, & consequenter per iniustitiam partim distributiuam, partim commutatiuam contra dignos omissos, ex vi vltimæ ratiocinationis non fieret; in ijs tamen Regionibus, vbi ius eligendi est Capitulo, vel alijs, si esset contra eos dignos, qui omittuntur, peccari posset contra iustitiam tùm distributiuam, tùm commutati-
14 uam ob dicta. Imò Reges, alijq. Summi Principes, quorum est nominare Episcopos ad certas suorum Regnorum, vel Ditionum Ecclesias, si omissis dignis, quos adhibita diligentia exponunt Proceres, seù Consiliarij, quorum interest, indignos eligerent, pari etiam ratione peccarent.

15 Quid autem de Summo Pontifice dicendum sit in hoc, si laboraret crimine (quod auertat Deus, nec vnquam credendum) Sacerdotum minimus proferre non audeo. Cœterum ex his, quæ *sequenti cap.* ex primæ notæ Theologis scripturi sumus, facilè deduci poterit in præsentia *Soti* contentus doctrina *lib.* 3. *de. iust. quæst.* 6. *art.* 2. *conclus.* 2. *dicentis, rationem distributiuæ iustitiæ,* quæ in hisce dispensationibus reperitur, *ad commutatiuam ordinari, quæ est inter Pontifices, tàm Maximum, quàm reli-*

quos dispensatores, ac prouisores bonorum Ecclesiæ ab vna parte, & Ecclesias ab altera, enim verò quia ob id ciues decimas pendunt, vt sibi Sacramenta administrentur, Verbum Dei exponatur, & Ecclesiastica iustitia seruetur per iustitiam commutatiuam, debentur eis idonei horum munerum administri; Hæc ille.

Tertia conclusio. Quæcumq. beneficia in præmium instituta, atque à nobis declarata *disput. 4. cap. 4. à num. 6.* si dentur indigno, collatio est mortalis ex se contra iustitiam; tùm commutatiuam respectu vniuersalis Ecclesiæ, vel certæ, ac determinatæ, cui illa sunt annexa, tùm aliquandò contra commutatiuam, ac distributiuam respectu digniorum omissorum; quia, vt *num. 17. cit. cap.* docuimus eadem de his, ac de beneficijs curatis est ratio, & quæ argumenta pro Curatis adduximus huc reuocare quisq. facilè poterit. Dixi aliquandò, ob rationem pro *sequen. conclus.* adducendam. Illud solum ad calcem huius adnotare habeo pinguia beneficia potiori iure, sępius quam alia, de quibus mox dicam, optari à multis candidatis, qui vel suam operam, facultatesquè collocarunt in varijs functionibus, ac muneribus ad bonum vniuersalis Ecclesiæ è præscripto Summi Pontificis, vel maiorem suarum partium dant spem, forè vt præstantissimi tandem ad hæc publica munera euadant, quibus post habitis, si dentur indignis de Ecclesia haud benemeritis, vel quorum nulla est probabilis spes, certò certius est fieri contra iustitiam, tùm distributiuam, tùm commutatiuam.

17 Quarta conclusio. Cœtera conferre beneficia simplicia indignis peccatum pariter est contra iustitiam tùm commutatiuam in Ecclesiam, tùm aliquando contra distributiuam, & commutatiuam simul in alios. Probatur ex eisdem hactenus iactis fundamentis. Etenim ello pactum intercedere arguerimus *disput. 4. cap. 5.* inter Ecclesiam, horumquè collatores beneficiorum, quod in reliquis asseruimus, collatores obligans ad optimos, digniorosquè eligendos, nihilo tamen minus, quùm hæc etiam beneficia propter officia instituta sint, vti colligere licet ex beneficij definitione *disputat. 3. cap. 3. num. 3.* tradita, si Ineptus, Indignusquè prorsus quis fuerit ad horas verbi gratia recitandas canonicas, vel quia legere nesciret, vel quia aliquo alio teneretur impedimento, aut ad Missæ sacrificium celebrandum, secundum rationem suæ obligationis: vel quia cæcus, vel mente depositus, & tamen ad huiusmodi beneficium promoueretur, profectò per iniustitiam contra Ecclesiam fieret; quippe quæ ad illud officium, ministeriumquè ecclesiasticum tale instituit beneficium, atquè in mercedem laboris ad illud obeundum eam requirens in Distributoribus fidelitatem, imò iustitiam, vt aptis ad munus desideratum conferrent beneficium. Quod etsi nonnulli Auctores hanc in dubium reuocent iniustitiam, quando idoneus tribuitur Minister Ecclesiæ, & si non dignior, certè cum ei datur indignus, vix inuenietur, qui id neget, vt videre est apud *Sotum lib. 4. quæst. 6. art. 6. ad 6. argument. conclus. 1. & 2. in solut. illius allatis.* Nequè vt merè Oeconomus peccans per infidelitatem se habet in hisce electionibus Collator, sed ex iustitia obligatus si minus ob pactum, quod in alijs expressimus, certè ob rationem sui officij, qua ex iustitia tenetur idoneum conferre Ministrum Ecclesiæ ad suum munus, cuius defectu ipsa detrimentum patitur, vt ex superioribus etiam constat. Hinc gradum facio ad secundam assertionis partem, non adeò certam de hisce beneficijs simplicibus, ac de cœteris, quæ superioribus conclusionibus explicata sunt, summam tamen in nonnullis casibus habentem probabilitatem; nàm vti beneficia, habentia curam animarum, instituta primariò sunt in bonum Ecclesiarum, & secundariò in bonum Eligendorum, vt meliores, aptioresquè eligantur ad illa; ità hæc licet simplicia, atq. ordinata ad officia ex se facilia, nequè tanti momenti, tùm primariò ad bonum Ecclesiæ, cultum nempè diuinum, tùm secundariò referuntur ad bonum eligendorum idoneorum, qui proportionatum ius habere videntur, vt præferantur indignis. Se-
18 cundò, quòd electio indigni, omissis dignis, ad huiusmodi beneficia, acceptio est personarum; igitur sicut hæc est tùm contra distributiuam, tùm contrà commutatiuam iustitiam, sic etiam ad hanc materiam coarctata. Tertiò
19 probatur ex institutione horum beneficiorum, atquè efficaci voluntate institutorum, ex qua, qui partes, ac talenta habent ad officium ab Ecclesia desiderata, ob quod huiusmodi beneficia condita sunt, ius etiam absquè dubio habent, quippè quod proportionatum est obiectum vtriusquè iustitiæ, tùm distributiuæ, in qua quatuor extrema meritorum tùm digni, tùm indigni, ac præmij vtriusque facilè reperiuntur, nam si iniustitia est distributiua, præstantiora merita negligere, illisquè minus præstantia præferre, nonnè palmaris, atquè omninò iniquior iniustitia erit, merita digni conferre cum fucata aptitudine Inepti, illisquè hanc præferre? tùm etiam est obiectum commutatiuæ ob ea, quæ supra disputa-
20 uimus, & mox subijciemus. Demùm quia, vti probè *Nauarrus summa cap. 17. num. 14.* qui ab opere agricolam, à scribendo Notarium, &c. immeritò impedit, peccat contra iustitiam, teneturquè ei restituere, quod impedit minus
21 illis iure competens: ità in casu nostro. Hoc autem Clericorum ius non modo reduci potest ad facultatem actiuam, quæ cuiquè est ad propriarum vsum rerum, expensa *disputat. 2. cap. 1. à num. 4.* Sed ad eamdem, maiorem sibi vendicantem rigorem, non modo vt asciscatur in membrum huius Ecclesiæ, quod tenue admodum esset, solumquè obiectum puræ distributiuæ, verum vt obtineat hoc beneficium eius supposita institutione, & requisitis ipsius donis, atquè ornamentis, iusto titulo ipsi debitum. Posset hoc etiam ius declarari instar potentiæ passiuæ, de qua nos *loco citato num. 5.* habent enim hi Clerici ius, vt alantur, ministerium Ecclesiæ præstantes, ad quod sunt idonei. Item vt indemnes seruentur,

tur, nouę vota dona parui fiant, atq. adumbratis indignorum post habeantur, quę ex supradictis liquidò constant, diuq. in ijs immorari actū esset agere. Dixi in assertione, aliquando eligentem indignum ad huiusmodi beneficia, etiam facere contra distributiuam; nam si alius non esset, qui hic,& nunc beneficium dandum oporteret, ità vt nec esset inuenire, quatuor extrema, ad quæ se habet distributiua per electionem indigni, contra eam sanè non fieret, è contra verò potiori ratione, tùm contra illam, tùm contra commutatiuam, si in vsu alicubi esset, vt per cōcursum, vel examen specimen propriæ habilitatis à Candidatis daretur iuxtà principia à nobis superius asserta.

22 Quinta conclusio. Per accidens dari posset euentus, in quo excusarētur Electores, vel Collatores cuiuscumq. beneficij illud indigno conferentes; qui tamen respectiuę conferentię aptus vel minus ineptus, sic expressè *Less. lib.2. de iust. cap 34. dub.12. n.55.* Et quidem sola terminorū explicatione indiget assertio, nàm ad peiora euitanda mala, quæ sanè sequerentur, si beneficia darentur indignioribus, atq. ineptioribus, minus eligere licebit malum. Accedit, quod etsi absolutè hic indignus sit; collatus tamen cum cæteris, quibus necesse alioquin esset beneficia cōferre dignus aliquo pacto videretur: sic esset quilibet catholicus respectu cuiuscūq. hæreticalis pestis. Verū Catholicus qualiscūq. ille fuerit tenetur,& per se,& per alios coadiutores aliquā sibi cōparare idoneitatē ad suū munus, qua suo possit satisfacere officio aliqua cū mediocritate, alioquin nec suos facit fructus, vt *sequēti capite* dicemus, cum lege iustitiæ obligetur ad præstandum munus sui officij,& consequenter ad se illi reddendum pro viribus aptum.

23 Obijcies, non sunt facienda mala, vt eueniāt bona; imò neq. licet mendacium ad quoduis aliud malum auertendum; igitur non licebit cōferre beneficia indignis ad auertendum malum maius collationis indigniori faciendæ. Respondeo, nonnulla esse mala intrinsecè, ac per se, vt nullo pacto neq. ex aliqua circumstantia boni rationem sortiri possint, sic mendacium: alia verò, quæ mutatione circumstantiæ, vel bona, vel saltem non mala euadunt, sic ensem depositum, Domino negare, ex se malum est; at si Dominus furiosus factus fuerit, rationi profectò consentaneum est, vt ensem ei minimè restituā. Eligere autem indignum, malum quidem est nō primi generis, sed secundi, cum aptitudo, vel ineptitudo dispositio sit respectiua in ordine ad commune bonum Reip. gubernandæ; Quamobrem cum hic,& nunc respectu huius; ecclesiasticæ Reip. hic ineptus secundum quid malæ conditionis sit, defectu melioris, licebit eius electio. Quam solutionem mihi videor deduxisse ex *D.Thoma 2.2.q. 120. art. 1. ad 4.* qui cum sibi opposuisset minus malum esse eligendum, vt vitetur maius,& consequenter posse quempiam mentiri, vt alterum præseruet ab homicidio. Respondet mendaciū esse malū, nō solū ex damno, quod infert, sed ex suamet inordinatione, ob quam, vti diximus, cohonestari nequit.

24 Instabis, licet minus malum eligere ad euitandum maius, sed mendacium est malum minus, quam homicidium; igitur licet eligere mēdacium ad euitandum homicidium. Respondeo absolutè mendacium illicitum esse, ex *cap. super eo, de elect.* nec pro vita alterius efferendū, *cap. si quis ad te 22.q.2. cap. sacris, de his, quæ vi, Glossa cap. si aliquid 21.q.4.& in cap. quod ait, dist. 14. vtq. communis Theologorum, Catholicorumq. DD. habent sententia cum Augustino de mendacio,& contra mendacium.* Neq. quodlibet peccatum, vel veniale licet ad euitandum grauius malum, vt probè *D. Thomas 2.2.q.125. art.4. Caietanus ibid.& 1.2. quæst.96. art.4. aliiq. Thomistæ, ac Theologi passim apud Sotum lib.1. de iust. quæst.6. art.4. nec non Iuris Consulti apud Couarr. de matr.& spons. par.2. cap.3. §.4.& 5. Alma. tract.1. moral. cap.3.* est enim peccatum contra naturam rationalem, vt talis est, nec potest, vt sic esse eidem naturæ consentaneum. Ad argumentum itaq. dico ei, qui decreuit maius malum perpetrare, nequaquam fas esse minus,& consequenter homini habenti animum occidendi alterum, nequaquam licitū erit mendacium, vel non lethale eidem infligere vulnus; at verò respectu alterius, re considerata, fas mihi quidem est, Petro efficaciter, atq. obstinatè volenti Paulum interficere, à cuius homicidio dimoueri aliter non potuit, persuadere minus malum, abscissionem v.g. membri, vel vulnus tantum non mortale,& volenti furari centum suadere furtum quinquaginta aureorum, quo negotium vtriusq. proximi facerem, neq. malū absolutè, sed secundum quid, quod minus alio, imò in eo ipso clausum, vt medium euitandi maius;& temporale,& spirituale suadeo ei, cui firmatus omninò erat animus obeundi maius, respectu cuius etiam illud minus à me propositum est malum, ad quod tanquam virtute, vel formaliter inclusum in illo erat ille iam determinatus. Quapropter suadere minus malum, vt minus, hoc in euentu est idem, ac dissuadere maius: sic habet communis Theologorum sententia apud *Caietanum tomo 1. opusc. 31. resp.13. cap.3.& in summa verbo tyrannus, §. sed nunquid* licet contrarium videatur indicare *2.2. q.78. art.4.& apud Vasq. opusc. de scand. dub.1. à nu.6. ac deinceps,& dub.2.*

26 Vltima assertio. Non satis erit ad euitandum peccatum, vt collator negatiuè se habeat nesciens eum, cui confert beneficium esse indignum, sed positiuè scire, profectò debet eum esse idoneum, aptumq. ad munus, ob quod ecclesiasticum confertur beneficium, ità *Adrianus postea Pontif. Max. in 4. tract. de restit. quæst. de dispensat. beneficiorum.* Probatur auctoritate *Chrisostomi de Sacerd. lib.4. post initium. Nam sicut (ait) ijs, qui ad dignitates electi ab alijs fuerint, non satis est defensionem hanc afferre voluntarius ipse ad huiusmodi munus administrandum non accessi: atq. ideò sanè non aufugi, quod non præsciuissem fore, vt eligerer, sic neq eos, qui eligerent subleuare quidquam poterit si dixerint ignorasse se eum, quem elegere; verum, vel hoc ipsum crimen grauius efficitur, quod quem ignorauere perduxerint:& certè quæ illis videtur excusatio accusationem auget.* Ratio est, quod illa esset culpabilis

ijs ignorantia, cùm vnusquisq; noscere absq; dubio teneatur, quæ proprij sunt muneris. Collatoris autem proprium officium est partes, qualitatesq; noscere personæ, cui beneficium confert. Demùm, quia cum teneatur ex officio prò viribus curare, vt beneficia dignis dentur; debet sanè diligenter inquirere de idoneitate Promouendi, aliàs neq; Ecclesiæ, neq; suo satisfaceret muneri.

27 Quæres, quàm certò innotescere Collatori debeat aptitudo, ac dignitas Promouendi. Respondeo, non euidenti certitudine scientifica, sed morali, ac prudenti iudicio, quo de rebus magni momenti prudentiores quiq. iudicare solent, sic rectè *Lessius lib. 2. de iust. cap. 34. de benefic. dub. 12. n. 56.*

28 Obijcies, Christum Dominum minus dignos in Apostolos elegisse, rudes nimirū, atq; ignaros piscatores, ad regimen Ecclesiasticum ineptos. Verum enim vero, vel genio, vel radicali, vt ita dicam aptitudine donatos Apostolos fuisse, ad quod vocati sunt, munus exploratum mihi est, falsumq; habeo ad illud fuisse ineptos. Quod autem vulgares homines, litterarumquè ignaros, ac pauperes elegerit Christus, duas affero rationes; prima, quòd hoc est discrimen inter electionem à Christo Domino verò Deo, atq; electionem, quæ ab homine fit; quòd Deus tales efficere potest, quos vocat: homines autē eligendo supponere, neq; bonum facere Electum possunt. Alterum, quòd hoc sanè ad efficaciam Euangelicæ gratię, ac legis expediebat, vt fugatio tenebrarum, & Mundi totius illuminatio, non humanis tribueretur scientijs, non terreois præsidijs, sed Diuinæ virtuti: primam indicauit *Augustinus* his, *Da mihi prius istum piscatorem, veni tu pauper, nihil habes, nihil nosti, sequere me: tàm largo fonti vas inane admonendum est; dimisit retia Piscator, accepit gratiam, & factus Diuinus Orator: leguntur modo verba piscatorum, & subduntur colla Creatori.* Alteram complexus est *Ambrosius lib. 5. in Lucam cap. 6.* cuius sententiam retulimus *1. tom. lib. 2. disp. 6. cap. vlt. n. 14.*

29 Quonam autem pacto Cardinales in Consistorio interrogati, nùm propopositus in Episcopum dignus sit; respondere teneantur, & quando peccant, atq; ad restitutionem teneantur, infra dicemus *disp. 12. cap. 3. 4 num. 14.* ac deinceps.

CAPVT TERTIVM.

Nonnulla ex superiori doctrina ad Praxim deducuntur Corollaria.

S V M M A.

Quicumq; indignum in Episcopum promouerit, tenetur ad restitutionem, præsertim Ecclesiæ, cui per coadiutorem aliquo pacto consulere debet. n. 1.

Eodem peccati genere, atq; Electores, vel Collatores peccarent etiam Promotores indigni. n. 2.

Nulli licet indigno etiam ab alijs intruso, vel promouendo, proprio fauere suffragio. n. 3.

Possum à digniore iuridicè, ac legitimè accedere ad minus dignum, nè indignus eligatur. n. 4.

Teneor, nèdùm possum, dare votum digno, digniori omisso, nè indignus eligatur. n. 5.

Teneor Aptiori suffragari, nè detur Apto. n. 6.

Regula iuris, vtile per inutile vitiari non debet, explicatur. n. 7.

Peccat mortaliter eligens indignum ad Cappellaniam, cuius est fundator, vel Patronus, siue fuerit Cappellanus eligendus ex eadem familia, siue ordine proximitatis. n. 8.

Contra Religionem ratione materia est indigni electio. n. 9.

Si Capellania instituta fuerit sicut cætera vsu iam consueto, postmodum eligens indignum, siue fuerit Institutor, siue Patronus, peccat, iniustitia indigno illam si dederit. n. 10.

Nec tenetur, nec potest Prælatus instituere Præsentatum insufficientem. n. 11.

Resignans Indigno beneficium contra iustitiam facit commutatiuam, & contra Religionem. num. 12.

Indigno nefas est precibus, contra dignum, vel digniorem sibi beneficium impetrare. n. 13.

Non modo à non paratis Electoribus indignum, vt eligant, non licet petere, sed neq. à paratis. num. 14.

Aurea regula de hac materia. n. 15.

Licet ex necessitate mutuum ab vsurario petere, quem scio fænus expetiturum: fas etiam est iuramentum ab infideli expetere, secus verò petere electionem indigni, vt neq. etiam maleficium maleficio solui. num. 16.

1 EX his colligo primum cum *Soto de iust. lib. 4. q. 6. concl. 2. inserta solut. 6. arg.* Si Rex, aut Pontifex inepto, atq. indigno Ecclesiam aliquam conferret peccaturum contra iustitiam commutatiuam in Ecclesiam, vt supra probatum est, teneriq. ad restitutionem, vt infrà dicemus *disp. 11.* Quamobrem Ecclesiæ dare deberet coadiutorem aliquem inepti Episcopi, vel Ministri, seù alio modo consulere, vt damnum animarum imminens ob iniquam electionem impodiretur, seù iam contractum resarciretur. Contrà reliquos verò peccaturum etiam iniustitia distributiua, simulq. commutatiua aliquandò iuxtà cōclusiones *sup. cap.* quicquid in contrarium dixerit ibid. *Sotus.*

2 Colligo secundum, eodem peccati genere peccare, qui causa esset, vt inepto, beneficium conferatur; cùm influeret in malam electionem. Neq. vt probè *Sotus lib. 3. de iust. q. 6. ar. 2. ad finem*, excusaretur ob peccatum Prælati, cui tandem collatio incumbit, Vt. neq. positiuè cooperantes furto, ob peccatum furis immediatè subripientis, excusantur.

3 Colligo tertium cum eodem *Soto ibidem in altero dubio circà conclus. 9.* Indigno nemi-

nem

nem posse proprio calculo suffragari, tametsi constiterit ab alijs illum fuisse iniquè intrusum; esset enim hoc, vt rectè *Vasq. de benef. §. 3. dub. 3. num. 64.* intrinsecè malum, atq; in electione pro Cathedris communiter contrà iuramentum, quo Scholastici obstringuntur; idemq; esset in electione Prælati Religionis, Collegæ; ac similium.

4 Colligo quartum, eo in euentu, quo tres essent Candidati, vel Prælaturæ etiam in Religione, vel Cathedræ, vel alterius dignitatis, ac beneficij: Petrus, Paulus, & Iacobus, quorum Petrus est infimæ notæ, mediocris Paulus, optimæ Iacobus, In Iacobo autem si ipse persistam, neq; ipse, neq; Paulus voti compotes fient, sed Petrus; me posse ad Paulũ accedere, nè Petrus iniquè eligatur, etsi iuramento deuinctus sim, meliorem eligendi; nã vt optimè *Vasq. citatus*; nã in hoc euentu causa iusta præsumenda est Epykeiæ, ad peioris euitandam electionem, qui minus benè congruit Academiæ, vel Religioni, vel Ecclesiæ, ex qua possum absq; periurio, aliaq; culpa Paulo suffragium præstare, iuramentum interpretando. Neq; iustitia distributiua me ad aliud sane obligat, quando si suffragium meliori daretur, maius profectò sequeretur inconueniens. Adde non modo, me

5 posse, sed teneri quidem denegare votum Iacobo digniori, ac dare Paulo digno, si Petrus prorsus indignus fuerit, nè huius iniqua sequatur electio; Verùm si Petrus fuerit dignus, quãuis id possim, non tamen teneor; sic *Vasquez num. 65. 66. & 67.* Ego autem quoad primum documentum *Vasquio*, quia præcipua electoris obligatio, & quidem ex iustitia commutatiua, est consulere, vel Ecclesiæ, vel Academiæ, vel Religioni, vt idoneus, siue Minister, siue Doctor, siue Superior eligatur, vt supra dictum est, & consequenter teneor ipsius indigni electionem prò viribus impedire, etiam si daturus essem suffragium digno, & non optimo, quod comprobari poterit ex *assert. 5. sup. cap. num. 22.* à fortiori. Accedit quòd digno tametsi nullum absolutè sit ius ad electionem existente digniore, cui talis Cathedra, dignitas, vel beneficium deberetur, est tamen ex suppositione iniquæ imminentis electionis, si suffragium daretur digniori, penès à nobis sæpè traditam doctrinam, fundatam in institutione harum Cathedrarum, beneficiorum, ac dignitatum, nec non in voluntate efficaci, quæ censetur fuisse Institutoribus, vel Capitulis.

6 Cæterum dissentio à *Vasquez*, quem recèns sequutus est *Ferdinandus à Castropalao tract. 13. disp. 2. p. 11. num. 12.* quoad secundam partem, & rationem detino ex nostris supra iactis fundamentis; nam in primis teneor ex iustitia commutatiua, tùm ratione Academiæ, Religionis, vel Ecclesiæ, cui satis neqnaquam fecerim, si dignus meo calculo aliquo pacto accedente eligatur, omisso digniori, quod patet ex *disp. 4. cap. 5.* Prætereà contra iustitiam pariter distributiuam fecerim, vt colligitur tùm ex loco citato, tum ex *cap. 1. & superiori huius disp.* Etenim absolutè non modo teneor ex hac iustitia dignissimum eligere; at quando non mea, sed aliena culpa, nec defectu voluntatis, sed virium, dignissimi fauere non possum electioni, ex eadem iustitia quidem obligor, magis digno prospicere, cuius merita collata cum digni meritis præstantiora sanè sunt, petuntq; potiori titulo æstimari, ac præmio affici, essetq; acceptio personarum, contrarium facere. Confirmatur, quia si optimus, vel nollet electioni de se habitæ consentire, vel teneretur impedimento, absq; dubio meliori tenerer suffragari; atqui optimus ille Electorum aliorum iniquitate, impeditur, ita vt meum votum frustraneum prorsus futurum sit, neq; ei profuturum; igitur obligor ad digniorem accedere meo suffragio efficaci, ad eius electionem complendam. Nam siuè impedimentum optimi ex propria ipsius voluntate, siuè ex alio accidenti, siuè ex iniustitia proueniat Electorum, per accidens se habet, cum quomodocunq; consideretur exclusus ille sit. Confirmatur secundò, nam nulli fieret iniuria per meum suffragium digniori, non tamen optimo datum, non inquam fieret iniuria infimo, & si digno, cui nullo pacto est ius, siuè hoc cum optimo, siuè cum medio illo digniori comparetur; non optimo, quia quod illi non nocet, & alteri prodest, neqnaquam ei potest

7 esse iniurium; ergò nulli. *Vtile enim per inutile minimè vitiatur de Regulis iuris in sexto*; quando nimirum vtile ab inutili separabile est, vt probè *Dynus, & alij cum glossa ibi*, cum igitur vtilitas, tùm Ecclesiæ, tùm dignioris ab inutilitate optimi, qui à me non recusatur, calculo denegato, separabilis sit, nullo sanè pacto vitiari debet, & sicut reliqui Electores sibi meritò imputare debent per *Vasquez*, quòd optimum cũ possent, non elegerunt, sic mihi quidem imputare deberem, qui cum possim digniorem eligere, absq; causa non eligo, vel non obsto eius omissioni, atq; electioni digni, minorisq; meriti accedo.

Obijcies ex *Vasquez*. Dignior ex iniusta electorum electione, Infimum dignum eligentiũ, ius non acquirit; ergò non debetur ei suffragium, quo eligatur. Antecedens probatur, quia Electorum malitia alioquin huic Medio digniori, Dignum eligendo, suffragaretur; tùm quia si hæc electio restitutionis pareret obligationem, ac per meum votum euitarem Infimi electionem, quando possem Medio digniori accedere, vtiq; non tenerer restituere Medio illi digniori, sed Optimo prætermisso: non igitur illi Medio digniori suffragari tenebor; sic etiam si ego ad Optimum accesserim, Infimo relicto, non obligabor restituere Medio digniori, licet esset eligendus meo accedente suffragio. Verùm nego antecedens; nam semper Medius ille respectu Infimi est dignior, & quotiescumq; Dignissimus non eligitur, integra manent eius iura, alioquin cæterorum malitia Electorum huic medio noceret digniori. Ad probationem autem antecedentis dico, nõ malitiam Electorum per se, ac directè Digniori suffragari, sed eius potius merita, potioresq; partes, quæ semper conditionibus infimi præstant. Secundam etiam probationis partem distinguo, vel enim iuuando electionem Infimi,

mi, meum votum est in causa, vt Optimus non eligatur, vel non? si primum, profectò tenebor Optimo restituere, cuius damni partialis, sui causa, neq. iniuriam intuli Medio illi, non dignissimo, cui censetur tantum esse ius, in euentu casus expositi, quando scilicet actum esset de supremo optimo, qui quidem neq. per meũ calculum posset voti compos fieri. Si secundũ asseruetis, quod proprium est præsentis casus, cum meum votũ inefficax futurum sit, nullius q. vtilitatis Optimo, si meo voto possem ferre opem Medio digniori, neq. feram, sed Infimo accedam, teneri profectò censendus sum ad restitutionem illi Digniori faciendam, cui est ius ex suppositione, quod hic, & nunc Dignissimus sit omissus, potiores q. sunt partes, quam partes Infimi. Fauent his *Caiet. in summ. verb. electio ad finem, Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 2. num. 159. fol. 101. Arag. 22. q. 63. art. 2. fol. 311. Salon 161. cont. 4. à fol. 1021. Less. lib. 2. cap. 34. dub. 13. num. 60. Sanch in opusc. concl lib. 2. cap. 1. dub 4. num. 3.* Quid autem sentiendum sit, quando pluribus existentibus Candidatis, maior pars Electorum abest ad eligendum dignum, omisso digniore, dicam *disp. 13. c. vlt. ad fin.*

8 Colligo quintò mortaliter peccare, qui proprijs bonis Cappellam, vel beneficium erexit, ad quod indignum elegit, vt etiam Patronus post institutionem succedens, siuè sit eligendus Cappellanus per clausulam testamenti ex eadem familia, siuè ex alia ordine proximitatis, siuè [illegible], siuè liberè sit data facultas eligendi Patrono. Ratio est, quòd contra ius naturale sit indignum ad beneficium promouere, sic *Maior in 4. dist. 29. q. 9. Sotus lib. 3. de iust. q. 6. art. 1. Couarr. regul peccatum p. 2. §. 6. Vasq. de benef. c. 2. §. 3. dub. 4.*

9 Hoc autem peccatum, cum contra rationem essentialem beneficij sit, quemadmodum *ex asser. 4.* constat *sup. cap. num. 17.* ratione materiæ contra Religionem est. Neq. enim agatur de institutione Cappellaniæ, vel Patrono successore, voluntatem exequente Institutoris locus est iniustitiæ commutatiuæ, quod ex proprijs facultatibus, talem Cappellaniam, vel beneficium hoc erexit consilio. Neq. contra iustitiam distributiuam fieret, cum nullum sit ius proprium ex antecedenti voluntate alijs quæsitũ.

10 Cęterum si Institutor aliorum instar beneficiorum, vel Cappellaniarum hanc, de qua loquimur, instituerit Cappellaniam, vel beneficium, peccaret vtiq. contra commutatiuam, tũ etiam contra distributiuam Patronus subsequens, iustitiæ non seruans leges in electione, atq. laborans acceptione personarum, iuxtà super allegatam assertionem, locaq. ibi etiam citata. Idemq. iudicium (saluo meliore) ferrem de eodem Institutore, si postquam semel erexerit beneficium, Ecclesiastica auctoritate, acceptatum eisdem sub legibus, atq. cętera in Ecclesia solent acceptari, postea nollet digno saltem, illud conferre, imò teneri videtur dare digniori, vel eum præsentare, iuxta naturam talis beneficij, & nostram *sup. cap.* doctrinam. Etenim acceptatum iam beneficium, illo pacto erectum, in libertate non est Institutoris posteà mutare, cuius quoad institutionem, & naturam à se abdicauit ius, quod per acceptationem cessauit in ordine ad oblationem naturæ beneficij, & solum remanet quoad præsentationem.

11 Colligo sextò cum *Couarr. citato nu. 6. Vasq. laudato num. 6.* nec teneri, nec licitè posse Prælatum instituere, vel promouere Præsentatum insufficientem, & ratio est, tùm quia hęc electio fuit nulla, vt infrà dicemus, tùm quia cooperaretur rei ex se malæ, & contra ius naturale diuinum.

12 Colligo septimò. Resignantem beneficium indigno peccare mortaliter peccato iniustitiæ commutatiuæ contra Ecclesiam, cui ins est habendi dignum Ministrum, & quoad materiam etiam contra Religionem, vt *initio præced. cap. & coroll. 5. num. 9.* indicatum est. Patet, quòd hic Resignator contra ius Ecclesiæ faceret; sic *Sotus lib. 3. de iust. quæst. 7. art. 2. ad 2. argum. Vasquez dub. 7.* & nos iudicauimus *coroll. 5.*

13 Colligo octauo. Indigno non licere precibus sollicitare, vel impetrare beneficium pro se contra digniorem, vel dignum: faceret enim aliquid, quo cooperaretur iniquæ electioni, vel distributioni, tùm contra iustitiam commutatiuam in Ecclesiam, tùm contra distributiuam, etiam contra dignum, vel alium digniorem. ità *Caiet. 2. 2. q. 62. art. 2. Vasqu. de benef. cap. 2. §. 3. dub. 18. nu. 114.* Qui quidem addit posse Inidoneum atq. Indignum beneficium petere, submittendo iudicium suæ causæ superiori: quod si ipsi conferatur, poterit in conscientia retinere, neq. ad restitutionem obligari, quòd illius capax est, etiam contra digniorem. Hæc *Vasqu.* in quibus non est, qui non videat, manifestam intercedere ad minimum æquiuocationem; etenim si ab initio huius loci ex *Vasquesio* relati, sermo habetur de Indigno, atq; Inidoneo, quo pacto ad finem transfertur in aptum, comparatum cum digniore? Et quidem si de inepto, indignoq. loquamur, falsa fanè *Vasq.* est doctrina ipsomet Iudice ad calcem *dub. 17. immediatè præcedentis locum modò citatum*, vbi meritò docet Ineptum, electum, beneficium teneri resignare, cum illius incapax sit, & collatio fuerit nulla, vti nos infrà dicemus, atq. adstipulantur *Lessius lib. 2. de iust. cap. 34. de benef. dub. 15. nu. 77. & Rebellus 1. part. lib. 3. q. 6. num. 4.* Itaq. absolutè censeo, peccaturum ineptum, se talem noscentem, saltem ab extrinseco virorum prudentium, vel vnius prudentis illi testificantia ineptitudinem, qua ad tale laborat officium, si nihilominus peteret tale beneficium, etiam si aliorũ precibus, vel artibus electores non contenderet ad iniquam electionem inclinare, nã petitione sola cooperaretur iniustę, vel electio-

14 ni, vel acceptioni. Et quidem si parati non essent ad electionem iniquam Electores, vel Collator beneficij, nulli fas esset petere, vt indignũ eligerent, vel promouerent, sicut nec etiam licet à non parata muliere copulam expetere fornicariam, Et quamuis paratos sciret aliquis iniquos Electores eligere indignum, nefas etiã esset ab eis id petere. Ratio est, quod iustè illi nequirent eligere, & licet parati essent, hoc tamen numero peccatum, me non petente, non pec-

perpetrarent, & licet aliàs perpetrandi voluntatem haberent, vel executioni tamen non mandarent, me per petitionem meam non inducente, vel hac indiuidua actione, executioni non mandarent hic,& nunc me perſuadente: fauent *Sanchez lib.7. de matr. diſput.95. num.7. Vaſq. in opuſc. de ſcand. art.1. dub.3.* Ad hoc autem præ oculis regula generalis habenda eſt, quam tradit *Caiet.2.2.q.78.art.4,*

15 *Aduerte, ait, ſemper in caſibus, vt diſcernas, ſi actus petitus, poteſt ab eo, à quo petitur ſine peccato fieri, quia hæc radix eſt liciti, vel illiciti, cum de vſu peccati alterius agitur, ſi enim quis peteret ab aliquo actum, quem non poteſt exercere abſq. peccato, proculdubio ad peccandum eum induceret, quamuis paratiſſimum.* Non ſecus eſſet peccatum à Scorto paratiſſimo copulam quærere Hæc autem aurea *Caietani* regula, vt concinat eiuſdem doctrinæ 2.2.q.147.*art.4.* ipſe viderit.

16 Deniq. hic noſter caſus eſt diſtinctus à petitione iuramenti ab Infideli, quem ſcio iuraturum per Falſos Deos, vel à petitione mutui ab eo, quem ſcio fore, vt ad vſuram cum fœnore mutuet; quia peto ex aliqua neceſſitate, & quidem licitè, quod poteſt ab illo abſolutè fieri ſine peccato, vt iurare per verum Deum, & dare mutuum abſq. fœnore: ſic *D. Auguſtinus epiſt. 54. ad Publicolam relatus cap. mouet 22. q.1. D. Thomas 2.2.qu.98.art.4. ad quartum, & qu.78. art. 4. in corp. communiter receptus: Caiet. ex communi ſententia apud Sanchez lib. 3. ſummæ num.11. & 12.* Similis tamen eſt hic noſter petenti à malefico etiam parato maleficium, nouo maleficio ſoluere; & quod abſq. peccato fieri ab aliquo nequit, ſine labe peti non poteſt, ſic idem *Sanchez ex communi ſententia lib.1. ſummæ cap.6.num.14.* ſic pariter *Auctore Syluestro verbo Doctoratus num. 5.* indignus Doctoratum petens, peccat mortaliter. Quid autem ſentiendum ſit de digno, cum digniore collato, ſequens aperiet diſputatio.

DISPVTATIO SEPTIMA.

De grauitate, ac ſpecifica ratione peccati ob promotionem minus digni, omiſſo digniore,

E questionibus, quas hactenus de beneficijs diſputauimus Eccleſiaſticis, hæc ſanè principem ſibi meritò vendicat locum: in quam ſuperiùs dicta cuncta planè referuntur; quippè quæ, & maiorem præſefert difficultatem, & ſummam catholicæ pareret Eccleſiæ vtilitatem, ſi præ oculis haberetur ab ipſius Paſtoribus. In ea, quem *cap.2.* ſeruauimus ordinem *ſup.diſp.* peccatum expendentes Electoris iniquè perſonam indignam eligentis, tenebimus. Nec quicquam hic ſpecialiter de Epiſcopatu, vel Epiſcopis agemus ſequen.diſputatione ſpeciatim de illis diſputaturi. Itaq. communia ſolum hic ad omnia beneficia fundamenta ponemus.

CAPVT PRIMVM;

Variæ referuntur ſententiæ.

S V M M A.

Prima ſententia docet ſat eſſe dignum ad quodcumq. beneficium eligere etiã omiſſo digniore, eſtq. Canoniſtarum. n.1.

Secunda communis Theologorum ſententia, & multorum etiam Canoniſtarum oppoſita, peccatum aſſerit eſſe lethale, omiſſo digniore, dignum ad beneficium Eccleſiaſticum eligere. num.2.

Tertia ſententia ſecundæ moderatiua, peccatum dicit eſſe mortale, non eligere digniorem ad beneficia curam habentia animarum ad aliu verò non ſemel, atq. iterum, ſed ſi paſſim fieret. num.3.

Quarta ſententia magis ſecundam coarctans, ad Epiſcopatum ſolum promouere dignum, omiſſo digniore, mortalem exiſtimat eſſe noxam. num.4.

Quinta opinio, beneficia bifariam conſiderat, & quatenus oneroſa, & quatenus diuitijs affluentia, ac primo modo dignis, ſecundo dignioribus eſſe danda ſentit.

1 QVæſtio hæc ingenijs hominum in multas, ac diuerſas, aut etiam contrarias ducta eſt opiniones, quarum principes quinq. nimirũ hic ſubijciam: primam, & ſecundam prorſus oppoſitas; tertiam, & quartam illarum limitatiuas: vltimam deniq. peculiarem. Prima igitur ſententia nonnullorum eſt Canoniſtarum præſertim, qui Gloſſas condidere, ſiue aliquorum Canonum Decretalis, ſiue Decreti, docens in quacumq. electione ſatis eſſe bonum, atquè idoneum eligere, tametſi melior, & dignior omittatur. ſic *Gloſſa cap. Cuſtos il ſecondo de officio cuſtodis, verbo ſanctiores; Gloſſa verba* ma-

magis vtilem, cap. constitutis de appell. Glossa verb. qui maioribus, cap. quoniam de iure patron. Glossa verb. qui præstantior, cap. licet 8. q. 1. Adde cap. monasterium 16. q. 7. Accedit Abbas de Officio Custodis cap. 2. supra citato, & cap. nisi cum pridem de Renunt. §. pro defectu, & cap. cum nobis de elect. Io. Andreas apud Adrianum citandum. fauet Bartolus in l. cum quidam ff. de legibus, & alij apud Pedrazam, & apud Garziam par. 7. cap. 16 nu. 10. Probatur igitur primò per *Glossam cap. licet* citatam. Maior vnius bonitas alteri nocere non debet *cap. necesse 3. q. 9. cap. tenemus 1. q. 1. & C. de statuis, & imaginib. l. vltima;* ergò maior dignitas vnius non potest nocere digno. Secundò in *cap. Monasterium 16. q. 7.* conceditur Patrono, vt Monasterium, atq. Oratorium à se constructum commendare Presbytero possit, quem maluerit, consentiente Episcopo, dummodò malus non sit electus. Tertiò nullus benefaciendo peccat; Atqui elector eligens bonum, atque idoneum benè facit, ergò non peccat; alioquin benefaciendo delinqueret, ac Doctor, & Magister pariter docendo peccarent, quod melius facerent, si orarent. Quartò dignior electus non peccat, si tantumdem conferat laboris, atq. industriæ in administranda Ecclesia, cui inseruit, vel præest, quantum dignus, atq. idoneus conferret; igitur neq. peccabit, qui dignum eligit, omisso digniori. Quintò *cap. Osius, & cap. nullus dist. 61.* decernunt, vt vnus è Collegio, atq. Ecclesia Clericorum eligatur, etiamsi exteri nonnulli digniores adessent, ergò, &c. Sextò si Tutor ex eadem eligatur Ciuitate satis erit, si bonus sit, *ff. de tutoribus, & curatoribus datis l. Diuus.* Septimò conueniens scientia sufficit in Prælato ex *cap. Nisi cum pridem, §. pro defectu, & cap. Cum nobis olim de elect.* ergò non requiritur melior, digniorq. Quod quidem argumentum saltem à simili, vel pari ductum, habet robur, nam si sciētia Præsulis satis quidem erit mediocris, atquè muneri congrua, quo fungitur, siuè Præsul, siuè quouis alio beneficio dotatus, cur in reliquis donis dignior, atq. eminentior desiderandus erit Promouendus? Octauò, Papa est Dominus beneficiorum; ergò cui vult digno potest conferre. Nonò electio Summi Pontificis fieri potest digni existentis in Conclaui; ergò non est inquirendus, nec ad summam dignitatem dignior.

2 Secunda sententia communis est, asserens non eligere digniorem ad beneficium Ecclesiasticum absolutè peccatum ex se esse mortale; & nè nimius sim in referendis Auctoribus, non absq. mei amicissimi Lectoris fastidio, Principes, locupletesq. solum indicabo, *Alexandrum de Ales D. Thomæ Magistrum de Episcopi electione loquentem 2. par. q. 136. aliàs 119. membr. 2. siuè num. 3. D. ipsum Thomam 2. 2. q. 185. art. 3. & q. 63. art. 2. in corpore, & ad primum, & tertium, & in quodlib. q. 6. ad octauum, quem meritò sequuntur Thomistæ, Caietanus locis cit. & in summa verbo electio, Sotus lib. 3. de iust. q. 6. conclus. 9. subscribunt Maior in 4. dist. 24. q. 3. D. Antoninus 2. par tit. 1. cap. 20. § 1. Adrianus postmodum Pontifex Max. in 4. in materia de restitut. Vasqu. de benefic. cap. 2. §. 3. Aragon. 2. 2. q. 62. art. 2. conclus. 1. in solut. ad 4. argum. D. Thomæ, Azor 2. par. lib. 6. cap. 15 q. 1. omnes ferè Summistæ Rosell. verbo electio, Syluester verbo acceptio personarum in princip. Nauarr. summa cap. 17. num. 72. & 73. ex recentioribus etiam Additio ad Felluc. tract. 41. cap. 4. ac deinceps Rebell. 1. par. lib. 3. q. 4. num. 11. Ferdinandus de Castropalao tom. 2. tract. 13. disp. 2. par. 1. §. 2. n. 8.* & quamplures, quos citat, & sequitur *Sanchez* in Consilijs, quæ postquam hæc parauerām edita, posthuma legi *lib. 2. cap. 1. pub. 2. nu. 56.* Neç desunt Canonistæ præsertim *Abbas cap. constitutis de appell. num. 8.* Sed *eligentes* (ait) *peccant non eligentes idoneorem, quod tenentur Ecclesiæ consulere meliori modo,* & infrà, cum videtur fauisse contrariæ opinioni se explicans addit, *dico hoc procedere quoad validitatem electionis, conscientia tamen non saluaretur, cum semper debeant eligere iustiorem cæteris paribus, citatquè Dynum fauentem l. cum quidam Antonium cap. constitutis de appell. subscribunt Archidiaconus, Francus Immola apud Couarr. regul. peccatum par. 1. §. 7. nu. 3. & 40. Federicus cons. 90. Roccus, & alij apud cit. Couarr. qui meritò communem hanc esse Doctorum sententiam testatur, vt & Garz. de benefic. 7. p c. 16.*

3 Tertia sententia huius est limitatio docens, non eligere Digniorem ad beneficia curam animarum habentia, esse mortale; ad cetera verò beneficia simplicia, vt Canonicatus, & Cappellatum, non esse mortiferum semel, vel bis prætermittere digniorem, esse tamen si sepiùs fiat. Pro hac opinione citari solet *Alensis,* sed malè, cum hoc loco laudato solum veniale sentiat esse peccatum, non promouere digniorem ad beneficium parui momenti; est tamen *Gabrielis in 4 dist. 15. art. 3. Angeli electio 20. & 21. Petri Nauarræ lib. 2. cap. 2. num. 148. Sd verba beneficium, Petri Aragon q. 63. art. 2. Lessij lib. 2. de iust. cap. 34. dub. 14. num. 66.* Probatur, quòd in hisce beneficijs, si semèl, aut iterùm dignior omittitur, neq. notabile incommodum, aut iniuria infertur Ecclesiæ, cum paucorum mediocritas aliorum virtute facilè compensetur. Secundò, quia bonus communi existimatione distributor habetur, qui bonum eligit ad beneficium, etiam omisso optimo.

4 Quarta sententia, angustiores secundæ supra relatæ præscribit fines, peccatum quidem mortale committere docens Promotorem, Digni, omisso Digniore ad Episcopatum, vel beneficium curatum, secus ad alia; est *Petri Nauarr. lib. 2. de restitut. cap. 2. num 172. Rebell. 1. par. de obligatione iust lib. 3. q. 4. nu. 11 Garziæ 7 par. de benef. cap. 16. & aliorum apud hos,* à quibus prima pars huius opinionis argum. 2. sententiæ,

5 Secunda argumentis probatur primæ. Est *Caietani etiam in summa verbo Eligendus in Prælaturam,* qui cum initio absolutè secundæ subscripserit sententiæ, pro qua eum citauimus *ad §. & scito circa medium* bifariam in electionibus docet spectari posse beneficia curata, & officia, vel tanquam onerosa, vel tanquam temporalibus emolumentis, ac dignitatibus affecta. Ad ea primo modo spectata satis est idoneos eli-

gere,

gere, quod fieri sine peccato potest, secus secundo modo. Affert *Caietanus* rationem, quia sub prima consideratione cessat prorsus iniustitia distributiua, cũ ratio cesset iniuriæ, quod ad onus, & non ad honorem, diuitiasq. vt olim ad Episcopatum quis eligeretur, quo verò pacto *Caietanus hic, & sibi scribenti* 2.2. *qu.* 185. *art.* 3. constet, ipse viderit. illud scio, ibi expressè docere, meliorem eligendum in Episcopum. Ad calcem harum opinionum meum admonere Lectorem habeò, nonnullos prò secunda sententia allegatos DD. quos etiam prò reliquis deinceps citabimus, vel cohęrentèr varijs in locis non loquutos, vt de *Caietano* modo indicauimus, vel sententiam mutasse, vel magis explicuisse.

CAPVT SECVNDVM.

Vera exponitur sententia.

S V M M A.

Prima opinio nullius ferè probabilitatis est, num. 1.

Peccatum lethale est ex suo genere, beneficium curam animarum habens, digniori non conferre, nu. 2.

Probatur conclusio secundum ius canonicum, num. 3.

Expenditur cap. vt nostrum; Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione, *ibid.*

Probatur conclusio auctoritate Sanctorum PP. num. 4.

Probatur ex iure naturali, quòd electio talis esset contrà iustitiam, n. 5.

Ius naturale præcipiens electionem melioris per nullam disuetudinem potest abrogari, num. 6.

In hoc autem iure naturali meliorem eligendi ad curatum beneficium Papa dispensare non potest, nu. 7.

Ostenditur conclusio, quod prætermissio dignioris esset acceptio personarum, n. 8.

Cum Prælati sint Dispensatores, atquè Oeconomi grauitèr peccarent, non eligentes digniorem, num 9.

Magis etiam peccarent, quàm Oeconomi meliorem non eligentes ad beneficium curatum, num. 10.

Potiori nomine peccaretur à non eligente digniorem iuxtà leges Tridentini, n. 11.

Probatur hoc idem à paritate electionis ad sæcularia officia, n. 12.

Ex communi electorum sensu, ac dicto constat assertio: quorum nullus dicet, se meliorem non elegisse, n. 13.

Demonstratur ex imminenti malo, quod Ecclesia, vel inuita subit ob contrariam opinionem, n. 14.

Demùm ex periculo promouendi etiam ineptum, num. 15.

Omisso digniore, promouere dignum est peccatum, tùm contra fidelitatem, tùm contra iustitiam commutatiuam, tùm contrà iustitiam vtriusq. etiam distributiuæ rationem habentem respectu diuersorum, n. 16.

Digniores prætermittere in electione beneficij maioris momenti, instituti secundario in bonum Eligendorum, est peccatum contra fidelitatem, atquè vtramquè iustitiam, num. 17.

Et si non passim in hisce beneficijs omitteretur dignior, singulis tamen vicibus peccaretur grauitèr contrà assertas virtutes, n. 18.

Tridentinum sess. 7. c. 3. *non est sibi contrarium* sess. 24. cap. 18. *vbi digniores in Parochos præscribit promouendos. n.* 19.

Peccatum ex omissione dignioris leue poterit esse ex materiæ leuitate per respectum ad excessum eligendorum, vel beneficiorum, imò nullum, si instet beneficium præstantius dandum digniori, n. 20.

Reliqua beneficia administratione vacantia, neq. locupletia semel, aut iterùm conferre dignis, dignioribus omissis, non erit lethale: secus si sępè fieret, n. 21.

Beneficia tenuis etiam reditus, nè dentur scandalosis, vel otiosis, n. 22.

Per accidens absq. peccato dari poterit beneficium digno, omisso digniore, n. 23.

Penuria vrgente aptorum ad beneficia, cum meliores destinandi sint ad Paręcias, minus dignis poterunt pinguiora simplicia dari, num. 24.

Si tamen nequiret imponi pensio supra hoc beneficium pingue, in vtilitatem Dignioris, cui demandatur Paręcia, n. 25.

Quando ab hæreticis, hostibusquè vi, armisq. potiùs defendenda esset Ecclesia, potentior, ac nobilior eligendus est, ac præferendus alioquin digniori, n. 26.

Alius casus similis n. 27.

Non negatiuè, sed positiuè noscere debet Elector maiorem dignitatem eligendi, n. 28.

PRiusquam veram de more quæstionis adduxerim solutionem, prolusionem super. disp. huc spectare adnoto. Deindè contrà quam mox agam; primam Opinionem ferè nullius esse probabilitatis constantèr pronuncio, ni contractam referamus ad beneficia minoris momenti, vt *assert.* 5. dicturi sumus, tùm quia, quemadmodum in solutione argumentorum videbimus, textus ab ea allegati de validitate plerumquè loquuntur electionis, non autem de peccato, quod per eam de persona minus digna factam, contrahitur, vt notauit *Sotus mox citandus*, tùm quia reliqui textus de scientia, mentionem faciunt, quam mediocrem, neq. eminentem in Episcopo necessariam desiderant, quod nihil interesse, soluentes argumenta demonstrabimus; tùm quia rationes ferę omnes eiusdem, nullius esse roboris, vel primo videntur aspectu; tùm quia communis, & vniuersalis consensu tùm Theologorum, & tùm reliquorum Canonistarum sententia, contrarium

R me-

meritò docet, penes quam.

2 Sit prima conclusio. Peccatum ex suo genere lethale est, digno conferre beneficium curatum, relicto digniori, qui potest haberi. Neque immoramur in probatione peccati genericè sumpti, nè diù vagetur Oratio, quæ meritò ad illius grauitatem properat ustendendam, in qua sita est difficultas; ad cuius dilucidationē, quæ tùm *hac disputatione*, tùm *sup*. agitata sunt, maxime faciunt, ac præsertim quæ ea *dispnt*. 5. *cap*. 1. *num*. 13. 14. & 15. scripsimus. Deindè verba *Pronerb* 23. pendere libet. *Hæc quoq. sapientibus cognoscere in iudicio personam, non est bonum, vel vt probè septuaginta. Hæc autem dico vobis, sapientibus cognoscere, & revereri faciem in iudicio non bonum.* Sapientes autem appellat Magistratus, Iudices, Prælatos, Dynastas, Reges, Pontificesq. omnes, quorum sapientia, & prudentia Respublicæ administrantur, atque interest officia, beneficia, dignitatesq. conferre. *Cognoscere personam in iudicio*, per personarum videlicet acceptionem, *nō est bonum* .i. valdè malum, ac perniciosum, vel maximè turpè, quemadmodum legere est apud Interpretes, vt enim egregiè, scitèq. expressit *D. Bernardus lib. 1. de considerat. Qui cognoscit in iudicio personam, à facie Dei vtiquè stare non poterit.* Quæ omnia grauitatem culpæ præ oculis ponunt; ergò cum eligens dignum, relicto digniori, personam præferat personæ, propter causam indebitam (alioquin non essemus in casu, neque dignior omissus diceretur) peccabit profectò mortaliter. Hùc etiam tendunt eiusdem *Salomonis* aurea verba *vers. 21. c. 28. Pronerb. Qui cognoscit in iudicio faciem, non benè facit iste, & pro buccella panis deserit veritatem; vel ex Chald æstimare faciem non est bonum, & pro buccella panis peccabit.* His autem Sacrarum litterarum testimonijs annecto è sanctis Concilijs, & Canonibus nonnulla. Et quidem ad omnia beneficia spectans est illa iurandi formula *Concilij Basiliensis sess. 12. in decreto de elect. à Martino V. Pont. Max. approbata. Ego N. iuro, & promitto Omnipotenti Deo, & Sancto, cuius nomini dedicata est hæc Ecclesia enim eligere quem credam esse in spiritualibus et temporalibus meliorem.* Nouissimè verò in *Tridentino Concilio sess. 24. cap. 1. de reform.* hæc propemodum diuina leguntur verba. *Omnes verò, & singulos, qui ad promotionem præficiendorum, quodcumq. ius, quacumq. ratione a Sede Apostolica habent, aut alioquin operam suam præstant, &c. alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles iudicauerint, non quidèm precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis præfici diligentèr curauerint, & cap. 18. eiusdem sess.* modum examinandi, atq. eligendi Parochos præscribens, addit. *Ex hisq.* (.i idoneis approbatis) *Episcopus eum eligat quem ceteris magis idoneū iudicabit*, & apertissimis verbis *Pius V. in Bulla*, qua omnes de hac re canones, nec non hoc vltimum Tridentini decretum confirmat. *Vt autem* (inquit) *non solum dignis, sed magis idoneis repertis iuxtà eiusdem Concilij decretum Parochiales Ecclesiæ conferantur.* Prætereà huius loci esse minimè censeo (quod quamplures præstant hi DD.) textibus Sacrorum Canonū absq. delectu doctrinā hanc suffarcinare; quippè qui de peculiaribus beneficijs propriam in sequētibus assertionibus sibi vendicant sedem, non tamen ideò negauerim ex lege, pro quolibet beneficio sancita, argumentum à simili facili negotio ad cętera deriuari posse. Hùc itaque textus afferam, vel qui omnia complectuntur beneficia, vel de curatis agunt, nec tamen de Præsulatu, de quo infrà ex professo.

3 Primum igitur obtineat locum *cap. vt nostrū vt ecclesiastica beneficia sine diminutione, &c.* vbi occasione Cancellariæ perperam ab Archiepiscopo Mediolanensi datæ, *Innocent. III. §. omnibus*, sic vnam illius exprimit culpam: *Circà carnalitatem animi, quia non ex affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticum beneficium in persona magis idonea dispensare*. Ex quibus sanè verbis generalis deduci regula facilè potest, Ecclesiastica dandi beneficia personis magis idoneis. Neq. satisfacit *Garz. de benef. p. 7. cap. 16. n. 22.* respondens, idcircò magis idoneo dandam esse Cancellariam, dixisse Pontificem, quia fortè non erat persona idonea illa, cui data est ab Archiepiscopo. Idq. deducit ex verbis initio cap. adscriptis, videlicet, *vt ostenderet, quod prædictam Cācellariam personæ idoneæ modo canonico, & tempore competenti donasses.* Nō inquam satisfacit, tùm quia, si personæ indignæ Archiepiscopus beneficium dedisset, faciliori quidem negotio, potuisset nulla eius electio dici à Papa, hoc ipso nomine, quā cęteris, tùm quia particulam magis, qua Sūmus vtitur Pontifex cōparatiuè appositā esse, nullus sanè erit, qui non videat, modo aliquid videat, tū quia dānabilior absq. dubio fuisset Archiepiscopus, ineptū si promouisset in Cancellariū, quā si dignum, omisso digniori, neq. magis idoneū non donasse cancellaria dixisset Papa, sed indignum, atq. ineptū promouisse. Ratio autē, cur diuerso Pōtifex vsus sit modo loquēdi loco à *Garz.* citato, illa videtur esse; ꝙ primò refert Papa tria, quę imposuerat probanda Archiepiscopo, quorum vnum erat prædictam Cācellariam personę idoneæ donasse. Et meritò quidē, cum de validitate collationis ageretur, ad quā idoneitatē Promouendi satis esse docemus infrà. In secūdo verò cū de criminibus tractetur Archiepiscopi, vt perspicuum est ex verbis precedentibus ad relata. *Te in tribus comperimus fuisse culpabilem.* Meritò ex his vnum dicitur esse, ꝙ illud debuerat beneficium personæ magis idoneæ conferre; & cū non præstiterit, peccauit, vt nos contendimus Deindè illum etiam puto communem omnibus beneficijs textum, *cap. quoniam de iur patr.* cuius occasione latiùs patens affertur doctrina ex *Concil. Lateranensi præsenti decreto statuimus, vt si fortè in plures partes Fundatorum, se vota diuiserunt, ille præficiatur Ecclesiæ, qui maioribus iuuatur meritis.* Concinit *c. Episcoporum dist. 74.* è *Concil. Agatensi adiuncta Glossa.* Addo *c. constitutis de appellat.* de prepositura verba faciēs, quam magis vtili, atq. idoneo significat fuisse dandam.

Hinc

4 Hinc ad auctoritatem PP. deuenio, & prætermissis *Ambrosio Hieronymo, atq. Augustino cap.1. disput.5. relatis, Sancto Chrysostomo lib.2. de Sacerdotio, ac D. Bernardo de considerat. laudatis à Soto de iust. lib.3. q 6. art.2. concl.9.* Addo *Petri Rauennatis apud Nanium in Iudice sententiam,* quæ ad omnes Electores maximè spectat, *Nihil adeò gloriosè lucet in Iudice, sicut amare, & exhibere iustitiam sine omni exceptione personarum, teste enim Tullio, prouerbialitèr dicitur, exuit personā Iudicis quisquis amici induit. Aequitas, cui Iudex obsequitur, sinistram odij, vel amoris dexteram odit. Nàm talis esse debet iuris Minister, vt in cuius manu nullius auctoritate personæ titubet, aut vacillet libra iustitiæ.* Itaquè meritò *Hieronymus 4. ad Titum*, miseram suæ ætatis conditionem hisce deplorat verbis. *At nunc cernimus plurimos hanc rem* (de Ecclesiastica loquitur electione) *beneficium facere, vt non quærant eos, qui possint plus Ecclesiæ prodesse, sed quos, vel ipsi amant, quorum sunt obsequijs deliniti.* Ceterùm hæc ad ius positiuum spectantia non modo multum habent in se roboris: verùm arguunt hanc ipsam nostræ conclusionis doctrinam, iuris esse naturalis diuini, quo Sancti præsertim PP. ducti tantoperè commendarunt, vt præter suprà laudatos expresse docent *Salon. 2. 2. qu. 63. art. 2. conh. 3. fol.* 1009. *Abulen. cap. 12. in Matth. q. 116. ad 1. & 2. Tho. Sanchez in opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 2. nu.* 28. Quod si non præcepisse ius canonicum hanc dignioris electionem proteruè cōtenderet quispiam; eius tamen præceptum, saltèm ab illo supponi nullus, nisi fortè in clara luce velit cęcutire, inficiabitur.

5 Quamobrem è *superioribus cap. tùm huius, tùm antecedentium disput.* tanquam è fonte deriuanda est conclusionis probatio, in iure naturali diuino fundata. Et primò quidem ex institutione beneficiorum ad curam animarum relatorum, quæ cum primariò ad bonum Ecclesiarum, secundariò ad Eligendorum instituta sint, vt nos *disp. 4 cap. 4. assert. 3. num.* 14. diximus; in quibus conferendis, cum etiam inter Ecclesiam, & quemcumq. dispensatorem, atq. administratorem beneficiorum pactum sit, quo meliores tradantur populis Pastores, Magistri, Duces, Medici, ac Rectores, vt dictum est *cap. 5. citatæ disput.* rem omninò manifestam ostendunt. Demum cum huc spectasse cōstet SS. PP. Concilia, Sacrosq. Canones modò laudatos, maiorem semper aptitudinem, ac dignitatem seriò quærentes in electo, necessaria sit sequela ex ipso iure naturali, supposita beneficiorum institutione, promanare obligationem eligendi digniorem, & quidèm grauem, prò ratione materiæ grauissimi negotij, de quo agimus; & cuius abusu, quot in Ecclesia promanant mala, vix possunt cogitatione comprehendi.

6 Contrà hoc autem ius per nullam potest dissuetudinem, vel contrariam consuetudinem abrogari, imò quo longior in illud esset abusus, eò delictū esset grauius, vt probè *Sotus allega-*
7 *tus in principio citatæ conclus.* Et in qua lege naturali, vt rectè *Vasq. de benef. cap. 2. §. 3. dub. 1.* non potest Papa dispensare. Ius autèm, contra quod alioquin fieret ab Electoribus; an sit Ecclesiæ, vel Eligendorum, ex locis suprà relatis, alijsq. sequenti aperiemus assertione, atq. ex argumento mox afferendo etiam patebit. Se-
8 cundò igitur probatur assertio. Electio Digni, omisso Digniori, est acceptatio personarum, atq. hæc in beneficiorum Ecclesiasticorum electionibus est mortalis; ergò, &c. Maior propositio patet, tùm ex Sacra Scriptura, Concilijs, ac PP. & modo, & *disp. 5. cap. 1. relatis*, tùm ex definitione acceptionis personarum ibid. descripta *num. 9.* Minor verò probata paritèr est *eodem cap. à num.* 12. vbi dicta ad hanc spectant veritatem dilucidandam, ex qua Ecclesiæ bo-
9 num maximè pendet. Tertiò Ecclesiasticorum beneficiorum Collatores sunt dispensatores, ex *Paulo 1. ad Chorynt. 4. Sic nos existimet homo, vt Ministros, & dispensatores Ministeriorum Dei*, gręcè pro dispensatore, Oeconomus habetur. Fidelis scilicet ille seruus, vel dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Igitur sicut Oeconomus grauitèr peccaret contrà fidelitatem ad minimum ex officio debitam Domino suo, si in conducendis operarijs solos spectaret suos amicos, propinquos, cęterosq. minus dignos promoueret, reiectis alijs, qui longè plus prodessent Domino, ità qui Ecclesiastica conferunt beneficia, si ius sanguinis, amicitiasq. vel quidpiam aliud simile respicientes, spretis donis, atq. ornamentis præstantioribus, magisq. Ecclesiæ vtilibus ipsorum digniorum, priuata præferrent commoda communi populorum vtilitati. Et licet Principis Oeconomus, qui, quos posset optimos eodem conducere stipendio, non præstaret, reus profectò esset, grauitèrq. peccaret peccato tantum infidelitatis; non enim satis fidelitèr dicitur officio functus suo, qui Domini cōmoda, quibus facili negotio cōsulere potuisset, prętermisit; Frangere aūt fidem in re graui, graue peccatum est, vt probè post Antiquos *Lessius cap. 32. nu. 16. & cap. 34. nu. 63.* nec teneretur ad restitutionem, cùm non faceret contrà iustitiā, vt admonet idemmet *Lessius lib. 2. de iust. cod.*
10 *cap. 31. dub. 3. num. 15 & 16.* Nihilo tamen secius, vt mox in altera dicam assertione, Collatores Ecclesiasticorum beneficiorum saltem curatorum etiam contrà iustitiam facerent, per pactum non qualecunq. & virtuale, quod inter quemlibet videtur Oeconomum, ac Dominum esse, optimè administrandi suum officium, admissum ab eodem *Lessio ibid. & cap. 18. dub. 8.* Sed verum, atq. expressum aliqua ratione à nobis assertum *disput. 4. cap. 5.* quo hi tenentur Ecclesijs prouidere, meliori sanè, quàm possunt, ratione; ideòq. non contra fidelitatem modò grauitèr peccarent, alitèr facientes, sed contra iustitiam, vti fusè loco citato probauimus, atq. infrà iterum dicemus.

Hinc displicet *Vasq. de benef. cap. 2. §. 3. dub. 1. num.* 53. absolutè asserens, Oeconomum benè rem Domini curantem, nec tamen meliùs, cum posset, non esse infidelem, neq. peccati reum, atq. ex hoc argumentum ad Oeconomum rerum spiritualium ducere posse. Displicet, inquam, & quia doctrina de Oeconomo

vera non est, vt indicaui, & quia magis à veritate distat, si ad Ecclesiasticorum distributorem beneficiorum, vti præstat *Vasqu.* determineтur, idq. perspicuum est ex dictis *disp.4. c.5. à n.17. ac deinceps.*

11 Quartò, vt sequenti conclusione demonstrabimus, non modò contrà iustitiam commutatiuam in Ecclesiam peccat malus Elector, vel ad Ecclesiasticum beneficium curatum promouēs dignum, relicto digniori, verùm etiam contra distributiuam, commutatiuamq. simul, præsertim quando Parœcia ex præscripto *Tridentini sess.24 cap.18. de reformat.* confertur, quando nimirùm ius comparatum rigorosum concurrentibus, periculumq. subeuntibus propriæ doctrinæ, nec non & morum, prudentiæq. quarum omnium rerum testimonium dare tenentur Examinatores; igitur peccabit mortalitèr iniquus Elector, penès dicta etiam *disput.6. cap.1. num.10.*

12 Quintò si secularia conferentes officia, prætermissis dignioribus, dignos promouent, mortalitèr peccant, vt pleriq. docent DD. tùm ob dicta, tùm quia plerumq. graues ex hisce alioquin Electionibus ortum habent offensiones, subditorum à superioribus alienationes, quæ sepè sepiùs grauissimorum sunt causa malorum, quòd eos vident negligi, qui in fide, atq. obsequio Principis persitterunt in bello, atq. in recta gerenda Repub. & grauia passi sunt, & fecerūt fortia: promoueri aūt, vel imbelles, vel dubiæ fidei, assentatores, vel huiusmodi homūciones. Et sicut hi Reip. Ministri ex officio tenētur ius dicere Partibus litē habētibus in ciuilibus, & criminalibus, Custodesq. esse boni cōmunis, & si secus faciunt, peccant cōtra iustitiam commutatiuam, vt probè *Mol 1. par. q.21. art.1. §. illud*; sic à pari in re nostra, imò quid dicendum de electionibus ad Sacrosancta Sacerdotia, dignitatesq. Ecclesiasticas, quibus cura non corruptibilium corporum, sed animarum pretioso Christi sanguine redemptarum committitur, redditusq. Ecclesiastici ex votis fidelium, peccatorum pretio, ac pauperum patrimonijs conflati, vt aiebat S. Vrbanus Papa? De electionibus inquam personarum Ecclesiasticarum à personis Ecclesiasticis vicem Christi gerentibus in Ecclesia, cuius regimen tanto præstantius sæculare absq. dubio debet esse, quanto corpore præstantior est animus; eò vel maximè quod Reipub. Christianæ bonum in fide, moribus, sacrisq. ritibus situm, ex bona pendent Ministrorum electione, omniaq. è cōtra mala ad euersionem Ecclesiarum ex mala scarent.

13 Sextò, quid enim est hoc illo euidentiùs, quod nisi insitum in mente, comprehensumq. animis haberemus, non tamen stabilis sententia permaneret, neque confirmaretur diuturnitate temporis, nec vna in seculis, ætatibusque hominum inueterascere potuisset. Et quis vnquam fuit, qui in electione ad quoduis huius rationis beneficium non testetur, acritèrq. defendat, se meliorem, omnibus rectè pēsatis, elegisse? sanè nullus, quòd in omnium animis, qui rationis participes sunt hanc melioris digniorisq. notionem electionis impressit natura; de quo enim omnium natura consensit, id verum esse, necesse est.

14 Ingens deindè malum nos admonet, vt à contraria opinione discedamus, quòd non vni, sed omnibus totius orbis Ecclesijs, omniq. Reipub. Christianę penès illam immineret. Etenim si dignioribus spretis, opinio contraria inualescęret; eligendi dignos, studia sanè litterarum iacerent, nec vllus esset, qui eis operam strenuò nauare curaret, dùm pessum virtus prèmeretur, ac paulatim ità hoc serperet venenum, vt facili negotio quamplurimorum cor ad mortē peteret in Ecclesia Catholica.

15 Tandèm vt iustum, ac religiosum reprimam dolorem, & non insequar longiùs, addo non vulgare periculum esse, parum aptos eligendi, imò & ineptos, cum tot, ac tanta in Prælatis præsertim Ecclesiasticis requirantur ornamenta virtutum, vt non rarò, qui videntur apti, inepti prorsus experientia comperiantur. Ad hos igitur euitandos scopulos obligantur sub mortali, quicumq. fuerint Electores ad beneficia sic distribuenda. Dixi in assertione peccatum esse lethale ex genere suo, nàm qua ratione per accidēs tale esse non possit, constabit ex *assert. 6. nu.23.* Ad hæc multa videnda sunt apud *Rebuff. tit. de elect. de reg. lit. L.*

16 Secunda conclusio. Digniore prætermisso beneficium curatum digno conferre, peccatum est ex genere suo, tùm contrà fidelitatem, tùm contrà iustitiam commutatiuam, tùm contra distributiuam respectu diuersorum. Necessaria deducitur sequela hæc assertio ex *super. cap.* Prima verò probatur pars, quòd omnes ad vnū Auctores ex fidelitate saltèm hanc agnoscunt obligationem eligendi digniorem; quia frangere fidem in re graui præsertim ab his, qui ad eam ex officio tenentur, est graue peccatum, vt *sup. assert. num.9.* prosequuti sumus; quamuis igitur altera non esset malitia illi electioni, hęc infidelitatis prò grauitate tanti negotij, grauissima censenda est. Secunda pars probatur huiusmodi beneficia in Ecclesiarum bonum primariò condita sunt; secundariò autem in bonum eligendorum, atq. vt sic Oeconomis, seù Dispensatoribus concessa sunt distribuenda per pactum inter ipsos, atq. Ecclesias; igitur qui prætermittit digniorem, facit, & contrà fidelitatem Oeconomi, vt sic considerati, & cōtra Ecclesiam per iniustitiam ob pactum sepè assertum, & contrà ipsum digniorem per iniustitiam distributiuæ, & commutatiuæ iustitiæ oppositam; quòd huic supposita institutione beneficiorum, ius erat ad rem, ad illud beneficium. Quæ omnia *disp.6. cap.1. num.10. & disp. 4. cap.4. & 5.* vberiùs disputata, iteranda non sunt. Secundò, Digni electio, prætermisso Digniore, ad personarum spectat acceptionem, vt patet ex *disput.5.* Sed acceptio personarum est contrà vtramq. iustitiam, vt ibid. demonstratum est, ergò, &c. Tertiò specialis est ratio de Parochis ob concursum, atq. examen, vt indicaui *num.11. ex disput. 6. cap.1. num.10.* fieret igitur contrà vtramq. iustitiam tùm commutatiuam, tùm distributiuam. Ex his duabus asser-

sertionibus patet, futilem esse *Caietani* sententiam, eiusq. distinctionem, cum, vt onera subeũda huiusmodi beneficia, atq. operosa dãda sint dignioribus; alioquin peccabitur grauiter contra iustitiam etiam commutatiuam.

17 Tertia conclusio specialiter contra primam, & quartam sententiam. Digniores prætermittere in electionibus omnium beneficiorum maioris momenti, in bonum eligendorum secundariò relatorum, est peccatum mortale, tùm contrà fidelitatem, tùm contra iustitiam commutatiuam, tùm etiam distributiuam. Primam partem docent *S.Thomas 2.2.qu.63. art.2.* absolutè digniores ad beneficia eligendos, contrariumq. esse acceptionem personarũ asserens, vbi etiam *Caietanus; præterea idemmet Sanct. quodlib.8.art.6.& quodlib.6. art. 9. Nauarrus miscell.4.36.& 43. Maior in 4. distin.15. q 9. Salon 2.2.q.63.col.1114. Syluester verb. electio 1.num.19 Lessius suprà citatus, num.66. ait, esse probabilem assertionem, Vasqu. de benef. cap. 2.§.3.dub.8.num.78. Rebellus de obligat iustit, lib.3 q.4.num.12. quandò est notabilis, atq. euidens excessus inter promotum, & prætermissum digniorem, Auctor addit. ad Felinccium tract. 41.cap.4. num.* 178. qui beneficia huiusmodi vult esse Cardinalatum, Archidiaconatum, Decanatum, Præposituram, Canonicatum cum onere docendi, Pœnitentiariam, Abbatiam, Prioratum, & his similia, quæ requirunt maiorem, vel æqualẽ sufficientiã in ministro, ac ipsa curata beneficia, vt sũt tres Canonicatus, vnus ad sacrã explicãdam scripturam, alius ad concionandum, tertius pœnitentiariæ, vt probè *Nauarr. in summa Hisp. cap.28. add. ad num.140. cap.25. Salon 2.2.q 63.art.2.fol.1024. contr 4 ad finem, Thom. Sanch. in opusc. posthu. lib. 2. cap. 1. dub.3.num.21.* Neque *Alensis citatus* contrarium vnquàm dixit, vt in relatione tertiæ sententiæ indicauimus, & malè allegatur à *Gabriele in 4.dist 15.q.7. art.3.* Probatur assertio primò ex *cap.2. de offic. Custodis*, qui quidem esto ibi inter tres enumeretur Ecclesiæ columnas, minimè verò est ex principibus beneficiariis, & tamen ad hoc opus tale ordinandi sunt, *quales meliores, ac sanctiores esse viderint*, illi, quorum interest; vbi *Glossa* ex multis id probat textibus. Probatur secundò, ex iactis suprà principijs, ex quibus necessaria comprobatur sequela huius assertionis doctrina. Etenim huiusmodi beneficia primariò esse instituta in bonum Ecclesiarum, & secundariò in prœmiũ Eligendorum, prò ratione maiorum meritorũ, vel maiorum ornamentorum, ac spei; nec non esse Distributoribus ea lege concessa, vt secundum eorum naturam distribuerentur, demonstratum est *disput.4.cap.4.& 5.* igitur qui contemneret digniorem, eligeretque minus dignũ, & contra bonũ Ecclesiæ faceret, & consequentèr contrà iustitiam commutatiuam, vt suprà disputatum est, & contrà digniorem, ius habẽtem, supposita institutione beneficiorum, contractu, & præcepto habita: quæ omnia iterùm, atquè iterùm locis citatis examinauimus. Tertiò, quod hic intercederet vera personarũ acceptio contrà vtramquè iustitiam, vt patet ex *disp.5.* Confirmatur argumento, quod tametsi nullius esset roboris in eorum opinione, qui neq. ius proprium adstruunt personis, inter quas distribuenda sunt bona, nequè aliam, quã puram distributiuam iustitiam norunt; in nostra tamen sententia habere vires non ambigo. Iustitiæ munus est dare vnicuique quod suũ est; atqui dignioribus comparatum est ius ex institutione antecedenti beneficiorum, atquè ornamentis propriarum virtutum ad illa desideratarum; igitur contrà iustitiam commutatiuam, & distributiuam simul fit, quando non eligitur dignior.

18 Quarta conclusio contrà tertiam sententiã, etsi non passim omitteretur Dignior; singulis tamen vicibus, quod id præstaretur in einsmodi beneficijs, de quibus superiori scripsimus assertione, ex se peccaretur mortalitèr, & contrà vtramquè iustitiam. Deduco ex *Auctoribus secundæ opinionis*; ratio est, quod singulis vicibus committeretur acceptio personarum, grauem continens culpam, vt sæpè sæpiùs ex *disp.5.* scripsimus. Deindè esto contrarijs daremus nullum Ecclesiam pati detrimentum ob electionem digni ad Decanatum v.g. vel simile, omisso digniore, certè quod contrà vtramq. fieret iustitiam, & commutatiuam, & distributiuam in ipsum digniorem, nemo est, qui ex hactenus disputatis clarè sequi non videat. Demùm nemo est, qui vel oculis non cernat ingens, quod Dei Ecclesia ex iniquis hisce electionibus pateretur detrimentum, non modo quia instituta beneficia, vt prœmia meritorum siuè semel, siuè iterùm absq. meritis dentur, quod non potest non esse absquè damno Ecclesiæ, & Candidati; sed ob malum etiam, quod posteris transmittitur exemplum, inducens, vt iterùm, atquè iterũ hoc ipsum fiat ab eisdẽ, vel alijs beneficiorum Collatoribus, & ob pessimum scandalũ, quoad similes, imò deteriores electiones Dynastæ sæculares allicerentur, videntes per acceptionem personarum Ecclesiastica dispensari bona, præsertim (quod Deus auertat) si in Romana Curia id fieret, quæ ceterarum est Magistra Ecclesiarum; igitur nisi ex paruitate materiæ per respectum ad excessum eligendorum, vel beneficiorum excusetur eiusmodi electio, vel collatio, lethale peccatum est.

19 Nequè quicquam in nostram conficit assertionem *Petrus Nauarra deducens ex Tridentino sess.7.cap.3.* inferiora beneficia, satis esse, si dentur dignis, atq. aptis. Etenim nullus est, qui citatum percurrerit locum, & oculis non cernat, ibi *Concilium* non collationem facere inter dignos, ac digniores, sed solum statuere, nè in indignos ruerent Electores ad beneficia aptis saltem danda; deindè cum ibi de beneficijs curatis sermo sit, nè sibi Concilium contradicat, minimè potuisse decernere, nè dignioribus illa darentur, quod statuit *sess.24. cap.18* Quid? quod iustitia rectæ electionis iuris cum sit naturalis diuini, supposita beneficiorum institutione, contra illud sanè fieret omissione Dignioris, vt sępè dictum est.

20 Colligo ex his peccatum huiusmodi electionum, tùm ex paruitate materiæ per respectum ad

ad excessum eligendorum, vel beneficiorum, excusari posse, vt vberiùs *disput.* 13. *cap.* 7. dicam, tùm eum non peccare, qui eligeret dignũ, omisso digniore, quòd breui locupletiùs expectatur, beneficium, digniori dandum, cùm rectè Ecclesiæ consuleret, & ipsi digniori, sic *Sotus* 3. *de iust. q.* 6. *art.* 2. *arg.* 1 *posito post nonam conclusionem*,

21 Quinta conclusio. Reliqua beneficia, administratione vacantia, nec maioris momenti semel, aut iterùm conferre dignis, dignioribus omissis, non erit per se mortale, secùs si passim id fiat. Penès primam partem sentio cum *prima sententia*, *quam probabilitate non carere, quoad hoc initio quæstionis nu.* 1. *indicaui*, sentio etiam cum *Gabriele in* 4. *dist.* 15. *q.* 7. *ar.* 3. *coroll.* 1. *apud quem Alensis, Angelus verbo electio*, §. 21. *Petrus Toletanus lib.* 2. *de restit. cap.* 2. *num.* 150. *Rebell. paulò ante allegatus ad finem, nu.* 11. *Sanchez in opusc lib.* 2. *cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 20. tantum esse veniale docens peccatum, neq. discrepat *Aragon* 2. 2. *q* 62. *art* 2. *concl.* 1. *ad primum dictum D. Thomæ*; quatenus ait, peccatum non esse mortale, præferre dignum digniori in beneficijs parui momenti, indicans esse graue in locupletioribus, quamuis non desint contrarium indicantes, asserentes absolutè peccatum mortale esse, dignum præferre digniori, quos Auctores citat *Rebellus laudatus*. Penès secundam autem nostræ assertionis partem subscribimus *tertiæ opinionis Auctoribus*. Et quidem prima ex contrarijs patet fundamentis. Cùm enim huiusmodi beneficia instituta dixerimus penè in mercedem ministerij obeundi, non autem in præmium meritorum, neq. tàm exactà requiritur aptitudo ad Ecclesiastica, quæ eis annexa sunt officia, etiam ex verosimili Institutorum intentione; hinc est, vt tametsi non dentur optimis, seù dignioribus, si tamen conferantur idoneis, grauis non videatur culpa, vt *Aragon scribit* 2. 2. *q.* 63. *art.* 2 *fol.* 311. *Salon ibi controuers.* 3. *fol.* 1010. *Sotus lib.* 3. *de iust. q.* 6. *art.* 2. *col penult* imò nulla, si ritè alioquin fiat electio, vt *Nauarr. lib.* 2. *de restitut. cap.* 2. *num.* 146. *&* 147. Singula huius ratiocinationis membra probata sunt *disput.* 4. *cap.* 4. *conclus. vlt. num* 18. ex quibus sequela perspicua est. Neq. satisfacit *Ferdinandus à Castropalao tom.* 2. *de virtut. tract.* 13 *disput.* 2. *p.* 11. *num.* 8. vsum asserens conferendi huiusmodi beneficia dignis, omissis etiam dignioribus, dicendum esse potiùs abusum; cum ipsemet fateatur ex probabili multorum DD. opinione illum, & deriuari, & vires habere. Quod autem hoc modo fit, per abusum præstari, nequaquam dici potest; cùm rectè fieri exploratum sit. Secunda pars probatur, tùm quia si digniores passim omitterentur in hisce electionibus, ansa daretur flocci faciendæ virtutis: in scandalum præterea seculares inducerentur, nec vulgare periculum sanè subiretur eligendi minus idoneum, ineptumq. dùm pedem in aptũ tantùm figere, prætermisso aptiore, contenderemus. Quamobrem aliqua dari posset in his electio, quæ sicuti suppositis alijs plerisq. eiusdem rationis electionibus, prudentis quidem iudicio, censeretur indicatis malitijs affecta, ità grauem inuoluere culpam asserenda; quæ quidem esset, vel contrà iustitiam purè distributiuam ad minimum, vel ratione periculi contrà commutatiuam etiam. Illud deniq. notatu dignum censeo, huiusmodi beneficia, licet arbitrio Papæ, Prælatorumq. dan-
22 da tamen dignis commissa sint; nihilo tamen minus, vt probè *Nauarr. lib.* 2. *de restit. cap.* 2. maximum Collatoribus studium esse debere, quod ex Dei miseratione est quidem, in Ecclesia nè scandalosis, qui vel ex hoc, me quidem iudice, censendi non essent digni, neuè otiosis dentur; sed viris probis, ac doctis; quòd Indocti tùm per inscitiam, tùm per otium flagitiosi plerumq. esse solent. Consulto dixi per se ad calcem assertionis; nàm si beneficium aliquod simplex dandum esset per oppositioné, tunc de illis sentiendum cum proportione, ac de curatis; cum ius esset digniori, ratione oppositionis ad illud, magnamq. cetero quia faceret iacturã honoris, & existimationis; sic si esset instituta Cathedra, ad quam haberetur cõcursus, peccaretur mortalitèr, si digniori non daretur prestãtior, etiam si daretur altera paulo minoris, vel etiam æqualis stipendij, sic *Nauarr. summ. c.* 28. *addit. ad num.* 148. *&* *cap.* 2. *num.* 133. *&* *nu.* 161. *Salon* 2. 2. *q.* 63. *art.* 4. *ad finem*, *Sotus* 4. *de iust. q.* 6. *art.* 6.

23 Sexta conclusio. Per accidens casus dari posset, in quo digniori dandum non esset beneficium quodcumq. Hæc assertio est, me quidem Iudice, potiori ratione probabilior, quam similis exarata *sup. disp. cap.* 3. *num.* 32. *&* *expressa D. Thomæ q.* 63. *art.* 2. *in corpore*, vbi ad finem, ideò *quandoq.* ait, *absq. acceptione personarum in dispensatione spiritualium illi, qui sunt specialitèr minus boni melioribus præferuntur*. Nàm vt probè *S. Doctor* anteà scripserat, cum dignitas, atq. aptitudo alicuius personæ bifariam considerari possit, vno modo simplicitèr, & absolutè, altero relatiuè ad bonum commune: primo modo ille censendus est dignior, qui magis abundat spiritualibus gratiæ donis, vitæ nimirum sanctitate, virtutibus, ac scientia; secundo modo censebitur aliquando, qui alijs in se minus præcipuis ornatus est donis: etenim cõtingere potest, addit Angelicus, *quòd ille, qui est minus sanctus, & minus sciens potest conferre magis ad bonum commune, propter potentiam, vel industriam secularem, vel propter aliquod huiusmodi*. subscribunt *Lessius modo citandus*, *Rebell de oblig. iust. lib.* 3. *q.* 4 *num.* 2. *ac deinceps*, *Auctor appendicis ad Fellucium tract.* 41. *de benef. Ecclesiast. cap* 4. *num.* 176. *atq.* ex *Canonistis Hostiensis apud Panormitanum cap. graue nimis de præb. num.* 2. *ex l generalitèr*, §. *spurios. ff de decurionibus*. Vbi in defectu legitimorum, spurij assumuntur in decuriones. Ex hac autem *D. Thomæ* sententia, ratio desumenda est assertionis, cùm enim minoris perfectionis dona, ac naturales, seù acquisitæ qualitates ad Ecclesiasticum regimen, vel functionem hic, & nunc magis conducere nonnunquàm valeant, quàm ornamenta præstantiora scientiæ, ceteraq. huiusmodi præsidia, primis præditus, vt si fuerit nobilis, potens, diues, in rebus agendis prudens,

pro-

promouendus quidem erit ad beneficium Ecclesiasticum, dummodò in necessarijs non deficiat iuxtà superiorum disputationum dicta, quia vt probè *S.Doctor ibid.* dispensationes spiritualium principalius ordinantur ad vtilitatem communem *ex 1.ad Chorint.12. Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem.*

24 Et quamuis varijs illustrabitur exemplis assertio *disput.17.cap.3.* in nostris corollarijs deducendis, illud sanè, mea quidem sententia, præclarius videtur, quod affert *Adrianus in 4. de restit.* Si personæ aptiores Parochialibus meritò reseruandæ sunt beneficijs, eo quòd pauci eo in loco idonei reperiantur, his sanè prætermissis dignioribus, cętera beneficia, quamuis optima conferri poterint minus dignis, vt etiam sentit *Lessius lib.2.de iust. cap.34. dub.13.nu.59.*

Verùm enim verò adderem, tùm hoc verum esse, cùm non possit perpensionem aliquam su-
25 prà illud beneficium pingue cõsuli ob bonum commune, digniori in Parochum eligendo, quæ quidèm pensio, & spiritualis esset, & ex iustissima causa optimè dari posset, eò potiori nomine, quo locuples illud beneficium digniori dandum alioquin esset. Secundus casus, & quidem optimus est à nobis *cap.3.sup. disp. coroll.4.* adductus. Tertius est *Alexandri par.2. q.119.membr.2.qu.2.Gabrielis in 4.dist.15.qu.7. art.3.dub.1.propos.2.vers etiam licet,* docętium quandò aliqua Ecclesia protectore indigeret, qui eam ab Hæreticis schismaticis, alijsq. Catholici, vel Christiani nominis hostibus defenderet, & protegeret, tunc electio vtilior censēda esset, magisq. expediret maior Cleri potentia, quam doctrina, & nobilis, potensq. magis, quàm doctus: qui omnium calculis, si generis splendori doctrinam, morumq. probitatem habuerit adiunctam, cęteris erit præferendus, vt nos *tom.1.lib.2. disput.2. cap. 2.* diximus. Hùc
27 etiam reuocari poterit casus alius merè accidentalis, in quo nonnullis Clericis dignioribus nolentibus concurrere penès præscriptam legem *Tridentini sess.24.cap.18.* vni ex concurrētibus minus digno Paręcia danda esset.

28 Vltima assertio. Positiuè noscere debet Elector maiorem dignitatem Eligendi, neq. sufficientem esse notitiam negatiuam discriminis inter dignum, & digniorem. Fundamentum idem est, ac iactum *sup.disp.cap.3.assert.vltima,* ex cuius etiam fine deduci facilè poterit huius qualitas notitiæ.

CAPVT TERTIVM.

An licitum sit ex æquè dignis prò arbitratu quemlibet eligere ad beneficium.

S V M M A.

Status, & quæstionis necessitas n.1.

Ex æquè dignis poterit quicumq. vel eligi, vel promoueri. n.2.

Integrum cuiquè ex æquè dignis vni fauere. num.3.

Possunt Ecclesiastica beneficia consanguineis, affinibus, vel amicis æquè dignis, magna tamen cum cautela ad scandalum, & periculum effugiendum, conferri.n.4.

Quàm arcto teneamur vinculo, agnatos, cognatos, consanguineosquè amare, eisq. consulere. num.5.

Quam magnum sit periculum promouendi consanguineos, vel propinquos.n.6.

Taprobani, vel Regem absq. filijs, vel se filijs abdicantem, eligebant.n.7.

Maiorum merita indignitatem nequeunt excusare posterorum.n.8.

Præmium beneficij requirentis industriam personę non amicis datur meritis.n.9.

Quandò certa est amici, vel affinis aptitudo; dubia verò non amici, vel affinis, debet nèdum potest, ab Electore ille eligi ad beneficia ecclesiastica.n.10.

Si Elector per dubium tantum negatiuum anceps sit de excessu, quo quis consanguineo, vel amico præstat, non tenetur cõsanguineum, vel amicum non eligere.n.11.

Iudex est securus in conscientia, certò sciens iustitiam amici, quamuis dubium negatiuum haberet, an maior esset iustitia contrarij. num. 12.

Iudex ex duabus opinionibus, quarum altera dictat posse hunc reum examinare, atq. in carcerem detrudere, altera negat, potest etiam minus probabilem eligere.n 13.

Potest Elector hac, vel illa probatione vti de moribus, ac scientia promouendi etiam secundum opinionem minus probabilem.n.14.

Iudex sententiam ferens circà ius partium pendens à facto, quod diuersum partes supponunt, ità vt illius dubium intercedat, probabiliorem tenetur sequi probationem. num. 15. & 16.

Probabilitas facti non est opinio.n.16

Cum facti probationes æqualis sint momenti, & probabilitatis potest Iudex arbitrio vti. num.17.

Si probationes natalium legitimorum, scientiæ, probitatis vitæ, prudentiæ vnius fuerint probabiliores, quam aliæ alterius Candidati, tenetur Prælatus primò adhærere: quod si æquales essent horum probationes, daretur Prælato arbitrium.n 18.

Iudex in ferenda sententia inter litigantes, qui de facto conueniunt, esto ius vtriusq. sit probabile ex varijs DD. opinionibus potest probabilem vnam ad libitum sequi opinionem, & secluso scandalo modò hanc, modò illam æquè probabilem.n.19.

Si sint opiniones de electione aliqua, nùm valida nec nè sit, potest Iudex ad libitum possessori, vel fauere, vel non.n.20.

Et si in dubio, quod verè tale sit, melior sit conditio possidentis, nõ tamen in opinionibus probabilibus.n.21.

Existente opinionum varietate de licita, vel illicita

citta promotione, vel electione, potest aquè probabili opinione vti ad libitum Elector, vel Promotor, consanguineumq. dignum promouere ad simplex beneficium ex ea, etiam omisso digniore, dummodò scandalum absit, n. 22.

Ex varijs opinionibus, quarum vna probabilior est alia, neq. Iudici, neq. Electori, neq. Promotori ad beneficium licet minus probabile vti, ni esset in praxi, altera minus recepta, atque Elector, vel Promotor prudentèr timeret indoctus habendus à Superiore Iudice, vel Prælato secundum sententiam satis superque probabilem, n. 23.

1 ET res ipsa, quæ vsu frequens venire solet, & quòd à D. Thoma mox citando tradita est, & quòd à *Sacro Tridentino Concilio de Parochi electione sess. 24. cap. 18.* sancita videtur, vbi vota Examinatorum, vel singularia fuerint, vel paria, nos ad hanc expendendam quæstionem allicit, in qua quid absolutè sentiendum, sit primò: deinde quid præstandum, quando æqualibus personæ meritis eligendæ ratio aliqua humana consanguinitatis, affinitatis, amicitiæ, ac similis annectitur.

2 Prima sit assertio: Ex æquè dignis potest Prælatus quemlibet ad beneficium quodcumq. licitè promouere. Deduco ex *Tridentino citato*, quod sermonem habens de Parocho examinando ait. *Quorum* (id est Examinatorum) *votis si pares, ac singulares fuerint accedere possit Episcopus, vel Vicarius, quibus magis videbitur.* probatur deinde auctoritate *D. Thomæ 2. 2. q. 63. art. 2. ad primum*, qui agens de promotione consanguineorum, de qua mox dicturi sumus, docet, si fuerint æquè digni, ac cęteri absolutè, absq. personarum acceptione posse promoueri. Tertiò probatur ratione, quòd hac promotione, neq. contrà beneficiorum institutionem, neq. contrà naturam eorum, vel pactum super asseritum, neq. per acceptionem peccaretur personarum, cùm probè consuleretur Ecclesijs, imò quo potest meliori modo, absq. alterius iniuria, cui potiùs non est ius; ergò, &c.

3 Hinc fit integrum cuiq. esse vni ex æquè dignis fauere; vt enim habet *Sotus lib. 4. de iust. q. 6. ad 6. argum. in expositione litteræ S. Thomæ eo contenta*, cum omnibus æquè dignis æquale sit ius, cui voluero fauere integrum mihi erit, dummodò dolus, fraus, malæque absint artes, quibus iniuriam irrogarem æquè dignis, imò etiam digniori, atq. obnoxius restitutioni essem prò ratione impedimenti à me dati, vt infrà *disp. 13. c. 3.*

4 Secunda conclusio. Possunt consanguineis, vel affinibus æquè dignis Ecclesiastica beneficia licitè conferri, quamquam non sine maxima cautela ad scandalum, & periculum fugiendum. Est vtraq. assertionis pars *D. Thomæ 2. 2. q. 63. art. 2. ad primum*, cuius verba hic exarare operæ pretium est. *Quandoq. verò consanguinei Prælati Ecclesiastici sunt æquè digni, vt alij, & sic licitè potest absq. personarum acceptione consanguineos suos præferre, quia saltem in hoc præeminent: quòd de ipsis magis confidere potest, vt vnanimitèr secum negotia Ecclesiæ tractent; esset autem hoc propter scandalum dimittendum si ex hoc aliqui exemplum sumerent, etiam præter dignitatem bona Ecclesiæ consanguineis dandi.* Est etiam sententia *Alexandr. par. 2. quæst. 11. membr. 2. dist. 1*, cui è Recentioribus subscribit *Azorius 2. par. inst. lib. 6. cap. 15. q. 4. nec non alij.*

5 Probatur prætereà prima pars, tùm quia admonemur *Isaiæ cap. 58. Domesticos seminis tui non despexeris, & Pauli 1. ad Chorint. 8. Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.* Curam tàm corporis, quàm animæ salutis, *fidem negauit*, non verbo, sed factis, & opere. Accedit *Augustinus lib. 1. de doctr. Christ. cap. 28. Omnes homines aquè diligendi sunt, sed cum omnibus prodesse non possis, his potissimùm consulendum est, qui per locorum, vel temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constricti tibi, quasi quadam sorte iunguntur.* Quæ quidem sententia non modo sanguinis, atq. affinitatis vinculum, sed quodcumq. complectitur simile. Denique probatur ex ordine charitatis, ex quo constans deducitur regula, vt magis appretiatiuè, atque efficacitèr diligere tenearis proximos, magis tibi coniunctos, vt probè *S. Thomas 2. 2. q. 26. art. 8.* & passim Theologi. Et ni hoc fieret, deterioris essent potiùs conditionis nobis proximiores, quod rationi minimè consentaneum est.

Venio ad vltimas assertionis partes. Et quidē quòd turpiùs in Ecclesia Dei scandalum inueniri posset, quàm bonis Ecclesiasticis consanguineos, affinesq. absq. alia causa, quàm affinitatis ditare? Quid enim Dynastæ, Principes, Regesq. sęculares in conferendis sęcularibus officijs præstabunt, si Christos Domini .i. Ecclesiæ Prælatos acceptionis personarum labe, tanta cum Diuinæ Maiestatis iniuria, fędè notatos viderint? Hoc maximum illud erat delictum, cuius se expertem optabat *Pius IV.* symbolica Dauidis vsus sententia *psalm. 18 vers. 14. Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo*, penès interpretationem *Incogniti serm. 20. & Antonini 1. par. tit. 5. q. 2. §. 4.* explicantium cittatam sententiam de carnis vinculo nobis coniunctis. Hanc eamdem fœditatem procul arcens à se, *Clem IV. Pont. Max.* certior factus, è sorore nepotem tribus Ecclesiasticis potiri beneficijs, præcepit, vt duabus derelictis, vno tantum esset contentus; nonnullisq. Prælatis pro nepote apud ipsum Pontificem orantibus, diuinam, ac verè tanto Pontifice dignam protulit sententiam. *Indignus quidèm hac est Sede, qui Cognato potius, quàm Christo prospicit.* cuius Auctorem habeo *Tarcagnotam lib. 14 par. 2.* subscripsit fortasse Clemens suo prædecessori *D. Gregorio comment priori cap. 2. lib. 1. Regum vers. 29.* qui quidem sermonem habens de Heli Sacerdote, *Magis*, inquit, *quam Deum filios honorauit, quia dùm aperta eorum opera contemneret, lucra temporalia eisdem prouidebat.* & in comm. post. similes docet Sacerdoti Heli Prælatos Ecclesiasticos, qui minus dignos consanguineos ad sacros promouent ordines, vt locuple-

pletent, diuinum non curantes honorem, qui ex huiusmodi Ministris atteritur, sed vtilitatem Ministrorum, qui ex Ecclesiasticis ditantur ministerijs. *Filios, ait, & propinquos magis, quàm Dominum honorat, qui ad sacros ordines personas eligit, non ex conuersationis honestate, sed amore propinquitatis.*

6 Hinc gradum facio ad tertiam nostræ conclusionis partem docentem ob periculum promouendi consanguineos, vel ineptos, vel quidem cęteris minus aptos, magna Prælatos Ecclesiasticos indigere cautela, nè cum proprio animæ detrimento, quos dedecet, eligant. Neq. hoc mihi periculum fingo; cum res ipsa admoneat communi etiam sensu DD. quorum instar omnium sit *D. Gregorius paulò ante laudatus. Carnales, inquit, Prælati spiritualis honoris culmina carnalibus propinquis ideo tribuunt, vt Ecclesiasticis facultatibus ditentur, & in altitudine ordinis cumulentur abundantia vbertatis. Nec curant quales sunt, qui ad spirituale ministerium veniunt, sed tantum, vt dignitati temporali præferant, quos carnali affectione complectuntur.* Ratione etiam id firmatur. Nam sicut *tom. 1. lib. 4. disp. 7. cap. 3. nu. 26. ex D. Thoma* diximus facili negotio id nobis persuademus, quod appetimus, ac de eo malè suspicamur, quem odio habemus: ità etiam, quem nimio prosequimur amore, dignum sępissimè existimamus, cum re vera indignus sit. Quapropter meritò Theocritus in egloga 6.

Quę minimè sunt pulchra, ea pulchra videntur amori.

Et tritum communi sermone prouerbiũ, *Suum cuiq. pulchrũ.* Proindè rectè *Philosophus Reth. 2.* ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες καὶ τὰ αὑτῶν ἀναγκαῖον ἡδέα εἶναι ... διὸ καὶ φιλοκόλακες ὡς ἐπὶ τὸ πολύ *Id est quoniam autem omnes sui sunt amantes, & sua cuiq. iucunda esse necessum est, vt facta, dictaq. Idcircò plerumq. assentatoribus gaudent.* Quod vt bellè *Horatius Coccus amor sui, & patriæ fumus igne alieno luculentior,* vt est etiam in prouerbijs vsurpatum à Lucano in Encomio patriæ. Hinc *Gloss. cap. peruenit 1. q. 3.* dixit, Episcopos cęcos circa nepotes, aliosquè consanguineos, plura apud *Bald. in l. tutor petitus §. 1. ff. de excusat.* *Baldum* sequutus est *Barb. cons. 16. col. penult. in fin. lib. 1. & consil. 17. col. 3. lib. 4.* facit etiam ad rem, quod scripsit *Alc. præs. 29. num. 2. in tract. de præsump. reg. 1. & Menoch. lib. 3. de præsumptionib. præsumpt. 54. à numer. 7.* Huic obuiam periculo consilium fuit ire *Sanctissimo Pontifici Pio Quinto Constitut. 54.* qua grauibus sub censuris prohibuit, nè beneficia coram Ordinarijs resignata conferantur propinquis, consanguineisq. aut familiaribus ipsorum Collatorum. Imò electio familiaris, vel consanguinei Præsulis haberi solet su-
7 specta, *ex dec. Rauu. atq. ex vna Aretina apud Gonzalez gloss. 4. nu. 130. & 140.* lege præterea *Plin. lib. 6. c. 22.*

8 Nequè maiorum merita Prælatorum tanti faciéda, vt electionem turpem Posteri indigni, vel minus digni ab iniustitia vendicare possint; cum industria, meritaq. desiderentur personæ ad beneficia Ecclesiastica promouendæ, ob bonum Ecclesiarum primariò, instituta. Deindè duo tametsi Ethnicorum exempla Prælatos Ecclesiasticos præ oculis habere maximè optandum est: alterum *Antigoni II. Auctore Plutarco in Apophtegmis,* qui cuidam ignauo militi præmium pro fortiter à patre gestis acriter pe-
9 tenti, respondisse fertur. *Ego mi adolescens mercedem, & munera dare propria, non paterna virtutis causa, dignis soleo.* Alteram Temistoclis à nobis *tom. 1. lib. 3. disp. 3. cap. 1. num. 22.* relatum. Cautè igitur agendum est Prælatis, nè vt ait *D. Bernardus de consid. lib. 4. De dote Viduæ, & patrimonio Crucifixi se, vel suos ditare festinent, Moysen imitati,* de quo *S. Hieronym. tom. 6. in comment. ad cap. 1. epistolæ Titianæ,* sic ait, *Moyses amicus Dei, cui facie ad faciem Deus loquutus est, potuit vtiq. successores principatus filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem. Sed extraneus de alia tribu eligitur Iesus, vt sciremus, principatum in populos non sanguini, aut humano affectui deferẽdum esse, sed vitæ.* Verum dilabor longiùs; ad propositum reuertor. Videbitur fortasse cuipiam huius esse loci doctrinam *Trident. sess. 24. c. 18. de elect. Paroch.* expendere, nec non Bullam *Pij V. incip. in conferendis beneficijs, in cōfirmationem decretorum tùm antiquorum, tùm Trident. hac de re editam;* verùm cum altiùs repetenda sit illa electio, nec vulgares contineat difficultates, è propria ipsius Sede educenda non est, vbi de potestate Præsulis in beneficijs conferendis, Deo dante disputabimus.

Quid autem sentiendum sit eo in euentu, quando duo essent digni, si vni quis faueat, dicemus *disp. 13.*

Quæres, an Electori liceat consanguineum familiarem, vel amicum, quem certissimè nouit esse dignum, eligere, relicto alio, quem probabiliter tantùm existimat esse digniorem?

Respondet *Azor. 2. p. instit lib. 6. c. 13. q. 4.* licitè id quidem posse Electorem, quoniam certa, & euidens notitia hac in parte, opinioni tãtum probabili pręferri potest; nam prudentior, & tutior Elector est, quando Titium eligit, quẽ certissimò tenet esse dignum, atq. idoneum, quàm si Caium eligeret, quem dubitat esse digniorem, vel probabiliter tantum credit esse aptiorem, & magis idoneum. Verùm enim verò nodum non soluit. Igitur de illa, cum multa scitu digna pendeant, accuratiùs agendum. Et primùm distinguere habeo, de dubio merè negatiuo, deq. notitia probabili, de qua *tom. 1. lib. 3. disp. 7. c. 3. à n. 18.* egi. Deindè, vt quæstio præsefert, non inquiritur, neq. discrimen ponitur inter dignum, & non dignum, sed inter dignũ, & alterũ, qui quidem dignus sit; at solũ dubiũ est de maiori dignitate, id est de illo excessu, quo dicatur altero dignior. Quibus adnotatis.

10 Respondeo, primùm, si quæsitum intelligatur, vt videtur ab *Azor.* acceptum, cum certa teneatur amici, vel affinis aptitudo: dubia verò alterius, non modo potest, verũ tenetur Elector præferre consanguineum, affinem, amicum, seù familiarem, cuius aptitudinem certò nouit alteri, cuius aptitudo tantùm est sub dubio; imò etiam si esset probabilis; & hoc probat ratio

S *Azor.*

Azor. Etenim certa, atq. euidens cognitio præ-
ferenda est probabili, semper formidinem in-
uolventi; & quamuis non versetur hæ notitię
circa idem obiectũ materiale, circa quod si ha-
beretur notitia euidens, quòd talis nimirum sit
conditionis, nullus remanet locus probabilitati
contrariæ opinionis, vt probè *Valent. 3. tom.
disp. 5. q. 7. p. 4. Lopez 1. tom. Instruct. cap. 220. &
287. Salon 2. 2. q. 63. art. 4. controu. 2. Granado t.
2. tract. 12. disp. 4. sect. 2. n. 16. Io. Sanch. in suis se-
lect. disp. 14. n. 8. & disp. 44. n. 54. vers. quia.* nihilo
tamen minus, hoc etiam verum est circa diuer-
sas has personas; siquidem cũ etiam probabile
sit non consanguineum, non esse idoneum, cum
de cõsanguinei aptitudine certi simus, minimè
cõsuleret Elector Ecclesiæ, aut virtuti Promo-
uendorũ, si qui probabiliter etiam ineptus, præ-
11 ferret certo habili, atq. apto. Deinde aio, si tã-
tum per dubium negatiuum esset anceps Ele-
ctur de illo excessu nõ consanguinei, etiã posse
ipsũ consanguineũ, vel familiarẽ eligere.; q nõ
sit, tãri faciẽdũ dubiũ merè negatiuum, dũmo-
dò hos intra limites certũ sit esse idoneũ con-
sãguineũ, neq. sãguinis, vel amicitiæ affectu eũ
decipi. Nec propria dici poterit hoc in euẽtu p-
sonarum acceptio, non intercedente, nec etiam
iudicio probabili, de maiori aptitudine alte-
rius. Circa hoc autem nõ placet *Menoch. de ar-
bitr. Iud. cas. 359. n. 22.* qui probabilẽ opinionẽ
à dubio minimè distinguens, non esse securũ in
conscientia Iudicem asserit, iudicantẽ pro ami-
co, siuè sit motus ex opinione probabili, siuè ex
dubietate; probatq. per multos text. qui ad rẽ
nostrã non faciunt. In nostro aũt casu certitudo
adest aptitudinis, atq. idoneitatis vtriusq. tam
amici, quã nõ amici, solũq. dubiũ negatiuũ est,
quo redditur anceps Iudex circa excessũ apti-
tudinis maioris, quo dubio practicè deposito,
sistẽsq. in aptitudine bonitatis, atq. idoneitatis
amici affinis, vel cõsanguinei, poterit pro eo iu-
12 dicare, vt tãdẽ idẽ *Menoch.* cõcludit. Tertio di-
co. si certò cõstaret cõsanguinei, vel amici apti-
tudo, ac non amici, vel consanguinei, opinio-
núq. tantũ diuersitas esset de excessu aptitudi-
nis, qua alter ex his existimari deberet aptior,
ac dignior, tũc sicut Iudex in triplici cõsiderari
statu pot, vti deducit ex *Tho. Sanch. in sum. c. 9.
n. 83. & 84. & Io. Sanch. infr. cit.* in quibus variè
de illo sentiendũ est, sic ẽt de Electore, Promo-
tore, & Collatore beneficij philosophandum.
13 Primus status est Iudicis dum examinat te-
stes, reum interrogat, in vincula cõijcit, &c. an-
tequam pronuntiet sententiam, in quo statu, si
dentur opiniones probabiles, quarũ altera v.g.
negat, posse reum à Iudice hic, & nunc interro-
gari, carceri addici, &c. altera affirmet, potest
Iudex non modò æquè probabilem, sed minus
etiã probabilem sequi opinionẽ, vt probè *Sayr.
in clau. reg. lib. 1. c. 11. n. 8. Tho. Sanch in sum. lib. 1.
c. 9. n. 14. & 43. Io. Sanch. in suis select. disput. 44.
14 n. 11.* Instar autẽ huius Iudicis Electorem con-
sidero, qui dum examinat de moribus, scientia,
prudentia Promouendi, puta si id præstarent
Examinatores Synodales antè testimonium, q
Episcopo reddere debent, Promouendi in
Parochum, si opiniones essent probabiles di-
ctantes, vel non, esse hos examinãdos, vel hũc,
& non illum testem adhibendum, vel hac, & nõ
illa vtendum probatione, tunc Elector, vel Exa-
minator vti posset opinione minus etiam pro-
babili, quemadmodum quilibet alius id potest
in rebus similibus moralibus, vt cum commu-
niori sententia docet *Sanch. In sum. lib. 1. c. 9. à
n. 14. ac deinceps.* Verùm hoc in euentu hæc do-
ctrina potest vsui esse, dummodo maior, vel mi-
nor probabilitas non versetur circa factum, vt
mox dicam.
15 Secũdus Iudicis esset status, quando fert sẽ-
tẽtiam circa ius Partium de aliquo facto, quod
non idem, sed diuersum esse supponunt ipsæ
Partes, ex qua diuersitate nascitur ipsiusmet
dubiũ facti innixũ in maiori, vel minori alteru-
trius Partis probatione, in hoc, inquam, euentu
Iudex tenetur meliorẽ, probabilioréq. proba-
16 tionem sequi. Dixi consultò probationem, non
autem opinionem; cùm probabilitas facti re-
vera non sit opinio, vt rectè *vterq. Sanch. Tho.
lib. 1. sum. c. 9. n. 44. & Io. loco paulò ante citat.* &
nos 1. tom. docuimus *lib. 4. disp. 2. c. 3.* Iudex itaq.
hoc in euentu, cum iudicare debeat iuxta alle-
gata, & probata, vbi pondus causæ per proba-
tionem maiorem, &c. maius videtur esse, in eã
absq. dubio debet inclinare Partem.
17 Quod si æqualis momenti probationes, iu-
raq. Partium videantur esse prò arbitratu po-
test sententiam proferre, vt probè *Ledesm. 2. to.
sum. c. 22. post conclus. 11. Thom. Sanch. allegatus
n. 45. & Io. paritèr citatus.* In re autem nostra si
18 præstantior esset probatio legitimorum natu-
ralium, ætatis, prudentiæ, sciẽtiæ, morumq. pro-
bitatis, quàm probatio alterius, vtiq. Prælatus
Ecclesiasticus, vel quicunq. alius Promotor nõ
posset non adhærere meliori probationi. Si ve-
rò probationis æqualia essent iura, daretur
profectò tunc arbitrium iuxtà supra dicta, atq.
expressè de beneficij collatione, *vterq. docet
Sanch. citatus.*
19 Tertius demùm Iudicis status est, dum sen-
tentiam aliquam ferret inter Partes litigantes,
quæ tamen in facto conuenientes singulæ ex
lege, & iure contendunt rem, de qua lis est sibi
adiudicandam, quam tamen legem variè inter-
pretantes DD. de ea opiniones fundant pro-
babiles, in quo casu licet Iudici vnam ex æquè
probabilibus opinionibus sequi, vt probè *Me-
dina 1. 2. q. 16. art. 6. fol. 309. concl. 2. Salon 2. 2. q.
63. art. 4. controu. concl. 1. Valent. 2. 2. disp. 5. q. 7.
p. 4. dub. 3. & alij,* quos citat, & sequitur *Sanch.
lib. 1. sum. c. 9. n. 45.* quòd ex vi officij sui, atque
iustitiæ non magis vni, quàm alteri debet opi-
nioni esse addictus etiam ad commune bo-
num, imò præciso scandalo, posset Iudex modò
huic, modò illi adhærere opinioni, vt supra di-
ximus de eligente, & conferente beneficium,
20 cui datur optio conferendi vni ex æquè dignis.
In casu nostro tertius Electoris status, vel Col-
latoris beneficij erit, dum Elector scit opinio-
nes esse, num electio, Infamis v.g. irrita, nec nè,
vt nos *disp. 9.* dicemus, liberum erit Iudici be-
neficij possessori fauere, vel non, iuxtà opinio-
num diuersitatem vti rectè *Io. Sanchez citatus,
vers. rursus.*

Neq.

21 Neque obstat regula, quod in dubijs melior est conditio possidentis, quæ intelligenda est in vero dubio, in rigore sumpto, ac negatiuo, & non in opinionibus probabilibus, dubio, siue formidine in illis imbibito, vt optimè *Vasquez 12. tom. 1. disp. 63. ad finem. Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 41. nu. 30. atq. in summ. lib. 1. c. 9. nu. 53. aliyq. quos citat, & sequitur Ioann. Sanchez allegatus. n. 54. vers. nec obstat.*

22 Deinde existente opinionum varietate, num Episcopus in iudicanda maiori dignitate promouendi in Parochum debeat rem perpendere ex pluralitate votorum Examinatorum Synodalium, iudicium ferentium de ætate, scientia, atq. illius prudentia, vitæq. probitate, vel alijs rationibus, ex alia notitia sibi comparatis; posset alteram, si fuerit æquè probabilis (quod non decido) sequi, ac tribuere, vel cõsanguineo, & amico, vel non consanguineo Parœciam. Sic pariter intercedente opinione probabili docente, non esse peccatum mortale semel, aut iterum beneficium simplex non conferre digniori, dummodò conferatur digno, cuius *Auctores* retulimus *cap. 1. n. 3.* poterit hac vti opinione Collator semel, atq. iterum conferendo beneficium consanguineo, vel familiari digno, omisso digniòre, dummodò absit scandalum. Demum possent opiniones vna esse probabilior altera, & tunc maior est difficultas, quid posset Elector, vel Collator, nàm, vt Iudici integrum esset, etiam sequi opinionem minus probabilem, ità Electori, vel Collatori; vti sanè est, quæ docet, peccatum quidem esse læthale, omisso digniori, digno conferre beneficium curatum, secus alia simplicia, cuius *Auctores* retulimus *citato c. 1. n. 5.* Quod autem id Iudici liceat, docent *Medina 1. 2. q. 19. art. 6. dub. penult. ad vlt. Aragon 2. 2. q. 63. art. 4. d. penul. ibid. Salon. controu. 2. concl. 4. Petrus de Ledesma dicens esse præstantiorem suæ ætatis Auctorum 2. tomo sum. tract. 8. cap. 22. post secundam conclusionem diff. 2. fol. 746. Sayrus in claui Reg. lib. 1. cap. 11. nu. 8 Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. disput. vnica sect. 12. n. 118. Ioan. Sanchez in suis select. disp. 44. nu. 51. ad finem, ac probabilem iudicat Thomas Sanchez in summa lib. 1. cap. 9. nu. 47. fauentq. Baldus cap. 1. §. Iudices num. 4. de pactis tenend. in vsib. feud. & in l. obseruare. §. proficisci qu. 30. de offic. Procons. & Leg.* Ratio autem est, quia nec temerè, neq. imprudenter ageret Iudex, dum opinionem sequeretur probabilem.

23 Ceterùm æquè saltem probabile videtur contrarium in Iudice, qui quidem ex munere à Republica commendato tenetur ius vnicuiq. tribuere, causasq. dirimere, prout magis consentaneum ei videtur esse rationi. Idemq. iuxtà hanc sententiam asserendum esset de Collatore, vel ad beneficia Electore, ab eo profectò danda, vt magis consentaneum rationi, magisq. probabile, rectumq. videbitur, itaq. non modo personarũ acceptio esset, tribuere digno, omisso digniori, beneficium pingue, verum vni non conferre, cui magis probabile ius esset ad illud idem beneficium, non per probationem facti solum, sed iuris. Et huius opinionis, quoad Iudicem sunt, *Sotus, Valentia, Bagnes, Manuel, & Vasquez apud Sanchez lib. 1. summa cap. 9. n. 47. qui cap. 2. nu. 6.* limitat, ni opinio minus probabilis in praxi magis esset recepta, & Iudex inferior timeret ne foret habendus à Superiore, apud quem appellaretur indoctus. Quod accomodari rei nostræ facilè quidem potest. Fauet communis DD. sententia, quam tradunt Auctores *cap primi de const. & latissimè Neuiz. lib. 1. sil. nupt. num. 1.* ex compluribus docentibus, communem opinionem in iudicando preferendam esse, ni euidenter esset falsa, vel conuinci possit satis probabilibus rationibus, sic etiam *Abbas cap. 1. n. 15. de const. ex varijs text.*

CAPVT VLTIMVM.

Soluuntur argumenta contraria capite primo relata.

SVMMA.

Potest vnius bonitas alicui per accidens nocere, cum sibi, & communitati prosit, n. 1.

Argumentum à singulari ad vniuersale non obstat, n. 2.

Explicatur cap. Monasterium 16. q. 7. *n. 3.*

Optimis, seù dignioribus in negotijs Ecclesiæ maioris momenti satis non erit eam adhibere industriam, quam adhiberent digni, seù apti. num. 4.

Nè iaceant ecclesiastica negotia, atq. exequutioni mandentur, quam habent difficillimam, præstantiora ornamenta in Ministris, ac Prælatis desiderant, n. 5.

Expenditur cap. Osius dist. 61. *n. 6.*

Papa non est Dominus beneficiorum, n. 7.

1 SVperest, vt argumentis contrariorum faciamus satis, & quidem primo loco cũctis allatis Glossis vnico verbo respondeo, Textus pro nostra sententia esse, vt constat, atq. ex citatis, citandisq. sequenti disput. clarius fiet. Prætereà primò dicimus, maiorem vnius bonitatem alteri per accidens nonnunquam nocere, absq. aliquo absurdo, quando prodesset Ecclesiæ, maiori existimationi virtutis, imò & sibimet, cui quicumq. priùs consulere debet in hisce etiam bonis, quàm proximo, cùm præsertim cetera non sunt paria, secundum charitatis ordinem. Secundo respõdemus argumento, quamquam, quod intenditur, concederetur, nihil prætereà probaretur, quàm non obligari Patronum ad meliorem præsentandum. Argumentum autem à singulari ad vniuersale minimè licere, dialectica, vel leuiter imbutus non ignorat.

2 Vt autem docemur à *Philosopho lib. 1. posteriorum cap. 5.* Si quis de triangulo æneo v. g. aliquid demonstraret proprium, non idcircò demonstrasse dicendus de omni triàngulo. Sic etiam si probarent contrarij ad beneficium pa-

rronatus non esse præsentandum meliorem, idem non idcirco ad omne beneficium probarent; nàm Tenoto à beneficio Patronatus, hoc ipso esse Patronatus, asserta non remaneret libertas præsentandi; ergò subiectum huius passionis non est beneficium; sed ratio Patronatus. Hinc consensu DD. singularitas quando agitur de probatione alicuius rei in genere, non obstat. Præterea argumentum ab exclusione vnius ad alterius, non rectè semper deduci constat apud DD. Nec valet argumentum de vno ad aliud, quando duo æquiparantur in aliquo, & non in cęteris ad rem facientibus. *Gloss. in cap. constitutionem in verbo prorogamus in fin. de regul. in 6.*

3 Deindè respondeo ex *Glossa cap. licet 8. q. 1. verbo præstantior*, ità esse explicanda verba textus, nè malus existat, vt hoc sufficere dicatur, cùm melior ibi non reperiretur inter Monachos, vt habetur in *Authentica de Monachis §. vlt. collat. 1.* Denium neque cuicunq. Patrono illud licere colligitur ex textu citato, sed solum Institutori, seù Fundatori, qui sub alia lege Monasterium nō construit, quàm conuenius, vt idoneus tantum ei præficiatur, qua lege ius digniori non fit. Addit præterea *Sotus lib. 3. de inst. art. 6. q. 6. in solut. 2. dub. ad 2. arg.* neq. Fundatori licere beneficium aliquod annexum habens curam, vel animarum regimen, tali sub institutione fundare, quæ aliquo pacto obsisteret dignioris electioni, vti se haberet fundatio Monasterij sub ea conditione, vt Prior, vel Abbatissa non nisi ex suo genere, familia, aut patriæ crearetur; esset enim in contumeliam Euangelij. Verùm hic casus ex infra dicendis in nostris coroll. dilucidabitur *disp. 13. cap. vlt. nu. 14. 15. & 16.* Tertiò concedimus argumento maiorem propositionem; minorem autem negamus, electione enim boni, omisso præstantiore, in plerisq. beneficijs præcipuè curatis improbè, atq. iniustè contra vtramq. iustitiam fit, vti demonstratum est. Magister autem quicunq. qui ex aliquo pacto, vel lege, à qua posset obligari, deuinctus esset hac, vel illa ratione ad docendum, ni taliter doceret, contra proprium faceret officium, quod quidem sub hac lege suscepit. Ità Oeconomus, quando tenetur meliorem conducere in operarium, vt nos sępè sępiùs iterauimus. Quartum argumentum, cui fateor ingenuè absolutè sumpto vitium non nihil esse, robur tamen non habere, si tantum obligatio spectetur eligendi digniorem ex virtute iustitiæ, tùm commutatiuæ, tùm distributiuæ, contra quam acceptio est personarum, qua laboraret iniquus distributor, seù collator beneficiorum, etiam si beneficia instituta tantùm essent, vt bona communia Ecclesiæ pro ratione meritorum diuidenda. Quamobrem *Vasquez*, qui peccare mortalitèr collatorem, vel electorem digni, omisso digniore, docet ob solam acceptionem personarum, etiam hoc efficacius proponit argumentum, nec non assentitur de beneficijs *cap. 2. §. 4. n. 53.* & licet negari minimè possit hoc ipsum ius, quod inest eligendis ortum radicitus habere ab institutione eorumdem beneficiorum primariò facta in bonum Ecclesiarum; at hoc est remotum. Itaq. vis illius argumenti maior est contrà nostram sententiam, qua contendimus, & instituta Ecclesiastica esse beneficia in bonum Ecclesiarum, & inter has, atq. Collatores, seù beneficiorum Distributores intercedere pactum, vt siuè curata, siuè maioris fuerint momenti dignioribus conferantur, hoc autem qua ratione cōsistere possit cum doctrina illationis argumēti, quod soluimus non facilè, neq. apud Auctores erit inuenire. Respondeo itaq. in Ministerijs, officijsq. ab huiusmodi beneficijs requisitis, quædam esse trita, & ferè nullius difficultatis, vt nonnulla administrare Sacramenta, rudimenta fidei pueros docere, atq. his similia; alia verò difficillima, vt administrare pœnitentiam in nonnullis præsertim casibu; vigilare, nè hęreses inuehantur in propriam Diœcesim, disputare, vel reijcere hæreticos, in concordiam animos reuocare fidelium, pacem inter Christianos Principes inducere, legationes, cęteraq. grauia munera Ecclesiastica obire. Ad primam licet tantumdèm operæ conferat Beneficiarius optimus, ac bonus prò viribus contulisset, non peccaret; at verò in plerisq. reliquorum, quantum laboris, atq. industriæ, prudentiæ, ac dexteritatis potuit, ni impenderet, non excusarem prò qualitate negotij; cum præsertim versemur in rebus, vel spiritualibus, vel ad spiritualia relatis, vel è spiritualibus ortum habentibus; Nàm si non modò in extrema, sed in graui spirituali necessitate proximi teneris, si Parochus, aut Prælatus fueris, propriam exponere vitam; teneris etiam pro eiusdem vita, bona prodigere temporalia, non necessaria: cum discrimine etiam vitæ Prælatus, vel Parochus teneris peste infectum inuisere, vbi saltem tali visitatione ægrotus indiget, vt communiter DD. habent, de ordine charitatis disputantes. & videre est apud *Nauar. c. 24. n. 9. & 10 Tol. lib. 4. c. 10. n. 4. & 6. Lopez p. 1. c. 67.* à fortiori, quantum in te erit virium impendere teneberis in nonnullis proprijs tui officij functionibus: Cum igitur dignior, atq. aptior quicumquè maiori polleat industria, atq. in tractandis negotijs, vel cognoscendis veritatibus, doctrina, prudentia, ac dexteritate, quibus de causis meritò dicitur dignior esse, ac præstare digno, quantus quantus est tenetur se impendere, atq. huiusmodi rebus incumbere. Quæ cum ità sint antecedens quarti argumēti, quod diluimus, prorsus ostendunt falsum in plerisq. muneribus, ac functionibus, beneficijs, de quibus loquimur, vnitis. Quamobrem cùm Ecclesiæ personas optimas desiderent in huiusmodi negotijs, ac rebus pertractandis, vtpotè spiritualibus, vel ad spiritualia spectantibus, eumdemq. sensum esse in vniuersali Ecclesia ipsa res admoneat, profectò consentaneum erit rationi, asserere, has ipsas personas ab illa optari, eisq. beneficia conferre voluisse, quæ vt sic dicta, per pactum, concessit Prælatis, ac Dispensatoribus Ecclesiasticis.

5 Addo pro secunda solutione, quod fusiùs dicam *disp. 13. in coroll. c. vlt. n. 11.* gradum ineptè fieri in argumento ex actu ad potentiam, & quidem negatiuè, quod lippis, & tonsoribus est notum, nullius esse momenti;

&

& esto actu concedamus, Ministros Ecclesiasticos in gerendis negotijs exactissimam, qua nulla maior dari possit operam impendere nõ teneri; nihilo tamen minus nõ valet ex hoc deducere; igitur necesse non est, vt eam possint præstare, neq. optimi sint Ministri; Ita neque spetari poterit mediocris administratio, executioni mandata, atq. in actu secundo, vt ita me philosophicè explicem, ni supponatur optima in actu primo potentia, in tot .n. humanæ vitæ erroribus hisce calamitosis præcipuè tẽporibus tot, ac tantæ se se obijciũt difficultates in diuinam causam, bonumq. Ecclesiæ, vt optima quęquè prudẽtioris Prælati dictamina exequutioni, vix ad mediocritatem mandari possint; quippè quæ si claudicarent radicitus ex parte principij, atq. actus primi, eorũ exequutio neq. profectò mediocritatem attingeret; Periclitemur hoc prudentissime Lector, in nostro Episcopo, atq. occurrat necessitas simultatem primatios inter ciues componendi, vel Ecclesiasticam defendendi immunitatem, quantæ vndiq. oriẽtur difficultates, ad quas superãdas quod consiliũ? quæ prudentia? quæ fortitudo? quæ constantia desideratur, etiam ad mediocrem exitum, quæ quidẽ ornamenta, virtutesq. si mediocres fuerint, vincentur sanè, atq. obruentur. Quid? quòd dignioris, atq. aptioris mediocris industria, diligentia, consilium, studium, atq. opera præstãtiora absq. dubio cẽsenda sunt studijs, atq. opera exactissima hominis inferioris notę, iuxta Sapiẽtũ axioma, infimũ supremi attingit supremũ infimi. Quã ob rem licet in multis negotijs mediocrẽ solum adhiberet industriam dignior, præstaret hæc industriæ cuicunq. digni.

6 Ad quintum argumentum dicimus *cap. Osius* eodem sanè pacto explicandum, quo *c. Monasterium* ad secundum argumentum diluendum interpretati sumus, *c. nullus* nihil contra nos indicat, vt legẽti patebit; quotq. textus prætereà solent afferri; vel de validitate loquuntur electionis, vt iudicauit *Abb. cit. pro 2. sententia*, vel de scientia tantũ Episcopi, vt in 7. arg. dicemus.

Ad sextum ea *disp. 13. c. vlt.* cõstabit quid dicendũ sit, quando beneficia ex propria institutione coarctata sunt ad certũ personarũ genus.

Textus allegati in 7. argum. de scientia tantum loquuntur Episcopi, & licet, vt nos *tom. 1. lib. 3. disp. 1. c. 1.* documus, satis sit mediocris, cõpetensq. ad Episcopatum scientia, dummodò sufficiens ad tãtum munus; verùm vagatur extra chorum argumẽtum, etenim idoneũ, aptũq. ad ministeria propria necessaria officijs requisitis à beneficijs, nõ excludimus, dicimus tamẽ, tùm ex institutione beneficiorum, de quibus agimus, tùm ex pacto, quod inter Ecclesiam, & Distributores asserimus, tùm nè peccetur acceptione personarum, quando facta morali diligentia, dignior haberi pñt, omittendũ non esse.

Octauum argumentum adeo est benè dilutũ à *Soto lib. 3. de iust. q. 6. art. 2. ad solut. § principalis argum. pro contraria opinione facti*, quod eius actum prorsus agerem, si soluere cõtenderem; eum adeat amicissimus Lector, apud quem demonstratum sanè leget; tùm è sacris literis, tũ
7 Canonibus, tùm PP. auctoritate, Papam non esse beneficiorũ Dominum, vt communis etiam habet Theologorum sententia, *D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 1. ad tertium, Caietan. ibi, & q. 43. art. 8. Adrian. in 4. de rest. §. pro clariori, Molin. tract. 2. de iust. disp. 29 q. 2. Less. lib. 2. c. 4. dub. 4. Azor. lib. 6. c. 1. q. vlt. apud quos alij Theologi.* subscribunt è *Canonist. Nauarr. in c. non liceat de spolijs Clericorum §. 3. Turrecremat. 2. lib. summ. n. 113.*

Nec discrepant, me quidem Iudice, qui vel voce nobiscum decertant, vel quid sibi dominium rerum importat sanè non perpenderunt. Quo constantèr asserto, ruit allatum argumentum, eoq. potiori nomine, quo hic agitur de electione ad huiusmodi beneficia, ad quæ iure naturali diuino promouendi sunt digniores. *Sed heù quantæ mala*, addit *Sotus*, *ex contrario, eodemq. falso principio Ecclesia quotidie patitur, cum tamen quo SS. Papa cęteris honore, & dignitate in Ecclesia Dei præstat, eo fortiori nexu teneatur, digniores semper optare.* Quid autẽ sẽtiendum sit de electione in Summum Pontificem dicemus *in coroll. c. vlt. disp. 13. n. 13.*

Secundam sententiam amplexi sumus, nostroq. modulo probabiliorem reddidimus.

Argumenta tertię sententiæ soluere non erit operosum, cum enim singulis iniquis electionibus contrà distributiuam, & commutatiuã iustitiam profectò fiat, singulas esse culpæ obnoxias exploratum habemus. Est falsum prætereà nihil detrimenti subire Ecclesiam, vt ex *nostra* 3. constat *assertione*.

Ad secundum negamus, bonum meritò existimandum esse distributorem, qui contra institutionem, naturamq. rerum diuidendarum, vel distribuendarum, & contra pactum in proprio officio imbibitum quidpiam distribuet.

Argumenta quartæ sententiæ, à secundæ, & primæ momentis non distinguuntur.

Quintæ sententiæ momentum nullius est sanè roboris, cùm beneficia præsertim Ecclesiastica tùm maximè curata, tùm maioris momenti sint instituta in Ecclesiarum bonum, ad quod onera illorum ordinantur; præstãtioresq. qualitates, ac præsidia requiruntur. Quamobrem esto vt sic præcisa non concederentur materia esse iustitiæ distributiuę; sunt tamen commutatiuæ, in qua fit, dùm contra ipsorum naturam, primariumq. finem darentur. Quid? quòd huiusmodi formalitates mente quidem separari possunt, vel formalitèr, non tamen realitèr à parte rei, quemadmodum à iustitia attingũtur, vt enim dari non possunt, tanquam onerosa, & non onerosa, vel vtilia, ac non proficua; ità denegari sub vna formalitate, & non sub alia minimè possunt; nàm siuè iustitia, siuè iniustitia medium rei, & non rationis respiciunt. Quã autem à veritate aberret hæc sententia *Caiet.* in electione ad Episcopatum, ex his, quæ *sequ.* differemus *disput.* clariùs fiet.

Multæ ex hac quæstionis solutione casuum pendent dilucidationes, quas vnico contextu, vnoq. contentas capite *disput. 13. cap. vlt.* afferemus.

DI-

DISPVTATIO OCTAVA.

De Præstantioris electione in Episcopum.

ET nostri propria est instituti quæstio hæc, & prò qualitate potioris electionis Episcoporum, quibus Dei Ecclesia firmis, tanquam columnis, innititur peculiarem hanc meritò sibi postulat disputationem.

CAPVT PRIMVM.

An in Episcopum melior semper eligendus sit.

SVMMA.

Bonum, & melius hic relata sumuntur, n.1.
Charitas, morumque probitas licet præcipuum sit Prçsulis ornamentum, non tamen sufficiens, ibid.
In Episcopum qui eligitur, non debet se cçteris meliorem existimare, n.2.
Morali adhibita diligentia, melior eligendus in Episcopum, & ni fiat, peccatur mortalitèr, num.3.
Deus exemplo Christi Domini, quem omnium prçstantissimum dedit nobis Pastorem, docuit, vt præstantiores eligerentur deinceps, qui Ecclesiam suam regerent, n.4.
Christus Dominus meliorem elegit in sui Vicariũ, Diuum videlicet Petrum, n.5.
Exemplo electionis Aaronis Sacerdotis, Hieronymo interprete, probatur etiam assertio, nu.6.
Probatur exemplo Saulis auctoritate Gregorij, & Chrysostomi ad rem declarato, n.7.
Pauli testimonio à Chrysostomo exposito conclusio comprobatur, n.8.
Exemplo Sancti Leonis hoc idem comprobatur, num.9.
Confirmatur è Sacris Canonibus Tridentino, & Constitutione Gregorij XIV. n.10.
Auctoritate Sanctorum etiam roboratur, n.11.
Tandem probatur ratione, n.12.

1 AD præsentem quæstionem enodandam primò supponenpum est bonum, vel melius hic sumi relatiuè ad aliud; licet enim, qui maiori ornatus est charitate, morumq. probitate, simpliciter melior ceteris dicatur; at verò si relatiuè sumatur ad regimen, hæc ipsa charitas est quidem præcipuum, præsertim Præsulis, ornamentum, non tamen adæquatum; cum multa præter illud requirantur præsidia ad immediatum Ecclesiastici regiminis finem, qui est pax mentium, & corporum Christianorum, atq. ad mediatum æternum fruitionis beatæ finem.

2 Supponendum secundò ex *D. Thoma 2. 2. q. 185. art. 3. in corpore*, qui eligitur non debere se cçteris meliorem existimare; esset enim hoc peccatum, & superbiæ, & præsumptionis, quod indicauimus *1. tomo lib. 4. disp. 11. cap. 1. num. 18.* sed sufficeret, si nihil in se inueniat per quod illicitum sibi reputet onus, secundum quæ *eod. tom. lib. 3. & 4.* tradidimus.

3 His prænotatis vnica sit assertio. In Episcopum morali, quam negotij exigit grauitas, adhibita diligentia, per se melior eligendus est, & ni fiat, peccatur mortalitèr. Hæc assertio itá ferè omnium DD. est, præsertim Theologorum, vt cum de cçteris beneficijs nonnulli à nobis relati *cap. 5.* sentiant aliter, nullus tamen sit, qui audeat id asserere de electione, vel promotione Præsulis, vno dempto *Caietano in summ. pro 5. opinione superioris disp. cap. 1. relato*; sub futili quadam distinctione, & mox iterum *cap. vlt. reiecta*: Vnoq. vel altero singulari, vt videre est apud *Alensem par. 2. q. 119. num. 2. art. 3. D. Thomam 2. 2. q. 185. art. 3. & apud Recentiores, Garziam de beneficijs cap. 16. nu. 16. & Barbosam 1. tomo, Glossa 3. num. 29.* Præterea firmatur conclusio ijs omnibus, quæ de dignitate, præstantia, motum probitate, scientia, prudentiaq. Antistitis *1. tomo* disputata sunt, & quæ *hoc 2. his vltimis præcipuis quæstionibus.* Libet deinde

4 primo loco præclarum diuinæ sapientiæ nobis exhibitum exemplum perpendere, quippè quç cum varijs quidèm potuisset modis nos redimere, aliumq. nobis dare Pontificem, vt communis fert Theologorum sententia, *Athanasij serm. 3. contra Arianos, Augustini lib. 3. de Trinitate cap. 10. & 13. S. Thomæ in 3. par. q. 1. art. 2.* eum elegit, nobisq. tradidit, quo nullus erat dignior. *Talis enim* (inquit Apostolus ad Hæbreos 7.) *decebat, vt nobis esset Pontifex, Sãctus, Innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior Cœlis factus.* Non vt Melchisedech modò Leuitis perfectior, sed omnibus longè præstantior, vt è Recentioribus probè perpendit *Vasquez in paraphrasi ad citatum locum & num. 12. & 3. p. q. 2. art. 1. vbi Soarius*, quos eximios mihi viros, quadam admiratione commotus sçpius fortasse laudo, quàm necesse esset, cùm nec nimis valdè vnquam, nec nimis sçpè laudare mihi videar. Cum igitur Deus Opt. Max. tanti salutem Ecclesiæ suæ fecerit, & cùm aliquem è cœlestibus spiritibus, vel Sanctissimum quemquam hominum ad mortalium salutem, nostrumq. Pastorem, ac Pontificem destinare potuisset, digniorem, quo excogitari maior non potest, nobisq. magis vtilem, ac proficuum, Christum Dominum elegit, ac dedit, quo quæso nomine homines, cum optimum præstaniioremq. Christi Vicarium, Summum sci-

scilicet Pontificem, vel ceteros Ecclesiæ Episcopos eligere possint licitè, vel indignos, vel dignos, omissis præstantioribus eligent?

5 Hanc, quam tradidit Pater Deus normam sequutus est Filius, ac Magister noster Christus, cùm in suum Vicarium *Ioannis* 21. trina interrogatione, periculoq. amoris præmisso, Petrum elegit; à quo non modò petijt, publicoq. documento contestari voluit, nùm diligeretur, sed nùm plusquam ceteris diligeretur, vt nimirum non pari virtute donatum, sed præstantem ceteris charitatem ad tantum munus, dignitatemq. eligendum ostenderet; cùm enim peculiarem, maximamq. ei potestatem daturus esset, quia ceteris antecelleret, aliquod etiam peculiare ab eo requisiuit, quod ceteri non habetent; quodq. est præcipuum ornamentum in Pontifice, vel Antistite desideratum, illustriori quidem ratione elucens in Petro, vt probè *D. Thomas* 2.2.*q.*183.*art.*3.*ad* 1. indicauit, quem ceteris ad Summum Pontificatum fuisse tunc temporis optimum, docet *Sotus lib.*3. *de iust. art.*2.*q.*6. *concl.*9.

6 Huc spectat electio Aaronis Sacerdotis *Leuit.*8. coram filijs Israel, quia vt probe *Hieronymus ibi, ac refertur* 8.*q.*1.*cap. licet ergò Requiritur in ordinando Sacerdote etiam populi præsentia, vt sciant omnes, & certi sint, quod qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium, & hoc attestante populo, secundum illud Pauli, oportet autem illum, & testimonium habere bonum ab illis, qui foris sunt.*

7 Fauet etiam Saulis electio, qui quidem altior erat omni populo *ab humero, & sursum* 1. *Regum cap.*10. nam vt rectè *S. Gregorius ibi; Excellens magnitudo corporis in Sanctis Prædicatoribus designat augmentum perfectionis; in medio ergò populi sublimus aspicitur, qui in virtutum culmine positus, à subditis non nescitur.* Huc etiam tendit *D. Chrysostomi* sententia *lib.* 2. *de Sacerdotio sub initio: At eum de Ecclesiæ Præfectura decernenda huic, vel illi, tàm multarum animarum cura agitur, vniuersa quidem muliebris natura functionis istius moli, ac magnitudini cedat, oportet, itemq. & bona virorum pars. Prodeant autem in medium, qui longè omnibus præstant, quiq. animi virtute tantùm reliquos excellunt, quantùm corporis magnitudine Saul hebræorum gentem vniuersam excelluit, seu potiùs multò etiam magis, neq. enim hic nobis humerorum excellentiæ, ac proceritatis mensura quærenda, sed quanta inter se se differentia homines rationis vsum habentes, & bruta ratione carentia dissident, tantum sanè discrimen inter eum, qui pascit, & eos, qui pascuntur esse velim.*

8 Hoc autem maximè *S. Leonis Papæ* illustratur exemplo *apud Baronium anno Christi* 461. quippè qui, cum sępè orationibus, ac ieiunijs vacans, ad S. Petri sepulchrum, Dei misericordiam, peccatorumq. veniam imploraret, hoc à Sancto Apostolo responsum accepisse fertur. *Deprecatus sum pro te Dominum; remisitq. ille tibi peccata, vt solum hoc à te expetendum, & à te postulandum supersit, quibus aduersus Apostolicam legem, ad Timoth.* 5. *manum temerè imposueris.* Quod si in viridi hæc; in arido quid 9 fiet? Quis enim Leone sanctior, quis prudentior? Omitto, quæ ceteri afferunt præsertim *Rebuff. in concordant. tit. de elect. derog. vel in idoniorem.*

10 His sacrarum literarum monumentis, atquè exemplis Sanctorum DD. illustratis sententijs adnecto è Sacris Canonibus alia, quibus pressiùs, atq. accomodatiùs probatur assertio: Et primò *cap. si fortè* 66. *si fortè* (dicitur) *votum eligentium in duas diuiserint partes Metropolitani iudicio is alteri præferatur, qui maioribus studijs iuuatur, & meritis. Cap. Metropolitanus* 63. *ex Leone Papa*, vbi præcipitur, vt in Metropolitanum *optimus ordinetur.* Accedit *Tridentinum* tùm *sess.*24.*cap.*1. cujus verba *cap.*2.*num.*2. retulimus; & sanè ex integro illo capite quanti Ecclesia Dei Præsulum faciat electionem videre in primis est. ex quo meritò *Rebell.* 1. *part. de obligat. iust. lib.*3.*q.*4.*num.*11. deducit, satis non esse digniorem ad Episcopatum eligere inter dignos ex Clero eiusdem Ecclesiæ, vti dicere solent nonnulli Principes; quicquid de consuetudine antiqua fuerit, cuius robur infrà expendemus; hunc autem tùm Concilij, tùm vniuersæ Reipub. Christianæ, Summorumq. Pontificum sensum *Gregorius XIV.* qui dùm Cremonensi præesset, Ecclesiæ Tridentino interfuit, *per Constitutionem incipientem onus Apostolicæ* 22. *Iulij* 1559. *datam*, expressit apprimè, quæ quidem est de faciendo processu Promouendi ad Episcopalem dignitatem, per ea; *Monemus eos omnes, qui ab hac Sancta Sede nominandi, præsentandi, vel etiam eligendi futuros Episcopos, vel Abbates ius habent, vt seriò apud se cogitent quanti momenti sit hoc negotium, ex quo salus animarum, tranquillitas Reipub. incolumitas Religionis, propagatio fidei, aliaq. per multa, & maximè bona dependent. Illud sępè sępius ad mentem reuocent, quod Sancta Tridentina Synodus admonet, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem, vtiliùs posse facere, quàm si bonos Pastores, & e promouere studeant. Et infrà, eosq. alienis peccatis communicare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles ipsi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium cupiditatibus, sed eorum exigentibus meritis præfici diligentèr iudicauerint.*

11 At quas adduximus, sententijs duo quispiam obijcere fortasse poterit. Alterum tot, ac tanta è Scripturis, Concilijs, Canonibus, ac PP. protulisse superuacaneum sanè fuisse, cùm ab Ecclesia Dei longè hæc pestis abesse videatur. Alterum, quod hoc sit excitare fluctus in simpulo, vt dicitur, cùm tanti hoc negotium momenti minimè sit, satisq. consultum Ecclesiæ, si boni tantum præficiantur. Ceterùm primæ instantiæ respondeat Sanctissimus Ecclesiæ Doctor *Hieronymus tomo* 9. *Pauli explicans verba ad Titum* 1. *constituas per Ciuitates Presbyteros*, à *D. Thoma laudatus* 2.2.*q.*185.*art.*4. *in corpore. Quidam non quærunt eos in Ecclesia columnas erigere, quos plus cognoscunt Ecclesiæ prodesse, sed quos plus ipsi amant, vel quorum sunt obsequijs deliniti, vel dediti, vel pro quibus maiorum quispiam rogauerit, & (vt deteriora taceam) qui vt*

Cle-

Clerici fierent, muneribus impetrarunt; Quibus singulas nobis radices exposuit S. Doctor tanti damni, quæ si vel succisæ, vel in præsentia extirpatæ fuerint, vt credere pium est, Sanctæ gratulamur Ecclesiæ Catholicæ, ac quæ hic relata sunt, eò solum tendant, nè Christianæ Reipub. pestis, electio videlicet non Optimorum ad Cathedrales Ecclesias iterum pullulet. Nos autem multum, & Ecclesiæ Catholicæ, & populo Christiano profuturi videremur, si contrariam opinionem radicitus sustulissemus. Secunda obiectio, quamuis à nullo attritæ frontis iudicabitur non temeraria, diluta tamen est auctoritate Sacrarum Literarum, Canonum, Tridentini, ac Gregorij XIV. Pontif. Max. nuper allata; Et præterea funditus euertitur à *D. Chrysostomo lib. 3. de Sacerdotio paulò ante medium. Equidem*, inquit, *non opinor aliundè tam multas in Ecclesia turbas nasci, quàm ex Episcoporum, & Antistitum electionibus casu potiùs, ac temerè, quam diligentèr, & accuratè factis; nam caput valentissimum esse oportet*, quibus vltimis verbis perspicuè demonstrauit, non de electione indignorū modò loqui, sed de ea etiā digni, cum tamen dignissimus, & aptissimus possit, & non eligitur. Et sanè, quo perniciosius de Repub. Christiana mererentur vitiosi Principes Ecclesiastici (si qui essent; neq. permittat Deus) quòd non solum vitia conciperent ipsi, sed ea infunderent in Ciuitates, ac Prouincias, neque solum obessent, quòd illi ipsi corrumpuntur, sed etiam quòd corrumperent, plusq. exemplo, quàm peccato nocerent, eò ab illis magis distarent optimi quiq. Prælati præstantioribus donati ornamentis; Hæc atq. alia scitu quidem digna, nè fastidium, amice tibi Lector, ingeram, apud *Bernardum lib. 4. de consider. ad Eugenium Papam*, si liber, leges.

12 Demùm ratione comprobatur assertio. Huiusmodi enim electio, vel promotio digni, relicto digniore, & esset contra fidelitatem Administratoris Diuinorum mysteriorum, & esset contra iustitiam commutatiuam in Ecclesiam, & contra vtramq. tùm distributiuam, tùm commutatiuam, esset etiam pessima omnium acceptio personarum. Quæ cuncta superiorrbus disput. ex instituto probata sunt, ac potiori nomine probant de Præsulis electione. Peccatum igitur mortale ex se erit eligere, vel promouere dignum, relicto digniore, & contra fidelitatem, & contra vtramq. iustitiam. Tandem plerisq. Ecclesijs laudabilis consuetudo erat iurandi, eum in Episcopum fore, vt Electores eligerent, quem meliorem existimauerint, sic Ecclesia Gallicana, vt patet ex *Concordatis cap. de elect. derogatio. ibi. Cum Electores ipsi, etiam si antè electionem per eos faciendam, idoniorem eligere, &c.* cuius iuramenti formula ita habet. *Ego N. iuro, & promitto Omnipotenti Deo, & N. Sancto, vel Sanctæ, sub cuius nomine dedicata est hæc Ecclesia, eum eligere, quem credam futurum Ecclesiæ in spiritualibus, & temporalibus vtiliorem, &c. apud Rebuff. ibid. verb. cum electores ex cap. 1. pragm.* sic aliæ Ecclesiæ.

Qua verò ratione per accidens euenire possit, vt excusaretur à peccato eligens minus dignum dictum est *cap. 2. superioris disput. nu. 25.* qua etiam notitia cōstare debeat dignitas personæ eligendæ loco allegato *num. 28.* & infrà expendentes Gregorij XIV. Constitutionem de processu condendo ad promotionem Episcopi dicemus.

Præterea utrum à peccato, & restitutione Cardinales excusentur in Consistorio approbantes, neq. impedientes electionem digni, si alios iudicauerint digniores, dicemus *disp. 12. à num. 14. ac deinceps.*

CAPVT SECVNDVM.

Contrariæ soluuntur obiectiones.

SVMMA.

Quo sensu debeat Episcopus melior esse, n. 1.
Differentia inter ordinem naturalem, ac spiritualem, spiritualis regiminis, n. 2.
Gratia gratis data necessariam non habent connexionem, cum gratia sanctificante, nu. 3.
Vt in politico regimine distincta est virtus probi viri, ac probi ciuis, ità etiam in spirituali ecclesiastico, nu. 4.
De charitate solum interrogatus est Petrus, vti de præcipua virtute, atq. ad instructionem aliorum, n. 5.
Quomodolibet consideretur Episcopatus, Præstantiori per se commendandus, n. 6.
Non obstat Paulum Apostolum comparatiuis non vsum esse formulis, quo minus dignior in Episcopum sit eligendus, n. 7.

1 Obijcies primò, in singulis quibuscumque generibus minora per maiora reguntur, vt probè *Augustinus tom. 3. de Trinitate cap. 4.* sic per spiritualia corporalia, & per superiora inferiora gubernantur; igitur Episcopus ad regimen assumptus aliorum, melior cęteris necessariò esse debet.

Respondeo. si de maiori præstantia à nobis asserta argumentum intelligatur, vtiq. nostrā assertionem comprobare, si autem de absoluta Christiana perfectione in charitate sita, dico

2 ex *D. Thoma sæpè citato ad 3.* Discrimen esse (quod diligenter intelligi volo) inter ordinem naturalem, & hunc spiritualis regiminis, nam in illo id, quod est superius, ordine naturæ, maiorem habet ad dispositionem inferiorum idoneitatem; secus in hoc, in quo ex *1. ad Corinth. 12. diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus, & diuisiones ministrationum sunt* (græcè διακονιῶν .i. ministeriorum, vt sunt Episcopatus, Diaconatus, Præfectura, & similia.) *idem autem Dominus, & diuisiones operationum*

3 *sunt, idem verò Deus, &c.* quæ omnes gratiæ gratis datæ, mea quidem sententia necessariam non

non habent connexionem cum gratia gratum faciente, ità vt ad eius dentur mensuram, quippè quæ nonnunquam Dei conceduntur inimicis, vt Caiphæ, qui prophetauit *Ioannis 11.* & illis, de quibus Magister, ac Dominus ait *Matth. 7. multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, non nè in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine too virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos.* Itaquè probè *D. Thomas 2. 2. quæst. 177. art. 4. & 5. & quæst. 178. art. 2.* docet gratias gratis datas, earumquè vsum minimè pendere ex morum bonitate, vt consensu etiam DD. exploratum est, sed vt idem *Paulus* innuit *in versic. 11. hæc autem omnia operatur vnus, atquè idem spiritus diuidens singulis, prout vult.* Imò & ea Christi membra, quæ in vno, atquè eodem censentur esse Christo per fidem, & gratiam, vt ibi ratiocinatur Apostolus; *Nunquid omnes Apostoli? nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores? nunquid omnes virtutes? &c.* ideſt, non omnibus etiam in gratia sanctificante existentibus, eædem dantur gratis datæ, eademquè dona, ac promdè poterit quis illa ornari, quin ad regimen requisitis donatus sit ornamentis, tùm in hiscè gratiis sitis, tùm in virtutibus acquisitis, quæ omnimodam cum gratia sanctificante, & charitate connexionem nõ habẽt. Quamobrem his etiam instructus apprimè quis esse

4 poterit, licet eminentiorem non habeat charitatem. Quod suo modo compertum etiam habetur in politico regimine; nàm vt rectè *Philosophus 3. Polit.* neq. sola morum probitas magistratui eligendo est desideranda, quæ propria boni est viri, sed cęterarum complexio virtutum, qua bonus quis dicitur ciuis.

5 Obijcies secundo; Dominus Petrum in suum Vicarium electurus de charitate tantum suscitatus est; *Diligis me plus his*: igitur hæc sola necessaria est ad Ecclesiasticum Episcopi ministerium.

Respondeo cum *D. Thoma ad primum,* illud experiuisse donum, quia optimè nouerat cęterа, quibus Petrus erat ornatus; ac de charitate examen solum instituisse, tanquam de præcipua Præsulis virtute, vt nos sępè diximus; vel propter alios, qui aderant, interrogasse, vt intelligerent, non sine causa, plus se Petro potestatis, quàm cęteris datutum, cùm constaret, etiam ex facto plura dedisse Petrum ergà Christum amoris documenta, quam cęteri omnes Apostoli.

6 Obijcies tertiò pro opinione *Caietan. in summa verbo electio, §. & scito circa medium.* Episcopatus, cęteraquè beneficia curata, considerentur, vt onerosa, possunt absquè peccato iniustitiæ distributiuæ dari dignis, cum cesset ratio iniuriæ respectu dignioris. Verùm nego hanc *Caietan.* doctrinam, atquè vt *cap. vltim. superior. disputat.* dixi formalitates has mente, ac formalitèr secerni quidem posse, non tamen re ipsa, cuius medio vtitur iustitiæ & quamuis non fieret contra iustitiam distributiuam per electionem digni, omisso digniore, fieret sanè contra commutatiuam in Ecclesiam.

7 Obijcies quartò ex eodem. Paulus scribens Tito, & Thimoteo comparatiuis non vsus est formulis, quasi digniorem, aptioremq. desideraret, positiuis contentus conditionibus, quòd eo tunc non beneficium, sed officium dabatur; ergò qui Præsulem dignum eligeret, omisso digniore, licitè præstaret.

Respondeo, ea desiderasse ornamenta, easq. virtutes Episcopis eligendis Paulum, quas si quis haberet omnium longè præstantissimus esset Pastorum, vti *1. tomo lib. 1. & 2.* declarauimus; quæ autem dona ab Apostolo non indicantur ad huiusmodi Præsulis perfectionem, licet ad priuati hominis requirantur, necessaria non sunt. Quod si *Caietan.* ratiocinatio alicuius esset momenti, neq. Christum Dominum ex Apostolo assereret meliorem, ac præstantiorem Antistitem, cum ad *Hebræos 7. talis,* ait, *decebat, vt nobis esset Pontifex Sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, &c.* vbi nulla vtitur comparatiua formula.

T DISPV-

DISPVTATIO NONA.

An valida sit electio Indigni ad beneficia Ecclesiastica, præsertim Episcopatus.

CVM quamplures complectatur difficultates exposita quæstio, claritati consulentes, primùm opinionem minus probabilem referre decernimus, deindè num semper irrita sit, vel irritanda indigni electio, tertio quis censendus sit indignus, demum argumenta contraria soluentur.

CAPVT PRIMVM.

Minus probabilis refertur opinio.

SVMMA.

Opinio asserens, electionem criminosi non esse inualidam, ni esset inepti, atquè incapacis, num.1.

Altera posset ex hac deduci, & videtur nonnullorum docens, indigni electionem non esse nullam, n.2.

1 PRima opinio est Felini, qui *cap. ex parte de rescript. à principio, sequutus Ioannem Andream in cap. auditis de elect. & Dominicum in cap in scripturis 8. quæst. 1. & in cap. 2. de rescript.* nec non *Compostell. in cap. considerauimus de elect. vers. item quod si nulla*, qui quidèm videntur asserere ex *cap. cum in cunctis de elect.* non probare electionem criminosi non valere, sed priuari solum Eligentes eligendi potestate, nisi vt expressè habet idem *Felinus ad finem num. 4.* tàm collatio, quàm electio fieret personæ irregularis, vt homicidæ, vel prorsùs incapacis, feminæ nimirum, infantis, & similium, qui notoriè sunt inhabiles. Quod probè expressit etiam *Innocentius cap. cum in nostris de concess. preb.* dicens, factam non tenere electionem de illis, in quibus ius dignitatis cadere non potest, vt sunt omninò illiterati, mulieres, atq. infantes. Hæc autem sententia quoad secundam partem electionem nimirum de criminoso vt sic inualidam non probari per *cap. cum in cunctis*, nisi habitam de persona irregulari, vel prorsus incapaci, & placuit, & placet, probataq. à nobis est vberiùs locis infrà citandis; quatenus verò quis deducere vellet ex illa, electionem 2 aliàs indigni esse validam. Neq. ipso iure nullam, videtur esse *Lapi in add ad cons. 50. Feder. Imolæ in cap. auditis ad finem de elect. Cardinalis in cap. querelam ad finem de iure iurando, & aliorum apud Felinum citatum num. 2. & 4.* possetquè primò probari ex Innocentio, qui in *cap. citatum cum in cunctis*, asserit, beneficium illi posse conferri, cui non est scientia sufficiens, si tamen docilis fuerit, ac speratur eam consequuturum. Secundò collatio beneficij ab exequutore gratiæ, facta indigno, valet etiam quando ab Ordinario habita non teneret, vt docet *Abb. in c. fin. de præsumpt. ergò &c.*

Tertiò ab vsu, quo videmus passim indoctos, puerosq. ad beneficia Ecclesiastica promotos. Quartò ex *cap. nisi de renunc. §. pro defectu*, vbi habetur, Antistitem posse Præsulatui cedere ob scientiæ defectum: igitur Episcopatus collatio ei facta, valida fuit; quamuis irrita facienda esset. Quintò ex *cap fin. de ætate, & qual.* præcipitur ab Episcopatu repellendum esse Præsulem ignarum linguæ latinæ, ergò supponit illum ab Episcopo fuisse adeptum, nàm priuatio supponit habitum *l. decem ff. de verb. oblig. & cap. ad dissoluendum de desponsat. impuberum.* Sextò, sicut scientia literarum, ità morum probitas desideratur in Promouendo, etiam per *cap. cum in cunctis*, imò eò potiori nomine, quo morum honestas doctrinæ præstat, cui ex ordine relationis præfertur etiam in *eod. cap. probitas vitæ*; atqui morum defectus collationem minimè vitiat, etiam si promouendum reddat indignum, cùm omnis crimine mortali affectus, vt Christi est inimicus, *cap. tolle, & cap. si enim de pœnit. dist. 2.* ità sit indignus stipendijs ex eius patrimonio deriuatis, quemadmodum tradit *S. Thom 2. 2. quæst. 62. art. 2.* & consequentèr indignus censendus sit beneficio Ecclesiastico, *cap. cum ex eo de elect. lib 6. & cap. cum secundum Apostolum eod. tit.* & tamen regularitèr nulla non est collatio facta inquinato fece peccati mortalis, vt patet ex *cap. sicut de iure iurando adiuncta Glossa, & rectè tradit Felinus cap. dilectæ colum. 3. & 4. de except.* Septimò, pœna priuationis non incurritur, ni exprimatur iure, sed priuatio beneficij, ad quod iàm promotus est Indignus in iure, non est expressa; igitur electio non est inualida, per quam beneficio priuaretur. Maior propositio fusiùs ostenditur à *Felino cap. 2. de rescript. num. 1. cap. 1.* Octauò in *cap. cum in cunctis de elect.* ex quo maximè demonstratur nulla electio indigni, statuitur pœna priuationis eligendi, ergò actus tenet, quando nullitas eius respicit præiudicium alterius.

CA-

CAPVT SECVNDVM.

Nulla Indigni afferitur electio.

S V M M A.

Electio indigni nulla est ipso iure,n.1.

Plus ad nullitatem collationis requiritur,quàm electionis,n.2.

Argumentum à minori ad maius ritè concludit in eo fundatum principio, cui licet plus, licet vtiq. quod est minus distractiuè.n.3.

Qui nullam de facto negant electionem indigni, dicunt tamen ad minimum esse irritandam, num.4.

1 PRima assertio. Electio indigni,qui re vera indignus est, ipso iure est nulla. Est communis Theologorum sententia,& è Recentioribus *Sotus lib.3.de iust.q.6.art.2. conclus.8. ex D. Thoma* dicit in externo etiam foro censendam fore nullam electionem indigni; *Vasquez de benef. dub.1.& 3. Less lib.2. de iust.cap.34. de benefic. dub.1. Petr.Nauarr.lib.2. de rest cap.2.num.54.* est prætereà communis Canonistarum,quos infrà, peculiares defectus comprehensos *à cap. cùm in cunctis de elect.* expendentes laudabimus;est etiam DD.asserentium Periuri electionem esse ipso iure nullam,vel quia infamis est, vt nos 1.*tomo lib.3.disp.2.cap.2. num.20.* indicauimus,vel absolutè,quorum sententia fauet à fortiori huic assertioni. Qui autem Periurum ipso iure priuatum esse beneficio asserunt,præcipuè per *cap.2.de rescript.sunt Ioann. Andreas in citatum textum verbo amouerunt,& per cap. quærelam de iure iurando ibi remouentes, Buot. in cap.final.de post.à col.3. & in cap.cum in nostris mox citandum 8.col. ex Cal. in cap. quærelam,mox allegandum,Feder. cons.50. allegantis, Host.cap.inter de excessu Prælatorum, Abbas in cap quærelam de iure iur. & cap. cum in nostris ad finem de concess.præb.cap.cum in cunctis de elect.num.6.cap.1.col.vlt.de re iudicata.cap.fin. in vlt.col.de præsumpt.cap.graue 3.col.de præb.* dummodò collatio fiat indigno, indignitate ipso facto vires collationis impediente, quemadmodum est inducta per quatuor defectus *à cap cum in cunctis de elect.*relatos; & quamuis hic Auctor loqui videatur de collatione, quæ plus inuoluit,quàm electio; at à fortiori censendus de electione sermonem etiam habere,
2 quando facta est verè indigno; Cum quid amplius requiratur ad nullitatem collationis,quæ perfectior est actus, quàm ad nullitatem electionis; est enim maior ratio nullam reddendi electionem,quàm collationem; igitur si colla-
3 tio per hos Auctores est nulla, facta indigno, & electio etiam erit nulla per argumentum à minori ad maius destructiuè, vel à maiori ad minorem illatiuè,quod vt probè *Nicolaus Euerardus in locum à minori,num.2.* fundatur in eo principio,*cui licet,quod est plus, licet vtiq. quod est minus.* Quidquid sit *de Ioanne Andrea in cap.auditis,super Glossam vlt de elect.* limitante horum Auctorum sententiam,quod vera non sit de electione cuiuscumq. criminosi, ni fuerit per crimen inducens irregularitatem; quod nos ritè explicatum non negamus,vt infra, sumusq. prosequuti *tom.1. loco paulò antè citato.* Addo eumdem Panormitanum præcipuè hanc eamdem nostram doctrinam habere *cap.dudum il primo de elect.num.11.* atq. à maiori ad minus vti argumento conferente electionem cum collatione, quam dicit nullam ex hisce defectibus à fortiori, si ex eisdem electio fuerit nulla, quòd magis delinquit collator, quam Elector, licèt absolutè ob rationem a nobis assertam plus ad nullitatem collationis requiri, quàm ad nullitatem electionis absolutè videatur, & indicat *Nauarr. in cap.si quando de rescript.except.16.num.2.* Nàm per collationem ius in re datur,per electionem verò ius solum ad rem.Fauet etiam *Rota Romana decis.penult. in nouis;& de iure Patronatus. in nouis etiam Hostiensis in cap.1.de post.Prælatorum, & in sepè citatum cap.in cunctis,vers.vita, & moribus, Archidiaconus in cap.in scripturis.Aegidius Bell.concl.172.alijq. apud Felinum cap.cum Bertoldus de re iudicata,num.5.* asserentem collationem factam irregulari homicidæ, vel incapaci,qui re vera indigni sunt esse nullam. Optimè claudit deniquè agmen,*Nauar.cap.si quando de rescript.except.16.& 17.*Inter hos itaque DD.cæterosq. quamplures, quos possem prò nostra sententia allegare,disceptatio potiùs esse videtur,quinàm sit dicendus indignus,quam num indigni promotio sit nulla.

4 Illud ad praxim omnium calculis exploratum quidèm est, quod tametsi aliquis sit Doctor,qui electionem personæ aliquo pacto indignæ non irritam dixerit, omnes tamen ad minimum irritandam saltèm esse pronunciant.Probatur igitur sententia in genere antequam speciatim,vt infrà confirmanda est,& quidèm primùm ex *Tridentino sess.22 cap 4.per vlt.verba.Nec alijs in posterum fiat prouisio nisi iis, qui iàm ætatem,& cæteras habilitates integrè habere dignoscuntur,alitèr irrita sit prouisio.* Deindè à priori, cum enim *superioribus disp.* clarè demonstratum sit, meros esse dispensatores, & non Dominos beneficiorum eos omnes, quorum interest,vel ad illa eligere, vel promouere,vel quomodolibet concurrere:prætereà cum pari etiam euidentia probatus profectò sit finis institutionis beneficiorum primarius, bonum Ecclesiarum esse, & ferè omnium secundarius,bonum etiam eligendorum, ad quod spectandum obligantur Dispensatores,tùm ex fidelitate, tùm ex iustitia commutatiua ergà Ecclesias,tùm ex iustitia distributiua, & commutatiua paritèr ergà Eligendos ad curam præsertim animarum, aliaque beneficia, ad quæ per cōcursum peruenitur,à primo ad vltimum eadem etiam conficitur euidentia, non esse Distributoribus ius ad faciendum, eligendum, vel promouendum contrà illum finem,neque talem habuisse potestatem vnquàm; quæ vtiq.

fuisset in destructionem, & non in ædificationem; deficiēte autem iure, ac potestate nullum esse actum, nullus est, qui nesciat. Neq. eadem est ratio de hac electione, & de electione Digni, omisso Digniore, vt infra suo loco, cum per hanc Ecclesiasticum euerteretur regimen, atque Ecclesia Dei in præceps ageretur manifestè.

CAPVT TERTIVM.

Ex quibus deducenda sit indignitas personæ ad beneficium Ecclesiasticum.

S V M M A.

Indignitas ad beneficium ex quatuor indicatis defectibus in cap. cum in cunctis de elect. *vel copulatiuè, vel disiunctiuè acceptis deducenda est. n.* 1.

Proponitur textus cap. cum in cunctis, *n.* 2.

Argumenti vis à fortiori qualis sit. n. 3.

Malè Nauarrus ex cap. cum in cunctis *deducit vnum, vel alterum ex defectibus sibi expressis satis esse ad nullam reddendam electionem. n.* 4.

Ex quo textu nullitas electionis personæ vno ex his defectibus laborantis deducitur, n. 5.

Quam vim particula, vel, habeat, ibid.

Probatur conclusio ex optima ponderatione textus modo citati. n 6.

Probatur nullitas electionis ex defectu ætatis, num. 7.

Defectus scientiæ totalis nullam reddit electionem. n. 8.

Nec titulus coloratus suffragatur Episcopo prorsus illiterato, secus si medioc̃ri fuerit ornatus doctrina, n. 9 *&* 10.

Num beneficiarij indocti regula gaudeant de triennali possessione, n. 10. *remissiuè.*

Quæ sit possessio colorata, & non colorata, n. 11.

Quod propè est, adesse, & quod modicum deest, quasi nihil deesse videtur, n. 12.

Defectus natalium, n. 13. *remissiuè.*

Defectus probitatis. n. 14. *remissiuè.*

Peccatum mortale vt sic, etiam notorium nullā non facit electionem Episcopi, n. 15.

Quæ atrociora crimina electionem faciant nullam, n. 16.

Crimina inducentia irregularitatem infamiæ faciunt etiam electionem Episcopi inualidam. num. 17.

Infamia facti potest pœnitentia deleri, ni factum sit ex his criminalibus, quibus ius infamiam etiam inussit, quæ remanet etiam post pœnitentiam, qua quis affectus promoueri non potest absq. dispensatione. n. 16. 17. *&* 18.

Quid sentiendum de Infami appellante, num. 19. *remissiuè.*

1 PRima assertio. Indignitas tùm ad Episcopatum, tum ad quoduis beneficiū curatum, & suo modo ad cętera, præcipuo nomine petenda est è quatuor defectibus per *cap. cum in cunctis de elect.* expressis, vel copulatiuè, vel disiunctiuè sumptis, ità vt electio personæ vno, aut altero, vel cunctis laborantis sit nulla. Sic videtur asserere *Nauarr. supra cit.* Et ratio à priori est, quod cum indignitas in ordine ad officium, ac ministerium beneficio conferendo annexum, desumenda sit, vt nos *disput. 6. cap.* 1. *num.* 1. diximus, & vel omnes à fortiori, vel singuli defectus enumerati contra ministeria sint, pęcipuè Præsulatus, de quo nobis princeps est disputatio, nec non contra reliqua curatorum, suoquè modo cęteris etiam obsint, quibus laborans ineptus videtur, ad proprium ipsius munus, hinc necessaria conficitur sequela ineptum cēsendum hunc ipsum esse ad beneficium.

2 Verba verò textus, quæ nonnullam etiam mox enodandam habent difficultatem, hæc sunt. *Cum in cunctis sacris ordinibus, & Ecclesiasticis ministerijs sint ætatis maturitas, grauitas morum, & litterarum scientia inquirenda, multò fortius in Episcopo hæc oportet inquiri.*

4 Per argumentum, vt benè *Glossa multò fortiùs,* à minori affirmando, *si id, de quo minus videtur inesse, inest, & illud, de quo magis* 38. *dist. si in Laicis, alijsq. textibus per dictam Glossam ritè adductis:* Et infrà; *Præsenti statuto statuimus, vt nullus in Episcopum eligatur, nisi qui iàm trigesimum ætatis annum exegerit, & de legitimo matrimonio sit natus, qui etiam vita, & scientia commendabilis demonstretur; Et in* §. *final. Si contra formam istam quempiam elegerint, & eligendi tunc potestate priuatos, & ab Ecclesiasticis beneficijs triennio nouerint, se suspensos, &c.*

4 Ex his probè deducere sibi videtur Nauarr. *in cap. si quando de rescript. except.* 16. *num.* 1. *ad* 1. per singulos horum defectuum nullam reddi electionem, eo videlicet fundamento; quod in *cit.* §. *fin.* dicatur eum, qui confert beneficium, vel ad illud eligit scienter indignum ob ætatis morū, scientiæ, vel natalū defectū, prò ea vice cōferendi, vel eligēdi potestate priuari, quibus in verbis ex disiunctiua particula *vel* natalū defectum colligit, per singulos hanc induci irritationem. Cæterùm ni librarij sit error, opinor lapsum fuisse memoriæ *Nauarr.* nam loco citato, neq. huiusmodi enumerantur defectus, sed principio cap. vt retulimus, neq. adhibita di-

5 siunctiua *vel*. Quamobrem cum in *cap. dudum de elect. il primo*, hi quidem referantur defectus sub particula *vel*, vt *vel si notorium esset, vel prò ea, quæ iàm dicta erant constaret, quod Præpositus S. Georgij electionis tempore pateretur, vel in ordinibus, vel in scientia, vel in ætate, &c.* Ideò ex hoc sanè textu deducimus singulos horum defectuum in *cap. cum in cunctis* enumeratorum ad nullitatem esse satis, quod eadem dę alijs, ac de relatis in *cap. dudum* est ratio; cum hæc sit vis illius disiunctiuæ per *textum cap. inter cęteras de rescript.* vbi *Abbas num.* 4 vt particula *vel* vnum, vel alte-

rum

rum disiunctiuè significet, si absolutè loqua-
mur; vti *tom.1.lib.3.disp.1.cap.1. num.16.* pro-
6 sequuti sumus. Addo *citati Nauarr. except.17.*
num.10. rectam ponderationem super adducti
textus *cap.eum in cunctis*, ex qua nostra com-
probatur assertio. Ibi enim electio alicuius affe
cti vna è quatuor notis, in textu expressis, præ-
cipitur ad alium *tunc* .i. pro illa vice deuolui,
vt probè *Glossa consensu DD.* si enim inualida
non esset, qua quæso ratione pro illa vice ad
alium deuolueretur? Neq. dici potest faculta-
tem eligendi ad alium deuolui, posteaquam
illa electio, vel collatio per sententiam fuerit
deleta; Nàm è distincto fonte manant pœna
perdendi potestatem eligendi, & conferendi,
qua puniuntur iniqui Electores, vel Collatores,
& nullitas electionis; Etenim hæc ex indigni-
tate nascitur Promoti, vel Electi: at illa ex deli-
cto iniquæ electionis scienter habitæ; igitur
ad quid expectanda esset cassatio electionis
turpis, vt priuatio potestatis eligendi ab ini-
quis subiretur Electoribus; cùm ex electione
turpi, atq. iniusta eiusdem promanet nullitas:
ex delicto autem scienter Eligentium oriatur
pœna? vt probè *Innocentius communiter rece-
ptus de excess. Prælatorum, num.4. consid. 3. cap.
inter dilectos, ex cap. cum Vitouiensis de elect. &
cap. perpetuo lib.6. eod. tit.* Igitur prò illa vice
priuati sunt Electores ad iterum eligendum
pro eodem beneficio; cum prima electio cen-
seatur nulla, quippe quæ, si alioquin valida
fuisset, opusq. esset priuare illos Electores fa-
cultate eligendi, quando re vera non esset ea-
dem vacatio, sed distincta etiam specie (*si pri-
ma fuisset electio habita per obitum Benefi-
ciati, hæc verò altera per priuationem*) profe-
ctò non pro illa vice priuati dicerentur.

Deniquè si irritanda esset talis electio, rarò,
aut nunquam prouisio textus allegati sortire-
tur effectum, nam antequam per sententiam
Electus condemnaretur, iuri renunciaret suo in
manu Pontificis; qui facili negotio id, vt scribit
Nauarr. citatus admitteret, alioquin Collatoris
non intercedente præiudicio, quod parui solet
fieri.

7 Deindè de singulis etiàm defectibus nostra
probatur conclusio. Primò ex defectu ætatis, &
quidèm *tom.1.lib.2.disput.vlt.cap.2.* ætatem ex-
pendentes Episcopo necessariam, ad Episcopa-
tum electionem Præsulis ante trigesimum an-
num, nullam per hunc eumdem textum *cap. in
cunctis de elect.* indicauimus. Quibus in præ-
sentia, quod addam, habeo *cap. dudum de elect.
il primo*, vbi electio personæ laborantis defe-
ctu ætatis ipso iure asseritur nulla, quòd nimi-
rum personæ habita sit inutilis, vt probè *Pa-
normit. ibi n.8. & 11.*

8 De scientiæ verò defectu *tomo 1. lib.3. disp.
1. cap.1. à num.18.* disputantes electionem pro-
bauimus factam personæ illiteratæ in Episco-
pum esse irritam, è *Tridentino præsertim sess. 22.
cap.4. citato de reformat* personæ verò alicuius
doctrinæ, sed insufficientis, esse irritandam,
nam, vt probè *Leo Papa* aiebat *scientiæ defe-
ctum in Clericis, neq. dignum excusatione, neque
venia cap. si in Clericis dist.38. Loco autem antè
cit. primi nostri tom.* quamquam multa vsq. ad
finem capitis ad electionem Episcopi maxi-
moperè spectantia diximus; his tamen nunc
addo *textum in cap. si forte de elect. lib.6. adiun-
cta Glossa*, qui habet non solum euidentem, sed
etiam non omnino euidentem scientiæ defe-
ctum, reddere inutilem electionem, iuxta quæ
diximus *loco cit. à num.8.* Fauet *cap. cum ex eo
de elect. lib.6. adiuncta glossa Ioann. Monach.* vbi
habetur, *Ecclesiam indigere viris litteratis, non
autem asinis ferratis*, cum meritò *Pius II. Pla-
tina auctore*, in eius vita ad finem fertur dicere
solitus, Episcopum indoctum asino esse com-
parandum. Hinc *Petrus Rebuff. in libello de pa-
cifico possess., num.13. & 172. vers.4.* collatio-
nem factam non habenti scientiam, ità absolu-
tè nullam pronunciauit, vt neq. coloratum ti-
9 tulum possidendi præstet; Quod verum omni-
nò censeo de penitus illiterato, quemadmo-
dum *loco supra laudato nostri 1. tom. scripsimus,
et docet Nauar. in c. si quando de rescript. except.
17. n.7. & 13. n.2. & 3. ex Innocent.*
10 Num verò huiusmodi illiterati Beneficiarij
gaudeant regula de triennali possessore apud
eumdem lege *Rebuffum, Nauarrum, & Gome-
sium de triennal. possess. q.27. & 28.* Quod si ali-
qua fuerit doctrina exornatus Episcopus (ei-
ius instar de ceteris loquor Beneficiatis) suffra-
gari eiusdem possessioni poterit coloratus ti-
tulus, vt probè *Nauarr. sæpè citatus nu.7.* etiam
si non teneret eidem facta collatio, vel eiusdem
electio, quam tamen docuimus validam *tom.
1. lib.3. disput.1. cap.1. à num.18.* & mox iterum
11 confirmabimus, nàm vt probè *Panormitanus
cap. cum nostris de concess. præb. num.23.* quan-
documquè Conferens non habebat conferen-
di potestatem, vel si habebat priuatio inducta
est ipso facto ab homine, vel à iure, possessio di-
citur non colorata: at vbi est defectus etiam in
Conferente; verùm non inducitur priuatio ipso
iure per sententiam iuris, vel hominis, dicenda
est colorata possessio. Electio autem, vel colla-
tio beneficij ecclesiastici facta habenti aliqua-
lem scientiam etiam insufficientem, & valet; &
licet non valeret, non redditur tamen nulla ip-
so iure ex neutro indicato capite, vt *loco citato
nostri 1. tom.* scripsimus. Confirmatur, nam è cõ-
trario, quamplura sequerentur absurda, cùm
nonnullæ collationes reuocari possent in du-
bium ex defectu sufficientis scientiæ, magno
Ecclesiarum detrimento. Quocircà, vti *disp.4.
cap.5. num.21.* diximus, facultatem esse Ponti-
fici Summo, cæterisq. quorum interest, eligere,
atq. beneficia conferre, ea dignis, etiam omis-
sis dignioribus per electionem validam qui-
dèm, at illicitam; sic etiam dicimus electio-
nem, collationemq. factam aliquali defectu
scientiæ laboranti esse profectò illicitam, ve-
rùm validam; vt indicatur de Parochis à *Tri-
dentino sess.21. cap.6.* quibus aliquando conce-
dendus coadiutor, spe existente literarij pro-
fectus, vti nos *loco citato* prosequuti sumus, &
benè docet *Nauarr. in cap. si quando except. 17.
à num.7. ac deinceps.* Idq. per indulgentiam,
quandã, & equitatem imbibitam in institutio-
ne illorum beneficiorum, ob quã modo scripsi-

ra,

rationem: penès quem sensum subscribo *Hostiensi in sępè citatum cap.cum in cūctis de elect.* *quem sequutur Io. Andreas, Panormitanus, nec non Imola in clem.1.de concess.præb.* non autem per æquitatem propriam, vel veram Epykiam, ac multò minus per dispensationem, quemadmodum 1.*tomo loc.cit.num.*29. asseruimus, & in præsentia constanter affirmamus cum *allegato Nauarr.num.9. atquè Innocentio, qui quidem in allegatum cap. cum in cunctis,* nullam dispensationis fecit mentionem, cuius alibi tamen meminit, cum quo nos egimus loco citato. Deindè longè dispar est ratio illiterati, atq. aliquali scientia imburi spem habentis sibi comparandi sufficientem; nam vt probe ex *Innocentio, Nauarr. citatus* huius scientia aliquo pacto in spe saltèm dici poterit sufficiens, argu-
12 mento eorum, qui probant frequentèr id, quod propè est, adesse videri, *l.lecta, ff.si certum petatur, l.præsens. ff.de procuratoribus, l.penultima, ff.de militar.testamen l.si quis cum sciret, ff pro empt.l.item legato ff de legatis, atq. ex alijs allatis à Fileno in cap.cum adeò apud Nauarr.num.* 12. Accedit axioma Phylosophicum 2 *physic. textu 5.6.quod modicum deest, quasi nihil deesse videtur, explicatum à S.Thoma 2.2.q.67. art. 2. ad vltimum*, atq. à nobis infrà declarandum *disput.13.tùm in cap.1.num.2. tùm cap.6. num.5.* quod vbi ageretur de validitate electionis, vel collationis factæ viro maximam de se spem præferenti, mox fore; vt sibi comparaturus esset sufficientem scientiam, ea tamen non omninò destitutus; aptum esset ad nostram confirmandam sententiam. Atq. hunc vsum vbiq. terrarum receptum, firmatumq. omninò esse bellè ponderat *citatus Nauarrus.* Quando autem teneretur hic renunciare Beneficiatus, vel quando posset priuari diximus *loc. cit. 1.to. lib.2.disp.1.c.1 à n.19.ac deinceps.*

13 Defectus autem natalium ex instituto à nobis explicatus est *tom.1.lib.2.disput.2 pręsertim cap.1.à nu.*20. quibus quod addatur, mihi non est.

14 Probitatem verò vitæ *tom.1.lib.3. disput.* 13. expendimus, delicta verò, quæ dignitati obsunt Episcopali, cęterisq. impedimento sunt beneficijs *ibid.disput.*2.declarata sunt, vbi *cap. 2. nu.* 16.*& cap.3.num.*2.nullum delictum occultum præter homicidium irregularitatem aliquam ad beneficia, vel in dignitatē inducere docuimus, & præter Auctores ibi citatos notat *Nauar. c.si quādo de rescrip.excep.17.n.4.& 5.*Ne-
15 què peccatum lethale etiam notorium vt sic electionem Episcopi reddere nullam scripsimus, *num.*3.quibus ibi citatis Auctoribus adiūgo *Compostellanum in cap. consideremus col.4. de elect Nauarr.sępè citatum num.*5.Confirmatur prætereà, quia sicuti superallegati Canones, pręsertim *cum in cunctis & dudum de elect.* non maturam omninò ætatem, neq. eminentem prescribunt scientiam, sed vel mediocrem, ac sufficientem, vel saltèm in spe modò iam dicto, ad electionis validitatem; ità, & virtutem non heroicam, vel eminentem ad validitatem promotionis, sed sufficientem, nè omninò morum desit honestas, & spes adsit solidæ, mediocrisquè probitatis: & sicut esto Dei amicitia, dignitasq. simplicitèr dicta, sita sit in charitate, & gratia gratum faciente, vt nos sępè diximus, hac tamen deperdita, nec fides, nec spes pereunt, vti definitum est à *Tridentino sess 6. cap.15 & canone* 28.communisq. habet Theologorum sententia, cum *D.Thoma 1.2.q.71.art. 4 & 2.2.q.24.art.10 & 3.par.q.87.art.1. & in 3.sententiarum distinct.279.art.4.q.4.* Idemquè est de virtutibus non infusis, ita etiam reliqua desiderata ornamenta saltèm ab infusis virtutibus distincta, ad Episcopatum, cęteraq beneficia poterunt esse in persona electa, sine gratia, & cum peccato mortali, cuius rationem reddidimus *disput.6.tùm cap.1. à num.4. tùm cap.vlt.à num etiam* 4. Et è contrario poterit quis in gratia Dei gratum faciente absq. peccato mortali esse, & non modò cęteris ad regimen gratijs gratis datis, donisq. nudatus necessarijs, sed etiam si per contritionem gratiam Dei gratum facientem recuperauerit, aliqua poterit censura Ecclesiastica, vel irregularitate deuinctus esse, ob quam incapax, aut indignus erit ad beneficium, seù dignitatem, vt *loc.citat.* indicauimus, obtinendam.

16 *Loco etiam allegato 1.tom.disp.2.cap.2.à nu. 4.ac deinceps* declarauimus atrociora crimina, quæ digna depositione irregularitatem inducunt, ac nullam faciunt electionem Episcopi; quibus addo, nullum omninò crimen, cui Ecclesia irregularitatem non adiunxerit, vel ob infamiam importauerit, facere iure nullam electionem, ita *Compostellanus in cap. considerauimus de elect.* à plerisq. receptus. Quę autem sint hæc, allegato à nobis loco adnotata sunt, ac referuntur in *cap. nisi cum pridem §1. de renunc. adiuncta Glossa verbo dumtaxat, Auctorum consensu recepta, quos sequuntur Aluarus in lib de planctu Ecclesiæ lib.1.art.48. Gundisaluus à Villadiego lib de irregularitate, & Nauarr.non modo in 1.tom.à me laudato, sed in cap. si quando de rescript.except.17.à n.7.*

17 Qui quidem meritò non solum delicta notoria depositione digna irritare asserunt electionem, sed quæcumq. inducentia irregularitatem, quod nos *loco sępè citato* scripsimus. Quapropter & illi criminis irregularitate irregulares erunt, & hi per infamiam ex crimine resultantem, vt probè *Gundisaluus modo laudatus col.9.& 10.Cosmus tit de concubinarijs verb. inhabiles, & Nauarr.allegatus num* 7.qua intercedente infamia etiam post pœnitentiam remanent inhabiles per irregularitatem infamiæ criminis, vt promoueri non possint absq. dispensatione secundum citatos Auctores, & nos diximus 1.*tomo, & loco laudato num.5. Delicta autem ordinis impedientia exequutionem enumerantur in 2.part. Glossæ cap.nisi cum pridem de renunciat & à Panormitano ibi num.*7. Deindè non modo laborantes infamia iuris, vt supra, repellendi sunt ab Ecclesiasticis beneficijs, ità vt eorum electio sit nulla, præsertim ad Episcopatum, vt constat *ex loco à nobis citato 1.to. vsquè ad num.*11. sed etiam infames infamia facti, vt *num.illo 11.citati loci*, ostendimus, & confirmatur per *cap. omnipotens de accus. cap.*

inter

*inter dilectos de excess. Prælator. & l. 2. C. de di-
gnitatibus lib. 12. cap. Infamibus portæ dignita-
tum non patebunt de regul. iuris in sexto.* Quam-
18 obrem tùm Infames infamia facti ob delicta
depositione digna, si promoueantur, inualidè
promouentur, vt nos 1. *tomo lib. 3. disput. 2. cap.
3. num. 5.* docuimus, nisi per pœnitentiam satis-
fecerint, & crimina non sint ex his, quibus à
iure inflicta sit infamia, vt *nos ibid.* & modo in-
dicauimus; verùm etiam cæteri alijs infecti cri-
minibus ex iure infamiam importantibus, quæ
sint notoria per infamiam, seù malam famam
facti, itàq. non modo notorij per infamiam ip-
sius facti (quod nota si volo ad æquiuocationē
tollendam) iuxta *n. 3. c. 2. disp. 2. lib. 3. tom. 1.* ve-
rùm delicta illa talis esse generis debent, quod
annexam habeant à iure infamiam, de quibus
nos *loco citato num. 12.* Quod sanè videtur pro-
babilius, quàm cum *Nauarr. cap. si quando de
rescript. num. 9.* asserere non semper infamiam
facti nullam facere electionem, sed in quatuor
tantùm casibus ab ipso relatis, in quibus à for-
tiori nostram sententiam veram esse putamus;
cum multis, quos citat *Garzia 2. tomo de benef.
par. 3. cap. 11. num. 1. & sequitur Ioann. Sanchez
in suis select. disput. 44. num. 54. vers. rursus cum
opposite.*
19 Quid autem sentiendum sit de infami per
iuris infamiam appellante diximus *loco cita-
to cap. 3. num. 13. vsque ad 17.* de accusato ve-
ro, inquisito, vel denunciato, præcedente, vel
non præcedente infamia *ibid. à num. 18. vsque
ad 21.*

Ex his nonnulla deduci possent ad praxim,
quæ cùm ad sequentem faciant *disputationem
cap. illius 2.* præstabimus.

CAPVT QVARTVM.

Soluuntur argumenta cap. 1. adducta.

S V M M A.

*Electio prorsus indocti nulla, secus illius; cuius
est certa spes doctrinæ mox comparandæ, nu.
1. & 17.*
*Eodem pacto valet electio facta à Delegato,
atque ab Ordinario, etiam si fuerit Papa,
num. 2.*
Clausula adhiberi solita in litteris, si est idoneus
*ni verificetur, nullam facit collationem,
num. 3.*
*Aptitudo requisita in dicta clausula quemcumq.
verè indignum arcet, n. 4.*
Quando clausula si, *vel* dummodò *rationem
habet conditionis, vel modi, atque instructio-
nis, nu. 5.*
Conditio formam importat, n. 6.
Clausula si est idoneus *intrinsecè imbibitur in
electione, quam non reddit conditionatam, neq.
suspendit; secus autem sentiendum de clausula*
si inuentus fuerit idoneus, *vel* si facta indagi-
ne inuentus fuerit idoneus, *n. 7.*
*Abusus malè collocandi beneficia Ecclesiastica,
apud quos sit n. 8.*
*Vis argumenti à simili vsu, & consuetudine,
num. 9.*
*Consuetudinis vis circa leges abrogandas, insti-
tuendas, interpretandas, n. 10.*
*Prima limitatio consuetudinis, vt vim solum ha-
beat, in quæ plerumq. fieri solet, n. 11.*
*Secunda limitatio consuetudinis, vt inducta non
sit ab homuncionibus, sed à probis viris, n. 12.*
*Tertia limitatio, vt consuetudo tūc vires habeat,
quando est rationabilis, idest consulens bono
communi: neq. contra ius naturale, n. 13.*
*Consuetudo reprobata à lege vim non habet ab-
rogandi legem n. 14.*
*Qui scientiæ defectus irritat Episcopi electionem,
num. 15.*
*Consecrationis Episcopalis validitas non pendet
à scientia, vel eius defectu, n. 16.*
Priuatio supponit habitum, n. 18.
Ex cap. cum in cunctis de elect. *probatur nulla
electio indigni, n. 19.*

1 SVperest, vt contraria diluamus argumen-
ta; Et primò quidem respondemus, be-
neficij collationem, vel electionem per-
sonæ omninò illiteratæ nullam esse, vt
nos *sup. cap.* declarauimus *à num. 8.*: fa-
ctam verò personæ, cuius est certa spes, mox
sibi comparandæ sufficientis scientiæ, esse illi-
citam, atq. irritandam: neq. dictum *Innocentij*
intelligendum est aliter, quàm per indulgen-
tiam, & potiùs ad excusandam electionem ab
inualiditate ipso iure, quàm ab eligentium, vel
consentientium peccato. Et huius fuisse senten-
tiæ Innocentium multis probat *Nauarr. in cap.
si quando de rescrit. excepṫ. 16. num 9. & 10.* Ad-
do ipsissima verba *Innocentij ad finem num. 1.*
qui cum illiteratos excluserit, subiungit. *Si au-
tem sint parum scientes, & spes sit, quod possint
proficere, promoueri possunt.* Exceptio deinde ab
illo adiecta, indicat beneficij potiùs esse sim-
plicis, & non curati.
2 Ad secundum, aio, eodem valere pacto, vel
non valere electionem, vel collationem factam
ab exequutione, aut Delegato, atq. ab Ordina-
rio habita. Quamobrem, sicut valida quidem
esset ab Ordinario facta personę peccato mor-
tali ligatæ, ex his, quæ supra diximus non im-
pedire collationem beneficij: sic etiam à pote-
statem habente delegatam, vt probè *Nauarr.
citatus*, itaq. licet exequutor gratiæ Commis-
sarius sit Papæ, si clausula apposita in rescri-
pto *si est idoneus* non verificetur, non modò
3 quis dicere posset nullam fore collationem be-
neficij factam incapaci, vt fœminæ, infanti, &c.
quemadmodum *Innocentius docet cap. cum in
nostris de concess. præb. ex quo Abbas citatus nu.*
4 16. Sed quomodolibet verè indigno iuxta di-
cta. Et absq. ratione contrarium quoad hoc as-
seri ab eodem *Abbate ibid. num. 17.* cum clau-
sula in rescripto, potiùs tunc haberet condi-
5 tionis rationem, quam merè monitionis, atq.
in-

instructionis. Etenim huiusmodi dictionem tunc rationem habere modi, & non conditionis, vt confesso est apud DD. ac videre est apud *Rebuffum de verborum significat. l. 156. vers. dummodò hec dictio, Tiraquellum de retractu lignagior. §. 8. Glossa 8. Molinam lib. 2. de primogen. cap. 15. num. 29.* cum adijcitur actui perfecto, vt do tibi centum, *dummodò*, vel *si* hoc facias. At verò in nostro casu non adijceretur actui perfecto, quia concederetur facultas idoneum eligendi, & non alium. Quando autem clausula rationem habens conditionis hoc operatur, docet probè *Innocentius cap. vltimo de præsunt*, ac tunc, nisi priùs verificaretur collatio non teneret, quod nouam daret formam mandati, & rescripti, cuius limites excedere non licet Commissario, & secus eius actus esset nullus, vt rectè idemmet *Abbas num. 16.* docet. Atq. omissionem conditionis, non autem huiusmodi instructionis, ac monitionis viciare actum, scribit *Bartol. l. quibus diebus, §. termilius, ff. de condit. & demonstr.* nec non *Rebuff. de verbor. signif. l. 156. vers. cùm verò, & vers. vtilitas per l. 1. & 2. final. C. de donat.*

6 Præterea conditio formam importat, *l. qui heredi, & l. Meuius, ff. eod. titul.* docentq. *Baldus authent. matri auiæ num. 3. C. quando mulier suo officio fungi potest, Felinus cap. cum dilecta, nu. 6. vers. secundum signum de rescript. Tiraquell. cum alijs cessante causa limitat. 2. num. 61.* Forma verò à conditione importata quædam est ordinata series rem ad substantiam deducens, vt cum *Bald. tradit Dec. l. hac consultissima n. 10. C. qui testam. facer. poss. et Alciciat. lib. 5. paradoxo 16. in princ.*

Quæ dicta volo contra Panormitanum ad hominem, ex cuius doctrina etiam electio quomodolibet Indigni probaretur nulla.

7 Cęterùm prò rei veritate, & certa mihi sententia dicendum est, si dictio illa, seù clausula *si est idoneus* esset in rescripto, neq. conditionem importare, neq. suspendere collationem ex se. Et ratio est, quia conditiones intrinsecæ, quæ necessariò insunt, sine quibus actus v. g. electionis, vel collationis consistere nequaquam potest, minimè faciunt conditionalem illum actum, quia tacitè, atq. intrinsecè in ipsius imbibitur actus essentia, quibus exclusis illa consistere non potest: sic si apponeretur matrimonio conditio, si non fueris consanguinea, vel affinis, vt probè *Thomas Sanchez lib. 5. dispus. 1. num. 13.* qui quidem hanc, de qua loquimur conditionem *si est idoneus* esse de intrinseca ratione collationis ibid. docet. Præterea docet idemmet *Sanchez lib. 3. disp. 33. n. 3. ad finem, & 4.* si dicat Pontifex committo tibi, vt des beneficium Petro, si est idoneus, esse formam iuris communis, & non nouam, & esse admonitionem quamdam, vt forma ipsa seruaretur iuris communis, neq. nouam imponeret idoneitatem; secus si adderet, si per solertem indaginem inueneris esse idoneum, vel si inuentus fuerit idoneus; quando etiam certam indaginem importaret, cuius defectus electionem impediret, vt deduco ex *Cardinal. clem. 1. de concess. prabend. q. 2. & ibi Paulus, & Imola num. 12. Felinus cap. final. de præsunt. num. 33. Bonifacius clem. 1. de offic. delegat. nu. 36.* Nec placet *Abbas cap. 1. de sententia, & re iudicata num. 29.* confundens tùm has duas dictiones, & clausulas, tùm modum rescripti, similiq. ratione iudicans si vtroq. modo essent appositæ, neq. expendens illam, *si inueneris per solertem indaginem* importare limitatum modum communi additum: alterum verò *si est idoneus* nequaquam: & consequenter hanc non importare conditionem, sicut illam. Itaq. illius dictionis circumstantia est imbibita in essentia talis collationis, siuè res perpendatur secundum ius commune, siuè secundum ius particulare; ac proindè collatio facta, scienter saltem, indigno, semper erit irrita. Quapropter non omnis conditio iuris communis est accidentalis, nihilq. operatur, sed illa, sine qua essentia rei stare potest; vt esset denunciationes exprimens ad matrimonium requisitas per *Concilium Lateranense, ac Tridentinum*, ante quod sicut necessariæ non erant ad valorem matrimonij per idem *sess. 24. cap. 1.* sic neq. in præsentia, vt probat *Sanchez lib. 3. de matrim. disput. 5. à num. 3.* ex multis Doctoribus. At verò cum idoneitas, seù aptitudo Promouendi in beneficium, tùm iure nouo Tridentini, tùm antiquo, sicuti hactenus probatum est, requisita omnino sit in electione ad beneficium, quod datur propter officium; conficitur, quod quamuis illa sit iuris communis, & antiqui; de ratione tamen censeatur intrinseca collationis, seù electionis, cuius defectu fit nulla. Clausula igitur illa, *si est idoneus* nouam non addit conditionem, sed antiqui iuris seruandi exprimit monitionem, per quod cum aptitudo, atq. idoneitas competens necessaria sit, hac non reperta, corruit electio, vel collatio. Licet ergò *Innocentius laudatus ab Abbate cap. final. de præsunt.* dixerit (à quo tamen eum vendicat *Nauarr. citatus cap. si quando de rescript. except. 16. num. 11. ad finem, & 12.*) conditionem imbibitam in ipso iure de idoneitate, ac dignitate ad beneficium meram instructionem sapere, & non aliquid spectans ad formam; intelligendus tamen est ad formam nouam, quasi nouam idoneitatem præscribentem, quòd antiqua cum sit imbibita in recta collatione, sufficientem petens idoneitatem, huius defectu redditur nulla. Hinc meritò ipse *Innocentius etiam laudatus num. 17. ab Abbate* docet collationem scienter indigno factam etiam per Commissarium Papæ, esse ipso iure nullam, tandemq. idemmet scribit *Abbas* ferè palidoniam canens *cap. 1. de sententia, & re iudicata num. 29. vt aduertit Nauarr. cit. ad finem except. 16.*

8 Argumento tertio desumpto ab vsu, & consuetudine *Nauarr. citatus except. 17. num. 1.* ità satisfacit, vt concedat hunc vsum apud aliquos Prælatos, *qui nunc pretio* (vt cum ipso loquar) *nunc carne, nunc ignorantia, nunc diabolo suadente beneficia pueris, & illiteratis, aut parùm scientibus conferant*, secus verò apud alios Deum timentes, & quæ sunt Dei quærentes. Quibus
9 addo me non fugere, quam vtile sit argumentum ab vsitato, & simili, vt eruditè *Nicolaus*

Ene-

Eucrardus in suis loc. demonstrat, nec non consuetudinem vim habere legis, decreti, iustitiæ dare mandatum, & aliquandò iurisdictionem, vt prosequitur *Bald. apud laudatum Euerard. n. 4. ad fin.* Ad hæc ipsam consuetudinem optimam

10 esse legem, aliarumq. dispositionum interpretem, *l. si de interpretatione ff. de leg.* & probè docent ex multis *Petr. de Anehar. & Io. de Anan. in c. quam graui, de crimine falsi, & Theologi communitèr, quos citat, ac sequuntur Vasqu. 1.2. disp. 177. Soar. lib. 7. de leg. d c. 1. Becanus p. 2. tract. 3. q. 1.* Ad tria capita vim consuetudinis reducentes, abrogandi veterem legem, nouam instituendi, & dubiam interpretandi *ex cap. ex his dist. 11. & l. sed ra, ff. de leg. & cap. cum dilectus de consuet.*

11 Cęterùm subeunt hæc omnia prò nostro instituto varias, cõsensu *DD.* limitationes; & primam vt procedant in consuetis communiter, quæ fieri, plerumq. solent, & deducitur per *Bart. in l. seio, §. medico, ff. de ann. leg.* Fauet *text. l. fistulas, §. frumenta ff. de contrah. empt. & rectè docet Alex. cons. 18. 1. vol. incip. Redemptoris:* At quis adeò impudens, vel atrtiæ frontis erit, qui audeat asserere in Ecclesia Catholica, quas adũbraui collationes superiori num. pessimas, plerumq. haberi, atq. indignis Ecclesiastica beneficia, & sacerdotia passim dari?

12 Secunda verò, quam supradicta patiuntur, limitatio deducitur ex *Fabio lib. 1. inst. Orator. c. 12.* ad rem docente, appellandam non esse consuetudinem, quam plures exequutiõni mãdant homunciones, quòd hęc periculosũ cõtineret pręceptum, non orationi modo, sed quod longè deteriùs est, vitæ: verùm consuetudinem sermonum vocabimus eruditorum cõsensum; & consuetudinem viuendi, consensum bonorum. Adstipulatur *Budæus in l. Princeps in fine, ff. de leg.* quæ cunctam solutionem allatam *Nauarr.* euidentem exprimunt, ità vt asserta in argumẽto corruptela, non cõsuetudo dicẽda sit.

13 Tertia limitatio est, vt consuetudini, tunc vis, roburq. sit, quando fuerit rationabilis *ex c. fin. de consuet.* vbi omnes Interpretes præsertim *Abb.* & probè inter Recentiores breui, atque eruditè probat *Becanus cit. q. 6.* tunc autem cẽsetur iusta, & rationabilis, quando ex vna parte est vtilis bono communi, atq. ex altera non est contra legem naturalem, vt probè idem *Panorm. cit. n. 1. & Becanus laudatus ex communi sententia.* Dare autem Indigno beneficia Ecclesiastica non esse contra bonum commune Christianæ Reipublicæ, contraq. ius naturale diuinum, est contra Solem loqui.

14 Tandem consuetudo reprobata à lege tanquam iniqua, & irrationabilis, nunquam vim habet abrogandi legem. Hæc autem ab aduersarijs asserta, quæ vera corruptela potiùs dicẽda reuocata, atq. improbata tot, tantisq. quos adduximus textibus, ac præsertim *c. graue nimis de præb.* vbi tanquam rationi minimè consona reijcitur, & consequenter omninò censetur abrogata. Ex quo patet quomodò nihil tàm absurdè dici potest, quod ab aliquo non dicatur Auctorum; cum tam execrabilis abusus consuetudo dicatur.

15 Quarto respondeo, non quemcumq. scientię defectum electionem ad Episcopatum irritare, sed totalem, vt supra declaratum est; Quod si conferretur aliqualiter, at insufficienter docto, tunc quidem teneretur renunciare Præsulatui Episcopus, si modo iam declarato, non posset suo muneri satisfacere. *In cap. autem citato,* vt legenti patebit de defectu non omnimodæ, sed scientiæ necessariæ sermo habetur. Adde ex *Nauarr. citato excepi. 17. n. 2.* intelligi posse de cessatione facti, non autem iuris penes quod electio fuerit inualida.

16 Quinto argumẽto eadem etiam solutio *Nauarr.* satisfecit. Præterea idcirco in eo textu de suspensione ab exequutione officij fieri mentionem aio, eodem remanente habitu, & charactere, vt indicat *Abb. n. 3.* quia scientiæ defectum comparat cum Præsulis consecratione, cuius etiam meminit textus; cõsecrationis autem validitas, sicut neq. ab ætate, sic neque à scientia pendet, velut indicauimus supra, & *locis supra citatis 1. tom.* probauimus.

17 Sexto concedimus Antistitem, & morum probitate, & sciẽtia exornatum desiderari, verum sicut *superiori cap. n. 14.* diximus nõ quamcunq. noxam nullam facere Præsulis electionem, sic neq. quemcumq. scientię defectum, vt *d n 8. ibid.* demonstrauimus.

18 Septimo concessa maiori propositione, negamus minorem, per varios enim textus, *hac præsertim disput.* probatum est, hanc nullitatem electionis induci per Sacros canones, quando indignus eligitur, & præcipuè per *cap. cum in cunctis adiuncta Gloss.* & nos prosequemur *disp. 14. c. 2.* Deindè dicimus ex iure naturali diuino peculiari ratione hanc deduci nullitatem, quã deindè Sacri Canones explicant. Demùm non esse quæstionem de beneficijs priuatiuè, sed de nullitate electionis; nec poterat inualidè electus priuari beneficio, quod ex hoc ipso, quod inualidè electus fuerit, nunquam habuit, nam priuatio supponit habitum *l. decem. ff. de verb. oblig. & c. ad dissoluendum de desponsat. impub.* aliàs à me citatis, quibus multa addit *Euerard. de locis loco ex priuatione ad habitum,* vt adnotauimus in *argum. 5. pro aduersarijs adducto.*

19 Ad vltimum respondeo, non modo per illum textum priuari eligentes iure eligendi, vt de pœnis agentes disseremus *disp. 14.* sed redditur etiam nulla electio per ea verba, *eligendi tunc potestate priuatos:* Tò autem *tunc* explicat eam vicem, ex *cap. cùm Vuitoniensis de elect.*

Quomodo igitur pro ea vice priuati censerentur Electores, atq. ad alios eligendi deuoluta facultas, pro ea vice, si pro eadem electio valida esset. Itaq. vtrumq. ex illo deducitur textu, & priuatio potestatis eligendi, seù Electoris, & nullitas electionis indigni.

DISPVTATIO DECIMA.

Vtrum valida sit electio digni omisso digniore.

Diluta planè videtur hæc quæstio ex his, quæ *disput. 4. cap. 5. num. 21.* dicta sunt; verùm cum non modo ex iure ipso naturali diuino, supposita beneficiorum institutione respondeat, sed ex Ecclesiastico, operæ pretium me facturum arbitror, si speciali disputatione maiorem quæstionis afferam explicationem.

CAPVT PRIMVM.

An aliqua digni electio, omisso digniore, sit nulla.

SVMMA.

Omnis collatio, seu institutio beneficij parochialis facta præter formulam Tridentini sess. 24. c. 18. *est nulla n. 1.*

Idem dicendum de electione, vel prouisione personæ ad lectionem Sacræ Theologiæ præter formulam datam sess. 5. c. 1. de reform *ibid.*

Quamuis ex iure naturali diuino valida sit electio Parochi digni, omisso digniore, secus ex positiuo Ecclesiastico, n. 2.

Posset esse nulla prouisio facta vni ex præsentatis absq. peccato Prælati, sed non Patroni non eligentis digniorem, n. 3.

Quilibet præsumitur bonus, n. 4.

An Iudex appellatione interiecta, teneatur in possessionem asserere digniorem, num. 5. remissiue.

Electio digni omisso etiam digniore, ad quodcumque aliud beneficium valida est etiam in foro interno, n. 6.

Electio digni omisso digniore, ad quoduis aliud beneficium valida est, etiam si iuramento Electores se obstrinxerint, etsi periuri essent, n. 7.

Quid sentiendum sit de electione habita digni, digniore relicto, atq. interposita appellatione, n. 8. remissiue.

1 Assertio prima. Omnis collatio, seu institutio beneficij parochialis habita præter formulam traditam à *Concilio Tridentino sess. 24. cap. 18.* censenda est subreptitia, & nulla. Ità *Gonzalez in reg. 8. Cancellar. gloss. 4. nu. 136. Spino de testam gloss. 4. num. 86. Azeuedo cons. 9. num. 27. Ferdin. à Castro Palao tract. 13. disp. 2. par. 11. §. 3. nu. 2.* Idem iudico de electione, vel prouisione personæ ad lectionem Sacræ Theologiæ destinatæ, quæ nisi idoneè valenti detur, per se illud obire munus omninò censenda est inualida. Prima pars patet tùm ex loco Concilij, tùm ex bulla *Pij V. quæ incipit in conferendis Ecclesijs edita anno* 1567. Kal. *Aprilis*, qui etiam statuit per clausulam annullantem quascumq. dispositiones Parochialium factas præter formam dicti Tridentini per ea. *Si secus in præmissis omnibus, & singulis actum, aut attentatum fuerit, &c.* qua clausula decreti irritantis inducit formam, vt rectè *Iason in l. omnium num. 8. C. de testament. Felinus in cap. cum accessissent num. 8. de constitutionib. Staphil. in litteris gratiæ in præfat. nu. 5. aliq. apud Garziam de benefic par. 9. cap. 2. num. 236.* Additur in eadem bulla, si collatio ad Episcopum spectabat, ad Sedem deuolui Apostolicam; formula verò à Tridentino tradita, explicatur tùm à *Garzia loco citato, tùm par. 7. cap. 16. tùm à Lessio de iust. & iur. lib. 2. cap. 34. de benefic dub. 16.* & à nobis dilucidabitur *tom. 3. de potestate agentibus* Præsulis in conferendis beneficijs. Secunda conclusionis pars etiam constat ex *sess. 5. de reform. cap. 1.* per clausulam irritantem. *Aliter facta prouisio nulla sit & inualida.*

Hinc fit, vt cum per Concilium, dictamquè bullam dignior, atquè aptior ad animarum curam Parochus desideretur, ac præscribatur, vt supra dictum est, traditurquè formula ad digniorem agnoscendum, non modo illius, qui eligeretur minus digni electio esset illicita, verùm etiam inualida, & nulla. Et meritò quidem, cum ex his, qui animas immediatè tractant maximopere salus earum pendeat. Et quamuis loco mox citando de validitate disserens, dixerim ex vi pacti Ecclesiarum cum Distributoribus beneficiorum ius non tolli, quominus transferatur etiam ad dignos, relictis

2 dignioribus: Nihilo tamen minus hoc ex vi illius pacti, & iuris naturalis diuini intelligendum est; non autem ex alio iure, quod explicamus Tridentini.

Scio contrarium defendi ab *Vgolino de officio Episcopi cap. 50. §. 21. num. 4. & à Garzia 9. part. de benefic. cap. 2. num. 235.* Adstipulatur *Sanchez in opuscul. lib. 2. cap. 1. dub. 6. num. 6.* contendens præsentationem de digno habitam à Patrono, etiam omisso digniore validam esse; & quia recedendum non est à iure antiquo, ni per expressa noui verba, *l. vlt. C. de appellat.* At à *Tridentino* non irritatur præsentatio de digno facta. Clausulam verò annullantem Tridentini supra relatam, ad edictum proponendũ in examinatione tãtum refert *Sanch.* Verũ admissa iuris, leuisq. citatæ doctrina, nescio, quibus poterat tũ Cõcilium, tũ Papa expressioribus exponere verbis, has prouisiones cõ-

pre-

prebédere, tũ quia clausulis vtuntur ad omnia huiusmodi patentibus; tũ quia presentationes, institutionesq. proprias iuris patronatus nominant, tùm quia clausulam irritantem ad finem dispositionis positam ad omnia membra referri, sępè sępiùs probauimus, quorum eadem est ratio, vt hic; sicut enim eadem vrget ratio obligans Patronus ad eligendos, ac presentandos digniores ad Parochialia beneficia, vel similia, & ni faciant, peccant; vt *Sanchez* etiam concedit; sic etiam eadem censenda, vt *Tridentinum, & Pius V.* vtramq. electionem, & prouisionem Patroni de non digniori factam annullent; demum quia si ad edictum referenda sit illa clausula, de quo immediatè, neq. mentionem fecerat *Trident.* non est vndè colligatur nulla electio, seù prouisio minus digni ad Ecclesiam liberam; quam tamen *Sanchez* non audet negare nullam: Vbi tamen Tridentinum non esset receptum quoad hoc, optandum, vt reciperetur. Nequè do manum *Lessio lib. 2. cap. 34. ad finem* dicenti, multa ex his non esse recepta.

3 Obijcies ex asserta sententia sequi, prouisiones ab Inferioribus Episcopo factas, atq. institutiones Episcopi è presentatis à Patronis Ecclesiasticis esse nullas, si fortè digniores electi non essent, quod videtur absurdum, cum sic instituentes, & prouidentes culpa vacent, quorum non interest Digniorum electio, sed institutio eorum, qui à Patronis electi sunt. Ceterum hoc non obstat, nam hæc duo rectè coherere possunt, nimirum & collatio, atq. institutio Digni relicto Digniore, & nullam intercessisse culpam, si talitèr conferenti, aut instituenti constare de mala non potuit electione habita, qua annullata, tanquam principali fundamento, subsequetur nullitas collationis, seù institutionis.

Obijcies secundo in allegata bulla Pij V. præcipi, vt appellatione non obstante, mandetur electio executioni, ergò signum est, illam à Papa censeri validam. Respondeo non idcirco
4 validam haberi electionem dictam, sed præsumi, ex receptissima regula, *Quilibet præsumitur bonus, cap. dudum de præsumt. & Glossa in cap. 1. in verb. existimare, & alijs apud Bartolum in l. Cassius, ff. de Senatusconsult. Soncinas in reg. 19.* Et prætereà mandari exequutioni præcipitur illa electio, nè detrimentum Ecclesiæ patiantur ex dilatione præsentiæ Pastoris.

Instabis, si hæc electio esset nulla etiam non interueniente appellatione Reiecti, censenda nulla, dandumq. esset beneficium digniori. Respondeo ad priuationem tendere appellationis remedium; quo interueniente priuandus esset minus dignus, vt etiam existimo priuandum esse, si alias constaret digniorem esse prætermissum.

5 Vtrum autem Iudex, appellatione interiecta, teneatur in possessionem asserere Digniorem, docent eruditè *Garz. de benef. 9. p. c. 2. §. 1. n. 247. Ceuall. & Gonzal. apud Castrumpal. tract. 13. disp. 3. p. 11. §. 3. n. 4. & 5.*

6 Assertio secunda. Electio digni relicto digniore ad quodcumq. aliud beneficium valida est, etiam in interno foro; ni aliud in sua institutione, vel fundatione cautum fuisset. Prima pars manifestò deducitur *ex disput. 4. cap. 5. nu. 21.* & est Auctorum ibi citatorum *D. Thom. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3. Salon ibi cont. 3. fol. 998. & 999. Padill. l. cum quidam ff. de leg. 2. num. 18. & ibi gloss. vers. qui non, & ibi Bart. Imola, Paulus de Castro num. 6. Bald. ibi allegat. Dyn. Sylvest. elect. 1. q. 16. aliorumq. communiter, vt videre est apud Couarr. in regul. peccatum p. 2. §. 7. num. 3. Azor. 2. par. lib. 6. cap. 15 qu. 2. Gutierr. canon. quæstion. cap. 11. num. 14. & 14. Molin. de Hispan. primog. lib. 2. c. 5. n. 47. Gonzal. glos. 4 n. 129. Vasq. opusc. de benef. c. 2. §. 3. dub. 17. ad fin. Rebell. 1. p. lib. 3. q. 6. n. 5.*

7 Fundamentum autem à nobis traditum est loco paulò antè allegato. Quod assertum verũ est, vt probè vult *Couarr. num. 4.* etiam si Electores iuramento se obstrinxerint meliorem eligendi, quod iuramentum iuris communis haud immutat dispositionem, & si periuri sint illud iuramentum violantes. Secunda autem pars patet, tùm ex loco citato, tùm *ex cap. 4.* & constat ex antecedenti, atq. legitima voluntate instituendi, ac fundandi beneficia, potestatemq. habenti, ex qua modo non opposito iuri diuino naturali, eorum prouenire naturam, ac speciem locis ostendimus citatis. Quamobrem quandocunq. constaret Electoribus ex antecedenti, atq. legitima voluntate potestatem habente statuendi electionem solum validam digni oris ad tale, vel tale beneficium, tunc electio esset nulla, defectu potestatis, atq. iuris existente in Electoribus, vt ex loco supra citato patet.

8 Quid autem sentiendum sit de electione facta digni, omisso digniore, quando interposita fuit appellatio; Multi probabilitèr credunt nullam apud *Couarr. modò citatum*; secus autem sentit ipsemet *Couarru. laudatus* ex alijs æquè probabilitèr. Legendi sunt *Abb. in c. constitutis de appell. n. 6. Dec. ibi n. 5. Lambert. de iur. patron. lib. 2. p. 10. art. 3.*

CAPVT SECVNDVM.

Nonnulla deducuntur è superiori capite ad praxim.

S V M M A.

Quando irritanda est electio, fructus restituendi à perperam Electo post sententiam reuocatiuam, secus, si esset nulla, num. 1.

Secundum varietatem opinionum prò arbitratu suo poterit Iudex non condemnare, vel condemnare ad fructus restitutionem malè Electum, n. 2.

Dignior non habet actionem in electum, vel promotum Dignum, n. 3.

Electio nulla per confirmationem non conualescit, n. 4.

Impetratio ab initio nulla, tractu temporis, non conualescit, n. 5.

Explicatur cap. et, cui de praeb. in sexto, n. 6.

Electio non irrita, sed irritanda ex aliquo defectu, hoc posteà sublato ante irritationem conualescit, n. 7.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit in his saltem, quae irritum respiciunt, n. 4. 5. & 8.

In quibus negotijs spectandum sit principium, num. 9.

Quid de electione facta ex maiori parte, & altera ex praestantiore, ac tutiore, sentiendum, f. 1, n. 10. remissiuè.

1 Ex superiori capite fit primo, vel in opinione illorum, qui docent, collationem factam personae aliquo ex supra relatis defectibus laboranti, non esse irritam, sed irritandam; vel in nostra, quando defectus scienter non est totalis, vt supra, vel aliorum, qui dicunt, electionem digni, relicto digniore, non esse nullam, donec dignior per appellationem vicerit causam, & à iudice rescindatur prior electio, condemnandum non esse electum in fructibus, nisi à tempore primae sententiae reuocatoriae, cum vsq. ad illud tempus iustè possederit, vt probè multi, quos allegat, & sequitur *Garz. de benef. par. 7. cap. 11. à num. 1. & p. 9. cap. 2. num. 226. & 235. & Auctor Append. ad Feliucium tract. 41. de benef. cap. 4. num. 154.* Secus verò dicendum, si electio fuerit inualida, & nulla per argumentum à contrario, quia contrariorum non est eadem dispositio cum contrarij sint effectus, & contraria ratio, *l. qui accusare. ff. de accusat. & l. final. de calumn. atq. ex alijs textibus & Auctoribus eruditè allatis à Nicolao Eucardo in suis locis loco à contrario à num. 7.* Quamquam
2 non inficior opinionum intercedente varietate DD. quos *cap. 1. sup. disput.* retulimus, iudicem, seù Praelatum prò suo arbitratu posse irregularem, vel expensis impedimentis affectum non condemnare ad fructuum restitutionem, vel è contra, illum condemnare, iuxta indicatam opinionum varietatem, quas ad libitum sequi poterit, sic *Io. Sanch. in suis select. disp. 44. n. 54. vers. praeter haec.*

3 Fit secundò iuxta indicio non dari actionem Digniotis contra Dignum ex *cap. cum nobis de elect. & ex cap. cum dilectis eod.* & meritò docet *Couarr. reg. peccatum 2. par. §. 7. num. 4. vers. igitur iura, Nauarr. lib. 2. de rest. cap. 2. num. 15.* Ex contrario enim vti *sup. cap.* indicaui turbationibus amplissimus pateret aditus, & quaeuis electio calumnijs scateret.

4 Fit tertiò, electionem nullam ad huiusmodi, quae diximus, beneficia non conualescere per confirmationem. Deduco cum ex *regula iur. in sexto Non firmatur tractu temporis quod de iure ab initio non subsistit*, & in terminis à glossa exponitur casus de promoto ad Praelaturam simoniacè cuius promotio cum fuerit nulla, ibi dicitur firmata non fuisse tractu temporis, quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit. Confirmatur ex *prima q. 1. cap. principatus*, vbi minimè conualescit simoniacus ingressus, & ex *l. seruo, ff. qui, & à quibus man. lib.* vbi libertas data seruo alieno nullius est roboris, licet postea efficiatur suus seruus, atq. ex *Institut. a, quibus non est permiss. fac. testam. §. praeterea*, vbi testamentum furiosi, vel impuberis asseritur non valere, licet postea maior natu efficiatur, vel sanae mentis, idemq. ait *Dynus de seruo*, si posteà fiat liber; de filiofamilias, si postea fiat sui iuris; de capto ab hostibus, si posteà redeat. Etenim vt probè *Glossa cap. dudum de elect. il primo, § gestis, verbo electionis tempore*, in huiusmodi electionibus, praesertim Episcopi per *cap. cum in cunctis citatum* tempus ipsius electionis spectatur, an tunc eo sint idonei, & ex *cap. cum bono de aetate, & qualitate, & cap. postulasti de cler. excomm. ministr. aliisq. ex textibus ibid relatis* Idemq. docet *Abbas in hoc ip-*
5 *sum cap. dudum num. 8.* de impetratione, nam ad eius valorem habilitas, atq. aptitudo tempore, quo impetratur existere profectò debet, nec sufficit posthuiusmodum aduenire, nisi de defectu facta fuisset mentio in ipsamet impetratione, vt ex *cap. eo tempore de rescript. lib. 6.* Et quamuis videatur obstare *cap. et, cui de praeb. eiusd. lib. 6.* ostendit tamen *Abbas ibid.* non officere. Ad
6 cuius interpretationem, quae videtur duriuscula adnecto germanum illius textus sensum non esse contrarium ad hucce doctrinae. Ait enim textus *ei, qui prouidere mandatur simpliciter prouidere de praebendas proximo uacatura, sacerdotalis praebenda conferri non pōt, si non dum in aetate tali existat quod possit ad Sacerdotium promoueri, &c.* Ex quibus constat non ex eo non posse conferri praebendam Sacerdotalis alicui, quia non est Sacerdos, sed quòd aetatem non habeat ad recipiendum ipsum Sacerdotium, quia nimirum non erat à principio collationis requisitum Sacerdotium, sed aetas ad Sacerdotium apta, sine qua literae concessionis simpliciter datae ad rem non faciebant, vti sanè fecissent, si additum esset clausula *non obstantibus, &c.* vt ibi probè notat *Glossa*. Hinc meritò diximus *1. tom. lib. 2. disput. 7 cap. 2. num. 18.* electionem Episcopi factam ante legitimam aetatem esse nullam, neq. confirmatione conualidari. Scripsimus etiam eodem *tom. 1. lib. 2. disp. 11. cap. 1. num. 18.* electionem prorsus indoctis ex se nullam non reuiuiscere, tametsi post modum electus, literas didicisset.

7 Secus autem esset, si esset irritanda electio iuxta contrariam opinionem, & nostram iuxta sententiam in casibus indicatis, tunc enim si conditio requisita, qua deleretur defectus, irritationem petens electionis, accederet post electionem, ante irritationem, sufficeret quidem sic *Glossa cap. citati dudum, verbo electionis* quia tractu temporis consuli posset, nec non *Glossa regul. 8. non firmatus lib. 6. citato verbo non firmatur num. 60. ex cap. bone il secondo de postul. & cap. quod sicut de elect. adiuncta Glossa verbo consentire* S in nonnullos afferri textus, tùm ab hac *Glossa*, tùm relatos à *Glossa reg. 18. in sexto, num. 60. citato*, qui videntur indicare

multa

multæ conualescere, quæ à principio nullæ
erant; verùm ibi *Glossa* cunctos probè soluit,
atq. contra allatam doctrinam non esse de-
8 monstrat, cuius vltimo loco generalis adducta
regula placet, vt ea, quæ necessariò desidera-
runt initium, vt electio, de qua loquimur optas
personam eligendam, nullo ex dictis affectam
impedimentis, vel quia perpetuus subest de-
fectus, nec tractu temporis, nec nouo acce-
dente consensu, vel conualescunt, vel confir-
mantur, secus in his, quæ necessariò non respi-
ciunt initium, ac temporalem potius subeunt
notam.

9 In quibus autem rebus initium spectandum sit, & in quibus finis docet *Glossa supra citata cap. dudum il primo de elect. verbo electionis.*

10 Quid autem sentiendum sit duabus concurrentibus electionibus, altera Indigni habita à maiori parte capituli; altera à minore personæ dignæ docet *Abbas cap. dudum num. 10. il primo de elect.*

DISPVTATIO VNDECIMA.

De Restitutione ob indigni electionem ad Ecclesiastica beneficia.

CVM mihi videar satis de beneficiorum institutione, atq. iniqua distributione differuisse proximum est, vt disputem de obligatione restitutionis in ea resultante. Et sanè quàm à ceteris, qui de Ecclesiasticis beneficijs scripsere DD. perdifficilis hæc habeatur quæstio, iàm nobis ex supra iactis fundamentis est in promptu perspicuum, vt potiùs necessarias per sequelas ex superiori doctrina deductas, quàm eius ad enodationem aliquid noui adducere necesse sit. Quamobrem quæ fusè hactenus disputata sunt, ea nunc articulatim, distinctèq. dicenda, neque enim satisfacere censerem huic loco, qui nunc est in manibus, ni separatim hoc ipsum restitutionis ius ex se se satis difficile declararé. Hac igitur quæstione solam indigni electionem cōprehendam, ex qua manat onus præcipuum restituendi; de reliquis deinceps acturus.

CAPVT PRIMVM.

Variæ referuntur sententiæ de restitutione ob Indigni electionem.

S V M M A.

Prima sententia Eligentes ad beneficia Indignū obligat, ad restitutionem faciendam Ecclesiæ, nu. 1.

Probatur tùm ex vsu, tùm à paritate Oeconomi, nu. 2.

Rex, siuè Pontifex indignum in Episcopum promouens tenetur Ecclesiæ Coadiutorem idoneum dare, n. 3.

Extenditur hæc sententia ad magistratuum electionem, atq. ad Cathedras, n. 4. & 6.

Administrator tenetur iustitiæ lege, në sua negligentia inferatur damnum Domino, ibid.

Alij volunt restitutionem ob Indigni electionem pauperibus faciendam esse, n. 5.

Secunda sententia docet electionem Incapacis nullam esse in foro interno, etsi in externo ob occultum impedimentum subsistat, & promotum teneri ad se abdicandum, & Electores ad alterum eligendum, n. 7.

Si fuerit incapax Indignus promotus, aut tenetur secundum hanc sententiam renunciare, aut asciscere sibi Coadiutorem, ibid.

Tertia sententia restitutionem præscribit faciendam non solum Ecclesiæ, cui malè prouisum per Indigni promotionem, sed Digno prætermisso, n. 8.

1 TRes habeo, quas apud Auctores inuenio sententias, referre. Prima est asserens teneri quidem Eligentes restituere, si elegerint Indignum, verùm non Digno prætermisso, sed Ecclesiæ tantum, in quam contra commutatiuam peccarunt iustitiam; defenditur ab *Adriano 4. tract. cap. quia iam determinatum est, & à Soto post antiquiores lib. 4. de iust. q. 6. ad 6. argum. subscribunt Lessius de iust. lib. 2. cap. 34. dub. 15. num. 84. §. dixi, Rebell. 1. part. de oblig. iust. lib. 3. qu. 4. num. 4. Nauarrus cap. 17. num. 2. Petrus Nauarra lib. 2. de restitution. cap. 2. num. 132. & Ferdinandus à Castropalao tract. 19. disputat. 2. par. 11. §. 4. & alij, quos sequenti capite citabimus.*

2 Probant *Sotus, & Nauarr.* quod praxi obtentum nunquam fuit, vt dignis prætermissis, restituatur, quibus ius est imperfectum.

Secundò probat etiam *Sot.* si paterfamilias Oeconomum suum ad operarios conducendos mitteret, qui inidoneos ex industria conduceret, restituere profectò teneretur, non idoneis prætermissis, sed Domino, cui damnum dedit.

Hinc

3 Hinc colligit *Sotus*, Regem, aut Pontificem Indignum nominantem, vel promouentem ad Ecclesiasticum beneficium, ex consensu Populi, ad restitutionem censeri obligatos, non derelicto Digno, sed Ecclesiæ, cui deberent ad reparandum defectum Episcopi verbi gratia indigni, coadiutorem adhibere, vel alia consulere ratione, vt damnum in detrimentum vergens
4 animarum aliquo pacto resarcirent. Idemquè potiori ratione, ac titulo docet *Sotus* de conferendis Magistratibus secularibus, qui præsūt iuri dicendo, quorum intererit non restituere Dignioribus, quibus ex iustitia distributiua Magistratus debebantur, sed populo, qui stipendia tribuit, damnum subijt, atq. iniuria affectus est; nàm, vt probè *Lessius lib. 2. de rest. cap. 32 dub. 3. num. 15. & 16.* notat, qui aliquam administrationem suscepit, videtur se tacitè obligare, & quidē lege iustitiæ, ex qua tenetur ad restitutionem, ne sua negligentia damnum inferatur domino. Hinc *cap. 34. dub. 15. nu. 74.* docet, inquam Electorem, vel Indigni promotorem ad restitutionem teneri faciendam Ec-
5 clesiæ, vel certè pauperibus ex nonnullis alijs Auctoribus ab eo ibi nō citatis; Idq. confirmat per *cap primum sess 22. Tridentini, §. si quis autem, & sess. 9. Concilij Lateranensis.* Quod tamen dictum vna adhibita limitatione vult intelligendum, nisi Beneficiarius ipse, qui primo loco tenebitur, restituat. Quod si Ecclesia nullum passa sit damnum, atq. officium per alium præstitum nulla supererit obligatio Auctori malæ promotionis.

6 Extendit autem in secundo corollario *Sotus* suam doctrinam ad electionem ad Cathedram à Scholasticis faciendam in publicis Academijs; qui quidem si, Dignis omissis, eligant Indignum, cum faciant contra iustitiam commutatiuam, Academijs profectò tenentur prò viribus restituere; nam earum stipendia non sūt instituta in fauorem Eligendorum, sed Academiarum, & vera sunt stipendia ab illis destinata suis ministris.

7 Secunda sententia est *Azorij 2. par. Institut. moral. lib. 6. cap. 16. q. 15.* distinguentis in hunc modum, vel enim Indignus ob canonicum impedimentum occultum, incapax est beneficij, cuius electio fuit in se irrita, licet in iudiciali foro habita, ob occultam rationem valida, & tùm electus compellendus ad beneficium deserendum, tùm Electoribus curandum, vt alius Ecclesiæ denuò sufficiatur, vel est capax, ita, vt eius subsistat electio, quamuis fuerit aliàs indignus, & tunc, aut in foro conscientiæ beneficium dimittere debet, aut adiutorem sibi ascicere, cuius opera, atq. industria, consilioq. iuuetur; Electores autem obligabuntur hoc in euentu curare, vt vnum, vel alterum ineat indignè promotus consilium, quod ni fecerit ipse Indignus ad damnum resarciendum, quod subijt Ecclesia ex proprijs suis bonis compellendus est.

8 Tertia sententia est *Caietani in summa verbo acceptio personarum, atq. Ientaculo 12. qu. 4. & 22. q. 62. art. 2. ad 4. Vasq. de benef. cap. 5. §. 3. dub. 17. num. 116.* hanc, de qua loquimur, restituendi obligationem non modo docentium faciendam Ecclesię, cui malè consultum est, verùm etiam Digno prętermisso, & sanè argumētis primæ sententiæ, Prima huius liquet pars: Secunda autem tùm ex ipsomet *Vasq.* tùm ex nostris principijs liquidò infra demonstrabitur.

CAPVT SECVNDVM.

De restitutione facienda ob Indigni electionem.

S V M M A.

Nonnulla praecognita ad quæstionis solutionem necessaria, nu. 1.

Ex electione, collationeq. cuiuscumq. beneficij facta inepto per se promanat obligatio iustitiæ, num. 2.

Per accidens potest nonnunquam hæc obligatio non oriri, n. 3. & 19.

Ob Indigni iniquam electionem ad quodcumq. beneficium obligatio nascitur restitutionis, Ecclesiæ facienda, n. 4.

Afferta restitutio facienda est Ecclesiæ in bonis eiusdem generis, n. 5.

Bonum spirituale per temporale, vel è contra ex se resarciri nequit, n. 6.

Satis non est restituere stipendium, quod Indignus electus sibi comparauit, n. 7.

Electus Indignus tenetur ad se abdicandum beneficio præsertim curato, vel ad Adiutorem sibi asciscendum: Electores autem, vel promotores ad id omninò curandum, n. 8.

Non semper restitutio facienda est pauperibus ob Indigni promotionem, n. 9.

Primo loco Indignus electus ad restituendum: secundo Electores, vel Promotores, aut ad restitutionem procurandam aut prò viribus ad resarciendum damnum obligantur, n. 10. & 16.

Et ad stipendium alteri dandum, qui sufficiendus est loco Inepti, & damna sequuta ex mala officij administratione, ob quod datum est inepto beneficium ille primo tenetur loco, deinceps Electores, ac Promotores, n. 11.

Non excusabitur, qui bona fide acceperit beneficium, cum esset indignus per ignorantiam crassam iuris, qua putabat ad restitutionem non obligari, n. 12.

Ignorantia crassa facti qua quis arbitraretur non esse indignus, malam faceret fidem, neq. excusaret, n. 13.

Ex fructibus beneficij bona fide possessi tenetur Indignus restituere, quantum factus est ditior, deducta proprij seruitij portione, n. 14.

Si autem mala fide iniit beneficium, ad omnes tenetur fructus restituendos indignus a puncto, in quo iniit, imò ad damnum emergens, & lucrum cessans, n. 15.

Non solum Ecclesiæ, verum Digno prætermisso tene-

netur indignus etiam sępè restituere, n. 17.
Ordo seruandus in hac restitutione, n. 18.
Quando sufficiens intercedat ratio excusationis à restitutione, n. 19. & 12.
Quomodò teneantur ad restitutionem concausa, vt iubens, consulens, &c. num. 20. remissiuè.

1 AD veritatis dilucidationem ex supra disputatis noto, nonnulla esse beneficia ad animarum curam relata, secus alia. Quædam ità beneficiarijs tributa, vt illorum Candidatus alius præter eum, qui voti compos factus est, non fuerit, alia verò contra. Quibus in hunc modum præcognitis, vnico possem verbo quęstionem sanè dirimere, constanter asserens, obligatione restitutionis teneri, tùm Indignum promotum, tùm Collatores, Promotores, seu Electores ad huiusmodi beneficia. At maioris claritatis ergò per sua membra suis de more assertionibus contenta, explicatiùs diluemus. Et primo quidem loco de restitutionis obligatione differemus secundum se. Secundò, cui facienda sit. Tertiò, in quo genere. Quartò, à quo. Quintò, quando excusationis non dabitur ansa. Sextò, quando sufficiens intercedet excusatio. Septimò, quid sentiendum sit de restitutione fructuum Octauò, an soli Ecclesię, vel prætermisso Digno facienda sit restitutio. Demum quando causæ concurrentes ad hoc obligabunt onus.

2 Prima sit igitur assertio. Ob electionem, collationemq. cuiuscumq. beneficij factam ineptæ personæ necessariò per se resultat obligatio restitutionis. Hæc assertio videtur certa, atq. ab omnibus relatarum opinionum Auctoribus firmata, saltem beneficiorum ad animarum curam relatorum, & necessaria deducitur consequentia ex *disput. 6. cap. 2.* Primò præterea probatur de Indigni electione ad beneficium curatum, quæ vt *ibi à num. 7.* probatum est contra iustitiam prorsus iudicanda tùm commutatiuam, tùm vtriusquè commutatiuæ scilicet, & distributiuæ iustitiæ participem habitum, vt nos dicemus: igitur obligationem pariet restitutionis Et hæc quidem ratio de beneficijs Parochialibus ob specialem, quæ de illis vrget, rationem concursus à nobis *loco citato à num. 10.* expensa potiori nomine demonstrat. Hoc idem ostenditur de beneficijs in præmium institutis, vel destinatis ob idem firmum allatum fundamentum, quoniam eorum collatio facta indignis, est iniusta, vt probatum est *ibid. num. 16.* idemq. conficitur de alijs beneficijs etiam simplicibus ea ratione, qua *à num. 17. citati loci* asseruimus. Confirmatur, quod huiusmodi electio nulla est ex *disp. 9. cap. 2.* nullum igitur est ius electo ad beneficium, vel fructus, quos neq. facit suos, neq. poterit beneficium sibi inualidè collatum retinere.

3 Dixi per se hanc oriri obligationem restituendi, quod vti *disput 6 cap. 2. num. 22.* scripsi per accidens dari posset casus, in quo Electores, siuè Collatores excusarentur à peccato iniustitiæ; cōferentes aliqua ratione indigno beneficium, atq. ita etiam in eodem euentu, nullum ex ea electione puto promanare onus restituendi.

4 Assertio secunda. Ob iniquam electionem indigni, ineptiquè ad quodcumq. beneficium, restitutionis obligatio nascitur Ecclesiæ faciendæ. Conclusio hæc saltèm quoad beneficia curam animarum habentia *ab omnibus supra laudatis cuiuscumq. sententiæ DD.* constanter *asseritur, quibus addo Petrum de Aragon. 2. 2. qu. 62. art. 2. post 5. concl. seu vltim. huius difficultatis in exposit. 1. argum D. Thomæ, §. 3. etiam.* Probatur tùm ex allato principio in expositione primæ opinionis *cap. 1. num. 4.* tùm ex iactis principijs sępè *cit. loco disp 6. cap. 2.* etenim per electionem, promotionemq. indigni fit contra commutatiuam iustitiam, siuè finem spectemus intentum in fundatione beneficiorum ad animarum præsertim curam relatorum, siuè pactum *à num. 7. cap. 2. citatæ disput. 6.* assertum inter Ecclesiam, atquè beneficiorum Distributores, quod sanè probauimus *disputat 4. cap. 5.* Quæ omnia huc spectant, & potiori quidem ratione maioris sunt momenti ad iniustitiam aperiendam, quæ committitur in indigni electione ad Episcopatum, vel Parœciæ beneficium, aliaq. curam habentia animarum: nec suo carent robore ad iniustitiam etiam probandam intercedentem in electione indigni ad cętera beneficia, siuè in præmium instituta, vel destinata meritorum, vti probatum est *nu. 16. laudati cap.* siuè simplicia, vt ostendimus *ibid. num. 17.* ni per accidens Electores, aut Distributores nonnunquam ex causis *num. 22. ibidem* allatis, atq. iudicandis *concl. vlt.* excusarentur.

5 Tertia conclusio. Hæc restitutio facienda est Ecclesiæ prò viribus in bonis eiusdem generis tùm ab Electo, tùm ab Electoribus, & Collatoribus. Huc tendit doctrina, siuè primæ, siuè secundæ sententiæ *cap. 1.* relatæ. Probatur, & quia si rem ad trutinam iustitiæ, atq. obligationis restituendi referamus; res aliena eadem in specie, imò numero eadem existens restituēda est, cuius dominium nullum habet Possessor, qui si mala fide retinet, fur est, vt probè *Antoninus 2. part. tit. 1. cap. 12. §. 17. Syluester restitutio 7. quæst. 5. dict. 2. & 3. Petrus Nauarr. de restit. lib. 4. cap. 2. num. 4 & alij passim*; cum Episcopatus igitur Paræcia, vel quodcumq. aliud beneficium sine titulo, & absq. vllo iure inualidè sit collatum, atq. retineatur, eius abdicatione restitutio facienda, & quia aliàs, neque obuiam iretur detrimento, quod vel passa, vel mox subitura est Ecclesia; cui si datus esset Antistes, vel Parochus, qui ineptus suo censeretur muneri, quo saoè pacto consuli posset, ni aliqua ratione opportunum, per virum idoneū suffectum, remedium adhibeatur, haud facilè intelligo.

6 Confirmatur, quia bonum temporale per spirituale resarciri ex se nequit, vt docent *Syluester verbo restitutio 3. quæst 3. Sotus lib. 4. de iust. quæst. 6. art. 3. ad 3. Nauarrus summ. latina cap. 15. num. 21.* & alij, ergò à fortiori, cum spiritua-

tuale temporale bonum longè superet, non poterit per hoc resarciri.

7 Hinc non arridet *Rebellus 1. part. de obligat. iust. lib. 3. q. 4. num.* 14. asserens pro interesse, quod Ecclesiæ restituendum erit, intelligendũ esse stipendium, quod indignus electus recepit, ea dempta parte, quam per suum qualecumq. seruitium prudentis meretur arbitrio, nam esto hoc verum sit de restitutione fructus insuper facienda ab electo Indigno, restitutio tamen anteà facienda est in eodem genere, vt dixi. Verùm placet *Aragon. q. 62. sup. cit.* obligans præficientem indignum Ecclesiæ, vel Cathedræ ad prouidendum suis stipendijs de altero digno.

8 Quarta conclusio. Hæc restitutio tùm ab ipso Electo, tùm ab Electoribus facienda est, ita vt teneatur Electus abdicare se beneficio præcipuè curato, vt expresè habet *Aragon.* citatus, vel si tanta non esset indignitas, vt electio subsisteret, iuxtà supradicta adiutorem sibi asciscere, cuius opere satisfacere possit muneri proprijs viribus impari; Electores autem, vel Promotores ad hoc idem teneantur Electum inducere, atquè prò viribus agere, vt modo iàm dicto Ecclesiæ prospiciatur; sic *Azorius, & Lessius citati*, nec non *Vasquez de benef. cap. 2. §. 3. dub. 19. à num.* 141. Neq. cum *Azorio* inhabilitatem, seù indignitatem distinguimus quoad hoc, ab incapacitate, cum, vti loco supra citato diximus, indignus, qui re vera indignus est incapax habendus, vt validè eligatur ad Ecclesiastica beneficia; sic probè præter ibi citatos Auctores *Petrus Nauarra docet lib. 2. de restit. cap.* 2. Et confirmatur, quòd etiam in foro conscientiæ est inualida collatio facta indigno. Neq. Collatores, neq. Prælati quicunq. Domini beneficiorum sunt, sicut proprij patrimonij, vt aliàs è *Soto* notaui, scribitquè citatus *Petrus Nauarra*, verum dispensatores: essent autem dissipatores, indignos si promouerẽt. Nec facultatem habent transferendi dominium horum beneficiorum in indignos, quos iura, propriaq. ineptitudo incapaces faciunt; Deniquè intercedente furto, dominium non acquiritur; atqui notum est, omnibusq. exploratum, tàm Conferentem beneficium indigno, quàm Indignum ipsum illud acceptantem, præstare inuitis fidelibus, qui ea conditione decimas soluũt, aliaquè Ecclesiastica dedere bona, vt idoneos haberent ministros, ergo, &c. quæ fusè probata sunt *disp. 6. c. 2. & 4. & 5.*

Probatur insupèr assertio, quòd aut Electus, aut Electores, ac Promotores causæ sunt iniustitiæ contra Ecclesiam commisse; tenentur igitur ipsi damnum illatum resarcire; vel si adhuc per possessionem illatum non sit, mox inferen-
9 dum auertere. Nec video, qua ratione, restitutio semper facienda sit pauperibus, vt indicat *Lessius* in hisce rebus, cum Ecclesiæ satisfaciendum sit, nisi in casu *seq. disput.* fusiùs tractando. Neq. ad rem omninò faciunt *cap. 1. sess. 23. Concilij Trident, & sess. 9. Concilij Lateranen. allata à Lessio lib. 2. cap. 34. dub. 15. num. 74. §. dixi*, cum de fructibus restituendis ob non residentiam, vel ob non recitationem agant; Licet non negauerim restitutionem aliàs faciendam Ecclesiæ, ob fructus malè perceptos, eo quòd indignus nesciuerit v. g. officium diuinum recitare, loco Ecclesiæ faciendam esse, siue fabricæ eiusdẽ Ecclesiæ, aut alterius, siuè pauperibus iuxtà *citata Concilia, & Bullam Pij V. relatam à Nauarr. cap. 25. num. 122. ac declarata à Lessio citato dub 32. num.* 176. Itaq. non inficior posse pecunia hoc speciale damnum compensari, vel 11
modo indicato ab *Aragona*, vel si sufficiendus sit adiutor Præsuli, aut Curato, cui prudentis iudicio pars fructuum, vel redituum sanè danda est. In eo nimitum casu quando indignitas non esset tanta, vt nullam redderet electionem, nàm tunc non sufficeret Coadiutorem sibi asciscere, cum re vera illo beneficio non potiretur, ad quod inualidè promotus esset: & in hoc eodem sensu puto loqui Tridentin. dùm de Coadiutore minus docto scribit loco mox citando, in quo etiam & nos de coadiutore Pręsulis ob defectum scientiæ *tomo 1. lib. 3. disputat. 1. cap. 1. à nu. 19. vsq. ad 23. & iuxta Tridentinum sess* 21. *cap 6.*

10 Quinta conclusio. Electus, vel Promotus indignus primo loco tenetur ad hanc restitutionem modo dicto faciendam; Electores, vel Collatores, Promotoresq. deinceps, vel ad procurandam restitutionem ab Elecro, promotouè faciendam, vel eius loco prò viribus ad resarciendum damnum, vel sequutum, vel imminẽs ab Ecclesia auertendum. Prima pars, quæ indicatur expresè à *Rebello*, nec probatur *1. part. lib. 3. quæst 4. num. 14. & à Lessio lib. 2. cap. 34. dub. 15. num. 74 §. dixi, & cap. 12. dub. 18. n. 129.* vbi hunc adstruit ordinem, vt primo loco teneatur is, cui beneficium collatum est, atque officium administrauit, cuius stipendia tenetur restituere, deindè resarcire damna sequuta ex eius negligentia, seù imperitia. Secundo loco teneatur Collator. Tertiò Suasor, vel Consulens. Probatur inquam hæc Pars, nàm vel Electus beneficium, ad cuius officium ineptus est possidet mala, vel bona fide, si mala fide, satis est probata nostra conclusio. Etenim qui maiorem iniuriam, ac damnum infert, potiori nomine illud obligatur resarcire; Atqui is, qui in mala fide cępit beneficia possidere, non modò iniustitiæ causa fuit per iniustam acceptionem, sed per iniustam etiam possessionem, siuè retẽtionem, & quia non facit opus, seù fungitur officio, ob quod datur beneficium, ergò potiori iure, & iniuriam, & damnum Ecclesiæ intulit; igitur ad restitutionem tenetur, vt in aliarum rerum restitutionibus docent ex communi sententia DD. *D. Thomas 2. 2 quæst. 62. art. 7. ad 2. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 12. §. 11. Maior in 4. quæst. 26. Med. quæst 8. Syluester verbo bellum quæst. 6. Couarr. part. 1. §. 12. num. 17. Petrus Nauarra lib. 3. de restitut cap. 4. num. 73. & 74. & alij passim.* Hinc meritò *Aragona* non
15 modo ad stipendia, ad alium aptum ipsi indigno sufficiendum, sed etiam ad damna sequuta ex mala officij administratione, restituenda obligat tùm Indignum, tùm eius Promotores, qui causa sunt damni iam dicti. Demum cooperaretur iniquo distributori ineptus acceptans,

fur-

furtumq. committeret, ad quod ius non habet. Quarè meritò *Petrus Nauarra mox citandus num. 163. & 164. Sotum* reprehendit *lib. 3. de iust. q. 6. art. 2. concl. 9.* contra hoc insinuantem, non peccare videlicet Indignum acceptantem beneficium; cum ipse doceat esse iuris naturalis diuini Digni electionem ad beneficium; Quod si bona fide cęperit possidere beneficiũ indignus, etiam primus obligatur ad damnum resarciendum, restitutionemq. modo explicatam faciendam, iuxtà communem opinionem in materia de restitutione, *D. Thom. 2. 2. qu. 62. art. 6. Caietan. ibidem, & in summa verb. restitutio, Sot. lib. 4. de iust. q. 7. art. 2. Ioan. Med. de rest. q. 10. Couar. regul. peccatum par. 3. sub initio. Nauarr. in manual. cap. 17. num. 7. Molin. tract. 2. de restit. disp. 718. Petr. Nauarr. lib. 3. cap. 4. nu. 181. & 182.* & quoad rem nostram ratio est manifesta, nam cum inuita Ecclesia absq. titulo cõtra beneficiorum institutionem iste possideat beneficium, statim atq. hoc ei innotuerit, tenetur restituere abdicando, vel alia ratione supra declarata damnum resarciendo, aut impediendo. Deindè dum beneficium ei iniquè datum acceptasse innotuerit, cooperari censebitur deinceps peccato Conferentis, & furtum commisisse, quod sibi non competit possidendo, vt rectè *Petr. Nauarr. lib. 2. de rest. cap. 2. nu. 133. & 138.*

12 Neq. excusabitur ex ignorantia crassa iuris, vt si noscat quidẽ illud beneficiũ sibi non deberi, putet tamen per crassã ignorantiã nõ esse restituendum, vel illo se abdicandum; nam ignorantia legis, quæ à iure naturali traxit originem, vt speciali nomine est hæc restitutionis rei indebitæ, & iniquè comparatæ; non excusat; quemadmodum inter cęteros probè docet *Petr. Nauarr. laudatus n. 182.*

13 Si autem ignorantia fuerit facti, & crassa, quia nimirum quis non agnosceret se indignũ, non excusaret à mortali, malamq. faceret fidem, atq. ad restitutionem obligaret, vt de quacunq. alia re ob restitutionem debita scribunt *Syluester verb. restitut. qu. 7. dict. 2. Gabriel in 4. dist. 15. q. 3. dub. 5. Nauarr. cit. ad finem num. 182. & alij.*

14 Quoad fructus autem censebitur obligatus ad quantum ex beneficio bona fide possesso est Indignus factus locupletior, deducta portione sui seruitij, vt super è *Rebello* indicatum est; & omnium DD. calculis firmata hæc regula, qui de restitutione scripsere, deducta ex *l. item veniunt, §. eos autem, ff. de pet. hæred. adiuncta Glossa, et ex l. sed etsi, §. consuluit, ff. eod. tit.* atq. alijs similibus iuribus, cuius ratio est, quoniam id, in quo factus est ditior possessor, est quasi effectus beneficij, quod datur propter officium, in quo videtur beneficium; quasi permanens, ei tamen minimè debitum, ac proindè restituendum. Quarè succedunt etiam illi fructus extantes, quibus factus est ditior Possessor loco rei ex hoc tempore iàm non suæ, atq. iniustè possessæ, vt fusè Auctores de restitutione præsertim *Molina tract. 2. disput. 718. à num. 1. ac deinceps. Petr. Nauarr. citatus nu. 183. expressè in re nostra lib. 2. c. 2. n. 132. 133. & 135.* *ex Mer.* extendente hanc eamdem doctrinam ad magistratus, aliaq. secularia officia.

15 Quod si mala fide beneficium inierit Indignus, fructus omninò non facit suos, in quo sẽsu do manum *Petr. Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 2. num. 155.* atq. ex generali restitutione deducitur regula, ex qua constat malæ fidei Possessorem, ad eam non modo restituendam obligari, verùm ad cunctos fructus ex illa perceptos à puncto, à quo iniquè possedit, quousq. eius dominus (nos autem in re nostra dicemus eius iustus Possessor) si illam habuisset, percepisset, imò ad quodcumq. etiam teneri lucrum cessans, vel damnum emergens. Quæ omnia tùm ex iniusta acceptione, tùm detentione elatè deducuntur, vt est videre apud *Molin. tract. 2. de restit. disp. 723. n. 1. & concl. 1.* quod ad rem nostram aptabimus infrà *c. 3.* dùm de electione digni, omisso digniori disputabimus.

16 Secunda nostræ conclusionis pars est præcipua, quòd Electores, Collatores, Distributoresq. beneficiorum verè sunt causæ saltèm morales positiuæ, atq. efficaces influentes in iniustitiam, & qui hoc modo causam damno dant, ipsummet damnum dedisse videntur, *cap. vlt. de iniur. ex Rub. C. & ff. de magistrat. conuenien. & alijs passim iuribus*, ac per consequens ad restitutionem post ipsam electionem tenentur; imò præstare, vt ipse Electus suę satisfaciat obligationi, veluti docebat *Azorius à nobis in 2. opinione* relatus, sic deducitur ex *D. Thoma 2. 2. q. 62. art. 7. Caietano ibid. Adriano in 4. de rest. agente, §. 2. dub. 1. Maiore in 4 dist. 15. q. 62. Syluestr. 3. q. 5. Medina C. de rest. qu. 7. & 8. Nauarr. cap. 17. & 150. Gabriel. dist. 15. q. 2. art. 3. Couar. reg. peccatum 2. par. sinè de rest. § 7. Petr. Nauarr. lib. 3. cap. 4. n. 6. Lessio supra citato, & alijs.* Confirmatur prætereà quia qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, &c. Et quod hi peccant contra rationem proprij officij, ac muneris, contrà Remp. Christianam, atq. Ecclesiam; in quarum bonum omnes Collatores, seù Administratores beneficiorum tale susceperunt munus; & consequentèr, ad quoduis damnum ex transgressione functionis proprij muneris sequutum, saltèm secũdario, vt explicatum est, tenentur; sic DD. cõsensu videtur exploratum; & videre licet apud *Molinam tract. 2. de restit. disp. 739.* Adde ex *Rebello* supra citato restituendum esse si quid damni etiam temporalis Ecclesiæ ob talem electionẽ emerserit; si enim mortale peccatum esset ad secularia officia Indignum eligere, quantò magis ad Ecclesiastica beneficijs adnexa cum restituendi onere: ex quorum iniqua collatione nõ temporalia modo manant damna, sed spiritualia in perniciem animarum, quorum causæ sunt iniqui Distributores beneficiorum, vt colligitur ex *Innocentio III. cap. graue nimis sępè citato per ea, quanta in Ecclesia damna proueniant, nemo sanæ mentis ignorat*: Et quia peccant hi Collatores acceptione personarum, vt ex *sępè citato cap. 3.* constat, magisq. patebit ex mox subijciendis. Quo autem pacto neq. dolus requiratur, neq. lata culpa ad contrahendum hoc onus, tùm quia, ex officio tenentur dignos eligere, tùm quia

promanat hæc obligatio ex contractu sępè explicato patebit magis ex his, quę dicturi sumus *sequ. disp. c. 4. n. 22. & 5.*

17 Sexta conclusio. Non Ecclesiæ modo tenentur restituere tùm indignus Electus, tùm Electores iniqui, vel Promotores, vti dictum est; verùm etiam digno prætermisso, sic sentio cum Auctoribus tertiæ sententiæ. Quibus *Petrum Nauarram addo lib. 2. de restit. cap. 2. num. 132.* & quidem de hac obligatione ob electionem ineptę personę ad Episcopatum, vel Pareciam vel quodcumq. aliud beneficium curam animarum habens annexam, patet ex *disp. 6. cap. 2. sępè citato à num. 7.* vbi probauimus peccatum huiusmodi electionis iniquæ esse etiam contra habitum iustitiæ, quam adstruimus partim commutatiuam, partim distributiuam; patet etiam ex horum beneficiorum institutione secundariò ad bonum Electorum relata, quod intentum conducit etiam ad bonum Reipub. atq. Ecclesiæ, tùm ex palmari, atq. omnibus nominibus detestanda personarum acceptione manifestò in hisce electionibus intercedente. Quæ rationes vigentiores sanè sunt ad electionem Parochi relatæ, vti loco supra cit. demonstratum est.

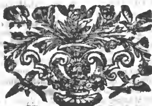
De iniqua verò electione ad beneficia in præmium instituta Ecclesiasticorum, allatæ rationes etiam probant, quas nos *loco sępè citato à num. 16.* prosequuti sumus, nonnunquam saltèm ità esse iniustam electionem Indigni, omisso Digno, vt obligationem absquè dubio pariat restituendi digno omisso. Idemq. satis superquè probabiliter probatur de cęteris beneficijs etiam simplicibus, vt ostendimus *loco citato num. 17.* Dixi nonnunquam restituendi obligationem ex iniqua electione ad huiusmodi beneficia non curata nasci, quod vt ad finem *num. 21.* scripsi aliquando non est alius Candidatus horum beneficiorum, & consequentèr iniustitia contra distributiuam tunc non esset. Quæ omnia vberiùs tractabimus *seq. disp.* vbi de electione digni, omisso digniore, in qua enodanda quæstione acriori studio disputarunt Auctores.

18 Septima conclusio. Modus seruandus in hac restitutione quoad personarum ordinem restitutioni obnoxiarum, idem prorsus erit, ob eadem rationum momenta, atquè *conclus. 5.* relatus, ex qua cum constet indignum teneri ad abdicationem vel Episcopatus, vel cuiusquè alterius beneficij, quod huic Digno prætermisso sanè dandum erit ab iniquis Electoribus, vel Collatoribus. In casu verò, quod plures essent digni, seruandum est, quod *7. disp. cap. penult.* docuimus, & *12. disp. huius lib. cap. vlt. nu. 10.* dicemus. De fructuum autem restitutione, quid si bona fide fuerint ab Indigno percepti, quid autem si mala, & *num. 14. & 15.* declarauimus, & *seq. disput.* iterum exponemus.

19 Vltima conclusio. In eo casu, in quo tùm indignus Electus, tùm Electores excusarentur à culpa, vt ad *calcem conclus. 1.* scripsimus, excusarentur etiam à restitutionis onere etiam digno prætermisso, aliàs debitæ. Constat ex ibi assertis, quibus assentitur *Rebell. mox citandus.* Adhibita enim morali diligentia de electi idoneitate, ni idoneus aptusque inueniatur, atquè è re magis iudicetur præficere, vel eligere minus idoneum, quàm nullum, quæ quidèm ratio excusationis videtur esse sufficiens ad non restituendum iuxtà ibi dicta.

20 Quo autem modo teneantur ad restitutionem Iubens, Consulens, Consentiens, Laudans, vel aliquo pacto in indigni electionem, vel promotionem influens, constat ex dictis *disput. 6. cap. 3.* atquè ex indicandis *sequent. disput. cap. 4. à num. 14.* dùm agemus de Cardinalibus in Concistorio.

Primæ igitur sententiæ momentis operosum non esset satisfacere, verùm ex solutione argumentorum, quæ *sequenti cap.* afferemus clariùs deducetur. Prætèr quàm quod *disp. 4. nu. 14. & cap. 5. nu. 16. 17. & 18.* secundum argumentum est omninò dilutum. Reliqua cęterarum opinionum, vel non sunt contra nos, vel iam soluta.

DISPV-

DISPVTATIO DVODECIMA

Vtrum electio Digni, Digniore omisso, pariat restituendi obligationem.

SVperiorem excipit meritò hæc disputatio, quæ sicut illa difficilior, atq. vtilior, maiorem, ità iure quidèm suo postulat industriam: & cum hominum ingenijs in multas, diuersasq. aut etiam contrarias partes deducta sit, principes solum referre, ac reijcere mens mihi est, quibus euersis, aliorum sententiæ, noua non indigent oratione, quippè quæ sua penè falsitate ruunt.

CAPVT PRIMVM.

Prima refertur, ac reijcitur opinio.

SVMMA.

Prima opinio omnem restituendi obligationem, tùm Ecclesiæ, tùm digniori prætermisso, negat, num. 1.

In hac sententia Scholastici suffragium digniori denegantes non tenentur restituere, n. 2.

Hac de re vix cohærentèr Sotus *loquitur, n.* 3.

Soti *diuersitas in dictis, n.* 4.

1 PRima sententia absolutè asserens ex electione digni, prætermisso digniore, nullam emanare restituendi obligationem varijs exponitur à suis Auctoribus modis. Et primò quidèm absolutè defenditur ab *Adriano in 4. agente; de rest. cap. quia idm determinatum est, Led. 2. p. q. 18. art. 2. de simonia n. 2. Sot lib. 4. de iust. q. 6. art. 3. ad 6. argum. concl. 2. Molin. de primog. Hisp. lib. 2. c. 52. & 57. Mercat. cap. 17. vers. todo esto, ac alijs apud Garz. de benef. p. 7. c. 16. n. 26.*

Duæ sunt huic sententiæ partes, altera, qua restitutio facienda Ecclesiæ ob electionem digni, omisso digniore, negatur; altera, qua hæc eadem obligatio dignioribus restituendi, nec etiam asseritur. Prima pars à *Soto* argumentis *disp. 4. c. 2. relatis, ac solutis cap. vlt. à nu. præsertim* 6. probatur.

Deindè confirmatur etiam ab eodem his rationibus. Electione digni, reiecto digniore non peccatur contra iustitiam commutatiuam, ex qua, consensu DD. oritur restituendi obligatio: ex electione igitur digni, digniore relicto, minimè nascitur onus restituendi. Secundò, qui dignum eligentes digniori præferunt, contra fidelitatem tantū faciunt, atq. instar Oeconomi, cui Paterfamilias iniunxit operarios cōducere optimos, peccat: sed Oeconomus infidelitatis solo scelere se astringit, aptos, non autèm aptiores conducens, ergò, &c. Quod si obijcias *Soto*, esse nihil posse indoctiùs, quàm affirmare reiectione dignioris iniquè non fieri contra iustitiam distributiuam, ex qua nullus est, qui negat restituendi obligationem ortum ducere, vt cùm bona Reipub. inter ciues distribuuntur. Dat quidèm manum *Sotus*, vbi contra iustitiam merè distributiuam peccatur; quod euenire docet in diuisione bonorum communium inter ciues, quorum causa bona Reipub. distribuenda instituta sunt: secus autem sentiendum esse in collatione, seù diuisione Sacerdotiorum, ac præbendarum, quippè quæ licet dignis debeantur, ac ditiora dignioribus, non tamen horum causa, sed Ecclesiæ, cui præcipuè bono instituta sunt. Quo etiam fundamento vtuntur Auctores infra citandi, hanc eamdem sententiam ex parte defendentes.

2 Hinc in corollario secundo deducit *Sotus* scholasticis suffragia præstantibus digno ad Cathedram in Academia, dignioribus omissis, onus non esse restituendi, & si peccent contra iustitiam distributiuam; cùm Academiæ dent Doctorem dignum per rigorem iustitiæ commutatiuæ debitum.

3 At vereor, nè *Sotus* non benè prouisa, ac diligentèr explorata posuerit principia, cum vel inuitus asserere compellatur iniquum electorem, vel digni promotorem, contempto digniore, teneri altera in electione huic prætermisso consulere, atq; accuratiorem habere rationem.

4 Verùm cum è *disput. 1. à cap. 2. & disput. 2. à cap. 2. ac 3. nec non disput. 4. cap. 3. 4. & 5. reliquisq. deinceps*; isthæc euerterim *Soti* fundamēta, in præsentia reliqui solum illud erit, vt in eius dictis cohærentiam desiderari clariùs ostendam, siquidèm vbi *Sotus* de scholasticorum suffragijs loco citato loquutus est, statim addit, *& ideò* (hæc enim ipsissima eius sunt verba) *Elector licet Cathedram debeat digniori, hoc non est propter ipsum, sed quia per iustitiam commutatiuam debet scholis talem ministrum.* Qua igitur ratione his cohærentèr loquitur, qui modo, vt docuisset scholasticos Electores eligentes dignum, omisso digniore, ad restitutionem non teneri, quoniam contra iustitiam non faciunt commutatiuam, dantes Vniuersitati, ac Scholis dignum, eis tantummodò debitum: mox subdit relatam sententiam è diametro oppositam? Prætereà adiungit *Sotus* scholasticos prætérito Digniori, Dignum eligentes, aliquam fecisse iniuriam, quam in alia electione abstergere, atquè resarcire tenentur, illum cęteris paribus præferendo; quod autem de-

cęteris docuerat electionibus, vt ad finem præcedentis numeri subindicaui. At rogarem *Sotum*, vt aperiret, ex qua iustitia ad hanc iniuriam Digniori iniustam scholasticos obligari? non ex commutatiua, contra quam fieri in hisce electionibus ille *concl.2.* apertissimè negat, non ex distributiua, ex qua ni fuerit pura, vti non habetur hæc ab ipso *Soto*, negatur emanare obligatio restituendi; ergò ex nulla dicendũ est, hoc onus inscholasticos promanare.

CAPVT SECVNDVM.

Alter primæ opinionis defendendæ modus expungitur.

S V M M A.

Alter exponitur modus negandi obligationem restitutionis natam ex electione digni, omisso digniore, n.1.

Reijcitur, n.2.

Alius modus explicandi primam sententiam, num.3.

Nullus ostenditur, n.4.

Alia ratio primæ opinionis defendendæ refertur, num.5.

Refellitur vltimus modus probandæ primæ sententiæ, n.6.

1 COuarr. *2 par. regul. peccatum, sinè de restit. §.7. num.6. vers. verum*, hanc eamdem probat sententiam in hunc modum. Si restituendi nasceretur obligatio ex electione digni, prætergresso digniore, ea quippè de causa nasceretur, quod alicui ab Electoribus, vel Promotoribus negaretur, quod suum est: Sed bona communia, quæ diuiduntur, vti Sacerdotia, non sunt propria, neq. personis debita, quibus danda sunt: ergò, &c. cum ex *D. Thoma 2.2.q. 16. art.1.* alio modo detur, quod est proprium, alio quod est commune. Secundo, quòd Electores, vel Collatores faciunt contra iustitiam distributiuam tantùm, ex qua non oritur restitutionis obligatio, ergò, &c.

2 Ceterum, vt supra dictum est, tùm *disput.3. cap.1. num.11.15. & 16. & de institutione beneficiorum disput.4. cap.4. & 5. & de peccato in electione digni omisso digniori disput.7. cap.2.* ex antecedenti voluntate efficaci Ecclesiæ, beneficiorumq. institutione constat, esse debita beneficia dignioribus, ac fieri contra iustitiam distributiuam, & commutatiuam simul, & quã falsum sit, non parere huiusmodi electionem restitutionis obligationem, vt *disput.1.* demonstrauimus. *D. autem Thomas à Couarr. perperam citatus q.62. art.2.* discrimen meritò docet esse inter debitum ex hac iustitia, quæ non est merè commutatiua, & hoc rei nostræ necessariò supponens antecedentem voluntatem, legitimam, atq. efficacem ad ipsum inducendum. Præterea secum *ipsemet Couarr.* pugnare videtur, ad finem enim laudati numeri diluens argumentum impedientis Digniorem à consequutione beneficij, quem ad restituendum consensus DD. sicut infra dicemus, obligat, Sacerdotia fatetur communium instar bonorum non se habere, quod etsi non eius fundamento, nostro tamen haud negamus, quòd scilicet Ciues actu sunt Reipub. ac Ciuitatis partes, habentq. ius ad illa bona, digni verò, vel digniores Clerici, neq; partes sępè sunt eiusdem Ecclesiæ, nequè eadem ratione ius sibi vendicant, sed ex institutione, atq. antecedenti voluntate efficaci, legitimaq. vt *disp.2.3. & 4.* declaratum est. Ad propositum itaq. redeuntes cum *Couarr.* huiusmodi beneficia non tanquam bona communia scribat esse diuidenda, qua ratione suum argumentum in hac fundare potuerit paritate minimè video.

3 Hanc eamdem sententiam Recentiores docent eisdem ducti rationibus, quibus restitutionem negant faciendam Ecclesię, quam neq. dignioribus debitam sic probant. Nulli, quantumuis dignissimo est ius ad beneficia, ni sub conditione, qua Distribuentes, Eligentes, vel Conferentes velint eis tradere, igitur nulli fit iniuria à Distributoribus, Electoribus, vel Conferentibus nolentibus digniori beneficium tradere, à quibus nec etiam peccatur acceptione personarum, ni analogicè loqui velimus.

4 At cum *disput.3. & 4. cap. præsertim 4. & 5.* clarè (ni me mea fallit sententia) demonstrauerim, verum esse ius Dignioribus, ad quam plura beneficia, deriuatum ab institutione ipsorum, voluntateq. antecedenti legitima, atq. efficaci, ac pacto, quod inter huiusmodi Distributores, atq. Ecclesias est, nec non *disput.5.6. & 7.* qua ratione propria acceptione peccetur personarum ab iniquis Electoribus, Promotoribus, &c. quàm falsa hæc sint luce clariora constant. Prętereà Electores, seù Collatores contra propriũ officium non peccare, vt insuper citati Neoterici scribunt, à vero magis distat; quoniam Distributores officiorum, beneficiorumq. sunt, estq. hoc sanè discrimen inter hos, aliosque, qui ex mera liberalitate, propria tribuunt alijs bona; quòd hi non ex proprio tenentur officio id præstare, neq. contra iustitiam faciunt, secus illi, vt ex *D. Thoma 2.2.q.16. art.1.* notaui, neq. scio à quopiam Auctorum alicuius notæ negari.

5 Hinc etiam opinioni, quam primo loco retulimus, subscribit *Rebell. 1. par. de oblig. iust. lib. 3. q.4. n.1.* neq. alio, quã argumẽto sępius allato
6 Occonomi probat. Verùm cum hæc Occonomi paritas à nobis in sensu Contrariorum, nulla sępissimè ostensa sit, imò, & *disput.4. cap.5. nu. 16.17. & 18.* nostræ eamdem fauere doctrinæ ostenderimus, satis hic erit Rebello Rebellum opponere, qui loco citato *qu.3. nu.3.* scripsit his verbis ex *D. Thom. Occonomus tamen, siuè famulus, qui Distributor eorumdem bonorum con-*

sti-

stitueretur sub ea lege, vt secundum normam iustitiæ distributiuæ benè meritis distribueret, iàm non solùm iustitia distributiua, sed etiam commutatiua illis, & non alijs distribuere teneretur, ac proindè si secus faceret ad restitutionem de fraudatis obligaretur. Hinc fit, vt cum huiusmodi Distributores beneficiorum instar esse Oeconomi à Rebello descripti, suprà probauerimus, nullius sequatur momēti esse hæc paritas. Hęc hactenus pro prima sententia, quæ ab omnibus citatis Auctoribus absolutè scribitur quoad eam partem, qua negatur restitutionis obligatio facienda Ecclesiæ: quoad alteram verò, qua negatur etiam facienda Dignioribus à nōnullis pro sententia afferenda laudandis, non adęquatè, sed inadęquatè asseritur, vt clariùs mox patebit.

CAPVT TERTIVM.

Secunda refertur, vt ab alijs circumscripta, & probata sententia, & reijcitur.

S. V M M A.

Secunda refertur opinio, n. 1.
Ab eius Auctoribus non rectè probatur, n. 2.
Difficultas restituendi digniori prætermisso à Nauarra obiecta, reijcitur, n. 3.
Prima limitatio assertæ sententiæ à nonnullis adhibita, vt vera sit tantum in collatione beneficiorum ex consensu, oppositione, atq. examine, vel absolutè curatorum, n. 4. & 6.
Secunda limitatio eiusdem sententiæ, qua negatur obligatio restitutionis ob electionem digni, omisso digniore, ad Episcopatum, n. 5. & 10.
Probatur, ac reijcitur prima limitatio, n. 6.
Reijcitur secunda limitatio, n. 7. & 11.
In votis omnium esse debet, vt opinio negans restituēdi obligationem, ob omissionem dignioris, omni careret Auctore, n. 8.
Meritò reprehenduntur sectatores opinionum aptarum ad relaxandam Christianam disciplinam absquè discrimine earum, quibus imbuendus est populus, vel quę post factum permittendæ, n. 9.
Reijcitur Nauarrus secundam limitationem approbans de Episcopis, n. 10. & 11.

1 SEcunda opinio restitutionem asserens faciēdam esse Dignioribus omissis, absolutè defenditur à *Paludano in 4. dist. 15. q. 2. art. 2. num. 12. & ibid Riccardo, Caietano 2. 2. qu. 62. art. 2. ad quartum in 3. dubio, & in summa verbo acceptio personarum, Syluestro verbo restitutio 2. Molina tract. 2. de iust. disput. 714. num. 1. ad finem, Aragon 2. 2. qu. 62. art. 2. post 5. conclus. ad 5. dictum D. Thomæ conclus. 3. Salon quæst. 63. art. 4. controu. 3. Vasquez opuscul. de benefic. cap. 2. §. 3. dub. 17. & alijs.*

2 At quamquam, vt sequenti docebimus capite, hanc cęteris præferendam arbitramur sententiam; nihilo tamen secius id non ex fundamento laudatorum Auctorum, sed è nostro, quod superioribus iecimus disputationibus. Nàm cum vnanimi omnes consensu asserant ab iniquis collatoribus fieri contra iustitiam distributiuam, quo pacto tamen ex hac obligatio deriuet restituendi, probè non explicant, vti nos *disput. 1. 2. & 3.* demonstrauimus. Deindè aiunt quidem citati Auctores, iniquos collatores acceptionis personarum scelere se adstringere: at quodnam sit illud ius necessariò suppositum, ac requisitum ad acceptionem personarum, ex quo hæc beneficia dignioribus debentur, minimè declarant; imò nonnunquam confundunt, vt præstat *Petrus Nauarra* non distingens ius militum fortitèr facientium in bello ad spolia, vel promissa, vel iure belli fortioribus debita à virtuali, ac remoto, quod ob sui tenuitatem, læsum, non poterit proprium esse obiectum iustitia ad restitutionem obligātis; quæ omnia, cum *superioribus disp. nos* declarauerimus cohærenter, quam indicauimus sententiam suis *seq. cap.* conclusionibus explicandam meritò amplectimur. Demùm horum DD. nonnulli restitutionem ità dignioribus asserunt faciendam, vt negent, habendam esse Ecclesiæ, quod absolutè prolatum minimè placet. Ex his est *Aragon. laudatus ad 5. dictum D. Thomæ §. quarto etiam est certum*, probatquè quod inter ministrum aptum, ac stipendium datur æqualitas iustitiæ commutatiuæ. Verum hoc erat probandum, cùm illud purum non sit stipendium, sed sic institutum in bonum Ecclesiæ primariò, vt meliori dandum sit ministro, & per consequens secundariò in præmium eligendorum ministrorum, vt copiosè *disp. 5.* disseruimus.

3 Difficultas autem obiecta à *Petro Nauarra num. 138.* restituendi dignioribus ob iniquam huiusmodi electionem, non est tanti facienda, vt ab onere iustitiæ iniquos excuset. Quid? quòd eadem est, ac restituendi dignis ob indignorum electionem. Sicut igitur *Nauarra num. 136. ac deinceps, nec non 154. citati cap. 2.* teneri scribit Electores, vel Promotores indigni ad restitutionem, digno prætermisso faciendam, ità paritèr asserere similem poterit obligationem Electores vrgentem, qui dignum, omisso digniore, elegerunt.

4 Huius etiam opinionis etsi non adæquatè sumptæ, cum aliqua tamen adhibita limitatione sunt alij, præter citatos Auctores quartam in ordine docentes opinionem. Prima igitur limitatio adhiberi solet, vt vera censeatur asserta sententia, in electione ad beneficia, per concursum, oppositionem, vel examen danda, quæ si dignis, paruipensis dignioribus, conferantur, oriatur obligatio restituendi; sic ex Auctoribus negantibus restitutionem faciendam Ecclesiæ, *Lessius lib. 2. de iust. cap. 34. dub. 15. nu. 74. §. dixi modò, Rodriquez in summa 1. tomo cap. 106. & Bartol. Medin. quos citat, ac sequitur* Gon-

Gonzalez de benef. par. 7. cap. 16. num. 38. & 2. 43. apud quem Merca. Anto. Genuen. Rebell. de oblig. iustitiæ lib. 3. q. 5. n. 2. alijq. passim, præsertim Recentiores, qui quidèm communem illam videntur facere sententiam.

5 At *Petrus Nauarra lib. 2. de rest. cap. 2. num. 145. & 146.* duplicem adhibet limitationem: primam *num.* 146. qua negat restituendi obligationem ob omissionem Dignioris electi ad quæuis alia beneficia distincta à Curatis: alteram indicatam *num.* 145. atq; explicatam *num.* 175. *ac deinceps in limitatione* 16. qua negat onus restituendi ob electionem digni ad Epi-
6 scopatum, omisso digniore. Primam autem iudicatam *num.* 146. probat, quia acerbissima quidem esset sententia, asserens, Prælatos omnes, qui non conferunt dignioribus, Canonicatus, Personatus, Ecclesiarum Cathedras, & Collegiatarum, Præstimonia, & cetera simplicia beneficia, in statu esse damnationis; quia cum ad restitutionem teneantur, minimè restituunt eo, vel maximè, quod *Tridentinum* Episcopalia beneficia, & curata Dignioribus esse conferenda decreuerit, ex quo videtur concessisse cetera beneficia distribui ad arbitrium Prælatorum posse, & *sess.* 5. cum decreuerit Canonicatum Lectoris, & si quæ alia sunt huiusmodi digniori conferenda esse, vt hodiè est in vsu; ceteros videtur Caonicatus arbitrio Superioris reliquisse. Secundò probat ex natura rei; beneficia non sunt bona communia decertantibus debita; igitur nulla committitur iniustitia, aut personarum acceptio, si dignioribus non conferantur.

7 Verùm enim verò ex eodem Auctore doctrinam Tridentini perpendente, falsam secundam esse eiusdem limitationem deducitur: cũ Concilium digniorem desideret personam ad Episcopatum: Prætereà quinam sit sensus Concilij satis abundè à nobis declaratus est *disput. 7. cap. 2. num.* 19. Deindè haud, vt opinor, errauero, si ex *Vasquez* viro mihi magno in primis solutionem argumenti *Nauarræ* primam probantis limitationem, duxero, quippè qui Vasquesij fontibus hortulos suos, optimus eiusdẽ discipulus, irrigauit, vt in *Præfatione tractatus posthumi de rest. ipsiusmet Vasq dicitur.*

Quocirca quòd sibi paterent Prælati malum (ac Deus auertat) per summum nefas, indulgẽtes, vel gratiæ, vel humano fauori, vel alijs rationibus, ad electionem rectè habendam minimè facientibus, acerbissimum non est censendum, cum spontè subirent. Deindè non idcircò eos (si qui sunt) in malo esse statu damnationis pronuncio; cùm contraria ducti sententia, saltèm ab extrinseco probabili, potuerint conscientiam efformare, atq. electionem digni habere, omisso digniore, quin se ad restitutionem teneri putent. Verum, vt doctè, æquè, ac piè laudatus *Vasquez de benef. §. 3. dub. 12. nu.* 120. *pro opinione contraria*, quam solum ab extrinseco probabilem existimo. *Non inuenio nisi auctoritate quorundam, quæ Electores contenti, sibi persuasum habent, vt magis sint expediti quo possint; quibus velint beneneficia conferre sine restitutionis obligatione. Hanc etiam sententiam Electores Vniuersitatum, vt plurimùm sequuntur, vt possint esse à restitutione liberi, etiam si prò libito Cathedras, & præbendas Academiæ, quibus velint conferant.* Hæc Vasquez. Quibus
8 addo summoperè desiderandum esse, vt sicut firma quidèm ratione contraria sententia vacat, ità Auctorum esset expers, quorum occasione doctrinæ, me quidèm Iudice, christianæ disciplinæ, & Respub. in maximò esse videtur periculo ruinæ: non modò quia paruũ fit virtus bonarũ artiũ studia iacent, ac quadam mediocri, siuè fucata contenti habilitate, quamplures mollitie, otioq. diffluunt; verùm quia dùm putant Electores dignos eligere, sępissimè non aptos ad Ecclesiarum perniciem, bonis contemptis, promouẽt, vt nos *disp. 7. c. 2. n.* 15. *abundè* prosequuti sumus.

9 Huc spectat iustus dolor piorum, ac doctissimorum virorum; qui quidèm cum è fonte sententias deducant, atq. æqua veritatis lance pẽdeant, quodq. probabilitatis singulæ habent momentum, prudẽter æstimant, Dei Opt. Max. gloriæ, eiusq. Ecclesiæ bono consulentes, quibus populus imbuendus est ab his, quæ post factum, quasi permissione quadam possunt admitti, doctè discriminant opiniones, neq. futilem aucupantur gloriolam Sectatorum sententiarum, ad animarum perniciem, atq. ad laxandam Christianã disciplinam aptarum; quæ tùm sępè, & fundamento, vt supra relata sententia, & locuplete, vt aliæ, carent Auctore, tãquam è tripode à nonnullis Recentioribus ad pauca respicientibus, vt cum Philosopho loquar, citò enunciantur.

Secundum autem Nauarræ argumentum totum quantum est vacillat, & claudicat; cum *disput. tùm 3. tùm 4. 6. & 7.* ostenderimus Sacerdotia, esto bona non sint communia decertantibus debita, nihilo tamen secius posse circa illa, vt versari iustitiam distributiuam, ità contrariam deficere iniustitiam; non enim bona decertantibus debita vnicum, ac priuatiuum, quoad iustitiam distributiuam est obiectum; contrariumq. asserere in meridiana esset luce cęcutire.

Itaquè cum Ecclesiastica beneficia sic in bonum Ecclesiarum sint primariò fundata, vt etiam sint in bonum Electorum, quod tanquam medium fuit electum boni, quod optatur Ecclesiarum, atq. ex pacto sunt ita data Præsulibus diuidenda, vt dignioribus saltem aliqua conferantur, quemadmodum nos locis citatis apertè demonstrauimus; sicuti possunt iniustè diuidi contra proprium ius digniorum, in ipsos ex legitima voluntate, atq. efficaci antecedente deriuatum, ità restitutionem malè diuisa patient. Addo si ratio Nauarræ alicuius esset momenti, vim in omnibus sanè beneficijs haberet; cum tamen ipse non neget obligationem restitutionis ob electionem non dignioris ad Curata.

10 At audiamus *Nauarram* secundam limitationem probantem de Episcopis. Itaq. *nu.* 177. probat primò, quod valdè durum videatur Regem, aut Papam, aut Secretarium, aut alios quoscumq. cooperantes ad digni electionem, omis-

omisso digniore, ad restitutionem obligari. Secundò hæc restitutio, vel facienda esset Ecclesiæ, vel Digniori omisso: non Ecclesiæ, cui satis electione digni consulitur, non digniori, nam, vel hic deberet esse eiusdem Ecclesiæ, vel diuersæ, eiusdem tamen Regni. Non eiusdem, cum iura id iubentia abrogata sint: Non diuersæ, cũ impossibile sanè sit, explorare, vel agnoscere meliorem, vel optimum, vbiq; quò ille fuerit gentium. Quod si respondeas digniori deberi beneficium, qui morali requisitus diligentia haberetur aptior. Instat *Nauarra* ex hoc sequi solos in albũ relatos à Secretario ius habere ad Episcopatum, & non alios meliores, quod absurdum profectò esset, re in arbitrium solius Secretarij delata: Tertiò sequeretur præterea si permulta essent Episcopalia beneficia vacantia, vni Digniori deberi. Quartò beneficia Ecclesiastica ex sua institutione bona communia non sunt, sed solùm ex iuris dispositione, qua vti prœmia laborantibus ex secundaria proponuntur obligatione, quamuis primariò destinata sint, vti stipendia bonorum ministrorum, ergò quandocumq. Ecclesia publico non vocat edicto, vel alia quapiam ratione eligẽdos, non efficit Sacerdotia, vt communia bona, quæ tantum Digniori reddenda sunt, ex fidelitate, superiorisq. præcepto, secus verò cum per edictum alliciuntur eligendi, quibus tanquam communia prœmia proponuntur, beneficia vtiq. eis debita ex iustitia.

11 Ceterum ista sunt parũ admodum digna sua mẽte; Et quidem primum *Nauarr.* argumentũ nullius esse roboris superioris eiusdem euertentes limitationem ostendimus. Imò illud argumenti genus eò serpere video, vt ad Reip. detrimentum, ac pestem, ni è stirpe euellatur, tendat. Nihilò sufficientior est secunda eiusdem ratiocinatio; siquidem & Ecclesiæ facienda est restitutio, cui satis negamus prospectum esse per electionem digni Præsulis omisso digniore, vt manifestis rationibus *disput.* 8. probauimus; & digniori etiam modo in expositione veræ sententiæ declarando, in præsentia conuenti angustias *Nauarr.* demonstrare, in quas omnem probam eligendi rationem redegit, vnius nimirum relationis Secretarij, vel Regi, vel Summo Pontifici, vel cuicumq. alteri Prælato habitæ; cum moralis diligentia digniorea inuestigandi, ad Episcopatum præsertim, aliaq. huiusmodi beneficia, latiores profectò habeat fines, vt infra veram dilucidantes sententiam, indicabimus.

In tertio autem argumento non sedulò considerauit, sed potiùs sortitus est Nauarra, quid loqueretur; vbi enim digniori Episcopatus vnus fuerit collatus prò ratione maiorum ipsius meritorum, vel alij superessent æquè digni, de quibus iuxtà nostram doctrinam *disp.* 7. *cap.* 3. ferendum est iudicium, vel vnus alijs cãdidatus, ac sufficienti diligentia perquisitis ad Præsulatum aptis, dignior esset & tunc gradatim promouendi singuli erũt prò ratione propriorum meritorum. Nodum igitur in scirpo quęsiuisse videtur Nauarra. Pręter quam quòd hæc eadem vrget difficultas in restitutione ob electionem indigni, omisso digno, quam ille tamen adstruit *loc. cit. num.* 136. *&* 154. Quartum deniq. argumentum, qui *nostram disput.* 3. *&* 4. legerit, sentiet vim non habere; ibi enim clarè, me reor ostendisse, qua ratione, supposita iàm institione officiorum Ecclesiasticorum, ac dignitatum; ex natura rei beneficia condita sint, atq. fundata, nec non melioribus destinata, ità vt quamquam non negauerim, strictius, aptiusq. esse iustitiæ ius ijs, qui per edictum, vel alium aliquem modum vocantur ad examen; periculumq. propriæ scientiæ, probitatis, &c. faciendum, quàm non vocatis; nihilominus tamen his non deesse proprium ius *disp.* 3. *&* 4. declaratum: eis ex voluntate competens antecedenti legitima, atq. efficaci; neq. qui contra hanc faciunt Electores in obedientiam solum, vel fidelitatem peccant; sed in iustitiam, tùm distributiuam, tùm commutatiuam, ex qua beneficia aptioribus ad munus, atq. officium, ob quod instituta sunt debeatur; sed hæc satis, quæ dicta *disp. illa* 3. *&* 4. repetere superfluum sit.

CAPVT QVARTVM.

Vera sententia de restitutione facienda ob digni, digniore prætermisso, electionem ad curata beneficia.

S V M M A.

Duplex oppositionis, & consensus forma, n. 1.

Formula concursus pactum includit inter Collatores, & Candidatos, n. 2.

Si alio consilio, aliaq. mente, vocarentur oppositores, censerentur decepti, ni expressè illis aperiretur, n. 3.

Ex digni electione, omisso digniore, ad beneficia danda per concursum obligatio restitutionis manat, n. 4.

Ex innominato contractu facio, vt des probatur obligatio restitutionis, vrgens Electorem digni, omisso digniore, n. 5.

Ex promissione non modo acceptata, sed sub conditione onerosa tenentur Electores, Promotoresq. digniorem eligere, n. 6.

Ex vi legis Sacrorum Canonum, & Conciliorum competit ius digniori, ex cuius læsione nascitur obligatio restituendi, n. 7.

Sunt Iudices electores, iuxtà certas leges ex iustitia adiudicantes hoc beneficium Digniori, num. 8.

Etiam si tantum essent testes iurati Electores, siuè ad beneficia, siuè ad Cathedras adhuc tenerentur ex iustitia ad restitutionem, ni meliori suffragarentur, n. 9.

Ex nullitate talis electionis onus restitutionis probatur, n. 10.

Contraria sententia excusans Electores Apti, relicto Aptiore, ad beneficiũ curatum, probabilitate caret tùm ab intrinseco, tùm ab extrinseco, n. 11.

Quod iudicium non Collector, sed rectus æstimator sententiarum ferret, n. 12.

Electio digni, omisso digniore, ad quodcumq. beneficium curatum, restituendi parit obligationem, n. 13.

An Cardinales peccent, teneanturq. ad restitutionem, si interrogati à Summo Pontifice dignum approbent, prætermisso altero, quem sciunt meliorem, n. 14.

Peccarent tamen, atquè ad restitutionem tenerentur Cardinales efficacitèr consulentes, consentientes, aut laudantes ineptum, vel indignum propositum etiam in Concistorio, in Episcopum, n. 15.

Quomodò tenebuntur ad restitutionem Cardinales etiam si non fuissent causæ, sine qua non, & quotuplex hæc sit, n. 16.

Quid si esset dubius aliquis Cardinalis, nùm fuerit causa efficax, vel inefficax, & concomitans iniquæ electionis, n. 17.

Etiam si maior esset propensio ad existimandum, causam fuisse malæ electionis, si tamen remaneret Cardinalis aliquis dubius, non teneretur restituere, n. 18.

Peccarent Cardinales etiam si non fuissent causa prauæ electionis, eam si probarent, n. 19.

Quando per ratihabitionem Cardinales incurrerent obligationem restituendi, n. 20.

Explicatur vndecima regula iuris in sexto ratihabitionem retrotrahi, &c. n. 21.

Ad onus restituendi contrahendum ex causis influentibus in damnum, si ex officio teneantur, non requiritur dolus, n. 22.

Tacendo Cardinales in Concistorio peccabunt, & tenebuntur ad restitutionem, si Indignus eligatur, n. 23.

1 NOtandum duplicem oppositionis formam considerari posse ad beneficia nonnulla conferenda: vnam si publico etiam vocentur edicto oppositores, ea sub lege, vt de singulis fiat periculum, maiorq. constet dignitas, qua Ornatum Collatores, seù Electores ad beneficium promoueant, absq. vllo tacito, vel expresso pacto illud conferendi. Quæ tamen oppositio propria, & vera non est, ideoq. à nobis prætermissa *disput. 6. cap. 2. num. 10. & 11.* Alte-
2 ram fieri posse, atq. in vsu esse, ad cognoscendum aptiorem ad officium, seù beneficium obeundum, sub explicito, vel implicito pacto inter Collatores, atq. Oppositores inito, vt digniori conferatur. Pactum verò explicitum interuenire censebitur, quando in ipsomet edicto exprimitur; implicitum verò, si per consuetudinem, vel statum, cui Suffragatores, vel Collatores subiecti sint, præscribatur beneficium dandum Candidatorum dignissimo; & hanc formam ab Ecclesia seruari, non modo deduci potest ex his, quæ *disput. 4. præsertim cap. 34. & 5.* generalitèr de omnibus beneficijs maioris momẽti ad curam præcipuè relatis animarum, atq. ex concursu dandis, diximus, sed etiam ex *disp. 6. c. 2. & loco laudato à n. 10.* disputauimus, & in hisce beneficijs expresè etiam à Recentioribus asseritur, vt a *Robell. 1. p. de obligat. iust. lib. 3. q. 5. n. 3.*

3 Contra quam formam, si animus esset Collatoribus facere, nouoq. modo instituere aliquod officium, vel beneficium, esset profectò expressis verbis declarandum; alioquin decipi censerentur Oppositores, qui meritò sub consueta formula accersiti arbitrarentur. Subscribit *Ferdinandus à Castropalao tract. 13. disput. 2. par. 11. §. 4. num. 6.* qui cum nuper suas lucubrationes publicis consignauerit monumentis, eam vigere in præsentia testatur.

4 His ità constitutis: Prima sit assertio; ex Digni electione, Digniore prætermisso, ad beneficia danda per concursum, alio præuio examine, aut per periculum scientiæ, morum, probitatis, &c. oritur obligatio restituendi. Est communi DD. placito hæc assertio firmata, quorum nonnullos *disputat. 6. cap. 2. num. 7. & disput. 7. cap. 1. pro secunda opinione, & cap. 2. nu. 16. ac deinceps citabimus. Est prætereà D. Thomæ 2. 2. q. 62. art. 2. ad 4. quam etiam in solutione ad tertium præcedentis articuli insinuauit, Alberti Magni in 4. dist. 25. art. 43. Scoti eadem dist. q. 2. ad finem. Riccardi ibidem in 1. principali q. 4. ad 7. Paludani q. 2. art. 2. D. Antonini 2. p. tit. 1. cap. 12. §. 20. Syluestri verbo restitutio 3. q. 12. dub. 1. & 2. Caietani 2. 2 q. 62. art. 2. super solut. ad quartum, ac aliorum apud Rebell. part. 1. obligat. iust. q. 5. num. 5. Sanchez consil. moral. lib. 2. c. 1. dub. 46.*

Et quidèm manifestò sequitur deductione ex his, quæ locis citatis *cap. præsertim 2. disp. 6. num. 7.* in qua ius esse dignioribus ostendimus rigorosum etiam, proprium commutatiuæ iustitiæ obiectum, nedùm distributiuæ. Hanc autem securiorem esse sententiam nullus est, qui nesciat, nec non aptissimam ad bonarum disciplinarum studia excitanda, fouenda, & promouenda ad virtutis existimationem; ac demùm ad Ecclesię bonum, reformationemq. eò aptiorem, quò contraria accomodatior est ad Ecclesiasticam disciplinam labefactandam, vitia coronanda, gratiam humanam, fauoresq. fouendos, ac totius Reipub. Christianæ perniciem. Nec videtur negari posse ab Auctoribus allegatis *1. & 2. cap.* pro prima sententia, qui quidèm extrà casum videntur loqui oppositionis, & de sola puræ iustitiæ distributiuæ obligatione, quando; digniore prætermisso, absq. oppositione, vel examine, negant faciendam esse restitutionem; Et quamuis *Medina, Petrus Nauarra, atquè alij sup. cap. citati, quibus addo Salon col. 1115.* expresè de oppositione, atque concursu loquantur, verum nobiscum sentiunt quoad beneficia curata, vno dempto Nauarra alitèr sentiente de Præsulatu. Antiquiores etiam Theologi modo citati idem, ac nos adstruere videntur, dùm obligationem agnoscũt restitutionis ortam ex violatione iustitię commutatiuæ, quam hic intercedere manifestum est. Imò *Nauarrus* contrariæ sententiæ propugnator acerrimus *cap. 17. summa, num. 71.* per oppo-

oppositionem, aliumuè titulum similem, ius esse fatetur iustitiæ candidato ad beneficium, ex cuius iniqua denegatione restituendi manare obligationem docet. Quamquam igitur ab extrinseco satis, superquè probata sit assertio, nec non argumento morali vtilitatis, imò & necessitatis, qua tenetur Ecclesia; prò viribus tamen firmissimis rationum momentis comprobanda, atq; contraria excludenda.

5 Et primo à priori inter electores, seù collatores, & beneficij cādidatos versatur contractus innominatus, *facio, vt des*, vel expressus in edicto, vel virtualiter contentus, aut in consuetudine fundatus, seù lege præcipiente, vt dignior preferatur: presertim si hæc maximè naturis rerum consentanea sit, vt in nostra, cum & *disp. 4. cap. 4. & 5. & disp. 5. 6. & 7.* ostenderimus plerumq. ad beneficiorum naturam maximopere consentaneam esse legem præcipientem, ea distribuenda esse melioribus. Nàm ideo periculum oppositores subeunt, exhibentq. se nōmodo nataliū, sed vitæ, doctrinæ, aliorumq; donorum, tùm naturalium, tùm supernaturalium examini, & non nūquam aliorum ludibrio, vt Examinatores, Collatoresquè teneantur, perpensis meritis, suum vnicuiq. seruare ius, ex officio etiam eis commissa authoritate à Repub. Ecclesia, Academia vel alia quacumq. Communitate. Sicut igitur in reliquis huiusmodi cōtractibus oritur onus, & iustitiæ, & restitutionis, iniquè si fiat, vel iudicetur has inter Partes contrahentes; ita in hoc, in quo Electores Ecclesiam representant, & cuius nomine matrimonium cum electo cōtrahunt, vt rectè *Abbas c. 1. de translatione n. 9. & cap. licet eodem ex Innocentio.*

6 Secundò promissio acceptata, sub conditione præsertim onerosa, obligationem parit iustitiæ; acquiritur enim ius ad rem promissam, vt probè ex iuris peritis *Antoninus cap. 1. de pactis nu. 2. Panormitanus cap. qualiter in fine eod. tit. Alexander de Neuo cap. debitores de iure iurādo n. 9. apud quos alij Canonistæ. Et è Theologis Riccardus in 4. dist. 48. art. 3. q. 3. Sotus lib. 7. de iust. q. 2. art. 1. ad primum, vers. at verò in contrarium, Molina tom. 2. de iust. tract. 2. disp. 262. à n. 11. Vasquez 1. part. disp. 85. cap. 7. Lessius lib. 2. de iust. cap. 18. dub. 8. nu. 14. ac deinceps, Sanchez lib. 1. de sponsalibus disp. 5. n. 20. alijq; apud Garziam de beneficijs cap. 16. nu. 40. 55. & 61.* Sed vocatis per edictum, vel alio modo accersitis ad examen, & concursum sub propria forma, quæ in præsentia est in vsu, vt in nostro notabili indicauimus, promittitur, vel expresśè, vel virtute, atq. implicitè beneficium, pro quo fit concursus, vel subitur examen; ergo parit in electoribus, Promotoribus, vel Collatoribus, qui quidem vices gerunt Ecclesiæ, vel Reipub. obligationem iustitiæ ad commutatiuam spectantis; & necessaria sequela ad restitutionem obligantis; Nec satisfacias, si è *Garzia modo citato n. 57.* hanc negaueris promissionem, quæ quidem explicari solet per ea verba edicti, *quod vnicuiq. seruabitur sua iustitia* perperam explicata à *Garzia*, quæ sanè significant vnicuiq; seruandum esse suum ius ex pacto, & cōtractu, *facio, vt des*, resultans.

Nam vndè deduxerit *Garzia* ius, siue iustitiam, cuiq. seruandam non esse ad promissionem subsequentem, & contractum, sed esse eis antecedentem, haud facile video; quorsum enim illud edictum? quorsum examen quorsū inuestigatio natalium, scientiæ, morum, aliarumq. qualitatum, quæ præscribuntur à *Tridentino* ad Parœcias dandas *sess. 14. c. 18.* quorsū tantū aggrediuntur discrimen propriæ famæ Eligēdi, ni mediū illud censerent suffragij fauorabilis singulorū? & sanè ridiculus profectò esset tātus apparatus, si scopum non haberet, in bonum Ecclesiarum, Populi vtilitatem, existimationéq. virtutis, Digniorem minus digno præferendi; atq; ex opposito innumeris dolis daretur occasio; igitur sicut esset iniustitia cum obligatione restituēdi, si alterum eligerent Electores à competitoribus distinctum, sic erit iniustitia dignum digniori præferre cum eadem obligatione restituendi; sicut enim tenentur Electores non preponere alium, qui tantum siue examinis, siue concursus noluit subire discrimen eis, qui periclitati sunt, ità non præferre dignū digniori; & sicut deberetur res plus offerenti, quando voce Præconis sub hasta venditur, ac danda promittitur, *l. locatio, ff. de publican. vectigalib.* Nequè *Garzia post Tridentini decretum modò laudatum, ac Bullam Pij V. de collatione Parochialium*, ex qua digniore reiecto, ius datur appellandi à mala electione, quam ipsemet Auctor perpendit *9. par. cap. 2. à n. 239.* audet negare rigorosum iustitię ius, ex cuius derogatione obligatio fluat restituendi.

7 Tertiò legitimę leges, vt dominium auferre possunt ab vno, quod in alterum transferāt per præscriptionem; ità à fortiori grauioribus præsertim de causis ad bonum Reipublicæ facientibus, cuiquè priuato ad aliquod bonum etiam commune sibi vendicandum sub certo onere eidem præcipuè iniuncto ius conferre valent, & pariter obligationem iustitiæ commutatiuæ Collatoribus, vel distributoribus possunt imponere boni distribuendi, sub certa formula, qua non seruata, teneantur ad restitutionem; Sed hæc sancita est lex ad huiusmodi beneficia, siue spectetur decretum Tridentini, siue Bulla Pij V. citata, siuè formulæ aliæ concursus ad Cathedras, cæteraq. huiusmodi officia, seù beneficia dāda, vt est à nobis relata *disp. 7. cap. 2. à n. 9. è Concilio Basiliensi à Martino V. confirmato, & Authent. de Monachis cap. 9. §. ordinationes*, vbi legitur, vt ex Monachis ille præficiatur in Abbatem, qui inter alios optimus extiterit; igitur &c.

8 Quartò tàm electores ad beneficium, quàm scholastici suffragantes Lectori eligendo non sunt merè testes, vt probat *Sotus lib. 4. q. 6. art. 3. ad 9. arg. post coroll. 2.* Sed aliquo pacto iudices, quatenus inadæquatè sententiam, veluti partialem de eligendo ferunt; igitur non modo tenentur ex quasi contractu, iam explicato, ad seruandum ius illorū rigorosum, sed etiam ex officio, vt *disp. 6. cap. 2. assert. 2. à nu. 11.* indicaui, tenentur enim ex officio ad ferendam iustam electionis sententiam iuxta Ecclesiæ, vel Academiæ leges digniorem præferendum præcipientes. Res enim in causa iu-

iudiciali vni certo è pluribus ex iure, lege, sententia, vel aliqua alia efficaci, ac legitima voluntate danda contra iustitiam commutatiuam alteri adiudicatur; ergò cum beneficium, vel officium vni è multis iuxtà peculiares, vel oppositionis, vel institutionis illius officij, vel beneficij per varias dignitatis discussiones dãdum sit à Collatoribus, vel Electoribus, peccabitur ab his contra iustitiam, si secus fiat.

9 Quid? quòd etiam si testes essent, siuè suffragatores, siuè Electores, sciẽtiæ, probitatis vitæ, cętērorumq; donorum ad beneficia, vel ad Cathedras desideratorum, si falsò iurent, ad restitutionem tenentur, quòd ex officio ad rei veritatem declarandam obligantur: igitur a fortiori, si iuramentum esset promissorium, quod solent Electores, aut Suffragatores emittere.

10 Quinto omnis collatio beneficij Parochialis præter formulam à *Trident. sess.* 24. *cap.* 18. traditam est nulla, vt *disp.* 10. *cap.* 1. *n.* 1. demonstratum est; sed vt ibidem habet Concilium, Dignior eligendus est ad Parœsias; ergò si secus fiat, nullum erit ius minus digno etiam electo.

11 Hinc cum ferè nullus sit Auctor, vel qui neget obligationem restitutionis ex iniqua Digni electione, relicto Digniore, ad huiusmodi beneficia præsertim curata, vel si fortè generatim, quis Auctorum contrariũ dixerit, de hisce dandis, nõ præmisso concursu, vel examine, loquutus est; neq. de iure, atq. obligatione strictissima commutatiuæ iustitiæ, sed purè tantummodò distributiuæ, necessaria conficitur sequela non esse momentum vllum rationis, quo quis probabiliter possit contrarium sentire, neque per probabilem opinionem contrariam, efformata conscientia, non modo absquè peccato operari, quod prorsus improbabile, ac falsum existimo; verum neq. absq. obligatione restituendi. Et quamuis nouerim nonnullum esse Doctorem, qui minus tantum probabilem, non omnino falsam iudicet esse contrariam sententiam, vt est *Reb.* 1. *par. de oblig. iust. q.* 5. *n.* 5. *§. vlt. quia ad finem.* Verum *hic idem Auctor eodem numero* sub principio multos ex DD. absolutè negantibus ob electionem digni resultare obligationem iustitiæ, loqui ait, non intercedente concursu, & spectata obligatione purè distributiua: Idem deindè *Rebell. loco primo citatus* asserit, non posse ex opiniono sibi minus probabili licitè quempiam agere, & consequenter, neq. licitè promouerè dignum, omisso digniore, ex contraria opinione minus probabili. Quam ob rem nemini Auctor essem, vt prætextu probabilitatis contrariæ opinionis, quæ quidem ea tùm ab extrinseco, tùm ab intrinseco videtur carere, Dignum vel eligeret, vel promoueret, Digniore relicto, ad huiusmodi beneficia, quem semper obligatum ad restitutionem ex peccato contra iustitiam existimarem. Quã
12 sententiam, qui veritatis, ac prudentię prò Ecclesiæ, vel necessitate, vel vtilitate, vera lance, sententiarum non Collector, sed æstimator fuerit, absq. dubio complectetur, neq. tutam in praxi facili negotio contrariam pronunciabit.

13 Sit assertio secunda Electio ad quodcumquè beneficium, curam animarum habens, & præcipuò nomine Præsulatus, etiam si non daretur ex concursu, si Digni tamen fuerit, Digniore prætergresso, restitutionem parit, sic sentio cum secundæ sententiæ *Auctoribus* 2. *cap. relatis, & Garzia* 7. *part. de beneficijs cap.* 16. *n.* 43. in limitatione, sub qua secundam illam defendit sententiam. Et primo patet ex his, quę *loco cit. n.* 5. disputata sunt contra Petrum Nauarram à nobis peculiariter dissentientem de electione Apti, omisso Aptiore, ad Præsulatum. Deindè ex *disput.* 7. *cap.* 2. deducendus est neruus assertionis, vt enim ibi *num.* 16. ostendimus hæc electio non modo est contra fidelitatem, verum contra iustitiam tùm commutatiuam, tum distributiuam, & in Ecclesiam, & in digniorem prætermissum, nec non acceptionis personarum rationem participat; igitur restituendi obligationem inducet. Antecedens probatum est loco citato, alijsq. superioribus disputationibus, vis autem consequentis sequenti capite demonstrabitur. Per accidens vero, vt excusaretur à peccato quis, digniorem respuens, ita à restituendi onere pariter eundem excusari, compertum habeo ex dictis *disp.* 7. *cap.* 2. *citato n.* 23.

14 His addo & peccare, & ad restitutionem obligandos, ratione inferius explicanda quoscumq. consulentes, consentientes, aut laudantes promotionem, vel electionem indigni ad Episcopatum, si eueniret, quod Deus auertat. Dedúco è *Diuo Thoma* 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 7. *in corpore, Caietano ibidem, Adriano in* 4 *agente de restitutione §.* 2. *Gabriele ibid. dist.* 15. *q.* 2. *art.* 3. *Syluestro verbo consilium n.* 9. *Couarr. reg peccatum* 2. *par. §* 12. *alijsq.* passim, etiam vtriusquè iuris Consultis, & consonat doctrinæ *disput* 6. *cap.* 3. *num.* 2. & quidem si consulerent, consentirent, vel laudarent electionem, vel nominationem personæ, quam tamen sciunt indignã, tanquam causæ positiuæ iniustitiæ, profectò tenerentur ad restitutionem, siuè fuerint causæ, sine quibus, non promouendus esset Indignus, siuè concausę fuerint promouentes, dummodo aliquo influerent pacto in electionis complementum. Patet ex Doctorum consensu in materia de restitutione, qui causas damni efficiẽtes, atquè in illud positiuè influentes obligari meritò docent ad restitutionem, igitur si eorũ consensus, consilium, laus causę fuerint efficaces electionis iniquæ, seù complementi promotionis personæ, inducent obligationem restituendi.

15 Dixi etiam si non fuerit ille quicumquè sit causa, sine qua non; quòd nonnullam videam Auctoribus discordiam esse in hoc, vocum potius, quã rerum, ad quam dirimendam, breuiter aio, causam sine qua non, vel esse omninò, ac prorsus talem, vel secundum quid, vel impropriè. Prima ratione se habet illa, qua posita, ponitur, & qua ablata, aufertur effectus, vel quia altera totalis non esset, illum producere valens, vel quia concausa ex se tantum non cẽsetur habere virtutem.

Secunda est, quæ tametsi sine ipsa poneretur effectus, vel, quia alia non deesset, vt sine

hoc

hoc igne, ſi eſſet alter, fieret hæc combuſtio, vel quia concauſa ex ſe vires habet ſola illam producendi, nihilo tamen minus dici poteſt cauſa, ſine qua, non eſt de facto productus effectus, vel quoad ſubſtantiam, vel quoad modũ hic, & nunc, cum ipſa re vera in eum influxerit, ſiuè ſola, ſiuè concauſæ vnita.

Impropria verò non modò cauſa, ſine qua non, ſed ne cauſa quidem dicenda eſt, quæ concomitanter ita ſe habuit, vt non ſolum abſquè ea fieret effectus, verum jam factus ſit, vt in electione videre licet, quę cum ſit à maiori parte ſuffragiorum, vltima ſuffragia concomitanter prorſus ſe habent. Quibus ex ſe notis, atq; adnotatis, aſſerimus, ſi primò, & ſecundo modo cauſæ, vel concauſæ fuerint illi, de quibus loquimur promotionis Indigni, conſulentes, laudantes, aut conſentientes, teneri quidem ad reſtitutionẽ. Si tertio, nequaquã, cum re vera Eligẽs, ſolus vel Promouẽs elegerit, ac decreuerit Nominatum promouere, quod conſonat doctrinę *cap. 3. diſp. 6. n. 14. & 15.* In quo ſenſu *Auctores de obligatione reſtitutionis diſputantes*, reuocari poſſunt in concordiam, a quo pariter ſenſu non diſcrepat *Vaſquez opuſc. de reſtitut. cap. 9. §. 1. dub. 1. num. 4. & 17. & ſubſcribit Petrus Nauarra lib. 3. de reſtit. cap. 4. à num. 51. ac deinceps, fauetq. communis doctrina DD. D. Thomæ de adulante loquentis 2. 2. art. 7. & de conſentiente, atq; conſulente in 4. diſt. 15. q. 1. art. vlt. ad tertiam quæſtionem, Riccardus ibid. membr. 5. principali q. 4. ibi etiam Scoti de conſulente, adulante, ac fauente q. 2. art. 4. ibid. Paludani q. 2. art. 3. Gabrielis dub. 2. nec non iuris Conſultorum Bartoli in l. ſæpè, ff. de verbor. ſignif. Decij in l. cõſilium, ff. de reg. iuris, Innocentij Hoſtienſis, & Panormitani ad cap. ſi quis dictum de homicidio, Couarr. 2 par. reg. peccatum §. 12. num. Caſtri 2. de legibus pœnalibus cap. 13. ac deducitur ex §. ope. inſtituta de obligationibus, quæ ex cap. ſuper de ſententia excommunicationis.*

16 Quæres ſi æquale dubium, verè negatiuum remaneat poſt debitam diligentiam, quam dicti Promouentes, vel Eligentes, vel Cooperantes facere tenentur, an ſcilicet ad promotionẽ Inepti, atquè Indigni concurrerent, vt cauſæ influentes in ſubſtantiam electionis, vel modum, vt citiùs v. g. fieret, an verò ſolùm vt cauſę concomitãtes, ſine quibus eadem ratione Ineptus propoſitus promoueretur, cenſendus num ſit obligatus quicumquè ex illis ad reſtitutionem, hoc pacto dubitans: Reſpondeo minimè obligandum eſſe, & ratio eſt, quòd in æquali dubio melior eſt conditio poſſidentis, atq. ita docent de ſimilibus cauſis in generè tractantes materiam reſtitutionis, *Med. de reſt. q. 7. Tabienna verbo reſtitutio §. 23. Ioannes Andreas, quos citat, ac ſequitur Petrus Nauarra 3. lib. de reſt. cap. 4. num. 58. & fauet D. Thomas 2. 2. q. 62. art. 7. in corpore*, meliorem eſſe autem conditionem poſſidentis in materia iuſtitiæ docuimus 1. tomi ſæpè, & hic *diſp. 7. cap. 1.* eruditeque tradit *Sanchez è quam pluribus lib. 2. de matrim. diſp. 41. & in ſomma ſumma lib. 1. cap. 10. à nu. 9.*

17 Ad hæc etiam ſi aliquis ex illis in partem propenderet affirmatiuam, ipſum nempè fuiſſe cauſam influentem in illam electionem, vel promotionem, adhuc non teneri, nec pro qualitate propenſionis ad reſtitutionem; quia cum maior illa propenſio etiam ex rationibus vrgentioribus aſſenſum minimè generet, remquè ancipitem relinquat, non poteſt certè poſſeſſioni bonorum officere, quæ eſt cuicumquè ex huiuſmodi cauſis. Idquè de omnibus ſimilibus euentis eruditè docent *Vaſquez 1. 2. diſput. 61. cap. 7. num. 42. Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. q. vnica ſect. 23. n. 231. & Sanch. loco ſumma laudatus.*

18 Quid autem præſtandum ſit, intercedentibus opinionibus diximus *loco ſup. citato cap. 3. in principio*. Non tamen inficior grauiter peccaturos huiuſmodi Promotores, etiam concomitanter ſe habentes, atq. excuſatos à reſtitutione, ſi laudauerint, conſenſerint, vel aliquo pacto approbauerint electionem indigni, vt è communi ſententia notarunt *Vaſquez allegatus n. 6. Nauarr. lib. 3. cap 4. n. 33. atq; alij*, & nos indicauimus *diſp. 6. cap. 3. n. 3.*

19 Quod ſi per ratihabitionem electionis, nominationis, vel promotionis indigni, quam habere quicumquè cuius aliquo pacto hoc intereſſet, impediretur reſtitutio, alioquin facienda ab Electore, Promotore, &c. penès dicta *cap. 1.* teneretur ſanè ratum habens, ſuo ordine, ſecundo videlicet loco, reſtituere, idemquè iudico, ſi ex illa ratihabitione reſtitutio impediretur, alioquin à Promouente, vel Eligente dignum, prætermiſſo digiore, facienda. Ratio eſt, quòd etiam ſi compertum omninò habeam ratihabitionem facti præteriti, obligationem non inducere reſtituendi, tùm quia ex illa, neq; cauſaliter, neq; realiter pendet damnum, tùm quia omnes aſſerunt, ratihabitionem facti, non præſtiti nomine ratihabentis, nihil operari per *regulam nonam; Ratum, &c. de regulis iuris in ſexto*, & conſequenter in præſentia non vrgere alteram regulam 10. *ratihabitionem retrotrahi, & mandato non dubium æquiparari*, vt *probè Gloſſa ibi verbo ratihabitionem, & Med. C. de reſtit. q. 7. ad 4. arg. Nauar. in ſumma cap. 47. n. 233.* & mox vberiùs dicemus; Nihilo tamen minùs, cum ſit vera cauſa in hoc euentu detentionis iniquæ, reſtitutionem impediendo damni, &c. obligationem profectò patiet reſtituendi, vt optimè ex *Maldonato, Angelo, & Sylueſtro notat Vaſq. de reſt. cap. 9. §. 1. dub. 1. nu. 20.*

20 Oppones in contrarium *Reg. iuris 10. in 6. ratihabitionem, &c.* Reſpondeo comparari ratihabitionem mandato, non reſpectu patrati operis, atq; obligationis reſtituendi, ſed reſpectu contractuum, vel quaſi contractuum, quia ſola voluntate, externo ſigno declarata firmari poſſunt contractus præteriti, non autem valet damnum præteritum cauſare. In foro etiam externo punitur ratum habens aliquod factũ ſuo nomine, ex præſumptione; quod lego notatum etiam à *Vaſquez in opuſc. de reſtit. cap. 9. §. 1. n. 1.* Quam plura de ratihabitione ſcitu digna *tomo 1. loco mox citando n. 14.* ſcripſimus.

Neq; ad contrahendum reſtituendi onus hac de cauſa dolus requiritur, cum ex officio hu-

iusmodi personæ teneantur; quippè quia tantū; ex negligentia, & peccant contra iustitiam, & obligationem subeunt restitutionis, vt probè Petrus Nauarr.lib.cap.4.n.23.& 24. obligabūtur præterea,si ex ignorantia præstiterint, turpe enim est nobili, & patritio ignorare iura, in quibus versatur, aut versari debebat,l.2.ff.de orig.iur.

21 Num autem Eminentissimi Cardinales in Concistorio rogati si taceant in huiusmodi casibus peccent, ac teneantur ad restitutionem, deducendum tum ex dictis à nū. 15.vsq. ad 18. tùm ex *D.Thom.2.2.q.62.art.7.ad tertiū* agente de causis, quasi negatiuè se habentibus, è *Caietano ibid.§.vltimo, Adriano quæst.5 de restitut.post Alensem,aliosq; allegatos à Med. q.9. quibus addo Vasquez de restitut. cap.9. §.3. dub. 1.num.6.& 7.*

22 Quæres, an Eminentissimi Cardinales peccent,atq. ad restitutionem obligentur,si à Summo Pontifice interrogati propositum in Episcopum dignum quidem approbent, quando hic, & nunc promouendum alterum, vel alios existiment ad talem Ecclesiam digniorem. Respondeo cum *Paleoto in tract.de Sac.Concistorio consul.part.4. q.1. vers.quo loco. Cardinalium* non interesse aliquem ad Episcopatum admittere, sed tanquam Papæ Consiliarios, quibus votum est consultiuum, non decisiuū, solum teneri Pontificijs interrogationibus respondere fideliter propriamquè sententiam sincerè aperire, ex capit. fundamenta, §.decet de elect.in 6. per ea. *Decet namq; ipsi Romano Pontifici per fratres suos Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales (qui sibi in exequutione officij Sacerdotalis coadiatores adsistūt) libera prouenire consilia.* Et inferius, *Quin cum per ipsum Romanum Pontificem, in quibuscumq. negotijs contingeret eorum peti consilia in consulenda per omnia liberi eidem in omnibus, quę pro tempore imminent liberè consulāt,& assistant.*

Itaquè cum ab ipsis Cardinalibus Pontifex Maximus in Episcoporum promotione sententiam exquirat, vtrum Nominatum Episcopali dignitate dignum esse arbitrentur, ad aliud sanè non obligantur, quam interrogatis satisfacere, illumquè si dignum iudicauerint, approbare. Immo, & Cardinales omnes tutam ferendi suffragij rationem habere præ manibus, meritò docet Paleotus ex testimonijs quatuor Cardinalium in publicam formam redactis, atquè ab ipsis subscriptis, de quorum formula sequenti Libro dicemus.

CAPVT QVINTVM.

Vera sententia de restitutione ob electionem Digni, relicto Digniore ad cętera beneficia.

S V M M A.

Electio Digni omisso digniore, ad beneficia maioris momenti secundariò in bonum eligendorum relata,ad restitutionem obligat.n.1.

Quod etiam verum est in singulis electionibus ad singula bonum beneficiorum n.2.

Electio digni, digniore relicto, ad reliqua simplicia beneficia non parit obligationem iustitiæ, num.3.

Discrimen inter electionem ad hæc beneficia, & reliqua.n.4.

Per accidens excusari potest ab onere restitutionis,qui digniorem omisit.n.5.

1 ORdinem scientiæ sequutus, atquè à clarioribus exorsus ad minus clara orationem conuerto ad reliqua videlicet beneficia, ad quæ quidem electio si fiat Apti relicto Aptiore, nū obligationē inducat iustitiæ, non est adhuc exploratum, ac de electione *sup.cap.* declarata, quēadmodū è sententijs 3.*cap.n.4. & 6.* relatis colligi pōt. Ad hanc itaq. quæstionē explicādā

Sit prima conclusio. Electio apti, reiecto aptiore ad beneficia maioris momenti, secundariò saltem instituta in bonum eligēdorum,obligat ad restitutionem. Est hæc assertio *Auctorum pro 3.conclus.cap.2.disp.7. laudatorum, & pro secunda sententia in hac disputat. cap. 3. relatorum.* Probatur eisdem rationum momentis,quibus aliæ *sup.cap.* assertiones; siquidē in huiusmodi electionibus,vel promotionibus contra iustitiam fieret partim commutatiuam, partim distributiuam.Prætereà peccaretur acceptione personarum, vti loco citato probatū est,igitur orietur obligatio restitutionis, quod etiam ex his,quæ mox in alijs dicemus conclusionibus fiet euidentius.

2 Secunda assertio. Superius placitum non modo verum est, si pessum sæpè præmittetur Dignior,sed singulis etiam vicibus. Manifesta, conficitur hæc sequela ex *assert.4. nu.18.cap.2. disp.7.citata*, atq. ex Auctoribus ibi allegatis, ibi enim ostendimus clarè, hac iniqua electione, tùm contra iustitiam commutatiuam, tùm distributiuam, tùm per acceptionem peccati personarum,& nisi ex leuitate materię non excusari ab obligatione Electorem,seù Promotorem digni,reiecto digniore, vt *ibid.n.40.*

3 Tertia assertio. Digni electio, Digniore prætermisso,ad reliqua beneficia obligationem nō sentit iustitiæ, ac restitutionis. Per se sequitur, aper-

aperte *cap. citato n. 11.* atq; Auctoribus ibi laudatis. Ratio est, quia per se non est lethalis culpa, sed ad summum venialis, ergò siuè perpendatur iniuria, quæ prætendi potest contra digniorem, siuè damnum, & quidem leuissimum Ecclesiæ secutum ex electione, vel promotione digni, non intercedente peccato graui obligatio non inducitur iustitiæ in conscientia, vt communis habet doctrina Theologorum *apud Petrum Nauarrum lib. 2. de restitut. cap. 1. n. 58. & apud Syluestrum verbo restitutio 2. §. 12. & 17. Sotum lib. 4. de iust. q. 7. art. 2. Innocentium in cap. sicut dignum in §. eos de homicidio ad finem magna Glossa, Antonium de Butrio ibid. Panormitanum, Decium, aliosquè ad cap. citatum sicut dignum.* Quæ quidem ratio vires habet siuè culpa spectetur, quod nullum hac in electione sæpe peccatum intercedit; vel si aliquod, & quidem veniale, ex quo licet esset graue damnum obueniens, prætermisso digniore; non tamen pareret obligationem restituēdi, siue spectetur materia huius culpæ, quæ nullius ferè censetur esse momenti respectu Ecclesiæ, siuè inspiciatur institutio talium beneficiorum, atq; officiorum cum ipsis connexorum. Dari in conscientia (quod locum non videtur hic habere externum forum secundum, *legem in lege Aquilia, ff. ad leg. Aquil.*

4 Hinc euidentius discrimen apparet hæc inter beneficia, & curata, ad quæ si promouerentur digni, relictis dignioribus absq. dolo, vel ex sola negligentia, *superiori* diximus *cap. nu. 22.* onus promanare restituendi, quia ex officio ad electionem meliorum ad ea tenentur, quod quidem officium contractum inuoluit, *eodem cap. n. 2.* expositum: Liquet etiam inter electionem digni, omisso digniore, ad hæc beneficia, differentia ab electione ad eadem indignorum, ex qua etiam absq. culpa lata restituendi manat obligatio, vt *disp. 11. cap. vlt. n. 16.* indicauimus. Confirmatur, quod absurdum sanè esset ferè omnes etiam timoratæ conscientiæ, Prælatos in statu esse damnationis asserere, beneficia Ecclesiastica huiusmodi conferētes dignis. Neq. aliud quidpiam esse in vsu recepto probissimorum Prælatorum satis; superq. naturæ ipsorum institutionis accomodato docent *Petrus Nauarra lib. 2. cap. 2. nu. 172. & à num. 181. Ioannes Gutierez Canonicarum quæst. lib. 2. cap. 11. nu. 12. & 18. Vega, & alij apund Garziam de benef. tract. 7. cap. 15. à n. 16. ac deinceps.* Addo quamuis aliquando peccaretur mortaliter in huiusmodi electionibus, cum hoc vel esset scādalum, & contra charitatem, vt loco citato diximus, vel ratione solius periculi contra iustitiam commutatiuam, & distributiuam, ni sequeretur ad tale periculum damnum, aut à parte rei iniuria, aut iniustitia, obligatio non oriretur restitutionis, vt ex furti periculo constat, vel esset tale peccatum contra iustitiam purè distributiuam, cui vt sic vis inducendæ restitutionis non est.

5 Quarta conclusio. Per accidens, vt à peccato excusaretur elector digni ad quodcunq; beneficium, digniore relicto; ità excusaretur ab onere restituendi. Est clara conclusio firmata ex Auctoribus, ac rationibus; quibus sextam *cap. citati* probauimus assertionem n. 23. exemplum autem manifestum tradidimus *disp. 6. cap. 3. à n. 4. ac deinceps.*

CAPVT SEXTVM.

Cui facienda sit restitutio ex iniqua digni electione, prætermisso digniore.

S V M M A.

Restitutio ob electionem digni natæ digniore prætergresso ad beneficia curata, vel data ex concursu, tùm Ecclesiæ, tùm digniori facienda est. n. & 4.

Debetur Ecclesiæ in bonis eiusdem generis n. 2.

Iudex secularis vi contrà immunitatem Ecclesiasticam extrahens delinquentem ex Ecclesia, eidem de iustitia tenetur restituere n. 3.

Etiam si non compararet dignior ius ad beneficium ob concursum, quia tamen dolo impediretur compensandus esset restitutione, cuius onere premeretur Elector, vel Promotor n. 4.

Ob omissionem dignioris ad beneficium pingue restitutio ita facienda est Ecclesiæ, vt competit etiam ipsi digniori relicto. n. 6.

Perpulchra comparatio iuris ad curata beneficia, & pinguiora non curata, atq; iuris ex concursu, & pacto prouenientis, atq; ex antecedēti legitima voluntate statuentis, & non illis dandi beneficio. n. 7.

Collatio legum præscribentium rationem conferendi beneficia, & vltimarum voluntatum num. 8.

ASsertam hactenus restitutionem, cui facienda sit, nostra hic interest explicare.

1 Assero primùm, restitutionem natam, tùm ob electionem ad beneficia curata, tùm ex cōcursu data, ità faciendam esse Ecclesiæ, vt dignior prætermittendus omnino non sit. Hanc assertionem priusquam probem explicabo; cū enim *disp. 4.* ostensum sit huiusmodi beneficia instituta quidèm esse primariò in bonum Ecclesiarum, tanquam ad finem, secundariò autem, ac veluti medium talis boni proportionatum in vtilitatem, bonumq; eligendorum; hinc est obligationem vigere, tùm respectu Ecclesiæ, tùm ipsorum eligendorum, si iniquè conferantur. Quapropter, (vt vnico exemplo cetera indicem) ita Ecclesiæ, cui denegatus est optimus Parochus consulendum est, vt non nisi remoto iam electo digno, ratione inferius exponenda, ille idē, qui antea reiectus erat dignior, in Parochum asciscatur, atquè vna, eademquè promotione, tùm prætermisso aptiore, tùm Ecclesiæ bono consulatur. Hac autem ratione declarata conclusio per partes probandas nobis

bis est; primo igitur quòd Ecclesiæ debeatur restitutio, præter *Auctores hac disp. laudatos* docet expresse *Garzia de benef. tract. 7. cap. 16. num. 52.* ac præsertim in Episcopatibus. Et qui-
a dem in bonis eiusdem generis probatur eisdē argumentis, quibus *supra disp. cap. 2. hoc idem probauimus à nu. 5.* atq. ex declaratione modo adhibita patet. Ostenditur deinde ex *disput. 7. cap. 2. à n. 16.* ex qua liquet electionem, tùm ad beneficia curata, tùm ad alia maioris momenti fieri contra iustitiam, tùm commutatiuam, tùm distributiuam si omittatur aptior, & sanè in Ecclesiam, cui fit iniuria, & primariò detrimentum subeundum est; ergo ipsi Ecclesiæ læsæ satisfaciendum. Quod confirmari potest omnibus argumentis Auctorum, qui pactum inter Ecclesiam, & Electores, vel promotores admittunt ad eligendum idoneum, quod nos adstruimus etiam ad electionem dignioris ex
3 *disp. 4. cap. 4. & n. 5.* Probatur præterea Iudex secularis, qui vi, & contra immunitatem quempiam ex Ecclesia extraxerit, de iustitia restituere tenetur, vt apertè nonnulli videntur colligere ex *cap. nullum 17. q. 4. per ea Ecclesiæ igitur illæsum reuoca, quem, vt irreligiosissimus rapuisti*; doceta; *Abbas in cap. inter alia de immunit. Ecclesiast. nu. 26. Bartolus in l. præsenti, C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt, Oldradus cons. 54. Syluester, Angelus, ac alij, quos sequitur Suarez tom. 1. de relig. cap. 15. n. 6.* igitur à pari cum dignior, qui morali adhibita diligentia haberi poterat, & secundum voluntatem Ecclesiæ, institutionem, atq. naturam beneficij, ei debebatur, contra iustitiam profectò denegatur, & cōsequenter ex eadem restituendus est, non secus atq. extractus ab Ecclesia, cui facta est iniuria.

4 Quòd autem debeatur etiam restitutio digniori prætermisso est aperta sententia *DD. pro secunda opinione cap. 3. relatorum*, patetq. euidentius de electione ad beneficia data per cōcursum, examen, vel aliquod aliud discrimen morum, scientiæ, natalium, prudentiæ, cęterorumque donorum ad ea desideratorum ob rigorosum ius, proprium commutatiuæ iustitię à nobis assertum horum beneficiorum, quod habent Candidati, vti demonstrauimus tùm *disp. 4. cap. 4. & 5. tùm 5. & 6. tùm 7. cap. 2. à n. 12. ex quo capite maximè liquet*, quam probabilitatis minimum sit contrariæ opinioni, si tamen quidpiam est, ita vt tanquam probabilem nulli suaderem. E contra vero hæc nostræ conclusionis pars omnibus omnino firmatur rationū momentis, pro obligatione nata ex electione iniqua ad alia beneficia, tùm ex aliarum opinionum confutatione *cap. 2. & 3.* habita.

5 Confirmatur præterea, quod esto nullum ius ad rem ex oppositione, vel concursu deriuaretur in Candidatos beneficiorum, adhuc electores omittentes digniorem, restituere tenerentur; quoniam per dolum, ac fraudem à consequutione beneficij eum impediuissent; longè aliter, ac est, ipsiq. re uera sentiunt, ostēdentes facto, ac reapse aptiorem minus aptum esse ad beneficia; est enim dolus malus iuxtà *l. primam ff. de dolo*, quando aliud interius, aliud exterius agitur in alterius præiudicium, vel Auctore *Gallo Aquilio* aliud actum, aliud simulatum; quam definitionem lib. 3. de officijs maximè Tullius commendat; constat autem apud omnes, qui per mendacium, dolum, fraudemq. alterum impedit à consequutione boni etiam non ex iustitia debiti, ad restitutionem teneri defraudato, vt *disp. 13.* infra dicēdum est; si quidem habet ille ius, ne fraudetur, atque à boni consequutione impediatur, ergò, &c. Hinc non omninò ab re *Vgolinus de officio, ac potestate Episcopi cap. 50. §. 13. n. 2. vers. hinc patet*, scripsit ad hoc restitutionis onus asserendum iniuriatæ aptiori rationem habendam esse.

6 Assero secundum; ob electionem ad beneficium pinguius, aptiore omisso, restitutionem sic faciendam esse Ecclesiæ, vt etiam dignior particeps ipsius sit, probatur ex his, quę diximus tùm *cap. 2.* alias reycientes opiniones, tùm *cap. 3.* paulò ante citatis, tùm *disp. 7. cap. 2. à nu. 12.* Confirmatur etiam à priori, digniorem omittens, iniustitiam facit, atquè acceptionis personarum scelere se obligat, vt sæpè locis indicatis probatum est, atq. de de ratione iustitiæ, vel purè commutatiuæ, contra quam fit ob prætermissionem dignioris ad beneficium ex concursu, aut examine dandum, vel partim cōmutatiuæ, partim distributiuæ ad reliqua est, vt ad æqualitatem reducatur iniquitas; donec enim æquaueris iniquum, quod commisisti, sēper iniustitiæ reus eris; ergò hæc iniustitia in beneficijs conferendis reducenda est ad æqualitatem; quod fieri minimè potest, ni eo restituto quod vnicuique ex iustitia dandum erat: obligabitur igitur elector digniori ad æquiualens vtilitatis beneficij compensandum secundum prudentis iudicium. Nec refert respondere in huiusmodi beneficijs dandis peccatum esse contra Ecclesiam tantùm, quod hoc *disp. 4. §. 6. & 7.* ac sapiùs deinceps falsum demonstratum est. Hæc etiam proderit negare ex iustitia distributiua obligationem manare restituendi, & quia multi ex ijsdem, qui hoc assentiunt, illud minimè negant, & quia ex ea mediatè, vel occasionaliter onus restituendi quam plures doceāt, & quia vt nos *disp. 3. & 4.* ostendimus hęc contra quam fit, iustitia non est purè distributiua, sed distributiua simul, & commutatiua, cui demonstrauimus etiam vires esse, restitutionis obligationem inducendi. Neq. in disparitatem assignare satis erit, collationem beneficiorum non se habere, veluti distributionem bonorum communium, vel quia hæc respiciuntur à pura distributiua iustitia; vel quia sunt debita Ciuibus, secus beneficia, quæ non respiciuntur à pura distributiua cum primariò sint in bonum Ecclesiarum instituta, quemadmodum respondent *Sotus, Nauarra, & Couarr. 1. & 2. cap. laudati.* Nam præter easqua ibi *tertioq. capite* docuimus, ac quæ *disp. 3. & 4.* Soti sententiam de iustitia euertentes scripsimus, & deinceps *reliquis disp.* confecimus. Ex illis sanè sole clarius deducitur absq. fundamento figmentū prorsùs esse asserere, iniqua diuisione bonorum cōmunium contra puram peccari distributiuam iustitiam inducentem restitutionem, secus iniqua

qua collatione beneficiorum. Nàm esto iustitia ex qua hæc distribuuntur sæpè coniungatur iustitiæ commutatiuæ vires potiùs maiores sumit, quàm amittat, respicitq; ius non quidem, quod est partibus respectu bonorum communitatis, sed quod est dignioribus suppositâ institutione ministeriorum, officiorum, munerũ, beneficiorumq; Ecclesiæ, quæ absq; dubio optimos quosq; postulant. Et hoc ius est omnino
7 rigorosum dignioribus candidatis beneficiorum, ex oppositione dandorum, atq; alijs proximè accedens deriuatum, ex voluntate antecedenti legitima, atq; efficaci hæc distribuendi beneficia personis his, illisquè ornamentis donatis; sicut enim contra iustitiam fit dignus si eligatur, paruipenso digniore, nec seruatis concursus, examinis, vel periculi legibus: sic pariter fit contra iustitiam, non seruata lege, voluntateq; efficaci antecedente, ac præscribente his dignioribus, & non alijs, beneficia huiusmodi danda esse.

8 Confirmatur, quod minus non est iurium huiusmodi legibus condendi, ac præscribendi rationem distribuendorum beneficiorum, quã vltimæ testatoris voluntati; atqui si hæres, cui bona relinquuntur diuidenda coniunctioribus defuncti, alijs minus coniunctis distribuat, tenetur ad restitutionem, prætermissis coniunctioribus faciendam, quemadmodum obligaretur Oeconomus iussus distribuere pecuniarum summam pauperioribus, quam tamèn dedit minus indigentibus, quod supra sæpè probauimus, & docet *Salon col. 1115. & Rebell. 1. part. lib. 3. q. 5. n. 5. argum. 5.* ergo hoc idem in re nostra dicendum est.

CAPVT SEPTIMVM.

A quo, & quonam ordine afferta restitutio facienda sit.

SVMMA.

Prima sententia dignum excusat. n. 1.

Quibus poterit modis se habere dignus electus, ad hanc electionem per statu huius quæstionis. num. 2.

Aptus, seù dignus, neq. acceptare, neq. petere beneficium potest, alijs existentibus dignioribus candidatis. n. 3.

Confictа est lex, immerito à nonnullis afferta, qua digniores dicuntur cessisse beneficio, vbi digno iam datum est. n. 4.

In casu afferto tenetur beneficio se dignus abdicare. n. 5.

Electores, Promotoresq. vt immediatius iniquã causarunt electionem, vel promotiorem digni omisso digniore, obligandi sunt ad restitutionẽ. num. 6.

Falsùm est non fieri solere huiusmodi restitutiones, nec refert etiam si non fierent, cum vsus contra ius naturale sit abusus. n. 7.

Difficultas restitutionis non excusat, sed auertere debet iniquos Electores, vel Promotores ab iniqua electione, vel promotione. n. 8.

Hac lege tenetur etiam Summus Pontifex. nu. 9.

Quid dicendum in casu corruptæ Ecclesiæ. nu. 10.

Si dignus electus dubius fuerit, num meliores hic, & nunc existant, & consequenter num Electores, vel Prælatus iniustè elegerint, poterit sententiam sequi Electorum, vel Prælati. n. 11.

Potest dignus bona fide se exponere examini, absq; restituendi obligatione. n. 12.

Quod à Collatoribus licitè potest fieri, & acceptari, & peti potest: secus vero per petitionem, acceptationem, preces, vel alias artes, si iniustè Electores, vel Promotores id præstituri essent. n. 13. & 14.

Nonnunquam excusabitur dignus electus à restitutione, secus autem Electores, ac Promotores. num. 15.

CVI, præcipuo nomine, restituendi onus incumbat explicaturi, obligationem præcipuè digni electi prælati digniori expendemus, quam in hanc retulimus disputationem ex *coroll. 8. num. 13. cap. vlt. disp. 6.* ex cuius dilucidatione huius ordo restitutioni maximè pendet.

1 Communis afferti solet opinio dignum excusans electum, prælatumq; digniori, ab obligatione restituendi, vt videre prima saltem est fronte apud *Caietanum 2. 2. q. 185. art. 3. Azor. 2. part. instit. moral. lib. 6. cap. 15. quæst. 13. & 14. Vasquez opusculo de benef. cap. 2. §. 3. dub. 18. Lessium lib. 2. de iust. cap. 34. nu. 7. Aragonium q. 62. art. 2. ad. 3. argum. contra S. conclus. & alios sup. cap. relatos Auctores* passim.

Verùm enim verò, vt penitus Doctorum inspiciamus mentem, veritatemq. sincerè proferamus.

2 Notandum est primo posse dignum, vel bona fide procedere, vel mala, vel dubia. Si bona fide procedat, aut alijs se præstantiorem poterit existimare, vel æquè dignum, vel de hac collatione non cogitare, & si competitorem suum digniorem iudicet, se digniorem putare; Si autem mala fide modis his oppositis poterit se habere.

Et quidem extra quæstionem est, si se ceteris præstantiorem iudicaret quis, & merito, vel si æquè dignum, de quibus quæstionibus supra disputatum est.

Notandum secundò poterit dignus se tantũ sistere, atq. exponere, & acceptare beneficium delatum, vel illud ipsum dignioribus concurrentibus petere, ac sibi procurare, de quibus omnibus modis mox dicam.

3 Sit prima conclusio. Dignus mala fide neq. poterit acceptare beneficium delatum existẽtibus dignioribus eiusdem beneficij candidatis, neq; procurare. Est communis sententia tùm laudatorum, tùm aliorum *Toletani 2. lib. cap. 2. nu. 163. Caietani 2. 2. q. 62. art. 2. ad 2. dub. factum contra arg. 4. D. Thomæ, Lessij lib. 2. de iust.*

iust.cap.12.dub.17.nu.129. §. *respondeo*, qui hoc docet, vbi certò cognoscat dignus ceteros candidatos se præstantiores esse, per notitiam de inęqualitate notabili, ad malam huiusmodi fidem, prudentis iudicio requisitam, & *lib.2.cap.34 dub.15.n.76.* non licere asserit huic apto cognoscenti alterum se longè præstantiorem, inducere Electores, vel collatores ad beneficium ipsi dandum, vt dixerat *eodem cap.dub.14 n.70.* §. *respondeo, Vasq.de benef.cap.2. dub.18.n.124. 125. Rebellus lib.1.de oblig.inst.1.par.q.6,n.1. ac aliorum.*

Ratio autẽ est, quàm sub initio indicauimus loco allegato *coroll.8.n.12.ac deinceps*, quod ve sic cooperatur acceptans; ac petens iniquę electioni, quæ absq. peccato mortali, vt sic haberi non posset. Quapropter hic non se haberet, hoc in euentu, eadem ratione, qua, qui rem sibi necessariam emunt à transgressoribus taxæ, vel mutuò à fœneratoribus accipiunt; qui quidem sine peccato vsurarum possent tantum mutuare, & sine taxæ transgressæ vendere; & aliter etiam, ac qui iuramentum exprimunt ab infideli, vt loco citato vberiùs prosequuti sumus. Deindè impedimento esset digniori dignus petendo, atq. acceptando beneficium, de quo rationis momento *sequenti disp.* ex instituto differemus.

4 Nec refert, quod aliqui dixerunt, eam asserentes legem oppositionis in beneficijs ex illa dandis vigere, vt si adiudicetur beneficium, licet iniquè, minus digno, dignior ea contentus electione debeat esse. Tùm quia id potiùs est diuinare, quam ex aliquo fundamento rem cõstanter asserere; nàm vnde hi habent Auctores hanc legem? vndè deriuarunt, cum præsertim contrà bonos esset mores, quæ tantam præberet ansam dolo, fraudibus, atq. iniustitię? Tùm quia si inter præsentatos à Patrono tale pactũ non existit; siquidem potest dignior, qui prætermitteretur ab Episcopo appellare, vt potest etiam à Parœsia reiectus, (quemadmodùm super indicauimus, atq; infrà dilucidabimus, decretum Tridentini expendentes) cur in cęteris hoc vigere dicendum est? Confirmatur, quia sicut etiam si res secundò vendita sit emptori malæ fidei, poterit per priorem emptorem euinci, quasi in fraudem alienata, vt *seq.cap.primum soluentes argumentum* dicemus; igitur à pari in re nostra, rescindi omninò debet hæc electio, quemadmodum mox asseremus.

5 Secunda assertio. In hoc, quem expressimus, casu tenetur electus abdicare se beneficio, ac resignare in fauorem oppositoris dignioris, sic Auctores citati præsertim *Rebellus nu. 6. & 7. & nuper scripsit Ferdinandus à Castropalao tract.13.de benef.disp.2.par.11.§.5.nu.1.* Patet ex dictis, quoniam hic, vel fecit contra iustitiã purè commutatiuam, atq. ius rigorosum, quod subeuntibus examen, vel concurrentibus esse adstruimus, vel in cęteris maioris momenti beneficijs, contrà iustitiam partim commutatiuã, partim distributiuam, & ius ei proportionatũ competens digniori ex institutione beneficiorum, pacto inito cum distributoribus, vt suprà sæpè demonstratum est. Ex quibus fit teneri huiusmodi electum tùm ex iniqua acceptatione, tùm ex ratione rei acceptæ illi indebitæ. Hinc *Vasquez de benef.cap.2.§.3. dub.19.n.13. & 14.* impedientem digniorem petitione beneficij, sibi comparandi, non obligat modò ad se dignum, per vitæ mutationem omnibus viribus faciẽdum, sed etiam ad restitutionem præstandam digniori pretermisso, saltem in secundo loco, modo nobis declarando *sequenti cap.* secùs autèm, si hic esset indignus, quando primo loco teneretur se abdicare, vt nos infra.

6 Tertia assertio. Collatores, Electores, omnesq. positiuè influentes in talem electionem suo ordine, quemadmodum immediatè, ac necessario eam causarunt, iuxta dicta *sup.disp.* in huius defectum tenentur pariter, atq. insolidũ restituere. Sic expressè *Rebellus citatus n.9. & Vasquez de benef.modo allegatus n.124. & 125.* & ni possent in eodem genere, tum Ecclesiæ, tùm digniori consulere, tenebuntur pro viribus satisfacere ratione indicata *cap.2. disp.11. à n.10.* ac deinceps, magisq. constabit ex dicẽdis *seq.cap.ad finem.*

7 Obijcies sæpè videri, & digniores prætermissos, & nullam eis fieri restitutionem, nequè à timoratis, ergò &c. Respondeo ex *Rebello n. 9.* nonnunquam factas fuisse huiusmodi restitutiones, quas ille a fide dignis testatas accepit; alias impotentia excusari: multas clàm fieri, alio quæsito colore. Et quamuis non fierent nullius esse quidem momenti vsum contra legem naturalem, non est, qui neget.

8 Responderi posse secundò ex *Caietano 2. 2. q.62.art.2.in 3.dub.circa 4 argum.* satis superq. difficilem hanc esse restitutionem, verum non ex hoc capite excusationẽ inducere, imò auersionem ab iniustitia in distribuendis huiusmodi bonis. Quapropter maximè cauendum est distributoribus, nè distribuant iniquè, cum non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum.

9 Iterum, atq. iterum te rogatum volo amice
lector, vt allegatum Caetanum adeas, tùm
versic. Nec fallat scitũm vers. Sed quid dicen-
10 dum in eam, quo corrupta esset Ecclesia; tùm
vers. Respondeo in eo euentu, &c. quibus in
locis, multa scitu digna, & Sãcto zelo ad posteros erudiendos emanata leges.

11 Quarta conclusio. In dubio, quo dignus electus dubitaret, nùm cæteri se digniores fuerint, & consequenter dubius esset, nùm electores iustè elegissent, ipsorum electorum, vel Prælati conferentis tutò sequi sententiam posset, ità *Sotus de iust lib.3. art.2.q.6.post 9.concl. arg.1.ad 1.dubium.* Ratio est, tùm quia in dubio melior est conditio possidentis, tùm quia existente dubio, possessio pro superiore stat, cuius sententia præferendà est in dubijs, vt probaui *tomo 1.lib.4. disp.11.capit.3.nu.24. & 37.* tùm quia non modo censendus est hic hærere, atq. in dubio versari, sed probabiliter potius opinari, per opinionem saltem ab extrinseco, auctoritate nimirum electorum, vel Prælati conferentis probabilem, quam tuto sequi poterit iuxta dicta loci modo allegati *1. voluminis.* Addo ex *Rebello cit.n.9.* meritò dignum dubi-

dubitare posse, num ex aliqua causa, vel impedimento sibi occulto, electoribus tamen noto, scientia, cætensq. alioquin donis præstantiori sit ipse Prælatus.

12 Quinta conclusio Potest licitè sine restitutionis obligatione bona fide dignus se exponere examinandum; sic *Auctores sententiæ n. 1. relatæ* atq. ex *Caietano colligitur estato pro prima assertione*. Ratio autem est, quod hic non eo animo se opponet, vt digniorem præuertat, impediat, aut beneficium comparet illicitè, sed vt suum potius ius experiatur, propriorumq. meritorũ iudiciũ Electoribus, ac Distributoribus relinquat, vt vel omnibus perpẽsis, eum fortassis iudicent digniorem, vel sufficiant digniori forsitan impedito, vel vbi vita functus ille fuerit, vel à petitione desisteret; vel demũ, vt propriæ scientiæ, prudentiæ, morum proborum, cæterorumq. donorum specimen præbẽs, exibeat se digniorem ad proximum beneficium captandum cum huic se pericolo exposuisse, tantumq. subijsse discrimẽ examinis, existimatione dignum sit, quæ saltem ad alia, beneficia poterit ei prodesse, vt probè *Vasq. citatus n. 124*. Ad quæ omnia habere ius Dignũ omnibus exploratũ est. Idem etiam iudicium ferendum, si bona fide de comparatione cum alijs Canditatis nihil cogitauerit Dignus.

13 Hinc regula generalis, quã *disp. 6. cap. vlt. coroll. 8. n. 15. ex Caietano* tradidimus in memoriã reuocãda est, vt illud q à Collatoribus petitur, si prò arbitratu licitè, atq. illicitè possit ab eis conferri, possit etiam non modo acceptari, sed etiam peti.

14 Sexta conclusio. Eo in euentu; quo Dignus certo moraliter sciret, ipso petente, precibus, vel alijs modis procurante Iudices, Collatores, Electores, siue Promotores iniq. distributuros collaturos, electuros, vel promoturos esse, non potest absquè peccato perere, vel sibi beneficium, vel aliud quidpiam simile procurare. Et quidem cõtra vtramque iustitiam, & cum onere restituendi hoc præstaret, vt patet ex fundamento *disp. 6. cap. vlt. coroll 8. n. 13.* posito, cum eadem sit ratio in hoc casu de indigno collato cum digno, ac de digno comparato cum digniore: ibiquè data est disparitas hanc inter petitionem mutui ab vsurario, & iuramenti ab infideli, & quamquam id certius profectò sit de rogantibus, similibusq. alijs modis cooperantibus, vt indicat *Vasq. de benef. §. 3. dub. 18. n. 24. & 25.* certũ etiam iudico depẽtente ob ea, quæ loco citato dixi; non intercedente præsertim necessitate in ipso petente, vt constat ex materia de scandalo, sicut enim initare non licet aliquem ad ludum die festo, quo detinebitur, ne intersit Sacro, & si ille paratus esset Sacrum non audire, sic, neq; petere à paratis etiam Electoribus, vt ne dignum digniori præferendum eligant iniustè, cum aliàs, quam iniustè fieri non possit, vt vberiùs prosequuti sumus *coroll. illo 8. à num. 13. allegato cap. vlt. disp. 6.*

15 Hinc colligo, sæpè ipsum Electum non esse restitutioni obnoxium, vti diximus assertione quinta teneri autem Electorem, Promotorem, Collatorem, omnesq. positiuè concurrentes ad eius electionem.

CAPVT OCTAVVM.

Soluuntur rationes contrariæ.

SVMMA.

Ex electionis digni validitate, digniore prætermisso, non excusatur malitia. n. 1.

Digno per electionem ab Electoribus ius cõfertur in re, cum Dignior ius habuerit ad rem n. 2.

Quamuis etiam tacito Ecclesiæ consensu ius acquirat in re dignus per electionem, onus tamen subit restituendi digniori. n. 3.

Perperam argumentum ducitur à Principibus secularibus officia conferentibus, etiam indignis, quòd hi ex nonnullorum sententia sunt Domini; Prælati verò administratores. n. 4.

Differentia inter distributionem beneficiorum ecclesiasticorum factam à Patrono, Rege &c. & officiorum secularium. n. 5.

Auctore Soto etiam Reges, Principesq. sæculares mortaliter peccant, ni Præstantioribus officia dent. n. 6.

Quidquid de Regibus, alijsq. secularibus Principibus sit non dantibus officia melioribus, Prælati non eligentes ad beneficia ecclesiastica digniores ad restitutionem obligantur. n. 7.

Morali adhibita diligentia ad tantum negotium prudentis iudicio requisita, si Dignior omittatur, et bona fide Digno detur beneficium, nõ superuenit onus restituendi. nu. 8.

In alia tamen mox incidente occasione tenebuntur promotores digni, digniori bona fide prætermisso consulere n. 9.

Quomodo restitutio facienda sit multis Dignioribus omissis. n. 10.

1 Obijcies primo. Apti electio, Aptiore omisso, est valida ex iure naturali diuino, vt *disput. 10.* probatum est; ergò validè transfertur ius beneficij in Aptum electum; ergò licitè, ac iusto titulo hic poterit illud retinere. Respondeo vltimam negans consequentiam, quoniam sicut promissione acquiritur ius ad rem, donatione autem ius in re: sic edicto, vel lege concursus, vel lege antecedente, atq. efficaci distribuendorum beneficiorum ius ad rem Digniori cõceditur, electione autem, ad quam ius habent Electores ad bonũ Ecclesię regimen, quẽadmodum loco citato diximus, tanquam donatione ius in re cõferunt Electo, quod est fortius iure ad rem; Verum hoc minimè obstat, quominus cum illicitè hic dignus retineat beneficium, ad eius restitutionem, modo infrà dicendo, teneatur, quod videtur docuisse *Vasq. de benef. cap. 2. §. 3. dub. 17. n. 123.*

2

3 Addo trãslationem dominij in Dignum nõ tantum fieri voluntate Electoris, sed tacito etiam consensu Ecclesiæ, ac Reipublicæ Christianæ, cui expedit tali modo illud transferre ob rationes *disp. 10. cap. 1. & hic cap. 4. n. 5.* à nobis indicatas, cum præcipuè trãsferatur cum onere restitutionis, sicut aliquot DD. de venditione rei alienæ, alteri factæ Demum sicut à secundo emptore mala si emerit fide, conscius nimirum prioris contractus; poterit prior rem euincere tanquam in ipsius fraudem alienatam, vt constat *ex Glossa communiter recepta in cap. si tibi absenti de præb. in sexto, & videre apud Recentiores est, præcipuè Rebellum 2. p. de oblig. iust. lib. 9. q. 17. sect. 3. conclus. 3.* si titulo præsertim oneroso fuerit res antea debita alicui: si seruatis iure naturæ seruandis, est quidem beneficium digni, cum onere tamen restituendi, & potiori ratione, si illud titulo examinis onerofo, vel cõcursus fuerit digniori debitum.

4 Obijcies secundo. Seculares Principes absq. restitutionis onere conferunt officia non modo dignis, verum indignissimis, dignioribus prætermissis, ergò neq. electio digni, dignore relicto, restituendi obligationem inducet.

Respondet *Aragonus 2. 2. q. 62. ar. 2. in solut. primi arg. contrà 3. conclus.* negando consequentiam, assignatq. discriminis rationem inter Reges, Principesq. ac Distributores ecclesiasticorum beneficiorum, quod illi tanquam Domini officiorum publicorum, vt vendere possunt, ità remotis Dignioribus Dignis etiam dare: at hi meri sunt dispensatores, deu iocti iuxta naturã institutionem propriasq. rationes officiorum etiam iure naturali diuino, quemadmodum supra probatum est, ad beneficia dispensanda,
5 secusq facientes, agent iniustè, ac tenebuntur restituere. Ex quo deducit *Aragonius* differẽtiã inter Regis potestatem ad officia secularia, atq. ad conferendas præbendas ecclesiasticas, quarum ex summorum Pontificum indulto, & concessione Patronus est, ac Præsentator, ad quas distribuendas pari ratione tenetur, ac distributores Ecclesiastici; nam cum Pontifex, ex quo Regum facultas promanat dando huiusmodi beneficia dignis, relictis dignioribus, nõ modò peccet, verùm ad restitutionem teneatur potiori quidem nomine, & ipsi etiam Reges. Hæc ferè Aragonius.

6 Secundo respondet *Sotus lib. 3. de iustit. q. 6. art. 4.* scelere Reges se adstringere acceptionis personarum, ni dignioribus officia etiam sæcularia conferant, cui citatus *Aragonius q. 63. ar. 2. circa finem subscribit*, docens etiam Reges sub peccato mortali ad officia teneri digniores promouere. Verum quidquid de hac quæstione sit, quam decidere nostri non est instituti, vel enim concederemus Reges, vt ex iustitia commutatiua teneantur indignis officia minime dare, quod ibid. docet *Sotus, nec discrepat Vasquez. de benef. cap. 2. §. 3. n. 97.* ità pariter obligari ad officia melioribus danda, siue ratione naturali, vt Resp. meliori, qua potest ratione regatur, & nè dignis tantum insistentes Principes ad indignos ruerent, quẽadmodũ aliquãdo (vtinam non fieret) ineptissimis publica officia dantur, ad Reip. perniciem: siue lege humana, qua cum eis Regna videntur contraxisse, vt nonnulla saltem præcipua officia, ex quibus iustitia, & pax pendet ipsorum Regnorum non alijs, quam melioribus non darentur; siue ratione officij publici, quo funguntur, & videntur obligari, quos possent meliores immediatos ministros etiam ex iustitia sibi asciscere, vt indicaui *disp. 13. cap. vlt. à n. 9. & disp. 7. cap. 2. n. 12.* Et his concessis eamdem de collatione secularium officiorum, ac beneficiorum rationem esse constanter afferendum. Vel hoc onus Regibus minimè esse sentiemus, siue quia Domini, vt supra ex Aragonio referebamus, siue quia hæc officia bona nõ sunt communia, aut in bonum, neq. secundario instituta illorum, quibus danda sunt, quibus nullo modo debentur, vt proemia, siue quia Reges nulla tenetur lege ad digniores eligendos, sed vt ipsi optima ratione Remp. non obligantur administrare, dummodo præstent idonea, ita neq. ad optimos quosqoe sibi socios asciscendos, ministrosq. vt docet *Vasq. de benef. cap. 2. §. 3. dub. 13. n. 97.* & differẽtia sole clarior est, vt legenti patet, si quidem huiusmodi beneficiorum Prælati non sunt Domini. Instituta etiam secundario fuere in bonum ipsorum Eligendorum, atque intercedente pacto dãda sunt Dignioribus, vti satis abundè probatum est.

8 Obijcies Tertio Si ommissio dignioris obligationem induceret restitutionis, etiam ab Electoribus, vel Collatoribus, qui bona fide elegerunt, vel cõtulerunt Apto, omisso Aptiore, contraheretur, quod absurdum, vel saltem nõ communiter receptum videtur. Respondeo, si morali, tantoq. negotio requisita diligentia vsi sint Electores, vel Promotores digni, licet omittant digniorẽ, neq. ratione electionis peccare neq. ad restitutionem postmodum teneri, at verò ni adhibuerint, peccabunt ex iniusta electione, ac restitutioni erunt obnoxij. Instabis estò non obligentur Electores ex electione, quæ ab iniustitia ob bonam excusatur fidem, prò viribus tamẽ & Ecclesiæ, & Dignioribus omissis tenebuntur satisfacere ratione conseruationis iniquæ illius electionis in suo effectu, ac detentionis damni: instar obligationis, quam *Vasquez inesse docet his Electoribus*, & nos indicauimus *disp. 1. huius libri 5. c. 7.* & non secus ac alij, qui cũ non ex iniusta peccauerint acceptione culpã tamẽ ex iniusta detentione contrahunt, nisi vbi nouerint, rem esse alienam, restituãt, quidquid in contrarium insinuet *Aragonius citatus ad 4. arg.* Verùm cum negotium iam perfectum sit, ac res transacta, morali adhibita diligentia, qua melior hoc, cui datum est beneficium non innotuit, rigorosum admodum esset onus restitutionis Electoribus imponere suo functis officio, quæ patent ex assertis *Superiori cap. n. 17.* vbi doctrinam Vasquez expendimus, cui hoc in euentu subscribimus, quando datum esset apto, dignoq. beneficium bona quidem fide petenti, vel sibi procurãti; qua adhibita diligentia dignior alter inuentus non fit: in hoc itaq. casu bonæ fidei intercedentis, sicut non tenebitur Distributor bonorum communium re-

restituere dignioribus', si semel bona fide data
sint dignis: ita paritèr in distributione benefi-
9 ciorum;Sed vterq. Distributor alia saltem mox
occurēte occasione omisso prospicere dignio-
ri tenebitur, vti de Intemperato etiam scripsi
in expositione sententiæ *Vasq. disput.1. cap.7.*
Ex hoc autem nihil concludit argumentum, si generaliter probare contenderit, non teneri Electores, qui vel consulto, vel ex negligentia, omisso Digniore, Aptum tantum elegerint.

10 Obijcies vltimo. Qui digno beneficium cōfert multis dignioribus relictis, vel tenetur omnibus restituere, vel vni, non omnibus, quod videtur impossibile, neq. vni, cum nulli potior sit ratio, ergò nulli.

Respondeo moraliter vnum præcellere cæteris, intercedente præsertim concursu, vel si multi fuerint digniores, atq. in meritis æquales, licet digno præstent, cum quo collati præstantiores dicendi sint, in arbitrio tamen illo tunc reuocaretur res Electorum, vel Collatorum, vti *disp.7. cap.3.* scripsimus. Quamobrem sicut ad libitum poterit Episcopus v. g. Petro, vel Paulo dare primo beneficium, qui digniores erant illo, qui quidem illud post modum adeptus est, sic prò arbitratu deinceps poterit vni ex his præstantioribus restituere; si præsertim illo se abdicauerit Dignus, iuxtà infra dicenda. Quod si pecunia compensanda esset Aptiorū iniuria, posset ad omnes illos præstantiores aliquid vtilitatis deriuari, vt docee *Aragonius citatus, vltimum soluens argumentum.*

DISPVTATIO DECIMATERTIA.

Vtrum Impediens aliquem à consequutione alicuius boni teneatur restituere.

PRO dignitate quidem haud posset hæc quęstio disputari de beneficijs in specie ni eius thesis vniuersalibus sub terminis, vt inscriptione comprehensa est, expenderetur: ex qua restituendi nobis onus ex impedimento, alteri adornato manans innotescet clarius.

CAPVT PRIMVM.

Ratio dubitandi, ac Doctorum sententię proponuntur.

S V M M A.

Quomodo quæstionem soluit D.Thomas, cuius solutio Auctores adegit in varias sententias. num.1.

Tria perpenduntur D. Thomæ placita, quorum primum deriuatur ex textu 56. Aristotelis 2. phy. *quod parum deest, tanquam nihil distare videtur.n.2. Quis sit infortunatus.ibidem.*

Perpenditur Textus ex l.1. §.idem aiunt a.ff.de aquis pluuialibus arc.*n.3.*

Soti refertur opinio.n.4.

1 QVæstio hæc tenebris inuoluta Auctoribus visa est, qui post D.Thomā suas in lucem edidere lucubrationes, nam *S.D.2.2.q.62. artic.2. ad 4.* posse ab aliquo tripliciter impediri quempiam respondet. *Vno modo iustè, puta si intendens honorem Dei, vel vtilitatem Ecclesiæ procuret, quod detur alicui personæ digniori, & tunc nullo modo tenetur ad restitutionem: alio modo iniustè, si intendat eius nocumentum, quem impedit propter odium, vel vindictam, aut aliquid huiusmodi, & tunc si impedit, nè præbenda detur digno, cōsulēs, quod ei nō detur, tenetur quidem ad aliquam recompensationem, pensatis cōditionibus personarum, & negotij secundum arbitrium sapientis, non tamen ad æquale, quia illud non fuerat adeptus, & poterat multipliciter impediri. Si verò iam firmatum sit, quod alicui detur præbenda, & aliquis præter indebitam causam procuret, quod reuocetur, idem est, ac si iam habitam auferret, & ideò tenetur ad restitutionem, æqualis tamen secundum suam facultatem.*

2 Hæc illę, cuius postremum placitum, vt ex contrario, quod soluit, argumento patet, atquè ex *Caietano, & Soto* constat, ab *Aristotelica* videtur deriuatum esse doctrina *lib.2. physic.cap.5. textu 56. quod parum deest tanquam nihil distare videtur*, qua Philosophus sententia confirmat, eum dici posse infortunatum, cui parum defuit', vt magnum aliquod bonum consequeretur, quod adeptus non est; quoniam intellectus id concipit, ac si iam adfuisset, quo quasi nudatur is, cui mox erat dandum: ergò perinde est', quempiam impedire à consequutione boni, quod vel mox erat consequuturus, vel parum distabat, vt consequeretur, atquè illud idem ab eo eripere, postquam fuisset iam adeptus': sed qui ab aliquo bonum eriperet iam comparatum, restituere teneretur: igitur pariter obligabitur is, qui impediuit, nè illud adipisceretur. Secundum vero D. Thomæ placitū amplexi etiam sunt *Paludanus in.4. Scotus ead.*

ſtinct. & quaſt.in reſp.ad vltimum, Riccardi,ibidem art.5,§ ijdem aiunt,ff.de aqu.pluu. arc.verſ.
3 *denique verba*,vbi habetur contra eum,qui puteum fodit proprio in agro,venaſquè præcidit aquæ,ex quibus in puteum, vel vicini fontem, qui antea deriuabantur,nunc emanare non poſſunt latices,actionem non dari,quando id non fecit, vt alteri noceret, cum vſus ſit iure ſuo, ſuaq. aqua; Dum autem textus ait, quando id non fecit, vt noceret, argumento à contrario videtur docuiſſe, quòd quādo animo nocēdi feciſſet,eſſet profectò obligandus,vti pleriquè DD. docent: ergo pari etiam ratione, qui ex odio, animoquè nocēdi Collatori ſuadet, nè aliquid alicui conferat,etiam ex iuſtitia non debitum, quo ei Impedimentum, obſtaculumq. ſtruit,nè cōſequi illud poſſit,reſtitutioni erit obnoxius. Confirmatur *ex l. Proculus, ff. de damnis infectis,& l.fluminum,§.finali eod.tit.*

4 At verò *Sotus lib.4.de iuſt.q.6.poſt vlt. concl.* ſoluens quamdam obiectionem, obligationem reſtituendi Impedienti alterum à conſequuti-nē boni mox habendi tùm imponit,cùm impedimentum dolo,vi, fraude, cęteriſq. malis artibus illatum eſt,ſecus alias; neq. fundamentum huius reſtitutionis eſſe ius eius,qui impeditur, ſed potius decretum Conferentis,vel Dantis.

CAPVT SECVNDVM.

Proluſio ad quæſtionis ſolutionem.

S V M M A.

Impedimentum cum de genere ſit relatiuorum, ad quæ referri poteſt.n.1.

Relatum impepimentum ad bonum, quod impedit,quomodo ſe habeat.n.2.

Impedimentum, qua ratione referatur ad perſonam,cui ſtruitur.n.3.

Impedimentum ad perſonam relatum, apud quā adornatur.n.4.

Ratio formalis impedimenti, quænam eſſe poteſt.num.5.

Modus expenditur texendi impedimentum.nu.6.

Magna differentia eſt inter parum abeſſe à damno inferendo, & ipſummet damnum illatum circa bonum,quod parum abeſt,vt alicui comparetur.n.7.

Impedimētum reuocatum poſt damnum illatum, veluti cauſa illius habendū, ſecus ſi antequam inferretur,efficaciter fuerit reuocatum. n.8.

Reſtituente magis principali, v.g.beneficij Collator,vel Electus,non tenetur minus principalis, vt ſuator,conſultor, &c.Quibus compenſanda eſt facta alioquin reſtitutio. n.9.

Si quis abſq. dolo, maliſquè artibus indignum, vt digno faueat;aut dignum,vt digniori, vel æquè dignum impedit,reſtituere non tenetur.n.10.

1 PRO veritate tamen primùm notandū eſt impedimentum, cum è genere ſit habitudinem dicentium, vel relatiuorum, ad varia referendum eſſe. Primū ad bonum,quod impedit:Secundum ad perſonam,cui infertur:Tertium ad perſonā, apud quā ſtruitur. Quartum ex quo animo,ſiuè intentione paratur. Quintum quibus modis.

2 Ad bonum igitur ſi referatur bifariam conſiderari poterit, vel vt alteri debitum, à quo auertitur,vel vt non debitum. Iterum,vel debitum proprio rigoroſo titulo, atq. iure quod *diſp. 2.* diuiſimus in re,& ad rem, ex communi ſententia, vel aliquo alio, quod ad hoc reduci poterit,ſe habente per modum facultatis actiuę,paſſiuæ, vel reſiſtitiuæ, vt clarè docuimus loco citato *cap.1.n.4.* quo cuiq. eſſe poteſtatem vtendi ſuis rebus diximus,Pauperibus eleemoſynam petendi: Mercenarijs ſuas locandi operas;vnicuiq. vt indemnis ſeruetur, alatur, neuè lumen auferatur,&c.

3 Relatum autem hoc obſtaculum ad perſonam,cui imponitur:vel eidem ius erit aliquod ex dictis,vel non.

4 Perſona vero, apud quam ſtruitur, vel eſt eadem, neq. diſtincta ab ipſo, cui infertur, vel diſtincta: atq. hæc vel poterit iam decreuiſſe bonum alteri dare, vel anceps eſſe, vel neque cogitaſſe quidem de illa donatione,vel alienatione.

5 Quod ſi perpendatur ratio formalis, ob quā obſtaculum infertur, vel poterit eſſe praua ex odio,vindicta,&c. vel bona,& virtute perſpicua.

6 Demùm modus adnotandus, vel malis artibus,dolo,mendacijs adornatus, vel ſincerus ſine fuco,& fallacia more Maiorum.

7 Notandum ſecundo; ad quamcunq. euitandam amphibologiam inter ſe maximè differre parum abeſſe à damno inferendo, & damnum inferre in eo bono,quod parum abeſt,vt ab aliquo comparetur,vel quod quis adipiſcatur,nā prima loquendi ratione paruula explicatur diſtantia ab illatione damni,vel declaratur periculum, ſiuè imminentia damni mox inferendi: altera vero damnum exponitur iam inductum, qualecumq.illud ſit circà bonum non quidem poſſeſſum,mox tamen poſſidendum, ac moralitèr habitum veluti poſſeſſum. Sic ſi parum abfuit,vt auerteres Teſtatorem ab hereditate Titio demandanda nullum Titio damnum intuliſti:ſi autem Teſtatori,qui ſuum confecerat teſtamentum perſuaſiſti,vt eo mutato hæreditatem Titio denegaret,illi ſanè damnum circa hæreditatem,quam mox erat aſſequuturus intuliſti:Sic etiam ſi ſata pubeſcentia,atq. in maturitatem properantia parùm abfuit, vt à venatoribus peſſundarentur,Domino nullum eſt illatū damnum;ſi autem proſtrata, atq. afflicta fuerint damnum Domino illatum erit circa fructus,qui parùm aberant à maturitate.

8 Notandum tertiò,quacumq. ratione ſiue licita, ſiue illicita impedimentum alteri ponatur,ſi poſtquam illatum fuerit damnum alteri, reuocetur,vti cauſam profectò ſuo modo illius habendum eſſe,& iuxta regulas mox ſubijciendis

dis capitibus afferendas, obligationem parere restituendi; secus autem, si ante tempus efficaciter reuocetur, quo ille assertum consequuturus esset bonum, quando impedimentum opportunè retractatum, causa damni inferendi censendū non est, vt ab Auctoribus de restitutione scribentibus communiter traditur cum *D. Thoma 2.2.q.62.art.7. atr. in 4. distinct. 15. q. 1. art. 5. q. 3.*

9 Notandum quarto; si principalis, qui damnum intulit v. g. Collator beneficij, conferens illud Indigno, vel ipsemet indignus resignans restituerunt, cum liberari à restitutionis onere, qui suis suasionibus, prauoquè consilio, vel malis artibus concausa fuerit moralis eiusdem damni, & secundo loco, vt sic obligatus, cui si in defectum principalis restituisset, recompensatio facienda quidem esset ab ipsa principali causa, cuius loco restituit, ita communiter DD. inter quos *Molina disp. 727. n. 7. ad finem.*

10 Notandum quinto, vt vera certaq. ab incertis secernamus, de quibus dubium esse non potest, si quis sine fallacia, dolo, malisquè artibus dignū impediat, vt beneficiū alteri digno, imò etiam sibi, si dignus fuerit, detur, vel si dignū, vt detur digniori, non teneri ad restitutionem, quia contrà iustitiam non facit, sed vt recta distributionis regula potiùs seruetur, idemq. iudicium ferendum de impediente dignum, vt alteri æquè digno cōferatur; cum enim vtriusq. ius sit æquale, cui voluero integrum mihi est fauere, nec fit contra iustitiam distributiuam; modo iniuria, vel dolus absit, vt indicarunt *Caietanus citatus ad 5. & Sotus pariter laudatus primo dubio, Vasquez de beneficijs capit. 2. §. 3. dub. 19. n. 138.* & fusius dicemus *sequenti capit. à n. 17.* quod maximè consonat doctrinæ *disp. 7. cap. 3.* neq. aliquod ius comparatum sit alicui ex illis dignis, vt monet *Rebell. de iust. lib. 3. §. 2. num. 3.*

CAPVT TERTIVM.

An ex odio, vel aliàs impediens quempiam à consequutione boni minimè debiti teneatur ad restitutionem.

S V M M A.

Quot quæstiones disputandæ sunt. n. 1.

Quando quis aliàs contra iustitiam non faceret, neq. ad restitutionem teneretur, cuiuscunq. boni collationem impediendo, siue ex odio, siue non, si postmodum id præstaret contra iustitiam non peccaret, neq. ad restitutionem teneretur num. 2.

Motiuum actus interni licet sit ex iniustitia, ni damnum inferatur externum, non parit obligationem iustitiæ. n. 3.

Iniuriæ, damnoquè externè patrato per accidens est ratio formalis interni actus odij, vel alterius. n. 4.

Odium ex quo impedimentum alicui adornatur ad bonum consequendum, vel signum esse potest iniustitiæ, vel causa impulsiua, vel finalis. num. 5.

Qui sine vi, dolo, alijsq. malis artibus impedimento alicui est, ne bonum ei minimè debitum consequatur, neq. contra iustitiam facit, neque ad restitutionem tenetur. n. 6.

Priuatio supponit habitum. n. 7.

Impedimentum, ne cui bonum indebitum detur absq. malis artibus, si ex recto ponatur motiuo, actus erit virtutis, vt vitij, si sit à malo. num. 8.

Ex conscientia erronea putans quis contra iustitiam facere, impediendo sine fraude quempiam à consequutione boni, ei non debiti, peccaret internè contra iustitiam, absquè onere tamen restitutionis. n. 9.

Potest quis, & licitè, & illicitè quempiam impedire à consequutione beneficij indebiti sine restitutionis obligatione. n. 10.

Qui absq. vi, fraude, alijsq. malis artibus quempiam impediret, nè cognosceretur ab Episcopo, à quo cognitus haberet beneficium, ei aliàs indebitum, ad restitutionem non teneretur, ni Impeditus, cæteris indignis existentibus fuisset solus dignus, vel solus dignior ad beneficium curatū, vel ex concursu haud aliàs dandum. n. 11.

Quamcumq. donationem, legatum testamentum impedire sine fraude, dolo, &c. ex se non est peccatum. n. 12.

Religiosi omninò prohibentur, nè testamentis assistentes, illa in fauorem Ecclesiarum matricium impediant ad proprium deriuantes, & secus facientes etiam sine fraude, ac dolo peccarent mortaliter, eorumq. Superiores ad restitutionem tenerentur. n. 13.

Tenentur ad restitutionem Religiosi, vel Clerici, qui aliquem inducerent, vt iuraret, vel promitteret in eorum Ecclesia sepulturam eligere, ac præterea excommunicationem contraherent. num. 14.

Quid si Religiosi legatum impediant matricis Ecclesiæ, non assistentes illi, vel testamento. num. 15.

Qui dolo, fraude, alijsq. malis artibus apud Dantem, vel Conferentem impedit dignum à bono ei non debito, dando tamen ex libera voluntate, decretoq. collatoris, peccat contrà iustitiā, ac tenetur restituere. n. 16.

Quomodo alicui sit ius ad rem ei non debitam. ibidem.

Qui etiam malis artibus, indignum impediuit ex præcisa ratione impedimenti non peccat contra iustitiam, neque restituere tenetur. n. 17.

Qui medio aliàs illicito furem impedit, nè furetur: vel pupillum nè prodigè donet, non peccat contra iustitiam, neq. ad restitutionem ex hoc præcisè tenetur. n. 18.

Peccaret autem alio pacto. n. 19.

Impediens dignum à consequutione beneficij simplicis, aut maioris momenti, malis tamen artibus

bus etiam in fauorem dignioris, peccaret contra iustitiam, & teneretur restituere: secus autem esset, si identidem huiusmodi electio fieret in detrimentum dignioris. n. 20.

Qui rusticum impedit malis artibus, nè suum exequatur munus, tenetur de salario: vbi similes soluuntur casus n. 21.

Quantitas huiusmodi restitutionum, tùm ex firmitate decreti volentis tali bono quempiam donare, tùm ab expeditione maiori, vel minori ipsiusmet Donandi, vel Promouendi pensanda est. n. 22.

In materia iustitiæ dictum Aristotelicum, quod parum distat, nihil distare videtur, *quando verum sit. n. 23.*

Qui dignum à bono acquirendo impedit impedimento illicito, ac doloso peccat contra iustitiā, ac tenetur restituere secus autem si impeditus fuerit indignus. n. 24.

Impediens aliquem modo indignus non sit, à consequutione beneficij simplicis malis artibus, etiam vt detur alteri digno, peccat contra iustitiam, ac tenetur restituere. ibid.

Malis artibus quodcumq. beneficium impediens, nè daretur digno, etiam dandum digniori, aliquando peccaret contra iustitiam, & ad restitutionem teneretur. n. 25.

Instar Principalis, beneficij nimirum candidati, de eius Procuratore sentiendum est, quoad impedimentum iustè, vel iniustè illatum, ex quo deducendum est restitutionis onus. n. 26.

Falsa est regula absolute excusans à restitutione quempiā, qui aliquē impedit à bono consequendo, alias et indebito. n. 27.

Quantitas restitutionis huiusmodi ex spe acquirendi boni, quod impeditur, deducenda est. n. 28.

Inter alias artes impedimenti adornandi, meritò importunæ connumerantur preces. n. 29.

In has malas artes, nùm reseratio connumeranda sit litterarum vacationis beneficij n. 30. relatiuè.

Nùm asserta solutio facienda sit insolidum, ibidem relatiuè.

1 VT breuitati prò viribus, & claritati consulamus, primùm in genere quæstioni satisfacere cōtendemus; deindè de impedimentis ad bonū non debitum absquè fraude, doloq. tertiò de eodem impedimento apud Collatores, malis tamen artibus illata: quarto de eodē illato ipsi candidato disputabimus.

2 Sit asserto prima. Quando quis aliàs nequè contra iustitiam faceret, neq. ad restitutionem teneretur cuiuscumq. boni collationem impediens, siuè intercedente odio postmodum, animoq. nocendi, siue non, neq. peccabit contra iustitiam, neq. ad restitutionem tenebitur. Est *Adriani de restit. quæst. consequenter quæro, Caietani ad finem art. 2. Nauarri in Manuali capit. 17. nu. 7. §. dixi etiam, Soti lib. 4. de iust. q. 6. art. 3. ad finem, Molinæ de iust. & iure tract. 2. disp. 27. n. 24. Vasquez citati de benef. cap. 2. §. 3. à n. 126. ac deinceps. contra 2. classis Auctores paulò ante n. 2. cap. 1. citatos.*

Ratio est, tùm quia odium, sinè nocendi animus ex se non sunt contra iustitiam, sed contra charitatem, qua propter si quod externè fit, iustè alioquin fiat, vt miles v.g. occidens quempiam in bello iusto, non faciet contra iustitiam, neque obnoxius erit restitutioni, etiam si ex odio, & contra cheritatem id præstaret; & Iudex reum iustè condemnans, vel mutans testamentum Testator, licet ex odio, neq. contra iustitiam facient, neq. ad restitutionem obliga-
3 buntur: Tùm quia motiua ratio actus interni
etiam iniustitiæ non facit ad obligationem inducendam restituendi, ni ex eo actu inęqualitas aliqua deriuata esset; quamobrem tametsi posset quis ex prauo iniustitiæ motiuo, operari, quando formaliter ex iniustitia quidem operaretur, vt docui *disp. x. cap. 2. à n. 6. ac deinceps*; nihilominus tamen ni ex formalissima illa iniustitia sequeretur aliquod inæquale, iniurium, vel iniustum, sicut nō censeretur verè, & completè facere contra iustitiam, ita ad restitutio-
4 nem non obligaretur. Demùm quia inæqualitas, iniustum, vel iniuria, damniq. alteri illatio æquè ex hoc, vel illo motiuo fieri potest; hoc igitur accidentarium respectu illius erit.

Hinc si absquè odio, quod fit, alteri erit nociuum, eodem etiam pacto odio addito erit.

5 Itaquè ad summum, vt ad rem nostram propius accedamus, odium, ex quo impedimentū alicui ad aliquod bonum sternitur, vel rationē poterit habere signi ostendentis illud, quod factum est, esse contra ius, fasq. iustitię non seruatę, vt vult *Sotus citatus*; idq. plerumquè licet non semper, verum existimem, cum infallibile signum nō sit: Vel causa erit, ratioq. impulsiua, seù inductiua iniustitiæ, iniuriæ, vel inæqualitatis; malum enim, quod inimico volumus efficaciter, ni vires desint, facili negotio inferimus, quod subindicatur, vt arbitror à *D. Thoma citato*. Alio præterea modo declarari potest, si intendas nocumentum illius quem impedis propter odium, vel vindictam, aut aliquod eiusmodi; nam particula propter causalitatem finalem, seù rationis formalis importat, vt habet ipsemet *D. Thom. 1. p. q. 19. art. 5* quando nimirū refertur ad voluntatem, quæ propter finem operatur, vt in casu nostro, & probè notauit *Vasq. t. 2. disp. 4. cap. 4. §. quod verò.*

6 Secunda sit assertio. Qui sine vi, fraude, dolo, malisq. alijs artibus impedimento fuerit alicui ad bonum ei minimè debitum, neq. ad restitutionem tenebitur, ità *Caietanus superiori cap. citatus ad sextum in fine articuli, Sotus laudatus post vltimam concl. expendens regulam Geraldi, Syluester restitutio 3. §. tertium Nauarr. cap. 17. summa nu. 69. Molina de iust. disput. 727. n. 2. Vasquez citatus n. 33.* Ratio est, quod fieri non potest cōtra iustitiam, ni contra ius alicuius fiat, ad quod reparandum refertur restitutio; in exposito autem casu ei, qui impeditur non est ius ad bonum à cuius consequutione arcetur, ergo &c. Maior propositio est sole clarior: Minor probatur, tùm quia neq. ius est in re, neq. ad rem circa aliquod mihi nullo titulo debitum, vt ex mox adducendis exemplis constabit; nequè aliquod simile fundamentum in

ali-

aliqua propria facultate, quæ sicuti potiùs cē-
setur esse in conserente, vel illud distribuente
bonum; cum merè liberalis eiusdem sit, vel col-
latio, vel distributio, sic est arbitraria, actusquè
voluntatis, quæ ttir. Canonistarum, Iu-
ristarumquè proloquio dicitur ambulatoria
vsquè ad mortem: sic etiam infautore ali-
cuius, vt ei potius, quam alteri conferá-
tur, neq; ius poterit esse huic ad bonum inde-
bitum, quin sit etiam illi, cui tu faues, neq; ius
perendi, vel sibi procurandi, quin æquale sit
tuo Canditato, neq; poterit ius esse, ne impe-
diatur contra ius suū fauendi (dum absit fraus,
7 vt infra) cui volueris. Confirmatur, quia re-
stitutio aliquo pacto supponit ablationē; Sed
cui nihil iuris est, nihil iuris auferri potest, ergo
&c. nam priuatio supponit habitum *l. decem ff.
de verb. cap. ad disolu. de disponsat. impub.* Secū-
do Collator mutatione suæ voluntatis, siuè pri-
stini decreti ex se non peccat; ergo neq; qui
mutationem ejus suadet: si quidem cum Prin-
ceps causa damni illati, cui decretum erat ali-
quod bonum, iniuria non censetur intulisse, à
fortiori neq; minus præcipua putanda intulisse.
8 Assertio tertia: si suasio dicta, illatioq. impedi-
menti, nè cuipiam aliquod bonum indebitum
detur, malis seclusis artibus, ex recto fiat moti-
uo, bonus erit actus, ac meritorius: si ex prauo,
vitiosus erit ad illud spectans vitium, cuius
est ratio motiua. Est communis citatorum Au-
ctorum sententia *D. præsertim Thomæ laudati.*
Probatur prima pars, quod sæpè lōgè meliùs
esse poterit, quod ità suadetur: nimirùm, vt
detur pauperibus, Ecclesiæ cultui, puellis indi-
genis, Xenodochijs, alijsq. pijs operibus Deo
sanè gratioribus, quàm si daretur, cui destina-
uerat Collator; ergò ex eo motiuo suadens mu-
tationem propositi licitè, ac meritoriè opera-
bitur, licet impedimento sit, cui bonum para-
batur. Secūdò cum charitatis ordo postulet, vt
sibi, suisque potiùs quis consulat, cæterisq. pa-
ribus, se suosq. coniunctos præferat alijs, sanè
quod sibi, suisq. potius quis persuadeat hære-
ditatem relinqui, vel Collatoris propinquis, &
consanguineis, & rationi, & iuri, quo vtitur suo
& charitatis legibus consentaneum est. Quod
si ratio motiua fuerit mala odij, vindictę, vel si-
milis, actus erit illicitus, ad vitium, ad quod il-
lud attinet motiuum, spectans, quin obligatio-
nem pareat restituendi, vt *assertione* 1. dictū est.
9 Addo posse quempiam ex errore, atq. erro-
nea conscientia falsò putare impedito iniuriam
facere, eamq. idcirco intendere, atq. ex iniusti-
tia internè, atq. inadæquatè, vt ita dicam, quin
sequatur fieri completè contra iustitiam; quia
nulla infertur inæqualitas, nullum frangitur ius
nihil alteri debitum, debito quidem legali adi-
mitur, & consequenter absq. restituendi onere
licet debitum foret Impedito antidorale, ac
morale; quod minimè referre probè monet *Na-
uarrus citatus* ex *Gloss. instituta de actionibus in
principio, & l. ex hoc iure ff. de inst. & iure.*
10 Ex his colligo primum; Non teneri ad resti-
tutionem Impedientem sine fraude aliquem à
Collatione simplicis beneficij facienda Titio,
ei indebiti, vel quia sine concursu, vel aliquo
examine dandum, vel quia non sit curatum, vel
non ex illis, quæ certis destinata personis, ex
ppria institutione, neq. dignioribus necessariò
conferenda, iuxta sæpiùs dicta, cum nullum sic
ius Candidatis horum beneficiorum, & etiam
actu virtutis poterit, quis eorum impediri, neq.
ex eo, quod illicitè nonnunquam impediretur,
sequitur Impedientèm ad restitutionē necessa-
riò teneri, vti probatum est.
11 Colligo secundò, qui sine vi, dolo, aut frau-
de alteri additum ad Episcopū impediret, qui
decreuerat beneficiū digno dare, nè eū dignū
agnosceret; quippe qui si agnouisset, porrò cō-
ferret, nō teneri ad restitutionem, vt docet *Na-
uarrus cit. n. 74. ad finem:* quod verū esse reor,
quando non daretur casus, in quo Impeditus
solus esset dignus, cæteris Canditatis indignis,
cuiuscumq. beneficij etiam simplicis, vel solus
esset dignior ad beneficium ex concursu dan-
dum, vel ad alia huiusmodi dignioribus desti-
nata, quia cæteri digni iniquis modis contra
digniorē ipsū essent petituri; nā in primo euē-
tu ius esset, digno ad illud beneficium simplex,
neq. essemus in casu, vt pariter in secundo ius
esset digniori ad illud aliud beneficiū, ideoq.
casus expositus esset extra quæstionem, in qua
quęrimus de impediente quempiam à bono ei
indebito.
12 Colligo tertiò, quamcumq. donationē, spon-
taneam distributionem, legatum, vel testamē-
tum hoc pacto impedire, nè cuipiam detur, vel
in vnius fauorem fiat, ex se non esse peccatum,
stando in iure naturali, sic omnes allegati Au-
ctores, & quamquam non me lateat *Bart. Cep.
in suis caut.* eum docere, qui legatum alicui fa-
ctum, vel mox faciendum per suggestionem,
sollicitudinem, vel importunitatem impedit,
nè Donatarius, vel Legatarius cōsequatur, te-
neri actione de dolo. Cæterum, & hoc ex iure
positiuo esset ciuili, & cum non malis artibus, &
dolo id factum sit, in casu exposito minimè
versamur. Adde cum actio doli sit actio pro-
pter dolum *ff. de dolo l. 1.* dolusq. inuoluat culpā
C. de administ. tut. l. liberti, neq. in hac persuasio-
ne necessario culpa reperitur, cum qua si ali-
quando coniuncta sit, ex fine operantis potius
erit, & non ex se per cōnexionem spectantē ad
iniustitiam, idcirco falsum id esse putamus cum
Syluestro citato, & Molina tract. 4. disp. 727. n. 5.
Addo locū esse actioni de dolo sine malo ani-
mo, sine quo dolus non datur *l. dolum C. de do-
lo.* Quod si fuerit, in solo foro externo erit. Dixi
13 stando in iure naturali, Nam Canonico iure
Clem. 1. Religiosi de priuileg. Iure Religiosi sub
interminatione maledictionis æternæ atq. in
virtute sanctæ obedientiæ prohibētur, nè dum
condendis intersunt testamentis, retrahant
Testatores à legatis, matricibus Ecclesijs faciē-
dis, ad sua monasteria, aut suos deriuent Reli-
giosos. Quod tamen ita intelligendum est, vt si
absq. fraude, dolo, atq. iniustitia id præstiterint
iuxta ea, quæ dicta sunt, ac paulò post innote-
scent, vt si cōsulentes conscientię Testatoris id
facerent, non peccarent, vti docet expresse *Syl-
uester restitutio. 3. n. 12. §. 3.* si verò facerent sibi,
suis Religiosis, vel domibus prospicientes, pec-
ca-

carent quidem lethaliter, vt ex grauitate præcepti constat, eos tamen ad restitutionem minimè teneri *citatus* docet *Syluester*, & quia iure naturæ ad id minimè obligantur, & quia positiuum ius hoc onus non imponit. Verùm enim verò cum per Textum hęc obligatio Superioribus solum Religiosorum imposita sit per ea : *cæterum Prælati eorum, nisi de his, quæ occasione præmissorum excessuum ad eos quoquo modo peruenerint Ecclesiis, aut personis ecclesiasticis damnificatis, vel læsis satisfactionem plenariam exhibuerint per mensem, &c.* non absolutè ab illa immunes dicendi, vt scribit *Syl.*

14 Sic in casu simili cautum est *cap. animarum periculis in 6. de sepult.* nè Religiosi, vel Clerici aliquem ad vouendum, vel promittendum inducant, vt in suis eligat sepulturam, relictis illis locis, ad quæ de iure obueniunt, secus si faciant, peccēt mortaliter, ac teneantur restituere intrà decem dies, quod ex sepultura data defuncto in propria Ecclesia emolumenti cæperint, etiam non petitum, vt post multos docet *Toletus lib. 1. summæ cap. 22. n. 9. nec non Molina tract. 2. disp. 214.* Imo, & ipsum cadauer si petatur, & donec hoc fiat, Ecclesia, & cæmeterium sunt interdicta. Additur præterea contra hos Religiosos, vel Clericos excommunicatio Papę reseruata in *Clem. cupiētes §. sanè de pœn de qua Antoninus 3. p. tit. 24. c. 51. Suarez de cens. disp. 22. sect. 4. nu. 25.* Neq. solam inductionem satisfesse, sed effectum præterea requiri docet *Immol. Clem. cupientes allegata n. 12.* præter citatos, & inductionem ad vouendum, iurandum,

15 vel promittendum esse debere. Quod si non interesset testamentis conficiendis, sed vel cōsultus Religiosus, vel alia occasione daret consilium, vel suaderet, non adeò facile condemnandus esset contra *Clem. primo loco citatam* fecisse; quippè quæ cum præceptum ad circūstantiam coarctet præsentiæ, dum cōficitur testamentum, porrò ad alios non videtur casus extendenda, ni aliud vrgeret ius.

16 Quarta cōclusio. Qui dolo, fraude, alijsq. malis artibus impedimento alicui digno est apud Collatores adornato, nè cōsequatur bonum ei minimè debitum, dandū tamen ex libera volūtate, ac decreto Collatoris, peccat contra iustitiam, & restituere tenetur. Est expressa conclusio *Soti ad finem ar. 3. nec omninò discrepat Caietanus citatus ad 3.* qui à Soto falsò sugillatur, quasi radicem restitutionis solam in debito sitam esse doceret, non autem infirmato animo Dantis; cum expressè vtrumq. requirat *Caietanus tum §. ad 3. tum §. ad 4.* ita vt neutrum sufficere dicat, quod an eius ratione verū sit regulā afferentes generalē infra tradēmus. Pro hac igitur conclusione est etiam *Nauarrus citatus n. 73. ad finem §. dixi, nec non Molina laudatus n. 7. Vasq. dub. 10. n. 151. et 152. apud quos alij Theologi, & Canonistę per legem 1. & 2. C. si quis aliquem testari prohibet, & l. final. ff. de hæreditate instit.* Ratio autem deducenda ex his, quæ *disput. 2. huius lib. cap. 1. n. 4.* scripsimus, vbi cuiq. ius, & facultatem esse docuimus per modum potentiæ passiuæ ad recipiendum quicquid, etiam si titulo gratuito conferretur, quam facultatem modis etiam iniquis impedire cōtra iustitiam quidem est, vt *citato loco n. 7.* dixi in legatū etenim esto, v. g. demandā͂tum ius tibi non sit strictum, neq. in re, neq. ad rem, est tamen tibi in liberam voluntatem Collatoris, nè contra te, aliquo pacto necessitatem subeat, sitimq. est hoc ius in eo, vt integrum sit Collatori rem tibi dare. Vnde si quis eius volūtatem, qua proposuit, decreuitq. rem tibi conferre per vim, vel fraudem impediat, alioq. deflectat, veram tibi inurit iniuriam, qua ius tuum in libertate fundatum Collatoris violat. Est præterea tibi capacitas illam rem habendi, estqueius tanquam homini, vt illius particeps fieri possis, alteriusquè doni, ac largitionis, neuè contra te quid fiat mendacio, dolo, fraude, vel alia calumnia, qua hæc tua facultas impediatur.

17 Consultò dixi, cuius boni dignus erat impeditus, nam si incapax illius, vel indignus esset, etiam si malis artibus impediretur, neq. contrà iustitiam ex hoc præcisè heret, neq. obligatio nasceretur restitutionis. Quod optimè notatū apud *Vasquez* reperio *de benef. cap. 2. dub. 20. n. 152. & apud Lessium lib. 2. cap. 12. dub. 18. n. 125.* Ratio verò est, quoniam electio indigni, vel personæ Reip. perniciosæ ad officium, erat iniusta electori, vel illud destinati Personæ indignæ; malis igitur alioquin artibus, impediretur

18 iniustitia potius, quā causaretur. Confirmatur, quia qui medio alias illicito furem impedit, nè furetur, vel qui pupillum mendacio impedit, ne prodige largiatur Titio agrū, neq. pupillo tenetur, neq. Titio quippiam restituere; igitur à pari, quòd, Collatori, neq. ius erat dandi beneficium, vel officium, neq. me pro acceptandi, vel recipiendi. Quamobrem non modo, ratione boni publici id absq. restitutionis obligatione fieri arbitror, vt videtur velle *Vasq. de officijs publicis sermonem habens n. 152.* Verum ratione iniustitiæ, quæ impeditur, & ratione ipsius collationis iniustæ, cuius impedimentum in se, ratione termini, qui aufertur, esse non potest iniustum, licet alia de ratione illicitum sit. Atq. huc spectare potest axioma *Vim vi repellere licet*, quod omnia permittunt iura *cap. si vero 1. de sent. excom. cap. significasti il secundo de homicid.* Et Resp. Christiana, atq. Ecclesia hoc in euentu, cum iniustè inuadatur, per quēlibet potest se ipsam defendere, ac vim vi repellere; neq. ob bonum commune solum, vt dixi, sed ob bonum etiam peculiaris præter missi, cui facta est iniuria.

19 Potest autem impedimentum hoc Inferens peccare, vel mendacio, vt in exemplo diximus vim inferendo, vel grauiùs, quàm par esset Promouendum infamando, quando ad restitutionem teneretur famæ, sic Impediens furem si plus, quàm opus esset ad furtum auertendum vulneraffet; non autem ad restitutionē obligaretur ob bonum iniustè dādum, impeditum; sicut neq. furi ad bona, quæ, ni esset impeditus furatus fuisset. Qua propter si doctrina, tum

Ca-

Caietanum, tum Vasq. in regula generali post sequentem assertioné tradenda, rectè perpendatur ad faciendum videlicet contra iustitiam ab impediente, non modò voluntatem dantis, cuius efficacia impeditur, requiri, sed etiam vt debitum sit illud bonum, non quidé rigorosè, sed aliquo pacto, vti declaratum est, verissima profectò erit.

Collige ex hac assertione ét malis artibus impedieté indignũ à beneficio per impedimétũ apud Collatoré non teneri ad restitutioné.

20 Colligo secundò, impedientem à collatione beneficij simplicis, non tamen maioris momenti, Dignum, malis tamen artibus, teneri ad restitutionem, esto illud beneficium, vt ex supra dictis constat, neq. ob concursum, neq. ob curam animarum, neq. ex sua institutione esset ei debitum; quod dictum volo non solum si impedimentum impositum fuisset animo, vt daretur beneficium Indigno, quemadmodum patet ex vltima superioris assertionis parte, sed, vt daretur Digniori, cui ad tale beneficiũ simplex maius quidem non est ius quàm sit digno, cuius prætereà ius est supra declaratum *n.* 16. nec non potentia passiua, facultasq. huiusmodi bonis donandi, & nè modis impediretur iniquis. Secùs si sæpiùs electio habita esset Dignorum, omissis Dignioribus, quã par esset, ita vt prudentis iudicio peccaretur hic, & nunc in hac electione facienda iuxta dicta *cap.* 2. *n.* 22. eam impedire etiam malis artibus in fauorem dignioris ex se præcisè non esset contra iustitiam, neq. obligationem pareret restitutionis.

21 Colligo tertiò, qui rusticum malis impedit artibus, nè sua exequatur munia, teneri de salario. Qui impedit Piscatorem, vel Aucupem à vero simili piscatione, vel aucupio, arbitrio boni viri teneri etiam ad restitutionem, vt infra. Qui mendacijs, vel dolo præstat, vt herus famulum à se dimittat, qui quidem apud aliũ tantundem recipere mercedis non possit, vel aliud subiret damnum, ad illud eum teneri: sic interpretor *Nauar. citatum n.* 70. Pariter si mẽdacio Testatorem auerteret ab hereditate Titio relinquenda, quem falso dixisset illegitimum, homicidam, eum non esse Testatoris consanguineum, vel impediret legatum, vel præsentationem beneficij, ac cætera huiusmodi, ad restitutionem teneri, iuxtà regulam infra dandam de quantitate. Sic *Syluester restitutio* 3. *ad finem*, apud quem alia videre sunt exempla.

22 Quinta conclusio: In huiusmodi restitutionibus quantitas est desumenda, tùm ex firmitate decreti, seù voluntatis Dantis, tùm ex maiori, vel minore habilitate, atq. expeditione Excipiẽtis impediti. Deduco ex Auctoribus supra dictis, præsertim si debitum boni, cui impedimentum positum est non in rigore sumatur debitum, sed aliquo pacto, vt Superiori declaratum est assertione, sic *D. Thomas laudatus* docens ad ęqualitatem restituendum esse Impedienti, firmatus si fuisset animus Dantis: vel distribuentis, vel destinantis: prò sapiẽtis autẽ arbitrio, si obfirmato non fuisset animo, Distribuens, vel Collator; sic *Molina disp.* 727. *n.* 7. *Nauarr. citatus n.* 73. *ad finem.* Ratio autem est, quia non aliter obligabitur restituere, Impediens bonum illud, quam in eo statu, sub quo censetur impediuisse, nè ab altero compararetur, sed vt sic pendens erat à volubili voluntatis conditione Collatoris; ab euentibus, casibusq. varijs, quibus decretum illud subiacet, ergo &c. Et breui res in spe plerumq. minoris est quidem pretij, quam in re, igitur.

23 Quo pacto circumscriptum Aristotelicum axioma *quod parum distat, nihil distare videtur*, verum est etiam in hac materia iustitiæ; cum enim parum à collatione abessent Collatores, parumq. à reali acceptione, vel possessione is, cui conferendum erat bonum, seù beneficium dandum, ita hic impeditus, damno affectus censetur, ac si subijsset illud idem in ijs, quæ possidebat actu, quamuis illatum non fuerit, re vera, de rebus in se ipsis, quatum æqualitatem adamussim respicit iustitia, sed de ijs, vti rationis existimationi subiectis, cuius medio illa per se non vtitur. Firmitas verò hæc rationis, atq. existimationis præcipuè pendet ab ipso Collatoris decreto, atq. ex varijs etiam ipsius Impediti circumstantijs, ex quibus magis, vel minus erat eius facultas expedita, penès quæ duo capita, vt infra vberiùs, illud bonum dicebatur proprium Impediti, non in re, sed in expedita spe, & proxima dispositione ad illud idem recipiendum.

24 Sexta conclusio: Qui aliquem, modò Indignus non sit, immediatè, per impedimentum malis artibus contextum apud eumdem, impedit à consequutione boni mox ei, licet ex liberalitate, vel absq. debito, dandi (quodcumq. illud sit, nè ad singulos casus ad fastidium descendamus) peccat contra iustitiam, atq. eodẽ pacto ad restitutionem tenetur insolidum. Est *Soti citati Molinæ laudati n.* 7. *Vasquez de benef. p.* 2. §. 2. *n.* 156. Ratio est, quod rationabiliter inuitum, & ius, facultatemq. habentem, illud sibi bonũ, vel petendi, vel procurandi ille impediret iniquè. Dixi, modò Indignus impeditus nõ sit, quod probè consequenter notarunt *Vasquez cit. & Lessius de iust lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 18. *n.* 125. nam licet in modo, sicut *conclus.* 4. dicebam, posset Impediens peccare, quia tamen indignum repellendo damnum auertit à Rep. indignumq. reijcit à consequutione officij, à quo de iure arcendus est, idcirco iniustitiam, impedimentum ei adornans, minimè committit.

Ex his, quæ à *Caietano citato* §. *ad* 3. in contrarium afferuntur argumẽta dilui facilè possunt; nam potest quis ius circa rem dandam, non habere: habere tamen circa propriam facultatem, ac potestatem, nè dolosè, atq. improbè impediatur.

25 Colligo deindè non modo impedientem Dignum à consequutione beneficij simplicis, malis artibus, eo etiam animo, vt detur alteri Digno, facere contra iustitiam, vt indicaui *nu.* 20. nam estò neutri inter se, & non cum indigno collato deberetur, erat tamen singulis ius, nè malis, atque iniquis impediretur modis, ve-

rùm etiã si his impediretur artibus, vt beneficium curatum ex concursu, examine, vel maioris momenti, digniori daretur, aliquando etiam ab impediente fieret contra iustitiam, onusq. contraheretur restituendi: quod deduco ex *Vasquez cit. n.* 158. nam esto si Dignus, mala fide; sibi procuraret beneficium, etiam cõtra Digniorem modo *c. 6. sup. disp. explicato assert. 1. & 2. n. 3. &* 5. alijsq. illicitis rationibus sibi comparare niteretur, non esset iniustitia, per fraudem, aut vim ab illicita, atq. iniqua consequutione eum arcere boni, neq. iure ab eo petiti, neq. debiti, ad cuiusq. restitutionem teneretur, solumq. peccari ab Impediente posset in modo, vt paulò ante dixi; nihilo tamen minùs, quando bona quidem fide Digno integrum est, se exponere absq. obligatione restituendi, examinandum, vel vti subdat se iudicio Collatorum, suumq. experiatur ius ratione explicata *cap. illo 6 n.* 12. si impedimentum inferatur, iniquè id fieri, onusq. restituẽdi, absq. dubio contrahi à sic Impediente, idem ob argumentum identidem supra expositum, non quod illud beneficium deberetur, sed quod ius ei erit, sic exponendi, illudque eo modo petendi, ad varios licitos fines loco cit. declaratos.

26 Colligo secundò, quod statuimus de obligatione restituendi ab Impediente illum ipsum, qui consequuturus esset beneficium, vel Cathedram, aliudq. simile bonum, dicendum est etiam de impediente Candidati Procuratorem, vel quemcumque alium Promotorem. Et quidem procurator, si metu cadente in constantem virum, vel vt probabili impediatur, insolidum eũ minimè teneri, probè scribitur à *Vasquez citato*, neq. si alijs modis, quibus morali diligentia obuiam ire non potuisset. Et in hoc sanè puncto de Procuratore, vti supra dictum est de Principali petẽte, attendi minimè debet, an qui per procuratorem officium, beneficium, vel Cathedram, aliudq. simile petit, proprium habeat ius ad illud, qui casus *seq. cap.* expendendus est, sed an iustis, licitis, debitisq. modis, vel iniquis petet juxta ea, quæ de ratione se se offerendi, ac petendi beneficium, vel Cathedram digni, existente etiam digniore, super asseruimus; si enim absq. iniustitia poterit Candidatus ipse iniquus impediri, potiori quidem titulo poterit Procurator; è contra vero vti, nec Principalis iustè petẽs poterit, ita nec Procurator.

27 Colligo tertiò, falsam esse regulam *Geraldi Oldonis ab Adriano de restit.* sæpè citato relatam, habentem, quandocumq. aliquis impediat alterũ ab assequutione eius, quod illi ex iustitia debitum non erat, ad nullam obligari restitutionem: si de debito rei intelligatur, fundato in iure propriæ facultatis, vti declaratum est. Sic qui ab opere agricolam, à scribendo scribam, à postulatione eleemosynæ pauperem, malis impedit artibus, vi vel dolo, restituendi sanè contrahit onus, vti contrahit qui, alicui est impedimento, metu, vi, fraude, alijsq. improbis modis, cui bonum erat conferendum, nè ad illud accedat, petendum, vel ad se opponendum, vel vt aliquod aliud efficiat, quod adiumentum futurum ei erat ad consequendum, quod intendebat.

28 Colligo quarto, quandocumq. veluti dictum est Impediens tenetur restituere, teneri Impedito tantum, quanti æstimabitur eius spes, vt *assert. 5. n. 22.* declaratum est.

29 Colligo vltimo, malos inter modos, atque iniquas artes, neque immeritò à nonnullis, vt videre est apud *Paulum Layman lib. 3. de iust. tract. 1. cap. 7. n. 3.* molestas, importunasq. enumerari preces, quibus à morituro v.g. testamẽtum in damnum alicuius reuocaretur, & videtur subscribere *Vasquez dub. 19. num.* 158. licet probabiliter subindicet contrarium *n.* 133. Vide dicta *lib. 5. disp. 2. cap. 3. n. 6.*

30 Num inter hos modos iniustos connumeranda sit reseratio litterarum, quibus vacatio indicatur beneficij, leges apud *Lessium lib. 2. cap. 12. dub. 18. n.* 131. Nùm autèm insolidum, & quo loco hæc restitutio facienda sit, ex his, quæ *sequenti cap.* dicturi sumus deducendum est.

CAPVT QVARTVM.

An à collatione, vel consequutione boni cuipiam debiti Impediens teneatur ad restitutionem.

S V M M A.

Status quæstionis. n. 1.

Impediens aliquem, etiam artibus aliàs non malis apud Collatorem, à consequutione boni debiti ex iustitia cõtra illam peccat, ac restituere tenetur n. 2.

Regula generalis est duo expetens ad hanc restitutionem, vt bonum ex iustitia aliquo pacto sit debitum, & voluntas seruandi hoc ius, vel formalis, vel virtualis in propensione Conferentis. num. 3.

Cur voluntas antecedens legitima sola valet conferre ius; non autem sola voluntas Collatoris, Electoris, vel Donantis. n. 4.

Ius Impediti absq voluntate, vel decreto conferendi ei bonum vel dispositione, vel propensione ad illam collationem, vt causa se habet non applicata. n. 5.

Ex sententia Auctoris non semper actualis voluntas Dantis impediti requiritur ad hanc restitutionem, sed satis erit propensio, ac dispositio Conferentis, & ius Impediti. n. 6.

Qui malis impediret artibus apud Collatorem quempiam, cui bonum erat debitum, absq. dubio contra iustitiam faceret. n. 7.

Qui, vel malis artibus, vel etiam precibus, vel ex odio, vel ex alio motiuo impediret di-

dignum collatum cum indigno, vel digniorem à beneficia curato ex concursu dando, aut in procuium institutum, peccaret contra iustitiã, tenereturq. restituere. n. 8. & 15.

Non modo qui precibus, sed qui malis etiam artibus impedit electionem minus digni, vt detur digniori, non facit contra iustitiam ex se, neq. tenetur restituere. n. 9.

Secus de officijs secularibus, si dignis tantum danda sint, sentiendum est. n. 10.

Capita ex quibus decernenda est quantitas huius restitutionis facienda. n. 11.

Insolidum tenetur Impediens quempiam ab assequutione boni ei debiti. n. 12.

Si multi fuissent Digniores prætermissi, quos impedisti, singulis teneberis, quanti cuiusq. spes, prudentis iudicio, æstimabitur. n. 13.

Quo loco facienda sit restitutio ob impedimentum boni, mox alteri dandi. n. 14.

Etiam qui est aptus, impedit tamen digniorem, nè beneficium consequatur, tenetur restituere. n. 15.

In eo autem casu, in quo licet Digno se exponere, ac petere beneficium, non tenebitur illud nactus restituere. n. 16.

Qui malis artibus per impedimentum apud eundem adornatum, cui ius erat ad bonum destinatum, ac debitum impedit, restituere tenetur. n. 17.

Secus si medijs licitis ibid.

1 PResentis solutionem quæstionis facilem admodum reddit Superioria dilutin. Itaquè loquemur de re debita, non quidem titulo minus rigoroso gratitudinis, vel simili, sed ad iustitiam spectante, neq. de ratione formali odij, vindictæ, vel alia simili, quam ad restitutionem minimè facere *sup. cap. assert.* 1. *n.* 2. demonstratum est, sed agemus de impedtente quempiam à bono ei debito ex iustitia, siuè per impedimentum adornatum apud illius boni Collatorem, siuè apud ipsummet, cui bonum erat dandum.

2 Sit assertio prima. Voluntariè à collatione rei ex iustitia debitæ Impediens quempiam etiam sine dolo, vel fraude, per impedimentum adornatum apud Collatorem illius, aliàs daturum qui in dispositione erat dandi, & peccat contra iustitiam, & restituere tenetur; sic *Caietanus laudatus* 22. *q.* 62. *art.* 2. *§. ad tertium, Molina citatus n.* 6. *Vasquez n.* 135. ac *deinceps*, & 140. *§. veruntamen*. Et videtur aliquo pacto esse contra *Sotum*, radicem, vti vidimus *cap.* 1. *n.* 4. huiusmodi restitutionis agnoscentem tantum sitam in stabilitate decreti Collatoris, hoc ipsum bonum conferre volentis; nam impedimẽtum tendit ad retrahendam voluntatem Electoris, nè velit eligere, vel Collatoris nè velit dare, atq. ex hoc erit iniustum. & contra *Nauarrum cap.* 17. *n.* 69. *ac Lessium lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 18. *n.* 128. Cæterum lubentèr ex his scirem Auctoribus, quamnam agnoscunt differentiam inter impedientem precibus hæredem ab ei destinata hæreditate; atq. impedientem dignum à cõsequutione beneficij; cum constet Collatorem, indignum digno præferentem, iniustitia peccare, & huiusmodi impedientem cooperari actioni ipsius Collatoris iniustæ, etiam *per Lessium* non valentem negare hunc Collatorem acceptione personarum peccare *lib.* 2. *cap.* 32. *dub.* 1. *n.* 2. Est tamèn de mente D. Thomæ hæc assertio, vt ipsemet fatetur Sotus allegatus, cuius princeps ratio, ac fundamentum est, quòd Impediens cooperatur iniustitiæ ipsius distributoris, vel Collatoris, seù Electoris, qui cum dare ex iustitia teneretur Impedito, minimè dat suasione, consilio, vel alio impedimento iniquè detentus contra ius alterius.

3 Hinc generalis, quam sæpè promisimus, regula deduci potest duo nimirùm ad hanc impedientis obligationẽ requiri. Primum, vt aliquod impedito sit ius ad bonũ, à quo consequẽdo impeditur, Secundum voluntas, propositum siuè decretum dantis, magis, minusq. firmum, sic *Caietanus n.* 2. *laudatus expressè §. ad tertium Nauar. mox citandus, & Vasquez à n.* 33. *ac deinceps*, & iure adstipulantur pleriq. quidquid allegatus dicat *Sotus*. Addo quamcumq. etiam retardationem, vel auocationem ab asserto decreto, vt mox dicam, facere ad restitutionem. Et quidem primum requisitum nempè ius, siue in re esse debet per dispositionem inter viuos, aut vltimam voluntatem, collationem, confirmationem, aliumq. legitimum titulum, sit ei ex iustitia debitum; Vel ad rem, minusq. perfectũ per iustam promissionem, vt ait *Nauarrus n* 69. solam emptionem, stipulationem, electionem, præsentationem, voluntatem legitimam antecedentem, atq. alicui quippiam decernentem, oppositionem, siuè concursum, expectatiuam, regressum, accessum, coadiutoriam, cæterosquè apud dictum Nauar. modos. Quibus ità firmatis; probatur prima regulæ pars ex supradictis. Nullo enim intercedente iure, qui non malis artibus aliquem impedit à consequutione boni ei dandi, nihil illi aufert, nullumq. proprium infert, damnum, nullamq. iniuriam, vt ex *superiori* liquet *cap.* nulla igitur in eum peccat iniustitia, nullaq. tenetur obligatione restitutionis. Secundò iniustitia non peccat Collator propositum mutans dandi cuipiam bonum, quod ei minimè debebatur: ergò neq. impedimentum inferens, nè detur vel efficax, vt ad illud dandum mutetur decretum.

4 Obijcies, sola voluntas legitima beneficium v. g. Ecclesiasticum decernens, has, vel illas conditiones habentibus; dignioribus nempè sufficit, ni detur illis, vt fiat iniuria, iniustitia peccetur, onusq. subeatur restituendi; igitur sola voluntas efficax collatoris huic dandi tale bonum, etiam ei aliàs indebitum facit debitum, & consequenter si auferatur, vel impediatur hic, cui illud bonum destinatum erat, ipsaq. destinatione debitum, iniustè id fiet, ac restituendi permanebit obligatio.

Verùm nego consequentiam, & ratio est, quod in primo casu contra legitimam fit voluntatem, dominium dare valentem, vt *disp.* 2. 3. & 4. probatum est: in secundò autem non fit contra voluntatem, sed contra destinationem ipsam aliquo pacto perseuerantem in eo,

cui bonum erat destinatum , neq. alio modo, quam mutatione ipsius voluntatis destinantis. Quapropter in primo casu fit contra legitimã, efficacemq. voluntatem perseuerantem , ac vigentem; in secundo verò non fit contra eam subsistentem, sed suasione potius, cõsilio, alioq. modo mutatam. Cùm igitur eius propositum natura sit volubile , quod procuretur mutari, contrà nullum fit ius, ni hoc ità versaretur circa bonum ei debitum, vt se extenderes etiam ad firmitatem voluntatis ipsius dantis conseruandam, vt mox *n.6.* declarabimus. Secus autem vbi firmatum esset eius decretum omninò, quod cum legitimè posset alicui conferre ius, abrogaretur profectò, vel violaretur facto contrario. Exemplo itaq. testatoris res clarissima, fiet, contra cuius vltimam facere voluntatem, morte iam obfirmatam, iniquum est, atq. iniustum, sic impedire quempiam ab assequutione hæreditatis, esset enim contra iustitiam; optimis verò rationibus mutationem procurare voluntatis ipsius Testatoris, non est iniustum, nulliq. iniurium, vti mutatio ipsa ab eodem habita Testatore, nulli est iniuriosa.

5 Secunda autem regulæ pars probatur, quia ius Impediti, veluti causa se habet nõ applicata, requiritur igitur applicatio, quæ voluntate, propositoq. Collatoris habetur , habens enim ius ad aliquod bonum, cuius nulla erat memoria, nullaq. erat Collatori voluntas ei illud dandi, etiam si à me impediretur, non subiret iniuriam, neq. iniustitiam, vel quia illo etiam remoto impedimento ex eo, quod nulla eius habebatur mentio, bonum nõ esset consequuturus, vel quia esto haberetur , Collator tamen & si iniustè, ac propterea iuxta supradicta restitutioni deuinctus, ei daturus non esset; vel quia consilium dans, ni efficax sit ad bonum impediendum, vel damnum inferendum, ad restitutionem minimè tenetur, igitur ni aliquo pacto muret impediens voluntatem, ac dispositionem distributoris, qui bonum, quod impeditur cuipiam destinauerat, vel destinauisset , onus non contrahit restitutionis. Ex vtraq. igitur radice simul oritur obligatio isthęc, ita vt neutra sola sufficiat; itaq. ius solum non facit, vt bonum aliquo pacto sit habentis, absq. applicatione. i. voluntate illud ei cõferre decernente, vel ad hoc idem aliquam dispositionem habente.

Dignioris igitur censendum erit in proxima atq. expedita spe beneficium Ecclesiasticũ. v.g. & ob ius, & ob voluntatem, vel ob dispositionẽ ei illud destinantem, quæ sola sine iure non sufficit ad iniustitiam, vt patet in bonis destinatis ex liberalitate dantis, atq. in euentu , quo quis probis rationibus suaderet conferenti, vt mutata voluntate, qua conferre vellet digno beneficium, digniori daret. Neq. ius solum sufficit, si non esset in consideratione, vel aliàs paruipensum. Sicut igitur dispositiones agri efflorescentis fructus mox futuri censentur actu esse agricolæ expectantis, quas dispositiones, qui tollit, etiam si fructus ad huc nõ existant absq. dubio tenetur ad restitutionem , ità dispositiones ad assequutionem beneficij v.g. sitæ tùm in iure Cãdidati, tùm in voluntate Electoris, seù Collatoris consulente illi iuri cẽsentur esse dignioris Candidati, quas, qui euertit, adornato etiam absq. dolo, ac fraude impedimento, censetur ipsummet eripere beneficium , atq. ad restitutionem teneri; ex iure igitur , quod censetur quis habere ad dispositiones, ortum ducit ius ad rẽ respectu boni , ad cuius assecutionem dispositiones referuntur; quam obtèm eas dissipans, ipsum, et censetur auferre bonum, restitutione quidem compensandum , prò quantitate maioris, vel minoris, tùm iuris, tùm dispositionum ad bonum iuxta mox dicenda.

6 Addo (quod non video hactenus perpensũ) non requiri semper actuale decretum conferẽtis, vel eligere volentis, vel destinãtis beneficiũ v.g. Titio digniori, vt si illum impedias , ad restitutionem tenearis; Verum etiam si actu non decreuisset Collator Titio dare beneficium; in ea tamẽ , vt dispositione fuisset, ni tu contra illũ dixisses, profectò voluisset ei dare, adhuc teneteris; etenim, & ius concurrit ex parte Titij, ac dispositio, seu propẽsio voluntatis conferentis, quæ tã, & si ius Titij adeò perfectè haud complet, vti decretum, efficaxq. voluntas actualis, suo tamen modo illud applicare censetur, quod non solum ad beneficium , sed etiam ad suam indemnitatem habet, nè scilicet ab alio suum ius impediatur, &c. iuxta *sup. cap.* sæpius dicta. Sicut igitur, vt exemplo insistam *Caietani* non modo , qui segetes luxuriantes vastat , fructus mox futuros secundum spem existimatos , deductis expensis, restituere tenetur, verum qui impediret, nè in tuum subactum solum semen proijceret, vt aliàs fecisset socius ruralis , pro qualitate maioris, vel minoris dispendij, quod subis, ita & in casu nostro. Quamobrem consultò dixi in assertione de impedimento adornato apud Collatorem, qui in dispositione, vel propensione erat dandi, vt identidẽ hoc idem probans, hanc partem assertionis indicaui.

7 Assertio secunda. Si quis malis artibus impediat quempiam à collatione boni ei debiti, ac dandi per impedimentum apud Collatorem illatum, & facit contra iustitiam, & restitutioni erit obnoxius. Liquet assertio ex terminis , & scribitur à *Vasquez dub.* 20.n.153. cum hic non solum in re contra iustitiam faceret, sed etiam in modo, atq. actione, & eius circumstantijs iniustitia laboraret, quæ luculentèr probata sunt *Superiori cap.*

8 Ex his fit primò, non solum abnoxium restitutioni esse secundum quantitatem mox aperiendam, impedientem malis artibus Dignum; collatum cum Indigno, à beneficio, officio, Cathedra, similiq. bono ei dando ex iustitia, vtpotè vt sic debito; atq. impedientem pati modò Digniorem, cui debebatur beneficium, officium, vel cathedra ex iustitia, vel ob concursum , vel quia curatũ erat beneficium, vel Digniori destinatum, sed etiam si solis precibus, vel ex odio vel alio motiuo impedierit , huiusq. sententiæ fuisse *D. Thomam indicat Caietanus. Accedit Couarr.* tametsi sibi parum cohærens, dum obligat impediẽtem huiusmodi ad restitutionem cum ipsum Collatorem excuset , vt *cap. 2. sup. disp.* vidimus: subscribit *Lessius lib. 2. de iust. cap. 12.*

12.*dub.*18.*n.*126. si impedimētum dederis Digno, fauens Indigno, *Vasquez cap.*2.*§.*3.*tùm dub.*19.*n.*140.*tùm dub.*20.*n.* 153. Ratio est, quia suprà satis abundè demonstratum est, ius esse digniori ad beneficium, taleq. officium, ac facere Electorem, Collatoremq. cōtra iustitiam digniori illud denegantem; igitur qui solis precibus eum ab actu iustitiæ tùm commutatiuæ, tùm distributiuæ, iuxta supra disputata remouet, cooperatur iniustitiæ, ac suo modo mox declarando, ad restitutionem tenebitur non solum digniori, sed primario Ecclesiæ, si fuerit, beneficium, vel Vniuersitati, si fuerit Cathedra; & secundariò cōtempto Digniori, vti satis me exposuisse superioribus disputaionibus opinor, atq. expressè docet *Lessius lib.*2.*cap.*12. *dub.*18.*à n.*127. si impediuisti dignum, vt etiam parum interesse demōstrauimus *sup. cap. assert.* 1. siue ex hoc, siue ex illo motiuo impedimentum posueris.

9 Tertia assertio; Qui non modò precibus, sed etiam malis artibus, impedimento apud Electorem adornato, minùs digni electionem impedit, vt detur bonū, pura beneficium digniori, ex hoc nō peccat cōtra iustitiā, neq. restituere tenetur, sic expressè, probèq. *Vasq. dub.* 20. *n.*154 & sequitur ex *sup. cap. assert.* 4. *à n.* 17. *ac deinceps*, vbi hoc idē in simili casu de impediēte Indignū à bono aliàs indebito docuimus. Et ratio est eadē, quòd esto in modo impediendi, vel impetrandi hic iniquè faciat contra iustitiam, non tamèn absolutè, atq. in re, cum potiùs iniustam impediat electionem, qua posthabitus fuisset dignus, ius habens ad illud bonum Digno illud non habente comparato cum Digniori. Addo ex eodem Vasquez aliquando in hisce casibus nonnullis, quorum præsertim cura interest Reip. vim, coactionemq. & esse licitam, & necessariò adhibendam, vt si Principi cōstaret Electores suo non fungi officio, ac dignioribus non suffragari, &c. vti patet ex *sup. cap. n.* 19. Hinc si crimen haberet occultum non spectans ad electionem, ille qui mox beneficio afficiendus est, vel illud ità panderes, vt infamia sequeretur apud plures, ob quam Collator non conferret, aliàs collaturus, & contra iustitiam faceres, & restituere tenereris; secùs autèm si aperias crimen, vel quia hominem reddit indignum, vel minus dignum officio publico, & cultui diuino, cui beneficium annexum est, vel quia interrogatus licitè potes manifestare huiusmodi defectus, cum de officijs, beneficijsq. agatur, penes dicta *tomo* 1. *lib.*3. *disp.*9. *cap.*7. *n.* 7. vel quia licet ille sit dignus, præponeretur,
10 aliàs iniustè hic, & nunc digniori. Non tamèn negauerim, si officia publica danda non essent Digniori, vt quædam à nobis explicata beneficia, sed satis est dari Digno, quemadmodum ad rem nostram docet *Vasquez dub.*20. *n.*152. *ad finem*, peccaturum te inferentem impedimentum apud Electorem contrà dignum, etiam si digniori faueres. Cęterum hoc nostri non est instituti, cū solū disputemus de bono impedito, alteri ex iustitia debito, ac de beneficijs ecclesiasticis, non tamē de officijs Reipub. quæ *Auctore Vasquez* non debentur ex iustitia. Ad propositum igitur rediē secus esset, si electio Digni his artibus impediretur, vt alteri daretur Digno beneficium, quēadmodum supradictū est. Nā electio digni prima cum iusta esset, iniq. quidem malis artibus impediretur. Aliter autem sentiendum, si etiā expositio digni ēmpediretur, qui quidem bona fide se exponit ad periculum propriæ scientiæ, aliosq. fines licitos, vt Superiori cap. n. 12. decleratum est.

11 Assertio quarta. Huius restitutionis quantitas ex eisdem decernenda est circumstantijs, ac suprà decreta est quantitas, ob impedimentum datum ad bonum penès cętera non debitum. Itaq. tum ex iure, quod Impedito erat ad bonum, à quo arcetur: tùm ex voluntatis stabilitate positæ quidem, vel certò aliàs ponendæ eius, qui illud collaturus erat, pensanda restitutionis quātitas est, quod clarè dicit *D.Th. cuius verba cap.*1. *retulimus*, & consensu DD. exploratum videtur. Vt enim Impeditus propinquior erat, atq. ad Cathedram, vel ad beneficium expeditior suscipiendum, minusq. poterat impediri, de quantitate iudicandum est restitutionis, ità, vt si in dubio esset, nùm impediri posset nec nè, prudentis iudicio huiusmodi quantitas præscribenda esset. Quod si omnino absq. dubio cuipiam destinatum fuisset bonum, ad æquale restituere teneretur Impediens.

12 Quæres, nùm insolidum tenebitur Impediēs. Respondeo affirmantèr cum *Vasquez cap.* 19.*n.*142.*§. sed ne aliquis*; quia totius fuit causa damni; sic *Vasquez tùm cap.*20. *de benef.§.* 3. *nu.* 142. *tùm de restit. c.*9.*§.*1.*n.*30. *&* 31. Erit aūt iuxta supra dicta primario Ecclesiæ facienda, se-
13 cundariò autem Candidato digniori. Et huius loci est adnotasse, si multi fuerint digniores prætermissi; vel multi digni, cum vel dignum, vel indignum promouisti, teneri te singulis, quanti cuiq. propria spes, iudicio prudentis æstimabitur, iuxtà dicta *cap. vlt. sup. disp. n.*10. *ad finem*.

14 Quæres secundo, Quo loco Impediens à bono mox alicui dando, restituere teneatur. Respondeo, si impedisti quempiam absq. dolo, fraude, &c. cui bonum aliàs non debebatur, te non teneri, vt *sup. cap.* dictum est. Si autem absq. dolo, fraude, malisq. artibus à bono mox alicui dādo, & quidem debito impedi ueris, vel ita hoc præstitisti, vt alteri daretur, vel vt tibi comparares, sicut alteri, sentio cum *Vasquez. cap.*2.*§.* 3.*dub.*19.*nu.*143. secundò quidem te obligari loci. Ratio est, quod Elector, vel Distributor boni, seù beneficij suum mutans decretum, denegans digno v.g. vel digniori beneficium curatum, causa physica est talis damni, tu autèm, qui hoc ei iniquè suasisti, causa es moralis, quæ quidem loco causæ physicę deficientis obligatur, & non primo, vt communiter DD. tradunt, disputantes de restitutione, *S. Thomas* 2.2.*q.*62 *art.*7. *Molina tr. ct.*2.*disp.*729. *quamplures apud citatum Vasquez. cap* 9 *§.*1. *dub.*1. *& Rebellum* 1.*p. lib.*2.*q.*14.*sect.*2. Quod si Collatorem, vel Electorem ita retraxeris à beneficio alicui dādo, vt tibi concederetur; respondet *Vasquez de benef. allegatus n.*143. si cōtra Digniorem illud petijsti, sufficiens cum sanè sis, licet indignus fue-

fueris ob propria peccata, non teneri te ad restitutionem, resignando beneficium, mutatione vitæ contentus, cui omnibus incumbere viribus teneberis, & ni facias, etiam si peccaueris, ad resignationem tamen non obligaberis, neq. ad restitutionem, meliori prætermisso in primo loco, in quo tenetur Elector, vel Collator, vt causa physica, cùm tu fueris moralis, quippe quæ secundo succedit loco. Si autem insufficiens fueris, vel sermo est de Cathedra, vel de beneficio; si de Cathedra, primo loco teneris digniori illam resignare, cui debita est per oppositionẽ, ob quã ius ad eam acquisiuit iuxta leges Academiæ, ita vt non sufficeret renunciare liberè in manus Collatoris, ni sub hac conditione, vt detur digniori, qui tecum per concursum, vel oppositionem petijt, ni tu alia via satisfecisses; te autẽ deficiente, Electores obligarentur. Plures verò si fuerint tecum Candidati relinquenda esset, vt plura habenti suffragia daretur. Si verò de beneficio loquamur, Insufficiens tenetur resignare, sed non digniori prætermisso, qui ex beneficij petitione, non acquisiuit ius ad illud præ alijs, qui erant etiam digniores, non tamen vocati, neq. per edictum accedentes petierunt beneficium, sed cum possint singuli vocari, ità renunciandum erit beneficium, vt eius ex his, quibus erat ad illud ius, vnus compos fiat, hac autem resignatione, cum non fiat satis digniori prætermisso, de quo spes aliqua erat, ideò dãnum illatum erit ei resarciendum primo loco ab Electore, secundo à te, qui impedimento fuisti.

15 Cæterum hæc Vasquesij doctrina mihi difficilis est. Et primò tu, qui digniori impedimẽtum iniecisti, nè beneficium ei daretur, tametsi sufficiens ad illud fueris, nihilò tamen minus dignior, cum habuerit ius ad beneficium, vel rigorosum comparatum per concursum oppositionem, vel examen, si fuerit curatum, vel hoc pacto dandũ ex primæua eius institutione per antecedentẽ volũtatẽ legitimã huiusmodi beneficia dignioribus destinantẽ, iniustè illo priuaretur, quæ omnia *c.4. et 5. sup. disp. alijsq. superioribus ibi citatis* probata sũt iuxta principia eiusdem *Vasquez*. Imò si contra ipsum, quem digniorem agnouisti, non bona fide, verum consultò te opposueris facturum proculdubio contrà iustitiam, atq. obligandum ad restitutionem etiam per beneficij abdicationem probaui *cap. vlt. sup. disp. n. 3.* atq. ex eiusdem *Vasq.* auctoritate *cap. 2. dub.* 18. n. 124. *&* 125. confirmatur; igitur impediens tu Digniorem, vt tibi detur, minus digno teneris ad abdicationem, restitutionemq. modo infra dicendo faciendam. Neq. inter Cathedram, & beneficium præsertim ex oppositione dandum, vllum agnosco hac in re discrimẽ; & quidem quoad abdicationem faciendam, quam omninò negare videtur *Vasquez* hanc inesse obligationẽ minus digno, constat ex his, quæ *sup. disp. cap. 4. 5. 6. 7. &* 8. scripsimus, nam licet minus digni electio valida sit, vt tamen soluentes præsertim primum argumentum *cap. 6. citati*, ostendimus, hoc nõ obstat, quominus trãseat cũ onere restitutionis beneficiũ, quod iniustè retinetur, instar rei alienæ, ab altero mala fide emptæ. Nec video qua ratione ius habere possit dignus, quod esse digniori sæpè demonstratum est, nec quo pacto beneficium iniustè comparatum retineri possit. Et si tùm de abdicatione, tùm de quacumque alia restitutione sermo sit, licet spectata ratione moralis causæ, persuasione detorquentis voluntatem Electoris, vel Collatoris, primo loco restituere non teneri dicendum esset, vt vult *Vasquez*; verùm inspecta ratione causæ tùm iniustè accipientis, tùm iniustè retinentis rem iniquam, ei datam, primum habere locum necessariò dicendum est, cùm principalis omninò fuerit causa ad hoc damnum, acceptans, retinesq. iniustè illud beneficium; quæ quidem princeps causa omnium suffragijs primò tenetur ad restitutionẽ loco; quem admodum videre est apud *Rebellum t. p. de oblig. iust. lib. 2. q. 15. n. 1. §. principalis iuxta D. Thomam 2. 2. q. 62. art. 7. Caietanum, & alios: nosq. prosequuti sumus sup. disp. cap. 1. assert.* 5. Præterea solutio Vasquez quoad personam insufficientem, quæ sibi comparuit Cathedrã arridet; Quoad insufficientem verò ad beneficium minimè gentium, etenim sicut per concursum, examen, vel aliam oppositionem, ius acquiritur rigorosum Cathedræ Cãdidatis, sic etiam per concursum, oppositionem, vel examen ad beneficium hoc pacto dandum, vt sæpè super ostensum: ergo huic renunciare tenebitur beneficium iniustè adæptum, eiq. collatum. Quod si plures fuissent digniores, & quidem vocati, qui per concursum se se præsentauerint, vel vni (quod euenire solet) præstantissimo cedere, vel renunciare absolutè deberent beneficium, profectò dandum, vt anteaquam fuisset digno concessum, prò arbitratu Electorum vni ex dignioribus, vti dictum est in solutione vltim. argumenti *cap. 6. sup. disp.* Neq. discrimen in hoc etiam inter beneficium, & Cathedram, erit inuenire. Quod si alij, qui non interfuere concursui, vel examini, postea comparerent, confecto iam concursu, ac morali diligentia conuocationis, his non censetur esse locus, cum sit modus in rebus, neq. in consulationibus in infinitum procedendum sit, vt omnes cum *Philosopho 3. ethicor. cap. 3.* docent, sed cessandum ab ea, cum medium approbatum fuerit, atq. electum, vti probè idemmet *Vasquez t. 2. q. 14. in explicatione 6. art. D. Thom. nu.* 10. Atq. hac in re, vbi adhibita diligentia personæ dignioris inquirendæ, quædam aptior iudicata fuerit ad finem diuini cultus, animarũq. salutis, ac Ministerij, officijq. beneficio adiuncti, non est cur de alijs accedentibus curemus pro eo; sed solum pro cæteris sanè beneficijs vbi vacauerint: quæ omnia expendentes Tridẽtini formam de electione Parochorum, clariùs declarabimus. Quod autem de his scripsimus beneficijs, sentiendum putamus, seruatis seruandis, de reliquis ex propria institutione dignioribus dandis. Qua abdicatione à digno, vel indigno facta aut digniori, aut sub conditionibus, vt digniori conferatur, non video, qua ratione ipsi non consulatur digniori, quod vltima *Vasquesij* doctrina negabat imò & Ecle-

clesiæ, cui primò consulendum erat satisfieri, hac abdicatione arbitror, cui in eodem genere prospiciendum esse, probaui *super disp. cap. 4. & 5.* Et primò ipsi Ecclesiæ, atque vno, eodemq. vt rei natura postulat, contextu, ipso prætermisso Digniori, quod si detrimentũ aliquod dignior præterea subijt, qui omnino depressus fuit, ob impedimentum huius digni, vel indigni sibi procurantis beneficium, ad hoc etiam teneri compensandum sentio *cum Vasquez*: dummodo illud detrimentum aliàs non esset subiturus dignior, ni alter ei obfuisset. At si non culpa se Abdicãtis, sed Electorũ dignior, cuius erat proxima spes; & cum hoc Indigno, vel minus digno concurrit, voti compos factus non sit, prò ratione iniuriæ, atq. iniustitiæ, qua peccarunt Electores ipsi ad restitutionem tenebuntur.

36 In casu autem, quo Digno licet se exponere, ac petere beneficium, vel si dubius fuerit, sequi sententiam Electorum, cum iuxtà doctrinam traditam, tùm *cap. 5 sup. disp. tùm cap. 2. n. 23. disp. 7.* non teneatur sæpè restituere, sic neque de loco inquirendum est restitutionis.

37 Sit demùm vltima assertio: malis Impediens artibus quempiam à consequutione boni ei destinati, ad quod ius erat, etiam per impedimentum apud eumdem adornatum, & contra iustitiam peccat, & ad restitutionem tenetur: secùs si non malis artibus, sed precibus, medijsq. licitis id præstiteris. Prima pars probatur à fortiori eodem rationis momento, quo *assertionem 6. n. 23. cap. 3.* demonstrauimus, cùm præter iniustitiam modi, repetiatur iniustitia rei contrà debitum, ac ius alterius. Secundam autem expressè docet *Vasquez dub. 19. n. 147.* quod ille non faciat contra iustitiam, cùm non inuitum, sed scientem, volentem, ac spontaneè cedentem, precibus, alijsq. modis licitis retrahit à iure, quod habebat, neq. inurit iniuriam, sic si piscatorem à piscatura; Candidatum digniorem à beneficio petendo remoueas, ei nõ teneberis ad restitutionem. Hoc autem dictũ volo, vt exploratum, atq. omninò certum, si præces non fuerint importunæ; cum non desint Auctores, quos laudauimus *dicto cap. 3. ad finem n. 29.* asserentes inter modos illicitos, importunas etiam esse preces.

CAPVT QVINTVM.

An, & quomodo restituere teneatur Impediẽs Procuratorem, vel negotij gestorem, nè causam agat, eius, cui bonum debitũ erat destinatũ.

SVMMA.

Procurator Candidati habentis ius ad bonum ei destinatum ob metum cadentem in virum cõstantem, vel vim, suo non fungens officio, ad restitutionem non tenetur. n. 1.

Quæstiones disputandæ. n. 2.

Malis artibus Impediens Procuratorem digni ad bonum ei debitum, & mox dandum peccat contra iustitiam, & tenetur restituere. n. 3.

Si bonis alioquin artibus, siuè precibus etiam non importunis impedias Procuratorem, ne suum obeat munus pro Cliente, cui destinatum erat bonum ei debitum, peccabis contra iustitiam, atq. obligaberis ad restitutionem. n. 4.

Et quidem teneberis insolidum si Dignioris procuratorem etiam precibus impedieris. n. 5.

Si procurator digni ab indigno etiam precibus, alijsq. artibus, aliàs licitis, impeditur ad restitutione obligandus erit. n. 6.

Dignus impediens, non malis alioquin artibus, Procuratorem alterius digni qui non est obstrictus, vel fide, vel ratione officij, non peccat contra iustitiam, nec tenetur restituere, secus, quando Procurator verè talis est, vel oppignorata se deuinxerit fide. n. 7.

Impediens Indigni Procuratorem, nec peccat ex se, neq. ad restitutionem obligandus, licet alia de causa ob turpe motiuum peccare possit. n. 8.

Etiam si malis artibus impediretur Indigni Procurator, non esset contra iustitiam, neque obligationem pareret restitutionis. n. 9.

Quando ob impedimentum positum Procuratori Digni à Digniore, fit contra iustitiam, atq. obligatio contrahitur restituendi n. 10. & 11.

Quando ob impedimentum positum Procuratori Digni à Digniore non fit contra iustitiam, neq. onus inducitur restituendi. n. 12.

Indignus impediens Digni Procuratorem illum malis artibus promouentem, peccat contra iustitiam, ac tenetur restituere. n. 13.

Dignus Dignioris Procuratorem illum malis artibus promouentem si impediat, tenetur restituere. n. 14.

1 NOn est animus Procuratoris lato modo sumpti, vel cuiuscunq. negotij gestoris onus expendere, nisi ad solutionem propositæ quæstionis faciat. Quamobrem suppono, Procuratorem Candidati habentis ius ad bonum, quod ei procuratur, ob metum cadentem in virum constantem, vim, vel alios inopinatos modos, si impediatur, ac desistat, non teneri ad restitutionem, ex generalibus regulis de hac materia. Et in terminis docet id *Vasq. sæpè citatus de benef. dub. 20. n. 156. apud quem multa de Procuratoribus videre licet dub. 19. n. 147. & dub. 20. à n. 156.*

2 His itaq. positis primò nobis agendum est de impedimento Procuratori malis artibus illato, secundò de impedimento illato seclusa fraude, ac dolo: tertiò de Procuratore Dignioris impedito à Digno, & Digni impedito ab altero digno: quartò, quid de impediente Indigni Procuratorem bonis artibus: quintò quid de Impediente Procuratorem Indigni et malis artibus: sexto de Digniore quomodolibet Procuratorem Digni impediente: septimò de Indigno Procuratorem Impediente Digni, malis

ar-

artibus Dignum ipsum promouentem: Demũ de Digno Procuratorem impediente Dignioris malis artibus hunc ipsum promouentem.

3 Assertio prima. Malis Impediens artibus Procuratorem Digni mox eligendi ad bonum ei debitum, atq. destinatum, peccat contra iustitiam, ac tenetur restituere: probatur hoc potiori nomine, quàm hoc idem docuimus de Impediente hac arte, Procuratorem ad bonũ non debitum *cap. 3. à nu. 16.* cum non solum in modum sed; contra ius fiat, quod vnicuiq. est, nè decipiatur, impediatur, nèue sua facultate vratur, verùm contra ius, quod proprium habet ergà bonum ei destinatum, ac mox habendum.

4 Assertio secunda: Si precibus etiam non importunis, & alijs absq. dolo, & fraude, rationibus impedimentum quis adornet Procuratori, vt ab incepto, quod assumpsit negotio obligata fide, desistat, itaq. eo distento, causa Cliens cadat, cui destinatum alioquin erat bonum debitum, restitutioni obnoxius erit ipse Impediens, & quidem insolidum; quippè qui satis, superq. inuoluntarium impediuisset illũ habentem ius, causamq. expeditam ad bonũ ipsi destinatum, siuè comparandum per concursum, siuè alio modo prò ratione maioris, vel minoris spei, atq. expeditæ causę quę idem erat secundum prudentis iudicium.

5 Hinc deducitur primò, tibi, qui es dignior, tuo quidem iure vtens si bonis artibus per Procuratorem beneficium comparare contẽdas, tenebitur tuum ipsum Procuratorem Impediens restituere insolidum, quantum æstimabitur illatũ tibi detrimẽtum ex maiori, vel minori spe, quàm ex industria Procuratoris Impediti, cęterisq. conditionibus habebas, quę omnes euanuere, nullo negotium tuum gerẽte. Sic *Vasquez dub. 20 n. 157.* & confirmari poterit ex dictis *assert. 1. & 2. sup. cap. n. 6. & 7.* & ex infra adijciendis corollarijs.

6 Deducitur secundo, idem dicendum esse de Digno, cuius Procurator impediretur ab Indigno bonis etiam artibus.

7 Secus autèm de altero digno Procuratorem impediente alterius pariter digni, precibus, nõ autem malis artibus, dummodo Procurator ille fidem non obligauerit per conuactũm onerosũ, facio, vt des, vel ratione officij, hic, inquã, Impediens non tenebitur ad restitutionem, quia vteretur iure suo neq. in modo, neque in substantia contra ius alterius Digni faceret, cuius simile ille haberet, & sicut Procurator, ni data se obstrinxisset fide, posset quidẽ huic & non illi fauere, sic poterit etiam precibus sollicitari potiùs vt huic, quàm illi prodesset. Verum si Procurator ex iustitia, per pactum, deuincta fide, promisisset, ac teneretur huic digno patrocinari, tametsi precibus alter dignus, vel suo loco alius ab eo impetraret, vt desisteret, & faceret cõtra iustitiam, quia cooperaretur iniustitiæ Procuratoris, & faceret contrà ius alterius Digni, quod habebat industria Procuratoris, atq. teneretur restitutioni penès rationem impedimẽti illati. Idemq. putauerim etiam si Procurator per promissionẽ onerosam non se obligauisset, sed ex solo officio per oppignoratam fidem; qui sicut faceret contra munus proprium, & iustitiam, suo ni fungeretur munere, tenereturq. ad restitutionem, vt ex communi DD. sententia tradit *Rebellus 1. p. de obligat. iust. lib. 1. q. 10. n. 7.* sic etiam qui hoc ab ipso impetraret.

8 Deducitur tertiò, Indigni Procuratorem precibus impedire non esse peccatum, imo ex se actum esse spectantem ad iustitiam: & sicut Procurator, & posset, & teneretur non patrocinari, vel à patrocinio Indigni desistere, sic eum Impediens secundum virtutem ex se potiùs faceret. Quod si turpè motiuo odij, vel alio moueretur Impediens, id illud non spectãs ad rem, vti sæpè diximus, peccaret. Quamobrem omnino non arridet *Vasquez dub. 19 n. 148.* asserens de hac quæstione de impedito Procuratore ad officium, beneficium, vel Cathedram procurandam non debere attendi, an is, cui procuratur, ius ad illa, nec nè habeat sed an iusta via, modisq. licitis petat, si quidem non modo poterit contra iustitiam fieri à petente, si modis iniustis, sed etiam si ius non habens, vt censeretur Indignus, vel Dignus, se se mala fide opponens digniori, sibi per Procuratorem, beneficium, officium, vel Cathedram comparare contenderet. Hinc ortum habet triplex difficultas. Prima, nùm Dignior, vel alter loco Dignioris malis artibus Procuratorem impediẽs Digni, vt voti compos, ipse fiat Dignior, ad restitutionem teneatur faciendam Digno, qui ab illo bono fuerat impeditus, idẽque quæri potest de digno, vel alio eius loco malis artibus impediente Procuratorem Indigni. Secunda vtrum Impediens Procuratorem Digni malis modis procurantem Cathedram, beneficium, vel officium Digno, teneatur ad restitutionem, si reuera ipsum Dignum impediat. Tertia quæri potest idem de Digno, impediente Dignioris Procuratorem, qui quidem iniquis rationibus illi cathedram petit, officiũ, vel beneficium. Quæ omnes quæstiones ex regula *n. 148. & 149. à Vasq.* tradita dirimi prò veritate minimè possunt.

Er sanè de impediente malis etiam artibus Procuratorem Indigni, quẽ vbi promouet, iniustè id facere compertum est, ni aliqua sufficienti excusaretur ignorantia.

9 Sit tertia assertio. Non eum facere absolutè contra iustitiam, neq. consequenter ad restitutionem teneri. sic *Vasquez dub. 20. n. 157.* Etenim si Impediens dolo, vel fraude immediatè ipsum Indignum non facit contra iustitiam, sinè impedimentum fuerit positum ad officiũ publicum Indigno dandum, siue sit ad bona Reipublicæ diuidenda ex iustitia: siuè ad beneficia ecclesiastica, ad quæ ipsius Indigni electio facta fuisset, vel contra Reip. bonum, vel contra ius, & iustitiam, neq. vt ipse etiam assentitur *Vasquez dub. 20. n. 152.* ergo neque eadem ratione Impediens Procuratorem Indigni etiam malis rationibus. Dixi, absolutè; quia secundum quid poterit ad summum aliquam restitutionis obligationem intercedere ob aliquem excessum malis inuolutum artibus,

bus, vti nos loco citato cum *Vasquez n.156.& 157.* diximus.

10 Deindè Digniore collato cum Digno. Sit quarta assertio, vel Procurator Digni dignum promouet, vt ille se se offerat iudicio Collatorum, vt propriæ virtutis, ac scientiæ periculum faciat, seq. exponat, si non ad hoc, ad quod non erit forsitan hic, & nunc melior iudicatus, ad alia sanè mox vacantia officia, seu beneficia; vel ad hoc etiam, si nō detur alioquio Meliori. Et in hoc casu si malis artibus impediatur, contra iustitiam fiet ab Impediente, contraheturque obligatio restituendi; cum enim iustè dignus possit exposita ratione sibi immediatè consulere, quemadmodum demonstratum est *sup. disp. c.6. assert.5. n.12.* iustè idē etiā per Procuratorem faciet, & sicut improbis si modis ab hoc suo iure impediatur, vt hoc, & 3. *cap.* exarauimus, inureretur ei iniuria, fieretq. contra iustitiam, ita pariter, si eius impediatur Procurator. fauet *Vasquez citatus n.158. & 159.*

11 Quinta assertio. Si precibus Dignior impetret à Procuratore Digni, nè illius licitum prosequatur ius, eo modo, quo potest, atq. superiori assertione explicatum, faciet vtiq. contra iustitiam, si Procurator ipse censebitur contra iustitiam facere, desistendo à Procuratione; vel gestatione negotij, idq. ex his, quæ diximus *corroll.2. post assert.2.* deducendum est, & quia cooperaretur iniustitiæ.

12 Assertio sexta, si Dignior, vel quicumq. alius malis etiam rationibus Procuratorem impediat, contendentem Dignum ipsum promouere in mala fide, ac modo, quo ipse peccaret Dignus pariter contra iustitiam, ac teneretur ad restitutionem sibi procurans bonum debitum Digniori iuxta dicta *cap.6. sup. disp. assert.1.* non faciet, contra iustitiam, neq. restituere tenebitur. Patet eodem, fundamento quo hoc, idem probauimus *cap. 4. asser.3. nu.9.* de immediatè ipsum Dignum Impediente. Peccare tamen posset mendacio, vel alijs modis, quibus vtitur artibus inclusis.

Deducitur ex hac assertione, quando non peccabit Impediēs Procuratorē Digni petentis, & procurantis beneficium curatum, vel aliud, Digniori debitum iuxta supra dicta.

13 Assertio septima. Indignus, impediens Digni Procuratorem iniquis etiam rationibus ipsum Dignum promouentem, si impedimento hoc Dignus causa cadat, neq. potest bonum aliàs sibi, debitum habere, tenetur ad restitutionem; Ratio, qua moueor est, nam tametsi vel ille dignus, vel eius procurator in modo peccent, non tamen, in re ipsa contra iustitiam faciūt; quòd iure suo bonum Digoo debitum, ac demandandum procuraret, ergò licet Indignus iniustè non faceret, modos illos illicitos impediendo, iniustè tamen operabitur rem ipsam, electionem videlicet, vel collationem iustam faciendam Digno, cui debebatur impediendo; igitur ob hanc iniustitiam, damnumq. iniustè Digno illatum, obnoxius erit restitutioni. Idq. verum erit, tùm de Impediente Dignum ab electione, beneficij cuiuscumque, & Cathedræ, tùm à collatione officij publici, ac beneficij, saltem Digoo dandi, & ab Indigno auertendi, etiam in sentētia *Vasquez* has duas collationes officij publici, ac beneficij quoad hoc sæpè distinguentis *dub. 19. & 20.*

Hinc colligo contra *Vasqu. dub. 19. n. 148. & 149.* nonnunquam fieri posse contra iustitiam, onusq. restituendi subire per impedimentum datum Procuratori etiam malis artibus aliquid, procuranti, si bonum illud, quod illis intenditur, erat alteri debitum, cui procurabatur, & consequenter non esse semper ad malas coosequendi rationes attendendum, sed ad rē etiam debitam, vel indebitam. E contra verò si daretur euentus, in quo non modis indebitis, vt docet *Vasqu. dub. 20. n. 157.* sed debitis procuraret quis Indigno bonum, quem booa fide existimaret dignum, posset etiam absq. peccato impediri à Digno, quod licet ille in modo non peccaret, in re tamen saltem materialiter esset in culpa.

14 Assertio octaua. Hoc idem sentio de Impediente Procuratorem Dignioris, Digniorem promouentem malis artibus ad bonum aliàs ei debitū, non enim peccabit malos impediendo modos, peccabit tamen si re vera Procuratore per eum impedito, cadat causa Dignior, ob idem fundamentum.

Dices, aliquando non poterit Dignus impedire prauas Procuratoris artes Dignioris, ni causam ipsam euertat, vel electionem, vel collationem.

Verum aio, si malę Procuratoris artes minus dignam redderent personam, quæ Digno aliàs erat, vteretur iure suo Dignus eas Impediens, ac se committens iudicio Electorū, nùm ex hoc ipso accidēti malitiæ Procuratoris hic, & nunc præstantior alio existimandus sit. At si prauæ illę artes, vel solius essent Procuratoris, vel non officientes ipsius Digni præstantiæ, ne contra dignioris ius faceret, & quidem respectu boni dandi, non posset dignus contra illas alioquin prauas artes ipsius Procuratoris operari, nè sequeretur damnum Digniori ius illud habenti.

CAPVT SEXTVM.

Soluuntur rationes in contrarium allatæ capite primo.

S V M M A.

Interpretatio doctrinę D. Thomæ. n.1.

Expenditur ex l.1. §. idem aiunt. ff. de aqu. pluu. arc. *num.2.*

Argumentū à contrario sensu vires habet, quando contrarium iure non est cautum, secus si cautum. n.3.

Iure positiuo casus ad alios extendendus non est, quando contrarium habet ius naturale n.4.

Declaratur locus Aristotelicus.2.physic.cap.5. text.56.quod parum distat, nihil distare videtur.*n.5.*

Rationibus dubitandi *primo cap.*narratis nostra doctrina satisfactum esse constat. Et quidem qua ratione bona, vel mala intentio, motiuumq. formale actus, quo impedimentum adornatur ad restitutionem per se minime conducere, demonstratum est *cap.3.assert.1.vbi n.5.*habere odium diximus, vel tanquam signum, vel tanquam causam talis impedimenti, nec non id fieri etiam ex virtute cum laude, meritoq. aliquando posse *n.8.* indicauimus. Quomodo autem restitutionis quantitas decernenda sit ex animo obfirmato, vel nō penitus firmato, & etiā ex debito, & iure impediti præcipuè scripsimus tùm *cap.3.concl.5.n.22.tùm cap.4.post conclus.1.n.3.*

1 Diuus autem Thomas, vti locis citatis indicauimus à nostra non discrepat sententia. Eius tamen sensus non est, vt ex solo malo animo damnum intendente alterius, quem impedit, teneatur ad restitutionem, sed si egerit iniustè pro vt opponitur particulæ iustè super à S.Doctore vsurpatæ. Sicut igitur cùm impedimentum infertur, vt beneficium detur Digniori, iustè quidem infertur, neque inducitur obligatio restitutionis, atq. intentio diuini honoris, causa erit ad summum impulsiua, ità impedimentum illatum iniustè, vt cùm ponitur Digniori, vel Digno in fauorem Indigni, vel minus Digni, vt probè se S.D.explicat, plerumq. vti diximus obligationem parit restituendi, & odium, propter quod intendit, tanquam ratio motiua, causa impulsiua, siuè finalis, vel signum vti nos loco sup. numero indicato docuimus se habet concomitantèr ad restitutionem, ex impedimento ipso illato tanquam exponēte, & faciente iniustum pendentem.

2 Ad primum autem textum adductum ex *l.1. ff.de aquis pluu.arc.* quidquid sit de solutione *Caietani, ac Soti*, qui quidem potius legem suis sententijs aptare conantur, quàm eas legi. Notandum vel sermonem esse de obligatione iuris naturę, & conscientiæ antecedēte ad omne ius positiuum, vel de obligatione iuris positiui in foro externo, vel eo posito de obligatione in cōscientia. Hoc autem notato, primum aio, ex vi iuris merè naturalis, eum, qui præcisione venæ aquarū in suo fundo impedit, nè in alterius fundum emanent latices, nullam iniuriam ei facere, neq. restitutionis onus subire, tametsi ex odio, animoq. illi nocendi faceret, quod clarè supponit *Nauarrus sæpè citatus cap.17.summæ n.71.scribitq. expressè Molina disp.727.n.4. §.dicendum* Et ratio est, quia non accipit, quod est alterius.i. latices, postquam in alterius deriuati fuerint fundum, sed aqua vtitur, quæ propria est; cùm intra venas proprij continetur agri, neque adhuc effecta, sed futura mox erat alterius, si locum habuisset effluendi in illius prædium, & nè efflueret, impediretur à Domino, cuius est actu, dum impeditur. Qui autem re sua, neq alterius vtitur, iure naturali, nulli inurit iniuriam, & consequenter stando huic iuri, tanquam regulæ proprię conscientię, non facit contra iustitiam, neq. ad restitutionē tenetur. Neque lex allata solum, vt explicatiua naturalis iuris spectata ad rem facit: ex qua contra nostram doctrinam *assertione præsertim 1.cap.3.* enucleatam potetit duci rationis momentum. In foro autem externo in ea lege ius positiuum statuente, fundato, neq. cogendum esse eum, qui odio, animoque nocendi venas præscindit aquæ ad desistendum, neque ad damnum vicino resarciendum, satis, superque probabile est; Nam argumentum à contrario sensu, quod excitata deducitur lege, robur quidem haberet, quando contrariū non esset dispositum, vt liquet ex *l.1.ff.eius, cui mand.est iur.&c. & leg.in l. conuenticulam C.de Episcopis.& Cler. & l.3. C.de cond.Incert. & cap.cum Apostolica de his, quæ fiunt à Prælatis sine cons.cap.& 25.qualis, & 45.disciplinam, & per Ioannem Andream in cap. publicato de Elect.& in cap.1.de ætate, & qualitate in sexto, & in Clem.1.de sentent. excom.* At nihil virium habet, vbi contrarium iure ipso exprimitur, vt colligitur ex *cap.à nobis il secondo de sent.excō. vbi Abbas n.4. Felinus nu.2.vers.nota, quod argumentum: Et probè scribit Glossa in cap.proposuisti nobis de foro competenti ad illa, Clerici tamen in Iudicem non suum, atq. ex 3.q.6.non liceat, & in dictam Glossam Felinus notat; nec non Glos.cap.vnico verbo permittimus de ætate, & qualitate in 6.vbi Francus n.3. Nauarrus apologia ad librum de redditibus q.1 monitione 44.n.2.& in summa ad hoc propositum c.17. n.70.ad finem.& 71. Euerardus loco à contrario sensu, Gutierrez 1.practicarum q.3.n.14.* cuius Ratio est, vt iurium correctio fugiatur. Cum itaq. iure ipso naturali, vt paulo antè diximus, ad nihil teneatur, qui modo iam declarato suas sui fundi præscindit venas etiam ex odio, non est ex cōtrario sensu legis positiuę deducendū teneri ad restitutionem. Verū enim verocui, cum communi DD.sententia apud *Molinam tract. 2.de iust.disp.727.n.5.* magis placeret iure ciuili meritò sancitum fuisse, vt quando quis, absq. aliquo suo emolumento, animo solum alteri nocēdi, venas eo modo interciderent per actionem de dolo impediendus sit, nè opere compleat intentum, atq. in pristinum rem restituat, quæ ab eo malo gesta fuerat animo; qui tamen non præsumitur, sed probādus omnino est Dicendum igitur esse hoc iure positiuo, atq. in foro externo, in cōscientia nullam resultare obligationem (quod alterum erat à nobis solutionis propositum membrū demonstrandum), nisi in illo eodem foro, petitum fuerit, atque in pœnam peruersæ intentionis probatæ iudicatum.

4 Cæterùm neq. qui hoc sentiret præter casus à iure positiuo dispositos ad alios hanc doctrinam extendere deberet, quia cōtrarium habet rerum natura; iusq. ipsum naturale. Quamobrē siue in legato, siue in Cathedris, siuè in beneficijs etiam si ex odio quis impediretur, cum nil de his iure sit positiuo dispositum, naturali standum esset iuri; neque ex animo, atque in-

interna ratione motiua decernendum est restituendi onus, sed ex iure euerso, vel iniustitia. Neq. daretur actio de dolo, sicut nos *cap. 3. coroll. 3. n.* 12. indicauimus. Reliquæ in argumentum allegatæ leges nostræ sanè fauent sententię, habent enim Fodienté puteum in suo agro nõ teneri vicino, licet venas succiderit, ex quibus in eius puteum lances fluebant.

5 Locus autem Aristotelicus à D. Thoma in argumentò in contrarium allatus, atq. à nobis *disp. 9. cap. 3. n.* 12. varijs confirmatus Textibus, quem habeat sensum ex dictis patet. Et quidē esse topicum neq. absolutè, neq. vniuersim verùm quoad omnes effectus, imò si actiuè sumatur falsum plerumq. quemadmodum ostendit *Caietanus sæpè citatus*, neq. enim is, cui parum absuit, vt iniustitiam committeret, perindè reputãdus est, ac si commisisset iniustitiam, passiuè vero, aut quasi passiuè si sumatur ita, vt idem prorsus sit impediri à bono acquisito, atq. à bono mox comparando, idemq. sit eo priuari iam adepto, ac priuari mox habendo; Vel de bono loquimur alicui ex liberalitate dãdo, & non debito, vel alteri debito: de primo nequaquam verum illud principium erit cum, nõ modo subesse varijs possit periculis, quibus impediretur collatio, verum cum nullum Candidato sit ius, dici neutiquam poterit, vti postquam iam est possessum, proprium esse possessoris; ac proinde in ordine ad restitutionem fur quidem erit, qui hæreditatem, quam hæres assequutus est, furetur, nõ autem erit fur, neq. ad restitutionem tenebitur, si bonis artibus mentē remoueat Testatoris ab ea illi relinquēda. Si de secundo, ad quod propositum in argumento contrario à D. Thoma est adductum axioma, tametsi ob ius, ad debitum idem moraliter videatur esse, iam consequutum quempiam fuisse bonum, ac mox fore vt consequatur, nihilo tamen minus hoc intelligendum ita est, vt nullum ex varijs circumstantijs periculum immineat, quo possit non haberi, & firma omninò voluntas ex parte dantis, cuius periculi si dubium solū esset prò quantitate huius esset existimandum minoris profectò valoris esse bonum in spe, quàm in re, & consequenter tanti non esset causa damni, qui tolleret illud idem bonum iam habitum, vel possessum, ac mox habendum. Quod si nulla subreperet dubitatio periculi iuxta suprà dicta.; eodem modo damnum intulisse censendus, qui tollit habitum bonum, ac qui impedit, nè habeatur, & hoc pacto posset admitti propositio illa Philosophi, qua etiam ratione æquè ferè censendus infortunatus, qui non est consequutus bonum, quod parum defuit, vt cõsequeretur, ac infortunatus esset, si postquam illud esset assequutus, amisisset; nõ autem absolutè, ni putatiuè, opere nimirum intellectus, illud bonum mox habēdum, moxq. captandum apprehendas, vt iam comparatum, eiusq. priuatione æque doleas, ac si nudatus eo iã habito esses, vt docet *Aristoteles*, fundamētum aūt *Soti c. 3. ex regula nu.* 16. relata nullius roboris esse demonstratur.

CAPVT SEPTIMVM.

Ex superioribus disputationibus de electione Digni nonnulla ad praxim deducuntur Corollaria.

SVMMA:

Ex ignorantia non crassa, seù affectata posse quępiam saltem à peccato malæ electionis excusari, & si sæpè non à restitutione ex illa orta. num. 1.

Excessus, ob quem Dignior dicendus, ex cuius omissione nascitur obligatio restituendi, notabilis esse debet tùm ex parte Promoti, tùm ex parte beneficij etiam in honore, ac dignitate; alioquin nec peccatur mortaliter à Iurante Meliorem eligere, neq. ab Eligente. n. 2.

Per moralem adhibitam diligentiam merita singulorum Candidatorum comperta esse debent Electoribus. n. 3.

Dignior ad vacantem Ecclesiam perquirendus non est ex his, qui alys iam præsunt, ni grauis vrgeat necessitas. n. 4.

Ex accidenti non nunquam Dignus præferendus est Digniori. n. 5.

Reges, Prælatiq. omnes non promouentes Meliores ad beneficia curata, maiorisq. momēti, quos morali diligentia possent habere, peccant mortaliter contra iustitiam n. 6.

Quincumq. potens beneficiū conferre promittens primum vacans Digno, non existente Digniore si fuerit iam vacans, quando fuit promissum, tenetur illud conferre, secus si non erat illo tunc vacans. n. 7.

Promissio conferendi primum beneficium vacaturū, iuramento non firmatur. n. 8.

Contractus iure ciuili irritus ob commune bonum iuramento non firmatur ibid.

Regula generalis ad agnoscendum, quando iuramentum firmet contractum. n. 9.

Religiosi proprijs obligantur constitutionibus ad meliores eligendos in superiores. num. 10. 11. & 12.

Forma eligendi Propositum generalem Societatis Iesu. n. 11.

Lectio Sacræ Scripturæ in Religiosis conuentibus danda est Dignioribus ex Tridentino. n. 12.

In summum Pōtificem melior eligendus est. n. 13.

Cappellaniæ, vel beneficia simplicia, quæ fundari solent, danda personis ex eadem familia, nunquā Indignis; Dignis tamē, nec perquisitis Dignioribus intra eamdem familiam, dummodo curata non sint conferenda. n. 14. 15. & 17.

Vtrum Præsuli probandus sit defectus, quem obijcit Præsentato à Patrono num. 15. remissiuè.

Discrimen inter beneficia iuris Patronatus, & caetera digniora n.16.

Probè posset institui Monasterium, vel aliud Iuris Patronatus beneficium ea lege, vt Superior ex eadem esset familia, cuius non inueniretur melior, vel esset æquè dignus, ac cæteri externi. n.17.

Patroni Institutoris successores ordine proximitatis suos tenentur vocare propinquiores dignos, etiamsi non essent digniores ad beneficia non curata taliter instituta. n.18.

Patronus certæ familiæ beneficium addicens, esto proximitatis ordinem non exprimat seruandum, implicitè tamen intelligendus est num.19.

Si ex aliena vocētur familia ad beneficium iuris Patronatus, si fuerit curatum Meliori dãdum est; aliud satis est, si detur Digno. n.20.

Illegitimi à beneficio iuris Patronatus arcentur, qui quidem defectu legitimorum ab Episcopo dispensari possunt. Legitimos ab illegitimis natos probabile est vocari. n.21.

Si à Testatore vocandi liberè commissi sunt volũtati Patroni, satis est eligere Dignum ad beneficium non curatum; secus si eius arbitrio mandauerit secundum probabilem opinionem, esto probabilius sit etiam hoc in euentu sufficere Dignum eligi propinquiorem. n.22.

Patroni ad beneficia curata, præsertim Episcopatus, Meliores tenentur, quos morali adhibita diligentia possunt præsentare. n.23.

Beneficia Patrimonialia etiam curata desiderãda sunt instituta, vt dãda sint Ciuibus aliàs Dignis, qui vel ex hoc ẽt digniores cẽsendi. n.24.

Periculum instat Ciui habenti beneficium curatũ in Patria, nè illi prouerbium competat. Nemo Propheta acceptus in Patria. n.25.

Cur Conciues plerumq. liuore tanguntur inuidiæ, ibid.

Qui sunt fructus inuidiæ, scopuliq. fugiendi à virtuosis Ciuibus n.26.

Tres inuidorum species, quas declinare cõtendat Prælatus in Patria. n.27.

Capitulares, quibus ius est eligendi in Prælatum ex proprio gremio, huic possunt cedere iuri. num.28.

Beneficium resigans Digno, vel Digniori prò natura beneficij resignandi, eiusq. institutionis tenetur resignare, & ni faciat, peccat contrà iustitiam, ac restitutioni obnoxius erit n.29.

Prælati resignationes non ritè factas, præsertim pueris, ne approbent. n.30.

Posset Resignans aliquem bona fide præsentare Prælato, cuius interest approbare, vt si iudicauerit aptum tali beneficio illum promoueat. num.31.

Admonentur Recentiores nonnulli opinionum ad relaxationem disciplinæ ecclesiasticæ aptarũ fautores. n.32.

Legatum, vel hæreditas validè ad pias causas est etiam alienæ commissum voluntati. n.33.

Cum Testator pauperibus, aliquot non determinans reliquit aliquid, quando hæredis, quando Episcopi interierit illos designare. n.34.

Quæ pauperibus debentur per legatum hospitali pauperiori danda necessario non sunt. n.35.

Legatum pauperibus, arbitrio hæredis destinandis, satis est si pauperibus distribuatur, nõ quæsitis pauperioribus, tametsi magis pium esset pauperiores quærere. n.36.

Quando testator pauperioribus commisit distribuendũ aliquid, non satis est, si pauperibus tantum, non quæsitis pauperioribus diuidatur. num.37.

Scholastici suffragantes indigno, vel digno, omisso digniore ad Cathedras, peccant mortaliter, ac tenentur restituere. n.38.

1 IN hisce corollarijs, more Maiorum, superiùs allatas regulas primò contrahemus, deinceps extendemus: Neuè idẽ sæpè iterare cogamur, peccatũ posse tum excusari ignorantia non crassa, aut affectata: tũ inaduertentia, tum metu, alijsq. causis notandum est; quæ ad culpam excusandam à DD. afferuntur. Illud prætereà scitu dignum arbitror, posse nonnunquam bona fide, ignorãtia, inaduertentiaq. multos à peccato ob malã electionem, excusari, non autem vbi aduerterit se errasse, ita facilè à satisfactione, ac possibili restitutione.

2 His notatis, Deduco primum, tum ad peccatum mortale, tum ad onus restitutionis, subeũdum ob electionem Digni, prætermisso Digniore, super assertum excessum, ob quem præstantior Digno, Dignior sit existimandus, notabilem esse debere, vt enim furari cẽtum lethale peccatum est, obolum vero, exiguamq. monetam nequaquam, ita in casu nostro, vt rectè *Sotus lib.3. de iust. iust q.6. art.2. prima limitatione post 9. conclus.* Hinc autem excessus exiguus considerari quidem potest, & ex parte beneficij, & præcipuè ex parte dignitatis personæ, sic Salon. 2.2. q.63. art.2. controu.3. fol. 1005. qui veniale vult esse peccatum, beneficium centum aureorum Digno conferre, Dignori collato altero sexaginta sex aureorum. Veniale pariter erit, si excessus fuerit exiguus in meritis, licet in beneficiis collatis digno ac digniori fuerit maximus. Nam grauitas iniuriæ, ex qua potiori ratione grauitas est deducẽnda culpæ, nõ ex qualitate beneficij, sed potius ab excessu magno, vel paruo meritorum. Sic *Salon laudatus eod. art.2. controu.1. fol.1001. & 1002. Nauar. Miscell.43. nu.77. Syluest. electio 1. q.16. & alij.* Demùm ex eodem Salonio, notatu dignum est excessum inter beneficia, non modo sumendum ex quantitate redituũ, Verũ in dignitate, atquè honore, quibus alterum alteri præstare potest, in quibus præstans beneficium ni conferatur digniori, peccabitur mortaliter, etiam si fuerit æqualis emolumenti. Tandem iurans Præstantiorem eligere, neq. eligens, excessu leui existente, non peccabit mortaliter, quia frangere iuramentum promissorium in re leui etiam integra, mortalis non est culpa, vt eruditè *Sanchez lib.3. instit.4. n.23. & hac de re Nauar. lib.2. de restit. cap.2. n.161. & 162.*

3 Deduco secundùm, non ad metaphysicam trutinam, sed ad moralem diligentiam rem redigendam, qua comperta Electoribus esse debent

bent maiora, vel minora vnius cuiusq. merita, ac dona, non enim nos Deus, qui bonitas est sūma, in has redegit angustias, vt adamussim cuiuscumque beneficio donandi merita libremur, ea contenti diligentia, eoq. consilio adhibito, quod prudentis iudicio ad negotiū grauis momenti desideratur, nam qui tenetur ad finē, tenetur adhibere media necessaria ad talem finem, & sic tenent *Caietanus 2.2.q.63.art.2.ad finem, Sot.lib.5.de iust.q.9.art.2.in prima ratione nonę conclus. & alij, quos citat Sanchez in opusc. lib.2.cap.1.dub.12.n.2.*

4 Deduco tertiùm, Digniorem ad Episcopatum, aliudq. simile beneficium perquirendum non esse ex ijs, qui iam certæ inseruiunt Ecclesiæ, licet pinguius esset hoc in præsentia dandum, quam alterum possessum à Digniore. Admonet hoc *Sotus de iust. lib.3.q.6.art.2. dub 2. arg.2.* & clariùs constabit ex his, quæ *lib.7.disp. 2.cap.2. & 3. de post. Præsulis vnius Ecclesiæ ad alteram transferendi* dicemus, nunc ad rem nostram satis est indicare vinculum inter hunc Episcopum, talemq. Ecclesiam per se indissolubile esse, & de potentia speciali Summi Pontificis dissolui per translationem ex causa tantùm posse, & quidem vrgētissima, vt nos tom. 5. lib. 1. disp. 1. cap. 4. demonstrauimus: at vrgētissima non videtur causa per se loquendo, existente idoneo promouendo, ab Ecclesia sua spōsa Prælatū remoueri; cū Aptior, Digniorq. ac si non esset, in hoc sanè casu, se habent, vbi matrimonio spiritali, quo se deuinxit, censetur impeditus, & impedimento quidem ab alio quam à Romano Pontifice ex vrgenti causa, licitè non dissoluendo. Prætereà probatur à posteriori corollarium, quod alioquin magnus ambitioni pateret aditus, maximæque animorum perturbationi, qua semper Episcopi, fine Curati animo pēduli, ac hæsitātes à sedula Ecclesiæ cōsulēdi cura auocarentur, ac sępè oues vix à Pastore cognitę desererentur, tēpusq. penès in limine tereretur. Dixi per se loquendo, nam talis Ecclesiæ vacātis necessitas esse posset, tales permutandi alterum circumstantiæ, vt iuxta canones de translatione, & postulatione Prælatorum *lib.7. à nobis citato* exponēdos non modo licitè posset, sed omnino translatio hæc facienda esset; eo potiori nomine, quo Digniori melius prospiceretur. Igitur esto *Vasquez de benef. cap.2.§.3.dub.1.n.61.ad finē,) vbi citat Sotum)* doceat meliorē absolutè perquirendum esse; Nihilo tamen minus *tom.3.in 3.p.disp.241.c.2.ac 3. vt vidimus nostro tom.1. loco citato*, absolutè huiusmodi translationes iure naturali diuino veritas docet, & prosequitur *cap.4. & 5. ac 7. cui videtur subscribere Sanch. in opusc. lib.2.cap.1.dub.3.n.1.*

5 Deducitur quartùm, licet reperiantur viri absolutè præstantiores ad beneficia ecclesiastica, sępè tamen ex accidenti minus aptos cēsendos esse. Hinc occurret aliquando quis virtute, literis, ac prudētia apprimè præditus, erit tamen, vel alijs implicitus negotijs, vel naturali quadam animi remissione, aut pusillanimitate, ineptus, atq. in agendis negotijs inexpertus, vt posthabēdus meritò sit alteri minus digno. Verum in hisce semper ob oculos Electoribus sit scitum sapientis dictum, beatum esse Regnum, quod vel Philosophus regit, vel in quo Rex philosophatur. Cum præcipuè Principis ecclesiastici errores, qui vix à sapientioribus, ac prudentioribus in tot humanæ vitæ tortuosis ambagibus declinari possunt, non gregariorū nautarum, sed naucleri sint .i. grauissimi ad maximam Reip. atque Ecclesiæ catholicæ ruinam tendētes. Addo ex Caietano Prælatū idoneum, gratumq. ouibus, meliorem censendum esse, Prælato cętera digniore, minus tamē ouibus grato, quoniam ibi charitas coalescit: hic periculum operandi ex metu, ait Caietanus, cuius sententiam, approbo; Adde, quod quādo aptior penes cætera, ac Dignior, notabiliter esset populo exosus ad eius regimen minus profectò censeretur aptus; Ideoq. hic, & nunc Indignior, nam si oues vt mercenarium potiùs, quàm vt Pastorem illum haberent, fugerent vtiq. neq. regi, neq. curari sinerent. Quid autem sentiendum sit de casu trium ex gratia Candidatorum, quorum bonus, melior, ac optimus est, vel Infimus mediocris, atq. obsolutè bonus, nū nè causa cadat Mediocris, atq. eligatur Infimus, Meliori possit suffragium denegari, diximus *disp.6.cap.4.coroll.4.* Huc etiam spectat, quod *corollar.9.* de Superiore Cōuentus, & ad finem *corollarij* 10. de beneficijs patrimonialibus dādis ciuibus, personisq. eiusdem Ecclesiæ, ad quæ loca meum allego Lectorem.

6 Deducitur quintùm. Ampliando supra traditam doctrinam, Regem, seù Pontificem maximum ad Episcopatus, curata beneficia, cęteraq. maioris momenti, Meliores, adhibita, quam diximus, diligentia, non promouentes, non modo peccaturos mortaliter contra iustitiam tùm commutatiuam in Ecclesias, tùm cōmutatiuam, ac distributiuam in Digniores, expeditos, & licitis modis concurrentes, sed teneri ad restitutionem, vt *Sup. disput.* demonstratū est, vel iuxta sententiā aliorū, si nō poterunt per collationem huius beneficij, ei denegati consulere, saltem teneri, id in proxima præstare promotione. Dixi penes hanc, quæ haberi solet sententia communis ab extrinseco, cuius Auctores negantes restituendi onus incumbere Electoribus, vel Collatoribus, beneficij Digno, Digniore prætermisso hanc quidem obligationem in altera proxima collatione eis instare vltro concedunt, vt videre est *apud Sot. lib.4. de iust. q.6.art.3. in posteriori conclus. & lib. 3.q.6. ad finem art.2. ex D. Thoma 2 2.q.63.art. 2. & ex Caietano.* Imò cum cæteris longè præstantior, ac sanctior sit Summus Pontifex, eò maiori teneatur ratione optimos quosque Prelatos Ecclesijs præficere. Subscribit *Lessius lib. 2.cap.34.dub.14.nu.64. & omnes ferè tenentur Auctores (afferere super à nobis relati præsertim disp.7.c.1.n 6. & vlt.* Accedit *Sanchez in opusc. posthumis lib.2.cap.1.dub.3 à n.16. apud quem alij quamplures.* Quamobrem miror Neotericos quosdam dicentes summa, quam eis dedit Deus libertate excusari hos, quos modo dixi Electores, vel Collatores, cum cæteri excusentur; quasi verò hæc libera, quam ipsi vocant,

ele-

electio, vel dignitatem conferret Electis, vel Electores dominos faceret, & non administratores. Quamobrem huius doctrinę nollem ipse nemini esse Auctor, nè & me, & illum eius pœniteret in extremo iudicij die.

7 Deducendum sexto; Episcopum, vel quécumq. potentem beneficium conferre, ac promittentem alteri collaturum, cùm primum vacauerit, vel iam quando promittit, vacauerat, vel non: si vacauerat, & posse, & obligari promissionem implere, factam tamen Digno, non existente Digniore; si autem non vacauerat, non tenetur dare beneficium proximè vacaturum; sic probè *Vasq. de benef. c. 2. §. 2. dub. 4. n. 42.* Ratio primæ partis est, quia promissio de re licita, vti est beneficij iam vacantis acceptata, quæ nunquam ab Ecclesia reddita est irrita; profectò grauiter obligat de re graui, quemadmodum Theologis, atq. vtriusq. iuris DD. exploratum est, vel ratione saltem perfidiæ, quemadmodum videre est apud *Caietanum 2. 2. q. 143. art. 1. dub. 4. vel absolutè, vt apud Molinam tom. 2. de iust. 262. ad finem, Sanchez lib. 1, de sponsal. disp. 5. à n. 20. Vasquez 1. par. disp. 75. c. 6. nu. 42. Suarium in relect. de iust. identidem, Lessium lib. 2. cap. 18. dub. 8.* quia & est pactum, quod ex se grauiter obligat *cap. qualiter de pactis, & cap. iuramentum 22. quæst. 5.* & ex iustitia ad illud tenemur, cum promittere non modo sit verum dicere, sed fidem obstringere, ob quam quis in foro etiā interno compellitur stare promissis. Secunda pars à contrario probatur, qua de re illicita, præcipuè contra iustitiam, vt esset hæc, qua Digniori locus non seruaretur, promissio non obligat iuxta *legem generaliter, l. si stipuler, ff. de verb. obligat. & cap. vltimum de pactis, & cap. in malis 22. quæst. 4. ex Isidoro.* Hinc tertiæ partis nostri corollarij ratio desumitur, cùm enim promissio beneficij vacaturi sit irrita, non *ex cap. de tustanda de concess. præb.* quod errore Notatij malè citatur apud *Vasquez*, cū in toto illo titulo non sit sub hac inscriptione capitulum vllum, sed ex *cap. nulla eodem sanè titulo*, & *cap. relatū*, atq. *ex tenore codē, & prętereà ex cap. detestanda eodem titulo in sexto*, quo non modo super allegati textus confirmantur, sed quodcumq. quod suboriri posset dubium, radicitus euellitur, quia longè amplioribus causis irritas eas reddit promissiones, *addita glossa*, & *cap. ex tenore super allegato in expositione casus.* Ratio autem huius doctrinę est, quoniam aperiri huiusmodi promissionibus ostium videtur captandę, vel optādę mortis alterius. Quod ad promissionē Patroni promittentis nominationē beneficij nō dū vacantis, *Vasquez citatus de benefiijs*, extendit fundatus in allegato *cap. detestanda, in sexto* quem vniuersalissimis, vtitur clausulis.

8 Nùm verò hęc promissio iuramento firmari possit, pendet ex principi inter Theologos quęstione, an iuramentum contractus irritos firmet: de qua ad rem nostram coarctatam *Vasquez* iudicat promissionem per iura allegata irritam de beneficio non dum vacante, iuramento confirmari posse secundum eiusdē doctrinam in materia de testamentis, de iuramento cōfirmante contractus irritos ipso iure. Verum cum apud eumdem *Vasquez in loco, ad quem se ipsum allegat de testamentis cap. 3. dub. 2. n. 38. 39. & 40. inueniam* iuramentum confirmare quidem cōtractus aliàs irritos iure humano, primario in fauorem priuatę personę, non tamē irritos in fauorem publicum, cui priuatus renunciare non potest, eodem Auctore, pene ab eodemet, discedere cogor, & supposita, quam modo ex ipso retulimus sententia, quę est DD. communis *Bartoli l. si quis pro eo in principio. nu. 8. ff. de fide iussorib. Pauli Bellameri, Alciati, Euerardi, & aliorum apud Sanchez lib. 3. summæ cap. 9. num. 34. & cap. 12. num. 43.*

Quod nullitas huius promissionis ab Ecclesia inducta sit per Canones citatos ob cōmune bonum, fauoremq. publicum, nimirum *nè locum in Ecclesia Dei futuræ successionis expectatio habeat, quam ipsi etiam Gentiles condemnare curarunt, vt habetur cap. nulla citata* sequitur apertè hanc eādem promissionem ex principio eiusdemmet Vasquez iuramento non firmari, & quamuis distinctū sanè sit promittere beneficium per mortem alicuius vacaturum, contra quam promissionem directè Canones primo loco citati tendunt; ac promittere absolutè beneficium quodlibet vacaturum, vel cùm primum occasio se se obtulerit, quia tamen, vt habetur *cap. detestanda in 6. de concess. præbend.* huiusmodi promissionibus aperitur via sub tali palliatione verborum ad deteriora, contra Lateranense Concilium, ex quo primi desumpti sunt Canones, hi contractus redduntur irriti ratione boni communis expressi per verba supra citata.

9 Deinde verum omnino cum plerisque DD. habeo regulam agnoscendi, quando iuramētum vim habeat confirmandi contractum, nimirum quando absq. peccato seruari potest, ac turpitudo non inuenitur in Creditore, in cuius fauorem præstatur, firmet tunc contractum, nequaquam autèm si absq. peccato seruari non potest iuramentum, turpitudo sit in recipiente, vel si non rationem proprię promissionis acceptatę, pactiq. inuoluentem animum non reuocandi, sed tantum propositi simplicis haberet. Quę regula deducitur ex *cap. cum contingat de iure iurando & cap. secūdo, eodem in sexto, cap. quamuis pactum de pactis eodem, alijsq. Textibus, atq. Auctoribus melioris notæ apud Sanchez in opere morali lib. 3. cap. 12. à nu. 42. à qua non videtur, nec ipsemet Vasquez loco cit discrepare*: atqui promissionem seruare dādi beneficium vacaturum, importat peccatum promittētis, ac turpitudinē recipientis, ergò talis promissio non firmatur iuramento; Cuius ratiocinationis vis supposita certitudine maioris propositionis regulam infallibilem continentis, est omninò certa, si probauerimus minorem vt infrà; quoniam iuramentum non est vinculum iniquitatis, nec etiam venialis *cap. quanto de iure iurando; Regula non est obligatoriū de regulis iuris in sexto, & cap. quamuis pactum de pactis in sexto, &*

cap.

cap. cum contingat de iure iurando, vbi Abbas n. 7. communisq. DD. sententia: D. Thoma 2. 2. q. 8. art. 7. Molina tomo 1. de iust. disp. 149. col. 3. versicul. exemplis, & columna sequenti, ac tomo 2. disputation. 271. col. 5. Suarez de regulis tract. de iuram. libr. 2. capit. 22. numer. 3. aliorumque apud Sanchez citatum, cap. 9. numer. 11. & 19. & lib. 1. de matr. disp. 32. Minor autem probatur, quia non modo irrita redditur promissio de beneficio vacaturo per Canones à nobis allegatos per ea in *cap. nulla* exarata. *Turpe est, & diuini plenum animaduersione iudicij, si locum in Ecclesia Dei futuræ successionis expectatio habeat, quam ipsi etiam Gentiles condemnare curarunt.* Quibus clariora, atq. ad rem aptiora dici non poterant, siue ex parte promittentis, ex quo nascitur expectatio, rem expendas, siue ex parte promissarij, cuius propria esset expectatio, Itaq. si in illo sit peccatũ id promittere, in hoc minimè desit per expectationẽ turpitudo, vt probè scribit *Glossa in cap. detestanda eodem titulo in sexto 2. notab. post casus expositionem*, hisce, *Promissio continens turpitudinem, non est obligatoria, & si promissio beneficij vacaturi non est obligatoria.* vbi nota rationem Glossę, cur illa promissio vires non habeat, quia nimirum turpitudinem inuoluit; est enim illicita talis promissio, ideoq. specialiter vetita ratione periculi sternendi viam, vt paulo ante dicebam *ad promittenda damnabiliter contra Lateranense concilium beneficia vacatura ingerendi votum alienę mortis, ac grauamina plurima personis ecclesiasticis inferendi.* Quæ sunt ferè verba Canonis *cap. detestanda*, in quibus perpendendum illud est verbum, *promittendi*, adiuncto aduerbio, *damnabiliter*, quod inducat rationem culpæ imbibitæ in tali promissionem debita. Quæ cuncta detestandam iniquorum continere peruersitatem initio *eiusdem cap.* dicuntur. Igitur cõtra Vasquez hactenus probatum esse reor, talem promissionem, nec etiam Digniori factã, iuramento nequaquam confirmari, vt neque ex eius sententia firmaretur, si Digno contra Digniorem, vel Indigno contra Dignum fieret.

10 Deduco septimũ; Religiosos proprijs obligari constitutionibus in omnibus ordinibus, ad meliorem in Pręlatũ eligẽdũ, vt docet *Sot. lib. 3. de iust. q. 6. art. 3. poster. conclus. nec dissentit Vasquez sępè citatus §. 3. dub. 2. Rebellus p. 1. lib. 3. q. 4. conclus. 5. num. 11. §. conclusio, Petrus Nauarra lib. 2. de restit. cap. 2. num. 159. Portellus in in dub. reg. verbo electio n. 6. Salon 2. 2. q. 63. art. 2. contr. 3. fol. 1008. Sanchez in opuscul. lib. 2. cap. 1. dub. 2. n. 27. Turrianus tomo 2. in 2. 2. disp. 22. dub. 4. n. 1. & alij, quos è Barbos mox allegabo.* Quæ quidem constitutiones Religionum videntur pactum exponere inter Electores, quicumq. illi sint, & ipsammet Religionẽ, qua data est eis facultas eligendi non alium in Superiorem, quam præstantiorem, quod videtur ipsi iuri naturali, quam maximè consentaneũ, vti nos *disp. 4 cap. 5. diximus à n. 15.* est enim res maximi momenti, cum regularis Superior eligatur ad Prælaturam, quæ curam habet animarum. Hinc quamplures Religiosi Ordines iuramento suos obstringunt, quo se Præstantiores in Superiores eligere obligantur, imo omnes regulares illud præstare pręcipit *Clemens VIII. in decretis pro reformatione Regularium datis 25. Iunij 1599. per hęc. n. 36. Iurẽtq. Electores secundum veritatem cuiusq. conscientiæ Probiores, ac magis idoneos se electuros, ac propterea priusquam ad electionem deueniatur in primis, & ante omnia prælegantur cõstitutiones de qualitate, & requisitis eligendorum, & per Vrbanum VIII. anno 1624. 6. mensis Octobris* hęc eadem cõfirmata, & publicata fuere. Sic etiam PP. Societatis Iesu in Congregatione generali ad electionem generalis Propositi hanc egregiam suffragij ferẽdi habẽt formam relatam in *decretis primę Congregationis eiusdem Societatis decreto 16.* tacto enim pectore in hunc modum iurant.

Testem inuoco Iesum Christum, qui Sapientia est æterna, quod eum eligo, & nomino in Prępositum generalem Societatis Iesu, quem sentio ad hoc onus ferendum aptissimum.

11 Hinc falsam arbitror *Caietani* Sententiam, in *summa verbo electio in Prælatum*, qui quãuis absolutè sub initio docuisset in Pastorem ecclesiasticum eligẽdum esse meliorem, deinde ad medium huius tituli ait, in electionibus, si spectaretur tantum officium, ad quod eligitur, cum sit solius oneris, rationem cessare iniurię, respectu Dignioris, ac sufficere eligere Dignum. Et quod caput est de Episcopis hoc idem dicere non veretur, vt indicauimus *disp. 8.* Caietano subscribit *Ioannes Valerus in differentijs vtriusq. fori verbo electio differ. 1. nu. 1.* qui in electione Priorum Dominicanorum, ac similium, qui nõ habent beneficium, sed onus sufficere Dignum docet eligere, nec videtur dissẽtire *Fillucius tract. 41. tom. 3. cap. 4. n. 187.* Verum falsam hanc esse sentẽtiam merito dixerim, ob rationum momenta locis supra citatis indicata. Nam præterquã quod nonnulli sunt Abbates, qui merito nõ carent aliquibus emolumentis, omnes dignitate potiuntur, ac prerogatiuis officio adnexis, nec non aliquibus exemptionibus à regulari, quod cęteros premit religiosos, onere. Quam obrem absolutè sentiendum est, meliorem esse eligendum in Prælatum regularem, vt probè notat *Rebbell. 1. p. lib. 3. q. 4. concl. 5. nu. 11. §. conclusio verò proposita*, imo potiori nomine, cum vitæ perfectionem sectentur religiosi tum Electores, tùm subditi, atq. iuxta finẽ proprij, ac pręstantissimi Instituti, Digniores profecto Prælati desiderãtur, ad quorum electiones, vtpotè arctiori vinculo deuincti, strictius etiam tenẽtur. Neq. formalitates Caietani in huiusmodi materia innixæ rebus ipsis phisicè, vel moraliter consideratis alicuius sunt momenti; Et licet essent, & non fieret contra iustitiam distributiuam, omissione Dignioris; at fieret sanè in Religiosam Remp. & contra commutatiuam, & contrarium asserere tùm est absq. fundamento, tùm cõtra communem, cui pręter citatos adstruit *Barbosa in Coll. tom. 1. lib. 1. tit. 6. cap. 19. n. 4. Fernandez instruct. confess. p. 2.*

cap.

*cap.4.n.11.Nauarr.lib.2.cap.2.n.159.Turrianus tomo 2.in 2.2.disp.22.dub.4.nu.1.*qui quidem addit, si ad solum Generalem Religionis pertineat eligere Superiores, obligari ad eligendum Digniores, vel æquè Dignos post sufficientem, atq. exactam diligentiam circa cognitionem personarum, estq. hęc communis sententia Auctore Barbosa citato.

12 Verùm cum ad Religiosos oratio defluxerit ad hûc locum spectare arbitror, quod prudenter *Tridentinum Sess.5.cap.1.de reform. decreuit in Cõuentibus, nempè Regularium, in quibus studia commodè vigere possunt Sacrę Scripturæ lectio similiter habeatur, quæ lectio à Capitulis Generalibus, vel Prouincialibus assignetur Dignioribus Magistris, de quo Petrus Nauarra pag.mihi* 101.*n.*158.*&* 159. Quæ doctrina de cęteris primarijs lectionibus proculdubio intelligenda etiam est, quarum idem est ius, cum eadem sit ratio; nè cuiq. Electori sit prò ratione voluntas. Legẽdus est infra *numerus.*38.

13 Deducendum octauo, maximè veram esse hanc doctrinam, tùm de peccato, tùm de eius specie, grauitate, atq. onere restituendi in electione Summi Pontificis, cuius passiua electio non modo ad Cardinales aliosque Ecclesiæ Romanæ spectat, sed ad alios etiam aliarum Ecclesiarũ: quemadmodum probè notat *ex cap.In nomine Domini dist.23. Sotus lib.3. de iust.q.6. ad finem art.2.* vt expeditior Summi Pastoris electio sit, ex qua tantum Christianę Reip. vel bonum, vel malum imminet, vt in tot, ac tantis de hac re grauissima Cõstitutionibus habetur, quas in summam videtur nuper optimè redigisse *Gregorius XV. Pont.Max. aurea de eligendo Summo Pontifice constitutione cuius principium est Aeterni Patris* 17.Kal. *Decembris* 1621.*data.Nam solus non vnius mẽbri, sed totius corporis agitur, cum de capite consulitur,* vt ibi ait Pontifex. Hinc probè Sotus citatus, *Cardinales,* inquit, *in Pontificis electione ob eamdem Summi Vicarij Christi dignitatẽ Sanctiori fide perstringuntur optimum eligere* quo pacto Sotus exponeret iuramentum huius tenoris, quod Eminentissimi Cardinales electioni Pontificis præmittunt. *Testor Christum Dominum, qui me iudicaturus est, me eligere, quem secundum Deum iudico* eligi *debere, & quod idem in accessu præstabo.*

14 Deduco nono. In Cappellanijs, vel beneficijs, quæ fundari solent dãda personis ex eadẽ familia eàm seruandam esse regulam, vt nunquam Indignis dẽtur, simplicia tamen huiusmodi beneficia iure quidẽ seruato [illegible] solum Dignis, non perquisitis Dignioribus nec etiam intrà eamdem familiam. Quæ quidem beneficia si fuissent curam annexam habentia animarũ, Dignioribus saltem ex eadem familia absq. dubio distribuenda essent. Prima pars omnibus est Auctoribus explorata; nam Indignis huiusmodi beneficia conferre contra naturam eorum, iusq. naturale, ac diuinum prorsus esset. Etenim esto fundator conditiones possit apponere in donatione rei suæ pręter ius commune de consensu Pręsulis, vt probè *Rocbus de iure patron.q.12. verbo pro eo quod Lambert. de iure patron.lib.1.part.1.q.9. princip.art.1.n.38.& 39.atq. à nn.65.& Gutiterr. l.nemo potest ff. de leg.1.nu.451. Panorm. cap nobis n.5.de iure patr.* at non põt apponere cõtra ius diuinum, vt esset hic de indignę electione. Sic *Aragon.2.2.q.63.art.2.fol.315.pag.1.ad vlt.Salon.art.3. controu.3.fol.1010. Sotus lib.3.de iust.q.6.art.2.ant.10. concl. & alij.* Secunda aũt, pars cui subscribunt Sot. cit.lib.3. q.6.art.2.propè finem, Couarr.in reg. peccatũ p.2.§.7. Vasqu.citatus dub.4.n.69. Rebell.1.p. lib.3.q.4.n.5. Imo vtraq. *cap. Monasterium 16. q.7.bis* confirmatur, *Monasterium, vel Oratorium Canonicè constructum à dominio constructoris, eo inuito, non auferatur, liceatq. illi presbitero, cui voluerit pro Sacro officio illius Diœcesis cum consensu Episcopi, ne malus existat, commendare.* Consonat *cap.licet* 8.*q.*1. & hûc Pręsentatum tenetur Episcopus admittere, ni aliquid in eius obijciatur personam, vti deducitur ex *cap.de persona* 65.*& in cap.postquã* 50.

15 Vtrum autèm probare Pręsul debeat crimen, quod præsentato obijcit, legendum est apud *Glossam cit.cap.Monasterium,* ad *verbũ, nè malus.* Ratio autèm huius secundę partis est, quòd cum dominus suarum sit rerum Patronus, ad libitum eas potest distribuere dummodò non contra aliquod ius naturale diuinum. Itaq. cũ iuri consulere [illegible] intendat, hoc seruato, atq. idoneo inter eiusdem familiæ reperto, perquirendus alius extraneus Dignior non est, etiam si pręstantioribus fuerit.

16 Hinc discrimẽ inter hæc beneficia, ac pinguiora quęq. Dignioribus sanè danda in sup. disputationib. indicatũ deduci licet. Nã hæc ex sua institutione nõ in proemiũ meritorum secundario, ac primario in bonum Ecclesiæ, vt hoc pacto optimi, quibus negotia Ecclesiastica cõmendari possent, suppeditarẽtur, vt illa, sed in bonum familiæ, ac sanguinis; non tamẽ contra naturam eorum, fundata sunt; dummodò non constaret volũtatem Institutoris esse, præstantiores promouere potius, homines tamen propriæ familię, qui maius dederint sciẽtię, ac virtutis specimen, tunc enim eadem ratione de his sentiendum esset beneficijs, ac de cęteris institutis pro Melioribus, ac Dignioribus, intra tamen terminos ejusdem familiæ. Contra naturam vero beneficiorum curatorũ esset, si ad bonum tantum vnius familiæ etiam instituerentur, quippè quę ratione ipsius curę incumbentis animarum bono, penitus insitum habent, vt Melioribus dentur, qui ad regimen tanti momẽti, prò ratione muneris Pastoris, Ducis, Doctoris, Medici, cęterorumq. huiusmodi plurimorum munerum, optimi, vti demonstrauimus, desiderantur; idq; in Institutoribus huiusmodi beneficiorum absolutè volumus assertum. Neq. placent quoad hoc *Rebellus citatus, & Sanchez lib.2. consil.lib.2. cap.1.dub.10.nu.18.* existimantes posse etiam Institutores beneficiorum curatorum ea tantum dignis dare, cùm vti dicebam contra ipsorum sit naturam, atq. Ecclesię. Ciuibusq. fiat injuria, sitq. acceptio personarum, quæ etiam

circa

circa bona non communia aliquo tamen modo debita esse potest, vt supra tradidimus. Quibus institutoribus succedentes Patroni penès clausulam testamenti eligere, ac præsentare debent, de qua mox enucleatiùs agemus. Ex his autem tertia nostri Corollarij pars liquet, cui citatus subscribit *Sotus*, atque eo declarat exemplo, si quis suis construeret, ac dotaret sumptibus Monasterium, in quo, quam Priorem, vel Abbatissam ex proprio sanguine, alium nollet externum, etiam longè meliorem, hanc inquit constitutionem in contumeliam esset Euangelij seruare.

Dixi, Dignioribus ex eadem familia, nam si esset ex hac quis Dignus, præhabendus vtiq; esset, vel ex hoc, censendusq; dignior extraneo ob rationes adducendas *nu.* 24 Adde rectè præscribi posse in lege institutionis, vt daretur propinquiori æquè Digno, ac alij, qui inuenirentur, quibus hoc ipso titulo propinquior censendus esset Dignior. Præter quam quod amor proprij loci, à suis conditi non paruifaciendus est: ideoq; seruata proportione de hoc casu eodem pacto loquendum est, ac de beneficijs patrimonialibus dandis personis eiusdem Ecclesiæ, vel patriæ, de quibus *n.* 24. *citato* dicam.

18 De Patronis verò Institutoribus beneficiorum succedētibus id seruandum erit, vt si Testator, qui beneficium instituit ordine proximitatis suos vocauit consanguineos ex propria, vel certos alios ex aliena familia, propinquior, vt modo diximus de institutore, à Patrono etiam vocandus est, dummodò sit Dignus, esto Dignior ex eadem familia esset, non tamen adeò propinquus, ob eamdem, quam supra tradidimus, rationem; vt enim Institutor poterat hoc facere; sic eius loco succedens Patronus, vt probè *Vasquez docet dub.* 3. modò beneficia non sint curata, vel ad præstantiores ex eadem familia instituta, vt paulò ante declaratum est.

19 Quòd si suæ, vel certę familiæ addicat beneficium, neque hūc propinquitatis ordinem exprimat, ex implicita designatione intelligendus etiam est; sicut enim in alijs huiusmodi legatis leges illum præsumunt, ità in hoc.

20 Si autem ex aliena vocentur familia, neque explicetur, vt ordine propinquitatis eligendus quispiam sit, Dignior Auctore *Vasq. num.* 72. eligendus esset, vt iustitia seruaretur distributiua. Ego verò licet id verum censeam de curatis beneficijs, at de cæteris primum adnoto, vel qui vocantur ex aliena familia propinqui sunt Testatoris, vel non; Si propinqui, profectò ex eodem fundamento relato *sup. num.* propinquiores censebuntur vocādi, à quo nec videtur discrepare idemmet Vasquez num. 18 Si autem nō sint propinqui, non video cur Dignioribus necessario sint huiusmodi beneficia danda, cum simplicia sint, neq. instituta vt sit pro dignioribus, ni expressè aliud de eorū institutione constaret, neque propriè, vt bona communia se habeant inter Reip. partes diuidenda, sed pro natura ipsorum danda talis familię hominibus. Itaq; cum beneficia sint simplicia, non in bonum Ecclesiarum primario instituta & secundario ad optimos Ministros ecclesiasticos pelliciēdos poterunt etiam dignis dare, quibus dum consulitur, cōsulerentur familiæ, cuius bono Testator prospexit; quamuis e virtute, & re magis erit, atq; ipse cuiq; Patrono Auctor essem, vt meo consilio meliorem, ex tali familia eligeret. Neq; videtur contrarium docuisse *Rebell. sup. cit. q.* 111 *n.* 8. solum de curatis beneficijs melioribus sanè dandis probat. Fundatore beneficij, nullam apponente conditionem, si duo æquè idonei, ab æquali Patronorum numero præsententur, tenetur Episcopus propinquior, vel de Sanguine fundātoris præferre propter gratitudinem, vt probè *Rochus de iur. patron. verb. honorif. q.* 8. *Lambert. lib.* 2. *de iur. patr.* 3. *p. q.* 5. *princip. art.* 1. *à n.* 11. *Sanchez citatus dub.* 11. *n.* 2. *&* 4. Obijcies: si quis ex aliena familia ad legatum alicuius fuerit electus, & etiā ex alio descendentes vocandi deinceps fuerint hic ordo propinquitatis seruandus est, ergò idem in beneficijs ordo à Patrono seruari debet. Verum nego sequelam, & ratio est, quia beneficiario Descendētes esse nō possunt ex se, vt neq; vxor: & sicut non admittitur præsentatio in legatis perpetuò familiæ, ordine suo relictis: ità neq; in cappellanijs: vnde si successurus erat frater maior Cappellanię huic vita fūcto, non filij, ac hæredes, sed minor frater succedet.

21 Illegitimi tamèn arcentur ab huiusmodi beneficijs, quorum capaces absq; dispensatióne, non sunt, ob quem natalium defectum non censentur vocati; defectu tamèn legitimorum eiusdem familiæ ab Episcopo dispēsari docet *Vasq. nu.* 71. qui quidem descendētes legitimos ex illegitimos nati eius familiæ vult vocari.

22 Deduco decimum. Si testator, vel Institutor voluntati ipsius Patroni vocandos committat, bifariam id præstare profectò posse, vel enim eius arbitrio absolutè commisit electionem, aut præsentationem; vel ei secundum eiusdem prudentiam, vt expedire potius videbitur, cōmendauit. Si primo modo, satis esset Dignum eligere, vel præsentare, vt enim Testator, vel Institutor poterat, ita Patronus eis succedens. Si secundo teneri Digniorem, vel in ea familia, si de ea erat electio facienda, vel absolutè, si vt sic erat præsumpta, vt habet *Vasq. n.* 72. Cæterum absolutè dixerim, & eligi Dignum, & præsentari ad beneficium non curatum posse, neq; per oppositionem dandum, dummodo propinquior sit ex illa familia, vt ordo seruetur *πανταχοῦ*. Ratio aūt est, quod sicut Institutor, ac Testator, possunt ita & Patronus. Deinde huiusmodi beneficia in bonum familię primario videntur instituta, neq; per se danda Dignioribus, ita vt dum Dignus, & aptus propinquior sit, ille preeligatur, quemadmodum ex *cap. Monasterium sup. n.* 14. *citato* clarius patet. Tertio, quia hoc videtur iure constitutus Patronus etiam secundo modo si Testator testatus fuisset, vt nimirū propinquior, & aptus vocetur. Quarto, vel hęc bona natura sua rationē sortiuntur bonorū cōmuniū; vel nō. Si primum porrò neq. si testamentum primo modo confectum esset, possent hęc tribui, dariq; dignis, atq.

ex solo arbitrio Patroni cõtra naturã eorũ diuidi, Imò nec viderentur posse dari ab Institutore, atq; testatore, quod est absurdum. Quod si de his loquendum non est, ac de bonis communibus profectò firma nõ est ratio Vasquez. Et sanè cum hæc beneficia primario in bonum familiæ instituta videantur, illius personis videtur acquisitum maius, vel minus ius, qui propinquiores sunt, dummodo apti, atq; idonei fuerit. Confirmatur quia, si ex ipsorum natura huiusmodi bona peterent Dignioribus, dari sicut expetunt curata, vel quæ dãda sunt ex oppositione, aut concursu, vti hæc nõ possent Dignis absq; peccato cõtra iustitiam, ita neq; illa, Dignioribus relictis, conferri.

23 Hinc absolutè dicimus Patronos teneri meliores præsentare, quos morali adhibita diligẽtia, possent habere ad beneficia curata, ità *Caietanus in sum. verbo electio §. & scito*, *Couarr. in reg. peccatum §.7.n.5. Vasquez de benef. cap.2 §.3. dub.5. n.74. Malder. 2.2. tract. 9. cap.2. dub.2. Molina de Primogenitis Hispanorum lib. 2. cap. 5. n.69. Lessius lib. 2. cap. 34. dub. 14. n.65. Turrianus 2.2. disp. 22. dub.5. & alij Recentiores* Quibus addo *Sãchium in opuscul. quæ vidi postquam hæc paraueram lib.2. cap.1. dub.5. n.3.* Patet tùm ex dictis, tùm *Auctoritate Diui Thomæ 2. 2. q. 185. art.3.* qui non solum obligat ad meliorem eligendum in Episcopum, sed ad promouẽdũ; eligere enim in his est Summi Pontificis; prouidere autem est Patroni, vt aduertit Vasquez citatus, tum quia quod ei per Sacros Canones, legesq; competit ius, ea quidem ratione concessum est, vt quod Prælati Ecclesiarum alioquin facere deberent, Patroni præstent, at illi Digniorem eligere, vel promouere tenentur, igitur & Patroni, tametsi promouentes Dignũ Prælati, validè quidem promouerent, vt nos sæpè diximus de eligentibus.

Dices ex nonnullis Auctoribus, immeritò in contrariam opinionem abeuntibus, sufficere Patronum dignum proponere, nam *sess. 24. cap. 18. Tridentini*, dicitur si ius Patronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono præsentatus est, examinari, & si idoneus repertus, approbari, quibus cum Tridentinum electionem ad ius patronatus laicum non arctet ad digniorem personam, vt ecclesiasticum, neq; nos restringere debemus. Verum *Tridentinum* non est cõtra se ipsum *cap. 1. eiusdem sess.* vt patebit legẽti. Deinde his Auctoribus incumbebat assignare discrimen, cur paris cum sint curæ, ac paria onera horum beneficiorum, ecclesiasticum ius patronatus dandum sit digniori, secus laicum. Deinceps, aio, nõ vsum esse formula comparatiua Tridentinum, quia non multi, sed vnus à Patrono iuris patronatus laici præsentãdus est. Tertio, ad valorem huiusmodi promotionis satis est constare Præsuli de Propositi idoneitate, sed hoc nõ tollit, quominus teneatur Patronus perquirere meliorem. Demum *Pius V. in bulla hac de re edita*, *estq; 22. ad calcem*, clausula generali vsus hæc habet. *Vt autem nõ solum Dignis, sed etiam magis idoneis*, repertis *iuxta eiusdem Concilij*, nempe Tridentini, *decretum, Parochiales Ecclesiæ conferantur &c.* Igitur patet quinam fuerit Concilij sensus, vt parochiales Ecclesiæ, quarum tanta est cura, Dignioribus conferantur. Hinc deducit *Rebellus 1. p. lib. 3. q. 4. n. 4.* non peccare Episcopum, per se loquendo instituentem ad beneficium iuris patronatus dignum, cum ad Patronum spectet præstantiorem præsentare, vt etiam docet Couarr. apud eumdem Rebellum.

Ad restitutionem autem obligabuntur hi omnes, vel si Indignum ad beneficia simplicia, vel si Dignos ad curata, existentibus Dignioribus, elegerint, vel præsẽtauerint; vel si instituta essent dãda Dignioribus ex eadẽ familia, sine si propinquiores non fuerint, si ijs nõ cõcederẽtur, vt deducitur ex *Vas. c.2. §.3. n.122.* iuxta tamen nostra principia, & ratiocinationem.

24 Quæres num Reip. Christianæ, atque Ecclesiæ Sanctæ expediat institutio nonnullorum beneficiorum, quæ patrimonialia nuncupantur, danda Ciuibus certæ Ciuitatis, vel Ecclesiæ, ad quæ alijs non pateat aditus, quorumq. sæpè superius incidit mentio.

Respondeo has beneficiorum Institutiones maximoperè desiderandas esse, præsertim si essent curatorum, quod tum ab extrinseco patet ex iuribus, à quibus satis, superq. commendãtur. Et vt omittam, quam plura, quæ eruditè scripsit *Sanchez in suis opuscul. lib. 2. c. 1. dub. 8. d n.20.* ad cætera beneficia spectantia, patet ex *cap. obitum distinct. 61.* licet immeritò hæc, & huiusmodi iura contrario sint vsu abolera, vt notat *Lamb. de iur. patron lib 2. p. 1. q. 7. art. 24. nu. 25. cap. nec emeritis eadem 61. dist. cap. nullus eadem, si fortè 63. metropolitano eadem.* In quibus de Episcopis fere sermo habetur: & etiam quia in votis erãt huiusmodi institutiones PP. Concilij Tridentini, *Auctore Soto*, qui ei interfuit; huiusmodi etiam statutum approbat *D. Thomas 2. 2. q. 63. art. 2. ad 4. & alij apud Auẽd. lib. 1. cap. pratorum.* Deinde ratio triplex desumenda, tum ex parte Ciuis, cui dandum est beneficium, tùm ex parte extraneorum, tùm Ciuitatis. Ex parte Ciuis, cuius natiui soli insitus amor magni faciendus est, quo suos conciues paternis amplexibus fouebit ipse Ciuis: pericula fortius aggredietur, ac labores, difficultatesq; quibus curata præcipuè beneficia, atq; Episcopalia scatent exantlabit. Experientia etiam magistra, suorumque conciuium notitia ad pertractanda negotia erit aptior extraneo Conciuis; Quo circà *D. Thomas apud Sotum lib. 3. q. 6. art. 2.* propè *finem ad argum. 4.* ait, plerumque vnumquemque propensiorem habere animum ad suam propriam Ciuitatem, atq; Ecclesiam, in qua nutritus est, quã vtique ratione vtilior esse poterit. hinc *Deuter. 17. Nõ poteris alterius gentis hominẽ facere Regem, qui nõ sit frater tuus.* Ex parte Extraneorum etiam vrget ratio, qui quamuis reperirentur meritis digniores, ne vagandi tamen haberent, atque ambiendi locum, occasionéq; & ne, vel inexperientia Populi, ad cuius regimen accederẽt, vel animo minimè affecto eiusdẽ, naufragiũ facerent. Ex parte aũt Ciuitatis, quòd incolæ horũ spe beneficiorũ vires, animosq. cõpararent ad imbuendos literis, bonisq; disciplinis liberos. Tãdem,

dem, vt probè *Cęlestinus Papa ad Episc. Galliæ in cap. nullas citato Habeāt*, inquit, *vnusquisq; fructum suę militię in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem*. quod maximè erit solatium patrię videnti suum alumnum dignum tanto honore. Ex quibus sanè pater ad maiorē dignitatem, atq; aptitudinem non parum conducere titulum eiusdem esse Ciuitatis, ita vt Ciuis dignus extraneo aliqua ex parte digniori præhabendus sit. quod minimè repugnat doctrinę relatę à Soto n. 18. cum facilius ex vna Ciuitate, vel Ecclesia, quam ex vna familia poterit inueniri dignior, atq. ad Curatum beneficium aptissimus. Neq. obstat *cap. ad decorem de institut.* nam vt probè *Glo. vers. vndecumq.* ideò reprehendit Papa Patriarchā Constantinopolitanum, quia Veneros nec naturales solum elegebat. Neq. fit acceptio personarum, cum non eligatur naturalis, vt talis, sed vel ex eo melior.

25 Inficias tamen non iuerim periculum eiusdem Patriæ Pręlatis instare, nè quo verè vsus est Christus Dominus prouerbium *Lucę 4. Nemo Propheta acceptus est in patria sua*, eis accomodetur. Porrò, qui eiusdem Patriæ quamdam videtur habere æqualitatem, ductam à Patrio solo à bonis, à propinquis, à communibus legibus, iuribusq. dolere sępè solent, si aliena fortuna, vel prosperis rebus, se diminui sentiant. Cum igitur eorum quilibet per prosperos successus alios pręcedit, sibi profectò eò maiorem conciliat inuidiam, quo quòd ei videntur fieri inferiores alij conciues magis aguntur in rabiem.

26 Ex hac autem, quos *Augustinus sermone 18. ad fratres in Eremo acutè descriptos reliquit*, effectus promanant. *Inuidia fidem tollit, linguam multiplicat, Iustitiam disperdit*; Itaq. quos veluti scopulos velis, remisq. fugere debeant. Virtuosi paucis indicabo. Ergò liuidi minimè credūt prosperitati alienæ, vel bono, vel rectè factis, quibus maximè torquentur, quod si ipsa sint luce clariora bona proximi opera, vel fęlicitates detractione minuunt, venenosisq. mordent dentibus. Demum, si neq. his malis sibi consulere artibus vident, peiores mediātur opere compleri: hinc calumniæ, falsa testimonia deniquè, atq. homicidia, more Caini in Abelem, atq. Saulis in Dauidem.

27 Tres itaq. Inuidorum species curam habētes, animarum Pręlati caueant in propria pręsertim Patria, quas *S. Augustinus in Genesim doctè indicat. Inuidet*, inquit, par *pari quia ei coæquatur, Inuidet* Inferior *Maiori, quia ei non coęquatur. Inuidet Superior Inferiori, ne ei coęquetur.*

28 Huius demùm loci duxerim adnotasse Capitulares posse, quibus esset ius è suo gremio idoneum eligere proprio renuntiare iuri, alterumq. idoneum destinate per electionem vtiq. validam, neque cassandam, vt aduertit *Glossa cap. Nè pro defectu de elect. verbo ipsius.* Limitarem tamen ni cōstaret de clausula annullante in fundatione talis beneficij, & facultate facta Electoribus, vt tales, & nō alios eligerent.

29 Deduco vndecimò. Resignantem beneficiū secundum eius naturam, Digno tātum, vel Digniori teneri resignare, & ni faciat, peccare contra iustitiā, atq. ad restitutionem iuxtà supra dicta obligari. Ratio autem est, quod siuè resignetur, siue conferatur beneficium contra ipsius naturam, atq. institutionem dari minimè potest. Quamobrem sicuti quādo primum huic, qui nunc resignaturus est, datum fuit beneficium curatum, ei tāquam Meliori concessum fuit, ita & ipse prò viribus meliori resignare tenebitur, aliàs similem cōtraheret noxam contra iustitiam, ac Pręlatus si primo, vel Indigno, vel Digno, omisso Digniore, cōtulisset. Et licet *Vasquez §. 2. dub. 7. n. 77.* probabiliter doceat, hos posse Resignatores excusari, etiam si Digniores non eligant, quo huiusmodi beneficia, non vt communia bona, sed veluti propria renunciant, verum quemadmodum dicebam è proprijs terminis beneficium huic primo collatum, seù secundo resignatum educi non poterat; vt ipse Vasquez quem vti magistrum veneror. tum loco citato, probabiliorem habet nostram sententiam, tum §. 4. dub. 7. n. 100. Quapropter si sciat iniustè ei primo datū fuisse indamnū Dignioris æquè Digno, ac ipse est, si instaret Dignior, minimè resignare posset; esset enim tūc error, vel grauior, vel primo similis.

30 Hinc Pręlatis maximè cauendum est, nè resignationes ritè Dignis, vel Dignioribus secūdum naturam beneficiorum non factas, approbent, quia vt rectè *Sotus lib. 3. q. 6. art. 2. ad finem, & Vasq. laudatus*, in hoc etiam Electores sunt; et maximè curandum eis est, ne in fauorem puerorum resignatio habeatur, etiam si bona fuerint indole, sicut deducitur *ex cap. Super inordinata de pręb. adiuncta Glossa vers. Pueri aliqui sint tales habendi.* cum dignitas nō spem, sed rem importet, & eueniat plerūq. vt quam sui spem dedere pueri, ac si absq. diuitijs, bonisq. ecclesiasticis fuissent, ad vberem perducerent frugem; cùm primum ditentur, voluptatibus corrumpant, vel fluant mollitia, vel superbia ferociant, vel libidinum lenocinijs in vitiorum barathrum trahātur, spesq. eorum concepta futuri gaudij fructum turpissimè defloret. Addit *Caietanus in summa verbo beneficia ecclesiastica*, ineptos huiusmodi esse ad piè, ac deuotè recitandum officium diuinū, cum humana, nec valeant munera exercere.

31 Demùm, ad huius corollarij calcem addendum iudico, posse tutò Resignantem bona fide Prælato, cuius interest, approbare, rem totam committere, eo quidem animo, vt si aptitudo Resignatarij videatur sufficiens ad beneficium, detur; sin minus alteri tribuatur; satisq. sit in præsentia, saltem ad alias collationes, ipsius Resignatarij conditionem, scientiā, mores, prudentiam exposuisse; sicut enim hoc licere diximus beneficiorum candidatis *cap. 6. sup. disp. concl. 5. nu. 12.* sic etiam Resignantibus. Scio nonnullos pręter *Vasquez citatum n. 29.* esse contrariæ sententiæ, ac velle satis esse quodcūq. beneficium resignare Digno. Ità *Caietanus in summa verb. beneficium diuinum*,

cui tametsi subscribat *Lessius*, nō potest tamen excusare taliter resignātem à peccato contra charitatem boni communis, atq. ex Recētioribus accedūt nonnulli. Hinc denuò reijcio sententiam *Salon. 2. 2. q. 63. art. 2. controu. 3. fol. 1017. & Sanchez in opuscul. lib. 2. dub.* 31. docētium, non peccare huiusmodi Resignantes Indignis contra iustitiam distributiuam; etenim licet Resignans aliud quam hoc beneficium resignet. At confert bonum ex se institutum primariò in bonum Ecclesiæ, secundariò autē in bonum eligendorum, vt *disp. 4. 5. & 6.* demonstraui, ac postea hāc eamdem doctrinam reperi sequutum fuisse *Sanchez in opusc. quem deinde legi loco citato dub. 2. à n. 2.* à quo etiam discedo à *dub. 7. nu. 4.* asserente, non peccari à Resignāte beneficium Digno, omisso Digniore, quia illud non est bonum cōmune, sed Resignanti applicatum; etenim fuisse illi applicatum, non abstulit naturam beneficij Ecclesiastici; quod si curatum sit, vel maioris notæ, institutum est, atq. insitum habet esse etiam præmium, & melioribus dandum in bonum Ecclesiæ, vt *ipsemet Sanchez dub. a. n. 2.* concedit; & quamuis in praxi non seruetur, vt resignētur beneficia curata per concursum, & Dignioris inquisitionē, nihilo tamen minus supponitur ab Acceptante resignationem, diligentiam esse præmissam à Resignante. Neq. satisfacit *Flamin. Paris. de resign. lib. 4. q.* 11. *n.* 43 excusans Resignantem in fauorem æquè digni, ac ipse est. Etenim potest euenire, vt cum ei collocatum fuerit beneficium, alio non existēte digniore, ille fuerit dignior; secus in præsentia; sicut è contra contingere poterit, vt æquè dignus nunc non inueniatur, ac ipse est Renuncians, & huius sentētiæ, quam sequor, est Petri *Nauar. lib. 2. de restit. cap. 2. n. 173. & fauent Nauarr. miscell. 43. Palu. in sum. verbo beneficium c. 4.* Idemq. iudico de Permutante, vt dignior censeatur respectu beneficij, quod adire debet. At hi Auctores, & auctoritate, & rationum momentis, & prudentiam magni faciendi sunt.

32 Verum à Recentioribus sententias minus tutas amantibus, libentissimè discerem, quam è re christiana, Sanctaq. Ecclesia Dei agāt qui tot mortalibus currentibus in præceps, protijs impulsis cupiditatibus, calcaria, suis, opinionibus addāt; & cū serpat in Ecclesiam Catholicam malum, ministrorum nonnullorum vix aptorum, ad sacra munia; & beneficia, summumq; periculum sit, nè sanguis Christi, & (vt *cum Vrbano Sanctissimo Pontifice loquar* 14. *q.* 1. *c.* vidētes autèm) *Ecclesiarum bona quæ quidem vota sunt fidelium, precia peccatorum, ac patrimonia pauperum* per carnem, & sanguinē in posteros ineptos improbè trasmittantur; quandò piorum DD. sanè interest frenum inijcere, habenasq. abducere, vt Digniores ad beneficia omni studio perquirantur, & si his omissis saltem digni eligantur, potius post factum conniueant, quā antea illorum doceant electionē; tunc tanquam è tripode has ex improbabilitatis famosis tenebris in lucē educant sententias, quippè quæ cum rationis momento careant, auctoritate saltèm extrinseca, ad perniciem Reip. Christianæ a nōnullis veluti vsu tritæ prò viribus suadeantur. In hos autem Auctoris loquutus videtur S. Basilius in verba Isaiæ c. 1. 22. *Vinum tuum mixtum est aqua. Per hac eneruantes austeritatem, & vigorem scripturarum, enarrantes multimodam, erga homines benignitatem planè ineruditam, condonationes item peccatorum, nullo discretionis sale conditas, & talia quædam ad captādam multitudinis gratiam.*

33 Deduco duodecimò; supponēdo legatum, aut hæredis institutiones ad pias causas validas quidem esse, etiam si alienæ committantur liberæ voluntati, vt alioquin penès iuris ciuilis dispositionem essēt nullæ, ex *Innocentio III. cap. cum sibi de testamentis, traduntq. Couarr. ibid. n. 22. Molina tomo* 1. *disp.* 157. *§. legatū il* 2.

34 Sic quando testator pauperibus bona relinquit sua, quos tamē haud exprimit, executionem, atq. electionem ad eum spectabit, quem Testator designauit; quod si nullum designauit, vel negligens designatus fuerit ad Episcopum, vel eius Vicarium loci, vbi Testatori domicilium erat: quod si nesciatur, quoniam erat extraneus, vel in eius patriam, vel locum difficili negotio transmitti bona illa poterunt, intererit Episcopi loci, vbi decessit Testator. Per quemcumq. tamen fiat, habenda est distributio inter pauperes alterutrius, quem diximus loci, vt deducitur *ex l. nulli, & l. si quis ad declinandum. C. de episcop. & Clericis, & in Authentica de Ecclesiasticis titul. §. si quis autē pro redemptione.*

35 Neque hodie, quæ pauperibus relinquuntur, hospitali pauperiori danda sunt, *iuxta legem si quis citatam*, sed satis est modo iam dicto in pauperes distribuere, vt videre est *apud Couarr. citatum n. 14. Antonium Gomez 1. tomo variarum resol. cap. 12. n. 48. Molinam citatum §. quando, Vasquez de test. cap. 8. §. 3. dub. 2. nu.* 47. qui tamen addit *n. 50. ad finem*; si testator pauperibus relinqueret centum, quorum distributionem non voluntati committeret Patroni, sed arbitrio nō satisfaceret, pauperibus distribuens, ipse Patronus, Sed obligari pauperioribus dare, quia sunt bona communia, & subsunt distributioni non secundum voluntatem, & beneplacitum, sed secundum iudicium distributoris, & consequenter penès distributiuam, pro qua sentētia citatur à *Vasquez Nauarr. in summa latina cap. 17. n. 93.*

36 Verùm cum pauperioribus nullum sit ius ex voluntate acquisitum, non potest eis ex iustitia distributiua illa deberi bona; neq. huiusmodi bona se habent, vt communia diuidēda Ciuibus, quibus ius est bona Reip. vt sæpè diximus. Itaq. Sicut beneficia simplicia minoris momenti non habentibus vllum ius, præstantioribus, dignioribusq. ad illa ex voluntate efficaci ea illis destinanti, dignis dari posse, diximus *disp. 7. c. 2. num.* 21. Sic etiam huiusmodi bona dari possunt pauperibus, & si non inficiar, magis sanè pium esse pauperioribus ea distribuere, vt notauit *Nauarrus* de bonis incertis, & fauet cap. non satis 86. Iudicium igitur

tur, & arbitrium hęredis, vel Patroni versabitur ad iudicandum horum, vel illorũ pauperiem tantum. Cœterum, ex altera ratione id mihi persuadeo; quia quod alicuius committitur arbitrio tanquam iudicio prudentis cõmittitur, quod sane pauperioribus dictat distribuendum.

37 Quibus ità constitutis illud videtur immeritò reuocatũ in dubium à *Cordub. q.37.* quibus Subscribunt nonnulli Recent. asserentes etiam si Testator Pauperioribus relinqueret bona distribuenda, non peccari ab hęrede, vel cui exequutio, atq. electio cõmissa est, si pauperibus tantum diuidat, neque ad restitutionẽ teneri. Addit *in praxi hanc* modernus Auctor *opinionem consuluisse*, faxit Deus, vt ijs, qui eum consuluerunt, satis consultum sit. Et sanè nil faciliùs quàm res librare, à sola, extrinseca nonnullorum Auctoritate. Nostri autem corollarij ratio est, quod voluntate Testatoris efficaci, ius ita pauperioribus est acquisitum, vt contra iustitiam tum commutatiuam, tùm distributiuam, vel puram saltem distributiuã, vt volũt *Vasq. citatiq. n.35. Auctores*, faceret Distributor, si eos inter maiori afflictos paupertie non distribueret.

Et confirmatur contra quos paulò ante nu. 37. citaui Auctores; vel enim Testatoris vltima voluntas efficax est ad sua alijs addicẽda, vel non: si est, erit profectò erga pauperiores: imò si non erit erga hos, neq. etiam erit erga pauperes absolutè. Quare poterit hæres, poterit, & Patronus alijs, quàm pauperibus, imò & sibi bona legata applicare. Quod si non esse efficacem Testatoris volũtatem audeas dicere: pręterquam quod contra communem sententiam opinaberis, hinc euertes testamentum, euertes proprium rerum dominium, ius, atq. iustitiam pariter euertes; igitur quidquid horum attigeris vlcus est. Ita malè instructa ratio exitum reperire non potest. Vt enim optimè notat *Molina cit. §. electio ad finem*, eligente eo, cui commissa est electio personarum, in quas distribuenda est res, electus eam nõ putatur accipere ab Electore, sed à Testatore, à quo desideratas, ac designatas qualitates, ipse censetur habere; & non ab Electore requisitas, vt videtur indicare *l. vnum ex familia in princip. & §. 1. ff. de leg. primò*, & probatur alijs iuribus allatis *ab Antonio Gomez. 1 tom. var. resol. canonic. 12. n. 48.* Nomine autem pauperum, quinam veniant leges apud *citatum Nauarrum, Cardinalem in Clem. 1. nu. 22. Imolam ibid. n. 18. Anchar. n. 16. Syluestrum verbo testamentum 2. q. 2. Vasquez de restit. cap. 5. §. 4. dub. 1. nu. 6. Azor. 3. p. lib. 4. cap. 26. q. 3. §. quares in hac materia, Nauarr. in Apolog. de redit. Eccles. q. 1. Adnot. 27. Reginald. lib. 10. de restit. cap. 14. sect. 1. n. 193.*

38 Deduco decimotertio, Scholasticos, quibus ius est, suffragium ferendi, rectè probatum à *Soto lib. 4. q. 6. art. 3. ad fin.* Eligentes ad Cathedrã Indignum, peccare mortaliter, teneriq. ad restitutionem primariò Vniuersitati, seu Accademiæ. Secundariò autem digno omisso iuxta dicta *disp. 3. cap. 1.* vbi Soti sententiis nõ teneri, ad restitutionem, fundamentum euertimus à *n. 10. ac alibi sępè.* Itaq. tenebitur ineptus cathedra se abdicare, vt *disp. 11. cap. 2.* scripsimus, si mala præsertum fidę eam inierit, ad quod procurandum, vel alio modo satisfaciendum, tenentur Electores. Eadem etiam obligatione Scholastici obligabũtur, si suffragium Digno dederint, omisso Digniore, vt cõstat ex dictis *disp. 12.* quidquid *Sotus loco citato* opinatus fuerit; Quod si Cathedra prerequisito, ac præmisso aliquo periculo, vel examine doctrinæ danda esset, absq. dubio id sentiendum est; cùm intercedat ius rigorosum acquisitum Examinato. Et quamuis ex solis suffragijs Scholasticorum Cathedra penderet absque examine, & Vniuersitati, à qua Scholasticis datum est hoc ius eligendi, obligarentur ad Meliorem destinandum; quippè quæ Academia præstãtiorem absq. dubio Doctorem optare credenda est; Et etiam vt cæteri labores studiorũ faciliori ratione subirẽt: Et digniori etiam habenti tale ius tenetẽtur. Illi quidem Academiæ ex commutatiua. huic s. digniori ex iustitia partim commutatiua, partim distributiua. Duobus autèm, vel pluribus Caudidatis existentibus, cum maior electorum pars Digno, relicto Digniore, suffragatur, ita vt meum votum inutile sit, teneor nihilominus Digniori adstipulari, cui merito vere, & desiderabilia plura sunt suffragia ad Cathedram, canonicatumq. deinceps dãdum. Sic multi apud *Salon 2. 2. q. 3. art. 2. contron. 4.* idemq. iudico de Ecclesia, vel alio simili regimine ob eamdem rationem; ni censeretur Dignus hoc ipso Dignior, quod maximè desideretur à Canonicis, & Populo, à quibus faciliùs obedietur, ac suauius eius consequenter futurum sit regimen, vt probè *Caietanus verbo electio, vers. & scito, Sanchez lib. 2. consil. cap. 1. dub. 5. n. 6.*

Exaraueram è nostris principijs multa deducta, Amice Lector, quæ de secularibus officijs non vendendis coram Deo ad Christianę Reipublicę bonum sẽtio; Verum, quia paucorum est veritatẽ aspicere, multorum est despicere, & esto quis mortalium veritatis notionẽ à Veritate ipsa, filioq. Dei aliquãdo postulauerit, certe nè nosceret, terga vertit silentio, idcircò pręterire tutius putaui: Nam dicenda non est tempore omni veritas, haud vbiq. veritatem proloqui.

DISPV-

DISPVTATIO DECIMAQVARTA.

De pœnis contra malè eligentes, ac promeuentes ad beneficia ecclesiastica:

MEritò quæ hactenus disputauimus de electione ad beneficia ecclesiastica pœnis per Sacros Canones sancitis concludimus, ad auertendum nunquam satis deploratum totius Christianę Reip. damnum ex mala electione ad ecclesiasticas, siuè dignitates, siue beneficia promanás; nè conniuētia viam aperiret omnibus nominibus reprobandam, tantum perpetrandi scelus *35.q.9.loci, & 93. dist. Peruenit, & C. de indi. vi.l.2.ad fiem*, Neuè venię facilitas occasionem præstaret errandi *23.q.4. Est iniusta.*

CAPVT PRIMVM.

De pœnis simoniacæ electioni impositis.

SVMMA.

Excommunicatio Papæ reseruata ob electionem simoniacam ad Episcopatum incurritur, n. 1.

In fauorabilibus nomine dignitatis comprehenditur Episcopatus ibid.

Excommunicatio ob simoniacam electionem eam ex se sufficiens est irritare, ni ob ignorantiam excusetur. n. 2.

Extenditur hæc excommunicatio ad conferentes, acquirentes, nec non mediatores. n. 3.

Nulla propria incurritur suspensio ob simoniacā electionem, siuè promotionem ad beneficia, vel dignitatem. n. 4. & 5.

Nulla in iure lata suspensio inuenitur aduersus simoniacè Conferentes beneficia. n. 6.

Per simoniam in electione ad Episcopatum iuris infamia incurritur, quæ ni dispensatione tollatur, irregularitatem inducit. n. 7. & 12.

Asserta infamia nō est facti, neq. canonica, sed iuris. n. 8. 9. & 10.

Infamia facti non est pæna Iuris, neq. à Principe tollitur. n. 8.

Allata Infamia in simoniacum æquiparatur alicui criminis lęsę Maiestatis, à Principe legitimo dispensanda, n. 11. & 15.

Non tamen incurritur hæc Infamia ipso facto, sed post sententiam definitiuam. n. 12. & 13.

Constitutio odiosa in dubio ferendę, & non latæ sententię censenda est, ibid. & n. 15.

Ante sententiam assertam, accusatione præcedente processus faciendus est, nam ex denunciatione nata Sententia non inducit infamiam. num. 14.

Probabiliùs est hæreticum infamiæ pæna non affici, nisi post Iudicis sententiam, declarantem eum esse hæreticum, idemq. sentiendum est de simoniaco. n. 16.

Cōtra simoniacos depositio tùm à beneficio, tùm à dignitate sancita est, quæ non incurritur, nisi post sententiam, n. 17. 18.

Quid sit hæc deposito. n. 19. remissiuè.

Num à Iudice semper, vel quādo imponenda hęc sit pæna, n. 20. remissiuè.

SImoniacis pœnas omnes impositas prosequi si vellem longius sanè facerem, atque extra proprium institutum; quas tamen ad exactam huius disputationis dilucidationem spectare iudicauerim, nō omittam. Initium autem à pœna simoniæ imposita primo loco ducimus, cuius virium à Canonica electione *5. lib. hoc est, sub initio huius tomi*, ablegauimus, acturi deinceps de cęteris contra reliqua peccata statutis, quæ hoc *lib. 6.* declarata sunt.

1 Prima sit assertio, ipso facto Cēsura excōmunicationis Papæ reseruatæ incurritur ob realem Simoniam in electione ad Episcopatum expressè lata *in Extrauag. 2. de Simon.* & confirmata *per constitutionem Pij V. incipientem, Cùm primum, editam Kal. April.* 1567. *5. in ordine.* Quod autem nomine beneficij in cuius collationē Simoniacam excommunicatio fertur, etiam Episcopatus comprehendatur, patet; tùm quia citata Extrauagans, omnia primò in specie enumerat monasteria, dignitates, personatus, atq. officia ecclesiastica. Secūdò, generalem addit clausulam, *Et quibuslibet beneficijs* infra Summum sanè Pontificatum, vt ex contextu videre est, etiam si fuerint Cardinalatus, Patriarchatus, Archiepiscopatus, vel Episcopatus, & expédit post alios *Suarius lib. 4. de simon. c. 57. n. 44.* tùm quia videntur hęc iura Episcopatui fauorabilia, nè pessum per simoniam eat. Quamobrem nomine dignitatis non conferendę, per Simoniam, Episcopatus exprimetur, iuxta doctrinam *tom. 1. lib. 1. cap. 1. n. 13.* traditam.

2 Hæc autèm excommunicatio per dictam Simoniam incurritur, & sufficiēs est ex se quidem ad irritandam cuiuscumq. beneficij supradicti collationem, & acquisitionem. Consulto dixi, *ex se*, quia sine lethali culpa, excommunicatio non contrahitur, & quæ à culpa excusabit ignorātia, imò maior, excusabit etiā ab excommunicatione, iuxta dicta *tom. 1. lib. 2. disp. 3. cap. 4.* licet non semper validam reddat electionem.

3 Extenditur autèm excommunicatio ad quascumq. personas eius capaces conferentes, acquirentes, & etiam ad mediatores, vti semper

per

per indicaui, & rectè tradunt *Caietan.in Summa verbo excommunicatio cap.72. & Suarius paulo antè citatus cap.56.n.6.aliq.*

4 Assertio secunda. propriè nulla incurritur suspensio propter electionem Simoniacam,sic *Suarius cap.56.n.19.* Et in primis supesionem non incurri ab ordine ob assertam Simoniam siuè occultam,siuè publicam,probat idemmet *Suarius 5.tomo in 3.p.mox citandus n.44.* neq. verba sępiùs *allegata Extrauag.*eam inducunt, vt communi consuetudine,optima legum interprete,constat. Suspensionis autèm à beneficio contra Simoniacè recipientem impositę, neq. contra conferentem latę nulla mentio inuenitur in iure, vt *Suar. 5.tom.in 3.p.disp. 31.sect.4.nu.42.*probat, nec D.*Thomas 2.2.q. 100.art.vlt.ad 1.Thomistæ, necnō Abbas,aliq. Canonistæ,quos citat , & sequitur Couarr.in Clem.si furiosus p.1.§.1.n.17.* indicātes contrarium,aliud volunt, quàm huiusmodi simoniacum siuè conferentem, siuè suscipiētem simoniacè beneficium esse suspensum; ita vt si celebret, incurrat irregularitatem; suspensione inquam lato modo sumpta,vt inclusa in excōmunicatione,ob quam celebrans fit irregularis,non autem propria , de qua hic loquimur, & est à beneficio, cum qua sola quis exercens ordinē non fit irregularis. Dixi,propriè, quòd iure non consequitur beneficium quispiam, si simonia intercesserit,vt supra indicauimus, & habetur in *citata Extrauag.*quæ quidèm pœna in rigore suspensio non est, necessario supponens proprietatem,verumq. titulum beneficij.

5 De suspensione verò alia aliorum beneficiorum ob vnum simoniacè acceptum , nihil habetur in iure,nam in *citata Extrauag.* pœna tantum simoniacè Recipienti statuitur , non faciēdi fructus suos ipsius videlicet beneficij, simoniacè initi : sicut docet *Suarius sæpè cit. disp.illa 31.sect.4.n.46.* minimè suffragantibus, *Angelo,ac alijs in contrariam sententiam abeūtibus per cap.de simoniacè de simon.* quod tantummodò loquitur de simonia commissa in susceptione ordinis , nec leuiter supsensionē indicat ob simoniacam electionem , vel promotionem ad beneficiū.Neq; *cap. præsentium 1.q.5.* quod ab his Auctoribus allegatur aliquid probat; quia de suspēsione contra simoniam in ordine commissam pariter decernit.

6 Idemq;dicendum de suspensione in Conferentem beneficium, quæ de facto lata non inuenitur ab alijs eiusdem beneficijs antea habitis , vel ei conferendis , contra quem aliud non affertur ius , quàm *cap. præter.§. verum 32.* vbi dicitur, hos non esse admittendos ad ecclesiastica ministeria,quæ sanè verba suspēsionem potius ferendam indicāt, quàm latam per ea.*Officium simoniacorum, & in fornicatione iacentium, scienter nullo modo recipiatis , & quantum potestis tales à Sacris ministerijs , vt oportuerit arceatis.*

7 Sit assertio tertia. Per simoniam in electione ad Episcopatum commissam infamia incurritur iuris, quæ nisi dispensatione tollatur, inducit irregularitatem.Conclusio hęc patet ex generalibus regulis ad rem nostram speciatim applicatis, Et primò, generatim probatur *ex cap. ex diligenti de simonia , adiuncta Glossa, verbo Infamia.Accedunt quamplures, quos citat,ac sequitur Abbas ibid. à nu.6.ac deinceps.* Probatur secundo,speciatim *ex cap.sanè 15.q. 3.*vbi si quis per simoniam ordinaret, vel eligeret, vel Romanam Pontif. sedem subijsset, perpetua damnatur Infamia, vt indicatur *in 1.lib.C Imperato Leone l.29.*

8 Hæc autem pœna non est infamiæ facti , nā hæc pœna non est ecclesiastica , sed effectus quidam è turpiter præsertim publicè gestis ducens ortum;neq; tollitur per Principem,vt Infamia iuris,sed per cōtrarium,vt notat *Abbas modò citatus.*

9 Nec est infamiæ Canonicę,quæ quidem ex morali cōtrahitur noxa , & per salutarem pœnitentiam deletur,vt notatur *q.1.cap.2. & 3. nec non cap.testimonium de Test. & ab Abbate citato.*

10 Est igitur infamia iuris,vt idemmet Auctor ait,cui subscribit *Suarius lib.4. de simon. cap. 56.nu.11.* quæ à *cap. sanè 15. q.3.* æquiparatur crimini lęsæ Maiestatis,nec per alium , quàm
11 per Principem,*vt Glossa cap.ex diligenti laudati* notat,dispensari potest, & colligitur etiā *ex cap.cum te,de re iudicata,& ex l.1.§. de qua ff.de posthum.*

12 At non incurritur ipso facto , sed post sententiam,sic Abbas in dictum *cap. Ex diligenti de simin. 6.* tùm quia iura superiùs allata modo loquendi vtuntur de futuro, tùm quia hoc idem in reliquis publicis criminibus seruatur,vt videre est in *l.1.ff.de his , qui not.inf. & fauet Dynus in reg. Infamibus de reg.Iuris in sexto,& Ge.post Glossam 1.cap.1.sest.lib.6.*

13 Hanc autèm sententiam non interlocutoriam,sed definitiuam requiri.patet ex his quę *1.tom.lib.3.disp.2.cap.2.nu.8.*diximus, quibus annecto *l.verbum C.ex quibus causis,*& vidētur subindicare *cap. Vestra,& cap. vlt. de cohab.cleri. & mulier.* & si non clarè loquantur de infamia,Docent tamèn *Syluester verbo Infamia,Nauarrus.cap.25.n.73.Castro lib.2. de iusta hareticorum punitione cap.9.*

14 Addo cum *in cap.sanè 15.q.3.*dicatur, accusationem præmittendam esse condemnationi, iure canonico necessariò requiri, vt per accusationem processus fiat;nam si via procedatur inquisitionis,etiam si sententia sequatur,infamia non oritur iuris,vt notat *Abbas in cap.Inquisitionis de accusat.nu.2.& Suarius de censuris disp.48.sect.1.n.6.*

15 Nec me præterit *Felinus in cap.Ex diligenti n.2.* contra paulò ante citatum Panormitanū, ac sententiam,quam amplexi sumus,sentiens, ac docens, hanc iuris infamiam ante sententiā Iudicis incurri, quòd hoc crimē sit exceptuatum,vt hęresis,& lęsę Maiestatis,*per cap.1.15. q.3.*atqui ex illis statim incurritur Infamia secundum *Gloss. in l.1. ff. qui not. sunt inf.* igitur hoc idem in crimine simoniæ dicendum est. Verum enim verò non rectè *à Felino citatur c.1. allegatę q.cum cap.sanè illius tituli , quod in ordine est 4.* Simoniam dicat , ad *instar publici*

blici criminis, & lesæ maiestatis esse; cum quibus criminibus, vt probè *Glos.* vbi non est *omnimoda similitudo*. sic pro simonia depositionis imponitur pœna, vt pro crimine lesæ maiestatis pœna mortis, quemadmodum prosequitur *Glossa*.

16 Deincè quamuis nō ignorem *Perez de iure fisci lib. 5. tit. 1. n. 172. vers. notandum tamen*, *Castrum lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 9. Aragonium 2. 2. q. 11. art. 3. fol. 353. & alios* docere hæreticos ipso iure infames. At longè probabilius opinor cum *Azorio to. 1. lib. 8. inst. moral. c. 13. post q. 8. in 7. hæret. pœna simonia de catholica inst. tit. 9. n. 205. Castro lib. 2. de l. pœnali cap. 15. in fine, nec non Sanchez lib. 2. operis moralis cap. 26. n. 1.* hæreticum hac infamiæ pœna non affici, nisi post Iudicis sententiam declaratiuam. Quamobrem sicut necessaria non est sententia, qua hæreticus declaretur infamis, sed qua sola declaretur hæreticus, ita neq. sententia opus est, qua declaretur quispiam infamis ob simoniam, sed sat est, si declaretur Simoniacus. Neq. contendo, num ante hanc sententiam sit re ipsa infamis, esto non incurrerit iuris infamiam, quod videtur docere *Sāchez citatus*, quemadmodum hæreticus à die dicti criminis commissi perdit dominium bonorum, quamuis ad ea restituenda non teneatur ante sententiam declaratoriam. Illud ad rem sanè nostram aio, re vera quoad effectus infamiæ iuris, quam incurrerit simoniacus, vel hæreticus, eos non dici incurrisse, nisi post sētentiam, tametsi potuisset facti iam publici infamiam incurrisse vterque, vt de hæretico probè *Azor. cit. & Sanch. n. 2. scribunt.* Irregularitas autem per simoniam contrahitur, mediante hac, quam explicuimus, infamia iuris, quæ quidem tamdiù durat, quamdiù declarata perseuerat infamia, vt probè *Suar. lib. 4. de simon. c. 56. n. 11.* non autem immediatè.

17 Quarta sit assertio. Depositio in simoniacos sancita est tum à beneficio, ac dignitate, tum ab ordine, quæ tamen pœna ipso facto non incurritur ex communi DD. sententia. Probatur primò, generatim *per cap. erga simoniacos 1. q. 2.* ibi. *Erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate seruanda, habendam esse decernimus, sed iuxta canonum sanctiones, & decreta SS. PP., eos omninò damnemus, ac deponendos esse Apostolica auctoritate sancimus.* Deinde speciatim probatur etiam depositione ab officio, & beneficio *per cap. cum semper de confess. & per cap. de hoc. de simon. adiuncta Glossa.* Subscribunt super hos textus scribentes, vt videre est apud Abbatem.

18 Quod autem ipso iure ante sententiā, non incurratur hæc pœna, Auctorum patet cōsensu, etiam illorum, qui secus opinantur alijs de pœnis, vt supra vidimus, à quibus non dissonat Extrauagan. 2. de simon. quemadmodum legenti patebit.

19 Quid autem hæc sit depositio, & an sit idē, quod generalis suspensio perpetua, & in quibus conueniant, ac discrepent, docet *Suarius 5. tom. in 3. par. sect. 1. per tot.* & speciatim quid pro depositione ab Ordine intelligatur, quā imponendam esse simoniaco, tradit *cap. per tuas, il primo, de simon.* scribit idem *Auctor fusè, at doctè à nu. 7.*

20 Vtrum verò semper sit à Iudice talis pœna imponenda, & qua via accusationis nè, vel inquisitionis, & an æqualiter contra quamlibet simoniam cuiuscumque materiæ; quæq; seruandæ sint circumstantiæ apud Canonistas supra citatos videre est, præsertim *Abbatem cap. inquisitionis de accus. Rodoan. 4. p. c. 9. n. 25.*

CAPVT SECVNDVM.

De pœnis contra malè Eligentes expressis *in cap. Cum in cunctis de electione.*

S V M M A.

De quibus Eligentibus quæstio fit n. 1.

Sententia Ioannis Andreę coarctans has pœnas, ad indignitatem ex tribus defectibus relatis in cap. cum in cunctis. *n. 2.*

Eligens indignum ad beneficium curatum, est eligēdi potestate pro ea vice, ipso facto priuatus; & quid intelligatur pro illa vice. n. 3.

Suspensio asserta contrahitur ob electionem, vel promotionem cuiuscumq. quomodolibet re vera Indigni, etiam si per defectum distinctum ab enumeratis in cap. Cum in cunctis. *n. 4.*

Exempla non restringūt regulam, siuè dispositionem n. 5.

Regula, odia sunt restringenda, exceptionem patitur, quando nisi extenderetur, esset illusoria num. 6.

Verè, scienterq. eligentes, vel promouentes Indignum per triennium suspensi sunt à beneficijs, quę in Ecclesia illa possident, cui praua electione detrimentum attulere. n. 7.

Si huiusmodi malè eligentes, vel promouentes beneficijs careant sitis in Ecclesia, quam offenderūt, pęna extraordinaria ad arbitrium Iudicis puniendi sunt. n. 8.

Nō satis est sola nominatio Indigni, sed requiritur actus electionis completus ad hanc suspensionē subeundam. n. 9.

Pœna statuta in delictum, locum non habet, nisi fuerit illud consumatum. n. 10.

Vt à iure, vel ab homine censurę ferri solent, effectum requirunt consumatum, licet possint contrà intentatum, vt videtur præstitum in Constitutione Pij V. 82. *n. 11. & 14.*

Delinquēs censuram subibit in territorio vigentē, vbi consumatum, non autem vbi inceptum est delictum. n. 12.

Ratione autēm delicti quoad reliquas pœnas fit subditus reus tùm in territorio, vbi inchoatū, tùm vbi consumatum fuerit. n. 13.

Non subeunt Cardinales, Indignum si eligerent in Summum Pontificem, pœnas huius Canonis nū

autem

autem aliàs n.15. remissiuè.

Extenditur hec pœna ad collationem aliorum, etiã beneficiorum curatorum Episcopatu minorum.n.16.

Quid iuris, si durante triennio suspensionis, alterum Electores promoueant Indignum.n.17.

Duplici asserta pœna nõ ligãtur Episcopi, sed altera ad finem capitis imposita.n.18.

Cur duplex pœna ob vnum malè promotionis delictum imponitur, & quomodo intelligendum. Dominum non vindicaturum bis in idipsum.n.19.

Quæ pœna imponitur Episcopo, Indignum ad beneficium curatum promouenti.n.20.

Clausula siuè in principio, siuè in fine dispositionis apposita refertur ad omnia membra, eadẽ ratione vrgente.n.21.

Si ficto animo Episcopus in electionem consentiret Indigni, incurreret hanc in foro externo suspensionem.n.22.

Ex verbis, vniuscuiusq. præsumẽdus est animus.n.23.

Actus præsumitur eo animo factus, vt valeat.n.24.

Consensus Episcopi in Indignum, externo debet actu innotescere, alioquin ab Ecclesia puniri minimè posset.n.25.

Censura lata contra facientem non comprehendit ex se mãdantem; At hæc de qua loquimur cum verbis aequiualentibus exprimatur, mãdantem etiam Episcopum ligat.n.26.

Episcopus solum non impediens hanc incurrit suspensionem.n.27.

Etiam si Præsul in Indigni consenserit Electionẽ, quæ tamen suum sortita nõ sit effectum, suspẽsione non ligatur.n.28.

Quando censendus est sola taciturnitate, quis cõsensisse.n.29.

Episcopum Indigni ratum habentem electionem probabiliùs est quinque concurrentibus circũstantijs asserta suspensione ligari.n.30.

Ratihabitio in iure propriè significat approbationem rei proprio nomine factæ.n.31.

Quid sit aliquid alienius nomine factum n.32.

Nomine alicuius fieri idem in hac regula de ratihabitione est, ac eius causa fieri n.33.

Ratihabitio hic debet esse approbatio delicti nomine ratihabentis facti, vt sic etiam cogniti, atq. approbati.n.34.

Quæ ignorantia ratihabitionem electionis Indigni excusat ab hac censura n.35.

Ratihabitio sufficienti exprimenda est signo externo.n.36.

Hæc cẽsura ipso iure lata est, ipsoque facto incurritur.n.37.

Regula ad cognoscendam censuram ipso facto, latam, vel ferendam.n.38.

Quas expendimus censuras, siuè Clerici, siuè Præsules, nisi scienter Indignum elegerint, non incurrent.n.39.

Quomodo extendatur ad Patronos etiam, atq. ad Electores, ad officia sæcularia.n.40.

Qui scienter abutitur Priuilegio, meritò priuatur.n.41.

Vassalus meritò priuatur fundo, in quo malè versatur.n.42.

Non tamen extenditur dicta pœna ad laicum patronum.n.43.

Quæ ignorantia ab his excuset pœnis.n.44. remissiuè.

1 DVo perstringit Eligentium genera, inscriptio: alterum personarum Eligentium prorsus Indignum: alterum Dignos, quidem promouentes, omissis tamen Dignioribus. Deindè prænotandum etiam est, tribus sanè modis posse promotionem Indigni se habere: primò scienter factam; secundò ignoranter: tertiò vt sub dubio sit, scienter nè, vel ignorãter habita sit. Hoc autem capite duos primos expendemus modos, alium deinceps.

2 *Ioannes Andreas in reg. odia in merc. Soarius de cens. disp.31. sect.3. num.10.* tametsi quas explicamus pœnas *per cap. cùm in cunctis de elect.* ab Electoribus Indigni ad beneficium annexam habens curam animarum solùm incurri doceant, nihilò tamẽn minùs non ob cuiuscumq. personæ Indignæ electionem, eas contrahi pœnas volunt, sed ob defectum aliquem è tribus, vel quatuor eodem textu expressis. *Soarium sequitur fidelissimus eius sectator Fellucius tract.17. cap.6. nu.3. & sentire etiam videtur Menochius casu 3.* subscribit *Sanchez in Opusc. lib.2. cap.1. dub.6. n.18.*

3 Ego verò primùm assero eligentes, atque promouentes Indignum ad beneficium curam animarum habens pro illa vice, hoc est pro electione proximè facienda eiusdem beneficij, priuatos esse ipso facto eligendi potestate. Habetur hæc conclusio *in cap. cùm Vuitoniensis de elect. ex Concil. Lateranensi sub Innocentio III. cap.25. & cap. cum in cunctis de elect. citato, cap. graue nimis de præb.* Nuq. obstat *Abbatem in cap. citatum cùm in cunctis, §. clerici sanè n.1.* illam primam vicem, qua priuantur Electores, ad alterius beneficij electionem, prima fronte, referre. Nàm secùs re vera sentit, tùm ibi si rectè perpenditur *adiunctis Zachariæ addictionibus litt. B. tùm in cap. Dudum de elect. il primo n.11. Est prætereà hæc sententia communis DD. quos citant & sequuntur Abbas tùm locis citatis, tùm cap. cùm Vuitoniensis n.5. 6.11. adstipulatur Nauarrus in cap. si quando de rescriptis except.16. ac deinceps, atq. ex Theologis multi apud Soarium de censuris sect.3. num.10. modo citatum, & apud Auctorem appendicis ad Fellucium tract.31. cap.41. cap.4. n.117.* & probatur, quia per illam particulam *tùnc*, vt probè *Glossa, Nauarrus, & alij* non aliud, quam pro illa sola vice intelligi debet. Quod autem verum sit de Promotoribus docet *Abbas in cap. cùm in cunctis sæpè cit. §. Clerici sanè nu.1. & 2. & cap dudum de elect n.10.* Pro illa autem vice, nec ad omnem aliam electionem priuari, si Eligentes, ac Promouentes eisdem, quos adduxi probatur textibus. Dixi hanc censurã, pœnamq; esse ipso facto, ipsoq. iure latam, quod constabit ex dicendis infrà, dum expendemus pœnam Episcopo malè eligenti impositam per hunc eundem textum, & per hunc similem *in cap prouida de elect. in sexto*, ac docet

prætereà Soarius de censoris disp.3. sect.3. n.2. Nec non post hæc jam parata lego assertum hoc, atq. eruditè probatum apud *Thomam Sanchez in opuscul. lib.2. cap.1. dub.6. n.6.* Addidi prætereà Eligentes, vel Promouentes ad beneficium curam habens animarum; nàm vt è laudatis patet textibus hæc, & quam mox expendemus, pæna contra Eligentes, vel Promouentes ad huiusmodi beneficia expresse imposita est, tametsi, tùm *Abbas locis citatis, tùm Menoch. de arbitrar. iudicum quæst. casu 3.* loqui absolutè videantur, & videtur adstipulari *Sanchez modo citatus*. At ego in re pœnali, atq. proprio marte, & absq. textu, imò contra allegatos sentire non audeo, vt nec Theologi ipsi, & videre est apud *Soarium* modò citatum.

4 Assero secundò; licet Ioannis Andreæ, Soarij, cæterorumq. sententia probabilis sit, probabiliùs tamen censeo hanc incurri suspensionem ob electionem personæ indignæ, non solum ob singulos *in cap. cùm in cunctis citato*, indicatos defectus, sed ob quęcumq. ob quę re vera secundum supra dicta Indignus quispiā censeatur. Est communis sententia tùm *Canonistarum, tùm eorum, qui in cap. citatum de absolutè Indigno loquuntur allegati à Menochio laudato*. Probatur *ex cap. graue nimis de præb.* vbi dicitur, *Prælatos quosdam carnalitatis sequentes affectum, non iudicium rationis* Indignos eligere. Cùm igitur ęquè militet hæc ratio contra electionem cujuscumq. personæ indignæ, non est coarctanda ad certam aliquam indignitatem; & licet in materia versemur odiosa, exēpli gratia tamen judicamus expressos fuisse à textu defectus illos, tùm *in cap. cùm in cunctis citato, tùm in hoc graue nimis*, quam solos illos, priuatiuè quoad alios esse indicatos: quibus laborantes, si promoueantur, eorum Electores puniri debeant.

5 *Exempla enim non restringunt regulam*, siuè dispositionem *l.1. §. quod vulgo, ff. de vi, & vi armata, & l. damni infecti stipulat. ff. de damnis infect. §. quod dictum est, & fauet glossa singularis in clem. 1. verbo præsidentes in fine de rescript. commendata ab Antonio Butrio, Cardinali, & Ioanne de Imola*. Deindè aio ad quatuor illos defectus ætatis, natalium scientiæ, ac probitatis vitæ, reliquos facilè reuocari posse siuè infamiæ, siuè censurarum, siuè alterius rationis. Quo circa reductiuè ad quatuor expressos per Canones citatos spectabunt, vt quis diceretur Indignus, essetq. eiusdem electio inualida, sic etiam ob eorundem electionem, pœna præscripta erunt afficiendi Electores. Demùm, quod alioquin frustraretur consilium, atq. mens Sacrorum Canonum ablegandi damna, quę proueniunt Ecclesijs ex prauis electionibus.

6 Regula verò, *odia restringenda*, fallentiam subit, quando esset illusoria, nisi aliquo pacto extenderetur; ita docet *Iason in Authenticam, quas actiones, & Ioannes de Anania in rubricis de Apostatis, & multis probat Nicolaus Euerardus de locis loco à ratione legis n.31.* Addo si Contrarij Auctores vellent ob quatuor illos defectus, copulatim tantum sumptos, personā Indignam esse debere, ob cuius electionem præscripta pœna puniendi essent Electores, ac Promotores, perperam etiam profectò sentirent, cùm *disp.9. cap.3.* ostensum sit Indignum censeri quemuis, quocumq. ex illis defectibus affectum, vt *Sanch. citat. ad finem* etiam docet.

7 Assero tertiò. Verè, ac scienter eligentes, vel Indignum promouentes per triennium suspendi à beneficijs Ecclesiasticis, quæ singuli in ea sita habent Ecclesia, cui mala electione obfuere; sic *Abbas in sępè citato, cap. cùm Vuitoniensis, §. Clerici n.10. Soarius, ac Fellucius laudatus, apud quos alij*. Et quidem difficultas tantùm est de coarctatione huius pęnæ ad hæc, quæ dixi beneficia in Ecclesia offcosa fundata, ideoq. probatur præcipuè ex *cap. si compromissarius in sexto*, vbi expressa, quam diximus habetur limitatio: quiq. textus, vt probè *Glossa in expositione casus* exprimit nostrum, quem præ manibus habemus, descriptum *in cap. cùm in cunctis*. Confirmatur, quod vt probè notauit *Ioannes Andræas in reg. odia*, verba dispositionis latè non semper accipienda sunt, sed tunc restringenda, quando ratio vrget aliqua, atque æquitas. Quamobrem licet noster textus absolutè male eligentes per trienniū beneficijs priuet; hoc tñ intelligendū est de certæ Ecclesia beneficijs, cui nimirum detrimentum attulere.

8 Quæres, quid pręstandum sit, si Eligentes, aut Promouentes, vel beneficia non habeant, vel in illa Ecclesia contra quam peccauere, non possideant? Aio pęna extraordinaria hos esse puniendos, sic expresse docet *Glossa cap. si compromissarius in sexto de elect. verbo in illis beneficijs*; idq. ad arbitrium Iudicis, vt addit *Glossa cap. super his de accusat.* vbi enim in iure expressa pœna non est, exploratum videtur, extraordinariam esse imponendam pro arbitratu Iudicis, *ex cap. de causis de offic. & potest. Iudicis deleg. vbi citata glossa* probè aduertit in verbo arbitrium id esse præstandum à Iudice qualitate delicti, causæ, & personæ inspecta, *per cap. sicut dignum de homicid. & l. 1. §. 1. ff. de iur. delict. & l. Pedius, ff. de incend. Ruin. & Naufr. & l. respiciendum, ff. de pœnis, vt prosequitur Menochius de arbitr. quæstion. lib. 2. casu 288. num. 42. ac fauet cap. Ad liberandam de iudic. & l. vlt. in fine, C. de sepulc. viol. & l. 1. ff. de pœnis, §. generaliter. alijsq. probè allatis à Decio de offic. deleg. in cap. de causis n. I.*

9 Dixi verè Eligentes, vel Promouētes, nàm satis quidèm non est Indignum solum nominasse in scrutinio, à qua nominatione, antequam ad perfectum perueniret electionis actum recessisti, vel scrutinium fuit laceratum, quod patet *ex cap. Perpetuo de elect. in sexto*, hoc ipsum expressis verbis explicante. Neq. nomine electionis venit nominatio, nec voto-
10 rum publicatio. Hinc notatu dignam existimo Ioannis Andreæ regulam *in reg. odia in Merc. in verbo pœna*, vbi in aliquod delictum a iure statuitur pœna; hāc locum tantum habere, cùm delictum illud prorsus fuerit perfectū, & consumatum, quamquam alioquin inchoatum esset; subscribit *Abbas in cap. nàm in cunctis de elect. §. Clerici fanè n.3. nec non Bart. in l. 1. ff. de sicar. & in l. si quis non dicam rapere in 2. col.*

2.col vers.hoc quæro,C.de Episcop.& Cler.& l. data opera col.3.vers.item in pœnis,C.qui accusare non possunt. Quidquid in contrarium indicare videantur *Innocentius, Hostiensis, Compostellanus citati à Glossa capit.perpetuò supra laudati, verbo formidare.*

11 Hinc per vtilis etiam illa de censuris deducitur Theologorum doctrina, consensu Canonistarum firmata, qua compertum est, licet possit pro delicto graui tentato, seù inchoato cēsura ferri, vti notauit è Recensioribus *Soarius de cens.disp.4.sect.3.num.2.* At verò juxta communem vsum, & stylum, cum censuræ, vel à iure, vel ab homine absolutè feruntur ratione alicuius delicti, vltimum includentis effectum, eius omninò requirūt cōsumationem. Et quāuis perfecta fuerit actio ex parte delinquentis effectus tamèn si impediatur etiam miraculosè, censuram minimè incurri, vt probè demonstrat *laudatus* Soarius *à n.4.ac deinceps.*

12 Deducitur etiam, quod quamuis delictum, ob quod censura per statutum lata est, in alieno inchoatum sit territorio, si vltimum in hoc sortiatur effectum, puniri tamen Delinquētē, censura in hoc territorio vigente contra hoc ipsum delictum. E contra verò, quamquam hìc suum habeat initium delictum, vbi viget censura, si tamen vltimum suum effectum in alieno sortiatur territorio, vbi non est statuta censura, neutiquam illam alieni territorij, vbi inchoatum est, subibit Delinquens, qui huiusmodi delictum commisit, vt probè post antiquos allegatus *Soarius disp.5.sect.4.n.9.*

13 Verùm in ordinè ad alias pœnas à censuris distinctas ex communi Iuristarum sententia, reus fit subditus ratione delicti, cum in foro territorij, in quo inchoatum est, tùm vbi consumatū fuerit *ex l.1.C.vbi de crimine agi oportet. Per ea, vbi delicta commissa, vel inchoata sunt,* & ibi interpretes *Bart.in l.Dominus, ff.de furtis, Abbas cap. Postulasti de foro compet. & Felinus multa disputans ad hanc materiam spectantia.*

14 Subit autem tradita doctrina vnam, vel alteram limitationem. Primam, ne constitutio attentatum aliquando puniret delictum, vt fieri posse diximus *num.11.* & est casus in *l.1.§. Bestias, ff.de posthumis,* atq. *in constitut.82. Pij V. incipiente, si de protegendis* contra eos, qui è carcere educunt, vel aliquo pacto adiumento sunt, reis Sancti Tribunalis Inquisitionis, subscribit *Baldus l.si quis non dicam rapere, C.de furtis.*

15 Secunda autem limitatio adhibenda electioni, quam habent Cardinales de Summo Pontifice ex vi huius Canonis, vt notauit *Abbas cap.cum in cunctis de elect.§. Clerici* sanè *num.4.ex Glossa verbo contra fas, capit. si duo dist.79.* An autem aliàs Cardinales Indignum (quod Deus auertat) eligentes in Papam subeant pœnas mea non interest; legi tamen posset *Hieronymus Manfredus de Cardinal. cap. præsertim 26. Cardinalis Albanus, Martinus Laudensis, & alij, qui de Cardinalibus scribunt.*

16 Quod autem à *Panormitano nu.4.* scribitur, assertæ pœnæ locum non esse *in* electione ad alias Prælatutas citra Episcopatum, sed solùm ad ipsum Episcopatum, similesq. dignitates, non approbo; nam electione ad Episcopatum indignam arcere personam, Canon ille præcipuè quidem intendit; verùm ad aliam etiam curatorum saltem beneficiorum electionem se extendit, & quia constat, sermonem etiam esse de electione ad beneficia Præsulatu minora, *ex §.inferiora,* & quia de pœna mox explicanda contra Episcopum male promouentē agit, ad quem pertinet collatio beneficiorum, vt probè *Glossa verbo fecerit:* & quia Capitulo iniungitur, vt suppleat hac in re Prælati negligentiam, porrò in ordinarijs beneficijs malè collatis. Quomodo autèm deuoluatur potestas eligendi siuè ad Capitulum, siuè ad Metropolitanum, siuè ad Papam huius loci non est, videndus est sæpè citatus *Abbas à n.5. ac deinceps; nec non cap. Quamquam de elect. in sexto cum Gloss. verbo deuoluitur.*

17 Queres, quid iuris si durante triennio dicto suspensionis, contingeret, Electores iterum scientèr eligere alterum Indignum, nùm inciderent in nouam suspensionem incipiendam à finito triennio primæ, nec ne? *Ioannes Andræas apud Panormit. citatum num.7.* sentit, triennium suspensionis ita statim post malæ delictum electionis inchoari, vt cum primo adhuc durante confundatur. *Panormitanus verò citatus distinguit cum Bartolo in l.senatus, ff.ad Turpilianum,* vel pœna per statutum imponitur, vt species præscribendo, quod reus nempè homicidij stet ad confinia per decennium à tempore delicti commissi: vel imponitur generaliter, atquè indeterminatè præscribens, vt reus stet ad confinia per decennium. Si forma statuti prioris fuerit rationis, ait secundum suspensionis triennium *illicò* à commisso delicto currere debere; alioquin non illud, sed aliud esset triennium *argumento l. si vsusfructus mihi in biennium, ff.de vsufructu per biennium continuum alicui testamento legato.* Si autem fuerit forma statuti alterius rationis, triennium suspensionis incipere debere finito primo, quod aliàs non solueretur pęna delicti, *argumento cap.1.de pœn. adiuncta Glossa.* Ego autèm quamuis relatas judicem probabiles opiniones: æquè etiam saltem probabiliter eum sentire dixerim, qui assereret cum Pōtifice citato per *Glossam dicti cap.* quod *Quoties quis peccat, toties puniri debet, & quod frequens delictum, frequenter puniri debet, vt probè addit Glossa.* Quamobrem ea, *quę frequenti præuaricatione iterantur, frequenti sententia condemnentur,* vt habet *Textus cap.1. citat. de pœnis ex concilio Toletano,* & consequenter satis probabile est, secundum triennium suspensionis, decurso primo principium habere; cum enim hæc delicta eiusdem sint sortis, pœnæ eiusdem pariter, vt sint generis, rationi consentaneum est, & re vera frustraretur aliàs statutum. Nec video, quo pacto iterata culpa, adiumento, ne dum detrimento possit esse reo, eiq. parere decrementum pęnæ, quæ commensurabilis esse debet delicto, vt prosequitur *Ab-*

bas cap. si quis num. 6. de simon. & alioquin non minor pars, vt ex pęna eligeretur *cap. in pęnis de regul. iuris*, sed nulla pęna pro vno delicto eligeretur. Ex quo, quæ in contrarium affert *Sanchez in opuscul. lib. 2. cap. 1. num. 2.* soluenda sunt.

18 Assero quartùm, duplici statuta pœna hactenus explicata in malè eligentes non comprehenduntur Episcopi etiam scienter eligentes Indignos, sic probè *Soarius de censuris disp. 41. sect. 3. num.* 10. quia huiusmodi pęnis, ni fiat expressa mentio Episcoporum, hi non ligantur, quemadmodum *tom. 1. lib. 1. disp. 1. c. 1.* diximus, & expressè habetur *cap. si compromissarius de elect. in sexto.* Confirmatur, quod Episcopo Indignum promouenti, alia ad finè capitis imponitur pęna, de qua mox dicturi sumus.

19 Nec mirū sit, duas imponi pęnas ob vnicā prauam electionem Indigni Clericis, quibus ius est eligendi, quòd non debeat quis duplici contritione conteri, vti habetur *cap. At si clerici in fine, & cap. Presbyter, aut Diaconus* 81. *dist.* ne Clericus duplici pęna depositionis, atq. excommunicationis afficiatur, quia non vendicabit Dominus bis in idipsum; Verùm vt probè *Glossa verbo bis* intelligendum, id est, profecto, cum singulæ pęnæ ex se adequatę viderentur culpę; vti rectè declarat etiam *Glossa cap. citati. At si Clerici verbo duplici*, alioquin cum singulæ prudentis iudicio satis non essent, vt in casu nostro, poterit duplex imponi 21. *q. 5. cap. si quis cuiuslibet, & 17. q. 4. cap. Attendendum*: Videndus prætereà est *Io: Andreas in cap. felicis de pęnis §. cæterum lib. 6.*

20 Assero quintùm, præter statutas pęnas alijs Electoribus, ac Promotoribus personæ Indignæ ad beneficium curam animarum habens, præsertim Episcopatum; Antistiti hiscè verbis alia imponitur ibid. *Episcopus autèm si contrà hoc fecerit, aut consenserit fieri in conferendis prædictis officijs, & beneficijs potestatem amittat, &c.* Hæc autem assertio per membra explicatione particularum textus probabitur. Et primùm animaduerto particulam *tunc* idest pro hac vice, vt in principio Paragraphi de priuatione potestatis contrà Clericos apposita est, atq. à nobis supra *num. 3.* expensa, hic non esse infertam; neq. alteram *scienter* esse adiunctum, vt neq. initio *huius cap.* Quapropter videri cuipiam poterit Præsulem absolutè, vel facientem, vel consentientem in malam huiusmodi electionem, priuari potestate beneficij conferendi, etiam si scienter id non præstitetit; Et quamuis *Abbas in hunc eundem textum num. 4.* pro ea vice tantum esse priuatum Præsulem reum afferat, idque si scienter præstiterit; nihilò tamèn seciùs satis non probat.

21 Ego autèm in eadem sum *Abbatis* sententia, eaq. moueor ratione, quòd cum hanc electionem Indigni tùm à Clericis, tùm ab Episcopo scienter faciendam esse constet *ex cap. cùm Vuitoniensis, & cap. Innotuit de elect.* & cum eodem modo tùm de pęna Clericis imposita, tùm Episcopo *textus cap. cùm in cunctis* loquatur, eodem etiam de vtraq. electione sentiendum est, *vt asserit* 3. iterum dicemus. Deindè *tunc* exprimens illam vicem sic probatur, quod clausula siuè in principio, siuè in medio dispositionis apposita, eadem militante ratione, ad anteriora, & posteriora eiusdem referenda sit membra, vt nos ostendimus *tom. 1. lib. 2. disp. 5. cap. 4. n. 11. & 12. & lib. 3. disp. 7. c. 2. n. 4. & 5.*

22 Demum quod habeo circa textum allegatū adnotare est, verbum *consentire*, idest in vnam sententiam simul ire, ex *l. 1. § conuentionis, ff. de pactis, & in l. consensus, ff. de actionib. & obligationib.* Quod si ficto animo Præsul in electionem Indigni consenserit, alias quidem censuras simpliciter alioquin latas, in foro posset interno effugere, cùm externum peccatum procedens ex animo ficto, ac propterea in sua specie morali non completum, materia sufficiens non sit ad censuram, vt ex communi sententia docet *Nauarr. in summa cap. 11. num. 25. & cap. 27. num. 56. nec non Soarius de censuris disp. 4. sect. 4. num. 15. ex cap. cum voluntas de sententia excommunicationis.* At cum hæc, quæ sit in manibus, exterior actio consensus disceroi exteriùs minimè possit, nùm ex actu voluntatis interno permanet, nec nè; in externo foro idcirco facultate priuatus censendus esset Episcopus fictè etiam consentiens, licet in foro conscientiæ re vera priuatus illa non esset, vt generaliter de cęteris censuris rectè ratiocinantur Auctores.

23 Etenim verbis aperitur animus, qui præsumitur qualis per verba declaratur *l. labeo § idē Tubero, ff. de supp. leg. vbi Celsus ait, nemo existimandus dixisse, quod mente non agitauerit, & Cassiodorus lib. 3. nullum est magis mentis nostræ testimonium quam qualitas inspecta verborum.* Alioquin signa, vocesq. ad conceptus mentis, sensusquè animi exprimendos ordinatæ, Auctore Philosopho Perihermenias primo, iudicandæ non essent. Adstipulatur *Baldus in cap. mandatum de rescriptis sub initio, & in Rubrica extra de textibus, Tiraquellus in l. si vnquam in verbo libertis num. 17. C. de reuoc donat. Decius in l. semper in stipulat. num. 4. de regulis iuris*; Idemq. censendum, si facto aliquo consensum præstiterit Episcopus, ex quo præsumeretur animus *l. Paulus, ff. rem ratam hab.* Imo plus factis, quàm verbis animus exprimitur *cap. dilecti filij il secondo de appell. & ibi Decius in 2. notab. aliijq. quos laudat, ac sequitur Menoch. lib. 6. de præsumpt. præsumpt. 35. à n. 22.*

24 Hùc etiam spectat, quod actus præsumitur eo animo factus, vt valeat *l. 3. ff. de test. mil. l. quoties de verb. oblig. & cap. Abbate sanè, vbi Glossa de verb. signific. Baldus in l. 2. in fine, C. de edicto D. Adriani, & alij apud Vantium in tract. de nullitate, quid sit nullitas n. 14.*

25 Quem tamèn expendimus consensum, debet sufficientibus signis externis exprimi; cū Theologorum constet senentia, censuram ferri non posse ab Ecclesia propter peccatum solum interius mente consumatum, in actum externum non prorupens, sic *D. Thomas 1. 2. q. 91. art. 4. de humana lege, vel iudicio sermonem* ba-

habens, Paludanus in 4.dist.16. quæst.2. artic.2. & quæst.7.art.5.& dist.15.quæst.5. art.1. Durandus ibid.dist.17.quæst.8. Caietanus 2.2.quæst.11.artic.3. Syluester hora Canon.quæst.2.& verbo extrà 7.q.2. Couarr.reg.peccatum par.2.n.7. Soarius de censuris disp.4.sect.2.n.1.

26 Censuram latam contra facientem simpliciter, probabilius quidem est, neque mandantem, neque consulentem comprehendere, vt docet *Caietanus in summa verbo excommunicatio sub initio, Nauar.cap.27. num.51. & alij, quos citat, ac sequitur Auila de censuris 2.part. cap.5.disp.3.dub.2.1.concl.* quibus alijs subscribunt *Recentiores*. Quia tamen hæc de qua loquimur contra Præsulem imposita est, vel cōtrà constitutionem facientem, vel consentientem fieri, porrò ipsum etiam expresè mandātem, & cooperantē ea comprehēdi mihi exploratum est, cum satis sit, si verbis æquipollētibus id exprimatur, quemadmodum hic fit, & notat *post antiquos citatus Auila 2.part.cap.5.disp.3.dub.2.concl.2.* Addo *Glossam verbo cōsentientem cap. Quanta de sententia excommunicat.* in qua sicut consentientem, ità & hic à pari, eum censeri, qui aliquo pacto cooperatur, præstando auctoritatem. Si autem pro inefficaci consensu, quis acciperet verba textus, quid tenendum sit, mox aperiemus.

27 Si Præsul neq. Indignum elegit, neq. consentit fieri, sed solum non impediuit, hanc etiam pœnam sanè subibit. Ratio est, quod ex officio tenebatur obstare; igitur nisi obstiterit, effectus malæ electionis satis ei fuit volūtarius, ac dignus tali pęna. Deindè, quia talis omissio videtur officere tùm Ecclesiæ, tùm Statui clericali, tùm etiam nonnunquam concurrentibus alijs ad beneficium. Atq. ità de non obstante, cùm poterat, ac tenebatur percussionem Clerici auertere, docet *Glossa cap. Quanta de sentent. excommun. Nauarr.cap.27. summæ nu. 78. & in Commentarijs in cap. non inferenda 23.quæst.3.num.31.& 28.ex Antonino 3.par.titul.28.cap.2. Couarr. clem. si furiosus part.2.§.2.num.7. Henriq.num.4.de irregul.cap.12.num.7.lit.B. Auila 2.part.de cens.cap.5.disp.3.dub.8. Coninch.de Sacram.disp.14.de censuris dub.15.n.174.& alijs.*

28 Si verò Præsul consenserit fieri talem electionem Indigni, quæ tamen effectum sortita non sit, tali puto pęna minimè ligari. Ratio est, quòd quando censura ob pręcipuum finē fertur contra eligentes, cum effectu, vt supra *num.9.* dicebam, censenda est imposita, quòd Indigni persona contenditur à beneficijs Ecclesiasticis arcere: secundariò vero, atq. accessoriè contra Consentientem, &c. Cum autem censura hoc pacto imponitur, non ligare neq. Mandantes, neq. Cōsulentes, neq. Cooperantes, vel Consentientes docet probabilior opinio apud *Auilam sępè citatum dub.6.*

29 Quando verò consensum sufficienter declaratum præstitisse dicatur Episcopus per solā taciturnitatem diximus 1.*tomo lib.2 disput.5. cap.7.per totum.& cap 6.num.24.* pęnès quam doctrinam subscribo, nec aliàs, *Syluestro verb. consens. quæst.5.§.2.*

30 Verùm, quid si tantum ratam habuerit electionem Indigni Præsul? Probabile est non incurrere hanc pęnam, quæ quando propter ratihabitionem solam imponitur, exprimi solet in iure, vt patet *ex cap. si compromissarius de elect.in sexto.* At tribus concurrentibus requisitis existimo probabilius incurri. Moueor *ex regul.10.iuris in 6. Ratihabitionem retrotrahi, & mandatum non est dubium æquiparari*, quam expositam mox declarandis circumstantijs, veram esse puto. Prima igitur requisita circumstantia est, vt nomine Præsulis electio facta sit, quemadmodum in simili casu dixi *tomo 1.lib.2.disput.5. capit.7. num.17. &*
31 *notat Glossa secunda illius regulæ*. Nàm esto ad latinam tantum verbi significationem attendens, ratihabitio de prærerito solam approbationem significet alicuius rei, siuè nomine ipsius factæ, siue non. At verò communi acceptione, significatione, ac proprietate iuris, approbationem indicat alicuius rei, proprio nomine gestæ, aut bonæ, aut malæ; quippè quę ratihabitio meritò retrotrahi dicitur, mandato comparari ex *Glossa citata, & Glossa 1. verbo ratum.* Confirmatur *ex capit. cum quis de sentent.excommunicat.in sexto*, vbi generalis de ratihabitione traditur doctrina, peculiari licet casui accomodata, quam probè explicat *Couarr.clem.si furiosus §.1.p.2.*

32 Illud autèm nomine alterius dicitur factū, quod ipsius intuitu, & Auctoritate, licet non de mandato eiusdem peractum sit; vt si quis occideret Ioannem, ad vindicandam iniuriā Petri, tametsi non de ipsius Petri mandato, sic *Glossa dicti capit. cùm quis, & Syluester verbo*
33 *consensus quæst.5.§.1.* Quo pacto nomen pro causa videtur vsurpatum penès vsum *apud Arrianum lib.4.de re milit.* neq. causa propria, quasi physicè, atq. effectiuè influente in rem illam, sed instar causæ impulsiuæ, ac finalis.

34 Secunda, quæ desideratur circumstantia, est approbatio talis electionis, quatenus Præsulis, vel alterius Eligentis nomine gestæ, neq. sufficit sola delicti approbatio, sed prætereà, quatenùs nomine ratihabētis illud, q̄ peractū sit, habeatur ratum. sic expresè ad finem citati textus *cùm quis*, scribitur. Quamobrem ratihabitio desideratur esse delicti cogniti, quatenus taliter facti, sic probè *Syluester loco citato, §.2.& Auila de censuris 2.part.cap.5. disputat.3. dub.9. apud quos alij.* Ratio autèm, meo quidem iudicio est, quod ratihabere moraliter, & gaudere de delicto in se, non facto meo nomine, æquiualeat delicto meo nomine facto, à me tamèn ignorato, cùm delictum illud sub ea circumstantia factum, voluntarium nō
35 sit. Præterea nō modo Ratihabentem delictū suo nomine factum, ab eo tamèn ignoratum, vt sic per ignorantiam antecedentem, quia nimirum noluisset illud ratum habere, si sciuisset, vti vult *Auila citatus*, non incurrere censuram, sed etiam si delictum illud ratum habuisset, si sciuisset, quod hic, & nunc ignorat per ignorantiam concomitantem, contendo esse probabile, non incurrere hanc pęnam, & ratio est, quod illa ignorantia non facit voluntariū,

eum

cum non influat, sed potius ad ratihabitionẽ illius notitia delicti simpliciter facti concurrat; nec quia concurrisset eiusdem scientia sub circumstantia mei nominis, præstat, & cõcurrit ad actum ratihabitionis præsentis.

36 Tertia circumstantia est, vt ratihabitio sufficienti signo significetur externo, aliàs pęna Ecclesiæ, quæ non iudicat de internis, affici nõ poterit. Neq. assentior *Hostiensi, & Glossæ cap. citati verbo tuo nomine* assetẽtibus ligari apud Deum in tali casu.

37 Sexta assertio. Hæc pena est ipso iure lata, ipsoq. facto incurritur; sic *Abbas cap. cùm in cunctis de elect. §. Clerici num. 6.* Deducitur ex illo verbo textus *amittat*. Etenim quidquid sit de regulis latis, cùm à *Caietano 2. 2. quæst. 62. artic. 3. tùm à Syluestro verbo assassinij, quas reijciunt Sotus 1. de iust. & iure quæst. 6. artic. 6. nec non Auila de cens. 1. part. dub. 7.* illud exploratum habeo, in iudicio ferendo de lege pęnam imponente, an sit latæ sententiæ ipso iure, vel facto incurrendæ, vel inferenda, attendendam quidem esse vim, verborumq. significationem, secundum communem vsum iuris, quatenus virtute aliquam ex dictis particulis *ipso facto, iure, vel latæ sententiæ* vim cõtineant; quod si contineant de illis idem, ac de eisdem particulis, formaliter acceptis, atq. expressè adhibitis iudicium ferendum est. Quapropter cùm tò *amittat potestatem*, virtute contineat *ipso facto, vel iure*, vt à simili videre est in formula, quo *Bonifacius VIII.* vtitur ad excommunicationem ipso iure sancitam *cap. vnico de schismat. in sexto per ea sententiam excommunicationis incurrat*, vel per aliam, *Gregorij X. cap. vnico de iniur. in sexto adiuncta Glossa, Ecclesiastico subiaceant interdicto.* Proptereà dicendum est absolutè hanc, ipso facto, pęnam incurri.

38 Addo regulam, quam indicat *Abbas capit. cùm in cunctis, §. Clerici sæpè citato num. 6. & cap. Clericis. Ne Clerici, vel Monachi* plerumq. veram, cęterisquè ab alijs allatis Auctoribus certiorem: videlicet, cum per formulam censuratum aliquid non indicatur, ab illo exequutioni mandandum, ad quem referuntur verba legis, sed vt subendum potius ab eo, contra quem inuritur pœna, tùnc pœnam latæ sententiæ ipso iure, vel facto impositam contineri; quia nimirùm non pendet exequutio ab alterius facto. Quam regulam etiam approbat *Coninch. de cens. disp. 13. dub. 2. num. 19. vers. tertio idem.*

39 Assertio septima: Ad omnes, quas enodauimus, pęnas incurrendas à Clericis, atq. ab Episcopo, Promotionem, vel Electionem Indigni scienter factam requiri, ob clausulam, *scienter*, ab hoc textu adhibitam, quæ ad omnia referuntur membra dispositionis, quemadmodum de particula *tùnc* supra *num. 20. & 21* probatum est; sic nos tradidimus *tomo 1. lib. 2. disputat. 3. cap. 1. num. 3 & omnes supracitati DD. sentiunt, quibus addo Decium in idem capit. Cùm in cunctis, §. vltim. num. 1. & concl. 522. numer. 7. Ripam. & alios apud Menochium sub initio capit. citatum.*

40 Extendunt autem hanc assertionem ad Patronum præsentantem Indignum *Barbatius cons. 33. lib. 2. ac Decius modò laudatus in §. vltim. cap. cùm in cunctis num. 1.* Extendunt etiã ad electionem officiorum laicorum, tùm *Baldus, tùm alij apud Menochium de arb. iud. quæst.*
41 *lib. 2. casu 511. num. 13.* ac sub terminis generalibus iterùm probatur conclusio, quod habẽs priuilegium aliquid faciendi, si eò scienter malè vtatur priuandus est *ex cap. Priuilegium 11. quæst. 3. & confert l. vt eis, C. de Iudæis, & l. eos, C. de aqua ductu libr. 11.* & qui scienter abutitur beneficio, ac liberalitate Principis meritò priuandus est.

42 Sic vasallus feudo priuatur, quando in eo malè versatur, *sic in titulo in quibus causis feudum amittatur, & in titul. quæ sit prima causa beneficij amitt.* ità *Paris. in consuetudinibus Parisiens. §. 30. num. 166.* apud *Iulium clarum, §. in feudum quæst. 56.* & post alios quamplures *Petrus Vrsinus de successione feudor. 1. par. quæst. 2. art. 1.*

43 At quamplures limitant hanc pęnam, quam nolunt affici patronum laicum, sic expressè *glossa cap. cum vos de offic. iud. ordin. vers. minus idoneæ.* Ratio discriminis inter laicum, & Clericum est, & quia minus experti sunt sæculares rerum Ecclesiasticarum: & quia minus eis conceditur tempus præsentandi quatuor nimirum mensium, cum sex clericis tribuatur *de concess. præbend. nulla*, & cum grauentur tẽporis angustijs, releuantur in carẽntia pęnæ, Clerici meritò afficiuntur, qui scire debent iura, easdemq. subire pęnas indignum præsentantes, ac Indignum eligentes, vt probè dicta glossa; & quia in iure canonico nunquam inuenitur hęc pęna sancita in laicum, sed in Ecclesiasticum, *vt in capit. cùm in cunctis, §. finali de elect.* & lex ciuilis nihil disponere circa hoc potest; sic *Ioannes Andræas in cap. cùm vos citatum: ibi Anchar. num. 4. Immol. num. 8. Cord. ibi, Lambert. de iur. patron. lib. 1. part. 1. quæst. 10. articul. 2. num. 15. Syluester verbo ius patr. quæstion. 7. Sanchez in Opusculis libr. 2. capit. 1. dub 6.*

Ex his autẽm, cùm superiores confirmantur assertiones, tùm sequitur si ignorãter quis Indignum ad Episcopatum, vel ad quodcumq. aliud curatum beneficium quempiam elegerit, vel promouerit, declaratas pęnas non incurrere, sic *allegati Auctores in præsens capit. cùm in cunctis citatum, quibus addo Pęlinum in cap. ex tenore col. 2. de rescript. & alios, quos citat, & sequitur citatus Menochius num. 6. & 7.* Probat *Abbas ex cap. Innotuit de elect. quod quidem, & citat, & explicat cap. cùm in cunctis, quod præ manibus habemus per ea*, Parcentes *Vigoriensi capitulo, quod eis, nec pęnam infligimus expressam in canone supradicto*, cuius mentionem fecerat, *§. quamuis adiuncta glossa verbo Lateranense*. Probatur etiam ex *capit. Quamquam de elect. in sexto, quod ex Concilio Lateranense 1. part. cap. 3.* desumptum, docet electionem Indigni faciendam esse scienter, ad has pęnas contrahendas.

43 Quæ autẽm ignorantia ab his excuset pęnis

nis Eligentes, vel Indignum Promouentes, an vincibilis, vel inuincibilis, an antecedens, an concomitans, aut ſubſequens, an craſſa, ſupina, vel affectata, nùm ipſius iuris prohibentis, vel etiam ipſarum pęnarum impoſitarum diximus *tomo* 1. *lib.2. diſp.3. cap.4. à num.2. & lib.3 diſ.4. c 4. n.8. ac deinceps, nec non diſp.7. c.3. nu. 36. iuxta quæ intelligimus cap. innotuit de elect. §. habito, adiuncta gloſſa verbo ignorantia.*

CAPVT QVARTVM.

An ſub dubio eligens Indignũ aliquam ſubeat pœnam.

S V M M A.

Duplex quæſtionis ſenſus. n.1.
Prima opinio docet præſumi Eligentem Indignum, ſcienter elegiſſe n.2.
Secunda ſententia contraria. n.3.
Tertia opinio committit arbitrio Iudicis. n.4.
Exponitur Auctoris ſententia. n.5.
In dubio delicti Reus eſt abſoluendus. n.6.
Cum ſint iura partium dubia, Reo potius fauendum eſt, quàm actori. n.7.
Actore non probante is, qui accuſatur, abſoluendus eſt. ibidem.
In dubio facti cenſura nulla contrahitur, vna dempta homicidij voluntarij, ob quod ſancita eſt irregularitas. n.8.
Probabilis eſt tertia ſententia. n.9.
Si Electores, vel Promotores ſcienter eligant, quem dubitant eſſe Dignum, pęnam latam incurrent. n.10.

1 HVC remiſſa quæſtio ſuper eſt exponenda, ad pęnas iam latas contrà malè Promouentes, vel eligentes probè ſciendas. Poteſt autèm inſcriptio duplicem habere ſenſum, primum, vt dubium verſetur circa ſcientiam, vel notitiam, idemq. ſignificet, ac qui dubitat, nùm ſcientèr aliquem Indignum elegerit, ſuprà declaratas pęnas incurrat; alter autèm ſenſus eſt, vt dubium non ſupra notitiam, vel ſcientiam cadat, ſed ſupra indignitatem, ac quæratur, nùm qui ſcienter elegerit perſonam, de qua dubium eſt, an ſit digna, nec ne; quas dixi ſubeat pęnas.

2 Et quidem primo modo declarata quæſtio diſputatur ab Auctoribus, de qua ſenſit *Bartol. in l. ſi Patruus ff. de confirm. tut. vbi etiam Baldus, & Albericus*, præſumi Eligentem Indignum, ſcienter elegiſſe, & conſequenter aſſertas mereri, ſubireq. pęnas. Subſcribunt alij apud *Peraltam in l. cùm quidam num.3. de leg.*

3 Secunda ſententia eſt ipſius *Peraltæ, quem modò laudaui* contraria relatæ, quam rigidam, duramq. appellat, & contra rationem, atquè æquitatem *Melchior Pala apud Menochium de arbitr. iud. quæſt. lib.2. caſu* 511. Probatur, quod in dubio ſumenda ſit ſemper interpretatio benignior, *l. proximè, ff. de his, quæ in teſt. delen. & l. ea, quæ § in re dubia, ff. de reg. iur.* Confirmatur, quia delictum non præſumitur, *l. meritò, ff. pro ſocio, & probat Menochius de pręſump. lib.5. præſump.2.*

4 Tertia opinio eſt citati *Palaez apud eundem Menochium, cui videtur ipſe Menoch. ſubſcribere;* docetq. in hoc eſſe caſu locum arbitrio Iudicis, qui prò arbitratu poterit litem dirimere.

5 Ego vero ſcrupulis non adeò teneor, vt velim in diſpoſitionibus moralibus, qualis eſt hæc, quam tractamus *ſcientèr* in rigore, ac philoſophicè ſumi, quaſi verò non modo tenenda ſit ab Eligente indignitas eligendæ perſonæ, verùm etiam clarè ab eo cognoſcendum ſe ipſum id noſcere; cùm ſcientiam hæc duo inuoluere in logicis demonſtraui; ſcire nimirùm, & noſcere ſe ſcire, iudicium habens is, qui ſcit non modo de re, atq. obiecto, quod ſcit, verùm etiam notitiam euidentem ipſiuſmet iudicij rectè, ac ritè deducti. Cæterùm, vt hæc acutè, vereq. dicta reor eſſe, ita à diſpoſitione morali diſtare longiùs, quippèquę dùm ſcienter factum aliquid vetat, eſt dicenda deſiderare tantùm notitiam moraliter certam, quę formidinem moralem excludat, ita vt non ſit prudentis tunc formidare, *l.2. § idem labeo, ff. de aqu. pluu. arcen.* ſcire factum dicitur, cum minimè dubitatur *cap. Dominus de ſecundis nuptijs*, vbi iubetur, nè coniux alterum matrimonium contrahat, donec de alterius morte conſtet; *iuncto cap. in præſentia de ſponſa*, vbi, tunc dicitur conſtare, quando vnicus teſtis certus adfuerit, ſic *Sylueſter verbo ſcientia in princip. & matrimonium* 8. q.13. d.1. *Angel. matrimonium 3. impedimẽto* 13. n.4. *Nauar. cap. ſi quis aũt n.9. de pænit. diſt.7. & alij*, tametſi nunc certior requiratur notitia. Huic aũt ſcientiæ, opponitur quodcũq. dubiũ morale, ex quo quis operans non dicetur ſcienter operari, & conſequenter neq. reus delicti, ob quod talis cẽſura, ſeù pęna impoſita eſt per illam diſpoſitionem. Secundo, ſicut Iudex condemnare neminem poteſt, qui non probatur reus, ità nemo tenetur ſe ipſum condemnare, ſeuè proprio aliquo bono abdicare, niſi ſibi reus probetur; ſed hic non probatur reus; ergò.

Confirmatur, quòd nemo libertate, aliaquè re quacumq. per bonam præcipuè fidem poſſeſſa ſe expoliare tenetur, ſufficienter, niſi cõſtet eam ſe perdidiſſe; atqui hic poſſidet libertatem, atq. immunitatem à tali pęna, & cẽſura, quam quamdiù dubitat, ſufficientèr minimè ſcit, ſe perdidiſſe; ergò tandiù non tene-
6 tur ea ſe exuere. Hinc omnia iura expreſſis ſtatuunt verbis in dubio delicto reum abſoluendum eſſe *reg. fauorabiliores* 168. *ff. de regul. iur. & reg. cùm ſunt eodem tit. in ſexto. ibi.*
7 *Cum ſunt iura partium obſcura, reo fauendum eſt potiùs, quàm actori, & cap. vnico verbo cum enim, vt Eccleſiaſt. benefic. ibi. Cùm enim iuris ſit explorati, quod actore non probante is, qui con-*

conuenitur, & si nihil præstiterit, debet absolui. At qui quando factum electionis scienter habitæ personæ indignæ manet dubium, non censetur probatum ergo. Confirmatur *ex l. quam accusare, C. de eden. & alijs, quas afferunt Hyppolitus de Marsil. in l. de minore, §. tormenta, ff. de quæstionibus, & Franciscus Purpur. in dicta lege, qui accusare à num. 8.* Quo circà subscribo absolutè secundæ sententiæ; quam existimo DD. consensu communem. Etenim
8 esto in dubio facti, in quo certum est nos versati, irregularis, ob homicidium censendus quis sit; nihilominus tamèn, vt locis citatis de ignorantia tradidi in excommunicatione, suspensione, interdicto; cęterisq. censuris secus rem se habere docent melioris notæ DD. vt videre est *apud Sanchez 1. tomo summ. libr. 1. capitul. 10. à numer. 48. ac deinceps præsertim num. 62.*

9 Non tamen improbabilem habeo tertiam sententiam, maximeq. opus est industria Iudicis ad dirimendum, an scienter, vel ignoranter Elector elegerit; nam si hic eadem in Ciuitate, aut loco versatus fuerit cum Electo, si eius notitiam antea constiterit habuisse, si reliquæ vrgeant coniecturæ, quibus ostenderetur per difficile satis esse quod electi Indignitas fugerit Electorem, censendus est hic profectò sciētèr id præstitisse; secùs aliàs.

10 Sit assertio secunda; si Electores, vel Promothores scienter eligant, vel promoueant, quem dubitant esse dignum, incurrent hanc pęnam. Ratio est; quia hi peccant, vt *disput. 6. cap. 1. assert. vlt. n. 16.* probatum est, & quidem in officium proprium, ex quo tenentur certo moraliter cognoscere dignitatem personæ ad tantum munus eligendæ: At qui hoc peccatum etiam Canon auertere contendit; ergò huic peccato pęnam etiam adiungit. Minor propositio, in qua ratiocinationis vis est sita, probatur *ex cap. Quamquam de elect. in sexto, & cap. Si compromissarius eod. in sexto, per ea, cùm suo sit functus officio*, idest compromissarius, qui vices gerebat Capituli, atque *ex cap. innotuit*, vbi allegata à Capitulo ignorantia non admittitur, quia nimirum non fuerat probata. Ignorantia, inquam, cui aliquale dubium inerat, vt patet ex glossa verbo *ignorantia*, a qua dicitur crassa de illegitimis natalibus electi Archidiaconi Eborancensis in Episcopum. Igitur ex hoc textu constat etiam intercedente dubio de Indignitate personæ eligendæ pęnas esse subeundas ab Electoribus impositas per Canonem sępè allegatum, quasq. Capitulo Vigoriensi pepercisse testatur Papa.

Vtrum autem comprehendantur his pęnis etiam quomodolibet præsentantes, vel quoquo modo concurrentes ad promotionem Indigni *sequenti cap. num. 2.* dicemus.

CAPVT QVARTVM.

De alijs censuris non latis, sed ferendis contrà malè Eligentes, vel Promouentes.

SVMMA.

Quæ pęna hic exponenda n. 1.

Quibus hæc infligenda est pęna. n. 2.

Non videntur cōprehensi primi fundatores Cappellarum, aliorumq. beneficiorum, neq. subsequentes Patroni eligentes Indignos n. 3.

Lex pęnalis ad similes extendenda non est, casus n. 4. remissiuè.

In pęnalibus interpretatio benigna præferenda est ibidem.

Actio, qua talis imponitur censura, declaratur. num. 5.

Si eligeretur omninò inuitus, ac renuens, in hanc peccaretur dispositionem Canonis. n. 6.

Quod ius sit prouinciali Concilio ad Episcopos suspendendos. n. 7. remissiuè.

Asserta suspensione Promouentes Indignos, etiā non irregulares afficiendi sunt. n. 8.

Hæc suspensio cap. graue nimis, *grauior est altera lata* in cap. cùm in cunctis. *n. 9.*

Cur præcedere debeat bina monitio. n. 10.

Ad solum Pontificem facultas hæc promouendi beneficia deuoluitur ibid.

Hac pœna etiam Capitulum afficiendum est, Indignum si eligat, quamquam ex se pœna contra Prælatum imposita non extendatur ad Capitulum. n. 11.

Inquisitio facienda est ad delictum hoc, & quomodo à Concilio. ibid.

Metropolitani absq. præcedente infamia generaliter medijs testibus Synodalibus inquirere possunt de Indignorum electionibus, non autē specialiter de hac, vel illa. n. 12.

Occulta delicta in visitationibus generalibus quando non aperienda sunt. num. 13. remissiuè.

Ni cautè Prælati *in hisce visitationibus interrogent, peccare grauiter possunt. num. 14. remissiuè.*

Quid faciendum in hisce visitationibus, quando præmissa correctione fraterna, frater non est emendatus. n. 16. remissiuè.

Casus, in quibus inquiri potest specialiter etiam non præcedente infamia. n. 16. remissiuè.

Inquisitione generali asserta perhabita, bina correctio facienda est à Concilio, Prælatis delinquentibus. n. 17.

Qua ratione delictum Prælati notorium esse debeat. ibid.

Quid agendum de delicto Metropolitani. nu. 18.

Reseruatur Papæ, ac quatuor Patriarchis absolutio ab hac suspensione. n. 19.

Dem-

Delictum Metropolitani priusquam denuncietur Papæ non esse necessariò corrigendum, docet prima sententia.n.20.

Vera est hæc sententia,si delictum fuerit publicũ, dummodo publicè non fuerit emendatum, vel certò emendandum; quando neq. denunciandum videtur.n.21.

Si Metropolitani delictum fuerit occultum denunciandum non erit,quin prius corrigatur. ibid.

Clausula in quacumq. parte dispositionis apposita ad omnia referenda est membra,eadem vrgente ratione.n.22.

Correctionis præceptum, diuinum est, cui denunciationis,quod est humanum,cedere debet. num.23.

Correctio actus est charitatis,& à subdito haberi potest erga superiorem debita, tamen cum modestia.n.24.

Particula,seù clausula verò, vel verùm *quando pro sed, & quando pro* quin etiam, *& asserentis vim habeat.n.25.*

Quando exceptio vitiat regulam,cui adiungitur. num.26.

In dubijs potior est causa regulæ,quàm exceptionis n.27.

Eodem pacto cum Metropolitanis agendum est, atq.cum Episcopis,quoad correctionem.n.28.

OMissis pęnis,quæ statuuntur infligendæ *in cap. nihil est de elect.* contrà confirmantem Indignum primariò, & secundariò contra eundem electum,nec non contra eligentes, expendendis,cum 7 *lib.de confirmat.* disputabimus. Omissa præterea suspensione ferenda contra scienter Promouentes excommunicatum *cap. Postulastis de cler.excommunic. ministrante.* Prætermissa etiam pęna in compromissarium sancita *cap. si compromissarius de elect. in sexto.* atq. alia imposita per *cap. Quisquis de elect.* contra electum per abusum secularis potestatis, & contra electores per talem abusũ eligentes, quippè quæ ex declaratis, ac mox declaranda facili negotio dilucidari possunt,
1 probèq. exponuntur *à Soario de censuris disp. 31.sect.3.nu.12.* vnam mihi disputandam propono in *cap. Graue nimis de præben.* impositam, & quidem contra eligentes Indignos post primam,& secundam monitionem ferendam, quæ cum multa scitu digna contineat, peculiarem sibi vendicat expositionem.

Verba textus hæc sunt; *Præcipimus, vt prætermissis Indignis,idoneos assumant, qui Deo, & Ecclesijs velint, & valeant gratum impendere famulatum,fiatq. de hoc in Prouinciali Concilio diligens inquisitio annuatim; ità vt qui post primã,& secundam correctionẽ fuerit repertus culpabilis à beneficijs conferendis per ipsum Concilium suspendatur, &c. & hoc ipsum circa Capitula,quæ in his deliquerint,seruetur. Metropolitani verò delictum superioris iudicio relinquatur,ex parte Concilij denunciandum.* Deinde hanc reseruat suspensionem,vel Papæ,vel Patriarchæ.

2 Circa quem textum primũ annotandæ sunt personæ, quibus hæc infligenda est suspensio Ecclesiarum,videlicet Capitula,ac Metropolitani:patet ex *textu,glossa,& DD. exponentibus apud Abbatem.*

3 Vtrùm autem hoc textu,præcedentiq. censura cõprehendantur,qui proprijs bonis Capellam, vel beneficium construunt Indignos eligentes,vel Patroni, post institutionem succedentes,vel alio pacto ius habentes nominãdi,vel præsentandi, non inuenio disputatum à DD. neq. audeo, quod de peccato indicaui *hic.disp.6.c.3.n* 8.hic asserere de pœnis, & censuris;quia dũ de culpa disputamus,tùm à *Tridentino sess.24.c.1.* tùm *à Gregorio XIV.* admonemur bulla incipiente. *Onus Apostolicæ* de forma faciendi processum ad Episcopum promouendum. *Omnes, & singulos, qui ad promotionem præficiẽdorum quodcumq. ius,quacumq. ratione à Sede Apostolica habent, aut alioquin operam suam præstant,peccare,&c.* At verò cũ de pœna tractemus expressum non habemus textum à quo hæc, quam expendimus, explicetur.Neq. legem pęnalem ad similem extendendam esse causam ostendimus *tom. 1. lib.2.*
4 *disp.2.c.3. nu.*28. ni inutilis alioquin redderetur; quibus plura possem addere ex *Nicolao Euerardo loco à ratione legis.*Neq. argumentũ à simili in hisce valere diximus *ibid.nu.29.*atq. in pęnalibus interpretationẽ benignam esse debere scripsimus *lib.3.disp.4.nu.20.*

Obijcies *superiori cap.n.4.* nõ modo eligẽtes Indignos ob quatuor defectus *in c.cũ in cunctis* explicatos, latis ibi pęnis affici dictum est,sed etiam Eligẽtes quomodolibet verè Indignos: igitur his censuris comprehensos non modo dicemus Eligentes, vel propriè promouentes Indignos, sed.quacumquè ratione eosdem præsentantes, vel ad eorum promotionem concurrentes. Respondeo non improbabilem nos loco laudato contrariam existimasse sententiam. Deindè peculiarem esse ibi rationem aio, quæ hic minimè militat: eos nimirum defectus exempli gratia, appositos,atquè enumeratos tanquam principes esse,ad quos cæteri indignitatem inducentes,facilè reuocari possunt, quod hic accomodari, satis difficile erit.

5 His expositis, actio est indicanda,ob quam hæc suspensio imposita est, quæ quidem vna his initio Canonis adducti explicatur. *Graue nimis est, & absurdum, quod quidam Ecclesiarum Prælati, cum possint viros idoneos ad Ecclesiastica beneficia promouere, assumere non verentur Indignos.* In qua dispositione primum,quod declarare habeo,verbum est illud, *cùm possint*, quoniam deficientibus omni ex parte dignis per accidens, vti declarauimus *disp.6.cap.2.num.22.* minus Digni, minusquè quàm fieri potest,mali ad beneficia promoueri possunt. Quibus addo ex Hostiensi *apud Abbatem hic num.* 2. construendam potiùs esse domum ex lapidibus, passim occurrentibus,quàm inanem omittere:fauet *l.generaliter,§.spurius,ff.de Decurionib.*& licet idemmet *Hostiensis ibid. apud Abbatem*, contrarium sentire videatur, docens vni Digno plura po-

tiùs concedenda beneficia, quàm Indignis *ex 12.quæst.1.cap.1.ad finem*; nihilominus tamen, vel ad constantiam reuocanda sunt hæc *Hostiensis* dicta modo à *Panormitano* allato; vt hoc secundum verum profectò sit, cum indignitas tanta esset, vt absq. scandalo, aut peccato promouere quis minimè posset; primum autem, quando non essent tanta v.g. inscitia, si reliqua essent desiderata dona iuxta allegatis locis disputata; vel dicendum primum esse verum, vbi agitur de beneficijs, quæ in vnum cōuenire cuncta nō possunt ob omnimodam incompatibilitatem: secundum autèm, quando cohærere aliquo pacto simul possent. Quam mihi videor deduxisse interpretationem ex *allegato cap.1.ad finem quest.1.& 12.* vt legenti patebit.

6 Sequitur præterea verbum aliud exponendū *à constitutione superiori numero relata* vsurparum. *Volentes igitur huic morbo mederi præcipimus, vt prætermissis Indignis idoneos assumat, qui Deo, & Ecclesijs velint, & valeant gratum expendere famulatum*; Itaq. satis non esse vereor dignos assumere, sed qui velint coniugium contrahere spirituale, suoq. fungi officio *cap. inter corporalia de transl. Episcop.* vt agentes de acceptatione infra videbimus, rei etiam viderentur culpæ, contra quam hęc imponitur suspensio.

7 Qua verò ratione Prouinciali Concilio potestas, atq. iurisdictio sit probè tradit *Abbas hic nu.4.* qui quidem *n* 8. contra Metropolitanos hoc non esse ius Concilio rectè monet.

8 Iterùm suspēdendi sunt huiusmodi Promouentes Indignos etiam si alia de causa tales hi fuerint, quam ex irregularitate, quidquid dicat Glossa verbo *suspendatur*, quæ meritò reijcitur à *Panorm. nu* 10. etenim ad huiusmodi pęnas, præsertim inflictas in *cap. cum in cūctis, atq. à nobis sup. cap.* declaratas, quicumq. sufficit defectus.

9 Contra huiusmodi Electores, ac Promotores suspensio infligenda præscribitur ab omni potestate beneficiorum conferendorum, non modò in Ecclesiam, contra quam peccauerūt; vt diximus de statuta *in cap. Cùm in cūctis sup. cap. n.7. sic Abbas n.10 ex Innocentio.* Quāobrem vtraq. poterit ad idem malum auertendū concurrere pęna, & allata *d cap. cùm in cunctis*, & hic eo potiori titulo, quam *sup. cap.* declarauimus *n.19.* ob maiorem grauitatē delicti aliqua firmati consuetudine, quod sub hac tanquā ne non videtur idem omnino, sed iteratione aliquo pacto distinctum, & certè grauius *cap. Monasterio de vit. & honest. Cleric. 25. q.2. cap. ità nos, & C. de Episc. aud. il secondo, & in authentica, sed hodie, C. de seru. fug.* Solū itaq. hoc discrimē versatur has inter duas pęnas, quod hęc, quę est in manibus, grauior quidē cū sit illata sit de facto; altera per *cap. Cū in cunctis*, ad omnia nempè beneficia conferenda se extendens, non sit latæ sententiæ ipso iure, vel facto

10 incurrenda. vt illa; Sed bina priùs precedente monitione. Itaq. delictū, ob quod imponitur, atrocius sit, quippè quod cōsuetudine firmatum, vt supra dicebamus, & aliquo pacto incorrigibile *cap. cùm non ab homine*, ac rigor respondet pęnæ: ac monitioni præmittendæ materis Ecclesiæ benignitas. Deindè notādum electioni semel habitæ Indigni, pęnā imponi suspensionis facultatis conferendi illud beneficiū ad quod Indignus electus erat; quam per *cap. cùm in cunctis*, diximus deuolui ipso facto ad Capitulū, absq. alia monitione; quæ tamen requiritur ad delictum cōtinuatum etiam: neq. semel, sed iterum habita; postquam sequitur suspensio ab omnibus beneficijs conferendis, vel à Metropolitano, vel à Concilio ferenda; quod isto non possit absoluere, potest tamen suspensione ligare, vt probè *Innocentius ad finem huius cap. & Abbas n.10.*

11 Hac autē pęna et afficiendum est Capitulum, si circa Indigni electionē peccauerit, per ea. *Et hoc ipsum circa Capitula, quæ in his deliquerint, obseruetur*, quibus specialiter procedit contra Capitulū, tametsi aliàs, ni expresè cautum hoc esset, pęna Pręlato statuta, non extenderetur ad Capitulū; quoniā in materia pęnali dispositio de certa persona non extenditur ad fictam, vt notarunt ex *Ant. Imol. in citat. loc.* atq. *ex l.3. C. neg. gest. Panorm. n.6.* Deuolui autē ad solum Pontificem facultatē conferendi huiusmodi beneficia, idem met *Abb. scribit n.12.* Itaq. primùm Inquisitio facienda est à dicto Concilio. Modus autèm habendæ huiusmodi inquisitionis præscribitur *in capit. sicut olim de accus.* hisce, *vt autèm id valeat (Metropolitanus scilicet) efficacius adimpleri, per singulas Diœceses statuant personas idoneas, prouidas videlicet, & honestas, quæ per totum annum simpliciter, ac de plano absq. vlla iurisdictione, sollicitè inuestigent, quæ correctione, vel reformatione sunt dignæ.* Hi autèm quasi testes Synodales, sic appellati à *Glossa verbo statuant*, solum famā referre tenentur Metropolitano, vt eadem asserit *Glossa in verbo absq. vlla iurisdictione.*

12 Hinc patet, per inquisitionem generalē medijs hisce testibus, quorum mentionem modo fecimus, nulla præcedente infamia Metropolitanū inquirere posse de publicis Indignorū electionibus. At vero posse delata infamia, per testes illos Synodales, contra Electores, vel Promotores, & specialiter et inquirere, ex quibus, quod mouent Canonistæ dubium *ob glossam cap. graue nimis, verbo inquisitio, vt Abbas ibi n.9.* facilè soluitur: posse quidem Metropolitanos nulla præcedente Infamia per inquisitionem generalem inquirere ex officio, minimè tamèn contra certam personam, & sic potest sanè quicumq. superior ad purgandam prouinciam scelestis homuncionibus, ac delictis per *c.1. de offic. ordinar. & l. congrui de off. Præs.* Infamia antèm orta, vel diuulgata, specialiter postea posse inquirere, vt probè sentit etiā *Innocentius cap.1. de postul. Præl.* docetq. *Glossa in verbo inquirere c.1. allegati de officio Iudicis ordinarij, ex cap. qualiter, & quando de accusat. & cap. licet Heli de Simon.* Addo tametsi aliqua nominetur persona in inquisitione generali, contra quam facienda sit specialis inquisitio; depositiones tamen inquisitione generali habitas, haud facere fidem pro speciali;

sic

sic Innocentius in cap. bona de elect. & Abbas citatus num. 10. Propterea etiam ad hanc inquisitionem generalem debet Prælatus singulis annis suam visitare Diœcesim *cap. cum venerabilis de cens. cap. relatum* 10. *quæst.* 1. *capit. mandamus de off. Arch. & alijs, quos allegat, ac sequitur textibus Abbas cap.* 1. *de off. iud. ordinarij num.* 6. *&sq. assertio Theologorum communis de iustitia, & iure scribentium, vt videre est apud Less. lib.* 2. *c.* 19. *dub.* 13. *n.* 107.

13 Quomodò, autem in hisce inquisitionibus generalibus, delicta non sint aperienda, quocumq. præcepto instante, sub pęna censurarũ, diximus 1. *tom. lib.* 3. *disp.* 8. *cap.* 4. *num.* 18. Qua

14 etiam ratione, ni cautè Prælati in huiusmodi visitationibus se habeant grauiter peccare possent, *ibidem* scripsimus.

15 Quid autem præstandum sit in hisce visitationibus, quando præmissa correctione fraterna, fratet emendatus non esset *ibid. n.* 12.

16 Casus autèm, in quibus etiam, infamia non præurgente, possit inquiri *ibid. aperuimus cap.* 6. *num.* 11. inter quos numerauimus, quando Prælatus & potest, & inquirere tenetur, non ad finem puniendi, sed impediendi tantum promotionem ad aliquam Prælationem ad ordines, ad beneficia, vt probè docet etiam *Abbas in cap.* 10. *de offic. iud. ord. n.* 6.

17 Hac itaq. præmissa inquisitione bina correctio adhibenda est à Concilio per viros vtiq. graues, doctos, ac prudentes. Quo autèm pacto notorium hoc esse delictum debeat, vt ritè à Prælatis delinquentes moneantur, tradidimus *tom.* 1. *lib.* 3. *disp.* 6. *cap.* 3. *num.* 30. *&* 31. Et licet horum non probè eligentium peccatum esset publicum, Canonica tamen hæc admonitio ex benignitate Sanctæ Matris Ecclesiæ facienda etiam esset, quod maximè confirmatur ex his, quæ *loco citat. diximus, & disp.* 8. *cap.* 4. *num.* 4.

18 Venio ad delictum Metropolitani, quod Superioris iudicio relinquitur, cui tamen denunciandum sit Concilio; par enim erat, nè ab ipso Concilio prouinciali puniretur Metropolitanus, cuius caput est, 21. *dist. cap. inferior*, vt neq. Papa à generali Concilio; cuius etiam est caput, vt rectè *Panormitanus in hoc cap. graue nimis num.* 8. *per cap. significasti de elect.*

19 Sibi autem reseruauit Pontifex, ac quatuor Patriarchis absolutionem ab hac suspensione, vt *citatus textus ad finem* habet. Quamobrem secus de reliquis videtur Patriarchis dicendum, vt de Aquileg. & Grad. ni per Priuilegium eis liceret, quod probè admonet *Immola. num.* 12.

20 Reliquum est circa hoc statutum, vnum enucleandum dubium, nùm scilicet ante denunciationem, faciendam Pontifici, nomine Superioris in canone declarari, vt rectè scribit *Panormitanus num.* 1. *ad finem*, bina correctio, siuè monitio sit præmittenda; nam videtur non necessaria; quoniam illa est exceptio, quæ ibi adhibetur, & vbi de ceteris suspendẽdis decreuerit Canon, addit, *Metropolitani verò delictum Superioris iudicio relinquatur, ex parte Concilij denunciandum*, & sicut excipitur Metropolitanus, nè suspendatur à Concilio; quamquam eiusdem esset culpæ reus, ac Episcopus est, ità etiam, nè cum eo per monitionẽ agatur; vt enim suspendi non debet, nec potest à Concilio, ità neq. corripi. Confirmatur, quia particula *verò*, pro *sed* accepta mutat ius ex *l.* 1. *C. qui est adu. duos in integ. rest. petatur, & l.* 1. *§. ex his apparet de liber. agnit.* Exceptionem autèm in casibus exceptis vitiare regulam; in non exceptis verò eandem firmare, multis eruditè probat *Nicolaus Euerard. in loco ab exceptione ad regulam à num.* 1. *ac deinceps.* Declarat etiam exceptio, arctat, & restringit regulam, vt idemmet *Euerardus prosequitur loco citato num.* 10.

21 Addo prȩtereà, vel Metropolitani delictum est occultum, vel notorium, si notorium, tunc esto hoc aliquando possit esse materia correctionis, vt probauimus 1. *tomo lib.* 3. *disput.* 8. *cap.* 1. *num.* 5. *& cap.* 4. *num.* 4 Et licet etiam ex stylo denunciatio iudicialis possit; non tamen debet ante fraternam fieri monitionem, vti scripsimus *lib.* 3. *citato disput.* 8. *capit.* 3. *n.* 5. Nihilo tamen minus rationes *superiori numero* allatæ maioris videntur profectò momenti, ad probandum, non obligari Concilium per personas idoneas priùs Metropolitanum corrigere, quàm Pontifici denunciare delictum; vnâ tamen, vel altera limitatione adhibita. Prima si eius delictum vnius promotionis indignæ personæ publicè fuisset emendatum, vel per eiusdem Promoti remotionem, vel per electionem, ac promotionem alterius ad idẽ, vel alterum beneficium, sub his circumstãtijs, vt meritò prudentum iudicio Metropolitanus censeretur emendatus, eo nimirum fundamẽto, quo de omnibus delictis in genere hoc idem docuimus *lib.* 3. *sępè citato disput.* 8. *cap.* 3. *num.* 3. *& cap.* 5. *num.* 8. Secunda limitatio erit, quando certò cõstaret idem iudicium ferendum esse de emendato, ac de infallibiliter emendando, iuxta ea, quæ tradidimus *loco citato num.* 36. Et ratio vtriusq. limitationis est, quia, vt mox dicemus, totius huius Canonis constitutio locum etiam habet in delicto Metropolitani, & cùm hęc quidem non tàm vindictam; ac punitionem delicti præteriti intendere videatur, quàm emendationem, fugamq. futuri, vt ex bina patet præscripta monitione; vbi de emendatione constaret, vel certa spes esset, non est eur facessat nobis negotiũ præteriti delicti punitio.

Quod si delictum fuerit aliquo pacto occultum, eo quo docuimus modo *lib.* 3. *disput.* 8. *cap.* 3. *num.* 7. *& lib.* 2. *disput.* 5. *cap.* 3. minimè denunciandum prius est, quin desideratis concurrentibus circumstantijs, priùs fraternè cor-

22 ripiatur. Ducor tùm quia clausula in principio dispositionis apposita, vt in quauis eius parte, eadem vrgente ratione, ad omnia eiusdemmet membra referenda est, vt nos docuimus *tomo* 1. *lib.* 2. *disput.* 5. *cap.* 4. *num.* 11. *&* 12. *ac lib.* 3. *disput.* 7. *cap.* 7. *num.* 4. *&* 5. *atq. hac ipsa disput supra* indicauimus. In hac autèm dispositione prorsus eadem videtur esse ratio, sicut

 idem

idem est delictum;& sicut quam declaramus, dispositio præcipiens, vt omissis Indignis, Digni à Prælatis eligantur, ad Metropolitanos etiam omnium consensu late patet, in quam specialem legem, quacumq. alia etiam præcisa, ipsi peccare possunt, ità pariter cum eis, eodem etiam pacto agendum in ordine correctionis; alioquin Prælati, contra ius fasque deterioris essent fortis, quam cæteri, tùm

23 quia, vt è stirpe rem deducamus, fraternæ correctionis præceptum naturale, diuinum est, vt i probauimus 1. *tom. libr. 3. disput.* 8. *cap.* 1. *num.* 1. *ac deinceps, & cap.* 4. *nu.* 5. Præceptum autèm denunciationis faciendæ iudicibus Ecclesiasticis est humanum: humanũ autèm diuinn cedere præcepto absque dubio debet ex *D. Thoma, Soto, Castro, Sayro, Petro Nauarra, ac alijs loco vltim. citato num.* 26. *allegatis*. Idq. certn certius est, vbi de denunciatione iudiciali agitur, vt videtur indicatum in hoc Canone, & nos demonstrauimus *lib. ac disp. citatis cap.* 6. *num.* 7. Confirmatur hoc ipsum eodem loco per *textum cap.* 2. *de accusat.*

24 Accedit iurisdictionem non desiderari ad correctionem, cùm actus misericordiæ sit, & charitatis, vt probè *D. Thomas* 22. *quæst.* 33. *art.* 4. Propterea merito *Augustinus in* 3. *reg. exarata Epist.* 109. ad Moniales, atq. habetur *tom. eiusdem* 1. *ad Religiosos*, docet posse à subditis fieri, debita cum modestia, & reuerentia, vt *loco supra citato num.* 7. *ex cap. sicut* 2. *quæst.* 7. traditum est. Ex hac autem vltima doctrina facili negotio respondetur primo argumento in contrarium *num.* 20. facto; nam eadem non est ratio de suspensione, & cum illa sit actus pẹnæ imponendæ, qui postulat omnino iurisdictionem, qua ergà Superiorem subditi carent; hæc autem misericordiæ, quẽadmodum indicauimus, cuius actu non possunt subditi erga suos vti superiores: verùm maximopere tenentur prẹstare, vt ex Augustino loco modo laudato nostri 1. *tom.* probatum est.

25 Confirmationi verò respondemus, non semper particulam *verum*, seù *verò* pro *sed* sumi, neq. semper discrectionem, sed nonnunquam idem significare, ac *quin etiam*: imò natura sua videtur assentientis potiùs particula ex *Tullio in Brutum. In me intues orationes inquit veteres nobis explicabit, ego verò inquam Brute*. Et idem indicat *Sulpitius lib.* 4. *epistol. Ego verò Serui vellem, vt scribis in meo grauissimo casu adfuisses*. Quæ cùm ita sint, tota res vacillat, & claudicat, cùm satis superq. dubia sit exceptio ibi asserta.

26 Verùm enim verò demus esse; at exceptio tunc vitiat regulam in casibus exceptis, declarat, arctat, atq. restringit, quando nimirùm verisimiliter alia non fuit mens Disponentis, secùs autèm quando aliquid ex tali prẹscriptione, siuè limitatione sequeretur adsurdum, aliudq. constaret disponentis fuisse consiliũ; & quando qualitas exceptionis adiecta, & regula conformitatem non haberent, vt in casu nostro *arg. l. scire oportet, §. aliud, ff. de excusat. tut. & l. continuus, §. cùm ita in fine, ff. de verb. oblig.* docetq. *Imola in l. filio præterito col.* 21. *ff. de in iu. rup. irritoq. test.* fauetq. *Philippus Corneus cons.* 225. 3. *volum. & alij apud Nicolaum Euerardum de locis loco ab except. ad regulam.*

27 Addo negari non posse rem esse dubiam: in hiscè autem dubijs casibus, potiorem esse causam regulæ, quàm exceptionis. Deduco *ex glossa in rubrica, quæ præmittitur regul. iuris lib.* 6. *ad finem: vbi Dinus, & Philippus*, atq. ex *Baldo in cap.* 1. *colum.* 2. *de alienat. iudic. mutan. caus. fac. & in l. si tutor ad finem, C. de seruo pignori dato manumisso*, asserente regulas tenaciter custodiendas esse, ni specialis vrgeat in contrarium dispositio, & ex *Salyceto in l. si fundum in fine dict. C. de seruo, &c.* docente à regula non esse recedendum, ni de contrario doceatur.

28 Hinc fit, vt siuè regulam admittamus contineri in Canone, quem explicamus, corrigendi Prælatos rectè non eligentes, antequam, vel puniantur, vel iuridicè denuncientur, siue regulam hanc esse iuris naturẹ sentiamus, vt de facto esse probauimus *locis supèr indicatis*, constanter dicendum erit, eodem pacto quoad correctionem præmittendam, agendum esse cum Metropolitanis, priusquam denunciẽtur, quàm cùm cẹteris Prælatis antequam suspendantur.

CAPVT QVINTVM.

De Pœnis statutis contra Calumniatorem electi ad beneficium.

S V M M A.

Habita electione Procurator destinandus est Superiori, à quo confirmanda est electio. n. 1.

Superiori inuestigandum est, è generali citatione, & monitione sub certo termino, si quis aliquid opponere haberet Electo. n. 2.

Potest perperam opponi tùm contra formam eligendi, tùm contra personam. n. 3.

Pæna per Canonem imposita contra Calumniatorem. n. 3.

Nùm sit latæ sententiæ. n. 5.

Expensæ soluendæ à non Probante opposita, debent esse moderatæ, ac iuramento taxatæ. num. 6.

Secunda pæna in opponentem minimè verò probantem contra personam, est latæ sententiæ. num. 7.

Tertia pẹna etiam est latæ sententiæ. n. 8.

Pæna suspensionis asserta contra malè opponentes, est à beneficijs, quæ habent in Ecclesia, contrà quam peccarunt, quibus si careant, pæna plectendi sunt extraordinaria. num. 9. *&* 10.

Contra quam functionem eligentium debet, quis op-

opponere ad ſubeundas aſſertas pęnas. nu.11.

Electio, poſtulatio, vel promotio, contra quam opponitur aliquid, eſſe debet ad beneficia, dignitates, perſonatus, Canonicatus, vel Cathedras. n.12.

Etiam ad Epiſcopatum. n.13.

Ob quas actiones quis puniendus ſit his pœnis. n.14.

Quid ſit plenè aliquid non probare præſertim in re noſtra. n.15.

Sex plenæ probationis ſpecies. ibid.

Quid eſt deficere in probatione. n.16.

Deſitiens in probatione, licet non appellauerit, pęna ſtatuta afficiendus eſt. n.17.

Qui vnum ex multis oppoſitis probat, quod ſufficiens eſt ad priuãdum aliquem beneficio, cæteris non probatis, non ligatur hac pœna. num.18.

Qui ſub clauſula alternatiua nonnulla obiecit, quorum vnum probauit, etiamſi alia non probauerit, ligatur hac pœna. n.19.

Qui ſub clauſula copulatiua multa propoſuit, vnum eſto ritè probauerit, afficiendus eſt hac pœna. n.20.

Quid ſit propria temeritate in aliquid ſe ingerere. n.21.

Idèm eſt ſcienter præſumere, vel ex præſumptione, ac temerè, aut ex temeritate, doloquè aliquid præſtare. n.22.

Audere pluſquàm oportet, eſt temerè facere. ibid.

Ignorantia etiam ſi fuerit craſſa, atq. ex lata culpa excuſat ab hac pęna. n.23.

Quid ſit calumnia. n.24.

Quomodo calumniæ vitium ab ipſa calumnia diſtinguatur. n.25.

Non probare obiectum crimen per accuſationẽ, non eſt ex ſe calumniare. n.26.

Onus probandi calumnia vacare accuſationem, Accuſatori incumbit. n.27.

Non probans, qui accuſauit Epiſcopum afficitur pęna ſuſpenſionis, antequam moneatur. num.28.

Ante quas pęnas Accuſatoris non probantis, admittendæ ſunt probationes. n.29.

Ex regula generali denuncians, vel accuſans, neq. probans, præſumitur calumniaſſe. nu.30. & 33.

Pęna tranſitoria poſſet affici, ex præſumptione dicta, non probans accuſator. n.31.

Quomodo plectendus ſit denunciator non probãs n.32. remiſſiuè.

Quid ſit præſumptio iuris, & de iure. n.33.

Iudex dubitans, num accuſans probauerit, eum tenetur veluti Calumniatorem condemnare. n.34.

Non eſt in Iudicis arbitrio agere, vel non agere de accuſatore non probante, vt eſt de cauſa eũ excuſante à calumnia. n.35.

Quid ſit euidens calumnia. n.36.

Quomodo pro Iudicis arbitratu Iudex poſſit agere intercedente calumnia. n.37.

POEnas aggredimur contra calumniatores infenſiſſimos Reip. hoſtes ſtatutas *cap. 1. de elect. in 6.* ad quas.

1 Præmittendum primò *ex cap. finali*
de elect. in ſexto, habita iam electione
Electoribus curandum, intra certum tempo-
ris ſpatium, vt iam habita electio à ſuperiore
2 confirmetur; cuius intererit inueſtigare, nùm
contra formam, vel perſonam electam, etiam
per citationes ad valuas Eccleſiæ, vel edictum
aliud à quopiam ſit opponendum, vt exponemus agentes de confirmatione.

3 Notandum ſecundo, poſſe quempiam malè bifariam aliquid opponere. Primò contra formam electionis; ſecundò contra ipſam perſonam electam; ſi primò modo vna eſt pęna puniendus: altera ſi ſecundo hiſce in textu expreſſa. *Adijcientes, vt qui plenè non probauerit, quod in formam opponit ad expenſas, quas propter hoc Pars altera ſe feciſſe docuerit, condemnetur. Qui verò in probatione defecerit, eius, quod obijcit in perſonam, beneficijs Eccleſiaſticis triennio nouerit ſe ſuſpenſum, ad quæ ſi infra illud tempus propria temeritate ſe ingeſſerit, eis ipſo iure perpetuò ſit priuatus, nullam ſuper hoc de miſericordia ſpem, aut fiduciam habiturus, niſi, &c.*

4 Quibus prælibatis. Quæres primò, quænam ſit hæc è iure pęna impoſita? Reſpondeo triplicem in hoc textu præſcribi pœnam. Prima eſt, ſolutionis expenſarum, quas propter oppoſitionem, perperam in formam electionis habitam pars altera fecit. Secunda eſt pariter in opponentem, nec ſatis probantem contra perſonam electam, ſuſpenſionis ſcilicet ab Eccleſiaſticis beneficijs per triennium. Tertia conditionata, ſi in dicto triennio propria temeritate ſe ingeſſerit, beneficijs ſit priuatus perpetuo abſq. ſpe habilitatis.

5 Quæres ſecundò; An prima pœna ſit latæ ſententiæ, & de facto incurrenda, vel eſt ferẽda per ſententiam? Reſpondeo non eſſe ipſo iure latam, ſed ferendam. Deduco ex regulis *cap. 2. num. 28.* ſupra traditis, tùm prima cum Tò condemnetur, expreſsè ſententiam dicat, & non priuationem: tùm ex ſecunda è *Panormitano* relata; quia per formulam modo expreſſam huius pœnæ indicatur aliquid, ab alio mandandum executioni, nimirum condemnatio.

6 Has autèm expenſas moderatas eſſe debere, conſtat ex *cap finem de dolo, & contum.* Modus autèm eas probandi taxatione, ac iuramento fieri docetur à *gloſſa textus verbo docuerit ex cap.* in primis 2. q. 1.

7 Quæres tertio. Quid iuris de ſecunda?

Reſpondeo, certò certius eſſe latæ ſententiæ, cùm expreſsè conſtet id ex modo contrario, fundamentò mox dilutæ quæſtionis.

8 Quæres quartò. Quid ſentiendum de Tertia?

Reſqondeo abſq. dobio latę etiam eſſe ſententię; cùm in textu expreſsè dicatur *ipſo iure perpetuò* ſit ſuſpenſus.

9 Quæres quintò. Nùm ſuſpenſio contenta in ſecunda pœna aduerſus opponentem, &c.

ſit

sit per triennium ab omnibus, quæ opponens beneficijs habet. Respondeo tantum ab hisce suspendi beneficijs, quæ illi sunt in illa Ecclesia. Sic expressè sancitur *in cap si compromissarius de elect. ad finem per ea*. Restringitur etiam dicta pœna solùm ad ea beneficia, quæ sic peccans obtinet in Ecclesia, &c. & idem in illius beneficium est censendum, qui alicuius electionem, aut prouisionem impugnans, in probatione deficit eius, quod obijcit in personam. Confirmatur ex his, quæ in fini huius *cap. 2. assert. 3. n. 7.* diximus.

10 Quæres sexto. Quid si opponens beneficijs non potiatur in Ecclesia; quam offendit?

Respondeo, pęna extraordinaria puniendum esse, vt loco modo citato tradidimus.

11 Quæres septimo. Contra quam functionem Promouentium debeat quis perperam opponere ad has pęnas incurrendas?

Respondeo non solum contra electionem, vel personam electam, verum etiam contra postulationem, ac prouisionem personæ postulatæ, vel prouisæ. Habetur expressè tùm in *principio textus*, quem expendimus, tùm ad finem *cap. si compromissarius eod. tit. de elect.* atq. *ex glossa verbo electi*.

12 Quæres octauò. Ad quæ beneficia debeat esse electio, postulatio, vel prouisio, contra quam opponitur. Exploratum mihi est, hic mentionem non esse de quibuscumq. beneficijs, sed de electione, postulatione, vel prouisione ad dignitates, Personatus, & Canonicas, vt expressè in nostro habetur *textu ad finem, §. sed si. pars*: cui subscribit *Soarius de cens. disp. 31. sect. 3. n. 12.* Neq. de his omnibus, sed de ijs dumtaxat Cathedralium Ecclesiarum, quarũ confirmatio, vel ex immediata subiectione, ad Papam spectat, vt notat *glossa hic verbo dignitatibus, laudatq. cap. Cupiens eod.* etiamsi ad Summum Pontificem non appellaretur, vt eadem probè notat *glossa verbo ad nos*, vel ex appellatione interiecta. Quamobrem in *cap Cupientes citato* dicitur, *quorum electiones, confirmationes, vel informationes ad ipsius Sed. examen deducit immediata subiectio, vel appellatio interiecta deuoluit.* Vtrùm autem, & quando sufficiat adire Legatum, mei nõ est instituti, videatur *glossa cap. Cupientes, verbo immediata subiectio, & verbo appellatio.*

13 Quæres nono. Nùm horum nomine beneficiorum, Episcopatus comprehendatur: ità vt si calumniosè quis opponat in formam electionis, vel personam ad Præsulatum electum, hac, quam expendimus, censura plectendus sit. Asserit *Soarius cit.* deducitq. *ex cap. si compromissarius de elect. in sexto ad finem*, ex vniuersali fortasse modo loquendi, quo Canon vtitur per ea. *Et idem in illius beneficijs est censendus, qui alicuius electionem, postulationem, aut promissionem impugnans in probatione deficit eius, quod obijcit in personam.* Imò cum initio capitis de Præsule sermo sit de ipsius persona speciali nomine lex hæc intelligenda est. Addo nomine dignitatis in fauorabilibus, vt est res nostra ad auertendas Reip. pestes, homuncionesq. malignos ab adornandis calumnijs in Christos Domini, comprehendi Episcopos, vti *tome. lib. disp. cap. primus nu. 13.* demonstrauimus.

14 Quæres decimò. Quæ actiones propriè ab hac puniantur lege. Aio, primam actionem, contrà quam prima pariter est lata pęna, esse non plenam probationem oppositi defectus contrà formam. Secundam defectionem probationis defectus in personam obiecti. Tertiam si quis Electorum, vel Promotorum triennio quo à beneficijs suspensus est, in ea temerè se ingesserit.

15 Quæres vndecimò. Quid sit plenè aliquid non probare. Respondeo ex communi DD. sententia; cùm probare propriè sit, rei controuersæ, testibus, aut tabulis Iudici fidem facere, eam plenam dici probationem, quæ tantã facit fidem, quanta ad controuersiam, de qua agitur, definiendam sufficit, cuius sex affert *Oldeadorp.* species. Prima per duos saltem testes omni exceptione maiores, de quibus *Modestinus l. 2. & Calistratus l. 3. ff. de test.* Hinc ad rem nostram concludit *Innocentius apud Felynum cap. Cùm dilectus de calumniat. nu. 1. lit. B.* Accusatore probante per duos testes, omni exceptione maiores, reum accusatum condẽnandum esse *cap. In omni de testib. & l. Iulia, ff. de test.* docent hoc idem *Antonius, & Baldus apud eundem*, quidquid in contrarium insinuet *Cynus in l. fin. C. de probat.* Secunda species probationis est per instrumenta, scripturasq. fide dignas, de quibus *Nouella de instrum. caut. & fide.* Tertia confessionis factæ in iure, hoc est in loco, vbi redditur ius. Vt enim rectè *Paulus l. 1. ff de confess. Confessus, inquit, pro iudicato est, qui a quodammodo sua sententia dãnatur.* Quarta per euidentiam facti, vt si quis vulnus atrox afferat esse, atq. indicet locum, ex *Paulo l. vulneris, ff. de iniurijs, & Vlpianus l. si irruptione, ff. finium reg.* Quinta ex iure iurãdo, quod Iudex decernit in supplementum semiplenæ probationis, vel quod ab altero litigatorum defertur alteri *ex Caio l. 1. ff de iureiurando, & Paulo l. non erit eod. vbi Vlpianus.* Sexta deinq. ex legitima præsumptione, seù coniectura, nàm cùm ex apertis rerum indicijs potest conijci aliquid esse factum, vel non factum, accedente necessaria iuris ratione, tũc censetur satis probari; sed maximè curandum est, vt sint indicia aperta, quæ sint signa facti animum vrgentia boni viri, & constantis ad plenè credendum. Hinc *Imperator l. vlt. C. de probat. sciant*, inquit, *cuncti Accusatores eam se rem deferre debere in publicam notionem, quæ munita sit idoneis, vel instructa apertissimis documentis, vel indicijs ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita*; maior enim debet esse probatio, vbi maior est condemnatio, *l. in bonæ fidei, C. de rebus creditis*. Neq. discrepant ab his, modi relati *cap. Cùm ad sedem de rest. spol.*

16 Quæres duodecimo. Quid sit deficere in probatione, quæ secunda est actio affecta secunda pęna. *Glossa verbo qui verò*, vult subintelligendum esse in *plena* probatione, probariq. potest ex regula clausulæ, quam positam

etiam

etiam in principio dispositionis applicandam singulis esse membris sæpè, tùm hic, tùm primo tomo diximus; quando eadem militat ratio, quæ hic, & cùm contra personā objicitur, videtur potior, & cum contra formam opponitur. Scio *ab eadem glossa* citari Hostiensem indicantem requiri defectum in semplena saltèm probatione; sed primùm videtur probabilius. Modus autèm opponendi cum onere probationis, de quo hic agitur, traditur *cap. super his de accusat.* Qui autem in probatione vnius defectus oppositi defecit, non audietur in reliquis appositionibuc, puniturq. ac si in omnibus defecisset per *cap. si forte de elect. in 6.* vbi quod de manifestis defectibus oppositis loquitur. Neq. qui huiusmodi defectum inter alios opposuit potest ab hoc probando desistere, & solum alios prosequi, vt decernitur *in cap. ab eo de elect. in 6.*

17 Quæres decimotertiò; Nùm requiratur, vt qui deficit in probatione, appellauerit. Respondeo *ex glossa in verbo defecerit*, non ex vi appellationis à qua licet recedere, verùm defectu plenæ probationis hanc incurri pœnam.

Quæres decimoquartò. Si plura quis obiectet, opponatq. crimina; quorum vnum tantū sufficienter, vt par est, probet; secus alia, numquid in probatione defecisse dicendus sit, atq. hac pœna puniendus? Respondet *glossa* negando absolutè, quando quis vnum probauerit ex multis oppositis, sufficiens ad cassationem. Probat primò per *textum ex cap. inter cæteras de rescriptis*. Secundò quia hæc pœna sancita est in odium eorum, qui ordinationem impediunt.

18 Cæterum exploratum mihi est, eum ligari hac pęna, qui opponit, & probat defectum insufficientem ad cassationem, cum reliqua, quas non probauit fuerint insufficientes. Nec discrepat *glossa*.

19 Deindè si quis sub clausula alternatiua duo crimina opposuerit electo, quorum alterum probauit, Dò *glossę* manum, iuxtà doctrinam traditam ab *Abbate, & Felyno*.

20 Verùm si non per particulam alternatiuam, sed absolutè, & per copulatiuam, quis decem obiecerit delicta, & tãtùm vnum probauerit, existimo probabiliùs discedere ab *hac glossa*, atq. hunc hac affici pœna. Moueor, quod hæc lex non sit odiosa, vt malè putatur à *glossa*, etenim sancitam arbitror in fauorem ipsorum ordinandorum, ac virorum beneficijs dignorum, & cum lata sit ad auertendos homines malignos à calumnijs, in bonum videtur sancita animarum, & per consequens amplianda, vt probaui *tom. 1. lib. 2. disput. 3. cap. 3. num. 6.*

21 Quęres decimoquintò. De tertia actione, contra quam tertia imposita est pœna quid significet *propria temeritate se ingerere*. Respondeo temerè aliquid facere varias sortiri significationes, quemadmodum apud Principes latini sermonis Auctores videre est. Verùm in iure plerumq. non secùs atq. in hoc, quem explicamus, textu ille temerè se ingereret, qui exlex, absq. consilio, propria quasi voluntate, nullo rationis freno recta aliquid faceret. quod videtur indicasse *glossa hic verbo temeritate*; cum opponat hunc agendi modū modò id præstandi Superioris auctoritate, vel si quis iam restitutus fuisset.

22 Cęterùm illud notatu dignum arbitror pręter dicta tùm in iure, tùm probatos apud Auctores æquiparari, ac ferè pro eodem sumi casu, in quo quis aliquid præsumit, atq. ex præsumptione, & scientèr hoc idem aggreditur, & per dolum, vel temeritatem præstat, vti docent *Cardinalis clem. 1. quæst. 39. de priuileg. D. Antoninus 3. part. titul. 24. cap. 54. colum. 3. vers. quærit; idem Rosella solutio prima, Angelus excommunicatio 3. casu 12. num. 15. Syluester excommunicatio 7. casu 14. dub. 5. num. 34. Caietanus summa verbo excommunicatio cap. 82. Nauarrus summa latina cap. 27. num. 155. Sanchez lib. 3. de matrim. disput. 48. num. 7. & lib. 9. disput. 32. num. 26.* Quamquam in rigore temeratiùs non dicitur, qui plus audet, quàm oporteret, vt notauit *Auctor Martianus l. 1. C. ad Senatus Consult. Turp.*

23 Hinc etiam fit ab hac pœna eam excusari ignorantiam, quæ excusat, quotiès pœna imponitur in præsumentes, in ausu temerario, vel scienter facientes, in audentes, &c. Sicut igitur *tom. 1. lib. 2. disp. 3. cap. 4. num. 20. & 21.* ignorātiam crassam, etiam ex lata culpa excusare docuimus à censura lata in audentes, ac præsumentes, ità in præsentia arbitramur, cùm Auctoribus ibi, ac modo hic citatis. Itaq. is, qui ita se ingesserit, priuatus ipso iure censendus est in perpetuum, absq. spe misericordiæ, &c. Post quæ adhibetur à textu exceptio, quæ in casu per illum expresso, vt paulò ante dixi, firmat profectò regulam in contrarium, circà quam exceptionem.

24 Quęres decimosextò. Quid sit calumnia? Omissis alijs calumniæ significationibus, quæ quidēm ad nostrum non faciunt institutum; in nostro textu bifariam explicari poterit. Primùm, vt significet malitiosam, ac mendacem infamationem iuxta *Marciani* sententiam *l. 1. §. 1. ff. ad S.C. Turp. & cap. Notandum 2. quæst. 3.* Cùm enim quis crimen, delictum, vel aliud adornatum, ac falsò in alterum objicit, profectò illum calumniatur ex citata, *l. 1. § calumniari, ff. ad S.C. Turp.* à verbo caluor antiquo, quo vsi sunt decemuiri *in l. duob. Tabu.* quam explicat *Guias in l. si caluitur, ff. de verb. signif. atq. ex cap. si quem 2. quæst. 3.* Deinde calumnia significare ad rem nostram poterit, cum quis ex certa scientia, doloq. iniustè agit, aut excipit. Sic *Azo in summa C. de iuram. propter calumn. dando*, itaq. sumitur ex l. 1. §. per calūniam, ff. si mulier vent. non in possess. cal. & l. 2. in princip. C. de iure iurando propter calūniam dando.

25 Cęterùm hic non de calumnia, sed de calumniæ vitio, textus loquitur, quod re penitùs inspecta; quid amplius videtur addere, vt enim scripsi *tom. 1. lib. 3. disput. 7. cap. 3.* longè turpiùs est asserere quempiam mendacem esse, ac mendacium dixisse; iracundum, quàm

ira-

iratum; quod illud habitum, hoc uerum indicet: illud, quod altiùs radices iam emiserit, diuturnum, ac penè perpetuum videatur, ità vt ad res inanimatas applicatum vitium à morbo ex hoc ipso distinguatur, & Luscus vitio laborans oculi dicatur ex perpetuo impedimento per *l.1.in princip. & §. sciendum, ff. de ad.edictis.l.101. §. verum est. ff. de verborum signif.* Verùm his minimè officientibus arbitror in nostro textu, non sub hac significatione vitij nomen vsurpatum esse, sed planè pro culpa, sic dicere solemus, vitio suo quempiam causa cecidisse; eiusq; vitio, idest culpa quid accidisse. Quamobrem à calumniæ vitio idem erit, atq. à calumniæ culpa, fauet *l.23.in fine, ff. de neg.gest.l.95.§.vlt ff.de solut. l.7.in fine, ff.de conditionibus, & demonstrat.*

26 Præterea notandum est, licet opiniones sint apud DD. *ad l.1.C.de aduoc.diuer. iudicijs, & ad 1.l.ad Turp atq. in Canonico Iure ad capitula mox citanda.* Nihilominus tamèn, non probare obiectum crimen, ex se calumniare propriè non esse constat ex eodem, quem declaramus textu, & vt habetur *capit. si quem 2.q.3.§. accusat. calumniatoribus pœna legitimè irrogatur; sed non vtiq. qui non probat, quod intendit, protinùs calumniari videtur, nam eius rei inquisito arbitrio cognoscentis committitur, qui Reo absoluto de accusatoris incipiat consilio quærere, qua mente ductus, ad accusationem processerit, & siquidèm iustum eius errorem reperit, absoluit eum; si verò in euidenti calumnia eum deprehendit, legitimam pœnam ei irrogat, &c.* Quæ quidem verba habentur à *Marcello etiā dicto citata l.1.§.sed non vtiq. ff ad S.C.Turp.* in euidenti autèm calumnia deprehensus dicetur, qui, duobus declaratis modis crimen in alterum obiecerit. Concinit *cap. cùm dilectus de calumn.* quod quidem eo ad rem nostram efficaciùs probat, quòd de calumniatore Præsulis sermonem habet. *Cùm autèm processum negotij examinaremus, diligenter (ait Papa) nec intelligere potuerimus probatum esse sufficienter aliquid de prædictis eundem Episcopum absoluendum decernimus ab obiectis, vobis mandantes, quatenus memoratum magistrum scholarū, donec canonicè suam purgauerit innocentiam; scilicet, quod non calumniandi animo ad huiusmodi crimina proponenda processit, ab officio, & beneficio suspendatis, vt cæteris simili pœna perterriti ad infamiam suorum non prosiliant Prælatorum.* Et in hoc sensu *de calumnijs scribens Baldus in l.3.num.5. C.de calumn.* non dixi statim ait calumniatorem, qui accusationem non probauit; calumniatorem scilicet cum effectu, vt probè *Menochius de arbitr.iud. quæst.9. casu 321.nu.5.* cum enim causa dirimenda sit, adhoc eo ipso calumniator dicendus non est.

27 Non modo probandi onus incumbere Accusanti, vt probet immunem se à calumnia, verùm animaduertit *Abbas num.6.* ex hoc textu pœna afficiendum esse Accusantem, neq.
28 probantem, etiam antequam audiatur, ac se purget; meritoq. dicitur admirabilis hoc textus à laudato Abbate: ex quo priùs suspensione punitur calumniator Episcopi, quā eius recipiantur probationes, seù purgationes. Scio hac in re sentire Bartolum, Iudicem teneri ad constituendum terminum accusatori, intrà quem propriam probet innocentiam, verū Aftenlis contrarium iudicat eo in euentu, quo totaliter defecerit Accusator in probatione, quando pœna calumniæ puniendum esse docet.

29 Cæterùm Abbatis sententia prò viribus hos Auctores in concordiam reuocantis arridet, qui quidèm duas distinguit pœnas, alteram momentaneam, quæ statim videlicet in momento potest imponi, & est permanens: alteram verò successiuam, ac transeuntem, eoq. temporis spatio durantem, quo se non purgauerit Accusator; & antequam prima imponatur Accusatori ex toto in probatione deficienti, vel vti diximus, *quæstiuncula 13.num.20.* decem copulatiuè obijcienti, & vnum, vel alterum tantum probanti eius admittendas esse probationes, quas non priùs excipere, inhumanum prorsus esset, & contra textum *cap.cùm dilectus supra citatum, & nostrum per ea, nisi manifestissimis constiterit documentis, quod ipsum à calumnia vitio causa probabilis, & sufficiens excusaret.*

30 Ex his sequitur scitu digna regula generalis, quæ habetur ex *glossa cap. cùm dilectus sæpè citatis verbo calumniandi.* Denunciatorem, seù Accusatorem non probantem, quod intendit, præsumi calumniari, licet, vt *num.26.* dictum est, non probare, calumniari non sit, fauent *textus cap.qui non probauerit 2.quæst.3. & l.1.C de aduo.diuer.iud.* quam regulam communis opinio comprobat *apud Felinum in*
31 *idem capitul. cùm dilectus numer. 4.* Addit præterea *Panormitanus num.5.ad finem,* posse Accusatorem eo ipso, quod non probauerit, alijs absq. indicijs puniri de calumnia ob præsumptionem, pœna nimirum transitoria, donec se purgauerit, vt *num.29. ex eod. Abbate*
32 indicaui. Qua autèm pœna Denunciator afficiendus est, ne longus sim, videri potest *apud Abbatem citatum num.8.* ex quo Innocentij doctrinam adiectam tacitus minimè præteribo asserentis, grauiori quidèm pœna afficiendum esse Denunciatorem calumniosum, quàm Denunciatum conuictum; qui solum compellendus esset ad pœnitentiam peragendam; at verò calumniosus Denunciator suspendendus ab officio, & beneficio, subscribit idem *Abbas etiam num.9.*

33 Hinc fit secundò. Quoad secundam pœnam transeuntem, hanc præsumptionem posse dici iuris, ac de iure; cùm contra eam nulla admittatur probatio, antequam infligatur pœna iam dicta, vt *num.29.* scripsimus. Hanc verò esse præsumptionem iuris, & de iure liquet *apud* Auctores, relatos à *Menoch.de præsumpt.lib.1. quæst.3.à num.16.& quæst.4. à num.3. & q.5. à num.15.*

34 Fit tertiò Iudicem in dubio, nùm, quis, quod obiecit, probauerit, nec nè, teneri eum iudicare, & condemnare, vt calumniatorem; quòd contrà illum obstet iuris præsumptio, ità *Bartol.l.1.in princip.nu 5.ff.ad Senat.Consult.Turp.*

An-

Angelus in l. Athletas, §. calumniator, ff. de ijs, qui not. infam. Felinus, & alij apud Menochium de arbitrar. iudic. quæstion. casu 321. num. 4. & 5. Et hoc idem iudicauerim de quocumq. calumniæ dubio.

35 Vtrùm autèm arbitrio sit commissum Iudicis, hac de re agendi, vt patet ex dictis, absolute non est dicendum. Quoad excusantem verò causam allatam ab Accusatore non probante, arbitrariam Iudici facultatem esse, non abnuo, ex *Menochio citato casu 321. num. 3.* & liquet ex verbis *l. 1. §. sed non vtiquè, ff. ad Senat. Consult. Turp.* Ex quibus probè *Panormitanus in cap. cùm dilectus de calumniat. num. 5.* docet in casibus, quos mox expendemus, similibusquè excusantibus à calumnia, Iudicis versari arbitrium, intercedente dubio, quando nimirùm non statim Accusator non probans in hisce casibus, censendus calumniator sit; secùs verò in alijs: vel vti etiam in ijs euidentèr de calumnia constaret, quando puniēdus absquè arbitrio, sed necessariò reus erit.

36 Calumnia verò euidens illa dici potest, cui nullum præcedit indicium, quemadmodum sentire videtur *Angelus d. §. calumn. & Barb. cons. 47. column. 2. lib. 1. Menoch. modo citatus, casu 321. num. 23.*

37 Itaq. vel est euidens Accusatorem calumnia laborare, & nullum Iudex habet arbitriū in quibuscumq. casibus: vel est res dubia, atq. extra casus *seq. cap.* disputandos, quando præsumendus ex communi DD. opinione calumniator, neq. Iudex pro arbitratu poterit iudicare, vel intercedente dubio versamur in casibus, mox exponendis, similibusq. ac tunc erit quidem Iudici facultas arbitraria. In re autē, ac textu nostro prætereà Iudicis intererit iudicare, quæ nam erit causa censenda probabilis, satisq. à calumnia excusans, quemadmodū à Canone desideratur.

CAPVT SEXTVM.

In quibus casibus Accusator non probans non est habendus calumniator.

S V M M A.

Primus casus, in quo Accusator non probans excusatur à calumnia est, si ex officio accusauerit, n. 1.

Qui ex officio aliquid in formam, vel electum obiecerit, quod non probauit, non est dicendus calumniator. n. 2.

Secundus casus ex necessitate, vt quando hæres occisi accusat, vel accusatio ortum habet ab occiso testante. n. 3.

Tertius ex iusto dolore quando procedit accusatio. n. 4.

Dignus, vel Dignior posthabitus non probans nō esset habendus calumniator, ni aliàs euidenter id constaret. n. 5.

Quartus casus, ob criminis atrocitatem, non probans non est ex eo habendus, vt calumniator. num. 6.

Si simoniacè, vel per summum scelus beneficiū quis occupasset, eius Accusator non probans, statim habendus non esset calumniator. num. 6

Quintus casus; si accusatus aliàs esset de hoc infamatus crimine secundum probabilem opinionem. n. 8.

Secundum assertam opinionem, requiritur primò, vt fama probetur ex viris fide dignis ab Accusatore. n. 9.

Fama ab Accusatore probanda, longo temporis spatio adulta esse debet, ni delictum nuper esset commissum. n. 10.

Quæ fama dicenda sit longo tempore durasse. ibid.

Probabile satis, superquè est, nequè ex fama probata excusari à calumnia Accusatorem. num. 11.

Nostræ rei aptantur duæ allatæ doctrinæ. nu. 12.

Accusator semiplenè probans, ni solitus esset calumniare, vel in eum aliquid accusatus in sui defensionem probaret, excusaretur à calumnia. n. 13.

Excusaretur septimò Accusator, si constat à testibus fuisse deceptum, n. 14.

Excusaretur prætereà Accusator, si per testes probauerit ex qualitate, vel defectu ab Accusato reiectos infames, vel reijciendi, vel corrupti dolo contra Accusatum ab Accusatore essent. n. 15.

Ex eo solum, quod accusatus liberatur censendus non est accusans calumniator. n. 16.

1 PRimus annumerandus est casus, in quo non probans Accusator censendus non est calumniator, quando nimirùm id præstiterit, ratione officij. Exemplum autèm, quo à DD. id explicari solet, est tutoris eos accusantis, qui dicuntur pupillorum patrem occidisse, *l. tutorē, ff. de his, quib. vt indic. l. polla, C. eod. tit. l. 2. C. de his, qui accus. non poss. glossa l. Athletas, §. calumnia, & ibi Bald. n. 4. ff. de his, qui not. infa. Abbas cap. sæpè citato cùm dilectus de cal. nu. 5. Felinus ibid. num. 6. alijq. apud Menochium de arb. iud. quæst. casu 321. n. 21.* Ratio autem huius fallentiæ est, quod ex officio procedens excusatur à maleficio, vt probè *Baldus apud Felinum cit.* inferens ex eo, quod Iudex processerit ad inquirendum ex officio, quando nimirum licitè potest, nō præsumi de dolo, neq. de calumnia.

2 Hinc fit non censendum esse calumniatorem, qui ex officij ratione aliquod in formam, vel electum obiecerit, quod sufficienter minimè probauerit, iuxta supra dicta, vel si Superior Prælatus, cui facultas esset, quando posset inquireret.

3 Secundus casus est à necessitate, vt in hærede, qui aliàs hereditate priuaretur, ni accusaret occisorem defuncti, *l. eum patrem de his,*

qui vt indig. censetur enim hæres indignus hereditate aliter faciens, sic *Doctores apud Abbatem citat. numer. 5. Felinum pariter laudatum n.7.§.fallit tertio, Menoch.n.21.* Huc reduci poterit alius, quando nimirum accusatio ab antecessore defuncto habet originem, vt si Titius se à Sempronio ad necem petitum esse asserat, si Sempronius accusetur ab aliquo, qui in accusatione deficiat, à præsumpta calumnia excusabitur. *Gloss. in cap. Athletas, §. calumniator, & ibi Bald.n.5. Felin.nu.8. & alij apud Menochium nu.30.* in textu autem nostro, si similis daretur necessitas par esset ius, probatur *ex l. qui cum sumitur, §.finali, ff.de bonis liberorum,* & ratio est, quòd potiùs ex necessitate, quam ex voluntate viderentur hi accusare.

4 Tertius casus ratione iusti, nimisquè doloris, vt quando maritus vxorem accusat de adulterio *ex l.quamuis la secunda, C.de adulterijs,* quibus personis ibi enumeratis permittitur, vt absolutionem facere possint, hoc est ab accusatione desistere; dolore enim vrgente videntur potius necessariò aliquo pacto, quàm spontè, ac liberè accusasse, sic *Abbas citatus n.5.& Felinus n 9* qui ait, eodem modo excep tionem subire dictam regulam, quando pater, vel mater occisorem accusat filij, vel è contra, *l.mater secundo responso, & calumniæ, C.de calumniat.& Glossa apud Menoch.de arbitrar. iudic quæstion.casu 321.num.25.Baldus in l.si possideris, C.de probationibus.* Ratio autèm est, quòd generalis illa præsumptio calumniæ expungitur per specialem affectus nimij præsumptionem, fauet *regula generi in sexto.*

5 Ex his fit in re nostra iusto tactum dolore vnum, verbi gratia, è concurrentibus, ad accusandum prolapsum, qui videretur iniuria affectus ab examinatoribus synodalibus; aut alijs Promotoribus ad beneficium parochiale, vel quia ipse æquè idoneus esset, ac promotus, vel quia dignior, posse excusari à calumnia, etiamsi intentum non probaret, ni aliàs de eius calumnia, vt supra dixi in ceteris, manifestò constaret.

6 Quartus casus; ob summam delicti turpitudinem, atquè atrocitatem; sic in accusatione falsæ monetæ, vt enim faciliùs huiusmodi tenerentur delicta, ius tanquam calumniatorem statim non habet accusatorem non probantem, vel deficientem in probatione *ex l. 1. C.de falsis monet.* Publicæ enim vtilitati hoc, & expedit, & conceditur, sic *Abbas citatus nu.5. Felinus n 6.Menochius n.26 qui num, 27.& 28.* quod ex citatis Auctoribus exēplo attuli monetarij probè porpendit.

7 Posset huic fallentiæ locum esse in re nostra, vbi aliquis putaret, quempiam simoniacè promotum esse; quippè quæ labes in iure sępè hæresi, vel crimini læsæ maiestatis æquiparatur.

8 Quintus casus, quandò accusatus, alias esset de eodem infamatus delicto ex *l. miles, §. mulier, ff.d adulter. & est sententia Bartoli in l. Athletas, §. calumniat. num. 3. de ijs, qui not. sunt infam. & l.1.§.1.ad Turpil. communisquè videtur DD.sensus, vt Abbas tradit num.5. nec non Felinus num.3.& Menoch.num.19.* Quamuis in contrariam abire videantur sententiam *Cynus apud Socinum senior. consil.118. column. penul versic.nec obstat libr.1. & alij quos citat*
9 *laudatus Felinus num.2* Ceterùm, vt vera Bartoli sit sententia, quemadmodum ipsemet indicat, docentquè *Ioannes Andræas reuocans ad concordiam has sententias, necnon Ioannes Immola apud eundem Felinum,* Accusatori probanda est hæc fama, quæ quidèm fide dignis personis inniti debet, vt indicatur *in l. Athletas, §. seruus, ff. de falsis,* vbi ferur ad accusandum instigatio accusatorem haud excusat, vt excusaret, si habita profectò fuisset à viris fide dignis, per ea, quæ habentur in *l. qui cùm ato, §. finali de bonis liber.* & fauet, quòd quælibet causa aliqualiter colorata, habet à dolo excusare, & necessaria consequentia, etiam à calumnia, ex *l. igitur, § finali de liber. caus. & notat Glossa in l.plagi, C. ad l. Flaui de plagia, & fauet capitul. Inquisitionis de sentent. excommunic.* Dummodò ex hoc maior non pateat aditus calumniatoribus, qui satis obstruetur, si dicta, dicendaquè præ oculis habebuntur.

10 Secundò requiritur, vt fama, quam probare tenebitur Accusator, longo antea tempore durauerit; ni delictum paulò antè contigisset, atquè ex reliquis circumstantijs, coniecturis, manifestisquè indicijs, fama recens nata, atquè adulta, meritò censeretur æquipollere antiquitus firmatæ. Quo pacto neque aliàs subscribo *Ananiæ citato à Felino.* Qua etiam ratione Bartolus, ceteriq. inter se discrepantes possent ad concordiam reuocari. Quando autèm fama longo sit censenda tempore durasse traditur à *Glossa, §. mulier, l. miles initio huius fallentiæ citata, nec non Bartolus, ibid.*

Tertiò requiritur, vt probans publicam famam accusati modò iam declarato excusetur tantùm ad summum à calumnia præsumpta, non autèm à vera, vt probè monet *Baldus, & Salycetus, l. mater, C. de calumniat.* His itaquè adhibitis satis probabilem arbitror Bartoli sententiam, etenim qui ad accusandum fama expensis roborata conditionibus, mouetur, non iniustè, nequè imprudenter mouetur, *l. cùm quidam, §. quid dicitur ff. de acq. hæred. &*
11 *l. finali de hæred. institut.* Non tamen inficior contrariam opinionem sua non destitui probabilitate, momento præsertim *Baldi* firmata in *l. qui non prob. C. de calumniat.* asserentis aut quæstionem esse de personis, quibus accusare fas est è sola suspicione, & hos probantes tantùm famam, excusandos vtiquè esse, quoniam fama suspicionem parit, *l. iustissimos, C. de off. rect. prouin.* Aut est de illis, quibus non licet accusare è sola suspicione, vti regulariter euenit, & sola tunc fama accusantem non excusari. Addit *Angelus in dictum, §. calumniator l. Athletas, ff. de ijs, qui not. infam.* absolutè non posse solam famam accusatorem à calumnia releuare, quoniam à iure, ac lege monetur, nè accuset,

ni

ni sufficientem habeat probationem, *l. final. C. de accusat. cap. cùm dilectus de calumniation. sæpè citato capit. Quisquis 2. quæst. 8. & sciant, qui crimen 2. pariter quæst. 8.* Ex qua ratiocinatione Bartoli fundamentum euertitur, cùm neq. iustè, neq. prudenter nullus accusare censeatur, qui taliter à lege præmonitus soli famæ velit inniti.

12 Ad rem autem nostram allata poterit aptari doctrina, quando accusator mala Promoti fama tantum inductus, quod aliàs pecunia, verbi gratia, corrumpere solitus fuisset Promotores, eum accusasset, vel aliquo alio simili modo, vt si malam posteà probaret famam, à præsumptione, iuxta probabiles allatas opiniones, excusandus, vel non excusandus esset.

Sextus casus de semiplena probatione, nam si accusator, quod obiecerat in formam, vel personam electam, in re nostra, semiplenè tantùm probauerit per vnum etiam testem idoneum, excusabitur à calumnia.

13 Assentiuntur *Abbas capit. Cùm dilectus de calumniation. num. 5. Felinus eodem capitulo num. 1. & Menoch. de arbitrar. iudic. casu 321. num. 7.* reijcientes contrariam sententiam, quæ fertur esse *Soccini.* Cæterùm sententiam hanc *Abbatis, Felini, ac Menochij* tunc arbitror veram, cùm Accusator calumniari non consueuerit, vt probè notat *Speculator titul. de accusat. in fine, & in titul. de calumniat. in fine, argument. legis non omnes, §. à barbaris, ff. de re militari,* atquè expresè docet *Antonius Vincentij sententiam explicans apud Felinum citat. num. 1. & est videre apud Baldum, l. final. C. de probation. Berardinum Dias in pra-ctic. canon. cap. 39. num.* 10. & hac etiam sub limitatione admittit illam *Menochius laudatus num.* 17. Etenim si hoc vitio Accusator laboraret; imò si aliàs tantum compertum esset, calumniam alteri machinatū esse, profectò non excusandus, etiam si per vnum probauisset in præsentia testem, vel quomodolibet semiplenè, nam semel malus semper præsumitur malus in eodem genere *per 8. reg. iuris in sexto adiuncta glossa,* cum semiplena probatio, cui vis alioquin esset expungendi præsumptionem calumniæ à contraria calumniosi genij, vel habitus meritò elidatur præsumptione. Deindè nec etiam vera erit asserta sententia, vbi reus ad sui defensionem aliquid contra oppositum Accusatorem probasset alicuius momenti; nam hoc ipso, semiplena probatio Accusatoris suum amittere robur censeretur; sic *Felinus sæpè citat. num. 1. not. 3. Beninten d. cons. 46. ad finem, Menochius num.* 18. Addo demùm etiam, quando crimen, vel delictum, vel defectus oppositus probari aliàs, vel magna cum difficultate non posset, quàm per vnum idoneum testem, probabilem satis esse assertam opinionem.

14 Septimus casus; Si testes Accusatorem decepere, cui vèritatem anteà dicturos extra iudicium promiserant, nec stare voluerunt posteà dictis, in iudicium vocari; sic deducitur *ex capit. Paulum itaquè 2. quæst. 3.* qui deceptus à testibus ab accusatione contra Episcopum destitit. Subscribunt *Abbas laudatus num. 5. Felinus num. 1. not. 3. Iulius Clarus lib. 3. sentent. iur. §. finali quæst. 62. vers. sed pone, Menochius de arbitr. iudic. & casu 177. versic. sexta causa, & casu 321. n. 19.* Nec alia indiget explicatione res nostra de opponente in formam, vel electionem.

15 Octauus casus; causam imbibens excusandi à calumnia est, quando suam Accusator probauit accusationem testibus, qui deinde ex qualitate, vel defectu propriarum personarum reiecti ab Accusato fuerunt. Sic *Speculator in titul. de calumniat. ad finem, Baldus in l. non ignorat in fine, C. de fruct. & liter. expens. Marsilius singul. 444. Socinus senior consil. 118. Felinus supra citatus num. 1. litter. B. Bernardinus Dias in practic. canonica capit. 6. num. 14. versic. quando verò, Menochius citatus casu 321. num. 31.* Hanc autem causam veram arbitror non modo, cùm accusatus probat testes ab accusatore allatos esse infames, vt vult *Antonius apud Felinum capit. cùm dilectus de calumniat. num. 1. litter. B.* Verum etiam suo modo si falsum dixisse, vel corruptos fuisse probauerit. Nam aut probaretur falsum dixisse, corruptosquè fuisse in hac eadem quæ peragitur causa, aut in alia; si in hac nullius ergò roboris horum erit testimonium testium, falsa hic, & nunc, in hoc, de quo quæstio est negotio proferentium. Si in alia hi testes minùs saltem idonei censendi essent præsertim, aliàs si peierarint *per reg. 8. in sexto,* vbi *de peiur. ad rem exponitur casus à Glossa paulò antè citata semel malus, ex capit. paruuli 22. quæst. 5.* & per consequens, nec semiplenè per vnum eorum probabilis erit accusatio. Quod si per plures notæ similis Accusator intentum probauerit, attendenda est reiectio accusati, an sufficiens ad reprobandum fuerit, alijs de causis, vsu apud DD. tritis, ab infamia, distinctis à corruptione, atquè ab assertione falsi aliàs habita; nam esto si omnes hi testes aliàs peierauerint, ac præsumptio contra eos sit, hæc tamèn, cum non habeatur iuris, & de iure, probationes admittit in contrarium, quia nimirum eos pœnituerit, &c. quemadmodum notat *Glossa in capitul. agitata, verbo semel malus ex capitul. ferrum 5,* eiusquè *Glossa verbo incipit. capit. etiam te de rescription. capitul. testimonium de testimon. alijsquè apud citatam Glossam.* Addo hanc excusationis causam, me quidèm Iudice, nullius esse roboris, si Accusatus probauerit ab Accusatore accusationem probatam per testes, quos probè sciebat infames, vel periuros, aut ad hunc finè contra accusatum corruperit, cum hoc ipsum sit calumniari.

16 Demùm adnotasse operæ pretium erit, *l. qui non probasse de calumnia,* vbi hæc habentur. *Qui non probasse crimen, quod intendit, pronunciatur, si calumniæ non damnetur, detrimentum existimationis non patitur, non enim si reus*

absolutus est ex eo solum etiam accusator, qui potest iustam habuisse accusandi ad crimen rationem, calumniator credendus est.

CAPVT SEPTIMVM.

Quomodo constare debeat nõ probantem, calumnia vacare ad excusationem ab hac censura.

SVMMA.

Quæ sunt manifestissima documenta. n.1.
Quid sit manifestum à notorio distinctum. n.2.
Quæ est causa probabilis, & quæ sufficiens, num.3.
Quam rationi consentaneæ sint pœnæ contra calumniatores sancitæ. num.4.4.

1 Ipsissima verba Textus, quæ hic exarabo, quæstionis nodum ferè soluent. *Nisi (ait) manifestissimis constiterit documentis, quod ipsum à calumniæ vitio causa probabilis, & sufficiens excusat*. Quæ autèm hæc manifestissima sint documenta, notantur 2.*quæst*.8.*cap.scitant*. Documentum enim licèt grammaticaliter id sit, quo docemur; nam à docto deriuatur documentum, vt à moueo monumentum; in iure tamèn, vel pro litteris, atquè instrumentis, cæterisquè scripturis authenticis desumitur, vel pro omnibus his, quibus ad eruendam veritatem debere iudicem vti, præscribit *cap. Quoniam de probat.*

2 Manifestum autèm, quatenus distinguitur à notorio, vti tradit ad rem *Bartolus in l. scriptus hæres, ff. de religios. sump. funer.* est clarum, & apertum, vt offensa manifesta intelligitur, quæ vel per confessionem, vel per euidentiam rei, vel per probationem legitimam nota fuerit *capit. cùm olim de verbor. signific.*

3 Demùm quid sit causa probabilis superest explicandum; quæ quidem ex disputatis *tomo 1.lib.3.disput.3.capit.3.à num.17. ac deinceps*, facili negotio deduci poterit. Ex quibus quid sufficiens erit, etiam patet; esse nimirùm causam illam, quæ satis prudentis iudicio, existimetur.

4 Quàm autèm rationi consentaneæ sint impositæ pœnæ calumniatoribus, seu Reipublicæ euersoribus, dixi *tomo 1.lib.3.disputat.8.capit. vltim.num.11.& capitul.6.num.37. 52.& 53.* Constat etiam ex *l.1.§.calumniatores, ff.ad Senat.Consult.Turpil.atq. ex l.vltim.§.1. C.de accusat.* de quibus omnibus legendus est *Menochius de arb.iud.quæst.casu 322.*

DISPVTATIO XV.

De Nonnullis electionis ad Episcopatum circumstantijs.

PRoperantem ad illustriora, vsquè frequentiora orationem absre prorsus esset quæstiunculis, quæ supersunt electionis, inhibere, cùm vti *sub initio primæ disput. libr. mox instituendi*, scribemus, non à curia modò, verùm à ferè omnibus Prouincijs propemodum est electio Episcoporum, longè amandata. Cum itaquè *tùm 5. lib. tùm hoc 6.* circumstantias quid, & circà quid electionis substantialiter acceptas more philosophico expenderimus, hac disputatione, temporis, & loci, quas non tradidit *Aristoteles*, vt indicaui *libr.5. disput.1. capit.3. num.8. ex D.Thoma 1.2.quæst.6. articul.3.* deriuatas, Ideoquè Theologicè, vti accidentarias potius enucleandas aggredimur.

CA-

CAPVT PRIMVM.

De tempore, quo non est facienda, vel necessariò Præsulis habenda electio.

SVMMA.

Qæstiones proponuntur disputandæ.n.1.
Electio ad regulares, & cathedrales Ecclesias vltra trimestre, cessante impedimento, nè protrahatur.n.2.
Quàm prudenter statutum sit hoc temporis spatium.n.3.
Frequenter in spiritualibus, ac temporalibus bonis Ecclesia viduata subit detrimentum. ibid.
Clementis VIII. responsio ad rogationem, monitionemquè Cardinalis Bellarmini de non protrabenda Ecclesiarum viduitate.n.4.
Quid D.Leo, quid S.Gregorius senserit hac in re. num.5.
Argumentum ab absentia ad viduitatem probat, quam citò Ecclesiæ viduæ consulẽdum esse. n.6.
Quanti momenti sit non dilata promotio ad regimen Ecclesiarum, optimè Bellarminus Clementi VIII. exposuit.n.7.
De pœna priuationis contra differentem promotionem.n 8.remissiuè.
Quàm arctius premant rationes allatæ, atquè necessitas citò prospiciendi Ecclesiæ Romanæ, atquè vniuersali per Pastorem.n.9.
Ante tertium depositionis diem, nùm possit electio fieri successoris Episcopi. num.10. 12. & 13.
Nonnisi post triduum etiam Rex coronandus corona exteriori manus impositionem requirente.n.11.
Si ante sepulturam defuncti Prælati fiat electio successoris olim illicita, non tamèn erat nulla. num.12.
Imo post mortem habita electio in præsentia poterit diei licita.n.13.
Quid circa hoc seruandam sit in electione Papæ. num.14.

1 DVO dilucidanda proposui: primum tempus, quod intercedere debet, antequam ad electionem deueniendum sit Antistitis; alterum tempus scilicet, quo transacto necessariò facienda, neq. vltra illud differenda, à quo faciemus initium Dein dè Pontificis electione consultò quæstionem inscripsi, ne maximi excluderem, quàm vt ex professo si tractarem, extra meum esset institutum, sic omnino ieiunè, si prætermitterem, proptijs deessem partibus. Et quidem de Episcopis.

2 Sit assertio prima, deducta ex *Canone Nè pro defectu de election. §. statuimus ibi. Statuimus, vt vltra tres menses cathedralis, vel regularis Ecclesia Prælato non vacet infra quos (iusto impedimento cessante) si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerunt eligendi potestate careant ea vice.* Et infrà. *Is verò, ad quem fuerit deuoluta potestas, Deum præ oculis habens, non differat vltra tres menses, &c. Si canonicam effugere voluerit vltionem.* Hoc idem statuitur, *cap. Postqam, & 63. obeuntibus, cap. si compromissarius de elect. in sexto.* Si ad compromissarium res dilata sit.

3 Est autèm hoc temporis spatium prudenter statutum ad Ecclesias Cathedrales, & regulares, cum sex menses statuantur ad ceteras. Nè siue ad electionem, siue ad nominationem, & præsentationem, siue ad quemcumq. alium modum Ecclesijs prouidendi, vel citius, quàm par esset, si fieret electio, Dignior exacta perquiri non posset diligentia.

4 Vt *Clemens VIII. P.M. confirmauit in eis, quæ ad marginem scripturæ Cardinalis Bellarmini* mox allegandæ proprio notauit calamo; Cùm itaq. Pontifex Bellarmino admonenti, ac roganti, nè diutiùs Ecclesiarum viduitas protraheretur, satisfacere contenderet. *In hac prima te (ait) siue in hoc primo capite fatemur nos peccasse, ac peccare, sed plerumq. in causa difficultas inueniendi viros idoneos, & quamuis sæpè multi nobis proponantur, cum per nos ipsi nequeamus sumere informationes, & cùm aliquando experti simus illos, quibus hanc curam demandauimus nos decepisse, vel ipsos ab alijs deceptos fuisse, tutiùs interdum putauimus memores sententiæ S. Pauli manus citò nemini imposueris.* Hæc summus dignitate, ac prudentia, summo doctrina, ac sapientia viro. Vel si differatur vlteriùs. *Nè pro defectu Pastoris gregem Dominicum lupus rapax inuadat, aut in facultatibus suis Ecclesia viduata graue dispendium patiatur, vt habet citatus textus. Neuè cadente Pastore Dominicum gregem antiquus (quod absit) hostis insidiando dilaniet dist. 50. postquàm.* Et sanet rectè monet *Glossa primi supra citati textus*, & in temporalibus, & in spiritualibus frequenter læsionem Ecclesiam viduaram substinere, quę duo pessima sunt mala, summumq. periculum, & animabus, & Ecclesiæ facultatibus, vt scribir *Abbas ibi num. 1. ad finem*, fauetq. *cap. Quia sæpè de elect. in sexto*, ad quæ detrimenta declinanda, ius condendum erat, *ff. de legibus, nam ad ea, & de rest. spol. frequens.*

5 Accedit *D. Leo Papa Epist. 84. ad Anastasiũ Thessalonicensem Episcopum capit. 6. Vt ordinationem ritè celebrandam sua quoquè firmet Auctoritas, quæ rectis dispositionibus nihil moræ, aut difficultatis debet adferre, nè gregibus Domini diù desit cura Pastorum, sicut enim iustas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ità nihil permittimus, te ignorante, præsumi. Et S. Gregorius epist. 58. Clero, & ordini & plebi Perusiæ consistenti Miramur charissimi fratres in Christo, quare Ecclesiã Dei tanto tẽpore absq. Rectore conspicitis, ac de vestro, totiusq. plebis* regi-

regimine minimè cogitatis; notum est enim, quod grex si Pastoris cura defuerit per auia gradiatur, & ob hoc familiariùs inimici laqueos insidiantes incurrat.

6 Insuper si *Tridentinum sess. 26. cap. 5. de reformat.* meritò omnes Ecclesiæ Dei Prælatos, *monitos esse vult, vt attendentes sibi, & vniuerso gregi, in quo Spiritus Sanctus posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo, vigilent, sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant. Implere autem illud se nequaquam posse sciunt, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atq. ouium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus à Supremo Iudice requirendus, custodiæ minimè incumbant. Quapropter placuit Sanctæ Synodo, antiquos omnes Canones aduersus non residentes promulgatos innouare.* Assertáq. residentiam, ita seriò commendat etiam *sess. 24. de reform. cap. 1.* vt Auctorum nonnulli diuini esse iuris eam censuerint, quanto maiori optandum est desiderio, maioriq. contendendum conatu, seueraq. lege statuendum, vt viduatis Ecclesijs sponsus, ac Pastor, quàm primum detur; cuius viduitas, atq. priuatio maioris quidem est dispendij, quàm absentia, cùm siue Vicarios, siue alios ministros Episcopi viuentis, ac mox ad futuri, vel timor, vel debitũ magis absq. dubio vrgeat, quàm non superstitis Antistitis, vel successoris, cuius nomine quemadmodum illi non funguntur officio, ità neq. eius poterunt frenari, aut vrgeri auctoritate. Eo vel maximè quòd impropriè dicitur vidua mulier, absente viro, propriè autem mortuo ex *Glossa in l. finali ad verbum orbitates, C. ad leg. Iul. de plag. vbi Baldus, & habetur per Alexandrum in l. eleganter, §. quod reprobos, ff. pi. act.*

7 Hinc *Eminentissimus Bellarminus in ea, quam expressit scriptura Clementi VIII. Pontifici Max. ex eiusdem præscripto danda, exarata, cap. 5. lib. 3* vitę eiusdem à Syluestro Petrasancta viro eruditissimo, mihiq. amicissimo, latinitati datæ, rerum, quæ reformatione in Ecclesia indigebat principem tribuit locum huic, quæ præ manibus est. *Prima (inquit Bellarminus) res est diuturna vacatio Ecclesiarum,* & post multa. *Difficile enim esset paucis explicare quantum detrimenti capiant Ecclesiæ viduatæ: in qua vitiorum abrupta se grex præcipitet, dũ caret Pastore; quantum siluescat vinea Domini,*
8 *dum caret agricola.* Reliquum esset de pena priuationis potestatis contra transgressores pro ea vice imposita disputare; verùm cum similis à *cap. Cùm in cunctis de elect.* infligatur ob electionem Indigni à nobis *super disp. c. 2. exposita*, neq. præterea quidquam habeamus addendum non est, cur agamus.

9 Hæc de singulis Episcoporum electionibus, in Summi Pontificis electione arctiùs vrgènt, de qua seruandæ sunt constitutiones allegandæ *seq. cap.* atquè ex his quanti sint momenti euidenter constabit expedita, & quamprimum habita Pontificis Maximi assumptio; apptimè præ oculis à *Gregorio X.* exposita in *sexto cap. Vbi periculum maius intenditur, ibi proculdubio est plenius consulendum. Quàm grauibus autem sit onusta dispendijs, quot, & quanta sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio exacti consideratio temporis edocet, & considerata illius temporis detrimenta manifestant.* Quæ quidem vltra quàm dici possunt pericula, manifestaq. damna tùm prædecessores, tùm Gregorij compulerunt successores ad tot, tantaq. prudenter statuenda remedia, nè diù protrahatur Christi Vicarij electio, qui vt caput in membra sua vitaliter, ac spiritualiter influat.

10 Ad secundum punctum propositum secunda sit assertio ex *cap. Nullus deducta 79. distin. Nullus Pontifice Romano viuente, aut Episcopo Ciuitatis suæ præsumat loqui, aut partes ibi facere, nisi tertio die depositionis eius, adunato Clero, & filijs Ecclesiæ, et tunc electio fiat.* Quæ seruanda circa electionem Antistitis Papa inferioris; de summo autem Pontifice dicam infra. Hæc etiam statuuntur *cap. Bonæ il secondo de elect.* non quod per se, & ratione quasi ab intrinseco repugnantiam inuoluant, aut nefas sint; cum mortuo viro soluta sit vxor à lege matrimonij, *cap. vlt. & penult. de secundis nupt. & 7. quæst. 1.* sicut alterius vxor, verùm ad nõnulla absurda vitanda, vt eium *Glossa citati textus nullus* notat per ea. *Mortuo Apostolico, vel Episcopo aliquo Cardinales, Canonici in tantum festinabant, quòd nihil curabant de sepultura Defuncti, quod minimè rationi, atq. Ecclesiasticæ disciplinæ, ac decori congruum erat.*

11 Et esto, Rege mortuo, coronam continuatione descendere notat *Baldus cap. Bonæ il secondo de elect. atq. instituta de hæred. quæ ab intest. §. tui,* de honestate tamèn post triduum debet coronari corona exteriori, manus impositionem requirente, officiorumq. celebritate *cap Venerabilem de elect.*

12 Hinc fit illicitam solùm, atquè inhonestam futuram fuisse huiusmodi electionem ante sepulturam Prælati demortui, vt in *cap. Obeuntibus dist. 63.* non verò nullam ex *Glossa a. citat. cap. bonæ*, cui accedo cùm *Innoc. Compost. Io. And. apud Abbatem ibi num. 11. Baldo num. 2. Immola num. 7.* quamquam *Hostiensis Vincentius, & alij,* contrarium senserint contra quos facit *cap. Episcopo 8. quæst. 1.* per ea. Qui post exitum prædecessoris potestatem habent dignum eligere, *& cap Nullus 79 dist. nec non cap. si compromissarius de elect. in sexto adiuncta glossa, & notis ad eam sub initio.* Neq. ratio cessationis sufficiens per *cap Bonæ* fuit tractatus ante sepulturam Antistitis defuncti, sed contemptus potiùs Canonici cuiusdam sicut igitur vxor mortuo viro carnali, honestum, rationiq. congruum est, nè intra annum nubat, luctumq. seruet; nõ est tamen necesse per *cap. vlt. & penult. de secund. nupt.* ità in matrimo-
13 nio spirituali *argument. cap sicut 7. quæst. 1.* Ex quo textu *Innocent. cap. Bonæ il secondo sępè citat. ad finem numer. 4.* licèt olim propter exequiarum solemnia, differebatur (ait) tractatus vsq. ad tertiam diem post mortem, hodie tamèn post mortem fieri potest, hæc ille. Ex quibus cessante scandalo, vel periculo absurdi sa-

per

per à *Glossa* indicati, non videtur improbabile etiam licere, statim mortuo Præsule de altero prouidere; à quo non dissentit *Baldus*.

14 Dixi hæc seruanda in electione cuiuscumq. alterius Episcopi inferioris Papa, nam de Sūmi Pontificis electione breui tantùm indicare habeo, seruandum esse cęremoniale *Gregorij XV. fel. record.* auctoritate editum anno Domini 1621. eiusq. decreto firmatum incipiente *Gregorius Episcopus,&c.Decet Romanum Pontificem*. Et confirmatum sub anno 1525. auctoritate *Vrbani VIII. const.45. incipiente ad Romani Pontificis prouidentiam*. In hoc etiam rituali exequiæ decernuntur per nouem dies defuncto Pontifice, quibus completis iuxtà prudentissimè,ac sanctissimè statutas cęremonias ibi expressas,multa præscribuntur ad electionem spectantia. Nùm autem illicita,vel inualida etiā foret electio ante illas exequias, mea non interest dicere.

CAPVT SECVNDVM.

Quomodo computandum sit trimestre statutum.

SVMMA.

Quæstiones dilucidandæ.n.1.

Trimestre computandum est ex obitus die Præsulati vita functi.n.2.

Ab hora mortis Antistitis defuncti currit tempus trimestris.n.3.

Vltimus Trimestris dies est illius vltimus terminus,ac finis.n.4.

Menses computandi ratione, qua currunt in Kalendario.n.5.

Exemplum Lamberti,reijcitur.n.6.

Quomodo computandum trimestre, quod finitur in bisextili anno ex speciali Auctoris opinione.n.7.

Ad decimum sextum annum nouitiatus, & ad vigesimum quintum minoris ætatis, qui finiretur sexto Kalendas Martij intercalaris anni, desideratur vigesimus quintus Februarij dies,qui repetitus in hoc ipso anno sextus etiā dicitur Kal Martij.n.8.

Quid sentiendum sit de anno Nouitiatus Religiosorum si bisextilis fuerit,cuius finis sextus Kalen.Martij dies erit ex peculiari Auctoris doctrina.n.9.

Tempus ad electionem faciendam datum, est quidem vtile,& dierum efficacium.n.10.

Intercedente iusto impedimento in hoc trimestri non est petenda restitutio in integrum ab Electoribus.n.11.

Siue à principio,siue inchoato iam trimestri proueniens impedimentum cursum semper impedit.n.12.

1 DE numero singulorum mensium vniuersim disputare, quod tùm ab antiquioribus vtriusque iuris DD. tùm à recentioribus,*Menochio præsertim lib.2.de arb.iud.quæst.cent,1. casu 50.*eruditè tractatum sit, actum profectò esset agere; ad rem tamèn nostram tria mihi præstanda sunt. Primùm assignare terminum à quo horum trium mensium; secundum terminum ad quem,idest finem trium mensium, & quot dies singuli habeant menses: tertium quid censendum sit de impedimentis.

2 Circa primum licet post triduum fieri possit, neq. anteà licitè, vti probabiliter dictum *sup.cap.* trium tamen mensium initium ex die deducendum est mortis Episcopi. Sic *Glossa cap.postquam dist.50.verbo tres menses,& glossa cap.quam sit de elect.in 6. verbo mensem*, & patet ex textibus à nobis *sup. cap.num.11. & 12.*allegatis; quibus addo *cap. obeuntibus dist. 63.vbi Innocentius per ea. Obeuntibus sanè Episcopis,quoniam vltra tres menses vacare Ecclesiam Sanctorum PP. prohibent sanctiones sub anathematis vinculo, &c.* atqui si non à die obitus,sed à triduo finito exequiarum initium sumendum esset trimestris, vltra tres menses vacarent sanè Ecclesiæ viduatæ,igitur,&c.idē argumentum duci potest ex *cap. Ne pro defectu de elect.sic etiam communiter DD. scribunt sequentes Glossam secundam cap. Bonæ il secondo de elect. apud Abbatem ibi numer.11.* Quamobrem malè *Azor.1 part. lib.3. cap.18. quæst.6.* dicens à die notitiæ à Canonicis habitæ concurrere tempus horum mensium eo, vel maximè, quòd esset incertus eius terminus à quo, possetq. electio haberi Præsulis nonnullos etiam post dies trimestris, quod Deo dante illustrabimus *lib.8.disput.2.cap.4.*

3 Dico præterea etiam ab hora mortis computandum hoc esse tempus,ità vt dies illa cōputetur in termino, sic *Ioannes Andræas, qui si Glossa citat. cap. Obeuntibus dist.50.* dixisset tres menses ab hora mortis computandos esse,meliùs profectò dixisset,scribit. Confirmatur, quia quemadmodum tradidimus *tomo 1. lib.2.disp.7.cap.1.num.7.* omne tempus currit de momento in momentum, vbi aliter à iure non exprimitur, saltèm respectu eius, in cuius fauorem datur,vel exigitur, sed nè vltra tres menses Ecclesia viduata Prælato vacet,dispositum est per Sacros Canones in eius fauorem, vt de optimo prouideatur Pastore; ergo debet currere de momento in momentum. Confirmatur, quia tempus incipiens ab aliqua præscripta die determinata currit de momento in momentum ex *l.3. §.minorum ff.de minor.*

4 Hinc gradum ad secundum facio punctum,assignando terminum horum mensium vltimum,qui vltimus erit tertij mensis dies,ob eandem rationem paulò ante allegatam, tùm quia si ex parte perpendatur electorum hoc trimestre odibile quidem est, ac proinde dies incepta non est habenda pro completa argumento à contrario,*l.qua ætate,ff.de testam.* & patet ex multis quæ loco citato *1. tom. à num. præsentim 13.*adduxi. Meu-

5 Menses autem ea computandi sunt ratione, vt quod vni deest, suppleatur ex altero, ad integrum numerum dierum anni complendi. Sic *Glossa cap. Quam sit de elect. in sexto verbo mensem, Abbas cap. licet de supplenda num. 6. Baldus cap. ne pro defectu num. 3. & 6. Bartolus, l. cum bissextus num. 1. ff. de verb. signif.* alioquin non integrarent annum constantem trecentis sexaginta quinque diebus; cum singulis mensibus triginta, vel triginta, & vnus, vel viginti octo assignentur dies.

6 Concinit *Lambertin. art.* 14. 1. *quæst. princ.* 2. *part. libr.* 2. *atq. ex eo Sanchez de matrim. lib.* 2. *disp.* 24. *à nu.* 14. Verum exemplum ab vtroq. allatum in casu nostro non placet. Aiunt enim, cum electio debeat fieri intra tres menses à die vacationis, scil. mortis, &c. talisq. dies fuerit v. g. octauus Ianuarij deficiunt vsq. ad numerum trigesimi primi diei, ex quibus constat mensis Ianuarius, septem dies; septima igitur dies mensis Aprilis erit vltima dies trimestris, quia Ianuarius accipit à Februario septe dies, & totidem Februarius à Martio, & hic ab Aprili. Cæterum fateor me quidem assequi hanc supputationem, at patere æquiuocationi, vt *lib.* 4. *disp.* 12. *cap. vnico num.* 9. *aliàs indicaui*; etenim non septem quis dicet, sed viginti tres deficere ad explendum numerum dierum ab octauo inclusiuè vsquè ad trigesimum primum, qui est vltimus Ianuarij. Quamobrem, cum tempus hoc de momento in momentum currat, si octauus Ianuarij fuit principium trimestris, septem Ianuarij dies dicendi sunt excurrisse, profectò sufficiendi ex diebus Februarij; quamobrem septimus Februarij iam perfectus computabitur, eritquè complementum vnius mensis: secundi autem septimus Martij, trimestris verò finis, septimus Aprilis expletus profectò censendus erit. Et hoc ipsum est, quod habet *Glossa ab his Auctoribus citata, cap. Quam sit de elect. in sexto, verbo mensem*, dicens, si dies aliqui lapsi erunt supplendos ex mense sequenti, *Baldus, & Bartolus citati Io. And. Socinus senior in cap. Sacro num.* 240. *hoc idem volunt, & alii quos eruditè refert, ac sequitur Menochius lib.* 2. *de arb. iud. quæst. cent.* 1. *casu* 50. *n.* 21. vbi quam amplexi sumus communem dicit esse opinionem, ex qua sequitur nonnunquam triginta, & vnum habere dies mensem. Ex his contra nonnullos, dicimus nō modo mensis dies numerandas hoc pacto esse, quando fit mentio termini à quo v. g. in casu nostro à morte Præsulis, sed etiam cum non fiat, cum eadem vtriusquè quoad hoc sit ratio.

7 Ex his etiam præterea fit, vt si trimestre hoc assignatum finiretur in bisextili anno 24. mensis Februarij, quæ dicitur sexto Kal. Martij, censeretur completa non eadem hora, qua vigesimus quartus dies Februarij in media nocte, sed præterea circiter sexquihora desideraretur ad complementum trimestris, quo dato pœnas incurrerent Electores: ratio, qua moueor est, quod cum singuli anni constent trecentis sexaginta quinque diebus, & ferè sex horis; quæ quidem quater ductæ singulis quaternis diem constituunt, idcirco intercalari anno adiungitur, ita vt & vigesima quarta, & vigesima quinta Februarij tanquam si fuisset vnus dies, sextus dicitur Kal. Martij; incedente trimestris fine in dicta vigesima quarta, non censebitur illud completum, nisi addatur sexquihora, cum singuli menses præter spatium viginti quatuor horarum vltimi diei (ad quam horam, & punctum spectandum esse docent omnes, qui hoc tempus de momento in momentum currere sentiunt, ex quibus *Abbas citatus num.* 5.) semihoram sibi vendicent, quę duodecies replicata sex illas integrant horas, quas diximus ab anno contineri. Qua propter cum vigesimusquintus Februarij dies quatri cuiuscumq. anni spectet ad complementum quatriennij secundum *Gregorij XIII.* reformationem; idcircò dicimus trimestre hoc ad illius quadriennij, & ad sui complementum desiderare sexquihoram alterius diei, vigesimiquinti nimirùm, qui secundo, atq. iterato dicitur sextus kal. Martij. Dices hoc idem asserendum in singulis alijs trimestribus singulorum annorum. Respondeo concedendo hoc quidem de tribus alijs trimestribus anni bisextilis, non autem aliorum. Ratio disparitatis est, quod, & si menses singuli præter deputatos dies semihoram habeant, singulaq. trimestria circiter sexquihoram; verùm cum pęnes computum Ecclesiasticum in anno bisextili, destinetur dies vnus, qui numerum, tempusq. decursum penitùs adimpleat, de semestribus anni bisextilis ad hoc ab Ecclesia destinati ad pœnas, vel alia Ecclesiastica munera, peculiaris habenda est ratio. Quod si de cæteris annis probaret Amicissimus Lector ratiocinationē supra factam nulla meæ habita ratione Auctoritatis, eius iudicium relinquo integrum, ac liberum. Quæ cùm ità sint, quàm à veritate aberret *Lambertinus num.* 3. patet, qui quidem fœnore quodam, seù mutuo dierum ab vno alteri mensi dato sic implicatur, vt nullum emiserit fœtum solidæ doctrinæ.

8 Deducitur præterea ex his ad sexdecim annos præscriptos à *Tridentino sess.* 25. *de regul. cap.* 15. ad professionem validam, atq. ad ætatem minoris 25. annos requisitos *l.* 3. *§. minorem, ff. de minor.* diem desiderari vigesimum quintum Februarij, qui repetitus sextus etiam dicitur Kal. Martij, cū omnes hi anni currant de momento in momentū, & ratione indicata cōplendi, computandiq. sint, vti probè *Molin. tomo* 2. *de iust. tract.* 2. *disp.* 573. *§. atq. Sanchez lib.* 2. *de matrimon. disput.* 24. *num.* 22. *§. similiter credo*. Præterea, Nouitiatus annum statutum à Tridentino ante professionem Regularium currere de momento in momentum; & quia in fauorem Religionis institutum est, & quia ponitur eius initium computationis, ac terminus, à quo computandus est, à die nimirū habitus assumpti, & vbicumquè decretum requirit certum tempus, citius indicat terminū a quo, debet illud computari de momento in momentum, quemadmodum supra diximus, ostenditq. *Sanchez ex multis n.* 16.

9 Verùm, quod non inuenio rectè decisum ab

ab Auctoribus illud est, si annus Nouitiatus fuerit bisextilis, & perficiatur sexto Kal. Martij, nùm vigesima quarta die Februarij, vel vigesimaquinta censendus sit completus? Nàm omnes, vel expressè dicere, vel supponere sanè videntur expectandam esse vigesimamquintã diem Februarij, quo vltimum dari complemẽtum anno Nouitiatus putant, quemadmodum de trigesimo ætatis Episcopi, sextodecimo professionis, vigesimoquinto minoris ætatis dictum est. Cæterum ob proprium fundamentum *n.7.* iactum, secus mihi dicendum videtur. Itaq. vel habitum Nouitius sumpsit die vigesimaquarta Februarij anni bisextilem antecedentis, vel vigesimaquinta: Si annus Nouitiatus per assumptum habitum inceptus est vigesimoquinto Februarij, qui dicebatur quinto Kal. Martij hora meridiana, v. g. tunc aio vigesimaquinta die Februarij huius anni bisextilis, sexta hora post meridiem, completum esse annum ob rationem, quam mox subjiciemus. At si vigesimaquarta Februarij die assũptus fuerit habitus, vel Nouitiatus aliàs inceptus in meridie vigesimoquarto die Februarij huius anni bisextilis pariter cẽsebitur perfectus hora sexta post meridiana. Quæ sex horæ desumendæ sunt ex die vigesimoquinto Februarij, qui repetita vice dicitur sextus Kal. Martij, & ratio est eadem, quam super indicaui, quia singuli anni præter trecentos, & sexagintaquinque dies, sex circitèr sibi vendicant horas ad circuli solaris complementum, ex quibus quatenus repetitis integer naturalis fit dies, qui in anno intercalari, seù bisextili simul cum antecedẽti quoad computationem, vnum quasi diem quadraginta, & octo horarum conficit ex quo fit, vt vterquè quatenus naturalis, bisextus appelletur Kal. Martij; cùm itaq; annus bisextus secundum computum Ecclesiasticum in Christiana Republi. in sebus præsertim Ecclesiasticis seruandum, destinatus sit ad æquandum dictum numerum, ex quibus singula cõstant quadriẽnia, vt incidẽs hic tirocinij annus in bisextili ab Ecclesia designato, vt per vnum ipsius diem conflatum ex senis horis, quas vnusquisque annus quadriẽnij sibi ascicit, suum habeat complementum, desumptum ex illo die bisexto Kal. Martij pro rata sex horarum, cùm decem, & octo cæteræ horæ illius diei naturalis bisextilis non ad præsentem annum, sed ad tres alios antecedẽtes spectent. Quæ omnia ad speculationem tantum dicta sint; quòd in praxi cum communi sententia sentiendum sit ad scrupulos salrẽ declarãdos; Cur aũt hoc idẽ, vt supra in reliquis annis dicendum non sit, cum ad singulos sex horæ spectent, colligi facilè potest ex his, quæ de trimestri diximus eo, vel maximè, quod ad confusionem euitandam bisestus institutus est annus, in quo singulorum defectus ab vno suppleatur die, & vnusquisque annus certa esset hoc pacto mensura, de cujus ratione est, *Auctore Aristotele* 10. *metaphisices tom.* 3. quod sit indiuisibilis, certa; & firma, traditurquè à *Simplicio*, qui quidem excepit à *Ptolomæo lib. de dimens.*

10 Ex textibus autem citatis *cùm Baldo capit. Nè pro defectu de elect. num.* 1. colligo tempus, quod ad electionem faciendam datur esse vtile id est dictum efficacium secundum *Innoc. ibid. n.* 2.

11 Deduco secundum ex eodem *Innocentio Abbate num.* 4. *& Baldo* non opus esse petere restitutionem in integrum, intercedente iusto impedimento Electoribus, vt euitetur circuitus etiam si vltra tres menses impedimentum durauerit. Neq. opus esse distinguese de impedimento à principio proueniente, siue inchoato trimestri, cùm semper cursum illud impediat pes *cap. Quod diuersitatem de concess. præb.* & cùm textus non distinguat, nec nos distinguere debemus, *ff. de public. l. de præt. ff. de test. mil. in fraud. l. finali. ff. de bon. Auctor. in poss.* Quomodo autem inter hæc impedimenta defectus computandus sit notitiæ *lib.* 8. *disp.* 2. *cap.* 4. dicemus.

CAPVT TERTIVM.

Nùm ante mortem Prælati de alterius electioni licitè, ac validè tractari possit ab Electoribus, vel Promotoribus.

SVMMA.

Quicumq. definitorius tractatus. cùm de fine, tùm de medijs electionis successoris ante mortem Antistitis est illicitus. n. 1.

Consultationis tractatus de Episcopo successore eligendo licet, adhuc non vita functo Præsule num. 2.

Quid sit tractatus. n. 3.

Super allata conclusio videtur posse locum habere in electione Summi Pontificis. n. 4.

Multa fugienda in tractatu de Summo Pontifice eligendo. numer. 5.

Quomodo socius criminis admittendus ad cætera delicta non sit, ad simoniam tamen, hæresim, crimenque læsæ maiestatis admittatur. num. 6.

Non licet, qua de eligendo Antistite tractatio aliàs licita, de Summo Pontifice successore eligendo, viuo altero, atque inconsulto numer. 7.

Multa quæ mortuo Pontifice licerent de electione successoris, sunt eo superstite illicita. num. 8.

Consulto Summo Pontifice, de eius licentia potest haberi tractatus consultiuus eligendi successorem. n. 9.

Tales possent intercedere circumstãtiæ, vt necessarius, nè dũ licitus esset tractatus consultiuus de elect one Pontificis successoris, de consilio tamèn, & licentia superstitis. n. 10.

Quid consilij capiendum, vbi Summus Pontifex ob grauem infirmitatem, neq. consuli, neq. facultatem facere posset ad tractatum ineundũ. num. 11.

Electio facta alicuius Episcopi, de quo viuente Prædecessore, fuit habitus tractatus definitiuus, non est nulla, sed irritanda n. 12.

Electores tractatum habentes in vita Præsulis definitiuum non sunt de facto priuati, sed puniendi ob rem illicitam. n. 13.

Electio successoris, de quo prius habitus est tractatus, viuente Papa, iuxta supradicta, non est in præsentia nulla, vno excepto casu. num. 14. & 15.

Quid censendum sit de occupante, vel aucupante papalem dignitatem. n. 16. remissiuè.

De Pœnis. n. 17.

Nostri non est facienda electio, neq. clandestinè. n. 18.

Electio denuncianda electo intra octo dies, numer 19.

Hi dies currunt de momento in momentum. numer. 20.

Ex proemio legis mens, & propositum legislatoris deducitur. n. 21.

Non sufficit præsentatio facta Procuratori generali electi dummodo ab illo rata non haberetur electio. n. 22.

De loco electionis Præsulis. n. 23. remissiuè.

De loco electionis Papæ. n. 24.

Mihi propositum non est hoc cap. quæstionem explicandi, nùm possit Prælatus, quicumq. sit, sibi successorem nominare, vel eligere, quam in nonum librum acturus de causa efficienti, vt in proprium locum libens reijcio, verùm de tractatu aliorum hic est futurus sermo. Huic itaq. quæstioni tria videntur esse membra: Primùm numquid licitus sit tractatus de successore, viuo Antistite, eligendo: Secundum, an validus sit, & nùm ipso facto nulla electio, vel annullanda: Tertiũ, an Canonici, vel quicumq. eligentes, & præsertim se obligantes ad certæ personæ electionem, priuati sint eligendi potestate.

1 Sit assertio prima, quicumq. tractatus definitorius siuè quoad finem electionis peragendæ, siuè quoad media ad eundem ordinata finem, illicitus est omnino ex se, ante mortem, siuè Pontificis Maximi, siuè cuiuscumq. Habetur expressè conclusio *in cap. Nullus 79. dist.* cuius verba *ad secundam 1. cap. assertionem* vn. 10. retulimus, & speciatim de Summo Pontifice *cap. si quis Papa dist. 79. & cap. 1. dist. 23. cap. vbi periculum de elect. in 6. hoc Sacro cõcilio consist. 48. Pauli IV.* cuius initium *cum secundum Apostolum, edita anno 1558. constitut. Gregorij XV. edita anno 1621. confirmata ab Vrbano VIII. per suam constitutionem 45. editam anno 1625.* A q. ex his, quæ scribam infra, expendens nun.. ssertio secunda in electione Summi Pontifi is locum habeat, clariùs ista constabunt. De nostro autèm Episcopo patet *ex cap. Bona il secondo de electione per ea. Nec prædicta debet dici citatio valuisse, quia cum Episcopi mortem præuenerint, temeraria nimis extitit, &c. Sic docet etiam Innocentius* hic *& n. 4. Abbas nu. 12. Baldus nu. 1. & 2. & aly.* Itaq. non modo non licet personam successoris eligere, sed neq. ad illam electionem alia decernere, vti præscribere locum electionis, iuridicè vocare vocandos absentes, aliaq. huiusmodi facere ad illam spectantia, enumerata ab *Innocentio citato*; maximè ambitionem si facerent, conuentionem, simoniam, vel aliam turpem rationem, *ex cap. Nulla de concess. præb.* Ratio autèm huius canonicæ, ac prudentissimæ prohibitionis esse videtur, ne pateat ostiũ ambitioni, neuè simoniæ, alijsq. cupiditatibus sit locus, quæ à tàm sancta electione longè distare debent, & quod caput est, vt absit occasio, vel votum captandæ mortis P..storum Ecclesiasticorum, vt infrà ex *Paulo IV.* dicam, habetq. citatum *cap. Nulla de concess. præb.* generaliter loquens de omnibus beneficijs.

2 Sit assertio secunda. Consultationis tractatus de successore Præsule eligendo licet, adhue non vita functo Episcopo. Hæc assertio communis est DD. quidquid in contrarium scripserit *Azor. 2 part. lib. 3. cap. 28. quæst. 19.* Et quidem Episcopo viuente, de ipsius licentia hoc fas esse sentiunt omnes. Vt enim ait *Innocentius num. 2. circa medium citatus*, potest Episcopus laborans Canonicos accersere, ad concordiam hortari, ac de certa persona sufficienda consulere, quæ prudenter fieri maximè possunt, atq. *ex cap. si transitus dist. 79.* à fortiori probatur de Episcopo. De Canonicis autèm etiam non coram Antistite ægrè laborante, sed inter se negotium agitantibus, totum hoc idem exploratum videtur Auctoribus, dummodò non decernerent, definirentq. personam, sed solum ad modum consultationis etiam in capitulo habitæ, vt scribit *Innocentius laudatus*, præsertim si non primariò Capitulum, sed secundariò fiat, vt *addit num. 4* cui subscribit *Bald. ad finem nu. 1.* qui quidèm

3 quærès. Quid sit tractatus, ait esse, qui fit capitulariter, & solemniter non ille, qui fit perfunctoriè, ac difformiter ex eodem *Innoc.* Omnis tamèn debet abesse promissio, nullaq. intercedere obligatio, quæ prorsus illicita esse patet *ex c. 2. dist. 179. supra citato, & sequent.* nullaq. interueniente citatione, vt in *cap. Bona il secondo de elect.* nullo scrutinio, nullo compromisso, aut alio aliquo actu, qui ad solemnitatẽ ordi-

ordinetur electionis. Addit *Abbas in cap. Bonæ il secondo de elect. num. 12. circa medium*, fas etiam esse personam laudare aliquam, cæterisquè persuadere optimam esse ad Prælaturam, de qua tractatur; dummodo ij non deliberent. Ratio autèm esse potest, tùm quia ab intrinseco hæc mala minimè sunt, neq. ex se periculosa, possuntquè ex bono fine ad varias etiam spectare virtutes, vt infici turpitudine ex malo; & alioquin non sunt per ius positiuū prohibita; ergo licita.

4 Dixi de priuatis Episcopis tantùm, nam de Summo Pontifice, quòd hæc etiam vetasint fauere videtur *cap. si transitus distin. 79. ab Innocentio, cap. Bonæ il secondo relatum num. 3. consentit Abbas ibid. num. 12. nec non Immola num. 10. aliq. quos sequitur Turrecremata in citatum cap. si transitus, & in capit. Nullus ead. dist. n. 2. & passim alij*, asserentes licere Summo Pontifici cum Cardinalibus agere consultiuè de successore iuxta dicta sub initio nostræ cōclusionis, & quæ *lib.* 8. disputanda sunt; imò absolutè ab *Innocentio*, & *Panormitano* dicitur posse hunc tractatum consultiuum haberi, atq. ex sententia *Panormitani*, fauet *cap. In nomine Domini 23. dist.* in quo de modo successoris eligendi statuitur à *Nicolao Papa*, *et cap. licet de elect. aliaq. etiam recentiores constitutiones de electione Sūmi futuri Pontificis editæ*.

5 *V*erùm cùm in citatis textibus, & constitutionibus non de certa peragatur persona, sed de virtutibus, atq. ornamentis personæ in genere eligendæ, nec non de modo, ac ratione canonica seruanda in electione Pontificis. In primis seruanda censeo, quæ diximus præscripta, seruandaq. in cuiuscumq. electione Antistitis, ac turpia à fortiori in hac Summi Pontificis fugienda iuxta *cap. si quis Papa dist. 79.* Nec pyctacia promittere, idest scriptura obligatoria, vt habet *Glossa verbo pyctacium 30. quæst. cap. Pyctacium*, vel me quidem iudice pyctacium est album, in quo, & dies, quandò, cum aliquo quispiam de promotione tractauerit, & ipsemet tractatus exaratus fuisset; hoc autèm pyctacium esse latinè censeo; ait enim *Lampridius in Alexandri vita*. *Deniq. cum inter militares aliquid ageretur multorum dicebat nomina: de promouendis etiam sibi annotabat, & perlegebat pyctacium, & sic faciebat diebus pariter adnotatis, & quis, & qualis esset promotus*. Munera fugienda sunt prætereà, vel tractatus per Sacramentum, aut iuramentum, coniurationes, in eis consensum, vel suffragium polliceri, aut hac de causa in priuatis conuenticulis factis deliberare, siuè decernere, quæ omnia tùm ad simoniam, tùm ad crimen læsæ maiestatis facta, viuo Pontifice pertinent, imò etiam eo consulto, vt scribit *Turrecremata citatus num. 3. & 4.* quamuis textus contrarium indicare videatur; nimirùm enumerata dummodo intrinsecè mala nō sint, vetita non esse, consulto ipso Papa, de quibus *lib.* 8. vberiùs agemus; Igitur relata mortuo Pontifice ad simoniam saltem spectabunt, vetita sub pena priuationis dignitatis, proprij loci, & communionis per citatum textum *cap. si quis*, vbi & premium socio criminis accusā-
6 ti promittitur Qui qua ratione cum in ceteris non sit admittendus, in crimine tamèn simoniæ, læsæ maiestatis, atq. hæresis admitti possit, leges apud *Glossam ibi verbo pertulerit*, *ac Turrecrematam n. 6.*

7 Ad propositum autem rediens, cùm in textu habeatur. *Si quis Papa superstite pro Romano Pontificatu cuiquam, quolibet modo, fauorem præstare conuincitur loci sui honore, vel cōmunione priuetur*. Si id tamèn fiat inconsulto Papa ob clausulam, quæ infrà ponitur, atq. eadem vrgente ratione ad quæcumq. dispositionis membra referenda est, vt sæpè dixi tùm *primo tomo lib. 2. disp. 7. cap. 2. nu. 4. & 5. tùm in hoc tomo disp. 14. c. 4. num. 22. & alibi*; idcirco ꝙ superiùs ex *Abbate* retuli, posse Canonicū v.g. viuo Præsule, laudare quempiam eligendum, alijsq. proponere, vt optimum ad Prælaturam, de qua mox erit agendum, dùm tractatur de Summmo Pontificatu, videtur vetitū per adductum textum; ni quis aliquem laudaret, alijsq proponeret, tanquam optimum ad quodcumq. regimen in genere, non vt ei consulat, aut faueat, sed solum ad bonum Ecclesiæ, catholicæ; neq. speciatim persuadendo alteri, vt ei, quem laudat, ad Papatum suffragetur, sed potiùs, vt alterius virtutes, illustria dona, atq. ornamēta ad bonum Christianæ Reipublicæ cognoscat. Quamquam tutiùs esset ab hoc tractatu etiam sub his formalitatibus abstinere.

8 A fortiori prætereà viuo Pontifice, multa, quæ nec mortuo, licent, vitanda profectò sunt: sic esset tractatus ambitiosus *cap. Qualiter de elect. & cap. cum post eod.* tractatus simoniacus *cap si quis pecuniam de elect, cap per inquisitionem.* Item tractatus conditionalis, siuè conuētionalis. *cap. 2. de elect. & 1. q 2. quam piè, nec non de pactis cap. vlt.* tractatus incongruus, inhonestus, ac præposterus, vt *cap. nullus dist. 79. cap. Bonæ il secondo de elect.* Quæ omnia confirmantur, & certis pœnis contra transgressores præterea corroborantur per *cap. Vbi periculum in sexto, & per constitut. 38. Pauli IV.* *qui quidem*, cùm *cap. si quis Papa* retulisset, & confirmasset pœnas, rationes, tùm prohibitionis, tùm pœnarum his addit. *Exindè non modo Sacrorum Canonum sed etiam secularium legum interpretes peritissimi, & probatissimi ambientes Papatum, aut super eo Papa viuente, & inconsulto tractantes, seù conuenticulas facientes crimen lesæ maiestatis in primo capite, & simoniacè hæreseos incurrere decreuerint, nō sine clara, & aperta ratione, cùm omnis tractatus de loco, dignitate, & bonis alicuius viuentis non consentiente ab vtroq. iure prohibeatur, & reprobetur, præsertim cum indè præstetur votū captandæ mortis, quod Sacri Canones, & venerandæ leges passim abhorrent, ac detestātur. Accedit, quod cùm inter Pontificem, & Ecclesiam contrahatur spirituale coniugium, quod fortiùs est carnale, grauissima pœna ex vtriusq. iuris cēsura imponitur ijs, qui constanti matrimonio de alio coniuge tractare præsumunt*, & infra prohibitionem extēdit ad quoscumq. qui, Ponti-

fice viuente,atq. inconsulto *verbis, vel scriptis,aut nuncys cum aliquo de futuro Pontifice eligendo hactenus tractarunt,vel tractabunt,& tentabunt.* Quibus omnibus pœnas adiungit grauissimas.

9 Deindè dicendum est, consulto Summo Pontifice de illius consilio, & licentia (quidquid sit de alijs modis,de quibus Deo dante *lib.8.*) veram nos censeri secundam assertionẽ nostram,etiam de summi Pontificis electione. Quamobrem consultiuus de illa tractatus fane licebit, poteritq. Sanctissimus Cardinales vocare,ad pacem, concordiam, electionemq. optimi successoris, faciendam suadere, atquè ad cetera ibi asserta. Est autem hæc doctrina *DD in ratione dubitandi de Pontificis electione n.4.laudatorum,aliorumq. communiter.* Et probatur ex textibus ibi per illos Auctores allegatis,ac dilucidatis;& ratio esse potest, quia cessant allegata momenta per *cap. Nulla de conceß.præb.* & per *Paulum IV.* vt patet,qui quidem per exceptionem illis verbis expressam,ex cuius constitutione paulò antè relatis *(eo non consentiente)* firmare regulam videtur in contrarium,vt sæpè sæpius diximus,quam nos amplectimur,eo nimirum consentiente.

10 Et quidèm tales incidere possent circumstantiæ, vt opus omninò esset tractatu consultiuo ad successorem postea eligendum, cùm *ex Philosopho 3.ethicor.*consilium,ac tractatus deliberatiuus in rebus arduis semper prehabendus sit:& quænam magis ardua Pontificis electione? *cap. licet de elect. capit. Vbi maius eodem in sexto, demùm cap. in Nomine Domini dist.23.*

11 Quæres quid consilij capiendum sit, quando Summus Pontifex,vel morbo graui,ac diuturno teneretur,quo nec regere posset Ecclesiam Dei,neq. consuli,vt haberetur tractatus, vel si morbus non esset diuturnus, vrgentissimæ tamen esset causæ ad consultiuum habendum tractatum, de quo Papa non potest consuli,nec ob vim morbi licentiam dare. Verùm si primam expedire vellem quæstionẽ in alienam profectò messem falcem immitterem. Prò secunda vero est opinio Panormitani absoluté dicentis, vt indicaui, posse tractatum consultiuum haberi, quippè qui sub circumstantijs in quæsito expositis probabilior videtur.Et fanè absurda à *cap. Nulla de conceß præbendæ,& à Paulo IV.* indicata procul esse deberent,atq. damna Ecclesiæ Catholicæ,nisi de successore tractaretur, imminere maiora, quã timeri possent ex tractatione. Cæterùm *bullis, & constitutitionibus à me allegatis præcipuè Pauli IV.* standum omnino censeo, quousquè aliquid à Sancta Sede de hoc casu decernatur,à cuius nutu nunquam discedere fas est.

12 Sit assertio tertia,electio facta alicuius peculiaris Episcopi post mortem prædecessoris habito tractatu illicito de illomet electo,ante mortem Episcopi vita functi, non est ipso facto nulla,sed nulla decernenda, sic *Innocentius cap. Bonæ supra citato il secondo de elect. & Abbas ibid.n.12.§.ad secundum,*ratio est,quod nullibi legitur sancita hæc electio, ipso facto, esse nulla,sed nulla tantummodo reddenda, *cap. Bonæ citato.* Imo si recessissent Electores à pristino tractatu in vita Præsulis habito,atq. alterum eligerent, neq. cassanda esset electio, vt rectè *Innoc.& Panorm citati.*

13 Hinc fit,non esse priuatos electores ob tractatum illum,viuente Præsule habitum, quãuis illicitum; quod iure cautum minimè hoc fit,sed puniendos esse ob rem illicite factam, etiam si retractauissent electionem, quam cõtra ius habuere per *cap. 2.de maior.& obed.*

14 Electio autem Summi Pontificis, quæ de eadem persona habita,' de qua tractatus initus fuit,viuente,atq. inconsulto Papa,censenda esset nulla, per allegatam *constitutionem Pauli IV. incipientem Paulus, &c.* Cùm similem habentes tractatus, ipso facto priuationem subeant cuiuscumque dignitatis, atque honoris Cardinalatus, atque iurisdictionum quarumcumq. nec non voce actiua, & pasliua,idq. ipso facto:per ea. *Quodq. similes sententias, censuras, & pœnas respectiuè incurrerint,& incurrant ipso iure,& facto,ac sine alicuius sententiæ prolatione.* Et consequenter inhabiles ad electionem validam faciendam. Verùm cùm *in bulla Gregorij XV.§.22.*hęc habeantur.*Volumus etiam, & decernimus censurarum,& excommunicationem prædictarum, & aliarum quarumcumq. prætextu, vel causa Cardinales à Summi Pontificis electione actiua, & passiua excludi nullo modo posse,quas quidèm censuras, & excommunicationes ad effectum huiusmodi electionis tantum illis aliàs in suo robore permansuris suspendimus, &c.* Electio personæ eiusdem, vel alterius post tractatum ha-

15 bitum,viuo Pontifice, censenda non erit nulla,ex vi dictarum censurarum, vel pœnarum à prædecessoribus *Gregorij XV.* impositarum, vno excepto euentu,sic *ab eadem bulla Gregorij expressa §.19.Quod si electio huiusmodi aliter celebrata fuerit,quam in conclaui,&c.vel quasi per inspirationem nullo precedente de persona speciali tractatu, omniumq. pariter Cardinaliũ præsentium in conclaui communiter, nemine itidem dissentiente, per verbum eligo intelligibili voce prolatum, aut scripto, si voce non potuerit expressum,nulla sit,& inualida eo ipso,&c.* Quibus neq. inualidam videtur reddere electionem factam quasi ex inspiratione, cui præcessit generalis tractatus,quandocumquè fuerit habitus,cùm eam irritam solum facere videatur præcedente speciali,quandocumq. prius habito: quod tamen mea tantùm auctoritate nolo assertum.

16 Quòd autem de electione facta de illo, qui Papalem aucupatus est dignitatem per ambitionem, seu seditionem dicendum sit, docet *cap. In nomine Domine 23.dist nec non Abbas, cap Bonæ il secondo de elect.n.13.*

17 Superest de pœnis agamus, de quibus vltimo loco disputandum proposuimus. Et quidèm nullas inuenio de facto incurri per electionem personæ,de qua illicitus habitus erat ad Episcopatum tractatus definitiuus, nequè per ipsummet tractatum,*vt nu.13. indicamus*, sed puniendos esse prò qualitate delicti. Præterea

tereà siue de electione facta post tractatum, siuè de ipso tractatu ad electionē Summi Pontificis, pęnas expendere, nostra non interest, ac deducuntur ex textibus citatis.

18 Itaq. satis dixisse videor de tempore faciendæ electionis, siuè promotionis ad Episcopatum, si meum monuerim Lectorem, neq. decere noctu electionem haberi, nisi aliqua vrgente necessitate, nè clandestinè facta censeatur, contra *cap. Quia propter de elect. §. electiones, vbi Abbas*. Dicitur autèm clandestinè fieri electionem, quando singularitèr habetur, atque occultè per occulta conuenticula, vel quando non publicatur, vt ibi *Glossa, & 79. dist. cap. 2. & 3. Abbas in capit. 1. de clandestinis desponsat. Felinus in capit. Consuluit colum. 6. de officio deleg. & alij*. Quod si ex rationabili causa noctu fiat electio, non sine tribus luminaribus, est celebranda sic *Ripa libr. 2. respon. de rescript. cap. 13. num. 4. apud quem*

19 *alij*. Si commune fecerim prætereà per Canonicos electionem factam, electo denunciandā esse, octo intra dies ex *cap. Cupientes de elect. §. cęterum, vbi Glossa verbo octo dies*. Quod

20 quidem tempus ab electione peracta videtur etiam currere de momento in momentum, atq. ita computandum ob rationem indicatā *cap. 2.* & quia in fauorem Ecclesiæ vidnatæ est decretus hic dietum terminus, vt colligitur

21 ex *initio citati textus*. Ex proemio enim legis mens, & propositum deducitur legislatoris, quemadmodum 1. *tomo lib. 4. disp. 1. cap. 4. nu. 4.* docuimus. Neq. in contrarium vrget, quod vtatur textus aduerbio commodè *infrà octo dies*, (nimirùm) *postquam commodè poterunt, electis præsentare distulerint, ipsos, qui culpabiles extiterint, &c.* nam id aliud non significare puto, quam nullo intercedente impedimēto, quo legitimè censerentur Electores impediti; sicuti de trimestri electionis habetur in *textu nè pro defectu de elect.* nosq. exposuimus *c. 1.* indicatque *Glossa huius textus verbo, qui*

22 *culpabiles*: Et probè monet *verbo electis*, non sufficere prę sentationem huius electionis generali procuratori ipsius electi exhiberi, vt ad matrimonium carnale, neq. ante Tridentinū satis erat, etiam si aliqui casus speciale petentes mandatum in illo mandato exprimerentur à quibus ad matrimonium non datur extensio, vt probè *Sanchez ex mutis lib. 2. disput.* 11. *num. 3.* igitur à fortiori, vt argumentatur *Glossa* in casu nostro, in quo de matrimonio spirituali tractatur. Dummodò ratam non haberet Electus illam electionem intra tempus, intra quod ei debebat præsentari, *ff. rem ratihab. l. penult.* A cōtrario autem colligit eadem Glossa, satis esse præsentationem electionis factam Procuratori ad hanc specialiter deputato per eadem iura, *& de concess. pręb. Accedens 32. q. 2. Honorantur, C. de acquir. possess. l. 1. cum similibus*. Imponatur deinceps pęna suspensionis triennalis à beneficis in ipsa Ecclesia possessis, de qua textus, & glossa.

23 De loco autèm scribere, quod mihi reliquū erat, superuacaneum cēsui; cùm vix in vsu huiusmodi electione Antistitum, vt sæpè dixi, sint; Neq. ex loci disputatione aliquid scitu dignum pendeat, quod luculenter, vt commune ad alias etiam aliorum beneficiorum electiones, à Canonistis nō sit dilucidatum, apud quos præsertim *Abbatem cap. 1. de poss. num. 33.* de validitate electionis in loco interdicto legendum est.

24 Quod autèm spectat ad locum, vbi Pontificis Ma .electio facienda sit, satis per *auream constitutionem de elect. Papæ Gregorij XV. sæpè citatam* declaratum est *§. 19.* per ea. *Si alibi celebrata fuerit, quam in conclaui clauso, &c. nulla sit, et inualida*. Quidquid sit de alijs aliorum Antistitum electionibus, quarum validitas vnico verbo expensa tantùm à loco pendere non videtur, & si tutiùs sit ab vsitato non recedere, vt de Episcopi electione in Cathedrali Ecclesia *cap. Quod sicut de elect. vbi Abbas, Baldus cap. Ad hæc de post. num. 2. Decius num. 3, & colligitur prætereà ex cap. cum Terra de elect. vbi Hostiensis* scribit consuetudinem, si alicubi in vsu esset, vt in alio loco, decēti tamen, ac decoro fieret, esse seruandam. Imo etiam absquè tali consuetudine si ad decorem requisitus, qualitatemquè negotij, alius esset locus, in eo fieri posset: cùm in dicto *cap Quod sicut*, Cathedralis absolutè nō assignatur, quibus subsubscribit *Azor 3. par. lib. 3. c. 28. q. 16.* qui posse locū mutari electionis ex iusta causa, etiam ad Episcopatum contra Panormitanum docet *ibid. § quæres, Accedit Marcus Antonius Cucchus instit. maiorum lib. 4 tit. 1. n. 23.* à quo dilucide de reliquis ad electiones etiam aliàs facientibus scribitur *vsq. ad finem cap.*

DIS

vinculum absolutè contrahendum, docet *Abbas in cap. Cum inter Canonicos de electione citatum num. 4.* non requiri confirmationem, quę quidem in illud matrimonium facit ratum, à quo absq. facultate superioris recedi non potest, vt in *cap 2. de renunc. Episcopi*, & vt dicitur ex consensu viri, & vxoris stat matrimonium carnale, ita suo modo spirituale. Secundo, quia confirmatione nullus tribuitur consensus, sine quo coniugium, neq. de potentia Dei absoluta stare potest, non solum in ratione contractus, à propria contrahentium voluntate tanquam à causa deriuatus, vt docet *Palatius 4. dist. 27. disput. 1 fol. 153. Ledesma in 4. part. 2. quæstion. 47. art. 1.* nec discrepat *Sanchez disp. 26. de matr. num. 4.* verùm etiam essentialiter consideratum, quippè quod non in mutua corporum traditione, quæ, matrimonio permanente, transit, neq. in mutua obligatione, & subiectione ad reddendum debitum, quæ quidem, vel alterius coniugis adulterio, vel religionis ingressu, communi paritèr consensu, perseuerante matrimonij consumati vinculo cessat, sed in ligamine, & vinculo, quo formaliter sunt coniuges vniti, orto ex mutua traditione, & reali relatione fundata in consensu, & contractu, aliqua ratione externo, vti docet *Petrus de Ledesma citatus de matrim. quæst. 4. art. 3. fol. 128. col. 2. Enriquez de matr. lib. 11. cap. 8. num 2. ac deducitur ex D. Thoma 4. dist. 27. quæst. 1. art. 2.* Hoc autem vinculum, siue coniunctio, cum relatio sit realis, absquè fundamento, ac termino esse non potest, quippe quæ cùm fundamento identificatur, mea quidèm sententia, & à termino essentialitèr pendet. Et sicut neq. coniunctio effectiua mutuæ dilectionis absquè amore mutuo, qui quidèm etiam aliquo pacto in genere causæ formalis, ad illum vinculum se habet, sic etiam copulatio animorum coniugum à voluntate mutua consentiente; in quo sensu *Gabriel 4. dist. 27. quæst. 1. art. 1. Adrianus ibid. quæst. 2. de matr.* de essentia ipsius matrimonij consensum esse dixerunt. Sed ex matrimonio carnali ad spirituale per *cap. Inter corporalia de transl.* aliaq. infra sæpiùs citata, valet argumentum, vt sæpè dixi, ergo, &c. Et licet inferiùs asserendum sit electum posse cedere electioni etiam post consensum, ac posse, Electo, qui semel cōsensum præstitit, reiecto, alterum eligere Electores, hoc tamen non obstat necessitati consensus; ad positiuam rationem coniugij spiritualis ineundi, qui tamen perficitur, vltimūq. robur à confirmatione recipit, à qua necessariò supponitur.

3 Secunda assertio. Consensus electi sufficiētibus ad sui manifestationem debet signis innotescere. Nam de ratione huius coniugij spiritualis, quod quidèm inter homines celebratur cordis intima ignorantes, est, vt externo signo patefiat. Et paritate coniugij carnalis confirmatur, de cuius natura est siue in ratione contractus, siue Sacramenti, vt signis externis animus, & consensus aperiatur internus. A qua veritate cęnum illud, & labes *Vuicleph* ausus est dissentire, quem erudite *Vualdensis de Sacram. cap. 132.* reiecit, siue autèm hæc signa se habeant instar conditionis, vt volunt nonnulli, siue vt ratio intrinseca illius, vt de carnali in ratione contractus, & Sacramenti, sicut censent alij, nostra non interest; cum hoc, de quo loquimur, matrimonium, similitudine quadam, non autem ad vnguem cum carnali conueniant. Atq. ab hac assertione, sic explicata neminem arbitror dissentire.

4 Assertio tertia. Consensus hic desideratus satis erit implicitus. Moueor quia hic consensus ad multa sufficere constat, vt videre est apud *Abbatem cap. Dilecti de foro compet nu. 4. & cap. Inter corporalia de transl. nu. 28.* neq. est, cur hanc ei vim in hoc casu denegemus. Secundò quia hic idem consensus sufficit ad sponsalia, vt definitur *cap. Litteras cap. Acceptas de desp. impub. & cap. vnico in princip. & §. porrò eod. tit. in sexto, vti ex DD. consensu probat Sanchez lib. 1. de sponsalibus disp. 16. à nu. 5.* Quo autèm pacto cognosci possit hic implicitus assensus deducetur ex his, quæ scripsimus *lib. 2. disput. 5. cap. 6. num. 24. & cap. 7.* Nùm autèm consensus electi virtualiter contentus ipsius presētia, sufficiat, & nùm validè dari posset per Procuratorem, litterasq. dicemus *lib. 8 disp. 4. c. 1.*

5 Assertio quarta. Consensus assertus probandus est ab electo intra mensem, sic in *cap. Quàm sit de elect. in sexto adiuncta Glossa verbo Mensem.*

6 Assertio quinta. Hic mensis ita computādus est, vt dies tot habeat, quot hic ipse, in quo præsentata est electio, cuius si dies aliqui lapsi fuerint, suppleantur ex sequēti, vt probè Glossa citata, & nos *superiori disput. c. 2.* probauimus. Eius autèm initium a tempore ait Textus præsentationis esse ducendum, idest ab hora præsentationis, cùm debeat currere de momento in momentum, & quia assignatur terminus à quo, & quia in fauorem videtur concessus Ecclesiæ viduatæ, atque electi, vt maturè boni, rectiq. consulens tātū, vel subeat vel refugiat onus. Neq. vti rectè monet *citata Glossa notando secundo* post expressionem casus tenetur electus illicò consentire; neq. expedit; nè dignitatem ambire videatur; poterit tamèn absolutè si voluerit.

7 Assertio sexta. Ni consentiat intra mensem assertum Electus, qualecumq. ius quæsiuerit per electionem, perdit, nisi fortè conditio personæ aliquo pacto impedimento esset, vt in Religioso, sic *citatus textus adiuncta Glossa.* Cùm autem nos de conditione personę religiosæ, cui licentia petenda est, ac de reliquis ad Regularis electionem expenderimus *tomo 1. lib. 4. disp. 1. per nonnulla capita*, non est cur immoremur. Præterea si legitimè impeditus fuerit Electus ad consensum præstandum, non ei currit tempus, quod impeditus minimè differt, *de concess. præb. cap. Quia diuersitatem, & nos supra disputat. cap. 1. & 2.* diximus. Quamobrem solam negligentiam notat Textus *secundum additionem ad Glossam citati cap. quam sit, verbo distulerint*, & causam iustā, siue impedimentum excludit. Adderem ipse à for-

à fortiori, & contemptum etiam, qui procul dubio magis offenderet.

8 Assertio septima. Ex se videtur sufficere consensus etiam non simultaneus. Pendet hęc assertio ab altera simili de matrimonio carnali, num ad illud requirantur consensus simul præstiti, & vt probabilior est pars negans, dùmmodò consensus alterutrius perseueret, ita in matrimonio hoc spirituali; cum ea vno ad aliud valere sæpè probauerimus argumentum. 9 Itaq. non obest aliquam intercedere moram, cùm in omni contractu satis sit consensus diuerso tempore præstitus *l.1 §.1. ff. de verb. oblig. & l.1.§. sed verior, ff de contrah. empt.* sic in omnibus contractibus per nuncium, litteras, vel Procuratorem; & matrimoniũ etiam hoc pacto contrahitur, vt eruditè *Sanchez libr.2. disput.11. & 12.* quando consensus simul non adhibeatur. At non adeo religione teneor, vt moralem, etiam arctissimam horum consensuum eligentium, atq. electi capetam simultaneitatem; sed vel esse satis alterum alterius persistere; nec reuocatum esse, vt ad matrimonium carnale sufficere docuit *Maior in 4. distin. 27 quæst.1 Nauarrus summa cap. 22. nu. 80. & alij*, vel moralem hanc simultaneitatem lato modo acceptam, vt Auctore *Soto 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. & Ludouico Lopez 2. part. instruct. de matr. fol.* 1056. quæ tamèn post septemnium intelligatur non satis esse ad carnale matrimonium, vel ad summum, vt ait *Enriquez libr.11. de matrim. cap 3. num.6.* biennio intercedente. Hinc ad rem nostram *Abbas cap. Cùm inter Canonicos* scripsit necesse non esse, vt tempore consensus præstiti ab electo, perseuerent Electores in formali assensu. Imo etiam si dissentirent nunc; nàm cùm de iure non possint recedere, vel publicato scrutinio, vel præstito electi consensu, quemadmodum *seq.* dicemus *disputat.* perinde est, ac si permanerent in illo consensu: quidquid nescio quis Auctor contrarium dixerit ab eodem reiectus *Panormitano per cap. citatum, cùm inter Canonicos*, vbi & consentire videtur, idest in vnum simul ire consensum Canonici, ex quo nequeunt resilire; & fauet *cap. finale de procur. in sexto*, ideoq. matrimonium spirituale *in dicto cap. cùm inter*, contrahi censetur; Neq. obstat *cap. cùm post de elect.* quod de electione, publicato scrutinio, statim non habita loquatur. Et licet *Glossa* dicat etiam propter vitium Electi electionem illam fuisse cassatam; quòd eius consensus fuerit requisitus, atq. ante electionem præstitus, hanc verò interpretationẽ illa non defendit, vt notat *Abbas num.2.* Addo requisitum non fuisse huius electi consensum, antequam scrutinium, & factum, atq. in scriptis redactum, & publicatum esset, quãdo notari vitio posset ambitionis, sed solum antequam fuisset electus electione nimirùm cõmuni. Quarè non peccauit in formam electionis iure naturali constantis ex suffragijs tantum, vt ibi probè *Io. Andræas, & Abbas nu.1.* Neq. ex qualicumq. culpa deducitur ambitio, neq. necessitas simultanei consensus.

10 Vltima de hac quæstione assertio deducenda est *cap. si electio de elect. in sexto. Si electio ex eo non sortiatur effectum, quia Electus consentire recusat, vel post consensum renunciat iuri suo, aut fortè diem claudit extremum, seù propter occultum eius vitium irritatur, Electores, (qui tunc fecerant, quod spectabat ad ipsos intra iuris terminum eligendo) habebunt à dissensu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis, ac si vacatio noua esset, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam, dummodò nil fraudulentèr egerint in præmissis.*

11 Ad quem Textum illud notatu dignum puto ante confirmationem etiam post consensum in omni casu renunciationem valere, liberè ab Electo habitam quoad ipsum Electũ: in nullo tamèn quoad superiorem, cui non fieri debet præiudicium. *Sic Glossa post multa, verbo renunciat.* Etenim si ad Superiorem res delata sit, & contrà Electum objiciatur, quod electionem valet annullare, poterit ille de veritate inquirere, *de supplenda negligentia Prælatorũ. c. licèt*, Aliàs illudi posset. *de postul. cap. Bonæ il secondo, §. Nec vocebat.* Et sicut de iure defuncti, quandoq. quęritur, vt ius innotescat superstitis. *De arbitrio, ex parte*: sic & in casu proposito. Quod si res delata non fuerit adhuc ad Superiorem, nec tenebit renunciatio in eius præiudicium; qui quidèm ea officio habet prouidere per *cap. Quamquam de elect. in 6.* At si ex morte suum sortita non fuerit effectum electio, vel ob delictum occultum, de quo nos tùm *supreriori disp. tùm tomo 1.* ex instituto egimus, integrum erit ad aliam celebrandam electionem, siuè tertiam, & quartã, ac deinceps; sic rectè *Glossa verbo alium*, si secundus, vel tertius dissentit, renunciat, vel moriatur, vel suo occulto vitio cassetur.

12 Ex his in breuiarium redigo tempora ad expeditionem Ecclesiarum vacantium assignata; nàm primò dantur tres menses Electoribus ad eligendum ad Cathedralem, vel regularem Ecclesiam, vel sex ad alia, secundum distinctionem *cap. Nulla de concess. præb. adiuncta glossa verbo infra sex menses*: ad præsentandum autèm datur tempus, quàm citiùs fieri possit, & adhuc octo dies *cap. Quàm sit de elect. in sexto, & cupientes in princip. & §. cæterùm eodem.* Ad consentiendum vnus conceditur mensis Electo, si libertatem habeat, aliàs arbitrio Iudicis, quæ omnia super expendimus. Præterea ut *seq. libr* dicturi sumus ad petendam confirmationem tres assignantur mẽses *cap Quàm sit de elect. in sexto*. Ad consecrationem autèm alij tres *100. dist. Quoniam, & 72. dist. cap. 2.* & si pallium petendum sit, hoc faciat à tempore cõsecrationis intra tres alios menses *100. dist cap. 1.* In causis autèm Regularium, vel Cathedralium, quæ ea immediata subiectione, vel appellatione deuoluuntur ad Papam, seruandum est decretum *Nicolai Papæ cod titul. de elect. in sexto Cupientes*. Nùm autèm possit hic consensus reuocari *seq.* dicemus *cap.* Cùm pendeat ea iure, quod acquiritur Electo, Insuper, vt cum *Trident. sess. 24. cap. 18. de reform.* loquar. *Episcopus, & qui*

iis

Ius patronatus habet infra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum, idoneos aliquos Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis examinatoribus nominet. Legenda præterea est *constitutio Pij IV*. 108. seruandum *decretum Trident. de elect. sup. reg. sect. 25. cap. 6.* Nec non decreta *Clementis VIII. de reformat. Regul. editum anno 1558. & 1601. n. 36. confirmata ab Vrbano VIII. decreto 26.* Quoad Abbatissas autèm seruandum est decretum *Trident. laudati c. 7. & Gregorij XV. const. 18.* cum suis declarationibus.

13 Demùm quid clausula vltima velit, dum-
modò non fraudulenter egerint, &c. *Glossa*
14 *verbo fraudulentèr* exemplo rectè declaratur;
quæ etiam notat eius interesse fraudem pro-
15 bare, qui eam allegat. Probatur autèm fraus
per coniecturas, sic *Abbas in cap. Nobis fuit nu.
4. de sim. & Menoch præs. 3. nu. 45.* Neq. præsu-
16 mitur, nisi probetur, vt idem *præsump. 78. lib. 6.
n. 3.* In dubio autèm minimè præsumitur, *idem
præsump. 82. nu. 10. & præsumpt. 81. eiusdem lib.*
17 *n. 29.* Et maxime cessat omnis præsumptio pro-
bationis in continenti oblata *præsumpt. 47. lib.
2. n. 1.*

CAPVT SECVNDVM.

Vtrum ex electione, & consensu electi ius ei comparetur ad Episcopatum: Duæ referuntur sententiæ.

S V M M A.

Quæstionis vtilitas. n. 1.
Sensus quæstionis. n. 2.
Prima sententia docet nullum ius electo per electionem etiam acceptatam conferri. n. 3.
Secunda sententia ius Electo consentienti comparari scribit. n. 4.

1 Inscripsi hanc quæstionem ad Præsulatũ contractam, ad alia beneficia ne vagetur oratio, quæ quidem ex his disputandis facili negotio dilucidari poterunt. Et quidèm satis superq. apud Auctores disputata nostram iure suo requirit industriam, cùm ex ea non explicatio solum causæ efficiẽtis Prælaturæ, vti suo loco videbimus, verùm etiam exercitium, imò facultas ad munera Præsulatus obeunda ex parte pendeant.

2 Nosse autèm ad hoc oportet, sermonem hic non esse de iure, quod supposita institutione beneficiorum vnusquisq. Candidatorum pro ratione meritorum, superioribus disputatum est disceptionibus, verùm de proximo, & formali per ipsam electionem competenti electo, de quo.

3 Prima sententia docet per electionem etiam acceptatam, consensuq. electi firmatam, nullum ius ei comparari; quæ quidèm sententia maximum sui cognoscit defensorem *Turrecrematam, cap. Quanto dist. 63. num. 4. à quo citantur Hostiensis, Innocentius, Vincentius, & alij.*

Et probatur primò, ex electione non contrahitur plenè matrimonium spirituale inter electum, & Ecclesiam; igitur sola electione etiam acceptata, non acquiritur ius administrandi res Ecclesiæ Electo; quippè qui adhuc sponsus non est. Antecedens probatur, tùm quia renunciare potest Electus electioni, & Præsulatui ante confirmationem absq. Pontificis facultatẽ, tùm ex *cap. 2. de transl. per ea*; *Sicut autèm Episcopus consecratus sine licentia Romani Pontificis non potest Ecclesiam relinquere, sic, & electus confirmatus*; circà quod verbum *Glossa* inquit, ergò ante confirmationem potest, quod verum est, quod adhuc habeat tenue ius, cùm possit repelli per exceptionem ex *cap. supèr his de accusat. ergò.*

Secundò si Præsul electus ius haberet ex electione, posset absolutè dici Episcopus; cum vnusquisq. rectè à formis, & habitibus, qui ei insunt, denominetur: atqui nominari talis minimè potest, ergo.

Tertiò Electus ante confirmationem administrans punitur ex *cap. Qualitè, & cap. Bonę de electione, nec non de præb. Dudum*; cum eius electio irritatur; ergò potestatem administrandi non acquirit, nàm teste *Aristotele lib. de somno, & vigilia*, cuius est actus, eius est potentia; imo è conuerso, cuius est potentia, eius est actus; & iniuria prorsus esset electi, si potestatem habeat per electionem priuari eius exercitio.

4 Quartò ex *Apostolo ad Hebræos. Nemo sibi honorem assumat, sed qui vocatus tanquam Aaron*, per electionem igitur, propriumque consensum non comparat sibi quispiam administrãdi potestatem; alioquin assumeret sibi honorem, nec tanquam Aaron. Quod rationis momentum magnifacit *Turrecremata*, aitquè *esse Innocentij cap. Qualitèr*, vbi reprehendens quemdam electum, quod se ingessisset in administrationem Episcopatus, addit. Non attendens, quod secundum Apostolum nemo debet assumere sibi honorem, &c. Quo circa Papa irritat illius electionem.

Quintò; nulla potestas spiritualis ab alio quàm à Deo, vel eius vices gerente in terris dari potest hominibus, supra cuius naturalem captum est; atqui potestas prælationis Ecclesiasticæ spiritualis est, vt per se patet; ergò à vices Dei Gerente, Summo Pontifice, per confirmationem dari poterit, & non ab Eligentibus & ipso electo consentiente.

Sextò, Omnis potestas Ecclesiastica, post Christum Dominum, à Petro dominium accepit, cui primò Pontificatus datus est in Ecclesia, vt ait *S. Anacletus*, & habetur *in cap. Innoua dist. 21.* igitur ex sola electione, & consensu absq. confirmatione Sedis Apostolicæ mediatè, vel immediatè, non acquiritur alicui potestas Prælationis Ecclesiasticæ.

Septimò si acquireretur potestas Ecclesia-

ſticæ Prælationis electione, conſenſu firmata electi, ſequeretur non omnem Eccleſiaſticam poteſtatem à Sede deriuari Apoſtolica, contra *cap. ita Dominus diſt. 19.* Sequeretur præterea non omnes Eccleſiaſticas dignitates, & iura Prælationum inſtitui a Sancta Romana Eccleſia contra *cap Omnes diſt. 22.*

Octauò ſola electione ius adminiſtrandi cōparatur ſoli Papæ *cap. in nomine Domini 22. diſtin.* per ea: *Electus in Papam auctoritatem teneat regendi Romanam Eccleſiam, & diſponendi, &c.* vbi *Gloſſa* secùs eſſe in alijs Prælatis notat, qui non habent ante confirmationem adminiſtrandi poteſtatem *cap Noſti de elect.*

1 Secunda ſententia docet electo conſentienti purum eſſe ius ad rem, ſic *Abbas mox ciendus*, & nonnulli pro prima parte noſtræ concluſionis allegandi.

CAPVT TERTIVM.

Vera ſententia de iure ad electum conſentientem deriuato ex electione.

S V M M A.

Ius alterum ad rem, alterum in re, & quodnam ſit. n. 1.

E Romana Sede, ac Pontifice omne ius eligendi ad Epiſcopos manat. n. 2.

Electio etiam acceptata per ſe, non confert expeditam adminiſtrationem Electo conſentienti. n. 3.

Quodcumq. ius, quod ex electione in electum cōſentientem promanat, deriuatur ex Apoſtolica Sede, Chriſtiq. Vicario. n 4.

Ius proximum ad Epiſcopatum à Romano Pontifice promanans aptari debet naturæ beneficiorum. n. 5.

Per electionem Electo confertur immediatum ius ad rem, & mediatum in re ad beneficium Epiſcopatus. n. 6.

Expenditur vis dictionis donec *n. 7. & 8.*

Ex mala huius dictionis donec *intelligentia notam illibatæ Deiparæ virginitati ſceleſtiſſimi mortalium hæretici inurere, conati ſunt. num. 8.*

Quanti ſit facienda Gloſſæ ſententia. n 9.

Confirmatio non tribuit, ſed ſupponit ius electo quæſitum. n. 10.

Declaratur ius in re mediatum, & immediatum ad rem, quod eſt electo conſentienti. numer. 11.

Poteſt electus conſenſum iam præſtitum abſq. licentia Pontificis reuocare. n. 12.

Quare ex coniugio carnali acceptans quis promiſſionem per verba de præſenti, non poteſt reſilire, poteſt tamen è ſpirituali. n. 13.

In dubio non aſſerenda eſt obligatio. n. 14.

Iacens in re ſibi fauorabili conſentire videtur. num. 15.

Ratio cur Eligentes reſilire non poſſunt poſt conſenſum, vel publicationem ſcrutinij, poteſt autem Electus etiam poſt conſenſum. n. 16.

1 NOtandum habeo ius alterum eſſe in re, alterum ad rem, vti *libr. 5. diſp. 2. num. 4. cap. 3.* ſcripſi. Illud autem pro præſenti inſtituto (quod à doctrina loci citati non diſcrepat) eſt ius circa rem aliquam, ad quod res ipſa deuincta eſt. Ius verò ad rem eſt ius circa rem aliquam, ad quod res ipſa non dum eſt alligata. Et quidèm rem iuri eſſe deuinctam, vel non deuinctam, maximoperè pendet ex iuris humani, ac poſitiui diſpoſitione, quod rectè notauit *Molina tom. 2. de iuſt. & iur. diſp. 2. ſub initio*; quæ iura, & magis expendam, & vt nunc diſtincta dicam *ſequenti lib. diſp. 3. c. 1. n. 3.*

2 Notandam ſecundo, & extremis tantum, vt dicitur digitis, nunc attingendum, quod è dignitate *lib. 9* nobis explicandum eſt, ab electis à Chriſto Domino Apoſtolis in Epiſcopos, quibus omnis auctoritas Dominicum paſcendi gregem, Eccleſiamq. regendi conceſſa eſt, cæteros creatos eſſe Epiſcopos, eis ſuccedentes, eorumq. vices gerentes *cap. Bonum vices diſtin. 78.* His autem vita functis in Summo Pontifice omnis poteſtas, Epiſcopatus conferendi, ſita tantùm eſt: nimirum vt in legitimo D. Petri ſucceſſore, Chriſtiq. Vicario, ſuper quam petram ædificata eſt Eccleſia Dei, è cuius Apoſtolica Sedes omnis Partiarchatus, ſiuè Metropolitani, ſiuè Primatus, ſiuè Præſulatus dignitas emanauit *cap. Omnes 22.* Ex Vicario Chriſti ergò deinceps, cui vniuerſalis Eccleſiæ cura incumbit ſiuè per expreſſum, ſiue per tacitum conſenſum Clericis, & Canonicis, ſeù Populo ſimul, ſeù alijs quomodolibet ad certas Eccleſias Cathedrales Epiſcopos deſignādi, nominandi, eligendi, vel præſentandi facultas facta eſt, vt deducitur ex *cap. factus eſt, 7. q. 1. cap Plebs, cap Neſſe, cap Epiſcopus, cap. litteras diſt 73.* probèq docuit *Cardinalis Bellarm. libr. 4. de notis Eccleſiæ cap 8. §. nota ſecundo, Necnon Azorius 2. part. lib. 3. cap. 28. alijque paſſim.*

3 His primoribus labijs guſtatis, Prima ſit aſſertio Electio etiam acceptata per ſe, non confert exercitium, atq. expeditam Epiſcopatus adminiſtrationem Electo conſentienti; Eſt communis omnium pro quacunque ſententia citatorum Auctorum ſenſus, eſtquè expreſſus *cap. auaritiæ de elect. in ſexto*, in quo cauetur nè per ſe, nequè per alium poſſit Electus miniſtrare; pluriſquè etiam a Turrecremata argumentis factis probatur. Addo neq. conſuetudine contrarium induci poſſe, quod *Abbas* docuit *capit. tranſmiſſam, verſicul. tertio caſu. de elect. & capit. Qualiter eodem numer. 2.* quem ſequuntur alij. Niſi daretur caſus, in quo electo per ſolam electionem habentem vim etiam confirmationis tribueretur perfectum ius, quod poſſent Electores præſcribere argumento, *cap. cum dilectus de conſuetudine*,

&

& docet idemmet *Abbas cap. nihil de elect.* Dixi per se, nàm si quis in concordia fuerit electus, atq. in Prouincia valdè remota, & exemptus, soliq. Pontifici subiectus; indicatur quidèm posse administrare per *idem cap. Nihil de elect.* qui quidèm textus citatur ab *Abbate nu. 4.* Pœnas autem administrantis ante confirmationem expendemus infra *disp. 3. cap. 2.*

4 Assertio secunda. Quodcumq. ius siue ad rem, siue in re, quod per electionem, & consensum comparat Electus ad Episcopatum, tanquam à fonte, promanat à Sede Apostolica, & Christi Vicario, Romano scilicet Pontifice, modo explicando in 8. *lib.* Catholicis Auctoribus hæc assertio certa prorsus est, vt liquet, tùm *ex 2. notando*, tùm ex vltimis argumentis pro prima opione relatis, & si quæ rationum momenta in contrarium à blateronibus afferuntur hæreticis, erudité ab *Eminentissimo Bellarmino reijciuntur lib. 1. de Clericis per decem capita.* Confirmatur, quòd institutio nouorum Episcopatuum in primis ad nullum etiam Ecclesiasticum competere potest, cui præscripta vna est regio, vel Diœcesis, cuiusmodi singuli sunt Episcopi, sed ad eum spectat, qui vniuersæ præest Ecclesiæ, cuius propriè interest illius protendere fines. Hęc autem facultas tùm instituendi, tùm prouidendi Ecclesijs, licet ad reliquos spectasset Apostolos ex delegatione, ad Petrum tamèn, suosq. legitimos successores ex officio, iureq. ordinario; igitur omnis potestas in præsentia, Romana manat ex Sede Apostolica. Confirmatur à fortiori ex iure Imperatorem eligendi, quod ad Principes electores à Romana deriuatum esse Sede, constat *cap. Venerabilem de elect.* ergo potiori titulo hoc merè spirituale ad Episcopatum.

5 Cęterum aduertere necesse quidèm est ius, quod fluere à Summo Pontifice dicimus, aptari debere naturæ beneficiorum, eorumq; institutionibus. Ità vt siuè simplex, siuè curatum, vel Episcoparus secundum vniuscuiusq. naturam conferatur iuxta ea, quæ *superioribus disp.* dilucidata sunt; quia summus, ac præcipuus administrator beneficiorum est Papa, vt sæpè dictum est. Hinc consultò dixi proximè, ac formaliter, cum remotum sit digno, vel Digniori hìc, & nunc expedito ius, supposita institutione beneficij, vt ad illud eligatur iuxta superiùs disputata.

6 Assertio tertia. Per electionem validam, acceptatam à Romana Sede radicitus, vti scriptum est, deriuatam, probabiliùs videtur Electo consentienti proximum immediatum, ac formale ius conferri ad rem, ac mediatum in re. Et quidèm quoad primam partem negantē ius in re immediatum, cùm Auctoribus primę sententiæ absq. dubio sentire videor, qui quidem omne ius negantes electo, etiam consentienti, potiori nomine ab eo, fortiùs nempè in re, immediatè ab legabunt. Secunda nostræ conclusionis pars ius tribuens in re mediatū, & est *Hugonis, et Goffredi apud adductum Turrecrematam, & ab Abbate docetur cap Nobis de iure Patr. cap. Exhibita de iud. nu. 1. cap. Postulationem de postul. num. 4. & post quam de elect. nu. 2.* vbi non plenum ius hoc appellatur electi ante confirmationem, docent *Antonius de Butr. in cap. Nostra column. final. vers. non hoc scriptum de Rescrip. in cap. si electus de elect. num. 6. Philippus Franca in cap. 1. in principio, vt lite pendent. lib. 9. Stephanus Beltranus cons. 2. lib. 3. Felinus in cap. Quoad consultationem de re iud. & cap. super his de accus. Decius cap. Postquam de elect. num. 10. & in l. mare, ff. de iure omn. iud. cap. 1. de confirm. vtil. vel inut. à fortiori, vt infra videbimus, fauet l. priuatorū C. de iure omn. iudic. Baldus ibi post Cynum, & Glossa idem concludit in elect. facta per Collegiū seculare, Albericus clem. vnic. de iur. iurando. num. 4. & è Theologis est Molina tract. 2. de iust. & iure disp. 2. §. dixi à fortiori, vt mox indicabimus, Lessius de iust. & iure lib. 2. cap 2. dub. 2 nu. 11. Azorius 2. part. lib. 6. cap. 14. quæst. 4. Layman. lib. 4. tract. 2. cap. 12. num. 2. apud quos alij.* Probatur primo *ex textu*, me quidèm Iudice, satis euidenti *cap. si tibi de præb. in sexto, si tibi absenti per tuum Episcopum conferatur beneficiū licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris) ius in ipso beneficio, vt tuum dici valeat, non acquires, &c.* Postquam igitur ratam huiusmodi collationem beneficij habueris, ius in ipso beneficio acquires, vt tuum dici valeat; hoc itaq. vel in re, vel ad rem erit? non in re dicent aduersarij, nè desipiant; ergò saltèm ad rem.

7 Et quamuis non ignorem dictionem *donec* non semper implicare, imò nunquam, vbi sequitur absurdum, & licet huiusmodi particulę negent actum certo tempore factum, non tamen necessariò inferunt, vel asserunt alio tempore faciendum.

8 Ex qua minimè percepta doctrina impiè, atq. imprudenter Florem Virginitatis in Beata semper Deipara illibatum non semper fuisse amentissimi, profligatissimiq. Hostes pudoris, & pudicitiæ audent pronunciare in locum *Matth. 1. ad finem, & non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum; Heluidius apud Hieronymum in lib. aduersus eumdē, Iouinianus apud Augustinum in libro de hæres. Ebionei, cęteriq. Antidicomariani, quos fregit S. Epiphanius hæresi 38. atq. eruditè, sapienterq. S. Hieronymus ac D. Augustin. citat.* alijq. quippè qui non quod deinceps; verùm quod antea factum non erat per Tò *donec* dumtaxat significatum doctè scribunt. Et habetur *cap. Quod dicitur de verb. signif.* Itaq. omnes hæ particulæ *donec, antequam, priusquam, & vsque,* & si quæ sunt aliæ similes, non semper affirmationem significant post tempus adnotatum, si negatio præcessit; nec semper negationem, cum præcessit affirmatio, vt rectè *Hieronymus citatus, & Chrisostomus in 1. cap. Matth. ad finem, atq. indicatur cap. Ioseph de verb. signif.* Sed absolutè, ac remotis absurdis è contrario sensu prouenientibus, & dum non ad dubium explicandum, & certum tacendum, vt loquitur de Virgine *Hieronymus* afferuntur, tempus limitatum siggnificant: Sic si maritus leget vxori vsum fructum, donec dotem non petierit, animo differendi dotis exactio-

nem, id præstitisse dicendus est *l. credit. de leg. 3.* vt quousq. non repetat dotem vxor, consequatur vsumfructum. Sic in casu textus à me allati *donec*, idest vsq. dum non det consensum electus non habeat ius, quo quidem dato habeat, vt probè prosequitur de dictione hac *donec Menoch. lib. 4. de præsumpt. præsump. 110. num. 17.* Deindè, vt ad eam partem assertionis, ex qua degressi sumus, reuertamur, illam docent, quam plures *Glossæ*, & speciali quidem nomine *cap. Quantò dist. 63. sub initio, nec non Glossa cap. contra Sanctorum 16. q. 7.* quę ad verbum *nominationem* addit; ergò sola nominatione acquiritur ius. Idem habet *Glossa cap. Placuit 72 dist. ad verbum eligitur.* Et quidem primæ Glossæ, eiusq. doctrinæ in expositione textus *cap. Quantò* videtur *Turrecremata* succumbere: cui nihil sanè respondet. Sin autem, vt secundæ allatæ *cap. contra Sanctorum* satisfacere contendat immerito quidem asserens non esse de *Glossa* curandum. Cùm opinio
9 *glossæ* ex se omnes aliorum antecellat, vt habet *Bald. in l. cùm hæred. C. de Episcop. ac Innocentij* præualeat opinioni, vt ait *Immol. in cap. Pastoralis de offic. ordinar.* quem refert *Andr. Siculus cons. 19. col. 5. lib. 1.* accedit *Iacob. Butr. in l. 1. C. quod per sua iura,* vbi scribit non esse recedendum ab opinione Glossæ, quando firmat pedes: & quandò non esset communis opinio in contrarium, vt ait in *cap. Cappellanus in 4. not. de fer.* vel quando nō afferret textum, vel legem, vt supèr indicaui ex *Bald. in l. Resp. C. ex qua cau. ma.* Optimi autèm allegantur textus per *Glossam 1. allegatam ab Abbate in cap. Nobis de iure Patr. nu. 4. quàm ferè omnes sequuntur, tùm cap. Postquàm: tùm transmissam de elect.* Et plura, quæ referre necesse non est, afferuntur ab *Andr. Siculo in cap. Ne innitaris de const. & in cons. suo primo libr. 1. & cons. 39. colum. ante penult. & cons. 49. col. vlt. Alexand. cons. 66. Consideratis lib. 1. & 122. videtur prima facie col. 2. eod. lib Bald. cons. 251. Nonnulli ad finem lib. 1. & cons. 351. in bonis eod. lib. 1.*

10 Argumento secundo. Respondemus omniū calculis, Electo confirmato ius esse; atqui per confirmationem ius non confertur, igitur ex electione, & consensu electi, hoc illi competit. Minor, siuè subsumpta propositio adeo videtur nonnullis, clara, vt *Dec. cap. Postquam de elect. nu. 17.* asserat, non modo ius ad rem esse electo post ipsius consensum præstitum, sed etiam in re; quòd eligentes variare non possunt, vt nos *seq. disp.* dicemus ex DD. consensu. Verum hoc saltem ius imperfectum, seù in potentia, & habitū, quemadmodum à multis appellatur, electo consentienti conuenire videtur exploratum, vel quia sicut habet *Petrus de Anchar. in clem. 1. in vlt not. de iur. iuran.* cōfirmatio est declaratio iuris, priùs electo quæsiti, solumq. tribuit illius exercitium; quod etiam docuit *Oldrad. cons. 146. col. final.* Sicut Iudicis decrètum, quod administrationem tutori decernit *l. final. C. arb. tut.* vel quia, qui cōfirmat, non dat *l. & quia ff. de iur. omn. Iud. & cap. Inter dilectos de fid. instr.* Quo circa si electio non valet, confirmatio minimè per se prodest, vt paulò antè indicauimus. Atq. de confirmatione disputantes explicabimus *sequenti lib. disp. 1. c. 2. 8. ac penult.* notatq; *glossa c. 1. verbo irritum de post. Præl. in sexto, & Abb. in cap. Quod sicut col. final. eodem,* & hoc idem habet *Bart. sequuta accessione in l. absenti, ff. de donat. allegans cap. si tibi absenti de præb. in sexto.*

11 Ex his autèm in hunc modum disputatis, tertia nostræ conclusionis pars declaratur, nā hoc ius Electo consentienti competens cùm ex concessione Papæ, vt beneficium ei sit deuinctum, sitq. in re, maximè pendeat; quemadmodum constat ex *c. nos.* reliquisq. hactenus agitatis, neq. purum videtur ad rem, cui res deuincta non sit, neq. purum in re, quasi alio non indigens adminiculo; verùm immediatè ad rem, & mediante confirmatione in re: quā quidem confirmationem, idcircò facit aliquo pacto necessariam, vt de illa agentes dicemus; quodquè subindicasse videtur *Dec. citat. ad finem n. 18.* Declarari hoc quidèm potest per ius, quod quispiam habet in re propria, cuius possessionem amisit, & in re, collatum cum re ipsa, non tamen cum possessione hactenus non comparata; ad quam comparandam possessionem ius etiam hoc latè patet, qua ipsum perficitur. Itaq. immediatè hac ex parte erit ius ad rem ad ipsam confirmationem adhuc non habitam electo consentienti, per eam autèm, quam sibi necessario vendicat, dicetur esse ius in re ad beneficium, quod videtur ei deuinctum, dependenter quoad esse completum stabilitatis, expeditæq. administrationis ab ipsa cōfirmatione; in quo sensu *Dec.* ob rationes factas summopere placet, cuius opinionem videtur sequutus *Molina supra citatus, §. dixi superius ad comparandum ius in re circa res incorporales præter titulum esse regularitèr necessariam traditionem, quoniam aliquando id non est necessarium, quando scilicet id peculiariter iure aliquo sancitum est: Hac ratione ad comparādum ius in re in beneficio Ecclesiastico, illudq; efficiendum suum necessaria non est traditio, sed satis est præcedat collatio, & sequatur acceptatio, rataue habeatur collatio, efficitur acceptantis, comparatq. proindè ius in re, cùm tamen ante acceptationem solum haberet ius ad rem.* Quæ quidèm vltima verba maximè fauent huic sententiæ. In hoc etiam sensu loquutus est *Cæsar Lambertinus art. 8. quæst. 5. part. 2. lib. 3. num. 2.* vbi scribit Præsentatum per præsentationem non habere ius in re, alioquin directè ageret ad institutionem, sicut electus ad confirmationem, cui est ius in re. Neq. alia opus est probatione, cùm res, quoad hoc ex voluntate pendeat Pontificis Max. Dicta tamèn maximè vera esse, in digniore Electo ad beneficia, non ambigo, vti ex *sup. disp.* constare potest. Hæc autèm clarius ex *disp. 3. lib. 7. c. 8.* innotescent.

12 Assertio quarta. Potest Electus consensum iam præstitum absq. licentia Papæ reuocare. Est communis, tùm *Theologorum*, tū *vtriusq. iuris Peritorum* sententia, estq. à nobis indicata præsertim *superiori cap.* est etiam exarata in *cap. Cùm inter Canonicos de elect. cap. & si*

una-

vnanimitèr eodem, cap. licet de transl. cap. si electio de elect. in sexto, & eod. cap. si compromissarius adiunctis glossis illius verbo si electio, & renunciare huius verbo consentire. Ratio autèm, quę ex Canonibus, & Glossis citatis deducitur est, quòd non perfectum, sed quasi, coniugium spirituale contractum videtur inter Electores, & electum. Quamobrem non tenetur Electus ob defectum dicti coniugij nequaquam perfecti absolutè illi stare. Neq. eadem est ratio de Electoribus, vt mox subijciam.

13 Obijcies, altero dicente coniugium per verba de præsenti, Te accipio in meam, si respondeat mulier, placet, factum censetur matrimonium, vt deducitur *ex cap. vlt. de sponsalib.* docentq. *Paludanus 4. dist. 27. q. 2. art. 4. n. 25. Hostiensis, cap. Si inter. in princip. de spons. vbi Abbas antiquus Panormitanus n. 7, atq. alij*; ergo hoc idem erit in coniugio spirituali; igitur sicut à coniugio carnali non potest quis acceptans promissionem resilire, ita neq. in spirituali. Quod si respondeas per electionem, atq. acceptationem non propriè coniugium resultare, sed quasi conjugium, quod confirmatione ratum verè dicitur *ex cap. cum inter Canonicos: Inter corporalia*; Licet alijsq. suprà citatis; argumentum adhuc vigebit, nam alteri parti dicenti per verba de præsenti, accipio te in vxorem, sicuti si respondeat altera, placet, est matrimonium, ita dicente alio, accipiam te in vxorem per verba de futuro, si respondeat altera, placet, erunt sponsalia; atq. à paritate censebuntur hæc sponsalia spiritualia ad minimum contracta inter Electores, atq. Electũ, quæ quidèm per promissionem alterius, atq. alterius acceptationem absq. causa solui minimè possunt.

Respondeo tametsi nouerim *Paludanum 4. dist. 27. q. 1. art. 1. n. 4. Enriquez libr. 11. de matr. cap. 13. n. 2. ad 2.* aliosq. nonnullos sentire acceptationem alterius esse repromissionem. Quamobrem intercedente promissione ex vna parte, ex altera verò acceptione, idest repromissione constitui sponsalia, quibus vterq. contrahentium deuincitur; nihilò tamèn minùs certiùs arbitror contrarium in sponsalibus carnalibus, quæ resultare quidèm possent argumento à matrimonio carnali ad spirituale, quod aliquo pacto valere, tùm hic, tùm 1. *tomo lib. 1. disp. 1. c. 4.* & agentes *lib. seq. de postulatione*, dicemus. Verùm enim verò non sufficere, contendemus acceptationem ex parte alterutrius coniugis. Et ratio est, quod acceptans potest promissionem acceptare in sui fauorem tantùm, vt videlicet promittens ipsi solùm obligetur, igitur alio obligationis mutuæ signo non interueniente minimè dicendus est ex illa acceptatione acceptans repro-
14 mittere, atq. obligari. Nam ad summum res cum sit dubia, in ea non est asserenda obligatio, quippè quæ contra voluntatis esset posses-
15 sionem, suam libertatem possidentis. Confirmatur, quia ex regula vniuersali, quam *1. tom. lib. 2. disp. 5. c. 7. n. 9.* tradidimus. *Tacens cõsentire censendus est de re in sui fauore per reg. iuris in sexto. Qui tacet, &c.* Quam in hoc casu verificari docent *Innocentius cap. in Genes. de elect. n. 4. Abbas cap. Nonnè de præsumpt. nu. 1. & alij quam plures, quos citat, ac sequitur Sanchez lib. 1. de spons. disp. 8. n. 5.* A fortiori igitur in re nostra, in qua per tot constat Canones, sola acceptatione non manere ita ligatum consentientem in sui electionem, vt resilire non possit. At si alijs signis compertum esset illum etiam promisisse, consequenter asserendum esset, nõ posse recedere, atq. ab intrinseco ex præcepto naturali carnalium instar sponsalium obligari.

16 Hinc rationem deduco discriminis inter electores, & electum vnam ab extrinseco, alteram ab intrinseco. Ab extrinseco, quia cum secundum formam per Sacros Canones Electoribus præscriptam hi eligant, prohibentibus illis variationem non modo post consensum electi, sed publicato scrutinio, vt mox expendemus, hoc pacto, nec aliàs ab illis electio facienda est. E contra vero permittentibus Electo variationem etiam post consensum, poterit hic variare, ac resilire ex horum vi. Ab intrinseco autem quòd ex variatione electi post consensum, nullum perstringitur ius, nulliq. fit iniuria; at si recederent Electores non solum post electi consensum, sed publicato etiam scrutinio, & contra ius fieret electi, eiq. iniuria inureretur, vt vberiùs *seq. disp.*

CAPVT QVARTVM.

Deducuntur ad Praxim aliqua ex disputatis.

SVMMA.

Quando penès varias rationes habet electus post consensum, & ius ad rem, & ius in re respectu beneficij. n. 1.

Potest Electus, qui consensit confirmationem suæ electionis petere absq. ambitionis nota, imò sui electionem defendere. n. 2.

Differentia inter Electum, Postulatum, & Præsentatum in ordine ad confirmationem electionis, postulationis admissionem, & institutionem præsentationis. n. 3.

Cùm agatur de confirmatione electionis ad Episcopatum danda quidèm à Summo Pontifice, semper illius innititur gratiæ cui integrum est omnem electionem reuocare, vel confirmationem impedire. n. 4.

Ante confirmationem Electus etiam post consensum non dicitur promotus, sed promouendus. n. 5.

Ante confirmationem beneficium non dicitur electi. n. 6.

Lite pendente ante confirmationem beneficium dicitur vacare morte primi, non autèm morte electi non confirmati. n. 7.

1 EX dictis colligo primùm, electum consentientem ius habere absolutè ad rem immediatũ ad ipsam confirmationem, quæ adhuc non existit, & consequenter ius etiam ad rem ad beneficium cuius exoptat cõfirmationem. Ex alia verò ratione habere ius in re ad illud idem beneficium, quod quidèm, & quoad stabilitatem, & quoad expeditam administrationem ex confirmatione pendet, quam idcircò facit aliquo pacto necessariam.

2 Colligo secundò cum *Abb. cap. exhibita n. 1.* Electum posse absq. ambitionis nota, & suæ confirmationem electionis petere *ex cap. quã sic, & cap. cupiens de elect. lib. 6.* & ipsius electionem defendere, si ab alijs fortè fortuna impugnaretur *de consuetudine, cap. cum dilectus, & de integ rest. c. 2. cùm si.* Adhibenda tamèn aliquatenus est cautio, non tamèn tanta, quantam *coroll. 5. cap. vlt. seq. disp.* afferemus.

3 Colligo tertiò ex eodem *Abb. cap. Postquam. de postul. præb. n. 4.* differentiam inter Postulatum, vel Præsentatum à Patrono, & Electum ad beneficium, nàm electus plenò nititur iuri, confirmationemq. petendo ab alio quam à Papa, re vera nullam gratiam petit. Quamobrem, vt *Ioannes Andræas* loquitur, superbè potest accedere ante superiorem, & capucio, seù bireto non eleuato, si confidat de idoneitate personæ propriæ, & comminari de recursu ad communem superiorem habendo, ni confirmetur. Postulatus autèm à gratia pẽdet, *vt seq.* dicemus *lib. primis disp.* quare genibus potiùs innixus rogare debet, vt de illo habita postulatio admittatur, per quam nullum, vt loco citato dicemus ei confertur ius, secluso stylo Curiæ. At præsentatus, vt infra aliquale ius, si habeat, imperfectum ad modũ est *cap. cùm Bertoldus de re iud. Innoc. in cap. dilectus de officio legati.* Et cùm Patronus absolutè possit variari præsentando alium, modo infrà declarando, ex *cap. quod autem de iure Patronatus*, humiliter debet institutionem petere, & vt citò fiat, nè recedat Patronus. Quapropter, vt ex *Ioanne Andr.* ait *Abb.* de-
4 bet capucium leuare, & se curuare. Dixi electum confirmationem petendo gratiam non exposcere ab alio superiore, præter quã à Papa; nàm cum de Præsulatu sermo sit, ad cuius electionem confirmatio Summi desideratur Pontificis, vel de quocumq. alio, similì pendente confirmatione, censendum est aliter. Siquidem Papa de plenitudine potestatis, confirmationem valet impedire *9. q. 3. principalẽ, & cap. cuncta per mundum eod.* cui sanè superior non est *cap. licet de elect.*

5 Colligo quartò; ante confirmationem electum etiamsi consenserit, nec dici promotum, sed potiùs promouendum, sic *Dec. cap. postquã de elect. n. 12. & cap. Eam te not. 1. de rescrip. ex cap. supèr his de accus. vbi Abbas.*

6 Colligo quintò, ante confirmationem non dici beneficium electi etiam consentientis, sic *Dominicus in cap. si Electio, & Glossa verbo renunciare de elect. in sexto*, vel quia solum ius ad rem sola habet electione, vel in re non immediatè, sed mediante, quam necessario sibi vendicat, confirmatione. Penès quam explicationem dò manum *Ant. de Butrio in cap. nostra colum. final. vers. cum hoc scriptum de rescript.*
7 Hinc probè notat *Glossa in clem. 1. verbo collato*, ante confirmationem lite pendente, beneficium vacare dicendum esse potiùs morte primi, cui successit electus, non confirmatus; quã morte huius electi; & non confirmati. Quæ non ex eo, quod ius non sit quæsitum Electo non confirmato vera sunt, sed quòd vel perfectum illud non est, vel pendens quoad complementum per ordinem ad administrationẽ ex confirmatione. Quamobrem neq. ipse *Dec.* cui maximoperè in hoc coroll. subscribimus, dissentit.

CAPVT QVINTVM.

Soluuntur argumenta capit. 1. relata.

S V M M A.

Satis fit primo, & secundo argumento num. 1.

A potentia non rectè ducitur argumentum ad actum positiuè n. 2.

Falsum est eos non vocari tanquàm Aaron, qui legitimè, & canonicè eliguntur n. 3.

1 SVperest argumentis Turrecrematæ, vt faciamus satis, quatenus nostræ vltimæ contraria videntur conclusioni.

Respondeo itaquè primò inter eligentes, atque electum initiatiuè matrimonium contrahi, atquè in ratione contractus alium præterea consensum inter eos non requiri. Quamobrem *cap. Inter corporalia de transl. §. vnde*, meritò dicitur *vndè cum non sit maius vinculum Episcopi ad Ecclesiam quàm electi maximè si fuerit confirmatus*, vbi perpendo, non denegari absolutè aliquod vinculum inter Electores, atq. Electum, sed maius esse; cùm Electus fuerit confirmatus, neq. hoc ius, qualecumq. sit, *gloss. vlt. loco à Turrecremata citata* negat.

Ad secundum dico satis esse, si dicatur Episcopus electus post consensum præstitum.

Ad tertium. Non posse administrare Præsulem electum *conclusion. 1.* dictum est. Cæ-
2 terùm, & si probè Philosophus doceat cuius est actus, eiusdem esse potentiæ, verùm miror hominem, cetera doctum, deducere ex potẽtia necessariò actum, quod argumentum, quã imbecille sit, demonstrauimus supra *disput. 13. c. 8. n. 13.*

3 Quarti admittimus antecedens, negamus tamèn electum excipientem ius electione, ex

se

se accipere, & non vocari, tanquam Aaron, cum vt *assert. 2. & not. pariter 2.* exposuimus, omnis iurisdictio, ac potestas Ecclesiastica à Sancta Romana Sede, ac Vicario Christi manet, concessumque Electoribus sit quodcumque huiusmodi ius. *Sic* pariter satisfacimus quinto, sexto, & septimo argumento, quibus nil amplius est virium, quàm quarto soluto.

DISPVTATIO XVII.

Electores habito scrutinio possint nè ab electione resilire.

EX hac quæstione, cùm electi, vel eligendi notio iuris, maximoperè pendeat ad eam dilucidandam Canonistarum, meritò desudarunt ingenia. Verùm in illa minimè sermo est de reuocatione electionis, vel defectu materiæ, quando nimirum Electores indignum ignoranter elegerint, tunc enim, & possunt, & debent alium eligere ex *cap. Innotuit, & cap. Cū terra de elect probeq tradit Abb cap. cùm in terra ad finem*, & si scienter id præstiterint, nō poterunt Electores eligere, quod ex hoc priuati sunt potestate, quę translata est in alium, vt docui *disp. 14. cap. 2. & cap. cùm in cunctis, §. finali, & cap. Gratum de post.* De electione, itaquè ritè habita quæstio tota est, cuius, quo prima fronte clarior videtur solutio *ex cap. Publicato scrutinio de electione per ea: Publicato scrutinio variare nequeunt Electores, cum sit facienda collatio, & electio celebranda, ad quod per Superiorem, si oportuerit, compellantur*; difficiliores habet explicatus, si rationem inuestigemus, qua motus sit textus, ad quam assignandam omnibus cōtendere viribus Auctores; quippèquæ in legibus, ac dispositionibus, tanquam verum consideratur fundamentum, *ff. de hæred. inst. l. finali, & ff. de leg. 1. t. l. cū pater, §. dulcissim.* & est anima legis, vt habet *Bald. in l. si quis seruo, C. de furt.*

CAPVT PRIMVM.

Principes afferuntur, ac reiciūtur hac de re sententiæ.

SVMMA.

Prima ratio Glossæ *ex eo, quod res non sit integra, non posse Electores variare, reijcitur, num. 1.*

Ius eligendi ad Præsulatum non est instar mandati, à quo rectum duci non potest argumentum. n. 2.

Reijcitur secunda Glossæ *ratio de reuocatione in damnum tertij n. 3.*

Refellitur tertia ratio Glossæ *petita ex Ecclesiæ damno. n. 4.*

Quarta Glossæ *respuitur ratio, deducta ex initiato iam negotio. n. 5.*

Expungitur ratio Baldi, *quia publicatio sit potior electionis pars, & quia inchoatum debet ad perfectionem perduci, nec liceat variatio, vel quia electo est ius per officium Iudicis, vel quia desiderium in actis publicatum non potest corrigi. n. 6.*

Nulla est ratio Antonij, *contendentis electionē solis perfici suffragijs, & publicationem esse quid accidentale. n. 7.*

Ad quod officiorum genus non requiritur consensus electi, non possunt variare Electores. num. 8.

Ad officia, ad quorum electiones requiritur electi consensus, ante hunc non acquiritur ius per Abbatem, & ab his electionibus, nomine proprio factis, possunt Electores resilire, non antē præstito consensu. n. 9.

Non possunt Electores variare secundum Abbatem, si proprio nomine non eligunt, ad officium etiam ante consensum Electi. n. 10.

Ratio Panormitani ex eo, quod Electores proprio functi sint officio affertur, & reijcitur. nu. 11. & 12.

Episcopus iure proprio confert beneficia propriā intra Diœcesim. n. 3.

VT opiniones retineam, in quas abire DD. antequam allegatus emanaret *textus cap. Publicato scrutinio de elect* quas *Panormitanus ibi num. 1. refert proximius ad ad rem accedo.*

1 Primo itaq. loco *Glossa secunda* eitati *Textus* rationem ait esse, quia non possunt Electores publicato scrutinio resilire, res quia nō est integra *ex cap. in causis de elect.* ex quo eo, vel ipso, quod ad electionis tractatum procedi tur desinat esse res integra per ea in § *quia quam cùm res non esset integra (quia in tractatu tam*

DISPVTATIO XVI.

De consensu, & iure per electionem acquisito.

HActenus disputatis quæstionibus ipsum, *quid esse* dilucidatum est electionis, nec non circumstantia *circa quid*, conditio nimirùm personæ, siuè dignę, siuè dignioris, ex qua maximoperè illa pendet. Circumstantiæ etiam *temporis, & loci* prò ratione nostri instituti declaratæ sunt: reliquum huius libri exposcit, vt illustretur ipsa circumstantia, *cuius gratia*, ea nimirùm ratione, qua sumpta est ab *Aristotele, atquè à nobis lib. 5. disput. 1. cap. 3. num. 8. declarata*, quæ quidem est, id, àd quod dirigitur actio electionis, ad ius videlicet Electo conferendum. Primo igitur capite de consensu electi desiderato ad electionis complendum ius disputabimus, deinceps vero de ipso iure.

CAPVT PRIMVM.

De consensu electi.

SVMMA.

Quot quæstiones dilucidandæ. n. 1.
Consensus Electi necessarius est ad complementum electionis, atquè ad ius deriuandum in electum ipsum aliqua ratione perfectum. num. 2.
Consensus electi necessarius ad electionis vim signis externis sufficienter debet innotescere. num. 3.
Consensus hic electi consideratus satis erit implicitus. n. 4.
Consensus præstandus est ab electo intra mensem num. 5.
Mensis tot dierum sit, quot habet ille, in quo præsentata est electio. n. 6.
Ni consentiat intra mensem electio, qualecũq. per electionem quæsiuit ius perdit. ni ex propria conditione excusaretur, vel legitimè fuerit impeditus. n. 7.
Sufficit consensus hic electi etiam non simultaneus cum altero electorum habitus. n. 8.
In omni contractu satis est consensus, diuerso tempore præstitus. n. 9.
Si electio non sortiatur effectum iustis de causis integrum tempus erit Electoribus iterum eligendi. n. 10.
Ante confirmationem, etiam post consensum, renunciatio valet quoad Renunciantem. num. 11.
In summam omnes temporis termini ad prouisionem Ecclesiarum, & beneficiorum rediguntur. n. 12.
Quid sibi vult clausula dummodò in his non sit fraudulenter adductum. n. 13.
Alleganti fraudem incumbit probare. n. 14.
Per coniecturas fraus probatur. n. 15.
In dubio non præsumitur fraus. n. 16.
Maximè cessat præsumptio oblatis in continenti probationibus. n. 17.

1 SEptem sunt mihi declaranda ad perfectam hujus quæstionis dilucidationẽ. Primùm an Electi consensus necessarius sit ad electionis conplementum, vt ex ea qualecumquè sit, quod deriuat ius in electum vim habeat. Secundum an externis exprimi signis necessariò debeat. Tertium, an tacitus sufficiat, vel expressus semper necessariò requiratur. Quartùm, tempus, iuxta quod consensus præstandus est, & qua ratione computandum. Quintùm, nùm per Procuratorem dari possit. Sextùm, quid iuris, si non possit consensus haberi. Septimùm denique quid si non sit eodem temqore vterq. consensus eligentium, & electi, vel si hic dissentiat. Verum antequam primum aggrediar punctũ, admonere habeo, non esse quæstionem de cõsensu ante electionem à Præsentando dato, quippè qui, & illicitus est, & electionem subsequutam aliquando vitiat, vt probè tradit *Firman. de Episcopo lib. 2 par. 1. quæst. 61. n. 100.* Quando autem illicitus non esset, diximus *lib. 4. disp. 12. c. 1.*

2 Assertio prima. Consensus electi necessarius est ad electionis complementum, & ad ius aliqua ratione perfectum, quod *sequent. cap.* dicendum est deriuari ad electum. Quam conclusionem supponere videntur Auctores. Ratio est, quod inter Electores loco Ecclesiæ sponsæ, atq. Electum, matrimonium quasi cõtrahitur spirituale, vt deducitur ex *cap. Inter corporalia de translat. vbi num. 9. id notat Abbas;* atqui coniugium absq. consensu stare non potest, ergo &c. Hinc *cap. Inter Canonicos de elect. §. discretioni vestræ mandamus*, dicitur *si dictus Præpositus eidem electioni consenserit, vt per mutuum consensum eligentium, & electi, quasi coniugale vinculum spiritualiter sit contractum; vbi Glossa ad verbum, quasi coniugale* notat consultò id dictum, quia requiritur præterea confirmatio ad perfectam vinculi rationem; quæ quidem confirmatio necessariò consensum supponit, sine quo merito dicimus, illud coniugium stare non posse. Imò ad vin-

vinculum absolutè contrahendum, docet *Abbas in cap. Cum inter Canonicos de electione citatum num. 4.* non requiri confirmationem, quę quidem in illud matrimonium facit ratum, à quo absq. facultate superioris recedi non potest, vt in *cap. 2. de renunc. Episcopi.* & vt dicitur ex consensu viri, & vxoris stat matrimonium carnale, ita suo modo spirituale. Secundo, quia confirmatione nullus tribuitur consensus, sine quo coniugium, neq. de potentia Dei absoluta stare potest, non solum in ratione contractus, à propria contrahentium voluntate tanquam à causa deriuatus, vt docet *Palatius 4. dist. 27. disput. 1 fol. 553. Ledesma in 4. part. 2. quæstion. 47. art. 1.* nec discrepat *Sanchez disp. 26. de matr. num. 1.* verùm etiam essentialiter consideratum, quippè quod non in mutua corporum traditione, quæ, matrimonio permanente, transit, neq. in mutua obligatione, & subiectione ad reddendum debitum, quæ quidem, vel alterius coniugis adulterio, vel religionis ingressu, communi paritèr consensu, perseuerante matrimonij consumati vinculo cessat, sed in ligamine, & vinculo, quo formaliter sunt coniuges vniti, orto ex mutua traditione, & reali relatione fundata in consensu, & contractu, aliqua ratione externo, vti docet *Petrus de Ledesma citatus de matrim. quæst. 4. art. 3. fol. 128. col. 2. Enriquez de matr. lib. 11. cap. 8. num 2.* ac deducitur ex *D. Thoma 4. dist. 27. quæst. 1. art. 2.* Hoc autem vinculum, siue coniunctio, cum relatio sit realis, absquè fundamento, ac termino esse non potest, quippe quæ cùm fundamento identificatur, mea quidèm sententia, & à termino essentialitèr pendet. Et sicut neq. coniunctio effectiua mutuæ dilectionis absquè amore mutuo, qui quidèm etiam aliquo pacto in genere causæ formalis, ad illum vinculum se habet, sic etiam copulatio animorum coniugum à voluntate mutua consentiente; in quo sensu *Gabriel 4. dist. 27. quæst. 1. art. 1. Adrianus ibid. quæst. 2. de matr.* de essentia ipsius matrimonij consensum esse dixerunt. Sed ex matrimonio carnali ad spirituale per *cap. Inter corporalia de transl.* aliaq. iura sæpiùs citata, valet argumentum, vt sæpè dixi, ergo, &c. Et licet inferiùs asserendum sit electum posse cedere electioni etiam post consensum, ac posse, Electo, qui semel consensum præstitit, reiecto, alterum eligere Electores, hoc tamen non obstat necessitati consensus; ad positiuam rationem coniugij spiritualis ineundi, qui tamen perficitur, vltimúq. robur à confirmatione recipit, à qua necessariò supponitur.

3 Secunda assertio. Consensus electi sufficiētibus ad sui manifestationem debet signis innotescere. Nam de ratione huius coniugij spiritualis, quod quidèm inter homines celebratur cordis intima ignorantes, est, vt externo signo patefiat. Et paritate coniugij carnalis confirmatur, de cuius natura est siue in ratione contractus, siue Sacramenti, vt signis externis animus, & consensus aperiatur internus. A qua veritate cęnum illud, & labes *Vuiclefh* ausus est dissentire, quem eruditè *Vualdensis de Sacram. cap. 132.* reiecit, siue autèm hæc signa se habeant instar conditionis, vt volunt nonnulli, siue vt ratio intrinseca illius, vt de carnali in ratione contractus, & Sacramenti, sicut censent alij, nostra non interest; cum hoc, de quo loquimur, matrimonium, similitudine quadam, non autem ad vnguem cum carnali conueniant. Atq. ab hac assertione, sic explicata neminem arbitror dissentire.

4 Assertio tertia. Consensus hic desideratus satis erit implicitus. Moueor quia hic consensus ad multa sufficere constat, vt videre est apud *Abbatem cap. Dilecti de foro compet nu. 4. & cap. Inter corporalia de transl. nu. 28.* neq. est, cur hanc ei vim in hoc casu denegemus. Secundò quia hic idem consensus sufficit ad sponsalia, vt definitur *cap. Litteras cap. Acceptas de desp. impub. & cap. vnico in princip. & §. porrò eod. tit. in sexto, vti ex DD. consensu probat Sanchez lib. 1. de sponsalibus disp. 16. à nu. 5.* Quo autèm pacto cognosci possit hic implicitus assensus deducetur ex his, quæ scripsimus *lib. 2. disput. 5. cap. 6. num. 24. & cap. 7.* Nùm autèm consensus electi virtualiter contentus ipsius presētia, sufficiat, & nùm validè dari posset per Procuratorem, litterasq. dicemus *lib. 8. disp. 4. c. 1.*

5 Assertio quarta. Consensus assertus probandus est ab electo intra mensem, sic in *cap. Quàm sit de elect. in sexto, adiuncta Glossa verbo Mensem.*

6 Assertio quinta: Hic mensis ita computādus est, vt dies tot habeat, quot hic ipse, in quo præsentata est electio, cuius si dies aliqui lapsi fuerint, suppleantur ex sequēti, vt probè Glossa citata, & nos *superiori disput. c. 2.* probauimus. Eius autèm initium a tempore ait Textus præsentationis esse ducendum, idest ab hora præsentationis, cùm debeat currere de momento in momentum, & quia assignatur terminus à quo, & quia in fauorem videtur concessus Ecclesiæ viduatæ, atque electi, vt maturè boni, rectiq. consulens tātū, vel subeat vel refugiat onus. Neq. vti rectè monet *citata Glossa notando secundo* post expressionem casus tenetur electus illicò consentire; neq. expedit; nè dignitatem ambire videatur; poterit tamèn absolutè si voluerit.

7 Assertio sexta. Ni consentiat intra mensem assertum Electus, qualecumq. ius quæsiuerit per electionem, perdit, nisi fortè conditio personæ aliquo pacto impedimento esset, vt in Religioso, sic *citatus textus adiuncta Glossa.* Cùm autem nos de conditione personę religiosæ, cui licentia petenda est, ac de reliquis ad Regularis electionem expenderimus *tomo 1. lib. 4. disp. 1. per nonnulla capita,* non est cur immoremur. Præterea si legitimè impeditus fuerit Electus ad consensum præstandum, non ei currit tempus, quod impeditus minimè differt, *de concess. præb. cap. Quia diuersitatem, & nos supra disputat. cap. 1. & 2.* diximus. Quamobrem solam negligentiam notat *Textus secundum additionem ad Glossam citati cap. quam sit, verbo distulerint,* & causam iustā, siue impedimentum excludit. Adderem ipse à for-

à fortiori, & contemptum etiam, qui procul dubio magis offenderet.

8 Assertio septima. Ex se videtur sufficere consensus etiam non simultaneus. Pendet hęc assertio ab altera simili de matrimonio carnali, nùm ad illud requirantur consensus simul præstiti, & vt probabilior est pars negans, dùmmodò consensus alterutrius perseueret, ita in matrimonio hoc spirituali; cum ex vno ad aliud valere sæpè probauerimus argumẽtum.

9 Itaq. non obest aliquam intercedere moram, cùm in omni contractu satis sit consensus diuerso tempore præstitus *l.1 §.1. ff. de verb. oblig. & l.1.§.sed verior, ff de contrah. empt.* sic in omnibus contractibus per nuncium, literas, vel Procuratorem; & matrimoniũ etiam hoc pacto contrahitur, vt eruditè *Sanchez libr.2. disput.11. & 12.* quando consensus simul non adhibeatur. At non adeo religione teneor, vt moralem, etiam arctissimam horum consensuum eligentium, atq. electi expetam simultaneitatem; sed vel esse satis alterum alterius persistere, nec reuocatum esse, vt ad matrimonium carnale sufficere docuit *Maior in 4. distin. 27 quæst.1 Nauarrus summa cap. 22. nu. 80. & alij*, vel moralem hanc simultaneitatem lato modo acceptam, vt Auctore *Soto 4. dist. 27. quæst.1. art.3. & Ludouico Lopez 2. part. instruct. de matr. fol.* 1056. quæ tamèn post septemnium intelligatur non satis esse ad carnale matrimonium, vel ad summum, vt ait *Enriquez libr.11. de matrim. cap 3. num.6.* biennio intercedente. Hinc ad rem nostram *Abbas cap. Cùm inter Canonicos* scripsit necesse non esse, vt tempore consensus præstiti ab electo, perseuerent Electores in formali assensu. Imo etiam si dissentirent nunc; nàm cùm de iure non possint recedere, vel publicato scrutinio, vel præstito electi consensu, quemadmodum *seq.* dicemus *disputat.* perinde est, ac si permanerent in illo consensu: quidquid nescio quis Auctor contrarium dixerit ab eodem rejectus *Panormitano per cap. citatum, cùm inter Canonicos*, vbi & consentire videtur, idest in vnum simul ire consensum Canonici, ex quo nequeunt resilire; & fauet *cap. finale de procur. in sexto*, ideoq. matrimonium spirituale *in dicto cap. cùm inter*, contrahi censetur; Neq. obstat *cap. cùm post de elect.* quod de electione, publicato scrutinio, statim non habita loquatur. Et licet *Glossa* dicat etiam propter vitium *Electi* electionem illam fuisse cassatam; quòd eius consensus fuerit requisitus, atq. ante electionem præstitus, hanc verò interpretationẽ illa non defendit, vt notat *Abbas num.2.* Addo requisitum non fuisse huius electi consensum, antequam scrutinium, & factum, atq. in scriptis redactum, & publicatum esset, quãdo notati vitio posset ambitionis, sed solum antequam fuisset electus electione nimirùm cõmuni. Quarè non peccauit in formam electionis iure naturali constantis ex suffragijs tantum, vt ibi probè *Io. Andræas, & Abbas nu.3.* Neq. ex qualicumq. culpa deducitur ambitio, neq. necessitas simultanei consensus.

10 Vltima de hac quæstione assertio deducenda est *cap. si electio de elect. in sexto. Si electio ex eo non sortiatur effectum, quia Electus consentire recusat, vel post consensum renunciat iuri suo, aut fortè diem claudit extremum, seù propter occultum eius vitium irritatur, Electores, (qui tam fecerant, quod spectabat ad ipsos intra iuris terminum eligendo) habebunt à discensu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis, ac si vacatio noua esset, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam, dummodò nil fraudulentèr egerint in pręmissis.*

11 Ad quem Textum illud notatu dignum puto ante confirmationem etiam post consensum in omni casu renunciationem valere, liberè ab Electo habitam quoad ipsum Electũ: in nullo tamẽn quoad superiorem, cui non fieri debet præiudicium. *Sic Glossa post multa, verbo renunciat.* Etenim si ad Superiorem res delata sit, & contrà Electum objciatur, quod electionem valet annullare, poterit ille de veritate inquirere, *de supplenda négligentia Prælatorũ c. licèt*, Aliàs illudi posset. *de postul. cap. Bona il secondo, §. Nec vocebat.* Et sicut de iure defuncti, quandoq. quęritur, vt ius innotescat superstitis. *De arbitrio, ex parte*: sic & in casu proposito. Quod si res delata non fuerit adhuc ad Superiorem, nec tenebit renunciatio in eius præiudicium; qui quidèm ex officio habet prouidere per *cap. Quamquam de elect. in 6.* At si ex morte suum sortita non fuerit effectum electio, vel ob delictum occultum, de quo nos tùm *supreriori disp.* tùm *tomo 1.* ex instituto egimus, integrum erit ad aliam celebrandam electionem, siuè tertiam, & quartã, ac deinceps; sic rectè *Glossa verbo alium*, si secundus, vel tertius dissentit, renunciat, vel moriatur, vel suo occulto vitio cassetur.

12 Ex his in breuiarium redigo tempora ad expeditionem Ecclesiarum vacantium assignata; nàm primò dantur tres menses Electoribus ad eligendum ad Cathedralem, vel regularem Ecclesiam, vel sex ad alia, secundum distinctionem *cap. Nulla de conceff. preb. adiuncta glossa verba vs. a sex menses*: ad præsentandum autèm datur tempus, quàm citiùs fieri possit, & adhuc octo dies *cap. Quàm sit de elect in sexto, & cupientes in princip & §. cæterùm eodem.* Ad consentiendum vnus conceditur mensis Electo, si libertatem habeat, aliàs arbitrio Iudicis, quæ omnia super expendimus. Præterea ut *seq. libr.* dicturi sumus ad petendam confirmationem tres assignantur mẽses *cap Quàm sit de elect in sexto*. Ad consecrationem autèm alij tres *100. dist. Quoniam, & 72. dist. cap.2.* & si pallium perendum sit, hoc faciat à tempore cõsecrationis intra tres alios menses *100. dist cap.1.* In causis autèm Regularium, vel Cathedralium, quæ ex immediata subiectione, vel appellatione deuoluuntur ad Papam, seruandum est decretum *Nicolai Papæ eod titul. de elect. in sexto Cupientes*. Nùm autèm possit hic consensus reuocari *seq.* dicemus *cap.* Cùm pendeat ex iure, quod acquiritur Electo. Insuper, vt cum *Trident. sess. 24. cap.18. de reform.* loquar. *Episcopus, & qui*

ius

Ius patronatus habet infra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis examinatoribus nominet. Legenda prætetea est *constitutio Pij IV.* 108. seruandum *decretum Trident. de elect. sup. reg. sect. 25. cap. 6.* Nec non decreta *Clementis VIII. de reformat. Regul. aditum anno 1558. & 1601. n. 36. confirmata ab Vrbano VIII. decreto 26.* Quoad Abbatissas autèm seruandum est decretum *Trident. laudati c. 7. & Gregorij XV. const. 18.* cum suis declarationibus.

13 Demùm quid clausula vltima velit, dummodò non fraudulenter egerint, &c. *Glossa*
14 *verbo fraudulentèr* exemplo rectè declaratur;
quæ etiam notat eius interesse fraudem pro-
15 bare, qui eam allegat. Probatur autèm fraus
per coniecturas, sic *Abbas in cap. Nobis fuit nu.*
4. de sim. & Menoch præs. 3. nu. 45. Neq. præsu-
16 mitur, nisi probetur, vt idem *præsump. 78. lib. 6.*
n. 3. In dubio autèm minimè præsumitur, *idem*
præsump. 82. nu. 10. & præsumpt. 81. eiusdem lib.
17 *n. 29.* Et maxime cessat omnis præsumptio probationis in continenti oblata *præsumpt. 47. lib. 2. n. 1.*

CAPVT SECVNDVM.

Vtrum ex electione, & consensu electi ius ei comparetur ad Episcopatum: Duæ referuntur sententiæ.

S V M M A.

Quæstionis vtilitas. n. 1.
Sensus quæstionis. n. 2.
Prima sententia docet nullum ius electo per electionem etiam acceptatam conferri. n. 3.
Secunda sententia ius Electo consentienti comparari scribit. n. 4.

1 Inscripsi hanc quæstionem ad Præsulatũ contractam, ad alia beneficia ne vagetur oratio, quæ quidem ex his disputandis facili negotio dilucidari poterunt. Et quidèm satis superq. apud Auctores disputata nostram iure suo requirit industriam, cùm ex ea non explicatio solum causæ efficiẽtis Prælaturæ, vti suo loco videbimus, verùm etiam exercitium, imò facultas ad munera Præsulatus obeunda ex parte pendeant.

2 Nosse autèm ad hoc oportet, sermonem hic non esse de iure, quod supposita institutione beneficiorum vnusquisq. Candidatorum pro ratione meritorum, superioribus disputatum est disceptionibus, verùm de proximo, & formali per ipsam electionem competenti electo, de quo.

3 Prima sententia docet per electionem etiam acceptatam, consensuq. electi firmatam, nullum ius ei comparari; quæ quidèm sententia maximum sui cognoscit defensorem *Turrecrematam, cap. Quanto dist. 63. num. 4. à quo citantur Hostiensis, Innocentius, Vincentius, & alij.*

Et probatur primò, ex electione non contrahitur plenè matrimonium spirituale inter electum, & Ecclesiam; igitur sola electione etiam acceptata, non acquiritur ius administrandi res Ecclesiæ Electo; quippè qui adhuc sponsus non est. Antecedens probatur, tùm quia renunciare potest Electus electioni, & Præsulatui ante confirmationem absq. Pontificis facultatè, tùm ex *cap. 2. de transl. per ea; Sicut autèm Episcopus consecratus sine licentia Romani Pontificis non potest Ecclesiam relinquere, sic, & electus confirmatus*; circà quod verbum *Glossa* inquit, ergò ante confirmationem potest, quod verum est, quod adhuc habeat tenue ius, cùm possit repelli per exceptionem ex *cap. supèr his de accusat. ergò.*

Secundò si Præsul electus ius haberet ex electione, posset absolutè dici Episcopus; cum vnusquisq. rectè à formis, & habitibus, qui ei insunt, denominetur: atqui nominari talis minimè potest, ergo.

Tertiò Electus ante confirmationem administrans punitur ex *cap. Qualitè, & cap. Bonę de electione, nec non de præb. Dudum*; cum eius electio irritatur; ergò potestatem administrandi non acquirit, nàm teste *Aristotele lib. de somno, & vigilia*, cuius est actus, eius est potentia; imo è conuerso, cuius est potentia, eius est actus; & iniuria prorsus esset electi, si potestatem habeat per electionem priuari eius exercitio.

4 Quartò ex *Apostolo ad Hebræos. Nemo sibi honorem assumat, sed qui vocatus tanquam Aaron*; per electionem igitur, propriumque consensum non comparat sibi quispiam administrãdi potestatem; alioquin assumeret sibi honorem, nec tanquam Aaron. Quod rationis momentum magnifacit *Turrecremata*, aitquè *esse Innocentij cap. Qualitèr*, vbi reprehendens quemdam electum, quod se ingessisset in administrationem Episcopatus, addit. Non attendens, quod secundum Apostolum nemo debet assumere sibi honorem, &c. Quo circa Papa irritat illius electionem.

Quintò; nulla potestas spiritualis ab alio 2
quàm à Deo, vel eius vices gerente in terris dari potest hominibus, supra cuius naturalem captum est; atqui potestas prælationis Ecclesiasticæ spiritualis est, vt per se patet; ergò à vices Dei Gerente, Summo Pontifice, per confirmationem dari poterit, & non ab Eligentibus
& ipso electo consentiente. 3

Sextò, Omnis potestas Ecclesiastica, post Christum Dominum, à Petro dominium accepit, cui primò Pontificatus datus est in Ecclesia, vt ait *S. Anacletus*, & habetur *in cap. Inno-ua dist. 21.* igitur ex sola electione, & consensu absq. confirmatione Sedis Apostolicæ mediatè, vel immediatè, non acquiritur alicui potestas Prælationis Ecclesiasticæ.

Septimò si acquireretur potestas Ecclesia-

ſticæ Prælationis electione, conſenſu firmata, electi, ſequeretur non omnem Eccleſiaſticam poteſtatem à Sede deriuari Apoſtolica, contra *cap. ita Dominus diſt.* 19. Sequeretur præterea non omnes Eccleſiaſticas dignitates, & iura Prælationum inſtitui a Sancta Romana Eccleſia contra *cap Omnes diſt.* 22.

Octauò ſola electione ius adminiſtrandi cõparatur ſoli Papæ *cap. in nomine Domini* 22. *diſtin.* per ea: *Electus in Papam auctoritatem teneat regendi Romanam Eccleſiam, & diſponendi, &c.* vbi *Gloſſa* ſecus eſſe in alijs Prælatis notat, qui non habent ante confirmationem adminiſtrandi poteſtatem *cap. Noſti de elect.*

3 Secunda ſententia docet electo conſentienti purum eſſe ius ad rem, ſic *Abbas mox citandus*, & nonnulli pro prima parte noſtræ concluſionis allegandi.

CAPVT TERTIVM.

Vera ſententia de iure ad electum conſentientem deriuato ex electione.

SVMMA.

Ius alterum ad rem, alterum in re, & quodnam ſit. n. 1.

E Romana Sede, ac Pontifice omne ius eligendi ad Epiſcopos manat. n. 2.

Electio etiam acceptata per ſe, non confert expeditam adminiſtrationem Electo conſentienti. n. 3.

Quodcumq. ius, quod ex electione in electum cõſentientem promanat, deriuatur ex Apoſtolica Sede, Chriſtiq. Vicario. n 4.

Ius proximum ad Epiſcopatum à Romano Pontifice promanans aptari debet naturæ beneficiorum. n. 5.

Per electionem Electo confertur immediatum ius ad rem, & mediatum in re ad beneficium Epiſcopatus. n. 6.

Expenditur vis dictionis donec *n.* 7. *&* 8.

Ex mala huius dictionis donec *intelligentia notam illibatæ Deiparæ virginitati ſceleſtiſſimi mortalium hæretici inurere, conati ſunt. num.* 8.

Quanti ſit facienda Gloſſæ ſententia. n 9.

Confirmatio non tribuit, ſed ſupponit ius electo quæſitum. n. 10.

Declaratur ius in re mediatum, & immediatum ad rem, quod eſt electo conſentienti. numer. 11.

Poteſt electus conſenſum iam præſtitum abſq. licentia Pontificis reuocare. n. 12.

Quare ex coniugio carnali acceptans quis promiſſionem per verba de præſenti, non poteſt reſilire. poteſt tamen è ſpirituali. n. 13.

In dubio non aſſerenda eſt obligatio. n. 14.

Iacens in re ſibi fauorabili conſentire videtur, num. 15.

Ratio cur Eligentes reſilire non poſſunt poſt conſenſum, vel publicationem ſcrutinij, poteſt autem Electus etiam poſt conſenſum. n. 16.

1 NOtandum habeo ius alterum eſſe in re, alterum ad rem, vti *libr.* 5. *diſp.* 2. *num.* 4. *cap.* 3. ſcripſi. Illud autem pro præſenti inſtituto (quod à doctrina loci citati non diſcrepat) eſt ius circa rem aliquam, ad quod res ipſa deuincta eſt. Ius verò ad rem eſt ius circa rem aliquam, ad quod res ipſa non dum eſt alligata. Et quidem rem iuri eſſe deuinctam, vel non deuinctam, maximoperè pendet ex iuris humani, ac poſitiui diſpoſitione, quod rectè notauit *Molina tom.* 2. *de iuſt. & iur. diſp.* 2. *ſub initio*; quæ iura, & magis expendam, & vt nunc diſtincta dicam *ſequenti lib. diſp.* 3. *c.* 1. *n.* 3.

2 Notandam ſecundo, & extremis tantum, vt dicitur digitis, nunc attingendum, quod è dignitate *lib.* 9 nobis explicandum eſt, ab electis à Chriſto Domino Apoſtolis in Epiſcopos, quibus omnis auctoritas Dominicum paſcendi gregem, Eccleſiamq. regendi conceſſa eſt, cœteros creatos eſſe Epiſcopos, eis ſuccedentes, eorumq. vices gerentes *cap. Bonum vices diſtin.* 78. His autem vita functis in Summo Pontifice omnis poteſtas, Epiſcopatus conferendi, ſita tantùm eſt: nimirùm vt in legitimo D. Petri ſucceſſore, Chriſtiq. Vicario, ſuper quam petram ædificata eſt Eccleſia Dei, è cuius Apoſtolica Sedes omnis Patriarchatus, ſiuè Metropolitani, ſiuè Primatus, ſiuè Præſulatus dignitas emanauit *cap. Omnes* 22. Ex Vicario Chriſti ergò deinceps, cui vniuerſalis Eccleſiæ cura incumbit ſiuè per expreſſum, ſiue per tacitum conſenſum Clericis, & Canonicis, ſeù Populo ſimul, ſeù alijs quomodolibet ad certas Eccleſias Cathedrales Epiſcopos deſignãdi, nominandi, eligendi, vel præſentandi facultas facta eſt, vt deducitur ex *cap. factus eſt*, 7. *q.* 1. *cap. Plebs, cap Neſſe, cap Epiſcopus, cap. litteras diſt* 73. *prob*è*q docuit Cardinalis Bellarm. libr.* 4. *de notis Eccleſiæ cap* 8. §. *nota ſecundo*, *Necnon Azorius* 2. *part. lib.* 3. *cap.* 28. *alijque paſſim.*

3 His primoribus labijs guſtatis. Prima ſit aſſertio Electio etiam acceptata per ſe, non confert exercitium, atq. expeditam Epiſcopatus adminiſtrationem Electo conſentienti; Eſt communis omnium pro quacumque ſententia citatorum Auctorum ſenſus, eſtquè expreſſus *cap. auaritiæ de elect. in ſexto*, in quo cauetur nè per ſe, nequè per alium poſſit Electus miniſtrare; præmiſquè etiam à Turrecremata argumentis factis probatur. Addo neq. conſuetudine contrarium induci poſſe, quod *Abbas* docuit *capit. tranſmiſſam, verſicul. tertio caſu. de elect. & capit. Qualiter eodem numer.* 2. quem ſequuntur alij. Niſi daretur caſus, in quo electo per ſolam electionem habentem vim etiam confirmationis tribueretur perfectum ius, quod poſſent Electores præſcribere argumento, *cap. cum dilectus de conſuetudine*,

& docet idemmet *Abbas cap.nihil de elect.* Dixi per se, nàm si quis in concordia fuerit electus, atq. in Prouincia valdè remota, & exemptus, soliq. Pontifici subiectus; indicatur quidèm posse administrare per *idem cap. Nihil de elect.* qui quidèm textus citatur ab *Abbate nu.* 4. Pœnas autem administrantis ante confirmationem expendemus infra *disp.* 3. *cap.* 2.

4 Assertio secunda. Quodcumq. ius siue ad rem, siue in re, quod per electionem, & consensum comparat Electus ad Episcopatum, tanquam à fonte, promanat à Sede Apostolica, & Christi Vicario, Romano scilicet Pontifice, modo explicando in 8. *lib.* Catholicis Auctoribus hæc assertio certa prorsus est, vt liquet, tùm *ex* 2. *notando*, tùm ex vltimis argumentis pro prima opione relatis, & si quæ rationum momenta in contrarium à blateronibus afferuntur hæreticis, eruditè ab *Eminentissimo Bellarmino reijciuntur lib.* 1. *de Clericis per decem capita.* Confirmatur, quòd institutio nouorum Episcopatuum in primis ad nullum etiam Ecclesiasticum competere potest, cui præscripta vna est regio, vel Diœcesis, cuiusmodi singuli sunt Episcopi, sed ad eum spectat, qui vniuersæ præest Ecclesiæ, cuius propriè interest illius protendere fines. Hęc autem facultas tùm instituendi, tùm prouidendi Ecclesijs, licet ad reliquos spectasset Apostolos ex delegatione, ad Petrum tamèn, suosq. legitimos successores ex officio, iureq. ordinario; igitur omnis potestas in præsentia, Romana manat ex Sede Apostolica. Confirmatur à fortiori ex iure Imperatorem eligendi, quod ad Principes electores à Romana deriuatum esse Sede, constat *cap. Venerabilem de elect.* ergo potiori titulo hoc merè spirituale ad Episcopatum.

5 Cęterum aduertere necesse quidèm est ius, quod fluere à Summo Pontifice dicimus, aptari debere naturæ beneficiorum, eorumq; institutionibus. Ità vt siuè simplex, siuè curatum, vel Episcopatus secundum vniuscuiusq. naturam conferatur iuxta ea, quæ *superioribus disp.* dilucidata sunt; quia summus, ac præcipuus administrator beneficiorum est Papa, vt sæpè dictum est. Hinc consultò dixi proximè, ac formaliter, cum remotum sit digno, vel Digniori hìc, & nunc expedito ius, supposita institutione beneficij, vt ad illud eligatur iuxta superiùs disputata.

6 Assertio tertia. Per electionem validam, acceptatam à Romana Sede radicitus, vti scriptum est, deriuatam, probabiliùs videtur Electo consentienti proximum immediatum, ac formale ius conferri ad rem, ac mediatum in re. Et quidèm quoad primam partem negantē ius in re immediatum, cùm Auctoribus primę sententiæ absq. dubio sentire videor, qui quidem omne ius negantes electo, etiam consentienti, potiori nomine ab eo, fortiùs nempè in re, immediatè ab legabunt. Secunda nostræ conclusionis pars ius tribuens in re mediatū, & est *Hugonis, et Goffredi apud adductum Turrecrematam, & ab Abbate docetur cap Nobis de iure Patr. cap. Exhibita de iud. nu.* 1. *cap. Postulationem de postul. num.* 4. *& post quam de elect. nu.* 2. vbi non plenum ius hoc appellatur electi ante confirmationem, docent *Antonius de Butr. in cap. Nostra columm. final. vers. non hoc scriptum de Rescrip. in cap. si electus de elect. num.* 6. *Philippus Franca in cap.* 1. *in principio, vt lite pendent. lib.* 9. *Stephanus Beltranus cons.* 2. *lib.* 3. *Felinus in cap. Quoad consultationem de re iud. & cap. super his de accus. Decius cap. Postquam de elect. num.* 10. *& in l. mare, ff. de iure omn. iud. cap.* 1. *de confirm. vtil. vel inut. à fortiori, vt infra videbimus, fauet l. priuatorū C. de iure omn. iudic. Baldus ibi post Cynum, & Glossa idem concludit in elect. facta per Collegiū seculare, Albericus clem. vnic. de iur. iurando num.* 4. *& è Theologis est Molinæ tract.* 2. *de iust. & iure disp.* 2. *§. dixi à fortiori, vt mox indicabimus, Lessij de iust. & iure lib.* 2. *cap* 2. *dub.* 2 *nu.* 11. *Azorij* 2. *part. lib.* 6. *cap.* 14. *quæst.* 4. *Layman. lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. *apud quos alij.* Probatur primo *ex textu*, me quidèm Iudice, satis euidenti *cap. si tibi de præb. in sexto, si tibi absenti per tuum Episcopum conferatur beneficiū licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris) ius in ipso beneficio, vt tuum dici valeat, non acquires, &c.* Postquam igitur ratam huiusmodi collationem beneficij habueris, ius in ipso beneficio acquires, vt tuum dici valeat; hoc itaq. vel in re, vel ad rem erit? non in re dicent aduersarij, nè desipiant; ergò saltèm ad rem.

7 Et quamuis non ignorem dictionem *donec* non semper implicare, imò nunquam, vbi sequitur absurdum, & licet huiusmodi particulę negent actum certo tempore factum, non tamen necessariò inferunt, vel asserunt alio tempore faciendum.

8 Ex qua minimè percepta doctrina impiè, atq. imprudenter Florem Virginitatis in Beata semper Deipara illibatum non semper fuisse amentissimi, profligatissimiq. Hostes pudoris, & pudicitiæ audent pronunciare in locum *Matth.* 1. *ad finem, & non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum; Heluidius apud Hieronymum in lib. aduersus eumdē, Iouinianus apud Augustinum in libro de hæres. Ebionei, cęteriq. Antidicomariani, quos fregit S. Epiphanius hæresi* 38. *atq. eruditè, sapienterq. S. Hieronymus ac D. Augustin. citat.* alijq. quippè qui non quod deinceps; verùm quod antea factum non erat per Tò *donec* dumtaxat significatum doctè scribunt. Et habetur *cap. Quod dicitur de verb. signif.* Itaq. omnes hæ particulæ *donec, antequam, priusquam, & vsque*, & si quæ sunt aliæ similes, non semper affirmationem significant post tempus adnotatum, si negatio præcessit; nec semper negationem, cum præcessit affirmatio, vt rectè *Hieronymus citatus, & Chrisostomus in* 1. *cap. Matth. ad finem*, *atq. indicatur cap. Ioseph de verb. signif.* Sed absolutè, ac remotis absurdis è contrario sensu prouenientibus, & dum non ad dubium explicandum, & certum tacendum, vt loquitur de Virgine *Hieronymus* assertur, tempus limitatum siggnificant: *Sic* si maritus leget vxori vsum fructum, donec dotem non petierit, animo differendi dotis exactio-

nem, id præstitisse dicendus est *l. credit. de leg.* 3. vt quousq. non repetat dotem vxor, consequatur vsumfructum. Sic in casu textus à me allati *donec*, idest vsq. dum non det consensum electus non habeat ius, quo quidem dato habeat, vt probè prosequitur de dictione hac *donec Menoch. lib. 4. de præsumpt. præsump.* 110. *num.* 17. Deindè, vt ad eam partem assertionis, ex qua degressi sumus, reuertamur, illam docent, quam plures *Glossæ*, & speciali quidem nomine *cap. Quantò dist. 63. sub initio, nec non Glossa cap. contra Sanctorum 16. q. 7*, quę ad verbum *nominationem* addit; ergò sola nominatione acquiritur ius. Idem habet *Glossa cap. Placuit 72 dist. ad verbum eligitur*. Et quidem primæ Glossæ, eiusq. doctrinæ in expositione textus *cap. Quantò* videtur *Turrecremata* succumbere, cui nihil sanè respondet. Sin autem, vt secundæ allatæ *cap. contra Sanctorum* satisfacere contendat immento quidem asserens
9 non esse de *Glossa* curandum. Cùm opinio *glossę* ex se omnes aliorum antecellat, vt habet *Bald. in l. cùm hæred. C. de Episcop. ac Innocentij* præualeat opinioni, vt ait *Immol. in cap. Pastoralis de offic. ordinar.* quem refert *Andr. Siculus cons. 19. col. 5. lib. 11. accedit Iacob. Butr. in l. 1. C. quod per sua iura*, vbi scribit non esse recedendum ab opinione Glossæ, quando firmat pedes: & quandò non esset communis opinio in contrarium, vt ait in *cap. Cappellanus in 4. not. de fer.* vel quando nõ afferret textum, vel legem, vt supèr indicaui ex *Bald. in l. Resp. C. ex qua cau. ma.* Optimi autèm allegantur textus per *Glossam 1. allegatam ab Abbate in cap. Nobis de iure Patr. nu. 4. quàm ferè omnes sequuntur, tùm cap. Postquàm: tùm transmissam de elect.* Et plura, quæ referre necesse non est, afferuntur ab *Andr. Siculo in cap. Ne innitaris de const. & in cons. suo primo libr. 1. & cons. 39. colum. ante penult. & cons. 49. col. vlt. Alexand. cons. 66. Consideratis lib. 1. & 122. videtur prima facie col. 2. eod. lib Bald. cons. 251. Nonnulli ad finem lib. 1. & cons. 351. in bonis eod. lib. 1.*

10 Argumento secundo. Respondemus omniũ calculis, Electo confirmato ius esse; atqui per confirmationem ius non confertur, igitur ex electione, & consensu electi, hoc illi competit. Minor, siuè subsumpta propositio adeo videtur nonnullis, clara, vt *Dec. cap. Postquam de elect. nu. 17.* asserat, non modo ius ad rem esse electo post ipsius consensum præstitum, sed etiam in re; quòd eligentes variare non possunt, vt nos *seq. disp.* dicemus ex DD. consensu. Verum hoc saltem ius imperfectum, seù in potentia, & habitũ, quemadmodum à multis appellatur, electo consentienti conuenire videtur exploratum, vel quia sicut habet *Petrus de Anchar. in clem. 1. in vlt not. de iur. iuran.* cõfirmatio est declaratio iuris, priùs electo quæsiti, solumq. tribuit illius exercitium; quod etiam docuit *Oldrad. cons. 146. col. final.* Sicut Iudicis decrètum, quod administrationem tutori decernit *l. final. C. arb. tut.* vel quia, qui cõfirmat, non dat *l. & quia ff de iur. omn. Iud. & cap. Inter dilectos de fid instr.* Quo circa si electio non valet, confirmatio minimè per se prodest, vt paulò antè indicauimus. Atq. de confirmatione disputantes explicabimus *sequenti lib. disp. 1. c. 2. 8. ac penult.* notatq; *glossa c. 1. verbo irritum de post. Præl. in sexto, & Abb. in cap. Quod sicut col final. eodem*, & hoc idem habet *Bart. sequuta accessione in l. absenti, ff. de donat. allegans cap. si tibi absenti de præb. in sexto.*

11 Ex his autèm in hunc modum disputatis, tertia nostræ conclusionis pars declaratur, quã hoc ius Electo consentienti competens cùm ex concessione Papæ, vt beneficium ei sit deuinctum, sitq. in re, maximè pendeat; quemadmodum constat ex 1. *not.* reliquisq. hactenus agitatis, neq. purum videtur ad rem, cui res deuincta non sit, neq. purum in re, quasi alio non indigens adminiculo; verùm immediatè ad rem, & mediante confirmatione in re; quã quidem confirmationem, idcircò facit aliquo pacto necessariam, vt de illa agentes dicemus; quodquè subindicasse videtur *Dec. citat. ad finem n. 18.* Declarari hoc quidèm potest per ius, quod quispiam habet in re propria, cuius possessionem amisit, & in re, collatum cum re ipsa; non tamen cum possessione hactenus non comparata; ad quam comparandam possessionem ius etiam hoc latè patet, qua ipsum perficitur. Itaq. immediatè hac ex parte erit ius ad rem ad ipsam confirmationem adhuc non habitam electo consentienti, per eam autèm, quam sibi necessario vendicat, dicetur esse ius in re ad beneficium, quod videtur ei deuinctum, dependenter quoad esse completum stabilitatis, expeditæq. administrationis ab ipsa cõfirmatione; in quo sensu *Dec.* ob rationes factas summopere placet, cuius opinionem videtur sequutus *Molina supra citatus. §. dixi superius ad comparandum ius in re circa res incorporales præter titulum esse regularitèr necessariam traditionem, quoniam aliquando id non est necessarium, quando scilicet id peculiariter iure aliquo sancitum est: Hac ratione ad comparãdum ius in re in beneficio Ecclesiastico, illudq; efficiendum suum necessaria non est traditio, sed satis est præcedat collatio, & sequatur acceptatio, ratamue habeatur collatio, efficitur acceptantis, comparatq. proindè ius in re, cùm tamèn ante acceptationem solum haberet ius ad rem.* Quæ quidèm vltima verba maximè fauent huic sententiæ. In hoc etiam sensu loquutus est *Cæsar Lambertinus art. 8. quæst. 5. part. 2. lib. 3. num. 2.* vbi scribit Præsentatum per præsentationem non habere ius in re, alioquin directè ageret ad institutionem, sicut electus ad confirmationem, cui est ius in re. Neq. alia opus est probatione, cùm res, quoad hoc ex voluntate pendeat Pontificis Max. Dicta tamèn maximè vera esse, in digniore Electo ad beneficia, non ambigo, vti ex *sup. disp.* constare potest. Hæc autèm clarius ex *disp. 3. lib. 7. c. 8.* innotescent.

12 Assertio quarta. Potest Electus consensum iam præstitum absq. licentia Papæ reuocare. Est communis, tùm *Theologorum*, tũ *vtriusq. iuris Peritorum* sententia, estq. vt à nobis indicata præsertim *superiori cap.* est etiam exarata in *cap. Cùm inter Canonicos de elect. cap. & si*

una-

vnanimiter eodem, cap.licet de transl.cap.si electio de elect.in sexto, & eod.cap.si compromissarius adiunctis glossis illius verbo si electio, & renunciare huius verbo consentire. Ratio autem, quę ex Canonibus, & Glossis citatis deducitur est, quòd non perfectum, sed quasi, coniugium spirituale contractum videtur inter Electores, & electum. Quamobrem non tenetur Electus ob defectum dicti coniugij nequaquam perfecti absolutè illi stare. Neq. eadem est ratio de Electoribus, vt mox subijciam.

13 Obijcies, altero dicente coniugum per verba de præsenti. Te accipio in meam, si respondeat mulier, placet, factum censetur matrimonium, vt deducitur *ex cap. vlt. de sponsalib. docentq. Paludanus 4.dist.17.q.1.art.4.n.25. Hostiensis, cap. Si inter. in princip. de spons. vbi Abbas antiquus Panormitanus n.7, atq. alij;* ergo hoc idem erit in coniugio spirituali; igitur sicut à coniugio carnali non potest quis acceptans promissionem resilire, ita neq. in spirituali. Quod si respondeas per electionem, atq. acceptationem non propriè coniugium resultare, sed quasi conjugium, quod confirmatione ratum verè dicitur *ex cap. cum inter Canonicos: Inter corporalia;* Licet alijsq. suprà citatis; argumentum adhuc vigebit, nam alteri parti dicenti per verba de præsenti, accipio te in vxorem, sicuti si respondeat altera, placet, est matrimonium, ita dicente alio, accipiam te in vxorem per verba de futuro, si respondeat altera, placet, erunt sponsalia; atq. à paritate censebuntur hæc sponsalia spiritualia ad minimum contracta inter Electores, atq. Electū, quæ quidèm per promissionem alterius, atq. alterius acceptationem absq. causa solui minimè possunt.

Respondeo tametsi nouerim *Paludanum 4. dist.17.q.1.art.1.n.4. Enriquez libr.11.de matr. cap.13.n.2.ad* 2. aliosq. nonnullos sentire acceptationem alterius esse repromissionem. Quamobrem intercedente promissione ex vna parte, ex altera verò acceptione, idest repromissione constitui sponsalia, quibus vterq. contrahentium deuincitur; nihilò tamèn minùs certiùs arbitror contrarium in sponsalibus carnalibus, quæ resultare quidèm possent argumento à matrimonio carnali ad spirituale, quod aliquo pacto valere, tùm hic, tùm 1. *tomo lib.1.disp.1.c.4.* & agentes *lib.seq. de postulatione,* dicemus. Verùm enim verò non sufficere, contendemus acceptationem ex parte alterutrius coniugis. Et ratio est, quod acceptans potest promissionem acceptare in sui fauorem tantùm, vt videlicet promittens ipsi solùm obligetur, igitur alio obligationis mutuæ signo non interueniente minimè dicendus est ex illa acceptatione acceptans repro-
14 mittere, atq. obligari. Nam ad summum res cum sit dubia, in ea non est asserenda obligatio, quippè quæ contra voluntatis esset posses-
15 sionem, suam libertatem possidentis. Confirmatur, quia ex regula vniuersali, quam 1. *tom. lib.2.disp.5.c.7.n.9.* tradidimus. *Tacens cōsentire censendus est de re in sui fauore per reg. iuris in sexto. Qui tacet, &c.* Quam in hoc casu verificari docent *Innocentius cap. in Genes. de elect. n.4. Abbas cap. Nonnè de præsumpt. nu.1. & alij quam plures, quos citat, ac sequitur Sanchez lib. 2. de spons. disp.8.n.5.* A fortiori igitur in re nostra, in qua per tot constat Canones, sola acceptatione non manere ita ligatum consentientem in sui electionem, vt resilire non possit. At si alijs signis compertum esset illum etiam promisisse, consequenter asserendum esset, nō posse recedere, atq. ab intrinseco ex præcepto naturali carnalium instar sponsalium obligari.

16 Hinc rationem deduco discriminis inter electores, & electum vnam ab extrinseco, alteram ab intrinseco. Ab extrinseco, quia cum secundum formam per Sacros Canones Electoribus præscriptam hi eligant, prohibentibus illis variationem non modo post consensum electi, sed publicato scrutinio, vt mox expendemus, hoc pacto, nec aliàs ab illis electio facienda est. E contra vero permittentibus Electo variationem etiam post consensum, poterit hic variare, ac resilire ex horum vi. Ab intrinseco autem quòd ex variatione electi post consensum, nullum perstringitur ius, nulliq. fit iniuria; at si recederent Electores non solum post electi consensum, sed publicato etiam scrutinio, & contra ius fieret electi, eiq. iniuria inureretur, vt vberiùs *seq. disp.*

CAPVT QVARTVM.

Deducuntur ad Praxim aliqua ex disputatis.

S V M M A.

Quando penès varias rationes habet electus post consensum, & ius ad rem, & ius in re respectu beneficij. n.1.

Potest Electus, qui consensit confirmationem suæ electionis petere absq. ambitionis nota, imò sui electionem defendere. n.2.

Differentia inter Electum, Postulatum, & Præsentatum in ordine ad confirmationem electionis, postulationis admissionem, & institutionem præsentationis. n.3.

Cùm agatur de confirmatione electionis ad Episcopatum danda quidèm à Summo Pontifice, semper illius innititur gratiæ cui integrum est omnem electionem reuocare, vel confirmationem impedire. n.4.

Ante confirmationem Electus etiam post consensum non dicitur promotus, sed promouendus. n.5.

Ante confirmationem beneficium non dicitur electi. n 6.

Lite pendente ante confirmationem beneficium dicitur vacare morte primi, non autèm morte electi non confirmati. n.7.

Ex

se accipere, & non vocari, tanquam Aaron, cum vt *assert. 2. & not. pariter* 2. exposuimus, omnis iurisdictio, ac potestas Ecclesiastica à Sancta Romana Sede, ac Vicario Christi manet, concesumquè Electoribus sit quodcumquè huiuismodi ius. Sic pariter satisfacimus quinto, sexto, & septimo argumento, quibus nil amplius est virium, quàm quarto soluto.

DISPVTATIO XVII.

Electores habito scrutinio possint nè ab electione resilire.

EX hac quæstione, cùm electi, vel eligendi notio iuris, maximoperè pendeat ad eam dilucidandam Canonistarum, meritò desudarunt ingenia. Verùm in illa minimè sermo est de reuocatione electionis, vel defectu materiæ, quando nimirum Electores indignum ignorantee elegerint, tunc enim, & possunt, & debent alium eligere ex *cap. Innotuit, & cap. Cū terra de elect probeq tradit Abb cap. cùm in terra ad finem*, & si scientet id præstiterint, nō poterunt Electores eligere, quod ex hoc priuati sunt potestate, quę translata est in alium, vt docui *disp. 14. cap. 2. & cap. cùm in cunctis, §. finali, & cap. Gratum de post.* De electione, itaquè ritè habita quæstio tota est, cuius, quo prima fronte clarior videtur solutio *ex cap. Publicato scrutinio de electione per ea: Publicato scrutinio variare nequeunt Electores, cum sit facienda collatio, & electio celebranda, ad quod per Superiorem, si oportuerit, compellantur*; difficiliores habet explicatus, si rationem inuestigemus, qua motus sit textus, ad quam assignandam omnibus cōtendere viribus Auctores; quippèquæ in legibusq; ac dispositionibus, tanquam verum consideratur fundamentum, *ff. de hæred. inst. l. finali, & ff. de leg. 1 c. l. cū pater, §. dulcissim.* & est anima legis, vt habet *Bald. in l. si quis seruo, C. de furt.*

CAPVT PRIMVM.

Principes afferuntur, ac reiciūtur hac de re sententiæ.

S V M M A.

Prima ratio Glossæ *ex eo, quod res non sit integra, non posse Electores variare, reijcitur, num. 1.*

Ius eligendi ad Præsulatum non est instar mandati, à quo rectum duci non potest argumentum. n. 2.

Reijcitur secunda Glossæ *ratio de reuocatione in damnum tertij n. 3.*

Refellitur tertia ratio Glossæ *petita ex Ecclesiæ damno. n. 4.*

Quarta Glossæ *respuitur ratio, deducta ex initiato iam negotio. n. 5.*

Expungitur ratio Baldi, *quia publicatio sit potior electionis pars, & quia inchoatum debet ad perfectionem perduci, nec liceat variatio, vel quia electo est ius per officium Iudicis, vel quia desiderium in actis publicatum non potest corrigi. n. 6.*

Nulla est ratio Antonij, *contendentis electionē solis perfici suffragijs, & publicationem esse quid accidentale. n. 7.*

Ad quod officiorum genus non requiritur consensus electi, non possunt variare Electores. num. 8.

Ad officia, ad quorum electiones requiritur electi consensus, ante hunc non acquiritur ius per Abbatem, & ab his electionibus, nomine proprio factis, possunt Electores resilire, non antē præstito consensu. n. 9.

Non possunt Electores variare secundum Abbatem, si proprio nomine non eligunt, ad officium etiam ante consensum Electi. n. 10.

Ratio Panormitani ex eo, quod Electores proprio functi sint officio affertur, & reijcitur. nu. 11. & 12.

Episcopus iure proprio confert beneficia propriā intra Diœcesim. n. 3.

VT opiniones retineam, in quas abire DD. antequam allegatus emanaret *textus cap. Publicato scrutinio de elect quas Panormitanus ibi num. 1. refert proximius ad ad rem accedo.*

1 Primo itaq. loco *Glossa secunda citati Textus* rationem ait esse, qua non possunt Electores publicato scrutinio resilire, res quia nō est integra *ex cap. in causis de elect.* ex quo eo, vel ipso, quod ad electionis tractatum procediturdesinat esse res integra per ea in § *quia quam cùm res non esset integra (quia in tractatu iam*

iam processerant Electores) Capitulum minimè poterat reuocari. Verùm vt probè *Panormitanus citatus num. 2.* vel nihil probat *Glossa*, vel etiam ante publicationem scrutinij variare minimè posse Electores; cum per lata suffragia; in album redacta, atq. descripta, illos processisse liquet ad electionem: & consequenter integram rem non esse: Deinde licet daremus

2 posse *per cap. citatum in causis*, argumentari à paritate mandati, si hæc paritas esset (vt indicat ibi *Glossa verbo cum res non esset integra*) quod quidem re integra reuocari potest, atquè à contrario, re non integra reuocari non potest *Institut. mandatum, §. rectè*, cùm nihil intersit mandatarij, *ff. de condit. ob causas dat. l. si pret l. si pecuniam, & l. dedi in princip.* At facultas, quæ Canonicis, vel Electoribus competit ad eligêdum non est instar mandati, neq. instar illius, quæ concessa est à Capitulo Tolosanæ Ecclesiæ per duos Canonicos quinq. Electoribus, seù compromissarijs, qui non proprio nomine, sed totius capituli ad electionem Episcopi processere.

3 Respondet secundo *Glossa*, quia non potest quis consilium mutare in alterius præiudiciū, vt in *l. nemo. ff. de re iud. & in reg. mutare de reg. iuris in sexto* Cæterum, vel hæc ratio etiam militat aute publicationem scrutinij, vt iudicat *citatus Abbas*, quando fit etiam præiudicium ei, de quo suffragia sunt lata, scriptaq. vel declarandum, quod sit ius læsum illius, de quo scrutinium habitum, ac publicatū est, vel quod antequam sit declaratum, vel si nullum sit ius, vt neq, absenti quæsitum *ex l. absenti, ff. de donat.* certè dici non potest tractari de illius præiudicio per variationem, nam cui nullum est ius, nulla fit iniuria.

4 Tertia Glossæ ratio est, qua prohibetur hæc mutatio, quod in damnum cederet Ecclesiæ, cum protraheretur electio *cap Ne pro defectu de elect. sup. disputat.* expenso. At præter quam quòd eodem modo contra scrutinium iam habitum, & non publicatum adhuc hæc ratio viget, ità vt ante eius publicationem, nec variationi locus esse deberet, in illa habent prætereà Canonici trimestre ad maturè faciêdam electionem, vt in *dicto cap. nè pro defectu, & 15. vidimus disput.* Igitur intrà illud temporis spatium poterunt tractare Canonici tem vltrò citroq. disputare, quodque semel factum est reuocare, ad quod iure vtuntur suo, neque peccant, cùm legis potiantur auctoritate *23. q. 4 qui peccat*, sauet *reg. indultum de reg. iuris in sexto.*

5 Ait quartò Glossa, per huiusmodi publicationem scrutinij videri quodammodo electionem initiatam, sicuti per citationem, negotium dici quasi cæptum, *cap. Gratum de off delegati, alijsq quæ ibi citat iuribus.* Verum semper idem recurrit argumentum, quòd per ipsum scrutinium, & non per publicationem initiatum dicitur negotium, & sicut esto in *cap. licet eod.* dicatur per electionem hoc matrimonium initiari, asserit tamen *Glossa* initiari etiam per publicationem scrutinij, quòd Electores deinceps non valent resilire, sic, & ipse dicam principiū fieri per ipsammet explicationem, & suffragiorum collationem, vel electionem singularem, ex qua non poterunt, neq. etiam resilire Electores; alioquin assignetur, quam quærimus, ratio cur ex publicatione scrutinij proueniat hoc variationis impedimentum, idemque argumentum fieri potest contra exemplum de seruitute relatum ibi à *Glossa*.

6 Proximè his Glossæ rationibus accedit *Baldus, à quo vix differt Immola vterq. in citatum textum*, qui quidem, *vbi nu. 5.* notauit tres esse electionis partes integrales, scrutinium scilicet, publicationem, ipsamq. electionem, publicationem addit esse perfectam partem, ideoq. inuariabilem. Ceterùm, vt Baldo côdonem confusionem partium, ac totius; cum electio tertia ipsiusmet pars esse non possit, de hoc quærimus rationem, cur publicatio perfectior sit, cum potiùs videatur res omninò perfecta, completo scrutinio, neq. publicatio desiderari aliter, quàm vti conditio; imò perfecta, omnibusq. absoluta numeris erit electio censenda, datis iam suffragijs; igitur vel semel ab habito scrutinio recedere non licebit, vel ab electione iam perfecta post illum, nec absquè lege loqui debemus. Deindè ait *Bald.* absoluiè licitam non esse variationem *ff. de acq. emp. l. si sterilis, §. quia*, Deindè inchoatum docet, necesse esse ad effectum perduci, quia publicatio vestitur operis inchoatione, *ff. de pollicit. l. 1. §. cæpisse*, & quod in exordio voluntarium est, posteà fit necessarium *ff comod. l in comod § sicut.* At hæc omnes doctrinæ scrutinio ipso perfecto competunt, cuius licita non erit variatio, quod nimirum eodem pacto inchoatum, perficiendum erit, quodq. voluntarium cùm primo fuerit, necessariò postea mandandum est exequutioni. Insuper *num. 8.* cùm specialem *Baldus* dare contendat allegati textus rationem, indicare videtur ei, de quo habitum est scrutinium ius esse, vt eligatur per officium Iudicis *arg. ff. de rel si quis sepul.* Verùm enim verò hæc minimè probant expectandam esse publicationem, imò per ipsum scrutinium peractum ius oriri ei, de quo habitum est. Et quamuis demus *Bald.* non posse illum agere, de quo publicatum adhuc non est scrutinium; At independenter ab actione ipsius eligendi, tenentur obligatione non recedendi à scrutinio publicato Electores, ex se, atq. ex proprio munere etiam antequam ageret ipse eligendus. De hoc itaq. ratio quæritur obligationis, cur hi teneantur Electores non variare? Demùm ex multis legibus probat *Baldus* desiderium in actis publicatum corrigi non posse. Hoc autê si quid probaret, in omnibus probaret, & tamèn idemmet *Baldus docet n. 8.* quædam esse adeò liberè voluntatis, quæ in necessitatem transire non possunt, sic est quod in re mea, durante mea, atquè in meo arbitrio, non possum mihi legê imponere, *ff. de præc. l. 1. § cum præc.* Igitur durante libertate eligentium per tres menses à Canonibus concessos, intra quos possunt eligere, nec non desiderium, & scrutinium poterunt reuocare, ni ad explicationem aliquid aliud addatur.

7 An-

7 *Antonius* autèm aliam init viam afferens huiusmodi obligationes è consensu nasci, *l. consensu, ff. de action. & obligat.* & consequenter hanc electionis, quæ est in manibus. Electionem verò iam esse perfectam, contendit peracto scrutinio, vel per ipsum scrutinium, cuius suffragia redacta sunt in scripto, iuri stando naturali: pro forma tamen accidentali statutum inductum esse communis electionis, seù collationis, cui præcedere debet publicatio scrutinij, vt consensus censeatur capitularis, cùm prius quilibet Electorum per se singulariter consenserit.

Sed nihilò sufficientior est hæc *Antonij* solutio. Nàm vel publicatio scrutinij est accidentalis electioni, vel substantialis? si accidentalis, igitur electio constans, & perfecta, secundum *Antonij* sententiam, per scrutinium inducet obligationem non resiliendi ante publicationem; Sin hæc sit de substantia electionis, præterquam quod est cõtra ipsummet *Antonium*, non poterit hæc parere obligationem non resiliendi, antequam publicetur, & per consequens non censebitur perfecta solis suffragijs.

8 *Panormitanus autèm, cap. Postulationem de post.* hanc generalitèr expendens quæstionem, ad omnia officia, quatuor distinguit officiorum genera *ex Bartolo, l. absenti, ff. de donat.* Primùm est eorum, quæ necessariò quis tenetur obire, sic sunt tutelæ, curæ, vel magistratus publici in propria Ciuitate: quæ subire deputatus tenetur, iusta ni excusetur causa, *vt in l. munerum, §. iudic. quoq. necess. ff. de muneribus, & honor. & in l. Incola, ff. de munic. notatq.* præterea *Innocentius in cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli*, & in his quidèm officijs acquiritur ius electo etiam absenti ante acceptationem, *l. illud, & seq. ff. de tutoribus, & curat. dan. ab his.* Hinc ab electione facta, vel destinatione ad hæc officia, variari minimè potest, neque officium electo tolli, *C. in quibus cau. hab. tut. quasi per totum.*

9 Secundum officiorum genus est, quod non tenetur quis adire, ni libens, ac volens, vt notat etiam *Bartolus in l. quoties §. data, ff. de opt. leg. & in l. labeo, ff. de iure iuran. atq. in l. qui absenti, ff. de acq. poss.* Sic si quis eligitur ad magistratus alterius Ciuitatis. Ad hoc autèm officiorum genus, siuè quorum interest, iure proprio interest, vt magistratui huius Ciuitatis incumbit iure proprio ad officia nonnulla eligere. Et neque ad officium huiusmodi acquiritur ius Electo ante acceptationem: Electoresquè absolutè possunt resilire, ante dictam acceptationem, *vt in l. absenti, & qui absenti, ff. de acq. poss. & cap. si tibi absenti de præb. lib. 6.* Non possunt verò post acceptationem, ob rationem, quam initi contractus, vti supra dictum 10 est. Siuè ad quartum hoc munerum genus Electores iure non proprio eligunt, quia nimirum à Superiore habent facultatem hanc eligendi, vel ab alio quopiam, & ius non acquiritur absenti electo, neq. adhuc consentienti, neq. possunt Electores variare, femelq. habitam Electionem reuocare, quia functi sunt officio suo, *vt in cap. litteris de offic. deleg.*

11 Ex his in hunc modum iactis fundamentis, *Abbas* primò deducit, canonicos eligentes absentem hac vnica de causa, quod officio suo iam sint functi, variare non posse; quoniam elegerunt iure non proprio, sed ex officio, eis à iure delegato. Deducit præterea Præsulem variare non posse beneficium conferens absenti ante acceptationem, *vt in cap. si tibi absenti*: cõtra verò sentiendum esse de Domino sæculari, vel Papa conferentibus absenti officium, vel beneficium, quod cùm minimè cõtulerint proprio, variare sanè possunt. Insuper *Abb. cap. publicato scrutinio n. 3. de elect.* ex hisce suis principijs colligit ètiam nullum ius, nullamq. obligationem comparatam esse Electo, vel post publicationem scrutinij, ante ipsius acceptationẽ electionis, quod absenti nihil acquiritur, vt in *l. absenti circa quam Bartol. & constat ex cap. si tibi absenti de præb. lib. 6.* Non posse tamen eligẽtes variare, quoniam officio functi sunt suo. Demùm ad rem propriam, nostramq. accedens *ad finem n. 3.* germanam *text cap publicato scrutinio de electione*, eam esse interpretationem, ait, non posse nimirùm Electores variare, quia functi sunt iam officio suo. Nam electio communis, quę deber subsequi non est singulorum, sed capituli, requiriturq. solummodo pro forma, vt appareat communis *ex cap. in Genesi de elect.* Publicatio autem requiritur de vnanimi consensu Eligentium. Verùm enim verò ni magni apud omnes, & apud me viri hæ rationes essent, à me quidem omitterentur, nè mea disputatio, ni minus in aliquo dixerim, diminuta: non sit oblonga, & cùm mea quidèm sententia maximè à veritate aberrent, vt rectus absq. dubio Lectori existimabit.

12 Et primùm Panormitanus non videtur cohærenter loquutus; nam cum dixisset *cap. Bonæ il secondo de post. n. 11.* per electionem ius acquiri electo, secus per postulationem, ideoquè fas esse postulantibus ante præsentationem postulationis variare, secus verò Eligentibus, publicato scrutinio Ex qua doctrina generalem tradidit regulam, variationi nimirùm esse locum, antequam sit ius alteri quæsitum, secus verò si ius alteri comparatum fuerit; quando vim haberet *Regula Mutare lib. 6.* Hic autèm vt fidelitèr ex retulimus, & nullum per electionem, publicationemq. scrutinij electo resultare ius ante acceptationem asserit. Et non esse fundatam in iure comparato ipsi electo rationem cur non possint variare Electores, sed in eo tãtum, quod proprium iam obierint officiũ. Iterùm Episcopale munus ex hiscè non est officijs, quæ tenetur quispiam non cõsentiens obire, ad primùm spectantia genus ab *Abbate* traditum, & relatum à nobis *n. 8.* Sed vti probatũ est libens, ac volens, consentiensq. omninò debet Episcopus inire Præsulatum, & simile potius est; ne dicam idem officium, ad secundum spectans genus à Panormitano descriptum, atq. à nobis *n. 9.* relatum. Neq. singularis hæc electio, siue scrutinium, siue destinatio ad Episcopale beneficium, de quo nobis, & dicto *cap. Publicato* sermo est, ab Electoribus fit iure non

I i pro-

proprio, aut alieno, quaſi verò ex delegatione hæc illis conceſſa fuiſſet facultas. Quamobrem haud vrget in eos ratio, quia functi ſunt officio ſuo, variare idcirco non poſſe. Nàm vt de Præſule conferente beneficium primo dicam. Nō ex delegatione is, neq. iure alieno, verùm proprio, intra propriam Diœceſim, ſuis ſanè Clericis confert beneficia; ſi quidem de iure communi beneficiorum ordinatius eſt collator, in quibus conferendis fundatam habet intentionem in iure, *cap. Omnes baſilicæ, cap. Nullus 16. quæſt. 7. cap. Cùm ex iniuncto in fine de hæret.* docetq. *Felinus in cap. Cùm venerabilis nu. 32. de excep. Millis in Repe. verbo beneficiorum collatio, & beneficiorum diſpoſitio, nec non verbo Epiſcopus, fundat Staphileus de litteris gratiæ in præſentatione n. 70. aliq. quamplures, quos laudant, ac ſequuntur Gonzalez ad reg. de menſib. §. primò proœmij num. 21. & 22. & Gloſſa 11. n. 38. & 39. & Garzia de benef. 5. par. cap. 1. nu. 52. & cap. 4. n. 4.* Itaq. de hoc aſſignanda eſt ratio, cur per *cap. Si tibi abſenti de præb. in 6.* Epiſcopus non poſſit variare collationem beneficij factā abſenti, ante illius acceptationem, quæ profecto videtur eadem eſſe, ac quæ hoc loco quæritur ab Auctoribus. Quod autèm *Abbas* ait, non poſſe Canonicos electionem reuocare factam de abſenti, quia functi ſunt officio proprio, eis à iure delegato, profectò vacillat; quoniam hoc idem dici poſſet de ſecularibus alicuius Ciuitatis Electoribus; quippè qui à Rep. hanc habuere facultatem eligendi, deſtinādiq. quoſdam ad munera publica Ciues. Imò minus conſequẽter *Panormitanus in cap. cauſam, quę de elect. n.* 10. expreſsè docet, Canonicos nomine proprio, & non alieno eligere, vti præſtant compromiſſarij, ideoq. variare non poſſe, ac ſe ipſum allegat ad *cap. Poſtulationem de poſt.* vbi ſibi non cohærens alieno quidem fatetur nomine ipſos Canonicos Prælatum eligere, qua de cauſa, cum iam proprium obierint munus variare non poſſe ſcribit. Et ſanè diſcrimē admittere tenetur, neq. negare poſſet *Abbas* diſtinctam abſq. dubio rationem eſſe inter electionem à Canonicis factam, qui per ſcrutinium canonicè, & capitulariter quempiam eligunt in Antiſtitem, & electionem factam à cōpromiſſarijs, vel alijs, quibus à Canonicis electio commiſſa eſt, *vt in cap. in cauſis de elect.* etenim in hoc ſecundo caſu, cùm alieno nomine, poteſtateuè à Capitulo in eos translata, res transfigeretur, & quia functi compromiſſarij, vel illi, quibus res delegata eſt proprio officio, & quia res non eſſet integra, vt habet Textus, reuocari non poſſet. At cùm à Canonicis capitulariter peracta ſit; eadem non eſt ratio. Deinde ratio danda eſt ab Abbate, cur non cenſeātur functi officio ſuo Canonici, ſcrutinio peracto; atq. vt ipſemet argumentatus eſt contra Gloſſam, cur non dicatur res perfecta, vel ſaltem non integra per confectionem ſcrutinij, vt aſſeritur publicato ſcrutinio; ergò ſi quòd officio functi ſunt proprio Canonici, dicendi ſunt non poſſe variare, ad hominem in ſententia etiam *Abbatis* hoc idem aſſerendum eſt, perfecto ſcrutinio; alioquin ipſius *Abbatis* rationes contra *Gloſſam* ſanè nullius erunt momenti. Præterea *cap. ſi tibi abſenti de elect. in ſexto* laudatum à *Panormitan.* expreſsè habet ante acceptationem non acquiri abſenti ad beneficium ius in re, neq. de alio iure ad rem loquitur, & ſanè confirmari deniq. poteſt ex electione Decani per Capitulum habita cum Epiſcopi conſenſu, cui ſpectat confirmatio, quæ quidem electio tribuit ius ad rem, & non in re, vt notat *Rota deciſ. 34. in nouis, incipiente cùm ad capitulum,* fauetq. *Clementina 1. §. nos itaq. vbi Cardinalis 20. not.*

CAPVT SECVNDVM.

Vera quæſtionis aſſeritur ſolutio.

S V M M A.

Quid ſit ſcrutinium. n. 1.
Quæ differentia inter ſcrutinium, & electionem. num. 2.
Vnde ſcrutinij publicatio duxerit originem. n. 3.
Iure canonico non poſſunt Electores publicato ſcrutinio ab electione recedere. n. 4.
Ratio cur prohibita ſit variatio, publicato ſcrutinio partim ex electo, partim ex Electoribus, partim ex ſcrutinio, et re ipſa deſumēda eſt. n. 5
Variatio fundat præſumptionem diſceſſus à veritate, atq. abſolutè reprehenſibilis. n. 6.
Intra trimeſtre à iure conceſſum à non publicato ſcrutinio in foro externo recedere ſemper valet. n. 7.
Sapientis eſt mutare conſilium in melius. n. 8.
Secundum ius naturale, forumq. internum non licet variare à ſcrutinio peracto, ſine vrgenti cauſa, etiam intra trimeſtre. n. 9.
Fundamentum diſtinctionis fori externi; & interni in re noſtra. n. 10.

EXpreſsè *ſub diſp. initio textui cap. Publicato ſcrutinio de elect.* alter ad veritatis dilucidationem addendus eſt *cap quia propter de elect. § ſtatuimus, vt cum electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus, qui debent, volunt, & poſſunt commodè intereſſe, aſſumantur tres de collegio fide digni, qui ſecretè, ac ſigillatim vota cunctorū diligenter exquirant; & in ſcriptis redacta mox publicentur in communi.*

1 Hinc deducendum eſt, quid ſcrutinij nomine hic intelligatur; nàm licet alitèr capiatur *cap. vnico* de ſcrutinio, & *cap. 2. de cap. monach.* verùm hic pro ſcrutatione ſumitur, ſuffragiorumque exploratione ſingulorum Electorum.

2 Ex his autèm deducere fas eſt diſcrimen inter ſcrutinium, & electionem idē videri, quod inter propoſitionē ſingularē, atq. vniuerſalem, ſiqui-

ſiquidem, vt probè *Baldus cap. Publicato de elect. num. 6.* in ſcrutinio cuiuslibet vox eſt ſingularis, ſingulariter, & naturaliter prolata: electio verò terminus eſt communis; quia communiter profertur ab vno, vice omnium, quorum ſuffragia penè collectiuo modo, maiori ſaltèm ex parte, vnica electionis voce, pronunciantur, ita vt *Anton. ſup. cap laudatus* ſcrutinium in ſcriptis; atq. in album redactum ſingularem appellauerit electionem, vtt diſtinctam à communi propriè, & canonicè accepta. Quod minimè videtur aduertiſſe *Soarius 4. tom de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 5. num. 24.* aſſerens electionem propriè fieri, quando feruntur ſuffragia, cùm Electores eligant ſuffragium ferendo, & poſtea ſolùm publicationem ſequi ipſius electionis factæ.

3 Notandum tertiò ſcrutinij publicationem originem duxiſſe per ſimilitudinem à publicatione teſtium, quorum voces mortuæ cenſentur, antequam legitimè publicentur, *ff. quæ in fraudem, l. 2. & 3. verſ ponatur, & C. de re iud. l. geſta,* & ſi à Notario temerè publicarētur abſq. Iudicis Auctoritate, contraheretur pœna falſi, *ff. de pœna, l. ſi quis aliquid, §. inſtrumenta,* notauitq. *Baldus cap. Publicato de electione num. 15.* Demùm reuocanda in memoriam eſt tùm diuiſio iuris, tùm eius declaratio à nobis *diſp. 2. huius libri c. 1. deſcripta.*

4 Hir in hunc modum conſtitutis. Prima ſit aſſertio iure canonico reſilire non licet ab electione iam publicato ſcrutinio. Hæc aſſertio eſt manifeſta per *cap. Publicato ſcrutinio de elect.* cuiur verba *initio diſp.* adduximus, neq. ab ea quis Auctorum diſcrepat; ſiue probabilior ſit *Ioann. Andreæ* ſententia, docentis nouum fuiſſe hoc iur, à quo talis variatio prohibita eſt, ſiue *Panorm. num. 2.* non ius nouum aſſerētis, ſed nouam conſtitutionem, antiquum explicantem ius.

5 Secunda ſit aſſertio. Cum hoc ſtatutum, cuius contendimus rationem aſſignare, ſit de arbitrarijs, vt probè notauit *Ioann. Andreas hic,* illa videtur, partim deducenda ex parte eius, in cuius fauorem ſcrutinium habitum eſt, partim ipſorum eligentium; partim ipſiuſmet rei, & ſcrutinij. Itaq. ex eius parte, in quem ſuffragia ſufficienter conuenere, probè ratio deducitur, quia propalato ſcrutinio, ius ei ſtrictius oritur, quàm ex ſolo ſcrutinio in ſe conſiderato, vt mox dicemus, ac ſtando in iure naturali, ob propriam ipſiur dignitatem, atquè indemnitatem. Quamobrem recedentes ab eius electione Electores, ſiuè ſigillatim, ſiuè cuncti ſimul iniuriam ei profecto facerent contra dictum ius, quod *lib. hoc ſexto diſp. 2. c. 1. n. 3.* deſcripſimus hoc pacto. Eſt legitima facultas aliquid faciendi, ſeù obtinendi, ſeù in eo inſiſtendi, ſeù aliquo alio modo ſe habendi, cui ſi abſq. legitima cauſa contra fiat, iniuria inuretur eam habenti. Cùm igitur ius ſit ei, de quo publicatur ſcrutinium ad beneficium obtinendum, & quidèm fundatum in propria dignitate, ſuppoſita beneficiorum inſtitutione, quemadmodum *ſuperiorib.* probatū eſt *diſp.* non licet ab hoc ſcrutinio publicato recedere, cū tāta tertij iniuria.

Ad quod valere poteſt ſolutio ſecunda Gloſſæ cùm Textibus ab illa allegatis, vt *n. 3.* notauimus. Verùm quia hoc idē iur eſt illi, de quo publicatur ſcrutinium, ac eſt ſingulariter electo, vt cum *Antonio* loquar neq. oſtenditur, cur potiur non poſſint Electores reſilire à perfecto ſcrutinio iam exarato, quā à publicato; idcirco aliud erat aſſignandum ius ob quod potiur à publicato, quàm à perfecto in ſe non eſt recedendū, & hoc eſt modo deſcriptum, ex cuius violatione maior iniuria per hanc variationem reſultat illi poſt publicatum ſcrutinium, quàm poſt habitum, nam non modo iniuriam ſubiret ob læſionem iuris, quod habet ad retinendum beneficium, verùm etiam iuris, quod habet, vt indēnis ſeruetur, comparetq. quidquid, vel gratis, alter ei voluerit tribuere, *vt loc. cit.* diximus *n. 5* Quamobrem etiam ſi merè gratis, & ſine obligatione decreuiſſent Electores huic beneficiū dare, meritò inhibētur, nè variare poſſint abſq. cauſa, ex qua præter præaſſertam iniuriam hæc altera, vel atrocior ex perfractione alterius iuris fieret.

Ex parte autèm ipſorum Electorum, quibus cum iam terminus ſit præſcriptus trimeſtris ad eligendum, vltra quem nefas eſt, electionem protrahere, præfiniendus etiā erat, ſi ſemel intra illud tēpus conuenerint, vt valida eſſet electio, atq. ad citius conſulēdum Eccleſiæ viduitati, ex qua tot deriuari ſolēt mala; & nè locus daretur altercationibus, ac diſſentionibus, eo vel maximè, quòd trimeſtre datum eſt, nè vltra illud protraheretur electio, non aūt nè citius, ſi pro dignitate fieri poſſet, non haberetur. Demum nè incoſtantiæ ſubirent notam, cum variatio regulariter, & abſolutè in omnibur ſerè
6 reprobetur *ex clem. 1. adiuncta gloſſa* traditiſq. *à Cardinali renunc.* qui metrio notauit variationem fundare præſumptionem diſceſſus à veritate, propriamq. mulierir, cuius genus variū, & mutabile ſemper eſt, fauet *c. 1. & 2. 25. q. 2. nec nō Specul. in tit. de relat. in §. 2. verſ. ſed pone,* habetq. variatio ſemper præſumptionem contra veritatem. Quæ quamuis etiam locum haberent, ſi à perfecto ſcrutinio diſceſſiſſent Electorer, non adeò tamèn propriè, neque aptè ad forum externum, qui vt mox ſubijciam certæ probationi, atq. authenticę innititur. Venio ad tertium caput, ex quo huius congruentiam Canonis deſumendam eſſe diximus ex re ipſa nimirum, à ſcrutinio; ſiquidē nullus electionis ſtatus hoc publicati ſcrutinij opportunior ad rem finiendam erat; non .n. prius variatio inhibenda, Auctorum conſenſu *Bald. Ioann. And. Panorm. Immol. & aliorum,* cum quę præcedūt explorationem ſuffragiorum, vel ipſamet ſuffragia, minimè ſint conſenſui ſubſtantialia, licet ſint ſubſtantialia formæ, vt indicat *Ioann. And.* quē libenter in hac dilucidatione ſequor; aliàs oriretur abſurdum, ante conſenſum, videlicet ſubſtantialia formæ ſubſiſtere electionis. Deindè cùm electioni, vt probè hic idem docet *Io. Andr.* ex quo *Bald. ſup. cit.* tres ſint partes, ſcrutinium, publicatio, & conſumatur electionis communir actus, perfecto tantùm ſcrutinio, variatio prohibenda non erat, de quo habito

canonicè constare fanè non posset.

7 Assertio tertia. Intra concessum à iure trimestre semper quoad externum forum recedi potest à scrutinio non publicato. Est certum à contrario, nam cum hæc obligatio non resiliendi ex Principis penderet voluntate, iuxta congruentiam rerum, qui fines præscripsit non variandi post publicationem f. scrutinij, & veluti negatiuos, nō differēdi electionē, vltra ipsū trimestre, sequitur necessariò non publicato scrutinio secūdum ius canonicum Electores posse variare, est .n. illud tempus concessum penes superius disputata, ad maturam electionē habendam. Quamobrem intra illud licebit in foro saltèm externo non obligari ad non mutandum consilium, *vt cap. perpetuò de elect. lib. 6. & ff. de arbitr. l. quid tamen, & ff. de iur. iurand. l. qui per cap.* Et nè macula instabilitatis aspergerentur Electores, dictum videtur tempus concessum. Intra quod vetum est prouerbium, Sapiētis esse mutare consilium in melius absq. alterius detrimento, secundum *Glossam cap. Publicato in summa.*

8 Assertio quarta. Iuri stando naturali, atq. interno foro non licet, neq. intra trimestre habito, semel, ac peracto canonicè scrutinio absquè rationabili, & certa causa variare. Sētio ex parte cum *Anton laudato*, à quò solum discrepo quod ille scrutinij desiderat publicationem ad perfectam electionis singularis constitutionē, quod ipse nego; nàm cùm huiusmodi obligatio ex consensu pendeat Eligentium, vt ex *l. consensus cum Antonio* vidimus, & hic scrutinio, suffragijsq. datis, atq. exaratis, nè dubium aliquod subrepere posset, est perfectus singulorum, nō est, cur iure naturali stando, nō dicatur electio facta; ex qua posita manat complementū iuris ad dignum, seu digniorē iuxta ea, quæ diximus *disp. 4. c. 3. 4. 5. & 6. & disp. 5. 6. 7. 8. & 9.* ex quibus constat ius esse dignis, vel dignioribus ad beneficia, ad quæ sunt eligendi, & ni eligantur fieri contra iustitiam ab Electoribus, & consequentèr potiori titulo, vbi semel per lata suffragia declararunt ius Electi, fundatum in eius dignitate, cæterisq. ornamentis ad munus desideratis, ad quod illum per suffragia destinarūt. Dixi absq. rationabili, certaq. causa, ob rationes textus, pro tertia assertione allatas; & quia cùm trimestre illud præscriptum sit à iure, facultas censetur Electoribus data, omnia intra illud exquirendi, ac perpendendi ad rectitudinem electionis necessariam.

10 Fundamentum autèm distinctionis dicti fori externi nimirū, & interni illud assigno, quia lex fundamentum habens à præsumptione in animæ iudicio locum sibi non vendicat, quando præsumit, propter probationis legitimæ defectū, vt probè *Didac. cap. cùm omnes de testam. n. 9. & Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 80. n. 16.* hęc autem lex cannnica, publicationem requirens scrutinij ad inhibitionem variationis, præsumit propter defectum probationis, quæ non publicato scrutinio vix consistere posset, ergo,

CAPVT TERTIVM.

Inferuntur nonnulla ex dictis ad Praxim.

S V M M A.

Electio solemniter, & quomodo publicanda. n. 1.
In foro interno resilire non poterunt Electores à perfecto scrutinio; in externo autem post publicationem. Et est ius Electo, nè ab eius recedatur scrutinio, atquè ad officium Iudicis, per quod eligatur. n. 2.
Differentia interni, atq. externi fori quoad rem nostram. n. 3.
Si electio singularis non fuerit nulla, licet irritanda esset, adhuc Electores tenerentur procedere ad electionem communem. n 4.
Potest ob defectum formæ communis electio cassari perseuerante iure ipsi electo acquisito per scrutinium declaratum, ex quo iterum est eligendus. n. 5.
Non est cassandum totum, sed quod est vitiosum, neq. vtile per inutile vitiari debet. n 6.
Cautè agendum est ei, de quo scrutinium habitum est, nè notam iubeat ambitionis. n. 7.
Nolentibus Canonicis illum, de quo publicatum est scrutinium, eligere, à superiore eligendus est. num. 8.
Succedit idem ad iuris, & facti prosequutionem, quando successit in eodem iure. n. 9.
Nouus Iudex non facit iudicium sed in eodem succedit, atq. ex persona succedentis in actum ipsius, actus non variatur qualitas. n. 10.
Casu, quo Canonici omnes perirent, electum iam debebent successores eligere, de quo actum, & publicatum fuerat scrutinium iuxta distinctionem vtriusq. fori. n. 11.
Quæcumq. appellatiuo nomine geruntur, transeūt in substitutum. n. 12.
Si publicato scrutinio vota paria essent, aliusq. esset, qui æq. dignus eligeretur, possent Electores resilire, & quid si non esset alius eligēdus. n. 13.
Similis est ratio de Electoribus peracto, vel publicato scrutinio, ac de Antistite beneficium conferente. n. 14.
Breuiarium præcipuarum quæstionum disputatarum de electione tùm tom. 1. tùm hoc n. 15.

1 Colligo primò ex disputatis electionē solemniter publicandam esse ex *cap. Quia propter de elect. §. electiones*, vbi *Abb. ac reliqui n. 1.* Quomodo autem facienda sit hæc solemnis publicatio traditur ab *Innoc. in cap. citatum apud Abbatem.*

2 Colligo secundò iuxta distinctionē vtriusq. fori, Electores posse, vel non posse à scrutinio resilire omnes, aut singulos, vt notat *Bald. cap. Publicato de elect. nu. 12.* ni vota essent ipso iure nulla, vt lata de indigno secundū à nobis dicta *disp. 9.* in foro autèm externo præter ius declaratum est etiam alterum electo per scrutinium quæsitū ad Iudicis officium, cuius auctoritate debet

debet per communē electionem eligi ex *Bald. citat. ad finem n.8. arg ff. de re l. si quis sepul.*

3 Colligo tertiò differentiam fori externi, iurisq. Canonici, atq. interni cōscientię; quod hoc semper nititur veritati rei, at illud pęnes probata, & allegata, neq. cum ad prohibitionem procedit, compulsionemq. vel pęnam id pręstat, ni requisitis ad authenticā probationem habitis, multaq. requirit ad suspicionem fraudis, ac doli, ideoq. scrutinij publicationem desiderauit, antequam ad prohibitionē variationis perueniret, atq. ad vltimam manum electioni dandā. Fundatur prætereà in præsumptione ob defectum probationis, *vt sup. cap. n.*10.

4 Colligo quartò, si electio singularis nō fuerit nulla, de qua *coroll. 2.* dictum est, sed solum irritāda publicato scrutinio, teneri adhuc Electores ad electionem procedere communem, *Auctore Innoc. citat.* quod ipsi Electores non sunt eius rei Iudices, sed superior, qui fortassis electionem confirmabit, *arg. ff. de pecun. l. eo tempore, & l. quod debetur.* Quod exemplo probè declaratur à *Bald. cit. n.* 12. *ad fin.*

5 Colligo quinto, posse ob defectum aliquem formę communem, cassari electionem, perseuerante iure acquisito, & etiā declarato per scrutinium Electi, quem Canonici tenebuntur ite-
6 rùm eligere, sic *Ioann. Andr. & Archidiaconus*; non .n. irritandum est totum, sed quod fuit solū vitiosum, quidquid nonnulli senserint in contrarium, contra quos agit *Bald. n.* 13. sic et dicimus, quod est nullū reformari ex actis validis, *C. quomodo, et quando iud. est. l. sicut prop. & ff. de appell. l. si expressim.* Illi autèm tres actus scrutinij, nempè publicationis, & electionis communis separabiles sunt. Quamobrē vtile per inutile vitiari non debet, *ff. si certum petatur. l. certi cond. §. quoniam, & §. optimè facit.*

7 Colligo sexto, qua ratione sit agendū ei, cuius scrutinium editū est, cautè videlicet, vt eligatur, in genere tractando, dicatq. solum in se omnes, vel maiorem Electorum partem conuenisse; nè notam subeat ambitionis; expressa .n. nocent, secus non expressa, *ff. de hæred. instit. l. si quis Sempronium, & ff de aut. tut. l.* 1.

8 Colligo septimo, si nollent pertinacitèr Canonici publicato scrutinio ad electionē deuenire, tenebitur Superior illum eundem, de quo scrutinium habitum est, eligere; cùm ad illum transierit ius idem numero eligendi, cui respōdet ius illius, de quo lata sunt suffragia, vt eligatur, *arg ff de edend. l. quædam §. his autem.*

9 Succedit .n. quis in iure, ac facti prosequutione, quando idem numero est ius, ac de eodē electio faciēda est, vt prosequitur *Bald. sępè cit.*
10 *n.*17. Sic nonus Iudex non facit iudiciū, sed in eodem succedit, *vt ff. de iudic. l. mortuo*; atq. ex persona succedentis in actu, non variatur actus qualitas, vt notat, *C. de neg. gest. l. fine per Cynū.*

11 Colligo septimo, casu, quo Canonici publicato scrutinio perirent, teneri subrogatos eūdem eligere de quo peractum fuerit scrutiniū, ex primis suffragijs latis, sic *idem Bald.* cui subscribo iuxta distinctionem allatā vtriusq. fori, cùm & vna sit canonica, vnumq. capitulum, tū & idem esset numerus præbendarum, *de preb. cap. Dilecto*, vt idem prosequitur *Bald. n.* 19.

12 Et quia quæcūq. appellatiuo nomine geruntur, transeunt ad subsituros, *ff. de pactis, l. tale pactum §. final. addita glossa, & ff. de iur. om. iud. l. & quia.* Et quamuis, quæ cōmittuntur ab homine, modò per propria, modò per appellatiua nomina committi dicantur, verùm quæ à lege semper commissa dicuntur per appellatiua, vt notatur *in l. annua §. 1. ff. de ann leg.* & ratio est, nomen appellatiuum, quod rei valorem cōfert, tacitè intelligitur, *ff. de pact. l. si vnus §. 15 seruus hæred.* idē si in nomine appellatiuo causa subesset, quę non cōperit proprio *l. Lutius ff. de inst.*

13 Demùm colligo, si publicato scrutinio suffragiorum numerus, cęteraq. fuerint æqualia, ita vt si ad electionē deueniretur non valeret, Electores posse quidē variare, si alius tertius ęquè dignus esset, qui eligeretur. In quo sensu subscribo *Bald. n.* 22. idq. propriè nō esset variare. Verùm si non esset alter, vel iterum suffragia petenda, habendumq. scrutinium, vel res ad superiorem remittenda, qui forsan ad alterutrā accedere poterit partem, vt rectè statuit *Tridentinum de elect. Parochi sess* 24. *c.* 18.

14 Postremò inferò similem videri rationē, cur non possint Electores publicato scrutinio variare, & cur non possit Episcopus conferens beneficium absenti.

15 Nobis longiùs, quæ possent de electionibus disputari, tractare cōsilium non est, & quia minus vtilia, & quia ad rem nostram Episcopatus vix vsui sunt; & quia ab alijs eruditè scripta: & quia cùm *tom.* 1. de impedimentis Eligendi, tū natalium egerimus *lib. 2. disp. 1. c. 1. ac deinceps*, tùm ætatis non legitimæ *lib. 2. disp. 7. c. 4.* tùm criminis, ac flagitij *lib. 3. disp. 2. c. 3.* tùm infamię *ibid. nu. 9. ac deinceps*; tùm accusationis, denunciationis, vel exceptionis *ibid. n.* 12. tùm excommunicationis *lib. 3. disp. 4. c. 1. & c. 4. nu. 7.* 19. 20. 21. tùm ignorantiæ *lib. 3. disp. 1. c.* 1. tùm cęterorum requisitorum *toto lib.* 4. ac de necessarijs conditionibus libertatis, alijsq. *hoc tomo lib.* 5. nec non de eligendi dignitate, *hoc lib.* 6. non est cur calamus impediatur, quē, & quæ mihi ante oculos versatur, tot illustrium quæstionum dignitas, & maxima vtilitas, ad se rapiunt, & hæc minora relinquere hortantur.

Finis Libri Sexti.

LIBER

LIBER SEPTIMVS

De reliquis rationibus Episcopatum constituentibus.

SEptimus quem inimus, liber comprehendet, tùm confirmationem, eiusque dispositionis, & effectus: tùm potestatem confirmati, ac necessaria ad Episcopatus administrationem; tum denique postulationem, traslationem, & Eminentissimorum Cardinalium promotionem ad Episcopatum.

DISPVTATIO PRIMA

De Confirmatione.

QVam in electione *superiori libr.* seruauimus methodum, circumstãtias videlicet expendendo, quibus humana constituitur actio, hanc etiam sequemur in præsenti. Et quidem circumstantiam, *Quis*, vti supra pariter præstitimus ex instituto insequentem tomum sub initio referentes. Primo loco quidquid ad essentialem spectabit Confirmationis rationem per circumstantiam, *Quid*, adumbratam expendemus. Deindè prerequisita ad personam confirmandam, ipsamq. met personam, circumstantia, *circa Quid*, contentam, tertio loco circumstantiam, *cuius gratia*, ad quam effectus attinet, & id ad quod confirmatio dirigitur. Demùm accidentarijs circumstantijs temporis, & loci per tres disputationes, breui tamen agemus; Quod vix in vsu est confirmatio propriè sumpta, quippè quæ propriè tantum respondet electioni. Etenim in præsentia, vel cum à Regibus in Italia, Hispania, Germania, Gallia, Pollonia nominentur, seù præsententur ad Ecclesias Episcopales, instituuntur profectò præsentati, vel Nominati, non autèm propriè confirmantur, vel Summus ipse Pontifex Ecclesijs prouidet, & vt infrà absq. alia electione, vel confirmatione Præsules eis præficit: Quæ tamèn disputanda sunt libeoriùs, eo proteram, quo magis faciunt ad *titulum de Confirmatione vtili, vel inutili* dilucidandum, atq. vtilitatis non parùm sibi vendicant.

CAPVT PRIMVM.

De essentiali confirmationis ratione.

S V M M A.

Quæstionis status. n. 1.

Quid sit electionis ad Cathedralem Ecclesiam confirmatio. n. 2.

Confirmatio electionis in Episcopum est per se necessaria. n. 3. & 8.

Cõfirmatione ratum redditur matrimonium spirituale. n. 4.

Conferens beneficium si potestatem habeat confirmandi, vtrumq. conferendo videtur præstare. num. 5.

Necessitas confirmationis extenditur à Panormitano ad electiones sæcularium officiorum. n. 6. remissiuè.

Confirmatio electionis alicuius ad Episcopatum non est simpliciter, sed secundum quid necessaria. n. 7.

Vbi vigeret, vt ab eo confirmaretur electio, cui immediatè dignitas subiacet, est per se necessaria confirmatio n. 8.

Quomodo confirmatio ab electione distinguatur. num. 9.

Constitutio, atque edictum explicandum secundum

dum ius commune, per se loquendo. n. 10.
Impropriè accipienda non sunt statuti verba neq. etiam, vt sic concordent iuri. n. 11.

1 TRia mihi declaranda *hoc cap.* sunt, primùm innata confirmationis ratio: secundùm an necessaria sit ad perfectam Episcopatus constitutionem: tertium nùm necessario à potestatem habente præstanda sit.

2 Sit assertio prima. Confirmatio electionis ad Cathedralem Ecclesiam, de qua nos solummodò loquimur, est actus iurisdictionis superioris præsertim Papæ firmans electionem. Actum, inquam, iurisdictionis esse; quia superioris indiget auctoritate, in quo à sola approbatione sæpè discriminatur, quippè quæ potest haberi solùm auctoritate inferiorum etiam priuatorum, sic *Baldus in l. barbarius, ff. de offic. prætor.* & deducitur *ex l. immunitate, C. de agricol. & censit. lib.* 11. quamuis aliquando etiam approbatio requirere auctoritatem videatur, & iurisdictionem, vt cum approbatur postulatio, quemadmodum infra dicemus; & dum agitur de Rege Romanorum approbando, vt videre est apud *Augustin. Triumphum de potest. Papæ quæst.* 38. *art.* 11. *S. Antonin.* 3. *part. tit.* 22. *cap.* 5. §. 13. *ex cap. Venerabilem de elect. §. obiectioni, & ponderat Azorius* 2. *part. summæ libr.* 10. *cap.* 5. *quæst.* 1. Reliquarum particularum, quibus in hac disputatione vsus sum, ratio est, quia confirmatio in genere est simul cum alijs firmatio, *ff. de test. l. testium*, igitur hæc, de qua loquimur, erit actus nempè superioris, vel Papæ, quo approbatur, rataq. vna simul cum Electoribus, & Electis, & persona electa habetur, quod clariùs patebit, cùm ex dictis *hac disp.* tũ ex disputandis de causa efficienti *seq. lib.* Dixi superioris, vel Papæ, quòd antiquitus, ab alijs etiam maioribus Prælatis minorum electiones confirmabantur, vt infra.

3 Assertio secunda. Quidquid sit de alijs dignitatibus Episcopatu minoribus, exploratum est, cõfirmationem esse per se necessariam post electionem Episcopi habitam. Prima pars asserta est ob doctrinam, quam sequuntur multi *cap. cum in iure de elect.* notatq. è *Baldo Abbas n.* 3. ex sola scilicet electione quempiam plenũ Decanatus ius consequi posse, circa quod, vt consuetudo in re nostra nulla est, ità in casu prædicto vigere aliquo pacto videtur, cuius quæstionis dilucidatio nos minimè tangit, vt nec etiam aliorum similium casuum, in quibus generalis de necessitate confirmationis fallit regula, quos enumerat *Abb. in cap. Nihil est de elect.* ex quo *Dec. cap. Postquam eodem d n.* 2. At secunda pars assertionis, nostri, quæ propria est instituti, tùm est *omnium DD.* tùm patet ex *disp.* 16. *&* 17. *superioris lib.* & ex iuribus ibi citatis præcipuè *cap. licet de transl. Episcop.* ex quibus ius imperfectum, quod sibi cõparauit electione Electus, suam habere perfectionem è Pontificis confirmatione perspicuò constat, atquè illustriùs ex argumentis Turrecrematæ relatis *c.* 1. *citatæ disp.* 16. *& c.* 5. exaratis illorum solutionibus absq. dubio fit, atq. clariùs reddetur

4 *cap.* 8. Ratum igitùr confirmatione perficitur matrimonium spirituale inter electum Antistitem, & suam Ecclesiam *ex cap. inter corporalia de transl.* ibi *non debeat in dubium reuocari, quin post electionem, & confirmationem canonicam inter personas eligentium, & electi coniugium sit spirituale contractum.* Neq. adnotasse præterea circa hoc quidquam habeo, quam de vera cõfirmatione respondente propriæ electioni nos loqui; non autem de impropria, seù virtuali à Pontifice habita per promotionem ad Episcopatum, vel ad quodcumq. aliud beneficium. Siquidem notatu dignum est nullam exigi confirmationem, quando ille quidem beneficium confert, cui confirmandi potestas est, quippè qui eodem videtur actu vtrumq. præstare: cõferre videlicet, & confirmare: vt notant *Glossa c.* 1. *vers. electionem de elect. in sexto, Glossa cap. Vt circa verbo electiones de elect. in sexto. Innocent. cap. cùm olim de caus. poss. & propriet. & cap. Cùm M. col.* 16. *de const. Felin. cap. Accedens nu.* 1. *vbi Abb. qui in dicto etiam cap. cùm olim col. finali, & alij.*

6 Hanc autem confirmationis necessitatem extendit *Abb. laudatus nu.* 4. ad officia sæcularia, quod nostra non interest. Verùm ex allata doctrina vnum excipit casum *Bertach. quem sequitur Barbos. de potest. Episcopi tit.* 1. *c.* 4. *n.* 5. Si quis diuina fuisset inspiratione electus, quem volunt non indigere confirmatione. At ego minimè assentior: Nàm ad Ecclesiasticam Hierarchiam arbitror maximè facere: etiam in casu dicto, vt à Superiore illius electi, siue à Romano Pontifice, & confirmaretur, & ordinaretur, atq. ins completum saltèm quoad publicam, autenticamq. executionem daretur. Quod, ni me mea fallit opinio, in Apostolo Paulo videtur satis delineatum; quippè qui eximia quidẽ electione per singulare Christi iudicium electus minister, & Apostolus *Actorum* 26. 18. *& q.* 15. per Ecclesiam tamen cęterosq. qui Antiochiæ erant, Episcopos præcipitur segregari *Actor.* 13. *Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.* Quam confirmationem cõsecratio subsequuta est, vt ex sequẽti versu, deducunt *S. Chrysost. ibi, & S. Leo Epist.* 81. *alids* 79. *ad Dioscor. Alexand.*

7 Assertio tertia. Confirmatio electionis alicuius in Episcopum absolutè necessario non est concedenda à Pontifice, supposita tamen canonica concessione iuris electini, secundùm quid, ni aliquid obstet, suam habet necessitatẽ. Consultò de confirmatione electionis ad Episcopatum assertionem institui, nè ad aliqs, à breuitate in *hac disp.* præcipuè proposita, vagetur abberrãs oratio, quæ vt *sup lib. disp. penult.* præsertim *c.* 4. *n.* 4. necessariç per se indicatç passim à Canonistis explicantur, præcipuè *in cap. Postquam de elect & præterea ab Abbate c.* 2. *col. finali de concess. præb. nec non cap. Pastoralis col.* 2. *de iure Patronatus.* Consultò etiam de confirmatione à Pontifice habita hic dissero, mox acturus de alijs, si fortè fortuna fuerit in vsu; Cęteris itaq. confirmationibus præteritis, nostrã Præsulis, eiusq. electionis absolutè non esse cũ electione ità connexam dicimus, vt Summus

Pontifex negare absolutè non possit. Probatur tùm ex *cap. Per principalem, & ex 9. q. 3. cùcta per mundum*, Tùm à priori, quia cùm omnis eligendi potestas ab Apostolica Sede promanauerit, neq; alio, quàm Canonico iure sancitum sit, vt electio personæ idoneæ secum trahat cõfirmationem, sicut Papa potest in iure Canonico validè, atq; absolutè dispensare, vt tradidi *lib. 5. disp. 3. c. 6.* poterit, & in hac canonica dispositione eo potiori titulo, quo multa desiderantur ornamenta, cum ad validitatem, tùm ad licitam electionis formam, atq; ad personam electam, vt ex *sup. liquet dispositionibus*, atq; ex *sequenti clariùs innotescet capite*, magisq; constabit ex dicendis de institutione. Ex his autem, quo sensu dici poterit confirmatio necessaria, facilè deducitur, quatenus absquè causa, alijs concurrentibus licitè nec possit ex suppositione saltèm à Papa non dari, vt *loco cit. lib. 5* exposui.

8 Assertio quarta. Vbi antiquo iure, concessioneq; Pontificis adhuc viget, vt ab eo confirmatio petatur, cui dignitas immediatè subest; & consequenter ius est confirmandi velùti limitatum; dignitatis Episcopatu inferioris confirmatio ad Episcopum, ex consilio Capituli, vel Sede ipsius vacante ad ipsum capitulum: Ad Metropolitanum verò confirmatio Præsulis, Metropolitani ad Patriarcham: Ad summũ deniq. Pontificem Patriarchæ spectabit confirmatio. Hæc erit igitur necessaria, habenda tamen à quocumquè Prælato, Papa minore; ni aliquaesset legitima causa, vel impedimentum contra electionem, vel electum, penès communem DD. sententiam apud *Auctores sup. concluf. citatos in cap. Postquàm de elect.* Et nè diù immorer in re aperta, minimeq. dubia, neq. vsu frequenti, cumq. multo plura, atq. à plurimis peritissimis viris dicta sint, quàm quæstio postulat, illis tempero. Præterea qua ratione, etiã cogendus sit, quicumq. distinctus à Papa, si renueret absq. causa confirmare, videndum, est apud *citatos Auctores*.

9 Ex his infero assertionibus, confirmationem absolutè distinctum actum esse ab electione, cuius complementum videtur esse siuè finis, vt loquitur *Abb. cap. cùm dilectus de consuetud.* & constat tùm ex *superiori lib. postremis disputationibus*, tùm euidentiùs fiet è sequentibus capitibus. At nonnunquam siuè lato modo, siuè per metonymiam dici solet electio, vel è contra; sic Auctore *Innocentio III. Pontifice Maximo* sumi potest in *cap. cùm dilectus de consuet.* quæ quidem interpretatio, tametsi lata sit, admitteoda tamen, nè correctio sequatur iuris, ad quam declinandam vsui fuit Innocentio, vt probè notat *Abb. tu cap. cùm dilectus citato nu. 15. & videre est apud Bald. in l. 1. ff. de constit. in*
10 *principio col. 3. in verbo itèm nota constitutionẽ, & edictum semper deberc secundum ius commune explicari, & l. omnes populi 16. col. in verbo aduerte ergo, ff. de iust. & iure.* At non est impropria dicta Innocentij interpretatio; Si qui-
11 dem statuti verba, neq; vt cohæreant iuri, vel ab eo non discrepent impropriè sunt explicanda, quod ex *Bartolo*, apto exemplo, hoc illustrante notatum volo *in l. 4. §. præter ait, ff. de dam. infect.*

CAPVT SECVNDVM.

Nùm Confirmatio necessariò supponat electionem validam.

S V M M A.

Confirmatio bifariam haberi potest. n. 1.
Quæ sit forma communis, & forma specialis cuiuscumq. confirmationis, rescripti, &c. ibid.
Confirmatio concessa sub forma communi nihil ferè operatur. n. 2.
Ad quid taliter habita inseruiat, ibid.
Quæstiones disputandæ. n. 3.
Confirmatio per se validam supponit electionem, vel quodcumquè supra quod cadit. num. 4.
Confirmatio Codicillum in testamentum non cõfirmat. n. 5.
Quid sit ratificatio, ibid.
Fictio non trahitur ad impossibilia. n. 6.
Nullus ratificationi locus est de re facta contra ius. n. 7.
Papa per confirmationem nullius censetur iuri derogare. n. 8.
Quod non est confirmabile de iure non præsumitur confirmare. n. 9.
Electio non canonicè habita etiamsi Ecclesiæ expediret, confirmanda non est. n. 10.
Si quis post trimestre transactam confirmationem peteret, eius non conualesceret electio; quod enim à principio nullum non conualescit. num. 11.
Confirmatio facta à Pontifice, ex certa scientia, electionem etiam nullam conualidat quoad ea, quæ sunt iuris positiui. n. 12.
Nonnunquam confirmationis nomen vsui est loco dispensationis. n. 13.
Quando Papa confirmat ex certa scientia, facere potius videtur id, quod confirmat. num. 14.
Pactum ab initio nullum vim recipit confirmatione Papæ. n. 15.
Testamentum, cùm scientia, vel in præsentia Principis factum, quodcumq. aliud superat. num 16.
Prioratus administratio à Pontifice confirmata tenet, nec posset Prior remoueri. n. 17.
Non propriè supplet naturales defectus confirmatio Papæ, sed æquiualenter. n. 18.
Neq. per clausulam, supplentes omnes defectus, &c. naturales propriè supplet defectus. n. 19.

Cir-

Circumstantiam aggredior circà quã,
materiæ scilicet, siuè personæ con-
firmandæ, cuius nonnulla perpen-
denda sunt requisita. Ad hoc autem
præmittendum est bifariam confir-
mationem à Pontifice haberi posse primò, per
communem formam; secundo per specialem.
Forma cõmunis est *Auctore Panormitano cap.
Si quis de confirmatione vtili, vel inutili; nu. 6. &
cap. Examinata in 2. notan. eod. tit. et cons. 62. col.
2. 1. libr.* qua conditionaliter confirmatur ali-
quod, non cognita causa, per hæc, vel similia
verba expressa.

*Confirmamus tibi possessiones, quas iustè possi-
des*; Neq. alias specialiores habet clausulas, *ex
cap. Quod diuersitatem de concessione præbendæ,
adiuncta eius Glossa.* Specialis autèm confirma-
tio est, cùm totum negotium exponitur, vel
notum est Papę, quippè qui ex certa confirmat
scientia, *per cap. penult. de confirm. vbi Abbas,
& cap. Examinata eod. tit. in principio, & cons.
62. col. 4.* qui quidem ait, quando tenor rei con-
firmandæ exprimitur, fieri confirmationem ex
certa scientia, etiam si verbis proferatur condi-
tionalibus; quod maximè verum est, si clausula
apponatur *ex certa scientia*, quippè quæ idem
operatur *ex Glossa magna in fine, l. ratas in fine,
C. de rescindenda vend. atq. ex Baldo mox citã-
do*, quod derogatoria specialis; soletq. etiam
in ea apponi clausula, *non obstante aliqua lege*,
saltèm ità generaliter prolata, quam ad specia-
lem sufficere formam citatus docet Auctor,
quin specialioribus explicetur verbis; quoniã
Princeps omnium habere censetur scientiam
legum; idemq. scribitur *cap. Naturales si de
feud. fuerit contractus*; his autèm omnibus spe-
cialibus clausulis certè generalis caret forma.
Verùm quod hic dicimus de clausula *certæ
scientiæ*, saltem quoad ea, quæ expressa sunt in
literis, profectò verũ habet, vti diximus *1. tom.
lib. 2. disp. 5. c. 6. n. 20.*
2 Notandum secundò, in forma communi
concessam confirmationem ferè nihil operari,
quæ quidèm ad cautelam impetrari solet, nè
negotium transigi, nesciente Principe, vel Pon-
tifice, videatur; nec non ad timorem incutien-
dum Parti, vt *laudatus notat Abbas*, & expres-
sius ad rem nostram *Baldus cap. si quis de con-
firmat. num. 2.* nihil operari confirmationem
hanc in forma communi traditam quoad rei
concessæ valorem; Nec refert quod scribit *De-
cius cap. 1. de confirmat.* hanc nouum vinculum
addere *ex cap. 1. de treg. & pac. vbi habetur fu-
niculus triplex potentius ligare*; nam vt *Glossa
verbo funiculus*, ibi primus funiculus erat ex-
communicatio Ordinarij, secundus variorum
Episcoporum obseruatio, vel confirmatio, quæ
quidem neq; erat propria, vtpotè non à Supe-
riore facta, nihilq. prætarea in ordine ad vali-
ditatem operatur, de qua nos disputabimus
infra. Idem dicimus etiamsi *Decio* concedere-
mus huic formæ communi facultatem præscri-
3 bendi. Itaq. de hac in forma communi confir-
matione Pontificia disceptatio non est; Sed
mihi primo dicendum de confirmatione in
communi; secundo de habita à Pontifice in
forma speciali, atq; ex certa scientia, quæ hoc
explicabuntur capit. & sequenti; tertiò de ea-
dem, lite pendente concessa, quod quartò, ac
deinceps præstabitur.
4 Prima sit assertio. Electionis ad Episcopa-
tum confirmatio illam supponit ex se validam,
quam in eius firmat robore. Est hæc assertio
communis Canonistarum, priusq; ex terminis
vniuersalioribus ad omne negotium; deindè
speciatim ad nostrum probanda est. Et quidèm
confirmatio naturam eius, quod confirmat mi-
5 nimè mutat. Quocirca Codicillos in testamen-
tum claud conuertit, qui Codicillorum non
exuũt rationem, in quibus directè substitui nõ
põt, vel dari tutor, cuius auctoritate hæredi-
tas adeatur, *ff. ad Tribell. Scæuola*; Confirmatio
enim quod inuenit, roborat, quod autèm non
inuenit, non disponit, *ff. de tib. leg. l. Aurel. §. te-
stam.* Neque addit inualidis vires, *l. 1. de ijs,
qui sunt sui, vel alieni iuris*; Et ratio à priori est,
quia ratificatio est quædam fictio, & actum ra-
tificantis requirit, atque aptitudinem rei rati-
ficatæ, *ff. communium præd. l. final.* vt probè *Bal-
dus cap. cùm super de caus. posses.* Scribit confir-
mantem dare quidèm, sed non solum: addo tri-
tum Philosophorum axioma à priuatione ad
habitum non dari regressum: igitur ab ele-
ctione ex se nulla, seù à priuatione canonicæ
electionis, ad validam non dabitur, neque per
6 confirmationem regressus. Prætereà fictio non
trahitur ad ea, quæ de iure sunt impossibilia,
ff. de leg. 1. l. talis scriptura, vbi videnda est Glos-
sa singularis.
7 Demùm nullus ratificationi locus est, quã-
do factum est aliquid contra ius, vel contra
iuris ordinem, quod illustratur à *Baldo* exem-
plo alienationis rei Ecclesiasticæ, habitæ non
præcedente tractatu, *cap. Consuetudines de
consuet.* Neq. obstat, si absolutè loquamur, sum-
mum esse Principem, qui confirmat, ni vt se-
quenti proferam assertione, sub specialiori for-
ma id peragat.
8 Si quidèm Papa per confirmationem nul-
lius vult iuri derogare, *ff. de vulg. subst. l. ex fa-
cto*; notatque *Baldus capit. si quis de confirmat.
num. 10. & Abbas ibid. num. 8.* Et quamuis ex
se confirmatio faciat aliquid validius, nè pos-
sit reuocari; at non facit aliquid de nullo, vt
probè *Baldus cap. ex parte Episcopi de rescript.
num. 19.* nisi apponeret clausulam, *non obstan-
tibus, & ex certa scientia*, vt infrà per formam
specialem, vel in contradictorio decerneret
examine, sicut *ff. de adop. l. Adoptio nõ iure facta.*
9 Quoniam quod non est confirmabile de
iure, non præsumitur per iniuriam confirma-
tum, *l. 2. §. ne quis à Principe, ff. ne quis in loco pu-
blico.* Confirmatur propiùs ad rem acceden-
do Electione inualida existente, licet, vt infert
Glossa, cap. Cùm super de causa poss. si confirma-
tus possessionem adeptus fuerit, & postmodum
spolietur, restituendus sit; nihilominus tamèn
si de nullitate constet electionis, minimè fa-
cienda est restitutio, vt probè notarunt *Inno-
centius in cap. Constitutus de fil. præsb. num. 5. ad
finem, & Abbas in citatum cap. nu. 5. ad finem,*
in quo sensu subscribo *Baldo cap. Cùm super*

Kk de

de causa poss. num. 1. not. 2. Ex quo *in l. quacumq. C. de bon. quæ liber.* addo electionem non canonicam, inualidamq. à principio confirmari minimè posse, etiamsi Ecclesiæ expediret; quod admitto in eo sensu, vt non confirmanda dicenda sit, si absolutè, & per formulam confir-

11 metur communem. Specialiori deniq. ratione de electione. Probatur etiam à *Glossa cap. 1. de post. in sexto verbo irritum*; nam quod a principio nullum erat minimè conualescit. Quamobrem *Glossa cap. Quam sit de elect. in sexto vacuetur ad finem*, notauit post trimestre à consensu præstito, si quis distulerit confirmationem petere, quo transacto temporis spatio, tandem aliquando peteret, atq. obtineret, eius non posse conualescere electionem, quæ vt sic per citatum Textum viribus caret. Accedit *Bartolus in l. Absenti, ff. de don. allegatus, cap. si tibi absenti de præbend. in 6. addita responsione Aret, vt perpendit Decius cap. Postquam de elect. num.* 18 *& cap. Cùm super de caus. possess. num.* 1. notat non posse Patriarcham Episcopi confirmare electionem, non confirmandam, quod contra ius faceret.

Ex his deducitur, quid possit operari etiam à Summo Pontifice habita confirmatio electionis nullæ. De facta verò sub speciali forma mox dicam.

12 Assertio secunda. Confirmatio à Papa sciēter concessa, electionem etiam nullam conualidat quoad ea, quæ iuris sunt positiui. Est explorata Canonici iuris Peritis conclusio hæc, vt ex eius probationibus constabit. Itaq. probatur absolutè ratione ab Innocentio indicata *cap. Cùm dilecti de elect. num.* 1. quam à priori sic explico. Electio cum actus sit voluntarius, & liber ab eo vires habere potest, cui facultas est illum eliciendi; ergò vel ab eisdem Electoribus si permansetint in voluntate eiusdem electionis primò factæ, obq; aliquod impedimentum nullæ, vel à Superiore confirmante à quâ ipsamet in se pendeat, vt est in casu nostro; si quidem quæcumq. ad Episcopatum electio ab ipso Summo Pontifice confirmante radicitus pendet; igitur si Papa ex certa confirmauerit scientia electionem, profectò validabit.

13 Hinc ex *Baldo cap. super de causa possess. num. 1.* ad rem notatu dignam deduco doctrinam; Pontificem Maximum ex certa scientia confirmantem dispensare quidem; quia supra ius, & contra ius, & extra ius (intelligo positiuum) omnia potest, *ff. de rit. nuptial. l. in principium §. Diuus.*

Colligo etiam, ex eodem auctore, Principem verbo confirmationis nonnunquam vti loco dispensationis, quod etiam prænotauerat *Innocentius cap. cùm dilecti de elect. n. 1. ad finem*, afferens non semper sumi propriè vocabulum confirmationis.

14 Confirmatur ex *Abbate citato à Decio cap. 1. de confirm. n.* 15. quia quando Papa cōfirmat, ex certa scientia fatere absq. dubio videtur, vt notat *Bartolus in l. & quia, ff. de iure omn. ind.* traditque *Romanus in consil.* 98. *Quoad id in principio.* Deniq. probatur à nonnullorum paritate relatorū *per Glossam cap. sicut graue de*

15 *transact. verbo auctoritate.* Etenim si pactum ab initio nullum Pontificis confirmatione vim recipit, *cap. Quotiès de pactis, l. tale pactum, §. qui prouoc. cum Glossa, & notatur, ff. de pactis, l. vt iure iuran. ff. de oper. lib.* Sententia etiam, quæ non tenet confirmatione Papæ valida redditur 13. *q. 6. hac quippè, C. de vet. iur. enuclean. l. 1. §. sed neque.*

16 Testamentum paritèr omnium testamentorum solemnitate superare videtur, quod confcientiam tenet Principis, vel præsentiam, *vt cum Tancr. & Vincent. loquar, ex C. de test. om-*

17 *nium.* Præterea Prioratus administratio ex certa scientia, si confirmata esset alicui à Pontifice, teneret vtique; neq. posset Prior remoueri sine mandato Papæ, quemadmodum notat *Glossa cap. Porrecta de confirm. verbo confirmatur ex cap. 1. & 2. eodem, & 16. q. 1. peruenit.* Addo denium ex *Innocentio*, tùm aliam adoptionis paritatem *cap. cùm dilecti de elect. num. 1. & l. adoptio, ff. de adopt.* tùm tutoris dati ab illis, à quibus non poterat dari, *l. sicut, C. de confirm. tut.* Quorum autem actuum peti possit confirmatio tradit *Immola cap. 1. de confirmat. num.* 2. Nonnulla tamen à *Decio* (quam consequenter eius doctrinæ ipse vidcrit) afferuntur, *cap. sicut nobis de confirm. à num.* 15. in contrarium, quæ tanti non sunt momenti, vt ab assertione firmata discedamus; cùm nos loquamur, vbi constat certò moraliter de scientia Pontificis, apud quem omnium iurium censetur esse notitia.

18 Assertio tertia. Confirmatio Pontificia etiā ex certa scientia, naturales propriè nō supplet defectus, quos tamen aliquando facit perindè, ac non intercessissent: Sic *Immola cap. 1. de confirm. num. 3. post Antonium de Butrio cap. 1. de transact.* Accedit *Io: Andreas in titul de leg. §. nisi offendendum, vers.* 18. *Alexander in l. filius à Patre, §. final. ff. de lib. & posth. & consil.* 194. *Assumo col. 6. lib. 2.* sic etiam communitèr DD. asserentes per clausulam *supplentes omnem defectum*, nec etiam suppleri propriè hos naturales, traduntq. *citatus Immola, & Decius inter cæteros cap. 1. de confirm. num.* 48. Ratio à priori non tradita, sed potius ab Auctoribus supposita illa mihi videtur esse. In iure naturali diuino directè Papa dispensare minimè potest, vti demonstratum est *tom. 1. disp. 1 libr. 2. cap. 2. nu. 2. ac deinceps*, ergò neq. per confirmationem, etiam sub speciali forma, quæ vim habet dispēsationis, conualidare potest, quod nullum est, contra ius naturale directè, ac per se.

19 Hinc fit, vt licet clausula esset in rescripto, vel confirmatione *supplentes omnes defectus, &c.* non posse iuris naturalis supplere, vt notant *supracitati Doctores, quos sequitur Decius cap. 1. de confirmat. num.* 48. Ratio secundæ partis etiam è proprijs fundamentis *tomo 1. lib. 2. disputat. 2. cap. 2. à num.* 24. deducenda, est, quibus statuimus Summo Pontifici potestatem esse, indirectè dispensandi in iure naturali, Diuino, humanam supponente voluntatem; ergo quicumque defectus intercedens

in

in electione, tametſi ad intrinſecam electionis naturã ſpectaret, poterit à Papa ſuppleri. Hinc magis *Immolæ* dictum declaratur, ſupplet enim conſenſum ipſum Eligentium, ſi velit Summus Pontifex ſua confirmatione, præſtatq. vt habeatur, non ſecus, ac ſi elicitus fuiſſet ab Electoribus, *l. Iulianus, ff. de condit. indebit. & cap. illa de elect. vbi Expoſitores.* Confirmatur à contrario per Innocentium cap. Bonæ de confir. quem citat, & ſequitur *Abb. cap. 1. eodem n. 14.* nàm defectus conſenſus, ni pẽdeat actus à mera facultate Principis ſuppleri non poteſt, rectè verò ſi pendeat, vt conſenſus in contractu rei Eccleſiaſticæ, quippè qui quantumcumq. ſit nullus, quia Capitulum v.g. non conſenſerit, à Papa conualidari poteſt, fauet *cap. Propoſuit de conceſſ. præb. cap. Conſtitutus de reſcript. cap. Venientes de iur. iuran. cap. cuncta per mundum, & cap. per Principalem 9. q. 3.* Itaq. iuxta hanc noſtram doctrinam *tomo ſup.* ſatis probatam caſus admittere, vel non admittere ſecutus potes, in quibus Papam poſſe diſpenſare, referunt *Gloſſa verbo diſpenſare, cap. propoſuit de conceſſ. præb. Abb. ibid. n. 9. Specul. tit. de leg. ſuper rubricam de diſpenſ. §. nunc breuitèr in vlt. col. Angel. in leg. bene à Zenone, C. de quadr. præſcrip. Felyn. in cap. Quæ in Eccleſiarum col. 8. verſ. per hanc limitationem.*

CAPVT TERTIVM.

Quomodo probanda ſit ſcientia Principis, ex qua confirmare ſecundum ſpecialem formam dicitur.

S V M M A.

Non deſideratur clauſula in reſcripto, vel alio ſimili ex certa ſcientia *ad ſcientiam Principis probandam, ex qua illud ſit datum. num. 1.*

Ex coniecturis voluntas colligitur Taſtatoris. ibidem.

Caſus, in quibus Papa promouens cenſetur, vel nõ cenſetur virtualitèr diſpenſare. n. 2.

Impedito diſpenſato ſcientiam probare incumbit impedimenti. n. 3.

Confirmatio ex certa ſcientia, diſpenſatio dicitur. num. 4.

Qui confirmationem impetrauit eam omnis vitij tenetur expertem probare. n. 5.

Eſto aliasq́, quando impugnatur reſcriptum ob aſſertionem falſi, ſpectet ad Impetrantẽ hac probatio, ob veri tamen ſilentium ad Impugnantẽ pertinet. n. 6.

Primus modus probandi ſcientiam in Principe ex tenore expreſſo rei confirmandæ. n. 7.

Secundus ex clauſula, ex certa ſcientia, *licet aliàs non neceſſaria. n. 8.*

Quamuis ex certa ſcientia fiat aliquod reſcriptum, vel confirmatio, ſi fuerit ſubreptitia, vt poteſt aliquando eſſe, nihil operatur. n. 19.

Clauſula ex certa ſcientia ad præterita, non autẽ ad futura de nouo emergentia debet intelligi. num. 10.

Religioſus etiam confirmatus à Papa in aliqua adminiſtratione, à qua non poſſet ab Abbate amoueri, ob delictum poſtea factum poteſt. num. 11.

Idem erit, ſi quacumq. alia ratione conuincatur, exemptus non eſſet. ibid.

Tertius modus probandi ſcientiam Papæ Confirmantis ſi facta ſit in literis mentio de Decretali Porrecta de confirm. *n. 12.*

Quartus cùm ſecundò Principis inſtet iuſſio. n. 13.

1 TOmo 1. *lib. 2. diſp. 5. c. 6.* ad probationem ſcientiæ Principis, & Papæ, ex qua certa aliquid diſpenſat, non requiri clauſulam *ex certa ſciẽtia in literis n. 7. & 20.* diximus: quibus ibi adductis accedunt *Gloſſa notabilis in cap. Paſtoralis, §. præterea, verbo ex certa ſcientia de officio delegati, & clem. eod. verbo ex certa ſcientia de iudicijs. Tenetq. hoc idem, Immola in l. quidam conſulebant col. 4. verbo itèm aduerte, ff. de re iudicata, & clem. 2. in fine de reſcript. Franc. conſ. 65. ſuper præmiſſa, & alij, quos citat, ſequiturq. Decius cap. Porrecta de confirm.* Addo præter *loco citato 1. tom.* exaratas rationes, aliam, quòd in hoc ſolum voluntas attenditur Principis, vt probè *Innocentius cùm Eccleſiaſtica de except.* Sed in tali voluntate declaranda eſt data forma; ergò ſufficit quocumquè modo deducatur, *l. certum, ff. ſi certum petatur, l. conſultiſſima, C. qui teſtam. fac. poſſ.* Sic in teſtatore ex coniecturis voluntas colligitur. *l. Imperator, vbi Bartolus de leg. 1. cùm auus de condit. & demonſtr.* cum ſit; neq. obſtat *cap. 1. de confirm.* ſicut rectè *Dec. ibi n. 15. ad finem.*

2 Cùm etiam *eodem loco 1. tom. num. 8. & 9.* docuerimus, quod Papa, quem neſcit illegitimum v. g. vel aliquo alio impedimento affectum, ſecundum ius poſitiuum promouens, nõ cenſetur diſpenſare, ni ex tenore literarum aliud conſtaret, nec non *num. 10.* errorem Papæ, ſiuè falsò putantis, quempiam legitimum, ſiuè legitimatum iam exiſtimantis, ſiue diſpẽſatum tacitè obſtare diſpenſationi, vt eſſet in caſu noſtro, ſi alicuius electionem illegitimi confirmaret, vel ſi non aduerteret, vel oblitus nullitatis formæ electionis, vel alterius annullantis formæ electionis, vel alterius annullantis defectus perſonę, vti *nu. 11.* ibi tradidimus. Pręterea cum *ibidem num. 12.* dixerimus Papam ſcientem, quem in Epiſcopum promouet, vel confirmat, eſſe vel illegitimum, vel alio exclusum impedimento, nulla pręmiſſa cauſę cognitione, cenſeri quidèm diſpenſare iuxta ea, quæ ſequenti concluſioni dicemus. Et quando inhabilitas, vel nullitas electionis expreſſa eſt

in literis concessionis, vel confirmationis præsumi Principem dispensasse, vt n. 13. imò vnum esse ex modis probandi scientiam in Principe, vti mos dicemus, quę tamèn notitia defectus, vel impedimenti per se præsumenda non esset,
3 nec nō impedito, vel inualidè Electo, in dubio impetranti litteras confirmationis incumbere, scientiam probare impedimenti in Principe dispensante fuisse, vt n. 15 & præter ibi citatos Auctores docet *Innoc. apud Abbat. cap. Porrectam de confirmat. fauetq. cap. vt nostrum, vt Eccl. benefic. & l. siue, C. de probat.*

His nunc addo confirmationem factam ex
4 certa scientia, dispensationem profectò dici ex *Bald. in c. Cū supèr de causa possess. in principio superiori capit. n. 13.* relato: Nec non illum, qui dis-
5 pēsationem impetrauit eam tenetur sanè probare, cuiuscumq. vitij expertem, vt notat *Oldr. cons. 256. Clemens Episcopus in dub. 2.* fauet *Cal-*
6 *derin. cons. 10. tit. de probat.* Tametsi communis alioquin doctrina sit, rescriptum impugnatum ex falsi assertione, interesse illius, qui impetrauit, à vitio vendicare; at impugnatum ex veri taciturnitate vitiosum ostendere ad impugnātem spectare. Sic *Io: Andreas in cap. 1. de vit. contest in 3. quem sequuntur Abbas in col. final. de præsump. è cap. Constitutus in princip. de rescript. Cardinal. cons. 69 col final. Decius cap. Porrecta de confirm. & alij.* Demùm cum in foro interno, tùm externo satis quidèm sit quomodolibet scientiam innotescere Principis, Impeditū promouentis, quemadmodum *loco citato num. 16. & 21* diximus, reliquum tantum hic est addere modos, quibus probari potest scientia in Principe dispensante, vel expresè, vel per promotionem ipsam, vel confirmationem.

7 Primum, itaq. illum affero, quem paulò ante dicebam, quando rei confirmandæ tenor exprimeretur, qui quidem certissimus est, nec indiget probatione, clarè patens.

8 Secundum addo clausulam *ex certa scientia*, quæ tametsi necessariò non requiratur; nihilò tamen minus, si in litteris apponatur probè scientiam Principis demonstrabit, vt notatur à *Glossa in clem. & si principalis, à Glossa finali Rescriptis, & à Glossa 3. in verbo literarum, cap. statutum de rescript. in sexto,* docent *Abb. cap. Examinata de rescript. Roman. in cons. 227. vbi istæ sunt rationes col. 3. Alexandr. cons. 39. viso statuto col. 3.* fauetq. *textus clement. 1. de probat.* cum ea tamèn limitatione, quam *tomo 1. libr. 2. disp. 5. cap. 6. num. 20.* expressi, vt intelligatur, de his, quæ sunt iuris, de quibus notitia præsumitur in Principe, non autèm, quæ præsumuntur ab eo ignorari, vt sunt locorum statuta, consuetudines, & facta.

9 Hinc *Abbatis in cap. 1. de confirm. nu. 10. & Deci ibid. à n. 51.* duas limitationes libet adnotare circa clausulam hanc *ex certa scientia* adhibitam in literis.

Primam nihil prorsus illam operari, quando confirmatio fuit subreptitia secundum ea, quæ infra dicturi sumus; licet enim aliquid factum fuerit à Principe ex certa scientia, subreptitia tamèn eius poterit esse dispositio quoad ea, quæ in facto consistunt, vel quod pendente appellatione, vel lite, vt infrà, quod huiusmodi confirmatio falsitatem non purgat narratorū, vt a *Rota notatur in 2. decis. in eo tit. in nouis, atq. à Baldo, alijsq. quos laudaui 1. tomo paulò ante citato.*

10 Secundam limitationem addo, vt dicta clausula ad præterita se extendens intelligatur, nō autèm ad futura de nouo nata, quia non potest ad ea patere, quæ in considerationem haud cecidere, vt probè *Abbas citatus post Glossam argum. cap. cùm inter de renunciat è cap. suggestum de decim.* Itaq. qui à Papa confirmationem obtinuerit ex certa scientia pro beneficio, postquam facinus commiserit, ob quod iure confirmato mereiur priuari, non obstante confirmatione, ex certa scientia Pontificis priuari, atq. ab Ordinario puniri profectò poterit.

11 Hinc licet Religiosus, quem Papa ex certa confirmauit scientia in aliqua administratione, à qua ad nutum alioquin posset remoueri ab Abbate, vel ex facili causa; non posset absolutè ampliùs à suo loco deturbari propter præterita, neq. confirmatum ius ab Abbate tolli, cùm vi confirmationis Papæ tantum quoad hoc fiat subditus, eiusq. obedientiæ ligatus, vt probe *Innocentius cap. nisi de præb. ac reliqui DD. cap. cùm inter de elect. & clem. Quod regulares de supplenda negligentia Prælat.* Verum ex nouo delicto, iure etiam confirmato priuari poterit, sic docet *Abbas cap. Ad nostram de confirmat. & Feder. de Sen cons. 255.* docet *Glossa 2. in cap. filiam 1. q. 1.* nam non est ab Ordinarij potestate per confirmationem illam exemptus *argum cap Per tuas de maior. & obedient. Ant. de Butr. in cap. cùm inter il secondo col. 3. de electione, & in cap. supèr eo col. finali de offic. deleg. cùm si;* & quamuis DD. loqui videantur specialitèr de ratione delicti: idem videtur si quacumque alia causa sufficienter impeditus censeretur, vel ex qua conueniatur non esse exemptus, vt probè notat *Decius cap. 1. de confirmation. num. 68. ex dicto cap. Per duas.* Verùm satis de hiscè, nunc ad institutas rationes assignandas probandi scientiam in Principe reuertamur.

12 Tertius igitùr modus est probandæ scientiæ Principis dispensantis, vel rem confirmantis, si in literis mentio fiat *de Decretali Porrecta titul. de confirmat. argument. cap. 1. de excess. Prælatorum in sexto.* Probatur præterea, quia clausula, *non obstante*; & clausula *ex certa scientia*, vt superius est declaratum æquiparantur ex *Glossa magna in fine in l. ratas in fine, C. de rescindenda venditione, Bald in l. idem Vlpianus, ff. de excusat. tutor. in cap. 1. §. natural. colum. 1. versic. sed ego quæro. si de feudis fuerit controuersia, Ioannes de Anania consil. 81. viso instrumento col. finali, & alij apud Decium citatum n. 14.*

13 Quartus modus cùm secundò Principis instat iussio, quia secundum mandatum vim habet clausul *ex certa scientia.* Sic *Antonius cap. Porrecta in 1. colum. de confirmat. cap. Quę in Ecclesiarum penult. col. de constitut. Baldus in l. impetrata C. sentent. rescind. non posse, & l. nec damnosa, C. de præter. imper. offens. Abbas cap.*

Por-

Porrecta citato num. 5. Decius ibidem num. 15. Alexand. in l. 3. in principio. ff. quod quisque iur. & alij apud eundem Decium.

CAPVT QVARTVM.

An Confirmatio aliquo pacto subreptitia sit nulla.

S V M M A.

Nonnulla sunt rescripta gratiæ, nonnulla verò iustitiæ, & quænam hæc sint. n. 1.
Ex duabus, quæ hic exagitari possunt quæstionibus, quænam hic disputanda. n. 2. & 4.
Subreptitium, atq. obreptitium quoad irritationē rescriptorum sinonyma sunt. n. 3.
Confirmatio de re litigiosa, nō facta litis mētione, vel quocumque alio modo subreptitia, est nulla. nu. 5.
Rescripta gratiæ ad beneficia subreptitia sunt ipso iure nulla. n. 6.
Litteræ gratiæ comparantur contractibus bonæ fidei, litteræ verò iustitiæ contràctibus stricti iuris. n. 7.
In litteris gratiæ habendis sinceritas optatur singularis. n. 8.
Super litigiosam rem nouum priuilegium impetrari quis non potest. n. 9.
Perpenditur ex Baldo l. qui autem, ff. si quis. *num. 10.*
Possunt rescriptum, confirmatio, &c. ex certa scientia concessa subreptitia esse. n. 11.
Subreptio dolosæ petitionis vitiat totum rescriptum, etsi causa non fuerit totius, ex simplicitate tamèn habita, vitiat quatenus eius causa fuerit. n. 12. & 14.
Confirmatio in specie de vna re, de qua subreptitia est, nullius est roboris. n. 13.
Si ex dolo subreptitia sit confirmatio, quoad omnia est nulla. n. 14.
Sic etiam si fuerit sub vna forma, nec separati fuerint articuli. n. 15.
Quando in ijsdem litteris gratiæ, & iustitiæ reperitur rescriptum, principali standum, & si hoc fuerit gratia, erunt ipso facto nullæ secus si iustitiæ. n. 16.
Quid sit res litigiosa secundum Glossam nimis ieiunè habetur. n. 17.
Quid sentiendum sit remissiuè. n. 18.
De certitudine requisita ad subreptionem annullantem rescriptum secundum sententiam Abbatis. n. 19.
Quid, & quotuplex sit euidentia facti. n. 20.
Quacumq. ratione notoria sit ex speciebus assignatis satis est ad nullitatem. n. 21.

HActenùs de natura confirmationis, ad illamq. prærequisitis, vbi multa de illius affectibus innotuere, nec non de causa concedente, qui in re nostra, Summus est Pontifex; de illiusq. potestate, tùm ad positiuos supplendos defectus, tùm aliquo pacto ad naturales; illud in præsentia reliquum est exponere, quando ex parte impetratoris confirmatio erit nulla.

1 Notandum est, nonnulla esse Rescripta gratiæ, nonnulla verò iustitiæ. Priora sunt ad beneficia, dispensationes, vel alias quascomque gratias comparandas. Posteriora verò, quæ ad lites forenses impetrantur, vt ad committendam Iudici causam in foro externo decernendam, vt notauit *Menoch. de arbit. lib. 2. casu 201. num. 1.*

2 Notandum secundo, duas esse posse controuersias, primam quid requiratur ad rationē subreptionis: Secundam nùm subreptitiæ litteræ sint nullæ. Hanc secundam hic, alibi Deo dante primam disputabimus.

3 Notandum tertio, quamquam disceptatio fuerit olim inter DD. quid nomine subreptionis, quid autem obreptionis significaretur in iure, vt videre est apud *Innocentium cap. cùm dilecta num. 3 de rescriptis, Abbatem ibid. nu. 7. Immolam ibi etiam num. 10. aliosq. quos citat & sequitur Menoch. laudatus*; nihilo tamèn minus certiùs omninò mihi est, nullum esse has inter voces discrimen, esseq. sinonymas quoad irritationem rescriptorum; itaq. siue suppressa veritate, siue exposita falsitate rescripta, vel subreptitia, vel obreptitia dici possunt, quemadmodum probè *Decius cap. super litteris not. 1. nu. 4. de rescript. Rebuffus tom. 2. const. reg. tit. de rescript in præfat. num. 125. Menoch. laudatus à num. 10.* Inficias tamèn non ibo, quidquid sit de nomine subreptio, atque obreptio, quando rescriptum ex falsi expositione tale dicitur, vel ex veri taciturnitate non nihil differre, vt *sup. cap. num. 5.* indicaui, atq. ex infra dicendis fiet clarius.

4 Quibus in hunc modum constitutis, illud explicandum superest ex tribus *2. cap. sub initio* mihi propositis. Nùm confirmatio aliquo pacto subreptitia vires habeat ad electionem confirmandam, quæ quidèm quæstio *ex seq. cap.* (quod exponet qua ratione interpretari legem, vel Priuilegia Principis, vel de ea cognoscere posset inferior) maximè illustrabitur. Ex quibus dubium esse non potest, nùm subreptitia confirmatio nullam conualidèt electionem, cùm vt infra ipsamet dicēda sit nulla, sed nùm valida electioni nulli conferat validitatem.

5 Assertio vnica; confirmatio facta de re litigiosa, non facta litis mentione, vel alio quouis modo certè subreptitia, est nulla: siuè fuerit Papæ, siuè Ordinarij. Quod dixerim, quia nullam agnosco differentiam inter hæc rescripta, cùm *Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 21 num. 4.* Conclusio est communis *Innocentij cap. si quis, & cap. Bona de confirmat. ibi Abbas in cap. si quis nu. 8. & cap. Bona per totum, Bald. cap. 1. 2. & 3. ac toto ferè titul. de confirm. vbi reliqui Canonistæ.* Habetur etiam expressis verbis *cap. Porrecta* in

in fine de confirmat. Per ea. Tamquàm tacita veritate subreptas denunciet non valere, & cap. ad nostram eod. in fine, ac notatur per Glossam in cap. Dudum il secondo, verbo expressa de electione, estq. regula communis in priuilegijs, & beneficijs, vt notat *Cald. conf. 1. de feud.* Probatur praetereà vniuersim, posteà specialiùs probaturi de concesso rescripto sub forma speciali.
6 Nam rescripta gratiæ ad beneficia, subreptitia sunt ipso quidem iure nulla *ex cap. finali de filijs presb. in 6. vbi textus de dispensatione ad beneficia*, sic ait, *veluti per surreptionem obtenta, nullius penitus est momenti*, qui quidem textus latè parere consensu DD. cõstat ad quascumq. litteras, gratiam continentes, vti est confirmatio ad beneficia, præsertim si super electionem cadat nullam. Ratio autem est, tùm quia huiusmodi rescripta gratiæ, & in re nostra confirmationis, loco tituli habentur, & per ea, *vt sequenti cap.* constabit, ius tribuitur perfectum, ideò hisce subreptitijs, titulus remanet nullus *clem. 1. ibi nullus momenti de præb. cap. ad aures, cap. constitutus. cap. ad audientiam, alijsq. textibus de*
7 *rescriptis, vbi DD.* Tùm quia litteræ gratiæ cõparantur contractibus bonæ fidei; litteræ verò iustitiæ contractibus stricti iuris; sicut igitur in contractibus bonæ fidei exuberantia desideratur candoris *ex l. bonam fidem, C. de action.*
8 *& oblig.* Sic in litteris gratiæ sinceritas optatur singularis, quæ in votis omnium esse debet, cum de huiusmodi rebus spiritualibus agatur, vt prosequuntur *Glossa cap. final. post casus expositionem not. 2. & Menochius d. num. 7. Baldus, l. præscriptio num. 11. C. si contra ius, Abbas cap. Quod super his de fide instrumentorum, & cap. Quia circa de consang. num 5. Rebuffus pract. benefic. titul. different. inter rescript. grat. & iust. nu. 1. & alij apud Menochium lib. 2. cent. 3. casu 201. num. 2.*

Probatur insupèr, quia non censetur Pontifex id confirmasse, cuius nesciebat statum, in tertij præsertim præiudicium, non enim humanus poteſt confirmationis esse actus, neque voluntarius ni à principio intrinseco singula cognoscente, ut uoluntarium definitur ab *Aristotele 3. eth. c. 1.*
9 Quamobrem super aliquod litigiosum nouum impetrare Priuilegium non potest quisquam, vt à *glossa* notatur *cap. causam quæ de testament. & cap. 1. & vltim. Vt lite pendent.* Verùm non ad rem, me quidèm Iudice, vt legenti patebit. Probatur tamen ab eadem probè per *cap. Bona memoria de confirmat. adiuncta Glossa*, nàm litteræ confirmationis de sententia, à qua erat appellatum, vires quidem non habet, si appellatus malitiosè, vt probè *Panormitanus ibi in princip.* præueniat appellantem. Quæ quidèm literæ suspensæ pendere debent, donec de
10 appellatione cognoscatur. *Neq. obstat, l. qui autem, ff. si quis, quę sanè loquitur, Baldo interprete in cap. 1. de confirmat. num. 1.* quando Princeps concessit solemniter, atq. ex certa scientia etiam litigij, confirmationem. Deindè priuilegium fori concessit ibi, non autem rei litigiosæ. Hactenus dixi de confirmatione sub forma potiùs communi concessa, reliquum illud est, vt etiam in forma speciali dicamus idem, dummodo subreptitia sit confirmatio ob appellationē aut litem, aut aliter, ità *cap. 1. de confirmat. vbi Expositores*; potest enim, vel confirmatio, vel
11 dispositio ex certa concedi scientia; at esse subreptitia quoad ea, quæ in facto consistunt, aut quia pendente appellatione, aut lite, illa habita sit, si quidèm confirmatio illa falsitatem non purgat narratorum, *vt superiori capitulo*
12 *num. 9.* iudicauimus. Patet demum hæc assertio absolutè *ex cap. super literis de rescript.* ex quo constat dolosam subreptionem petitionis totum vitiare rescriptum, esto causa non fuisset totius, vt probè *Panormitanus ibi num. 2.* Ex simplicitate verò, vel ignorantia subreptionē eatenus illud vitiare, quatenus causa fuit concessionis iuxta *cap. super literis de rescript. modo citatum.* Quod si locum habet in literis contētiosis, etiam & in gratiosis, vt probè *Abbas cap. certum de rescript.* scio *Decium cap. 1. de confirmat.* consueto suo acumine reuocare hanc assertionem in dubium.
13 Verum in primis quæstio à nullo quidem mouetur; neq. ab ipso Decio subtilissimo homine, siuè confirmationem, siue priuilegium, siue quodcumq. simile, cuius imperratio facta est in specie in vna re, in qua est subreptitium, esse profecto nullum; vt in Textibus à nobis citatis apertè constat. Deindè compertum habeo, quando etiam si quis impetraret confirmationem, vel literas simpliciter, pluresq. ca-
14 sus respicientes, si ex dolo fecisset, totum vacillare rescriptum, & corruere; quod consensu DD. firmatum, neq. ab ipsomet Decio negatur, nàm in *cap. super literis de rescript. num. 5. & 7.* subreptionem dolosam indistinctè docet vitiare rescriptum; ità vt quamuis qui impetrauit, esset Sanctus (*vt ipse loquitur*) per subreptionem tamèn illud inficeret ex *Baldo per textū c. 1. ad finem, vt lite pend.*
15 Demùm tametsi daremus *Decio ex cap. 1. de confirmat.* subreptitiæ nullitatem confirmationis non deduci, contra *Panormitanum* certè hoc ex alijs à nobis allegatis Textibus colligitur, atq. ex communi sententia, vel quando sunt sub vna forma, capita, seù articuli, nec sunt separata, quòd eamdem causam, eumdemque respiciunt finem, vel si ex dolo habita, ut modo dicebam. Deniq. DD. consensu non præiudicare liti motæ, neq. aliquid ei detrimentum afferre, possèq. Iudicem inferiorem in causa inchoata exui illius procedere, ut est uidere apud *Cardinalem conf. 65 pro distinctione col. finali*, fateturq. *Decius cap. 1. de confirmat num. 4.* si per ignorantiam tale priuilegium fuisset extortum, & quamuis fuisset concessum motu proprio; quemadmodum ex multis idem *Decius notat num. 11.* & poterit legi apud *Hostiensem cap. causam quæ de testim. il secondo.* Neque quod ad maiorem huius dilucidationem assertionis facere possit addendum mihi est, quàm quid sit res litigiosa, quauè certitudine de illa constare debeat, aperire.
16 Quid autèm dicendum sit, quando in eisdē literis rescriptum iustitiæ, & gratiæ reperiatur, tradit *Sanchez de matrimonio lib. 8. disput. 21.*

num.6. vt sit nullæ, si subreptio versetur in rescripto gratiæ, tanquam circa principale, secùs autèm si versetur circa rescriptum iustitiæ, tãquam circa principale.

17 Quæres: quænam sit res litigiosa? Respondet *Glossa cap.1.de confirm. & glossa cap. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ il secondo, vt lite contest. verbo litigiosi.* Rem litigiosam eam dici, de cuius dominio causa mouetur inter petitorem, & possessorem, iudiciaria conuentione ex *l. litigiosa res, C. de lite auth.* ex quo patet, controuersiam supra possessionem ortam, rem sanè litigiosam facere. Verùm enim verò, cum satis ieiunè quæstio hæc à *glossa* dirimatur, quæ nec
18 mei propria est instituti, meum idcircò *Lectorem* ab Abbatem remitto, quàm pluribus disputantem in *cap. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ il primo. vt lite contest. num.7. & cap. si quis de confirm. num.* 5. vbi de quæstione mota, an rem faciat litigiosam; & præterea nùm per solam citationem, & quomodo actio, & res pendere dicantur, de quibus videri etiam potest *clem. 2. vt lite pend.*

19 Requiritur demùm ad nullitatem cõfirmationis subreptitiæ, vt certa sit subreptio. De gradu autem huius certitudinis minimè constat apud DD. quos hæc quæstio in varias diuisit opiniones; qua quidèm magna ex parte pendet ex ea, nùm Inferior valeat interpretari legem, priuilegium, vel quidpiã simile Superioris. in qua Theologorum ẽt desudarũt ingenia, & nostrũ imbecille intendemus *cap. seq. Abb.* igitùr è *principibus Canonistis cap. si quis de cõfirmat.* ad subreptionem cõfirmationis, vel priuilegij illam notoriam rationem ex *Innocentio in cap. sequens de confirm.* desiderat, quæ constat, vel ex tenore literarum, vel ex confessione partis. Cæterùm *ex cap. si quis ab Abbate expenso* id non colligitur, vt legenti patebit. Deindè videre nequeo, cur ad duo illa capita, hæc etiam si requireretur notorij ratio redu-
20 cenda sit. Cùm enim notorium facti, de quo hic absq. dubio agitur, sit quod clara, & famo loquutione, ex euidentia rei resultante, notum est, nullanè tergiuersatione celari posit, vt nos expendimus *tomo 1. libr. 2. disp. 5. cap. 3. num. 4.* quodq. ipsomet *Panormitano Auctore cap. vestra de cohabit. cleric. & mul.* triplex sit, vel facti permanentis, vt in platea esse turrim, quasi res omnibus nota eam videre volentibus. Secundum facti transeuntis, neque redeuntis, vt occisio alicuius in conspectu populi, vel vox præconis. Tertium facti interpellati, vt mutuãtis pecunias sub vsuris; semper quidèm parati, quippè qui cum non semper fœneretur, semper habitudine ad id paratus est. Cùm præterea electio nulla, vel confirmatio, de qua nos disputamus, ad secundum notorij genus reduci possit, si scrutinium, suffragiaq. non sint exarata, vel si fuerint, electioqoe completa sit, reuocari facilè possit ad primum genus; quemadmodũ literæ extantes confirmationis subreptitiæ, ad quod ex *Abbatis* sententia, & merito, quidem spectat edictum, quòd actum habeat permanentem, non est profectò, cur ad solam partis confessionem, ipsarumq. literarum tenorem, notorietatem subreptionis ipsius electionis,
21 vel cõfirmationis redigere cogamur; sed quomodolibet innotescere certò poterit de subreptione, iuxta notorij definitionem, ac diuisionẽ, satis esse dicendum ad vires infringendas confirmationis rei aliter litigiosæ. Quamobrem etiamsi literæ subreptitiæ non extarent, si de illis certo per probationes constaret, adhuc notoria dici posset earum subreptio. Verùm enimuerò, cùm *per cap. de confirmationib. tit. de confirm.* compertum sit Apostolicarum subreptionem literarum certam esse debere, vt de illa iudicare posset inferior Iudex per ea; *Aut certum sit, quod sint per falsi suggestionem elicitæ* controuersia in eo verti cardine videtur, assignationis nimirùm huius gradus certitudinis, quæ quidèm, vt paulò antè dicebam, minimè declarata alia quæstione, nùm possit inferior leges interpretari superioris, prò dignitate decidi non potest. Idcirco sit.

CAPVT QVINTVM.

Num inferior legem possit interpretari Superioris.

SVMMA.

Quæstionis difficultas n.1.

D. Thomas dispensationem, atque interpretationem pro eodem sumpsisse multis videtur. num.2.

Non eadem est ratio dispensationis, atq. interpretationis n.3.

Dispensatio casum supponit, in quo vrgeat legis obligatio, secus verò interpretatio n.4.

Quid propriè sit interpretatio n.5.

Quotuplex interpretatio sit. n.6.

Defectus legis quotuplex sit. n.7.

Quotuplex dubium esse possit circa obseruantiam legis. n.7.

Interpretatio cur, & quando necessaria sit. num.9.

Interpretatio authentica, & necessaria solum ad legislatorem, eiusq. legitimum spectat successorem. n.10.

Interpretatio in casu particulari Summi Pontificis, quidquid de alijs sit Principibus, vim habet legis vniuersalis. n.11.

Epistolæ Decretales in corpus iuris à Gregorio IX. redactæ, legis vim habent vniuersalis. num.12.

Qui tollere actum non valet, in recto sensu, nec valet ea vti interpretatione, qua deuenitur ad legitimam eius correctionem. n.13.

Quid sentiendum sit de responsis, atq. interpretationibus singularibus cæterorum Principum. n.14. remissiuè.

Epikiæ etiam per subditos locus est contra verba legis in casu euidenti, in quo lex illa locum

cum

eum non habet, num.15.

Ex æquitate depositum non est restituendum, imminente periculo homicidij, & portæ Ciuitatis obsessæ aperiendæ sunt, morte aliàs instante ciuium foris stantium, quibus orbata Ciuitas, neq. defendi posset n.16.

Epykia non ob proprium legis, vel legislatoris defectum intercedit, intentionem tamen saltē seruat ipsius legislatoris n.17.

Licet Epykia etiam subdito, & ob priuatum bonum n.18.

In dubio proprio, num sit lata lex nec nè, quod facta morali diligentia, reijci non potest, minimè tenetur subditus stare illi legi; idemq. indicant nonnulli, tametsi lex sit certa, dubium tamen sit num hic, & nunc comprehendat hunc casum n.19. & 20.

Non tenetur quis voto, quod propriè dubitat an emiserit n.20.

Certa existente lege, vel priuilegio, si dubium sit negatiuum de potestate, vel voluntate legislatoris, num voluerit, vel hic, vel nūc vellet, adeundus est ipse Legislator, vel Princeps, aut vrgente necessitate Epykię erit vsus. num.21. & 24.

Ex necessitate, cùm non posset hic, & nunc aliam diligentiam facere quispiam, tametsi opinionem improbabilē sequeretur à peccato excusatur, atq. in materia iustitiæ pro viribus tenetur consulere damno alterius per se loquendo, at eum lata culpa non se infecerit, non tenetur ipse restituere n.22.

Quousq. dubium practicum deponat quis, tenetur quod tutiùs est sequi, alioquin eadem specie, & grauitate peccato inquinabitur, ac illud, de quo est dubium n.23.

Regula nu.21. relata vera etiam est de dubio negatiuo, siue de actu reflexo ad illud terminato, etiam existente tenui consensu de licita rei ratione n.24.

Quando est dubium negatiuum de re præcepta, num sit licita, nec nè, standum est legi. num.25.

Si subditus dubio non vrgetur proprio, ac negatiuo, sed positiua potius formidine in opinione probabili imbibita de potestate non se extendente ad hunc casum, poterit legem simpliciter quis interpretari, vnamq. ex probabilibus sequi opinionem n.26.

Interpretatio simplex legis non est magis propria Superioris, quàm subditi Docti, ac sapientis. num.27.

Modi omnes, quibus non licet Inferiori interpretatione vti, è quibus solui possunt textus contrarij n.28.

Si verba legis fuerint omninò clara, Iudex inferior non potest ea interpretari n.29.

Duplex dubium circà verba, vel circa significationem eorum absolutè sumptorum, vel ex ipsa intentione Legislatoris, vel Auctoris, exemplis declaratur n.30.

Dubio positiuo existente circa significationem, de qua varietas sit opinionum, quisque Doctus legem illam, præceptum, &c. simpliciter interpretari poterit: si verò dubium esset negatiuum seruanda est regula quarta num.21. *tradita num.31.*

Dubio negatiuo intercedente nato ex ipsa intentione Legislatoris, &c. omninò lex est seruanda, & standum præcepto, vel alij scripto Principis, vel ipse adeundus est Princeps. Positiuo verò dubio probabiliori intercedente, Inferiori licet varia vti interpretatione simplici, non autem propriè Epykia n.32.

1 Qvam præ manibus habemus, quæstio, Canonistarum, ità malè torquet ingenia, vt quid de ea sentiant vix constare possit; neq. alium, quàm meum Lectorem opto Iudicem, eos si adire velit, præsertim in *cap. Cùm venissent de iudic.* & quidem ibi *Baldum, Abbatem, Immolam, & Decium*, aliosque inueniet adeò sibi, vel non cohærentes, modoq. aientes, modoq. illud idem negantes, vt ad stuporem, quod quid sentiant deducere nō poterit. Ad veritatis autem dilucidationem, & eorum, quæ tradidimus *libr. 2. disputation. 1. capit. 1. à n. 15.*

2 Notandum est primò, præter ibi dicta, & quæ scripsimus ibidem *cap. 3. num. 21. ac deinceps, D. Thomam 1. 2. quæst 97. art. 4.* pro eodem sumpsisse, licet subobscure, dispensationem, atq. interpretationem, cùm in personis, vel casibus, in quibus lex deficit, qui potestatem habet eam condendi contrà eamdem operandi facultatem fecisset. Fauere videtur huic opinioni *cap. Quinta vallis de iur. iurand. Auctore Speculatore titul. de dispensat. §. Dispensatio paulo post initium*. At cùm bifariam euenire quidem possit legem deficere in personis, vel casibus, aut certè, atq. euidenter, aut non ità manifestè. In manifestè deficientem legem Epijkia, seù æquitas adhibetur, vt potest, à quocumq. particulari, ac priuato; verùm quando non ità censetur deficere lex cum esset periculosum absq. dubio, Inferioris iudicio committere hoc examen, solius erit superioris, cuius est condere legem, literas expedire, vel priuilegium, eadem interpretari, hoc est in illis dispensare, quo pacto idemmet *S. Thomas loquitur 2. 2. quæst. 88. art. 10.* quem sequutus est, *D. Antoninus 1. part. titul. 17. cap. vnico, §. 10.* agēs de legis dispensatione, idemq. sentire videtur *Bonauentura in 4. dist. 38. art. 2. quæst. 3. de dispensat. Voti Couarr. cap. Quamuis pactum 1. part. §. 31. num. 4. Caietanus summa verbo Votum, & 2. 2. quæst. 38. art. 12.* Quòd etiam videtur asserere *de dispens. leg. hum. 1. 2. quæst. 77. art. 4.* Cęterùm mea quidem sententia, quidquid laudati DD. senserint; cùm exploratum non sit, Angelicum relatam docuisse opinionem; quę ex primo loco vix deduci, atq. ex secundo ægrè potest, reijcienda quidem est, & quia ad dispensationem iurisdictio requiritur; probè enim D. *ipse Thomas 1. 2. quæst. 97. art. 4. in corpore*, ait, *& ideo, qui habet regere multitudinem, habet dispensandi potestatem in lege humana, quæ suæ auctoritati innititur, vt scilicet in casibus, vel personis, in quibus lex deficit, licentiam tribuat, vt præceptum legis non seruetur*, quod maximopere differt à declaratione, q̄ licet sit Superio-

ris,

ris, declarat solummodò deficere tunc obligationem legis.

4 Quamobrem dispensatio, casum, in quo viget obligatio, supponit; à qua aliquem eximit, secùs interpretatio. Et quia sequeretur postquam Papa cùm aliquo dispensasset in voto; v.g. castitatis; ob continuos carnis stimulos ob eosdem posse ab alijs in similibus casibus dispensari: quod vnusquisq. intelligere, ac sibi persuadere facilè posset; in simili casu, illo modo explicandam, declarandamq. esse legem, quod est absurdum; vt enim mox dicemus, declaratio, atque interpsetatio aliquo pacto potest à quocumq. Auctore haberi simpliciter. Et ità sentiunt *Durand. in 1. dist. 48. q. 4. num. 6. Sotus in 1. lib de iust. art. 3. & 7. lib. quæst. 4. art. 1. Vasq. 1. 2. disp. 88. cap. 2. nu. 11. Sanchez libr. 7. de matr. disput. 1. sub initio, Recentiores alij*; nosq. plura discrimina interpretationis, ac dispensationis tradidimus *tomo 1. lib. 2. disp. 1. c. 1. n. 14.*

5 Notandum secundò, his omissis, interpretationem genericè sumptam esse verbi, vel sententiæ obscuræ per aliam declarationē, Auctore *Carbone lib. 1. de legib. disp. 1.*

6 Huius autèm duplex esse genus, alterum necessariæ, alterum non necessariæ, siuè authenticæ, & non authenticæ. Necessaria, & authentica subdiuiditur in generalem, & particularem; Non necessaria verò in simplicem sine correctione legis, & in Epij'‹iam, æquitatē, correctionemq. legis ex æquitate.

7 Notandum tertiò, vel defectus legis, aut eius non obligatio est clara, vel obscura, vel dubia; Item si dubia, vel dubium, quod inuoluit, est purè negatiuum, ac proprium reddens ancipitem animam hæsitantis; vel positiuum, atque improprium imbibitum in opinione probabili cum formidine partis contrariæ.

8 Notandum quartò, vtrumque dubium versari, vel circa ipsam legem, vel circa potestatem legis, & Legislatoris, vel circa voluntatem eiusdem. Nùm cum potuisset hoc præcipere, voluerit præcepisse? iterùm si voluit, nùm hic, & nunc sub his circumstantijs mutaret sententiam, nec nè? Deindè vel potuit esse de significatione verborum vniuersim sumptorum, vel de illorum extensione? nùm clara cum sint, hunc comprehendant casum hic, & nunc, id est voluerit Legislator comprehendere?

9 Postremò notandum est, quod interpretatio priuilegij, legis, vel statuti, omninò necessaria est, & quodammodo de iure naturali, & ideò à statuto tolli non potest, vt notat *Baldus in l. 2. §. his legibus de ori. iur.* vnde statutum remouens interpretationem de extrinseca interpretatione intelligitur, & nō de intrinseca, vt notat *Baldus in l. 3. circa finem, C. de libret.* Et tale Statutum, quod tollit interpretationem parùm operatur, vt scribunt *Bartol. in l. omnes populi colum. penul. in versicul. vltim. quæritur de iustit. & iur. Cardin. in consil. 72. in primo, versicul. colum. 7. Aret. in consil. 109. Coegistis me, Alexand. in consil. 50. visis colum. penult. lib. 1. & in cons. 80. col. 4. eodem lib. 1. & D. Io. Baptista in repert. dist. 50. omnes populi in fin.*

10 His adnotatis, prima sit regula generalis, authentica interpretatio ad ipsum solum spectat Legislatorem, legitimumque successorem. Est communis omnium Canonistarum, vt habetur expresse *cap. Cùm venissent de iud.* habet enim vim legis hæc interpretatio, *eiusdemque est legem authenticè interpretari, cuius est condere ex l. 9. & sequent. C. de legat. l. ita fideiuss. de iur. fisc. l. facto in princip. de vulgatis, & cap. Inter alia de sentent. excommun.* ibi, *vt vnde ius prodyt etiam interpretatio procedat, ibique Abbas num. 2.* de interpretatione generali probè quidèm explicat fidem faciente quoad omnes, vel de interpretatione valdè dubia, quæ ad solum attinet Principem, vt infra dicemus, *& in cap. Cùm venisset supra citatum de iudic.* hoc esse verum, ait, etiamsi casus fuerit clarus ex *Innocentio ibi.* Quamobrem in *l. 1. ff. de constit. Princip.* inter modos ferendi leges, meritò hic numeratur, quo Princeps cognoscens, decreuit, dando nimirùm definitiuam sententiam, vt notat *Glossa*, atquè *in l. vlt. C. de leg. si Imperator partibus sententiam dixerit, omnes omninò Iudices sciant hanc esse legem non solum illi causæ, sed & omnibus similibus.* Idem docet *S. Thomas 1. 2. quæst 96. art 6. in corp. §. sed tamen.*

11 At cùm hæc omnibus censeam explorata, nùm interpretatio in casu singulari Principum, seù eorum responsa, hanc habeant vim controuersia quidèm est, quæ tamèn hic cessat, dum de Pont. Max. agitur, cuius Epistolas, responsaquè, dubium nulli est, vim obtinere legis vniuersalis *ex cap. in causis de sentent. & re iud.* ibi. *In causis, quæ Summi Pontificis iudicio deciduntur, & ordo iuris, & ordo æquitatis est subtilitèr obseruandus, cùm in similibus casibus cæteri teneantur similitèr iudicare, adiuncta Glossa verbo in similibus.*

12 Hinc *Epistolæ Decretales*, quæ in corpus iuris nobis sunt à *Gregorio IX.* redactæ, vim vniuersalis habent legis; quod de non insertis verum etiam esse deducitur ex *Canone si Romanorum dist. 19.* & prosequitur DD. consensu *Dominicus cons. 46. & Vasq. 1. 2. disp. 157. cap. 5. nu. 37. & 38.*

13 Confirmatur tùm regula, tùm Pontificia interpretatio vim vniuersalis legis habent, nàm qui actum tollere non potest, nec poterit ea interpretati ratione, per quam ad correctionem illiùs authenticè deueniatur, vt notat *Oldrad. consil. 230. Vrbanus Episcopus circa finem*; cùm interpretatio pro correctione accepta non solum pro Epijkia, quæ inferiori competit, vt sæpè dictum est, sed non nunquam authenticè sumatur, vt notat *Baldus in l. Gallus, §. quod si is, ff. de liber. & posthum. l. 1. vbi Glossa in verbo interpretationem de orig. iur. & in l. 1. §. qui operas in verbo inscriptionem ad Tertull.* vbi *Bartolus, & Glossa in cap. supèr quæst. in princip. de offic. delegat.* Hinc sequitur standum semper esse huic Pontificiæ declaratinni vim legis habenti vniuersalis, vt indicauimus, notatquè *Angelus consil. 173. Non est dubium colum. 2. Paul. de Cast. in l. barcd. palàm, § si quid post colum. 2, de testim.* vbi inquit Papam sæpè

multas habere declarationes circa gratias factas per eum.

14 Quid autem de cœteris Principibus sentiendum, nostra non interest, de quibus idem *Vasquez* probè scribit *à num.*38.Et hæc sanè regula mihi sternit iter ad iudicium ferendum de interpretatione cujuscumq. inferioris siue Iudicis, siue non.

15 Secunda ergo regula; Epijkia etiam per subditum locum habet contra verba legis, vel cuiuscumque alterius dispositionis vim legis habentis in casu euidenti, & manifesto, in quo constat illi legi locum non esse, sic expresse *Caietan.* 1. 2. *quæst.*96. *art.*6. *&* 2. 2. *quæst.* 120. *art.*1. *Sot.* 1. *de iust.quæst.*6. *art.*8. *Valent.quæst.*1. *de legibus part.*9. *Vasquez disputat.* 178. *cap.*3. *num.*13. *Becan.part.*2.*tract.*1.3 *cap.*6. *conclus.*3. *num.*50. *omniumque est Auctorum asserentium sup.* Iudices inferiores posse iudicare de confirmatione Pontificia; cuius esset certa subreptio, vt mox etiam reperiemus. Deducitur præterea ex *S.Thoma* 2.2.*quæst.*120.*art.*1. vbi æquitatem asserit esse non reddere depositum petenti, quando periculum imminet homicidij; quippè qui casus, eò magis euidens, certusq. est, quo certius constat nullum obligari lege de reddendo deposito cum tali periculo. Deinde alio eiusdem Angelici comprobatur exemplo legis prohibentis aperire portas Ciuitatis in obsidione, quæ ni Ciuibus ante portas foris existentibus, hic & tunc aperiantur, & interficientur ab hoste, & Ciuitas eorum nudata præsidio se defendere non poterit, vt probè prosequitur 1.2. *quæst.*6.*art.*6. Probatur insupèr ex definitione Epijkiæ tradita loco citato 1 *tom.*
17 *lib.*2. *disputat.*1. Ex quo constat Epijkiam intercedere non ex defectu legis, aut Legislatoris, quæ ad vniuersalia spectare debent, sed ex natura rerum mutabilium, casuumque particularium, quibus nec potuit Legislator humanus, nec debuit prouidere; occurrente igitur casu aliquo, in quo certum, euidensquè est cessare legis obligationem, vt in exemplis allatis, peccat penè materialitèr, deficitquè vniuersalis lex, seù ius, ac iustum; si ad illum non latè pateat; igitur iudicium à quo corrigatur, erit Epijkiæ, atquè æquitatis, quia si non seruantur verba legis, certè seruatur intentio Legislatoris, vt probè *D.Th.vlt.loc.citat.* *&* *Caietan.ibidem*, *& alij.*

18 Dixi *etiam subditis*, de quibus posset nonnulla controuersia esse, nam Principibus ipsis licere nullum dubium est, vt notauit *Aristotel* 5.*Eth.cap.*10. Nec modo hæc regula intelligenda est de lege contra bonum commune euidentèr claudicante, vt exemplo Ciuitatis obsessæ declaratum est, sed contra bonum priuatum; qui enim obseruationem legis manifesto putaret, fore sibi lethalem, vel valdè perniciosam, minimè teneretur, ei per se stare; vt si constaret Hostes insidias tibi parauisse, non teneris die festo adesse Sacro; nequè tenereris ieiunare, si nullo alio cibo suppetente, nè perires famè, carnes comederes, vt probè *Sot. conclus.*3. *solut. dubij.§.*3.*cum habueris.*

19 Sin autèm de casibus non euidentibus sermo habeatur, sit tertia regula. In dubio proprio nùm lata sit lex, nec ne, quod quidèm facta morali diligentia, reijci non potest, subditus non tenetur illi stare; sic sentio contrà *Vasquez* 1.2.*disputat.*69.*cap.*3. *& disput.*66. *cap.*1. *cum Soar.*5.*tom.in* 3.*part. disput.*40. *sect.*5.*num.*13.*Sanchez lib.*1.*sum.cap.*10.*num.*32. *Henriquez lib.*4.*de Eucharist.cap.*45.*num.*3 *litera P.* *Emanuel Sà sum.verbo dubium numer.*2. Ratio autèm est, quia hoc existente dubio de quacumq. lege naturali diuina, vel humana possessio est pro libertate voluntatis, qua certa existente, ac dubia lege ejus profectò præponderat, meliorq. est conditio. Prætereà nemo censetur lege obligatus, quæ sufficientèr non sit proposita: At cùm post sufficientem diligentiam dubius quispiam remanet, nùm extet lex, vel præceptum, vel quodcumq. aliud simile, hæc satis proposita non sunt; igitur non obligabunt subditum, qui tametsi speculatiuè hæsitet, an sit lex, nec nè, practicè profectò certus erit se illa non teneri.

20 Quam sanè doctrinam ad excommunicationem, de qua dubium fuit neq. diligentia euacuatum, extendit *Sanchez disput.*40.*nu.*46. Nec non de voto, de quo dubitatur, non obligante defendunt Glossa cap. ex parte proximè ante verbum ex parte de censibus *Sot. lib.*6. *de iust. quæst.*3.*num.*2.*docum.*2.*Suarez tom.*3.*in* 3.*part. disput.*40.*sect.*5.*num.*15. *& lib.*4.*de voto cap.*5. *Sanchez citat.num.*36.*& lib.*1.*de matrim.apud quem Henriq Rebell.& Grafis, nec non Reginaldus lib.*18.*num.*276 Hanc etiam extendit regulam *Sanchez lib.*1.*summ.cap.*10.*num.*33. Quoties de lege constet, dubium autèm sit, nùm hanc rem comprehendat; ad eam videlicet non obligare, quod idem sit hoc dubium, ac dubitare nùm sit lata, nec nè, de illa re.

21 Quarta regula: quando certa est lex, vel quidpiam simile, proprium tamen viget dubium negatiuum, vel de potestate Principis, vel de eius voluntate, nùm voluerit, vel an hic, & nunc vellet, tenetur subditus Superiorem adire, vel stare verbis illius legis, vel imminente periculo obseruantiæ illius legis, vel ex aditu ad Superiorem, per necessitatem Epijkia potest vti. Et quidèm quoad vltimam partem est *D. Thm.* hæc assertio dicentis, quod necessitas non subditur legi; asseritur etiam à *Caietan. loco citat.* & à plerisquè com-
22 muniter. Huius autèm loci est optima *Valentiæ* doctrina 1. 2. *quæstion.*14. *punct.* 4. *quæstion.*4.*Sanchez summ.libr.*1.*cap.*10.*numer.*5. excusantium à peccato illum, qui cum ex necessitate intellectum tenetur ad alterutram partem determinare ex ignorantia, vel inuincibili inaduertentia opinionem amplectitur improbabilem, ob difficultatem expendendarum in vtramquè partem rationum, esto teneatur, per otium vbi licebit, postea illas expendere; nec tenebitur in materia iustitiæ restituere, ni ex lata culpa peccauerit, vt deducitur ex consensu DD. apud *Rebellium* 7.*par.lib.*2.*quæst* 14.*sect.*8.*num.*65. Verùm redeo ad propositam regulam, quam probant

Va-

Valentia cit. §. si autèm, & Becanus laudatus nu. 6. quod ad hoc teneatur subditus, vt euitet peccatum contra conscientiam dubiam, nàm huiusmodi intercedente dubio de Legislatoris mente, tutiùs tunc est, eam sequi partem, cui fauent verba legis. Cęterum prima rationis allatæ pars arridet, cum omnibus exploratum sit, exigi ad licitam operationem, ne sit intellectus practicè dubius, sed vt determinatè iu-
23 dicet hic, & nunc licere. Quamobrem dùm hoc dubium rationabiliter non deponitur, necessario id tenendum erit, quod tutius est siue iuris, siuè facti, vt probè *Sanchez lib. 1. sum. cap. 10. num. 2.* aliàs peccabit, si practicè dubitans operetur, peccato eiusdem grauitatis, & speciei, ac peccatum ipsum, de quo dubitatur, ob periculum, vt idemmet *Sanchez cap. 8. nu. 4. & cap. 10 num. 6.* Confirmatur, quia quando homo non præstat, quod in se est, ad deponendum dubium, quidquid imminet periculi tali operationi, necesse est sibi imputari, quoniam ignorantia ibi intercedens, culpabilis est; igitur existente dubio, vti dictum est, de mente Legislatoris, cum possumus eum adire, profectò tenemur. Quoad secundam verò partem probationis allatæ à *Valentia, & Becano* adnotare habeo, eò potiori nomine subditum potentem adire suom Superiorem, ad eum adeũdum teneri, quò non potest variare iudicium illud practicum, ac dubium, cum quo operari nefas est, quod etiamsi periculum adeundi Superiorem eum excusaret, adhuc teneretur stare legi, ex cuius parte stat possessio, de qua lege, eiusq. verbis saoè constat: esto dubium vertetur de eius obligatione; sæpè enim probaui, meliorem in dubio conditionem esse possidẽtis in quacumq. materia; Eamdemq. esse rationem, si certa lex esset, dubia verò abrogatio, quæ quidèm obligaret, vt sentiunt *Dec. cons. 28 nu. 28. vol. 1. cap. super eo il secondo de appellat. Surd. cons. 334. num. 15. & 16. nec non alij.* Et
24 in hoc sensu Auctoribus subscribo dicentibus Iudicem inferiorem non posse cognoscere, neq. iudicare de potestate Papæ priuilegium concedentis, sic *Ant. apud Abb. cap. cum venisset de iudicijs num. 3. Innoc. cap. ex parte il primo de verb. signif. & fauet cap. ipsi sunt 9. q. 3.* Neq. reliqui quicquam est mihi ad hoc confirmandum, si admonuerim, me quidèm loquutum non solum esse de dubio merè negatiuo, & veluti directè tendente, quo anceps est intellectus, neq. in alterutram partem deflectens, verùm etiam da actu reflexo, quo se ipsum pendulum cespitantem, ac dubium esse cognoscit, inter quos duos actus, siuè alterum negatiuũ, & alterum iudicij reflexi, nonnulla licet sint discrimina, quoàd hoc tamèn minimè distinguũtur, vt probè monent *Vasquez 1. 2. q. 19. art. 6. disp. 65. c. 1. n. 4. Suarez 3 tom. in 3. par. disput. 40. sect. 5. n. 2. Sanchez lib. 1. sum. c. 10. n. 3.* Insuper veram etiam esse regulam allatam non modo dubio merè negatiuo vrgente, vtriusq. assensum impediente, verùm etiam si tenui adhuc consensu putaret quispiam licere sibi hanc rẽ. Ratio est, quia existens hic tenuis assensus de licita ratione agendi ob vrgentiora, vehementioraq. argumenta ferè paria, probantia eam esse illicitam vix potest percipi: eritq. potius quædam incliuatio, atq. in alteram partẽ propensio, cum qua sine determinato iudicij assensu operari absq. peccato non possem, vt rectè *Cordub. in q. 6 lib. 3. q. 5. sub princip. Vasq. 1. 2. disp. 167. c. 2. n. 7.* At si percipi posset ille tenuis assensus, cum esset probabilis ex rationibus illi fauentibus, principium esse posset rectę operationis, vel è contra, de quo sentiendum esset, vt in *reg. 6.* mox dicemus ex eodem *Vasq. & Sanchez.*

25 Quinta regula; quando dubium proprium negatiuum versaretur circa rem præceptam, nùm esset licita, standum esset legi. Hanc sanè regulam probaui *tom. 1. lib. 4. disp. 2. c. 3. à n. 24. ac deinceps,* & maximopere confirmat superior regula.

26 Sexta regula: Si subditus dubio non vrgetur proprio, ac negatiuo, sed positiua potiùs formidine in opinione, quam habet probabili imbibita de potestate non se extendente ad huoc casum, poterit legem, aut priuilegium nõ authéticè, sed simpliciter interpretari, vnamq. ex opinionibus probabilibus sequi. Et quidẽ hæc regula, si de lege, præcepto, vel quouis diplomate Superioris intelligatur ex parte materiæ, circa quam lex, præceptum, priuilegium, vel quodcumq. simile versatur, satis, superq. à me probata est *tom. 1. lib. 4. disp. 2. c. 3. à n. 29. ac deinceps,* vbi docui subditum nõ modo cognoscere posse de materia legis, verum opinionem habentẽ probabilem dictãtem, non teneri obedire, nec etiam ea deuinciri quemadmodum neq. teneri dixi, si probabiliter iudicauit illam legem, præceptum, &c. esse de re inepta, vel mala; & saoè si sit varietas opinionum, nùm lex humana possit obligare, nec nè, integrum esse subdito eam interpretari, ac tuto sequi opinionem probabilem, dictantem hic, & nunc ipsum non teneri illa lege, vel esse nullam; est communis opinio etiam illorum, qui docent, (vt ibidem nu. 27. scripsi) subditum opinantem tem præceptam esse malam, adhuc teneri obedire, cùm etiam probabilitèr sit bona; qui quidèm Auctores, hoc non obstante, docent existente opinione probabili dictante, subditum non teneri hac lege, posse ei non obedire. Neq. refugit *Abbas cap cùm venisset de iudic. nu. 3. vers. aliàs data.* Saltem quando res facili negotio diuidi potest in præiudicium Partium, vel quando difficilis est ad Superiores aditus, & instat dubium priuilegij concessi Quæ tametsi vera sint de dubio merè nègatiuo, vt regula 4. dictum est, cùm de probabili positiuo *Abb.* videatur loqui; saltèm in hoc casu regulam nostram concedit, posse nimirum decidere Iudicẽ inferiorem de priuilegio Superioris per rationem naturalem, vel aliud simile ex *l. ex facto, ff. de vulgar. pupill. substit.* vt hoc idem notat *Cyn. in l. non dubium, C. de legat.* vbi docet, lege non exprimente rationem, posse nos naturalem cogitare, quæ Principem mouere potuit, cuius mentem seruantes deuenite etiam inte-

grum erit contra eiusdem legis verba, fauet *lex non possunt ibi. 15. qui iurisdictioni praeest, ff. de legib. vbi Recentiores* exprese notant, & subijciunt, huiusmodi interpretationem concessam esse DD. vt indicat *Petrus de Anchar. in clem. 2. de magisterio,* qui quidem notat *nu. 5. in 10. priuilegio Magistrorum*, huius interpretationem probabilem esse, cui standum, ni contraria sit iuri. Consonat praetereà, *l. scire oportet §. sufficit, ff. de excusat. tut. nec non cap. cum persona de priuileg. in 6. & cap. accepimus de fide instrum* in quo praecipit Papa priuilegium Pôtificium inspiciendum esse, considerandum, & tradendum ab Abbate S. Augustini Archiepiscopo Canthuariensi, vt videat, iudicetq. sit nè falsum, vel alio laboret vitio. Insuper *in cap. Venerabilem de elect.* notandum est, vbi textus cum habeat ad iudicium spectare Apostolicû, nû iuramentum seruandum sit, nec nè, posse etiam Episcopum illud iuramentum interpretari, vt scribit Speculator in *tit. de lege, § nunc ostendendum, vers. 24. allegans cap significante de pignorib.* Confirmatur accommodatiùs ad rem nostram, quia si de lege, praecepto, ac simili probabile dubium sit, an obligare potuisset necnè, locus est Epijkiae, atq. interpretationi, quam quisq. prudens, doctus, peritusq. adhibere valet, neq. est interpretatio mentis Legislatoris, quae ad ipsum solum spectare videretur in casu dubio, quemadmodum *in 3. regul.* explicatum est, sed interpretatio potestatis, quam penès Theologiae, iurisq. prudentiae regulas quisq. sapiens tradere potest, in quo sensu *Innocent. apud Abb. c. 1. de postulat. num. 18.* docet, posse Iudicem legem interpretari in causa vertente, vt etiam, & rescriptum. Quod si varietas opinionum sit, non de potestate directè Praecipientis, verum de re, materiaq. praecepta, nùm bona sit, vel mala, nùm apta, vel inepta, *loco paulò antè cit. 1. tom.* cohaerêtèr scripsi, probabiliùs non teneri subditum obedire, nedùm posse illam legem, praeceptum, & caetera huiusmodi, materiamq. eius examinare, ac de eius aptitudine iudicare de qua subministrat exemplum *Vasquez disp. 176 n. 15.* legis humanae praecipientis aliquid cum dispendio, aut periculo vitae, cùm enim probabilior opinio ferat illam ex se non esse materiam cadêtem sub lege humana, poterit subditus iudicare cessandum esse ab illa, vel Epijkia vti, si corrigenda sit lex peccans hic, & nunc. Quae omnia maximè fauent nostrae doctrinae *loc. cit.* traditae, in qua cum discesserimus ab ipso *Vasquez disp. 62 c. 6. qui quidem n. 32.* scripsit, & posse, & consequenter teneri subditum operari circa aliquid, quod indicat probabiliter malum, & ineptum, probabilem sequens opinionem Superioris praecipientis, *disp.* tamen *176. n. 15.* (certè quàm consequenter, non audeo contra tantum virû, exprimere) illam doctrinam non esse intelligêdam de casu singulari docet, de quo aliquas ob circumstantias controuertitur, an illa res potuerit cadere sub praecepto Superioris, in quo sanè locus esse poterit Epijkiae per opinionem probabilem; nec moueat quempiam *Vasquez* exemplo vsum esse probabilioris opinionis; etenim nihil hoc obstare, eamdemque quoad hoc esse rationem opinionis probabilioris, & probabilis existimo.

27 Quiuis igitur Doctus (vt ad propositum redeamus) inferior obligationem potest interpretari leges Superioris, licet non euidentia, sed probabilitate tantum ducatur, neq. enim huiusmodi interpretatio simplex (praesertim cùm agitur de votis) potiori ratione conuenire debet Superiori, sicuti monet *Vasquez 1. 2. disp. 178 c. 2. n. 10.* quàm cuiq. alteri, qui maiori forsasse scientia, atquè experientia, vel certè aequali polleat, quàm Superior; cuius tamen authentica de lege interpretatio etiam si sumatur pro dispensatione; vel inuoluens aliquâ correctionem peculiari pacto est propria, vt diximus; Verum absolutè veluti proprium est Superioris suam interpretari mentem, & voluntatem in re dubia, vt mox dicemus. Sic ad viros doctos pertinet illius interpretari potestatem, & materiam, quam respicit, expendere, quemadmodum notat *Becchar. part. 2. tract. 3. c. 6. n. 7. §. sicut enim.*

28 Obijcies *c. 1. de translat. Praelatorum cap. ipsi sunt 9. q. 3. & cap. cuncta per mundum ibidem.* Respôdeo, primum *tex.* nihil concludere, cùm ibi solùm agatur de vsurpatione potestatis transferendi Episcopum vnius Ecclesiae in alteram, quam sibi Praelatus illicitè vsurpauerat; in vltimis verò *tex.* contra iudicium Romanae Ecclesiae non dari appellationem, neq. ad Conciliû, quod est omnibus Catholicis exploratû. Neq. contra nostram militat regulam. Deinde ad similes quoscumq. Canones, textusq. qui à iuris Côsultis afferri solent, vera prae manibus est solutio, vt legenti patebit: vel enim loquuntur de interpretatione authentica legis vim habente, vt prima tradidimus regula, & sic fatetur *Abbas cap. cùm venissent de iudicijs nu. 3.* idemq. tenet *Innoc.* dicens, disputare nùm Papa potuerit, esse, disputare, seù definire super Priuilegijs côcessis ipsi Sedi Apostolicae, quod non licet. Et quamuis non de priuilegijs à Deo concessis Apostolicae Sedi, hoc esset disputare, vt indicat *Dec. in cap. cùm venisset de iudicijs n. 5.* Verùm de ijs, quae Sedes Apostolica concedit, haec ipsa interpretatio authentica solius est Papae, vt scripsit *Hyer. Giagas per dicta in reg. 1.* Vel iura contraria de interpretatione loquuntur, quam cum dispensatione nonnunquam côfundunt, vt nos notabili primo indicauimus, vel de interpretatione animi, voluntatisq. Principis, de qua mox subijciemus.

29 Ad septimam autèm regulam supponêdum est, si verba legis, praecepti, priuilegij, rescriptiq. adeò clera essent, vt explorata omnibus constarent, non posse inferiorem Iudicem ea interpretari, vt notat *Bart. in l. ab executore ad princ. col penult. C. de appell. Bald. in l. ea, quae C. communi, vel Epis. Aret. cons. 61. post absolutum, & in l. 5 §. stipulatio de verb. oblig. Alex. cons. 225. Nec arguendi sumus in fin. lib. 2. Dec. cons. 10. viso puncto col. 1. circa medium, & iterùm Bald. in cap. 1. col. 6. de constit.*

30 Si autèm dubium nasceretur, dupliciter occurrere posset, vel circa significationem verbo-

bo-

borum vniuersè sumptorum, quæ nam illa sit, vel circa ipsam intentionem Legislatoris, nũ voluerit comprehendere casum singularem, qui aliàs à similibus verbis legis absolutè prolatis comprehenditur. Exemplum primi dubij sit, quod à *Tridentino* nascitur *sess.21.c.2. de reformat.* decernente, vt Clericus sæcularis, qui Sacris initiatur ordinibus absq. beneficio Ecclesiastico, aut competenti patrimonio pœnas antiquorum incurrat Canonum; de quibus cùm neq. constet ex verbis ipsiusmet Concilij, neq. ex aliorum canonum præsertim *cap.neminem, & seq. distinct.70.* in quibus solum decernitur irrita fore talis ordinatio, nec liqueat, quid per Tò *irrita* intelligatur; Controuersia est inter DD. quid nomine talium pœnarum intelligendum sit, nùm suspensio, an irregularitas; sic etiam cùm *sess.6.* casuum occultorum absoluendi facultas fiat Episcopis, neque constet, sed opinionum sit varietas, quid occulti nomine intelligatur. Exemplum autèm secundi est, consuetudo vim legis habens, quæ prohibet Carthusianis esum carnium; nam esto verba clara sint, dubium tamen est, an superior voluerit eos etiam obligare, qui in periculo mortis non putantur iuuari posse, siue carnium

31 esu. Si primo modo res se habeat, sitq. opinionum varietas de significatu vniuersim sumpto illorum verborum, pęnarum videlicet, vel rationis occulti, ac notorij, quisq. doctus, & prudens legem illam præceptum, &c. interpretari simpliciter poterit, sic *Vasquez disp.176. cap.3. n.16. Becan. cit. n.7. & alij.* Ratio autem videtur esse, quia potius quæstio est de significatione alicuius verbi generatim sumpti, quàm de animo Superioris, eiusq. voluntate occulta; & nũ illa verba voluntatem explicent obligantem, nec nè; siuè potiùs an illa verba hoc genus pęnarum, quàm aliud potiori ratione: hoc genus occulti, ac notorij, quàm aliud significent. Dixi intercedente opinionum varietate probabilium, nam si solum esset dubium negatiuum, ad illud eruendum, vel ad euitandum periculum, cum illo operandi, Superior adeundus esset; si potest istud fieri, quemadmodum diximus in *quarta regula, docetq Vasq. num.18. ad finem*; sin minùs, vel ex necessitate excusandus, vt ibidem, vel sentiendum est, ac si existente lege, dubium versaretur, an hæc res comprehenderetur sub illa, quod idem iudico esse, ac nùm his verbis significaretur, quando ad calcem tertiæ regulæ, ex *Sanchez lib.1.c.10.n.32.* diximus non obligari. Præterea prudens dixi simplici locum esse interpretationi, non autèm illi, quæ coniuncta est Epykiæ, sic sentiunt *Vasq. & Becan.* Ratio est quia correctio legis ex æquitate, quæ est Epijkiæ, tunc aliquid habet loci, cùm lex deficit in aliquo casu, cuius obseruatio redderetur iniusta, vel illicita, ideoque seruanda non est, imò contra ipsius regulam faciendum; at quando dubium est de significatu verborum mentem explicantium Legislatoris, defectus nullus est illius legis, sed ipsius potiùs subditi, qui mentem ignorans Legislatoris vim non percipit verbi; quam uim, & si mitiùs interpretetur, adhuc asserendum non est ex Epijkia, cum hoc modo non dicatur ex æquitate corrigere legem in aliquo peccantem casu, sed legẽ in vniuersum explicare, sensumque verborum exprimere, qui ad sui difficultatem ingenia DD. in varias diuidit sententias, opinionesque probabiles.

32 Sin autem dubium sit secundo modo, tunc vel erit negatiuum, & obseruanda est omninò lex, standumq. pro præcepto, vel alio Principis scripto, aut Princeps adeundus est: vel positiuũ probabilitatis, & licebit non vti quidem Epijkia, sed varia interpretatione simplici pro varietate opinionum. Prima pars huius regulæ insinuata etiam à *Vasquez loco cit. nu.19.* manifesto deducitur ex *quarta regula*, in qua subscribo *Abbati sæpè citato* non modo, quando casus est clarus, posse nimirum Iudicem inferiorem cognoscere in priuilegij fauorem, vt notat *Glossa cap. cùm venissent de iudicijs verb. iudicarem*, vt etiam si nũnulla esset difficultas, facilè solubilis; verum si non esset casus adeò clarus, sed sub opinione probabili, sic in decisione causarum inferior Iudex legem interpretatur scriptam, in præiudicium partium, vt notat *Innoc. in cap. cum speciali de appell.* fauetquè *lex vnica, C. de profess. in verb. constant. libr.12.* tamen & si generaliter scriptum reperiatur, solos Principes legem interpretari in *l. fin. C. de legib. & cap. inter alia de sent. excomm.* quod potiori nomine de lege probat, non scripta, fauet etiam idemmet *Abbas in cap.1. in primum notab. de iure vltimarum, & in cap. Cappellanus col.1. de ferijs.* Secunda autèm pars patet, quia Epijkiæ æquitas est ipsa lege melior, cuius quasi emendat errorem in casu, qui à Legislatore præcaueri non potuit, aut non debuit, vt ex *Arist.* sæpè diximus; Sed in casu prædicto, neq. deficit, neq. peccat lex, cum satis superq. proprijs verbis illum exprimat casum, in quo neq. per eam circumstantiam certò liquet Legislatorem voluisse illum excipere, & in quo non censuit obseruantiam legis esse iniustam; ergo vti non licet Epijkia. Secundo si certa significatione verborum existente, & comprehensione huius casus, penès formalem, verũq. significatum, liceret præsumi, ob aliquam circumstantiam tẽporis, loci, personæ, mentem s. Legislatoris non fuisse illum casum sua lege comprehendere, fasq. esset Iudicibus inferioribus, vel subditis non seruare legem, certè per Epijkiam mille fraudibus, & interpretationibus perperam habitis aditus pateret: Quicumq. enim facili negotio posset opinari, quod si Legislator hic, & nunc fuisset, hunc non cõprehensurus esset casum. Tertia pars ex varijs opinionibus patet, in quas illa Cõstitutio longa, & vera consuetudine Patrum Carthusianorum firmata, diuisit Doctores, de quibus probè præceteris *Victoria in relectione de temperãtia n.8. & Vasquez 1.2. disp.162.* Dixi si dubium circa hunc peculiarem casum ex verbis natum, positiuum fuerit, ac probabile; nàm si adeò esset arduum, & inesplicabile, vt pro eo rationes vix attingerent probabilitatẽ tunc de illo iudicãdũ esset, ac de dubio negatiuo, quin ẽt recurrẽdũ tunc ad Principem, vt indicat *Abbas c.1.*

in

in l.notando de iur.calum.fauet textus in cap. intimia sententiæ de appell.& l.1.& 2. C.de rel.cum si,vt tradit Decius c.1.col. penul. de constit. neq. cum agimus de Papa,vel Principe,ad quos destructio spectat actus, limitanda est ad semel præstandum tantum,vt dum de aliorum disputatur interpretatione, & videre est apud Bald. in l.2.C.de sent.ex breui rei. Verùm milies haberi poterit,vt probè scribit *Ang. in l.quicquid adstringendæ de verb.oblig ad finem.vers.vnum adde.* Sic Testator quoties volet,suam poterit interpretari voluntatem, quippè quæ ambulatoria est vsq. ad mortem,& Iudex interlocutoriam sententiam in casibus,in quibus reuocare potest: sic etiam notatur de Principe interpretari potente legem,§.finali *instit. de iure naturali*.

CAPVT SEXTVM.

Nonnulla deducuntur ad praxim Confirmationis facientia.

SVMMA.

Non est idem interpretari, ac dispensare, num.1.

Authentica interpretatio solius est legem, vel aliam similem dispositionem Condentis. num.2.

In casu euidenti, & interpretationi simplici, & Epyk e locus est.n.3.

Iudex inferior de intentione Superioris in casu euidenti cognoscere potest de confirmatione, aliaq. simili dispositione.n.4.

Poterit Iudex inferior cognoscere de Superioris rescripto,confirmatione,&c.euidenter nullo. num 5.

Prouisio Papæ de aliquo beneficio etiam nulla impedit Inferiorem, nè de illo disponat. num.7.

Secùs autèm dicendum de Iudice inferiore, qui poterit,non obstante confirmatione nulla,vlterius procedere.n.7.

Quando confirmatio, vel quodcumque aliud scriptum impugnatur ex falsi assertione, onus probandi illius sinceritatem ei incumbit, qui scriptum illud impetrauit, si autem ex veri taciturnitate, ei, qui impugnat. num 8.

In dubio legis confirmationis, vel rescripti eis nō standum n.9.

Certa existente lege,confirmatione,&c.& si fuerit dubium negatiuum de potestate, vel de voluntate Principis, standum est legi, confirmationi, &c. dummodo dubium non esset, num confirmatio, v. g. illa contra ius esset. num.10.

Quando dubium negatiuum versari censendum sit circa materiam confirmationis, num. apta, vel inepta sit.num.11.

Iudex inferior positiuum dubium habens probabile de potestate Superioris, an ad hos fines se extendat,confirmationem,&c. huiusmodi,simpliciter interpretari poterit.n.12.

Si probabiliter iudicauerit materiam, verbi gratia,electionem esse ineptam,probabiliter poterit Iudex inferior non stare illius confirmationi.n.13.

Quid sentiendum sit de dubio ex verbis, vel intentione Principis orto.n.14.

Cuius valoris sit sententia Iudicis non potentis cognoscere.n.15.remissiuè.

An Confirmator sententiæ videre debeat processum, & an Successor factum teneatur confirmare Prædecessoris.n.16.

1 Deducitur primò;non esse idem interpretari confirmationem, vel quodcumq. aliud diploma, legem, præceptum,priuilegium, &c. ac dispensare;probatum est hoc *superiori cap.num.1.*

2 Deducitur secundò;authenticam, necessariamq. interpretationem priuilegij, confirmationis,legis,&c. solius esse illam condentis, vti tradidimus *sup.cap.reg.1.*& sic in specie de confirmatione, *Baldus cap.si quis de confirmat. num.3, ex Cod.de leg.l.final.de regul. iuris, l.neratius.*

3 Deducitur tertio; in casu euidenti, & interpretationi simplici,& Epikiæ locum esse, habitæ ab inferiori præsertim Iudice, sic scripsimus *regula secunda superioris capitis*, & docet etiam *Baldus supra citatus ad finem super.*

4 *numeri.* Concedens inferiori Iudici facultatem cognoscendi de confirmatione, quando notaest intentio Principis per rationem naturalem; quod omnibus profectò magistratibus est cōmune *ff de vulg.sub.l.ex facto ff.de excusat. tutel.l.scire oportet, §.si maximè*. Hinc quando

5 actus confirmationis Superioris euidenter est nullus, inferior iure vti suo minimè prohibetur:nàm vt sic effectum non videtur producere *arg.l.§.condemnatum, ff. de re iudic.l.non putauit,§.non quæuis,ff de conturb.enim si*, vt scribit *Rota in l.si verò,§.de viro in 33.fallentia,ff.soluto matrimonio*, *Alexander in dictam legem quartam,§ condemnatum,& in legem tertiam, §.hæc verba ff.quod quisq. iuris.vt locupletè Recentiores in cap.ex tenore,de rescriptis*; Esto si

6 pro effectu intelligatur aliquod impedimentum,hæc generalis regula exceptionē subeat, cum prouisio Papæ alicui de beneficio facta, licet sit nulla, vincula Inferiori inijcit, nè de tali disponere possit beneficio, sic *Roman. in consil.335.circa primum*,nec non *Decius paulò antè laudatus num. 10.* qui non eodem modo dici posse probat circa Iudicem ipsum inferiorem, qui vltra procedere potest, ea non obstāte confirmatione nulla.

8 Deduco quartò ex communi doctrina; si confirmatio, vel quodcumq. priuilegium, vel quidpiam simile impugnetur ex falsi assertione, onus incumbere probandi sinceritatem illius

lius ei, qui illud impetrauit; si autèm ex veri taciturnitate impugnetur, qui subreptionis illud arguit, probare debet, vt rectè tradit *Ioan. Andreas c. 1. de lite contest. Abbas in cap. fin. de præsump. & cap. constitutus in principio de rescriptis Cardinalis cons. 69. quoad primum col. final. Sozinus cons. 164.*

9 Deduco quintò; in dubio proprio, quo dubitatur, an confirmatio habita sit, rescriptum datum, vel sancita sit lex, si facta morali diligentia, tale non poterit expungi dubium, minimè standum erit legi, confirmationi, &c. vt ostensum est *regula 3. superioris cap.*

10 Deduco sextò; quando certa Pontificia est confirmatio de electione, sicut etiam certa sit lex, vel præceptum cuiuscumque alterius rei, si proprium vrgeat dubium negatiuum, vel de Pontificis potestate, vel Principis talem potentis confirmationem, legem. Priuilegium concedere, vel de voluntate, qua voluerit hanc date confirmationem, legem sancire, priuilegium facere, &c. non potest Iudex inferior ex se de illa iudicare, sed Superiorem tenetur adire, vel verbis illius confirmationis, legis, aut priuilegij stare, vel imminente periculo ex illorum obseruantia, siue ex aditu non ad Superiorem perdifficilè, poterit in necessitate contra illa fieri, vti docuimus *quarta reg. num.* 21. limita tamèn hoc corollarium in euentu, in quo constaret quidèm de confirmatione, dubitaretur tamèn, an ex parte iuris? quam ob rem in hoc dubio docet *Abbas cap. examinata de confirmat. num. 6.* non esse censendum Papam concedere contra ius alio non expresso per argumentum eorum, quæ notantur in *cap. nonnulli de rescriptis, & in cap. vnico de excessu Prælatorum in sexto.*

11 Deduco septimò; quando dubium negatiuum versaretur circa confirmationis materiam, nùm apta esset v. g. nùm electio, circa quam caderet in re nostra valida, & confirmabilis esset nec ne, standum est ipsi confirmationi, veluti probatum est *regula 5. num.* 25.

12 Deduco octauò; Si subditus, vel inferior Iudex dubio non teneatur proprio, ac negatiuo, sed formidine laboret in opinione probabili imbibita de potestate Principis ad hunc casum, talis, verbi gratia, confirmationis, non se extendente, poterit vnam ex probabilibus opinionibus amplecti, & penes eam illam interpretari.

13 Deduco nonò; Si probabiles opiniones quis Iudex inferior, vel subditus doctus sciat, de materia, v. g. confirmationis: de ipsa nimirùm electione valida, vel inualida, apta, vel inepta confirmari, probabile est, non teneri stare illi confirmationi, vt neque legi, quemadmodum ostendi in *regula 6. super cap. à n. 26. vers. quod si varietas.*

14 Deduco decimò; existente certa confirmatione, lege, priuilegio, &c. si verba fuerint clara, non poterit Iudex inferior ea interpretari, quod si dubium fuerit positiuum, ortumq. habuerit ex ipsismet verbis, quo dubitaretur, nùm voluerit hunc casum comprehendere Princeps, & vel erit solum circa significatum vniuersim sumptum talium verborum, vel erit circa Principis intentionem, an voluerit talem casum comprehendere: primo modo, si fuerit dubium positiuum, & subditus eruditus, aut Iudex inferior poterit cognoscere, iudicare, ac simpliciter, non autèm per Epijkiam interpretari, ac sequi vnam ex probabilibus opinionibus, quæ circa talem rem vigent. Si verò dubium fuerit negatiuum seruanda est *regula 4. à nobis corol. 5.* expressa.

Si autèm secundo modo fuerit dubium negatiuum, tunc pariter quarta regula seruanda erit; at si positiuum, esto, non liceat vti Epijkia, licebit tamèn secundum varias opiniones, vti simpliciter interpretatione, sic scripsimus in *vltima regula n. 31.*

15 Cuius autèm valoris sit sententia Iudicis inferioris, qui cognouit, quando non poterat, ostēdit *Abb. cap. cùm venisset de iudic. n. 5.*

16 Nùm autèm confirmator sententiæ videre debeat processum, & nùm successor teneatur factum prædecessoris confirmare, ac sententia alia de confirmatione penè inutilia nostra non intersunt, quorum qui desiderat solutiones adeat in *tit. illum scribentes.*

DIS-

DISPVTATIO SECVNDA.

De Prærequisitis ad Confirmationem ;

QVa ratione confirmatio vires conferat electioni, vel validæ, vel inualidæ per generalia quidèm principia superior ostendit disputatio ; hic superest expendenda, quæ præuia desideretur dispositio ad rectam habendam confirmationem; ad quod explicare tria necesse habeo ; primum, an possit, teneaturq. Superior inquirere, cùm de necessarijs electionis circumstantijs, tùm de vita, moribus, scientia, reliquisq. Electi, ad quam promouendus est dignitatem optatis ornamentis.

Secundum huius inquisitionis habẽdæ modum.

Tertium pœnam non inquirentis.

CAPVT PRIMVM.

An inquirere teneatur Superior, cui confirmanda est electio, tùm de huius, tùm de electi requisitis.

SVMMA.

Nùm potestas confirmandi electionem Episcopi apud varios fuerit. n. 1.

Tenetur Superior inquirere de requisitis electi, atq. electionis. n. 2.

Tenetur etiam ad id suo modo Summus Pontifex. n. 3.

1 PRænoto breui infrà *lib. 8. disput. 5.* tractandam rationem, quæ hodiè in vsu est promouendi processus, & inquisitionis faciendæ, siue is, qui donandus est Episcopatu ad nominationem Regum, siuè à Papa immediatè promoueatur: in præsentia solum de confirmatione paucorum, si qui sunt, Episcoporum, quorum electio spectat ad capitulum, de quibus scire opus erit ; Olim alijs etiam Prælatis confirmandi potestatem fuisse ex iure communi ; Metropolitanus enim Episcopum electum, Metropolitanum Primas, siuè Primæ Sedis Episcopus, vt colligitur ex Concilio Carthaginensi 3. can. 28. Primatem Patriarcha, vnus è quatuòr præcipuis, quem electum expresè, vel tacitè Romanus Pontifex, aut eius Apostolicus Legatus à latere profecto confirmabat, vt liquet ex *Epistola Leonis primi ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem*, & altera *Simplicij ad Acbatium*. Romani tamèn Pontificis electio quamcumq. respuit confirmationem, quòd ei in terris Superior minimè sit ex *Glossa in cap. quamquam, de elect. lib. 6. verbo deuoluetur*. Sic *Panormitanus in cap. nihil de elect. & Rom. cons. 332. apud quos alij.*

2 Sit assertio prima; non modo potest, verum tenetur quicũq. Superior inquirere de electione, atq. de electi ad Episcopatum requisitis ; est communis DD. conclusio; & licet Innocentij tempore, nullo se opponente, nulla citatione facta, nullisque propositis edictis potuisset electum confirmare, at in præsentia nequaquã, vt probè *Gloss. c. 1. in 6. de elect. verbo impugnat. lit. E.* Suppletur enim in causa electionis de facto, *vt cap. cùm nobis, & cap. bonæ il primo de elect.* vbi examinatur, & cassatur electio Ioannis in Episcopum Neapolitanum, quam noluit confirmare *Sanct. Gregorius libr. 8. Epistola* 40. & habetur *cap. Priusquam dist.* 28. ob incontinentiam ipsius electi iuxta *dist. 61. Cutmensis*. Deindè generatim constat hæc assertio, & *cap. vlt. de elect. in 6.* ex quo etiam irrita quęcumq. confirmatio dicitur, non seruata forma in eo tradita. *Nos, &c. præsenti cõstitutione sancimus, confirmationes tales viribus omninò carere, ipsasq. decernimus irritas, et inanes*, siuè fuerint electiones factæ in concordia, siuè non; magis autèm specialiùs veritas hæc habetur *cap. nihil est de elect.* per ea, *is, ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet, & electionis processum, & personam electi.*

3 Ex hoc autèm textu, hoc etiam præstandum esse liquet Summo Pontifici *per §. cæterum*, qui ad Romanum pertineat immediate Pontificem ad percipiendam sui confirmationem, & infra, *per quos diligens inquisitio super electionibus, & electis possit haberi*. Sic etiam *cap. cum nobis eodem, §. qui tamèn*, iuxtà verbum Apostoli dicentis, *nemini citò manum imponas, & debemus attendere diligentèr ad ea, quæ circa personam inquirendam fuerunt, duximus ex officio nostro, sicut decuit procedendum, &c.* vbi *Glossa verb. ex officio*, meritò docet etiam si nihil obijciatur electo, ille, qui confirmat electionem, debet inquirere de modo electionis, an sit canonicè facta, nec non de persona electi, nùm sit idonea iuxta *cap. venerabilem de elect.* subscribunt *Abbas in cap. cùm nobis citat. notando in 6.* qui probè notat ex officio Superiorem procedere, & per inquisitionem absque infamia, vti nos *tomo 1. libr. 3. disputat. 8. cap. 4.* tradidimus, & mox dicemus

assert.

aſſert. 5. cui autèm incumbat probare, nùm Electo, aut Oppoſitori, probè tradit idem *Abbas num.* 5.

CAPVT SECVNDVM.

Quæ forma ſeruanda eſt ad inquiſitionem faciendam ante confirmationem electi in Epiſcopum.

SVMMA.

Forma inquiſitionis faciendæ de electione, & electo ſecundum cap. final. de elect. num. 6. *num.* 1.

Summus Pontifex neceſſariò non tenetur, forma ſancita, ad inquirendum de requiſitis electi, & electionis. n. 2.

Siuè in concordia, ſiuè in diſcordia facta ſit electio, proclamatio præſcriptis terminis facienda eſt in Eccleſia in qua facta eſt electio ipſa. num. 3.

Extenditur aſſertio ad veram poſtulationem, & præſentationem. n. 4.

Electio facta in concordia, & confirmata abſq. proclamatione, atq. edicto, iure tamèn Tertij ſeruato, vel ſub conditione, ſi nullum aduerſario competat ius, neq. vitioſa, neq. inutilis erit. num. 5.

Confirmatio valida erit quocunq. ſe opponente etiam non vocato, ſi de illius iniuſtitia certò conſtiterit. n. 6.

De electione quomodolibet habita, ſemper facienda eſt inquiſitio. n. 7.

Optimum diſcrimen inter inquiſitionem faciendã de Præſule ad puniendam, & ad promouendũ, nàm illa non ſine infamia, ſecus hac haberi poterit. n. 8.

Quoad formam inquiſitionis locus eſt arbitrio Iudicis. n. 9.

Initiandus Sacris Ordinibus ſatis eſt, ſi optima ſit fama. n. 10.

Nota non ſunt examinanda, ibidem.

Inquiſitio perſonæ confirmandæ ibi habenda, vbi quis vitam degerit. ibid.

Caueat Confirmandus, nè procurando edictum refigere, vel eius terminum abbreuiãdo vitiet. num. 11.

Dubio exiſtente de vitiato edicto, eiuſnam arte factum ſit, confirmandi, vel aduerſariorum non prò arbitratu Iudex, ſed prò melioribus, ac probabilioribus probationibus rem decidat. num. 12.

Elapſo termino præſcripto, neq. confirmatione habita, ſi Iudex nõ decreuit, neminẽ audiendũ, adhuc erit ei locus, ſecus ſi decreuerit, vel confirmauerit. n. 13.

1 SIT aſſertio prima, in huiuſmodi confirmatione forma ſeruanda eſt ſancita in *cap. finali de electione in ſexto, §. vocatione.*

2 Et quidèm hac forma ſummum non ligari Pontificem dixere nonnulli, ſi ab eo confirmatio Præſulis petatur, & nunc fit; cuius ſanè ſententiæ, ſi ſenſus ſit, poſſe Papam illam nõ ſeruare, aliamq. præſcribere, vti de facto quoad aliqua adiuncta ſecundum proceſſum condendum in præſentia ex *Tridentino, Paulo IV. Pio V. & Greg. XIV.* & infra examinandum mihi compertum eſt, & facili negotio do manum, ſiue *Marco Antonio Cucco lib. 4. inſt. maior. tit. 4. de confirm. n. 36.* ſiuè *Crauettæ conſ. 177. col. 2.* hoc docentibus, cum poſſit etiam diſpenſari iure poſitiuo Papa, ſi opus fuerit, quemadmodum tradidimus *lib. 5. diſp. 3. cap. 6.* verùm ſi velint hi Auctores ex officio Pontifici non eſſe inquirendum de electione ad Præſulatum, vel electi qualitatibus, ſentire videntur contra textus ſuperiùs allatos, *& contra cap. cùm nobis de elect.* ibi: *quæ tamen iuxta verba Apoſtoli dicentis nemini citò manum imponas, &c. debemus attendere diligenter ad ea, quæ circa perſonam inquirenda fuerint. duximus ex officio noſtro, &c.*

3 Aſſertio ſecunda; ſiuè in diſcordia, ſiuè in concordia facta ſit electio proclamari debet per edictum generale in publico expoſitum ex *cap. 1. de poſt.* in Eccleſia, in qua facta eſt, vt ſi qui velint opponere, compareant, termino, ex locorum diſtantia, perſonarum qualitate, negotijquè grauitate præſcripto, vt probè *Gloſſa verbo competenti.* Ad hæc ſi quis fuerit aduerſarius, hoc eſt, qui etiam fuerit electus ad eamdem dignitatem ab alijs Electoribus, nominatim eſt vocandus, certoq. præfixo termino competente, ad opponendum, ſi quid contra electionem, alterumq. electum habeat; quæ omnia conſtant ex citato textu, cuius ratio ex eo indicatur, nè non modo in ordinato pateat aditus affectui, verùm etiam nè celeritate, quæ in huiuſmodi caſibus reprobatur, minus idonea, canonicaq. habeatur confirmatio *contra Apoſtolum 1. ad Timoth. 5. nemini citò manum imponas, &c.* Eſtquè hoc generale in omnibus promouendis *8. quæſt. 2. Dilectiſſimi,* & à fortiori in Promotione ad Epiſcopatum. Item Propter nouitatem rei *33. diſtinct. Communis filius,* vbi Archidiaconus *43. diſtinct.* Vnde Paulus; propter reuerentiam Sacramenti reficiendi *de conſecr. diſtin. 4. Iudæi.* Propter incommoditatis metum *12. quæſt. 2. ſine exceptione.* Propter honeſtatem, vt cárior res tanta habeatur *27. quæſt. 2. Inſtitutum.* Propter certitudinem habendam *17. quæſt. 2. ſi quis incognitus.* Propter reuocandi difficultatem, vt in dandis ſententijs *2. quæſt. 1. Deus omnipotens.* Propter rei dignitatem, qua maiorem non eſt

inuenire 61. *dist. miramur*. Propter periculosam Sacramenti iterationem de consecratione *dist. 4. cum itaque*.

4 Extendit autem hanc assertionem *Glossa verbo electione* ad Postulationem propriam tamen apud Superiorem habitam, qui eam admittendo confirmare aliquo pacto potest, atque ad Præsentationem, vt Nos infrà.

5 Assertio tertia: Si electio fuerit facta in concordia, & confirmata, nulla proclamatione facta, aut generali edicto habitò, sed iure tertij seruato, sub ea conditione, si nullum aduersario competat ius, neque vitiosa, neque inutilis erit; sic probè *Cravettus consil. 176. num. 5. versic. 6. respondeo, & Cuccus instit. maior. libr. 4. titul. 4. de confir. num. 37*. Præcipua, qua moueor, ratio illa est, quia *textus cap. vlt. de elect.* nullam reddens confirmationem aliter factam, quàm ibi præscriptum est, de illa loquitur, quæ cadit super electionem habitam in discordia. Confirmatur, quia per talem confirmationem, nullum aduersario, vel tertio cuipiam præiudiciũ infertur.

6 Assertio quarta: Tametsi quispiam aperto Marte contenderit contra electum, vel electionem, & fuerit à contraria electus parte, si tamen liquidò constiterit, nullum ei ad talem oppositionem ius esse, etiam si non vocetur, imò etiam inuitus si fuerit, poterit adhuc haberi confirmatio; sic *Romanus consil. 483. incipit dubitatur primo, colum. 4. num. 15. Sebastianus Sapia in Apostillis ad Abbatem in cap. cùm olim de causa possessionis colum. finali, versic. ipso iure; Marcus Antonius Cuccus instit. maiorum lib. 4. titul. de confirm. num. 40*. Ratio est, quia ius non habenti, nulla fit iniuria; cum autem eò vocatio tendat, vt ius Tertij perpendatur, si certò atque euidenter nullum hoc sit, nulla facienda est proclamatio; cessante enim fine, cessant etiam ea, quæ sunt ad finem, quorum ille est ratio ex *D. Th. 1. 2. q. 15. in princip. & q. 1. art. 3. & 96. art. 1. ac alijs*.

7 Assertio quinta: Siue in concordia, siue in discordia fuerit electio habita, siue quopiam se opponente, siue non, semper asserta in *conclus. 2.* facienda est inquisitio generalis, non de certo crimine, sed de requisitis qualitatibus, ætatis, natalium, scientiæ, prudentiæ, morum, &c. idque vel per testes iuratos, vel non iuratos, si hoc expedire Superior iudicauerit, imò soli famæ, aut literis testimonialibus fidem poterit Iudex adhibere. Sic adnotauimus ex *Glossa cap. cùm nobis de elect. sic Innocentius apud Abbatem cap. postquam de elect. num. 5. nec non Io: Andreas apud eundem argum. cap. tua de cohabitat. cleric. & mulierum*.

8 Neque ad hanc inquisitionem infamia requiritur, vt sæpè *tomo 1.* scripsimus. Et huius loci est adnotare doctrinam Innocentij, quam meritò laudat *Abbas cap. 1. de post. num. 34.* magnum quidem esse discrimen inter inquisitionem, quæ habetur circa aliquem Episcopum ad punitionem, & contra aliquem ad promotionem, nam prima fieri non potest, non præcedente infamia ex *cap. qualiter 2. & quando de accusat.* secus secunda, vt *præstat Papa cap. 1. de post. ex cap. cum nobis de elect. supra citat.* Non autem necessarij sunt testes iurati, quod hæc inquisitio ad superiorarum tantummodo fiat, sic *Baldus in l. quorum ff. de pignor.* quia talis informatio habita sine iuramento præualere faciat testes, cum quibus concurrit, vt habet *Sebastianus Sapia in Apostillis ad Abbatem cap. 1. de post. liter. I.* & scribit etiam *Alexander consil. 93. 4. part. consil.* & absque alia informatione Iudicis etiam possit in Camera dari auctore *Innocentio cap. cùm in tua qui matrim. Accusat. pos. & Alexander in l. cap. 4. de adult.* Sin autem contradictor fuerit ab eo prolatus, tenebitur Iudex accipere probationes, vt indicatur *cap. fi-*
9 *nali de post.* quo cessante quoad formam hanc informationis, seu inquisitionis locum esse arbitrio Iudicis probabiliùs arbitror cum *Abbate cap. Postquam de elect. num. 5.* Si quidem facili negotio contingere poterit, vt electus adeò notoriè sit idoneus, quòd nullum præterea requiratur examen per testem *cap. constitutus il secondo de appellationibus, & cap. nullus adiuncta Glossa dist. 24* quæ quidem Glossa pro-
10 bè notat, satis initiandum ordinibus satis esse famam habere pro se, ex quo deducit, nota non esse examinanda *47. dist. de Petro, vbi Glossa verb. ignota*.

Assertio sexta: Inquisitio famæ, quam supra diximus faciendam, habenda est eo in loco, in quo confirmandus vitam degerit; in quo sensu lex prima notat, quempiam habendum esse pœnes Ciuitatis ipsius existimationem, *ff. de quæstionib. subscribit Abbas cap. Postquam de elect. num. 6.*

11 Hic autem Confirmandum admonere habeo, caueat, ne sibi breuem edicti terminum, vel illud refigi, vel auferri procurando vitiet, nullumq. ipsius improba reddat arte ex *Innocent. & Abb. in cap. olim de causa poss. ad finem, Ferra. n. 110. de confi.*

12 Sin autem dubium esset, cuiusnam malis artibus id factum fuerit ipsius Confirmandi, an vero Aduersarij in fraudem, cum dubium sit facti, non absolutè in arbitrium Iudicis id reijciendum est contra *Cuccum instit. maior. libr. 4. titul. 4. de confirm. num. 42.* Sed Iudicem puto stare debere verosimilioribus probationibus, perpensis qualitatibus, moribusq. Confirmandi, tùm oppositorum; cum in dubio facti docuerim *1. tomo lib. 4. disp. 2. c. 3. n. 41.* secundum probabiliorem opinionem tutiorem partem eligendam esse.

13 Assertio septima: elapso termino præscripto, neque confirmatione habita, si Iudex minimè decreuit; neminem deinceps audiendum, adhuc illi locus erit; secus si vetuerit id Iudex, multoque minus fas erit si confirmationem iam fecerit per se loquendo. Prima pars deducitur ex *Innocentio cap. vltim. qui matrimon. accusat poss. sub initio*, qui præfixo termino, etiam elapso, matrimonio tamen adhuc non contracto, vel non data sententia esse audiendum, etiamsi in banno expressum fuerit, neminem decurso termino audiri, eum, *argument.*

l. man-

l.mancipiorum.ff.de opt.& l.si.opt.§.vlt. eodem, videtur enim ille terminus non ad finiendam probationem in contrarium præscriptum, sed ad sollicitandam; nàm sicut cum vno statuatur modo, eo elapso cessat, seù obligatio, seù ius, *l.si fideiussor 29.§.final.ff.mandat. & l.obligationum la seconda, paulò post principium*, ibi, *ad diem autem vsquè ad Kalendas dare spondes*, vbi *Glossa verbo dare* ait, vt posteà non teneatis, *ff.de act. & obligat.* alio autèm modo non extingueret obligationem, vt constat *ex l. Celsus,§.1 ff.de recip.arbitr. & cap cum dilecti de dolo,& cont.* Per ea, *cùm mandatur alicui, vt ad certum terminum se præsentet*; Sic à pari in re nostra, de qua probè *Panormitanus in citat.textum num.12.ad finem*, ait, tempus esse adiectum comparitioni faciendæ, atq. in ipsa re nostra oppositioni, ad procedendum in causa; Quamobrem sicut causa non decisa semper imminet, ita causa comparendi semper viget, atq. opponendi semper viget. Huc accedit propior etiã huius rei ratio, quia cum electo adhuc propriũ, ac perfectum non sit ius in beneficio, vt *superiori lib.postrema* dictum est *disput.* oppositio; præsertim ad modum exceptionis indistinctè potest in eum admitti; quoniam, vt ait *Abb.cap. accedens de accusationibus n.9.* venit ad conflictum actionis, vel iuris petitio, quę est in facultate petendi, Itaquè primam nostræ assertionis partem, etiam si non probent: amplectuntur tamèn *Marcus Antonius Cuccus Inst.maior.lib.4.tit.4.n.43.& Biax in Direc Electionis cap.45.n.1.& 2.part.3.* Secunda verò pars probatur, quia non debebat quicumq. ille fuerit, prętergresso termino expectare, donec per Superiorem aditus oppositioni præcluderetur, *l.Titia, ff.de accus.* itaq. sentiunt *Petrus Biax cit.n.3.& Cuccus laudatus.*

Tertiæ autèm partis ratio est, quod ex iniuria tanta meritò dolus, vel fraus præsumi videtur. Fauet *text.cap.finali, qui matrim. accus.* vbi *Abb atq.in cap.cum olim de causa posses. & habet Biax citat.* Etenim dolus præsumitur contra eum, qui non facit, quod facere tenetur, *l.si Procuratorem,§.dolo,ff.mandatum,& responderunt, Socin.sen.in cons.213. n.5.lib.2.& Crauett. cons.115.n.3.*

CAPVT TERTIVM.

Limitationes prçassertç doctrinæ, & pœna eam non seruantis.

S V M M A:

Prima limitatio, si fuerit rusticus, vel fæmina, quæ opponat post factam confirmationem, vel terminum elapsum, & Prohibitionem Iudicis, est audienda.n.1.

Secunda limitatio, si quod obijcitur, illico proponatur probandum, quod tamen non electioni, aut confirmationi, sed consecrationi tantum erit impedimento.n.2.

Si autèm delictum, quod obijcitur post confirmationem esset alias oppositum per exceptionem, atq. reiectionem, etiamsi ab altera persona obijciatur, vel exceptio habeatur, nihil faciendum est.n.3.

Popularis actio, vel quasi popularis, vno consumitur agente.n.4.

Tertia limitatio, si fuerit ab Ordinario confirmatio habita post appellationem ex causa probabili factam ad Sedem Apostolicam. num.5.

Superior, qui Papa est inferior, indignum confirmans à beneficio suspenditur.n.6.

1 Limitatur asserta sententia primò; nisi qui obijceret, mulierq; vel rusticus esset, de quibus potiùs, quàm dolus, præsumitur simplicitas, vt scribunt *Dec.consil.180.colum.2. Tiraquellus tract.de leg.Connub.in l.9 num.40.& alij*, quos citat, ac sequitur *Menoch præsumpt.3.libr.5.num.28.& Cuccus citat.num.47.* faciunt etiam multa, quæ affert idem *Menoch.num.66.* & in re nostra dolus malus præsumitur, cum quis diù distulit accusare, vel opponère exceptiones, vt probat *Bald cons.37.quidam tabellio ad finem lib.1.Ancharan.in cons.234.alijq.* quos sequitur *cit.Menoch.n.105.*

2 Secunda limitatio est in quacumq. obiectione, nullam electionem esse contendente modo probanda illicò proponatur. Sic se haberet, quæ per Simoniam facta diceretur electio, vel non seruata forma; vel si confirmatio facta fuerit, non præmissa contrarij citatione, vel nullo adhibito edicto, cum manifestum nõ esset aduersarium ipsum carere iure opponendi, & quicquid huiusmodi poterit opponi contra confirmationem ante consecrationem, fas erit opponi ad eam impediendam per modum exceptionis, vt probè declaratur in *cap.super bis de accusat.* à quo forma tradita adamussim seruanda est. Ratio autèm hæc est; nàm licet confirmatus perfectum habeat ius in beneficio, vt *sequenti* dicturi sumus *cap.* nihilò tamèn minùs aliquid flagitat vlterius iuris etiam perfectioris ad pristinum subsequẽs, contra quod exceptio quasi conflictu dimicat, & vrget; sic *Innocentius*, quem sequitur *Abbas cap. accedens de accusat.nu.10.ad finem, & cap.cum dilectus de elect. Biax in Direct. Electionis c.45. part.9.ad finem.* Verùm hoc tempore habita oppositio electioni, vel confirmationi nocere minimè potest, sed impedimento tantum esse con-
3 secrationi: nì aliàs hæc exceptio apposita, perpensa, reiectaq. fuisset; quod non sit de eodem hominis delicto semel; atq. iterum, vel sæpius agendum, vt in *cit.cap.de bis de Accusat. l.licet ff.nau. cau.* etiam si ab alia exponeretur perso-
4 na; Cùm enim sit popularis actio, siue populari similis, vno sanè consumitur agente; Et sanè vel probato crimine dispensabili, Iudex cùm

eo dispensauisse censetur, crimenque semel dimissum, iterùm in vltionem Diuina clementia venire non patitur, *de pœnitent. dist.4. Diuina clementia ad finem, & 23.q.4.* si illic, *& 2.q.3.§. notandum*, nec non *l.3.ff.de popular.act.& Biax d.c.45.n.3.sic Innoc.etiam, & Abb.cit.* & penès hanc doctrinam exponendum est *cap. finale de elect.in sexto*, vel fuerit indispensabile, & cum eo vltra Iudex non processerat, vel falsum, & merito retectum est.

5 Tertia limitatio expressa est *de elect. in 6. cap. Postquam ab electione in Cathedrali, vel regulari Ecclesia celebrata fuerit in scriptis ex causa probabili, quæ probata deberet legitima reputari ad Sedem Apostolicam appellatum electionem ipsam per Ordinarium confirmari contingat: huiusmodi confirmatio, nisi priùs fuerit canonicè ab appellatione ipsa recessum (cùm sit ab eo, qui non potuit de facto præsumpta) nullam obtinebit roboris firmitatem*; quæ quidèm limitatio quã per adducta textus verba clariùs exponi non poterat, eamq. adnotare opus erit habere locum, etiam cum appellatur a confirmatione, vel prouisione. Sic *Glossa verbo si Postquam*. Deindè eamdem non vrgere rationem, secusq. iudicandum, si appellaretur ad alterum Papa inferiorem, vt rectè probat eadem *Glossa, verbo Sedem Apostolicam*; etiamsi ad legatum Apostolicum haberetur appellatio ob maximam, quæ Sedi Apostolicæ debetur, reuerentiam.

6 Assertio vltima. Superior inferior Papa, qui aditur confirmationis gratia, si per negligentiam indignum confirmauerit, à perceptione sui beneficij tandiù suspendatur, quamdiù eius Antistiti videbitur, atquè pro ea vice, id est prima, ad eam dignitatem successoris confirmandi potestatem amittat; grauiusquè etiam sui Ordinarij arbitrio puniatur, si per malitiam id commiserit; qui verò hoc pacto fuerit confirmatus, loco amoueatur, ac deijciatur; quæ omnia de pœnis à nobis agentibus *lib.6 disputat.14.* explicantur, cumquè nobis vix vsui sint, quoniam in præsentia aliqualis confirmatio ad Cathedrales Ecclesias habetur à Papa, qui Ecclesiasticarum pœnarum expers est, libentèr omittuntur, licet possint facili negotio explicari *ex cap. nihil est in principio, & §.1.de elect.cap.qualiter*, vbi Scriptores. Nequè sufficit, vt qualitates in electo desideratæ posteà superueniant, vt aliàs dixi *tom.1.* & notat ex *Abbate, Decius cap. Postquam de elect.num.23.* Itaquè ab his omnibus tempero, cum Romani Pontifices sibi Episcopatuum conferendorum, & confirmandorum ius reseruauerint, etiamsi regibus, alijsquè Dynastis ius nominandi, vel præsentandi tribuerint, cui respondet institutio.

CAPVT VLTIMVM.

Quando per Confirmationem peccetur.

SVMMA.

Quid cæteri senserint Auctores de hac quæstione. num.1.

Confirmare inualidam electionem graue peccatũ est. nu.2.

Quidquid sit de confirmatione ab Episcopo facienda electionis ex se illicitæ, grauissima tenetur obligatione Papa, nè confirmet, quam sciret illicitè factam electionem, præsertim digno omisso digniore ad Episcopatum. n.3.

Quando per accidens Papa à peccato excusaretur. n.4.

Dignus electus magna Capituli, Populiq. propensione, posset licitè confirmari, quamuis alter esset cęteroqui dignior. nu.5.

Ex multis præsẽtatis æqualibus suffragijs dignior ad Episcopatum confirmandus; ex æque verò dignis, pro arbitratu. n.6.

1 SVb his terminis vniuersalibus hanc proponere quæstionem diluendam operepretium duxi, cùm varia habeas membra ab Auctoribus omitti solita, eam expendisse contẽtis, coarctatam ad pręsentationẽ à Patronis habitam, præcipuè apud Episcopos, de qua dicunt primo, dignum præsentatum à Patrono, digniore prætermisso, posse, imò teneri ab Episcopo institui, quia confirmatio actus est exterior, atq. iuridicus ab habente iurisdictionem: Sed talis electio est valida in foro externo, ergo, &c. Sic videntur sentire *Sot.lib.3.de iust.q.6.art.2.concl.8. Couarr.reg. peccatum 2.par.§.7.n.4. præsertim vers.3. planè, & Cuccus lib.2.instit.tit.11.alijq.* quos citat, & sequitur *Sanchez in opus lib.2.c.1. dub.6.num.8.* Addunt secundo hi Auctores, nec Summum Pontificem peccare confirmantem talem digni electionem, neq. eam posse irritare, cum sit ius quæsitum iam electo. Sic idemmet *Sanchez n.9.* Tertium, pluribus existentibus Patronis, quorum maior pars eligit dignum, minor verò digniorem, teneri Episcopum confirmare dignũ, ita *Couarr.cit. & alij apud Sanchez nu.11.* Quartum; Si plures fuerint Episcopo præsentati ab vno Patrono, vel æquali multorum Patronorum suffragio teneri Præsulem in conscientia digniorem eligere, vt ijdem Auctores apud eũdem *Sanchez n.12.*

2 Assertio prima; Inualidam electionem ad beneficium Ecclesiasticum confirmare, peccatum est ex se graue, ni confirmãs, posset, & vellet eam inualiditatem licitè auferre. In hanc conclusionem existimo facilè conuenire Auctores. Et quidèm eius secunda pars, patet ex his, quæ disputauimus *disp.1.huius lib.c.2.à nu. præsertim 12.* Prima verò patet ex eodem Capitulo *n.10.* & probatur præterea à contraria ratio-

ne

ne facta pro sententia supra relata, & quia ceteroqui, vel esset approbare defectum personæ, vel electionis, ob quam illa esset nulla, quod in re tanti momenti non est, cur laborem in eius ostendenda grauitate peccati.

Quænàm electio valida sit, & quæ non, tùm ex iure naturali Diuino, tùm ex positiuo tradidimus *superiori lib. disp. 9. & 10.*

3 Sit assertio secunda; Quidquid sit de confirmatione ab Episcopo habenda electionis ex se illicitæ, de qua super allata sententia non caret probabilitate; si ab ipso Episcopo ius non pendeat eligentium, existimo per se graui teneri Papam obligatione, nè electionem, quam scit illicitè factam, confirmet; ni conualidare vellet ea, quæ à iure positiuo pendent, electionemq. ipsam reddunt illicitam, vtq. ex causa licitè posset. Ratio, qua moueor, est, quia ex officio Summi Pastoris, regiminisq. quod in vniuersalem habet Ecclesiam tenetur Papa, vt electiones ad beneficia Ecclesiastica, præsertim Curata, & potiori nomine Præsulatus canonicè fiant; igitur contra proprium officium peccaret in re graui, si confirmaret illicitè habitam electionem, imò videretur exercere cooperari peccato eligentium, vel præsentantium, vt vltimum nimirùm haberet complementum, vti clariùs ex locis infra citandis patebit. Secundo quod omnes à Pontifice qualecumquè ius habent, deriuatum participant; igitur cum abusi eo fuerint, minimè merentur confirmationem nancisci; nàm qui priuilegio abutitur, meritò priuatur *cap. gratum de post. prælatorum*, & probè notat ibi *Panorm. n. 4.* & prosequitur *cap. cù accessissent n. 6.* neq. ius electione, vel præsentatione comparatum tale est, quod in hoc casu à Papa reijci non possit, cùm canonicè minimè contractum omni ex parte sit. Quæ quidèm rationes fortiùs vrgent, si illicita fuerit electio, vel præsentatio ob dignioris omissionem, cuius defectu detrimentum non vulgare subirent Ecclesiæ, & confirmatur ex doctrina *cap. vltimi disput. 13. à n. 14. ac deinceps, & num. 23. super. lib.*

4 Dixi hoc per se loquendo, nam quando per accidens electio digni excusaretur à culpa etiā omisso digniore, vt multis scripsimus *lib. 6. disp. 8. c. 1. n. 12. ad finem*, alijsq. locis ibi citatis, vacaret etiam culpa confirmatio.

5 Hinc colligo si electus fuisset aliquis dignus magno Capituli consensu, populiq. propensione omisso alio ceteroquin digniore, posse Papam absq. peccato illum confirmare, vel instituere: quoniam, vt probè *Caietanus in sum. tum verbo electio §. & scito, tùm verbo beneficium*, hoc ipso, quo dignus est omnibus gratior, & Principi præsentanti varijs de causis censendus est aptior; nàm ex illius electione addit *Caietanus* coalescit charitas: ex huius autèm dignioris periculum metus, ac sexcenta alia possent absurda promanare; quod maximè consentaneum est doctrinæ *cap. vlt. disp. 13. nu. 24. & 25 super. lib.*

6 Colligo secundo; Si plures essent præsentati ad beneficium eiusdem, præsertim Episcopatus ab eodem Patrono, vel à pluribus æqualibus suffragijs, teneri confirmantem eligere meliorem; sic docet *Couarr. cit.* nec non quamplures apud *Sanchez laudati n. 12.* qui quidèm de Antistite loquuntur, eademq. est ratio de Papa. Vt autèm arbitrio possit vti Confirmans quando meritis pares proponerentur ex dictis patet *lib. 6. dis. 8. c. 2.*

DISPVTATIO TERTIA.

De Confirmationis Effectibus.

TErtio tomo ex instituto munera, Deo dante, declaraturi Præsulatus penès indicatam tùm initio huius, tùm Superioris methodum; in præsētia, quod ius, quamq. administrationem habeat per confirmationem Electus ad Episcopatum, aperiemus; Et quamuis quæ iurisdictionis sunt ei concedentes, & negantes, quæ sunt ordinis vnico verbo rem conficeremus ex *Glossa cap. transmissum de elect. verbo talibus*: verùm nonnulla peculiaria explanare munera ad vberiorem doctrinam non omittemus, de quibus aliqua Doctoribus est disputatio.

CAPVT PRIMVM.

Prolusio ad disputationem.

SVMMA.

Quæstionis status, & quid primo loco disputandum. n. 1.
De quo agendum est secundo loco. n. 2.
Vera iuris in re, & ad rem realis, & personalis expositio. n. 3.

Quo-

Quomodo Ars, & Scientia se habeant ad suum obiectum. n. 4.
Iure antiquo hac disputatio procedit. n. 5.

Disputatione 16. *superioris libr. cap. 3. num. 6.* docuimus per acceptatam electionem, expeditam minimè cōferri administrationem, verùm tribui immediatum solummodo ius ad rem, mediatum vero in re, *adiuncto num. 6. reliquisq. vsq. ad vndecimum*, in quo hoc quidem ius imperfectum à nonnullis etiam in potentia, vel habitu dictum ab ipsa profectò confirmatione minimè tributum, sed suppositum, vt ibidem *num.* 10. prosequuti sumus, & *cap. 4. num.* 1. Prætereà *hac* etiam significauimus *disputatione* vim, quam ad validitatem electioni conferendam habet confirmatio, & quando illam validam, quando verò inualidam faciat.

1 Illud reliquum vt primarium huc disputandū venit, an, & quo pacto ius in re immediatum in Episcopum, per ipsam confirmationem conferatur, cum quo dicitur promotus, & cum post electionem etiam consensu firmatam promouendum tantum nuncupari debere taliter electum scripserimus *cap. 4. allegato num. 4.* quoq. proprium Episcopatus beneficium ità dicatur ipsius confirmati, vt dici non possit electi etiā consentientis, quemadmodum tradidimus ibidem. *n. 6. & 7.*

2 Secundo loco disputandum est de administratione per confirmationem electo, neq. alias competente; de quibus secundum ius antiquū, nunc deindè *disp. 5.* secundum ius nonum acturi. Demùm omitto hic de præcipua indissolubilitate tractare, quam confirmatione status Episcopalis habet, quod latè *eam tomo 1. libr. 1. disputat. 1. cap. 4. à num. præsertim* 18. luculenter illustraui.

3 Notandum prætereà est ex his, quæ de iustitia, & iure præsertim ad rem, & in re breuiter *lib 6.* indicaui *disp. 2. cap. vlt. n. 4.* ius quarto à nobis modo ibi sumptum *cap. 2. n. 2. ad finem, ac tertio in principio.* esse quid relatiuum, quod quidem referri potest ad personam debito affectam, & ad rem debito deuinctam ità, vt correlatiua sint, & alterū sine altero minimè percipi, nè dum esse possint. Exemplo fiat res clarior, ex emptione domus resultat ius in emptore terminatum ad venditorem debito ligatum, nato ex venditione, quo tenetur rem illam emptori tradere, vel ad interesse, deindè huius facta traditione, ius oritur in eodem emptore ad rem ipsam terminatum, deuinctam ob venditionem, & hoc sanè modo tritam DD. diuisionem iuris intelligo in ius personale, atq. ius reale. inter quæ innatum illud agnosco discrimen, quod ius personale, siuè potestas, siuè aptitudo quædam relatiua sit terminata per se ad personam affectam debito dandi rem, circa quam versatur ius, seù illa potestas, & de qua tractatur; ius autem reale, potestas, facultas, seù relatio sit terminata ad rem ipsam deuinctam, atq. iam debitam; ità vt prima relatio directè, atq. immediatè ad personam debitricem, indirectè verò, ac mediatè ad rem debitam terminetur, vel interesse; secunda verò è contra directè, atq. immediatè ad rem ipsam, tanquam ad pprium quidpiam illius, cuius est illud ius: quippè, qui est eius Dominus; indirectè autem ad personam; sicut igitur, & pater ad filium refertur, & filius reciprocè ad patrem; ità emptor v.g. ad venditorem, & venditor ad emptorem; emptor prętereà ad rem emptam, & ad emptorem res empta. emptori itaq. ius resultat agēdi contra venditorem ad sibi comparandum dominium rei, vel ad interesse iuxta varias opiniones Iurisperitorum, in *l. primam de act. emp. & vend.* quæ actio est personalis iuri personali respondens, venditori verò resultat debitum, ob quod relationem terminat iuris personalis; debitum, inquam, tradendi rem, dominiumq. emptori; emptor ius habet, nè lædatur à venditore circa rem emptam, venditor verò debitū habet, nè emptorem lędat. Prætereà emptori resultat ius reale, & habendi, & comparandi, & rem conseruandi, quam possidet, neuè in ea lædatur; in venditore autem, & in quocumq. alio simili debitum oritur, nè contra rem propriam emptoris, quid fiat detrimēti, & primum dicitur ius ad rem, secundum in re, hinc vna, & eadem virtus, quę dictat, ac dirigit debitorem ad rem emptori dandam debitis seruatis circumstantijs, neuè ius lędat ipsius emptoris, emptorem etiam, seù creditorem dirigit ad suum prosequendum ius, siuè contra personam immediatè debitricem, siuè contra rem ipsam debitam prò qualitate ipsius iuris, siuè ad rem, siuè in re., debitis tamen seruatis circumstantijs loci, temporis opportuni, &c. & ius his duobus commune est sanè mensurans, vt *loc. cit.* indicaui, cui prospicere Iudices tenentur ad iustum, atq. æquale inducendum, quod meritò diximus obiectum esse iustitiæ formale mensuratum, seù finem, qui inducitur; pro ratione enim iuris, quod quisq. in alterum habet, tota ratio mensuranda est iustitiæ, imò ipsa lex, seù ars iuris secundo modo à nobis sumpta *cap. illo* 1. *n.* 2 mensuranda est ex hoc iure, quod exploratum est, si loquamur de legibus positiuis humanis, quæ iustæ censendæ sunt, si huic iuri, quod esse in rebus, & essentialiter sumptum dicimus, aptentur; de ipso verò dictamine rationis, siuè proxima lege naturali hoc idem contendo, licet regula dicatur nostrarum actionum, quippè quæ regulator per hoc ius priùs natura suppositum in rebus, quam de illo dictamina formentur rationis, & ex eo, quod tale ius detur, vel non detur, dictamen illud iustum, vel iniustum dicetur.

Sic in Logicis docui obiectum artium secundum essentiam præsupponi ad illas, quæ verè, ac tales scientiæ practicæ erunt, si conformitatem habebunt ad essentiam obiecti, quod respiciunt, cuius existentia rectè facta, tùm sanè dicetur, cum conformitatem habebit ad præcepta, atq. ipsiusmet artis dictamina. Et quoad hoc scientia speculatiua, & practica comparata cum suo obiecto essentialiter sumpto, non discriminantur, vt enim speculatiua scientia suum supponit obiectum, quod contem-

templatur, sic etiam ars suum secundum essentiam spectatum supponit, quod tamen secundum existentiam aliquo pacto facit, quodq. à speculatiua nec fit, neq. fieri immediatè saltē potest: ità in casu nostro. Ius autem hoc, quod resultare in rebus dicimus, ac dictamen rationis naturale de illo dictans etiam essentialitèr sumpta à Diuinis Idæis pendent, & in ratione causæ exemplaris, & supremæ regulæ, & ex cōformatione ad illam suam habent rectitudinē, & per alias, quas habent participationis depēdentias ratione propria, & fundamenti, cum intra latitudinem entis dependentis quomodolibet considerati illa sint. Hinc etiam, cùm huc deuenerim, ipsum ius naturale remotum, seu radicale, quod est ipsissima natura rationalis, vt talis pendens secundum essentiam modo dicto à Deo, & speciali etiam ratione secundum existentiam, & radicaliter habet dictare de iustitia, & iure hoc rerum, quod expendimus, quodq. in vno sensu pendere etiam ab hac dicimus, in qua tamen est diuinæ ideæ, iustitiæq. signatum; & in alio quidem sensu est obiectū, circa quod cum versari possit natura rationalis, vt talis aliquo pacto, si non pendebit, at necessariam cum eo connexionem habebit, Verū reuoco stylum ab altioribus, quàm præsens postulet institutum.

5 Insuper notandum est, quæ hic, & *seq. cap.* dicturi sumus, secundum potius ius antiquum disputata censeantur; quid autèm iure nouo ad habendam administrationem requiratur, deinceps expendendum est.

CAPVT SECVNDVM.

De iure, atque administratione, quæ competit confirmato.

S V M M A.

Per confirmationem ius perfectum censetur habere Præsul. n. 1.

Primo modo declarari potest hoc ius confirmati, vt sit vnum, & idem, ac illud, quod habebat antea per electionem, sed magis perfectum, & quomodo censeatur perfici. n. 2.

Instar relationis hoc ius ad rem, & in re declaratur. n. 3.

Secundus modus declarandi ius ad rem, atq. in re, vt sit distinctum. n. 4.

Per confirmationem habetur expedita administratio electi ad Episcopatum per se loquendo secundum ius antiquum n. 5. & 6.

Pœna contra administrantem ante confirmationem. n. 7.

Vnum, et idem verbum respectu diuersorum propriè, & impropriè sumi potest. n. 8.

1 ASsertio prima. H... confirmatione à Superiore electo censetur esse ius perfectum, atq. in re ad Episcopatus beneficium; habetur *cap. trāsmissum de elect. adiuncta Glossa*, vbi Scriptores, & quidem demonstrata est conclusio hæc loco citato *superioris libri disp.* 16. c. 3. *à n.* 11. confirmariq. potest Turrecrematæ argumentis allatis *à n.* 12. Roboratur præterea, ac declaratur duplici ratione (mea quidèm sententia) primo, vt non quasi distinctum sit ius ab eo, quod Confirmato erat prius per electionē stabilitam consensu, sed idem prorsus, quippè quod ad sui complementum, confirmationem tantum desiderabat.

2 Nec mirùm ius, quod aliquo pacto ex numero rerum est, quæ sunt ad alium, quemadmodum *lib. 6. disp. 2. n. 2. & 3.* indicaui, docetq. *Molina ibi citatus*, nec non *Rebellus libr. 1. de præludijs institiæ q. 1. sec. 1. nu. 8.* pendere in sui perfectione ab illo; & nè vagetur, vt posset, oratio per relationes prædicamentales, ac trāscendentales, de quibus hęc sole clarior est doctrina, ad comparandum ius in re, præter titulum, plerumq. traditione opus est, qua non confertur propriè ius, sed anteà comparatum perficitur, & quasi ex habitu, potentiaq. reducitur in actum; qui quidèm modus Canonistis Doctoribus magis arridet; cùm ni fallor, maximo-
3 perè in eum propendere videâtur. Neq. ab his, quæ in logicis docui, discrepat; vt intrà explicans iurisdictionem, dicam. Sicut enim ibi explicaui, vnam, & eandem albedinem, quæ antea album quidem subiectum tantum denominat antequam altera existeret albedo, cuius posita existentia simile illud idem subiectum etiā denominat, quin intrinsecè mutetur ex positione tantum alterius albedinis, ad quam relatio primę albedinis refertur; sic idem ferè ius, quod anteà non erat in rè immediatum, sed per suam formalitatem relatiuam ad personā solum referebatur, posita traditione, est iam in re, vt in nostro casu posita confirmatione tanquam cōditione, siue fundandi ratione. Neq. obstat, vnam, atq. eamdem formam duplicem tribuere denominationem, cum duplici donata sit formalitate, neq. vnam modo tribuere, modò alteram, vel vtramq. simul, cum ab extrinseco, siue termino, siue conditione, siue ratione fundandi pendeat, quæ omnia, & loco citato probata sunt, tùm rationibus, tùm Philosophorū, tùm Theologorum authoritate; & cōfirmant, quæ *superiori libro disp. 16. c. 3. à nu.* 18. scripsimus; fauet præterea summoperè optima *Glossa cap. quanto 63. dist. litera B. §. si quæras.*

4 Hoc præterea ius alio sanè modo declarari potest, vt ante confirmationem sit vnum personale, atq. ad rem; post illam verò aliud in re, ac reale iuxta doctrinam *secundi notandi superioris capitis*, cum distincti sint termini immediati; persona scilicet debens, debitoq. affecta, ac res debita, deuinctaq. quibus diuersis terminis diuersa terminandi ratio, ac diuersæ respondent actiones, nec non diuersa consequātur fundamenta saltèm proxima; intra nimirum illa, quorum distinctiones ex terminis, fundan-

diq.

diq. rationibus desumendæ sunt, vt Philosophis exploratum est, à quibus omnibus, etiamsi veris, abstineo, cum acutiora forsitan, quam præsens materia postolat, ipsa sint. Primus tamen modus consentaneus magis est dictis *superiori lib. illo 3. disp. 16.* cui etiam hoc duplex ius aptari non discrepat, si dicamus ante confirmationem ius ad rem propriè ad beneficiũ competere Electo per electionem, consensu firmatam; post confirmationem verò illi esse propriè m ius in re, & immediatum, esseq. hæc duo plura, quorum licet secundum propriè ante confirmationem non competeret; probè tamèn, mediante ipsa confirmatione, ad quam aliquo pacto necessariam habebat habitudinē illud idem ius, & vt poterit dici ad rem per respectum ad confirmationem, & media illa in re respectu beneficij; fauet huic secundo modo *Abbas cap. super his de Accus. nu. 3.* duplex distinguens ius ad rem, & in re: ac primum Electo consentienti tribuens: secundum cōfirmato, cit itq. *C. de iur. omnium. l. priuatorum*, fauet *cap. transmissa de elect.* ex quo constant, Confirmatum actus omnes iurisdictionis habere, quos per ius sola comparatum electione non habebat. Hinc demùm secundam hanc explicandi ratione n confirmo: cum enim, & hos actus, & liber m rerum Ecclesiasticarum administrationem confirmato competere omnibus inconfesso sit: quæ ad electum consentientem minimè spectant ex his, vel effectibus, vel quasi effectibus, distinctio iuris ad rem attingens electum, & iuris in re spectans ad cōfirmatum facilè colligitur.

5 Assertio secunda. Per confirmationem expedita habetur administratio Præsulatus per se loquendo. Est communis auctorum sententia *super. lib. disp. 16. c. 3. n. 3. probato*, & constat *ex cap. nosti, cap. qualiter, & cap. nihil est de electione*, quę quidem iura cōfirmationem, solam exigere videntur ad potestatem administrandi. Ratio autèm indicatur à *Glossa cap. nosti, verbo confirmationem; quoniam*, hoc vinculum cōtractum est inter Episcopum, & Ecclesiam, *cap. inter corporalia de translatione*, quam ob rem proptium dicetur post confirmationem ipsius cōfirmati, siuè beneficiũ, siuè Ecclesia, siuè Præsulatus, cuius libera consequenter erit administratio. Confirmatur argumentis pro prima sententia *disp. illa 16. c. 2. adductis.*

6 Dixi per se loquendo, quia si contraria vigeret consuetudo, vel si alter Prælaturam, aut Ecclesiam, de qua loquimur, licet iniustè occupasset, possessio prætetea desideraretur, vt *infra disp. 4. c. 1.* dicendum est.

7 Supererat examinādæ pœnæ contra administrantē ante cōfirmationē, cū simus acturi deinceps *disp. 6 c. 3.* de pęnis administrantis ante literas Apostolicas iure nouo *extrauagantis iniuncta de electione*. Itaq. *cap qualitèr* dicitur irritanda electio, nescio cuius, qui compertus est ante cōfirmationem administrasse, ex quo *text. nonnulli apud Abbatem* ibi dixerunt apertè colligi electionem administrantis ante confirmationem non esse ipso iure irritam, sed per sententiam irritandam, quod sanè verbum respectu administrantis propriè sumitur, licet respectu scientiæ videatur impropriè ex *cap. cùm in cunctis eod. tit.* vbi electio indocti est ipso iure nulla, vt diximus supra disp.

8 Vnum autèm, & idem verbum respectu diuersorũ impropriè, & propriè sumi posse diximus aliàs ex *Abbate cap. cùm dilectus de consuetudine n. 6.* & hoc tradit *n. 4 Oldrad. cons. 191.* Prætereà notandum est ex *Glossa cit. cap. qualitèr de elect. verbo administratio*, licet per textum irritetur, quicquid factum fuerat ab hac electione: verum per solam installationem non incurri pœnam huius canonis, vt probè docet ibi *Abbas n. 1. ad finem*, & legenda est *Glossa* ac limitationem tertiam.

CAPVT TERTIVM.

Limitatur superioris capitis doctrina.

SVMMA.

Prima limitatio, qui in concordia sunt electi in magna distantia immediatè Papę subiecti, neq. aliquid alienant, possunt administrare ante cōfirmationem. n. 1.

Hac eadem valet limitatio de suffraganeo respectu sui Metropolitani, si ab eo, vt olim confirmandus esset. n. 2.

Eadem intercedente causa idem debet esse ius. n. 3.

Ius correctiuum, siuè pęnale, si promanauit in bonum Ecclesiarum, restringi non debet. n. 4.

Quomodo intelligenda sit doctrina de non extensione dispensationis. n. 5.

Tertia limitatio ob difficultatem itineris, vel difficilem aditum ad Pontificem. n. 6.

Quarta limitatio de Prælato immediatè à Papa promoto, qui confirmatione alia non indiget ad administrationem. n. 7.

Quinta limitatio; intrusi administratio si perutilis fuerit Ecclesiæ, cui aliquid comparauit valida est. n. 8.

Commodum per incommodum compensandum esse, licet communis sit regula, contra Ecclesiā tamèn locum non habet. n. 9.

Postrema demùm exceptiones de Abbatissa Imperatore, & Scholarum Rectore. n. 10.

Primam generalis doctrinæ assertæ limitationem *loco citato cap. 3.* adduxi de electis in Prouincia remota extra Italiam, vel in æquiualenti distantia, de qua vide Panormitanum optimè disputantem, idemq. meritò asserentem, etiam si Papa in Gallia, vbi aliquando erat, vel in alia Prouincia distanti degeret, cessante enim distantia hoc non valere priuilegium, quicquid scrip-

ſcripſerit in contrarium *Immola ibid.num.6.ex Io: Andrea.* Igitur hi electi poterunt, non expectata confirmatione, Præſulatum adminiſtrare, dummodo in concordia electi ſint, id eſt nemine diſcrepante *clem. 1. ne Romani de elect. & Gloſſa cap. Cupientes de elect. in 6. verbo concordem,* dummodo aliquid non alienent. Et quidē cohærere poteſt hæc doctrina cum explicandi modo à nobis *ſuperiori cap. concluſ.* 1. tradito, tùm ſecundo; Primo, quòd idem erat ius electo, neq. confirmatio deſiderabatur ad nouum comparandum, ſed vt aliquid requiſitum cēſebatur eſſe neceſſaria, ex qua illud idē ius, quod erat in potentia cenſeretur in actu, atq. actuale haberet exercitium, quod ſuppletur diſpenſatione pontificia in his moralibus, & conſequenter, vt deduco ex *Abbat. cap. nihil de elect. n.* 4 Secundo, quia tametſi diſtinctum ſit ius in re competens per confirmationem à iure ad rē conueniens electo; verùm cum circa idem beneficium verſetur, illo ſuppoſito fundamento, faciliùs ęquiualenter ius in re in hoc caſu à Papa conferri poteſt, quam vtrumq; quod fit ſola promotione ab ipſo facta Pontifice, vt mox dicam.

2 Secunda limitatio (ſiue eamdem dixeris extenſam) eſt, vt eadem ratio ſit de ſuffraganeo reſpectu ſui Metropolitani, ſi vt olim confirmandus ab illo nunc eſſet, atquè in loco di-
3 ſtanti: Eadem enim intercedente cauſa, idem etiam debet eſſe ius *capit. tranſlato de conſtit. cap. nàm concupiſcentia eodem*; dè tranſlatione inter corporalia, nàm ſi nimia ſubtilitate vtamur, res Eccleſiarum pereunt, *C. de verbor. ſignificat. l. cùm quidèm circa finem, & C. ad Tribellium l. penultim.* Nequè obſtat, dictam limitetionem per diſpenſationem eſſe contra iura, quæ prohibent adminiſtrationem ante confirmationem, quaſi verò extendenda non ſit ad ſimiles caſus ex *capitul. in cauſis de re iudicata, & diſtinct. 56.* Cænomanenſis, duplici de cauſa, inquam, non obſtare cum *Abbate citat. numer.* 10. quòd hoc ius, cùm in fauorem promanauerit Eccleſiarum, quarum bono conſulere contendit Papa, reſtringendum mini-
4 mè ſit, etiamſi aliàs ipſum fuerit correctiuum, vel pęnale; ſed extendendum potius, vt habet *Gloſſa* ſcitu digna *in cap. ſciant cuncti de elect. lib. 6. verbo alios,* nec non *Ioannes Andraas in cap. finale de elect. in ſexto, & Abbas præſenti cap. nihil de elect. numer. 6.* Secunda ratio eſt,
5 quia doctrina docens, hanc limitationem per diſpenſationem contra iura conceſſam eſſe, nequè extendendam, aliter intelligenda eſt, quando legis ratio in eadem exprimitur lege: tunc enim ijdem fines legi dandi ſunt, ac ipſimet rationi ex, *Baldò in Authentica quas actiones, C. de Sacroſanctis Eccleſijs.* Immò quando eadem eſt ratio, propriè non fit extenſio, ſed ex mente legis, omnis comprehenditur caſus, de quo eadem militat ratio, vt optimè notat *Gloſſa capitul. 1. de tempore ordinandorum in ſexto*; nàm lex non verbis, ſed ratione potiùs tanquam anima conſiſtit, vigetq. *ex capitul. ſecundo requiris de appellationibus, & capitul. intelligentia de verbor. ſignificat. & l. dubium. C. de legib. regula finali,* vbi *Dynus de regulis iuris in 6. Baldus in l. maximum vitium C. de liber. Præt. & in l. ſcire oportet, ff. de excuſ. tutor.* quæ probè proſequitur *Franciſcus Curtius ſenior in conſil. 9. Pietnenſi ſtatuto colum. 8. & 9.* Huc accedit doctrina *Baldi in dicta l. maximum initium, & poſt Cynum in citata, l. non dubium, aſſerentium,* etiam ſi ratio expreſſa non ſit in lege, quando alia non poteſt coniectura deprehendi, iuxta naturalem, præſumenda eſt, limiteſquè conſtituendi, ad quos pertingere poterit extenſio; igitur cum ſatis apertè ratio in textu, quem prę manibus habemus, appareat, cur concedatur adminiſtratio Præſuli longè diſtanti ante confirmationem, nè videlicet ſubeant bona Eccleſiarum non adminiſtrata detrimentum tùm in ſpiritualibus, tum in temporalibus, vigeat què eadem in Præſule confirmando ab illo, quam à Papa. Idem de hoc ſentiendum erit, poſſe nimirùm interim adminiſtrare, vt etiam docet *Abbas citat. numer. 6. verſic. & per pridem,* in eo caſu, quo etiamſi non multum Antiſtes confirmandus diſtaret à Curia Romana, ob difficultatem tamèn itineris, & pericula nequè ire, nequè ad Vrbem Romam quempiam deſtinare poſſet ad optinendam Confirmationem, habere ſuum poſſe locum hoc, quod expendimus priuilegium adminiſtrandi ante confirmationem: nàm eſto verba deficiant; mens tamen adeſt textus, & ratio legis; æquiualent enim loca remotiora locis impedimentis, ac difficultatibus obſtruſis, nec non difficili ad Vrbem profectioni argument. *l. tutor, qui repè, ff. de adminiſtratione tutelæ,* ibi enim adminiſtrat Tutor, neceſſitate inſtante ante confectum inuentarium, & *16. quæſtion. 4. capitul. nullus,* quod probè notauit *Paulus in clementinam 1. de rebus Eccleſiæ non alienandis.* Et hanc Abbatis doctrinam in eo ſanè caſu exploratam habeo, vbi magna inſtaret adminiſtrationis neceſſitas, illo impemento perſeuarante.

7 Quarta limitatio, vt Prçlati à Papa promoti non indigeant confirmatione alia pro adminiſtratione obeunda. Sic Panormitanus ex communi ſententia *capitul. noſti de elect. numer. 4.* Quia talis prouiſio vim habet electionis, & confirmationis ex *capitul. cum olim de cauſa poſſeſ.* vt ſæpè per tranſennam indicauimus expoſituri *libr.* 8. cum de promotione a Pontifice fieri ſolita ex inſtituto diſſeremus, *diſputat. 6.*

8 Quinta limitatio, vt etiamſi intruſus quis eſſet, at ſi per adminiſtrationem aliquid acquireren Eccleſiæ validè cenſeretur eius adminiſtratio; ſic *Gloſſa capitul. nihil de elect. verb. adminiſtretur.* Ratio eſt, quia licet quæ perperam facta fuerint ab illo in præiudicium Eccleſiæ caſſanda ſint; non tamèn ei vtilia, quæ nō cederēt in detrimentū ipſius Eccleſiæ, neq. retorquenda, vt habetur, *C. de legibus, l. quod fauore, & ff. de minoribus ſi Iudex.* Ex quo ſol-
9 ues, quod obijci poteſt, commodum; videlicet per incommodum compenſandum eſſe, *ff. de negotiorum geſtoribus: Si negotia,* quod quidem contra Eccleſiam locum non habet. Cęterum

de hoc ipso infrà iterùm agemus *disp.4.c.1.* subscribit præterea *Glossa verbo administratio cap. qualiter de elect.* quæ videnda est.

10 Reliquę limitationes sunt de Abbatissa electa, & Imperatore, ac de illa per *capitul. indemnitatio,§.si vero de elect.lib.6. adiuncta Glossa verbo auctoritate,* de hoc autèm *Glossa in clem. Romani de iure iurand.& 93. distinct. legimus*, quæ ad nos minimè spectant, vt nec etiam de Rectore scholarum, qui videtur à consuetudine hoc habere ius, vt idemmet *Abb.cap.nihil de elect.n.10.*

DISPVTATIO QVARTA.

De specialibus muneribus ad Episcopum confirmatum spectantibus.

MVneribus in communi declaratis ad Episcopum confirmatum spectantibus, superest speciatim agere de singulis, quæ nonnullam inuoluunt controuersiam, ac difficultatem. Si priùs in album quasi ea referam omnia, ex quibus deinceps; obsita, quæ fuerint difficultatibus colligam exponenda; Itaquè iurisdictionis sunt per se loquendo, & ex iure communi iuramentum à subditis excipere, nouas erigere paræsias, atquè Ecclesias etiam collegiatas collapsas, vel dirutas restaurare, in matrices ex causa transferre: eligere, præsentare, præsentatos instituere, beneficia ex se vnire, conferre, eorum resignationes recipere, eadem resignata conferre; alienare, inuestire, causas ad forum Episcopale spectantes saltem, quæ maioris non sunt momenti; vt infrà cognoscere, iudicare, visitare, reformare, ordinare, facere edicta, constitutiones, & præcepta exequi, reuocare; in carcerem conijcere, torquere, mulctare, condemnare delinquentes, excommunicare, absoluere, interdicere, & cætera huiusmodi prestare, quæ fori sunt contentiosi: gratiam facere in casibus à iure permissis: pias exequi voluntates, vel similes, de quibus *cap conquerente*, vbi *Abbas à num.2 de Offic Ordin. & cap. cum ab Ecclesiarum*, *vbi Glossa, & Abbas eod.Glossa in cap.transmissam in verb.de dotalibus de elect. vbi Abbas, ac reliqui DD.in cap. At si Clerici,§.finali*, *vbi Felin. num.13. Decius à n.10.de indic specul.de iurisd.om. iud.num.20* Bald.*cons.478. Paris.cons.34. & alij apud Sborzium de Vicar.lib.2.q.4.*

CAPVT PRIMVM.

De muneribus in specie, & primo de Censuris spectantibus ad confirmatum Præsulem.

SVMMA.

Quæ disputanda sunt.n.1.
Quę sunt iurisdictionis, non tamen quæ sunt Ordinis, Episcopo competunt confirmato.n.2.
Banna, & quæ iurisdictioni accedunt, spectant etiam ad Episcopum confirmatum, ni alijs emolumenta fuerint destinata.n.3.
Potest Episcopus confirmatus excommunicare, & absoluere, non támen Sacramentaliter. num.4.
Nec requiruntur minores Ordines ad ferendas censuras.num.5.
Ignorans imò, & inuitus, etiam potest absolui à Censuris, n.6.
Prima requiritur tonsura ad censuras ferendas. num.7.
Vicarius generalis, qui censuras ferre potest, satis est, vt habeat primam tonsuram. num.8.
Neque consuetudine præscribi potest authoritas ferendi censuras à laico.n.9.

1 DVO mihi hoc præstanda sunt capite, primo munera specificè Præsuli confirmato competentia exponere, secundum censurarum ferendarum, soluendarumquè potestatem declarare, nùm autè iure nouo aliquid ad hoc requiratur dicam *disp.6.*

2 Constans itaquè DD. est sententia, matrimonio iam rato inter Episcopum confirmatum, & Ecclesiam, ei quæ iurisdictionis sunt munera competere, non autèm quę sunt Ordinis. Colligitur *ex capitul. licet de translation. capitul.transmissum de elect. Rota decision.6. de causa possess. & propria num.13. apud Cuccum instit.maior.lib.4.titul.4.num.58. aliosquè Auctoribus in citat. can. scribentes*. Fundamentum est ratio matrimonij iam contracti, iurisquè perfecti confirmatione comparati, de-

uo

quo egimus *superiori disput.* Confirmatur, quod ante confirmationem non licebūt hæc munera ob hanc etiam aliam causam, nè fortè electi, destinatiq. Præsules confirmationem negligerent, & quia difficile quidem aliàs esset, eos remouere, quorum electio aliquando vacillare comperiretur, vel sui, vel personæ electæ defectu, si cum administratione muneta infra expēdenda electus Episcopus ad libitum obire posset.

3 Assertio secunda. Banna, & quæ iurisdictioni accedunt, spectant etiam ad Episcopum cōfirmatum ex iure, nisi fructus iurisdictionis, vel vacationis fuerint alijs reseruati, sic *Glossa cap. quia sæpè de elect. in 6. verbo reseruari, & Bald. cap. transmissam de elect. num. 1.* Ratio primæ partis est, quod huiusmodi omnia necessaria cēsentur ad iurisdictionem spectare, atq. accessoria; sicut eiusdem fructus; ergò sequi debent principale *de regulis iuris. Accessorium, &c.* Ratio secundæ probatur in *clem. de elect. cap. statutum ad finem.* Confirmatur, cum nomine prouentuum ista omnia contineantur, *ff quod vi, aut clam. l. 15. qui in Puteum, § si postea, vt prosequitur Petrus ab Ancarano in dictam Clemen. & cap. statutum num. 1.* vbi de pœnis, cęterisquè huiusmodi.

4 Sit tertia conclusio. Episcopus confirmatus potest excommunicare, & absoluere, non tamē Sacramentaliter, sic *Abbas cap. transmissam de elect n. 2. & habetur in cap cum ab Ecclesiarum de offic. Ord. cap sicut de simon. & cap cum in Ecclesiis de maior. & obed.* Hinc deducitur etiam si non fuerit Sacerdos, adhuc electus, & confirmatus excommunicare quidèm posse, quòd ad exercitium iurisdictionis Sacerdotium minimè requiritur. Sic Archidiaconus, qui non tenetur esse Sacerdos, sed sufficit esse Diaconus tantum *cap. cùm in cunctis, §. inferiora de elect.* habens iurisdictionem excommunicare profectò potest, vt probè *Panormitanus cum Glossa in dict. cap.* addit verò *Bald. nu. 2.* actum absolutionis à censuris etiam posse conferri à non consecrato, imò à non Sacerdote. Auctore etiā *Panormitano cap. Transmissam de elect. n. 2.* cum eadem de absolutione, ac ligamine ipsarum censurarum sit ratio *de pœnit. distinct. 1. cap ver-*
5 *bum.* Itaq. sicut infra nec requiri quempiam Sacrorum ordinum, imò nec reliquorum minorum, satisq. esse ad ferendas censuras primam tonsuram dicemus, ità de absolutione dictum etiam volumus, cum eadem de vtraq. ligandi, atq. soluendi potestate ratio sit, vt probè tradit ex communi sententia, Præter citatos Canonistas *Soarius de censuris disp. 7 sect 6. n. 7.* nec *Hostiensis cap. quoniam de vita, & honest. cleric.* contrarium sentit, qui absolutionem à peccato in foro pœnitentiæ à non Sacerdote dari non posse solum asseruit, vt habetur *cap. omnis de pœnit. & remiss.* & Theologis certo certius est, probeq. prosequitur *Io: Andreas in cap. dudum il secondo de elect.*

6 Ex hac eadem radice manat, ignorantem, vel etiam inuitum absolui posse ab excommunicationis vinculo, non tamèn à peccato, vt in *cap. ab excommunicato de rescriptis,* notatq. *Io: Andr. in cap. 1. de sententia lib. 6. Panormit. cap. ab excommunicato de rescrip. nu. 10.* traditurq. consensu *Theologorum in 4. dist. 18. à D. Tho. q. 2. art. 5. Riccard. art. 10. q. 1. Paludano q. 5. art. 3.* quia censura non est culpa, quæ vt in inuitum ferri, ità & tolli potest, spectata natura ipsius censuræ; tametsi vel ex delegationis modo, ac limitatione, vel ex pertinacia excommunicati, ac perseuerantia in peccato, non possit nisi ab habente facultatem, illam tollendi excommunicationem, vt rectè monet *Soar. de cens. disp. 7. sect. 7. d. nu. 5. ac deinceps*, subscribit etiam *D. Thom. cit. art. 2. ad 1.* licet non habeat, inquit, clauem ordinis, clauem tamèn habere potest iurisdictionis quispiam; quo etiam pacto loquitur *Riccardus ead. distin. art. 4. q. 3.* nec non *Sotus dist. 20. q. 1. art. 4.* Neq. *Glossa* à nonnullis perperam *citata cap. 1. vers præter dist. 96.* contrarium scribit, sed solum sæcularem esse non posse, qui censuras ferat, de qua quæstione mox dicemus, neq. *capitulum Canonica de senten. excommun.* siue ab *Vgulino apud Soarium de censuris disput. 2. sect. 2. num. 10. cit. ad rem in verbo qui sicut audiuimus Præsbyter esse debet*, nam ibi expresè de absolutione loquitur, & quamuis eadem ratio concedatur de vinculo, atque absolutione; verum, vt probè *Glossa verb. Præsbyter,* inquit; *nisi esset Præsbyter non concederetur, ità de facili*, nùm autem, quod absolutè Præsbyter, idest Sacerdos esse deberet, vel Clericus, addit eadem *Glossa,* quia Laicis, &c. non conceditur, vt infra. Ratio autèm à priori est, quia potestas ferendi censuras potestatem Ordinis non comitatur, sed pastorale munus, ad cuius exercitium necessaria quidem est, non secùs, ac potestas iudicandi, & puniendi, quemadmodum patet ex *titulo de offic. Ordin. & cap. qualitèr il secondo de accus. & cap. ad reprimendam. & cap. cum Episcopus end. 1. tit. in 6.* & habetur in *Trident. sess. 6. de reform. c. 3. & sess. 14. de reform. c. 4.*

7 Verùm eadem non est ratio de Clerico, nā etiamsi quis Ordinibus Sacris non initiatus postularetur in Episcopum, censuras ferre posset, si primam saltèm haberet tonsuram, qua à laicali statu ad clericalem transitum fecisset; est communis sententia, tùm Iuristarum, tùm Theologorum supra laudatorum, tùm Summistarum *verbo excommunicatio,* vt videre est apud *Couarr. cap. Alma mater par. 2. num. 3. & Soarium disp. 2. de censuris sect 3. nu. 11. habetq. expresè Glossa cap præter dist. 32. verbo Duci.* Ratio est, quod hæc iurisdictio per se, naturaq. sua characterem non postulat, quippè quæ ad forum potius contentiosum pertinet; ergo iure Diuino Sacrum Ordinem minimè supponit, neq. iure positiuo, ex quo solummodo habemus, nè laicus sit ille, cui hæc facultas commissa est: è laico autèm statu ad clericalē sani per primam tonsuram gradus fit ex *cap. cum contingat de ætate, & qualit. ordinandorum.* Per ea, *per primam tonsuram iuxta formam Ecclesiæ datam à talibus clericalis ordo confertur*; ergo illa satis censenda est ad hanc potestatem habendam, atq. exercendam.

8 Hinc probè *Couarr. cit. & alij* notant Vica-

rium Episcopi esse posse, censurasq. ferre sola tonsura donatum, non autèm sine illa, sine qua neq. regularis capax esse potest Vicariatu, vt communi placito DD. tradunt *Victoria relect. 2. de potest. Eccles. quæst 2. num. 4 Ledesma in 4. 2. part. quæst. 20. art. 4. circa medium*, neq. *Glossa cap. mulier 23. dist.* contrarium habet, neq. leuiter indicare videtur, vti *Soarius cit.* suspicabatur. Ex his etiam fit, Papam solum posse in hoc casu dispensare iuxta ea, quæ de potestate illius diximus in iure positiuo *lib. 5. disputat. 3.* & specialiter quoad hoc notauit, *Glossa in cap. præter distinct. 32. verb Duci, circa finem*, Ab Episcopis autèm si dispensaretur circa hunc Canonem, inualidè id fieret, cum esset in lege Superioris dispensare, de quo aliàs *tom. 3.*

9 Fit secundo, neq. consuetudine facultatem censuræ ferendæ à laico posse præscribi, vt probè prosequitur *Abbas cap. cùm tanto num. 15. de consuetud.* Quomodo autèm non baptizatus remotior fit à capacitate talis facultatis, docet *Soar. cit. n. 12.*

CAPVT SECVNDVM.

Nùm in articulo mortis possint à laico, qui postulatus esset in Episcopum, atquè admissus, tolli censuræ.

SVMMA:

Quæstio, & eius occasio. n. 1.

Prima sententia negans Papam laico concessisse facultatem absoluendi à censuris. n. 2.

Sententia huic opposita. n. 3.

Subdiaconus postulatus, atq. in Episcopum admissus potest à censuris absoluere. Idem dicas de habente primam tonsuram. n. 4.

In mortis articulo à quocumq. posse dari censurarum absolutionem non est improbabile. num. 5

Non modo potest, sed tenetur siue Præsul subdiaconus postulatus, & admissus, siue Vicarius absoluere à censuris subditum extremè laborantem; imò & non subditum. numer. 5. & 6.

Non est improbabile posse, imò & teneri quemlibet Christianum in articulo mortis alterum quemcumq. existentem absoluere, non tamen Sacramentaliter, à censuris n. 7. & 11.

Effectus absolutionis à censuris, qui sunt. n. 8.

Quilibet Sacerdos, imò & Christianus poterit absolutionem impendere à censuris etiam signum pœnitentiæ ex graui morbo non ostendenti, etsi illicitè id faceret. num 9.

Post mortem ei, qui signum pœnitentiæ non dedit, absolutio nequit dari censurarum. n. 10.

Cum absolutio censurarum non daretur à non Sacerdote, quid est præstandum deinceps. num. 12. & 13.

Qui dicatur mortis articulus, & nùm distinctus à periculo. n. 14.

1 NOn poteram, nisi hac ad superius caput appendice adiuncta, disertè quæstionem omnem dilucidare, cuius explanatio altius repetenda est, atq. è simili deducenda, nùm in articulo quicũq. laicus, deficiente Ecclesiastico à censuris possit validè, licitèq. absoluere, de qua duæ principes afferri possunt sententiæ.

2 Prima docet, neq. à Papa concessam adhuc esse hanc facultatem puro laico, à quo neq. licitè, neq. validè conferri de facto possit censurarum absolutio. sic *Paludan. in 4. dist. 20.* de quocumq; non Sacerdote sermonem habens; expressiùs *Sot. dist. 18. q. 4.* qui tametsi clarè loquatur de laico; cùm tamen subscribat *Paludani sententiæ*, laici nomine videtur comprehẽdisse quemcumque, qui Sacerdos non sit. Accedit *Nauarr. de pœnit. dist. 6. cap. 1. in princip. nu 83.* ex *Glossa cap. præter verbo Duci dist 31. & in summ. cap. 26.* cùm Sacerdotem id tantum facere posse dicat. *Couarr. cap. Alma mater p. 1. §. 11. nu. 9. Grafis lib. 4. decis. cap. 15. n. 79. Molina tomo. 4. de iust disp. 63. num 3. Sances lib. 2. sum. cap. 13 nu. 13. initio*, qui deficiente Sacerdote, nullum alium posse absoluere volunt à censuris. Demùm *Soarius disp. 7. de censuris sec. 7. nu. 9.* non autem *sec. 6. nu. 6.* vt citatur à *Diana tract. 4. de Sacramentis decis. 132.* qui etiam laudat *Garziam tom. 2. par. 12. cap. 5. num. 352.* cum de hac re ibi, neq; verbum habeat, quod ideò monuerim, quòd alterius Typographi, mei codices sint, vel Notarij potius errorem Indicem, quàm Auctoris cætera eruditi, quippe qui eo maior esset, quo illius decisiones extrinsecæ DD. auctoritati plerunque nituntur. *Layman* præthereà dat manum Theologiæ moralis *lib. 1. tract. 5. cap. nu 6. m. 2.* Primum fundamentum est, quod licet Papa hanc possit facultatem tali vrgente necessitate concedere; at concessisse nullibi legitur. Secundo pertinet etiam ad maiorem censurarum existimationem, vt à solo Presbytero earum possit conferri absolutio, neq; necessitas in contrarium vrget, cum rarus talis accedat casus inopiæ tãtæ Sacerdotis, ergo &c. Tertio est odiosũ, atq; à iure alienum spiritualia per laicos administrari *cap. decernimus de iudicijs, & de sentent. excomm. cap. si verò, & 96 dist. cap. bene quidèm*, ergo non est propter solas congruentias id asserendum. Quarto, quòd absolutio à cẽsuris, vt præuium quodpiam deinde sibi asciscit absolutionem à peccatis, quam non Sacerdos impertiri non potest. Neq; illa absolutio necessaria est per se corpori ad sepulturam ecclesiasticam, vt notat *Paludan. & Sotus*, quæ quidèm post mortem dari poterit; neq; animę cui absq; absolutione à peccatis non prodest. Tandem faue-

fauere videtur huic sententiæ *Tridentinum sess. 14. cap. 7.* quod solis Sacerdotibus indicat concessam esse hanc facultatem.

3 Contraria sententia huic opposita est *Syluestri verbo absolutio 1. nu. 8. Armillę nu. 39. Tabienæ verbo absolutio 1. nu. 8. Diui Antonin. 3. p. tit. 17. cap. 4. casu 7. Ledesma 2. p. quarto prænot. q. 26. art. 1. vers. sed hæsitabis, Margarita Confessorum, fol. 139. Abbatis cap. à nobis il secondo nu. 10. de sent. excomm. & cap. Pastoralis §. præterea vers. præter quam in morte de offic. ordinarij, Auila de cens. p. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 3. Io. Valer. indifferentijs vtriusq; fori verb. absolutio diff. 13. nu. 2. Sancij in suis selectis disp. 44. nu. 7.*

4 Ego verò primum aio, Subdiaconum in Episcopum electum absoluere posse à censura in articulo mortis; neq; est, qui hoc neget, cum id præstare extra mortis articulum, & ex superioribus, & ex mox dicendis constet.

Secundo dico, Primam habentem tantum tonsuram postulatum in Episcopum, admissa postulatione, quæ ex stylo Curiæ Romanæ, vt *d. p. 9. cap. vlt. nu. 31.* dictum est æquiualet electioni confirmatæ, posse validè, & licitè talem absolutionem impertiri proprio subdito, sic expresse Auila citatus. Hoc placitum non indiget distincta probatione ab ea, qua probauimus satis esse primam tonsuram ad ligandum censura, atq; ad absoluendum, vt *sup. cap. à nu. 6. ac deinceps.*

5 Hinc quartò dicendum non modo posse, sed teneri siuè Præsulem Subdiaconum postulatum, atq; admissum in Episcopum, siue Vicarium absoluere subditum à censura; ratio est, quia cum multi Auctores, quos citat, ac sequitur *Enriquez lib. de pænit. cap. 9. nu. 3. in textu, & in comm. litt. S. T. V.* dicant, posse, deficiente Sacerdote, habentem tantum primam tonsuram, præsertim si fuerit Vicarius, absoluere extremè laborantem à censura, tenebitur id facere conformans se huic opinioni saltem ex charitate, vel ex officio proprio: quoniam illa absolutio nocere nihil, prodesse verò in multis posset, vt infra dicam, doceiq; *Sanchez lib. 2. sum. cap. & num. 13.*

6 Assero quarto; posse Præsulem Subdiaconũ vel Diaconum saltèm in mortis articulo quemlibet etiam non subditum à censura soluere, quem extra illum non posset, sentio cum *Vgolino tabula 1. cap. 45. num. 6.* & fauet *Paludanus supra cit. dist. 18. q. 15. nu. 18.* Hæc assertio à fortiori probabitur ex sequenti. Secundo à pari, imo à fortiori iurisdictio, qua potitur Parochus in suos subditos, extenditur ad alienos in articulo mortis absoluendos; imò ex *Tridentino sess. 14. cap. 7.* iurisdictione qua expedita simplices non potiuntur Sacerdotes, gaudent in illo articulo per ea, *atq; ideò omnes Sacerdotes quoslibet pænitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt*; ergò à fortiori iurisdictio, quã habet Præsul electus etiam si fuerit Diaconus in suos absolutè, ex pia matris Ecclesiæ voluntate censenda est extensa ad quoscumq; extremè laborantes deficiente proprio Parocho, vel Episcopo, vel alio Sacerdote; Neq; par esset ratio de quocumq; alio Diacono, vt contendit *Suarius* contrarium sentiens *nu. 11.* quia Diaconus non Episcopus nullam habet iurisdictionem ad absoluendas censuras; habet tamèn Episcopus Diaconus in suos; quid ni ergo si huius latè patere dicatur, atq. ex pia Ecclesiæ benignitate extendatur. Præterea Sacerdotes omnes, cùm iurisdictionem habeant absolutè ad peccata absoluenda, ea, qua dicemus ratione *in princip. 8. libri*, nec non ad venialia, ea carent Subdiaconi: his insuper facultas non fit à Tridentino absoluendi à peccatis etiam reseruatis in articulo mortis, quæ fit Sacerdotibus; igitur à pari conficio contra Suarium, licet hæc facultas absoluendi à censuris respectu omnium concedatur Episcopo, vel Parocho Diacono in articulo mortis, non idcircò asserenda est data alijs Diaconis, neq. ex eo, quod Diaconis non detur, neganda erit Præsuli electo, qui ex fundamento superioris assertionis tenebitur etiam id præstare.

7 In mortis articulo, licet prima sententia sit probabilior, & quamplurimorum doctorum, cui absolute subscribo, improbabile tamen nõ est posse quemlibet Christianũ in absentia Ecclesiastici animam agentem soluere, nõ tamèn sacramẽtaliter neq. solemni absolutione à censura, & à fortiori hoc verum est de postulato in Episcopo eius admissa postulatione. Quoad primam assertionis partem sentio cum Auctoribus secundæ sententiæ, & primùm probo ex *Glossa cap. à nobis de sentent. ex comm. verbo nõ potuerit*, atq. ex *Glossa cap. Pastoralis §. præterea verbo præter quam in mortis articulo*; Secundo nulli dubium est Summum posse Pontificem hanc facultatem concedere laico. Igitur pium est credere illam fecisse. Probatur consequentia; nàm etsi talis absolutio non possit esse peccatorum, non parum tamèn prodest tùm animæ, tùm corpori. ergo cum Ecclesia omnibus, quibus potest modis spiritualem salutem, bonumq. optet, ac procuret suis filijs, piũ erit credere, sicut nullum voluit peccatum reseruatum in articulo mortis; nè quis pereat; ità ne aliquis tantum detrimenti subeat, ni absoluatur censura, cùm possit absque potestate ordinis fieri, non voluisse aliquam censuram insolubilem, deficiente Sacerdote, vel ordinem sacrum habente; & sicut expedit, applicatque, vel confert iurisdictionem secundum opinionum varietatem *initio 8. lib.* declarandam ad absoluenda omnia peccata cunctis capacibus, quemadmodum sunt Sacerdotes, ita censenda est iurisdictionem conferre omnibus Christianis ad soluendas censuras in illa necessitate, qui quidem capaces sunt, vt habentur nõ modo initiati Ecclesiasticis ordinibus præsertim sacris, verùm etiam laici fideles. Tertio absolutio à censura non adeò, connexa est cùm absolutione à peccato, vt ab ea seiungi nequeat; & enim esto contingat hominem extremè laborantem, vel quia nullo modo peccata confessus est, neq. nutibus; vel quia iàm mente depositus est, vel quia caret sensu, absolutionis incapacem esse; nihilo tamèn minus à quocumq. simplici Sacerdote à quauis censura absolui posse compertum est ex *Trident. sæpè citato,*

tatos Signum igitur est hanc à Censuris soluẽdis facultatem non modo fieri per ordinem ad absolutionem à culpis, sed etiam propter se ob fructum talis absolutionis, ob hanc igitur ipsâ causam probabile satis est concedendam, atq. cõcessam hanc fuisse potestatem. Nam eodem *Suario Auctore nu. 4. ad finem*, nullum est sanè ius positiuum expressiuo, quo hęc eadem potestas Sacerdoti cuicumq. simplici concedatur extra Sacramentum pænitentiæ, Sed ex benignitate Sanctę Matris Ecclesiæ deducitur. Cõfirmatur nam vt habet *Nauar. de Indu. alleg. notab. 30. nu. 9.* apud *Valer. citatum num. 3.* in hoc casu articuli mortis quando non potest Clericus haberi, poterit Laicus concedere indulgẽtias idq. communiter teneri. Dixi neq. id posse laicum solemni præstare absolutione quoniam vt probe aduertit *Valer. citatus*. hæc absolutio, absolutio solum est pro foro exteriori.

8 Neq. ad hujus ratiocinationis momentum video quicquam deesse, si fructu. ad eum deriuatos, qui tali soluerentur censura, subindicauero. & primus sit ad bonum animæ, quę quidèm etiam si gratia non pruentur gratum faciente ex vi præcisè censuræ, priuatur tamèn suffragijs communibus Ecclesiæ, qua de causa diù in Purgatorio purgandus fortasse permanebit, quod parùm profectò non habet detrimenti, ad quod euitandum meritò censet *Suarius sæpè laudatus nu. 8. ad finem* moralem quamdam esse necessitatem sufficientem, ob quam pia Mater Eccle... prouidere potuerit, vtq. ex sua benignita ... debuerit vti hac, quâ asserimus, facultatis ... incessione in extrema alicuius necessitate, inopia penitus vrgente Sacerdotis. Scio *Sotùm, & Couarru.* ab hoc dissentire, verùm quid mirum si contrariæ subscripserunt sententiæ, à qua satis, superq. probabiliter nos discedimus cum Auctoribus pro secunda sententia laudatis, inter quos expressiùs hac de re *Valerus in differentia vtriusq. fori verbo absolutio differ. 13. nu. 5.* qui etiam notat, posse laicum in articulo mortis vitam agenti conferre indulgentiam plenariam Bullæ Cruciatæ, citatq. *Nauarrum de Indulgentijs notabili 3. nu. 9.* at mihi est *notabili 30. nu. 8* quod à fortiori verum erit in laico postulato in Episcopum admissa postulatione, & certiùs in electo Diacono confirmato, cum electus confirmatus, vel admissa Postulatione, Postulatus possit, vt infra etiam Indulgentias inter cætera munia cõferre Secundus effectus erit Sacræ Sepulturæ, etenim si expectanda sit absolutio post mortẽ, quæ concurrentibus circumstantijs desideratis per *cap. à nobis il secondo de sentent. excomm.* dari debet sæpè, vel obtineri non poterit, vel non adeò facilè, vel post multum temporis, quando necessè profectò erit corpus sepelire, siuè deponere extra locum Sacrum, ex quo multum scandali, atq. infamię defuncto, nec nõ etiàm propinquis oriri, non est, qui reuocare possit in dubium.

9 Addo per *Vgolinum tom. 1. cap. 4. §. vltimo, nu. 4. & 5. & Nauarr. cap. 27. nu. 272. apud Suarium nu. 7.* quemlibet Sacerdotem in illo articulo non solum valide posse quemcumq. animam agentem absoluere à censura, iuxta sensum præcedentis doctrinæ qui quidem signa præstiterit contritionis, Sed etiàm qui nõ præstiterit, etiam si cùm peccato id ageret Sacerdos, quod ipse illo in euentu admitterem cum non ex impœnitentia signa illa penitentiæ vel omisisset vel ex, proteruia non dedisset, Sed ex morbi grauitate, sicut enim etiàm inuitus potest ab huiusmodi censuris solui, & ligari, quemadmodù supra indicaui, sic à fortiori quis piâ enodari poterit, q neq. dissentit neq. ob infirmitatis grauitatẽ cõsẽtit, Hinc penes istâ opinionem consequenter dicẽdum etiàm laicum in hoc casu posse absoluere à censura, quæ absolutio non poterit dari post mortem, cùm nõ concurrerint signa pœnitentiæ requisita *in cap. à nobis de sent. excom. paulò antè citato*, Hoc autem nolo mea solum auctoritatę assertum, Sed amicissimus Lector ..., quod simillimũ vero putat, conseratquè paritatem nulla meæ habita ratione sententiæ, quam cuiquè prudenti, & maximè veritati catholicæ atquè ecclesiasticæ censurę submitto à qua ni probata fuerint neq. latum vnguem discedens vt non asserta vel exarata ex nunc habeantur.

10 Non poterit autèm concedi hæc absolutio à sæculari post mortem, vt neq. à quacumq; Sacerdote, sed ab eo, à quo viuens iuridicè absolui poterat, vt cauetur in *cap. à nobis citato*, & ratio est, quòd iam illud cessauit periculum mortis, per quod erat illa facultas facta, vt probè *Abbas num. 10. citato, & Nauarr. in sum. c. 27. nu. 27.* Huc accedit alius effectus, quem exarauit *Abbas sæpè citato cap. à nobis de sent. excom. num. 10. ad finem.* quia non cogitur hæres absoluto patre v. g. in vita, pro absolutione defuncti Papam adire, vel eum, à quo viuens fuerat absoluendus, cum post mortem, vt modo dixi, non à quolibet Sacerdote solui poterat. Quæ cum satis, superquè probabilia videantur, à fortiori vera censenda erunt de laico, qui postulatus, admissa postulatione, in Episcopum, nullo ibi existente Sacerdote si ad esset extremè labotanti, etiam non subdito iuxta dicta, posset id præstare cum erga subditos hac potiori potestate non Sacerdos ex munere habeat, & possit negotio ei, qui ad tantum munus habitus est aptus collata censeri, potius quàm alteri triuijs accersito.

11 Deniùm ex his deduco, non modo laicum, deficiẽte Ecclesiastico in articulo, vel periculo mortis, præsertim si fuerit in Episcopum admissus posse, sed etiam teneri absolutionem à censuris dare animam agenti. Sic *Sanchez citatus nu. 13 ad finem*, quamuis absolutè, vt superius indicaui contrariam amplexus sit opinionem, quoad facultatem absoluendi. Nostri autèm ratio corollarij est, quia cùm hæc, quam amplexi fumus, sententia optimis (etiam Sancio Auctore contrario) vtatur coniecturis, & probabilis sit nõ modo potest admitti, sed admittenda est omninò in extremo, tantæq. necessitatis casu ad effectus paulò ante enumeratos spirituales vtilitatis, nequè nocere possit, vt paulo antè indicaui.

12 Postremò illud monuerim, cum absolutio ha-

haberetur à non Sacerdote, tùm abſq. dubio expedire, vt poſt mortè obtineatur ab eo, cui reſeruata erat excommunicatio; vel ſi reſeruata non fuerit à Sacerdote, qui poterat illum eũdem ſacramentaliter abſoluere; ita citatus Sanchez.

Supereſt, vt aduerſariorum argumentis *nu.* 2. indicatis ſatisfaciamus.

Ac primo dicimus, non in controuerſiam reuocatam eſſe per dilucidatam quæſtionẽ, poteſtatem, qua potitur Papa concedendi facultatem laico ad abſoluendum in mortis articulo, deficiente alio Sacerdote; Sed in illa inueſtigauimus, nùm eã conceſſerit, ad quod eruẽdũ vtimur coniecturis, argumẽtiſq; probabilibus, nec non aliqua paritate ducta à Sacerdote, cui de iure non conſtat talem commiſſam eſſe facultatem extra Sacramentum pænitentiæ, & tamèn ex benignitate Eccleſiæ illã colligunt DD. vti *nu.* 7. indicaui.

Secundo argumento dicimus in ædificationem, non autèm in deſtructionem facultatem cenſurarum ferendarum Eccleſiæ datam eſſe. Quamobrem talem eſſe facultatem conceſſam laico ſub dictis circumſtantijs ad tantum animæ detrimentum auertendum, vt *num.* 8. *&* 9. ſcripſimus, non eſt contra naturam, dignitatẽq; ipſarum cenſurarum. Caſum autèm ſub his circumſtantijs rarò accidere, argumentum potiùs eſſe putamus talem facultatem cõceſſam fuiſſe, ex qua timeri non poteſt abuſus, quàm non eſſe conceſſam. Laicis autèm interdictum eſt, nè tractent eccleſiaſtica negotia propria auctoritate, & non habita facultate, à quo poteſt, vt hic, à Papa. & patet ex *cap. decernimus de iudicijs adiuncta Gloſſa verbo præſumãt Cap. ſi verò ibi citatum* nihil habet contra noſtram doctrinam. At *cap. benè quidèm diſt. 96.* ex ſe, propriaq; auctoritate de rebus eccleſiaſticis agere laico non licere, ſtatuit, quod nos vlero fatemur, ſecùs autèm etiam in his ex delegatione Papæ, vt notat *Gloſſa verbo laico,* & licet odioſum ſit ſæcularem ſpiritualia tractare, verum cùm hanc facultatem conceſſam eſſe cenſeamus in bonum animarum, quãdo neq; odioſa reſtringenda ſunt, vt aliàs dixi, non eſt cur hæc nobis negotium faceſſat.

12 Quarto argumento falſum eſſe dicimus abſolutionem à cenſuris tantum concedi veluti præuiam abſolutioni à peccatis, cum ex ſe ſatis abundè vtilem eſſe ſuperius oſtenderimus.

Demùm *Tridentinum ibi laudatum* de abſolutione loquitur ſacramentali, neq. aliquem ſtatuit inter hanc, & abſolutionem à cenſuris ordinem, imò priùs de abſolutione à peccatis mentionem facit, quã à cenſuris hiſce verbis; *atquè ideò omnes Sacerdotes, quos habet pœnitẽtes, à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt*; cùm è contra ritè habenda ſit; ex quo ſtatuere noluiſſe hunc ordinem inter hæc vincula clariùs demonſtratur, & indicat *Vgolinus ſupra citatis nu. 4.*

13 In caſu verò, quo è morbo periculoſo quiſpiam à cenſuris abſolutus emergeret, ſi reſeruatæ fuerint Papæ, atq. abſolutæ ab Epiſcopo non in ſacris penes opinionem ſuprà probabilitèr aſſertam, tenebitur ſe ſiſtere Summo Pontifici, ad quem de iure ordinatio abſolutio illa ſpectat, non vt iterũ abſoluatur, qua abſolutio non indiget, vt notat *Gloſſa in cap. à nobis cit. verbo non potueris,* cũ vera fuerit illa abſolutio ex *cap. vltimo de ſepulturis & cap. in litteris de Rectorib.* quod ſcripſit ex conſenſu DD. *Suarius de cenſuris diſp. 7. ſec. 1. n. 5. ac de Pænit. diſp. 30. Layman.* necnon *lib. 5. tract. 6. c. 12. n. 15. & alij*; Sed vt mandatum eius accipiat *ex cap. eos, qui de ſent. excomm. in ſexto, & extrauag. inter cunctos, §. incendiarios de priuilegijs,* atq. hanc extenſionem abſolutionis à laico habitæ in mortis articulo omni abſente Sacerdote, qui nec facilè aduocari poſſit, deduco ex *Gloſſa cit. cap. à nobis il ſecondo de ſentent. excommunicationis.*

14 Quinam mortis articulus dicatur, & nùm diſtinctus à periculo ſit eiuſdem, non eſt huius loci. Breui tñ ad præſens inſtitutũ dico, mortis articulum non eſſe cenſendum vltimum vitæ, quo ducimus ſpiritum, ſed quodcumq; probabile, & aliquo pacto propinquum vitæ periculum, quod frequènter in tali caſu ſolet accidere, ſiue ex ſententia Iudicis, ſiue ex graui morbo, ſiue ex conflictu belli, vel aliàs ineundum, vel ægro, per difficiliq. partu, experientia alterius docente, vel medicorum iudicio, vt notauit *Abbas cap. quod in te de pænit. & remiſſ. col. 2.* vel periculoſa nauigatione, vel diuturna, in qua Sacerdotis copia futura non ſit, vt docent *Syluester verbo confeſſarius 1. q. 6. dicto 7. Couarruu. cap. Alma mater prof. 1. §. 11. nu. 8. Palud. in 4. diſt. 20. qu. 1. art. 2. concluſ. 3 Nauarr. cap. 26. manualis nu. 31. Molina tract. 3. de iuſtit. diſp. 63. nu. 5. Suarez diſp. 26. de pænit. ſect. 4. Sanchez lib. 2. ſum. cap. 13. num. 7.* Sic etiam ſe haberet periculum eorum, qui peſte ſunt infecti, & ſubito, & præter opinionem extingui ſolent, *vt Layman notat lib. 5. tract. 6. cap. 12. num. 13.* Nùm autèm periculum cenſendum ſit mortis, quod ſponte quis ſubit, *Corduba in ſum. qu. 18. punct. 1. dicto 4. & Sanchez laudatus nu. 3.* exiſtimant, non dici periculum, in quo à quocumq. Sacerdote poſsit dari abſolutio illud, in quo quis vult ſe conſtituere. Cæterùm ſentio contrarium. Nàm quis dicet eum, qui periculoſæ ſponte ſe commiſit nauigationi ſæuiente tempeſtate non poſſe abſolui? vel qui ſua ſponte bello ingruenti in ipſa conflictus imminentis occaſione nomen dederit, priuandum abſolutione? Moueor etiàm, quia ratio cur Eccleſia nullum cenſeat caſum, vel cenſuram reſeruatã, eſt, nè quis pereat, vel graue detrimentum ſubeat animæ, & vt quicumq. ſuæ poſſit ſatisfacere obligationi confeſſionis peccatorũ, aliorumq. vinculorum in extremo periculo vitæ; vnde autèm hoc periculum procedat, non curauit Eccleſia, & ſic ſentiunt *Layman citat. n. 13.* cæteriquè Auctores, qui talis non meminere limitationis.

CAPVT TERTIVM.

De duobus alijs muneribus, quæ competunt Episcopo confirmato.

SVMMA.

Quæstiones disputandæ.nu.1.
Quæ iurisdictionis sunt, & minorem requirunt excussionem, potest Episcopus tantum confirmatus exercere.nu.2.
Recensentur, quæ sunt hæc munera.nu.3.
Num possit iudicare de causa Clerici criminali. ibid.
Nùm de depositione, ac degradatione. num.4. 6. & 6.
Quando particula, &, expositiuè sumitur pro idest.nu.5.
Non potest Episcopus solum confirmatus grauem iudicare causam, vel pœnam inferre, requirentem, prudentis iudicio, magnam excussionem. nu.7.
De feudis etiam iudicare aliquo pacto potest. num.8.
Valet obedientiam, & iuramentum à Vassallis repetere confirmatus Episcopus.nu.9.

1 EXpensis quæstionibus de censuris siuè ferendis, siue absoluendis; duas præsentis capite comprehendemus quæstiones; primam, an de omnibus iudicare causis possit Episcopus confirmatus.

Secundam, nùm obedientiam à Subditis accipere, & iuramentum à Vassallis.

2 Circa primum *ex cap. transmissam de elect.* per expressam exceptionem patet, *ea, quæ maioris inquisitionis discussionem exigunt, & ministerium consecrationis desiderant*, non esse tractanda à confirmato tantum Episcopo. Inter hæc venit expendenda, siue degradatio, siue depositio, nùm extra limites Antistitis confirmati sint; & nè referam ad fastidium, in re, quę vix vsu euenire solet, sententias, in quas quæstio hæc canonistas diuisit à *Panormitano relatas in cap. transmissam cit. num.4.* Placet sententia docens, posse quidèm cognoscere, ac definire Præsulem tantum confirmatum causam criminalem Clerici ad finem deponendi à beneficio; & similiter posse cognoscere, ac definire de crimine obiecto per modum exceptionis, secùs autem ad finem deponendi verbaliter ab officio, ac beneficio, nequè degradandi. Prima pars est *Innocentij apud citatum Abbatem nu.4. & Immolæ cap. transmissa de elect. nu. 5.* Ratio est, quod electus confirmatus exercere potest, quæ meri sunt imperij, vt excommunicare, quo munere super egimus, & cætera huiusmodi. Secundo, quia si sæculares Iudices de causis possunt iudicare criminalibus; poterunt etiam, & Episcopi confirmati.

4 Secunda pars est *Glossæ verbo de talib. numerantis inter ea, quæ sunt ordinis depositionem Clericorum Antonij de Rut. cit. Abbatis nu.14. nec non Immolæ laudati*; ratio, qua potissimum moueor, est ex *textu cap. transmissam allegato*, cuius verba *nu.2.* retuli: nam non modo ea excipit, quæ ministerium expetunt consecrationis, verum etiam, quæ maiorem requirunt discussionem. Neq; sanè occurrit huic momento rationis *Cardinalis florentinus* asserens particulam, siue copulam, &, exponendam esse, ac resoluendam in expositiuam particulam *idest*, ac si diceret textus, excipimus ea, quæ maioris inquisitionis discussionem exigunt, idest illa, quæ ministerium consecrationis desiderant. Nàm vt probè *Immola* hæc interpretatio vim infert textui manifestam; etenim per se ad ea, quę sunt iurisdictionis videtur spectare inquisitionis discussio: ad ea vero, quæ consecrationis sunt, vt ad Altare consecrandum, templa, chrisma, & cetera huiusmodi discussio propriè non requiritur. Accedit non idcirco, quæ sunt ordinis, proprias functiones prohiberi, nè consecratus Episcopus obeat, quia maioris inquisitionis discussionem exigunt; sed quia sunt actus potestatis ordinis: hinc *cap. quamuis dist. 68.* quicquid sit de functionibus iurisdictionis, quibus fungebantur Chorepiscopi olim, *certè cum Apicem dignitatis Episcopalis non haberent*, prohibentur à proprijs muneribus ordinis. Prætereà *Cardinalis* citati interpretatio est contra *Glossam* numerantem depositionem inter ordinis munia, & consequenter, etsi admitteretur, adhuc depositio, nō spectaret ad Antistitem solum confirmatum. Est demùm contra rationem.

5 Etenim particula, &, tunc expositiuè accipitur, valetquè ac *idest*, quando idem declarat, quod antea dictum erat, vt probè *Immola cap. Pastoralis de rescrip. ad finem expositionis casus ante Notandum 5.* & prætereà, quando copula, & inter duo ponitur, quorum vnum alteri necessariò inest: tunc enim illa duo resoluuntur in vnum, vt ex *Bart. alijsq.* docuit *Tomo 1. lib.3. disp.8. cap.6. nu.16.* At verò ea, quæ sunt ordinis necessariò non insunt ijs, quæ maiorem exigūt discussionem inquisitionis, quæ quidèm magna ex parte possunt etiam esse spectantia ad iurisdictionem, nequè à potestate ordinis manantia, ergo &c. Iterùm quæ sunt ordinis, & quæ maiorem requirunt discussionem inquisitionis, non se habent instar generis, & speciei, ergo copula, &, inter ea statuta non potest sumi pro *idest*, atq; expositoriè, vt *loco citato* locupletiùs scripsi; ex quo quamplura huc facili negotio transferri possunt, à quibus idcirco

6 tempero. Accedit specialis ratio conclusionis ab Abbate descripta in *sæpè citatum cap. transmissa de elect. n.4.* qua probatur, non consecratum Episcopum non posse Clericum ab ordine clericali deponere: etenim si non potest illum ordinem conferre ante consecrationem, nec sanè poterit auferre, imò à fortiori *ex cap. inter corporalia de translatione Episcopatus. & cap.*

finali

finali c 5. *quæst*. 8. vbi asseritur Episcopus posse quidem ordines conferre solus, non autèm auferre, quia spiritualia difficiliùs destruuntur, quàm construuntur.

7 Et hoc etiam dictum volo de quacumquè alia graui pena, vel causa, de qua prudentis iudicio maioris requiritur inquisitionis discussio; in quo sensu dò manum *Bertacchino tract. de Episcopo in 4. part. principali 3. lib. in penult. quæst.* asserenti, Præsulé non consecratú non posse Clericos punire, vt nec etiam potest ordinare per *Glossam citat. cap. transmissa*, quæ vt vidimus in sensu apto, & non ampliori, quàm par est, penes *Bertacchinum* intelligenda est.

Hactenùs de hisce, de quibus, qui plura desiderat, adeat Expositores *citati cap. transmissa*, & *Dinum de re iur. Geminianum in cap. 2. post Ioannem Andream de pœnit. lib. 6. Speculatorem in tit. de Accusat. §. 1. verbo degradatur, & §. 4. vers. scelerum. Bertacchinum citat. parte vltim. lib. 8.*

8 De alijs autèm minoris momenti poterit iudicare confirmatus Episcopus etiam de feudis, quorum ad Episcopum aliàs cognitio spectat ex *titul. de feudis.*

9 Circa secundum munus, adeò proprium est Episcopi confirmati obedientiam recipere à subditis, vel iuramentum à vasallis, vt etiamsi posset in aliquibus casibus administrare nó confirmatus, vti diximus *cap. 2. huius disputat.* hæc tamèn præstare munera non valeat, vt rectè *Immolæ cap. nihil est de elect. num. 7.* quia omninò requirunt Prælatum confirmatum ex communi sententia, licet Archidiaconus aliter sentire videatur.

CAPVT QVARTVM.

Nùm Episcopus confirmatus possit Indulgentias concedere.

S V M M A.

Quæstio disputanda. n. 1.

Facultatem Indulgentias concedendi Præsulibus confirmatis non competere, & esse actum ordinis malè nonnulli sensere. num. 2.

Facultas Indulgentias concedendi competit etiã Antistiti tantum confirmato n. 3.

Ordines inferiores Sacerdotio per se non ordinantur ad mysticum Christi corpus. numer. 4.

Ordo Sacerdotalis non est necessarius ad Indulgentias conferendas. n. 5.

Merè laico potest facultas concedendarum Indulgentiarum committi. nu. 6.

Discrimina inter pœnarum remissionem ex Indulgentijs, & illam, quæ ad culpæ remissionem sequitur ex vi Sacramenti. numer. 7.

Elargitio Indulgentiarum est è Thesauro Ecclesiæ, quæ respectu viuorum se habet instar absolutionis, respectu verò mortuorum solutionis. n. 8. & 16.

Consecratio, seù Episcopalis Ordo non requiritur ad concessionem Indulgentiarum. num. 9.

Bifariam potest tolli pœna ob culpam debita, & quando id fiat in Sacramento à Confessario auctoritatiuè præstatur, quando vero à conferente Indulgẽtias per subtractionem materiæ. num. 10.

Pœna per Indulgentiam independenter relaxatur à Confessario, imò etiam dissentiente. num. 11.

Cur Indulgentiæ non possint inuito conferri ex Suario. n. 12.

Reijcitur allegata sententia. n. 13.

Auctoris sententia. n. 14.

Comparatur absolutio à censuris cum Indulgentijs. n. 12. 13. & 14.

Quomodo possit concedens Indulgẽtias illis frui, etiamsi earum concessio sit actus iurisdictionis. n. 15.

Modus declaratur, quo Papa, et Prælati per modum suffragij concedunt pro defunctis Indulgentias. n. 16.

1 DE Indulgentijs non hic quærimus, nùm earum facultas sit Episcopis, & quo iure concessa, quæ controuersia non est huius loci, sed vltimi Tomi, vbi de muneribus Episcopi iàm consecrati disputaturi sumus cum *Dinus Thom. in 4. distinct. 120. alijsq.* supposita tamen hac facultate, quærimus, nùm exerceri possit, atq. expedita competat Episcopo confirmato, hæc facultas.

2 Nonnulli apud *Durandum dist. 20. quæst. 3. & 5. & Hostiensem, capit. Accedentibus de excessibus Prælatorum*, aiunt actum esse Ordinis, solisquè competere Sacerdotibus; his subscribit in re nostra *Marcus Antonius Cuccus institut. maior. lib. 4 titul. 4. num. 58.* dicens tantum eam expedire Præsuli electo, si fuerit Sacerdos, quod si non fuerit, poterit alteri exercendam mandare, citat *Abbatem, & Hostiensem in capit. suffraganeis de elect. nec non Eclynum cap. eam te de rescript.* Et quidèm de Abbate non rectè dixisse Cuccum exploratum habeo; nàm ille *num. 2.* adeò expressis verbis contrarium habet ex *D. Thom. in 4. distin. 20. q. 3. et 4.* vt nescio quo pacto in alterum abierit sensum.

3 Itaq. dicendum est; facultatem Indulgentiæ concedendæ competere Præsuli confirmato: ratio autèm est, quod hæc potestas neque est Ordinis, neque illum necessariò requirit, sed tantùm iurisdictionis; atqui quæ

sunt iurisdictionis competunt Episcopo confirmato, ergo, &c. Maior propositio est communis Theologorum, neq. discrepant pleriq. Canonistæ apud citatum *Panormitanum* : est itaquè *D. Thomæ in 4 dist. 20. quæst. 1. artic. 4. & quæst. 2. vbi Paludanus quæst. 4. Sotus dist. in 21. quæst. 1. art. 4. Caietanus Opuscul. de Indulgentijs cap. 2.* Prima pars maioris propositionis habetur expressè *cap. quod autèm de pœnit. & remission. adiuncta Glossa verb. in dedicationib.* vbi rogatus *Alexander III.* nùm remissiones, id est Indulgentiæ concessæ ab Episcopis in Dedicationibus Ecclesiarum, alijs quàm eorum subditis prosit, respondet, non prodesse ; *Cùm à non suo Iudice ligari nullus valeat, vel absolui ; remissiones prædictas prodesse illis tantummodo arbitramur, quibus, vt prosint proprij Iudices specialitèr indulserunt.* Colligitur prætereà ex *ex cap. cùm ex eo eodem titulo*, ex quo ad claues Ecclesię spectare cóstat hęc facultas ex *Matth.* 16. non autèm ad clauè Ordinis, vt infra subijciam, ergò, &c. Tertio hoc idem probatur à posteriori, quod Ordinis potestas coarctari, vel minui non potest, vt hæc Indulgentiarum per *cap. cùm ex eo de pœnit. & remiss. capit. Romana eodem in 6.* Secundæ partis primę illius propositionis eam tradimus rationem ; quia cum absquè potestate Ordinis poterit haberi effectus, absquè dubio causa non erit per se simpliciter necessaria illius. Probatur antecedens, quia si aliqua necessaria esset, maximè Sacerdotalis, & libentèr Aduersarij concedunt ; cùm inferiores Ordines per se non ordinentur
4 ad corpus Christi mysticum, sed ad corpus reale; neq. ad remittenda peccata, vel ad pœnam pro eis debitam, & ad quæ Sacramentaliter absoluenda non per se necessaria, sed ratione Sacerdotij solum, ad quod supponi de-
5 bent. At hic ipse Sacerdotalis Ordo necessarius non est ad Indulgentias, quod ex vsu Ecclesiæ patet, quem negare nec *Durandus* audet ; nam sæpè Diaconi Cardinales, vel alij ex concessione Pontificis Indulgentias conferũt; & à priori, quia Sacerdotalis potestas Ordinis ad Sacramentum aliquod conficiendum refertur, non autèm ad remissionem, quæ per Indulgentias largitur pęnarum.

6 Hinc probè *Vasquez tomo 4. in 3. par. quæst. 93. art. 1. dub. 2.* docet, non modo Indulgentiarum concedendarum, posse facultatem committi Subdiacono, sed merè Laico à Summo Pontifice.

7 Quamobrem notatu dignum existimo discrimen inter pœnarum remissionem, quæ per Indulgentias habetur, ab ea, quæ ad remissionem consequitur culpæ; nàm hæc aliquid prætereà cùm requirat, quàm nudam potestatem Ordinis, vt infra, & hanc omninò necessariò petit : quippè quæ habetur ex opere operato per Sacramentum Pœnitentiæ, & propria Indulgentiæ non est, vel quia immediatè non fit, sed consequentèr ad culpam, vti dicebam, vel quia non fit per modum remissionis puræ, sed satisfactionis, & potiùs punitionis, de quo aliàs.

8 At verò remissio per Indulgentiam non est actus Sacramentalis, sed quædam elargitio, seù dispensatio Ecclesiastici Thesauri, respectu Viuorum rationem habens absolutionis : solutionis autem respectu Mortuorum, vt probè *Eminentissimus Bellarminus libr. 1. de Indulgentijs capit. 5.* quem cum laude sequitur *Soarius cit. disp. 49. sect. 3. et 4. nec non alij Recentiores*, & nos infrà explicabimus.

9 Hinc efficaciùs conficitur, Episcopalem Consecrationem, seù Ordinem, nec etiam ad Indulgentias requiri, quòd ille Ordo neq. per se refertur ad peccatorum remissionem; igitur etiàm si ad condonationem pęnarum per Indulgantias daremus aliquam necessariò desiderari potestatem Ordinis, certè non erit Episcopatus.

Obijcies è *Durando*, per Indulgentiam remittitur pęna etiam à Sacerdote iniuncta in Sacramento Penitentiæ ; sed nemo talem potest relaxare pęnam, qui non habet æqualem, vel Superiorem potestatem in illo foro, vt solus Sacerdos, habet, ergò nullus Indulgentias concedere valet, qui non sit Sacerdos : etenim nulli facultas est ad remittendam pęnam in foro interiori, cui non est ad remittendam culpam, quam, vt principalem sequitur pęna, vt accessoria.

10 Respondeo bifariam posse remitti pęnam iniunctam in Sacramento Penitentiæ : primò per subtractionem materiæ, secundò auctoritatiuè dispensando, ac præceptum tollendo, vel aliquo pacto iuridicè commutando à Cõfessario impositam. Ad primum modum non requiritur potestas Ordinis, cùm ad tollendum, quod contraxerat debitum pęnarum peccator per satisfactionem, ac solutionem, non opus sit potestate. Neq. id solum acquisitione fieri potest Indulgentiarum, sed per quamcumquè aliam remissionem pęnæ pro talibus peccatis debitæ, quauis alia via comparatam, siue per alia propria opera satisfactoria, piaq. suffragia speculatiuè loquendo; tametsi per se moralitèr ob rationes, quas eruditè tradit *Soarius tomo 4. in 3. part. disputat. 50. sect. 2. nu. 8.* ob hæc opera quis minimè censendus sit excusatus à præcepto pęnitentiæ Sacramentaliter impositæ. Itaquè concedo quidèm per Indulgentias remitti reatum pęnæ temporalis in punitionem peccatorum, & non in medicinam impositæ, atquè per effectum Indulgentiarum tolli posse, seù relaxari Sacramentalem pęnitentiam pro quantitate, & qualitate Indulgentiæ, vt communiter *Theologi* tradunt *in 4. distinct. 20.* id tamen non secundo modo auctoritatiuè, vel iuridicè, vt voluere nonnulli, sed per subtractionem, atquè amotionem, solutionemquè debiti duos includentem actus: alterum quo propriè remittitur illa pęna Vitiis, alterum quo ex Thesauro Ecclesię applicatur tantundem pro qualitate Indulgentiarum, qui quidèm actus non ad Ordinis, sed ad iurisdictionis tantum spectant potestatem.

11 Ex his etiam fit, relaxari hanc pęnam om-

omninò independenter ab ipso Confessario, etiam dissentiente, quod aut à Superiore promanat concessio Indulgentiarum, aut ab habente potestatem distinctæ rationis, quæ à Cõfessario impediri minimè potest, quicquid in contrarium videatur indicare, *Glossa cap. quod autem de pœnitent. & remiss. verbo vt possint*, cui adstipulantur nonnulli Canonistæ, quorum doctrinam rectè reijciunt *Corduba, Syluester, Gabriel, & alij apud Soarium tom. 4. in 3. part. disp. 50. sect. 2. n. 11.*

Obijcies secundo, si facultas indulgentias concedendi esset iurisdictionis, erga inuitum vsui posset etiam esse; at non potest hoc de indulgentijs dici, ergo, &c.

12 Respondet *Soarius disputat. 41. de pœnitent. sect. 3. numer. 8.* actum iurisdictionis duplicem esse, alterum ad coactionem tendentem, vel obligationem; alterum ad absolutionem, gratiam, seù priuilegium: vsus primi etiam est in inuitum; non tamèn secundi, vt sæpè è Sacris Canonibus, Canonistarumq. doctrina scripsi Hinc neq. obligatione Superior agitur ad talem iurisdictionis actum exercendum, si per se loquamur, etiamsi ex charitate poterit ad eum aliquando teneri Superior ob maximam, quã aduerteret in subditis necessitatem. Desumitur præterea è speciali ratione talis actus, nè possit erga inuitum exerceri, cum sit internus, tendatq. ad expiationem animæ coram Deo, & consequenter, neq. inuitis concedendus, vti neque absolutio culpæ, cùm actus iurisdictionis sit.

13 Cœterùm licet vltimæ paritati absolutionis assentiar, non tamèn videtur Soarius argumẽtum planè diluere; nam absolutio censurarum est vtiq. actus iurisdictionis, vt patet ex *cap. 2.* neq. coactionem, vel obligationem respiciens, sed absolutionem, fauorem, & gratiam, quæ quidèm etiam in foro interno quidpiam causat, nimirùm vt possit ille, qui alioquin non valebat suffragijs Ecclesiæ, atquè indulgentijs frui, & tamèn erga non pertinacem, vel habentem delictum tractu successiuo, licet inuitum poterit vsui esse, quemadmodum docent *Theologi in 4. distin. 18. D. Thom. q. 2. art. 5. Riccard. art. 10.* idemq. *Soarius de censuris disp. 7. num.* ergo absolutio per Indulgentias fieri nõ poterit inuito non ex hoc præcisè, quod actus sit iurisdictionis ad gratiam tendens, fauorem, ac priuilegium.

14 Verùm hac instantia primum dico probari potius actum iurisdictionis tendentem ad fauorem, posse cum inuitis exercerè, sicut actum tendentem ad coactionem. Deindè insto, ergo vel aliundè deducendum erit, cur indulgentia non possit conferri inuito; cum ex eo, quod actus iurisdictionis fauorabilis sit, hoc non habeat, vel dicendum non esse actum iurisdictionis, neq. fauorabilis, qui vt absolutio censurarum, inuito conferri non potest. Quamobrem addo, priuilegium, gratiamq. vel esse puram, vel supponentem, ac requirentem aliquid ex parte illius, cui tribuitur: quo adnotato, argumento ità satisfacio, vt quicquid sit de priuilegio, vel gratia primo modo sumpta, certum sit secundo modo conferri non posse inuito, sed illud facienti, quod exquiritur: & non aliàs. Cùm igitur absolutio pœnarum, quæ per Indulgentias tribuitur non sit purum priuilegium, vel gratia, sed requirens aliquid voluntariè factum ab eo, cui confertur, profectò tribui non poterit inuito. Secus se res habet in absolutione à Censuris, quæ primò potiùs fit modo, neq. per se aliquod requirit ex parte absoluti, cum eam non habeat adiunctam conditionem, quam habet Indulgentia, cuius absolutio compensationem inuoluit per applicationem Thesauri, quippè quæ non fit, nisi opere præstito ab eo, qui vult Indulgentias lucrari; quapropter vna ex rationibus, cur superuacanea non censetur liberalis largitio Indulgentiarũ, est exercitium actuum bonorum, ac virtutum ad illarum consequutionem expetitum à concedente, vt rectè prosequitur *Soarius disputat. 39. citat. sect. vltim. numer. 3.* Atq. ex his patet, esse actum iurisdictionis voluntariæ, quippè quæ in volentes exercetur, *l. 1. ff. de Offic. Procons.* cùm sit soluens tantum volentes, a quibus opus aliquod voluntarium regulariter exquirit, & rectè compararetur cum absolutione à Censuris expetente non contumaciam, & remotionem delicti cum tractu successiuo.

15 Obijcies tertio. Potest concedens Indulgentiam ea frui; ergo non est actus iurisdictionis, qua vti in se nullus potest. Respondeo negando consequentiam de actu Iurisdictionis non coactiuæ, sed gratiam conferentis, & absolutè fauorabilis; Itaq. licet Papa tãquam Summus Pontifex indulgentias conferat, vt homo tamèn labe culparum etiam aspersus, pœnarũq. debitor eas lucratur.

Obijcies vltimo. Etiam conceduntur mortuis Indulgentię; sed erga mortuos iurisdictionem non habet Papa, neque cæteri Ecclesiæ Præsules ergo, &c.

16 Respondeo, Indulgẽtias Defunctis per modum suffragij, & solutionis, non autèm absolutionis concedi, vt super institui dicere; neq. per proprium iurisdictionis actum, sed oblatione satisfactionum deriuatarum è Thesauro Ecclesiæ: secus autèm se res habet ad viuos, erga quos vtitur Papa aliquo pacto sua iurisdictione, etiam cum eis concedit non modo posse frui indulgentijs, sed vt possint per modum suffragij pro defunctis illas lucrari; etenim cum Dominus Petro, eiusque successoribus; claues Regni cœlorum concesserit, quibus generalem tribuit facultatem cuiuscumq. vinculi soluendi ab eius ingressu impedientis, hanc etiam potestatem contulisse censetur remittendæ pęnę, cuius reatu à cęlo arcentur Christiani, quam quidèm nõ solum Sacramẽtaliter in Sacramento Pęnitentiæ, sed etiam per remissiones, id est Indulgentias ex Thesauro Ecclesiæ deriuatas, quemadmodum Sacri loquuntur Canones, præsertim *cap. quod autẽ de pęnit. & remiss.* expedit remittere. Hac autèm auctoritate Papa, reliquiq. vtuntur Pręlati, diuerso tamèn modo cum viuis, atquè cum defunctis: nàm cum primis per absolutionem

id præstant, actu nimirùm iurisdictionis subditos liberando pœnarum debito independenter ab alia quacumq. Dei concessione, distincta à prima; & vt satisfaciant iustitiæ Diuinæ illi tantundem offerunt ex Ecclesiæ Thesauro. At vero cum defunctis nô vtuntur iurisdictione, qua illos absoluât, in quos exercere illâ nô possunt, cum eorum subditi non sint, atq. extra militantem Ecclesiam, sed id præstât solutione tantæ satisfactionis, quantæ erat debitum pœnæ, & per modum suffragij offerentes Deo, vt illam acceptet. Quamobrem tametsi exploratum habeam indulgentias per modum suffragij certas esse, atq. infallibilem habere effectû, quo Defunctis capacibus legitima potestate clauium supposita intercedente pia, & efficaci causa, opereq. iniuncto ad vnguê exequutioni mãdato cõsulitur; Sût tamê inter hos modos nonnullæ differentiæ superindicatæ, quæ clariùs hoc illustrantur exemplo. Si duo Regi debitores essent decemmilliû scutatorû, vnus in Castro propè Regiâ degens, alter in altera Prouincia, cui quidam præesset Prorex, vterq. ab hoc ipso Prorege posset solui debito, distincto tamen modo: nàm debitor degens in Prouincia Proregis absolutè, ac per actum absolutionis iuridicum posset à Prorege liberari, atq. è carcere etiam emitti, si eo detentus anteà fuisset, solutione tamen adhita decemmillium scutatorum, nè Regius Fiscus detrimentum subiret, idq. præstaret per actum iustitiæ, ac potestatis erga illum debitorem sibi subditum. At verò volens alterum extra suam Prouinciam degentem liberare, non posset quidem iuridicè, sed oblata eadem pœcuniarum quantitate, præsertim si esset ex delicto debita, Regem posset rogare, apud quem suffragari valeret, posseta. promissione Regis eidem facta, vel facultate concessa ad hunc actum solutionis ob illum debitorem non subditum faciendæ, eumdem liberare, cuius certa esset liberatio, subsequens non ad actum iuridicum absolutionis, sed ad solutionem factam à non Superiore, infallibilem tamen habiturum effectû fundatum in acceptatione Regis promissa antecedentèr illi Proregi; primò igitur modo Christi Vicarius absoluit per Indulgêtiam Viuos, secdûo defunctos, & pro Defunctis soluit. Ad calcem demùm huius disputationis adnotare libet, nonnullos dixisse facultatem concedendi Indulgentias ad Episcopalem spectare dignitatem, de qua *cap. Accedentibus de excess. Prælat. & nos tom. 3. agemus*. Verùm hi ipsi Auctores docent hanc potestatem Indulgentiarum competere Præsuli tantùm confirmato, vt videre est apud *August. Barbos. de Offic. & potestat. Episcop. titul. 1. cap. 1. num. 12.* Reliqua in limine Disputationis quartæ subindicata munera ex iurisdictionis potestate ad Episcopum spectantia in Tertium Volumen reijcio in quo de singulis ex instituto agere, videtur è re magis esse.

DIS-

DISPVTATIO QVINTA.

Num possessio necessaria sit ad munera, super asserta, à Confirmato Præsule obeunda secundum ius antiquum.

AD perfectionem iuris asserti, qua ratione opus possessione sit secundum ius antiquum explicanda sunt nobis nonnulla; cum simus acturi deinceps de his, quę ius nouum addit.

CAPVT PRIMVM.

Opiniones referuntur de possessione requisita, vel administrationi non necessaria.

SVMMA.

Prima sententia necessariam asserens installationem, seù introductionem in possessionem pro administratione. n. 1.
Secunda sententia opposita. n. 2.

1 PRima sententia necessariam arbitratur installationem, seù introductionem in possessionem, sine qua neq. electionem, neq. confirmationem, neq. institutionem, aut prouisionem sufficere docet ad exercendam administrationem Episcopatus. Sic *Archidiaconus in cap. eum, qui de Præb. lib. 6.* vbi addit, si propria auctoritate promissionem acciperet Cõfirmatus, ius profectò perderet, quod anteà comparauerat è citato textu, vbi *Sapius Dynus in regulam primã de regulis iuris in 6 Petrus de Ancarano in regulis iuris in 6. & in cap. transmissam de elect. ac alij*, eo ducti rationis momento: quia confirmatio vim habet definitiuæ sententiæ, vt *Archidiaconus* probat in *cap. final. eiusdem lib. 6. eod. tit. vbi Io: Andreas*; atqui post sententiam definitiuam nefas est parti auctoritate propria rem sibi à Iudice adiudicatam vendicare non expectato possessionis decreto, per hunc eundem Iudicem facto, vt habetur *cap. in litteris, cap. querenti de offic. delegati, & cap. cum nostris de conces. præb. vbi Innocent. & in l. qui restituere ff. de rei vendicat. & in l. non est singulis, ff. de regul. iur.* Secundo probatur ex *Clement. quamuis de foro competenti*, vbi specialiter Episcopo è propria Sede expulso conceditur, vt possit administrare penès sibi traditam formam; igitur ex regula generali non possidens administrare non poterit. Confirmatur, quod administrationis exercitium à possessione quidem pendet, sicut fructuum perceptio, vt in *l. bonæ fidei ff. de acquir. rer. domin.* Tertio vsufructuario percipere fructus nõ licet, neq. Tutori administrare, ni decreta illis possessione per *l. 3. ff. de vsufructuario*, sed Antistites his æquiparantur *cap. 2. de don. ergo, &c.* Quarto, *cap. vt nostrum de offic. Archidiaconi*, mentionem huiusmodi facit installationis; quippè quę si minimè necessaria censeretur, à iure statuta non esset. Quinto *in cap. in nomine Domini 23. dist.* dicitur, si Papa non poterit installari, seù in Vrbe tronum ascendere, potest tamèn administrare Papatum; igitur alijs Prælatis Papa inferioribus vetitum id erit. Sexto in *cap. Si qui dist. 92.* dicitur, non posse administrari sine possessione, ergo.

2 Huic opposita sententia docet, possessionem post confirmationem, institutionem, aut prouisionem confirmationi ęquiualentem pro administratione non esse necessariam, sic *Innocentius in cap. transmis. de elect. Compostella, Cardinalis, Anton. Felin. in cap. ne Dei, de simonia num. 2. §. & tenendo, Hostien. Io: Andreas*, aliiq. complures, quibus è Theologis subscribere videtur *Molina tract. 2. de iust. & iur. disp. 2. §. dixi superius.* Nec refert alias duas adducere sententias relatas à *Garzia de beneficijs part. 5. cap. 4.* cum ad has reuocare quisque eas poterit.

CAPVT SECVNDVM.

Vera sententia de possessione ante administrationem.

SVMMA.

Quid stallus, ex quo installare. n. 1.
Prælatura ab altero etiam illicitè praeoccupata sola confirmatio satis non est ad exercendam administrationem. n. 2.
Nullus propria auctoritate spoliare potest quemcumq. n. 3.
Nouus Episcopus confirmatus, vel Abbas beneficia Præsulatus, vel Abbatiæ ab alio possessa non

non potest per resignationem conferre antequã possessionem capiat.n.4.

Prælatura prorsus vacantis & ius, & administrationem habet confirmatus, vel institutus, siuè æquiualenter prouisus ante possessionem modo contraria non obstet consuetudo.n.5.

Vacatio Ecclesiæ censetur durare vsq. ad confirmationem Præsulis.n.6.

Stante confirmatione, vel æquiualenti prouisione, expeditisq. literis non potest Capitulum iurisdictionem exercere, nulla in contrarium existente consuetudine.n.7.

Per regulam generalem in beneficijs titulus attendendus est & non possessio n.8.

Beneficiarius gaudet beneficio fori ante adeptã beneficij possessionem.n.9.

Vbi vigeret consuetudo in possessionem antea mittendi, quam liceret administrare, standum esset ipsi consuetudini de qua multa.n.10.

Viget in Hispanijs, & alibi consuetudo hac ad Episcopatus administrationem.n.11.

Vsq. ad possessionem successoris Episcopi vacare censetur Ecclesia, cuius beneficia vsq. ad illud tempus secundã regula Cancellariæ sibi seruat. num.12.

Etiam Episcopi Cardinales dictæ tenentur stare consuetudini.n.13.

Etiam vigente consuetudine possessionis priùs capiendæ, installatio non est de substantia, sed solùm de sollemnitate, vt Sacrum etiam habendum de Spiritu Sancto.n.14.

Hac vigente consuetudine administratio ante possessionem non inualida, sed tantum videtur illicita n.15.

Defectus sollemnitatis accidentalis non inualidat actum.n.16.

Vbi consuetudo contraria vigeret administrandi ante possessionem maximoperè seruanda est. n.17.

Cur non valeat consuetudo administrandi ante confirmationem, & administrandi post illam valeat.n.18.

1 IN hac autèm controuersia notare primum habeo, à stallo, qui sedes est in choro, deductum esse installari, hoc est in possessionem aliquem ponere. Núm autèm sola installatio satis ad possessionem sit, probè definit *Innocent.in cap. literis de restitutione spoliatorum.*

Secundo nota, vel Prælaturæ, de qua disputamus, aliquem iam esse in possessione, tametsi illicita, & iniusta, vel non, sed omninò illam vacare.

Tertio nota, vel alicubi consuetudinem vigere administrandi ante installationem, vel contrarium non administrandi ante possessionem adeptam, vel neutriùs propriè consuetudinem esse, his breuitèr adnotatis.

2 Prima sit assertio. Si fortè Prælatura, ad quam quispiam electus, & confirmatus est, illicitè fuerit ab altero præoccupata, sola confirmatio satis censenda non est pro administratione; neq. dicta *superiori disput. neq. disp.3.* de hoc sanè casu intelligenda sunt, vt *cap.1.citatæ disp.3.* subindicaui, Sentio cum *Panormitano* *cap.transmissam de elect.n.3.* & Auctoribus infra pro secunda conclusione citandis, quibus adiungo *Rebuffum in praxi beneficiorum, tit.de*

3 *simon.in resignatione à nu.27.* Ratio est quia si ante quam possessionem caperet Cõfirmatus, administraret, profectò possessorem alterum propria spoliaret auctoritate, quod non licere, neq. validè sanè fieri patet ex *cap.placuit 16. q.6.& ex cap.eum, qui de Præb.in 6.* quod etiã si de alijs beneficijs, Paræsijsq. loquatur, verũ vt notat *Glossa notabili 3.* post casus expositionem, ex communi DD. sententia, extenditur etiam ad dignitates, fauet *lex si quis in tantam, C.vndè vi*, vbi probè casus exprimitur de habente dominium rei, vt est noster, in quo supponimus cõfirmato proprium esse ius ad Præsulatum, quemadmodum supra probatum est. Cęterùm si præoccuparus hic ab alio fuerit, non potest penès doctrinam à *citata lege* descriptam, alterum propria spoliare auctoritate, fauet prætereà *lex meminisse, ff.de offic. Procons.* Sic AEgypti Præfectus non antea deponebat imperium, quam successor esset Alexandriam ingressus; nec non *lex vna de offic. Præfecti augustalis, & instituta vi 6c.rap.* hac autèm conclusione non derogari quartæ limitationi adductæ *nu.8.c.3.disp 3.* consideranti patebit.

4 Ex hac assertione deduco cum *Rebuffo in praxi beneficiorum, titul.de simon.in resignatione nu.27.* Episcopatus, vel Abbatiæ beneficia non posse per resignationem à nouo Episcopo, vel Abbate confirmato conferri, nisi post adeptam possessionem ob rationem allatam, quia priuare id esset propria auctoritate alterum, quod nefas est, subscribunt *Aufrie.in decis.Tolos q.443.in fine, Glossa in verbo promotus, §.cõsuit de elect.et alij* Confirmatur, quia quamdiù quis sustinetur in officio administrare potest, *cap.finali 8.q.4.cap. Ad probãdam de re iudicata, l.Barbarius de offic. Prætoris.* Hinc excommunicatus toleratus potest conferre, & præsentare ex *Innocent.in cap.si vero in fine de sent. excomm.*

5 Assertio secunda. Si Prælatura à nullo fuerit occupata, & prorsus vacans, præcisa consuetudine contraria, confirmatus, siuè institutus, siuè æquiualentèr prouisus Antistes possessione non indiget ad completum ius, aut ad administrationem, sic omnes, quos *cap.1. disp.3.assert.2.* citauimus. Sic Auctores 2 sententiæ, quam vti communem meritò sequitur *Abbas in cit.cap.transmissam*, quibus adiungo specialitèr loquentes de Episcopo, *Bart. Paul. de Castr.& alios in l.cum hæredes in fine, ff. de acquir. possess. Bald.in l.final.col.2.C.de edit. & alios, quos citat Bertaceb.in tract.de Episcopo 3. lib.1.part.q.56 Felin.in cap.ne Dei de simonia, n.2.Cappella 444.seù 443.Rhocc. de iur. patron. verbo ius q.5.Lambertin.3.part.2. lib.q.11.art. 6.& 7.Selua de benef.2.par.q.15. Rebuffus de pacif.possess. à n.294.& 301. aliàs 243. & 351. et in praxi tit.de simon.in resignat.nu.16.Suarez 4.tom.de pœnit.disp.55.sect.3. nu.19. Garzia de benef.5.par.cap.4.n.144* Ratio autèm est, quia, vel nihil, vel parum confirmatio operaretur, si

pos-

possessio prætèr eam desideraretur; cùm tamẽ
ius per eam perfectum compararetur, & pote-
stas, quæ quodammodo in habitu erat per ip-
sam electionem, & confirmationem ad actum
reducitur, vt citato loco prosequuti sumus *dis-*
6 *put.3.c.1.assert.1.ex cap.quanto dist.63.* idemq.
sentit *Glossa iuris ciuilis in l.priuatorum, C.de*
iurisdict.omn.iud.& Rota decis.4. et anno 1583.
28. Ianuarij in vna Burgensi canonicatus coram
Illustrissimo Lancellotto.quæ habetur impressa
2.par.diuers.decision.decis.182. decidens vaca-
tionem Ecclesiæ solum durare vsq. ad confir-
mationem, siue prouisionem Prælati factam.
7 qua stante, litterisq. expeditis, de quibus infrà
etiam ante captam possessionem à Prælato, nõ
posse Capitulum conferre; neq. iurisdictionẽ
exercere, vti Sede vacante valebat, quemad-
modum prosequitur *Flaminius Parisius de re-*
sign.benef.lib.7.q.23.à nu.46. qui quidèm per
8 generalem asserit regulam, vt in beneficijs at-
tendatur titulus, & non possessio, sic etiam
Boër.dec.14.nu.8. in qua decretum est à *Sacra*
9 *Congregatione 16.Iulij 1587.Beneficiarium gau-*
dere priuilegio fori ante possessionem adeptam ex
his, quæ scribit *Cardinalis Zabarella in Clem.*
vt ij.qui §.illi vero n.10.& 11.de ætate,& qua-
litate.
10 Assertio tertia. Vbi consuetudo vigeret in
possessionem anteà mittendi, quam admini-
strare liceret, consuetudini standum esset. Est
hæc assertio DD. consensu firmata apud *Ab-*
bat.cap.transmissam de elect.num.3.ad medium
fauet cap.in his 11.dist. semper enim diuturni
mores pro lege seruantur *dist.12.diuturni*, qui
quidèm consensu vtentium approbati legem
imitantur: & habetur *Institut.de iure naturali,*
§.ex non scripto. Quamobrem meritò punitur
æquè transgressor consuetudinis, ac transgres-
sor legis, vt 1.q.7.*si quis omnem*, faciunt addu-
cta ab *Innocent.in cap literis de restit.spoliator.*
de efficacia installationis secundum Cancel-
lariæ regulam, quippè quæ beneficia reser-
uat ad Episcoporum dispositionem pertinen-
tia, quæ post illorum obitum, dimissionem,
amissionem, seu priuationem vsq. ad successo-
ris promotionem, Apostolica faciendam au-
ctoritate, adeptamq. possessionem vacant, ad
quod vsq. tempus vacare etiam censetur Ec-
clesia. Hinc *Rebuffus de deuolut.nu.72.* Sedem
vacare docet, donec Episcopus nouus posses-
sionem comparauerit; adstipulantur *Felin.cap.*
ne Dei de simon.6.limitatione.Rebuff de pacific.
posses.n 266.alias 247. Anastas Germoni apud
Garziam de benef.par.5 c.4.n.255. qui quidem
naturalem, atq. actualem capiendam priùs pos-
sessionem scribit in casu consuetudinis vigen-
tis subscribit *Azebedo in Curia Pisana l.1.c.13.*
n.12.
11 Hanc eamdem vigere consuetudinem affir-
mat *Garzia cit.nu.258.* non in Hispania modo,
sed alibi etiam: nam nunquam Episcopi, eodẽ
Garzia auctore, ante possessionem admini-
strant, sed capitula, vt in Sede vacante, quousq.
ad præsentationem literarum, iuramentumq.
præstitum, de quibus *seq.cap.* dicemus, semper
durare censetur ad effectum administrationis.

12 Atq. huc spectasse videtur secunda regula
cancellariæ *sup.num.10.citata.*
13 Extendit *Garzia nu. 274.* hanc assertionem
ad Cardinales Episcopos, qui vigenti tenentur
stare consuetudini, neq. administrare, non ca-
pta possessione, quicquid sit de quæstione; An
Cardinales ligentur Extrauaganti Iniunctæ,
de qua sequenti *cap.et agit Nauarr.in cap. Ac-*
cepta de restit.spoliatorum opposit.8.nu.12. Bel-
larm. de charitatiuo subsidio q.66. Gomez in
proœmio regularum q.4.n.9.vers.tertius casus,
et Rota in causa Toletana Parochialis de Al-
candete 3.Iuly 1505.c.1.n.25.
14 Assertio quarta. Stante consuetudine præ-
mittendæ installationis ante administrationẽ,
installatio non videtur esse de substantia, sed
potiùs de sollemnitate, sic *Abbas cit.* quo mo-
do docet etiam se habere missam de Spiritu
Sancto ad electionem. Adstipulatur *Felinus*
cap.ne Dei de simonia n,2.§ limita. Ratio mihi
videtur esse desumenda ex perfecto iure, quod
est electo confirmato, ad cuius complemen-
tum substantialiter nihil videtur prorsus de-
esse.
15 Ex hac autèm assertione sequi videtur etiã
vigente consuetudine, administrationem se-
cundum hoc ius antiquum illicitam quidem
esse, non tamen inualidam, quod exploratum
habeo in administratione Ecclesiæ vtili, de
qua nos egimus *superior.disput. c.2. limitat.4.*
Etenim de sollemnitate merè accidentali lo-
16 quitur *Abbas*, cuius defectus actum non in-
ualidat, quando ex consuetudine illa requiri-
tur sollemnitas, licet sciam in contrarium esse
Glossam Authenticæ, vt propon.nomen Impera-
toris ad principium verbo Auctore, dicentem
omissionem sollemnitatis ex sola consuetudi-
ne inductæ, vt est appositio Anni Domini in
Instrumentis ea vitiare; verùm contra illam
Glossam, vt notat *Felin. cit.* exclamat, & agit
Abb.in proœmio Decreti col.12.
17 Assertio quinta. Maximopere licebit admi-
nistratio ante installationem, vigente etiam
fauorabili consuetudine; ratio est, quia duo
vincula magis ligant, ius nimirum perfectum
confirmatione comparatum, quod ex se vide-
tur expeditum ad exercitium, atq. administra-
tionem, nec non consuetudo fauens.
18 Dices non valet consuetudo administrandi
ante confirmationem; ergò neq. administrandi
post illam. At nego consequentiam, quia ex
administratione ante confirmationem multa
sequuntur absurda, quæ ponderantur ab *In-*
nocent.atq.Hostiensi apud Panormit cap. trans.
de elect.nu.3.§.3. tenderet enim in maximam
Ecclesiæ perniciem illa consuetudo, cum ele-
ctus lapidare posset bona Ecclesiæ, cum posset
indignus facilius promoueri, quàm confirma-
tus ante preuium examen, ac diligentem inue-
stigationem, vt diximus, & probè perpendit
Oltrad.cons.191. eneruaretur prætereà discipli-
na, atq. obedientia Ecclesiastica, *contra Capi-*
tulum cùm inter de consuetudine, & aliàs ob ra-
tiones allatas ab *Abb. cap. cum venerabilis de*
consuetudine, & in *cap.auaritiæ de elect.*

Caput

CAPVT TERTIVM.

Soluuntur argumenta contraria.

S V M M A.

Confirmatio non in omnibus æquiparatur sententiæ definitiuæ. n. 1.

Propria licet auctoritate Domino adire rem suã vacantem, fructusq. percipere. & Confirmato pariter licet possessionem capere, atq. administrationem exercere Ecclesiæ vacantis, non tamen ab altero etiam iniustè possessæ. n. 2.

Rei à Domino possessæ vsufructuarius non potest propria auctoritate possessionẽ capere; vt neq. Episcopus confirmatus Ecclesiæ ab altero possessæ, secùs autem vacantis. n. 3.

Non rectè cum Episcopo Tutor comparatur. n. 4.

Papa potest ante intronizationem administrare, et quæ differentia inter illum, et reliquos inferiores Prælatos. n. 5.

SVper est satisfacere propositis argumentis pro contraria sententia.

1 Primo itaq. respondemus, non in omnibus confirmationem æquiparari sententiæ, sed in fauorem tantum Electi: manifestum est enim discrimen, penes quod allatam amplexi sumus doctrinam: etenim si Prælatura, ad quam quispiam electus, & confirmatus fuerit ab altero, licet iniustè præoccupata fuerit, sentimus certè, non posse confirmatum Episcopum auctoritate propria illam adire, ac ministrare, vti prima dictum est assertione. In quo rectè conuenit cum sententia definitiua, quippe quæ fertur inter litigantes, & quãdo Actor rem petit ab alio possessam, neq. propria potest auctoritate sibi vendicare.

2 Secùs autem se habent hæc duo, cum agitur de Prælatura vacante, & Confirmatus nulli vim intendit inferre, sicut enim liceret Domino adire auctoritate propria rem suam vacantem, fructusq. ex illa capere, quemadmodũ scribit *Innocent. in cap. querelam de elect.* ita fas erit confirmato Præsuli nullum habenti auctoritate propria possessionem capere, bonaq. Prælaturæ administrare.

Ad secundum eodem pacto respondemus, Clementinam allatam in casu expulsionis loqui, nimirùm quia Prælatura illa Niuernensis ab altero, aliquo pacto possessa erat, vel talis Ecclesiæ possessio impeditur, ne de facto, aliis contradicentibus, primò caperetur, vel conseruaretur.

Ad confirmationem patet ex solutione primi argumenti.

3 Tertio respondemus argumento; cum Dominus possessionem habeat, quid ni, si vsufructuarius propria non possit auctoritate capere possessionem? at, confirmatus Episcopus ius habet rei, poteritq. possessionem capere beneficii, propria quidẽ auctoritate, ni ab alio præoccuperur. De Tutore autem aio, non rectè cũ

4 Episcopo comparari, & præter varias, quas affert inter illos differentias *Glossa cap. finalis 3. q. 3.* probè addit, *Prælatus habet liberam, & generalem administrationem in bonis Ecclesiæ, & dare potest bona aliqua, si hoc habeat consuetudo Ecclesiæ, sed Tutor non De donat. c. cæterum*; ex quibus constat maiorem esse potestatem Prælati, quàm Tutoris.

Quartò dicimus, fieri mentionem ibi de possessione, atq. installatione, vt officium explicetur Archidiaconi, quod ad multa se extendit, hinc autèm nõ colligi necessitatem possessionis ante administrationem.

5 Quinto respondemus, intronizationis mẽtionem fieri ab allegato capitulo habito respectu ad consuetudinem per eã, *Planè postquam fuerit electio facta, si Bellica tempestas, vel qualiscumq. hominũ conatus malignitatis, studio restiterit, vt is, qui electus est in Apostolica Sede iuxta consuetudinem intronizari non valeat, electus tamen sicut verus Papa obtineat auctoritatem regendi Romanam Ecclesiam.* Addo ex hoc textu non bene duci argumentum, alioquin etiam duci posset ad probandum confirmationem non requiri per se in reliquis Prælatis, vt neq. in Papa desideratur ad administrationẽ, quod est falsum, quod supra demonstrauimus; & rectè notauit *Glossa hic verbo disponendi*. Hinc probè *Innocentius citatus* à contrario ait ex hoc textu colligi, posse Papam administrare, antequam intronizetur, cum præsertim id procedat de iure *ex cap. licet de elect.*

Ad vltimum denuò respondeo, duo ibi esse capitula, vnum *si quis ordinatus*, quod non solum de Præsule loquitur, cui populus obstat, ita vt iniustè impediatur, & quasi eius Ecclesia per vim præoccupetur; verùm de administratione vitanda, non autèm Ecclesiæ, ad quam destinatus erat, sed eius, ad quam se transtulit per ea, *ita vt de rebus Ecclesiæ, ad quam venit nihil sibi præsumat*; quod est certum, cum aliena sit, ad quam persequutionis tempestate delatus est, vt probè *Glossa verb. si quis alterum*, e cap. est sequens, *si quis Episcopus* eiusdem ferè tenoris, vt citata scribit *Glossa*.

DISPVTATIO SEXTA.

Quid iure nouo, ac de facto ad complementum iuris, atquè administrationem Episcopatus requiratur.

Satis de iure antiquo dictum est, nunc de nouo quid agendum sit, aperiemus, ad quod quatuor præstanda sunt. Primum textum Extrauagantis iniunctæ afferre, qui huius est fundamentum disputationis, necnon literas, quæ solent expediri. Secundum perpendere, num sola expeditio literarũ Apostolicarum, vel ostensio sit necessaria. Tertiũ extensiones, limitationesq. adhibere. Demum pœnas impositas expendere.

CAPVT PRIMVM.

Prolusio ad Disputationem.

SVMMA.

Afferitur extrauagantis iniunctæ textus de electione. *n.* 1.

Literarum Apostolicarum compendium. n. 2.

Dicta extrauagans à quibus innouata fuit Pontificibus. num. 3.

CVm huius disputationis fundamentum sit *Extrauagans iniunctæ de electione* expetens Apostolicas literas ad habẽdam ritè administrationem ab Episcopo confirmato, primo loco eam, deinceps literarum formulam afferre opere pretiũ duxi. Itaq. in *extrauaganti laudata, §. præsenti sic scribitur.*

1 *Præsenti itaq perpetuo valitura constitutione sancimus, vt Episcopi, & alij Prælati Superiores, necnon Abbates, Priores, & cæteri Monasteriorum regimina exercentes, quocumq. nomine censeantur, qui apud dictam Sedem promouentur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis Ecclesias, & Monasteria absq. dictæ Sedis literis huiusmodi eorum promotionem, confirmationem, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumane, nulliq. eos absq. dictarum literarum ostẽsione recipiant, aut eis pareant, vel intendant. Quod si forsan contra Præsumptum fuerit: quod per Episcopos, Prælatos, Abbates, Priores, & alios Monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actũ fuerit, irritum habeatur: nec qui.. uam interim ijdem Episcopi, vel Prælati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes de Ecclesia.. am, vel Monasteriorum prouentibus percipiant eorundẽ. Capitula vero Conuentus Ecclesiarum; & Monasteriorum ipsorum, & alij quicumq. ipsos absq. huiusmodi dictæ Sedis literis recipientes, vel obedientes eisdem, tamdiu sint à beneficiorum suorũ perceptione suspensi, donec super hoc eiusdem Sedis gratiam meruerint obtinere. Similiter quoq. Episcopi, Prælati, Abbates, Priores, & alij Monasteriorum regimina exercentes prædicti, solito fidelitatis, & obedientiæ iuramento non præstito illi etiam Pontifices, quos apud prædictam Sedẽ pallium continget recipere, absq. literis traditione ipsius pallij nequaquam ab eadem discedant: discedentes verò (quousq. huiusmodi iuramentũ præstiterint, & literas obtinuerint) nihil de ipsarum Ecclesiarum, & Monasteriorum prouentibus percipiant, & quidquid interim per eos (vt de alijs prædicitur) actum fuerit, iuribus non subsistat.*

2 Litterarum verò Apostolicarum, quod præcipuum ad rem nostram facit, est his verbis expressum. *Nos ad prouisionem dictæ Ecclesiæ vacantis, &c. ne longè vacans exponatur incommodis, &c. de eorumdem fratrum consilio dicta auctoritate prouidemus, teque illi in Episcopum præficimus, & Pastorem, & curam, & administrationem ipsius Ecclesiæ, &c. tibi in spiritualibus, & temporalibus plenariè, &c. Datum Romæ, &c.*

3 Præterea relata Extrauagans innouata, & confirmata fuit ab *Alexandro VI. Pio II. Innocentio VIII.* alijsq. *Romanis Pontificibus*, & est in exacta obseruantia, sic *Mendosius rubric. de constitut. nu. 42. & de signatura gratiæ, §. prouisiones, Flaminius Parisius de resignat. libr. 8. tom. 2. quæst. 5. num. 33. Rebuffus in praxi benefic. titul. de simon. in resignat. num. 39. Garzia de benefic. 5. part. cap. 4. n. 251. apud quos alij.*

CAPVT SECVNDVM.

Num, & quæ requiratur expeditio literarum ad Episcopatus administrationem.

S V M M A.

Puncta discutienda. n. 1.

Siue Prælatis in Curia Romana promotis, siue à Sancta Sede immediatè confirmatis ad licitam, validamque administrationem est necessaria literarum Apostolicarum expeditio. num. 2.

Vicarium non potest Episcopus in Curia promotus nominare, ante literarum acceptionem. num. 3.

Literæ necessariæ iam assertæ non sunt de substantia prouisionis, sed probationis. n. 4.

Si Papa interim obiret, antequam literæ expedirentur, non expiraret ius quæsitum Confirmato, vel promoto. n. 5.

Hæ literæ non modo expeditæ, sed ritè sunt ostendendæ Capitulo *ad licitam, validamq. administrationem. n. 6.*

Nulla suffragatur auctoritas contrariæ doctrinæ. num. 7.

Neq. sufficit certa notitia literarum expeditarũ ad administrationem. n. 8.

Quomodo literæ, cùm non sint de substantia prouisionis requirantur ad licitam, validamq. administrationem. n. 9.

Resignanti Præsulatum non satis est scire literas expeditas esse Romę, sed earum intimatio, ac præsentatio præterea desideratur. n. 10.

Resignans vsq. ad intimationem literarum fructus percipere potest. n. 11.

Non dicuntur literæ expeditæ, ni plumbo affectæ, vel signatæ fuerint. n. 12.

Ad exercitium administrationis literarum originalium, vel aliàs authenticarum ostensio desideratur. n. 13.

Corasius, alijq. apud *Garziam de beneficijs par. 5. c. 4. n. 251.* qui relatæ non meminerunt Extrauagantis facili negotio dicerent Apostolicarum expeditionẽ literarum necessariò minimè requiri, ducti doctrina Superioris disputationis, iureq. antiquiore.

1 Nobis autèm quatuor hic præstanda sunt, Primum necessitatem expeditarum literarum declarare; Secũdùm an hæ ad substantiam faciant concessionis; Tertium, nùm ostensio requiratur earum; Quartùm nùm originales debeantur ostendi.

2 Sit itaq. assertio prima, siuè Prælatis in Curia Romana promotis, siuè à Sancta Sede immediatè confirmatis ad licitam, validamq. administrationem omnimodè necessaria est Apostolicarum expeditio literarum. Est communis opinio, textu relatæ Extrauagantis planè firmata; fauet etiam à pari *cap. super eo il secondo de appellat. ad finem* ibi *contigerit literas recepisse, &c.* idq. verum est etiam si certior factus esset electus de sua confirmatione, vel promotione à Papa, vt probè monet præ cæteris *Abbas laudandus, & Rebuff. citatus num. 32. Azor instit. moral. par. 2. lib. 3. c. 29. q. 9. vers. cæterum, Flaminius de resign. lib. 8. q. 5. c. 33. Barbosa in l. diuortio in principio ser. 2. n. 50. ff. soluto matrim. August. Barbosa de offic. & potestate Episcopi alleg. 54. n. 161.*

3 Hinc benè *Panormitan. in cap. qualitèr de elect.* scribit *num. 1.* se auctorem fuisse, nè quidã Episcopus prouisus in Curia Romana Vicariũ nominaret ante literarum Apostolicarum acceptionem.

4 Assertio secũda. Bulla, seù Apostolicæ literę, de quibus diximus superiori assertione, necessariæ non sunt de substantia prouisionis, sed probationis. sic *Abbas, & Rebuffus laudati*, nec non in *Rubricis de constitutionib. §. 1. in verbo literas de mandatis Apostolicis in concordatis*, nec non *Iacobus Rebuffus in l. prohibitum nu. 1. & in Apostillis ad eam, C. de Decurionibus lib. 10.* vbi probè quæstionem hanc expedit, *Ioan. Andreas, & Archidiaconus in proemio 6.* demum *Baldus in l. humanum, C. de legibus.* Ratio est, quam sæpè indicauimus, quod omne ius per se perfectum esse supponitur in electo cõfirmato, vel à Papa promoto per promotionẽ confirmationi æquiualentem, eò vel maximè, quòd ad rationem gratię non requiruntur absolutè literæ, sed satis est Principis factum, & consequentèr literæ de substantia tantum esse videntur probationis, vt notat *Baldus in l. humanum, C. de legibus num. 6.* & in casu nostro de Præsule perpendit: fauet etiam *cap. institut. 25. quæst. 2.*

5 Hinc si Pontifex Maximus interim moreretur ait *Baldus*, antequam literæ fierent, non expiraret ius quæsitum Confirmato Præsuli, vel in Curia promoto, sed posteà expediri deberent tempore successoris, mentionem faciẽdo de prædecessoris dispositione, quod est notatu dignum. Ad probationem igitùr facient illæ literę, quę, vt assertione sequenti dicemus, desiderantur etiam ad validitatem administrationis per *dictam Extrauagantem Iniunctæ*, ad quod eundem vide *Baldum in l. 1. ff. de matr. cer. l. Sacri affatus de rescriptis, & l. si quis de Episcopis.*

6 Assertio tertia. Literæ requisitæ, ac superiori conclusione assertæ tùm ad licitam, tùm ad validam administrationem non sufficiunt, ni legitimè præsententur Capitulo, est communis hæc assertio illis comprehensa verbis textus, *nullique eos absquè dictarum literarum ostensione recipiant, vt eis pareant, vel intendant*, quæ probè sic explicat *Abbas in cap. nosti numer. 4. de elect. cap. in nostra numer. 11. versicul. dicit tamèn de rescriptis*, quatenus ait, prouisionem probandam esse, nequè alias recipiendam, *Rebuffus mox citandus numer. 31. Decius in Rubrica de*

de Const. elect. nu.42. Vital.in Clementinam primam,§.porro num.30. Felinus in cap. 1.de præscriptionib.num.3. vbi,licet dubitantèr asseruerit.suam tamen exponit mentem,*cap.eam te, num.6.vers.Sed ea nè,de rescript.& in rubr. de constit.num.12.vers.eodem,& in consilio 40. nu. 7.& 9.neenon Gonzales Glossa 15.à num.80.*qui quidem prudens , ità se respondisse scribit in casu vnius Canonicatus Cordubensis, *Rota in vna Burgensi Canonicatus 3.Iunij 1573.coram Domino Bubalo , & apud Garziam de benef. 5. par.cap.4. num.252.* qui pariter consultus se respondisse scribit anno 1603.*in vna Segobiensi ab eodem relata cap.7.num.139.*Deindè præter auctoritatem textus expressè hanc assertionem exponentis, est, & iuri, & rationi satis ipsa consentanea, cùm agatur de præiudicio Capituli,& de tollenda eiusdem iurisdictione, atq. administratione,qua Sede potitur vacante, vt probè *in allegata Rotæ decisione* perpenditur *ad finem,ex Felino in cap. ex parte Decani num.22.de rescript.Bartolo in l.1.num.22.de noui operis enunciatione,Ripa in l.quod te num 61. si certum petatur.*Demùm quòd ante ostensionem,literarumq. intimationem , non tenetur Capitulum ab administratione,iurisdictionisq. exercitio desistere ; igitur nè daretur bellum vtrinq. iustum, conflictus, & scandalorum locus,quam tradidimus,doctrina,censenda prorsus est irrefragabilis.

Obijcies Primo . Satis videri literas expeditas esse,vt non dicatur.Ecclesia vacare , vtq. Episcopus admioistrare possit , quippè qui ab extrinseco saltem securus esse , atq. ex opinione probabili poterit operari , cum multi sint Auctores id asserentes, quin meotionem præsentationis,atq.intimationis literarum faciant. Sic *Glossa in clem.1. verbo Sede vacante de hæreticis,*& ibi *Immola clem.1.verbo Sede vacãte,Cord. in §.duo num.5.in fine.Abbas cap.Nosti de elect.num.4. & capitulo qualiter 1.notabili de elect.* quem sequuntur *Decius rubrica de constit.num.42.Cassiadorus decis.8.num.5.de restitut.spoliat.Puteus decis,277.num.3.libr.3. & alij.*

7 Respondeo , hos omnes Auctores non negare,ostensionem, literarumq. intimationem, imò potius supponere,cum explicatam extrauagantem allegent, cõtra quam expressè profectò sentirent,& nè in re minimè dubia fusius, quàm par est agam,ex Auctoribus pro contrario citatis argumento *vnum Abbatem* adducam *in cap.nosti laudatum nu.4.* vbi sic habet. *Dic tamèn,quod nõ debeat recipi tanquam Prælatus* (promotus scilicet à Papa) *nisi per literas Papæ faciat fidem de prouisione sibi facta; aliàs recipientes eum incurrant,&c. extrauagantis , &c.* quo enim pacto fidem iuridicè facere posset ille Prælatus per literas , nisi illis ostensis ?

Obijcies secundo.Esto requirantur literæ , earumq. impetratio ; verum vbi certo constaret Præsuli à Papa prouiso de nominatione , vel ipsius Pontificis prouisione , poterit sanè administrationem obire , vel ad summum desiderata videri poterit notitia Capituli quomodolibet habita; igitur necessaria non erit præsentatio literarum , iuxta consilium *Calderini de officio legati, Felini doctrinam in capit. cæterum num.16.vers.Sed caue de rescript. Rebuffus in praxi titul.de reformat. Vicaritus num. 210. Couarru.pract.cap.9.num.7.versic.secunda conclusio.*

8 Respondeo Doctores allegatos minimè loqui cum lex,vt noster Textus , requirit literarum præsentationem;quando solum non sufficere notitiam docet *ipsemet Felinus in dicto cap.cæterùm nu.17.vers.extensio,Boerius quæst. 347.Rebuffus tit.de simonia mox citandus , & alij.*Accedit præiudicium contrarij,nempè Capituli,ob quæ necessariam omninò putauerim ostensionem literarum.

9 Obijcies tertio.Assertione quarta,dictum est,literas Apostolicas non esse de substantia concessionis,vel prouisionis,sed probationis; igitur earum defectus non facit nullam administrationem.

Respondeo,Promotione,vel prouisione , aut confirmatione Pontificia concedi quidèm totum ius,& facultatem:at quousquè hæc esse concessa per literatum intimationem non cõstet,interdicitur illius exercitium,imò irritum, si fiat,redditur ob rationes factas . Quamobrẽ literæ supponunt quidem ius concessum,quod vel confirmant,si expediantur,& ritè ostendãtur,vel irritum reddunt,si secus fiat.

10 Hinc probè deduco cum *Rebuffo in praxi beneficiorum titul.de simonia in resignat. num 40.* non sufficere resignanti Præsulatum, quod ipse sciat literas expeditas esse Romæ,ni fuerint ei etiam intimatæ,ac præsentatæ . Ratio est , quod ei non absolutè, sed quatenus resignanti notę debẽt esse literæ ; sicut notum delictum Iudici debet esse, vt Iudici *l.hæc autèm §.non defendi ff.quibus ex causis in possess.eat.Bartolus in l.multum circa finem de conditionibus,& demonstrationibus,Cardinalis in clemen. quia contingit de religiosis domib.* Potest autèm aliquid esse manifestum,nec Iudici vt sic notum *cap.de manifesta.in fine 2.q.1. & cap.si duobus de appell.* scripsitq. *Decius consil.195. in causa col.2. num.5.* Accedit quod licet Resignans noscat resignationem admissam , ignorat tamèn , an Pars acceptauerit,vel an ea velit vti prouisione,ac literis.

11 Sequitur prætereà ex his, posse Resignantẽ vsq. ad literarum intimationem fructus percipere,aliaq. obire munera Pontificalia,sic *Philippus Francbus in cap.vt nostrum, vers. hoc tamen col.4.*de *appellat.vbi multa de Iudice reuocato.*

12 Assertio quarta. Nõ dicitur expeditæ literæ,vel Bullæ,ni plũbo affectæ, vel signatæ fuerint,sic *Glossa in verbo aurea,clem.vnica in fine de iur.iuran.regula Cancellariæ 14.53.& 69. facit textus in cap licet de crimine falsi , Cassiodorus decis.4.super regulis nu. 3. Maudosius reg.8. q.3.Parisius de resignat.lib.10 q 1.n.34. vbi decisionem citat Rotæ pro vna Salmantina Parochialis mense Nouembris coram Crescentio 1539 teste Sarnano reg de non iudicando iuxta formã suppl.q.1.col.antepenul.versi.& tamèn vlterius,*

Zerola Bullæ §.2. *Secbius de Repub. Eccles.c.4. pag.159.Garzia de benef.4 par.c.2.ad finem.*

13 Assertio quinta. Ad exercitium iurisdictionis præsentatio requiritur literarum originalium, vel aliàs authenticarum. Ita colligitur ex *Abbate cap. cùm in iure de officio Delegati n.6,* fauet *cap.vlt.& penult. eodem allegata per Felinum in dictum cap. cum in iure n.8.* vbi notat, opus non esse, tenorem literarum registrare, cùm quis producit ad eum solum finem, vt de productione constet, quemadmodum in casu nostro, & notat *Petrus de Ancharano cons.46.* cuius initium est *Prima facie. Rota dec.93.quæ est prima de fide instrumentorum, et alij apud cit. Felinum, & Ludouicum Gomes in cap.Statutum nu.60.de rescript.in 6.* qui neq, sufficere aiunt transumptum a Notario factum, seù subscriptum, Auctore etiam *Garzia de benef.6.par.c.2. num.16.*

CAPVT TERTIVM.

De Pœnis in extrauaganti impositis.

SVMMA.

Pœna citatæ Extrauagantis duplex est.n.1.

Hac pœna solum afficiuntur excipientes absque literis Prælatos, non autèm Prælatos ipsos exceptos.n.2.

Suspensio à fructibus comprehendit etiam destributiones n.3.

Distincta est suspensio, qua non singulos singillatim, sed quatenus vnum constituentes corpus ab ea, quæ singulos singillatim punit. n.4.

In hac extrauaganti suspensio contra Capitulum imposita, etiam contra singulas de Capitulo personas singillatim acceptas censetur statuta.n.5.

Si fuerint Religiosi transgressores suspensi, debent ad victum necessarijs donari fructibus, num.6.

Impropria pœna contra ipsos Prælatos sine literis Exercentes.irrationis nimirum cuiuscumq, administrationis, & ne quid possint percipere fructuum.n.7.

Extenditur hæc pœna ad discedentes ab Vrbe sine iuramento fidelitatis, & obedientiæ præstito, vel sine Pallio habito ab his, quibus debetur.num.8.

1 POEna *Extrauagantis*, quæ præ manibus est, duplex assignatur: vna propria, altera aliquo pacto impropria. Propria est suspensio à beneficijs, donec super hoc eiusdem Sedis gratiam transgres-
2 sores meruerint obtinere. Circa quam adnotare primùm habeo, solos affici illos, qui Prælatos absq. literis Apostolicis excipiunt, non autèm Prælatos ipsos exceptos. Patet id ex textu, & *Glossa verbo, non subsistant*: etenim pœna non expressa non est extendenda, *de pœnit.dist.1.cap.pœna.* Deindè quoad terminum,
3 seù effectum suspensionis scire necesse est, nũ nomine fructuum beneficiorum hic distributiones comprehendantur: nàm minimè comprehendi, deduci facilè videtur ex *cap. vnico de Clerico non residente in 6.* traditurq. a Canonistis, quos refert, ac sequitur *Couarr.lib.3.variar.c.13.n.5.* Ceterùm certiùs est comprehendi, vt sentit *Glossa in clem.2.de vit. & honestat. Cleric.verbo suspensus*, cum hæ distributiones ratione beneficiorum dentur, quæ sequuntur, vt accessoria; Secùs autèm sentiendum est de stipendijs, quæ dantur, vt munera prorsus personalia, de quibus rectè *Soar.de censuris disp. 27.sect.1.à n.29.ac deinceps.*

4 Deindè circa subiectum, seù personam hac suspensione affectam quæstio venit huc expendenda; Num singulæ personæ de Capitulo à suis priuatis suspendantur beneficijs, vel à cõmunibus totius Capituli vniuersim sumptis; de qua breui dico, distinctam quidem esse suspensionem, non singulos afficientem ex se immediatè, sed vt vnum constituentes corpus ab ea illis inflicta, vti priuatis personis, & primam negari non posse per hanc extrauagantem imponi, qua Conuentus etiam Religiosorum suspẽduntur, & si beneficia singulis Regularibus nõ sint. Confirmatur ex *cap.quisq.de elect.in 6.* Secundam verò, qua Capitulum non vt vnum corpus politicum est, sed etiam singuli de illo, probamus; quia cùm delictum Capituli ità à singulis eius procedat membris, vt non necessario à cunctis committatur, poterunt personæ tantummodo delinquentes solæ puniri. Poterit etiam adeò graue delictum esse, tãmetsi cũctorum, vt sufficiens minimè censeatur pœna suspensionis ab officijs, vel beneficijs communibus; ergo poterit non solum ferri contra solum Capitulum, sed etiam contra singulas seorsim priuatas personas, quas proprijs suspendat beneficijs, vt videtur faciũ *Capitulo quia sæpè de elect.in 6.* vt probè *Glossa*
5 *ibi à beneficijs quibuscumq.* Verùm enim vero, stylo, vsuq. spectato, suspensio in solum ferri solet Capitulum, ni aliud exprimatur in constitutione, vt in textu modo relato. Ratio est, quia Capitulum, vt sic corpus significat politicum, communitatemq. & non singulas personas, *l.sicut mãcipium, ff.quod cuiusq. vniuersum per ea, non quod Vniuersitas debet, singuli debent*. In Extrauaganti autèm præsenti nomen tantum Capituli, & Conuentus exprimitur.

6 Præterea si regulares fuerint hi suspensi, qui quidèm absquè requisitis literis Prælatum receperint, neq. præter fructus beneficiorum Monasterij, quicquam habeant, ex quo viuãt, debent ad victum necessarijs, & ad vitam trãsigendam donari, vti pluribus probat *citata Glossa verbo suspensi.*

7 Altera verò pœna impropria est contra Prælatos absq. literis exercentes, quæ præter quam quod irritum erit quicquid præstiterint.

Nec

Nec quicquam interim de Ecclesiarum, & Monasteriorum prouentibus percipiant; irritumque erit, vt de alijs. §. Prælatis modo diximus; quicquid ab eis factum fuerit, vt videre est apud *Glossam* meritò asserentem, hos quidem Prælatos hac impropria suspensionis pœna affici, non verò propria, vt supra dictum est subditis imposita, Verùm *Soarius de censuris disp. 31. sect. 5. n. 24.* quem de more sequitur *Fillucius tract. 17. c. 8. nu. 156.* suspensione puniri putant Prælatos ipsos absq. literis, &c. administrantes: nàm esto non vtatur verbo suspensionis Papa in Extrauaganti allegata, re tamen vera, atq. exercitè, cum irritet, quicquid ab illis attentatum fuerit, vt *n. 6* scripsimus, eos videtur suspendere à proprio iurisdictionis exercitio, Cęterùm cùm potiùs dissentio sit de nomine, non est, cur nos diù detineat, parumq. referat alterutra sentire ratione, illud exploratum habentes, hanc pœnā distinctam esse à suspensione tùm iurisdictionis, tùm beneficiorum Capitulo inflicta. Hac etiam censura Archiepiscopus comprehenditur, vel quicumq. aliùs Prælatus, cui Pallium excipiendum est, si eo non suscepto ab Vrbe discesserit, quę quidèm easdem subit limitationes, ac nostra de Episcopis, Præthereà extenditur ad discedentes absq. iuramento fidelitatis, & obedientiæ.

CAPVT QVARTVM.

Limitationes assertæ dispositionis.

SVMMA.

Ad pęnas Prælatis transgressoribus impositas requiritur transgressio ex præsumptione, primam fundans limitationem assertæ dispositionis. n. 1.

Clausula, siuè in principio, siuè in medio dispositionis posita ad omnia eius membra referenda est, eadem vrgente ratione. n. 2.

Omnes ex ignorantia excusante à temeraria præsumptione contra dictam dispositionem facientes, à pęnis per illam alioquin statutis excusantur. n. 3.

Dispositio huius Extrauagantis locum non habet in Prælatis ab alijs, quàm à Papa immediatè confirmatis. n. 4.

Tertia limitatio, vt non latè pateat hæc dispositio ad eos Prælatos, qui ob distantiā à Sede Apostolica etiam ante cōfirmationem administrare possunt. n. 5.

Masculinum genus, in dispositione præsertim legali fæmineum continet. n. 6.

Potest Abbatissa electa, & confirmata absq. literis administrare. ibid.

Si confirmatus, vel consecratus Episcopus absq. licentia, literarumq. expeditione ob mortem Pontificis Roma discedat, pęnas Extrauagantis per quartam limitatione m non incurret. n. 7.

Vbi culpa non est, nec pęna infligenda. n. 8.

Prohibitio generalis casum non excludit necessitatis. n. 9.

Necessitas cum legem non habeat, eam sibi facit. num. 10.

Statuta, & Priuilegia, quando tr abuntur ad iniqua, sunt reuocanda. n. 11.

Vltima limitatio Cardinalium, qui quidem aliquo pacto hac non comprehenduntur constitutione. n. 12.

1 AD omnes huius constitutionis pœnas, seù irritæ administrationis impositas Prælatis absquè literarum legitima intimatione administrantibus, vel absq. iuramento præstito fidelitatis, & obedientiæ, de quo infra agentes de ratione promouendi, quæ in præsentia est in vsu, seù contra recedentes à Curia, seù pallio non ritè recepta ab ijs, à quibus excipiendū erat, requiritur præsumptio, quæ prima fit restrictio, seù limitatio traditæ doctrinæ. Probatur *ex §. præsenti eiusdem extrauagantis* per ea, *Accedere, vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant, & §. quod si forsan contra præsumptum fuerit*, ita pariter do ent *Cardinalis in clement. t. de Priuilegijs quæst. 39. Nauarr. supra cit. num. 32. & in cap. 2. de iudicijs*. Et lice in *§. Capitula*, vbi pœna propriè suspensionis in subditos Prælatos illos tecti ienics decernitur, textus non vtatur verbo *præsumere*, sed absolutè recipientibus absque literis Prelatos, suspensionem inurat.

2 Nihilo tamèn minus cum sæpè probauerimus *tom. 1. lib. 2. disput. 5. cap. 4. num. 11. & 12. & lib. 3. disput. 7. cap. 2. nu. 4. & 5.* nec non hoc tomo sæpius clausulam, siuè in principio, siuè in medio, siuè ad finem dispositionis positam referendam esse ad omnia illius membra, de quibus eadem vrget ratio, vt videtur hic vrgere, & cum præsumptionem, ac temeritatem Sancta Romana velit Ecclesia plectere, ex qua absurda sequi videntur, & cum *Glossa citata verbo præsumant*, etiam recedentes à Curia, absq. iuramento, vel pallio non ex præsumptione temeraria, sed ex necessitate excusset, idcircò probabilius arbitror ad hanc etiam pœnam temeritatem, seù præsumptionem requiri.

3 Hinc fit omnes, siuè Prælatos, siuè Subditos facientes contra hanc, quam præ manibus habemus Extrauagantem, non ex præsumptione, sed ex ignorantia, vel inaduertentia excusari ab assertis pœnis, vt citati etiam scribunt Auctores: Quęnam aût talis debeat esse ignorantia, tradidimus *tom. 1. lib. 2. disp. 3. toto c. 4.*

4 Secunda limitatio refertur à *Glossa citata verbo non præsumant*, vt hæc Extrauagantis dispositio locum non habeat in Prælatis, qui ab alijs per Priuilegium, quàm à Papa confirmati sunt, de quibus *disp. 1. c. 1. nu. 8.* diximus Ratio est, quia cum hæc constitutio sit pœnalis,

lis,& exorbitans à iure communi,certè non est extendenda, neq. iura specialia contra regulã ad consequentiam trahenda sunt de regulis iuris *lib.6 quæ à iure.* Neq. *Capitulum in causis de sententia,& re iudicata à Glossa* in contrariũ allatum est ad rem,cum de sententia loquatur Pontificis,ad quam cęteri se aptare debent;& quamuis in similibus casibus cęteri teneantur similiter iudicare,vt ibi;hoc tamen intelligendum de inferioribus Iudicibus , & Prælatis actiuè , vt ita dicam iudicantibus , non autem de Prælatis ; causisq. iudicatis,ad quas dum in re pœnali versamur,facienda non est extensio. Subscribit huic limitationi, ac posse huiusmodi Prælatos post electionem,& confirmationẽ recipi,atque administrare sine literis Apostolicis,docet *Io: Monachus in Glossa nostra Extrauagantis,ex quo Nauarr. cap. Accepta de restit. spoliatorum opposit.8. §. Infertur.*

5 Tertia limitatio est,vt non latè pateat constitutio hæc ad eos Prælatos,qui ob distantiam à Sede Apostolica etiam ante confirmationem administrare possunt iuxta dicta *disp.3.c.1.n.1.* nam hoc pacto siuè præsentem cõstitutionem, siuè *Capitulum nihil intelligit , Glossa huius Extrauagantis ad finem in additionibus* , quæ quidem distantiam iudicat à Romana Curia vltra viginti dietas , nec non magnam desiderat ad hanc administrationem instantiam Capituli , atq Ecclesiæ necessitatem ; tùm quia nullatenus confirmata electione,his concurrentibus , recipi possent huiusmodi Prælati,vt loco citato diximus ; tùm quia,vt sæpè iteramus, hæc Extrauagans, vtpotè à iure exorbitans extendenda non est vltra ea,quę continet,sic *Oldrad. cons.6.incipit posita fine præiudicio, Io: Franch. in Glossa finali huius extrauagantis,Nauarr. modo citatus §.6.infertur.*

6 Ex hac autem,& secunda limitatione,quarta deducitur , quod tametsi pœnes cętera huiusmodi Extrauagantis dispositio se extendat ad Abbatissas, quia masculinum genus continet,fœmineum in dispositione præsertim legali, *l.1.ff.de constit. pecu.l.3.in princip. ff de negotiorum gestoribus,notatq. Decius reg.2.n.108 ff. de reg.iur. ex lege qui duos in fine de legatis 3.& in l.seruis legatis de legibus 3.* quam etiam regulam affert *Socin.in suo tract.fall.in regulam 555.fol.39.* vbi nouem ponit limitationes , & *Iason in l.si quis id quod , ff. de iurisd.omn. iudic.* neq. exceptionem hæc regula patitur in materia indifferenti,& viro,fœminæq. promiscua, vt in nostra etiam si fuerit odiosa , & pœnalis *Cyno Auctore post Odofredum in l.quicumq.C.de seruis fugitiuis , & Alberico per textum in l.si quis id.ff.modo citatis,* Verum Abbatissa electa posset profectò recipi ,atq. administrare sine literis Apostolicis,iuxta formam *cap.indemnitatib.de elect.in 6.*& habet vsus assertus à *citato Nauarr. ad finem nu.31.* qui quidem vsus aptandus ex dispositioni *Trident. Synodi sess.25. de Regularib.& Monialib c.7.*

7 Quinta limitatio . Si confirmatus,vel consecratus Apostolicas literas habere non posset propter obitum Papæ,atq. discesserit à Curia,non incurret pœnam superiùs expressam ,

ita *Glossa verbo non præsumant ad finem, et Nauarr.citatus.* Ratio est, quia Summus Pontifex temeritatem duntaxat præsumptionem constitutione hac damnat eius , qui recedere audet absq. literis,eamq. puniri,quæ de causa solum , & non ex necessitate Antistitem recedentem , siue Capitulum,reliquosque eum recipientes afficit pœna,vt paulò ante *n.1.& 2.* explicauimus . Igitur vbi culpa non est, nec pœna infligenda *de verb.signif. l.aliud est fraus in princip.*
8 Neque aliqua hic causa rationabilis puniendi subest,cum rationi consentaneus ille sit discessus ; Quamobrem temeraria præsumptio per constitutionem reprobata ad alium extendi
9 casum minimè debet; neq. prohibitio generalis easum excludit necessitatis, alioquin licitũ, vt probat *Glossa per cap. super quibusdam de verb.signif.*meo tamen iudicio non ad rem ; licet probari possit per regulam generalẽ , quia
10 necessitas cum legem non habeat , ipsam sibi legem facere certum est,quam multis explicat *Paulus Lancellottus in suis regulis lib.2. regula*
11 *necessitat.* Item statuta; & Priuilegia cum trahuntur ad iniqua sunt reuocanda *cap. vlt.de sent.excomm lib.6.*

12 Sexta limitatio est Eminentiss. Cardinaliũ, quippè qui hac,quã explicamus,constitutione non obstante,beneficia conferre possunt,& iurisdictionem exercere ante captam possessionem,& ostensionem literarum *Auctore Belle. de charitatiuo subsidio q.66.n.26.& fuisse decisum in vna Burgensi Canonicatus 3. Iunij 1583. coram Lancellotto* refert *Gonsales ad regulam 8. Cancellariæ Glossa 14.*At nè hoc intelligatur de Cardinalib.non Episcopis , quoad iurisdictionem propriorum titulorum, contraria sententia refertur à *Rebuff.in praxi tit.de simon. in resignat. n 44.* vbi docet Cardinalem indultum habentem à Papa , vt nullus beneficia possit conferre ad eius collationem spectantia , illo vti nõ posse in beneficijs Episcopatus,cuius nõ accepit possessionem , ideoq. Papæ Legatus , vel alius interim poterit ea conferre , vt tradidit *Rip.lib.2.de rescript.c.31.* allegans *Dynum in reg.1.iuris in 6.* apud quem tamen hanc doctrinam ipse non inuenio . Cœterùm *Rebuffus* in eo solum casu illam videtur afferre , in quo alter fuisset in possessione Prælaturæ , in cuius præiudicium , neq. Cardinalis iurisdictionem valet administrare Quapropter arbitror Indultum. Cardinalis Ordinarij Collatoris de conferendis beneficijs suæ Diœcesis ad ipsius collationem de iure spectantibus non comprehendere beneficia , in quorum possessione cõferendi alter erat,licet de iure collatio ad eum spectaret. Sic *Puteus decis. 206. lib. 1. Mohed.8. de Priuilegijs alias 179.Rota decis.783.n.4.libr. 3.p.3.diuer.Thamis.decis.3.in manuscrip.Anast. Germ de Indultis Cardinalium §.regulares à nu. 92.& § etiam ex eod.n.23.Garzia 5. par. de benef c. 5.n.5.6 & 7.* quia non auget indultum iurisdictionem Ordinariam,sed illam preseruat,vt *Rota in vna Roman.Beneficiatus S.Petri 28.Aprilis 1595.coram Gepsio, & alijs apud citatum Garziam.*

Caput

CAPVT QVINTVM.

Inferuntur ad praxim nonnulla.

S V M M A.

Ante expeditas, & præsentatas literas Ecclesia vacat. n. 1.

Ante confectas literas promotus à Papa quomodo non poterit dici Canonicus Prælatus. num. 2.

Extrauagans iniuncta non est extendenda ad omnes Beneficiarios per Apostolicam Sedem prouisos. n. 3.

Ex vi huius Extrauagantis, qui literis non expeditis possessionem caperet beneficij, ius, quod habebat ad illud non perderet. n. 4.

Non est restituendus, qui priuaretur, possessione capta dignitatis in Extrauaganti contentæ ante literas expeditas, atq. ostensas; secus qui cum sola signata supplicatione possessione reliquorũ beneficiorum in ea non contentorum capta fuisset priuatus. n. 5.

Non confert sola promotio ad nouam Ecclesiam, si literæ non fuerint expeditæ. n. 6.

Ecclesiæ, ad quam Episcopus fuerit promotus ante adeptam possessionem, literasq. ostensas Vicarius Capitularis debet exercere iurisdictionem. n. 7.

Episcopi iurisdictio, Sede vacante, ad Capitulum deuoluitur. n. 8.

Intra octo dies à morte Præsulis Capitulum tenetur nominare Vicarium, interim exercitium Iurisdictionis ad ipsum spectat. numer. 9.

Etiam à die notitiæ translationis huius Ecclesiæ Capitulo currit terminus octo dierum, dummodo à Papa fuerit absolutus à titulo dictæ Ecclesiæ Præsul. n. 10.

A die, quo à Papa Præsul est vinculo solutus Ecclesiæ à qua transfertur, eique constiterit, abstinere tenetur ab exercitio Iurisdictionis, quod competit Capitulo. n. 11.

1 EX his infero primùm, Sedem Episcopalem dici vacare, donec literæ fuerint expeditæ, ac præsentatę Capitulo, sic præter Auctores citatos *Aloysius Riccius in praxi fori Ecclesiastici decis. 166. in 1. editione, & resol. 500. in 2. Barbosa de officio, & potestate Episcopi allegat. 54. num. 160.*

2 Infero secundo cum, *Ioanne Milis in Repertorio verbo gratia Apostolica*, Prouisum à Papa ante confectas literas canonicum non habere titulum, quoad hoc solum, nè literis expeditis possit iudicari canonicus, non autèm quoad cętera; cum, vt super indicauimus, perfectè promotus, & canonicè, iàm dici possit Episcopus, confirmatione habita, per titulum, & ius perfectum, ità *Cassiadorus decis. 8. de restit. spoliat. Gomes in reg. 25. cancellariæ q. 5. alijq. apud Nauarr. cap. accepta de restit. spol. opposit. 8. n. 29.* qui probè hoc ipsum corollariũ multis illustrat.

3 Infero tertiò non rectè *Felinum in cap. veniens colum. 2. de accusat. & in cap. nè Dei col. 2. de simon.* extendisse, quam habemus præ manibus Extrauagantem etiam ad omnes per Apostolicam Ecclesiam prouisos, beneficiorumq. capientes possessionem per solas supplicationes signatas, quos esse vult intrusos, contra quem meritò *Nauarrus agit citat. num. 24. & Antonius de Petrucc. alijsquè apud eundem.* Ratio corollarij est, quod hęc Extrauagantis constitutio exorbitana cum sit, & pœnalis, tantumquè de nostris disponat Episcopis, Abbatibus, & Prioribus, qui loco sunt eorum, illisq. ęquantur extendenda non est ad reliqua beneficia, quorum pręsertim eadem non est ratio propter maius in maioribus Episcopatus dignitatibus periculum, argumento *capituli vbi periculum de elect. in 6.* saltem quoad regimen, administrationem; & etiam literarum expeditionem.

4 Infero quartò. Non rectè *Gomesium, Felinum citat. sequutum scribentem in reg. de non iudic. iuxta formam supplic. quæst. 1.* docere ex vi huius Extrauagantis, qui possessionem inijt alicuius beneficij, literis non expeditis iure priuari, quod habebat, esto supplicationem haberet signatam; tùm quia hanc Extrauagantem immeritò vterq. extendit ad beneficia in ea minimè contenta, ex qua scribit eos, qui contra dispositionem eiusdem extrauagantis possessionem capiunt, ius amittere, illis alioquin competens; tùm quia nequè id habet, nequè colligi potest ex hac extrauaganti citata à *Gomesio*, tùm quia nequè hoc exprimit regula secunda Cancellariæ à *Felino* citata, vt probè *Nauarrus laudatus num. 25.* nequè perderetur illud ius, nisi cum violenter caperetur possessio, quando etiam literis expeditis amitteretur per *capitul. eum, qui de prœbend. libr. 6.*

5 Colligo quinto ex *Cassiadoro decision. 8. de restitut. spol.* quam explicamus extrauagantem seruandam quidem esse in casibus in ea expressis, nequè ad alios extendendam; quocirca restituendum non esse illum, qui spoliaretur possessione, quam sine expeditione, atquè ostensione literarum caperet in dignitatibus in hac extrauaganti contentis; illum vero, qui cæterorum beneficiorum possessionem absquè literis omnino expeditis sola cum signata supplicatione cæpisset, & spoliatus vtiquè regulariter restituendus, vt prosequitur laudatus *Nauarr. num. 26.* Verum *corollaria hac num. 3. 4. & 5.* contenta; vt patet ex ipsorum rationibus ex vi huius, quam expendimus Extrauagantis intelligenda sunt: cum nouerim Constitutionem *Iulij III. die 27. Maij* 1553. quæ in Bullario antiquo ab hæredibus edito Antonij Bladij est 34. huius

Pon-

Pontificis, & in alio Laertij Cherubini 33. at expuncta in hoc postremo Laertij Cherubini, 25. solum dicti Pontificis referentis bullas; qui quidem Pontifex extendit allatas sanctiones ad omnia beneficia, quæ vult vacare, ipso iure, per apprehensionem possessionis, literis non expeditis, vt notant *Mandos. in Regula 27. quæst. 3. à num. 3. & Gonzales in regul. 8. Cancell. gloss. 19 num 98. ex multis Rotæ decisionibus*. Verùm relatam Bullam Episcopos non comprehendere, notat *P. Thesaurus par. 2. verb. gratia.*

6 Infero sexto, non sufficere Præsulem fuisse ad alteram promotum Ecclesiam, si literæ non fuerint expeditæ, vt probè *à Stephano Gratiano discept. forens. c. 27. Aug. Barbosa de offic. & potest. Episcopi alleg. 54. n. 161.*

7 Infero septimo, posse Vicarium Capitularem exercitium continuare, donec nouus Prælatus possessionem adeptus fuerit, vt ijdem *Auctores, & Gonzales ad regul. 8. Cancell. Gloss. 15. §. 2. num. 88.* refert, validam esse quandam collationem Canonicatus, in mense Ordinarij vacantis factam à Capitulo Burgensi absque Episcopi iam promoti consensu, habentis expeditas literas suæ prouisionis, non tamen ritè ostensas, & præsentatas, licet simul haberet à Capitulo dictus Episcopus collationem, quia cum adhuc duraret vacatio illius Ecclesię, potuit collatio fieri à solo Capitulo absque vlla citatione, requisitione, aut interuentione Antistitis promoti, iuxta *text. cap. 1. ne Sede vacante lib. 6.*

8 Cum Episcopi iurisdictio Sede vacante ad Capitulum deuoluatur, *cap. vni adiuncta gloss. de maior. & obed. lib. 6. iuxta Abb. in cap. cum olim notabili vltim. num. 2. eod. titul. Molinam de iust. tract. 5. disput. 11. notab. 1. 3. & 10. Riccium in praxi fori Ecclesiastici decision. 357. num. 4. in 1. editione, & resolut. 305. num. 2. Sbrotium lib. 1. quæst. 6. Quarantam in summ. Bull. verb. capitulum Sede vacante*, & alios, & cum instat Episcopi Capitulum statuere Vicarium possit ex *Trident. sess. 24. de reformat.* per

9 ea. *Item Officialem, seù Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omninò teneatur, & c. si secus factum fuerit ad Metropolitanum deputatio huiusmodi deuoluatur*, & cum tempore octo dierum à Tridentino præscripto possit Capitulum administrare, vt probè *Quaranta citatus*, necnon *Barbosa de offic. ac potest. Episc. alleg. 54. num. 163.*

10 Infero octauo, huiusmodi terminum octo dierum currere Capitulo etiam à die notitiæ translationis Episcopi ad alteram Ecclesiam, dummodo fuerit Episcopus à Papa absolutus à vinculo prioris Ecclesiæ, sic refert decisum *Quaranta citatus*; nàm illicò post translationē absquè aliquo Episcopi translati consensu cū perdere iura primæ Ecclesiæ decidit *Rota apud Farinacium decis. 475. par. 1. Recentiorum*, refertque decisum *Masob. de modo habendi concursum requis. 1. dub. 9. secundum Romanam impressionem, Barbosa in coll. ad cap. 1. n. 4. de translat. Episcopi, & de offic. & potest. Episc. supracit. n. 164. § qui quidem octo.*

11 Hinc infero nono, Ecclesiam, à qua volens Antistes transfertur, seù discedit ab eo quidèm tempore vacare, quo idem Episcopus, & illius vinculo à Summo Pontifice in Concistorio soluitur etiam ante literarum expeditarum ostensionem, vel captam possessionem secundæ Ecclesiæ, & postea quam huiusmodi absolutionis scientiam habuerit etiam ex testimonio, seù Sacri Collegij Secretarij documento, quo habito, & abstinere ab administratione, atque exercitio ordinariæ iurisdictionis Ecclesiæ relictæ tenetur, quæ transit, vti dictum est ad Capitulum, quod infra octo dies, vt supra, Vicarium statuere debet Capitularem, iuxta decretum etiam Sacræ Congregationis, relatum *ab August. Barbosa in coll. ad cap. 1. de transl. Episcopi.*

DISPVTATIO SEPTIMA.

An Capitulum iure debeat, vel poffit Epifcopo contradicente, Præfulatum adminiftrare, quando literæ prouiforiæ non oftenduntur intra fex menfes à die expediti breuis Apoftolici concedi foliti ad capiendam poffeffionem.

HVic difputationi euentus cuiufdam Præfulis Ecclefiæ Conimbricenfis anfam præftitit, qui quidem Epifcopus habito breui Apoftolico, quod concedi folet, ante expeditas literas, ad poffeffionem Epifcopatus capiendã cum hac claufula. *Volumus autem, quod intra fex menfes, à data præfentium computandos, literas Apoftolicas fuper prouifione, & præfectione huiufmodi fub plumbo in totum expedire, & iura Cameræ Apoftolicæ propterea debita perfoluere omninò tentaris, alioqui eifdem fex menfibus elapfis prouifio, & præfectio prædictæ nullæ fint, & effe cenfeantur*, habito inquam hoc breui, Apoftolicas literas, intra præfcriptum fex menfium fpatium, Epifcopus Conimbricenfis non expediuit; quibus elapfis orta eft controuerfia, num Capitulum Conimbricenfe pronunciare deberet Sedem quafi vacantem, & nùm etiam Epifcopo diffentiente poffet, vel teneretur Epifcopatum adminiftrare, de qua *Martinus Nauarrus* Auctor locuples honoris caufa nominatus contra nonnullos eiufdem ætatis viros eruditos pro concione difputauit, nobifq. quod tribus præftabimus Capitulis, neceffitatem intulit, eamdem noftro modulo prò veritate dilucidandi.

CAPVT PRIMVM.

Afferitur prima propofitę quęftionis fententia.

SVMMA.

Probatur à poffeffione, qua nullus poteft inuitus, nec auditus priuari. n.1.
Nemo ob amiffionem tituli poffeffionem perdit, ni verus, vel præfumptus intereefferit animus eam perdendi. n.2.
Quæ ipfo iure perduntur tolli minimè poffunt à poffeffore ante fententiam Iudicis. n.3.
Nemo poteft iudicare in caufa propria. n.4.
Nemo poteft fuum iudicare Superiorem. n.5.
Nemo dubius de fua iurifdictione poteft iudicare. num.6.
Difpofitio conditionalis effectum non habet ante conditionem impletam. n.7.
Difpofitio à iure exorbitans extendenda non eft, præfertim fi fit pœnalis, neq. eadem vrgeat ratio. n.8.

1 MArtinus Nauarrus 3. tom. relect. & comment. explicans cap. *Accepta de reftit. fpoliat. ad folutionem op. pofit. 8. n. 12.* quam præ manibus habemus quæftionem fibi difputandam proponens *ad finem n. 17.* fic diluit, vt fentiat, non potuiffe Capitulum in cafu dicto adminiftrare.

Probat primo, nemo inuitus poteft, neq. debet non auditus, ac damnatus à poffeffione legitimè præfertim comparata deponi *c. 1. 2. q. 1. c. 2. de caufis poffeffionis, & proprietatis*, etiamfi Dominus rei poffeffe ipfo iure dominium perdat *cap. licet il fecondo de præbend. in 6* multifq. alijs allatis textibus à *Nauarr. in prælect. cap. cū contingat de reft. in 3. caufa nullitatis nu. 3.* Sed Epifcopus in cafu noftro obtinuit, & quidèm legitimè poffeffionem per dictum breue, igitur nec potuit, nec debuit inuitus ea priuari antequam audiretur, atq. damnaretur.

2 Secundo probatur, nemo rei etiam Ecclefiafticę perdit poffeffionem ob amiffionem tituli, nec ipfo iure per aliquam negligentiam, delictum, aliamq. actionem, ni verum, vel præfumptum habuerit animum eam perdendi, vti in *oppofitione 7.* hic idem Auctor docet, ergò licet ob negligentiam Apoftolicas expediendi literas Antiftes Epifcopatum perdidiffet quoad proprietatem, fecùs autèm quoad poffeffionem, cum ei non fuerit animus illam perdendi; ergo non eft cenfendus Epifcopatus quoad eam vacare, & confequentet neq. Capitulum abfq. præfumptionis fpecie decernere poterit illum vacare, ac tanquam vacantem adminiftrare.

3 Tertio, quæ ipfo iure perduntur, tolli minimè poffunt à poffeffore ante fententiam Iudicis competentis illa perdita iam effe declarantis *cap. cum fecundum leges de hæret. in 6. & l. eius, qui debitorem in princip. de iure fifci*: at in noftro cafu nullus fuit declaratus Iudex, ergo.

4 Quarto, nemo iudicare poteft in caufa pro-

pria.l.1.*cap.ne quis in sua causa ius dicat,& c.1.*
4.q.4. Nemo prætereà suum potest iudicare
5 Superiorem *cap.cum inferior de maior.& obed.*
& cap.inferior. 21.dist. Insuper nemo dubius
6 de propria Iurisdictione potest iudicare iuxta
doctrinam *Bart.in l.multum interest, ff.de con-*
*dit.& demonstr.*ac docent *Petrus ab Ancaran.*
necnon *Felinus per textum in c.2. de offic.deleg.*
Glossamq. singularem in cap. sæpè verbo perem-
*ptoriæ de appel.*Atqui in casu posito causa erat
Capituli, quod quidèm erat inferior Iudex iu-
dicâs saltem de possessione,in qua Præsul erat,
ac dubitabat de iurisdictione, quoniam de va-
catione hęsitabat; igitur neq. poterat eum lo-
co mouere sine cognitione,neq. cognoscere,
num esset excludendus, & consequenter,nec
potuit declarare Episcopatum fuisse perditū,
& ad se deuolutam esse administrationem.

7 Quoto dispositio conditionalis effectum non habet ante conditionem expletam *cap. si pro te de rescript.in 6.l.cedere diem,ff.de verbor. signific.* neq. illius virtute potest aliquid priùs iudicari, quam constet illam impletam esse *argumento legis duo sunt Titij,ff de testam.tutel.*at prædictum Breue est conditionale, quatenus inducit vacationem sub ea nimirùm conditione,si non expediantur literæ intra sex menses; ergò nihil per illud fieri poterit, donec constet,eas intra illud tempus expeditas non esse: hoc autèm constare nequaquam valet, tū quia contingere potest,vt vno,vel altero die ante præscriptum sex mensium terminum Romæ literæ fuerint expeditæ; tùm quia aliqua erit danda dilatio Alleganti earū expeditionē facilem non esse,vel ex itineris difficultatibus, longitudine, ac periculis, vt neq. post duodecim menses Romæ literas expeditas quis Conimbricæ possit ostendere.

8 Sexto dispositio à iure communi exorbitans non est extendenda *cap. quia iure de reg. iur.in 6.* præsertim cum ipsius iuris non contineat materiam,sed aliquid contra, vel præter *secundum Panormitanum in cap. ad Audientiā de clerico non residente,* præcipuè si sit pœnalis *cap. pœnę de pœnit. dist.1.* & maximè ad eum casum, in quo eadem non vrgeret ratio, sed Extrauagans *iniunctæ de electione,* quæ in manibus est, exorbitat à iure communi, pœnam continet,disponit in materia, quæ est contra, vel præter ius,atq. in casu alio à nostro,in quo maior ratio suadet diuisionem huius Extrauagantis,ergo,&c.quod autem exorbitet à iure communi, probatur; quia illud habet, probari posse acta per testes, ac per instrumenta,*l.in exeedentis,C.de fide instrumentorum,* at hæc præscribit prouisionem Episcopatuum non posse probari, nisi per instrumenta, imò neq. per quælibet,sed per literas Apostolicas, *cap.licet,cap.quā gratia de crimin. fals. traditq. Felinus in cap. ex diligentia col. finali de remot. exil.*continet prætereà multas pęnas; disponit de casu distincto à nostro, de prima scilicet, & noua Præsulis receptione, necnon quorumdā aliorū,in quo maior vis rationis huius Extrauagantis decisionem suadet, quam in cōtinuāda receptione Episcopi, de quo loquimur antiqua,*argum.cap.quemadmodum de iure iur.*ergò non erit ad eam extendenda, cùm præsertim sit constitutio sequens scriptutam ad probandum, quippè quę potius restringenda est, quàm extendenda,vt habet *Rot.decis.533.quæ in nouè rubricatis est 27.de rescript.in nouis apud Ripam in rub.pe const.n.50.& lib.2.respons.c.1.* eo quod hæc extrauagans restringenda sit, & speciatim docet eius *Gloss.verbo præsumant*, quæ etiam vt singularitèr laudatur à *Nauarr.in verbo recipient,*ostensionem literarum ait esse quidèm necessariam à principio, cùm possessio capitur,non autèm postea.

CAPVT SECVNDVM.

Vera sententia.

SVMMA.

Quæstiones disputandæ.n.1.

Etiamsi à Præsule non habitæ, vel demonstratæ non sint literæ,neq. irrita, neq. irritanda sunt acta vsq. ad finem Semestris habita.n.2.

Pœnalis dispositio in dubio ità interpretanda est, vt minimùm pœnæ,quod potest,inferat.n.3.

Qualitas iniuncta verbo, intelligenda est secundum tempus verbi.n.4.

Constitutio non trahitur ad præterita, ni expressè significetur per textum.n.5.

Quod certum est de constitutione confirmante: de irritante vero etiam, quando causa annullationis de nouo in odium inducitur.n.6.

Per rescriptum Princeps non potest præiudicare notabiliter iuri alteri quæsito n.7.

Distinctus est sensus diplomatis cassantis dispositionem ipsam,vel eius iam peractū effectū.n.8

Ab vltimo Semestris die per diploma præscripti, ni literæ ostendantur expeditæ,censetur vacare Sedes,cuius illicita,atq. inualida noui Pręsulis erit administratio.n.9.

Dispositio conditionalis suum non potest effectum habere,conditione non posita.n.10.

Intentio Principis,gratiam concedentis, est inspicienda.n.11.

Causa finalis extrauagantis iniunctę est, nè iura Cameræ Apostolicę fraudentur.n.12.

Lex noua non clarè loquens interpretationem, atq. expositionem subit per antiquam.n.13.

Si Capitulum bona fide,vel opinionē sequens Nauarri decurso Semestri,neq. literis ostensis, vel ex ignorantia Præsulem reciperet, non incurreret pęnas extrauagantis iniunctæ.n.14.

1 AD veritatem noto duas hic posse in dubium reuocari quæstiones;alterā, an sex elapsis mensibus,datis per diploma Pontificium ad literarū cōparationem, his non habitis,vel nō ostensis in fine dicti Semestris cesset à possessione,atq.ab administrasione Pręsul, qui per illud diploma eam inierat:alteram an dispositiones,cœteraq. ab eo administrata in Semestri,& à pūcto habiti diplomatis,nulla censeantur,vel in irritum reuocanda sint. Nùm autèm ex illa prima-

ne-

neceſſatiò ſequatur hæc altera, ex infra dicen-
dis etiam conſtabit.

2 His breuitèr adnotatis, Prima ſit aſſertio.
Etiam ſi à Præſule non habitę, vel demonſtratę
ſint literæ in forma Cameræ, præſcriptæ per
Extrauagantem Iniunctę, neq. irrita, neq. in ir-
ritum reuocanda ſunt acta facta in eo ſemeſtri.
Sentio cum *Nauarro citat. num. 21. §. 4. quod ne-
mo, & numer. 42. & 43. nec non cum aliis
auctoribus ab eodemmet citatis nu. 12. §. fuerunt
viri.* Ratio autem eſt, quod hæc duo in notabi-
li explicata valdè diuerſa ſunt, & vt mox dicā
vnum alterum neceſſariò non inferens, atqui
in diplomate non irrita, neq. irritanda ea, quæ
per Præſulem, qui poſſeſſionem iniuit, decer-
nuntur, ſed ſolum prouiſiones, & præfectiones
datæ per dictum diploma nullæ dicuntur, &
reuocatæ, ergo, &c. Secundo non obſtante cō-
ſtitutione citatæ Extrauagantis præſcribentis
expeditionem, literarumq. oſtenſionem ante
poſſeſſionem, & Epiſcopatus adminiſtrationē,
& hæc, & poſſeſſio per diploma conceduntur
à Papa; ergò ritè poſſeſſio capta, probèq. ad-
miniſtratio habita eſt, ergò cum non reuocen-
tur acta, eo quidèm tempore, quo benè, ac le-
gitimè perſeuerarunt, non cenſentur reuoca-
ta, neq. reuocanda. Tertio, controuerſia, quæ in
manibus eſt ad minimum, vel dubia, vel pro-
babilis eſt, tùm ab extrinſeco, à qua eſt *Nauar-
rus* homo mihi apprimè doctus, neq. alij, quos
legerim in contrarium vrgeant, cùm ab intrin-
ſeco, quòd rationes contrariæ mox dilucidan-
dæ tanti ſanè momenti minimè ſunt, vt quam
amplexi ſumus ſententiam probabilem mini-
mè relinquant, vel ad ſummum dubio negati-
uo ex ſe ancipitem reddāt; dubium autèm vel
proprium, & negatiuum, vel poſitiuum, quod
idem eſt, ac probabilitas in eo ſitum eſt, nùm
diploma Pontificium, in pęnam literarum non
expeditarum; impoſuerit ſolam Epiſcopatus
vacationem à die Semeſtri decurſi, ac finiti, vel
à die dati breuis: ergo intelligendum eſt ita, vt
illa vacatio poſt finem Semeſtris, & non à pun-
cto conceſſi breuis intelligatur. Antecedens
noſtrum, vt explicauimus, omnibus eſt, ni fal-
lor, exploratum; Conſequentia manifeſtè pro-
3 batur. Pœnalis diſpoſitio, qualis hęc eſt in du-
bio ità exponenda eſt, vt minimum, quod po-
teſt, vel ſignificare videtur, imponat pœnę, ar-
gum. *legis ſi de interpretat. ff. de pœnis*, docetq.
communis vtriuſquè iuris, ac Theologorum
ſententia; ſed minorem continet pœnam hæc
diſpoſitio, ſi illam poſſeſſionem, atq. admini-
ſtrationem irritam tantum faciat ab vltimo
die Semeſtris, quàm à die dati diplomatis, er-
go, &c.

Quarto, Breue Pontificium non habet pro
infectis prouiſionem, ac præfectionem, ſed tā-
tum annullat, quod ſanè minus eſt, ac primùm;
imò, cum primum, vt nimirum quidquid ſe-
quutum eſt irritetur, præſtare Pontifex velit
præſtat profecto expreſſis verbis, vt videre eſt
in Conſtitutione *Clem. I.* in qua non ſolum
Conſtitutionem *Bonifacij VIII. incipientem
Clericis. De immun. Eccl. reuocat, Sed quidquid
ex ea ſequutum eſt, irritat.*

Quinto, quod dictum diploma nuſquam
diſponit prouiſionem, ac præfectionem ab-
ſolutè eſſe nullas, ſed elapſis tantummodo
ſex menſibus, ni expediantur literæ, non ob-
ſcurè indicat hanc nullitatem non à die termi-
ni ſex menſium elapſi incipiēdam eſſe. Quam-
obrem perpendenda Sedulò ſunt illa verba,
*Sex menſibus elapſis prouiſio, & præfectio præ-
dictæ nullæ ſint, & eſſe cenſeantur*; nàm, vt pro-
bè notat *Baldus in l. in delictis, ff. de noxalibus
4 actionib. §. ſi damnum, qualitas iuncta verbo in-
telligitur ſecundum tempus verbi*, quo circa nō
dicuntur ibi, vt nullæ fuerint, neq. fuiſſe cen-
ſeantur. Sexto argumentor ex doctrina *Gloſſæ
cap. non debet de conſanguinit. & affinit. verbo
de cætero.* vbi conſtitutiones, ait, de ordinario
non trahi ad pręterita, ni exprimatur, *per textū
cap. vlt. de conſtitutionibus ibi, Conſtitutionem
non ad præterita, ſed ad futura tantum extendi,
cum leges, & conſtitutiones futuris certum ſit
dare formam negotijs, nō ad præterita facta tra-
hi, niſi nominatim in eis de præteritis caueatur.*
quæ diſpoſitio multis illuſtratur *à Gloſſa ver-
bo futura*, de cuius materia ſcitè diſputat
*Abbas cap. quoniam, ſeù vltimum de conſtitu-
tionib. à num. 9.* qui quamuis abſolutè dicat,
6 conſtitutionem expreſsè non explicantem ex-
tenſionem ad præterita, ſi confirmans ſit, ex-
tendendam non eſſe, ſecùs autèm, quando fue-
rit annullans actum, vt eſt hoc, quod in mani-
bus eſt diploma; nihilo tamèn minus, cum cau-
ſa annullationis non ſit de præterito, ita vt
ipſo iure factum annullauerit, ſed potius
in odium inducitur de nouo, extendendum
non eſſe, probè docet *ipſemet Panormitanus,
verſ. hoc autem limitarem*, atq. huiuſmodi hoc
noſtrū videtur eſſe diploma. Addo potius hoc
idem conuenire cum reſcripto, quod ſpeciales
ex ſua natura concernit perſonas, quàm cum
conſtitutione omnes, & etiam communitatem
7 reſpiciente. Sicut igitur per reſcriptum Prin-
ceps nequit notabiliter præiudicare quæſito
iuri alterius, vt rectè notat *Abbas in cap. qui
Eccleſiarum de conſtitution. & in cap. vlt. eodem
num. 9. verſ. ego*, ità neq. per hoc diploma, per
quod cum ius fuerit quæſitum Epiſcopo ad
Epiſcopatus adminiſtrationem habitam in to-
to Semeſtri, non eſt dicendum, ni aliquid con-
8 ſtet expresſiùs, ei derogaſſe. Et quidèm toto
cœlo diſtinctus eſt ſenſus diſpoſitionis, ſi dicat,
vt literæ expeditæ, vel diploma nullum ſit, &
eſſe cenſeatur, vt habet noſtrum, cuius verba
ſub initio retulimus, ac dicere, vt conſtitutio,
vel diploma pro infecto habeatur, nam prima
dicendi ratione caſſata conſtitutione, eius non
caſſatur effectus, iam peractus, ſecus ſecunda,
quod probè adnotauit, idemmet *Panorm. cap.
cap. quæ in Eccleſiarum de conſtitut. nu. 3. notab.
4. & in clem. de immun. Eccleſiaſtica quoniam
n. 1. & 2. & cap. non debet de conſanguinitate, et
affinitate.*

9 Aſſertio ſecunda. Ab vltimo Semeſtris die
per diploma deſignati, niſi literę expeditę fue-
rint oſtenſę, cenſetur vacare Sedes, atq. illici-
ta, inualidaq. erit Epiſcopatus adminiſtratio,
idemq. ſentiendum de quocumq. Superiore,

Abbate, Prælato, aut Priori, qui Abbati æquatur, promotusq; sit apud Sedem Apostolicam. Est assertio contra *cit. Nauarr. penès Doctorum sensum ab eodem ad finem num.* 12. *laudatorum*, quorum rationes maioris apud me momenti sunt, quod maius etiam pro veritate addere conabor, & primò quidèm argumentor in hūc modum, aut hæc administratio erit licita, & valida post illud semestre ex vi iuris antiqui ante Extrauagantē Iniunctæ de elect. vel ex vi diplomatis, & concessionis Pontificiæ datæ ad possessionem ineundam. Nō primum, cum per extrauagantem citatam ab omnibus admissam dictam à *Nicolao Boer.* meliorem mundi, derogatum sit iuri antiquo, vt superiori tradidimus disputatione. Non secundum, cum diploma hoc iam expirauerit, & fuerit reuocatum, nullumq; habendum sit expleto Semestri, vt patet ex verbis relatis initio disputationis, vt ipsemet *Nauarrus* vltrò fatetur locis superiore citatis assertione, in quibus *n.* 37. *&* 42. ait cassari, atq; annihilari dictum breue, esseq; nullū per ea postrema vltimo loco relata verba; igitur ex vi nullius poterit licita, vel valida

10 censeri talis administratio. Confirmatur ad hominem contra *Nauarrum*, dispositio conditionalis suum non potest effectum habere, non posita conditione per *text. in* 5. *argum. ab ipso Nauarro adductos*, sed hæc est conditionalis, vt idem fatetur *Auctor. n.* 21. igitur non potest effectum habere conditione minimè posita: atq; conditio posita non est, decurso iam Semestri, quia literæ expeditæ non ostenduntur, ergo ex vi illorum iurium non poterit administratio perseuerare, sed neq; alio iure ergo, &c.

11 Secundo sic arguo. Intentio Romani Pontificis gratiam dicti breuis concedentis attendenda est per *cap. super literis de rescript. cap. finali de præb. & cap. cum nullis §.* 1. *cod. tit. lib.* 6. sed intentio Papæ, qui eiusmodi breue concessit, est vt ni expediantur literæ intra sex menses, eadem inducatur vacatio, deinceps exacto Semestri incipienda, quæ vel fuit antea, vel vtiq; inducenda esset, ni literæ expeditæ ostēderentur secundum præscriptionem extrauagantis Iniūctæ; ergo sicut, nisi fuissent expeditæ, atq; præsentatæ hæ literæ, neq; Capitulum recipere Præsulem, eique obedire, neq; Præsul administrare posset: sic etiam decurso iam Semestri, neq; illis expeditis, ostēsisq; literis, Huic aūt argumēto sic exposito, quā longè distat, vt satisfaciat *Nauarr.* videat amicus Lector.

12 Tertio causa finalis citatæ extrauagantis, & quidèm tacita est, ne Cameræ Apostolicæ iura fraudentur, vel protrahantur, si Episcopi suscipi possent, atq; Episcopatuum administrare negotia sine literis expeditis; atqui si possent administrationem protrahere vltra sex menses, gratia diplomatis concessi, liceretq; Capitulum illi obedire, illorum fraus iurium perinde sequeretur; ergo, &c.

Negare autem hanc esse finalem causam tacitā, in meridiana esset luce cœcutire, neque aliter sibi cauere Sedem Apostolicā videmus ad fraudem iurium declinandā, quàm clausula derogatoria Breuis, seù Diplomatis. Ex his verò patet, nihil referre, quod *nu.* 40. *Nauarrus* affert pro huius argumenti solutione. Prudens in assertione dixi, literas expeditas post Semestre demonstrandas esse, nàm *superiori* demonstrauimus *disp. c.* 1. *assert.* 3. literas non modo præscribi per hanc extrauagantem expediendas esse, sed legitimè demonstrandas Capitulo ad validam possessionem, & administrationē; ergo hoc idem sentiendum est de his ipsis literis, quarū expeditio per gratiam Breuis per sex dilata est menses, quæ quidèm cum eædem sint, ac desideratæ per extrauagantem Iniunctæ, sicut ad possessionem ex illarum vi primò captandam debebant ostendi, ità ad eamdem continuandam debent pariter ritè demonstrari: neq; inter has à *Nauarr. n.* 41. assignatur differētia, imò nec assignari facilè potest. Ac sanè per accidens omninò se habet, fuisse Præsulem in possessione ex vi gratiæ, si cessante hac nō habet assignare ex vi cuius in possessione permanere possit, vt primò perpendimus argumento; cùm enim ad nihilum redactum sit diploma gratiæ, Semestre iam decurso, quo expeditio literarum Apostolicarum prorogata fuit, vel eodem modo, quo ab illa desiderantur tradendæ sunt, vel eas non esse necessarias asserendum, cum eædem præscriptę sint per extrauagantem, quæ expediendæ sunt post decursum Semestre, per quod ex gratia earum prorogata est expeditio.

13 Demùm mihi persuadeo fore, vt *Nauarrus* manum absq; dubio esset daturus, si meminisset, legem nouam non expresè loquentem interpretationem subire, atq; explicationem per antiquiorem ad vitandam iuris correctionem, vt sæpè docuimus 1. *tom. lib.* 4. *cap. vlt. nu.* 5. *& alibi*, ac præter ibi citatos Auctores videndi sunt *Rebell. lib.* 1. *de oblig. iust. q.* 6. *sect.* 5. *necnon Sales de legib. disp.* 21. *sect.* 6. apud quos probè adasseruntur regulæ, igitur cùm expresè in extrauaganti. Iniunctæ ostensio præscribatur literarum per ea, *nulliq; eos absq; dictarum literarum ostensione recipiant, &c.* cumq; eædem omninò expediendæ dicantur literę intra Semestre dilationis gratiosę per breue, sicut illæ expediendæ, ità & hæ; alioquin non contemnenda etiam absurda sequerentur, nàm sæpius ex negligentia, imò aliquando ex malitia ad protrahendas bullarum expensas reputaret aliquis Præsulem deficientem emolumentum maius, vel saltèm tantum oneris non subire, ac alter, qui primù possessionem iniret omnis expers culpæ, & priuilegij abusus non culpæ verti, sed potiùs merito, *Glossam autèm verbo recipiant*, non obstare huic doctrinæ infrà trademus vltimo satisfacientes argumento.

Dixi prætereà inualidam forè deinceps huiusmodi Prælati administrationem, si ob solam diplomatis gratiam, non expeditis literis possessionem iniret, quod *superiori disp. c.* 1. *assert.* 1. demonstraui, & patet ex textu citatę extrauagantis.

14 Ex his autèm colligo, si Capitulum, vel bona fide, vel ex ignorantia iuxta ea, quæ *cap.* 2. *superiori disp.* diximus, vel adhęrens opinioni *Nauarr.* quę quamuis mihi vix ab intrinseco

sit

sit probabilis, auctoritate tamèn tanti viri, sua non caret ab extrinseco probabilitate, post Semestre Præsulem reciperet, antequam literas ostensas videret, non incurrere pœnas per hanc nostram Extrauagantē præscriptas, quod ex eodem *Nauarro* deduco *nu.35.ad finem*; & hoc idem eadem etiam ductus ratione, aio, de ipsismet Prælatis, qui in possessione, atq. administratione perseuerarent, dummodo fraus, dolusq. abesset malus.

CAPVT TERTIVM.

Soluuntur argumenta contraria.

S V M M A.

Possessio sub conditione de futuro concessa, hac non posita, de facto cessat. n. 1. & 3.

Existens in recenti possessione tenetur titulum probare, si contra illum obijciatur. n. 2.

Num ad pœnam priuationis bonorum contra hæreticos requiratur sententia. n. 4.

Cur ad priuationem bonorum contra hæreticos requiratur iuxta probabilem opinionem sententia, secùs autem ad priuationem possessionis initæ ex vi diplomatis, non adimpleta conditione ostensionis literarum. n. 5.

Si non expeditis literis intra concessum Semestre dilationis, Episcopus non acquiesceret Capitulo instāti, vt cessaret, iudicare, videretur suum Superiorem, Papam scilicet, & in causa propria sententiam ferre. n. 6.

In hoc casu Episcopus potius, cum esset dubius de sua iurisdictione iudicare non posset, neq. in possessione pergere. n. 7.

Exponitur Glossa extrauagantis iniunctæ de electione. n. 8.

PRimo igitur argumento *Nauarri* respondemus, quicquid sit de quęstione, nùm Iudex simul possit; & agere de possessorio, ac petitorio, de qua in locis allegatis disputatur, certè absre nostra illa est; equidèm Capitulum non tanquam Iudex debet possessione Pręsulem illum priuare, sed ip-
1 so facto ea Pręsulem cadere, contendimus, sicut loco cedit; quia possessio, & vsq. ad Semestre à Papa ei ex gratia concessa est, & perpetua non nisi sub conditione expeditionis, atq. ostensionis literarum, quo circa verbis concedit expressis *Nauarr. n. 21. argum. 5.* diploma prædictum esse conditionale, quatenus vacationem Ecclesiæ, & consequentèr possessioné inducens, vel auferens, vel protogans; itaquè ad argumenti formam concessa maiori propositione, minor subsumpta distinguenda, & concedenda de possessione sub conditione expeditionis, & ostensionis literarum, negāda verò absolutè, fit autèm clarior hæc nostra solutio *per text. cap. commissa de elect. in 6. il secondo.* vbi quamuis Parochiale beneficium datum non Sacerdoti intra annum, illo noleote conferri non possit, etiamsi ad vltimum peruentum sit mensem, in quo habendæ non sunt ordinationes; at vacare intelligitur elapso anno, & posita coonditione anni decursi, poterit vtiq. alteri conferri per ea; *Commissa tibi Parochialis Ecclesia, quamquam tantū de anno transierit, quod infra ipsum, nequeas iuxta statutum generalis Concilij Lugdunensis ad Sacerdotium promoueri: non est, nisi tunc demum, cum ex toto fuerit ipse annus elapsus, censenda vacare, nec potest antea se nolente conferri,* vbi nota quomodo vacet ipsa Ecclesia polita conditione, sub qua erat alteri concessa, eius non obstante possessione, vt probè perpendit *Glossa ibi verbo te nolente,* idem allegans *cap. licet de præbend. in 6. il secondo*, quod non rectè affert *Nauarrus* in confirmationem maioris propositionis huius argumenti.

2 Addo ad vberiorem doctrinam etiam Existensem in recensiori possessione, contra quem obijcitur defectus tituli, teneri titulum probare, vt notatur à *Io: Andrea post Innocentium, & Hostiensem in cap. 1. de concess. præb. lib. 6. & Panormitano cap. nihil de elect. n. 13.* igitur cùm hic Episcopus in recentissima fuerit possessione, contra illum obijcere possunt Canonici defectum tituli, vel ex vi Extrauagātis, vel vltimæ concessionis.

3 Hinc gradum ad secundum faciens argumentum dico, verum esse antecedēs, primamq. propositionem de possessione absolutè collata, secùs vero de illa, quę sub conditione datur, & accipitur, vt exemplo paulò ante relato cōstat, non adimpleta ipsa conditione, quæ quidē ex se ruit, neq. ob delictum proprium, vel aliquam culpam contra titulum, sed omissione conditionis requisitæ: fuit. n. non fuit animus Papę per suum diploma facere facultatem Episcopo ineundi possessionem absolutè, sed ea sub conditione, literarum .s. expeditarum; ita neq. animus ritè poterat esse Præsuli possessionis capiendæ, ni sub eadem; ergo sicut cùm quis Romæ in fauorem certæ personæ renuntiet cum illa clausula, apponi solita in Curia in fauorem talis personæ, & non aliter, nec aliàs: qua constat renuntianti non fuisse mentem relinquendi beneficium, eiusq. possessionem, nisi quatenus acquirenda est ab illo sub expresso modo, sicut & idemmet *Nauarr.* sæpè docet *op positione præsertim 7. n. 7.* sic etiam Papa censendus est voluisse conferre Præsuli illam possessionem, nec aliàs, nisi sub conditione talium literarū, neq. voluntatē efficacem potuisse Præsulem habere illam absolutē, sed sub eadem ineundi.

4 Ad tertium aio. In canone citato agi de pęna hæreticorum, priuatione nimirum bonorum, ad quam requiri sententiam Iudicis probabilis fert opinio apud multos, quos refert, sequiturq. *Sanch. lib. 2. sum. c. 22. à nu. 7.* licet contraria suam etiam habeat probabilitatem, sic paritèr è proximiori Sede poterat argumentū

à si-

à simili duci de pœna *per Extrauagantem Ambitiosè sancitam de rebus Ecclesiæ non alienandis*. Verum oeutra facit ad rem, veramq. continet similitudinē: Si quidem Episcopus, de quo
5 disputamus, non in pœnam priuatur administratione, quam inierat, sed possessione cadit ex se, quippè quæ concessa minimè fuerat, nisi sub conditione literarum expeditarum, neq. ad tēpus extra Semestre, nisi literis expeditis: & cōsequenter nulla intercedente sententia possessio ruit, vtpotè nulla ex vi breuis per ea; *alioquin eisdem sex mensibus elapsis prouisio, et præfectio prædicta nulla sint, & esse censeantur*, sicuti nullæ fuissent ex vi Extrauagantis Iniunctæ, nisi concessum fuisset hoc diploma, & gratia Pontificis hac sub conditione, neq. aliter. *In lege autèm citata* de crimin. li tractatur causa, in qua vi probè *Bald. l transigere de transact. n.* 28. ait, semper ad pœnam desiderari sententiam Iudicis; at in nostro casu, vt vtar verbis *citatæ legis, eius, qui debitorem de iure Fisci ad finem* §. t. hæc .n. non pœnæ, sed causæ restitutio est.

6 Primos etiam à *Nauarro* textus in contrarium quarto loco adductos admitto quidem; verùm nego in causa propria Capitulum iudicare proptium præsertim Superiorem: etenim hac sola de causa Præsul ille neq. administrare, neq. possessione cadere debet, quam iniuit gratia per breue tantum habita, & sub conditione literarum intra Semestre expeditarum; alioquin nullius deinceps roboris illa gratia censeretur, ac prouisio, præfectioq. nullæ; imò facilè possum retorquere argumentum contra *Nauarrum*; etenim si non posita præscripta cōditione à Pontifice, instante Capitulo, vt cessaret ille Præsul, alitèr iudicaret faciendum, potiori profectò iure viderètur iudicare in causa propria, imò suum Superiorem, Papam videlicet iudicare, cui parere non arbitraretur.

7 Inde ad alteram eiusdem argumenti partem transeo admittens, dubium de iurisdictione propria iudicare non posse; igitur cùm saltèm dubius sit hic Episcopus, an possit administrare, suaq. vti potestate iurisdictionis, illa sanè nequibit vti tùm in reliquis muneribus, in quibus antea vsus erat per totum Semestrem, tùm in hac ipsa quæstione, & controuersia Capituli, qua contendit ad ipsum administrationem deuolutam esse.

Quinto, maiorem concedimus propositionem, qua in confirmationem primi argumenti *superior. cap.* vsi sumus; libenter etiam minori assentimur in eo sensu, vt conditio non solum sit de literarum expeditione, habita Romę, verum de iuridica ostensione facienda Capitulo, *vt capite superiori ad finem probauimus*. Itaq. cùm intra sex illos menses literę Capitulo non fuerint ostensæ, constat, conditionem non esse appositam.

Ad sextum dò *Extrauagantem Iniunctæ* à iure exorbitantē esse, neq. extendendam; at non video quomodo ad rem hoc faciat, quam si penitùs inspiciamus, vel non ex vi illius extrauagantis, sed ex vi diplomatis, dispositionisq. cōditionalis causa cadere Episcopum comperiemus, vel si ex vi illius extrauagantis res ad pristinum reuocetur statum, non erit extensio, sed ipsissima eiusdem materia nullo pacto latiùs, patens, nè videlicet possessio ineatur, quin prius expediantur, ostendanturq. literæ.

8 Demùm bona tanti viri venia *Glossa* tantum à Nauarro commendata, singularisq. dicta, certè mihi talis non est, vt neq. meo, ni fallor Lectori, si libuerit eam percurrere, quàm vt facilius præstare posit, hic subijciam, ad verbū Recipiat, *Sed nunquid oportebit, me Prælatum semper ostendere literas? dic, hic loquitur, quando accedit Prælatus ad Prælaturam, non quando diù in possessione steterit*; nàm primò tota responsio aptata interrogationi continenti illam particulam Tò *semper*, rectè quidem se habens, nobis tamen nihil facessit negotij, vt ad oculum patet, quasi verò non semel, atq. iterū, sed sæpè, vel semper ostendendæ sint literæ ēt post initam possessionem, quod negat *Glossa* cum initio sufficiat eas semel ostendisse. Deindè dicit, loqui textum, Glossamq. de Præsulis receptione ex vi electionis, & confirmationis possessionem ineuntis, qui recipi non debet, quin expedita præterea literas ostendat, & consequenter, ait *Glossa*, huic Præsuli semel in principio literas ostendendas esse, & non semper. Demùm addo, loqui *Glossam* de receptione Præsulis ex vi literarum, quas satis est semel ostendisse, quod vtiquè, & nos requirimus; cum possessio, qua potitus esset ille Præsul in Semestri, non ex vi literarum, sed ex vi gratiæ per diploma concessæ inita fuisset, cùm itaquè possessio iure nouo Extrauagantis Iniunctæ per Apostolicas accipienda sit literas, ad eam in principio dicenda est illarum ostensio necessaria, cum principium poterit illud dici possessionis iuridicæ remota gratia breuis, alioquin nunquam erit necessaria talis ostensio literarum; nàm non in principio, quando per Breue possessio capta fuit, cum non essent expeditæ, & illarum loco successerit, tunc ex gratia facultas Breuis: non posteà per *Nauarrum*, cum iam possessio capta sit, diùq. in illa perseuerauerit Episcopus; ergò nunquam. Quod haud existimo *Nauarrum* adeò facilè concessurum.

DISPVTATIO OCTAVA.

An Episcopus electus,& confirmatus possit ea, quæ sunt Ordinis per alium præstare.

QVuamquam non inficias huic esse quæstioni connexionem cum altera penè opposita: quia contrariorum eadem est disciplina; nempè num Episcopus consecratus possit alicui,v. g. Vicario suo generali,non Episcopo,ea, quæ sunt Ordinis obeunda demandare. Verùm quia hæc maiorem quidèm habet affinitatem cum altera infra disputanda, nùm Pontifex Maximus facultatem facere possit ea exercendi,quę sunt propria Ordinis Episcopalis non Episcopo in eum locum referenda est.Itaq. præsentem vnico capitulo comprehendam, cùm penè vacet difficultate,&si non vtilitate.

CAPVT VNICVM.

Episcopus electus, & confirmatus etiam,quæ sunt Ordinis per alterum Episcopum præstare potest.

S V M M A.

Sententia negantium posse id fieri.n.1.

Contraria sententia certa, & catholica posse non consecratum Episcopum ea, quæ sunt Ordinis alteri Episcopo consecrato commendare. num.2.

Quæ Papa decernit maximè per decretales Epistolas sunt infallibilia.n.3.

In decretis morum Papa non potest errare. num.4.

Meritò reprehenduntur Caietanus, & Sotus æstimantium decisionem Leonis X. de Monte Pietatis ad certitudinem fidei non pertinere.n.5.

Siue à solo Papa,siue à Papa in Concilio decretales sanctiones eiusdem auctoritatis, & fidei habendæ sunt.n.6.

Decretales literæ, vel rescripta etiam extra ius existentia in casibus singularibus data, vim continent irrefragabilis legis ad cęteros similes casus.n.7.

Sede vacante Capitulum committere potest alteri Episcopo ea,quæ sunt Ordinis exercenda. num.8.

Capitulum Metropolitanæ,Sede vacante, consecrationem potest demandare alicuius Ecclesiæ suffraganeo Episcopo,n.9.

Per specialem auctoritatem à proprio Præsule sibi factam, potest Vicarius generalis alteri Episcopo, quæ sunt Ordinis munia committere.n.10.

Eadem est facultas Capitulari Vicario committendi munia Ordinis alteri Episcopo.n.11.

Qua cautela dicta commissio facienda sit.n.12.

Quando exceptionem patiatur regula, qui per alium facit,per se ipsum facere videtur.n.13.

OCcasione casus expositi per *cap. suffraganeis de elect.* Metropolitani electi, & confirmati, non dùm tamèn pallio donati, nùm is posset per aliquem Episcopum suffraganeum quempiam consecrare in Præsulem, nōnulli apud Abbatē ibidem in eam abiere sententiam,vt absolutè negauerint, posse Præsulem electum,& confirmatum demandare,quæ sunt Ordinis in sua Diœcesi exercenda Præsuli consecrato. Quibus si obijcias citatam *Decretalem suffraganeis de electione*, negant hanc esse decretalem, sed prouisionem quamdam fundatam in ęquitate. Probant præterea suam opinionem hi Doctores. Primo quia, qui per alium facit,per se ipsum facere videtur *ex cap. mulieres de sent.excommun.& ex regul. qui per alium in 6.* Secundo, quod suo non licet facere nomine,neq.alieno licebit,*ex alia eiusdem textu regula, quod alicui in 6.* tertiò directè contra casum dictæ decretalis, argumentum sumitur ex c.1.*dist.*100.vbi dicitur,non debere Archiepiscopum propriam differre consecrationem, nè suffraganeorum protrahatur consecratio; ergo signum est, non posse Metropolitanum non consecratum,alteri committere consecrationem suffraganei, alioquin non esset,cur ad propriam teneretur festinare consecrationem, si absq. illa facili delegatione suffraganeo cōsecrando consulere posset.

2 Verùm contraria sententia omnino certa est,& catholica,de qua nefas sit ambigere, qua dicimus posse, siuè Archiepiscopum non dum habito pallio,siue Episcopum electum,& confirmatum,vel à Papa debitis circumstātijs nominatum nominatione æquiualenti electioni, & confirmationi, de qua *sequenti libro* dicemus,nec dum consecratum posse,quæ sunt Ordinis alteri committere Præsuli. Habetur expressè in *citato canone suffraganeis de elect. Suffraganeis alicuius Metropolitani ad mandatum ipsius post confirmationem electionis suæ,etiam si pallium non receperit,licitum est electum, qui*

ad

ad eius iurisdictionem pertinet, consecrare; quem
textum probè declarat non modo eius *Glossa*,
sed Glossa c. 1. de translat. Addo *Cap. Is, cui de*
elect. in 6. ad finem, § illa quippe, ex quo constat,
administratorem, & Procuratorem Ecclesiæ
Pictauiensis illa, quæ ministeria consecratio-
nis exposcunt, id est munera Ordinis Episco-
palis (nisi fuerit Episcopus) per alios posse ex-
pedire. Ex his autèm hoc argumentum confi-
3 cio. Quæ Papa decernit, & maximè per Decre-
tales Epistolas Ecclesiæ proponit infallibilia
sunt habenda; sed hæc veritas per superallatas
4 decretales exponitur; ergo, &c. Maior propo-
sitio certa est, cùm in decretis morum Papa
minimè possit errare, vt erudite probant *Ba-
gnes in breuioribus commentarijs 2. 2. q. 1. artic.
10. dub. Bellarmin. lib. 4. de Pontifice c. 10. Moli-
na lib. 2. de iust. disp. 325.* qui merito reprehen-
dit doctrinam *Caietani tom. 2. opusculorum
tract. 6. & Soti 6 de iust. q. 1. art. 6.* putantium
definitionem *Leonis X. in Concilio Lateranen.*
§. 10. decernentis, Montem Pietatis non esse
vsuratium ad fidem non pertinere. Ratio au-
tèm huius nostræ propositionis est tùm com-
munis Ecclesiæ sensus, quo recipit has defini-
tiones tanquam omninò certas, atq. indubita-
tæ fidei, tum quia esset contra sanctitatem
eiusdem Ecclesiæ, si Papa posset ei proponere
quidpiam minus certum, & contra bonos mo-
res, vel rationis dictamen, vel leges Sacramen-
torum, vel ad regimen ipsiusmet Ecclesiæ spe-
6 ctans. Hoc autèm & exploratum est omnibus
Catholicis de legibus Ecclesiasticis generalem
vim habentibus, quæ tametsi varijs nuncupen-
tur nominibus, eamdem tamèn habent pote-
statem siuè à solo Pontifice sint latæ, siuè ab eo
in Concilio generali, vel approbato, vt rectè
notat *Vasquez 1. 2. disp. 157. c. 5. nu. 37. ex com-
muni Theologorum sententia D. Thoma 2. 2. q. 1.
art. 10. & q. 11. art. 3. Vualdensis lib. 2. de doctri-
na fidei c. 47. & 48. Turrecremata lib. 2. summa
c. 109. Dried. lib. 4. de Ecclesiæ doga c. 3. punt 3.
Caiet. opusc. de potest. Papæ c 9. Ecky lib. 1. de
Primatu Petri c. 18. Petri Soti in Apologia cap.
83. 84. & 85. Cani 6. de locis c. 7. atq Interpretum
7 D. Thoma in locis cit.* Et habet etiam verum de
Decretalibus, rescriptis, ac peculiaribus respō-
sis, Epistolisq. Pontificum in casu etiam singu-
lari datis; quæ sanè vim obtinent pariter legis
*ex cap in causis de sentent. & re iudic. vbi Inno-
centius III. ait In causis, quæ Summi Pontificis
iudicio deciduntur, & ordo iuris, & vigor æqui-
tatis est subtilitèr obseruandus; cùm in similibus
casibus ceteri teneantur similitèr iudicare.* Nam
quid est ceteros Iudices debere in causis simi-
libus eodem iudicare modo, nisi responsum
Pontificis in casu singulari datum in alijs simi-
libus vim legis habere? Quamobrem plurimę
decretales Epistolæ, quæ in corpus iuris suo
ordine à *Gregorio IX.* redactæ habentur, certè
vim legis retinent vniuersalis, tametsi pro casu
singulari exaratæ fuerint: igitur meritò siuè
Epistolas, siuè decreta Pontificia extra ius exi-
stentia, iussit, seù declarauit *Nicolaus Pa-
pa in can. si Romanorum 19. dist.* reuerenter ob-
seruanda esse, vt ibi Canonistæ passim, ex quo
rectè redarguitur *Paulus de Castro l. 1. num. 5.
ff. de constitut. Principum* contrarium iudicans.

Hinc gradum facio ad minorem nostri primi
argumenti probandam: nam quicquid sit de
decretali suffraganeis de elect., quæ quando sub
secunda compilatione erat, inquit *Abbas ibi. n.
2.* non habebatur Papalis, certè deinceps cùm
& à Papa proposita sit, atq. ità sicut cæteræ ab
vniuersali excipiatur Ecclesia, atq. à *Gregorio
IX.* omnes præcipiantur vsui esse secundum
hanc, & non aliam compilationem tùm in iu-
dicijs, tùm extra vt legitur in proemio Decre-
talium sanè non posset absq. errore in contra-
riam iri sententiam. Quapropter meritò *Gra-
tianus dist. 20. sub initio*, Decretales ait Episto-
las Canonibus Conciliorum pari iure exequē-
das esse.

Verùm vndè opportunè digressa est oratio
reuertatur; Porro non modo ex Sacris con-
stat Canonibus, vt dictum est, nostra conclusio,
sed ratione etiam liquet; quia Præsul electus,
& confirmatus, non autèm consecratus alteri
consecrato Præsuli munera committens Ordi-
nis propriam tantum exercet iurisdictionem,
proprios nempè subditos alteri Episcopo quo-
ad illa munera submittendo, circa quos alter
Antistes sua potestate in consecratione habita
vtatur, vt probè notat *Abbas cit. n. 3.*

8 Confirmatur, quia Sede vacante, Capitu-
lum committere potest alteri Episcopo Cleri-
cum propriæ Ecclesiæ, vel Diœcesis Sacris ini-
tiandum Ordinibus *ex cap. cum nullus de tem-
pore ordinandorum in 6.* seruata tamen forma
præscripta à *Tridentino sess. 7. c. 10. de reformat.*
cum omnibus exploratum sit, Capitulo facul-
tatem non esse illum eundem Clericum ordi-
nandi, quippè quod Episcopo defuncto in his,
quę sunt iurisdictionis tantum succedit *ex cap.
9 cum olim de maior. & obed.* Sic pariter potest
Capitulum, Sede vacante, alium inuitare Præ-
sulem ad exercenda Pontificalia *per cap. Pon-
tifices 7. q. 1.* & ex allato textu deducit Com-
postellanus, posse Metropolitana Sede vacan-
te, eius Capitulum demandare consecrationē
Suffraganeo, cum hic sit actus solius iurisdi-
ctionis.

10 Ex his deduco per ampliationem nostræ as-
sertionis specialem auctoritatem posse ab Epi-
scopo fieri suo Vicario committendi alicui An-
tistiti ea, quæ sunt ordinis munia. Sic *Abbas in
cap. bis quæ, & in cap. cùm olim de maioritat. &
obed. inst iuris canonici de Vicario Episcopi nu.
121. Bertacchin. de Episc. 3. part. q. 61. Sbrozius
de Vicario lib. 2 q. 12. n. 1. Rebuff. in pract. benef.
in forma Vicariatus n. 33.* probè notans speciali
mandato ad id opus esse Pręsulis ex communi
DD. sententia *in cap. final. de elect.*

11 Deduco secundo hanc etiam facultatem es-
se Vicario Capitulari, Sede vacante, quam re-
ctè *Rebuff. modo citatus tit. de reuol. n. 66.* posse
vocare docet Episcopum vicinum ad Sacros
Ordines conferendos. Notat autèm *Abbas in
12 laudatum cap. bis quæ nu. 2.* quem sequitur *Re-
buffus*, huiusmodi commissionem cautè facien-
dam esse cum protestatione, quod nihil iuris
ex hoc actu Prælato rogato acquiratur, imò
cau-

cautionem præstandam esse vult *Rebuffus* à dicto Prælato accito. Cœterùm vbi certò id constaret, hoc ab illo gratis exigi absq. iure, quod eidem competeret, neutrum necessarium esse putarem.]

Superest, vt contrarijs satisfaciamus argumentis, cum iuris allegati euasioni super occurrerimus. Et quidem primò argumento *cit.* respondet *Abbas n.3.* regulam, doctrinamq. textus adducti non procedere, quando is, cui committitur facere non potest nomine suo, sed totum illud peragit negotium, tanquam alter, à quo committitur. Verùm nisi huic aliquid addatur solutioni, efficax, ad argumentum soluendum minimè videtur: etenim etiam mandatarius proprio posset nomine manus violentas inijcere clerico; & tamen si in vi mandati id præstiterit, mandans excommunicationem canonis incurret, vt in *allegato textu mulieres, §. hi vero* claré notatur. Itaq. his, quæ in citatis regulis tradunt Auctores, omissis cum *Dyno in regulam ad argum. s. adductam, §. sed dicendum,* 13 aio, dictas regulas exceptionem subire, quando personæ industria eligitur, *l. inter artifices, ff. de solutio.* Cum autèm in nostro casu personæ Præsulatu donatæ qualitas eligatur, quę quidē tantum subiectione illius, circa quem ordinis actus est exercēdus, ac materia indigebat proportionata per subiectionem subditi, iure suo his positis, munera illa obibit, neq. nomine destinatoris Episcopi electi, nisi quoad iurisdictionem, ex qua illa materia subditi, vel quasi subditi exhibita est apta. Eodem pacto alteri regulę in secundo argumento exaratæ respondendum est.

Ad tertium dico cum Glossa ibi esse sermonem de Archiepiscopo, qui fuit vltra tres menses in mora, quando in pœnam nec potest consecrationem sui suffraganei alteri committere, vt ibi. Aliæ duæ solutiones minus efficaces afferuntur ab *Abbate loco cit. n.3.* Verùm data sufficit.

DISPVTATIO NONA.

De Postulationis natura.

Postulationis, quæ præ manibus nobis est, titulum nō ignoto in iure Canonico præmitti electioni; verùm maius operæ pretium me factum arbitratus sum, si electionem primò comprehenderem, quod 5. & 6. lib. præstiti, quippè quæ multis *superioribus etiam 1. tom. libris* illustrata erat, ac per se videtur intenta, & innixa iuri, quæstionesq. scitu digniores, atq. vsu frequentes continens, quàm postulatio et potiùs accessoria, in eiusq. locum penè suffecta, & in gratia fundata. Accedit longè etiam ab Aula, & à Curia Romana, vt plurimum esse amandatam, Auctore *Lambertino 1. p. lib. 2. q. 7. art. 10. n. 6. in fin. Mandos. in regul. 2. Cancellariæ in præfatione n. 3. Gonzales de benefic. 4. p. c. 1. nu. 11.* Cum autem confirmatio supra electionem cadat, cuius est complementum, neq. cum Postulatione connexionem habeat, idcircò de illa prius etiam disputaui. In postulationis itaq. dilucidatione, qua, declarans electionem, vsus sum, methodum prosequar; vt igitur electionis expendi circumstantias, Quid, propter Quid, & Cuius gratia, ea ratione, qua substant iali iet acceptas tradidit Aristoteles, & *lib. 5. disp. 1. c. 3. à n. 8.* exposui, in nonum librum reijciens circumstantiam *Quis*: quippè quæ cum causa coincidit efficienti Pręsulatus; ità pariter in eandem circumstantiam *Quis*, causamq. efficacem Postulationis referens, Primo paraturus sum loco de illius natura, atq. essentia per circumstantiam *Quid* comprehensa. Deindè circumstantiam *Circa Quid*, conditionemq. materiæ, siuè personæ postulandæ, secunda explicabit disputatio; Tertio autèm rationem expēdam finis, & circumstantiæ, cuius gratia, ad quam tota postulatio quanta est, dirigitur ad ius, nimirùm Postulato conferendum.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit Postulatio.

S V M M A.

Prima refertur, ac reijcitur postulationis definitio relata, Glossa. n. 1.
Secunda Panormitani refellitur. n. 2.
Baldi definitio respuitur. n. 3.
Postulatio ex se saltem non semper ad facultatē consequendam eligendi refertur. n. 4.
Decij definitio adducitur, & expungitur. n. 5.
Definitio Turrecrematæ reijcitur. n. 6.
Primo diuidenda est postulatio, cuius genus sit subalternum. n. 7.
Vera definitio Postulationis asseritur. n. 8.
Quid propriè petitio sit, & quam aptè in definitione postulationis inserta sit. n. 9.
Quid significet Particula in Prælatum definitioni inserta. n. 10.
Realitas actus magis inspicienda, quàm verborum. n. 11.

Quid sibi vult particula certæ personæ *apposita definitioni.n.12.*

Quid alia significet canonicè.*n.13.*

Postulandus non debet esse omninò impeditus.numer.14.

Omnis defectus est Superiori exponendus, ob quẽ quis postulatur.n.15.

Expenditur vltima particula, videlicet apud Superiorem dispensare potentem.*n.16.*

Superior non tenetur Postulationem admittere. n.17.

Licet definitio in iure periculosa sit, quia tamẽ ex *Aristotele 1.topic.4.* quod quid esse rei explicat, id est rei naturam, & essentiam, *l.omnis, ff.de reg.iur.* & a locupletibus, quos infrà laudabo Doctoribus inuestigata est, à nobis, silentio minimè prætermittenda. Præcipuas itaq. Postulationis definitiones reijcere aggredior, ex quarum indicatis vitijs eius natura clarior innotescet.

1 A *Gloss.* itaq. *cap. vnici de postulat.in 6.* Postulatio definitur *Petitio gratiæ à Superiore facta*; verùm vt omittam amphibologiam cõtra præceptũ *Arist.6.top.c.2.* qua maximè laborat hæc definitio, cum ęque significet petitionem Superioris apud alium expositam, quàm alicuius apud Superiorem habitam per appositionẽ vocis à *Superiore* in casu ablatiuo, adeò latè patet, ut ad quascumq. se extendat petitiones gratię, nec propriam assignat differentiã Definiti, neq. cum eo cõuertitur, quo præcipuè nomine reijcitur ab *Abbat.in præfationem ad tit. de postulat.circa fin. n.1.* & est parum consona *Aristotelicæ* doctrinæ *6.top.c.1.*

2 Abbas igitur suam ibidẽ hac affert ratione. *Postulatio est quædam gratiæ petitio à Superiore facta de promouendo aliquem ad Prælationem, ad quam de iure communi propter defectum aliquem, vel impedimentum eligi, seù promoueri nõ poterat.* Ceterum eadem amphibologia, quam contra primam obiecimus hanc Panormitanã definitionem etiam uitiosam esse, non est, qui non uideat. Redundat prætereà uerbis, cum defectus, atq. impedimenti frustra utatur nominibus, ut cętera taceã, & à doctrina Philosophi discrepans *7.top.2.*

3 Accedit *Bald in rubric.ad tit.de postulat. n.1.* sic definiens, *Postulatio est actus canonicus, per quem de gratia petitur à Superiore, quòd prouideat de Prælato, vel det licentiam Capitulo eligendi eum.* At primo scrupulum amphibologiæ superindicatæ, *Bald.* non euitauit; Deindè per genus generalissimum, ac remotum, tradidit definitionem, ex hoc profectò uitiosam, non secus ac, si quis hominem, non per animal rationale, sed per substantiam spiritualem definiret contra *Aristotel.lib.2.post.c.14.& 6.top.3.& 6.phys.c.3.text.27.* Iterùm quid sit petere de gratia, haud facile intelligitur, cum possit referri, tùm in Superiorem, à quo gratia expectatur, tũ in Capitulũ, quod ex gratia hanc postulat personam à Prælato, ut uidetur indicatum in *c.1. de postul.ad uerb. Postulastis*; uerùm malè, ut rectè notat *Dec.in hoc cap.n.7.ad fin.* nàm Capitulum dum postulat non facit, uel præstat, sed petit gratiam. Quarto cum duplicẽ *n.1.* distinguat *Bald.* postulationem simplicem, ac solemnem, legenti, uel primo intuitu constabit eius definitione non comprehendi simplicem, qua non petitur facultas eligendi, sed prouisio noui, atq. idonei Pastoris. Sic etiam neq. latè patet ad postulationes, quæ ab alijs, quàm à Capitulo fieri possunt, ut à Principibus, quibus ius est præsentandi, si uellent præsentarę canonicè impeditum, sponsum u.g. alterius Ecclesiæ.

4 Demùm postulatio non tendit saltẽ semper ad facultatem consequendam eligendi personam impedimẽto irretitam, sed in Superiorẽ, uel eius dispẽsationem, qua Postulatum admittat. Quamobrem Superior minimè debet respondere liceat uobis talem, quẽ postularis eligere, sed ut *Innoc.in cap. gratum de postulat. n.4. Secundũ quod postulastis de tali prouideo, vel postulationem vestrũ admitto*; quę formula magis uidetur usitata, qua propter minimè placet *Abb.in rub.ad tit.elect.n.2.* neq. ex eo *Dec. in rub.ad tit.de postul.n.2.* asserentes postulationẽ referri, atq. ordinari ad electionem futurã, cuius est pręambula, cùm pręsertim idẽmet *Abb. ibi & c.1.de postul.n.34.* scribat, admissionem postulationis solemnis uim habere electionis, & confirmationis; nõ autèm nego, posse postulari, vt liberetur quispiam impedimento à persona, à qua ipse aliquo pacto pendet, quo remoto poterit eligi. Verum hoc non habet ex se postulatio propria, & solẽnis, sed impropria, quam mox indicabimus parare viam electioni, vt etiam indicat *Imol.cap.& si vnanimiter n.5. de postulatione Prælatorum.*

5 Hinc Decij etiam reijcio definitionem, quã falsò ille refert ex Panormitano. *Gratia videlicet facta à Superiore de promouendo aliquem ad Prælationem, ad quam de iure communi eligi nõ poterat propter aliquod impedimentum.* Etenim postulatio non est gratia, sed expositio voluntatis optantis, ac petẽtis gratiam à Superiore, vt velit in postulatam personam consentire.

6 Neq. possum approbare adductã definitionem postulationis à *Turrecremata cap. Ostus dist.61.n.1.* ex Hostiensi. *Postulatio est alicuius personæ, quæ eligi prohibetur propter defectum, concors, & certa Capituli facta petitio.* Nàm quãdo cęteras haberet rectæ definitionis qualitates, illa sanè caret, quòd non ad omnes patet postulationes, sed ad eam tantum, quæ habetur à Capitulo. Si quidem vt hic idem Auctor merito docet *nu.13.* qui potest eligere, potest etiam postulare: at qui vis eligendi, præsentandi, aut nominandi non modo est Capitulo, sed alijs, vt infrà declarabimus; igitùr necessaria conficitur sequela ab alijs, quàm à Capitulis postulari posse, vt *n.seq.* perpendemus.

7 Longiùs non prosequar aliorum reijciens definitiones ad fastidium, verũ cũ postulationem latis sub terminis acceptam genus subalternũ iudicẽ, prius cũ *Arist.lib.2.post.c.15.tex.4.* diuidendã, quàm definiẽdã esse arbitror. Itaq. vt simplicem nunc acceptam à *Bald. cit. nu.3.* omittam, quæ non tendit ad gratiam captandam à Superiore, potente in defectu dispensare, cuius causa eligi minimè potest in

Præ-

Prælatum is, qui postulatur, sed ex discrepantia
suffragiorum. Postulatio primò diuiditur ratio-
ne personæ postulantis, & altera est Canonica,
quæ à Capitulo fit, altera quæ à quocumq. cui
sit ius nominandi, eligendi, vel præsentādi, quę
quidèm iuxta varios defectus, quibus irretitur
Postulatus, in varias potest subdiuidi species;
Et licet sciuerim, postulatione propria Patro-
num vti non posse, quippè cui competit ido
neum præsentare *ex cap. 2. de supplenda negli-
gentia Prælatorum, & cap. 2. & 3. de iure Pa-
tronatus*; at impropriè non est, cur Patronus
postulare nequeat. Deindè diuiditur ratione
personæ, apud quam exponitur: Et hæc vel est
impropria, qua non dispensationem, in gratia
fundatam ex communi DD. placito innititur
postulatio, sed potius consensum alterius ex-
quirimus, vt si postularetur Monachus in Præ-
latum, consensus Abbatis obtinendus esset ex
cap. si Religiosus de elect. in 6. quemadmodum
rectè notat *Syluester postulatio 1. & Immol. in
rubr. ad tit. de postul. num. 12.* vel si à Domino
postularetur seruus, vt notat *Immol. cap. & si
vnanimiter de postul. n. 5.*

8 His itaq. explosis definitionibus eam affe-
ro. *Postulatio est petitio in Prælatum certæ per-
sonæ, canonicè, non tamèn penitus impeditæ, ex-
positæ Superiori dispensare potenti.* Petitio loco
9 generis apposita est, reliqua vero loco diffe-
rentiæ. Præterea petitio à nobis vsurpata est
in sensu proprio, nàm auctore *Varrone* petere
propriè est, precario aliquid poscere, & *Valla*
petere, ait, dicimur, cùm aliquid humiliter, &
precibus petimus; cum enim Postulatio, con-
sensu Doctorum, innititur gratiæ, suppliciter
habenda quidem est, vt probè *Abbas cap. 1. de
postulat:* fauet etiam *cap. bona ll primo, necnon
Capitulum postulationem de postul. Prælatorum,
& cap. cupientes, §. deq. de elect. in 6.*

10 In Prælatum addidi, quòd hic dicitur iuris-
dictionem propriè habere, vt notatur ab *Ab-
bate in cap. decernimus de iudicijs,* verùm enim
verò licet quis postularet aliquem in Curato-
rem Ecclesiæ, vel in simile officium, satis su-
perquè censeretur se explicasse, si cæteras ad
11 postulationem desideratas apposuisset condi-
tiones: quia realitas actus magis est inspicien-
da, quàm verborum, *ff. de condic. & demonstr.
l. Pater Seuerianam, §. conditionem verba, & ff.
de negot. gest. l. qui aliena, §. quamquam,* & sic de
electione tenet *Baldus Rubric. ad titul. de po-
stulat. num. 5.* quod generaliter per se dictum
volo, quando ex æquipollentibus, etiamsi di-
stincta non enuntiaretur ratione, dummodo
mentis constantia, & veritas eadem sit, *C. de
test. l. quoniam indignum ff. de action. & obligat.
l. consensu.* Neq. aucupationi syllabarum insi-
stēdum est, quæ quidem sunt ambages, & ina-
nes formulæ, *C. de formulis l. 11.*

12 *Certæ personæ*, quia non compromittitur,
nisi Capitulum fuerit diuisum *per cap. Bonæ 1.
& 2.* verùm designata petitur, vel ad distin-
ctionem à nominatione, in qua plures quidèm
exprimuntur, vel exprimi possunt, & est in cer
ta quoad expressos petitio.

13 *Canonicè, &c.* idest secundum Sanctiones
Sacrorum Canonum, ex quorum dispositione
maximoperè pendet habilitas ad officium,
dignitatemq. ad quam quis postulatur.

14 *Non tamèn omninò, &c.* etenim, vt infrà di-
cemus, defectum patientes, quo non possunt
officium obire, ad quod promouentur, vel ex
se, vel ex iuris dispositione, qua inhabiles fiunt
ad talem dignitatem, eligi minimè possunt,
sed postulari, vt probè *Abbas cap. & si de po-
stulat. num 8. §. tergia reg.* Inhabiles, inquit, non
omnino, vt hic etiam adnotant cęteri DD. sed
quo impediuntur, ne eligi queant, cum multi
non modo eligi, sed ne postulari quidèm pos-
sint. Sic Hæretici, criminosi, in crimine perse-
uerantes, cæteriquè similes *ex cap. 1. & 2. de
postulat.* docetquè probè *Panormitanus cap. &
15 si eodem num. 9.* Vtrum autem hic defectus di-
stinctus esse debeat à morali, infra explicabi-
mus, expendentes qui nàm postulandi, vel non
postulandi sint. Exploratum tamèn illud sit,
omnem, & quemcumquè defectum, ob quem
quis non eligendus, sed postulandus est, ex-
primendum esse Superiori, vt deduco *Inno-
centio in cap. Dudum ll secondo de elect. atque ex
cap. 1. & 2. de filijs Præsbyterorum lib. 6. ac do-
cet Abb. cap. cum Nuncius de test. & cap. non
dum de consangu. & affin.* vbi dispensatus in
vno, non videtur in alio dispensatus, quemad-
modum prosequuti sumus *Tomo 1. lib. 2. disp.
2. cap. 1. num. 13. & 16. & disput. 5. cap. 5. per to-
tum,* alioquin vno tantum non aperto defectu,
admittenda postulatio non esset, talesq. postu-
lantes essent priuari, vt prosequitur *Abb. cap.
& si vnanimitèr de postul. n. 9.*

16 *Apud Superiorem dispensare potentem,* qua
particula primò distinguitur sollemnis, ac
propria postulatio, de qua disputamus à qua-
cumquè minus solemni, quæ apud quemuis
alium, vt consensum præstet aliquo pacto ex-
ponitur, vt super indicaui, probèq. notat *Imol.
citat. num. 5.* hinc rectè monent DD. ad Supe-
riorem dirigi postulationem ad quem spectat,
ex gratia postulationem admittere. Sic *Innoc.
c. 1. de postul. Abb. in rubr. in tit. de postul. ad fin.
& alio.*

17 Qui quidèm Superior non tenetur admitte-
re postulationem, vt tenetur electionem,
vel præsentationem, vti prosequitur *Rub. in
cap. 1. de postulat. lib. 6.* cum postulatio actus sit
gratiæ, ideoquè ordinari dicitur ad dispensa-
tionem, vt notatur à *Glossa cap. finali, vers. per-
missione de postulat. & cap. indemnitatib. in prin
cip. verbo eligatur in 6.* quæ omnia ex infra dis-
putandis clariùs innotescent.

CAPVT SECVNDVM.

Quo pacto ab electione, ac nominatione postulatio distinguatur.

S V M M A.

Quod olim non censebatur esse discrimen inter postulationem, atquè electionem, nunc est. num. 1.

Primum discrimen desumptum ex eo, qui postulatur, vel, eligitur. n. 1.

Secundum quod per electionem in electum consentitur tanquam in Ecclesiæ sponsum, secus per postulationem. n. 3.

Tertia differentia eo quod variari licet à postulatione, antequam exponatur Superiori, minimè verò ab electione publicato scrutinio. num. 4.

Quarta differentia, quia postulatio non confirmatur, vt electio. n. 5.

Casus, in quo concurrerent electio, & postulatio quænam præferenda sit. n. 6. remissiuè.

Quomodo nonnunquam electio dicitur nominatio, & viceuersa nominatio electio. n. 7.

Triplex est nominatio. n 8.

In quo conueniant, ac differant Postulatio, & nominatio. n. 9.

EXplicata postulationis essentia, ex ea, quo pacto ab electione, ac nominatione differat, quibus cum affinitatem videatur habere, hoc ad maiorem eiusdem dilucidationem caput expendet.

1 Et quidèm penès antiqua iura vix fuisse postulationem, atquè electionem distinctas, quarum vocibus indifferenter maiores nostri vtebantur, patet *ex 63. dist. literas*, notatq. *Innocentius in cap. 1. de postulat. num. 1.* At verò deinceps *proprius intellectus*, vt prosequitur idemmet *Innocent. Il. iura, & consuetudinem cuilibet verbo est accomodatus*, & indicatur *cap. Osius 61.* & apertè demonstratur ex diuersis titulis in iure expositis, *argum. l. si idem, C. de Codicillis*.

2 Primum igitur discrimen ex parte materialis causæ desumitur: nam hæc habetur de eo, qui eligi minimè potest, quamquam non prorsus inhabilis, vt explicabimus cum circumstantiam, circa quid, & quis postulandus sit, aperiemus.

3 Secundum assigno ex termino ad quem tendit electio, qua quidem electores consentiunt in electum, tanquam in Sponsum, Prælatum, vel Canonicum: At verò per postulationem qui petunt, minimè consentiunt in personam rogatam absolutè, tanquam in Sponsum, Prælatum, &c. Sed penè sub conditione; si Superiori placuerit, vt probè *Innoc. cit. n. 1.* Quãobrem ad Superiorem dirigitur postulatio potiùs immediatè.

4 Hinc tertiam deduco differentiam variationis, quam potest postulatio subire; refugit autem electio *per cap. Bonæ il secondo de postul.* quod ritè *Panormitanus* explicat *nu. 10. & 11.* & nos expendimus *superiori lib. disp. 19.* Itaq. in hoc differentia sita est, vt antequam exposita sit postulatio Superiori, in re v. g. nostra Summo Pontifici, possit à Postulantibus, inuito Postulato, mutari, ita vt, auctore Innocentio huc, quem communiter sequuntur DD. à nuncio ad postulationem exponendam misso possit illa ante presentationem reuocari, quod fieri sanè potest, etiamsi res fuerit publica: at verò in electione, publicato scrutinio, nequaquã admittitur variatio, vt cauetur *per cap. Publicato de elect.* notatq. *Glossa per cap. Bonæ il secondo verb. temerè*, neq. conueniunt instabilitate, ni postquam postulatio Superiori exposita sit, à quo expectandum est iudicium, & sententia, alioquin illusio videretur *ex clemin. cum illusio, & variatio de renunciat.* neq. Superioris præsertim Papæ iudicium pendere debet ex arbitrio inferioris, *l. si prætor, ff. de iudic.* Vtrum autèm ad reliquas dignitates, atq. officia secularia hæc extendenda sit doctrina, nostra non interest decidere, vt præstat *Abb. cap. Postulationem de postul. n. 5.*

5 Ex his ad quartum discrimen gradum facio, quia postulatio nunquam cõfirmanda est, cum ex se nihil iuris conferat, vt confert electio acceptata, ac diximus *superiori lib. disp. 16.* quamobrem, vt rectè *Innocentius cap. Bonæ il primo num. 4.* Superior dicere minimè debet, confirmo vestram postulationem; Sed postulationem vestram admitto. Ratio autèm huius discriminis ab *Abbate* optimè refertur *capit. scriptum de elect. num. 7.* quod vt in definitione *superiori capitul.* exposita tradidimus, postulatio innititur gratię, nequè principium dat Spirituali coniugio, quemadmodum præstat electio *ex capitul. inter canonicos de elect. & capit. final. de translat. Episcop.* Sed preces potiùs exponit Superiori rogans, vt per eum liceat postulatum in Episcopum habere: Siquidèm admissio postulationis alicuius ad Episcopatum à Pontifice præstita, vim habet electionis, & confirmationis.

6 Casu verò in quo electio, & postulatio simul de varijs concurrerent personis, quænam præferenda sit docet *Abbas modo citat.* & nos inferiùs attingemus. Hactenùs de differentia postulationis, atq. electionis, neq. cęteris opus est, cum hæc satis, superq. sint ad dilucidationem vtriusq. naturæ, qui tamèn plura cuperet, *Antonium* adeat *Butrium cap. finali col. 2. de postulat.* afferentem, & ea, in quibus conueniunt, quæq. paulo vberiùs exponenda patebunt etiam ex infra dicendis.

7 Circa secundum de nominatione adnotare primum habeo, nonnunquam nominatione appellari quidem posse sub latiori significato, electionem ipsam, quasi verò electionis, quam men-

mente habuisti, effectus sit nominatio, quæ loco suæ causæ ad eam exponendam ponatur, & è contra electio dici poterit nominatio, quasi per suum effectum declarata per figuram Metonymiam; neque de hac nobis est hic sermo, cùm satis ab electione, postulationem distinxerimus.

8 Deindè triplex nominatio cadit in considerationem; prima est, non solemnis, qua quispiam in collegio proponitur, de quo scrutiniũ habeatur, cui tamen sic nominato, non confertur ius, sed sternitur potius via ad ius per electionem conferendum, vt indicat *cap. quod sicut de elect.* vbi *Abbas num.* 1. Alia nominatio est, quæ in ipsa habetur electorum scrutinio, à qua illo publicato, non possunt ex se nominantes recedere; quæ an conferat ius, nec nè ante consensum electi, diximus *superiori lib. disp.* 16. & explicatur à *Cucco instit. maior. libr.* 4. *tit.* 2. *à num.* 53.

Tertia nominatio est solemnis, cùm duo, vel plures Principi nominantur, ex quibus petitur, vt eligatur vnus, à qua vt ante præsentationem factam recedi, ita post illam, non potest, & si non conferat ius, vt rectè *Panormitanus cit.* & nos *lib. seq.* dicemus.

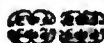
9 Ex his deducitur primo, cum postulatione has omnes petitiones conuenire, quia per eas siue nominato, siue postulato per se ius non confertur.

Deindè à 1. & 2. recedi non posse post publicationem scrutinij, vt neq. à postulatione superiori exposita. Differt autèm postulatio à triplici nominatione, quod hæ possunt de pluribus haberi, secus postulatio per se. Sic *Hostiensis cap. Bona il primo de postul. Abb. paulò ante citatus ad finem num.* 1. tametsi pro eadem nonnunquam videantur postulatio, & nominatio vsurpari, & indicat *Glossa finalis cap. Bona il primo citati.*

DISPVTATIO DECIMA.

De Circumstantia circa quid postulationis, & ratione materiæ, siuè personæ postulandæ in genere.

Qvamquam 1. *tomo* per quatuor libros causam expendentes materialem in communi Præsulatus, & 6. *huius tomi* peculiarem electionis circumstantiam circa quid ex declarantes multa, quæ huc spectare possunt dilucidauerimus; hic tamen, quæ propria sunt subiecti, personæquè postulandæ perpendemus. Ad vberiorem itaquè doctrinam, atquè ad maiorem afferæ naturæ postulationis declarationem, atquè eorum, quæ infra dicemus, & regulam conabimur generalem tradere, qua constent conditiones Postulandorum; & præcipuas, aptioresquè ad vsum, & frequentiores quæstiones scitu dignas continentes hic disputabimus.

CAPVT PRIMVM.

Quis postulandus, vel non postulandus sit.

SVMMA.

Quæstionis difficultas. n. 1.
Casus particulares, in quibus postulare licet, non autem eligere ad quatuor reuocat Glossa. num. 2.
Prima regula falsa, quod hi postulandi sunt, qui absq. alterius licentia electioni de illis habitæ consentire non possunt. n. 3.
Secunda regula claudicat, quæ eos postulandos docet, qui ab vna ad alteram Ecclesiam absq. licentia transire non valet. n. 4.
Cur Clericus potest in sui electionem consentire absq. Superioris licentia, sine qua alienam Ecclesiam, ad quam electus est, non potest adire. num. 5.
Tertia regula statuens Episcopos, Superioresq. non posse eligi, sed postulari, reijcitur. n. 6.
Quarta regula docens, omnes Clericos eligi posse ad

ad Episcopatum, respondetur n. 7.

Quinta expungitur, quæ reijcit impeditos ab officio n. 8.

Sexta refellitur, quæ postulandos eos dicit, qui alio, quam impedimento delicti eligi minimè possunt nu. 9.

1 CVm omnibus exploratum sit quamplures postulari posse, qui nequeunt eligi, generalis desideratur regula ad eos designandos; quam quidem adeo putarunt assignata difficilem, nè dicam impossibilem, tùm antiqui Canonistæ Auctore *Abbate cap. & si vnanimiter de postul. num. 6. & Immola eodem cap. num. 4.* tùm Theologi, qui hoc attigerunt, vt peculiares potiùs contenti fuerint enumerasse casus, in quibus non electioni sed postulationi patebat aditus, quòd inter cęteros præstat *Innoc. cap. citat. & si vnanimiter d n. 4.*

2 Vbi Glossa post expositionem casus testatur, ad quatuor videtur omnes reuocasse, ad defectum videlicet Ordinis, ætatis, natalium, & sæcularis status alienigeni. Alij verò difficultati minimè succumbentes, nonnullas tradidere regulas, quarum præcipuas si expenderimus, aptam in medium, quam afferamus, inueniemus.

3 Refertur, itaq. primò loco ab Antiquioribus hæc asserta regula, vt qui electioni de se ipso habitæ absq. licentia, vel alterius consensu consentire non possunt, postulandi sunt. Verùm hæc falsò sanè videtur in Religiosis, quippè qui possunt in Episcopos eligi, tàm & si non valeant in electionem assentire, non habito Superioris consensu, vt fusè prosequuti sumus *tom. 1. lib. 4. disp. 1.* reijcitur præterea alijs à *Panormitano in cap. & si vnanimiter de postulat. n. 5. & 3.*

4 Secundam alij tradiderunt regulam, vt postulandi sint, qui ad aliam Ecclesiam transire non possunt absq. Superioris facultate. At hæc esse falsa demonstratur ex Clericis, qui potiuntur Ecclesijs, quas neq. dimittere absq. facultate Prælati quidem valent, cum possint tamèn eligi, atq. in electionem in ipsis factam consentire, neq. expectata facultate, *per cap. Dudum de elect. & cap. cum inter canonicos &*

5 *cap. si Abbatem eodem lib. 6.* Et ratio cur eligi absq. facultate Superioris subditus etiam alterius Ecclesiæ possit; sine qua tamèn nequit dignitatem illius Ecclesiæ adire, deducitur ex *cap. literas 64.* qua consensus in propria est potestate, non autem se expedire à vinculo propriæ Ecclesiæ, quo detinetur, penès quem scossum interpretor *Innoc.* satis aliàs se non explicantem *c. 1. de postul. n. 2. & 3.*

6 *Panormitanus* autèm *cap. & si vnanimiter sæpè citato num. 6. ad finem*, primam affert propriam regulam in hunc modum Episcopi, & Superiores non possunt eligi, sed debent necessariò postulari. Cæterùm non modo non latè patet hæc regula ad omnes postulatos cuiuscumq. generis, verum neq. ad omnes eiusdem, cum ipsomet *Panormitano auctore nu. 7.* Episcopus, qui Præsulatui renunciauit, imò & electus ad alteram dignitatem, ante confirmationem, necnon Abbas etiam immediatus Ecclesiæ Romanæ, tametsi absq. Pontificis facultate suam non possit Ecclesiam dimittere, potest tamèn eligi, vt habetur *cap. si Abbatem de elect. in 6. & Gloss. cap. & si vnanimiter de postul. verbo permissione circa medium*, notatq. *Bald. cap. & si eod. n. 2.*

7 Alteram addit idem *Panormitanus num. 8.* omnes Clerici, circa Episcopos, non prohibentur eligi, quòd habent Ecclesias seù dignitates inferiores. Verùm præterquam quod hæc regula, ex parte, primæ contraria est, cum Superior aliquis Clericus, qui non sit Episcopus, secundum primam regulam postulari, non autèm eligi valeat; quia in illa nullus dicebatur Superior eligi posse. Deindè non est vniuersalis, tùm quia licet, vt Clerici eligi quidem possint, & non postulari, poterunt tamèn impedimento alio distincto teneri, quo postulandi sint, & non eligendi, vt ex terminis patet. Quid? quòd & si nobis constaret, non postulandos esse Clericos, nùm ex hoc possemus colligere, qui præter eos postulandi, vel non postulandi sint?

8 Demùm idem Abbas tertiam ibidem affert regulam hisce. Patientes defectum, propter quem non possunt exercere officium, ad quod promouentur, vel aliàs habilitantur à iure ad illam dignitatem, seù officium eligi minimè, possunt tamen postulari. Cuius regulæ ratio est, quoniam cum non possit ex his quispiam officium obire, ob quod beneficium, vel dignitas datur, in eum minimè conuenire possunt Electores, tanquam in sponsum, quippè qui ineptus ad spirituales supponitur nuptias ineundas. Cœterum & si præter hæc regula alijs hactenus datis, minimè tamèn satisfacit, nàm quamplures ex indignis, non modo ad officium, atq. Ecclesiasticum beneficium, seù ministerium inepti sunt, quo fungi minimè possunt, & consequenter non modo non eligi, verùm etiam neq. postulari quenni, sic hæretici, vel criminosi per impœnitentiam in crimine perseuerantes ex *c. 1. & 2. de postul.* neq. idem-met *Abb. negat loc. cit.*

9 Demum Immola hanc scripsit regulam, eos esse postulandos, qui alio, quàm impedimento delicti non possunt eligi. At vacillat, cum multi etiam cum delicto valeant postulari, vti sunt criminosi, si fuerint pœnitentes; sic *Innoc. cap. & si vnanimiter de postul. num. 4. & Abbas citatus ibid.* & quamuis de gratia admitteretur hæc postulatio, vt indicat Immola, penès naturam fieret postulationis; neq. est, vnde colligatur gratia futura specialissima huius postulationis admissio ab Immola explicata, non tamèn per regulam expressa, vt par erat ad declinandam latissimam hanc exceptionem.

10 Ad regulam itaq. vniuersalem, minusq. obnoxiam exceptioni afferendam suppono ex *1. tom. lib. 1. disp. 1. c. 4. num. 5.* Summo Pontifici potestatem esse ordinariam, necnon absolutam: qua supposita postulandos esse, ais non va-

valens eligi ob defectum, qui saltèm à Papa potestate absoluta tolli possit. Hęc regula, & defectus ordinis, ætatis, natalium, nec nó quoscumquè in censuris Ecclesiasticis detiuatos in Regulares etiam intrusos vi sæcularis potentię, criminosos pœnitentes tamèn, & quouis alios, qui nequaquam eligi possunt, planè cóplectitur, in quos tanquam inhabiles ad matrimonium spirituale, si fuerint Episcopi, vel ad munera, atq. officia Ecclesiastica, aliasq. similes dignitates consentiri nequit ab his, quorú interest eos eligere; & licet ad nonnullorum defectum videatur perdifficilis dispensatio, quibus irretiti, nec postulandi quidem sunt, vt indicat *Panormitanus citatus in fine 6. ex cap. post translationem ad finem de renunciatione.* Verum ille textus non demonstrat, illum etiã Episcopum Sarnatensem, qui olim Episcopatui proprio cessit, vitamq. monacalem inijt, non esse postulandum, vel cum eo dispensare minimè posse, sed durum esse talem postulationem admittere per ea. *Alioquin cùm durum nimis extiterit contra tam solemne* Concilium *huiusmodi postulationem admittere*, nàm vt addit *Glossa verbo durum*, non est id impossibile in his nimirum, quæ sunt iuris positiui. Prætereà Concilium Constantinopolitanum, de quo loquitur textus, ità per illum exponitur, vt *intelligatur, quod in eo loquitur casu, cũ propter aliquod crimen Episcopatum quis deserens ad vitam monasticam pœnitentiæ causa descendit, vel pro crimine, de quo conuictus fuerat, vel confessus ob quod depositus fuerat Episcopatu, & in Monasterio extitit ad pęnitentiam agendam inclusus, vel cum aliquis propter graue crimen, pro quo Episcopatum retinens, pœnitentiã dignè agere non valebat, cedendi obtenta licentia, vitam monacalem elegit; vel propter se resurgere nequeat, idest repetere quasi debitũ, quod tali modo dimisit*, qui omnes defectus videntur, vel indispensabiles, vel maxima cum difficultate dispensandi; nil mirum igitur, si Pontifex in eo canone iniungat, alium eligendum esse potiùs quàm perseuerandum in dicta postulatione, ad cuius approbationem sufficiens non aderat causa.

Comprehendit etiam asserta regula, Præsulem alterius Ecclesiæ (de quo infra specialiùs dicemus) cum indissolubilitas spiritualis coniugij iuris esse positiui, ac dispensabilis à Summo Pontifice; de potentia tamèn absoluta *citato loco lib. 1.* demonstrauimus. Ratio autèm nostræ regulæ est, quia postulatione vtimur, cùm eligere absolutè non possumus; ità vt in remedium instituta Postulatio videatur. Quãobrem postulandi debent nobis quidèm innotescere ex carentia qualitatium, quarum defectus impedimento est, nè eligantur, vt ex definitione 1. *cap.* tradita *superiori disp.* constat.

CAPVT SECVNDVM.

Nùm eligendus possit postulari.

S V M M A.

Quæstio hæc quomodo distincta sit à Superiore. num. 1.

Quotuplex sit dubium. n. 2.

Cum certò constet de qualitatibus personæ, vel eligendæ, vel postulandæ iuxta supradicta, eligi debet. n. 3.

Perpenditur cap. post translationem de renũciat. *n. 4.*

Formula hæc eligo postulando, vel postulo eligendo, seù eligo Postulandum, aut è contra, & similis quæcumquè alia valida non est.

Non est valida formula hæc. Simpliciter eligo, et postulo, pro vt de iure. n. 6.

In dubio validam esse formulam adductam sentiunt multi. n. 7.

Ex auctoris sententia si dubium positiuum fuerit facti, dicta formula, eligo, & postulo, prout de iure admittenda est. n. 8.

Si dubium sit positiuum iuris, glossa docet valere dictam formulam. n. 9.

In sententia tamèn Auctoris, moralis primum est præmittenda diligentia ad euacuandum dubium. n. 10.

Deindè in dubio iuris positiuo valere censenda est dicta formula. Eligo, vel postulo hunc expositum v. g. prout de iure. n. 11.

Regula iuris. Ignorantia iuris, neq. est probabilis, neq. excusat, *intelligenda est de ignorantia iuris clari, non autèm aliqualiter obscuri, de cuius sensu multæ sunt opiniones. ibid.*

In dubio facti negatiuo absolutè eligendus est quispiam. neq. vsui esse potest adducta formula. Eligo, vel postulo. n. 12.

Hac tamen formula vsui poterit esse Patronorum. n. 13.

Is, de quo illa formula vsi sunt Postulantes, vel eligentes; alterutram iure tenetur rationem postulationis, nempè, vel electionis. n. 14.

1 LOngè diuersa hæc est quæstio, quàm explicata: licèt enim multi sint, qui postulari possunt, cùm nequeãt eligi, possent tamèn omnes eligibiles postulari, de quo num fieri possit quidq. iuris sit, quæritur.

2 Ad cuius solutionem quæstionis, notandum primò, vel certò constare de aliquo, qui sit eligendus, vel non eligendus, sed postulandus, vel rem dubiam manere, & hoc bifariam, aut proprio dubio, quo redditur anceps animus, ac pendulus, aut improprio, accepto pro

for-

formidine imbibita in opinione probabili. Præterea siue dubium negatiuum, siue positiuum, potest esse facti, vel iuris: facti cum non cōstet de eo, neq. parere posit assensum, neq. dissensum; vel si posit, est formidolosus iuris, cum de iure certo constet, non tamen de eius sensu, ac vi; sed aut probabilis, aut dubia legis vis manet, de quibus dubijs sæpè 1. *tomo* egimus.

3 His positis; Prima sit assertio, si certò constet de qualitatibus illius, cum quibus iuxta superiùs dicta eligendus, vel postulandus est quispiam, neq; is, qui eligendus, est postulandus, neq. contra. Sic expressè habent *cap. vnico de postulat. in 6.* & apud *Glossam cap. etsi vnanimiter de postulatione, verbo permissione.* Et quidem postulandum, eligendum non esse satis probatum est: è contra verò qui potest eligi, postulandus non est, quia meliori, quo possunt modo Canonici, vel alij propriæ consulere tenentur Ecclesiæ, & cum possint in aliquē conuenire, vt in eius sponsum, ac per electionem initium facere matrimonio spirituali, nequeunt postulatione vti, qua nullum ho-eum præstatur; quemadmodum præter *Gloss. citatam* indicat *Abbas cap. & si vnanimiter modo cit. n. 10. ad finem*, aliàs. quod potuerunt illi, quorum interest, dicendi sunt noluisse: & quod voluere, non potuisse.

Obijcies *tex. post translationē de renunc. ibi S. Ferdiaut Luauensem Canonicum olim Episcopum Sarnotensem in fauent. Edise opum postulādum elegit*; vbi Glossa postulandum, inquit, eligi potuisse; ergo postulandus eligi poterat. Respondeo eligere, vel propriè sumi posse, vel impropriè pro designare: primo modo non potest is eligi, qui postulādus est, vti diximus; potest autem secundo. Quamobrem probè ibi Innocentius nihil aliud ait esse, postulandum eligere, quam postulare: nàm si elegissent illū ad Episcopatum, profectò cassaretur electio, *cap. Innotuit de elect. & cap. vlt. de postulatione*, vt mox clariùs patebit.

5 Secunda sit assertio, si constet de aliquo eligendo, vel postulando, non posse secūdum proprietatem hac formula ad eum eligēdum quempiam electorum vti. *Eligo postulando, vel è contra, seu eligo postulandum, aut vice versa.* Nàm vt definitum est *cap. vnico de postulat. in 6. nec vera electio, nec vera postulatio resultat ex ipsis, quia sibi potius aduersantur: neq. alia eligo in postulandum, vel postulo in eligendum, eum rem imperfectam significare noscūtur, & e. si secùs actum fuerit, eo ipso irritum decernentes.*

6 Assertio tertia, si de quopiam, vel eligendo, vel postulando constet sub hac formula; *eligo, & postulo, prout potest meliùs de iure valere*, vel simili non valet, & factum est irritū, vt liquet *per cap. citatum ibi. Statuentes, quod contra factum fuerit viribus omninò carere*, & ratio vnico verbo à textu indicatur, *cùm incertitudinem contineat*, forma illa. Vota autē incerta, vt subdit *glossa in electionibus, & postulationib.* reprobata sunt *cap. 2. de elect. in 6.* Præterea non possunt illæ formulę accipi à proprietate communi, vt cum *Baldo loquar cap. & si vnanimitèr de postulat. nu. 2.* quia discrepant, neq; à proprietate alterius tantum, quia determinata vota non continent alterutrum; quo circa confusionem inuoluunt, atq; inutilem indeterminationem.

7 Quod si dubium sit, quamuis communitèr tùm à *Gloss. cap. vnici de postul. in 6.* tùm *ab Innocentio cap. etsi de postulatio. paulò ante citat.* tùm *ab Abbate ibid. n. 10. ad finem à Ioanne And. in rub. ad titul. de elect.* tùm *à Baldo citat.* admittatur formula vltimo loco notata. Ve-
8 rùm penès distinctionem adscriptam *nu. 2.* diluenda est quæstio, si dubium fuerit facti positiuum; ita vt probabile sit, personam hanc promouendam ad beneficium curatum v. g. 25. annum attigisse, vel in Episcopatum, agere trigesimum, quę sunt exempla *Glossa cap. vnici de postul. in 6. verbo probabiliter*, in quibus, ac similibus dicta formula poterit admitti, vt habet *citatus text. cap. vnici ibi. Nisi quando probabiliter dubitaretur, vt cum quis sit eligendus, vel potiùs postulandus.* Sic etiam ratione dubij libellus admittitur disiunctiuus *ff. quorum legatorum. l. 1. §. qui autèm.*

9 At si dubium positiuum, seù probabilitas cùm formidine opinionis, non esset facti, sed iuris *Gloss. cit. cap. vnici verbo probabilitèr* negare videtur, posse formulam illam vsui esse; probat, quòd ignorantia iuris, nec est probabilis, neq; excusat *ff. de iuris, & facti ignorantia in 6.* ac retinentur ea laborantes consulere
10 peritiores. Verùm enimvero expositionis indigere hanc doctrinam arbitror, & primò nullus est, qui neget moralem præmittendam esse diligentiam ad amouendum dubium, siue negatiuum, de quo inferius, siuè ad positiuum dilucidandum; at opiniones probabiles ex humana mente prorsus arcere posse, easquè absolutè ignorantias appellare, falsum omninò est: nàm probabilem si habeas opinionem de aliquo pūcto iuris, licet aliquo pacto ignorantia dicaris laborare, quatenus hæc notitię opponitur certæ, atq; euidenti, cuius certitiam inuoluit; non tamèn ignorantia simpliciter laborare diceris, quippè quæ vt sic negat quamcumquè notitiam etiam probabilem.
11 Quamobrem regula iuris allegata sic exponenda est, vt ignorantia iuris clari, omnibusq. noti non excuset, *Dyno interprete n. 4.* necnon *Couarr. 4. decretalium 2. par. c. 8. §. 1. n. 9.* alijsq. apud hos: secùs autem si ius sit obscurum, cogitq; DD. in varias abire sententias, probabilesq. ipsius interpretationes. Et ne longiùs vagetur oratio, talis in re nostra esset quæstio do Expositis, nùm defectu Natalium legitimorū postulandi essent, vel eligendi, cum tres sint probabiles Auctorum opiniones. Prima illos docens spurios, secunda dicens esse illegitimos, atq. irregulares, tertia quam alijs prętulimus, *tom. 1. lib. 2. disp. 2. c. 3. n. 23.* non esse illegitimos; Itaq. cum ex varia iurium interpretatione, atq; intelligentia hæc varietas promanet sententiarum; quæ, quacumq. morali adhibita studij diligentia, perseuerat adhuc apud Auctores, non est, cur vsui dicatur esse

non posse illa formula, qua dicatur, *hunc Expositum, vel postulo, vel eligo prout de iure.*

12 At si dubium sit negatiuum, & facti, an videlicet hic legitimus, vel illegitimus sit, vel aliquo simili teneatur impedimento, quo non possit eligi, sed postulari absolutè, eligendum illum esse pronuncio: neq. posse vti illa formula disiunctiua: Ratio autem, quia quilibet est dignus, ni contrarium probetur, *cap. vnico de scrutinio, & cap. dudum de præsumptionib.* rectèq. *Glossa cap. cum deputati de iudiciis*, vbi Expositores, & *Glossa cap. dudum paulò ante citato verbū præsumitur*, vt nos prosequuti sumus *tomo 1. loco modo citat. num.* 14. 15. 16. & 17. ex quibus patet, dubio existente merè negatiuo, quod, competenti adhibita diligentia, tolli nequit, non esse quempiam postulandum, sed eligendum, & consequenter super allatam formulam reijciendam esse: licet enim in dubijs positiuis, quæ probabilibus in opinionibus inuoluuntur, vtrumque sit probabile, nec faueat vni parti præsumptio, vt fauet in negatiuis, pro qua præsumptione standum est, quod maximè consonat nostræ doctrinæ *tom. 1. lib. 2. disp. 2. c. 4. à nu. 2.* vbi de dubio impedimento ætatis; aliter sentiendum esse dixi, ob fauorem ætatis, ac status Episcopalis. n. 14.

13 Quæres quid sentiendum sit de Patrono, nū ea formula possit vti? aio cum *Baldo cap. & si vnanimiter de postulat. n. 4.* posse; quòd hæc forma non est contra naturalem rationem; neque Patronus certæ obligatus est formæ; neque præsentatio est propriè electio, uel postulatio; neque proprietatem cum ipsis habet quoad hoc communem ex *Archidiacono*, & *Paulo Deleaza.*

14 Quando dicta admittitur forma, qua Promotores, vel illi, quorum interest eligere, vel postulare rectè vsi sunt; is, de quo agitur alteram de duabus rationibus inire debet, siue postulationis, siue electionis ad ipsum terminatæ, antequam consensum præstet, à qua recedere, atque ad alteram accedere minimè poterit, vt decretum est *cap. vnico de postulat. in 6. ad finem*, vbi *Glossa*. Ratio textus est, nè in incerto vagetur, cum consensus in vnam certam sententiam sit itio, *ff. de pec. l. 1. § contentionis*, & omninò non præstaretur, nisi in Ecclesiam, vel dignitatem, ad quā ipse postulatus, vel electus est, non assentiret, sed in modum postulationis, siue electionis, in quem immediatè consentiendum est. Alteram præterea rationem addo ex *Baldo cap. & si vnanimiter de postulat.* quia ad consensum confirmatio sequitur, qua quidem fit ex causæ cognitione, habetq. vim sententiæ, quæ certa esse debet *Instit. de act. §. curare.* Demum cum alicui detur optio duorum contrariorum, vno ex his electo, videtur renunciasse alteri, ad quod regressus minimè datur, vt habet *text. lib. 6. citat.* addita *Glossa in princip. notabili vlt.*

DISPVTATIO VNDECIMA.

De Præsulum translatione.

Efectibus ad Postulationem vrgentibus, & quibus ab electione temperandum est vniuersim explicatis, necnon præcipuis superius expensis, vt natalium per *cap. innotuit de elect. de quo lib. 2. disput. 2. cap. 1. ac deinceps.* Ætatis, ob cuius defectum pariter postulandus quis est ex *cap. cum nobis olim de elect. lib. 2. disput. 7. cap. 2.* de ordinis etiam Sacri defectu, ob quem ex *cap. Dudum il primo de elect.* egi pariter *lib. 4. cap. vnico disputat. vltima.* Superest, vt de Præsulatus, & Cardinalatus impedimento disputemus, quod hac, & sequenti disputatione præstabimus.

CAPVT PRIMVM.

An vnius Ecclesiæ Præsul ad alterius regimen, & Episcopatum sit eligendus, vel postulandus.

SVMMA.

Status quæstionis. n. 1.
Falsa nonnullorum opinio. n. 2.
Dubia disputanda. n. 3.
Duo sunt genera renunciationum. n. 4.
Electus in Episcopum vnius Ecclesiæ, etiamsi in electionem sui consenserit, potest ad alteram eligi. n. 5.
Nullus electus ad vnam Ecclesiam, & confirmatus propria potest auctoritate transire ad alteram. n. 6.

Cur Diaconus unius Ecclesiæ in electionem sui ad alterius Episcopatum potest consentire, sine licentia, sine qua tamen non potest trãsire. n. 7.

Cur Diaconus non expectata Superioris licentia ad statum Religiosum potest se conferre, secus verò ad Episcopatum. n. 8.

Non potest Præsul Diacono electo, & confirmato validè negare licentiam absq. grani causa Episcopatum adeundi, ad quem est electus. n. 9.

Cogendus esset à Papa Præsul Diacono electo ad Episcopatum alterius Ecclesiæ denegans facultatem transeundi. n. 10.

Pater ex causa cogi potest ad emancipandum filium. n. 11.

Non à Capitulo, neque à Visitatore potest hæc facultas fieri ad alienam transeundi Ecclesiã. n. 12.

Episcopus electus, seu confirmatus, seu consecratus non est eligendus, sed postulandus ad alteram Ecclesiam etiam vltra montes. n. 14.

Episcopus ad vnam Ecclesiam electus, & confirmatus non potest ad aliam transire, vel consentire in alterius electionem absq. facultate Summi Pontificis. n. 13.

Qui proprio Præsulatui iusta de causa renunciauit, ad alterum eligi potest, nec postulari: secus si propter demeritum aliquo pacto è loco cecciderit. n. 15.

Præsul, de quo dubitatur, num iusta de causa sponte, vel ex delicto cesserit Ecclesiæ, ad alteram poterit eligi. n. 16.

Nemo, vel peccator, vel malus esse præsumitur, vt neq. delictum præsumendum est. n. 17.

Consilium, quod potest esse bonum, & malum, præsumendum est bonum. n. 18.

Potest Episcopus, qui ad Religiosam vitam se contulit alia causa, quam ob voluntarium delictum, vel ad eundem Episcopatum, vel ad alteram eligi. n. 19.

Præsul ab hostibus expulsus, ad alteram Ecclesiam postulari, non eligi poterit. n. 20.

Episcopus merè titularis eligi potest ad aliquam Ecclesiam. n. 21.

Archiepiscopus, qui de licentia Papæ cessit, potest eligi in Episcopum. n. 22.

Postulatio de Præsule vnius Ecclesiæ ad alterã regendam apud solum Papam fieri potest. n. 23.

Pœna contra transeuntes propria auctoritate ad alteram Ecclesiam, vel contra eligentes huiusmodi Præsules. n. 24.

CVm Ecclesijs Cathedralibus tribus sane modis consuli soleat electione, postulatione, ac trãslatione: electione pro nostro instituto satis abũde declarata, operę pretium nos facturos arbitramur, occasione data titulũ attingendi translationis, cum vna cũ postulatione non omittere.

2 Ad præsentis autem quæstionis dilucidationem notandum primo, eam agitari posse ad Præsulem tantum ad vnam Ecclesiam electum, num ad alteram, eligi, atq. auctoritate propria transire valeat, vel potius postulandus sit, tertio de illo, qui renunciauit Episcopatum; quarto de priuato: quinto quid intercedente dubio, num renunciauerit ob crimen, nec ne; sexto, quid de renunciante ob crimen; septimo de expulsione: octauo de Præsule merè titulari: nono de Archiepiscopo, qui ex licentia Papæ transit in Episcopi Sedem, an postulandus sit.

3 Quidam indissolubilem spiritualis matrimonij nexum spectantes in eam falsam abiere sententiam relatam in *cap. suis 7. q. 1.* vt neque Papæ facultatem esse senserint illum dissoluendi, neq. Episcopum ex vna in alteram Ecclesiã transferendi.

4 Ad cuius somnij delusionem dilucidandã, ac veritatem eruendam, suppono duas esse renunciationes ex *cap. post translationem de renunciat.* suo loco infra Deo dante exponẽdas, Prima est dignitatis, Secunda ordinis. Et quidem loco cedere Præsulatus, eiusq. dignitati renunciare nullam habet difficultatem; at verò renunciatio Ordinis in eo sita videtur, vt licet Ordo, eiusquè caracter Episcopalis remaneat iuxta opinionem Canonistarum, vel Sacerdotalis iuxta Theologos, ob eius tamẽ exercitio, cui cedit, cadere censetur renuncians, ac propterea videtur illud deperditum ex *cap. quod quidam, vers. si fortè 1. q. 1. & cap. non liceat 12. q. 2. & cap. legitimus dist. 93. ac de elect. in 6. prouida*, de quibus opinionibus agentes de consecratione infra *libro octauo* disputabimus.

5 His in hunc modum statutis. Prima sit assertio, Præsul ad vnam electus Ecclesiam, etiã si in propriam consenserit electionem illius Ecclesiæ, poterit ad alteram eligi absq. dispensatione, nechon ad eandem transire: sic expressè habetur *cap. si electio de elect. adiuncta Glossa verbo si electio*, ex quo textu *Panormitanus*, & alij *cap. et si vnanimitèr de postulat. num. 7.* & è Theologis post alios *Layman libr. 4. tract. 2. cap. 12. num. 8.* Ratio autem est, quod aut non consentit electus, & consensus defectu suum non sortitur effectum electio, aut si consensum præstiterit, reuocare sanè poterit, cuius reuocatione frustrabitur etiam electio, vt diximus *superior. lib. disputat. 16. cap. 1. à num. 11.* Poterunt igitur, dummodo fraus ob fuerit, vt citatus aduertit textus, Electores alterum denuò eligere, neque ita electus consensum non præstans, vel reuocans est cur ad alteram non possit eligi, & consentire Ecclesiam. Scio controuersiam inter Doctores esse, num electus post consensum præstitum possit electioni absq. facultate Superioris renunciare per ea, quæ Glossa citati textus affert uerbo renunciare; uerùm ante confirmationem ualere renunciationem quoad ipsum electum suppono cum eadem *Glossa ad finem loci citati*, & consequenter cum Ecclesiæ, ad quam destinatus antea fuerat alligatus non sit, cessat ratio, qua non posse ad alteram propria transire auctoritate neque eligi, sed postulari, mox dicemus. Post confirmationem uerò quid sentiendum sit, sequens aperiet assertio.

6 Af-

6 Assertio secunda. Nullus electus ad vnam Ecclesiam, & confirmatus, propria potest auctoritate ad alteram transire, liquet hæc assertio ex *canone 14. Apostolorum*, atq. *ex tit. de translat.* quo sanctè, prudenterq. transitus prohibetur ab vna Ecclesia ad alteram ad varia ibi indicata cauenda absurda, quorum nonnulla indicabimus infra, *licet, (ait Innocent. cap. inter corporalia hoc titul. de transl.) vsq. ad tempora ista, quod cautum fuerat de Episcopis expressum non fuerat de electis; propter expressam tamèn similitudinem, vel identitatem potius, nemini poterit videri dubium subtilitèr intuenti, &c.* Et quamquā *cap. literas eod.* de Diacono vnius Ecclesiæ loquatur in Episcopum destinato alterius, ad cuius executionem desiderari dicitur proprij illius Episcopi licentia: quem etiam casum explicat *cap fraternitatem dist. 61. adiuncta Glossa verbo licentia.* Verùm à fortiori de Præsule confirmato, atq. electo probant hi textus, cum ratio matrimonialis vinculi arctiùs Episcopum absq. comparatione liget, quod ex infra dicendis clariùs constabit ex *Glossa cap. & si de postulat. uerbo permissione.* Probatur hoc idem ex *Concilio Nyceno relato per cap. nō oportet 7. q. 1.* ex *Antiocheno prætereà relato per cap. Episcopum 7. ead. q. 1. & alijs.* Demum vnicum à ratione petitum conclusionis affero fundamentum, vinculum videlicet spiritualis coniugij, cui ea est insolubilitas, quæ à solo Summo Pontifice, neq. de ordinaria, sed de absoluta potest solui potestate, vt vberiùs prosequuti sumus *1. tom. lib. & disp. 1. cap. 4.* & specialius *n. 26.*

7 Verùm antequam vlterius progrediar, obiter illud habeo de Diaconis adnotare, ex quo ad nostrum posset Episcopum argumentum desumi, & illud quidèm traditum ab *Innoc. c. 1. num. 3. de postul.* rationem scilicet, cur possit absquè facultate Præsulis Diaconus in sui electionem pro aliena Ecclesia consentire, cuius tamèn omninò indiget pro exequutione, transituq. ad illam faciendo: quia deuinctam non habeat libertatem instar Religiosi hominis, cū tamèn personam huic Ecclesia addictam retineat.

8 Prætereà rationem adnoto, cur non espectata licentia Presulis, Diaconus valeat ad Religionis transire statum, sine qua tamen non possit Episcopatum adire *19. q. 2. c. 1.* cum versa vice potiùs res videatur prima frōte rationi magis consentanea: Siquidem gradus ad religionem ob priuatum fit bonum; ad Episcopatum autèm ob commune, quod priuato præiudicat *cap. suas 7. q. 1. & 8. q. 1. in scripturis, & de postul. cap. Bona il primo.* Addo perfectiorem esse Præsulatus statum, vt nos *lib. 1. disp. 2.* prosequuti sumus. Verùm enim vero meritò per Sacros Canones dicimus esse Sancitum facultatem Præsulis expectandam esse ad legitimū Diaconi vnius Ecclesiæ transitum ad Episcopatum alterius; non autèm ad institutum Religiosæ vitæ ineundum, quòd hoc deiectionis sit, humilitatis, paupertatis, atq. obediētiæ, vacans occasione ambitionis, cæterarumq. rerū, quæ animum à diuinis auocare possunt, nihilq. habeat, ob præsumatur ambiri: Status aūt Episcopalis quidē Religioso perfectior, at vel ob dignitatē, vel ob facultates, ac diuinas, ei annexas, vel ob alias rationes patet ambitioni, quæ in Diaconi præsumeretur destinatione, si adhuc Episcopi non expectata licentia in gerere videretur, cum ad tantum onus, etiam Angelicis humeris formidandum trahi potiùs deberet *8. q. 1.* sciendum, quæ omnia vberiùs agitauimus *lib. 4. disp 1. à c. 2.*

9 Iterùm esto videatur posse ab Episcopo facultas denegari, quoniam nemo cogitur emācipare filium, vt *Instit. qui mo. ius pa. po. sol. §. vltimo*, at malè sanè faceret, si absquè iustissima
10 causa negaret *7. q. 1. omnis qui*; Et per Superiorem cogi profectò posset argumento, *cap. nullus de iure patr. & q. 9. 3. cap. nunc*, atquè ex his, quæ loco laudato *1. tom. à c. 3.* de Religioso etiam diximus magis confirmari potest. Non ignoro *cap. literas 63.* indicare cogi non posse Præsulem ad id, vt significare etiam videtur *cap. dilectionis dist. 76. & cap. Florentinū dist. 85.* hoc tamèn intelligendum iusta causa vrgente ad hanc facultatem denegandam, vt probè *Turrecremata ibi n. 3.* Superior autèm, à quo cogendus ad facultatem faciendam est Summus Pontifex *9. q. 3.* nunc vero, vt neq. à Metropolitano possit quemadmodum prosequitur *cit. Turrecremata.*

11 Adde Patrem ex causa cogi posse ad filium emancipandum, vt *loc. cit. Dynus, et Bartol. in l. quidam cum filium, ff. de verb. oblig.*

12 Demùm hæc Diacono facultas à Capitulo Ecclesia vacante, fieri minimè potest, quia quędam alienatio est, quæ quidem absq; speciali Præsulis consensu fieri nequit. Sic *Glossa cap. fraternitatem dist. 71.* vbi *verbo licentiam*, ibiq. *Turrecremata n. 1.* qui etiam hanc facultatem cum Glossa visitatori negat, & probabiliter Archiepiscopo, vel Metropolitano. Verùm nimis multa de Diacono, alijsq. aliarum Ecclesiarum Clericis, de quibus etiam agit *cap. eos 7. quæst. 1. et cap. si quis Prasbyter de renunciat.* nunc ad rem nostram de Præsule reuertamur.

13 Assertio tertia, Episcopus electus, & confirmatus pro vna Ecclesia non modo transire nō valet ad alteram absq. facultate Summi Pontificis, sed neq. in sui electionem, nominationem, vel destinationem consentire. Hæc est assertio communis, quam tamèn *Glossa cap. etsi de postol. verbo permissione* rectè non probat: etenim neq. valet hæc ratiocinandi ratio, non potest, quis consentire, ergo nec eligi: neq. cōtra non potest eligi, ergò neq. consentire; nàm Religiosus cum non possit consentire, potest profecto eligi in Episcopum *cap. quorumdam de elect. et cap. si nullus eod. in 6.* vt nos *libr. 4* prosequuti sumus. Diaconus prętereà vnius Ecclesię, potest quidem consentire in Præsulem alterius optatus non tamèn eligi, *cap. literas de translat. adiuncta Glossa verbo vi & cap. fraternitatem 71. supra cit. cap. Osius 62, et Gloss. ad Gratianum* ibi *verbo aliud est*, *et §. ipsius Gratian.* quamuis sciam contrarium doceri ab *Abbate in cap. & si vnanimiter de postulat. in 2.*

reg.n.8.ex cap.si Abbatem de elect.lib.6.et cap. cum inter,& cap.Dudum ii primo eodem,Turrecremata cap.Ostus paulò ante citatus n.8. necnõ *in cap.literas etiam citatus*: Verum hos omnes etiam aliquo pacto postulandos esse à suis Superioribus concedunt hi Auctores, vt ibi Abbas; quia nimirũ,siuè Diaconus, siuè Religiosus, tametsi possint eligi neq. sollemnis indigeant postulationis,qua a Superiore submissè petantur,à quo cum aliquo eorum impedimento,ex quo propriè eligi non possunt,dispensari queat;opus tamèn eis est altera postulatione non solemni,qua petantur ab eo, cui ille, qui petitur sit subiectus, vel ad consentiendum, atq.adeundam Ecclesiam,vt Religiosus,vel ad Ecclesiam adeundam tantum,vt Diaconus,vel Clericus vnius Ecclesiæ ad alteram, vt probè *Immol.cap.post translationem de renunciat.n.9.* ex textu itaq. desumenda ratio est *cap. etsi de postul.* quia nimirum Ecclesiæ propriæ alligatus iam est Episcopus electus,& confirmatus, neq. expeditam habet voluntatem non modo in exequutione transeundi ex illa propria in alteram,verum nec etiam consentiendi; cum per proprium consensum aliud cum prima Ecclesia spirituale censeatur iniisse coniugium. Confirmatur *ex cap. inter corporalia de translat.* ex quo manifeste constat,consecrationem nihil maioris addere firmitatis, ac roboris matrimonio inito iam per electionem,consensum, atq. confirmationem per ea. *Vnde cum non sit maius vinculum Episcopi ad Ecclesiam, quàm electi,maximè cum fuerit confirmatus,imò idem penitus,& non aliud,idem iuris obtinet in vtroq.* sed indubitatum est, Episcopum consecratum vnius Ecclesiæ non posse in alteram consentire; ergo idem dicendum est de electo, & confirmato,sicut de eo,qui vnam duxerit vxorem, in alterius matrimonium consentire nequit, etiam si de matrimonio rato sit sermo.

14 Assertio quarta Episcopus, siue electus, & confirmatus,siue consecratus vnius Ecclesiæ, non eligendus,sed postulandus est ad alterã: Est omnibus explorata conclusio per *cap. post translat.de renunc.* nisi cum pridem eodem in fine:inter corporalia de translatione, & per *cap.etsi vnanimiter de postulat. dist. 63. literas 71.fraternitatem*,quę à fortiori probant,vt cõclusione secunda subindicauimus, omnesquè docent Scriptores Sacrorumquè Expositores Canonum.Manifestò prætereà sequitur *ex c.1. huius disp.* atq. ex super assertis conclusionibus.cum enim propria auctoritate non possit Antistes consentire alteri destinatus Ecclesiæ; nedum ad illam transire, vinculumq. contraxerit cum ea prima Ecclesia sola Summi Pontificis absoluta potestate dissolubili,impeditur profectò,nè possit eligi,non autem postulari. Deniq, hanc assertionem locum etiam habere in Ecclesijs vltra montes notant *Ioannes Andreas,& alij apud Abbatem. cap.quanto de translat.n.15.*

15 Assertio quinta,Episcopus,qui proprio Pręsulatui ex se iusta de causa renunciauit, potest eligi ad alterum,neq. postulandus, sic *Abbas cap.& si vnanimitèr de postulat.num. 7. & cap. post translat.de renunc.* non contradicit *Ioannes in citat.cap.post translat.* super Glossam secundam à contrario sensu textus, *cap.& si vnanimitèr de postulat.* vt mox dicam, *Imola ibidem num.2.* Ratio est,quia cessat ratio, qua superiori conclusione confecimus, non posse Præsulẽ electum,confirmatum,vel consecratum eligi, non enim est certæ Ecclesiæ deuinctus,qui se Præsulatu abdicauit: habetur enim veluti ciuiliter mortuus ille,qui qua potiebatur antea Ecclesię,missum dedit. Quamobrem solutus omnino priori censetur vinculo:& licet maior videatur causa illum postulandi, qui non solum loco,sed ordini etiam Episcopatus renunciauit,cum ratio solutionis vinculi coniugalis in vtroq. permaneat,non est cur conclusionem coarctemus, vt neq. ab Auctoribus inuenio præstitum.Dixi ex se atq. iustis de causis,quarum nonnullæ *à Capitulo post translationem de renunciatione* enumerantur,atq. à Doctoribus ibi perpenduntur: nàm si non renunciauisset aliquis ob aliquam virtutem, sed ob demeritũ priuatus fuisset, eligi profectò non posset, vt probat *Zacearias in additionib. ad Abbatem cap.* nisi *vnanimiter de postulat. litera G.* posset itaq. tunc postulari,alijs concurrentibus super indicatis, tùm in definitione postulationis, tum in explicatione regulæ ad eos dignoscendos,qui postulandi sunt. Ratio autèm disparitatis inter Renunciantem, & Priuatum, est, quòd priuatio ignominiam importat facti, atq. inhonestatem, vt loquitur *Baldus cap.1. de renunciat.& notat, ff.de manu test.l.testam. centurio*;at cessio honesta quidem est, *ff. de infam.l.2.§.ignominia*,quod si causa,ob quas primo quispiam Episcopatui renunciauerit, ità perseuerant, vt non minus obstare videatur primo, quam secundo, ad quem desideratur Episcopatum, eum potiùs postulandum indicauerim: etenim cum illæ graues esse debeant, atq. rationabiles,si aptæ ad vinculũ soluẽdum cũ prima Ecclesia habitæ sint aptæ,aptę ẽt ne dicam aptiores, profectò intercedere debent ad impediendum, nè iterum cùm altera contrahatur; non tamèn inficior posse, nonnullas esse proportionatas ad vinculum soluendum cum illa prima Ecclesia, quæ non censebuntur ad contrahendum cum hac secunda, sic putarem,cum quis ob malitiam plebis primo cessit Episcopatui *ex cap. nisi cum pridem de renunciatione.*

16 Assertio sexta Præsul,qui renunciauit absolutè loco,& non ordini, etiamsi dubitetur, an ob iustam, & rationabilem causam spontè se abdicauerit,vel ob delictum,eligendus est; secus si renunciauerit etiam ordini. Hæc assertio est *Abbatis citati, Immola ibidem num. 18.* & per partes probanda; & primùm ex *textu post translat.de renunciat.* vbi cùm incertum esset Papæ,nùm Antistes olim Sarnatensis inierit monasticam vitam ob delictum, vel ob aliam causam ex ibi relatis à Pontifice, hæc habet. *Quamquam eligi possit, præsertim si locum tantum,& non ordinem resignauit*; ergo si resignauit locum,præsumptio est, non ex delicto

cto adijsse Monasterium, quando per Conciliũ
Constantinopolitanum non licuisset, nec po-
stulationi de eo habitę assentiri, nèdum eligi,
17 vt ibi prosequitur *citatus textus*. Secundo,
quòd in dubio delictum non præsumitur, vt
omnibus exploratum est, ac rectè prosequitur
Romanus cons. 354. & hic dũ de Præsule dispu-
tator maximè locum habet: etenim nemo præ-
sumitur deliquisse, cùm peccare viri boni non
sit ex textu *legis meritò, ff. pro socio, Vlpian. in*
Litem apud labionem. §. si communem, ff. de
iniur.

18 Hinc consilium, quod potest esse bonum, &
malum, præsumendum est bonum ex *Baldo in*
l. primam num. 13. *C. de seru. fug. Iasone ibidem,*
Alciato de præsumptionib. reg. 3. præsumpt. 1. *nu.*
1. probatq. eruditè hoc idem *Menoch. lib. 5. prę-*
sumpt. 11. *[i]d princip.* Est autèm hæc pręsumptio
vehementissima, vt ex *Flo. notat Imola cap. cit.*
post translat. de renunciat. num. 19. *& iuris, ac de*
iure, vt in allegato textu Hostiensis habet, con-
tra quam obiectio non admittitur in contrariũ
ex cap. is, qui de sponsalib. Secunda pars proba-
tur, quæ scribitur expresse à Panormitano *in*
cap. sæpè citat. post translat. de renunciat. num. 11.
12. *&* 24. probatur inquam à contrario, nàm
tunc vigeret præsumptio, quod renunciauerit
propter delictum, vt allegatus etiam indicat
textus.

19 Assertio septima. Potest quidèm Episcopus,
qui ad Religiosum trãsiuit institutum propter
persecutionem, infirmitatemq́, defectum scien-
tiæ, simoniam, ipso ignorante, commissam, vel
aliam similem causam ad Episcopatum reassu-
mi, vel eundem, vel alterum saltem, vt tradit
cap. post translat. modo citat. §. quamquam, &
explicant ibi Expositores, quibus accedit *D.*
Thomas 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 4. *ad* 2. Verò si
propter delictom renunciauerit, vel locoq́, vel
ordini, non poterit eligi, sed ad summum postu-
lari, quæ tamen postulatio vix admittenda est.
Patet conclusio ex *cit. textu. & ex cap. nisi cum*
pridèm de renunciat. & iuxta D. *Thomam lau-*
datum, cum agatur de delicto publico irregu-
laritatem ad Episcopatum causante, de quo, &
Abbas citat. num. 11. & nos nimia multa disse-
ruimus tùm *superior. lib. disputat.* 6. *cap.* 1. *num.* 5.
tùm 1. *tom. lib.* 3. *disputat.* 2. *cap.* 3. quod dixerim
spectata auctoritate Papæ supra Concilium ex
se, ac seclusis impedimentis iure Diuino natu-
rali, vti esset, si renunciaoerit quispiam ob to-
talem scientiæ defectum iuxta dicta *tom.* 1. *lib.*
3. *disputat.* 1. *& superior. libr disputat.* 9. *cap.* 5.
num. 9. *&* 10. *& iuxta cap. sunt quidam* 25. *q.* 1.
& cap. nisi cùm pridem de renunciat. traduntq.
Innocentius, & alij apud Abbatem allegatum
num. 26.

20 Assertio octaua. Præsul ab hostibus expul-
sus ad alteram Ecclesiam non eligi, sed postu-
lari potest. Deducitur *ex cap. Pastolis* 7. *q.* 1. *&*
cap. nisi cùm pridèm de renunciat. ad finem, do-
cet *Vincentius cap. de translat. Io: Andreas quē*
citat, ac sequitur Turrecremata in cap. Pastora-
lis. num. 4. Ratio autèm est, quod sine dicamus
Episcopum ad secund[am], ad quam postulatur,
Ecclesiam transire sub conditione, in quam pu-
ta resolueretur institutio, siue ea ratione, vt iu-
re postliminij deinceps reuertatur ad primam
iam ab hostibus liberatam, vt statuitur in casu
expresso *in cap. Pastoralis* 7. *quæst.* 1. *addita*
Glossa; nonnulla, quæ videntur obstare, nequa-
quam obstant: quia vinculum cum prima Ec-
clesia solutum non est, quippè quæ non desinit
esse sacer locus 1. *q. c.* 1. quod quidã, & si vidoa-
tus, vt prosequitur *Glossa reuersurus*; igitur in-
tercedit impedimentum, quo liber non sit ta-
li Præsuli ij volatus ad alteram Ecclesiam, vt sic
loquar cum *cap. nisi cùm pridèm de renunc. &*
cap. sicut alius 7. *q.* 1.

21 Assertio nona, Episcopum nullios Ecclesiæ,
ac merè titularem, de quo egimus *tomo* 1. *& lib.*
1. *disputat.* 7. *cap.* 4. eligi posse puto ad certam
Ecclesiam: etenim vinculi expers est, cum nul-
li alteri deuinctus sit; onusque sit huic, vel illi
Ecclesiæ se addicere, cui pręesse legitimè iube-
bitur iuxta dicta *tomo* 1. *loco paulò antè citat.*
& docet expresse *Panorm. cap. ad supplicationē*
de renunc. nu. 9. *ad finem ex Hostiensi*, subscribit
etiam *Imol. ibid. n.* 12. *& alij.*

22 Assertio decima, Archiepiscopus, qui de li-
centia Papæ cessit Archiepiscopatu ob aliquã
causam ex supra relatis, poterit eligi ad Eccle-
siam Episcopalem, sic Hostiensis, quem lau-
dat, sequiturq. *Abbas in cap. ad supplicationem*
modo citat, num. 9. *Imola num.* 12. *& in cap. cum*
ex illo de translat. num. 14. apud quem *Ioannes*
Andreas, & ratio est, quod si quid obstaret,
maximè *textus cap.* 1. *de translat. per ea. Mira-*
mur, quod Lapamen. electum in Tripolitanam
Ecclesiam transtulisti, & nouo quodam mutatio-
nis genere paruificasti maiorem, & magnum
quodam modo minorasti, Episcopare Archiepi-
scopum, imò potius de archiepiscopare præsu-
mens; At hic *textus* non obstat, quippè qui lo-
quitur de Archiepiscopo Apamensi electo, &
confirmato, qui quidem, & *Archiepiscopalia*,
quantum ei licuit, ministraret, vt ibidèm habe-
tur: at verò noster Archiepiscopus tempore,
quo in Episcopum eligeretur, nullo potiretur
Archiepiscopatu, essetq. simplex Episcopus, à
quo non discriminaretur ordine, nulli tamèn
addictus Ecclesiæ. Quamobrem non descende-
ret, quia, vt habet Hostiensis, esset dearchiepi-
scopatus per renunciationem, quemadmodum
alijs *Imola* prosequitur *citatus*, neque obstat,
quod objiciunt nonnulli, posse nimirum hoc in
fraudem fieri; nam Papa, cuius tantum interest
cessionem admittere Præsulatus, obuiam ire
poterit huic absordo causas cessionis inuesti-
gans, vt *citatus* habet *Imola*.

23 Assertio vndecima, apud solum Papam po-
stulandus est quicomq. Præsul ad alteram op-
tatur Ecclesiam, constat hæc assertio ex *titul.*
de translat. ac renunciat. & patet ex insolubili-
tate vinculi spiritualis coniugij Pręsulis cum
Ecclesia. Ex qua assertione, atq. ex his, quæ cõ-
clusione tertia diximus patet propriè, Postula-
tionem apud Summum Pontificem habendã
esse; impropriè verò apud eos, quibus vel quo-
ad personam, & munus, vel quoad arbitrium,
&

& consensum subiecti sunt promouendi, vt de Religiosis diximus lib. 4. & videre est apud *Imol. in cap. etsi vnanimiter de postul. nu. 4. Turrecremata, cap. Osius dist. 63. n. 10.*

24 Pœnas expenderem per Sacros Canones indicatas tùm contra Præsules propria auctoritate transeuntes ex vna ad alteram Ecclesiam, tùm contra illos eligentes; Verum quia, vtx vsui hæ sunt, cum fere nullus in Dei Ecclesia tantæ audaciæ detur casus, in qua propositiones, præsentationes, nominationes, Ecclesiarumq. prouisiones optimis sub formulis rectè, ritèq. Deo fauente, habentur, & quia sunt quidem pœnæ potiùs ferendæ, satis, superq. à doctissimis Canonistis expositæ, præsertim *in cap. quanto de translat.* ad alia illustriora, ac longè vtilia, properante calamo, prætergrediuntur; breui tamen, qui eas indicatas scire cuperet, legat apud *Marc. Antonium Cucchum instit. maior. lib. 4. tit. 7.*

CAPVT SECVNDVM.

Nùm, & ex quibus causis expediat Episcopum vnius Ecclesiæ ad alteram transferre.

S V M M A:

Per se translatio Præsulis ex vna Ecclesia ad alteram non expedit. n. 1.

Ad alteram Ecclesiam neq. postulandus, neque Promouendus Episcopus, nisi ex vrgentissima causa. n. 2.

Causæ ex quibus translatio habēda esset, spectare debent ad bonum commune. n. 3.

Ex his causis cogi potest Episcopus, vt ex vna ad alteram transeat Ecclesiam. n. 4.

Ad necessitatem, vel manifestam Ecclesiarum vtilitatem iustitia reducenda est causarum. num. 5.

Dispensatio nunquàm contra commune bonum esse debet. n. 6.

Præclarum monitum, seù consilium Eminentissimi Cardinalis Bellarmini, Clementi VIII. expositum de rara Præsulum translatione. num. 7.

Quid nomine necessitatis, publicaq. vtilitatis intelligendum sit. n. 8.

Qvàm Ecclesiæ Catholicæ perutilis, ne dicam necessaria propositæ quæstionis explicatio futura sit, rationum momenta, quibus nostræ probandæ sunt assertiones ostendent.

1 Sit itaq. assertio prima. Per se non expedit vnius Ecclesiæ Præsulem ad alteram, vel postulare, vel promouere. Necessaria in primis deducitur sequela hæc assertio *ex Canone 14. Apostolorum, atq. ex corol. 3. num. 4. cap. 6 disputat. 25. superior. lib.* vbi tùm à priori ratione indissolubilis vinculi à speciali tantum Summi Pontificis potestate pendentis, vel etiā *cap. ex cap.* scripsimus, atq. à posteriori ex varijs, quæ sequerentur absurdis è re Christianæ Reipublicæ, per se non esse translationem Episcoporum per Sacros Canones, vt sic prohibitam demonstrauimus. Confirmatur *ex cap. licet de translat.* vbi habetur Episcopatum coniugium esse post consecrationem consumatū; id autèm quamuis per omnimodam accipiendum nō esse proportionem, ac paritatem cum carnali *lib. 1. disputat. 1. cap. 4. num. 11.* docuesim; verùm negari minimè potest maximum inuolui nodum Antistitem inter, & Ecclesiam eius sponsam, qui quidem ex se indissolubilis est secundum potentiam ordinariam, vt loco citato ex instituto disseruimus; ergò non expedire videtur, vt facili negotio dissoluatur. Secundo probatur ex pacto, quod inter Præsulem sponsum, atq. Ecclesiam ipsius Sponsam intercedere *lib. 1. cap. 4 citat. num. 11.* demonstrauimus, atq. *cap. nisi cum pridèm de renunc. la expremis. §. verum si propter alias causas. Nō debes deserere sponsam tuam, cui desigendo manum apud extraneum te, fide media copulasti*: igitur ex se contra hoc pactum, eiusq. firmitatem per transitum ad alteram Ecclesiam agendum non est.

2 Assertio secunda. Ad alteram Ecclesiam postulandus, neq. promouendus est Episcopus alterius, nisi ex vrgēntissima causa indicauimus *coroll. cit. num. 4. cap. 7. disp. 13. superior. lib. necnon lib. 1. disp. 1. c. 4. à nu. 17.* Nàm idcircò in Sacris Canonibus sæpissimè speciali nomine diuina dicitur auctoritate solui primum matrimonij spiritualis vinculum, Episcopumq. transferri ex vna in alteram Ecclesiam; Hinc inquit *cap. quantum de translat. Potestatem transferendi Pontifices ità sibi retinuit Dominus, & Magister, quod soli Beato Petro Vicario suo, & per ipsum successoribus suis speciali priuilegio tribuit, & concessit.* Deindè si spiritualia connubia faciliùs construuntur, quàm destruantur, vt *cap. inter corporalia de transl.* scribitur, cum tot, tātaq. desiderentur ad illa ineundā, vt sex integris tradidimus libris, facilè deduci poterit, quàm operosum negotium erit illa ipsa dissoluere. Demum solent ex hac, quam habet Pontifex, singulari potestate, deducere Doctores facultatem eiusdem Pontificis ad monialem voto soluendam, vt scribit inter alios *Bald. in allegat. in cap. inter corporalia n. 5.* Igitur sicut ad nodum arctissimum Religionis dissoluendū vrgentissimæ requiruntur causæ, adeo vt D. *Thomas 2. 2. q. 88. art. 2.* votum castitatis Religio-

giosórum,neq. à Papa posse relaxari cum alijs docuerit,& quicquid de hac opinione sit, quã minus probabilem iudico, illud saoè compertum habeo ex vrgentissimis causis hoc Papæ faciendum esse;igitur ex eisdem ferè transitus permittendus ex vna Ecclesia in alteram, imò cum ad illud præstandum causa requiratur boni communis, vt erudité ex multis probatur à *Sanchez lib.8.de matrim.disp.8.nu.8.* tùm,quia fit hæc dispensatio cum aliquo religiosi status detrimento; tùm quia aliàs sæpissimè, ac passim huiusmodi concedendæ dispẽsationes essent ; tùm quia frequentiùs religiosi tentationibus vexarentur, causasq; priuati boni obtenderent ad hanc solutionem impetrandam; sed similes in nostro etiam casu faciunt causæ, cum translatio Præsulis, ex vna in alteram Ecclesiam,absq; impedimento stabilitatis status Episcopalis,atquè indissolubilitatis perpetui coniugij spiritualis fieri non possit: & nisi vrgentissimæ desiderarentur causæ, sæpiùs quam par esset concedendæ huiusmodi trãslationes essent, ad quas aspirantes Episcopi maximo, cum Ecclesiarum propriarum detrimento causas adornarent satis, superquè friuolas,non sine scandalo, atquè occasione,qua linguacibus hæreticis præberetur blaterandi, atquè obtrectatoribus obloquendi. Demùm probatur. Spirituale coniugium Episcopi cum Ecclesia,matrimonio rato carnali ad minimũ cõparatur,vt patet ex sępè *cit.cap.inter corporalia*,cęterisq; iuribus,tũ allegatis,tũ allegandis : at qui stabilis, adeoquè firmus est nexus matrimonij rati, vt vel à Papa dissolui nõ possit quemadmodum docuere multi cum *Bonauentura in 4.dist.17.ar.3.quæst.2. Scoto ibidem dist.31.q.1.verbo 3. modo dici potest, Soto lib.7. de iust.q.2.ar.5.ver.& licet peregrè : & in 4.distin.27.q.1.ac alijs*,quos citat *Sanchez lib.2. de matrim.disp.14.nu.1.* vel,vt alij, qui licet concedant hanc potestatem Papæ, nihilo tamèn mus irritam esse dicunt dispensationem,absq; iusta causa in matrimonio rato;sic *Ancaranus cons.239.ad finem. Dec.cons.115. Couarr 4 decretal. 2.p.cap.7.§.4.num.14. Menocchius de præsumptionib.lib.2.præsumpt.10.nu.37. absquè quos sequitur Sanchez lib.2.de matrim.disp.15. nu.6.* Omnes tamèn consentiunt causas esse debere iustas, & graues; ergò hoc idem dicendum est in dispensatione coniugij spiritualis,quæ per translationem habetur, eò potiori ratione,quod in *cap.inter corporalia,de translat. fortiùs dicatur spirituale vinculum, quàm carnale.* Saltem argumentum à matrimonio carnali ad spirituale propter hoc capue rectè inferri aduertunt *Innocentius cap. inter corporalia,nu.2.* alijsquè Recentiores passim, atquè expressam hanc legimus similitudinem, atquè insolubilem ab alio, quàm à Sũmo Pontifice firmitatem in *cap.licet sub initio, de translat. & cap.sicut 7.q.1. & cap. sicut alterius,eod.* Denique *vniuersi tituli,de translat. ac de renunciatione*,vbi ferè omnes in eos tractatus scribentes.

3 Assertio 3. causæ, ex quibus translatio ritè concedenda est,spectantes esse debent ad bonum commune; probatur 1. *ex canone 14. Apostolorum*,paulò antè citato, vbi postquàm Episcopo non licere decretum sit alteram Ecclesiam adire, nisi fortè quis cum rationabili causa compellatur,tanquàm qui possit ibidèm constitutus plus lucri conferre, & in causa religionis aliquid profectus prospicere. Secundo à paritate relaxationis voti religiosæ castitatis,vel ordini sacro annexæ, atquè dispensationis in matrimonio rato, præsertim in eorum sententia,qui firmitatẽ vinculi spiritualis matrimonij inter Episcopum, & propriam Ecclesiam iuris diuini naturalis dicunt, à me citati *cap.4.disp.1.lib.1.* Prætereà præcipuè habetur in *cap.mutationes 7.q.1. Mutationes(inquit Anterius Papa) Episcoporum scitote communi vtilitate,atque necessitate fieri licere*; quod multis maiorum exemplis firmat Sanctus Pontifex, Principis videlicet Apostolorum de Antiochia Romam, Eusebij ex Vercellina, vt explicat *Glos.verbo parua* ad Alexandrinam; Felicis ex Ciuitate,in qua sacris initiatus erat ad Ephesinam,addo Gregorium Nazianzenum doctissimum sanctissimumq; Episcopatu primò Sasimorũ,deindè Nazianzi, demũ Præsulem Constantinopolitanæ Ecclesiæ; Idem docet *Pelagius Papa II. cap.scias 7. quæst.1.per ea. Nam plurimorum vtilitas vnius vtilitati,aut voluntati præferenda, argum. cap. Dilectissimi 8. q.2.& 16.quæst.1. nos autem*; cum bonum commune priuato præferendum sit Prælati præsertim bono pęnè temporali maioris nimiùm quietis,vtilitatis, vel consolationis temporalis, vt cum *Turrecremata* loquar *cap. scias cit.nu.3.* Demùm à priori probatur, quòd Episcopatus primario in bonum Reipublicæ Christianę,atq;Ecclesiarũ instituti sunt; ergò huic primò consulendũ,neq; hæc Ecclesia huic, neq; illa alteri dãda,nisi in benũ eiusdẽ Ecclesiæ, & secũdario tantum in bonũ ministrorũ,cui fini Papa ꝓspicere tenetur,quo fundamento diximus *Superiori lib disp 4 cap. 5. nu.6* duobus existentibus beneficijs curatis, vt Episcopatus, quorum altero pinguius esset, atquè in hoc pinguiori minus industriæ, personaquè non adeò apta requiratur, quam in minus pingui hoc dandum digniori; primum autèm locuples minus digno per se loquendo ; ex quo neruus assertionis nostræ magis patet, nàm sicut in prima collatione Præsulatus primario communi Ecclesiarum bono consulendum est; secũdario verò bono Candidatorum ; sic etiam in translatione, quæ non ex causa tantum inoluente bonum priuatum præsertim temporale, cui minus prospiciendum est; sed commune Ecclesiarum, tùm ex qua,tùm ad quam translatio fit, profectò habenda est.

4 Hinc patet; non modo fas, esse, atquè decere trãsitum per eiusmodi causas, ex vna Sede in alteram; verùm etiam posse Papam licitè cogere quemcumquè Præsulem ad translationem, ex propria in alteram Ecclesiam huiusmodi vrgentibus causis ; qui quidèm Antistes coactè mutaretur, vt habet *text.cap. scias citati* : potest enim hoc pacto cogi, vt de renuen-

renuente fiat volens 23.q.5.*displicet*, *& destin*.74. placuit, vel absolutè, vt infrà, & probè corollarium hoc confirmant dicta *lib.5.disp.3.cap.6. à nu.28. & lib.2.disput.3.cap.1.nu.15. & 16.* fauent Layman *lib.4.tract.2.cap.15.ad finem*, *Ugo apud Turrecrematam in cap.scias paulò antè cit.ex cap.cunctasi 1.& 2.9.q.3. & in cap.omnis 7.q.1. adiu Glos.*

5 Assertio 4.ad necessitatem, vel euidentem publicam, communemque vtilitatem Ecclesiarum iustitia, atq. urgentia causarum translationis reducēda est, quibus Papa dispensans prospicere tenetur. Deduco *ex cap.quanto de transl. Non enim homo (ait Innocentius III.) sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) Ecclesiarum necessitate, vel vtilitate pensata non humana, sed diuina potiùs auctoritate dissoluit*, & ni dispensatio hos habeat necessitatis, vel vtilitatis cardines profectò non videtur appellanda dispensatio, vt notat *Abbas hic nu.5.* quod si DD. consensu dispensatio publicam, plerumq. causam desiderat, aliàs non dispensatio, sed dissipatio dicenda est 7.*cap.requisitis*, §. *nisi rigor potiori iure hac hoc pacto appellanda*. Videantur dicta *lib.5.disp.5.cap.6.a numer. præsertim* 26. vbi memini me ibi non semper desiderari causam directè spectantem ad commune bonum asseruisse. Verùm hoc absolutè loquendo intelligi debet. At cùm de bono Ecclesiæ alicuius agatur, quippè quod est commune respectu personæ transferendæ, à fortiori illi dicendum est consuli debere per Pōtificem. Quid? quod nisi his causis prospiceretur, maximum sanè detrimentum, & vniuersali Ecclesiæ, & Reipublicæ Christianæ ob rationes, &
6 factas, & mox inferendas immineret. Probatur deindè, quia quod detrimentum Reipublicæ Christianę potest excogitare maius, quàm ambitioni ostium reserare: ab amore sponsæ, quo maximè prosequi eam tenetur sponsus Episcopus, & auocari, & recedere; qui quidem cum altera mox contrahere, vt spetat, ità inertię locum dare, quæ aggredi tenebatur difficilia omittere, pręclara, & laboriosa ad bonum omnū spectantia potius declinare, ac per translationem subterfugere; imò scandali præbere occasionem non vulgarem carpendi Ecclesiam Catholicam stultiloquis hæreticis, quippè qui Præsulatus negotium ad quæstum potiùs, lucrumq. temporale, ac priuatum commodum referri; paruula licet data occasione blaterarent, quàm ad commune bonum Christianæ Reipublicæ, ac spirituale cuiuscumq. quippè, quod vt sic, & vt partis in totius corporis bonum commune dici poterit etiam redundare? quæ, ac sexcenta alia absurda Lectori primo etiam intuitu occurrentia demonstrabunt, quā vrgentes causas requirat hæc translatio. Tertio probatur conclusio ex *cap. scias frater 7.q.1.* quod causam necessitatis, aut communis vtilitatis necessariam ostendit ibi. *Nam plurimorum vtilitas vnius vtilitati, aut voluntati præferenda est.* etenim illuc decet Prælatum accedere, vbi plus lucri spiritualis facere potest, licet maior ibi sit pœna, vt habet Glossa verbo plurimorum ex *cap. Sancta 2. q.8.* Demùm finem huic assertioni, fastigiumq. imponat, vnum è consilijs à Cardinale Bellarmino Sanctitate vitæ, ac Sapientia Eminentissimo 5.loco exaratum in scriptura, quam Clementi VIII. Pontifici Maximo ex magno Christianæ Ecclesiæ zelo tradendum curauit, atq. habetur *cap.5.lib.3.* eiusdém vitæ, ait itaq. *Quinta res.* (Bellarmini sunt verba, quibus libenter vtor, ne meis pręclaram tanti viri doctrinam obscurem) *est facilis translatio Episcoporum de vna Ecclesia ad aliam; translatio enim Episcoporum secundùm canones, atq. vsum veteris Ecclesiæ necessitatem, vel maiorem vtilitatem: neq. enim institutæ sunt Ecclesiæ propter Episcopos, sed Episcopi propter Ecclesias. Nunc autèm quotidie traslationes fieri videmus ea solum de causa, ut Episcopi, uel honore, uel opibus augeantur. Propterea notum est ex cap. inter corporalia de translatione Episcoporum, uinculum matrimonij spiritualis esse aliquo modo maius quàm uinculum matrimonij corporalis: & ideò non posse solui, nisi à Deo, siue a Vicario Dei declarante uoluntatem Domini sui. Quis autèm credat uelle Deum, ut ob solum temporale lucrum, uel honorem uinculum huius Sancti coniugij dissoluatur? præsertim, cùm id sine detrimento animarum fieri nequeat, ut experimentum ipsum docet; neq. enim Episcopi Ecclesias diligunt, quas breui se deserturos sperant, ut ad alias commodiores transeant.* Ad hæc autèm Pontifex scripto suo in oris singraphæ Bellarmini, vt alijs pręstitit monitis hucè respōdit. *Nos cum difficultate transferimus: & non desumus monere Principes per nos, & per Nuntios nostros.* Hæc verba tùm Eminentissimi Cardinalis, tùm Santissimi Pontificis expressi, vt omnibus quanti momenti sit res, quam habemus prę manibus, comperta sit. Nunc ad institutum redeamus.

8 Nomine autèm necessitatis, atq. publicæ communis utilitatis, quibus innixæ causæ dispensandi, ac soluendi huius spiritualis nodi coniugium inter Ecclesiam, & suum Pastorem ad alterum contrahendum non modo dixerim Ecclesiæ à qua, & Ecclesiæ, ad quam translatio habenda est Episcopi, sed etiam vniuersalis Ecclesiæ, cui Summus præest Pontifex, & cōsulere tenetur, quamobrem si vocaret Ecclesia Regię Ciuitatis, ad cuius regimen, ac spiritualia munia, tametsi necessitas nulla, nullaq. vtilitas urgeret reuocandi à Pręsulatu alterius uirum doctum, prudentē, eximiaq. pręditum uirtute; cogeret tamèn, & utilitas, & necessitas illum, pręsertim Postulatum transferendi ex ea, cui actu pręest ad Regiam, ut ipsius nimiram prudentia, consilio, ac doctrina ureretur Rex ad Regnum, Rempublicamq. non politicè tantum, sed Christiani, atquè optimè administrandam; Profectò causa satis iusta hęc censetur ad trāslationem, ex qua de singulis alijs à simili iudicium ferendum est.

Caput

CAPVT TERTIVM.

Speciales Sacris Canonibus excerptæ causæ ad translationem Ecclesiarum habendam, vel non habendam.

S V M M A.

Prima causa est malitia plebis.n.1.
Secunda vera,ac notabilis persecutio Populi.n.2
Tertia Senectus respectiuè.n.3. & 8.
Quarta declinatio grauis periculi. n.4.
Quinque causæ , ex quibus non licet translatio Præsumptionis videlicet, propriæ voluntatis , auaritiæ,appetitus effrenatus,dominationis,ac demum priuatæ delectationis.n.5.
Leuitatis , seù ambitionis turpis est causa transitus ad alteram Ecclesiam.n.6.
Defectus OEconomiæ,vel remissæ disciplinæ Ecclesiasticæ non est sufficiens causa translationis.n.7.
Qui transitus est facilior ex minori ad maiorem Ecclesiam? vel è conuerso.n.9.
Quando alicui concessus est gradus ad maiorem, est etiam concessus ad minorem dignitatem. num.10.
Non est facilior,imò detestabilis transitus è minore ad maiorem Ecclesiam ex ambitione,vel simili turpi motiuo.n.11.

VT ex his, quæ per Sacros Canones adnotatæ sunt causis, cæteræ, quæ possunt occurrere, facilè agnosci possint,rectumq. de eis iudicium feratur,quas ex illis legi, huc afferam;siue ex quibus licet, siuè ex quibus non licet haberi translatio Episcoporum.

1 Prima causa malitia est plebis . Quando plebs adeò duræ ceruicis existit , vt proficere nequeat.Sic habetur in *cap.nisi cum pridem de renunc.*

2 Secunda causa veræ , ac notabilis persecutionis *ex Matth.* 10. *Si vos persecuti fuerint in vna Ciuitate,fugite in aliam;* quæ affertur *septima q.1.cap.sicut alterius,* non ob priuatum solum Episcopi bonum , sed nè cura Pastoris in detrimentum vertatur ouium. Quamobrem addit textus.*Si autèm vtilitatis causa fuerit mutandus,&c.*ac infrà necessitatis, &c.

3 Tertia est Senectus, illa videlicet, per quã impotens redditur Episcopos ad exequendum officium Pastorale *ex cap. nisi cum pridem de renunc. §. alia causa* . Verum hæc causa licet ad renunciationem sufficere videatur *iuxta cit.cap.*non tamèn ad translationem , ni respectiuè modo *infra n.8.* declarando.

4 Quarta causa est declinatio grauis periculi , ob quam Gregorius Ioannem transtulit ex Ciuitate Villetrensi ad alteram dictam à Sancto Andrea eiusdem Diœcesis , quam Sedem constituit Episcopalem *cap.Temporis 7.quæst.* causa non vtilitatem solius personæ , siuè necessitatem respicit,sed ipsiusmet Sedis ; in quo casu non soluitur per hanc translationem nodus coniugij;cum Sedis tantum, & non personæ translatio sit , nequè ex vna Diœcesi ad alteram,sed ex vna Ciuitate ad alteram eiusdem , vt habetur in textu Diœcesis , ità vt prima Ciuitas , ex qua Sedes migrat auctore *Turrecremata in cit cap. Temporis n.1.* desinat esse Episcopalis.

Eas prætereà adscribam hic causas, ex quibus minimè licet per Sacros Canones translatio,qua, & quidem amplissima parefieret via scleratorum hominum ambitioni , atq. audaciæ,

5 Quinque igitur adumbrauit nobis causas *Pelagius Papa Epistola 2.* Benigno Archiepiscopo data,quas exaratas in *cap.scias 7.q.1.* legimus ; neq. à Pelagio discrepat *Anthorus Summus Pontifex 7.q.1.* mutationes. Prima est præsumptionis ; secunda propriæ voluntatis; Tertia auaritiæ ; quarta appetitus effrenatus; Vltima priuatæ delectationis.

6 Addo ex *Hugone*, atq. *Archidiacono apud Turrecrematam in cap. non oportet 7.q.1. sub initio,*sextam leuitatis , & septimam ambitionis , quatenus hæc à præsumptione distincta est,& ab appetitu dominandi,atq.in desiderio inordinato maioris consistit dignitatis per *D. Thom.2. 2.q.131.art.1.*& nos tradidimus *tom.1. lib.4.disp.12.cap.1.in princ.*quas causas, vel numero diminuto,atq. ad breuiorem redacto,vel ordine immutato,alij numerant, vt *Glossa verbo ambitionis , cap.quia frater 7.q.1.* legendus *Vgo* de his etiam agens.

7 Illud demùm reliquum mihi est adnotare , neq. defectum OEconomiæ,atquè administrationis rei temporalis Ecclesiasticæ,neq.ad disciplinam Ecclesiasticam conseruandam prudentiæ notam absolutè sufficere ad translationem,sed ad coadiutorem dandum , vt constat *ex cap.quia frater 7.q.1.Pelagij Papæ;*& meritò cum hi defectus cuicumque administrandæ Ecclesiæ noceant;non tamèn inficior non tantom alicui,vel prudentiæ,vel OEconomiæ,vel aliarũ ad regimẽ desideratarũ aliquãdo virtu-
8 tũ esse necessariũ,quantũ ad vnã Diœcesim , & Ecclesiã,quã in præsentia regit administrandã aliquãdo requiritur , quod satis profectò censeretur ad minorem Ecclesiam regendam , ad quam facultas fieri posset absquè eius tamèn detrimento transeundi ob hanc ipsam causã , atq. ob bonum Ecclesiæ,quam relinquit: quod etiam dictum volo de senectute , corporisquè imbecillitate,quæ quidem ex se, vt paulò ante institui dicere ad mutationem Ecclesiarum minimè sufficiunt,sed solum ad coadiutorem habendum *ex cap.petisti 7.q.1.* Verùm respectiuè,vt ità dixerim,quæ impedimento est Senectus , vel afflicta valetudo regimini magnæ

Tt Diœ-

Diœcesis, poterit sanè non obstare alteri minoris, imò salubritas aëris, cęlíq; temperies Ciuitatis, ad quam fit transitus, ad hanc poterit translationem prodesse, dummodò non Episcopi tantum consulatur personæ, sed vel bono communi Ecclesiæ, quæ omittitur, nec probè regi à sene, vel attritæ valitudinis Præsule poterit vel alterius, ad quam transitus habetur; seruatis semper ijs, quæ probè notantur in *cap. nisi cum pridèm de renunc. §. alia verò causa est.*

9 Quæres. Qui concessu facilior sit transitus ex Ecclesia minori ad maiorem, vel è contra ex maiori ad minorem. Et sanè in *cap. licet de translat.* apertè videtur hoc definitum per ea, *in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius soleat dispensari.* Quamobrem *Glossa verbo ad parem transitum* è minori ad maiorem Ecclesiam minus contra ius commune, magísq. esse dispensabile scripsit, nō alia de causa, quàm maioris vtilitatis per textum indicatæ. Hinc ex permissione transitus ad maiorem Diœcesim, atq. Ecclesiam non permitti colligit *Abbas hic n.4. & 8.* transitum ad minorem, vel æqualem subscribit *Cæcus in Institut. maior. lib.4. tit.7. n.15.* quia permissio illa in maiori fundatur fructu, atq. spirituali vtilitate Ec-

10 clesiæ, ad quā trāsitus cōceditur. Secus esset si fundaretur in maiori habilitate personæ, cui si permissus esset ad maiorem gradus, à fortiori videretur concessus ad minorem, vel æqualem; vel non valere à maiori ad minus argumētum in exorbitantibus. Quamobrem non sequitur, dispensatum est in maiori, ergò in minori *ex c. cui de prebendis in 6.* ac pluribus, quæ semetipsū alibi allegans *Abb. & Immol. n.8.* tradūt; & nobis satis sint. Nūc ad propositum regressi faciliorem dicimus transitum è minori ad maiorem, quàm ad minorem, vel æqualem Ecclesiam: tum ob rationem assignatam: tùm quia cæteræ, quas retulimus causæ faciliori negotio hoc vrgent ad maiorem gradum, quam ad æqualem, vel minorem discensum.

11 Silentio tamèn non prætercam, vbi cupiditas innotuerit Episcopi optantis Ecclesiam propriam in meliorem mutare, eiusdem conatum præsumi ex ambitione, atq. improbitate ortum ducere per cap. si quis Episcopus, vbi vtraq. vt careat per sententiam Papę sancitur, & notant, *Vgo*, & *Archidiaconus apud Turrecrematam, & per cap. sequens 7. q.1 & cap. 1. de Clericis non residentib.* Quod etiam notant *Alciatus in tract. de præsumptionib. 34. præsumpt. reg.2.* ex quo *Menoch. lib.5. de præsumpt. præsumpt.35. n.7.* non autèm locus erit huic præsumptioni, quando Summi Pontificis mandato Episcopus Ecclesiam assequitur iuxta huius capitis doctrinam, & DD. in *citatum textū de Clerico non residente, Alciatum, & Menochium laudatos.*

CAPVT QVARTVM.

Quando licitè, vel illicitè transfertur Episcopus ex vna ad alteram Ecclesiam.

S V M M A.

Absq. iusta causa Pontifex ex vna ad alteram Ecclesiam Episcopum trāsferre simpliciter nō potest. n.1.

Eadem se culpa obstringit, qui vel petens, vel acceptans translationem certò cognoscit absque iusta causa concedi. n.2.

De potentia ordinaria neq. licitè, neq. validè potest Papa, absq. iusta causa, ex vna in alteram Ecclesiam Episcopum transferre. n.3.

Episcopus de plenitudine potestatis, atq. absoluta Papa potentia sine causa iusta translatus ad alteram Ecclesiam suas exercens functiones minimè peccat. n.4.

1 Assertio prima, Sūmus Pontifex graui tenetur obligatione ex vna non trāsferre ad alterā Ecclesiam Antistitem absque causa iusta secūdum allatam doctrinam. Hanc conclusionem necessaria deduco sequela ex certa, quam amplexi sumus sententia *lib. 5. disput. 3. cap.6. n.8.* hoc videlicet argumento non potest Papa in iure humano Pontificio licitè dispensare absq. iusta causa; sed hæc de translatione lex est canonica tot, ac tantis sancita decretis, nē absq. iusta causa fiat, vt vidimus; ergo, &c. Huius autèm fundamentalis rationis maior propositio loco citato ex auctoritate grauissimorum Theologorum vtriusq. iuris peritorū, ac perspicuis probata est argumentis, atq. eo arctiùs concludit; quo Præsulum translatio solutionem inuoluit nexus coniugij spiritualis inter singulos Episcopos, & Ecclesias, ex quo Sacri Canones difficultatem colligunt solutionis, vti sæpè dictum est. Hic itaq. nodus adeò insolubilis est, vt à nonnullis primæ notæ Doctoribus prorsus indissolubilis iure etiam diuino asseratur, ideòq. dictus Deo tantum reseruatus *cap. inter corporalia de translat.* quemadmodum tradidimus *tomo 1. lib. 1. disp. 1. cap.4. nu.3.* & à Summo Pontifice non dispensante, sed declarante voluntatem Domini tolli valens, vt scribit *Bellarminus cit. cap.4. num.7.* ab alijs verò, quibus accessimus *loco citato nu. 10.* tametsi habeatur hæc indissolubilitas iuris esse canonici; adeò tamèn asseritur dispensatu difficilis, vt auctoritate, sola censeatur Dei solui posse, quam & sibi reseruauit, & per speciale priuilegium, commissionemq. suo tantum Vicario concessit non aliter executioni mandandā, quā ex vrgētissima causa; vt vberiùs *loco 1. tom. laudato prosequuti sumus n.17.* Quāobrē in dis-

dispensationibus aliarum Ecclesiasticarum legum, licet ab extrinseco probabilem sententiam duxerimus dicentem, posse Pontificem in eis dispensare absq. causa; in hac tamèn magni quidem momenti, quã tanti, & meritò faciunt Sacri Canones, non adeò facili negotio id auderem asserere, cum neq. in specie auctorem excusantem hactenus legerim.

Demùm grauem commissurum culpam Papam patet ex grauitate materię, fine legis, atq. ex absurdis super indicatis, quæ ex contrario sequerentur iuxta doctrinam, quam *lib.5. disp. 3.c.6.n.11.* exarauimus.

2 Assertio secunda, eadem se culpa inficiet, vel Petens, vel Acceptãs translationem, quam certò cognoscit absq. iusta causa concedi. Probatur ex communi sententia de petente, vel acceptante dispensationem in iure Pontificio absq. causa à nobis abundè declarata in loco mox citato *n.12.* Adde, quod Papa beneficiorum, atq. Ecclesiarum dispensator est quemadmodum sæpè *lib.5.* demonstrauimus; qui quidem pro suo arbitratu nequit de beneficijs disponere, sed iuxta ipsorum naturam, & rationabilem Sacrorum Canonum dispositionem, in qua sine iusta causa licitè dispensare non potest. Confirmatur à paritate rũm eius, qui plura obtinuit beneficia per dispensationem absq. iusta causa, quem in conscientia tutum non esse docet consensus Theologorũ, *D.Thomas, quodlib.9.art.15. Maior. in 4.dist.24. q.3. Adrianus in 4.quæst. de pluralitate prabendarum incipiente, quia in præmissis, Caietanus summ. verbo benefic. multiplicatio, Sotus libr. 3. de iust. quæst.6. art.3. Toletus lib.5. summ. cap. 61. Less. libr.2. de iust. & iur. cap.34. dub.28. nu. 551.* Necnon *Canonistæ apud Garziam de benef. part.11. cap.5. à num.182.* Patet etiam à paritate illius, qui dignus cum sit, digniorem pręuertit, de quo nos *superiori lib. disput.5. ac deinceps* egimus.

3 Assertio tertia, de potentia ordinaria neq. licitè, neq. validè potest Papa absq. causa vnũ Episcopum ex vna in alteram Ecclesiam transferre; potest tamèn validè de plenitudine potestatis absolutę. Prima pars nostræ conclusionis est Auctorum omnium, quibus subscripsimus *lib.5. disp.3. cap.6. num.13.* asserentium, non posse Papam, neq. licitè vt dictum est, neq. validè de ordinaria potestate dispensare in iure canonico absq. rationabili causa, & eisdem ibi allatis probatur rationibus. Secunda pars ex Auctoribus, & rationum momentis constat, quibus loco laudato *num.14 & 15.* probauimus, posse Papam validè in legibus dispensare canonicis etiam absq. causa; & confirmatur ex varijs absurdis, quæ aliàs sequerentur tùm in cęteris rebus, tum maximè in re nostra, ex contraria sententia, quæ quidèm coincidunt, cùm à nobis *superiori lib. disp.10. cap.1.* relatis, ad quem locum meum remitto Lectorem; quem admonitum hic volo, hanc assertionem eo certiorem esse, quo solutio nodi cõiugalis inter Episcopum, atq. Ecclesiam primam, ex qua translatio facienda est ad secundam, ità à Summo Pontifice fit, vt dicatur de potentia absoluta, eiusq. plenitudine fieri, non modo, quia validè, vt paulò ante dixi etiam absq. causa præstare potest; verũ etiam & quia ex causa fit non solita, & passim in vsu seruata, petitq. vrgentissimam rationem, vt tradidimus *lib.1. disp.1. cap.4. num.5.* & quia ex speciali concessione facta Papę hic nodus solui potest *per cap. inter corporalia sæpè citatum*, & locis allegatis perpensum.

4 Assertio quarta, Episcopus functiones exercens Episcopales in Ecclesia; ad quam translatus est de potentia absoluta, absq. iusta causa, non peccat. Hanc deduco conclusionem ex generali doctrina *libr.5. disp.3. sæpè citata cap. 6. num. 5.* de subdito vtente dispensatione in iure positiuo concessa à Principe sine causa. Et quidèm licet peccauerit Episcopus, vel petens, vel primò acceptans hanc translationem, vt *assert.2.* probauimus; non tamèn in vsu suæ Iurisdictionis peccabit, cum lex illum prohibens per validam dispensationem respectu ipsius veluti inadæquatè se habentem expuncta sit, eiq. obligatio sublata, vt ibidem ex multis docui Auctoribus. Dixi de potentia absoluta translatis; nam vt loco sępè citato *5. lib. à num. 56.* indicaui, ni hac vtatur potentia Pontifex, quæ per clausulam de plenitudine potestatis, vel similem, satis declaratur neq. licitè, neque validè in hac spiritualis coniugij lege specialiori nomine, quam in cęteris etiam canonibus dispensare potest. Qua et potestatis plenitudine Principe minimè, dispẽsare puto, ni iàm dictis clausulis eam exprimat, alioquin præsumendus esset ordinaria potestate vti, quemadmodum *n.19.* citati loci prosequuti sumus.

DISPVTATIO DVODECIMA.

De Promotione Eminentissimorum Cardinalium in Episcopos.

EA est quæstionis inscriptæ dignitas, ea vtilitas, & summa, ni mea me fallat opinio, Christianæ Reipublicæ necessitas, vt ingenioli mei optarem vires, desiderio pares eam luculenter tractandi. Itaq. si non prò votis, prò viribus saltèm quatuor præcipua declaranda sunt. Primum, an postulandi, vel eligendi sint Eminentissimi ad Episcopatus. Secundum si postulandi, qua ex causa postulationi summus poterit assentiri Pontifex. Tertium an huiusmodi dispensationes expediant. Quartùm, an Cardinalis insula insignitus Vrbi, an suç Ecclesiæ interesse teneatur.

CAPVT PRIMVM.

Nùm Eminentissimi Cardinales postulandi, vel in Episcopos eligendi sint.

SVMMA.

Prima sententia Cardinalem asserit eligendum, non autèm postulandum in Episcopum. n. 1.

Secũda sententia posse Præsulatum ait dari Cardinali tanquam administratori, non autèm in titulum. n. 2.

Tertia sententia postulandum in Episcopum esse Cardinalem docet n. 3.

Puncta disputanda. n. 4.

Non loquimur hic de sex Episcopatibus, qui Cardinalatibus annexi sunt antiquioribus. n. 5.

Quidquid sit de Cardinalibus, iuris certè diuini est, vt Papa habeat Episcopos, Præsbyteros, ac ministros, ex quibus Hierarchia constat Ecclesiastica. n. 6.

Cardinalatus, vt Cardinalatus iuris est Pontificij. n. 7.

Collegium cunctorum etiam Cardinalium iuris est etiam Pontificij n. 8.

Maximi faciendum est Eminentissimorum Collegium Cardinalium. n. 9.

Cardinalis in Episcopum non eligendus, sed postulandus. n. 10.

Verborum proprietas non est deserenda, cum cõstet de mente Legislatoris. n. 11.

Proprietas verborum semper seruanda est contraria cessante consuetudine. n. 12.

Ad exigentiam proprietatis verborum licet in materia odiosa lata etiam interpretatio habẽda est. n. 13.

Quando proprietas verbi seruanda non sit. numer. 14.

Quando verbum respectu membri vnius propriè, ac respectu alterius impropriè accipi possit. num. 15.

A nominis etimologia Cardinalium, eos Romæ, Summo Pontifici, rebusq. Ecclesiæ vniuersalibus assistere debere non inconcinnè deducitur. num. 16.

Si à titulis Cardinalibus Cardinales dicantur; ex hoc non sunt ad Episcopatus eligendi. numer. 17.

Multa licent Cardinalibus, quæ videntur propria Præsulum esse. n. 18.

Prærogatiuæ Cardinalium eos non eligendos, sed postulandos esse demonstrant. n. 19.

Qua ratione Stellæ fixæ dicantur, quibus cum Cardinales conferuntur. n. 20.

De iure Cardinales residere tenentur in Vrbe. num. 21.

Vacare censetur beneficium curatum, vel dignitas alia minor per promotionem ad Cardinalatum. n. 22.

Non potest Cardinalis beneficium residentiam expetens acceptare in titulum. n. 23.

Distinctio trium ordinum Cardinalium arguit, eos non esse in Episcopos eligendos. n. 24.

1 QVidam apud *Panormitanum cap. bonæ memoriæ il 1. de postulat.* docuere, Dominos Cardinales eligendos, potiùs esse in Præsules, quam postulandos ducti, quòd in eis cesset ratio vinculi spiritualis, quo vnius Ecclesiæ Antistes penès dicta Superioris disputationis obligatur, nè ad alteram transire possit, neq. à textu *cap. bonæ memoriæ cit. retrahuntur*, quippè qui ab his Auctoribus exponitur, vt non propriè sit vsus verbo postulandi, dùm de Cardinali in Episcopum promouendo sermonem habet, cùm idem verbum propriè ibidem vsurpatur ad Episcopum vnius Ecclesiæ ad alterã transferendum.

Secunda sententia, posse quidèm asserit Cardinali Episcopatum dari, verùm tanquam perpetuo administratori, non autèm in titulũ; cuius opinionis fuisse *Hostiensem, Ioannem Andream Butrium in cap. Ecclesia vestra posteriore de elect. Martinum Laudensem, Manphedũ, & Conradum tradit Marcus Antonius Cuccus instit. Maiorum. lib. 2. tit. 4 n. 121. ad finem.*

3 Tertia demùm sententia docet postulandos esse Dominos Cardinales in Episcopos sinè Presbyteri fuerint, siuè ex sex ét Episcopis,

4 Mi-

4 Mihi verò cum compertum sit magnum Ecclesiæ Catholicæ, Christianęq. Reipublicæ detrimentum esse posse abseotiam Eminentissimorum Cardinalium ab Vrbe, Romanaquè Curia, hæc vltima semper placuit sententia: ad quam breui exponeoda est princeps proposita quæstio, nùm postulandi, vel eligendi sint Eminentissimi io Episcopos, ad cuius dilucidationem.

5 Notandum est primò nos minimè loqui de sex Episcopis Hostiensi, Portuensi Prænestino, Tusculano, Sabinensi, atq. Albanensi, qui quidem Cardinalatibus annexi sunt antiquioribus, in quibus ratio cessat difficultatis: dum enim adsunt Vrbi sex hi Cardinales, adesse profectò censentur suis Ecclesijs: quippè quæ vti suburbia Romæ habentur; suntq. suffraganei Papæ, quemadmodum prosequuti sumus *lib.1.disp. 1.c.2. nu.6.* atq. è Theologis docet *Sotus lib.10.de iust.q.3.art.vlt.* espendens causas excusantes à residentia Præsules; quibus addo constitutionem Sanctissimi Domini Vrbani Papæ VIII.27.*alias 137.cuius initium Sancta Synodus.* ex qua vix residentiam requiri ad hos Episcopatus deduci videtur, vt ibi §.17.

6 Notaodum secundò; nonnullos esse Auctores asserentes iuris quidèm diuini esse, ordinem, institotionemq. Eminentissimorum Cardinalium, de qua quæstione ex instituto disputat *Cardinalis Albanus lib. de Cardinalib. q.5.* quam sententiam amplectitur *Abbas cap. per venerabilem. qui filij sunt legitimi*, quem Canonistæ plerumq. sequontur, & è Theologis D. *Antoninus 3.par.tit.21.c.1.& 2.Turrecremata in summ.lib.1.c.80.& 83.& in cap. quamquam 2.q.7.n.2.And.Barbatius in tract. de præstantia Cardinalium q.1.apud quos alij.*

Notãdũ insupèr quã plures præsertim Theologos cũ *Sot.in 3.dist.24.q.2.a.4.ac de iust.lib.3. q.6.art.3.& 4.casu quarta assertionis* in cootrariam, & meritò ab ire sẽtẽtiã, quibus fauet *D. Bernardus de consideratione ad Eugenium, et hi, inquit, quos tu non elegisti, sed ipsi te, potestatem non habent, nisi quam tu eis, aut tribueris, aut permiseris, tibi imputa quicquid patieris ab eo, qui sine te potest facere nihil.*

Addè ad rem nostram facere illud censeo consensu Doctorum exploratum esse iure quidem diuino constare, vt Papa Christi Vicarius habeat Episcopos. Præsbyteros, & Ministros adiutores, ex quibus Ecclesiastica constet Hierarchia, diuina sanè ordinatione instituta, vt *Concilium* testatur *Tridentinum sess.23. can 6. Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Præsbyteris, & Ministris, anathema sit.* Inter hos aotem Papæ coadiutores Eminentissimos esse Cardinales nullus est, qui ambigat, quorum Collegium Senatus meritò dicitur à capitulo Ecclesia habet *16.q.1.& à cap. In nomine Domini dist.23*, vnũ corpus asseruntur esse cum Pontifice: quorum institutio adumbrata, atq. instar est Sacerdotum Leuitici, auctore *Innocentio III. P.M. in cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi*, ibi. *Sunt autèm Sacerdotes Leuitici generis, fratres nostri, qui nobis iure Leuitico (ex cap.17.Deut.) in exequutionem Sacerdotalis officij coadiutores existunt.* Vbi rectè *Abbas adde in cap.ex gestis col.1.de clerico non residente, Speculatorem in tit.de legit.§.sequitur in principio, And.Barbatium in tract.de præst.Cardinalium 1.part.q.1.à n.33.Cuccum inst.maior.lib.2.tit.4.n.3.* ex quibus manifesta conficitur sequela iuris quidem diuini esse in Ecclesia Episcopos esse, Præsbyteros, ac Ministros, vt oos *lib.1.disp.2.cap.4.nu.26.* scripsimus. His autèm Eminentissimos accedere Cardinales cuiuscumq. ordinis iuris es-
se Pontificij, cum nullibi legatur, Cardinales,
7 vt Cardinales à Christo Domino institutos
fuisse; Quamobtem, quod ipsum esse Cardina-
litium addit Episcopatus, Præsbyteratus, ac
Ministrorum ordinationi quaorum est à Ro-
mano manauit Pontifice, iurisq. est Pontificij,
vt probè indicat *Azorius inst. moral.par.2.lib.*
8 *4.cap.1.q.3.* Quo circa oon modo dictum hoc
volo de singulis Emioentissimis, verum de in-
tegro etiam eorum Collegio, quod pœnes prę-
rogatiuas omnes, officia, & muneta à Summo
pendet Pontifice, à quo, & illa promanarunt,
vt ex *Bernardo indicauimus sup.* & alij pote-
rant admioistri, coadiutoresq. destinare. Atq.
ex his reici potest *Cuccus cit.nu.42.& 124.* cõ-
trarium indicans.

9 Summi tamèn momenti hanc esse institutionem canonicam Collegij Eminentissimorũ nullus est, qui non videat, & ostenditur *cap. fundamenta de elect.in 6.* ibi. *Decet namq. ipsi Romano Pontifici per fratres suos Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, (qui sibi in exequutione officij Sacerdotalis coadiutores assistunt) libera prouenire consilia.* Hioc à D.Bernardo Laodato seniores, & Orbis Iudices meritò dicuntur, quæ omnia ex adducendis assertionibus clariora fieot. Quibus in hunc modum, vt certis constitutis, quæ fusè ab alijs disputata sunt, ac liberè, ea mox articulatim, distinctèq. dicenda sunt, vt bonum agamus Patrem familias, maiorumq. hæreditatem ad posteros non sine compendio transmittamus, quem *n.4.* super indicaoimus ordinem seruantes.

10 Assertio prima. Eminentissimus Cardinalis
in Episcopum non eligendus, sed postulandus
est. Videtur conclosio expressa *in cap.bonæ me-*
moriæ il primo de postul ibi. *Quidam vestrum*
Sancta Praxedis Præsbyterum Cardinalem.
Quidam verò Imolensem Episcopum postulaue-
runt. Neq. satisfacies, si cum Auctoribus primę
11 sententiæ huic occorreris textui, asseras ver-
bum, *postulauerunt*, qooad Cardinalem im-
propriè sumi, propriè verò quoad Episcopum,
quoniam verborum proprietatem non esse
deserendam tradidimus *lib.3.disp.4. c.4.nu.21.*
idq. hic absq. ratione protsus fieret. Deindè,
quo, quęso, pacto à proprietate verbi postulo
discedendum est; cùm de mente constet esse
legislatoris, quando videlicet nefas id esse scri
psimus *lib.3.disp.8.cap.vlt.n.23.* atq. constat ex
cap.de intelligentia; de verb.signific. mens au-
tèm Trãslatoris nobis quidèm aperitur mani-
festè per ea; *Vndè non immeritò preferentes spi-*
rituali vtilitati communem, & minori maiorem,

prę-

reg.n.8.ex cap.si Abbatem de elect.lib.6.et cap. cum inter,& cap.Dudum il primo eodem.Turrecremata cap.Osius paulò ante citatus n.8. necnó *in cap.literas etiam citatus*: Verùm hos omnes etiam aliquo pacto postulandos esse à suis Superioribus concedunt hi Auctores, vt ibi Abbas; quia nimirũ,siuè Diaconus, siuè Religiosus, tametsi possint eligi neq. sollemnis indigeant postulationis,qua a Superiore submissè petantur,à quo cum aliquo eorum impedimento,ex quo propriè eligi non possunt,dispensari queat;opus tamen eis est altera postulatione non solemni,qua petantur ab eo, cui ille, qui petitur sit subiectus, vel ad consentiendum, atq.adeundam Ecclesiam,vt Religiosus,vel ad Ecclesiam adeundam tantum,vt Diaconus,vel Clericus vnius Ecclesiæ ad alteram, vt probè *Immol.cap.post translationem de renunciat. n.9.* ex textu itaq. desumenda ratio est *cap. etsi de postul.* quia nimirum Ecclesiæ propriæ alligatus iam est Episcopus electus,& confirmatus, neq. expeditam habet voluntatem non modo in exequutione transeundi ex illa propria in alteram,verum nec etiam consentiendi; cum per proprium consensum aliud cum prima Ecclesia spirituale censeatur iniisse coniugium. Confirmatur *ex cap. inter corporalia de translat.* ex quo manifeste constat,consecrationem nihil maioris addere firmitatis, ac roboris matrimonio inito iam per electionem,consensum, atq. confirmationem per ea. *Vnde cum non sit maius vinculum Episcopi ad Ecclesiam, quàm electi,maximè cum fuerit confirmatus,imò idem penitus,& non aliud,idem iuris obtinet in vtroq.* sed indubitatum est, Episcopum consecratum vnius Ecclesiæ non posse in alteram consentire; ergo idem dicendum est de electo, & confirmato,sicut de eo,qui vnam duxerit vxorem, in alterius matrimonium consentire nequit, etiam si de matrimonio rato sit sermo.

14 Assertio quarta Episcopus, siue electus, & confirmatus,siue consecratus vnius Ecclesiæ, non eligendus,sed postulandus est ad alterã: Est omnibus explorata conclusio per *cap. post translat.de renunc.* nisi cum pridem eodem in fine:inter corporalia de translatione, & per *cap.etsi vnanimiter de postulat. dist. 63. literas 71.fraternitatem*,quę à fortiori probant,vt cõclusione secunda subindicauimus, omnesquè docent Scriptores Sacrorumquè Expositores Canonum. Manifestò præterea sequitur *ex c.t. huius disp.* atq. ex super assertis conclusionibus.cum enim propria auctoritate non possit Antistes consentire alteri destinatus Ecclesiæ; nedum ad illam transire, vinculumq. contraxerit cum ea prima Ecclesia sola Summi Pontificis absoluta potestate dissolubili,impeditur profectò,nè possit eligi,non autem postulari. Deniq. hanc assertionem locum etiam habere in Ecclesijs vltra montes notant *Ioannes Andreas,& alij apud Abbatem, cap. quanto de translat.n.15.*

15 Assertio quinta,Episcopus,qui proprio Prçsulatui ex se iusta de causa renunciauit, potest eligi ad alterum,neq. postulandus, sic *Abbas cap.& si vnanimitèr de postulat.num. 7. & cap. post translat.de renunc.* non contradicit *Ioannes in citat.cap.post translat.* super Glossam secundam à contrario sensu textus, *cap.& si vnanimitèr de postulat.* vt mox dicam, *Imola ibidem num.2.* Ratio est,quia cessat ratio, qua superiori conclusione confecimus, non posse Præsulẽ electum,confirmatum,vel consecratum eligi, non enim est certæ Ecclesiæ deuinctus,qui se Præsulatu abdicauit: habetur enim veluti ciuiliter mortuus ille,qui qua potiebatur antea Ecclesię,missum dedit. Quamobrem solutus omninò priori censetur vinculo:& licet maior videatur causa illum postulandi, qui non solum loco,sed ordini etiam Episcopatus renunciauit,cum ratio solutionis vinculi coniugalis in vtroq. permaneat,non est cur conclusionem coarctemus, vt neq. ab Auctoribus inuenio præstitum.Dixi ex se atq. iustis de causis,quarum nonnullæ *à Capitulo post translationem de renunciatione* enumerantur, atq. à Doctoribus ibi perpenduntur: nàm si non renunciauisset aliquis ob aliquam virtutem, sed ob demeritũ priuatus fuisset, eligi profectò non posset, vt probat *Zaccarias in additionib. ad Abbatem cap.nisi vnanimiter de postulat. litera G.* posset itaq. tunc postulari,alijs concurrentibus super indicatis, tùm in definitione postulationis, tum in explicatione regulæ ad eos dignoscendos,qui postulandi sunt. Ratio autèm disparitatis inter Renunciantem, & Priuatum, est, quòd priuatio ignominiam importat facti, atq. inhonestatem, vt loquitur *Baldus cap.1. de renunciat,& notat, ff.de manu test.l.testam. centurio*;at cessio honesta quidem est, *ff.de infam.l.2.§.ignominia*,quod si causa,ob quas primo quispiam Episcopatui renunciauerit, ità perseuerant, vt non minus obstare videatur primo, quam secundo, ad quem desideratur Episcopatum, eum potiùs postulandum indicauerim:etenim cum illæ graues esse debeant, atq. rationabiles,si aptæ ad vinculũ soluẽdum cũ prima Ecclesia habitæ sint aptæ, aptę ẽi ne dicam aptiores, profectò intercedere debens ad impediendum, nè iterum cùm altera contrahatur; non tamèn inficior posse, nonnullas esse proportionatas ad vinculum soluendum cum illa prima Ecclesia, quæ non censebuntur ad contrahendum cum hac secunda, sic putarem,cum quis ob malitiam plebis primo cessit Episcopatui *ex cap. nisi cum pridem de renunciatione.*

16 Assertio sexta Præsul,qui renunciauit absolutè loco,& non ordini, etiamsi dubitetur, an ob iustam, & rationabilem causam spontè se abdicauerit,vel ob delictum,eligendus est; secus si renunciauerit etiam ordini. Hæc assertio est *Abbatis citati, Immola ibidem num. 18.* & per partes probanda; & primùm ex *textu post translat.de renunciat.* vbi cùm incertum esset Papæ,nùm Antistes olim Sarnatensis inierit monasticam vitam ob delictum, vel ob aliam causam ex ibi relatis à Pontifice, hæc habet. *Quamquam eligi possit, præsertim si locum tantum,& non ordinem resignauit*; ergo si resignauit. locum,præsumptio est, non ex delicto

cto adijsse Monasterium,quando per Conciliũ Constantinopolitanum non licuisset, nec postulationi de eo habitę assentiri, nèdum eligi,
17 vt ibi prosequitur *citatus textus*. Secundò, quòd in dubio delictum non præsumitur, vt omnibus exploratum est, ac rectè prosequitur *Romanus conf.*354. & hic dũ de Præsule disputatur maximè locum habet:etenim nemo præsumitur deliquisse, cùm peccare viri boni non sit ex textu *legis meritò, ff.pro socio, Vlpian.in Litem apud labionem, §.si communem, ff.de iniur.*

18 Hinc consilium,quod potest esse bonum, & malum,præsumendum est bonum ex *Baldo in l.primam num.*13.*C.de seru.fug.Iasone ibidem*, *Alciato de præsumptionib.reg.*3.*præsumpt.*1.*nu.*2.probatq. eruditè hoc idem *Menoch.lib.*5.*pręsumpt.*11.*ad princip.* Est autèm hæc pręsumptio vehementissima, vt ex *Flo.notat Imola cap.cit. post translat.de renunciat.num.*19.*& iuris,ac de iure,vt in allegato textu Hostiensis* habet, contra quam obiectio non admittitur in contrariũ *ex cap.is, qui de sponsalib.* Secunda pars probatur, quæ scribitur expresse à Panormitano *in cap.sæpè citat.post translat.de renunciat.num.*11 12.*&* 24.probatur inquam à contrario, nàm tunc vrgeret præsumptio, quod renunciauerit propter delictum, vt allegatus etiam indicat textus.

19 Assertio septima.Potest quidèm Episcopus, qui ad Religiosum trãsiuit institutum propter persecutionem,infirmitatem, defectum scientiæ,simoniam,ipso ignorante, commissam, vel aliam similem causam ad Episcopatum reassumi,vel eundem, vel alterum saltem, vt tradit *cap.post translat.modo citat.§.quamquam*, & explicant ibi Expositores, quibus accedit *D. Thomas* 2.2. *quæst.*185.*art.*4. *ad* 2. Verùm si propter delictum renunciauerit, vel locos, vel ordiui,non poterit eligi,sed ad summum postulari,quæ tamen postulatio vix admittenda est. Patet conclusio ex *cit.textu,& ex cap.nisi cum pridèm de renunciat.& iuxta D. Thomam laudatum*,cum agatur de delicto publico irregularitatem ad Episcopatum causante,de quo,& *Abbas citat.num.* 11. & nos nimis multa disseruimus tùm *superior.lib.disputat.*6.*cap.*1.*num.*5. tùm 1.*tom.lib.*3.*disputat.*2.*cap.*3.quod dixerim spectata auctoritate Papæ supra Concilium ex se,ac seclusis impedimentis iure Diuino naturali,vti esset, si renunciauerit quispiam ob totalem scientiæ defectum iuxta dicta *tom.*1.*lib.*3.*disputat.*1.*& superior.libr disputat.*9. *cap.*3. *num.*9.*&* 10.*& iuxta cap. sunt quidam* 25.*q.*1. *& cap.nisi cùm pridem de renunciat.* traduntq. *Innocentius,& alij apud Abbatem allegatum num.*26.

20 Assertio octaua. Præsul ab hostibus expulsus ad alteram Ecclesiam non eligi, sed postulari potest. Deducitur *ex cap.Pastolis* 7.*q.*1.*& cap.nisi cùm pridèm de renunciat.ad finem*, docet *Vincentius cap.de translat. Io: Andreas*,quē *citat,ac sequitur Turrecremata in cap.Pastoralis.num.*4. Ratio autèm est, quod siue dicamus Episcopum ad secund[illegible] ad quam postulatur, Ecclesiam transire sub conditione,in quam pura resolueretur institutio,siue ea ratione,vt iure postliminij deinceps reuertatur ad primam iam ab hostibus liberatam,vt statuitur in casu expresso *in cap. Pastoralis* 7. *quæst.* 1. *addita Glossa*; nonnulla,quæ videntur obstare, nequaquam obstant: quia vinculum cum prima Ecclesia solutum non est, quippè quæ non desinit esse sacer locus 1.*q.c.*1.quod quidã, & si viduatus,vt prosequitur *Glossa reuersurus*; igitur intercedit impedimentum, quo liber non sit tali Præsuli volatus ad alteram Ecclesiam, vt sic loquar cum *cap. nisi cùm pridèm de renunc. & cap. sicut alius* 7.*q.*1.

21 Assertio noua,Episcopum nullius Ecclesiæ, ac merè titularem,de quo egimus *tomo*, *& lib.*1.*disputat.*7.*cap.*4. eligi posse puto ad certam Ecclesiam:etenim vinculi expers est,cum nulli alteri deuinctus sit; onusquè sit huic,vel illi Ecclesiæ se addicere,cui pręesse legitimè iubebitur iuxta dicta *tomo* 1. *loco paulò antè citat.* & docet expresse *Panorm.cap.ad supplicationē de renunc.nu.*9.*ad finem ex Hostiensi*, subscribit etiam *Imol.ibid.n.*12.*& alij.*

22 Assertio decima, Archiepiscopus, qui de licentia Papæ cessit Archiepiscopatu ob aliquã causam ex supra relatis,poterit eligi ad Ecclesiam Episcopalem, sic Hostiensis, quem laudat,sequiturq. *Abbas in cap.ad supplicationem modo citat.num.*9.*Imola num.*12.*& in cap.cum ex illo de translat. num.*14. apud quem *Ioannes Andreas*, & ratio est, quod si quid obstaret, maximè *textus cap.*1.*de translat.per ea. Miramur, quod Lapamen.electum in Tripolitanam Ecclesiam transtulisti,& nouo quodam mutationis genere paruificasti maiorem, & magnum quodam modo minorasti, Episcopare Archiepiscopum, imò potius de archiepiscopare præsumens*, At hic *textus* non obstat, quippè qui loquitur de Archiepiscopo Apamensi electo, & confirmato,qui quidem,& *Archiepiscopalia*, *quantum ei licuit, ministraret*, vt ibidèm habetur:at verò noster Archiepiscopus tempore, quo in Episcopum eligeretur, nullo potiretur Archiepiscopatu,essetq. simplex Episcopus, à quo non discriminaretur ordine, nulli tamèn addictus Ecclesiæ.Quamobrem non descenderet,quia,vt habet Hostiensis,esset dearchiepiscopatus per renunciationem,quemadmodum alijs *Imola* prosequitur *citatus*, neque obstat, quod obijciunt nonnulli,posse nimirum hoc in fraudem fieri;nam Papa,cuius tantum interest cessionem admittere Præsulatus, obuiam ire poterit huic absurdo causas cessionis inuestigans,vt *citatus* habet *Imola*.

23 Assertio vndecima, apud solum Papam postulandus est quicumq. Præsul ad alteram optatur Ecclesiam, constat hæc assertio ex *titul. de translat.ac renunciat.*& patet ex insolubilitate vinculi spiritualis coniugij Pręsulis cum Ecclesia.Ex qua assertione,atq. ex his,quæ cõclusione tertia diximus patet propriè,Postulationem apud Summum Pontificem habendã esse;impropriè verò apud eos,quibus vel quoad personam,& munus, vel quoad arbitrium,

&

& consensum subiecti sunt promouendi, vt de Religiosis diximus lib. 4. & videre est apud *Imol. in cap. etsi vnanimiter de postul. nu. 4. Turrecremata, cap. Osius dist. 63. n. 10.*

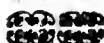
14 Pœnas expenderem per Sacros Canones indicatas tùm contra Præsules propria auctoritate transeuntes ex vna ad alteram Ecclesiam, tùm contra illos eligentes; Verùm quia vix vsui hæ sunt, cum fere nullus in Dei Ecclesia tantæ audaciæ detur casus, in qua propositiones, præsentationes, nominationes, Ecclesiarumq. prouisiones optimis sub formulis rectè, ritèq. Deo fauente, habentur, & quia sunt quidem pœnæ potiùs ferendæ, satis, superq. à doctissimis Canonistis expositæ, præsertim *in cap. quanto de translat.* ad alia illustriora, ac longè vtilia, properante calamo, prętergrediuntur; breui tamen, qui eas indicatas scire cuperet, legat apud *Marc. Antonium Cuccum instit. maior. lib. 4. tit. 7.*

CAPVT SECVNDVM.

Nùm, & ex quibus causis expediat Episcopum vnius Ecclesię ad alteram transferre.

S V M M A.

Per se translatio Præsulis ex vna Ecclesia ad alteram non expedit. n. 1.
Ad alteram Ecclesiam neq. postulandus, neque Promouendus Episcopus, nisi ex vrgentissima causa. n. 2.
Causæ ex quibus translatio habēda esset, spectare debent ad bonum commune. n. 3.
Ex his causis cogi potest Episcopus, vt ex vna ad alteram transeat Ecclesiam. n. 4.
Ad necessitatem, vel manifestam Ecclesiarum vtilitatem iustitia reducenda est causarum. num. 5.
Dispensatio nunquam contra commune bonum esse debet. n. 6.
Præclarum monitum, seu consilium Eminentissimi Cardinalis Bellarmini, Clementi VIII. expositum de rara Præsulum translatione. num. 7.
Quid nomine necessitatis, publicæq. vtilitatis intelligendum sit. n. 8.

QVàm Ecclesiæ Catholicæ perutilis, ne dicam necessaria propositę quęstionis explicatio futura sit, rationum momenta, quibus nostræ probandæ sunt assertiones ostendent.

1 Sit itaq. assertio prima. Per se non expedit vnius Ecclesiæ Præsulem ad alteram, vel postulare, vel promouere. Necessaria in primis deducitur sequela hæc assertio *ex Canone 14. Apostolorum*, atq. *ex corol. 3. num. 4. cap. 6. disputat. 23. superior. lib.* vbi tùm à priori ratione indissolubilis vinculi à speciali tantùm Summi Pontificis potestate pendentis, vti etiā *cap. ex cap.* decipimus, atq. à posteriori ex varijs, quæ sequerentur absurdis è re Christianæ Reipublicæ, per se non esse translationem Episcoporum per Sacros Canones, vt sic prohibitam demonstrauimus. Confirmatur *ex cap. licet de translat.* vbi habetur Episcopatum coniugium esse post consecrationem consumatū; id autèm quamuis per omnimodam accipiendum nō esse proportionem, ac paritatem cum carnali *lib. 1. disputat. 1. cap. 4. num. 11.* docuetim; verùm negari minimè potest maximum inuolui nodum Antistitem inter, & Ecclesiam eius sponsam, qui quidem ex se indissolubilis est secundum potestam ordinariam, vt loco citato ex instituto disseruimus; ergò non expedire videtur, vt facili negotio dissoluatur. Secundo probatur ex pacto, quod inter Præsulem sponsum, atq. Ecclesiam ipsius Sponsam intercedere *lib. 1. cap. 4. citat. num. 11.* demonstrauimus, atq. *cap. nisi cum pridèm de renunc. la exprimit. §. verum si propter alias causas. Nō debes deserere sponsam tuam, cui desigendo manum apud extraneum te, fide media copulasti*; igitur ex se contra hoc pactum, eiusq. firmitatem per transitum ad alteram Ecclesiam agendum non est.

2 Assertio secunda. Ad alteram Ecclesiam postulandus, neq. promouendus est Episcopus alterius, nisi ex vrgētissima causa indicatum ius *coroll. cit. num. 4. cap. 7. disp. 23. superior. lib. necnon lib. 1. disp. 1. c. 4. à nu. 27.* Nàm idcircò in Sacris Canonibus sępissimè speciali nomine diuina dicitur auctoritate solui primùm matrimonij spiritualis vinculum, Episcopumq. transferri ex vna in alteram Ecclesiam; Hinc inquit *cap. quantum de translat. Potestatem transferendi Pontifices ità sibi retinuit Dominus, & Magister, quod soli Beato Petro Vicario suo, & per ipsum successoribus suis speciali priuilegio tribuit, & concessit.* Deindè si spiritualia connubia faciliùs construuntur, quàm destruantur, vt *cap. inter corporalia de transl.* scribitur, cum tot, tantaq. desiderentur ad illa ineunda, vt sex integris tradidimus libris, facilè deduci poterit, quàm operosum negotium erit illa ipsa dissoluere. Demum solent ex hac, quam habet Pontifex, singulari potestate, deducere Doctores facultatem eiusdem Pontificis ad monialem à voto soluendam, vt scribit inter alios *Bald. in allegatum cap. inter corporalia n. 5.* Igitur sicut ad nodum arctissimum Religionis dissoluendū vrgentissimæ requiruntur causæ, adeo vt *D. Thomas 2. 2. q. 88. art. 2.* votum castitatis Relig-

giosórum,neq. à Papa posse relaxari cum alijs docuerit,& quicquid de hac opinione sit, quã minus probabilem iudico, illud sanè compertum habeo ex vrgentissimis causis hoc Papæ faciendum esse;igitur ex eisdem ferè transitus permittendus ex vna Ecclesia in alteram, imò cum ad illud præstandum causa requiratur boni communis, vt eruditè ex multis probatur à *Sanchez lib.8.de matrim.disp.8.nu.8.* tùm,quia fit hæc dispensatio cum aliquo religiosi status detrimento; tùm quia aliàs sæpissimè, ac passim huiusmodi concedendæ dispẽsationes essent;,tùm quia frequentiùs religiosi tentationibus vexarentur, causasq; priuati boni obtenderent ad hanc solutionem impetrandam; sed similes in nostro etiam casu faciunt causæ, cum translatio Præsulis, ex vna in alteram Ecclesiam,absq; impedimento stabilitatis status Episcopalis,atquè indissolubilitatis perpetui coniugij spiritualis fieri non possit: & nisi vrgentissimæ desiderarentur causæ, sæpiùs quam par esset concedendæ huiusmodi trãslationes essent, ad quas aspirantes Episcopi maximo,cum Ecclesiarum propriarum detrimento causas adornarent satis, superquè friuolas,non sine scandalo, atquè occasione,qua linguacibus hæreticis præberetur blaterandi, atquè obtrectatoribus obloquendi. Demùm probatur. Spirituale coniugium Episcopi cum Ecclesia,matrimonio rato carnali ad minimũ cõparatur,vt patet ex sępè *cit.cap.inter corporalia*,cęterisq; iuribus,iũ allegatis,iũ allegandis: at qui stabilis,adeoquè firmus est nexus matrimonij rati, vt vel à Papa dissolui nõ possit quemadmodum docuere multi cum *Bonauentura in 4.dist.17.ar.3.quæst.2. Scoto ibidem dist.31.q.1.verbo 3. modo dici potest. Soto lib.7. de iust.q.2.ar.5.ver.& licet peregrè: & in 4.distin.27.q.1.ac alijs*,quos citat *Sanchez lib.2. de matrim.disp.14.nu.4.* vel,vt alij, qui licet concedant hanc potestatem Papæ, nihilo tamèn irritam esse dicunt dispensationem,absq; iusta causa in matrimonio rato;sic *Ancaranus cons.239.ad finem. Dec.cons.112. Couarr. 4 decretal. 2.p.cap.7.§.4.num.14. Menocchius de præsumptionib.lib.2.præsumpt.10.nu.37.* absquè quos sequitur *Sanchez lib.2.de matrim.disp.15. nu.6.* Omnes tamèn consentiunt causas esse debere iustas, & graues; ergò hoc idem dicendum est in dispensatione coniugij spiritualis,quæ per translationem habetur, eò potiori ratione,quod in *cap.inter corporalia,de translat. fortiùs dicatur spiritnale vinculum, quàm carnale.* Saltem argumentum à matrimonio carnali ad spirituale propter hoc capue rectè inferri aduertunt *Innocentius cap. inter corporalia,nu.2.* alijsquè Recentiores passim, atquè expressam hanc legimus similitudinem, atquè insolubilem ab alio, quàm à Sũmo Pontifice firmitatem in *cap.licet sub initio, de translat. & cap.sicut 7.q.1. & cap. sicut alterius,eod.* Deniquè *vniuersi tituli,de translat. ac de renunciatione*,vbi ferè omnes in eos tractatus scribentes.

3 Assertio 3. causæ, ex quibus translatio ritè concedenda est,spectantes esse debent ad bonum commune; probatur 1. ex *canone 14. Apostolorum*,paulò antè citato, vbi postquàm Episcopo non licere decretum sit alteram Ecclesiam adire, nisi fortè quis cum rationabili causa compellatur,tanquàm qui possit ibidèm constitutus plus lucri conferre, & in causa religionis aliquid profectus prospicere. Secundo à paritate relaxationis voti religiosæ castitatis,vel ordini sacro annexæ, atquè dispensationis in matrimonio rato, præsertim in eorum sententia,qui firmitatẽ vinculi spiritualis matrimonij inter Episcopum, & propriam Ecclesiam iuris diuini naturalis dicunt, à me *citati cap.4.disp.1.lib.1.* Præterea præcipuè habetur in *cap.mutationes 7.q.1. Mutationes(inquit Anterius Papa) Episcoporum scitote communi vtilitate,atquè necessitate fieri licere*; quod multis maiorum exemplis firmat Sanctus Pontifex, Principis videlicet Apostolorum de Antiochia Romam, Eusebij ex Vercellina, vt explicat *Glos.verbo parua* ad Alexandrinam; Felicis ex Ciuitate,in qua sacris initiatus erat ad Ephesinam,addo Gregorium Nazianzenum doctissimum sanctissimumq; Episcopatu primò Sasimorũ,deindè Nazianzi, demũ Præsulem Constàntinopolitanæ Ecclesiæ; Idem docet *Pelagius Papa II. cap. scias 7. quæst.1.*per ea. *Nàm plurimorum vtilitas vnius vtilitati,aut voluntati præferenda, argum. cap. Dilectissimi 8 q.2.& 16.quæst.1. nos autem*; cum bonum commune priuato præferendum sit Prælati præsertim bono penè temporali maioris nimirùm quietis,vtilitatis, vel consolationis temporalis, vt cum *Turrecremata* loquar *cap. scias cit.nu.3.* Demùm à priori probatur, quòd Episcopatus primario in bonum Reipublicæ Christianę,atq;Ecclesiarũ instituti sunt; ergò huic primò consulendũ,neq; hæc Ecclesia huic; neq; illa alteri dãda,nisi in bonũ eiusdẽ Ecclesiæ, & secũdario tantum in bonũ ministrorũ,cui fini Papa ꝓspicere tenetur,quo fundamento diximus *Superiori lib disp 4 cap. 5. nu.6* duobus existentibus beneficijs curatis, vt Episcopatus, quorum altero pinguius esset, atquè in hoc pinguiori minus industriæ, personaquè non adeò apta requiratur, quam in minus pingui hoc dandum digniori; primum autèm locuples minus digno per se loquendo; ex quo neruus assertionis nostræ magis patet, nàm sicut in prima collatione Præsulatus primario communi Ecclesiarum bono consulendum est; secũdario verò bono Candidatorum; sic etiam in translatione, quæ non ex causa tantum inuoluente bonum priuatum præsertim temporale, cui minus prospiciendum est; sed commune Ecclesiarum, tùm ex qua,tùm ad quam translatio fit, profectò habenda est.

4 Hinc patet; non modo fas, esse, atquè decere trãsitum per eiusmodi causas, ex vna Sede in alteram; verùm etiam posse Papam licitè cogere quemcumquè Præsulem ad translationem, ex propria in alteram Ecclesiam huiusmodi vrgentibus causis; qui quidèm Antistes coactè mutaretur, vt habet *text.cap. scias citati*: potest enim hoc pacto cogi,vt de renuen-

renuente fiat volens 23.*q*.5.*displicet* , *&* *dest.*74. placuit,vel absolutè, vt infrà, & probè corollarium hoc confirmant dicta *lib*.5.*disp*. 3. *cap*.6. *à nu*.28. *&* *lib*.2.*disput*.3.*cap*.1.*nu*.15. *&* 16. fauent Layman *lib*.4.*tract*.2.*cap*.15.*ad finem*, *Vgo apud Turrecrematam in cap. scias paulò antè cit. ex cap. euacuati* 1,*&* 2.9.*q*.3. *&* *in cap. omnis* 7.*q*.1. *adu. Glos.*

5 Assertio 4. ad necessitatem, vel euidentem publicam, communemquè vtilitatem Ecclesiarum iustitia, atq. urgentia causarum translationis reducéda est, quibus Papa dispensans prospicere tenetur. Deduco *ex cap. quanto de transl. Non enim homo (ait Innocentius III.) sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) Ecclesiarum necessitate, vel vtilitate pensata non humana, sed diuina potiùs auctoritate dissoluit*, & ni dispensatio hos habeat necessitatis, vel vtilitatis cardines profectò non videtur appellanda dispensatio, vt notat *Abbas hic nu*. 5. quod si DD. consensu dispensatio publicam, pleriumq. causam desiderat, aliàs non dispensatio, sed dissipatio dicenda est 7. *cap. requisitis*, §. *nisi rigor potiori iure hac hoc pacto appellanda*. Videantur dicta *lib*.5.*disp*.5 *cap*.6.*à numer. praesertim* 26. vbi memini me ibi non semper desiderari causam directè spectantem ad commune bonum asseruisse. Verùm hoc absolutè loquendo intelligi debet. At cùm de bono Ecclesiæ alicuius agatur, quippè quod est commune respectu personæ transferendæ, à fortiori illi dicendum est consuli debere per Pōtificem. Quid? quod nisi his causis prospiceretur, maximum sanè detrimentum, & vniuersali Ecclesiæ, & Reipublicæ Christianæ ob rationes, &

6 factas, & mox inserendas immineret. Probatur deindè, quia quod detrimentum Reipublicæ Christianę potest excogitare maius, quàm ambitioni ostium reserare: ab amore sponsæ, quo maximè prosequi eam tenetur sponsus Episcopus, & anocari, & recedere; qui quidem cum altera mox contrahere, vt sperat, ità inertię locum dare, quæ aggredi tenebatur difficilia omittere, pręclara, & laboriosa ad bonum omnĩ spectantia potius declinare, ac per translationem subterfugere; imò scandali præbere occasionem non vulgarem carpendi Ecclesiam Catholicam stultiloquis hæreticis, quippè qui Præsulatus negotium ad quæstum potiùs, lucrumq. temporale, ac priuatum commodum referri; paruula licet data occasione blaterareat, quàm ad commune bonum Christianæ Reipublicæ, ac spirituale cuiuscumq. quippè, quod vt sic, & vt partis in totius corporis bonum commune dici poterit etiam redundare? quæ, ac sexcenta alia absurda Lectori primo etiam intuitu occurrentia demonstrabunt, quã vrgentes causas requirat hæc translatio. Tertio probatur conclusio ex *cap. scias frater* 7. *q*.1. quod causam necessitatis, aut communis vtilitatis necessariam ostendit ibi. *Nam plurimorum vtilitas vnius vtilitati, aut voluntati præferenda est*. etenim illuc decet Prælatum accedere, vbi plus lucri spiritualis facere potest, licet maior ibi sit pœna, vt habet Glossa verbo plurimorum ex *cap. Sancta* 2. *q*.8. Demùm finem huic assertioni, fastigiumq. imponat, vnum è consilijs à Cardinale Bellarmino Sanctitate vitæ, ac Sapientia Eminentissimo 5. loco exaratum in scriptura, quam Clementi VIII. Pontifici Maximo ex magno Christianæ Ecclesiæ zelo tradendum curauit, atq. habetur *cap*.5.*lib*.3. eiusdém vitæ, ait itaq. *Quinta res*. (Bellarmini sunt verba, quibus libenter vtor, ne meis pręclaram tanti viri doctrinam obscurem) *est facilis translatio Episcoporum de vna Ecclesia ad aliam; translatio enim Episcoporum secundùm canones, atq. vsum veteris Ecclesiæ necessitatem, vel maiorem vtilitatem: neq. enim institutæ sunt Ecclesiæ propter Episcopos, sed Episcopi propter Ecclesias. Nunc autèm quotidie traslationes fieri videmus ea solum de causa, ut Episcopi, uel honore, uel opibus augeantur. Propterea notum est ex cap. inter corporalia de translatione Episcoporum, uinculum matrimonij spiritualis esse aliquo modo maius quàm uinculum matrimonij corporalis: & ideò non posse solui, nisi à Deo, siue à Vicario Dei declarante uoluntatem Domini sui. Quis autèm credat uelle Deum, ut ob solum temporale lucrum, uel honorem uinculum huius Sancti coniugij dissoluatur? praesertim, cùm id sine detrimento animarum fieri nequeat, ut experimentum ipsum docet; neq. enim Episcopi Ecclesias diligunt, quas breui se deserturos sperant, ut ad alias commodiores transeant*. Ad hæc autèm Pontifex scripto suo in oris singraphæ Bellarmini, vt alijs pręstitit monitis huicè respōdit. *Nos cum difficultate transferimus: & non desuimus monere Principes per nos, & per Nuntios nostros*. Hæc verba tùm Eminentissimi Cardinalis, tùm Santissimi Pontificis expressi, vt omnibus quanti momenti sit res, quam habemus prę manibus, comperta sit. Nunc ad institutum redeamus.

8 Nomine autèm necessitatis, atq. publicæ communis utilitatis, quibus innixæ causæ dispensandi, ac soluendi huius spiritualis nodi coniugium inter Ecclesiam, & suum Pastorem ad alterum contrahendum non modo dixerim Ecclesiæ à qua, & Ecclesiæ, ad quam translatio habenda est Episcopi, sed etiam vniuersalis Ecclesiæ, cui Summus præest Pontifex, & cōsulere tenetur, quamobrem si vacaret Ecclesia Regię Ciuitatis, ad cuius regimen, ac spiritualia munia, tametsi necessitas nulla, nullaq. vtilitas urgeret reuocandi à Pręsulatu alterius uirum doctum, prudenté, eximiaq. pręditum uirtute; cogeret tamèn, & utilitas, & necessitas illum, pręsertim Postulatum transferendi ex ea, cui actu pręest ad Regiam, ut ipsius nimirum prudentia, consilio, ac doctrina uteretur Rex ad Regnum, Rempublicamq. non politicè tantum, sed Christiani, atquè optimè administrandam; Profectò causa satis iusta hęc censeretur ad trāslationem, ex qua de singulis alijs à simili iudicium ferendum est.

Caput

CAPVT TERTIVM.

Speciales Sacris Canonibus excerptæ causæ ad translationem Ecclesiarum habendam, vel non habendam.

SVMMA.

Prima causa est malitia plebis.n.1.

Secunda vera, ac notabilis persecutio Populi.n.2

Tertia Senectus respectiuè.n.3. & 8.

Quarta declinatio grauis periculi. n.4.

Quinque causæ, ex quibus non licet translatio Præsumptionis videlicet, propriæ voluntatis, auaritiæ, appetitus effrenatus, dominationis, ac demum priuatæ delectationis.n.5.

Leuitatis, seù ambitionis turpis est causa transitus ad alteram Ecclesiam.n.6.

Defectus OEconomiæ, vel remissæ disciplinæ Ecclesiasticæ non est sufficiens causa translationis.n.7.

Qui transitus est facilior ex minori ad maiorem Ecclesiam? vel è conuerso.n.9.

Quando alicui concessus est gradus ad maiorem, est etiam concessus ad minorem dignitatem. num.10.

Non est facilior, imò detestabilis transitus è minore ad maiorem Ecclesiam ex ambitione, vel simili turpi motiuo.n.11.

VT ex his, quæ per Sacros Canones adnotatæ sunt causis, cæteræ, quæ possunt occurrere, facilè agnosci possint, rectumq. de eis iudicium feratur, quas ex illis legi, huc afferam; siue ex quibus licet, siuè ex quibus non licet haberi translatio Episcoporum.

1 Prima causa malitia est plebis. Quando plebs adeò duræ ceruicis existit, vt proficere nequeat. Sic habetur in *cap. nisi cum pridem de renunc.*

2 Secunda causa veræ, ac notabilis persecutionis ex *Matth.* 10. *Si vos persecuti fuerint in vna Ciuitate, fugite in aliam*; quæ assertur *septima q.1.cap. sicut alteriis*, non ob priuatum solum Episcopi bonum, sed nè cura Pastoris in detrimentum vertatur ouium. Quamobrem addit textus. *Si autèm vtilitatis causa fuerit mutandus, &c.* ac infrà necessitatis, &c.

3 Tertia est Senectus, illa videlicet, per quā impotens redditur Episcopos ad exequendum officium Pastorale ex *cap. nisi cum pridem de renunc. §. alia causa*. Verum hæc causa licet ad renunciationem sufficere videatur *iuxta cit. cap.* non tamèn ad translationem, ni respectiuè modo *infra n.8.* declarando.

4 Quarta causa est declinatio grauis periculi, ob quam Gregorius Ioannem transtulit ex Ciuitate Villetrensi ad alteram dictam à Sancto Andrea eiusdem Diœcesis, quam Sedem constituit Episcopalem *cap. Temporis 7. quæst.* causa non vtilitatem solius personæ, siuè necessitatem respicit, sed ipsiusmet Sedis; in quo casu non soluitur per hanc translationem nodus coniugij; cum Sedis tantum, & non personæ translatio sit, nequè ex vna Diœcesi ad alteram, sed ex vna Ciuitate ad alteram eiusdem, vt habetur in textu Diœcesis, ità vt prima Ciuitas, ex qua Sedes migrat auctore *Turrecremata in cit cap. Temporis n.1.* desinat esse Episcopalis.

Eas prætereà adscribam hic causas, ex quibus minimè licet per Sacros Canones translatio, qua, & quidem amplissima patefieret via sceleratorum hominum ambitioni, atq. audaciæ,

5 Quinque igitur adumbrauit nobis causas *Pelagius Papa Epistola* 2. Benigno Archiepiscopo data, quas exaratas in *cap. scias 7.q.1.* legimus; neq. à Pelagio discrepat *Anthorus Summus Pontifex 7.q.1.* mutationes. Prima est præsumptionis; secunda propriæ voluntatis; Tertia auaritiæ; quarta appetitus effrenatus; Vltima priuatæ delectationis.

6 Addo ex *Hugone*, atq. *Archidiacono apud Turrecrematam in cap. non oportet 7.q.1. sub initio*, sextam leuitatis, & septimam ambitionis, quatenus hæc à præsumptione distincta est, & ab appetitu dominandi, atq. in desiderio inordinato maioris consistit dignitatis per *D. Thom.2.2.q.131.art.1.* & nos tradidimus *tom.1. lib.4.disp.12.cap.1.in princ.* quas causas, vel numero diminuto, atq. ad breuiorem redacto, vel ordine immutato, alij numerant, vt *Glossa verbo ambitionis, cap. quia frater 7.q.1.* legendus *Vgo* de his etiam agens.

7 Illud demùm reliquum mihi est adnotare, neq. defectum OEconomiæ, atquè administrationis rei temporalis Ecclesiasticæ, neq. ad disciplinam Ecclesiasticam conseruandam prudentię notam absolutè sufficere ad translationem, sed ad coadiutorem dandum, vt constat ex *cap. quia frater 7.q.1. Pelagij Papæ*; & meritò cum hi defectus cuicumque administrandæ Ecclesiæ noceant; non tamèn inficior non tantum alicui, vel prudentiæ, vel OEconomiæ, vel aliarū ad regimē desideratarū aliquādo virtu-
8 tū esse necessariū, quantū ad vnā Diœcesim, & Ecclesiā, quā in præsentia regit administrandā aliquādo requiritur, quod satis profectò censeretur ad minorem Ecclesiam regendam, ad quam facultas fieri posset absquè eius tamèn detrimento transeundi ob hanc ipsam causā, atq. ob bonum Ecclesiæ, quam relinquit: quod etiam dictum volo de senectute, corporisquè imbecillitate, quæ quidem ex se, vt paulò ante institui dicere ad mutationem Ecclesiarum minimè sufficiunt, sed solum ad coadiutorem habendum *ex cap. petusti 7.q.1.* Verùm respectiuè, vt ità dixerim, quæ impedimento est Senectus, vel afflicta valetudo regimini magnæ

Tt Diœ-

Diœcesis, poterit sanè non obstare alteri minoris, imò salubritas aëris, cęliq; temperies Ciuitatis, ad quam fit transitus, ad hanc poterit translationem prodesse, dummodò non Episcopi tantum consulatur personæ, sed vel bono communi Ecclesiæ, quæ omittitur, nec probè regi à sene, vel attritæ valitudinis Præsule poteit vel alterius, ad quam transitus habetur; seruatis semper ijs, quæ probè notantur in *cap. nisi cum pridem de renunc. §. alia verò causa est.*

9 Quæres. Qui concessiù facilior sit transitus ex Ecclesia minori ad maiorem, vel è contra ex maiori ad minorem. Et sanè in *cap. licet de translat.* apertè videtur hoc definitum per ea, *in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius soleat dispensari*. Quamobrem *Glossa verbo ad parem transitum* è minori ad maiorem Ecclesiam minus contra ius commune, magisq. esse dispensabile scripsit, nō alia de causa, quàm maioris vtilitatis per textum indicatæ. Hinc ex permissione transitus ad maiorem Diœcesim, atq. Ecclesiam non permitti colligit *Abbas hic n. 4. & 8.* transitum ad minorem, vel æqualem subscribit *Cuccus instit. maior. lib. 4. tit. 7. n. 15.* quia permissio illa in maiori fundatur fructu, atq. spirituali vtilitate Ec

10 clesiæ, ad quā trāsitus cōceditur. Secus esset si fundaretur in maiori habilitate personæ, cui si permissus esset ad maiorem gradus, à fortiori videretur concessus ad minorem, vel æqualem; vel non valere à maiori ad minus argumētum in exorbitantibus. Quamobrem non sequitur, dispensatum est in maiori, ergò in minori *ex c. cui de prabendis in 6.* ac pluribus, quæ semetipsū alibi allegans *Abb. & Immol. n. 8.* tradūt; & nobis satis sint. Nūc ad propositum regressi faciliorem dicimus transitum è minori ad maiorem, quàm ad minorem, vel æqualem Ecclesiam: tum ob rationem assignatam; tùm quia cæteræ, quas retulimus causę faciliori negotio hoc vrgent ad maiorem gradum, quam ad æqualem, vel minorem discensum.

11 Silentio tamēn non prætereeam, vbi cupiditas innotuerit Episcopi optantis Ecclesiam propriam in meliorem mutare, eiusdem conatum præsumi ex ambitione, atq. improbitate ortum ducere per cap. si quis Episcopus, vbi vtraq. vt careat per sententiam Papę sancitur, & notant, *Vgo, & Archidiaconus apud Turrecrematam, & per cap. sequens 7. q. 1. & cap. 1. de Clericis non residentib.* Quod etiam notant *Alciatus in tract. de præsumptionib. 34. præsumpt. reg. 2.* ex quo *Menoch. lib. 5. de præsumpt. præsumpt. 35. n. 7.* non autèm locus erit huic præsumptioni, quando Summi Pontificis mandato Episcopus Ecclesiam assequitur iuxta huius capitis doctrinam, & DD. in *citatum textū de Clerico non residente, Alciatum, & Menochium laudatos.*

CAPVT QVARTVM.

Quando licitè, vel illicitè transfertur Episcopus ex vna ad alteram Ecclesiam.

SVMMA.

- *Absq. iusta causa Pontifex ex vna ad alteram Ecclesiam Episcopum trāsferre simpliciter nō potest. n. 1.*
- *Eadem se culpa obstringit, qui vel petens, vel acceptans translationem certò cognoscit absque iusta causa concedi. n. 2.*
- *De potentia ordinaria neq. licitè, neq. validè potest Papa, absq. iusta causa, ex vna in alteram Ecclesiam Episcopum transferre. n. 3.*
- *Episcopus de plenitudine potestatis, atq. absoluta Papæ potentia sine causa iusta translatus ad alteram Ecclesiam suas exercens functiones minimè peccat. n. 4.*

1 Assertio prima, Sūmus Pontifex grauì tenetur obligatione ex vna non trāsferre ad alterā Ecclesiam Antistitem absque causa iusta secūdum allatam doctrinam. Hanc conclusionem necessaria deduco sequela ex certa, quam amplexi sumus sententia *lib. 5. disput. 3. cap. 6. n. 8.* hoc videlicet argumento non potest Papa in iure humano Pontificio licitè dispensare absq. iusta causa; sed hæc de translatione lex est canonica tot, ac tantis sancita decretis, nè absq. iusta causa fiat, vt vidimus; ergo, &c. Huius autèm fundamentalis rationis maior propositio loco citato ex auctoritate grauissimorum Theologorum vtriusq. iuris peritorū, ac perspicuis probata est argumentis, atq. eo arctiùs concludit; quo Præsulum translatio solutionem inuoluit nexus coniugij spiritualis inter singulos Episcopos, & Ecclesias, ex quo Sacri Canones difficultatem colligunt solutionis, vti sæpè dictum est. Hic itaq. nodus adeò insolubilis est, vt à nonnullis primæ notæ Doctoribus prorsus indissolubilis iure etiam diuino asseratur, ideoq. dictus Deo tantum reseruatus *cap. inter corporalia de translat.* quemadmodum tradidimus *tomo 1. lib. 1. disp. 1. cap. 4. nu. 3.* & à Summo Pontifice non dispensante, sed declarante voluntatem Domini tolli valens, vt scribit *Bellarminus cit. cap. 4. num. 7.* ab alijs verò, quibus accessimus *loco citato nu. 10.* tametsi habeatur hæc indissolubilitas iuris esse canonici; adeò tamèn asseritur dispensatu difficilis, vt auctoritate, sola censeatur Dei solui posse, quam & sibi reseruauit, & per speciale priuilegium, commissionemq. suo tantum Vicario concessit non alitèr executioni mandandā, quā ex vrgētissima causa; vt vberiùs *loco 1. tom. laudato prosequuti sumus n. 27.* Quābrē in dis-

dispensationibus aliarum Ecclesiasticarum legum, licet ab extrinseco probabilem sententiam duxerimus dicentem, posse Pontificem in eis dispensare absq. causa; in hac tamèn magni quidem momenti, quā tanti, & meritò faciunt Sacti Canones, non adeò facili negotio id auderem asserere, cum neq. in specie auctorem excusantem hactenus legerim.

Demùm grauem commissurum culpam Papam patet ex grauitate materię, fine legis, atq. ex absurdis super indicatis, quæ ex contrario sequerentur iuxta doctrinam, quam *lib.5. disp. 3.c.6.n.11.* exarauimus.

2 Assertio secunda, eadem se culpa inficiet, vel Petens, vel Acceptās translationem, quam certò cognoscit absq. iusta causa concedi. Probatur ex communi sententia de petente, vel acceptante dispensationem in iure Pontificio absq. causa à nobis abundè declarata in loco mox citato *n.12.* Adde, quod Papa beneficiorum, atq. Ecclesiarum dispensator est quemadmodum sæpè *lib.5.* demonstrauimus; qui quidem pro suo arbitratu nequit de beneficijs disponere, sed iuxta ipsorum naturam, & rationabilem Sacrorum Canonum dispositionem, in qua sine iusta causa licitè dispensare non potest. Confirmatur à paritate tùm eius, qui plura obtinuit beneficia per dispensationem absq. iusta causa, quem in conscientia tutum non esse docet consensus Theologorū, *D.Thomas, quodlib.9 art.15. Maior.in 4.dist.24. q 3. Adrianus in 4.quæst.de pluralitate præbendarum incipiente, quia in præmissis, Caietanus summ. verbo benefic. multiplicatio, Sotus libr.3. de iust.quæst.6. art.3. Toletus lib.5. summ. cap. 61. Less.libr.2.de iust.& iur.cap.34.dub.28.nu. 151.* Necnon *Canonistæ apud Garziam de benef.part.11.cap.5.à num.182.* Patet etiam à paritate illius, qui dignus cum sit, digniorem præuertit, de quo nos *superiori lib.disput.5.ac deinceps* egimus.

3 Assertio tertia, de potentia ordinaria neq. licitè, neq. validè potest Papa absq. causa vnū Episcopum ex vna in alteram Ecclesiam transferre; potest tamèn validè de plenitudine potestatis absolutę. Prima pars nostræ conclusionis est Auctorum omnium, quibus subscripsimus *lib.5.disp.3.cap.6.num.13.* asserentium, non posse Papam, neq. licitè vt dictum est, neq. validè de ordinaria potestate dispensare in iure canonico absq. rationabili causa, & eisdem ibi allatis probatur rationibus. Secunda pars ex Auctoribus, & rationum momentis constat, quibus loco laudato *num.14 & 15.* probauimus, posse Papam valide in legibus dispensare conanicis etiam absq. causa; & confirmatur ex varijs absurdis, quæ alias sequerentur tùm in cęteris rebus, tum maximè in re nostra, ex contraria sententia, quæ quidèm coincidunt, cùm à nobis *superiori lib. disp.10.cap.1.* relatis, ad quem locum meum remitto Lectorem; quem admonitum hic volo, hanc assertionem eo certiorem esse, quo solutio nodi cōiugalis inter Episcopum, atq. Ecclesiam primam, ex qua translatio facienda est ad secundam, ità à Summo Pontifice fit, vt dicatur de potentia absoluta, eiusq. plenitudine fieri, non modo, quia validè, vt paulò ante dixi etiam absq. causa præstare potest; verū etiam & quia ex causa fit non solita, & passim in vsu seruata, petitq. vrgentissimam rationem, vt tradidimus *lib.1.disp.1.cap.4.num.5.* & quia ex speciali concessione facta Papę hic nodus solui potest *per cap. inter corporalia sæpè citatum*, & locis allegatis perpensum.

4 Assertio quarta, Episcopus functiones exercens Episcopales in Ecclesia; ad quam translatus est de potentia absoluta, absq. iusta causa, non peccat. Hanc deduco conclusionem ex generali doctrina *libr.5.disp.3. sæpè citata cap. 6. num. 5.* de subdito vtente dispensatione in iure positiuo concessa à Principe sine causa. Et quidèm licet peccauerit Episcopus, vel petens, vel primò acceptans hanc translationem, vt *assert.2.* probauimus; non tamèn in vsu suæ Iurisdictionis peccabit, cum lex illum prohibens per validam dispensationem respectu ipsius veluti inadæquatè se habentem expuncta sit, eiq. obligatio sublata, vt ibidem ex multis docui Auctoribus. Dixi de potentia absoluta translatis; nām vt loco sępè citato *5.lib.à num. 16.* indicaui, ni hac vtatur potentia Pontifex, quæ per clausulam de plenitudine potestatis, vel similem, satis declaratur neq. licitè, nequè validè in hac spiritualis coniugij lege specialiori nomine, quam in cęteris etiam canonibus dispensare potest. Qua ét potestatis plenitudine Principē minimè, dispēsare puto, ni tàm dictis clausulis eam exprimat, alioquin præsumendus esset ordinaria potestate vti, quemadmodum *n.19.* citati loci prosequuti sumus.

DISPVTATIO DVODECIMA.

De Promotione Eminentissimorum Cardinalium in Episcopos.

EA est quæstionis inscriptæ dignitas, ea vtilitas,& summa, ni mea me fallat opinio, Christianæ Reipublicæ necessitas, vt ingenioli mei optarem vires, desiderio pares eam luculenter tractandi. Itaq. si non prò votis, prò viribus saltèm quatuor præcipua declaranda sunt. Primum, an postulandi, vel eligendi sint Eminentissimi ad Episcopatus. Secundum si postulandi, qua ex causa postolationi summus poterit assentiri Pontifex. Tertium an huiusmodi dispensationes expediant. Quartùm, an Cardinalis insula insignitus Vrbi, an suæ Ecclesiæ interesse teneatur.

CAPVT PRIMVM.

Nùm Eminentissimi Cardinales postulandi, vel in Episcopos eligendi sint.

SVMMA.

Prima sententia Cardinalem asserit eligendum, non autèm postulandum in Episcopum.n.1.
Secuda sententia posse Præsulatum au dari Cardinali tanquam administratori, non autèm in titulum.n.2.
Tertia sententia postulandum in Episcopum esse Cardinalem docet n.3.
Puncta disputanda.n.4.
Non loquimur hic de sex Episcopatibus, qui Cardinalatibus annexi sunt antiquioribus.n.5.
Quidquid sit de Cardinalibus, iuris certè diuini est, vt Papa habeat Episcopos, Præsbyteros, ac ministros ex quibus Hierarchia constat Ecclesiastica.n.6.
Cardinalatus, vt Cardinalatus iuris est Pontificij.n.7.
Collegium cunctorum etiam Cardinalium iuris est etiam Pontificij n.8.
Maximi faciendum est Eminentissimorum Collegium Cardinalium.n.9.
Cardinalis in Episcopum non eligendus, sed postulandus.n.10.
Verborum proprietas non est deserenda, cum cōstet de mente Legislatoris.n.11.
Proprietas verborum semper seruanda est contraria cessante consuetudine.n.12.
Ad exigentiam proprietatis verborum licet in materia odiosa lata etiam interpretatio habēda est.n.13.
Quando proprietas verbi seruanda non sit. numer.14.
Quando verbum respectu membri vnius propriè, ac respectu alterius impropriè accipi possit. num.15.
A nominis etimologia Cardinalium, eos Romæ, Summo Pontifici, rebusq. Ecclesiæ vniuersalibus assistere debere non inconcinnè deducitur. num.16.
Si à titulis Cardinalibus Cardinales dicantur; ex hoc non sunt ad Episcopatus eligendi. numer.17.
Multa licent Cardinalibus, quæ videntur propria Præsulum esse.n.18.
Prærogatiuæ Cardinalium eos non eligendos, sed postulandos esse demonstrant.n.19.
Qua ratione Stellæ fixæ dicantur, quibus cum Cardinales conferuntur.n.20.
De iure Cardinales residere tenentur in Vrbe. num.21.
Vacare censetur beneficium curatum, vel dignitas alia minor per promotionem ad Cardinalatum.n.22.
Non potest Cardinalis beneficium residentiam expetens acceptare in titulum. n.23.
Distinctio trium ordinum Cardinalium arguit, eos non esse in Episcopos eligendos.n.24.

1 QVidam apud *Panormitanum cap. bonæ memoria il 1. de postulat.* docuere, Dominos Cardinales eligendos, potiùs esse in Præsules, quam postulandos ducti, quòd in eis cesset ratio vinculi spiritualis, quo vnius Ecclesiæ Antistes penès dicta Superioris disputationis obligatur, nè ad alteram transire possit, neq. à textu *cap. bonæ memoriæ cit. retrahuntur*, quippè qui ab his Auctoribus exponitur, vt non propriè sit vsus verbo postulandi, dùm de Cardinali in Episcopum promooendo sermonem habet, cùm idem verbum propriè ibidem vsurpatur ad Episcopum vnius Ecclesiæ ad alterā transferendum.

Secunda sententia, posse qoidèm asserit Cardinali Episcopatum dari, verùm tanquam perpetuo administratori, non aotèm in titulū; cuius opinionis fuisse *Hostiensem, Ioannem Andream Butrium in cap. Ecclesia vestra posteriore de elect. Martinum Laudensem, Manphedū, & Conradum tradit Marcus Antonius Cuccus instit. Maiorum. lib. 2. tit. 4 n. 121. ad finem.*

3 Tertia demùm sententia docet postulandos esse Dominos Cardinales in Episcopos sinè Presbyteri fuerint, siuè ex sex èt Episcopis,

4 Mi-

4 Mihi verò cum compertum ſit magnum Eccleſiæ Catholicæ, Chriſtianęq. Reipublicæ detrimentum eſſe poſſe abſentiam Eminentiſſimorum Cardinalium ab Vrbe, Romanaquè Curia,hæc vltima ſemper placuit ſententia : ad quam breui exponenda eſt princeps propoſita quæſtio, nùm poſtulandi, vel eligendi ſint Eminentiſſimi in Epiſcopos, ad cuius dilucidationem.

5 Notandum eſt primò nos minimè loqui de ſex Epiſcopis Hoſtienſi, Portuenſi Prænestino, Tuſculano,Sabinenſi,atq. Albanenſi,qui quidem Cardinalatibus annexi ſunt antiquioribus,in quibus ratio ceſſat difficultatis : dum enim adſunt Vrbi ſex hi Cardinales, adeſſe profectò cenſentur ſuis Eccleſijs : quippè quæ vti ſuburbia Romæ habentur;ſuntq. ſuffraganei Papæ, quemadmodum proſequuti ſumus *lib.1.diſp. 1.c.2. nu.6.* atq. è Theologis docet *Sotus lib.10.de iuſt.q.3.art.vlt.* expendens cauſas excuſantes à reſidentia Præſules ; quibus addo conſtitutionem Sanctiſsimi Domini Vrbani Papæ VIII,27.*alias 137.cuius initium Sancta Synodus*.ex qua vix reſidentiam requiri ad hos Epiſcopatus deduci videtur, vt ibi §.17.

6 Notandum ſecundò;nonnullos eſſe Auctores aſſerentes iuris quidèm diuini eſſe, ordinem, inſtitutionemq. Eminentiſsimorum Cardinalium,de qua quæſtione ex inſtituto diſputat *Cardinalis Albanus lib. de Cardinalib. q.5.* quam ſententiam amplectitur *Abbas cap. per venerabilem.qui filij ſunt legitimi*,quem Canoniſtæ plerumq. ſequuntur, & è Theologis D. *Antoninus 3.par.tit.21.c.1.& 2.Turrecremata in ſumm.lib.1.c.80.& 83.& in cap. quamquam 2.q.7.n.2.And.Barbatius in tract. de præſtantia Cardinalium q.1.apud quos alij.*

Notãdũ inſupèr quã plures præſertim Theologos cũ *Sot.in 3.diſt.24.q.2.a.4.ac de iuſt.lib.3. q.6.art.3.& 4.caſu quartæ aſſertionis* in contrariam,& meritò ab ire ſentẽtiã,quibus fauet *D. Bernardus de conſideratione ad Eugenium. et hi,* inquit,*quos tu non elegiſti, ſed ipſi te,poteſtatem non habent, niſi quam tu eis,aut tribueris, aut permiſeris,tibi imputa quicquid patieris ab eo, qui ſine te poteſt facere nihil.*

Addè ad rem noſtram facere illud cenſeo conſenſu Doctorum exploratum eſſe iure quidem diuino conſtare, vt Papa Chriſti Vicarius habeat Epiſcopos. Præsbyteros,& Miniſtros adiutores,ex quibus Eccleſiaſtica conſtet Hierarchia, diuina ſanè ordinatione inſtituta,vt *Concilium* teſtatur *Tridentinum ſeſſ.23. can 6. Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Præsbyteris, & Miniſtris,anathema ſit.* Inter hos autem Papæ coadiutores Eminentiſsimos eſſe Cardinales nullus eſt,qui ambigat, quorum Collegium Senatus meritò dicitur à capitulo Eccleſia habet *16.q.1.& à cap. In nomine Domini diſt.23.* vnũ corpus aſſeruntur eſſe cum Pontifice:quorum inſtitutio adumbrata, atq. inſtar eſt Sacerdotum Leuitici,auctore *Innocentio III. P.M.in cap.Per venerabilem, qui filij ſint legitimi,* ibi. *Sunt autèm Sacerdotes Leuitici generis, fratres noſtri,qui nobis iure Leuitico (ex cap.17.Deut.) in exequutionem Sacerdotalis officij coadiutores exiſtunt.* Vbi rectè *Abbas adde in cap.ex geſtis col.1.de clerico non reſidente. Speculatorem in tit.de legit.§.ſequitur in principio, And.Barbatium in tract.de præſt.Cardinalium 1.part.q.1.à n.33.Cuccum inſt.maior.lib.2.tit.4.n.3.* ex quibus manifeſta conficitur ſequela iuris quidem diuini eſſe in Eccleſia Epiſcopos eſſe,Præsbyteros,ac Miniſtros,vt nos *lib.1.diſp.2.cap.4.nu.26.* ſcripſimus. His autèm Eminentiſsimos accedere Cardinales cuiuſcumq. ordinis iuris eſ-
ſe Pontificij,cum nullibi legatur,Cardinales,
7 vt Cardinales à Chriſto Domino inſtitutos fuiſſe;Quamobrem, quod ipſum eſſe Cardinalitium addit Epiſcopatus, Præsbyteratus, ac Miniſtrorum ordinationi quantum eſt à Romano manauit Pontifice,iuriſq. eſt Pontificij, vt probè indicat *Azorius inſt. moral.par.2.lib.*
8 *4.cap.1.q.3.* Quo circa non modo dictum hoc volo de ſingulis Eminentiſsimis, verum de integro etiam eorum Collegio,quod pœnes prerogatiuas omnes, officia, & munera à Summo pendet Pontifice,à quo,& illa promanarunt, vt ex *Bernardo indicauimus ſup.* & alij poterant adminiſtri,coadiutoreſq. deſtinare. Atq. ex his reiici poteſt *Cuccus cit.nu.42.& 124.* cõtrarium indicans.

9 Summi tamèn momenti hanc eſſe inſtitutionem canonicam Collegij Eminentiſsimorũ nullus eſt, qui non videat, & oſtenditur *cap. fundamenta de elect.in 6.* ibi. *Decet namq. ipſi Romano Pontifici per fratres ſuos Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales,(qui ſibi in exequutione officij Sacerdotalis coadiutores aſſiſtunt) libera prouenire conſilia.* Hinc à D.Bernardo Laudato ſeniores,& Orbis Iudices meritò dicuntur, quæ omnia ex adducendis aſſertionibus clariora fient. Quibus in hunc modum,vt certis conſtitutis, quæ fusè ab alijs diſputata ſunt,ac liberè,ea mox articulatim, diſtinctèq. dicenda ſunt, vt bonum agamus Patrem familias,maiorumq. hæreditatem ad poſteros non ſine compendio tranſmittamus, quem *n.4.* ſuper indicauimus ordinem ſeruantes.

10 Aſſertio prima.Eminentiſsimus Cardinalis in Epiſcopum non eligendus,ſed poſtulandus eſt. Videtur concluſio expreſſa *in cap.bonæ memoriæ il primo de poſtul.* ibi. *Quidam veſtrum Sancta Praxedis Præsbyterum Cardinalem. Quidam verò Imolenſem Epiſcopum poſtulauerunt.* Neq.ſatisfacies,ſi cum Auctoribus primę
11 ſententiæ huic occurreris textui, aſſeras verbum, *poſtulauerunt*, quoad Cardinalem impropriè ſumi,propriè verò quoad Epiſcopum, quoniam verborum proprietatem non eſſe deſerendam tradidimus *lib.3.diſp.4. c.4.nu.21.* idq. hic abſq. ratione prorſus fieret. Deindè, quo,quęſo, pacto à proprietate verbi poſtulo diſcedendum eſt ; cùm de mente conſtet eſſe legiſlatoris,quando videlicet nefas id eſſe ſcripſimus *lib.3. diſp.8.cap.vlt.n.23.* atq. conſtat ex *cap.de intelligentia ; de verb. ſignific.* mens autèm Trãslatoris nobis quidèm aperitur manifeſtè per ea;*Vndè non immeritò præferentes ſpirituali vtilitati communem,& minori maiorem,*

prę-

reg.n.8.ex cap.si Abbatem de elect.lib.6.et cap. cum inter,& cap.Dudum ii primo eodem,Turrecremata cap.Osius paulò ante citatus n.8. necnõ *in cap.literas etiam citatus*: Verum hos omnes etiam aliquo pacto postulandos esse à suis Superioribus concedunt hi Auctores, vt ibi Abbas; quia nimirũ, siuè Diaconus, siuè Religiosus, tametsi possint eligi neq. sollemnis indigeant postulationis, qua a Superiore submissè petantur, à quo cum aliquo eorum impedimento, ex quo propriè eligi non possunt, dispensari queat; opus tamèn eis est altera postulatione non solemni, qua petantur ab eo, cui ille, qui petitur sit subiectus, vel ad consentiendum, atq. adeundam Ecclesiam, vt Religiosus, vel ad Ecclesiam adeundam tantum, vt Diaconus, vel Clericus vnius Ecclesiæ ad alteram, vt probè *Immol.cap.post translationem de renunciat. n.9.* ex textu itaq. desumenda ratio est *cap. etsi de postul.* quia nimirum Ecclesiæ propriæ alligatus iam est Episcopus electus, & confirmatus, neq. expeditam habet voluntatem non modo in exequutione transeundi ex illa propria in alteram; verum nec etiam consentiendi; cum per proprium consensum aliud cum prima Ecclesia spirituale censeatur iniisse coniugium. Confirmatur ex *cap. inter corporalia de translat.* ex quo manifestè constat, consecrationem nihil maioris addere firmitatis, ac roboris matrimonio inito iam per electionem, consensum, atq. confirmationem per ea. *Vnde cum non sit maius vinculum Episcopi ad Ecclesiam, quàm electi, maximè cum fuerit confirmatus, imò idem penitus, & non aliud, idem iuris obtinet in vtroq.* sed indubitatum est, Episcopum consecratum vnius Ecclesiæ non posse in alteram consentire; ergo idem dicendum est de electo, & confirmato, sicut de eo, qui vnam duxerit vxorem, in alterius matrimonium consentire nequit, etiam si de matrimonio rato sit sermo.

14 Assertio quarta Episcopus, siue electus, & confirmatus, siue consecratus vnius Ecclesiæ, non eligendus, sed postulandus est ad alterã: Est omnibus explorata conclusio per *cap. post translat. de renunc.* nisi cum pridem eodem in fine: inter corporalia de translatione, & per *cap. etsi vnanimiter de postulat. dist. 63. literas 71. fraternitatem*, quę à fortiori probant, vt cõclusione secunda subindicauimus, omnesquè docent Scriptores Sacrorumquè Expositores Canonum. Manifestò prætereà sequitur *ex c.1. huius disp.* atq. ex super assertis conclusionibus. cum enim propria auctoritate non possit Antistes consentire alteri destinatus Ecclesiæ; nedum ad illam transire, vinculumq. contraxerit cum ea prima Ecclesia sola Summi Pontificis absoluta potestate dissolubili, impeditur profectò, nè possit eligi, non autem postulari. Deniq, hanc assertionem locum etiam habere in Ecclesijs vltra montes notant *Ioannes Andreas, & alij apud Abbatem, cap. quanto de translat. n.15.*

15 Assertio quinta, Episcopus, qui proprio Prę sulatui ex se iusta de causa renunciauit, potest eligi ad alterum, neq. postulandus, sic *Abbas cap. & si vnanimitèr de postulat. num. 7. & cap. post translat. de renunc.* non contradicit *Ioannes in citat. cap. post translat.* super Glossam secundam à contrario sensu textus, *cap. & si vnanimitèr de postulat.* vt mox dicam, *Imola ibidem num. 2.* Ratio est, quia cessat ratio, qua superiori conclusione confecimus, non posse Præsulẽ electum, confirmatum, vel consecratum eligi, non enim est certæ Ecclesiæ deuinctus, qui se Præsulatu abdicauit: habetur enim veluti ciuiliter mortuus ille, qui qua potiebatur antea Ecclesię, missum dedit. Quamobrem solutus omnino priori censetur vinculo: & licet maior videatur causa illum postulandi, qui non solum loco, sed ordini etiam Episcopatus renunciauit, cum ratio solutionis vinculi coniugalis in vtroq. permaneat, non est cur conclusionem coarctemus, vt neq. ab Auctoribus inuenio præstitum. Dixi ex se atq. iustis de causis, quarum nonnullæ *à Capitulo post translationem de renunciatione* enumerantur, atq. à Doctoribus ibi perpenduntur: nàm si non renunciauisset aliquis ob aliquam virtutem, sed ob demeritũ priuatus fuisset, eligi profectò non posset, vt probat *Zaccarias in additionib. ad Abbatem cap. nisi vnanimiter de postulat. litera G.* posset itaq. tunc postulari, alijs concurrentibus super indicatis, tùm in definitione postulationis, tum in explicatione regulæ ad eos dignoscendos, qui postulandi sunt. Ratio aũtèm disparitatis inter Renunciantem, & Priuatum, est, quòd priuatio ignominiam importat facti, atq. inhonestatem, vt loquitur *Baldus cap. 1. de renunciat. & notat, ff. de manu test. l. testam. centurio*; at cessio honesta quidem est, *ff. de infam. l. 2. §. ignominia*, quod si causa, ob quas primo quispiam Episcopatui renunciauerit,ità perseuerant, vt non minus obstare videatur primo, quam secundo, ad quem desideratur Episcopatum, eum potiùs postulandum indicauerim: etenim cum illæ graues esse debeant, atq. rationabiles, si aptæ ad vinculũ soluẽdum cũ prima Ecclesia habitæ sint aptæ, aptę èt ne dicam aptiores, profectò intercedere debent ad impediendum, nè iterum cùm altera contrahatur; non tamèn inficior posse, nonnullas esse proportionatas ad vinculum soluendum cum illa prima Ecclesia, quæ non censebuntur ad contrahendum cum hac secunda, sic putatem, cum quis ob malitiam plebis primo cessit Episcopatui *ex cap. nisi cum pridem de renunciatione.*

16 Assertio sexta Præsul, qui renunciauit absolutè loco, & non ordini, etiamsi dubitetur, an ob iustam, & rationabilem causam spontè se abdicauerit, vel ob delictum, eligendus est; secus si renunciauerit etiam ordini. Hæc assertio est *Abbatis citati, Immola ibidem num. 18.* & per partes probanda; & primùm ex textu *post translat. de renunciat.* vbi cùm incertum esset Papæ, nùm Antistes olim Sarnatensis inierit monasticam vitam ob delictum, vel ob aliam causam ex ibi relatis à Pontifice, hæc habet. *Quamquam eligi possit, præsertim si locum tantum, & non ordinem resignauit*; ergo si resignauit locum, præsumptio est, non èx deli-

cto

cto adijsse Monasterium, quando per Conciliũ Constantinopolitanum non licuisset, nec postulationi de eo habitę assentiri, nèdum eligi,
17 vt ibi prosequitur *citatus textus*. Secundo, quòd in dubio delictum non præsumitur, vt omnibus exploratum est, ac rectè prosequitur *Romanus cons.* 354. & hic dũ de Præsule disputatur maximè locum habet: etenim nemo præsumitur deliquisse, cùm peccare viri boni non sit ex textu *legis meritò, ff. pro socio, Vlpian. in Litem apud labionem, §. si communem, ff. de iniur.*

18 Hinc consilium, quod potest esse bonum, & malum, præsumendum est bonum ex *Baldo in l. primam num.* 13. *C. de seru. fug. Iasone ibidem*, *Alciato de præsumptionib. reg. 3. præsumpt. 1. nu.* 1. probatq. eruditè hoc idem *Menoch. lib. 5. præsumpt.* 11. *in princip.* Est autèm hæc pręsumptio vehementissima, vt ex *Flo. notat Imola cap. cit. post translat. de renunciat. num. 19. & iuris, ac de iure, vt in allegato textu Hostiensis* habet, contra quam obiectio non admittitur in contrariũ *ex cap. is, qui de sponsalib.* Secunda pars probatur, quæ scribitur expresse à Panormitano *in cap. sæpè citat. post translat. de renunciat. num.* 11 12. *&* 24. probatur inquam à contrario, nàm tunc vrgeret præsumptio, quod renunciauerit propter delictum, vt allegatus etiam indicat textus.

19 Assertio septima. Potest quidèm Episcopus, qui ad Religiosum trãsiuit institutum propter persecutionem, infirmitatemq́, defectum scientiæ, simoniam, ipso ignorante, commissam, vel aliam similem causam ad Episcopatum reassumi, vel eundem, vel alterum saltem, vt tradit *cap. post translat. modo citat. §. quamquam*, & explicant ibi Expositores, quibus accedit *D. Thomas* 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 4. *ad* 2. Verùm si propter delictum renunciauerit, vel locoq́, vel ordini, non poterit eligi, sed ad summum postulari, quæ tamen postulatio vix admittenda est. Patet conclusio ex *cit. textu. & ex cap. nisi cum pridèm de renunciat. & iuxta* D. *Thomam laudatum*, cum agatur de delicto publico irregularitatem ad Episcopatum causante, de quo, & *Abbas citat. num.* 11. & nos nimis multa disseruimus tùm *superior. lib. disputat. 6. cap. 1. num.* 5. tùm 1. *tom. lib. 3. disputat. 2. cap.* 3. quod dixerim spectata auctoritate Papæ supra Concilium ex se, ac seclusis impedimentis iure Diuino naturali, vti esset, si renunciauerit quispiam ob totalem scientiæ defectum iuxta dicta *tom. 1. lib. 3. disputat. 1. & superior. libr disputat. 9. cap. 3. num. 9. &* 10. *& iuxta cap. sunt quidam 25. q. 1. & cap. nisi cùm pridem de renunciat.* traduntq. *Innocentius, & alij apud Abbatem allegatum num.* 26.

20 Assertio octaua. Præsul ab hostibus expulsus ad alteram Ecclesiam non eligi, sed postulari potest. Deducitur *ex cap. Pastolis 7. q. 1. & cap. nisi cùm pridèm de renunciat. ad finem*, docet *Vincentius cap. de translat. Io: Andreas, quẽ citat, ac sequitur Turrecremata in cap. Pastoralis. num.* 4. Ratio autèm est, quod siue dicamus Episcopum ad secundam, ad quam postulatur, Ecclesiam transire sub conditione, in quam pura resolueretur institutio, siue ea ratione, vt iure postliminij deinceps reuertatur ad primam iam ab hostibus liberatam, vt statuitur in casu expresso *in cap. Pastoralis 7. quæst. 1. addita Glossa*; nonnulla, quæ videntur obstare, nequaquam obstant: quia vinculum cum prima Ecclesia solutum non est, quippè quæ non desinit esse sacer locus 1. *q. c.* 1. quod quidã, & si viduatus, vt prosequitur *Glossa reuersurus*; igitur intercedit impedimentum, quo liber non sit tali Præsuli, volatus ad alteram Ecclesiam, vt sic loquar cum *cap. nisi cùm pridèm de renunc. & cap. sicut alius 7. q. 1.*

21 Assertio nona, Episcopum nullius Ecclesiæ, ac merè titularem, de quo egimus *tomo. & lib. 1. disputat. 7. cap.* 4. eligi posse puto ad certam Ecclesiam: etenim vinculi expers est, cum nulli alteri deuinctus sit; onusque sit huic, vel illi Ecclesiæ se addicere, cui pręesse legitimè iubebitur iuxta dicta *tomo* 1. *loco paulò antè citat.* & docet expresse *Panorm. cap. ad supplicationẽ de renunc. nu. 9. ad finem ex Hostiensi*, subscribit etiam *Imol. ibid. n. 12. & aly.*

22 Assertio decima, Archiepiscopus, qui de licentia Papæ cessit Archiepiscopatu ob aliquã causam ex supra relatis, poterit eligi ad Ecclesiam Episcopalem, sic Hostiensis, quem laudat, sequiturq. *Abbas in cap. ad supplicationem modo citat. num. 9. Imola num. 12. & in cap. cum ex illo de translat. num.* 14. apud quem *Ioannes Andreas*, & ratio est, quod si quid obstaret, maximè *textus cap. 1. de translat. per ea. Miramur, quod Lapamen. electum in Tripolitanam Ecclesiam transtulisti, & nouo quodam mutationis genere paruificasti maiorem, & magnum quodam modo minorasti, Episcopare Archiepiscopum, imò potius de archiepiscopare præsumens*, At hic *textus* non obstat, quippè qui loquitur de Archiepiscopo Apamensi electo, & confirmato, qui quidem, & *Archiepiscopalia, quantum ei licuit, ministraret*, vt ibidèm habetur: at verò noster Archiepiscopus tempore, quo in Episcopum eligeretur, nullo potiretur Archiepiscopatu, essetq. simplex Episcopus, à quo non discriminaretur ordine, nulli tamèn addictus Ecclesiæ. Quamobrem non descenderet, quia, vt habet Hostiensis, esset dearchiepiscopatus per renunciationem, quemadmodum alijs *Imola* prosequitur *citatus*, neque obstat, quod obijciunt nonnulli, posse nimirum hoc in fraudem fieri; nam Papa, cuius tantum interest cessionem admittere Præsulatus, obuiam ire poterit huic absurdo causas cessionis inuestigans, vt *citatus* habet *Imola*.

23 Assertio vndecima, apud solum Papam postulandus est quicumq. Præsul ad alteram optatur Ecclesiam, constat hæc assertio ex *titul. de translat. ac renunciat.* & patet ex insolubilitate vinculi spiritualis coniugij Pręsulis cum Ecclesia. Ex qua assertione, atq. ex his, quæ cõclusione tertia diximus patet propriè, Postulationem apud Summum Pontificem habendã esse; impropriè verò apud eos, quibus vel quoad personam, & munus, vel quoad arbitrium,

&

& consensum subiecti sunt promouendi, vt de Religiosis diximus lib. 4. & videre est apud *Imol. in cap. etsi vnanimiter de postul. nu. 4. Turrecremata, cap. Osius dist. 63. n. 10.*

14 Pœnas expenderem per Sacros Canones indicatas tùm contra Præsules propria auctoritate transeuntes ex vna ad alteram Ecclesiam, tùm contra illos eligentes; Verum quia vix vsui hæ sunt, cum ferè nullus in Dei Ecclesia tantæ audaciæ detur casus, in qua propositiones, præsentationes, nominationes, Ecclesiarumq. prouisiones optimis sub formulis rectè, ritèq. Deo fauente, habentur, & quia sunt quidem pœnæ potiùs ferendæ, satis, superq. à doctissimis Canonistis expositæ, præsertim in *cap. quanto de translat.* ad alia illustriora, ac longè vtilia, properante calamo, prætergrediuntur; breui tamen, qui eas indicatas scire cupiret, legat apud *Marc. Antonium Cuccum instit. maior. lib. 4. tit. 7.*

CAPVT SECVNDVM.

Nùm, & ex quibus causis expediat Episcopum vnius Ecclesiæ ad alteram transferre.

S V M M A.

Per se translatio Præsulis ex vna Ecclesia ad alteram non expedit. n. 1.

Ad alteram Ecclesiam neq. postulandus, neque Promouendus Episcopus, nisi ex vrgentissima causa. n. 2.

Causa ex quibus translatio habēda esset, spectare debent ad bonum commune. n. 3.

Ex his causis cogi potest Episcopus, vt ex vna ad alteram transeat Ecclesiam. n. 4.

Ad necessitatem, vel manifestam Ecclesiarum vtilitatem iustitia reducenda est causarum. num. 5.

Dispensatio nunquàm contra commune bonum esse debet. n. 6.

Præclarum monitum, seù consilium Eminentissimi Cardinalis Bellarmini, Clementi VIII. expositum de rara Præsulum translatione. num. 7.

Quid nomine necessitatis, publicaeq. vtilitatis intelligendum sit. n. 8.

Qvàm Ecclesiæ Catholicæ perutilis, ne dicam necessaria propositæ quæstionis explicatio futura sit, rationum momenta, quibus nostræ probandæ sunt assertiones ostendent.

1 Sit itaq. assertio prima. Per se non expedit vnius Ecclesiæ Præsulem ad alteram, vel postulare, vel promouere. Necessaria in primis deducitur sequela hæc assertio *ex Canone 14. Apostolorum, atq. ex coroll. 3. num. 4. cap. 6. disputat. 23. superior. lib.* vbi tùm à prima ratione indissolubilis vinculi à speciali tantum Summi Pontificis potestate pendentis, vti etiā *cap. ex cap.* scripsimus, atq. à posteriori ex variis, quæ sequerentur absurdis è re Christianæ Reipublicæ, per se non esse translationem Episcoporum per Sacros Canones, vt sic prohibitam demonstrauimus. Confirmatur *ex cap. licet de translat.* vbi habetur Episcopatum coniugium esse post consecrationem consummatū; id autem quamuis per omnimodam accipiendum nō esse proportionem, ac paritatem cum carnali *lib. 1. disputat. 1. cap. 4. num. 11.* docuerim; verùm negari minimè potest maximum inuolui nodum Antistitem inter, & Ecclesiam eius sponsam, qui quidem ex se indissolubilis est secundum potentiam ordinatam, vt loco citato ex instituto differuimus; ergò non expedire videtur, vt facili negotio dissoluatur. Secundo probatur ex pacto, quod inter Præsulem sponsum, atq. Ecclesiam ipsius Sponsam intercedere *lib. 1. cap. 4. citat. num. 11.* demonstrauimus, atq. *cap. nisi cum pridem de renunc.* luculenter *exprimit. §. verum si propter alias causas. Nō debes deserere sponsam tuam, cui desigendo manum apud extraneum te, fide media copulasti*: igitur ex se contra hoc pactum, aiusq. firmitatem per transitum ad alteram Ecclesiam agendum non est.

2 Assertio secunda. Ad alteram Ecclesiam postulandus, neq. promouendus est Episcopus alter ius, nisi ex vrgentissima causa indicauimus *coroll. cit. num. 4. cap. 7. disp. 1. superior. lib. nec non lib. 1. disp. 1. c. 4. à nu. 27.* Nàm idcircò in Sacris Canonibus sæpissimè speciali nomine diuina dicitur auctoritate solui primum matrimonii spiritualis vinculum, Episcopumq. transferri ex vna in alteram Ecclesiam; Hinc inquit *cap. quantum de translat. Potestatem transferendi Pontifices ita sibi retinuit Dominus, & Magister, quod soli Beato Petro Vicario suo, & per ipsum successoribus suis speciali priuilegio tribuit, & concessit.* Deindè si spiritualia connubia facilius constituuntur, quàm destruantur, vt *cap. inter corporalia de transl.* scribitur, cumq. tàtaq. desiderentur ad illa ineunda, vt seu integris tradidimus libris, facilè deduci poterit, quàm operosum negotium erit illa ipsa dissoluere. Demum solent ex hac, quam habet Pontifex, singulari potestate, deducere Doctores facultatem eiusdem Pontificis ad monialem voto soluendam, vt scribit inter alios *Bald. in allegatione cap. inter corporalia n. 5.* Igitur sicut ad nodum arctissimum Religionis dissoluendū vrgentissima requiritur causa, adeo vt *D. Thomas 2. 2. q. 88. art. 2.* votum castitatis Religi-

gio-

giosórum,neq. à Papa posse relaxari cum alijs docuerit,& quicquid de hac opinione sit, quā minus probabilem iudico, illud saoè compertum habeo ex vrgentissimis causis hoc Papæ faciendum esse;igitur ex eisdem ferè transitus permittendus ex vna Ecclesia in alteram, imò cum ad illod præstandum causa requiratur boni communis, vt eruditè ex multis probatur à *Sanchez lib.8.de matrim.disp.8.nu.8.* tùm,quia fit hæc dispensatio cum aliquo religiosi status detrimento; tùm quia aliàs sæpissimè, ac passim huiusmodi concedendæ dispēsationes essent ;,tùm quia frequentiùs religiosi tentationibus vexarentur, causasq; priuati boni obtenderent ad hanc solutionem impetrandam; sed similes in nostro etiam casu faciunt causæ, cum translatio Præsulis, ex vna in alteram Ecclesiam,absq; impedimento stabilitatis status Episcopalis,atquè indissolubilitatis perpetui coniugij spiritualis fieri non possit: & nisi vrgentissimæ desiderarentur causæ, sæpiùs quam par esset concedendæ huiusmodi trāslationes essent, ad quas aspitantes Episcopi maximo,cum Ecclesiarum propriarum detrimento causas adornarent satis, superquè friuolas,non sine scandalo, atquè occasione,qua linguacibus hæreticis præberetur blaterandi, atquè obtrectatoribus obloquendi. Demùm probatur. Spirituale coniugium Episcopi cum Ecclesia,matrimonio rato carnali ad minimū cōparatur,vt patet ex sępè *cit.cap.inter corporalia*,cęterisq; iuribus,tū allegatis,tū allegandis: at qui stabilis, adeoquè firmus est nexus matrimonij rati, vt vel à Papa dissolui nō possit quemadmodum docuere multi cum *Bonauentura in 4.dist.17.ar.3.quæst.2. Scoto ibidem dist.31.q.1.verbo 3. modo dici potest, Soto lib.7. de iust.q.2.ar.5.ver.& licet peregrè: & in 4.distin.27.q.1.ac alijs*,quos citat *Sanchez lib.2. de matrim.disp.14.nu.1.* vel,vt alij, qui licet concedant hanc potestatem Papæ, nihilo tamèn inuisitatam esse dicunt dispensationem,absq; iusta causa in matrimonio rato;sic *Ancaranus cons.239.ad finem. Dec.cons.112. Couarr. 4 decretal. 2.p.cap.7.§.4. num.14. Menocchius de præsumptionib.lib.2.præsumpt.10.nu.37. absquè quos sequitur Sanchez lib.2.de matrim. disp.15. nu.6.* Omnes tamēn consentiunt causas esse debere iustas, & graues; ergò hoc idem dicendum est in dispensatione coniugij spiritualis,quæ per translationem habetur, eò potiori ratione,quod in *cap.inter corporalia,de translat. fortiùs dicatur spiritnale vinculum quàm carnale.* Saltem argumentum à matrimonio carnali ad spirituale propter hoc caput rectè inferri aduertunt *Innocentius cap. inter corporalia,nu.2.* alijsquè Recentiores passim, atquè expressam hanc legimus similitudinem, atquè insolubilem ab alio, quàm à Sūmo Pontifice firmitatem in *cap.licet sub initio, de translat. & cap.sicut 7.q.1. & cap. sicut alterius,eod.* Deniquè *vniuersi tituli,de translat. ac de renunciatione*,vbi ferè omnes in eos tractatus scribentes.

3 Assertio 3. causæ, ex quibus translatio ritè concedenda est,spectantes esse debent ad bonum commune; probatur 1. *ex canone 14. Apostolorum*,paulò antè citato, vbi postquàm Episcopo non licere decretum sit alteram Ecclesiam adire, nisi fortè quis cum rationabili causa compellatur,tanquàm qui possit ibidèm constitutus plus lucri conferre, & in causa religionis aliquid profectus prospicere. Secundo à paritate relaxationis voti religiosæ castitatis,vel ordini sacro annexæ, atquè dispensationis in matrimonio rato, præsertim in eorum sententia,qui firmitatē vinculi spiritualis matrimonij inter Episcopum, & propriam Ecclesiam iuris diuini naturalis dicunt, à me *citati cap.4.disp.1.lib.1.* Præterea præcipuè habetur in *cap.mutationes 7.q.1. Mutationes(inquit Anterius Papa) Episcoporum scitote communi vtilitate,atque necessitate fieri licere*; quod multis maiorum exemplis firmat Sanctus Pontifex, Principis videlicet Apostolorum de Antiochia Romam, Eusebij ex Vercellina, vt explicat *Glos.verbo parua* ad Alexandrinam; Felicis ex Ciuitate,in qua sacris initiatus erat ad Ephesinam,addo Gregorium Nazianzenum doctissimum sanctissimumq; Episcopatu primò Sasimorū,deindè Nazianzi, demū Præsulem Constantinopolitanæ Ecclesiæ; Idem docet *Pelagius Papa II. cap.scias 7. quæst.1.* per ea. *Nàm plurimorum vtilitas vnius vtilitati,aut voluntati præferenda, argum. cap. Dilectissimi 8. q.2.& 16.quæst.1. nos autem*; cum bonum commune priuato præferendum sit Prælati præsertim bono penè temporali maioris nimirùm quietis,vtilitatis, vel consolationis temporalis, vt cum *Turrecremata* loquar *cap. scias cit.nu.3.* Demùm à priori probatur, quòd Episcopatus primario in bonum Reipublicæ Christianę,atq;Ecclesiarū instituti sunt; ergò huic primò consulendū,neq; hæc Ecclesia huic: neq; illa alteri dāda,nisi in bonū eiusdē Ecclesiæ, & secūdario tantum in bonū ministrorū,cui fini Papa ꝓspicere tenetur,quo fundamento diximus *Superiori lib disp 4 cap. 5. nu.6* duobus existentibus beneficijs curatis, vt Episcopatus, quorum altero pinguius esset, atquè in hoc pinguiori minus industriæ, personaquè non adeò apta requiratur, quam in minus pingui hoc dandum digniori; primum autèm locuples minus digno per se loquendo; ex quo neruus assertionis nostræ magis patet, nàm sicut in prima collatione Præsulatus primario communi Ecclesiarum bono consulendum est; secūdario verò bono Candidatorum; sic etiam in translatione, quæ non ex causa tantum inuoluente bonum priuatum præsertim temporale, cui minus prospiciendum est; sed commune Ecclesiarum, tùm ex qua,tùm ad quam translatio fit, profectò habenda est.

4 Hinc patet; non modo fas, esse, atquè decere trāsitum per eiusmodi causas, ex vna Sede in alteram; verùm etiam posse Papam licitè cogere quemcumquè Præsulem ad translationem, ex propria in alteram Ecclesiam huiusmodi vrgentibus causis: qui quidèm Antistes coactè mutaretur, vt habet *text.cap. scias citati*: potest enim hoc pacto cogi,vt de

renuen-

renuente fiat volens 23.q.5.*displicet*, & *de-ftin.74.* placuit, vel absolutè, vt infrà, & probè corollarium hoc confirmant dicta *lib.5.disp.3.cap.6. à nu.28.* & *lib.2.disput.3.cap.1.nu.15.* & *16.* fauent *Layman.lib.4.tract.2.cap.15.ad finem, Vgo apud Turrecrematam in cap.scias* paulò ante cit.ex *cap.cunctasi 1.* & *2.9.q.3.* & *in cap.omnis 7.q.1. adiu Glos.*

5 Assertio 4. ad necessitatem, vel euidentem publicam, communemque vtilitatem Ecclesiarum iustitia, atq. urgentia causarum translationis reducēda est, quibus Papa dispensans prospicere tenetur. Deduco *ex cap. quanto de transl. Non enim homo (ait Innocentius III.) sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) Ecclesiarum necessitate, vel vtilitate pensata non humana, sed diuina potiùs auctoritate dissoluit,* & ni dispensatio hos habeat necessitatis, vel vtilitatis cardines profectò non videtur appellanda dispensatio, vt notat *Abbas hic nu.5.* quod si DD. consensu dispensatio publicam, plerumq. causam desiderat, aliàs non dispensatio, sed dissipatio dicenda est *7.cap. requisitis, 5. nisi rigor potiori iure hac hoc pacto appellanda.* Videantur dicta *lib.5.disp.5.cap.6.à numer. præsertim 26.* vbi memini me ibi non semper desiderari causam directè spectantem ad commune bonum asseruisse. Verùm hoc absolutè loquendo intelligi debet. Atcùm de bono Ecclesiæ alicuius agatur, quippè quod est commune respectu personæ transferendæ, à fortiori illi dicendum est consuli debere per Pōtificem. Quid? quod nisi his causis prospiceretur, maximum sanè detrimentum, & vniuersali Ecclesiæ, & Reipublicæ Christianæ ob rationes, &

6 factas, & mox inferendas immineret. Probatur deindè, quia quod detrimentum Reipublicæ Christianę potest excogitare maius, quàm ambitioni ostium reserare: ab amore sponsæ, quo maximè prosequi eam tenetur sponsus Episcopus, & auocari, & recedere; qui quidem cum altera mox contrahere, vt speratur, à inertiæ locum date, quæ aggredi tenebatur difficilia, omittere, preclara, & laboriosa ad bonum ouiū spectantia potius declinare, ac per translationem subterfugere; imò scandali præbere occasionem non vulgarem carpendi Ecclesiam Catholicam stultiloquis hæreticis, quippè qui Præsulatus negotium ad quæstum potiùs, lucrumq. temporale, ac priuatum commodum referri; paruula licet data occasione blateraeat, quàm ad commune bonum Christianæ Reipublicæ, ac spirituale cuiuscumq. quippè, quod vt sic, & vt partis in totius corporis bonum commune dici poterit etiam redundare? quæ, ac sexcenta alia absurda Lectori primo etiam intuitu occurrentia demonstrabunt, quā vrgentes causas requirat hæc translatio. Tertio probatur conclusio ex *cap. scias frater 7. q.1.* quod causam necessitatis, aut communis vtilitatis necessariam ostendit ibi. *Nam plurimorum vtilitas vnius vtilitati, aut voluntati præferenda est.* etenim illuc decet Prælatum accedere, vbi plus lucri spiritualis facere potest, licet maior ibi sit pœna, vt habet Glossa verbo plurimorum *ex cap. Sancta 2. q.8.* Demùm finem huic assertioni, fastigiumq. imponat, vnum è consilijs à Cardinale Bellarmino Sanctitate vitæ, ac Sapientia Eminentissimo 5. loco exaratum in scriptura, quam Clementi VIII. Pontifici Maximo ex magno Christianæ Ecclesiæ zelo tradendum curauit, atq. habetur *cap.5.lib.3.* eiusdem vitæ, ait itaq. *Quinta res.* (Bellarmini sunt verba, quibus libenter vtor, ne meis pręclaram tanti viri doctrinam obscurem) *est facilis translatio Episcoporum de vna Ecclesia ad aliam; translatio enim Episcoporum secundum canones, atq. vsum veteris Ecclesiæ necessitatem, vel maiorem vtilitatem: neq. enim instituta sunt Ecclesiæ propter Episcopos, sed Episcopi propter Ecclesias. Nunc autèm quotidiè translationes fieri videmus ea solum de causa, ut Episcopi, uel honore, uel opibus augeantur. Propterea notum est ex cap. inter corporalia de transflatione Episcoporum, uinculum matrimony spiritualis esse aliquo modo maius quàm uinculum matrimony corporalis:* & *ideò non posse solui, nisi à Deo, siue à Vicario Dei declarante uoluntatem Domini sui. Quis autèm credat uelle Deum, ut ob solum temporale lucrum, uel honorem uinculum huius Sancti coniugij dissoluatur? præsertim, cùm id sine detrimento animarum fieri nequeat, ut experimentum ipsum docet; neq. enim Episcopi Ecclesias diligunt, quas breui se deserturos sperant, ut ad alias commodiores transeant.* Ad hæc autèm Pontifex scripto suo in oris singrapha Bellarmini, vt alijs pręstitit monitis huicè respōdit. *Nos cum difficultate transferimus: & non desinimus monere Principes per nos, & per Nuntios nostros.* Hæc verba tùm Eminentissimi Cardinalis, tùm Santissimi Pontificis expressi, vt omnibus quanti momenti sit res, quam habemus prę manibus, competta sit. Nunc ad institutum redeamus.

8 Nomine autèm necessitatis, atq. publicæ communis utilitatis, quibus innixæ causæ dispensandi, ac soluendi huius spiritualis nodi coniugium inter Ecclesiam, & suum Pastorem ad alterum contrahendum non modo dixerim Ecclesiæ à qua, & Ecclesiæ, ad quam translatio habenda est Episcopi, sed etiam vniuersalis Ecclesiæ, cui Summus præest Pontifex, & cōsulere tenetur, quamobrem si vacaret Ecclesia Regię Ciuitatis, ad cuius regimen, ac spiritualia munia, tametsi necessitas nulla, nullaq. vtilitas urgeret reuocandi à Pręsulatu alterius uirum doctum, prudentē, eximiaq. prędituм uirtute; cogeret tamèn, & utilitas, & necessitas illum, pręsertim Postulatum transferendi ex ea, cui actu pręest ad Regiam, ut ipsius nimirum prudentia, consilio, ac doctrina uteretur Rex ad Regnum, Rempublicamq. non politicè tantum, sed Christiani, atquè optimè administrandam; Profectò causa satis iusta hęc censeretur ad trāslationem, ex qua de singulis alijs à simili iudicium ferendum est.

Caput

CAPVT TERTIVM.

Speciales Sacris Canonibus excerptæ causæ ad translationem Ecclesiarum habendam, vel non habendam.

SVMMA.

Prima causa est malitia plebis. n. 1.
Secunda vera, ac notabilis persecutio Populi. n. 2
Tertia Senectus respectiuè. n. 3. & 8.
Quarta declinatio grauis periculi. n. 4.
Quinque causæ, ex quibus non licet translatio Præsumptionis videlicet, propriæ voluntatis, auaritiæ, appetitus effrenatus, dominationis, ac demum priuatæ delectationis. n. 5.
Leuitatis, seù ambitionis turpis est causa transitus ad alteram Ecclesiam. n. 6.
Defectus OEconomiæ, vel remissæ disciplinæ Ecclesiasticæ non est sufficiens causa translationis. n. 7.
Qui transitus est facilior ex minori ad maiorem Ecclesiam? vel è conuerso. n. 9.
Quando alicui concessus est gradus ad maiorem, est etiam concessus ad minorem dignitatem. num. 10.
Non est facilior, imò detestabilis transitus è minore ad maiorem Ecclesiam ex ambitione, vel simili turpi motiuo. n. 11.

VT ex his, quæ per Sacros Canones adnotatæ sunt causis, cæteræ, quæ possunt occurrere, facilè agnosci possint, rectumq. de eis iudicium feratur, quas ex illis legi, huc afferam; siue ex quibus licet, siuè ex quibus non licet haberi translatio Episcoporum.

1 Prima causa malitia est plebis. Quando plebs adeò duræ ceruicis existit, vt proficere nequeat. Sic habetur in *cap. nisi cum pridem de renunc.*

2 Secunda causa veræ, ac notabilis persecutionis *ex Matth. 10. Si vos persecuti fuerint in vna Ciuitate, fugite in aliam*; quæ affertur *septima q. 1. cap. sicut alterius*, non ob priuatum solum Episcopi bonum, sed nè cura Pastoris in detrimentum vertatur ouium. Quamobrem addit textus. *Si autèm vtilitatis causa fuerit mutandus, &c.* ac infrà necessitatis, &c.

3 Tertia est Senectus, illa videlicet, per quā impotens redditur Episcopus ad exequendum officium Pastorale *ex cap. nisi cum pridem de renunc. §. alia causa*. Verum hæc causa licet ad renunciationem sufficere videatur *iuxta cit. cap.* non tamèn ad translationem, ni respectiuè modo *infra n. 8.* declarando.

4 Quarta causa est declinatio grauis periculi, ob quam Gregorius Ioannem transtulit ex Ciuitate Villettensi ad alteram dictam à Sancto Andrea eiusdem Diœcesis, quam Sedem constituit Episcopalem *cap. Temporis 7. quæst.* causa non vtilitatem solius personæ, siuè necessitatem respicit, sed ipsimet Sedis; in quo casu non soluitur per hanc translationem nodus coniugij; cum Sedis tantum, & non personæ translatio sit, neque ex vna Diœcesi ad alteram, sed ex vna Ciuitate ad alteram eiusdem, vt habetur in textu Diœcesis, ità vt prima Ciuitas, ex qua Sedes migrat auctore *Turrecremata in cit cap. Temporis n. 1.* desinat esse Episcopalis.

Eas prætereà adscribam hic causas, ex quibus minimè licet per Sacros Canones translatio, qua, & quidem amplissima patefieret via sceleratorum hominum ambitioni, atq. audaciæ,

5 Quinque igitur adumbrauit nobis causas *Pelagius Papa Epistola 2.* Benigno Archiepiscopo data, quas exararat in *cap. scias 7. q. 1.* legimus; neq. à Pelagio discrepat *Antherus Summus Pontifex 7. q. 1.* mutationes. Prima est præsumptionis; secunda propriæ voluntatis; Tertia auaritiæ; quarta appetitus effrenatus; Vltima priuatæ delectationis.

6 Addo ex *Hugone*, atq. *Archidiacono apud Turrecrematam in cap. non oportet 7. q. 1. sub initio*, sextam leuitatis, & septimam ambitionis, quatenus hæc à præsumptione distincta est, & ab appetitu dominandi, atq. in desiderio inordinato maioris consistit dignitatis per *D. Thom. 2. 2. q. 131. art. 1.* & nos tradidimus *tom. 1. lib. 4. disp. 12. cap. 1. in princ.* quas causas, vel numero diminuto, atq. ad breuiorem redacto, vel ordine immutato, alij numerant, vt *Glossa verbo ambitionis*, *cap. quia frater 7. q. 1.* legendus *Vgo* de his etiam agens.

7 Illud demùm reliquum mihi est adnotare, neq. defectum OEconomiæ, atquè administrationis rei temporalis Ecclesiasticæ, neq. ad disciplinam Ecclesiasticam conseruandam prudentię notam absolutè sufficere ad translationem, sed ad coadiutorem dandum, vt constat, *ex cap. quia frater 7. q. 1. Pelagij Papæ*; & meritò cum hi defectus cuicumque administrandæ Ecclesiæ noceant; non tamèn inficior non tantum alicui, vel prudentiæ, vel OEconomiæ, vel aliarū ad regimē desiderararū aliquādo virtu-
8 tū esse necessariū, quantū ad vnā Diœcesim, & Ecclesiā, quā in præsentia regit administrandā aliquādo requiritur, quod satis profectò censeretur ad minorem Ecclesiam regendam, ad quam facultas fieri posset absquè eius tamèn detrimento transeundi ob hanc ipsam causā, atq. ob bonum Ecclesiæ, quam relinquit: quod etiam dictum volo de senectute, corporisquè imbecillitate, quæ quidem ex se, vt paulò ante institui dicere ad mutationem Ecclesiarum minimè sufficiunt, sed solum ad coadiutorem habendum *ex cap. petusti 7. q. 1.* Verùm respectiuè, vt ità dixerim, cuæ impedimento est Senectus, vel afflicta valetudo regimini magnæ

Tt Diœ-

Diœcesis,poterit sanè non obstare alteri minoris,imò salubritas aëris,cęliq; temperies Ciuitatis, ad quam fit transitus, ad hanc poterit translationem prodesse, dummodò non Episcopi tantum consulatur personæ,sed vel bono communi Ecclesiæ, quæ omittitur, nec probè regi à sene, vel attritæ valitudinis Præsule potest vel alterius, ad quam transitus habetur; seruatis semper ijs,quæ probè notantur in *cap. nisi cum pridèm de renunc.§.alia verò causa est.*

9 Quæres. Qui concessu facilior sit transitus ex Ecclesia minori ad maiorem,vel è contra ex maiori ad minorem. Et sanè in *cap. licet de translat.* apertè videtur hoc definitum per ea, *in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius soleat dispensari*. Quamobrem *Glossa verbo ad parem transitum* è minori ad maiorem Ecclesiam minus contra ius commune,magisq. esse dispensabile scripsit, nõ alia de causa, quàm maioris vtilitatis per textum indicatæ. Hinc ex permissione transitus ad maiorem Diœcesim, atq. Ecclesiam non permitti colligit *Abbas hic n.4. & 8.* transitum ad minorem, vel æqualem subscribit *Cuccus instit. maior.lib.4.tit.7.n.15.* quia permissio illa in maiori fundatur fructu,atq. spirituali vtilitate
10 Ecclesiæ,ad quã trãsitus cõceditur. Secus esset si fundaretur in maiori habilitate personæ,cui si permissus esset ad maiorem gradus, à fortiori videretur concessus ad minorem,vel æqualem; vel non valete à maiori ad minus argumẽtum in exorbitantibus. Quamobrem non sequitur, dispensatum est in maiori, ergò in minori *ex c.cui de præbendis in 6.* ac pluribus, quæ semetipsũ alibi allegans *Abb. & Immol.n.8.* tradũt; & nobis satis sint. Nũc ad propositum regressi faciliorem dicimus transitum è minori ad maiorem,quàm ad minorem, vel æqualem Ecclesiam: tum ob rationem assignatam; tùm quia cæteræ,quas retulimus causę faciliori negotio hoc vrgent ad maiorem gradum, quam ad æqualem,vel minorem discensum.

11 Silentio tamèn non prætercam, vbi cupiditas innotuerit Episcopi optantis Ecclesiam propriam in meliorem mutare,eiusdem conatum præsumi ex ambitione,atq. improbitate ortum ducere per cap.si quis Episcopus, vbi vtraq. vt careat per sententiam Papę sancitur, & notant, *Vgo*, & *Archidiaconus apud Turrecrematam,& per cap.sequens 7.q 1 & cap.1.de Clericis non residentib.* Quod etiam notant *Alciatus in tract. de præsumptionib. 34. præsumpt. reg.2.* ex quo *Menoch. lib.5. de præsumpt. præsumpt.35.n. 7.* non autèm locus erit huic præsumptioni,quando Summi Pontificis mandato Episcopus Ecclesiam assequitur iuxta huius capitis doctrinam,& DD.in *citatum textũ de Clerico non residente, Alciatum, & Menochium laudatos.*

CAPVT QVARTVM.

Quando licitè,vel illicitè transfertur Episcopus ex vna ad alteram Ecclesiam.

S V M M A.

Absq. iusta causa Pontifex ex vna ad alteram Ecclesiam Episcopum trãsferre simpliciter nõ potest.n.1.

Eadem se culpa obstringit,qui vel petens, vel acceptans translationem certò cognoscit absque iusta causa concedi.n.2.

De potentia ordinaria neq. licitè, neq. validè potest Papa,absq. iusta causa,ex vna in alteram Ecclesiam Episcopum transferre. n.3.

Episcopus de plenitudine potestatis, atq. absoluta Papæ potentia sine causa iusta translatus ad alteram Ecclesiam suas exercens functiones minimè peccat.n.4.

1 Assertio prima,Sũmus Pontifex graui tenetur obligatione ex vna non trãsferre ad alterã Ecclesiam Antistitem absque causa iusta secũdum allatam doctrinam. Hanc conclusionem necessaria deduco sequela ex certa, quam amplexi sumus sententia *lib. 5. disput.3. cap.6.n.8.* hoc videlicet argumento non potest Papa in iure humano Pontificio licitè dispensare absq. iusta causa; sed hæc de translatione lex est canonica tot,ac tantis sancita decretis, nè absq. iusta causa fiat, vt vidimus; ergo, &c. Huius autèm fundamentalis rationis maior propositio loco citato ex auctoritate grauissimorum Theologorum vtriusq. iuris peritorũ, ac perspicuis probata est argumentis, atq. eo arctiùs concludit;quo Præsulum translatio solutionem inuoluit nexus coniugij spiritualis inter singulos Episcopos, & Ecclesias, ex quo Sacri Canones difficultatem colligunt solutionis,vti sæpè dictum est, Hic itaq. nodus adeò insolubilis est, vt à nonnullis primæ notæ Doctoribus prorsus indissolubilis iure etiam diuino asseratur, ideòq. dictus Deo tantum reseruatus *cap.inter corporalia de translat.* quemadmodum tradidimus *tomo 1. lib. 5. disp.1.cap.4. nu.3.* & à Summo Pontifice non dispensante, sed declarante voluntatem Domini tolli valens,vt scribit *Bellarminus cit.cap.4. num.7.* ab alijs verò,quibus accessimus *loco citato nu. 10.* tametsi habeatur hæc indissolubilitas iuris esse canonici; adeò tamèn asseritur dispensatu difficilis,vt auctoritate,sola censeatur Dei solui posse,quam & sibi reseruauit,& per speciale priuilegium,commissionemq. suo tantum Vicario concessit non alitèr executioni mandandã,quã ex vrgẽtissima causa;vt vberiùs *loco 1. tom.laudato prosequuti sumus n.27.* Quãobrẽ in dis-

dispensationibus aliarum Ecclesiasticarum legum, licet ab extrinseco probabilem sententiam duxerimus dicentem, posse Pontificem in eis dispensare absq. causa; in hac tamèn magni quidem momenti, quā tanti, & meritò faciunt Sacri Canones, non adeò facili negotio id auderem asserere, cum neq. in specie auctorem excusantem hactenus legerim.

Demùm grauem commissurum culpam Papam patet ex grauitate materię, fine legis, atq. ex absurdis super indicatis, quæ ex contrario sequerentur iuxta doctrinam, quam *lib. 5. disp. 3. c. 6. n.* 11. exarauimus.

2 Assertio secunda, eadem se culpa inficiet, vel Petens, vel Acceptās translationem, quam certò cognoscit absq. iusta causa concedi. Probatur ex communi sententia de petente, vel acceptante dispensationem in iure Pontificio absq. causa à nobis abundè declarata in loco mox citato *n.* 12. Adde, quod Papa beneficiorum, atq. Ecclesiarum dispensator est quemadmodum sæpè *lib.* 5. demonstrauimus; qui quidem pro suo arbitratu nequit de beneficijs disponere, sed iuxta ipsorum naturam, & rationabilem Sacrorum Canonum dispositionem, in qua sine iusta causa licitè dispensare non potest. Confirmatur à paritate tùm eius, qui plura obtinuit beneficia per dispensationem absq. iusta causa, quem in conscientia tutum non esse docet consensus Theologorū, *D. Thomas. quodlib. 9 art. 15. Maior. in 4. dist. 24. q. 3. Adrianus in 4. quæst. de pluralitate præbendarum incipiente, quia in præmissis, Caietanus summ. verbo benefic. multiplicatio, Sotus libr. 3. de iust. quæst. 6. art. 3. Toletus lib. 5. summ. cap. 61. Less. libr. 2. de iust. & iur. cap. 34. dub. 28. nu. 155.* Necnon *Canonistæ apud Garziam de benef. part. 11. cap. 5. à num.* 182. Patet etiam à paritate illius, qui dignus cum sit, digniorem preuertit, de quo nos *superiori lib. disput. 5. ac deinceps* egimus.

3 Assertio tertia, de potentia ordinaria neq. licitè, neq. validè potest Papa absq. causa vnū Episcopum ex vna in alteram Ecclesiam transferre; potest tamèn validè de plenitudine potestatis absolutę. Prima pars nostræ conclusionis est Auctorum omnium, quibus subscripsimus *lib. 5. disp. 3. cap. 6. num.* 13. asserentium, non posse Papam, neq. licitè vt dictum est, neq. validè de ordinaria potestate dispensare in iure canonico absq. rationabili causa, & eisdem ibi allatis probatur rationibus. Secunda pars ex Auctoribus, & rationum momentis constat, quibus loco laudato *num.* 14 & 15. probauimus, posse Papam valide in legibus dispensare conanicis etiam absq. causa; & confirmatur ex varijs absurdis, quæ aliàs sequerentur tùm in cęteris rebus, tum maximè in re nostra, ex contraria sententia, quæ quidèm coincidunt, cùm à nobis *superiori lib. disp. 10. cap.* 1. relatis, ad quem locum meum remitto Lectorem; quem admonitum hic volo, hanc assertionem eo certiorem esse, quo solutio nodi cōiugalis inter Episcopum, atq. Ecclesiam primam, ex qua translatio facienda est ad secundam, ità à Summo Pontifice fit, vt dicatur de potentia absoluta, eiusq. plenitudine fieri, non modo, quia validè, vt paulò ante dixi etiam absq. causa præstare potest; verū etiam & quia ex causa fit non solita, & passim in vsu seruata, petitq. vrgentissimam rationem, vt tradidimus *lib. 1. disp. 1. cap. 4. num.* 5. & quia ex speciali concessione facta Papę hic nodus solui potest *per cap. inter corporalia sæpè citatum*, & locis allegatis perpensum.

4 Assertio quarta, Episcopus functiones exercens Episcopales in Ecclesia; ad quam translatus est de potentia absoluta, absq. iusta causa, non peccat. Hanc deduco conclusionem ex generali doctrina *libr. 5. disp. 3. sæpè citata cap. 6. num.* 5. de subdito vtente dispensatione in iure positiuo concessa à Principe sine causa. Et quidèm licet peccauerit Episcopus, vel petens, vel primò acceptans hanc translationem, vt *assert.* 2. probauimus; non tamèn in vsu suæ iurisdictionis peccabit, cum lex illum prohibens per validam dispensationem respectu ipsius veluti inadæquatè se habentem expuncta sit, eiq. obligatio sublata, vt ibidem ex multis docui Auctoribus. Dixi de potentia absoluta translatis; nàm vt loco sępè citato 5. *lib. à num.* 16. indicaui, ni hac vtatur potentia Pontifex, quæ per clausulam de plenitudine potestatis, vel similem, satis declaratur neq. licitè, nequè validè in hac spiritualia coniugij lege specialiori nomine, quam in cęteris etiam canonibus dispensare potest. Qua èt potestatis plenitudine Principè minimè, dispēsare puto, ni iàm dictis clausulis eam exprimat, alioquin præsumendus esset ordinaria potestare vti, quemadmodum n. 19. citati loci prosequuti sumus,

4 Mihi verò cum compertum sit magnum Ecclesiæ Catholicæ, Christianęq. Reipublicæ detrimentum esse posse absentiam Eminentissimorum Cardinalium ab Vrbe, Romanaquè Curia, hæc vltima semper placuit sententia: ad quam breui exponenda est princeps proposita quæstio, num postulandi, vel eligendi sint Eminentissimi in Episcopos, ad cuius dilucidationem.

5 Notandum est primò nos minimè loqui de sex Episcopis Hostiensi, Portuensi Prænestino, Tusculano, Sabinensi, atq. Albanensi, qui quidem Cardinalatibus annexi sunt antiquioribus, in quibus ratio cessat difficultatis: dum enim adsunt Vrbi sex hi Cardinales, adesse profecto censentur suis Ecclesijs: quippè quæ vti suburbia Romæ habentur; suntq. suffraganei Papæ, quemadmodum prosequuti sumus *lib.1.disp.1.c.2.nu.6.* atq. è Theologis docet *Sotus lib.10.de iust.q.3.art.vlt.* expendens causas excusantes à residentia Præsules; quibus addo constitutionem Sanctissimi Domini Vrbani Papæ VIII.27.*alias* 137.*cuius initium Sancta Synodus.* ex qua vix residentiam requiri ad hos Episcopatus deduci videtur, vt ibi §.17.

6 Notandum secundò; nonnullos esse Auctores asserentes iuris quidèm diuini esse, ordinem, institutionemq. Eminentissimorum Cardinalium, de qua quæstione ex instituto disputat *Cardinalis Albanus lib. de Cardinalib. q.5.* quam sententiam amplectitur *Abbas cap. per venerabilem qui filij sunt legitimi*, quem Canonistæ plerumq. sequuntur, & è Theologis D. *Antoninus 3.par.tit.21.c.1.& 2.Turrecremata in summ.lib.1.c.80.& 83, & in cap. quamquam 2.q.7.n.2.And.Barbatius in tract. de præstantia Cardinalium q.1.apud quos alij.*

Notādū insupèr quā plures præsertim Theologos cū *Sot.in 3.dist.24.q.2.a.4.ac de iust.lib.3.q.6.art.3.& 4.casu quartæ assertionis* in contrariam, & meritò ab ire sentētiā, quibus fauet *D. Bernardus de consideratione ad Eugenium. et hi, inquit, quos tu non elegisti, sed ipsi te, potestatem non habent, nisi quam tu eis, aut tribueris, aut permiseris, tibi imputa quicquid patieris ab eo, qui sine te potest facere nihil.*

Addè ad rem nostram facere illud censeo consensu Doctorum exploratum esse iure quidem diuino constare, vt Papa Christi Vicarius habeat Episcopos. Præsbyteros, & Ministros adiutores, ex quibus Ecclesiastica constet Hierarchia, diuina sanè ordinatione instituta, vt *Concilium* testatur *Tridentinum sess.23. can 6. Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Præsbyteris, & Ministris, anathema sit.* Inter hos autem Papæ coadiutores Eminentissimos esse Cardinales nullus est, qui ambigat, quorum Collegium Senatus meritò dicitur à capitulo Ecclesia habet *16.q.1.& à cap. In nomine Domini dist.23*, vnū corpus asseruntur esse cum Pontifice: quorum institutio adumbrata, atq. instar est Sacerdotum Leuitici, auctore *Innocentio III. P.M. in cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi*, ibi. *Sunt autèm Sacerdotes Leuitici generis, fratres nostri, qui nobis iure Leuitico (ex cap.17.Deut.) in exequutionem Sacerdotalis officij coadiutores existunt.* Vbi rectè *Abbas adde in cap.ex gestis col.1.de clerico non residente. Speculatorem in tit.de legit.§.sequitur in principio, And.Barbatium in tract.de præst.Cardinalium 1.part.q.1.& n.33.Cuccum inst.maior.lib.2.tit.4.n.3.* ex quibus manifesta conficitur sequela iuris quidem diuini esse in Ecclesia Episcopos esse, Præsbyteros, ac Ministros, vt nos *lib.1.disp.2.cap.4.nu.26.* scripsimus. His autèm Eminentissimos accedere Cardinales cuiuscumq. ordinis iuris esse Pontificij, cum nullibi legatur, Cardinales,
7 vt Cardinales à Christo Domino institutos fuisse; Quamobrem, quod ipsum esse Cardinalitium addit Episcopatus, Præsbyteratus, ac Ministrorum ordinationi quantum est à Romano manauit Pontifice, iurisq. est Pontificij, vt probè indicat *Azorius inst. moral.par.2.lib.*
8 *4.cap.1.q.3.* Quo circa non modo dictum hoc volo de singulis Eminentissimis, verum de integro etiam eorum Collegio, quod pœnes prærogatiuas omnes, officia, & munera à Summo pendet Pontifice, à quo, & illa promanarunt, vt ex *Bernardo indicauimus sup.* & alij poterant administri, coadiutoresq. destinare. Atq. ex his reici potest *Cuccus cit.nu.42.& 524.* cōtrarium indicans.

9 Summi tamèn momenti hanc esse institutionem canonicam Collegij Eminentissimorū nullus est, qui non videat, & ostenditur *cap. fundamenta de elect.in 6.* ibi. *Decet namq. ipsi Romano Pontifici per fratres suos Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, (qui sibi in exequutione officij Sacerdotalis coadiutores assistunt) libera prouenire consilia.* Hinc à D.Bernardo Laudato seniores, & Orbis Iudices meritò dicuntur, quæ omnia ex adducendis assertionibus clariora fient. Quibus in hunc modum, vt certis constitutis, quæ fusè ab alijs disputata sunt, ac liberè, ea mox articulatim, distinctèq. dicenda sunt, vt bonum agamus Patrem familias, maiorumq. hæreditatem ad posteros non sine compendio transmittamus, quem *n.4.* super indicauimus ordinem seruantes.

10 Assertio prima. Eminentissimus Cardinalis in Episcopum non eligendus, sed postulandus est. Videtur conclusio expressa *in cap.bonæ memoriæ il primo de postul.* ibi. *Quidam vestrum Sancta Praxedis Præsbyterum Cardinalem. Quidam verò Imolensem Episcopum postulauerunt.* Neq. satisfacies, si cum Auctoribus primę
11 sententiæ huic occurreris textui, asseras verbum, *postulauerunt*, quoad Cardinalem impropriè sumi, propriè verò quoad Episcopum, quoniam verborum proprietatem non esse deserendam tradidimus *lib.3.disp.4.c.4.nu.21.* idq. hic absq. ratione prorsus fieret. Deindè, quo, quęso, pacto à proprietate verbi postulo discedendum est; cùm de mente constet esse legislatoris, quando videlicet nefas id esse scripsimus *lib.3.disp.8.cap.vlt.n.23.* atq. constat ex *cap.de intelligentia; de verb.signific.* mens antèm Trāslatoris nobis quidèm aperitur manifestè per ea; *Vndè non immeritò preferentes spirituali vtilitati communem, & minori maiorem,* prę-

prædictum Cardinalem Postulationi vestræ non duximus concedendum, & infra, *& quod postulationes huiusmodi non consueuerit in tantâ dimissione, &c. recipere*; Præteteà in *cap. ex literis il primo de sponſ. & matr.* habetur. *Et cogantur vtraq. verba prolata in eo sensu retinere, quem solent rectè intelligentibus generare.* Vbi *Panormitanus n.4.* Verba,ait, debere habere suam vim,& proprietarem secundum iuris dispositionem,neq. sophysticè accipienda.

12 Insuper proprietas verborum,cessante contraria consuetudine,semper seruanda est,vt rectè prosequitur *Decius in cap. Canonum de constitut. num.86. ex l.1. §.15. qui nauem, vers. in re igitur dubia, ff. de exerc. & in l. non aliter de legib. & probat Mantic. de coniect. vltim. volunt.*

13 *lib.3. titul.5. num.6.* apud quem alij. Et quidem vrget adeò verborum proprietas, vt licet materia sit odiosa, lata tamên fiat interpretatio ad exigentiam illius proprietatis, vt notat *Angel. in l. final. in princ. col. final. versic.3. quæritur, ff. de const. Princip. Calderinus conſ.1. tit. de consangu. & affin. Aret. per textum in l. cum legeſſ. de test.*

14 Scio,nonnunquam contra propriam significationem verbum vsurpari, *vt cap. rogo 11.q.3.* per textus in additionibus adnotatos, & verbum necessitatiuum aliquando non necessitare, docet *Abbas cap. inter alia de sentent. excomm. num.4.* Verùm eodem auctore,hoc tunc euenit cum subiecta materia proprietatem

15 non patitur. Quando etiam verbum vnum respectu vnius propriè, ac respectu alterius impropriè significare posse idem habet Auctor,constatq. ex *Gloſſa in l.1. verbo manu mittiff. de offic. Proconſ. & notat Bartol. in l.1. C. de vsufruct. Dec. cap. ex parte de rescript. num.47. & cap. Quoniam, Abbas de offic. deleg. nu.3. & in cap. In fine de rescript. il 6.* Verùm vndè aduersarij deducunt,Cardinales postulandos nô esse,sed eligendos? Quare cum verba citata clara sint,neq. constet de contraria Pontificis intentione,non est ab eis discedendum, vt ex *cap. ad Audientiam de decim. nu.3. probè docet Abbas.*

16 Deindè prima probatur ratione à *textu cit. adumbrata*,atq. à *Panormitano declarata,nu.5. ex Hostiensis opinione*,quia liberum non habet Cardinalis votum, quippè qui alligatus est Ecclesiæ Romanæ,nec non vniuersali,vt enim ait Innocentius hic Cardinalium instantem ef se sollicitudinem omnium Ecclesiarum. Accedit *Canon 6. secundi Conc. Lateranen. sub Leone X. Cum Cardinalium officium in primis versetur in frequenti Romani Pontificis assistentia, & Sedis Apostolicæ negotijs, statuimus, vt omnes Cardinales in Romana Curia resideant, & qui sunt absentes,si in Italia iuxta sex menses, si extra Italiam infra annum à die publicationis præsentis constitutionis reuertantur, &c.* quæ sanè ratio ab ipsomet Cardinalis nomine locupletatur;primo, nàm siuè Cardinalis à Cardine deducatur,circa quem valuæ, foresuè voluuntur,siuè à Cardinibus cœli, qui & axes nuncupantur, circa quos orbis rotari videtur, siuè à græco nomine κaρδία cor significant: siue à summa rerum, quam Cardinem dicimus, in quo tota res est,illud in primis exprimit ostiū, idest Christi Vicariū,qui primū ostium,& Pastor est,in huscè esse debere,atq. his inniti Cardinibus;neq. Ecclesia modo Romana,sed vniuersalis, totusq. Christianus Orbis circa hos versari Cardines, æqualitatemq.motus, ordinumq. constantiam ipsis penè Præsidibus seruari;à quorum Collegio,tanquam à corde,vitæq. fonte regimen quodammodo totius animatur Ecclesiæ,in quibus summa omnium rerum videtur esse, atq. vt antiquitus Cardinea per fabulam dicebatur Dea, quæ Cardinibus præerat,ità re vera per fabellam adumbrata, Domini Cardinales Cardinibus, idest summis præsunt Orbis totius negotijs,quæ quidèm in suis censentur esse Cardinibus, vt antiquum habet prouerbium,si in prudentia,consilio,ac pectore reponantur Eminentissimorum Cardinalium. Quæ cùm ità sint,quam contra tantorum virorum institutionem, finemq. Ecclesiæ sit eos à latere Pontificis Maximi absq.speciali eiusdem dispensatione auocare, non est, qui non videat. Etenim auctore *Leone IX. Epistola ad Michaelem cap. 32.* Clerici Romanæ Ecclesiæ Cardinales vocantur,quia Papæ proximè adhærent, qui est,alia quidèm ratione, veluti totius Ecclesiæ cardo.

17 Quòd si à locis, ac titulis Cardinalibus ad personas Eminentissimorum nomèn Cardinalium deriuatum esse ex *Sancti Gregorij Synodo lib.4 registri cum Bellarmino tom.2. libr.1. c.16.* de clericis asseramus,hi tituli,cum æquiparentur Ecclesijs Episcopalibus, vt scribit *Ioannes Mon. apud And. Barbatium in Clem. irritum de elect. num.14.* cum habeant de iure communi sub se Cappellas,Ecclesiasq. Parochiales *cap. querelam de elect. & cap. dilectus de cappellis Monacorum*, quæ quidèm Parochiæ loco sunt Diœcesum *cap. nullus de tempore ordinandorum lib.6.* volatum impediunt Cardinalium, nè ad alias se transferant Ecclesias, vt more Sanctorum Canonum loquar. Et quamuis non ignorem Innocentium in contrariam abijsse sententiam; eius tamên fundamentum non propriè Diœceses,neq. propriè Præsules singulos esse Cardinales probat; non autèm quod ad eos proximè non accedant,eorumq. tituli equiparentur Ecclesijs Episcopalibus iurisdictionem habentes,quasi Episcopalem, quod *allegatum cap. querelam verbo in spiritualibus* pleno iure, quo cappellam Sancti Saluatoris tanquam subiectam titulo Sanctæ Susannæ spectare ad Cardinalem ait;in spiritualibus autèm spectare dicitur Ecclesia pleno iure,quando ille, nec alius exercerer spiritualia iura, vt in *cap. Quoniam de priuilegijs*,quibus fauet *Imola ead. Clemen. de elect. num.23.* Hinc Cardinales habere ordinariam iurisdictionem ex *cap his, quæ de maior. & obed.* docent *Felin. un.1. & alij apud Gonsalez reg.8. cancellariæ gl.13. nu.20. Mandoſ. reg.7. q.2.*

18 Ex his multa licent Cardinalibus, quę non nisi Episcopis conceduntur, Pontificijs nempè insignibus vt auctore *Hostiense, ac Ioanne Andrea de suppl. neglig. Prælatorum cap.1. Cucus inst.*

instit.maior.lib.2. tract.4. num.68. solemnem bene dicendi ritum Episcoporum exercere, minoresq. conferre ordines ea *Hostiensi, Ioanne And.laudatis*, *& Bertacchino in tract.de Episcop.3.part. lib.3,nu.11.sub initio:* correctionem, excommunicationis sententiam ea *Mandosio in reg.7.n.10.Belensi de charitatiuo subsidio q.3. Gomes de trien.possess.q.31.à nu.14.Cucco laudato nu.66.*

19 Secundum ex Prærogatiuis Eminentissimorum argumentum deduco, in *Extrauaganti execrabilis,§.itaq.de præb.Ioannis XII.* vbi hæc habentur. *Cardinalibus tamèn Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui circa nos vniuersali Ecclesiæ seruiendo, singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac Regum filijs, qui propter sublimitatem eorum, ac generis claritatem sunt potiores prærogatiua gratiæ attollendi, dumtaxat exceptis*, qua ratione igitur postulandi non sunt, vel liberè hi poterunt Eminentissimi, atq; ad vnam tãtum Ecclesiam vnius vrbis electione allegari, cujus breui spatio, quasi cancellis tanti viri prudentia, matura consilia, ac virtutes eunctæ vniuersali addictæ Ecclesiæ cum eiusdem detrimento circumscribantur? quo circa *Baldus cap. bonæ memoriæ il primo de postul.num.1.* meritò reiectam ait, postulationem habitam de Cardinali in Episcopum, quia vtilior est Ecclesiæ, ac toti Mundo apud Sedem Apostolicã, quã in quodã Archiepiscopatu: Et quidèm huc tendunt præclara illa, & nomina, & præeminentiæ, quibus pars corporis dicuntur Summi Pontificis, fratres Papæ, eiusq. Cõsiliarij, Ecclesiæ Columnæ, Reges, Masimi Principes, Senatores, post Papam maiores, ac Partes spirituales, totiusque Orbis Terrarum Cardinales, quas tradunt, esplicantq. *Gometius in proemio regularum Cancellariæ q.4.n.1.ad 5. Andræas Barbatia de præstantia Cardinalium, Manfredus in eodem tract.de Indultis Cardinalium in descript. §. Episcopus à num.7.atquè in tract.de Sacr.immun.lib.1.cap.6.Flaminius Parisius de resignat.lib.7.quæst.12.* Hinc *Baldus allegatus num.5.* stellis fixis, ait, Cardinales æquiparati, quæ non mouentur, nisi motu Orbis, & Cardinales, nonnisi motu Papæ.

20 Quàm sanè Baldi similitudinem non ex eius ratione veram iudico, nè, cum huc incidi, illud prætercam, quod minus eam reddit efficacem; nàm Stellæ non ideò dicuntur fisę, quia non proprio motu, sed ad motum cieantur Orbis, quo pacto etiam Planetæ dicendi essent fisi, qui ad motum orbium, quibus insunt, circumferuntur, sed fixę dicuntur, quòd eundem semper inter se situm, atq. distantiam seruant, auctore *Ptolomæo dict.7.Almagesto, Ioanne de Regio Monte in Epitome eiusdem dictionis,* necnon *Clauio in sparam Ioannis de Sacro Bosco in diuis.§.appellat.* Sed quonam ego libet, ac denius ab incępto longiùs abeo? Ceterum hæc dicta sint, quòd Cardinales fisas Stellas ideò dixerim, quoniam eundem situm, ordinem, atquè indistantiam à Romana Sede seruare deberent ex officio.

21 Tertiò de iure Cardinales residere tenentur in Vrbe, vt probè *Panormitanus cap. ex gestis de Cleric.non resid.num.2.notab.3. Cardinalis Alexandrinus in cap. filium vestrum num.2. part.quæst.5. Hostiensis in cap. bonæ memoriæ num.1.de postul. Gambara de auct.legati à latere lib.5.tit. an legatus possit plura beneficia vni conferre.n.227.*

22 Hinc vacare censetur beneficium Curatũ, aut alia dignitas minor per promotionem ad Cardinalatum *ex cap.de multa de præben. Auctore Abbate cap.Ecclesia vestra il secondo de*

23 *elect.num.3.* Et è contra Præsbyter Cardinalis non potest de nouo beneficium curatum, vel requirens residentiam in titulum habere ea *dicto cap.de multa, Panormitano interprete, tùm ibi, tùm loco citato*, atq. *ex cap. relatum, cap.cum ad hoc de clerico non residente.* Quid autèm sentiendum sit de huiusmodi beneficijs in commendam, patet ea his, quæ assertione vltima dicemus.

24 Demùm huius loci antiquissimam esse arbitror Cardinalium distinctionem, quam tradit *Condisaluus, Villadiego in tract. de origine Cardinalium, quæst.3.num.2.& Manfredus de Cardinalibus cap.4 conclusion. 3.* apud quos communitèr *cæteri Doctores* triplicis ordinis Episcoporum, Præsbyterorum, & Diaconorum, & quidèm Episcoporum sea tantum, nec plurium espressorum *num.5.* qui neq. proprijs Ecclesijs residere tenerentur, quibus censerentur adesse, dùm in Vrbe Roma interessent. Quamobrem huius opinionis sunt omnes ferè Canonistæ, quos referunt, ac sequuntur *Imola cap.bonæ memoriæ il primo num.1. Baldus sup.citatus; & Cuccus institut.maior lib.2.titul.4.num.122.* & è Theologis *Syluester postulatio num.3. ad finem, Sotus lib.10.de iust.& iure quæst.3.num.4* absolutè pronuncians, incompatibiles esse dignitates Cardinalatus, & Episcopatus *Azor. par.1.lib.4.q.9.§.meo iudicio, & lib.4.c.3.* apud quos alij.

CAPVT SECVNDVM.

Nùm, & ex qua causa expediat Cardinales postulatos in Episcopos concedere.

S V M M A.

Ad singulos Cardinales amouendos ab' Vrbe, atq. in Episcopos promouendos, causa grauis ad bonum commune spectans necessaria est, num.1.

Absq. vrgentissima causa ad maximum faciens commune bonum totum Collegium Cardinalium amandandum non esse à Curia, etiam ad Episcopatus obeundos.n.2.

Plerumq. non expedit Cardinales Episcopatibus in-

insigniri, licet possint ad Principes, præcipuasq. Cathedrales. n. 3.

Vetus consuetudo dandi Cardinalibus Episcopatus in Commendam. n. 4.

Reijcitur hic *vsus à Soto n. 5.*

Qua ratione Cardinales, & Episcopi succedunt Apostolis. n. 6.

Sanctus Gregorius Papa Cardinalibus non nunquam Cardinales dedit Ecclesias. n. 7.

Cardinales *Episcopi potiùs proprijs Ecclesijs Episcopalibus adesse, quàm Romanæ Curiæ tenentur. n. 8.*

Satis fit contrarijs opinionibus. n. 9.

HActenus disputata, quæstio quanti momenti sit clarè cõstat, in præsentiam quam rarò Eminentissimi Cardinales vniuersali Ecclesiæ addicti, Episcopatus vinculis obligandi sint: dilucidandum est, & qua causa hoc præstari, tametsi rarò, potest.

1 Assertio prima, ad singulos Cardinales amouendos ab Vrbe, atq. in Episcopos promouendos, causa requiritur, & quidem grauis, communi nempè bono, publicæq. vtilitati Reipublicæ Christianæ, totiusq. Ecclesiæ competens, atq. æquiualens; quę maior, vel minor desiderabitur, prò qualitate communis vtilitatis, vel necessitatis personæ Cardinalis, quæ Episcopatu donatur. hanc conclusionem necessaria deduco sequela *ex cap. bonæ memoriæ superiùs allegato il primo de postulat.* vbi cum Cardinalis Sanctæ Praxedis in Archiepiscopum Rauennatem postulatus *ab Innocentio III* meritò denegatus sit. *Considerauimus verò* (inquit Sãctissimus) *quod eiusdem Cardinalis præsentia vtiliter sit non solum Romanæ, sed etiam Ecclesiæ generali tàm apud Apostolicam Sedem, quã apud Ecclesiam Rauennatem; Vnde non immeritò præferentes speciali vtilitati communem, & minori maiorem, prędictum Cardinalem postulationi vestrę, non duximus concedendum.* Vbi pondero vtilem sanè futurum fuisse Cardinalem illum Ecclesiæ Rauennati; at magis vtilem Ecclesiæ Catholicæ per assistentiam Papæ ad vniuersales Reipublicæ Christianæ causas. Deindè perpendo, si vtilitati Ecclesiæ Rauennati meritò pręfertur maior vniuersalis Ecclesiæ, quãto potiori nomine, priuatæ cuiuscumq. Cardinalis vtilitati præferenda est ea, quæ ex illius speratur præsentia Romæ? quippè qui talis sapientiæ, consilij, prudentiæ, ac virtutis meritò à nobis supponitur esse, qualis ad tantam optatur, ac per Sacros Canones destinatur munus. Huc etiam spectat decretum *Tridentin. sess. 24. cap. 1. Cardinales Sanctissimus Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis nationibus, quantum commodè fieri poterit, prout idoneos reppererit, assumet*, vt nimirum omnibus totius Orbis præsint Ecclesijs, quibus ex officio consulere tenentur; Quamobrem omni conatu, animiq. affectu orandus est Deus, vt semper Cardinales, ea, quę par est eminentię doctrinę, prudentię, ac virtutis eligantur; & nè tales electi defectu redituum Ecclesiasticorũ à tanto munere, vniuersali quidèm Ecclesię in primis vtili, ad peculiares Ecclesias abducantur, minusq. vtiliter, & maximo cum Reipublicæ Christianæ detrimento alligentur. Ex hoc autem perspicua fit secunda nostra conclusionis pars, cum ex maiori; quæ de singulis Eminentissimis concipitur, spe ad Christianam Rempublicã, vniuersalemq Ecclesiam iuuandam sua præsentia Romæ, pensanda sit causa ad vnumquemque Cardinalem a Curia remouendum, atq. in Episcopum promouendum; sic ea censetur, qua Legati ad Reges Eminentissimi destinantur ad ardua componenda, vel tractanda negotia, ad quæ viris apprimè prudentibus, doctrina, atquè experientia præditis opus est, qui quidèm præter auctoritatem, nomenq. purpurati Senatus, imò Santissimi Pontificis, perspectum habeant a[illegible]um in Republica Christiana bene gerenda.

2 Assertio secunda, licet non modo Cardinales, sed totum illorum Collegium iuris quidẽ sit positiui, *& superior. cap. num. 7. & 8.* dictum est; nihilo tamen minus absq. vrgentissima, & grauissima causa ad commune bonum spectante, quando nimirum (quod Deus auertat) esset necesse in maxima conuersione, & perturbatione rerum, temporibus potius parere, quam rectis cętera legibus, non omnes in Episcopos promouendi sunt, atq. à Curia ablegandi. Quo sensu subscribo Auctoribus, qui potiùs iuris diuini totum esse Collegium Cardinalium arbitrantur; quippè qui omnes assistere tenentur Papæ. hi sunt *S. Antoninus titul. 21. cap. 1. & alij apud Marcum Antonium Cuccum institut. moral. lib. 2. titul. 5. num.* 124. quorum opinio à fortiori hanc nostram firmant assertionem, quę etiam è Superioribus patet assertionibus spectato munere, officio, ac fine, ad quem Cardinalium Collegium per Sacros Canones institutum est.

3 Assertio tertia, plerumq. non expedit Eminentissimos Cardinales Episcopatibus insigniri Ciuitatum præsertim non insignium; ad Principes tamèn, ac Metropolitanas è re Christiana, atq. Ecclesiæ bono reor esse illos promoueri. Prima pars huius conclusionis probatur primò ex supradictis; Deindè cum requiratur dispensatio ad huius modi promotionẽ, vt ex assertione relaxatio ọptima deducitur, quæ quidèm est iuris ex communi DD. consensu, non est sanè frequenti vsu adhibenda, cùm meritò vulnus dicatur iuris *23. q. 4. pietas.* Tertio, quòd olim apud maiores nostros vsquè ab Abbatis Panormitani tempestatem id non erat in vsu positum, quando, eodem Abbate auctore, in *cap. bonę memorię il primo de postul. n. 6.* per interpretationem verbis nimis addictã *cap. de multa de præbendis* nonnulli putauerunt ex dicto textu non deduci Episcopatus, & Cardinalatus incompossibilitatem.

4 Non ignoro veterem consuetudinem *Episcopatus* dandi Cardinalibus tanquam administratoribus commendatos, & vt cum *Anthero Sanctissimo Pontifice*, ac præclarissimo Martyre loquar. *Absit, vt quicquam sinistrum de his arbitemur, qui Apostolico gradui succedentes,*

tes,Christi corpus Sacro ore conficiunt, per quos nos etiam Christiani sumus,qui Claues Regni cœlorum habentes ante iudicium iudicant. Cùm præsertim Domini Cardinales Episcopatus incant auctoritate Vicarij Christi, cuius & summa potestas est,& iudicio standum.

5 Verum,quia Sanctissimus iuris obseruantiam velle tollere nullo pacto presumitur,& vt habet,*cap.Ecclesia vestra il secondo de elect.neq. enim credendum est Romanum Pontificem (qui iura tuetur)quod aliàs excogitatum est multis vigilijs,& inuentum,velle subuertere.* Hinc *Sotus libr.10.de iust.q.3.art.4.Si fas est, inquit,minimo Monacho,Christiano, tamèn, de re fari Christiana,hæc Episcopatus commendatio apertam præsefert legis elusionem, quasi non tàm stricto iure obligetur,cui Ecclesia commendatur illic residere,ac si esset legitimus Episcopus. Aufertur Cardinali Ecclesiæ titulus eo solum, quod residere non potest,& tamèn non timetur eamdem ipsissimo commendari; vtinam hoc non sit Deo imponere.Porrò ergo,qui diuinum ius consuluerit,primum hoc æquissimè iudicabit,vt nemo Episcoporum Cardinalis creetur,& libr.3.q.6. art.3.in 4. casu.Est lex,ait,prohibens,nè Cardinales,qui Romæ resident,fiant Episcopi, & nè huius fiat præuaricatio legis,commendantur illis Ecclesiæ perpetuo,nihilò differentiùs, quam si titulus illis inscribatur. Profectò si fas esset ita loqui hic commendationis prætextus præuaricatio est legis, & si personata:& fortè eo criminosior, quo fit magis in fraudem legis:ndm in fraudem legis facit, qui saluis legis verbis, sententiam eius circumuenit, l.contra,ff de legib.*& infrà.*Ratio namquè, quæ instat, faciat, ac legitimam commendationem,hæc esse debet,quòd haberi tunc persona non possit,cui legitimo sub titulo adscribatur, non autem Commendatarium ditare*, hæc ille, quæ,nè hac, vllaquè tempestate ad rem Ecclesiæ Catholicæ faciant summis optandum est votis.

Secunda nostræ conclusionis pars ostenditur,quia nonnulli,vt scribit *Azorius 2.par.lib. 4.cap.1.q.2.* Episcopos insignium Ciuitatum dictos Cardinales esse voluere hac ipsa de causa, vt principibus illi presint Ecclesijs titularibus, & ratione sanè videtur consentaneum,vt sicut Præsbyteri, vel Diaconi Cardinales,vt super explicatum est, præcipuè nuncupati sunt a præcipuis, & Cardinalibus titulis, sic etiam qui præsunt Episcopi Metropolitanis,ac summis Ciuitatibus,Ecclesijsq. & vocentur Cardinales, & sint; quorum opus est prudentia,consilo,sapientia, summisq. quibus
6 exornati sunt,& esse debent donis. Confirmatur hoc ex ratione *D. Antonini 3.part.tit.21. cap.1.§.2.* Cardinales alia quidèm ratione, quàm Episcopi succedunt Apostolis,quos quidem constituit Christi Vicarius,dum eos Cardinales creat suos fratres,Orbisq. Principes, vt patet ex formula,qua dicit,*Estote frates mei, & Principes Mundi.* Cœterum Apostoli bifariam presto fuere Christo Domino:primo cum ei fuerint assistentes, ante passionem, ipsiusq. ascensionem in cœlum, secundo cum per Orbem missi fuerunt,& post Aduentum Spiritus Sancti è tenebris mundum vindicarent, Prouincias sibi decementes, penè in sortem proprij muneris Apostolici.Itaq. esto munus Eminentissimorum sit vices gerere Apostolorum. Prima scilicer ratione Sanctissimo Pontifici assistendo,quam nos *part.1. nostræ conclusionis* prosequuti sumus, & Episcoporum intersit Apostolis succedere secundo modo,curã gerẽdo Ecclesiarum, quemadmodum in cœlesti Hierarchia nonnulli sunt Angeli diuino assistentes Numini,alij verò,quos Deus Optimus M. prò sua pietate ad nos mittit. Verùm,vt cũ eodem Antonino loquar, hoc est de communi lege,& secundum communem statum; tamèn subotta causa,non tollitur,quin Cardinales aliquando mittantur,vt Legati,& Episcopi aliqui etiam vocati à Papa sint ei assistentes,sicut etiã Angeli assistentes aliquando secundum aliquos,mittuntur,sicut de Seraphico Spiritu ad *Isaiam 6.* cum Seraphicæ mentes ex Deo sint assistentibus.

7 Hùnc etiam seruasse morem *S. Gregorius Papa* dicitur,*auctore Ioanne Diacono lib.3.eius vitæ c.7.*scribente illum tùm Cardinalibus Ecclesiæ suæ,nimirùm Romanæ; tùm sui Monachis Monasterij Episcopales nonnunquam Ecclesias commendasse. Demùm cùm omnes vnius simus corporis membra ex Apostolo,singuliq. cæterorum ope indigentes, mutua profectò charitate præsto alij alijs esse debemus, & cum præstantiora nobilissimarum Cathedralium membra non cuiuslibet studium, doctrinam,auctoritatem,ac prudentiam,sed Eminentissimorum desiderẽt,è re Christianæ Reipublicæ, atq. vniuersalis Ecclesiæ facturum existimo Summum Pontificem,si ex viris alioquin destinatis ad totius Reipublicæ Christianæ bonum,ad hujusmodi singulares, principesq. Ecclesias regendas mittat nonnullos; quarum vtilitas in bonum totius absq. dubio resultat:sicut .n. ad Reges,Dinastas, Imperatorem, aliaq. grauissima negotia mitti Cardinales,& possunt, & debent, atq. antiquissimo maiorum vsu constat:ità ad maximarum Diœcesum regimen destinandi, cum eo etiam numero sint Eminentissimi,vt & Papę ad Romanam, & vniuersalem moderandam Ecclesiam assistere, & aliquando ad legationes, & ad precipuas Metropolitanas Ecclesias regendas deputentur. Quod è dignitate Cardinalium est, vt non nomine solum, sed re ipsa Eminentissimi sint, atquè habeantur.

8 Vltima conclusio.Cardinalis infula insignitus Episcopatus,potius in Ecclesia residere tenetur Episcopali, quàm in Curia Romana. Est communis Doctrina, tùm Theologorum,tùm Canonistarum,quorum nonnulli, vel sentiunt residentiam Episcoporum esse iuris diuini, vel tanti sanè momenti,vt non tantum detrimenti ab Vrbe Roma possit afferre Cardinalis absentia,quàm à propria Dięcesi;eò vel maximè, quod illi per alios eiusdem prudentiæ,ac sapiẽtię Eminentissimos consuli poterit;secùs huic. Confirmatur auctoritate *Trident.sess.23.cap.de reform.*per ea. *Declarat Sacrosancta Synodus*

omnes] Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesijs quibuscumq. quocumq. nomine, ac titulo præfectos, etiã si S.R.E. Cardinales sint, obligari ad personalem in sua Ecclesia, vel Diœcesi residentiã. Et ex c.1. de reform. sess.6. Demùm roboratur ex constitutione vltima Sanctissimi Vrbani Papę VIII. de residentia.

Ex hac aũt bulla deducendum, cui potius teneatur adesse Cardinalis Ecclesię, nũ vni ex sex penè suburbanis, cuius est Episcopus, an alteri etiam si præsit commendatæ. Nec me latet, Cardinales Episcopos à residentia excusari per Martinum Laudensem de Cardinalibus q.5. & in alio simili tractatu q.68. Andream Barbatium de præstantia Cardinalium q.11. Villadiegum de origine Cardinalium q.5.n.11. & 12. & q.13.nu.62. Gonsalez Glossa 24.nu.128. in quos propendere videtur Augustinus Barbosa de potest. Episcopi allegat.63.n.13. Cęterùm, stantibus dictis, quam minimum veritatis habeat hæc opinio, docti, prudentisq. Lectoris iudicio relinquo; illud vltrò fateor, quam amplexi sumus doctrinam non modo probabiliorem, sed omninò, me iudice, certam esse; quam post antiquos docent Valentia tom.5. disp.10. quæst.3. puncti.5. col.3. vers. sed quæret. Azor institut. moral. par.2. lib.7. cap.4. q.7. & cap.6. q.1. Valq in opusc. de benef. cap.4. §.2. dub.2. nu.141. ac deinceps, Turrians de residen. pag.45. Sã verbo residentia. Flaminius de resign. lib.4. q.10. n.8. & confirmatur laudata Bulla Vrbani.

9 Ex his patet, quid primæ sententię 1. cap. n.1. relatæ respondendum sit, vinculum scilicet, cum certa Ecclesia, non esse solum impedimẽtum, ob quod quis non eligendus, sed postulãdus sit; Verum cum Romana, atq. vniuersali Ecclesiæ nexus, & vinculum esse etiam impedimento, ne quis Cardinalium addici possit certæ, ac speciali, ad quam idcircò postulandus est, Cap. autem bonæ memoriæ, sensum non esse ab Aduersarijs perceptum diximus superiori cap.n.11. Prætereà futilem esse distinctionem illam allatam à secunda sententia, ni subsit causa, ex qua Pontifex maximus censeat è re Christiana, atq. Ecclesiæ Catholicæ magis esse Cardinales præcipuis præferre Ecclesijs, quã secum Romæ habere.

DISPVTATIO DECIMATERTIA.

De fine Postulationis.

QVod sub exordio primæ disputationis expendendum proposui, circũstantiam nimirum cuius gratia postulationis, rationem finis intenti à postulantibus inuoluentem, idest ius, ad quod conferẽdum postulatio dirigitur, hæc disputatio exponet.

CAPVT VNICVM.

An, & quod ius comparetur Postulato?

S V M M A.

Quibus modis potest se habere Superior, cui postulatio exponitur. n.1.

Quando postulatio præualeat, ac præferri debeat electioni. n.2.

Duplex postulatio altera solemnis, secùs altera. num.3.

Postulatio facta ex minori Capituli parte non in concordia, vel vbi agitur de contemptu eligentium, potest de gratia tamèn speciali, à superiori admitti. n.4.

Postulatio propter vtilitatem, vel Ecclesiæ necessitatem in concordia facta, siue à duabus Capituli partibus concurrens cum electione, siue à maiori non concurrens potest de gratia generali admitti. n.5.

Gratia aliquando debetur à Superiore, qui à maiori poterit compelli, secùs autem de Papa id intelligendum est. n.6. & 7.

Postulatio non potest non pendere à gratia saltèm generali. n.8.

Postulantibus implorandum est officium Iudicis, non tamèn iuris actione agendum. n.9.

Quæ causa censenda sit iusta postulationis admittendæ. n.10.

Non possunt à postulatione superiori exposita postulantes resilire, possunt tamèn antea etiam post publicatũ scrutinium. n.11.

Num in electionibus ad alias dignitates sit locus variationi. n.12 remissiuè.

Glossæ auctoritas quando relinquenda, vel acceptanda sit. n.13.

Propositum ex se nullam inducit obligationem, & quare. n.14.

Variatio est licita, quando ius nullum est quæsitum. n.15.

Om-

Omnibus variatio est turpis, verùm Ecclesiasticis ex se turpissima.n.16.

Aliundè habet postulatio, si aliquando priusquam Superiori sit exposita reuocari non possit. numer.17.

Sic neq. possunt resilire à postulatione illius postulantes, quem hac spe Sacris fecerunt initiari.n.18,

Quando debeantur expensæ ob postulationem factã à postulato, siuè à postulantibus, re non secuta.n.19.

Postulationi etiam Superiori expositæ, ab illo tamèn non adhuc confirmatæ postulatus potest consentire. n.20.

Ingrediens Monasterium, vt Abbas eligatur, idq. si protestatus sit, in Abbatem eligi non potest.n.21.

Posset postulatus, nl fuerit Præsul alterius Ecclesiæ non dissentire à postulatione de illo habita. n.22.

Absolutè nolens, nequè consecrari, nequè eligi, in Prælatum, nequè poterit postulari. numer.23.

Episcopus vnius Ecclesiæ ad alteram postulatus, neq. consentire, neq. dissentire debet ante confirmationem.n.24.

Episcopus ad alteram transferri potest Ecclesiã etiam inuitus.n.25.

Post postulationem aliquando aliquod tribuitur ius.n.26.27.

1 NOtandum est, tùm ex *Glossa finali, cap.gratum de postul.* tùm ex *Innocentio cap.1.eod.num.2. & 3.atq.ex Abbate ibid.n.13.* duobus posse modis se gerere Superiorem, cui exponitur postulatio admittenda, primò vt dicat, Prouidemus Ecclesiæ vestræ de tali persona, vti postulastis: qui quidem modus indicatus habetur *cap.citato Gratum, verbo prouidisti*; altero, vt dicat Superior, Petitionem vestrã admittimus, &c. qui magis iuri congruus est ex *cap.bonæ memoriæ il 1.& 2.ad finem.* Neq. postulationem confirmare debet Superior, quippè quæ, vt ex prima disputatione patet, ad ipsum dirigitur, neq. ius, vt mox subijciemus sola dat postulatio.

2 Notandum secundò, ex *Glossa cap.Bonæ il primo de postul.verb.in tanta diuisione*, vt postulatio præiudicet electioni numerum requiri Postulantium duplo maiorem numero Eligentium, *cap.scriptum est de elect. adiuncta Glossa*, nam licet Eligentes nitãtur iuri, & Postulantes gratiæ; non tamèn illi his præferendi, sunt, qui minimam faciunt partem Capituli: neq. electio valida est, ni à maiori eiusdem sit capituli parte, *cap.Ecclesia vestra, & cap.Cumana de elect.* dummodo ob aliquod peccatum priuatum non sit iure eligendi ex *cap.Gratum de postul.& cùm in cunctis de elect.*

3 Notandũ tertio, ex *Abb.c.1.n.34.de postul.* postulationẽ duplicis quidẽ rationis esse, alteram solemnem, quæ ad eum dirigitur, qui potest in impedimento dispensare: alteram minùs solemnem, quæ ad eum refertur, à quo licet non possit dispensari, consensus tamèn Postulati pendet.

4 His præmissis. Prima sit assertio. Postulatio non facta in concordia, & ex minori parte Capituli, concurrẽs cum electione, vel vbi agitur de contemptu eligentium, potest à Superiore reijci, vel admitti. De gratia tamèn speciali. Sic expressè habetur in *textu cap.postulationem de postul.adiuncto, cap.antecedenti Bonæ il secondo, supra citato. Postulationem*, (inquit Pontifex) *potuissemus repellere memoratam, vt tamèn vobis de speciali gratia consulamus, &c.* vbi *Abbas n.1.& 2.Imol.n.2.& alij.* Confirmatur ex *cap.cupientes de elect.in 6.§.deniq. Nec per hoc, quod de postulatis pro celeri Ecclesiarum expeditione statuitur, postulationes ipsa minus dependere intelligantur à gratia, &c.* vbi legenda est Glossa, & patet ex definitione postulationis *supra tradita*, quæ in hoc euentu iuxta nunc dicta explicanda est. Demùm confirmatur, quia non compellitur Prælatus postulatum concedere 63. *dist. literas Auth.de Sanctis Episcopis, §.nullus collat.3.*

5 Assertio secunda. Postulatio propter vtilitatem, vel Ecclesiæ necessitatem, & concorditèr à duabus partibus facta Collegij concurrens cum electione, vel à maiori parte; non tamèn cum electione concurrens potest de gratia generali admitti; ità communiter Doctores, *Ioannes Andreas, Hostiensis, quos citat, ac sequitur Abbas tùm in cap.Postulationem de postul.n.2.tùm in cap.Bonæ memoriæ il primo num.13.vsq. ad 15 inclusiuè eod.Bald.cap.& si de postul.num.6.& 7.Imola modo cit apud quos alij.* Probatur ex *Glosso cap.Bonæ il primo, verbo in tanta diuisione*, vbi habet injuriam fieri postulato, & postulatoribus, si postulatio non admittatur absq. causa, & licet hoc ex gratia pẽdeat
6 generali, vt mox adijciemus; gratia tamèn quandoq. debita aliquo pacto videtur, iusta nimirùm intercedente causa illam faciendi, & fauet *Gloss.1.q.7.§.nisi rigor, & Gloss.2. in cap. quanto de iure iur.Glossa 1.in cap. non est de voto*, & rectè prosequitur *Oldrad.cons.202.* Præterea probatur *ex Glossa cap.exigunt 1.q.7. & argumento c.1.de appell.lib.6.necnon 2.q.6. ad Romanam, ac de iure patronatus, cap.nullus, alijsq. iuribus allatis ab Abbate, cap.Bonæ il primo n.13.qui quidèm n.14.ex Floss.in verbo quod grati*, notat, iusta subeunte causa, posse Superiorem compelli ab alio maiore, vt ritè idem auctor prosequitur *n.15.*

7 Hinc patet. Papam compelli minimè posse, in quem compulsio non cadit, quippè qui nullum in terris Superiorem agnoscit *cap.licet de elect.*

8 Dixi saltèm de gratia generali, quia postulatio quæcumq. sit à gratia eximi non potest, vt ex eius constat definitione superius explicata: Patet hoc idem è textibus ad calcem Superioris assertionis allatis, tùm ex his, quæ scribit *Glossa cap.Bonæ il primo de postul. verbo gratia*; tum quia Superior absoluiè videtur posse concedere, vel repellere Postulatum, cum non teneatur inuitus gratiã facere *argumento cap. præcuriæ 10.q.2.* quod si compellatur hanc iu-

dex concedere gratiam, iuxta supradicta, indirectè compellitur, vt probè *Glossa citata*, si fuerit Postulatus idoneus, cùm teneatur ei saltèm prouidere de consimili beneficio *cap. Pastoralis*, & à fortiori id erit, si in concordia, vel ex maiori parte fuerit electus, vrgente necessitate, vel Ecclesiæ vtilitate, cui debet consulere.

9 Hinc probè infert *citata Gloss.* in huiusmodi postulationibus officium implorandam esse Iudicis, & non iuris actione agendum *argumento, cap. ad hæc versic. si de offic. Delegati, & de integra restit. per totum, & Instituta de officio Iudicis per totum*, docetq. *Turrecremata in cap. Osius dist. 61. n. 16.* Imploranda igitur est gratia nimirum generalis, ex qua Iudici agendum. Secunda verò pars de postulatione habita à maiori parte Capituli, concurrente necessitate, vel vtilitate, atq. idoneitate placet, vt arridet *Goffredo, & Abbati citato*. Ratio est, quia regulariter valet, quod à maiori fit parte Capituli *cap. quia propter de elect. & c. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli, ac dist. 65. c. 1. & 2.* Adde rationem indicatam à *Glossa cap. Bonæ il primo de postulat. verbo in tanta diuisione*.

10 Quæres. Quæ causa censenda sit iusta postulationis necessariò admittendæ.

Respondeo ex *Abbate cap. Bonæ il primo de postul. n. 15.* causam concernentem ad Ecclesiæ vtilitatem, vel necessitatem, quod maximè consentaneum est causis, ex quibus postulari posse, & nonnunquam deberi, atq. admitti postulationem tùm Episcopi vnius ad alteram Ecclesiam, tùm Cardinalis ad Episcopatum diximus. Sic se haberet, si postulatus potens esset ad Ecclesiam defendendam, aut apprimè doctus, prudens, & si legitimorum non esset natalium, neque alius reperiretur, qui Ecclesiæ, ad quam postulatur æquè consulere posset; secùs autèm, si causa ad bonum solius spectaret Postulati, non modo temporale, de quo nullum est dubium, sed neq. si bonis instructus esset moribus, atq. artibus, & cætera mereretur dispensationem, si posset per alium non habentē defectum, neq. indigētem dispensatione æquè benè prospici Ecclesiæ ex qua doctrina varij textus, & Glossæ, quæ aliqua videntur ratione pugnare in concordiam reuocari facilè possunt.

11 Assertio tertia. Non possunt à postulatione exposita Superiori Postulantes resilire; possunt tamèn etiamsi fuerit publicatum scrutinium, si non conuenerint cum eius Superiore, non obstante repugnantia Postulati. Prima pars est expressa in *cap. Bonæ memoriæ il secondo de postul.* per ea. *Non obstabat eorum discordia, &c.* Et infrà. Cœterùm, *Quidam vestrum à postulatione vestra, quam nobis præsentaueritis communiter, temerè recedentes alijs persistentibus in eadem*. Huic textui adiungenda est Glossa. Defenditur prætereà plerumq. conclusio à Canonistis per *Glossam citatam in expositione casus nu. 50.* tametsi nullum ex præsentatione postulato sit acquisitum ius, vt mox dicam; nàm si postulantibus integrum, quidèm esset à postulatione Papæ præsentata recedere, pueriles essent absq. dubio nugæ postulationes ipsæ, quibus postulantes sibi sæpiùs illuderent à quarum iudicio postulatio exposita potius esset pendula, imò, & iudicium nonnunquam Sanctissimi, vt in postulatione Præsulis à postulantium pendere videretur arbitrio; contra quod facit *cap. tertium de rescript.* Necnon *lex si Prætor, ff. de iudicijs*, & hæc verissima quidèm sunt de postulatione Summo Pontifici præsentata; de illa verò, quæ alijs exponitur Superioribus videtur etiam vera, cum DD. sententia communi, tùm identitate rationis, nè Superiori postulantes illudant, faueiq. *Clementina, cùm illusio, & variatio de renunciatione*, neque valeret alterius electio, vt notat *Turrecremata cap. Osius dist. 61. num. 18.*

12 Nùm autèm indistinctè in alijs dignitatibus, seù officijs variationi sit locus, probè disputat *Bart. in l. absent. ff. de donationibus, & in l. ex eo ff. de testam. milit. Ioannes Andreas in cap. publicato de elect. q. 12. Abbas, cap. postulationem de postul. n. 5. apud quos alij.* Secunda pars à nobis indicata est *c. 2. dis. 1. n. 4.* at videtur contra *Glossam cap. Bonæ il secondo verbo temerè*, verùm communiter, vt aduertit Abbas, hæc impugnatur, & in præsentia, vt etiam notat *Imola ibi n. 2. vers. & aduerte*, contrarium dictæ Glossæ exploratum est auctoribus, & videre ed apud laudatum *Abbatem in dictum cap. Bonæ il secondo n. 11. & 23.* & ratio est, quod nullū per postulationem ius postulato comparatur quippè impedito; Nec textus Glossæ vim habet eodem *Abbate auctore n. 23.* quia loquitur in electione, & non in postulatione, quæ cum gratiæ, & illa iuri innitatur, maximè quoad hoc discrepant, vt mox aperiam.

13 Glossæ autèm non creditur, nisi legem adleget, vt rectè notat *Baldus in l. Respublica. C. ex qua Ka. ma.* Hioc ad rem nostram *Abbas in cap. Cappellanus notabili 4.* potiùs communi opinioni desfendū esse docet, quā Glossæ; licet hæc plurimum comparata cum alijs virium habeat, quibus singulis præstat, vt scribit *Baldus in l. cum habetur hæreditas, C. de Episcopis*, de qua re probè tractat *Decius cap. ad hæc de postul n. 74* cùm itaq. postulantes hanc rogare à Papa gratiam liberè decernant; neq. ad perseuerantiam se obligent in hoc proposito, antequam Pontifici exposuerint, non tenentur ab eo non recedere; cum propositum proprius sit voluntatis actus, quæ communi, ac trito Canonistarum prouerbio vsq. ad mortem dicitur ambulatoria.

14 Hinc propositum cum procedat ex sola rei faciendæ deliberatione, non autèm obligationis sibi, vel imponendæ, vel acceptandæ rei, de qua agitur, nullam parit obligationem, nisi promissione firmetur ex *cap. literarum de voto*, sic etiam docet *D Thomas 2. 2. q. 88. art. 1. vbi Caiet. & in opusculis tomo 1. tract. vlt. septemdecim responsionum respons. 7. Abbas in dictum cap. literarum n 2. ad finem, Syluest. verbo votū 5 q. 2. Sotus lib 7. q. 1. art. 2. Sanchez summ. lib. 4. c. 1. n. 18. Nauarr. summ. c. 12. n. 24. & 26. Valentia 2. 2. disp. 6. q. 6. puncto 1. col penult. in solutione*

ne ad 2. Azor lib. 11. inst. cap. 13. q. 5. apud quos alij. Hinc deducitur primo discrimen inter postulationem, atq. electionem à nobis *c. 2. nu. 4.* expositum.

Deducitur secundo, non esse cur doleat Superior de hac mutatione postulationis, coram eo adhuc non expositæ, cum integrum fuerit postulantibus illam exponere: & vt Postulato nullum per eam acquisitum est ius multò minus superiori, vt ei præsentetur, fauet *Abbas cap. Bonæ il secondo n. 11.* Verùm hæc ex se intelligenda sunt; nàm si damnum ex retractatione postulationis impéderet postulato, modo, quo mox dicemus, aliundè orietur obligatio ibi asferenda postulantibus.

15 Deducitur tertio, generalis regula maximè consona principijs iactis *disp. vlt. super. libri c. 2. à n. 9.* ex qua constat variationem esse licitã, quando nulli ius est acquisitum, fauetq. textus in *l. final. C. de repudianda hæred. vbi Moder.* nec non *regula l. patre furio, ff de his, qui sunt sui, vel alieni iuris*, dilucidatur etiam *à Felino cap. super his col. 2. de accus. & in cap. quæ Ecclesiarũ col. 18. vers. secundus casus de constit à Iasone in l. 1. sub principio col. 3. ff. de no. operis nuntia.* fauet *Concilium Cald. 17 in tit. de inrepatr. vers. an laicus, & l. si quis iur. C. de re cred. & ibi Bald. & in Auth. habita in vers. 3. quæro col. 12. C. ne filius pro patre.* Itaq. variare minimè licet, vbi quæsitum sit ius alteri per regulam: *Mutare cõsilium quis non potest in alterius detrimentum in 6.* vt esset in electione, à qua recedere, publicato scrutinio non potest, de quo casu loquitur adducta regula, & nos disputauimus *super. lib. & disp. & c. 1. paulò ante allegato.*

16 Verũ si mutatio consilij, atq. decreti in hisce rebus in alterius detrimẽtũ turpis est, turpissima quidèm erit à personis Ecclesiasticis, habita, quæ cæteris exemplo debent esse *Clement. cum illustio. & variatio de renunciatione.* Hinc *Doctores in cap.* Continebatur *de his, quæ fiunt à Prælatis*, aiunt, esto sæcularibus liceat variare re vni vendita, alteri eam tradendo, vt sic secundus emptor sit potior, *C. de rei venditione, l. quoties*; hoc tamèn non esse licitum Clericis, ideoq. apud hos primus erit potior, vt notat *Imola in citat. Clement. n. 1.*

17 Si autem aliquæ postulationes etiam non expositæ Superioribus reuocari minimè possunt, id aliundè profectò habent. Et huc ad rẽ spectat casus, *cap. in causis de elect. in quo, § quia verò* decernitur, postulationem Episcopi Conuennarum in Episcopum Tolosanæ Diœcesis non posse reuocari, quia nimirum res iam non erat integra, vt probè *Glossa prosequitur verbo cum res non esset*: antecesserat enim contractus ex promissione, ac potestate compromissatijs tradita, in quos ius contulerant, quod illi receperant, atq. iurauerant etiam. Quamobrem siue ratione huius promissionis acceptatæ, siuè donationis, non esset purum mandatum. Illud autèm notatu dignum est ex *Abbate in cit. cap. n. 13.* si compromissarij, consensissent, potuisse reuocari illam postulationem ante præsentationem, quia postulatus nullum posset prætendere ius acquisitum.

18 Demũ huic monito adnecto alterũ, nefas videlicet esse mutare postulationẽ illius, quẽ fecere postulantes hac spe initiari Sacris, cui, vel ex hoc aliquale comparatum erit ius, vt notat *Glossa cap. Osius dist. 61.* & ibi *Turrecrem. n. 16.* tenerentur n. tunc postulato eluso, etiã si postulatio non esset exposita Superiori, actione iniuriarum; quia vt dicebamus non licet mutare consilium in alterius præiudicium, *ff. de reg. iur. apud citatum Turrecrematam.*

19 Hinc soluenda est alia quæstio, numquid expensas posset Postulatus repetere, sequuta postulantium variatione, quas vel de eorum consensu, vel occasione fecerit postulationis. Cui quæstioni absolutè respondent *Innocentius, & communiter DD.* negantes posse Postulatum illas repetere, quòd eas sine iure, & cum ambitionis nota fecerit. Ego verò primùm aio, standum esse decisioni *cap. cupientes de elect. in 6.* vbi ad finem hæc habẽtur. *Porrò in singulis casibus supradictis in recuperandis, vel reddendis expensis eligentium Electorum Postulantium, & etiã Postulati illud seruari decernimus, quod iustum fuerit, seù æquitas Canonum iudicabit.* Deindè si tantum occasione postulationis nõ præsentatæ, factæ fuerint expensæ, sentio cum cõmuni superiùs relata sententia: si verò etiam occasione postulationis præsentatæ, vel de cõsensu Postulantium, tunc distinguendum erit cum *finali gloss. textus cit.* quam sequitur etiam *Abb. cap. Bonæ il secõdo n. 13. & 14.* vel. n. postulatio (& idem dico de electione) facta est in cõcordia, præsertim ex causa, & tunc siuè cum effectu, siue non fuerit facta, etiamsi de indigno ignorante competunt expensæ de bonis pertinentibus ad Prælatum, easq. recuperare poterunt, si ex proprijs fecerint per *text. allegatos à cit. gloss.* sic etiam si in discordia, dummodo ex causa rationabili necessitatis, vel vtilitatis Ecclesiæ incepta prosequatur electio, vel postulatio, quæ omnia fusè prosequitur *gloss. cit.*

Tertia pars, quæ restringit, & circumscribit primam est *Hostiensis, atq. Innocentij apud Abbatem cap. Bonæ il primo n. 8.* quibus idem met & subscribit in *cap. Bonæ il secondo nu. 12. & 13.* quos passim reliqui sequuntur Canonistæ; & primo probatur *ex cap. Bonę il secondo cit.* ex quo constat Papam fecisse facultatem à postulatione præsentatam recedendi sub certa forma.

20 Assertio quarta. Postulatus postulationi de se habitę, nec dùm à Superiore confirmatę, minimè consentire potest; habetur expresse in *cap. Cupientes de elect. in 6. §. deniq.* & scribit *Abb. cap. vlt. de postul. n. 11. et vlt. de transl. Cardinalis in §. secundum aliud 61. dist. et alij apud Zacchariam in Apostillis ad Abbatem cap. vlt. de postul.* necnon colligitur etiam ex *gloss. fin. cap licet de transl.*

21 Huc spectat, quod affert idem met *Abb. in cap. cum ad nostram de consuetudine*, quòd ingrediens Monasterium spe consequendi Abbatiam, si protestatus fuerit hoc animo, consiliouè se ingressum esse in Abbatem, eligi non posit, de quo etiam *Iason in Auth. ingressi col. 7. C. de Sacrosanct. Eccles.* Hinc discrimèn assigna-

gnatum inter postulationem, atq. electionem
clariùs innotescit, vt notat *Hostiens.in c.2. cum
glossa verbo circa postulationem ad fin.de postul.
Prelatorum,& in cap.final.eod.tit.sub principio.*
22 . Non tamen inficior Postulato cuicumque si
Præsul non fuerit alterius Ecclesiæ, integrũ esse
se suam aperire voluntatem; quæ si propẽdeat
in consensum, poterit asserere se nõ dissentire.
Sic in *cap.cit.Cupientes lib.6.§.*Deniq. sic etiam
*Abb.cap.vlt.de post.n.*11. nam hoc esset mediũ
quid inter consensum, & dissensum, vt notat
Gloss.cit.cap.verbo non dissentiri, qui actus terminatus
ad negationem dissensus requiritur
per cit.textum antequam Papæ postulatio ex-
23 ponatur, nè de nolente fiat. Etenim vt hic omittam
quæstionem , an possit quis compelli ad
Episcopatum, ità vt parere teneatur, quam disputauimus
1.*tom.lib.4.disp.vlt.c.3.*& certũ est,
Papam posse non modo Ecclesiasticos ad Prælaturas
ex iusta causa compellere, vt præter cit.
Auctores allegato loco tradunt etiã *Antonius*,
quem sequitur *Abb.cap.etsi vnanimitèr de post.
n.*10. sed etiam laicos saltem indirectè, & causatiuè
per censuras, vt de nolentibus fiant volentes;
certè absolutè nolens quispiam, consecrandus
non est, neque eligendus, aut postulandus
simpliciter in Prælatum; cùm ad Prælaturã Episcopalem,
vtpotè ad matrimonium spirituale
sponsi requiratur consensus *cap. cùm inter Canonicos
de elect.alijsq.iuribus super. disput.citat.*
ideoq. requiritur in Postulato declaratio voluntatis
non dissentientis.
24 Addidi nisi fuerit iam Episcopus vni addictus
Ecclesiæ; etenim cum agatur de trãslatione
Præsulis ex vna in alteram Ecclesiam, postulatus
Antistes neq. consentire, neq. dissentire
debet, sic *Io.Andreas*, cui subscribit *Abb.in
cap.etsi de post nu.*11. atq. exprimitur *à text. cupientes
de elect.in 6.§ deniq.sæpè cit.* ex eo enim,
25 quo semel Episcopalem iniit statum, inuitus
etiam poterit ad alteram transferri dignitatẽ
eisdem ex causis, quas *sup.* exarauimus *disp.c.3.*
& ni aliqua obstaret, ex qua nõ teneretur obedire,
de qua quæstione vberius *allegato loco 1.
tom.* disputauimus, quibus mea quidem sententia
cessantibus, vt scribit *Hostiens.c.2.ex Glossa
verbo nisi postulationem de postul et in cap.finalem
eod.sub initio* comparatur Episcopus consecratus
Monacho potestatem non habenti cõtradicendi
suo Superiori 12.*q.*1 *cap.nolo*, quod
si non dum esset consecratus, sed solum confirmatus,
vt cedere non potest sine auctoritate
Pontificis; sic neq. debet compelli, nisi ex vrgẽtibus
causis, sed Sãctissimi se penitùs committere
dispositioni. Ratio aũt est, quam Hostiensis
citatus tradit, quod Episcopus postulatus
cum matrimonio sit deuinctus, alteri consentire
non potest: Neq. obligatur dissentire. Verũ
quemadmodum dixi, expedit arbitrio se Pontificis
addicere, vt scribit *Zacchar.in Apostillis
ad Abbatem in cap., licet verbo non postulatus.*
26 Assertio quinta. Per postulationem Superiori
etiam præsentatam impropriè aliquando ius
competit postulato. Probatur ex conclusione
secunda, in quo sensu subscribo *Turrecrem. in
cap.Osius dist.61.& Guiglicl.apud eundem n.16.*
asserentibus postulato nonnunquam ius competere.
Confirmatur per *cap.cum Monasterium,
& c.cum in nobis olim,§.vlt de elect.* ac per alia
iura apud citat. Auctores, quidquid sit de varijs,
quas refert Hostiẽsis in sũmma, sententijs.
Declaratur assertio per conclusionem secũdam,
vt dicebam, ex qua constat de gratia saltèm
generali talem esse admittendam postulationem,
ac per conclusionem tertiam, ex qua
patet, quando poterunt, vel non poterunt resilire
Postulantes.
27 Assertio sexta. Postulatio solemnis admissa
tribuit ius è stylo Curiæ Romanæ: secùs non
solemnis. Est Doctorum consensu hæc firmata
conclusio, & videre est apud *Abbat. c.1.de postul.n.34.ac
Turrecrematã in cap. Osius dist.61.
n.14.* nec aliàs intelligi potest *Lambertin. de iurepatron.1.par.lib.2.art.12.n.3.*
Et quoad primã
partem ratio est ad euitandum circuitum, Ecclesiarumq.
dispendium, *ff de condition.indebit.
l Dominus,& cap.nè pro defectu de elect.* Quãobrem
postulationem sequitur admissio, qua
postulatus eodẽ habendus est modo, ac si fuisset
electus, & confirmatus, neq. alia indigens
electione, vel confirmatione *cap.cùm inter Canonicos
de elect.* Itaq. quicquid sit de effectu ,
quem postulatio posset habere secundum, *cap.
Innotuit de elect.ad finem,& Gloss.cap.Osius cit.*
penès obseruationem Romanæ Curiæ, cui deferendum
est, ex quo admissa postulatione, postulatus,
non modo poterit confirmari, vt ait
Turrecremat.loc.cit. verum vt confirmatus est
habendus *ex cap. cum Monasterium de elect.*
quod alium sensum habere non potest, si pro
vera ibi postulatione petitio in Abbatem illius
Monasterij sumatur, & non pro electione, vt
ibi *Gloss.verbo postulantes.* Ratio autèm secundæ
partis est, quia Superior, apud quem hæc
non solemnis postulatio exponitur, non habet
potestatem prouidendi, vt ex supra indicatis
notabili 3.deducitur.

LIBER

LIBER OCTAVVS

De reliquis formis Episcopatum constituentibus.

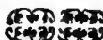

HActenus disputata, prolusionis loco videntur sanè præmissa, si conferatur cum in disceptationem vocandis, siuè hoc postremo hoius voluminis libro, siue cum alijs vltimi, quod meditor inuoluendis. Quippè quę, & vsu frequentiora, & maiores, passimq. occurrentes habent difficultates. Itaq. cum tres intrinsecæ supersint rationes Præsulatus, Præsentationis à Patronis factę, qua nominationem à Regibus alijsq. Dynastis comprehendimus: Nominationis à Summo Pontifice, electioni, & confirmationi æquiualentis, necnon consecrationis, hoc postremo Libro explicandæ sunt.

DISPVTATIO PRIMA

De Natura Præsentationis.

QVod electionem, pustulationemquè dilucidans meo modulo præstiti, earum videlicet circumstãtias substantialiter, ac more Aristotelico acceptas illustrans, hunc ipsum de Præsentatione disputans ordinem seruabo. Itaquè in principiom *sequentis Tomi* reijciens circumstãtiam *quis*, vbi de causa Præsulatus effectrice ex instituto tractandum est. Primum, *quid*, naturam scilicet, atquè essentiam ipsius Præsentationis hęc excipier disputatio, & merito cum vna fit è rationibus, quibus Ecclesijs consuli solet, generalitèr statuta per Toletanũ Concilium, vt habetur, *cap. decernimus 16 q. 7. cap. Cum Bertoldus & integro tit. Patronatus*: de quo mihi propositum solum est ea in disputationem vocare, ac declarare, quę preteriri sine hiatu nostri tractatus minimè possent: Et quidem frequentia vsu, scitu digoa, & apprimè vtilia, reliquis omisfis, quę propria sunt tituli iuris Batronatus, de quibus integra conscripta extant ab Eruditis volumina.

CAPVT PRIMVM.

Disputationis Prolusio.

SVMMA.

Ius Patronatus ex Priuilegio potest haberi ad Cathedrales Ecclesias n. 1.
Ius Patronatus etiam quoad prgsentationẽ multis competit, & quomodo. n. 2.
Ius Patronatus aliud Ecclesiasticum, aliud laicale, & vnde hac desumatur distinctio. n. 3.
Ius Patronatus prò nostro instituto est facultas prgsentandi personam instituendam ad Ecclesiam Cathedralem. n. 4.

1 SVppono primo, DD. consensu meliores notę, Iuspatronatus canonicum esse distinctum ab introducto per Ciuiles leges respectu liberi, *l. 37. ff. de iure patr.* & haberi posse ad Cathedrales Ecclesias saltem ex Priuilegio Papę, sic Prepositious *cap. Hortamur 71. dist. col. 1. Recchus de iure patron.*

tron.tùm q.1.tùm 16. & indicatur per *Glossam verbo nisi aliter cap.nobis de iurepatron.* hoc idē docent *Archidiaconus cap. Praemensis 16.q.7. & in cap.lecti 61.dist. Baldus in Decretalem Rex Pacificus n.19.& cap. Quanto de iudicijs*, & tacuet *cap.si quis Imperatorum de iurepatron*, docetq. prætereà *Turrecremata cap. Imperium vestrum dist.10. Lambertinus de iurepatr. 1. par. lib.4.art.2.q.1.* & *Viuianus de Iurepatr. lib.3.c.1. n.2.& 37.*

2 Notandum secundò, licet Iurepatronatus potiatur quicumq. Cathedralem etiam Ecclesiam construxerit cum licentia Papæ, vel sufficienter dotauerit quoad reliqua, vt ad alia beneficia in dictis Ecclesijs existentia, sicut habetur *cap. Venerabilem de elect.* ac docet *Praepositinus in cap. Imperium sup.citatum*; non tamē quoad præsentationem Episcopi ad illius Ecclesiæ regimen, vt colligitur *ex cap. Nobis de iurepatr.* præsertim si fuerit Laicus, in quem iuspatronatus ex se non cadit *per cap. Sacrosancta vers. attendentes de elect.* ita vt contrariā consuetudo damnabilis dicatur *cap. cùm tamē, cap. Quisquis, cap. Messana de elect.* docentquē *Baldus de præsumpt.1.part.5.part.q.7.nu.17.& q.10.n.4. Selua de benefic.part.2.q.23.nu.12.& 21. Firmanus de Episcop lib.1.par.3.q.60.& lib. 2.par.1.q.31.* Verùm vel quòd id habeat Iuris Patronus Cathedralis Ecclesiæ, vt possit ad illam saltem petere personam idoneam, vt vult *Lambertinus cit. ex multis n.3. ad finem*, sic explicans Auctores suprà laudatos, absolutè Iuspatronatus ad Cathedrales Ecclesias extendētes: quæ quidem petitio Patrono competens, sine præuia præsentatione, ipsi præsentationi æquiualet, quam implicitè importat, vt ex multis idemmet scribit *Lambertinus 2.par. 2.lib. 1. quæst.principalis art.11.nu.1.& 2. vt assert. 3.seq. cap.* indicabimus. Vel quia quamplures Reges id habent ex priuilegio Pontificis, quod posse dari, subindicauit *cap.nobis* per ea. *Nisi alitèr de sua iurisdictione obtineat*, ac probè *Glossa* declarauit ad hæc verba. Illud compertum habeo, ad multas Cathedrales Ecclesias, Regibus, absolutisq. Principibus, vel nominare, vel petere, vel præsentare facultatem esse concessam à nonnullis Summis Pontificibus, atq. ab alijs consuetudine toleratam, vt 3. *tom sub initio libr.9.* dicemus causam expendentes effectricem.

3 Notandum tertio Iuspatronatus, alterum esse Ecclesiasticum, alterum laicale: quæ quidē distinctio non ex ijs, qui ea possident, est desumenda, cum possit Ecclesiasticus laicali Iurepatronatus potiri, sed ex causa, ex qua hoc ius radicitus promanauit; ex bonis nempè, ex quibus fundata, instructa, vel donata sit Ecclesia, aut Cappellania, aut cætera huiusmodi erecta. Itaquè si hæc bona fuerint Ecclesiastica, Ecclesiasticum erit Iuspatronatus: & prætereà si competat alicui ratione dignitatis Ecclesiasticæ, vel Ecclesiæ; vt si habeas ius præsentandi, quia Decanus, Præpositus, vel Abbas, aut Episcopus fueris, ius tibi erit Patronatus Ecclesiasticū. Quod si ex bonis patrimonialibus, vel proprijs tuis sæcularibus tibi, fueris fundū in quo fundata sit Ecclesia, vel tuis bonis construxeris, laicale diceris habere Iuspatronatus: Quippè, q. ex bonis laicalibus ortū agnoscet. Deducitur ex *Clement. 2. de iurepatron.* ac traditur à multis apud *Couarruuiam in quæstion. practicis cap.36.& Vasq. opuscul. de benef.cap. 2.§.1.num.1.& 2.* necnon *Lessium lib.2.cap.34. dub.4.n.18.*

4 Notandum quartò. Multis omissis definitionibus Iurispatronatus, quas eruditè tradit, ac perpendit *Cæsar Lambertinus de iurepatron. sub initio art.1.* cum de illo per ordinem tantū ad Præsentationem hoc loco nobis agendum, sit ex *D.Thoma in 4.dist.25.q.3.art.2.* aio Iuspatronatus potestatem esse præsentandi personam instituendam ad beneficium Ecclesiasticum vacans, & deducitur ex *Concilio Lateranensi relato per cap. Quoniam de Iurepatronatus*, à quo vocantur *Potestas præsentandi, in qua Ecclesia huc vsq. Patronos substituit.*

CAPVT SECVNDVM.

Quid sit Præsentatio.

S V M M A.

Definitio Præsentationis n.1.
Instituendus aliquo pacto præsens debet esse. num.2.
Quomodo præsentatio conditionalis, dubiā, atq. obscura valeat. n.3.
Præsentatio est actus, seu exercitium spiritualis potestatis, Iuris nempè Patronatus. n.4.
Qua ratione Iuspatronatus aliquid sit spirituale. num.5.
Vix aliquid temporale in Iurepatronatus inueniri speciali ratione Auctoris ostenditur. num.6.
Præsentatio à Patrono facta ad beneficium etiā Episcopatus est spiritualis.

His per transennam indicatis, tria necesse hic habeo tractare. Primùm descriptionem, seu definitionem aperire Præsentationis. Secundum eius conditionem quoad libertatem, & certitudinem. Tertium eiusdem gradū in ratione entis moralis, nùm sit spiritualis an non.

1 Primùm itaq. Præsentationem ad Cathedralem Ecclesiam sic describo. Est exhibitio personæ secundum Sacros Canones aptæ, & præsentis à Patrono facta alteri, cuius interest illam instituere ad Cathedralem Ecclesiam vacantem. Conueniunt in hanc descriptionem Auctores, & videre est apud *Abbatem in cap. Ea noscitur notando secundo, de his, quæ fiunt à Prælatis sine consensu Capituli*, & constat ex Gloss.

Glossa Clementina Dudum in verbo præsentari de sepulturis, quam plerumq. sequuntur *DD. in cap. cum parati 1. colom. de appellationibus, vbi Præpositiuus, Roëchus de Iurepatron. in princip. quæst. 3. Rebuffus in concordatis titul. de collat. §. Præfatique Ordinarij verbo Præsentationem & in praxi titul. de præsent. num. 3. Garzia de benefic. part. 4. cap. 1. num. 15. Lambertinus 1. par. lib. 2. q. 1. art. 2. apud quos alij.* Ad partes autem huiusq. descriptionis membra dilucidanda, quod afferam, mihi non est distinctum ab his, quæ disputanda sunt inferiùs, tùm de persona instituenda, tùm de Ecclesijs, ad quas præsen-
2 tanda est: tùm de persona instituente. Si tantum expenderim quid intelligatur per Tò *præsentem*. Etenim ad præsentationem, quam exhibitione declarauimus personæ instituendæ, adeò videtur necessaria præsentia, quemadmodum infra disputantes de persona præsentanda declarauimus, vt non valere consuetudinē in contrarium scripserint *Abbas cons. 76. nu 2. Lambertinus q. 11. part. 1. lib. 2. art. 2. Garzia de benefic. part. 4. cap. 1. num. 17.* Quamobrem vel reali præsentia, vel aliquo pacto intentionali, vt cum Philosophis loquar, cognitus esse debet Instituenti Præsentatus, cuius teneat qualitates, sic probè *Abbas cap. ea noscitur de his, quæ fiunt à Prælatis, & cap cum parati de appellat. & cons. 76. 2. par.*

3 Secunda sit assertio, licet quæ de libertate, ac ratione voluntarij electionis diximus, Præsentationi etiam suo competunt modo; nihilo tamen minus si fiat à Patrono saltem laico præsentatio conditionalis incerta, dubia, atq. obscura valet, dummodò infrà præscriptum ad præsentandum tempus, conditio purificetur, incertitudo, dubietas, atq. obscuritas auferantur. Deduco ex *Lambertino 2. part. 2. lib. q. 3. art. 5. num. 3. 4. & 5. Garzia de benefic. 8. par. cap. 2. à num. 3. ac deinceps.* Ratio autem est, vt faciliùs Ecclesijs Patroni possint consulere. Quando, & cur electio non valeat incerta, & conditionalis tradunt *Lambertinus, & Garzia citat.* quam quæstionem expendere actum esset agere, & parum vtilitatis ad electionē nostri Præsulis afferre; quippè quæ difficultas vsu rarò veniet.

Quid autem sentiendum sit de voluntate præsentandi, & nùm præsentatio sit, mentis tantum Patroni declaratio tradit eruditè *Lābertin. 2. par. lib. 2. q. 3. principali art. 2.*

4 Tertia sit assertio. Præsentatio ad beneficium Ecclesiasticum, præsertim Episcopatus, est actus; seù exercitium facultatis spiritualis nimirum Iurispatronatus. Duæ sunt huic assertioni partes, quarum prima pendet à posteriori de qua magna controuersia est inter Canonistas, & pleriq. contrarium sentiunt. Verùm non caret disertis auctoribus nostra conclusio, & quidem vrgentioribus, vt arbitror rationum momentis. Itaquè *Goffredus* è nostro Regno Neapolitano *Tranensis* antiquus auctor, ac peritiæ iuris nulli secundus *in summ. de Iurepatron. §. 1. vltra medium*, cui accessit *Dominus Antonius* vir summæ doctrinæ *in cap. quanto de iudicijs* asserit, Iuspatronatus realiter esse spirituale, & ibidem *Andreas Barbatius hac in rubrica de iudicijs*, quos è nostris Theologis sequuntur *Soarius tomo 1. de Religione, ac de simonia lib. 4. cap. 28. num 8. Layman lib. 4. tract. 2 cap. 14. num. 20. & 21.* alijq. Recentiores deducentes ex antiquioribus Theologis docentibus, in venditione rei temporalis, cui annexum est iuspatronatus, nullam huius rationem habendam esse, nec quia spirituali annexum sit aliquid temporale, vt habetur in *cap. de iure de iurepatron. sic Paludanus in 4. dist. 25. q. 5. art. 2. Sanctus Bonauentura ibid. art. 1. q. 3.* Verùm
5 cum formaliter, atq. in se Iuspatronatus diximus aliquid esse spirituale, non eo diximus sensu, quasi aliquid physicè, atq. absolutè sumptum spirituale esse significaremus: quemadmodum est anima in genere naturali; gratia, & habitus supernaturales in genere supernaturali, sed moraliter ius sumimus, de quo loquimur, ac de spirituali scribunt iurisdictione Doctores de iure eligendi ad beneficia, cęterisq. huiusmodi, quæ nuncupantur incorporalia: quo etiam pacto dicit *Baldus cap. quanto num. 2.* omnia iura, quæ non metimur ex corpore, sed ex substantia iuris incorporei indiuidua esse *ff. de vsu, & habitu, l. vsus pars, ff. ad l. falcidiam, l. 1. §. vsusfructus, ff. de Iurepatronatus l. Cornelia pia.* Additq. *Baldus*, esto Iuspatronatus quoad consecutionem v. g. successionis, atq. emolumenta secundum *Glossam cap. quanto cod.* diuisibile sit; realitèr tamen sectionem non recipit, & est ex his, quæ solo iuris intellectus percipiuntur, id est non corporaliter, sed moraliter, ac spirituali modo existunt. Hoc autem pacto exposita cōclusio quoad secundam eius partem, ex qua primam pendere diximus. Probatur ex *Glossa vlt. cap. Præterea il primo de transact. verbo simoniaca*, qua rationem assignans, cur Papa definierit, non valere transactionem de iure præsentandi, ait, *Cum non liceat transigere de re spirituali interuentu pecuniæ.* Hoc idem indicat *Glossa cap. pię mentis 16. q. 7.* quæ cum dixisset, esse indiuisibile Iuspatronatus; per diuersos tamen addit respectus posse diuisibile dici non realiter, atq. à parte rei, vt Philosophi loquuntur, sed opere intellectus: quemadmodum ex Baldo paulò ante scripsimus. Respectus autem ex quo tum citata Glossa, tùm cęteri Auctores aduersarij dicunt, hoc ius temporale, seù laicale, & non spirituale, atq. Ecclesiasticum illud est, quod laico competat. Verum mea quidem sententia, potiori nomine hoc probat esse spirituale. Quamobrem sic tertio loco post Glossarum adductas auctoritates arguo. Ius temporale, seù laicale ex sua natura subiectum, cui competit, petit laicum, & non Ecclesiasticum; atqui Iuspatronatus præsentandi personam ad Ecclesiasticam dignitatem, vel beneficium, natura sua non competit laicis fundantibus, construentibus, vel sufficienter Ecclesiam dotantibus sed ex priuilegio, & gratia Papæ: respicitq. quicumque laicus ab illo iure tanquam subiectum improportionatum, soloq. fauore, ac potestate Pontificis quasi eleuatum ad illud ius, cum laici de iure non debeant tractare

spiritualia negotia *cap. decernimus de indicijs & cap. Messana de elect.* Igitur ex respectu ad sæcularem personam, quem natura sua minimè sibi vendicat hoc ius, atq. è conuerso è reciproco, mutuoq. respectu personæ sæcularis; quæ non ex se, sed vt affecta Pontificis Priuilegio habet ad hoc ius; deducitur merito hoc idem esse spirituale: quippè quod non ex se haber ad hæredes transire, sed ex eodem, quod assertum est priuilegio, & gratia Pontificis, seu Ecclesiæ. Quarto argumentor, ex iure eligendi, quod omnium calculis est spirituale, & tamen olim permissum forsitan erat laicis, vt ex *dist.63.* colligitur videtur, præsertim *cap. Hadrianus*, & licet concessum propriè non fuerit, neq. concedatur, hoc non probat non esse spirituale, atque Ecclesiasticum ius præsentandi, sed tantum esse spiritualius eligendi ius, vt prolixè notarunt *Antonius, & Barbatius*: quia eò spiritualior est actus ad aliud ordinatus, quo magis proximus est fini spirituali: cùm igitur per electionem initium sumat spirituale matrimonium inter electum Præsulem, & Ecclesiam, vt *super. libro, & lib. 1.* sæpius dictum est: Ius autem Patronatus non initiat matrimonium, sed per solam præsentationem aptam reddit personam instituendam, quæ quidem postea coniugium inibit, idcirco concessit Ecclesia ius hoc laico, secùs autem ius eligendi.

6 Quintò à priori hoc idem ostenditur; nàm si causam, à qua hoc deriuauit ius perpendetimus, spiritualem, atq. Ecclesiasticam fuisse potestatem comperiemus: hæc enim Ecclesiastica sunt beneficia, si modum instituendi, & conferendi, si rationem formalem gratitudinis, ac fouendi pia fidelium vota ad opera Religiosa, etiam maiora, cum Dei gratia obeunda, aliasq. conditiones omnes spirituales reperiemus. Bona etiam ipsa, ob quæ nonnulli minimè rem inspicientes, iuspatronatum laicale dixerunt, etiam suo modo spiritualia esse contendo. Etenim siuè fundus, siuè pecuniæ ad extruendam, vel dotandam Ecclesiam, licet in se materialia, ac temporalia sint; verum vt instrumenta pietatis considerata ac Religionis, necnon velut obiectum, seu materia actus harum virtutum, ex quibus ad pia, religiosaq. opera præstanda moti sunt fideles, spiritualia quidem instrumenta dici meritò possunt. Confirmatur, quia similia bona siuè agri, siuè fundi, siuè pecuniæ si fuerint Ecclesiæ, hac sola denominatione dicenda sunt Ecclesiastica; igitur & hæc, de quibus loquimur, quoniam & obiecta, circa quæ virtutes versantur, & instrumenta sunt piorum operum, imo & materia, circa quam Christiani virtutum actus exercentes æternitatem mententor Gloriæ; profectò spiritualia dicenda sunt. Terminum deniq. si spectemus, siuè virtutum, beneficium scilicet Ecclesiasticum, potestatesq. demum, quæ ad illud consequuntur, aut in eo imbibuntur, quomodo Ecclesiasticū, ac spirituale non asseremus? Idem dicendum de immediato termino, actum nempè Præsentationis, quam si probauerimus esse spiritualem, principem profectò nostræ conclusionis partem ostenderimus.

7 Itaq. hanc, de qua loquimur, Præsentationem, actum esse, atq. exercitium iuris formaliter spirituale contendimus, spiritualis, quam hactenus probauimus potestatis, atq. iurispatronatus. Probatur primò, quod eius terminus immediatus, ad quem tendit, spiritualis est, beneficium videlicet Ecclesiasticum, vt ex materia de beneficijs exploratum suppono, neque Præsentatio tantum applicatio dicēda est subiecti; quo pacto vt quid merè extrinsecum se haberet, quatenus applicans actiua passiuis, vt loquuntur Philosophi: verùm proximè subiectum illa disponit, vt per institutionem ius habeat deinceps, potestatemq. omninò perfectā; de eo etiam secundum canonicas leges est facienda præsentatio, qui aptus, ac dignus sit, vt infra dicemus ex *cap significasti, cap. suggestum, alijsq. textibus de Iurepatronatus.* Confirmatur, quod institutio, si absq. præuia præsentatione fiat, ex se irrita est *ex cap. illud eod. tit.* ergò præsentatio licet non conferat ius proximè, vt infrà; confert tamen proximam dispositionem, seu capacitatem subiecto, & vt ad formam spiritualem, atq. Ecclesiastica potestate ordinata, prærequisita; spiritualis proculdubio censenda est.

Confirmatur, quia hic præsentationis actus à potestate, & facultate iuris est spiritualis, nempè Patronatus, quod cum aliter sit probatum spirituale, ex illo rectè deducitur, Præsentationis actum, vt spiritualem habendum.

CAPVT TERTIVM.

Nonnulla deducuntur ex disputatis.

SVMMA.

Sicut olim non iurabatur de calumnia in causa spirituali, sic etiam in causa Iurispatronatus. num. 1.

Ius possessum non sortitur possessoris naturam, quando ex gratia, & priuilegio illi competit. num. 2.

Neq. Iuspatronatus, neq. Præsentatio sunt vendibilia. n. 3.

Præsentatio non est ius, sed iuris exercitium. n. 4.

Præsentatio dicitur aliquo pacto donatio. n. 5.

Præsentatio potius Patroni, quam Instituentis dicitur donatio. n. 6.

In vno tamen casu Præsentatio censeretur potius donatio instituentis, quàm Patroni. nu. 7.

Ius petendi ad Cathedralem competit Patrono ex priuilegio, siuè præuia fiat Præsentatione, siuè non, nu. 8.

Nonnulla sunt discrimina inter Petitionem à Patrono factam, & à non Patrono. nu. 9.

Ca-

1 EX dictis colligitur primò, quod sicut olim non iurabatur de calumnia in causa spirituali, ità neq. in causa iuris Patronatus. *Glossa cap. literis de iuramento calumniæ.*

2 Fit secundò. Ius possessum ab aliquo non sortiri possessoris naturam, quando ex gratia, & priuilegio id habet: quia nimirùm improportionatus natura sua illi sit iuri, vt de Patronato possesso à sæculari, de quo probè notauit *Abbas cap. quanto notabili vltimo num. 3 de Iurepatron.* Sic etiam character baptismi est natura spiritualis, & tamèn non sortitur rationem subiecti.

3 Fit tertiò. Neq. Iuspatronatus, neq. Præsentationem ipsam præcipuè ad Præsulatum esse vendibilia; cum spiritualia sint, ac materiam propriæ simoniæ per *cap. Praterea 2. de transact.* vbi *Abbas, & alij, quos refert, & sequitur Reduanus par. 3. c. 13. n. 22.* & prosequitur eruditè *Soar. tom. 1. de relig. lib. 4. de simonia, c. 23. n. 10. & 11.*

4 Fit quarto. Præsentationem non esse ius, sed actum, & exercitium iuris, potestatisq. spiritualis; quod quidèm effectum, seù fructum iuris dicunt nonnulli cum, *Gloss. final. in cap. cū Bertold. de re iudicata, Abbas, & alij in cap. cōsultationib. de Iurepatr. Felin. cap. cum olim in 1. colum. de maior. et obed. Filipp. Dec. cap. super eo in 1. notab. de offic. deleg.*

5 Fit quinto. Præsentationem aliquo pacto dici posse donationem, vt indicatur *cap. final. de concessione prębendæ,* vbi *glossa verbo donationes, et Abbas in penult. notab.* Ratio est, quia Pręsentatus ornamenta requisita si habeat ad beneficium, vel dignitatem, debet illam consequi per *cap. Decernimus 16. q. 7.* quod etiam sentiunt *Hostiens. Io. Andr. & Cardinalis,* quos citat, ac sequitur *Lambertin. 1. par. 2. lib. q. 1. art. 3. num. 1.*

6 Hinc licet Præsentatio perfectum non det ius, ac institutio, vt constat ex *cap. cum Bertold. de re iudicata, & cap. ex frequentibus de institut. primaq. regula de reg. iur. in 6.* ex necessitate tamèn, qua institutor tenetur præsentatum instituere, donationis liberalitas, potius præsentantis, quàm instituentis esse censetur, cui liberùm fuit illa erga hunc, vel illum vti.

7 Vnus tamèn excipitur casus, quando vel cum posset Patronus, plures præsentaret, *cap. quod autem de Iurepatr.* vel tali sub conditione priuilegium fuisset ei concessum ad Cathedralem Ecclesiam præsentandi; tunc potiori nomine donatio diceretur instituentis esse, quàm præsentantis; quia ex arbitrio illius penderet institutio huius potius, quam alterius, cui daret plenum ius. Hoc autem intelligo in casu, quo æquè præsentati essent digni, quando prò arbitratu huic potiùs, quàm alteri potest beneficium dari iuxta dicta *lib. 6. disp. 7. c. 3.* Secùs cum vnus cæteris esset dignior, qui necessario instituendus esset, vti diximus *disp. 10.* & indicat, *cap. cum autèm de iurepatronatus.*

8 Fit sexto. Ius petendi ad Cathedralem Ecclesiam etiam competere Patrono ex Priuilegio, siue fiat præuia præsentatione, siue petitione, præsentationem implicitè inuoluente. Sic deduco ex *Lambert. de iurepatr. 1. par. 2. lib. q. 1.*
9 *art. 11. n. 2.* Sunt autem inter petitionem à Patrono factam, & alteram à non Patrono nonnulla discrimina. Primùm, quod hæc, & Præsentationem inuoluit, & aliquale ius modo infra declarando aliquo pacto tribuit: Secus facta à non Patrono, sic *Archidiaconus cap. Hortamur 71. dist.* Hęc necessario institutionē inducit, supposito iam priuilegio iam facto; non autèm illa, eodem Archidiacono auctore. Tertium sine illa collatio esset nulla in cęteris beneficijs ab Ordinario facta, *cap. Decernimus 16. q. 7.* atq. à Papa, si fieret specialiter derogandum esset Iuripatronatus; secùs verò sinè hac, vt idem Archidiaconus docet. Quartùm ad petitionem Patroni exponendum est edictum *ex cap. final. iuncta gloss. de elect. in 6.* qui textus ad petitionem non habitam à Patrono, minimè latè patet. Demùm Patroni petere debent intra præscriptum à iure tempus, vt infrà dicemus: Secus qui Patroni non sunt per se loquendo, vt notat *Lambertin. 1. par. lib. 2. q. 1. art. 11.*

CAPVT QVARTVM.

Soluuntur obiectiones in contrarium.

S V M M A.

Ab initio semper Iuspatronatus spirituale fuit, quo sæcularis capax non erat, nisi priuilegio penè eleuatus. n. 1.

Etiamsi Pręsentatio ius non conferret Pręsentato, spiritualis tamèn esset dicenda. n. 2.

Iuspatronatus ad hæredes transit ex Ecclesiæ Priuilegio, quod eius non officit spiritualitati. nu. 3.

Præsentatio est aliquid relatiuum proximè disponens ad beneficium. n. 4.

Quod est cum altera connexum, eiusdem potest esse gradus cum eo. n. 5.

Vasa sacra, & respectum ad Sacrificia dicunt, et quatenus consecrata aliquo pacto spiritualia dici possunt. n. 6.

Connexio Iurispatronatus, & beneficij spiritualitatem illius arguit. n. 7.

Bona laicalia non obstāt spiritualitati iurispatronatus. n. 8.

1 OBijcies primò ex *Abbate cit. n. 6.* Ius præsentandi nunquam in esse deductum fuit; igitur dici non potest originaliter spirituale. Respondeo, vbi primùm initium habuit hoc ius præsentandi fuisse quidèm laico concessum, nō

tamèn tanquam subiecto proportionato, sed ex Priuilegio, & gratia, quasi eleuato; quippè quod sicut Ecclesiam, vel fundauit, vel construxit, vel donauit proprijs bonis, quæ vt materia virtutis, religionis, & pietatis nō merè temporalia dici poterunt, sed per denominationē peritam, tùm ex actibus dictarum virtutum, quos terminatunt; tùm ex termino, ad quem ordinātur, Ecclesiæ videlicet bonum, spiritualia dici posiūt: sic & ipse Patronus similibus de causis, quibus proportionem aliquā sibi comparauit, qua instrumentum, & subiectum proportionatum dici paritèr possit ex gratia, & priuilegio ad recipiendum hoc ius spirituale. Quod si magna licet componere paruis, sicut siue, anima, siue intellectus humanus non est ex se beatæ visionis proximè capax; affectus tamèn lumine gloriæ ad illā proportionē habet; sic & in casu nostro Patronus iuris spiritualis ex se capax non est, nisi Priuilegio, & gratia Pontificis donatus.

2 Obijcies secundò è Præsentatione nullum confertur, vel acquiritur ius Præsentato; ergò Presatatio non est spiritualis, nequè ius exigit spirituale,

Respondeo quicquid sit de antecedente, quod infra expēdemus, causam finalem Presentationis declarantes, Præsentationem esse spiritualē satis abundè superiori capite demōstratū esse, atq. ad id satis esse à potestate spirituali, siuè proxima iuris Patronatus, siue remota Ecclesiæ. a qua ius illud cōcessum est per Priuilegiū deriuari, atq. ad terminum, & formam tendere spiritualem, tùm institutionis, tùm beneficij, siue dignitatis Ecclesiasticæ, ad quam proximam ipsa confert capacitatem necessariò requisitam,

3 Obijcies tertio, Iuspatronatus transit ad hæredes; ergo non est spirituale. Respondeo, non transire ad hæredes ex vi hæreditariæ successionis, vel temporalis iuris, sed ex gratia, priuilegioq. Ecclesiæ, quæ ex benignitate, ac maxima gratitudine fauorē suum ad Vocatos à Patrono, vel eius hæredes latè patere voluit.

4 Obijcies quatto. Præsentatio est quædam inchoatio ordinata ad spiritualem institutionem, vt colligitur *ex cap. Quod autèm de iurepatr.* ergo non est aliquid spirituale,

Respondeò Præsentationem nō esse aliquid absolutum, sed potius cōstitutum per respectū spiritualem, cum ad personā præsentantē, tùm ad ius, ex quo tanquam è potentia morali fluit immediatè; tùm etiam ad institutionem, ac beneficium, seù dignitatem Ecclesiasticam, neq, esse remotum aliquod principium, sed proximam, necessariamq. dispositionem instituendi secūdum inferius dicenda, *in cap. autèm citato* meritò quidem dicitur inchoatum esse negotium illius, qui primò fuit præsentatus, collatus cum presentato à Patrono, & instituto ab Ordinario.

5 Obijcies quinto ex *Decio cap. quanto de iudicijs n.3.* qui hoc argumēto arctiùs vrget. Quod est cōnexum, essentialitèr distinguitur, estq. diuersum ab eo, cui connectitur *arg. l. quod nerua ff. depositi*, facetq. *text. in cap. finali de institutionib. & cap per vestras de iurepatronatus*. Sed iuspatronatus est connexum rei spirituali per *cap. Quanto de iudicijs*, ergò non est spirituale. Maiori propositioni respōdeo; quod est annexum alteri, non repugnat esse in eodē gradu, si fuerit ex genere respectiuorum, vel ordinē dicentiū ad aliud: Sic accidens naturale substantiæ naturali; accidens spirituale substantiæ spirituali vna relatio in altera probabiliter, imò; & cetera accidentia non modo in materia, sed in quatitate subiectantur, & coniuguntur. imò si hæc connexio fuerit intrinseca, & necessaria, arguit potiùs extrema eiusdem ferè esse ordinis. Quamobrem si ab his Auctoribus hæc asseratur, vt videtur asseri connexio inter iuspatronatus, atq. institutionem, siue beneficiū Ecclesiasticum, necesse est, vt fateantur illud in eodem etiam esse ponendum ordine. Quod totum confirmari poterit auctoritate *D. Thomæ 2.2 q. 100. art. 4. in corpore*, qui quidèm ex dependentia, & connexione, quam beneficium Ecclesiasticum haber cum officio illud absolutè spirituale pronuociat.

6 Addo vti vasa sacra etiam, vt sacra non obstare, quominus ad sacrificiū respectū habent, ac dicant, vt probè *D. Thom. cit.* & quominus vt consecrata, spiritualia sint, ità de iurepatronatus dicimus esse quidèm in se quid spirituale; quia tamen totū suum esse habet in ordine ad institutionem, ac beneficium Ecclesiasticū, ideò annexum alteri spirituali principaliori.

7 Hinc euidentiùs constat, quod primo loco scripsi: nàm cum connexio hæc cum beneficio intrinseca sit, & connaturalis Iuripatronatus, atq. inseparabilis, ità vt licet Ecclesia tale posset ius destruere, non tamèn præstare, quod sit; & connexionem non habeat cum beneficio, vt rectè notauit *Soar. 1. tom. de relig. lib. 4. de simonia c. 28. n. 10. ad fin.* necessariò fit, vt vel ex hac necessaria dependentia, nequaquā minori, quā sit inter officium, & beneficium, sicut, auctore *D. Th. paulò ante cit.* spiritualitas beneficij deducitur ex officio, ità & spiritualitas iuris Patronatus ex beneficio; lex autèm citata distinctum, quid esse inquit id, quod cum altero connectitur, & id, quod connexum est: hæc autèm distinctio non necessariò diuersitatem arguit in gradu, & ratione spiritualitatis, imò vti probatum est, potiùs eamdem indicat rationem. Ad minorem propositionem aio ex illo *textu cap. quanto* non deduci iuspatronatus annexum iuri spirituali, sed causam iurispatronatus esse connexam causæ spirituali, vt aduertit Auctor adnotationis *ad Abbatem in cap. cit. quanto l.C.* & quamuis iuspatronatus beneficio esse annexum diceret, nobis fauere demonstrauimus.

8 Obijcies vltimo, ex eodem Auctore Iuspatronatus ducit originem à bonis profanis, atquè à laico oblatis; igitur est laicale.

Respondeo ducere quidèm originem ex bonis laicalibus impropriè tanquam ex materia remota, estquè respectus remotus, quod illa bona sint à laico etiam oblata; Verum quicquid

quid sit de hoc,illud certum, atquè exploratum est, & illa bona tanquam materiam, circa quam virtutis se habere, & esse quasi eleuata,vt ità dicam,& vt terminantia virtutis actum,minimè profana; & Laicis ex Religione,& pietate motiuo spirituali ex se obtulisse, quæ omnia nudant profanitate bona laicalia, induuntq. pietate,ac Religione.

DISPVTATIO SECVNDA

De causa materiali,alijsquè circumstantijs Præsentationis;

Causa formali, & circumstătia: Quid præsentationis in superioribus disputationibus expensis,aggredimur in præsentia causam materialem, declarandam, quæ siue ad circumstantiam circa quid, siue ad illam eamdem, quid reducitur. Cùm autèm multa de hac ipsa dixerimus, *vt* 1.*tomo lib.*2.de illegitimis excludendis ab hac dignitate;*lib.*5.de ætate promouendi,de scientia,de integritate vitæ, dequè alijs requisitis: de vitijs prætereà,quibus carere Præsul debeat,atq, de impedimentis Ecclesiasticarum Censurarum; nec non *libr.*4. *vbi disput.*1.de Religioso statu,& voto nùm personæ promouendæ impedimento sint, & an votum non acceptandi Præsulatum paritèr impediat *disp.*3. *disput.deniq. vltima* de ordine, quem petit Episcopatus in Promouendo. Deindè cum hoc *ipso tomo lib.*5. simoniæ, atquè ambitionis excluserimus fœditatem ab electione canonica;liberq. sextus digniorem exposuerit semper in Episcopum præferendum, vbi post multa ad valorem disputata collationis, & ad conditionem dignioris requisita per quinque disputationes,*disput.*deinceps *sexta cap.*1. de aptitudine,ac dignitate promouendi cum egerimus,*cap.*2. peccatum promouentis indignum declarauimus, necnon obligationē Regum,Principumquè præsentantium ad Ecclesias Cathedrales *à num.*14. *& cap.*3. *à num.* 8.Insuper *disp.* 7. de peccato non proponentis digniorem *cap.præsertim* 2. & quid agendum, sit,cum æquè digni fuerint multi *cap.*3. ac tota *disp.*8.speciali ratione de Promotore ad Episcopatum. Validatem prætereà expendimus electionis *disp.*9.*&* 10.vbi *cap.*1. expressè sermonem habuimus *num.*3, de præsentatione, *disp.etiam* 11.*&* 12. de restitutione malè promouentium, vbi de Cardinalium obligatione à Summo Pontifice interrogatorum de dotibus,atquè ornamentis Personæ propositæ ad Cathedralem Ecclesiam *cap.*4.*à n.*14.& *cap.*8. specialiter actum est de Patroni obligatione, *à num.* 5. Iterùm disceptauimus de præsentandis, atq. obligationibus Patronorum præsentantium *disput.* 13. *cap.* 7. *à num.* 16. Demùm pœnas exponentes contra malè eligentes *disp.* 14.*cap.*1.*num.*14.ad Patronos spectantes indicauimus, & in dubio quæstionem exposuimus *cap.*3. Postremò multa ad personam spectantia confirmandam, quæ huc referri possunt in ordine ad instituendam, & non pauca ad personam postulādam, pauca sanè superer unt hic ad personam præsentandam spectantia disputanda,quæ mox subijciam.

CAPVT PRIMVM;

Nùm præsentatio ad Cathedralem Ecclesiam esse debeat personæ præsentis.

SVMMA;

*Status quæstionis.n.*1.
*Sententia necessario requirens præsentiam instituendi ad Cathedralem Ecclesiam.n.*2.
*De iure per se loquendo præsentia requiritur talis Instituendi.n.*3.
*Præsentatio facta de absente instituendo in Præsulem valet admissa à Pontifice.n.*4.
*Ad Episcopatus Hispaniæ, & Galliæ promouendorum in Episcopos examen non Romæ, sed in partibus habendum est.n.*5.
*Ordinarius absenti potest beneficium conferre, illumq. per Procuratorem inuestire.n.*6.

1 Secundò cap.disp.1.n.2. diximus, ad rationem præsentationis aliquo pacto spectare præsentiam Præsentati,quam præsens caput excipiet explicandam.Et sanè bifariam de hac quæstione disputare possumus:idest generaliter de omnibus ex iurepatronatus præsentatis, quod superuacaneum esse minimè dubito; quia à quamplurbus ex Instituto Iuspatronatus expendentibus

bus præstitum est, vt à *Lambertino par.1.libr.2. q.11.ab art.1.ac deinceps*, *Roccho apud eundem, Viuiana par.2.lib.6.cap.8. Sella de benefic. par.3 q.6.num.7. Garzia pariter de benefic. part. 4.cap.1.à num.16. Zerula titul. Iuspatron. Barbosa de offic. & potestate Episcopi allegat 62. num. 117. alijsq.*

2 Secundo autem modo inscripta quæstio poterit agitari ad Præsulatum contracta, de qua *Bertachinus tract. de Episcopo in 3. part. secundæ principalis lib.3.q.7. Lambertinus de iurepatron.1.part.lib.2.quæst.11.art.1. num.4. versic. idem vult, & art.3. num.9.* ni mala illius Codicis interpunctio me fallat. Docent itaq. eligere, nominare, præsentare, seu literas de præsentando Episcopo mittere non sufficere, ni facta reali præsentatione instituendi coram Instituente. Fundamentum est idem, ac de alijs præsentationibus mox afferendum.

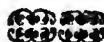
3 Sit assertio prima. De iure per se loquendo non modo ad licitam, sed ad validam præsentationem habitam à Patrono ad Ecclesiam Cathedralē respectu ipsius Patroni realis desideratur præsentia Præsentati. Est hæc sententia consensu Doctorum certa, vt apud citatos est videre, apud quos alij. Probatur *ex cap. cũ & plantare, §. in Ecclesijs*, *Glossa in Clementina Dudum in verbo præsentari de Sepulchris*. Secundo ex etymologio, quia repræsentari dicitur, qui præbetur, atq. exhibetur sensibus corporeis *l.1.in princip.ff.verborum obligat.* atque ità decisum fuit *in vna Papiensi iurispatronatus 31.Ianuarij 1504.coram Cardinale Mellino*, *& in vna Gerũdensi Beneficij 28.Ianuarij 1600. coram Corduba.* Ratio fundamentalis est, quia præsentatus ad Cathedralem præsertim Ecclesiam examen subire debet, de quo infra, quod examen personale cum sit, neq. ab vno pro altero possit haberi, necessario sequitur huiusmodi Præsentatum coram Pontifice teneri realitèr adesse Consultò dixi respectu ipsius Patroni, nàm respectu Instituentis præsertim Papæ hoc necessarium non esse compertum habeo, ad quod.

4 Sit assertio secunda. Præsentatio facta de absente in Præsulem instituendo valet admissa a Pontifice. Probatur, quia si quicumq. Ordinarius esto non teneatur admittere præsentationem illius habitam, qui personalitèr se non exhibuerit, eam tamèn si admiserit, valet præsentatio, licet non nouerit præsentatum, vt expressè docent *Abbas citatus, Boerius de iurepatron. verbo honorificum q.6.nu.27. Lambertinus dicta q 11.art.4 Garzia de benef.par.4.cap.2.nu. 18.* quicquid in contrarium dicat *Berous cons.87 num 8.volum.1.* à fortiori id verum erit de ad-
5 missione præsentationis à Summo Pontifice facta. Eò vel maximè, quod vt infra dicemus ex *Bulla Clementis VIII.* ad Episcopatus Hispaniæ, & Galliæ examen, non Romæ coram Pontifice, apud quem fit præsentatio, examen habendum est de præsentatis, sed in illis Regnis, vel coram S.R.E. Cardinali Legato, vel forsitan tunc existente, vel corā Sanctæ Sedis Apostolicæ Nuntio ibi degente; & consequenter de his præsentatis hæc nostræ conclusionis pars erit certior. Secundò quia fundamentalis ratio, vt *num.3.* indicaui, huius realis præsentationis est examen Præsentati habendum, quod quidem esto pro forma Institutionis subeundũ sit, necessariò tamen non requiritur pro forma præsentationis, ad quam examen minimè desideratur; quam ob rationem non modo praxis ad Cathedrales Ecclesias, quæ posset in contrarium esse, saluatur, sed quæ de alijs beneficijs esse asseritur *Garzia citat. num.24.* qua ferè nunquam præsentari corporaliter ait instituēdos. Multa possem ad hanc assertionem firmādam è paritate rationis congere, sed videri poterunt apud *Lambertinum vlt. loco cit. à n.2. ac deinceps.*

Obijcies. Consuetudo in contrarium præsentandi absentem non valet, auctore *Abbate cons.76.nu.2. Lambertino cit. q.11.art.2. allegato Garzia n.17. ergò, &c.*

Respondeo, non posse consuetudine valere præsentationem factam de absente coram Prælato resistère cuius interest præsentatum instituere, cum ex iure Patroni realitèr præsentare teneantur, & iuxta Superiorem conclusionem, præsentari non dicatur propriè absens, vt ibidem, & prosequitur *Abbas citas.* apud quem *Ioannes Andreas, & in cap. ea noscitur de his, quę fiunt à Prælatis, &c.* At vbi consentit, & præsentationem admittit, profectò consuetudo hoc modo præsentandi de consensu instituentis valere poterit: & à fortiori, si fuerit Summus Pontifex, cui ad hęc summa potestas est.

Confirmatur Ordinarius, & à fortiori Papa, potest absenti beneficium conferra ex *cap si tibi absenti de Præbendis lib.6 & cap. gratia de rescriptis eod. lib.* valet etiam inuestire absentem per Procuratorem, vel ipsum Procuratorem pro absente, vt scribit *Abbas in allegato consil.nu.3.* ergo, & poterit admittere præsentationem factam de absente, quippè quę quoddam est inchoamentum ad institutionem obtinendam, *vt in cap. quod autèm de Iurepatronatus*, ac docet *Innocentius in cap. quod sicut de electione*, vt rectè prosequitur *citatus Abbas*. Quæ maximè vera sunt de persona nota instituenti, vt habet *communis DD. apud citat. Lambertinum*, licet hoc solum de notitia, aliàs excusante, exceptionem habeat in Episcopis, qui examinandi sunt omninò, vt infra dicemus, & notat *Bertacchin. de Episcopo 3. part.2.princip.3.lib. quæst.7.*

Caput

CAPVT SECVNDVM.

Nùm Patronus se ipsum ad Cathedralem possit Ecclesiam præsentare.

S V M M A.

Patronus etiam Clericus nequit se ipsum ad Cathedralem Ecclesiam præsentare. n. 1.
Nùm Patronus pauper possit Cathedralem sibi Ecclesiam deprecari. n. 2. remissiuè.
Non potest Patronus per Procuratorem à se ipso constitutum ad Ecclesiam nominari. n. 3.
Regula, qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, quando locum habet n. 4.
Quomodo, ac quando potest à Compatrono alter Compatronus præsentari. n. 5.
Donatarius perpetuus nominare posset donatorē Iurispatronatus n. 6.
Limitatio assertæ conclusionis n. 7.
Posset Filius à Patre, Nepos ab Auo, & sic de singulis sanguine iunctis nominari. n. 8.

Q*Vinto libro disp. 4.* similem quæstionem in electione canonica frequētem, prò viribus elucidauimus, ex qua huius solutio ad præsentationē applicatæ deducenda est.

1 Sit itaq. assertio prima. Patronus etiam Clericus nequit se ipsum ad Cathedralem Ecclesiam præsentare. Manifestò deducitur ex his, quæ *loc. cit. c. 3. & 4.* diximus; deindè ad rem propius adduco ibi etiam perpensum *textum cap. per nostras adiuncta glossa*, tùm *verbo ingerere*, tùm *verbo præsentare*. Et quidèm verba illa textus, *Cùm igitur nullus se ingerere debeat Ecclesiasticæ Prælationis officij*, clariorē nostram hanc reddunt assertionem, quæ etiam dilucidatur ex *cap. Consuluit eod.* vbi *Abbas*, *Ioannes Andreas, Ancaranus, & alij*, quos allegato loco *Doctores citant*, quibus addo *Lambertinum de Iurepatron. 1. part. lib. 2. q. 8. principali art. 2. & 6. Gonsalez in Commentarijs ad reg. Cancellariæ gloss. 2. nu. 57. & Rotam decis. 185. part. 2. diuersarum*, *& in vna Papiensi Parochialis 13. Maij Anni 1598. coram Orano apud Iulianum Vinianum de Iurepatron. par. 2. libr. 6. cap. 9. in princip.* Rationes autèm nostræ conclusionis petendæ sunt à loco citato, quas inutile prorsus esset huc transferre. Prudenter dixi, Patronus etiam Clericus, cum de sæculari à fortiori hæc omnia probent. Plura tradit *Lambertinus* pro hac conclusione, atquè nonnulla in contrarium acuta, quæ soluit *de Iure-*
2 *patr. 1. part. lib. 2. q. 8. art. 1. & 4.* vbi probè disputat. An possit Patronus pauper precibus sibi deprecari Ecclesiam vacantem.

Assertio secunda. Non potest Patronus per Procuratorem à se ipso constitutum ad
3 Ecclesiam nominari, sic *Abbas in dicto cap. per nostras, vbi additiones litera D. & Vinianus cit. num. 7.* fuitq. decretum à *Rota Romana in vna Salmantina Cappellaniæ 14. Octobris anni 1552. apud Caputaquensem, seù Verallum decis. 397. par. 2. & in altera paritèr Salmantina coram Vestano apud Parisium de resignat. benefic. libr. 9. q. 17. n. 113. Cardinalis in cap. ex insinuatione vers. 2. quæro de iurepatr. Campanilius in diuersa iura canonica lib. 21. cap. 13. num. 399. Barbosa*
4 *allegat. 62. num. 87. ac deinceps.* Ratio est, quia qui per alium facit, per se ipsum facere videtur *de regula iuris in 6.* quam regulam meritò locum habere docuimus *disput. 8. super lib. cap. vnico num. 13.* quando non desideratur industria personæ, penitusq. alter alterius nomine præstat, vt Procurator in casu nostro, si suum peteret Patronum; fauet *cap. cum quis de sent. excommun. lib. 6. necnon lex 1. ff de vi, & vi armata*; Cùm autèm vti *conclus. 1.* diximus obstet, vt quis se ipsum nominet, à se ornatur, ac se se ingerat in prelationis officia, quemadmodū *disp. 4. lib. 5.* demonstrauimus, proculdubio consequitur, vt neq. per Procuratorem à se ad hunc effectum constitutum, nominari possit.

5 Assertio tertia. Poterit à Compatrono alter præsentari compatronus ad Ecclesiam Patronatam, sic *Glossa in cap. consuluit verbo concludunt ad finem de Iurepatr. Rocchus verbo honorificum q. 4. principali n. 20.* quam conclusionem vniuersaliter ad quascumq. Ecclesias cōmunem docent *Hostiensis in summ. tit. de Iurepatron. Lambertinus 3. part. lib. 2. q. 8. principali art. 5.* fauet *Abbas cons. 26. par. 2. & in cap. consuluit num. 4. & alij*, quod dictum volo iuxta doctrinam exaratam *cit. disput. 4. lib. 5.* quando nimirùm in fundatione Iurispatronatus expressum esset, vt compatronus, vel compatroni vnum ex ipsis nominare validè possent, vt *ibid. cit. disp. 4. cap. 3. num. 12.* diximus in euentu, quo electio duobus tantum compromissarijs ea lege committeretur, vt alter alterum etiam validè posset eligere adiuncto electi consensu, & penès illa, quæ *cap. 4. tradidimus n. 10. 11. & 12.* vel quando sufficeret nominatio maioris partis compatronorum, quæ quidèm clarè constaret conuenire in vnum è compatronis, cuius consensus non ad numerum augendum præsentantium, sed ad complementum iuxta infra dicenda, nè inuitus eligeretur, vt probè *Abbas citatus cons. 25. & Vinianus de Iurepatronatus mox allegandus n. 13.* tantum requireretur.

His autèm seruatis, scopulus ambitionis, ortus videlicet à se ipso, atq. indistinctionis inter electum, ac eligentem, quem declinare Sacri contenderunt canones, iuxta supradicta, euitabitur. In quo sensu, & *Rotæ* subscribo *in vna Aquilegiensi beneficij apud Vinianum de Iurepatron. lib. 6. cap. 9. num. 14. & in vna Papiensi Parochialis 13. Maij 1598. & manum do Lambertino mudò citat. art. 8. num. 3. Marco Anton. variar. resolut. lib. 1. resolut. 51. num. 5. Barbosæ de officio, ac potestate Episcopi allegat. 72. num. 92. asserenti etiam num. 91.* quando plures Patroni sunt

sunt, vel Clerici, aut alter clericus, & alter laicus ex se ipsis posse vnum nominari, ac præsentati. *Cardinali* prætereà *Tusco adstipulor pract.conclus.iuris, litera P. conclus.595.* alijsq. neq: aliàs quandocumquè à se ipso quis oriretur, vel cum non esset expressum in forma cõpromissi, vt vnus compromissariorum, & à simili Patronorum præsentari validè posset, vel numerum augere præsentantium propria præsentatione, vel res non transigeretur palam, vel si palam non esset etiam ex maiori parte desiderata ad præsentandum; in quibus quidèm euentibus contra Sacros Canones locus esset ambitioni. Neq. in huiusmodi præsentationibus habenda est ratio *cap. quia propter de elect.* quippè, quod de voto proprio sibi dato augente, vel non augente numerum calculorũ nihil disposuit. Quamobrem aliundè huius pendet quæstionis decisio, *vt disput. citata* pręsertim *cap. 5. num. 3. 4. & 5.* scripsimus Contra quam doctrinam videtur etiam errasse cum citatis Auctoribus *Viuianus* allegatus *num. 14. ad finem.*

6 Assertio quarta. Donatarius perpetuus Iurispatronatus posset nominare donatorem. Talis esset, si daretur casus, in quo Princeps ob res v.g. fortiter gestas in bello, vel rectè administratam Rempublicam donaret Ciuitatem vassallo, vel alteri cum omnibus iuribus, inter quę ius etiam esset Patronatus præsentandi ex Priuilegio personam ad regimen Cathedralis illius Ciuitatis; ab hoc eodem Princeps ille si missum dederit sæculo, posset in Præsulem nominari. Deduco ex communi DD. hanc afferẽtium conclusionem vniuersaliter aguatam de omnibus donatarijs; quos aiunt posse donantes ipsos nominare ad Ecclesias, ad quas ab eisdem ius recepere Patronatus, dummodo donatio fuerit perpetua cum consensu Ordinarij in reliquis, in nostro autem casu de licentia Summi Pontificis. Et ratio est manifesta, cum distinctus esset præsentans à præsentato: neq. Pręsentatus oriretur à se ipso, neq. ambitiosus
7 haberetur; Secùs autem esset, si donatio iurispatronatus pro vna tantum vice facta fuisset, quippè quæ habita præsumeretur in fraudem, vt donator à donatario pręsentari posset. Sic *Abbas in cap. vlt. de instit. num. 1. & 5. Rocchus supra citat. verbo ipse, vel is, a quo q. 20. num. 37. Lambertinus citat. art. 11. Viuianus allegatus num. 22.*

8 Assertio quinta. Posset filius à patre, vel nepos ab auo, & sic de alijs sanguine coniunctis nominari, vt communis fert DD. sententia de singulis iurispatronatus, *glossa in cap. quia Clerici verbo filij, & in cap. consuluit verbo propria auctoritate de iurepatronatus, Cardinal. in cap. quia Clerici citat. quæst. 1. Parisius de resignat. lib. 9 quæst. 17. num. 122. Barbosa de Episcopo alleg. 72. num. 93. Azorius inst. moral. part. 2. lib. 6. cap. 21. quæst. 2. Ioseph Ludouicus tomo 3. comm. opin. titul. de iurepatron. Viuianus sæpè citat. nu. 23.* Et ratio est à contrario, cum patens non fiat ambitioni locus. Confirmatur quia exequutor à testatore nominatus ad bona distribuenda inter pauperes, poterit in proprios distribuere filios, & consanguineos paupertate pressos Auctore *D. Thom. 2. 2 quęst. 32. art. 9. & ibi Caietan. ac reliqui Commentatores. Abbas in cap. 1. num. 5. de cohabit. Clericorum, & mulier. Calderinus cons. 39. art. 9. Cardinal. Mantica de coniectur. vltimarum voluntatum lib. 8. titul. 5. à num. 16. Gonsales gloss. 2. ad reg. 8. cancellariæ num. 54. Viuian. de Iurepatron. part. 2. lib. 6. cap. 9. nu. 23.* Imo sibi ipsi poterit applicare, si pauper fuerit, *Abbas in cap. cum in iure de elect. nu. 4. Nauarr. in Manuali cap. 35. num. 122. Parisius de resignat. lib. 9. q. 17. n. 120. & cit. Viuian. ergò à pari.*

Quid autèm dicendum sit, si nominatio fieret a Cõpromissario, in quem omnes, vel maior pars conueniret compromittentium diximus sæpè citat. *disputat. 4. lib. 5.*

CAPVT TERTIVM.

Nùm Præsentatio ad Cathedralem Ecclesiam certa, determinata omninò debeat esse.

S V M M A.

Ratio dubitandi, statusquè quæstionis. n. 1.

Præsentatio certa debet esse, ac determinata. num. 2.

Præsentia instituentis licèt communitèr dicatur suppleri non posse, non tamèn repugnat. n. 3.

Satis est Patronum dicere, Præsento, quin personam pręsentatam nominet n. 4.

In electione subintelligitur nomen dignitatis, ad quam quis eligitur. n. 5.

In stipulatione per Virginem facta subintelligitur causa dotis. n. 6.

Legatum relictum virgini intelligitur causa dotis. n. 7.

Institutio Titij, etsi non dicatur in hæredem, valida est. n. 8.

Hęc formula Pręsento, quem talis Cardinalis nominauerit, vel similis valet. n. 9.

Etiam generalitèr sub conditione, si vacauerit ex causa dari potest alteri facultas nominandi. num. 10.

Nequit Patronus promittere nominationem, vel pręsentationem Ecclesię non vacantis. num. 11.

Quomodo Reges ad præsentãdum in Curia Procuratores constituant. n. 12.

Potest constitui Procurator ad præsentationem faciendam Ecclesię mox vacaturę ex renunciatione, translatione, vel priuatione. n. 13.

Et quoties captandę mortis alterius, qui est in possessione Ecclesiæ cessaret periculum. num. 14.

Nùm

Nùm vnus, vel plures possint præsentari. n. 15.
An valeat secunda præsentatio, non cassata prima, vel cum primus præsentatus non consenserit, vel renunciauerit. n. 16.
Quam cautè se debeat habere præsentatus, si illius retineatur præsentatio. n. 17.
Quando poterit institui præsentatus, etiam nolente Patrono. n. 18.
An vnius Ecclesiæ Præsul ad alteram possit præsentari. n. 19.

1 Diximus de ambiguitate præsentationis formalitèr, atquè in se acceptæ *cap. 2. disp. 1.* nunc de eadem aliter causata. Etenim cum præsentatio varias inuoluat habitudines, siue ad terminum ad quem, ad Ecclesiam nempè, ad quam præsentatur, siue quasi ad obiectum, id est ad personam, quæ præsentatur, siue ad subiectum, ad personam videlicet præsentantem; siuè demùm ad Superiorem, apud quem est facienda huiusmodi præsentatio, ex singulis, vel aliquibus horum capitum simul potest aliquã incertitudinem subire præsentandi actus, quæ mox explicanda nobis est.

2 Sit assertio prima. Per se loquendo certa debet esse, ac determinata ex quacumquè indicatarum causarum præsentatio. Ità communis Doctores sententia, nam cum de genere sit habentium ad aliud habitudinem absquè suis terminis consistere nequaquam poterit. Et quidèm per se loquendo omnium personarum, præsentantis nimirum, præsentati, atquè instituentis præsentiam aliquo pacto intercedere necessàrio requiri docent, *Lapus. allegat. 73. colum. 2. & alleg. it. 75. incipiente, casus talis est, Cardinal elem. 1. colum. 2. de Iurepatron. Abbas, aliquè Scriptores in cap. vlt. de Iurepatron. Lambertinus 2. part. lib. 2. quæst. 4. à num. 1.* apud quem quamplures, quibus Addo. *Viuianum de Iurepatron. 2 part. lib. 8 cap 7. num. 5.* constat ex *cap. Ex noscitur* ibi *Ipsis Diœcesanis præsentauit,* vbi *Abbas, & cæteri de ys, quæ fiunt à Prælatis, & cap. vltim. de Iurepatron. necnon è Tridentino sess. 24.* vt clariùs infra. De persona verò præsentata *cap. diximus 1.* De præsentante constabit, dum de causa tractabimus efficienti, atquè ex assertione sequenti, ex quibus de certa Ecclesia, ad quam præsentatio fit clarius patebit. Secundo præsentare cum effectu debet esse, atquè intelligi, nam verba cum effectu intelligenda sunt per iura omnibus obuia; id autèm absq. his tribus personis, atquè Ecclesia, ad quam præsentatur, per se intelligi non potest, ergo, &c.

3 Sit assertio secunda, licet communiter dicatur Instituentis præsentiam suppleri non posse, non tamèn video cur id repugnet. Prima pars est communis Doctores apud *Lambertinum 2. part. lib. 2 quæst. 3. art. 3. num. 5. Viuianum 2. part libr. 8 cap. 7. num. 6.* Secunda pars, quæ propria est, à paritate probatur rationis. Etenim si per Procuratorem Patronus præsentare potest, vt omnibus exploratum est: si preterea vt *cap. 1.* diximus præsentia præsentati non est omninò ad ipsam præsentationem necessaria; sed ad Institutionem potiùs, & consecrationem, si fuerit Episcopus, non video cur præsentia suppleri non possit instituentis, quoad præsentationem ipsam, cur per alium ab Instituente acceptari non possit, & ea haberi, quæ ad huius actus validitatem necessaria sunt, vt clariùs fiet ex solutione fundamenti contrariæ sententiæ.

Obijcies igitur contra hanc secundam nostræ conclusionis partem ex *Viuiano num. 6. cap. 2. de integra restitut.* nec non *1. regulam de regul. iuris in 6.* Verum *cap. 2. allegatum* neque verbum ad rem habet, quam disputamus, sed agit de restitutione Ecclesiæ læsæ propter negligentiam Procuratoris, qui non produxit iura illius Ecclesiæ; neque sufficientior est regula adducta, ex qua tantum constat beneficium Ecclesiasticum sine institutione canonica obtineri non posse, quod nos vltro concedimus, neque de institutione disputamus, sed de præsentatione, quam dicimus fieri posse apud aliquem, cui commiserit Pontifex, vel alius habẽs instituere, ita vt apud eum validè fieri valeat. Imò contra intentum regulæ hodiè est regula triennalis possessionis pacificæ, qua ostensa, vt glossa scribit in expositione casus, poterit se defendere beneficiatus, etiam non ostensa institutione, de quo alibi.

Obijcies secundo, Ius patronatus competit ex gratia, ita vt à Patronis nequeat accipere perfectionem, quam totam quantam, quantam habet, ab Instituente habet, à quo confirmationem, & ius sibi vendicat. Cœterùm, hæc omnia concessa, qua ratione probent Instituentem non posse per alium præsentationem admittere, cui suas committat vices, non intelligo: Sicut Patronus per Procuratorem præsentationem ipsam inire potest.

In hoc itaquè sensu communem interpretor Auctorum sententiam assetentium, necessariam esse præsentiam Instituentis, vt præsentatio viribus certè careat, nisi apud Instituentem, vel alterum ab eo ritè suffectum fiat, aliàs sit nulla, vt in *cap. cum laici de Iurepatron.* vbi Expositores, & *Rota in vna Mediolanensi Cappellaniæ 26. Iunij 1596 coram Cardinali Pansilio, in vna Hostiensi Cappellania 17. Nouembris 1600 coram Iusto. In Vdana Iurispatron. 28. Nouembris 1601, coram Ludouisio postea Gregorio XV.*

4 Sit assertio tertia. Quamuis Patronus præsentatum non nominaret, sed coram Instituente solum hoc verbum diceret, Præsento, talibus sub circumstantijs, vt prudenter intelligi posset illum Clericum ibi astantem, & non alium ad Ecclesiam hic, & nunc vacantem, & non aliam, destinari, esse validam præsentationem, sic *Lapus citatus allegatione 75,* & expressiùs *Lambertinus 2. part. lib. 2. quæst. 3.*
5 *art. 3. num. 5.* & probatur, nàm vt rectè *Bertacchinus in tractatu de Episcopo 1. part. libr. 3. quæst. 26.* electio valet per simplex verbum,

eligo, facta, licet non addatur in Episcopum; ergò & præsentatio à pari: Sic enim subintelligitur in electione nomen dignitatis, ad quam censentur electores vocati; sic in casu nostro *argumento glossæ textus*, *l. quod autèm*, *ff. de iure dotium*, vbi in stipulatione facta per virginem intelligitur causa dotis. *Quod autèm in stipulatione*, ait textus, *non est necessaria dotis adiectio*. Vnde addit *Glossa*, quod licet non dicat Capitulum, eligimus te in Episcopum, sed eligimus, valeat electio, Sic docet *Baldus in l. 4. C. de iure dotium*,
7 Qui quidem hanc eamdem habet doctrinam de legato absolutè facto alicui virgini, quod certè pro dote intelligendum est, auctore *Bartolo in citatam*, *l. quod autèm*.

8 Confirmatur, quia institutio Titij in heredem valida censetur, esto per solum verbum Instituo facta fuerit, non addito in hæredem, *l. 1. ad finem, ff. de hæred. instit.* docetq. *Bartolus in l. filium, §. sed si portio, ff. de legatis præstandis*; fauet, *§. propositum*, *l. Pamphilio, ff. de legib. 2.* quę omnia probant, siue non exprimatur persona pręsentata, siue Ecclesia, dummodo ex adminiculis facilè colligatur, cum non necesse sis verbis exprimi, quod aliàs innotescere potest; magis enim res, quam verba intuendę sunt, *l. promittendo, ff. de iure dotium.*

9 Assertio quarta. Pręsentatio habita per hanc formulam a Rege, v.g. Præsento, quem Cardinalis. N. nominauerit, siue vt particularis persona sit nominaturus, siue vt protector alicuius Regni, valida est, si infrà tempus pręscriptum dictos Cardinalis nominauerit. Sic deduco ex *Abbate infra citando*, *Rota 1. in 2. dub. de Iurepatron. in antiquioribus*, *Lapo allegat. 8. col. 1. de hoc eod. tit.* *Pau. in tractatu de Sede vacante in 2. par. quæst. 5. a. & vlt. colum.* necnon è *Lambertino 2. par. lib. 2. q. 3. art. 5. n. 4. & 1. part. lib. 2. q. 4. art. 2. n. 4.* quęstionem generaliter expendente. Ratio est quia tunc propriè Rex minimè præsentat, sed potiùs procuratorem instituit ad pręsentandum, siue id faciat sequens intentionem Regis, aliàs ipsi Cardinali declaratam, siue habita facultate, atquè iure à Rege proprias ei vices committenti; quę quidèm institutio procuratoris, oratoris, vel vices regias gerentis non modo fieri solet, Ecclesia iam vacante, ad quam pręsentatur, vt probè docent *Auctores in cap. final. de concess. pręben.* quos refert, ac sequitur *Lambertinus 1. par. 2. lib. in q. 4. sub initio art. 1.* Sed etiam vniuersaliter sub conditione nominandi facultas dari solet, ex causa tamèn, quod expressè docet *Abbas in citat. textum cap. vltimi de concess. præben. num. 6. & Lambertinus etiam art. 2. num. 3.* Prima pars nostræ conclusionis probatur à contrario iure ex regula trita, Exceptio firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis. Etenim cùm improbet Pontifex in *cap. citat.* promissiones, nominationes, donationes, seù potestates nominandi factas à Comitissa Flandrensi beneficiorum non vacantium, ad vacantia nó improbare huiusmodi facultates rectè deduci-tur. Secundo vt *lib. 9.* videbimus, possunt Reges præsentare, & mox etiã in *2. part.* dicemus per Procuratorem, sed in casu exposito aliud non fit, quam procuratorem, seù personam, cui suas Rex commisit vices constituere, ergo, &c. Secundæ autèm partis ratio est, quia licet, sicut Collator beneficium non potest committere vacaturum, neq. alteri facere potestatem illud conferendi, *vt in cap. constitutus, & cap. 2. de concess. præb.* Sic neq. proprius Patronus, siue ex Priuilegio potestatem habeat nominandi ad Cathedralem, de qua nos præcipuè loquimur, nequit alicui præsentationem promit-
11 tere, nec dare in specie facultatem nominandi, ac pręsentandi ad Ecclesiam non vacantem, sed quando vacabit, cum eadem militet in collatione, ac præsentatione ratio desiderandi, & captandi mortem alterius, qui in præsentia illam possidet Ecclesiam, ad quã daretur nominandi, seù præsentandi potestas: quod omninò contendit Ecclesia declinare. Verùm vt rectè ex DD. consensu *cit.* notat *Abbas n. 6. vers. dicunt tamèn DD. apud quem Io. And.* in genere posse hujusmodi facultatem nominãdi, ac prę-
12 sentandi vniuersaliter dari ex causa, vt esset in Regibus absentia à Romana Curia, vel aliqua similis: æquiualet enim Cardinalis ille procuratori generali omnium bonorum; Procuratoris .n. officium maximè necessarium est humano vsui, *l. 1. ff. de procurat.* cessatq. ratio indicati absurdi. Hoc autèm dictum volo de facultate præsentandi ad omnes Ecclesias regalis ditionis, sed etiam singulorum Regnorum v. g. Regis Catholici, quorũ vnus, vel plures sunt Cardinales de facto Protectores, cùm eadẽ videatur esse ratio de singulis Regnis, si singularibus suis potirentur Regibus, ac si sub vno sint omnium Monarcha, dummodò talis facultas adeò non circumscriberetur, vt specialis contra *cit. cap.* cum dilecta videretur. Confirmatur quia Patroni singulares validè, ac licitè compromittere possunt in aliquem, vt docet *Lambertin. 2. part. libr. 2. quæst. principali*, & idem facere possunt omnes de Collegio, nemine illorum contradicente, vt idem auctor *ibidem 2. quæst.* est, ac alteri facultatem propriam nominan- *principali* art. 17. sed compromittere idem di tribuere, ergo ẽt præsentare aliũ, quem. N. pręsentauerit, & huius loci est regula super expensa, qui per aliũ facit, per se ipsum facere videtur, fauet *Clem plures*, *§. quib. de iurepatr.* legẽdus est *Lambert. cit. q. 3. art. 7.* vbi tractat, an laicus possit esse Cõpromissarius, de qua quæstione quicquid sit, cũ extra nostrũ sit institutũ, compertum habeo, posse Patronũ laicum demandare vices alteri tanquã Procuratori etiã laico *ex c. 1. de Procuratoribus lib. 6. cap. in causa de elect. cap. si compromissarius eod. lib. 6.* His addo licet probabilitate non careat contraria opinio de Ecclesia vacatura per mortem, vt illius captandæ tollatur quæcumq. vmbra desiderij, at verò poterit Patronus procuratorem ad vacaturam constituere ex causis renunciationis mox faciendę permutationis, vel similis, vt rectè *Lambert. 1. par. lib. 2. q. 4. art. 3. nu. 6.* de om-

omnibus beneficijs Iurispatronatus agens. Imò si hæc etiam commissio poterit fieri de vacatura in specie Ecclesia Episcopo, in quo non præsumitur fraus, neq. locum haberet *cap. final. sæpè cit.* vt volunt *DD. in cap. significasti de iurepatr.* apud Lambertin. cit. n. 7. potiori quidem iure, si Rex v. g. ex Priuilegio habens præsentare acceptam Ecclesiam, Papam oraret, vt etiam ad vacaturam nominare posset.

14 Hinc vlteriùs progredior cum *alleg. Lambertino n. 8. & Roccho in eod. tract. verbo honorificum q. 5. 2. colum.* atq. in omni casu, in quo fraus, vel votum captandæ mortis cessaret, enim dispositio dicti *cap. final. de conceff. præbend.* cuius ratio adæquata desinere censeretur, in quo casu Patronus aduacatura posset beneficia Procuratorem instituere. Objcies, *cap. in electionibus, vbi gloss. in verbo incerta de elect. lib. 6.* expresse docet inualidam electioné esse sub hac forma, *Eligo quem Archidiaconus eliget*; quia certum non exprimit consensum, atq. adeò per hunc textum reprobatur, tametsi antea conditionalis consensus, seù votum permitteretur, vti deducitur *ex cap. studij 61. dist. à Diuo Gregorio* ad Clerum, ac nobiles Ciues Neapolitanos. Et confirmatur, quia certa debet esse persona eligenda, sicut Iudex, Arbiter, Tutor, & Procurator, *cap. ad hæc de rescript. & innotuit de arbitr. ff. de test. tut. l. Tutor. incertus, ff. de Procs. l. 1.* quas quidem doctrinas cum extendat *Glossa cum Compostellano* ad collationem, seù prouisionem beneficiorum, vtiquè ad præsentationem, seù nominationem eas latè patere videtur profectò sentire. Accedit DD. consensus, ex quo *Firman. de Episcopo idem scribit 3. part. lib. 1. q. 37.*

Respondeo, dictum textum habere locum in electione, secùs autem in præsentatione; sic *Lapus in alleg. 8. fol. 8. & allegat. 38.* Sic etiam Auctores *in 1. Clem. de iurepatr. cum glossa verbo libera*, ex qua causam adduco cur citatus textus hic non militet, esse nimirùm eamdem, quæ adducitur *in cap. vltimo de conceff. præbendæ.* Sicut enim ibi dicitur, non valere commissio data in speciali alicui ad certam Ecclesiam præsentandi, quia fiebat ad fraudem: sic etiam dico ob eamdem rationem locum habere in speciali electione citatum textum, quod ad auertendum fraudem locutus est, sicut autem in casu nostro, cum datur facultas generalis ad faciliorem prouisionem Ecclesiarum, & ad quamcumq. tollendam discordiam, atq. ideò cum causa diximus, posse dari ? legas, amice lector, citatam glossam *dict. cap. vltimam de iurepatron. verbo libera, §. non obstat,* ex qua veritatem huius doctrinæ dilucidatam habebis: fauet *gloss. citat. Clementina 1. & Abbas ibi n. 5.*

Reliqua in confirmationem adducta, præsentationem probant faciendam à Cardinali, vel alio, cui facultas nominandi concessa est debere certæ personæ esse; non autem probant non posse Regem certæ personæ committere præsentationem faciendam certæ etiam alterius personæ: & sicut non repugnat principali procuratorem instituere: itá neque à Patrono certum alterum sufficì, cui propriæ committitur vices nominandi.

Colligo ex his cum *Lambertino art. 5. n. 4.* & Tirius, cui facultas est commissa præsentandi intra tempus, in quo potest præsentare, non præsentasset, cum Patronus præsentare, his stàtibus non posset, facultatem deuolui ad instituentem, quem voluerit instituendi, deducitur è DD. consensu in *cap. cum Vos de offic. Ordinarij, & in cap. 1. de supplenda negligentia Prælatorum.*

Quomodo hæc præsentatio fieri poterit priuatiuè, & cumulatiuè leges apud *Lambertinum 1. part. libr. 2. quæst. 3. articul. 5. num. 4. §. vnum.*

15 Num autem duo, vel plures possint præsentari in se nostra pendet ex priuilegio Principibus facto præsentandi; cùm nonnullis factum sit, vt vnum dumtaxat possint; alijs, vt plures, quod magis consentaneum est *Clem. plures, vers. quibus etiam de iurepatr.* vt facilius Ecclesijs prouideatur.

16 An verò valeat secunda præsentatio alterius, non cassata prima; sicut de electione, & postulatione; & an Patronus possit iterùm præsentare, quando præsentatus non consensit præsentationi, vel quando post consensum renunciauerit, seù quando morte correptus, ante institutionem, probè decidunt asserendo *Firmanus in tract. de Episcopo 1 lib. in 3. part. q. 39.* dummodo absit fraus, & *Lambertinus de iurepatron. 1. part. 1. lib. q. 6. art. 4. 5. & 7.* qui rectè varijs sub distinctionibus quæstionem omnem diuidit, ac dirimit; quam neq. nos prorsus ieiuni prætermisimus, siquidem *lib. 6. disput. 17.* aliquo pacto agitauimus, agentes, num electores, habito scrutinio, possint resilire; vbi teneri electorem, & consequenter Patronum diximus alterum eligere, vel præsentare, si primum indignum compererint in proemio *eiatæ disput. cuius 1. cap.* varias reijcimus rationes, quibus alij docuere, non posse alterum nominari ab Electoribus, publicato scrutinio; quæ quidem militare etiam possunt, neque subsisterent in præsentatione iam exposita coram instituense; & *cap. 2.* veram tradidimus rationem, cur variari possit intra trimestre in electionibus, non publicato scrutinio, quæ vsui esse poterit in præsentatione intra tempus infra *seq. disput.* decernendum, antequam præsentatio fiat ante Papam; non tamen inficior, quod ibi *nu. 9.* diximus in foro interno, peracto scrutinio, quod non sit variandum accomodari non posse ad præsentationem, cum antequam hæc coram Instituente fiat, nullas vires habeat, etiamsi de illa decreuisset Patronus antequam apud Instituentem fuisset ritè exposita.

Quod autem ius compararetur præsentato ad Cathedralem Ecclesiam infra dicemus, quem cum electo *cap. 1. ac 3. citatæ disput. 17.* conferemus.

17 Insuper qua ratione cauerè se debeat habere præsentatus, si forsitan de illo retractaretur præsentatio, constat ex ibi *dict. cap. 3 n. 7.*

18 Deinde sicut nolentibus Canonicis illum, de quo publicatum est scrutinium eligere, a Superiore

giore eligendum esse docuimus ibi nu. 8. sic si absquè rationabili, & probata causa nollet semel præsentatum Patronus institui, poterit ab Instituente ad rem nostram, a Summo scilicet Pontifice, cæteris seruatis seruandis institui.

19 An verò vnius Ecclesiæ Præsul possit ad alteram simul præsentari, pendet ex quæstione infernùs tractanda, num ad plures Ecclesias quispiam possit consecrari Pręsul; Est an vnius Ecclesiæ Antistes possit ad alteram præsentari, relicta prima, decidendum est ex dictis de postulatione *disput. 10. sup. lib. cap. 1. & 2.* & specialiùs integra *disp. 11.*

Et has quidèm quæstiones explicasse sufficiat; quippè quæ magis propriè spectare videtur ad causam materialem, seù circumstantiam circa quid præsentationis, de cuius alijs magis accidentalibus *sequent. cap.* dicemus.

CAPVT QVARTVM.

De Tempore, & loco Præsentationis.

S V M M A.

De necessitate citò præsentandi n. 1.

Quantum distare debeat inter præsentationem noui Præsulis, & mortem Prædecessoris. numer. 2.

Quacumq. hora fieri potest præsentatio. n. 3.

Tempus ad presentandum datum. n. 4.

Præsentatio fieri potest quacumq. die etiam feriata. n. 5.

Actus extraiudiciales diebus etiam feriatis fieri possunt. n. 6.

Intercedente lite de iudicio præsentatione, vel Iurepatronatus nequit fieri processus die feriato. num. 7.

A quo die initium sit sumendum temporis, quo debeat negligentia conuinci Præsentantis. num. 8.

Quomodo dies, à quo tempus hoc mensurandum erit potius à vacatione, quàm à notitia desumendum sit vacationis. n. 9. & 12.

In dubio præsumitur scientia mortis. n. 10.

Quomodo probanda sit scientia præsentantis de vacatione beneficij. n. 11.

Ex quo colligēdum sit, num fauorabilis, vel odiosa sit constitutio. n. 13.

Omne tempus ex se currit de momento in momētum. n. 14.

Rex Galliæ sex habet menses ad nominandum. num. 15.

Quomodo in concordiam reuocari possunt diffidentes sententiæ docentes tempus præsentationis à die obitus, vel notitię vacationis Ecclesię computandum esse. n. 16.

Regi scienti neq. quadrimestre currit. n. 17.

EXplicata circumstantia quid, & circa quid Præsentationis iuxta sæpè iteratam methodum circumstantiam
1 aggredimur temporis. De qua cum *lib. 6. disp. 15.* ex instituto disputauerimus, vbi *cap. 1.* de necessitate, quam primum Ecclesijs prouidendi tractauimus: & speciatim ad præsentem quęstionem præsentationis sensum *Clementis VIII. n. 4.* attulimus, quan-
2 tumquè distare debeat inter electionem (quod etiam sentiendum est de præsentatione) noui Præsulis, ac mortem defuncti *n. 11. & 12.* diximus penès doctrinam auctorem agentium *de*
3 *Iurepatron.* quos citat *Viuianus lib. 8. c. 1. n. 12.* cui addo ex *Abbate in cap. cum nobis in fine de elect. ac Viuiano* Pręsentationem quacumq. hora fieri posse, ad quam necessariò non prærequiritur celebratio missæ ad auxilium Spiritus Sancti rogandum, *vt in c. 1. cap postulasti de celeb. missarum.* Prętereà cum *c. 2. cit. disput.* egerimus de modo mensurandi trimestre, *& c. 3.* nùm ante mortem Pręlati licitè, vel validè de altero promouēdo tractari poterit, quam quęstionem etiam *super. disput. cap. vlt.* attigimus.
4 Et cum totum tempus Patronis concessum ad pręsentandum, quadrimestris nimirum laicis *cap. cum propter de Iurepatr.* Ecclesiasticis verò semestris *cap. vnico, §. verum de Iurepatr. lib. 6. & cap. sicut de supplenda negligentia Prælatorum* sit continuum, vt probè *Lambertin. de Iurepatr. par. 2. lib. 2. q. 2. art. 1. & 2.* præsentatio
5 fieri poterit quocumquè die etiam feriato Paschatis, quod est aliquid extra iudiciale, atquè
6 spirituale modo *disp. 1. explicato cap. 1.* Actus autèm extraiudiciales posse diebus etiam feriatis fieri, docet *Hostiensis in summ tit. de ferijs §. quid in his agi debeat per textum in l. actus. C. de ferijs, Barbosa de offic. & potest. Episcopi part. 3. alleg. 72. n. 145 & 148.* & alij passim. Quod
7 si aliqua intercederet lis de iudicio, pręsentatione, vel iurepatronatus processus, die non potest fieri feriato, cum formam habeat iudicij per vulgatos *text. glossæ in Clement. dispendiosum verbo in beneficijs de iudicijs, Lambert. cit. art. 3. & alios.*

Superest in pręsentia quęstio, quam huc ex citato loco *disp. 15. lib. 6. c. 2. n. 2.* remisimus, nū doctrina ibi absolutè tradita vera sit, an aliquam potius exceptionem patiatur.

8 Et quidèm non ignoro tempus ad conuincendam eligentium, seù conferentium negligentiam circumscriptum, non habere, tāquam terminum, à quo, diem vacationis beneficij, sed notitię ipsius vacationis, vt expressè scribitur in *cap. Quia diuersitatem de concess. præb. ad fin. & in cap. licet de supplenda neglig. Prælatorum*, vbi communiter DD. inter quos *Rebuff. in praxi tit. de deuolut. n. 10. & in concordatis de nominatione regia. §. 1. in Gloss. intra sex mēses ad princip. Azor non modo cap. illo n. 2. cit. sed lib. 6. c. 27. q. 40. Gregor. Lopez lib. 8. tit. 16. par. 1. Zerola in praxi Episcopali par. 1. verbo Iuspatr. §. 8. dub. 1. Mantic. decis. 260. n. 3. & decis. 158. n. 1. Garzia de benef. par. 10. c. 2. nu. 15. vbi quamplures affert decisiones à nu. 21. ac deinceps. Barbos. de offic. & potest. Episcop. par. 2. alleg. 126. quos alij sequūtur.*

Et

Et ratio est, quia cum dictum tempus ad conuincendam, ac redarguendam culpabilem Prelatorum negligentiam concessum sit, quippè quę talis esse nequit, intercedente probabili illorum ignorantia, causante inuoluntarium, siue quo peccatum cōmitti non potest, vt apud Theologos est certum, ac sępè in his meis docui lucubrationibus iuxta regulam *cap. cum voluntate de sentent. excomm. & in c. 2. tum ad principium, tùm ad finem de constitutionibus*, & rectè docet *Couarr. cap. Almamater part. 1. §. 10. n. 12.*

9 Verùm, & quia non solum consensu DD. notitia vacãtis beneficij nõ est censenda actualis, sed satis quidem est, si à notitia incipiat, quam tenẽtur prouisores, electores, nominantes, vel promouentes habere, atq. adhibita diligentia ex proprio requisita munere poterunt sibi comparare, itá vt licet in re vacationem Ecclesię non nouerit, eam tamèn si scire debebat, ac poterat, non excusabitur, tempusq. curret à die vacationis beneficij, vt bene *Rebuff. cit. tit. de deuolut. n. 10. Petr. Gregor. sintagma iuris par. 2. lib. 17. c. 9. n. 31. ad fin. Rota decis. 323. n. 2. part. 2. Recentiorum apud Nicolaum Garziam par. 10. c. 2. n. 29. & 30. Zerola cit. verbo Iuspatr. §. 8. dub. 2. Gomes cap. 2. de constitutionibus in 6. num. 54.*

10 Et quia in dubio, vt scribit *Abbas cap. quia diuersitatem n. 7. de concess. prabenda*, pręsumitur scientia siue in Episcopo, siue in alio conferente, vel eligẽte ad beneficium *per cap. vt nostram. §. porrò tit. vt Ecclesiastica beneficia, &c.* scientia pręsumenda est, nisi tàm verò similes pętenderint causas probabiles ignorantię etiam adhibito iuramento electores, auctore Abbate ibi, vt illis, quas infra nominatim perpendemus, causis à Iudice excussis, atquè examinatis talis tollatur pręsumptio: pręsertim si fuerit vacatio beneficij de iure, & nõ de facto, vt si vacauerit primum beneficium per adeptionem, & consecutionem secundi incompatibilis in remotiori aliqua prouincia existentis; sic rectè *Rot. decis. 6. Mascard. de prob. conclus. 626. à num. 19. Zerola §. 8. dub. 1. & 2. Nicolaus Garzia cit. n. 31.* Tunc autem huiusmodi defectus scientię computandus esset inter impedimenta, quibus detentus quicumq. promouens ad beneficia, & non curret tempus pręscriptũ, vti nos diximus *loc. cit. cap. 2. n. 13.* ac docent pręter ibi cit. *Abbas in allegatum cap. quia diuersitatem n. 3. Cosmos in progm. Sancionum tit. de collation. §. item circa verba tempus. Selua de benef. 3. par. q. 64. Rebuff. tit. de deuolut. n. 13. Couarr. in cap. nos quidèm nu. 4. de testamentis. Menoch. de arbitrarys casu 182. nu. 59. Gonsales in reg. Cancellarla 8. in progmio §. 3. à n. 38. Pontius de resign. benefic. lib. 11. q. 13. n. 4. Garzia 10. par. c. 2. à n. 16. & alij apud August. Barbos. de Episcopo alleg. 126. n. 49.*

11 Quod si quis contrarium sentire velit cum decis. 173. apud *Farinacium par. 2. Recentiorum*, scientiam nempè vacantis beneficij, ad quod præsentare debet Patronus plenè præhabendam esse, nequè sufficere testes de auditu, & ignorantiam potiùs præsumi, quàm scientiam, cui doctrinæ non potui in pręsentia subscribere, quam Deo dante infra expendam, licet eam amplectantur quamplures apud *Augustinum Barbosam de officio, & potest. Episcopi alleg. 72. n. 134.* quibus ille dat manum, cum postea *alleg. 126. n. 48.* non itá sentiat; & manifestè nunc falsitatis redarguo, è textu quem allegant *cap. præsumitur de reg. iur. reg. 47.* vbi probè *Glossa verbo præsumitur* aduertit, regulam hanc locum non habere in his, quæ publicè fiunt, aut eueniunt, cuius scientia pręsumitur, nisi probaretur ignorantia *de postul. cap. 1. glossa 3. verbo allegans 12. quæst. 2. quod, vt humanis, & 16. dist. quod diuitis de constitut. cap. 2.* Insuper vera non est citata regula de his, quæ scire, vel indagare tenetur, sicut in eligendo Prælato *61. dist. cap. 2. 8. quæst. 2. dilectissimi, & de elect. cum in cunctis*, vbi præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia, *vt eod. cap. innotuit*, quæ iura si vidissent, vel citati perpendissent Auctores, fortasse magis cohærentet loquuti fuissent de Patrono, ac de Electore. Verùm quicquid sit de hac opinione, cum ipse in hanc vltimam propendeam partem, solum ex contraria sequitur sententia, probandam esse scientiam, atq. impedimentum non fuisse ignorantiæ, quod neq. contra nos militat.

12 Itaquè absolutè loquendo doctrina *cap. 2. disp. 15. lib. 6.* vera est; etenim à die obitus, & vacationis Ecclesiæ Cathedralis tempus currit, siue eligendi, siue nominandi omnibus, quibus ad id ius est, Romano Pontifice excepto, cui nullum sanè circumscriptum est tempus ad quęcumq. beneficia conferenda, iure Ecclesiastico, cum superiorem non habeat in Terris, *argument. text. in cap. aliorum quæst. 3.* ac docent *Rebuff. citat. num. 5. Franchus in cap. statutum de prabend. in 6. Cassiad. decis. 8. de præbend. Lamber. de Iurepatron 1. part. lib. 3. quæst. 2. art. 8. num. 8. Mandos. reg. 34 de annua. quæst. 90. nu. 5.* meritò reprehendens *Paulum de Citadinis de Iurepatron. 6. part. art. 3. quæst. 26. num. 44.* contrarium indicantem. Qua verò teneatur obligatione ad quamprimum poterit Ecclesijs consulendum Papa, ex iure diuino naturali patet ex dictis *disput. illa 15. citata cap. 1.* Quod si supponatur notitia vacationis Ecclesiæ prouidendæ in eo, cuius interest ad eam eligere, nominare, &c. omnium calculis à die vacationis tempus currit, si dubium fuerit præsertim facti, præsumptio erit contra huiusmodi Prouisores. Si autem ignorantia probabilis, & spectata locorum distantia inter nominantem, prouidentem, eligentem, &c. ac locum, vbi Ecclesia vacauerit fama loci, qualitate beneficij cum citiùs præsumatur scientia in magno Cathedrali (verbi gratia) Ecclesiæ beneficio, quàm in Paruo, & in Curato, quàm in simplici, sicut scribit *Abbas cap. quia diuersitatem num. 7. de concess. præbend.* spectato prætereà modo vacationis censebitur prudentis iudicio probabili detentum fuisse ignorantia Collatorem, vel Patronum, atquè huiusmodi ignorantiam excusare dicimus,

mus, quominus tempus illud præfinitum currat; quod quidèm ignorantiæ impedimentum inter cętera ponendum est, vt super institui dicere, quibus præscriptum interrumpitur tempus, & currere non censetur.

Addo specialem esse rationem in Cathedralium Ecclesiarum prouisione, nam compertum habeo, in illis tempus esse constitutum, ac præscriptum in earum fauorem, ne ipsarum prorogetur viduitas, & vt multa, quæ in citatis textibus indicantur mala, Ecclesijs imminentia diù Pastoribus destitutis, euitanda citiùs remedium haberent; quemadmodum videre est in sæpè *citata disputat. nostra 15. cap. 1. & 2.* quibus addo *cap. statutum de concess. praben. lib. 6.* quod quidem si Pontifex intra mensem non prouiderit beneficium in Curia vacans, concedit *post mensem a die quo dignitates, seù beneficia ipsa vacauerint numerandum, ea conferre valeant*, Vbi *glossa verbo numerandum* dat rationem, cur non computetur hic mensis à die notitiæ, sed à die vacationis, vt in textibus super allegatis ait, quia hoc statutum fuit in fauorem Ecclesiarum, ne contingerent beneficia diù vacare, cùm ad eumdem finem cœtera sint sancita iura, præsertim *cap. Nè pro defectu de elect.* cętera que iura, *disputat. illa 15.* relata. Meritò igitur dicimus, & esse in fauorem Ecclesiarum sancita, & non in odium, & consequenter non ab eius notitia, sed à vacatione Ecclesiæ, vel beneficij tempus datum computandum esse; Nequè, vt meritò aduertit *Barbosa citatus allegat. 126. num. 44.* decisiones citatæ contra hanc faciunt doctrinam, sed contra illud tempus, quod in odium alicuius positum est, vti se habent statutum contra negligentes Prælatos ad nonnulla beneficia per textus adductos. Et huic interpretationi consentiunt *Abbas in repertorio cap. cum esses numer. 34. de test. Rebuffus in concordia titul. de nominat. reg. pal. 11. incl. verb. à die vacationis, & in titul. de deuolut. numer. 15. Tiraquell. de retract. reg. §. 35. gloss. 4.*
13 *numer. 26.* Confirmatur quia *vt Tibr. 4. disputat. 12. cap. vnic. numer. 12.* dixi a fine primario intento in constitutione decernendum est, num sit fauorabilis, vel odiosa; cùm igitur ex allatis textibus, qui non deduceret in fauorem Ecclesiarum trimestre præscriptum esset attritæ sanè frontis, nè diù vacarent, & nè damna imminentia subirent, sequitur in his non diem notitiæ, sed vacationis esse terminum, à quo dictum debet computari tempus.

14 Confirmatur secundo, quia vt *locis citatis sùm libr. 4. sùm libr. 2. disputat. 7. cap. 1.* scripsimus omne tempus currit de momento in momentum, vbi à iure aliud non exprimitur, & in dubio intelligitur continuum, *l. nunquam, §. 1. ff. de vsu capion. & post. §. celebrem ad rub. ff de diuers. tempor. præsumpt.*, docentque Superiores *per cap. vnicum text. de vita, & honest. Cleric. libr. 6.* & prosequitur *Antonius Comes var. tom. 2. cap. 1. num. 3. & ex multis Barbosa citatus num. 43.* ergò non est, cur per se loquendo alter terminus à quo huic trimestri assignetur, quam obitus Episcopi, vel Ecclesiæ vacatio.

15 Confirmatur tertio, nam vt in Concordatis cum Rege Galliarum *§. de nom.* sex menses dantur Regi ad nominandum à die vacationis, vt ex *Rebuff. ibi litera N.* inferiùs agentes de nominatione prosequemur. Quod si probabili teneatur ignorantia is, ad quem spectabit, iuxta supradicta ad impedimenta referenda illa erit; & hoc pacto dissidentes Doctorum sententiæ, & eorum, qui cum trimestre hoc vacans impedimentis esse debere doceant, illud tamèn non à die vacationis dicunt computandum, sed notitiæ, cuius defectum, atquè ignorantiam probabilem, impedimentum non esse animaduertunt, quos citauimus, auctoribus, addo *Viuianum part. 2. lib. 7. cap. 2. num. 1. & 2.* fauent prætereà huic sententiæ de computatione *cap. 2. de supplenda negligentia Prælatorum, & in cap. 2. §. cum vero de concess. prabend. & cap. cum de te de Iurepatron. Rebuffus in praxi beneficiorum l. 1. titul. de deuolut. numer. 8. Villalobus tom. 1. commun. opin. libr. 4. titul. 22. numer. 127. pag. 608. Petens l. 2. versic. quares sunt vlterius titul. 6. libr. 1. ordin. pag. 153 Flores apud Versien part. 10. cap. 3. numer. 25.* quam communitèr amplectuntur Auctores. Sententia, hæc si rectè perpendatur est nostræ contraria; siquidèm currere seriò tempus fatemur Patrono à die obitus, el vacationis Ecclesiæ, vtiquè illi noto, nequè per ignorantiam excusari culpabilem, sed inculpabilem, seù probabilem; qua posita dicimus ei non currere, quem hoc impeditum rationabili censemus impedimento, iuxta supradicta, & penès quem sensum subscribimus Auctoribus modo citatis, nec non ab *Azorio libr. 9. cap. 21. quæst. 11. Cap. rubr. & cap. 13. num. 393. Caput. decis. 248. part. 3. apud Aloysium Rice. in Praxi fori Ecclesiastici collectan. 119. & decis. 283. numer. 2. & in dicta praxi resolut. 155. Flores de Vena variar l. 1. quæst. 3. a numer. 20. Less. de iust. lib. 2. cap. 37. num. 27. Rotæ Romanæ decis. 380. 500. & 534. apud Farinac. in 1. collectione nouissimarum, & decis. 173. apud eumdem part. 2. recent.*

16 Dixi trimestre ex citatis textibus vltra, quod Ecclesia Cathedralis esse non poterit viduata per se loquendo, ad quod præsentationes Patronorum censerem aptandas esse, nequè ad quadrimestre, vel semestre datum secularibus, atquè Ecclesiasticis *per cap. cum propter de Iurepatron. cap. vnic. §. verum de Iurepatron. in sess. cap. sicut de supplenda neglig. Prælator.* spectandum esse; qui quidèm textus de alijs videtur loqui beneficijs Episcopatu minoribus. Hoc autèm intelligendum est, nisi de mente Pontificis, qui nullis huiusmodi legibus alligatus est, aliud legitimè cōstaret, *vt Cabbe. de patron. Regio cor. cap. 28. numer. 7. et 8.* asserens, neq. scienti Regi currere quadrimestre,
17 Regi verò Galliæ sex assignantes menses numerandi, vt *infra*. Demum cum si quæ sint quęstiones minimè declaratæ, hic è *disput. illa 15.*

sæpè

sæpè citata, & ex his, quæ dicturi sumus Tertio Tomo agentes de institutione facienda per Episcopum facilè innotescat; & cum nihil præterea de loco supersit differendum, quòd ex supradictis constat, faciendam esse præsentationem coram Instituente, vel Vices eius gerente, & consequenter, vbi ille deget, & vt ex forma præsentationis patet, quę in Concistorio fieri solet ab his omnibus tempero, & ad consensum examinandum præsentati me confero.

DISPVTATIO TERTIA

De consensu personæ præsentatæ ad Cathedralem Ecclesiam.

QVamquam magna ex parte quęstiones hac disputatione comprehensę, sint explicatę *lib.6.disp.16. et lib. 7.disp.13. cap.vnic.* vbi abundè de consensu electi, & postulati disputauimus, supersunt tamen hic nonnulla magis propria pręsentationis, maiori indigentia dilucidatione.

CAPVT PRIMVM:

An Præsentatus ad Cathedralem Ecclesiam debeat consentire.

SVMMA:

De præsentati consensu prima sententia docēs esse necessarium expressè datum. n.1.

Secunda adstruens virtualem.n.2.

Primus præsentati consensus ante consequutionē omninò necessarius est n.3.

Præsentationem fieri debere de persona præsenti. num.4.

Quando Præsentatio ad Cathedralem Ecclesiam fit de pręsenti, huius consensus expressus minimè necessarius est n.5.

Quando præsentatus est absens etiam notus debet consentire.n.6.

Potest consensus assertus validè dari per procuratorem, de speciali tamen mandato, vel per literas ipsius absentis.n.7.

Non potest sanguinę coniunctus absquè speciali mandato acceptare beneficium consanguineo, vel affini collatum.n 8.

Speciale mandatum ad consentiendum non debet esse pro speciali Ecclesia, vel beneficio, sed vagè pro aliquo.n.9.

Consensus, an ratihabitio afferta intra tempus ad præsentandum habenda est. n.10.

Patronus non acceptante præsentato non habet tempus ad iterum præsentandum, vti habet integrum, si pæsentatur post acceptationem renunciauerit, vel obierit n.11.

De necessitate consensus præsentati postulati.n.12 remissiuè.

1 PRima de hac re sententia fit affirmans *Calder.Cone.17. cuius initium est Pręsentato, Roceb.in tract. de iur.patr.apud Lambertinum ibid.2 part lib.2.q.5 ſ tin cip.art.1. nu.1.* Probatur quia per consensum, quod antea per solam præsentationem non habebat Præsentatus, ius acquirit ad rem saltem; ergo debet consensum adhibere; quod etiam significarunt Nonnulli apud *Viulanum de iur.patron.lib.7.c.5.n.8.*

2 Secunda sententia est *Cardinalis in cap. finali in vlt.columna* asserens satis esse virtualē assensum, qui censetur contineri in voluntaria instituendi præsentatione reali, neq. alium requiri consensum; cum præsentia ipsa Instituendi exhibita Instituenti sufficere videatur; probatq. ex *clem.vnic. §.secus de concess.præb. & Glossa verbo præsentati, clem.dudùm in vers.deindè de sepultura.*

3 Ad solutionem noto primum per se loquendo consensum præsentati ante consecrationē saltem necessarium esse, vt patebit ex dicēdis; etenim nullus præsentatus ad acceptandam Cathedralem Ecclesiam cogi potest per se loquendo, nisi in casu a nobis expresso *lib.4. disp. 2 c.3.& lib.7.disp.3.cap.vnic.n.27.* de qua quęstione in communi de quocumq. præsertim munere, qui plura cuperet, adeat *Lambertin.de iur.patr.par.2.lib.2.q.5.art.4.*

4 Notandum secundo è superiori *disp c.1 assert.1.& 2.* præsentationem fieri debere de præsenti, tametsi nonnunquam de absenti fieri posse, compertum habeam.

5 Prima assertio, quando præsentatio ad Cathedralem Ecclesiam fit de præsenti, consensus expressus minimè necessarius est, sic sentio cū *Cardinali paulò ante cit. & cum Benedicto Caputaq. in cap. vnic.de iur.patron.in 6. & cum Rocch.per honorificum quest.36.& Cæsar.Lamber.*

bert.de iur.patr.2.part.lib.2.quest.5.art.1.num.2. Confirmatur quia, vt potest Patronus facto præsentare, ità videtur, & Præsentatus posse, & facto acceptare, vt probat fusè *cit.Lambert. 1.part.lib.2.q.1.art.9.*

6 Assertio secunda, quando Presentatus fuerit absens, etiam notus debet consentire. Sic sentio cum prima sententia, & cum Auctoribus supra laudatis pro nostra prima assert. & videtur esse contra *Abbatem conf.36. 2.part.* & illos, qui docent, si Præsentatus fuerit notus non teneri consentire, cum per Procuratorem è speciali mandato Præsentatus videatur consensisse, quando est notus Instituenti.

Probatur autem conclusio, tùm fundamento pro prima sententia scripto: tùm quia cum tres in hac presentatione transigenda necessario desiderentur personæ, Præsentantis, Instituentis, & Præsentati, huius præsentia suppleri sanè poterit notitia, qua quis fit, ac dicitur præsens, non autem consensus, quippè qui non erit censendus formalis, cum is, à quo expetitur, sit absens, non virtualis cum per factum personæ presentis exhibitæ Instituenti hic habeatur, secùs si abfuerit; ergo nullo modo. Secundo etiamsi præsentatio de absente noto æquiparetur collationi absenti, hæc tamen cõpleta non est ita, vt faciat beneficium illius, cui collatum est, quin eius intercedat consensus, & acceptatio per *Capitulum si tibi absenti de preb. & dignitate in 6. & per legem quia absint, ff. de acq.poss.* ergò à pari de præsentatione, quæ habebit vires ante acceptationem. Confirmatur ex *l.si ego, ff de negot.gest.absent.* vbi non acquiritur dominium negotiorum gestori absenti nisi à tempore, à quo Dominus habuit ratum.

7 Assertio tertia. Potest consensus assertus valide dari per Procuratorem de speciali tamen mandato, vel per literas ipsius absentis. Prima pars est *Abb. expressa conf. illo 76. sec. part.citat.Lambert.laudati art.5. & vlt.* probatur *ex cap.accedens de preb.* à fortiori argumento, quo paulò ante pro secunda conclusione disputauimus; nam si Procurator adesse potest ad actum collationis pro absente noto, à fortiori poterit interesse ad complemẽtum actus præsentationis, cum per collationis actum plenum transferatur ius spirituale; secus autem per præsentationem, sed satis diminutum, vt infra, quippè quæ inchoatio est institutionis ex *cap. Quod autem de iur.patr.* Secundo quia gratificatio per intermediam potest haberi personam *l.si ego, ff.de neg.gest. & Glos.in cap. quam sit de elect.in 6.* asserente in hisce spiritualibus posse negotiorum gestorem interuenire. Ostẽditur secunda pars, necessariò nimirum requiri speciale mandatum; quæ quidem eorumdem est Auctorum. Ratio est, quia non sufficit mandatum generale, tùm propter qualitatem rerũ huiusmodi spiritualium, tùm propter præiudicium, quod euenire possit, vt probè *Abbas in cap. Accepimus apud Lambert de iur. patr. 1. par.2.lib q.11.art.5. & vlt.n.1. & conf.76.in 4. dub.* Quamobrem tùm beneficium censebitur quæsitum absenti, cùm ipse absens per Procuratorem inuestitur, siue procurator nomine absentis, vt *ex citat.cap.accepimus, arg.l.1.C.de acqu.posses.et l.1.§.per Procuratorem, ff.de acq. possess.tradit Lambert.cit.n.5.*

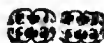
8 Hinc fit sanguine coniunctum pro consanguineo non posse valide hoc acceptationis officium obire, nisi intercedente speciali mandato; sic *Abbas ex multis apud Lambert.cit.* quia sanguinis coniunctio non supplet specialis defectum mandati, *l.pater, ff.de minor.* docentquè *Innocent.apud eumdem Lambert.nu.5.et Speculator tit.de coniuncta persona*; & quia consanguinei promittere rarò tenerentur, quæ ratificatio promissa intra tempus infra asserendum, facienda esset, quo circa nihil operaretur, vt rectè idem *Lambert.n.6.ad finem.* Hæc eadem argumenta probant consensum validum censendum esse per literas datum. Et confirmatur *ex cap.ea noscitur de his, quæ fiũt à Prælatis, etc. et cap.si tibi absenti de Præbendis, et dignitat.in 6.ac docent Auctores cit.*

9 Assertio quarta, speciale mandatum, ex quo Procuratori consentiendum est validè, nõ debet esse de speciali illa Ecclesia, vel beneficio, ad quod absens est præsentatus, sed sufficit, si fuerit de beneficio aliquo vagè sumpto, seù incerto, sic *Ioannes Andr. Abb.atq. Immola apud Lambert.laudatum num.6.* Ratio est, quia per huiusmodi speciale mandatum satis patet animus Domini, siue specialis præsentari per Procuratorem constituentis.

10 Assertio quinta. Consensus, seù ratihabitio asserta intra tempus ad præsentandum à iure concessum habenda est. Sic probè *Rota Romana decis.221.de in nouis.de iur.patr. et Lambert. citat.num.2.* Ratio est, quia aliàs non euitaretur præiudicium, damnumq. quod Ecclesiæ facili negotio subirent ex dilatione completę institutionis, atq. ex ipsarum viduitate, vt sæpè in superioribus libris ostensum est.

11 Ex his deducitur, Patronum, non acceptante Presentato, non habere tempus ad iterum presentandum, quia præsentatio ab illo præstita, omnibus minimè fuit numeris absoluta: secus autem dicendum si postquam acceptauerit, Presentatus renunciauerit, vel vltimam clauserit vitæ diem, ante institutionem, quando perfecta censetur presentatio per adhibitum consensum. Quamobrem integrum erit Patrono tempus *ex cap.si electio de elect.in 6.*

12 Quid autem sentiendum sit de necessitate consensus in casu, in quo presentatus etiam postulaterit, & quomodo tunc non posset consentire, seq. gerere deberet diximus *lib.7. disp. 13.cap.vnic.*

SVM-

CAPVT SECVNDVM.

Quod Ius Præsentatio conferat Præsentato.

S V M M A.

Quod ius conferat præsentatio Præsentato. nu.1. & 2.

Prima sententia docet Præsentatum à Clerico habere ius in re; à sæculari verò ius ad rē. n.3.

Secunda sententia ius tribuit præsentato implorandi officium iudicis. n.4.

Per præsentationem non acquiritur præsentato ius in re. n.5.

Præsentatione non acquiritur ius ad rem propriè Præsentato. n.6.

Qualecumq. ius sit, quod in præsentatum transfertur, originem habet à Summo Pōtifice. n.7.

An quod competit ius Præsentato præsentatione acceptata competat etiamsi à Papa non fuisset admissa. n.8.

1 Reliquis pro mei instituti ratione præsentationis explicatis circumstantijs, vti de cęteris formis, siuè electionis, siuè postulationis egimus, præstandū nobis hic est, quod supeteſt è circumstantia cuius gratia, declararo, idest ius, quod præsentatione transfertur in præsentatum.

2 Ex his igitur, quæ de cæteris beneficijs tradunt Auctores ad nostrum tractatum spectantia, varijs seruatis, in quibus discrepant, hæc aliqualis ad Ecclesiam Cathedralem præsentatio deducenda est.

3 Itaq. absolutè de omnibus iurispatronatus beneficijs disputans *Gorfred. Tranen. apud Lambert. de iurepatr. 1. part. lib. 2. q. 5. art. 8.* videtur sentire Præsentatum à Clerico habere ius in re, à sæculari verò ius ad rem, quippè qui variare potest; quod si non variauerit, ius etiam tribuet in re, quemadmodum Clericus.

4 *Goffredo* licet adhærere videatur *Hostiensis in summ. tit. de iurepatr. §. quib. vers. alia, quia præsentato è versic. illo autem dubium*; nihilo tamē minus *in cap. si Bertold. in 2. colum. de re iud.* siuè variauerit, siuè non variauerit patronus, ius concedit præsentato saltem implorandi officium Iudicis ad Ecclesiam habendam, ad quā fuit præsentatus, vacantem, vel vt sic habitam etiam cum iniuria primi Pręsentati, si Patronus cumulatiuè varians, secundum nominauerit præsentatum, dummodo ille non fuerit institutus iuxta *cap. Pastor. de iurepatr.* cùm tunc non vacaret Ecclesia Ex quibus deducitur concedi *ab Hostiensi* Pręsentato ius ad rem, quod etiam sentire videtur *Cardin. in cit. cap. cum Bertold. de re iud. & in 2.3. & 4. opposit.*

5 Prima sit assertio. Præsentato non acquiritur, per præsentationem a quouis factam, ius in re, hæc est assertio communis apud DD. quos citat, ac sequitur *Lambert. 1. par. lib. 2. q. 5. art. 8. n. 2.* quibus addo *Felin. in sæpè citat. cap. cum Bertold.* Probatur ab electionis paritate, qua non conferri ius in re demonstrauimus *lib. 6. disp. 46. c. 3. à n. 6.* ergo cum sit nullus, qui neget per electionem maius, nè dum æquale, ac per pręsentationem acquiri ius, vt videre est apud *DD. in cap. cum Bertold.* si per electionem ius in re non confertur Electo, multo minùs per pręsentionem Præsentato.

6 Secunda assertio. Pręsentatione non acquiritur ius ad rem propriè Præsentato, sed valdè diminutum. Prima pars est Doctorum communis, vt notat *Gay in repetitione cap. final. n. 24. de elect. lib. 6.* cum dicant per præsentationem fieri potius viam ad institutionem, quàm ius cōferri, sic *Cardin. clem. 1. de suppl. neglig. Prælat. col. 15. & cap. pastoral. de iurepatr. Rocch. de iur. patr. verbo ius in 4. q. Abb. cap. quod autem de iurepatr. & cap. 2. & cap. nobis eidem, et in cap. quod sicut de elect.* necnon *cap. postul. de postul. n. 4. & alijs.* Ratio est, quia, vt incepi dicere, Præsentatio quædam est inchoatio, siuè præambulum ad institutionem *ex cap. quod autem de iurepatr. & gloss. verb. inchoatio*; hoc autem maximè verum est si Patronus variauerit. Secunda pars est *Lambert. cit. nu. 9.* nec non *Abb. in sæpè cit. cap. cum Bertold. de re iud. n. 11. & 12.* quatenus ius aliquod ait quæsitum præsentato, præsentante patrono in sua præsentatione, quo quidem iure poterit agere, vt Episcopus habens instituere, ad ipsam compellatur institutionem. Confirmatur, quia cum variare possit Patronus alterum accumulando, vt Canonistæ loquuntur, & nos mox declarabimus, acquiritur aliquale ius secundo præsentato; quo fit, vt eius institutio valida sit, & Primi infringatur. Quæ omnia cum solum per quandam Analogiam in præsentatione ad Cathedrales Ecclesias Patronis, ac Præsentatis conueniant, quorum institutio Summi solius est Pontificis, in quem nemo ius habet, atq. à nullo cogi potest, idcirco non diù expendenda, sed videndi sunt citati Doctores.

7 Illud verò silentio haud prætermittā qualecumq. sit hoc ius, quod præsentatione confertur translatum in Præsentatum, originem habere à Pontifice Maximo, à fortiori per ea, quæ *loco cit. de elect.* dixi, neq. aliquod sibi vendicare robur ante consensum Præsentati, modo quo necessario dandum esse supra diximus, vt probè *Cardin. consil. 17. cuius initium est Præsentato de iurepatr.*

8 Quæres, num quod asseruimus ius conuenire Præsentato præsentationem acceptanti, competat, etiamsi præsentatio non fuerit admissa? *Rocch. apud Lambert.* qui videtur subscribere *2. par. lib. 2. q. 5. art 8. n. 12.* absolutè affirmat. Verum quæsito duplex poterit esse sensus, vel positiuus, quasi verò per positiuam reiectionem in casu nostro Pōtifex reiecisset huius personæ, ad talem Ecclesiam, nominationē, vel pręsentationem factam, & penès hunc sen-

 sum

sum omninò falsa est Rocchi doctrina, ad rem nostram presertim contracta; cum enim à Papa omne ius, siue ad præsentantem, siue ad presentatum manet, nullum ad ipsum præsentatū deriuari poterit, Summo ipso renuente Pontifice: vel poterit sensus esse quæsito, negatiuè, idest, antequam Papa consentiat, num habeat ius præsentatus per solam præsentationem, & hoc pacto veram esse pronuncio assertam à Roccho sententiam.

CAPVT TERTIVM.

An Præsentans, vel nominans ad Cathedralem Ecclesiam possit ante institutionem variare.

S V M M A.

An Præsentans, vel nominans ad Cathedralem Ecclesiam possit ante institutionem variare, num. 1.

Sensus quæstionis. n. 2. & 3.

Vnde dicatur iuspatronatus Ecclesiasticum, vel sæculare remissiuè. n. 4.

Variatio altera adæquata, altera inadæquata, & quænam hæ sint. n. 5.

Patroni ex Priuilegio habent nominationem ad Cathedralem Ecclesiam. n. 6.

Patronus laicus per se potest variare etiam post consensum præsentati. n. 7.

Patronus, siue laicus, siue Clericus potest multos nominare simul. n. 8.

Hoc autem negatur ab alijs de Clerico. n. 9.

Pendet ex tenore Priuilegij, vt vnum, vel plures à Dynastis nominentur ad Ecclesiam Cathedralem. n. 10.

Accumulatiua variatio intra tempus concessum ad præsentandum, præsentationis acceptatæ tantum à Præsentato, non tamen ritè expositæ Instituenti, etiam à Clerico Patrono habita in foro externo valida est, non secus ac facta à sæculari. n. 11.

In foro autem conscientiæ si fiat absq. legitima causa illicita censenda. n. 12.

In hac nominatione, vel præsentatione aliquo pacto imbibitur promissio, vel donatio. n. 13.

Patronus Clericus neq. validè, neq. licitè potest præsentationem acceptatam, & ritè coram Instituente expositam reuocare. n. 14.

Patrono laico per se loquēdo permittitur variare quoad forum externum cumulatiuè, idest alium nominare etiam post primam præsentationem. n. 15.

Nullus Patronus variare pōt adæquatè contra eum, quem causa nominationis, ac præsentationis ordinare fecisset. n. 16.

Cuius damno cedere debeant expensæ factæ occasione reuocationis n. 17. remissiuè.

Quam cautè Præsentato agendum sit ante institutionem. n. 18. remissiuè.

De iure administrationis præsentatis, siue institutis conueniente: deq. specialibus eorum muneribus. n. 19. remissiuè.

De possessione ad relata munera desiderata. n. 20. remissiuè.

Num Præsentatus siuè Institutus possit munera, quæ sunt ordinis exercere. n. 21. remissiuè.

1 Notandum primo ad solutionē, quæstionem non esse de reuocatione præsentationis, vel defectu personæ præsentatæ, quando nimirum Præsentans præsentauerit indignū, vel minus dignum, cum posset digniorem nominare, tunc enim mutatio necessario facienda est, vt monui similem expendens quæstionē *lib. 6. disp. 17. sub initio.* Verum de præsentatione rite alioquin habita disputandum erit.

2 Notandum secundo. Cū quæstio propria sit de præsentatione ante Præsentati consensum à fortiori, quę hic dicemus, vera esse sentimus de præsentatione acceptata, qua maius, & firmius confertur ius præsentato, ac de qua etiam præcipuam esse quęstionem ostenditur per textū *Quod autem de iurepatr.* à *Lambertino mox citando* sub initio articuli relatum.

3 Notādū tertio distinctā quęstionē esse de valore præsentationis, ac de licita eiusdē ratione.

4 Notandum quarto. Patronum non dici Ecclesiasticum desumpta denominatione personæ iurepatronatus donatæ, sed sumpta denominatione ab Ecclesia à qua immediatè fluit ius ipsum patronatus, vt explicauimus *disput. 1. c. 1. n. 3.*

5 Notandum quinto. Variationem sumi posse tùm adęquatè, tùm inadæquatè, & primo modo accepit *Rocch. apud Lambert. 2. par. lib. 2. q. 8. art. 23. n. 4.* Et est cum penitus à primo receditur nominato priuatiuè, vt etiam habet *Dyn. in regula mutare de reg. iur. lib 6.* Inadæquatè vero sumi à multis apud *Lambert. allegatum art. 22. & 23. n. 4. & 5.* cum non recedit Præsentans absolutè à primo, sed accumulatiuè, vt loquitur *Lambert.* alterum nominans, qua nominatione alteri aliquo pacto derogat.

6 Notandum sexto. Patronos ex priuilegio nominationem, vel præsentationem ad Cathedrales Ecclesias habere, esseque Dynastas, quemadmodum indicauimus *disput. 1. cap. 1.* & potius dici laicalem, vt probat *Lambertinus lib. 1. quæst. 10. art. 3. num. 1.*

7 Sit assertio prima. Patronus laicus per se validè potest variare etiam post consensum à Præsentato præstitum, & hoc pacto subscribo communi sententiæ apud *Lambertinum 2. par. lib. 2. q. 7. art. 1. ex cap. quod autem de iurepatr. & cap. pastor. eodem.* Et quamuis multas, prò qualitate geniorum, afferant rationes, approbo tamèn traditam ab *Hostiensi in summ. titul. de spons. duor. §. quot modis.* Quia præsentatione spirituale matrimonium de præsenti minimè contrahitur, sed sponsalia, vt probè *Laus etiam scribit in allegat. 13. fol. 27.* & sicut sponsalia Contrahens ad aliud potest transire ma-

matrimonium, ita vnum Præsentans potest alterum deinceps præsentare : & quemadmodum à sponsalibus ad matrimonium de præsenti gradus fieri potest per copulam cum altera, *ex capitulo bis, qui fidem de sponsalibus*, *& capitula si inter virum eodem*, & ex communi Theologorum, & Canonistarum sententia; ità per institutionem præstitam secundo præsentato, matrimonium dicetur perfectum, non obstante Primi nominatione ex *cap. Pastorali de iurepatron.* Video hoc argumentum aliquo pacto deficere; vt ab Auctoribus proponitur, cum Præsentans non sit sponsus, sed hac ratione accipiendum puto, vt intelligatur posita præsentatione inter Præsentatum, & Ecclesiam, ad quam præsentatur, sponsalia solum resultare, non matrimonium. Confirmatur ratione tradita à *Rocchо de iurepatron. verbo honorificum in quæst.9.* deducta *ex Gloss.2. in simili, cap. cum vos de officio ordinarij, qua etiam vtuntur Paulus de Cittad. de iurepatron. 6 part. quæst.9. & Lambert. ibidem 2. part. lib.2. q.7. art. 1. num.4.* quia Laicus veram non habet notitiam idoneitatis, quæ requiritur in Clericis, ac dubitans, nè minus dignum præsentauisset alium repræsentare potest, vt ei conceditur *per Capitulum quod autem, & capitulum cum autem de iurepatron.* idquè, vel successiuè, vel eodem tempore fauet *Clementina* plures *in fine de iurepatron.* & fusè prosequitur *Lambertinus 7. part. lib.2. quæst.10. art.4.*

Demùm hæc assertio intellecta intra tempus, quod habet Patronus ad præsentandum maximè, firmatur etiam à fortiori ex his, quæ diximus de electoribus, qui quidem in foro externo valent variare, non publicato scrutinio intra tempus eis concessum, vt *lib.6. disputat.17. cap.2. num.7.* indicauimus. Nequè dolere potest Instituens de hac retractatione, etiam inadæquata præsentationis, quippè quæ coram ipso adhuc ritè habita non est, per ea, quæ tradidimus in re simili *de postulat. lib.7. disputat.13. cap. vnic. num.18.* Dixi per se loquendo; nàm aliundè posset saltem illicitam esse hanc reuocationem, vt infra dicemus. Cum autem loquor hic de variatione, de inadæquata sermonem habeo, non recedendo à prima, cum exploratam etiam habeam eorum sententiam, qui docent cumulatiuè tantum, non autem priuatiuè posse laicum variare: sic *Ioannes Andreas in regula in re communi de regul. iuris lib.6. Archidiaconus in cap. vnico in 2. colum. versic. verum de iurepatron. in 6. Abbas cap. quod autem de iurepatron. in 2. notab. opposit. 1.* & alij quamplures apud *Lambertinum 2. part. quæst.7. art.10. num.3.* Patronum autem, siuè laicum, siuè Clericum posse multos simul nominare docent per *Clemen. plures, §. final. de iurepatron. Cardinal. Petrus de Ancarano, Immola, & Ioannes Andreas cap. cum autem de iurepatron. in principio.*

9 Negat autem *Lambertin. de Clerico ex alijs Auctoribus 2. part. lib.2. quæst.3. art 6. & 8.* nec
10 non *quæst.7. art.21.* Cùm autem ex Priuilegio in re nostra, Dynastæ præsentent eius teneri standum est, vt multos simul nominent, ex quibus Papa vnum eligat, vel vnum tantum præsentent.

11 Sit assertio secunda. Iuncta supradicta variatio accumulatiua, intra tempus concessum ad præsentandum, præsentationi acceptatæ tantum à Præsentato, non tamèn ritè expositæ Instituenti, etiam à Clerico Patrono habitæ, in foro externo valida est, non secus ac facta à sæculari, cum in vtroquè militent rationes, quas locis citatis pro prima assertione fecimus. Nequè contra communem sententiam hanc meam esse conclusionem contendo, cum & *capitulum quod autem, & cap. cum autem, & pastoralis*, & si quæ sunt alia iura, & Auctores ea exponentes de præsentatione non modo acceptata, verum etiam habita coram Instituente loquantur: quæ si habita sit à Clerico, nulla ab eis deciditur, vt nos infra dicemus; nequè quęstionem hanc diriment de pręsentatione tantum acceptata a Pręsentato intra tempus, patronis concessum ad pręsentationem faciendam.

12 Assertio tertia. Esto validè vterquè Patronus intra tempus pręscriptum variare possit, vt superius dictum est, illicitè tamèn in foro conscientiæ id aget, etiam per se loquendo, si retractauerit pręsentationem acceptatam à pręsentato absquè iusta causa, etiam intra tempus ei concessum ad pręsentandum. Porrò de Clerico Patrono hoc mihi quisquè concedat, verum de omnibus probatur argumentis factis prò varietate in electione *lib.6. disputat.17. cap.2. & 3.* nam licet me non lateat maius quidem ius, & strictiùs peracto scrutinio per electionem Electo, quàm Pręsentato Consentienti competere, cum pręsertim sciuerim quid habeat *cap. quod autem de iurepatron. ibidem*. Quoniam antequam pręsentatio per Diœcesanum Episcopum approbetur, ratum non est, quod à Patrono fuerat inchoatum, estquè maximè verum in pręsentationibus, seù nominationibus coram Pontifice habitis; At quod aliquale ius Pręsentato acceptanti conueniat, negari minimè potest, vt *superiori capit* probatum est. Deindè cum etiam ei ob proprias qualitates, ac dignitatem aliquale sit ius ad huiusmodi beneficia iuxta dicta *lib.6. disputat.6. cap. præsertim 1. & 2 num. 14. 21. 26. & 27. & cap 3. insuper disputat.7. & 8. cap.1. num.3 ac deinceps, necnon 9 disput. & 10. cap.1. num.3.* non est cur post pręsentationem, atquè acceptationem in arbitrium Patroni tantum reijciamus, stare dictis, nec ne, &
13 constantiam in decisis. Addo quod licet poterat hic patronus fortasse non nominare, quia multi erant eiusdem dignitatis, ac bonitatis ad hanc Ecclesiam apti; at cum semel nominauerit, in qua nominatione, & præsentatione videtur esse imbibita promissio, vel quasi donatio, vt ita dicam per hanc sane acceptatam obligabitur, vt communis Doctorum sententia docet, promissionem scilicet acceptatam obligationem inducere grauem sub mortali in re graui, sic Sylue-

dictum est : & huic rationi robur esse puto, quicquid in contrarium dixerit citatus *Lambertinus ad finem 6.art.q.7.* Porrò præsentatio illa licet terminatiuè ratione Ecclesiæ, ad quā tendit, spiritualis sit, ratione tamen causæ præsentantis, penès dicta, censetur esse à laico, cui per Sacros Canones aliqua ratione licet variare. Quod si in hoc casu non probaret hęc ratio, neq. probaret, fas esse laico Patrono variare, cuius pręsentatio, etiam hoc pacto, spiritualis est, cum ad beneficium Ecclesiasticum personę Ecclesiasticę sit. Confirmari hęc omnia possunt in re nostra nominationis, & pręsentationis factę coram Pontifice Maximo ex dictis *lib.7.disp.13.cap. vnico n.15.& 20.*

De consensu verò Instituentis variare, nec posse sentio, licet in *loc.citat.nu.23*, contrarium dixerimus de Postulantibus, moueor, tum quia postulantibus ex se licet variare, secus pręsentanti laico; deindè Postulato nullum est acquisitum ius, at aliquale est Pręsentato, vt *super. cap.* diximus.

25 Assertio quinta, Patrono laico per se loquēdo in iure permittitur variare, quoad forum externum cumulatiuè, idest alium nominare, etiam post primam pręsentationem: patet hoc ex iuribus, & *Auctoribus allegatis pro superiori conclusione*, neq. alia opus est probatione, si Lectorem meum tantum admonuerim non licere Principi variationem, vt ex *Felino* titè notat *Lambertinus 2.part.2.lib. q.7.art.2.nu.2.* Erit autē licita hęc variatio, si ex causa fiat, vt in simili probauimus *lib.7.disp.13.cap. vnico n.23.§.3.pars.*

26 Assertio sexta, Nullus Patronus variare potest, nequè adæquatè contra eum, quem causa nominationis, ac pręsentationis fecisset, ordinare. Probatur hęc assertio eiusdem rationum momentis, quibus similem probauimus *libr.7. disp.17.cap. vnico n.22.*

17 Quid autem de ca *a speciale mandatum. nu-*
reuocationis ibidem
18 Quam cautè Pręse n *tum ad inquisitionem*
institutionem *lib.6.* trac*m Promouendi in Epi-*
Superetat de institutione *tinguitur à singula ta-*
hęc, vel propria non sit no *Ecclesiam.n.17.*
liquorum beneficiorum, v *on specificaretur ad*
logia nominatos ad Cathco *m faciendum pro-*
concernat, & cum ex formula *icè talem non suf-*
qua vtuntur ij, quorum intere
storio proponere Ecclesias, in *mandatum re-*
atq. ex ea ratione, qua Summus
facto promouet ad Ecclesias Cat *nendum est.*
à Regibus nominatos, tùm non no
est cur à nobis in disputationem vo *tur speciale*
19 Prætera de causa finali prǽsentat
semus agere, ac de iure administratio
præs. ntatis, atq. institutis Episcopis ad
Ecclesias, vel aliorum Principium con *rbem.*
Cęterum satis de illo disputauimus *lib 7.ia, pri-*
agentes de simili iure ad confirmatos Ep *fex*,
pos ante consecrationem spectante; vbi
diximus huius etiam loci esse dubium non *eva-*
cum quod confirmatus Episcopus habet iu
administrationis ante consecrationem, habeat
etiam, quasi institutus ante confirmationem,
& à Pontifice promotus, vt infra: idemq. dicas
de specialibus muneribus, quæ vt sic obire pos
sunt huiusmodi Episcopi, de quibus *disp 4.eius
dem libri* scripsimus.
20 Deindè de possessione ad relata munera requisita, tùm iure antiquo, tum nouo *disp. 5. 6. & 7* disputauimus.
21 Insuper num possint munera, quæ sunt ordinis præstare disceptauimus *disput. 8.* Demùm formula hìc desiderabatur, qua vtuntur in Concistorio Cardinales Regnorum protectores, quorum interest, & Promouendum, & Ecclesiam proponere. Verùm hęc infra referetur.

DIS-

riore eligendum esse docuimus ibi *nu.* 8. sic si absquè rationabili, & probata causa nollet semel præsentatum Patronus instirui, poterit ab Instituente ad rem nostram, a Summo scilicet Pontifice, cæteris seruatis seruandis institui.

19 An verò vnius Ecclesiæ Præsul possit ad alteram simul præsentari, pendet ex quæstione inferiùs tractanda, num ad plures Ecclesias quispiam possit consecrari Præsul; Est an vnius Ecclesiæ Antistes possit ad alteram præsentari, relicta prima, decidendum est ex dictis de postulatione *disput.* 19. *sup. lib. cap.* 1. & 2. & specialiùs integra *disp.* 11.

Et has quidèm quæstiones explicasse sufficiat; quippe quæ magis propriè spectare videtur ad causam materialem, seù circumstantiam circa quid præsentationis, de cuius alijs magis accidentalibus *sequent. cap.* dicemus.

CAPVT QVARTVM.

De Tempore, & loco Præsentationis.

SVMMA.

De necessitate citò præsentandi. n. 1.

Quantum distare debeat inter præsentationem noui Præsulis, & mortem Prædecessoris. numer. 2.

Quacumq. hora fieri potest præsentatio. n. 3.

Tempus ad præsentandum datum. n. 4.

Præsentatio fieri potest quacumq. die etiam feriata. n. 5.

Actus extraiudiciales diebus etiam feriatis fieri possunt. n. 6.

Intercedente lite de iudicio præsentatione, vel Iurepatronatus nequit fieri processus die feriato. num. 7.

A quo die initium sit sumendum temporis, quo debeat negligentia conuinci Præsentantis. num. 8.

Quomodo dies, à quo tempus hoc mensurandum erit potius à vacatione, quàm à notitia desumendum sit vacationis. n. 9. & 12.

In dubio præsumitur scientia mortis. n. 10.

Quomodo probanda sit scientia præsentantis de vacatione beneficij. n. 11.

Ex quo colligēdum sit, nùm fauorabilis, vel odiosa sit constitutio. n. 13.

Omne tempus ex se currit de momento in momētum. n. 14.

Rex Galliæ sex habet menses ad nominandum, num. 15.

Quomodo in concordiam reuocari possunt diffidentes sententiæ docentes tempus præsentationis à die obitus, vel notitię vacationis Ecclesię computandum esse. n. 16.

Regi scienti neq. quadrimestre currit. n. 17.

EXplicata circumstantia quid, & circa quid Præsentationis iuxta sæpè iteratam methodum circumstantiam
1 aggredimur temporis. De qua cum *lib.* 6. *disp.* 15. ex instituto disputauerimus, vbi *cap.* 1. de necessitate, quam primum Ecclesijs prouidendi tractauimus: & speciatim ad præsentem quęstionem præsentationis sensum *Clementis VIII. n.* 4. attulimus, quan-
2 tumquè distare debeat inter electionem (quod etiam sentiendum est de præsentatione) noui Præsulis, ac mortem defuncti *n.* 11. & 12. diximus penès doctrinam auctorem agentium de
3 *Iurepatron.* quos citat *Viuianus lib.* 8. *c.* 1. *n.* 12. cui addo ex *Abbate in cap. cum nobis in fine de elect. ac Viuiano* Pręsentationem quacumq. hora fieri posse, ad quam necessariò non prærequiritur celebratio missæ ad auxilium Spiritus Sancti rogandum, *vt in c.* 1. *cap postulasti de celeb. missarum.* Pręterea cum *c.* 2. *cit. disput.* egerimus de modo mensurandi trimestre, & *c.* 3. nùm ante mortem Pręlati licitè, vel validè de altero promouēdo tractari poterit, quam quęstionem etiam *super. disput. cap. vlt.* attigimus.
4 Et cum totum tempus Patronis concessum ad pręsentandum, quadrimestris nimirum laicis *cap. cum propter de Iurepatr.* Ecclesiasticis verò semestris *cap. vnico, §. verum de Iurepatr. lib.* 6. & *cap. sicut de supplenda negligentia Prælatorum* sit continuum, vt probè *Lambertin. de Iurepatr. par.* 2. *lib.* 2. *q.* 2. *art.* 1. & 2. præsentatio
5 fieri poterit quocumquè die etiam feriato Paschatis, quod est aliquid extra iudiciale, atquè
6 spirituale modo *disp.* 1. *explicato cap.* 1. Actus autèm extraiudiciales posse diebus etiam feriatis fieri, docèt *Hostiensis in summ tit. de ferijs §. quid in his agi debeat per textum in l. actus. C. de ferijs, Barbosa de offic. & potest. Episcopi part.* 3. *alleg.* 72. *n.* 145 & 148. & alij passim. Quod
7 si aliqua intercederet lis de iudicio, pręsentatione, vel iurepatronatus processus, die non potest fieri feriato, cum formam habeat iudicij per vulgatos *text. glossæ in Clement. dispendiosum verbo in beneficijs de iudicijs, Lambert. cit. art.* 3. & *alios.*

Superest in pręsentia quęstio, quam huc ex citato loco *disp.* 15. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 2. remisimus, nū doctrina ibi absolutè tradita vera sit, an aliquam potius exceptionem patiatur.

8 Et quidèm non ignoro tempus ad conuincendam eligentium, seù conferentium negligentiam circumscriptum, non habere, tāquam terminum, à quo, diem vacationis beneficij, sed notitię ipsius vacationis, vt expresse scribitur in *cap. Quia diuersitatem de concess. præb. ad fin.* & *in cap. licet de supplenda neglig. Prælatorum*, vbi communiter DD. inter quos *Rebuff in praxi tit. de deuolut. n.* 10. & *in concordatis de nominatione regia. §.* 1. *in Gloss. intra sex mēses ad princip. Azor non modo cap. illo n.* 2. *cit. sed lib.* 6. *c.* 27. *q.* 10. *Gregor. Lopez lib.* 8. *tit.* 16. *par.* 1. *Zerola in praxi Episcopali par.* 1. *verbo Iuspatr. §.* 8. *dub.* 1. *Mantic. decis.* 260. *n.* 3. & *decis.* 158. *n.* 1. *Garzia de benef. par* 10. *c.* 2. *nu.* 15. *vbi quamplures affert decisiones à nu.* 21. *ac deinceps. Barbos. de offic.* & *potest. Episcop. par.* 2. *alleg.* 126. *quos alij sequūtur.*

Et

Et ratio est, quia cum dictum tempus ad conuincendam, ac redarguendam culpabilem Prælatorum negligentiam concessum sit, quippè quę talis esse nequit, intercedente probabili illorum ignorantia, causante inuoluntarium, siue quo peccatum cōmitti non potest, vt apud Theologos est certum, ac sępè in his meis docui lucubrationibus iuxta regulam *cap. cum voluntate de sentent. excomm. & in c. 2. tum ad principium, tum ad finem de constitutionibus*, & rectè docet *Couarr. cap. Alma mater part. 1. §. 10. n. 12.*

9 Verùm, & quia non solum consensu DD. notitia vacātis beneficij nō est censenda actualis, sed satis quidem est, si à notitia incipiat, quam tenētur prouisores, electores, nominantes, vel promoueores habere, atq. adhibita diligentia ex proprio requisita munere poterunt sibi comparare, ità vt licet in re vacationem Ecclesię non nouerit; eam tamen si scire debebat, ac poterat, non excusabitur, tempusq. curret à die vacationis beneficij, vt bene *Rebuff. cit. tit. de deuolut. n. 10. Petr. Gregor. sintagma iuris par. 2. lib. 17. c. 9. n. 31. ad fin. Rota decis. 323. n. 2. part. 2. Recentiorum apud Nicolaum Garziam par. 10. c. 2. n. 29. & 30. Zerola cit. verbo Iuspatr. §. 8. dub. 2. Gomes cap. 2. de constitutionibus in 6. num. 54.*

10 Et quia in dubio, vt scribit *Abbas cap. quia diuersitatem n. 7. de concess. præbendæ*, pręsumitur scientia siue in Episcopo, siue in alio conferente, vel eligēte ad beneficium *per cap. vt nostram, §. porrò tit. vt Ecclesiastica beneficia, &c.* scientia pręsumenda est, nisi tàm verò similes pretenderint causas probabiles ignorantię etiam adhibito iuramento electores, auctore Abbate ibi, vt illis, quas infra nominatim perpendemus, causis à Iudice excussis, atquè examinatis talis tollatur pręsumptio: pręsertim si fuerit vacatio beneficij de iure, & nō de facto, vt si vacauerit primum beneficium per adeptionem, & consecutionem secundi incompatibilis in remotiori aliqua prouincia existentis; sic rectè *Rot. decis. 6. Mascard. de prob. conclus. 626. à num. 19. Zerola §. 8. dub. 1. & 2. Nicolaus Garzia cit. n. 31.* Tunc autem huiusmodi defectus scientię computandus esset inter impedimenta, quibus detentus quicumq. promouens ad beneficia, & non curret tempus pręscriptū, vti nos diximus *loc. cit. cap. 2. n. 13.* ac docent prēter ibi *cit. Abbas in allegatum cap. quia diuersitatem n. 3. Cosmos in progm. Sanctonum tit. de collation. §. item circa verbo tempus, Selua de benef. 3. par. q. 64. Rebuff. tit. de deuolut. n. 13. Couarr. in cap. nos quidem nu. 4. de testamentis, Menoch. de arbitrarijs casu 182. nu. 59. Gonsales in reg. Cancellaria 8. in proemio §. 3. à n. 38. Pontius de resign. benefic. lib. 11. q. 13. n. 4. Garzia 10. par. c. 2. à n. 16. & alij apud August. Barbos. de Episcopo alleg. 126. n. 49.*

11 Quod si quis contrarium sentire velit cum *decis. 173. apud Farinacium par. 2. Recentiorum*, scientiam nempè vacantis beneficij, ad quod præsentare debet Patronus plenè præhabendam esse, neque sufficere testes de auditu, & ignorantiam potiùs præsumi, quàm scientiam, cui doctrinæ non potui in pręsentia subscribere, quam Deo dante infra expendam, licet eam amplectantur quamplures apud *Augustinum Barbosam de officio, & potest. Episcopi alleg. 72. n. 134.* quibus ille dat manum, cum postea *alleg. 126. n. 48.* non ità sentiat; & manifestè nunc falsitatis redarguo, è textu quem allegant *cap. præsumitur de reg. iur. reg. 47.* vbi probè *Glossa verbo præsumitur* aduertit, regulam hanc locum non habere in his, quæ publicè fiunt, aut eueniunt, cuius scientia pręsumitur, nisi probaretur ignorantia *de postul. cap. 1. glossa 3. verbo allegans 12. quæst. 2. quod, vt humanis, & 16. dist. quod diuitis de constitut. cap. 2.* Insuper vera non est citata regula de his, quæ scire, vel indagare tenetur, sicut in eligendo Prælato *61. dist. cap. 2. 8. quæst. 2. dilectissimi, & de elect. cum in cunctis*, vbi præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia, *vt eod. cap. innotuit*, quæ iura si vidissent, vel citati perpendissent Auctores, fortasse magis cohærenter loquuti fuissent de Patrono, ac de Electore. Verùm quicquid sit de hac opinione, cum ipse in hanc vltimam propendeam partem, solum ex contraria sequitur sententia, probandam esse scientiam, atq. impedimentum non fuisse ignorantiæ, quod neq. contra nos militat.

12 Itaquè absolutè loquendo doctrina *cap. 2. disp. 15. lib. 6.* vera est; etenim à die obitus, & vacationis Ecclesiæ Cathedralis tempus currit, siue eligendi, siue nominandi omnibus, quibus ad id ius est, Romano Pontifice excepto, cui nullum sanè circumscriptum est tempus ad quęcumq. beneficia conferenda, iure Ecclesiastico, cum superiorem non habeat in Terris, *argument. text. in cap. aliorum quæst. 3.* ac docent *Rebuff. citat. num. 5. Franchus in cap. statutum de præbend. in 6. Cassiad. decis. 8. de præbend. Lamber. de Iurepatron. 2. part. lib. 3. quæst. 2. art. 8. num. 8. Mandos. reg. 34 de annua. quæst. 90. nu. 5.* meritò reprehendens *Paulum de Citadinis de Iurepatron. 6. part. art. 3. quæst. 16. num. 44.* contrarium indicantem. Qua verò teneatur obligatione ad quamprimum poterit Ecclesijs consulendum Papa, ex iure diuino naturali patet ex dictis *disput. illa 15. citata cap. 1.* Quod si supponatur notitia vacationis Ecclesiæ prouidendæ in eo, cuius interest ad eam eligere, nominare, &c. omnium calculis à die vacationis tempus currit, si dubium fuerit præsertim facti, præsumptio erit contra huiusmodi Prouisores. Si autem ignorantia probabilis, & spectata locorum distantia inter nominantem, prouidentem, eligentem, &c. ac locum, vbi Ecclesia vacauerit fama loci, qualitate beneficij cum citiùs præsumatur scientia in magno Cathedrali (verbi gratia) Ecclesiæ beneficio, quàm in Paruo, & in Curato, quàm in simplici, sicut scribit *Abbas cap. quia diuersitatem num. 7. de concess. præbend.* spectato prætereà modo vacationis censebitur prudentis iudicio probabili detentum fuisse ignorantia Collatorem, vel Patronum, atquè huiusmodi ignorantiam excusare dicimus,

mus, quominus tempus illud præfinitum currat; quod quidem ignorantiæ impedimentum inter cętera ponendum est, vt super institui dicere, quibus præscriptum interrumpitur tempus, & currere non censetur.

Addo specialem esse rationem in Cathedralium Ecclesiarum prouisione; nam compertum habeo, in illis tempus esse constitutum, ac præscriptum in earum fauorem, ne ipsarum prorogetur viduitas, & vt multa, quæ in citatis textibus indicantur mala, Ecclesijs imminentia diù Pastoribus destitutis, euitanda, citiùs remedium haberent; quemadmodum videre est in sæpè *citata disputat. nostra* 15. *cap.* 1. *&* 2. quibus addo *cap. statutum de concess. praben. lib.* 6. quod quidem si Pontifex intra mensem non prouiderit beneficium in Curia vacans, concedit *post mensem a die quo dignitates, seù beneficia ipsa vacauerint numerandum, ea conferre valeant*. Vbi *glossa verbo numerandum* dat rationem, cur non computetur hic mensis à die notitiæ, sed à die vacationis, vt in textibus super allegatis ait, quia hoc statutum fuit in fauorem Ecclesiarum, ne contingerent beneficia diù vacare, cùm ad eundem finem cœtera sint sancita iura, præsertim *cap. Nè pro defectu de elect.* cęteraque iura, *disputat. illa* 15. relata. Meritò igitur dicimus, & esse in fauorem Ecclesiarum sancita, & non in odium, & consequenter non ab eius notitia, sed à vacatione Ecclesiæ, vel beneficij tempus datum computandum esse; Neque, vt meritò aduertit *Barbosa citatus allegat.* 126. *num.* 44. decisiones citatæ contra hanc faciunt doctrinam, sed contra illud tempus, quod in odium alicuius positum est, vti se habent statutum contra negligentes Prælatos ad nonnulla beneficia per textus adductos. Et huic interpretationi consentiunt *Abbas in repertorio cap. cum esses numer.* 34. *de test. Rebuffus in concordia titul. de nominat. reg. pal.* 11. *incl. verb. à die vacationis, & in titul. de deuolut. numer.* 15. *Tiraquell. de retract. reg.* §. 35. *gloss.* 4.

13 *numer.* 26. Confirmatur quia *vt libr.* 4. *disputat.* 12. *cap. vnic. numer.* 12. dixi a fine primario intento in constitutione decernendum est, nùm sit fauorabilis, vel odiosa; cùm igitur ex allatis textibus, qui non deduceret in fauorem Ecclesiarum trimestre præscriptum esset attritæ sanè frontis, nè diù vacarent, & nè damna imminentia subirent, sequitur in his non diem notitiæ, sed vacationis esse terminum, à quo dictum debet computari tempus.

14 Confirmatur secundo, quia vt *locis citatis tùm libr.* 4. *tùm libr.* 2. *disputat.* 7. *cap.* 1. scripsimus omne tempus currit de momento in momentum, vbi à iure aliud non exprimitur, & in dubio intelligitur continuum, *l. nunquam*, §. 1. *ff. de vsu capion. & post.* §. *celebrem ad rub. ff de diuers. tempor. præsumpt.* 1, docentque Superiores *per cap. vnicum text. de vita, & honest. Cleric. libr.* 6. & prosequitur *Antonius Comes var. tom.* 2. *cap.* 1. *num.* 3. *& ex multis Barbosa citatus num.* 43. ergò non est, cur per se loquendo alter terminus à quo huic trimestri assignetur, quam obitus Episcopi, vel Ecclesiæ vacatio.

15 Confirmatur tertio, nam vt in Concordatis cum Rege Galliarum §. *de nom.* sex menses dantur Regi ad nominandum à die vacationis, vt ex *Rebuff. ibi litera N.* inferiùs agentes de nominatione prosequemur. Quod si probabili teneatur ignorantia is, ad quem spectabit, iuxta supradicta ad impedimenta referenda illa erit; & hoc pacto dissidentes Doctorum sententiæ, & eorum, qui cum trimestre hoc vacans impedimentis esse debere doceant, illud tamèn non à die vacationis dicunt computandum, sed notitiæ, cuius defectum, atque ignorantiam probabilem, impedimentum non esse animaduertunt, quos citauimus, auctoribus, addo *Viuianum part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 1. *&* 2. fauent prætereà huic sententiæ de computatione *cap.* 2. *de supplenda negligentia Prælatorum, & in cap.* 2. §. *cum vero de concess. prabend. & cap. cum de te de Iurepatron. Rebuffus in praxi beneficiorum l.* 1. *titul. de deuolut. numer.* 8. *Villalobus tom.* 1. *commun. opin. libr.* 4. *titul.* 22. *numer.* 127. *pag.* 608. *Perens l.* 2. *versic. quæres sunt vlteriùs titul.* 6. *libr.* 1. *ordin. pag.* 153. *Flores apud Versien part.* 10. *cap.* 3. *numer.* 25. quam communitèr amplectuntur Auctores. Sententia, hæc si rectè perpendatur est nostræ contraria; siquidèm currere seriò tempus fatemur Patrono à die obitus, vel vacationis Ecclesiæ, vtiquè illi noto, nequè per ignorantiam excusari culpabilem, sed inculpabilem, seù probabilem; qua posita dicimus ei non currere, quem hoc impeditum rationabili censemus impedimento, iuxta supradicta, & penès quem sensum subscribimus Auctoribus modo citatis, nec non ab *Azorio libr.* 9 *cap.* 21 *quæst.* 11. *Cap. rubr. & cap.* 13. *num.* 393. *Caput. decis.* 248. *part.* 3. *apud Aloysium Ricc. in Praxi fori Ecclesiastici collectan.* 119. *& decis.* 283. *numer.* 2. *& in dicta praxi resolut.* 155. *Flores de Vena variar l.* 1. *quæst.* 3. *a numer.* 20. *Less. de iust. lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 27. *Rotæ Romanæ decis.* 380. 500. *&* 533. *apud Farinac. in* 1. *collectione nouissimarum, & decis.* 173. *apud eumdem part.* 2. *recent.*

16 Dixi trimestre ex citatis textibus vltra, quod Ecclesia Cathedralis esse non poterit viduata per se loquendu, ad quod præsentationes Patronorum crederem aptandas esse, nequè ad quadrimestre, vel semestre datum secularibus, atquè Ecclesiasticis *per cap. cum propter de Iurepatron. cap. vnic.* §. *verum de Iurepatron. in sess. cap. sicut de supplenda neglig. Prælator.* spectandum esse; qui quidèm textus de alijs videtur loqui beneficijs Episcopatu minoribus. Hoc autèm intelligendum est, nisi de mente Pontificis, qui nullis huiusmodi legibus alligatus est, aliud legitimè cõstaret, *vt Cabbe. de patron. Regio cor. cap.* 28. *numer.* 7. *et* 8. asserens, neq. scienti Regi currere quadrimestre,

17 Regi verò Galliæ sex assignantes menses numerandi, vt infra. Denum cum si quæ sint questiones minimè declaratæ, hic è *disput. illa* 15.

sæpè

sæpè citata, & ex his, quæ dicturi sumus Tertio Tomo agentes de institutione facienda per Episcopum facilè innotescit; & cum nihil præterea de loco supersit differendum, quòd ex supradictis constat, faciendam esse præsentationem coram Instituente, vel Vices eius gerente, & consequenter, vbi ille deget, & vt ex forma præsentationis patet, quę in Concistorio fieri solet ab his omnibus tempero, & ad consensum examinandum præsentati me confero.

DISPVTATIO TERTIA

De consensu personæ præsentatæ ad Cathedralem Ecclesiam.

QVamquam magna ex parte quęstiones hac disputatione comprehensę, sint explicatę *lib.6.disp.16. et lib. 7.disp.13. cap.vnic.* vbi abundè de consensu electi, & postulati disputauimus, supersunt tamen hic nonnulla magis propria pręsentationis, maiori indigentia dilucidatione.

CAPVT PRIMVM:

An Præsentatus ad Cathedralem Ecclesiam debeat consentire.

SVMMA:

De præsentati consensu prima sententia docēs esse necessarium expressè datum. n.1.
Secunda adstruens virtualem.n.2.
Primus præsentati consensus ante consequutionē omninò necessarius est n.3.
Præsentationem fieri debere de persona præsentinum.4.
Quando Præsentatio ad Cathedralem Ecclesiam fit de prǽsenti, huius consensus expressus minimè necessarius est n.5.
Quando præsentatus est absens etiam notus debet consentire.n.6.
Potest consensus assertus validè dari per procuratorem, de speciali tamen mandato, vel per literas ipsius absentis.n.7.
Non potest sanguine coniunctus absquè speciali mandato acceptare beneficium consanguineo, vel affini collatum.n 8.
Speciale mandatum ad consentiendum non debet esse pro speciali Ecclesia, vel beneficio, sed vagè pro aliquo.n.9.
Consensus, an ratihabitio afferta intra tempus ad præsentandum habenda est. n.10.
Patronus non acceptante præsentato non habet tempus ad iterum præsentandum, vti habet integrum, si præsentatur post acceptationem renunciauerit, vel obierit n.11.
De necessitate consensus præsentati postulati.n.12 remissiuè.

1 PRima de hac re sententia fit affirmans *Calder.Conc.17. cuius initium est Prę-sentato, Rocch.in tract.de iur.patr.apud Lambertinum ibid.2 part lib.2.q.5.princip.art.1. nu.1.* Probatur quia per consensum, quod antea per solam præsentationem non habebat Præsentatus, ius acquirit ad tem saltem; ergo debet consensum adhibere; quod etiam significarunt Nonnulli apud *Vitulanum de iur.patron.lib.7.c.5.n.8.*

2 Secunda sententia est *Cardinalis in cap. finali in vlt.columna* asserens satis esse virtualē assensum, qui censetur contineri in voluntaria instituendi præsentatione reali, neq. alium requiri consensum; cum præsentia ipsa Instituendi exhibita Instituenti sufficere videatur; probatq. ex *clem.vnic. §.secus de concess.præb. & Glossa verbo præsentati, clem.dudùm in vers.deindè de sepultura.*

3 Ad solutionem noto primum per se loquendo consensum præsentati ante consecrationē saltem necessarium esse, vt patebit ex dicēdis; etenim nullus præsentatus ad acceptandam Cathedralem Ecclesiam cogi potest per se loquendo, nisi in casu a nobis expresso *lib.4. disp. 2 c.3. & lib.7.disp.3.cap.vnic.n.27.* de qua quęstione in communi de quocumq. præsertim munere, qui plura cuperet, adeat *Lambertin.de iur.patr.par.2.lib.2.q.5.art.4.*

4 Notandum secundo è superiori *disp c.1.assert.1. & 2.* præsentationem fieri debere de præsenti, tametsi nonnunquam de absenti fieri posse, compertum habeam.

5 Prima assertio, quando præsentatio ad Cathedralem Ecclesiam fit de præsenti, consensus expressus minimè necessarius est, sic sentio cū *Cardinali paulò ante cit. & cum Benedicto Caputaq. in cap.vnic.de iur.patron.in 6. & cum Rocch.per honorificum quęst.36. & Cæsar.Lamber.*

ber de iur. patr. 2. part. lib. 2. quæst. 5. art. 1. num. 2. Confirmatur quia, vt potest Patronus facto præsentare, ità videtur, & Præsentatus posse, & facto acceptare, vt probat fusè *cit. Lambert. 1. part. lib. 2. q. 1. art. 9.*

6 Assertio secunda, quando Presentatus fuerit absens, etiam notus debet consentire. Sic sentio cum prima sententia, & cum Auctoribus supra laudatis pro nostra prima assert. & videtur esse contra *Abbatem cons. 36. 2. part.* & alios, qui docent, si Præsentatus fuerit notus non teneri consentire, cum per Procuratorem è speciali mandato Præsentatus videatur consensisse, quando est notus Instituenti.

Probatur autèm conclusio, tùm fundamento pro prima sententia scriptorum, tùm quia cum tres in hac presentatione transigenda necessario defiderentur personæ, Præsentantis, Instituentis, & Præsentati, huius præsentia suppleri sane poterit notitia, qua quis sit, ac dicitur præsens, non autèm consensus, quippè qui non erit censendus formalis, cum is, à quo experitur, sit absens, non virtualis cum per factum personæ presentis exhibitæ Instituenti hic habeatur, secùs si abfuerit; ergo nullo modo. Secundo etiamsi præsentatio de absente ooto æquiparetur collationi absenti, hæc tamen cōpleta non est ita, vt faciat beneficium illius, cui collatum est, quin eius intercedat consensus, & acceptatio per *Capitulum si tibi absenti de preb. & dignitate in 6. & per legem quia absint. ff. de acq. poss.* ergò à pari de præsentatione, quæ habebit vires ante acceptationem. Confirmatur ex *l. si ego, ff de negot. gest. absent.* vbi non acquiritur dominium negotiorum gestori absenti nisi à tempore, à quo Dominus habuit ratum.

7 Assertio tertia. Potest consensus assertus validè dari per Procuratorem de speciali tamen mandato, vel per literas ipsius absentis. Prima pars est *Abb. expressa cons. illo 76. sec. part. citat. Lambert. laudati art. 5. & vlt.* probatur *ex cap. accedens de preb.* à fortiori argumento, quo paulò ante pro secunda conclusione disputauimus; nam si Procurator adesse potest ad actum collationis pro absente noto, à fortiori poterit interesse ad complemētum actus præsentationis, cum per collationis actum plenum transferatur ius spirituale; secus autem per præsentationem, sed satis diminutum, vt infra, quippè quæ inchoatio est institutionis *ex cap. Quod autem de iur. patr.* Secundo quia gratificatio per intermediam potest haberi personam *l. si ego, ff. de neg. gest. & Glos. in cap. quam sit de elect. in 6.* asserente in hisce spiritualibus posse negotiorum gestorem interuenire. Ostēditur secunda pars, necessariò nimirum requiri speciale mandatum; quæ quidem eorumdem est Auctorum. Ratio est, quia non sufficit mandatum generale, tùm propter qualitatem rerū huiusmodi spiritualium, tùm propter præiudicium, quod euenire possit, vt probè *Abbas in cap. Accepimus apud Lambert de iur. patr. 1. par. 2. lib q. 11. art. 5. & vlt. n. 3. & cons. 76. in 4. dub.* Quamobrem tùm beneficium censebitur quæsitum absenti, cùm ipse absens per Procuratorem inuestitur, siue procurator nomine absentis, *vt ex citat. cap. accepimus, arg. l. 1. C. de acqu. possess. et l. 1. §. per Procuratorem, ff. de acq. possess.* tradit Lambert. *cit. n. 5.*

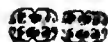
8 Hinc fit sanguine coniunctum pro consanguineo non posse valide hoc acceptationis officium obire, nisi intercedente speciali mandato; sic *Abbas ex multis apud Lambert. cit.* quia sanguinis coniunctio non supplet specialis defectum mandati, *l. pater, ff. de minor.* docentquè *Innocent. apud eumdem Lambert. nu. 5. et Speculator tit. de coniuncta persona*; & quia consanguinei promittere ratò tenerentur, quæ satisficatio promissa intra tempus infra asserendum, facienda esset, quo circa nihil operaretur, vt rectè idem *Lambert. n. 6. ad finem.* Hæc eadem argumenta probant consensum validum censendum esse per literas datum. Et confirmatur *ex cap. ea noscitur de his, quæ fiūt à Prælatis, etc. et cap. si tibi absenti de Præbendis, et dignitat. in 6. ac docent Auctores cit.*

9 Assertio quarta, speciale mandatum, ex quo Procuratori consentiendum est validè, nō debet esse de speciali illa Ecclesia, vel beneficio, ad quod absens est præsentatus, sed sufficit, si fuerit de beneficio aliquo vagè sumpto, seù incerto, sic *Ioannes Andr. Abb. atq. Immola apud Lambert. laudatum num. 6.* Ratio est, quia per huiusmodi speciale mandatum satis patet animus Domini, siue specialis præsentari per Procuratorem constituentis.

10 Assertio quinta. Consensus, seù ratihabitio asserta intra tempus ad præsentandum à iure concessum habenda est. Sic probè *Rota Romana decis. 221. de in nouis. de iur. patr. et Lambert. citat. num. 2.* Ratio est, quia aliàs non euitaretur prædicium, damnumq. quod Ecclesiæ facili negotio subirent ex dilatione completę institutionis, atq. ex ipsarum viduitate, vt sæpè in superioribus libris ostensum est.

11 Ex his deducitur, Patronum, non acceptante Presentato, non habere tempus ad iterum presentandum, quia præsentatio ab illo præstita, omnibus minimè fuit numeris absoluta: secus autem dicendum si postquam acceptauerit, Presentatus renunciauerit, vel vltimam clauserit vitæ diem, ante institutionem, quando perfecta censetur presentatio per adhibitum consensum. Quamobrem integrum erit Patrono tempus *ex cap. si electio de elect. in 6.*

12 Quid autem sentiendum sit de necessitate consensus in casu, in quo presentatus etiam postularetur, & quomodo tunc non posset consentire, seq. gerere deberet diximus *lib. 7. disp. 13. cap. unic.*

SVM.

CAPVT SECVNDVM.

Quod Ius Præsentatio conferat Præsentato.

S V M M A.

Quod ius conferat præsentatio Præsentato. nu.1. & 2.

Prima sententia docet Præsentatum à Clerico habere ius in re; à sæculari verò ius ad rē. n.3. Secunda sententia ius tribuit præsentato implorandi officium iudicis. n.4.

Per præsentationem non acquiritur præsentato ius in re. n.5.

Præsentatione non acquiritur ius ad rem propriè Præsentato. n.6.

Qualecumq. ius sit, quod in præsentatum transfertur, originem habet à Summo Pōtifice. n.7.

An quod competit ius Præsentato præsentatione acceptata competat etiamsi à Papa non fuisset admissa. n.8.

1 Reliquis pro mei instituti ratione præsentationis explicatis circumstantijs, vti de cęteris formis, siuè electionis, siuè postulationis egimus, præstandū nobis hìc est, quod superest è circumstantia cuius gratia, declarare, idest ius, quod præsentatione transfertur in præsentatum.

2 Ex his igitur, quæ de cæteris beneficijs tradunt Auctores ad nostrum tractatum spectantia, varijs seruatis, in quibus discrepant, hæc aliqualis ad Ecclesiam Cathedralem præsentatio deducenda est.

3 Itaq. absolutè de omnibus iurispatronatus beneficijs disputans *Gorfred. Tranen. apud Lambert. de iurepatr. 2. part. lib. 2. q. 5. art. 8.* videtur sentire Præsentatum à Clerico habere ius in re, à sæculari verò ius ad rem, quippè qui variare potest; quod si non variauerit, ius etiam tribuer in re, quemadmodum Clericus.

4 *Goffredo* licet adhærere videatur *Hostiensis in summ. tit. de iurepatr. §. quib. vers. alia, quia præsentato è versic. illo autem dubium*; nihilo tamē minus *in cap. si Bertold. in 2. colum. de re iud.* siuè variauerit, siuè non variauerit patronus, ius concedit præsentato saltem implorandi officium Iudicis ad Ecclesiam habendam, ad quā fuit præsentatus, vacantem, vel vt sic habitam etiam cum iniuria primi Pręsentati, si Patronus cumulatiuè varians, secundum nominauerit præsentatum, dummodo ille non fuerit institutus iuxta *cap. Pastor. de iurepatr.* cùm tunc non vacaret Ecclesia Ex quibus deducitur concedi *ab Hostiensi* Pręsentato ius ad rem, quod etiam sentire videtur *Cardin. in cit. cap. cum Bertold. de re iud. & in 2. 3. & 4. opposit.*

5 Prima sit assertio. Præsentato non acquiritur, per præsentationem a quouis factam, ius in re, hæc est assertio communis apud DD. quos citat, ac sequitur *Lambert. 2. par. lib. 2. q. 5. art. 8. n. 2.* quibus addo *Felin. in sæpè citat. cap. cum Bertold.* Probatur ab electionis paritate, qua non conferri ius in re demonstrauimus *libr. 6. disp. 46. c. 3. à n. 6.* ergo cum sit nullus, qui neget per electionem maius, nè dum æquale, ac per pręsentationem acquiri ius, vt videre est apud *DD. in cap. cum Bertold.* si per electionem ius in re non confertur Electo, multo minùs per pręsentionem Præsentato.

6 Secunda assertio. Pręsentatione non acquiritur ius ad rem propriè Præsentato, sed valdè diminutum. Prima pars est Doctorum communis, vt notat *Gay in repetitione cap. final. n. 24. de elect. lib. 6.* cum dicant per præsentationem fieri potius viam ad institutionem, quàm ius cōferri, sic *Cardin. clem. 1. de suppl. neglig. Prælat. col. 15. & cap pastoral. de iurepatr. Rocch. de iur. patr. verbo ius in 4. q. Abb. cap. quod autem de iurepatr. & cap. 2. & cap. nobis eidem, et in cap. quod sicut de elect.* necnon *cap. postul. de postul. n. 4. & alijs.* Ratio est, quia, vt incępi dicere, Præsentatio quædam est inchoatio, siuè præambulum ad institutionem ex *cap. quod autem de iurepatr. & gloss. verb. inchoatio*; hoc autem maximè verum est si Patronus variauerit. Secunda pars est *Lambert. cit. nu. 9.* nec non *Abb. in sæpè cit. cap. cum Bertold. de re iud. n. 11. & 12.* quatenus ius aliquod ait quæsitum præsentato, præsentante patrono in sua præsentatione, quo quidem iure poterit agere, vt Episcopus habens instituere, ad ipsam compellatur institutionem. Confirmatur, quia cum variare possit Patronus alterum accumulando, vt Canonistæ loquuntur, & nos mox declarabimus, acquiritur aliquale ius secundo præsentato; quo fit, vt eius institutio valida sit, & Primi infringatur. Quæ omnia cum solum per quandam Analogiam in præsentatione ad Cathedrales Ecclesias Patronis, ac Præsentatis conueniant, quorum institutio Summi solius est Pontificis, in quem nemo ius habet, atq. à nullo cogi potest, idcirco non diù expendenda, sed videndi sunt citati Doctores.

7 Illud verò silentio haud prætermittā qualecumq. sit hoc ius, quod præsentatione censetur translatum in Præsentatum, originem habere à Pontifice Maximo, à fortiori per ea, quæ *loco cit. de elect.* dixi, neq. aliquod sibi vendicare robur ante consensum Præsentati, modo, quo necessario dandum esse supra diximus, vt probè *Cardin. consil. 17. cuius initium est Præsentato de iurepatr.*

8 Quæres, num quod asseruimus ius conuenire Præsentato præsentationem acceptanti, competat, etiamsi præsentatio non fuerit admissa? *Rocch. apud Lambert.* qui videtur subscribere *2. par. lib. 2. q. 5. art 8. n. 12.* absolutè affirmat. Verum quæsito duplex poterit esse sensus, vel positiuus, quasi verò per positiuam reiectionem in casu nostro Pōtifex reiecisset huius personæ, ad talem Ecclesiam, nominationē, vel pręsentationem factam, & penès hunc sen-

ſum omninò falſa eſt Rocchi doctriua, ad rem noſtram preſertim contracta; cum enim à Papa omne ius,ſiue ad præſentantem,ſiue ad pręſentatum manet, nullum ad ipſum præſentatū deriuari poterit, Summo ipſo renuente Pontifice: vel poterit ſenſus eſſe quæſito,negatiuè, ideſt,antequam Papa conſentiat, ſnum habeat ius præſentatus per ſolam præſentationem, & hoc pacto veram eſſe pronuncio aſſertam à Roccho ſententiam.

CAPVT TERTIVM.

An Præſentans, vel nominans ad Cathedralem Eccleſiam poſſit ante inſtitutionem variare.

S V M M A.

An Præſentans, vel nominans ad Cathedralem Eccleſiam poſſit ante inſtitutionem variare, num. 1.
Senſus quæſtionis. n. 2. & 3.
Vnde dicatur iuſpatronatus Eccleſiaſticum, vel ſæculare remiſſiuè. n. 4.
Variatio altera adæquata, altera inadæquata, & quænam hæ ſint. n. 5.
Patroni ex Priuilegio habent nominationem ad Cathedralem Eccleſiam. n. 6.
Patronus laicus per ſe poteſt variare etiam poſt conſenſum præſentati. n. 7.
Patronus, ſiue laicus, ſiue Clericus poteſt multos nominare ſimul. n. 8.
Hoc autèm negatur ab alijs de Clerico. n. 9.
Pendet ex tenore Priuilegij, vt vnum, ſvel plures à Dynaſtis nominentur ad Eccleſiam Cathedralem. n. 10.
Accumulatiua variatio intra tempus conceſſum ad præſentandum, præſentationis acceptatæ tantum à Præſentato, non tamen ritè expoſitæ Inſtituenti, etiam à Clerico Patrono habitæ in foro externo valida eſt, non ſecus ac facta à ſeculari. n. 11.
In foro autem conſcientiæ ſi fiat abſq. legitima cauſa illicita cenſenda. n. 12.
In hac nominatione, vel præſentatione aliquo pacto imbibitur promiſſio, vel donatio. n. 13.
Patronus Clericus neq. validè, neq. licitè poteſt præſentationem acceptatam, & ritè coram Inſtituente expoſitam reuocare. n. 14.
Patrono laico per ſe loquẽdo permittitur variare quoad forum externum cumulatiuè, ideſt alium nominare etiam poſt primam præſentationem. n. 15.
Nullus Patronus variare pōt adæquatè contra eum, quem cauſa nominationis, ac præſentationis ordinare feciſſet. n. 16.
Cuius damno cedere debeant expenſæ factæ occaſione reuocationis n. 17. remiſſiuè.
Quam cautè Præſentato, agendum ſit ante inſtitutionem. n. 18. remiſſiuè.
De iure adminiſtrationis præſentatis, ſiue inſtitutis conueniente: deq. ſpecialibus, eorum muneribus. n. 19. remiſſiuè.
De poſſeſſione ad relata munera deſiderata. n. 20. remiſſiuè.
Num Præſentatus, ſiuè Inſtitutus poſſit munera, quæ ſunt ordinis exercere. n. 21. remiſſiuè.

1 NOtandum primo ad ſolutionẽ, quæſtionem non eſſe de reuocatione præſentationis, vel defectu perſonæ præſentatę, quando nimirum Præſentans præſentauerit indignū, vel minus dignum, cum poſſet digniorem nominare, tunc enim mutatio neceſſario facienda eſt, vt monui ſimilem expendens quæſtionẽ *lib. 6. diſp. 17. ſub initio.* Verum de præſentatione rite alioquin habita diſputandum erit.

2 Notandum ſecundo. Cū quæſtio propria ſit de præſentatione ante Præſentati conſenſum à fortiori, quę hic dicemus, vera eſſe ſentimus de præſentatione acceptata, qua maius, & firmius confertur ius præſentato, ac de qua etiam præcipuam eſſe quęſtionem oſtenditur per textū *Quod autem de iurepatr.* ſà *Lambertino mox citando* ſub initio articuli relatum.

3 Notādū tertio diſtinctā quęſtionẽ eſſe de valore præſentationis, ac de licita eiuſdē ratione.

4 Notandum quarto, Patronum non dici Eccleſiaſticum deſumpta denominatione perſonæ iurepatronatus donatæ, ſed ſumpta denominatione ab Eccleſia à qua immediatè fluit ius ipſum patronatus, vt explicauimus *diſput. 1. c. 1. n. 3.*

5 Notandum quinto. Variationem ſumi poſſe tùm adęquatè, tum inadæquatè, & primo modo accepit *Rocch. apud Lambert. 2. par. lib. 2. q. 8. art. 23. n. 4.* Et eſt cum penitus à primo receditur nominato priuatiuè, vt etiam habet *Dyn. in regula mutare de reg. iur. lib 6.* Inadæquatè vero ſumi à multis apud *Lambert. allegatum art. 22. & 23. n. 4. & 5.* cum non recedit Præſentans abſolutè à primo, ſed accumulatiuè, vt loquitur *Lambert.* alterum nominans, qua nominatione alteri aliquo pacto derogat.

6 Notandum ſexto. Patronos ex priuilegio nominationem, vel præſentationem ad Cathedrales Eccleſias habere, eſſeque Dynaſtas, quemadmodum indicauimus *diſput. 1. cap. 1.* & potius dici laicalem, vt probat *Lambertinus lib. 1. quæſt. 10. art. 3. num. 1.*

7 Sit aſſertio prima. Patronus laicus per ſe validè poteſt variare etiam poſt conſenſum à Præſentato præſtitum, & hoc pacto ſubſcribo communi ſententiæ apud *Lambertinum 2. par. lib. 2. q. 7. art. 1. ex cap. quod autem de iurepatr. & cap. paſtor. eodem.* Et quamuis multas, prò qualitate geniorum, afferant rationes, approbo tamèn traditam ab *Hoſtienſi in ſumm. titul. de ſponſ. duor. §. quot modis.* Quia præſentatione ſpirituale matrimonium de præſenti minimè contrahitur, ſed ſponſalia, vt probè *Laus etiam ſcribit in allegat. 13. fol. 27.* & ſicut ſponſalia Contrahens ad aliud poteſt tranſire ma-

matrimonium, ita vnum Præsentans poteſt alterum deinceps præſentare: & quemadmodum à ſponſalibus ad matrimonium de præſenti gradus fieri poteſt per copulam cum altera, *ex capitulo bis, qui fidem de ſponſalibus* & *capitula ſi inter virum eodem*, & ex communi Theologorum, & Canoniſtarum ſententia; ità per inſtitutionem præſtitam ſecundo præſentato, matrimonium dicetur perfectum, non obſtante Primi nominatione ex *cap. Paſtorali de iurepatron.* Video hoc argumentum aliquo pacto deficere; vt ab Auctoribus proponitur, cum Præſentans non ſit ſponſus, ſed hac ratione accipiendum puto, vt intelligatur poſita præſentatione inter Præſentatum, & Eccleſiam, ad quam præſentatur, ſponſalia ſolum reſultare, non matrimonium. Confirmatur ratione tradita à *Roecho de iurepatron. verbo honorificum in quæſt.9.* deducta *ex Gloſſ.2. in ſimili cap.cum vos de officio ordinarij, qua etiam vtuntur Paulus de Cittad.de iurepatron.6 part. quæſt.9. & Lambert.ibidem 2.part.lib.2.q.7.art. 1.num.4.* quia Laicus veram non habet notitiam idoneitatis, quæ requiritur in Clericis, ac dubitans, nè minus dignum præſentauiſſet alium repræſentare poterit, vt ei conceditur *per Capitulum quod autem, & capitulum cum autem de iurepatron.* idque, vel ſucceſſiuè, vel eodem tempore fauet *Clementina* plures *in fine de iurepatron.* & fusè proſequitur *Lambertinus 7.part.lib.2.quæſt.10.art.4.*

Demùm hæc aſſertio intellecta intra tempus, quod habet Patronus ad præſentandum maximè, firmatur etiam à fortiori ex his, quæ diximus de electoribus, qui quidem in foro externo valent variare, non publicato ſcrutinio intra tempus eis conceſſum, vt *lib.6.diſputat.17.cap.2.num.7.* indicauimus. Neque dolere poteſt Inſtituens de hac retractatione, etiam inadæquata præſentationis, quippe quæ coram ipſo adhuc ritè habita non eſt, per ea, quæ tradidimus in re ſimili *de poſtulat.lib.7. diſputat.13. cap.vnic.num.18.* Dixi per ſe loquendo; nàm aliundè poſſet ſaltem illicitam eſſe hanc reuocationem, vt infra dicemus. Cum autem loquor hic de variatione, de inadæquata ſermonem habeo, non recedendo à prima, cum exploratam etiam habeam eorum ſententiam, qui docent cumulatiuè tantum, non autem priuatiuè poſſe laicum variare: ſic *Ioannes Andreas in regula in re communi de regul.iuris lib.6. Archidiaconus in cap. vnico in 2. colum.verſic. verum de iurepatron.in 6. Abbas cap. quod autem de iurepatron. in 2. notab.oppoſit.1.* & alij quamplures apud *Lambertinum 2.part.quæſt.7.art.10.num.3.* Patronum autem, ſiuè laicum, ſiuè Clericum poſſe multos ſimul nominare docent per *Clemen. plures, §. final. de iurepatron. Cardinal. Petrus de Ancarano, Imola, & Ioannes Andreas cap.cum autem de iurepatron.in principio.*

9 Negat autem *Lambertin.de Clerico ex alijs Auctoribus 1.part.lib.2.quæſt.3.art 6.& 8.* nec

10 non *quæſt.7.art.21.* Cùm autem ex Priuilegio in re noſtra, Dynaſtæ præſentent eius teneri ſtandum eſt, vt multos ſimul nominent, ex quibus Papa vnum eligat, vel vnum tantum præſentent.

11 Sit aſſertio ſecunda. Iuncta ſupradicta variatio accumulatiua, intra tempus conceſſum ad præſentandum, præſentationi acceptatæ tantum à Præſentato, non tamèn ritè expoſitæ Inſtituenti, etiam à Clerico Patrono habitæ, in foro externo valida eſt, non ſecus ac facta à ſæculari, cum in vtroque militent rationes, quas locis citatis pro prima aſſertione fecimus. Neque contra communem ſententiam hanc meam eſſe concluſionem contendo, cum & *capitulum quod autem, & cap.cum autem, & paſtoralis*, & ſi quæ ſunt alia iura, & Auctores ea exponentes de præſentatione non modo acceptata, verum etiam habita coram Inſtituente loquantur: quæ ſi habita ſit à Clerico, nulla ab eis deciditur, vt nos infra dicemus; neque quæſtionem hanc diriment de præſentatione tantum acceptata à Præſentato intra tempus, patronis conceſſum ad præſentationem faciendam.

12 Aſſertio tertia. Eſto validè vterque Patronus intra tempus præſcriptum variare poſſit, vt ſuperius dictum eſt, illicitè tamèn in foro conſcientiæ id aget, etiam per ſe loquendo, ſi retractauerit præſentationem acceptatam à præſentato abſque iuſta cauſa, etiam intra tempus ei conceſſum ad præſentandum. Porrò de Clerico Patrono hoc mihi quiſque concedat, verum de omnibus probatur argumentis factis prò varietate in electione *lib.6. diſputat.17. cap.2. & 3.* nam licet me non lateat maius quidem ius, & ſtrictiùs peracto ſcrutinio per electionem Electo, quàm Præſentato Conſenſienti competere, cum præſertim ſciuerim quid habeat *cap. quod autem de inrepatron.ibidem.* Quoniam antequam præſentatio per Diœceſanum Epiſcopum approbetur, ratum non eſt, quod à Patrono fuerat inchoatum, eſtque maximè verum in præſentationibus, ſeù nominationibus coram Pontifice habitis; At quod aliquale ius Præſentato acceptanti conueniat, negari minimè poteſt, vt *ſuperiori capit* probatum eſt. Deindè cum etiam ei ob proprias qualitates, ac dignitatem aliquale ſit ius ad huiuſmodi beneficia iuxta dicta *lib.6.diſputat.6.cap.præſertim 1.& 2 num. 14.21.26.& 17.& cap 3.Inſuper diſputat.7.& 8.cap.1.num.3 ac deinceps, necnon 9 diſput. & 10.cap.1. num.3.* non eſt cur poſt præſentationem, atque acceptationem in arbitrium Patroni tantum reijciamus, ſtare dictis, nec ne, &

13 conſtantiam in deciſis. Addo quod licet poterat hic patronus fortaſſe non nominare, quia multi erant eiuſdem dignitatis, ac bonitatis ad hanc Eccleſiam apti; at cum ſemel nominauerit, in qua nominatione, & præſentatione videtur eſſe imbibita promiſſio, vel quaſi donatio, vt ita dicam per hanc ſanè acceptatam obligabitur, vt communis Doctorum ſententia docet, promiſſionem ſcilicet acceptatam obligationem inducere grauem ſub mortali in re graui, ſic *Syluester*

ster verbo pactum quæst.4. Nauarr. cap.18.sum. num.6.Sot.lib.7.de iustit. quæst.2. art.1. ad primum, & alij, quos referunt, ac sequuntur Sanchez lib. 1. de matrimon. disputat.5. num.20. Lesius cap.18.dub.8.& Reginaldus lib.25.num.82. Siue iustitiæ sit hæc obligatio, vt vult *Vasquez 1.part.disputat.85.cap.6.num.4.& 4. tomo in 3.part.disputat.5.de matrimon.cap.1.siue fidelitatis, vt habet Soarius relect. de libertate diuina disputat.2.sect.2.num.22.Lesius, & Rebellus citati*, ergo cum Patronus & nominet, & hanc suam nominationem, inuoluentem promissionem, vt supra, quę etiam à facto exorditur, exponat Præsentato; qui quidem illam consentiendo acceptat, etiam si nullum prętereà damnum ipsi Pręsentato eueniret in reuocatione; non poterit reuocare, peccabitquè grauiter, cum in re graui verseiur. Nequè desunt Canonistę, qui ab hac mea sint sententia, etenim *Roccbus tract.de iurepatron. verbo honorificum quæst.11.* asserit Patronum teneri illum præsentare, cui promisit; Non tamèn inficior hunc ipsum auctorem in foro externo id ipsum sentire, à quo, quoad hoc, discrepo. Porro, & iura, quæ in contrarium possunt afferri, ac Doctores in sensu solum nostræ conclusionis admittendi sunt, non autem aliàs; sic pariter reijcio *Ioannem Andream apud Immolam cap. fin. de concess.præbend. Lambertinum 2.part. libr.2. quæst.6.art.15.num.3.* malè asserentes, non modo variare posse, sed etiam reuocare præsentationem Patronum, qui expressè aliquem certum promiserat Præsentare ad Ecclesiam vacantem. Cum nos dicimus in eos pro veritate, non solum quando expressè Patronus promissionem alicui fecit ad Ecclesiam vacantem, sed etiam teneri promissione virtualiter inclusa in ipsamet præsentatione, quam neq. solum adæquatè reuocare potest; neq. ex parte per nominationem alterius. Consulto dixi ad vacantem Ecclesiam, nam ad non vacantem, nulla absquè dubio est præsentatio per *Cap. finale de concess. præbend. aliosq. vulgatos textus.* Et licet hæc directè contra variationem priuatiuam tendant, contra tamen accumulatiuam aliquo pacto etiam faciunt, quæ derogatur iure primi nominati, si fiat absq. causa rationali, vt supponimus, & promissio facta sit ei absolutè per primam nominationem, ac præsentationem.

14 Assertio quarta. Patronus Clericus, neq. validè, neq. licitè potest pręsentationem acceptatam, & ritè coram Instituente expositam reuocare. Hæc est communis sententia, quæ tum *cap. quod autem* in prima responsione, tum *cap. cum autem, & cap. Pastoralis de iurepatr. expressè habetur*, fauent prætereà *Clementinæ plures in §. finali de iurepatron. gloss. cap.1. in cap. quod autem citat. Gloss. penult. in allegatum cap. cum autem, Gloss. verb. robur. in cap. postoralis, & Gloss. in cap. vnico verb. Ecclesiasticus de iure patron. in 6. omnesquè expositores. Gotfred. in summ de iurepatron. column.2. vers. sed laicus representet, Hostiensis in summ. directorij iuris, §. 23. & §. 31. Innocentius, Ioannes Andreas, Cardinalis, Abbas, & alij in loca citata, quos refert, sequitur Lambertinus de iurepatron. 2. part. lib.2. quæst.7. art.1. num.1.* Verum in assignanda huius certæ conclusionis ratione, hoc opus, hic labor est; nam cum eadem non sit ratio de Clerico, ac de sæculari per iura modo citata, consensumq. Doctorum, sola tamen præsentatione ad Ecclesiasticum beneficium etiam habita à Clerico sponsalia tantum contrahuntur, non secus, ac præsentatione facta à laico. Quã ob rem sicut ex hac causa laico licet variare, licebit etiam, & Clerico, vt optimè demonstrat *Lambertinus sæpè citat. num.5.* licet ergò ratio hæc sponsalium optima sit ad facultatem probandam resiliendi, ac variandi laici, qua in conclusione prima vsi sumus, secus vero, imò contra stabilitatem præsentationis à Clerico factam vrget. Insuper neq. maius ius à Clerico confertur, quam à laico, quod è *superiori cap.* deducitur, mihiq. est exploratum contra *Gloss. in cap. cum autem de iurepatron merito reiectam à Cardinali ibidem, & ab Hostiensi in idem cap. cum autem colum. vlt.* Hinc neq. vrgere ratio potest, quæ à multis DD. videtur esse *Innocentij*, quia nimirum præsentatio Clerici æquiualet electioni, à qua pariter peracto scrutinio non potest retrocedi, vt diximus *lib.6. disp.17. cap.2. & 3.* nam vt probè citatus *Lambertinus* solum quamdam analogiam maiorem inter præsentationem Clerici, & electionem indicauit Innocentius, non autem omnimodam similitudinem, alioquin plus iuris præsentatio Clerici, quàm Laici tribueret, quod est falsum cõtra *citatam Glossam.* Itaq. illa nobis arridet prę omnibus ratio, quia cum præsentatio hæc immediatam ducat originem à potestate Ecclesiastica, vt notabili quatro indicaui, est protsus spiritualis; argumento *capituli Messanæ, & cap. Sacrosancta de electione.* Igitur cuiuscumq. variationis expers est, ne imprudenter fiat; ad quod vitandum meritò Clericis Patronis concessum est per se plus temporis, bimestre videlicet, quàm Laico; Hinc ædnotare licet, quod non idcircò laicus potest variare, non autem Clericus patronus, quia huic datur semestre, illi quadrimestre; sed è contra, quia nimirum ille variare potest, nequaquã hic, idcirco huic semestre conceditur ad rectè perpendendam, atq. habendam præsentationem, vt rectè *Lambertinus contra Glossam secundam citat. cap. cũ vos num.7.* licet contrarium indicet *1.part.lib. 1.quæst.10.art.3. à num.3. & ad finem vieat. art. 6.* Confirmatur insuper quia quædam Clericis prohibentur, quæ permittuntur laicis. Quamobtem in eodem genere delicti plus dicitur peccare Clericus, quàm laicus *cap. nulli fas 1. quæst.3. saluatur 11. q.3.* varijsq. *alijs iuribus à Lambert. relatis num.2. & 8. circa medium; vt enim habet Clementinam cum illusio de renunciatione, illusio, & variatio in personis Ecclesiasticis maximè sunt vitanda*, cum variatio ponatur loco deceptionis, vel derisionis, vt aliàs. Nec refert clerico ius habenti patronatus, ratione matrimonij, posse variare, nam vt sic laicus potius patronus dicendus est, attenta dicti iuris origine, vt sæpè allegato notabili supra,

di-

dictum est ; & huic rationi robur esse puto, quicquid in contrarium dixerit citatus *Lambertinus ad finem 6.art.q* 7. Porrò præsentatio illa licet terminatiuè ratione Ecclesiæ, ad quā tendit, spiritualis sit, ratione tamen causæ præsentantis, penès dicta, censetur esse à laico, cui per Sacros Canones aliqua ratione licet variare. Quod si in hoc casu non probaret hęc ratio, neq. probaret, fas esse laico Patrono variare, cuius præsentatio, etiam hoc pacto, spiritualis est, cum ad beneficium Ecclesiasticum personę Ecclesiasticę sit. Confirmari hęc omnia possunt in re nostra nominationis, & præsentationis factę coram Pontifice Maximo ex dictis *lib.7.disp.13.cap. vnico n. 15.& 20.*

De consensu verò Instituentis variare, nec posse sentio, licet in *loc.citat.nu.23*, contrarium dixerimus de Postulantibus, moueor, tum quia postulantibus ex se licet variare, secus præsentanti laico: deindè Postulato nullum est acquisitum ius, at aliquale est Præsentato, vt *super. cap.* diximus.

15 Assertio quinta, Patrono laico per se loquēdo in iure permittitur variare, quoad forum externum cumulatiuè, idest allum nominare, etiam post primam præsentationem: patet hoc ex iuribus, & *Auctoribus allegatis pro superiori conclusione*, neq. alia opus est probatione, si Lectorem meum tantum admonuerim non licere Principi variationem, vt ex *Felino* ritè notat *Lambertinus 2.part.2.lib. q.7.art.2. nu.2.* Erit autē licita hęc variatio, si ex causa fiat, vt in simili probauimus *lib.7.disp.13.cap. vnico n. 23.§.1.pars.*

16 Assertio sexta, Nullus Patronus variare potest, neque adæquatè contra eum, quem causa nominationis, ac præsentationis fecisset, ordinare. Probatur hęc assertio eiusdem rationum momentis, quibus similem probauimus *libr.7. disp.17.cap. vnico n.22.*

17 Quid autem de expensis factis, occasione reuocationis ibidem examinauimus *n.23.*

18 Quam cautè Præsentato agendum sit ante institutionem *lib.6.* tradidimus *disp.17.c.3.n.7.* Supererat de institutione tractare, verum cum hęc, vel propria non sit nostrę materiæ, sed reliquorum beneficiorum, vel absq. aliqua analogia nominatos ad Cathedrales Ecclesias nō concernat, & cum ex formula clarè constabit qua vtuntur ij, quorum interest has in Consistorio proponere Ecclesias, infra inserenda, atq. ex ea ratione, qua Summus Pontifex de facto promouet ad Ecclesias Cathedrales tùm à Regibus nominatos, tùm non nominatos, nō est cur à nobis in disputationem vocetur.

19 Prætereà de causa finali præsentationis possemus agere, ac de iure administrationis, quod præsentatis, atq. institutis Episcopis ad regales Ecclesias, vel aliorum Principium conuenit; Ceterum satis de illo disputauimus *lib 7.disp.5* agentes de simili iure ad confirmatos Episcopos ante consecrationem spectante; vbi quæ diximus huius etiam loci esse dubium non est; cum quod confirmatus Episcopus habet ius administrationis ante consecrationem, habeat etiam, quasi institutus ante confirmationem, & à Pontifice promotus, vt infra; idemq. dicas de specialibus muneribus, quæ vt sic obire possunt huiusmodi Episcopi, de quibus *disp.4.eiusdem libri* scripsimus.

20 Deindè de possessione ad relata munera requisita, tùm iure antiquo, tum nouo *disp. 5. 6. & 7* disputauimus.

21 Insuper num possint munera, quæ sunt ordinis præstare disceptauimus *disput.* 8. Demùm formula hic desiderabatur, qua vtuntur in Consistorio Cardinales Regnorum protectores, quorum interest, & Promouendum, & Ecclesiam proponere. Verùm hęc infra referetur.

DIS-

DISPVTATIO QVARTA.

De ratione, quæ magis est in vsu, promotionis ad Cathedrales Ecclesias.

EGgimus *lib.7.disp.2.* de Inquisitione promouendi facienda, deq. alijs requisitis ad confirmationem habendam Episcopi electi à capitulo. Nūc de modo, qui est in vsu omnium penè promotionum, disputandum est. Itaquè hactenus adductæ rationes Episcopi promouendi ferè omnes ad Vbertatem potiùs doctrinæ factæ videntur, quàm ad vsum, in nostra præsertim Italia, Hispania, ceterisquè Regnis, in quibus tùm *Tridentinum Concilium*, tum *Bulla Gregorij XIV. de hac re edita*, & venerationi, & vsui sunt. At mox agitandam aggredimur ex consuetudine, ac stylo rationem maximè illustrem ad promotionem pro quibuscumq. Ecclesijs Cathedralibus à Summo Pontifice habitam, de qua regulæ extant Cācellariæ Apostolicæ in principio, vbi Summus Pontifex sibi generaliter reseruat omnes Ecclesias Patriarchales, Primatiales, Archiepiscopales, & Episcopales; necnon habetur in *Pontificali Romano par.1. in rub. de consecrat.* Et sane pro arduo, quod agitatur, negotio multa sancita sunt, & passim reperiuntur in Sacris Canonibus decreta, vt videre est in *Constitutione Alexandri III. in Lateranensi Concilio editæ, & in cap. cum in cunctis de elect. siue in constitut. 6. Leonis X. incipiente. Supernæ de generali Clericorum, & Laicorum, ac Romanæ Curiæ reformatione*, quæ quidem decreta paucis, vel mutatis, vel additis vsq. ad Pontificatum *Pauli IV.* seruata sunt; qui omnium primus, & merito, præcipiens addit, vt propositiones Ecclesiarum, ac Promouēdorum, quæ in Concistorio deinceps habendæ erunt, non eodem die, vt hactenus, sed sequenti absoluerentur, aliquo nimirum dato temporis interuallo, quo Cardinales Eminentissimi de qualitatibus Promouendi aliqua ratione certiores fieri possent: vt rectè *Mandosius in regul. 24. Cancellar. de mal. prom. quæst. 2. sub nu. 12.* Siue tandem videri licet in *Concilio Tridentino sess. 24 cap. 1. de reformat.* Verum sicut tempore postremum obtinet locum diploma *Gregorij XIV. Summi Pontificis*, ita dignitate, atquè obseruantia primum; quippè quod cætera videtur complexum, atque ad Concilij Tridentini sensum explicandum, & ad formam ab illo desideratam exponendam, à Papa editum, atquè à Romana Curia maximè in præsentia obseruatum. Itaquè hoc diploma per singula membra, & eiusdem Pontificis verbis referre, nè maiestati sermonis quidpiam detrahere videar breui exponere; ac demum quæstiones nonnullas ex eodem deriuate differendas decreui, quibus nonnullas expendam circumstantias, quæ alibi exponendæ essent, postquam de essentia consecrationis *disput. 7.* egimus, verum cum praxis, & vsus consecrandi alia ratione tradi minime potuissent absquè illorum dilucidatione, illæ prius erunt expendendæ.

CAPVT PRIMVM.

Referuntur, ac breui perpenduntur Prœmium, ac finis constitutionis Gregor. XIV. P. M. de forma promouendi ad Cathedrales Ecclesias.

S V M M A.

Prœmium Bullæ Gregorij XIV. refertur. num. 1.
Scopus dictæ Bullæ num. 2.

1 POstquam Summus Pontifex eximium expresserit studium, quo in Tridentina Synodo Illustrissimi, ac Venerabiles Patres è toto penè terrarum Orbe vocati laborarunt, *vt rationem inuenirent, qua viri doctrina, pietate, prudentiaquè excellentes, & Ecclesiasticis functionibus diu, multumq. versati Ecclesiasticis Cathedralibus præficerentur;* hæc addit; *Nos igitur, qui cum in minoribus constituti, &c. in eodem Concilio cum Sanctis illis Patribus interfuimus, &c. magno semper desiderio flagrauimus, vt tam salubria generalis Concilij decreta exequutioni debitæ mandarentur.*

2 Ex his meus deducat Lector non ex proprio sensu modo, & quidem Sanctissimo, sed ex tanti Concilij Summum Pontificem hanc emisisse constitutionem, modum præscribentē, quo *instructio, examen, & inquisitio de fide, vita, moribus, doctrina, & prudentia promouēdorum, tam accuratè, fideliter, ac serio instituatur, vt omnis fallaciæ fuco semoto, certo confidere valea-*

leamus (ait idem Pontifex) tales à nobis Christi gregi pascendo esse propositos, quales tantum onus angelicis videlicet humeris formidandum exigit, &c.

Quale, ac quantum tale sit onus, & quæ hæc desiderata Præsulis ornamenta, tùm *tomo* 1. à nobis, tum hoc certis disputationum locis infra etiam subindicandis expensa sunt. Nunc propius ad singula allegatæ bullæ membra expendenda accedamus.

CAPVT SECVNDVM.

Expendens primam Constitutionis partem de personis, quarum interest inquisitionem, ac processum facere promouendi in Antistitem.

SVMMA.

Affertur prima pars Bullæ Gregorij XIV.
Si promouendus ad Episcopatum in loco, vel Vrbe existat, vbi eius Ordinarius degit ad hunc, defectu Legati, vel Nuntij Apostolici, spectat facere inquisitionem. n. 2. & 3.
Si promouendus cum sit patria Nolanus degat Neapolis, cuius sit inquisitionem facere Archiepiscopi Neapolitani, an Præsulis Nolani. num. 4.
Quæ desideretur habitatio ad mutationem domicilij. n. 5.
Decennium habitationis, quid conferat ad mutationem domicilij, & an omninò necessarium sit. n. 6.
An possit Archiepiscopus ad inquisitionem promouendi se ingerere, quando hæc ad Episcopum Ordinarium eius suffraganeus spectat. num. 7.
Quid si Ordinarius promouendi, vel nollet, vel suspectus esset ipsi promouendo, num hoc negotium ad Archiepiscopum spectaret. num. 8. & 9.
An nomine Ordinarij in Constitutione Gregorij XIV. veniat Vicarius Episcopi. n. 10.
Quis sit Vicarius Generalis, ibidem.
Si Vicarius in vna sola Ciuitate statuatur etiam Metropoli, non est generalis. n. 11.
Ordinarij nomine omnes significantur potestatem habentes ordinariam. n. 12.
Eadem est Vicarij, & Episcopi iurisdictio, idemq. Tribunal, neq. à Vicario ad Episcopum valet appellatio. n. 13.
Vicarius foraneus iurisdictionem habet Delegatam tantum ab Episcopo, & non à Canone. n. 14.
Quæ ignorantia excusabit à transgressione primæ partis Bullæ. n. 15.
Quid importet clausula speciale mandatum. numer. 16.
Satis erit speciale mandatum ad inquisitionem, vel processum faciendum Promouendi in Episcopum etiam, prout distinguitur à singula talis Promouendi ad talem Ecclesiam. n. 17.
Si mandatum tale esset, & non specificaretur ad inquisitionem, & processum faciendum promouendi in Episcopum specificè talem non sufficeret. n. 18.
Ad iurandum de calumnia, quod mandatum requiratur. n. 19.
Mandatum regulariter strictè exponendum est. num. 20.
Per quæ verba mandatum exprimatur speciale remissiuè. n. 21.

1 C*Vm promouendus, vel extra Vrbem esse possit, vel in Romana Curia, primo de illo cauit Summus Pontifex, deinde de hoc.*

Præsenti nostra, inquit, perpetua valitura constitutione decernimus, vt cum extra Romanam Curiam examen, instructio, siue inquisitio facienda erit, nemo omninò cuiuscumq. status, gradus, aut conditionis fuerit, inquisitionem prædictam sibi arrogare præsumat, sed integrum hoc negotium ijs, qui à prædicto Tridentino Concilio designantur Apostolicæ Sedis Legatis, seù Nuncijs Prouinciarum, aut eis, de quo inquisitio fit Ordinario, eoq. deficiente Ordinarijs viciniorибus relinquatur, nisi iustis de causis nobis, aut pro tempore existenti Romano Pontifici per speciale mandatum alicui alteri hoc munus, quandoq. committendum visum fuerit.

2 Quæres si non affuerint legati, seù Nuncij Apostolici, vbi promouendus degit, quando ad Ordinarium spectare constat ex verbis præsentis constitutionis, quam expendimus, cuius Ordinarij erit hoc subire munus examinis, processus, &c. conficiendorum.

3 Respondeo, si Promouendus propria in Vrbe, vel loco existeret, vbi ipsius degit Ordinarius, rem difficultate carere; cum pateat ad dictum Ordinarium totumq; spectare negotiũ ex verbis *Gregorij* ibi: *aut eius, de quo inquisitio, fit Ordinario.* At vrget difficultas quæsiti, vbi N. promouendus Neapoli v.g. existeret, cum propriè esset Nolanus, num interesset Archiepiscopi Neapolitani, vel Nolani Præsulis inquisitionem, ac processum condere, N. promouendo. Et quidem, vel Promouendus cum Neapolitano domicilium mutauit Nolanum, vel non. Hoc posito in hac quæstione, de qua Auctores, qui hactenus hanc Episcopi materiam tractarunt minimè disputauere, dicendum est proprium Episcopum, atq. Ordinarium Promouẽdi ad Episcopatum, illum esse, de cuius Diœcesi ipse Promouendus est Oriundus, vel habet domicilium habitationis. Deduco *ex cap. cum nullus de temp. Ordin. in 6.* qui textus de promouẽdis ad Ordines expressè loquitur, ex quo à simili, quam dixi, deducitur doctrina propositi quæsiti dilucidatio; esto Neapoli fuerit

rit Promouendus, si tamen vel oriundus sit ab Vrbe Nolana, vel ibi suum habeat domicilium, eius Ordinarius, dubio procul erit Episcopus Nolanus. Si autem domicilium mutauerit cum Neapolitano, Neapolitanus eius erit Ordinarius.

5 Ad mutationem autèm domicilij habitationis, & ad comparandum Neapolitanum, vt in eodem pergam exemplo, adnotasse necesse est, qualemcumq. non sufficere habitationem, sed vnà cum illa animum requiri, perpetuo ibi habitandi, aliàs nunquam comparabitur, sic *Glossa ver. larem. C. de incolis lib. 10. Hostiens. summ. tit. de Paroch. § pen. Abbas cap. final. nu. 8 de Par. & cons. 62. n. 10. par. 2. & alij, quos citat, & sequuntur Berdach. in repert. lit. D. verbo domicilium, vers. cōtrah. per decem annos, Menoch. lib. 2. de arbitrarijs cent. 1. cau. 86. nu. 5. 7. & 22. & lib. 6. de præsump. præs. 42. Mascard. de prob. concl. 535.*

6 Ex quibus deducere licet, quod & si multæ leges sint exigentes habitationem decennij ad mutationem domicilij, *vt ex l. 2. C. de Incolis lib.* 10. & aliæ intelligendæ tamen, vt procedant ad præsumendum animum perpetuo ibi habitandi; ea propter comparabitur domicilium ex hoc solum, quando ex alijs coniecturis animus non deprehenderetur, ad cuius notitiam, & si, vti dicebam, sit satis decennialis habitatio, non tamen prorsus necessaria, cum possit aliundè innotescere, quo patefacto acquiritur domicilium statim etiam ac quis incipiat habitare per *legem domicilium, ff. ad municipium, ibi domicilium re, & facto transfertur, iuncta Glossa verb. domicilium, Hostiensis summ. titul. de par. § penul. nu 7. Abb. cap. fin. num. 8. de par. Felin. cap. dilect. il secondo de rescript. n. 11. vers. 2. cas. & vers. 2. limita, Nauar lib. 1. cons. in 2. edict. titul. de tempore ordin. cons. 10. n. 2. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 1. casu 86. n. 2. Enricus lib. 10. de Sacram. Ord. c. 22. n. 2. & alij.*

7 Quæres secundo. An possit Archiepiscopus in hoc negotium ad Episcopum suffraganeum spectans se se ingerere. Respondeo absolutè non posse, quia non est Ordinarius ipsius promouendi, neq. iurisdictione pollet, nisi in causa, vel appellatione ad ipsum deuoluta, & in alijs casibus singularibus per *cap. Pastoralis in principio*, vbi Canonistæ: sic etiam è Theologis *Petrus de Ledesma de matrim. q. 45. art. 5. par. 3. ante dub. 4. Manuel 1. tom summ. 2. edict. c. 219. num. 16. Secura directorio iudicum 2. part.*
8 *c. 15. n. 50 & alij.* Quod si Episcopus Ordinarius promouendi, vel nollet inquisitionem, & processum facere, vel simultates exerceret cū Promouendo, vel ob alias rationabiles causas eidem esset suspectus, fas esset Promouendo ad Archiepiscopum appellare; qui quidem si vicinior esset Episcopo Ordinario ipsius Promouendi potiori etiam iure posset, ac deberet causam cognitam amplecti, quàm quicumquè alius è suffraganeis, qui non essent adeò vicini; patet tùm ex verbis constitutionis rem traducentis ad viciniorem Episcopum defectu proprij Ordinarij: tùm quia negligente proprio Episcopo iurisdictio deuoluitur ad Archiepiscopum ex *Gloss. c. 1. verbo culpis de suppl. neglig. Prel. in 6. Abbas repetit. cap. si quis contra Clericum n. 4. de foro compet.* & in simili casu de assistentia matrimonij, docet *Thom. Sanus lib. 3. disput. 28 num. 4.* Quod si alius esset suffraganeus vicinior, quam Archiepiscopus Ordinario Promouendi, Recusante, vel suspecto, posset alicui videri rem ad eumdem Archiepiscopum spectare, quia non obstat in hac nostra constitutione dici, *Ordinario deficiente Ordinarijs vicinioribus relinquatur.* Quod in hoc casu non deficit Ordinarius, sed potius negligit, vel suspectus habetur ad ritè officium præstandū. Quamobrem non ad alios viciniores, quibus circa hoc non est iurisdictio, sed ad Archiepiscopum spectare videtur, quippè qui in hoc casu dici poterit Ordinarius Promouendi, qui si viciniorem Episcopum adire vellet, non posset ex vi huius Bullæ, cum non esset aliquis, cui deberet ostendere defectum proprij Ordinarij. Et confirmatur, quòd iure antiquō multa erant huic muneri similia, quę ad Archiepiscopum attinebant: sic electus in Episcopum ab Archiepiscopo confirmabatur ex *cap. innotuit, & cap. cum dilectus de elect. & cap. inter corporalia de translatione Episcopi*: insuper quando vota eligētium fuerint diuisa, merita, cæteraq. præferendi dona iudicio Metropolitani committuntur per *cap. fin. dist. 63.* Iterum electione intra trimestre præscriptum, non celebrata, iusto tamen impedimento cessante, Electores ea vice eligendi facultate priuantur iuxta supradicta, & ipsa electio deuoluebatur ad Archiepiscopum superiorem proximum per *cap. ne pro defectu de elect. & cap. quamquam de electione in 6.* ergo à pari de re nostra.

9 Cæterum, & si probabilis sit hæc opinio, probabilius tamen iudico promouendum teneri apud Archiepiscopum causas, rationesq. suas exponere, cur nolit tractari negotium ab Ordinario proprio, eumq. suspectum habeat, pariterq. Ordinarium teneri coram eodem Archiepiscopo momenta referre suarum rationum, ob quę differt, vel nolit inquisitionem, processum, & *cæt. facere*: deinceps Archiepiscopus cognita causa non poterit sibi examen, inquisitionem, processum, &c. sibi auocare, sed vt è re magis videbitur data sententia poterit remittere, vel non remittere negotium ad viciniorem Episcopum, & quia id expedire videtur ad exequtionem constitutionis, & ob rationem numero præcedenti factam, cum alioquin non esset, qui posset iudicare inter Promouendum, & eius Ordinarium.

10 Quæres tertio, num in hac constitutione nomine Ordinarij veniat Vicarius Episcopi? Antequam quęstionem diluam, opere pretium est nosse Vicarium Episcopi alterum esse generalem, alterum foraneum. Primus dicitur, qui vices gerit Ordinarij eum constituentis in eodem loco, ac Tribunali, in quo consueuit, & ipse ius dicere, sic *Bart. l. vnic fin ff quis, & à quo Rebuff. prax. benefic de Vicar. Episcop. nu. 6. Marant. Practic. 4. part. disp. 5. princ. an iudicium sit Ordinarium, Sbrozius lib. 1. de Vic. Episc. q. 28. n. 7. Barbosa de potest. Episcopi par. 2. allegat. 33. n. 28.*

*numer.28.Couarr.pract.cap.4.numer.*8. ità tem explicans, vt Vicarium generalem illum dici velit, qui locum tenet Ordinarij à quo com-
11 missam habeat iurisdictionem. Addiderim (à Canone concessam, vt infra) ad omnem Diœcesim se extendentem; nam si constituatur in vna sola Ciuitate etiam Metropoli, in qua residet Episcopus non erit generalis, sed foraneus, vt scribit *Sbrozius modo laudatus q.23.* Quid autem sentiendum sit si fuerit solum in spiritualibus, vel solum in temporalibus constitutus videas apud eumdem *quæst.25. num. 4. & 26. & quæst.23.* ex qua constabit Vicarium foraneum illum esse, qui quam exposuimus, iurisdictione caret.

12 His delibatis respondeo præsentem constitutionem Ordinarij nomine, Vicarium generalem, comprehendisse, non autem foraneum. Ratio primæ partis est, quia quoties in aliquo decreto mentio fit Ordinarij, nisi materia, de qua tractatur aliud postulet, non modo significatur Episcopus, sed omnes etiam Ordinariam habentes Iurisdictionem, qui Ordinarij, & sunt, & dicuntur, sic *Gloss.cap.Ordinarij verbo locorum de Offic.Ordin.in 6. vbi Dom.num.3. Abbas in cap.de mon. n.5. vers.item aduertit de Præsb Syluester excomm 9 casu 47.n 92. notab. 2 vers sed aduertit.Nauar.lib.4.concil.in 2.edict. tract.de spons.cons.5.n 2. Sanchez lib.3.de matr. disp.29.nu 5.* & ratio desumitur, quia Vicarius generalis Episcopi iurisdictionem habet Ordinariam concessam à *Canone ex cap. 2. de offic. Vic.in 6.*& quia à delegato appellatur ad delegantē *cap.super quæst.§.Porrò de offic. deleg.* secus à Vicario generali ad Episcopū, *cap.Rom.de*
13 *appellat.in 6.*Et quia eadem est Vicarij, & Episcopi iurisdictio, idemq. Tribunal per *tex. cap. Romana de appell.in 6. & cap.2. de consuetud. in 6.*sic docet *Gloss.leg. fin. verbo lect.Gloss de Offic.eius*, qui vicem gerit, & *Gloss.cap.Officialem de Offic.Vicarij in 6.*necnon *d.cap.Romana initio verbo generaliter de appellat.in 6.*vbi Doctores, quos refert, ac sequitur *Sbrotius libr.2. de Vicar Episc.quæst.55.num.9. Mascardus de prob.concl.1412.num.9.& 22.Enriquez lib.6.de pœnit.cap 7.num.3.& in commento lit.C. ac aliqui eum, Sanchez de matrim. libr.3. disputat.29. num.3.*

14 Secūda pars prob.quia cū Vicarius foraneus Delegatus sit, aliam non habet iurisdictionē, quàm ab Episcopo concessam, à quo Iurisdictio ordinaria manare non potest, vt nec etiam manat ad Vicarium generalem illam habentem à *Can per cap.2.de Offic.Vicar.in 6.* Quod dictum volo etiamsi ab Episcopo Vicarius foraneus cum *Bart.l.vnic.ad finem, ff quis est & à quo Cardinali in Clem.2.de reseru.quæst.24.Abbas cap. rel. num. 8. de Offic.Delegat. Rebuff.in prax.benef.de Vicar.Episc.nu.6. Maranta pract. 4.par.disput.5.princ.Sbrot.lib.1. de Vicar.Episc. q.22.n.7.Sanchez lib.3.de matr.disp.29.n.10. &* *patebit magis ex seq.cap.n.4.*

15 Quæres quarto, quæ ignorantia excusare possit à primę transgressione partis huius Cōstitutionis? Respondeo cum in ea verbum pręsumant, vsurpet Papa, ignorātiam quamcumq. excusare, quæ non sit affectata æquiualens dolo iuxta dicta *tom.1.lib.2.disp.3.c.4.præs.n.20. & 21.& lib.3.disp.4.n.8.& disp.7.c.3.n.36.*

16 Quęres quinto, de clausula exprimente speciale mandatum. Respondeo hanc clausulam operari, vt inquisitio, vel processus consensus promouendi sit vnus ę casibus, ad quem speciale requiratur Papæ mandatum, cum Sedes Apostolica sibi hunc casum reseruasse videatur, quem solum concessit Ordinarijs promouendi, & ei, cui per speciale mandatum facultas facta fuerit, vti deducitur *ex cap. quod translationem de Offic Deleg.* sic ad ea, quæ sunt Episcopo reseruata speciale requiritur mandatum, vt rectè *Calder. cons.70.alias 3.de Offic. Vicarij.*

17 Illud prętereà non piget adnotare satis quidem esse mandatum speciale ad hoc munus obeundum etiam, prout distinguitur à singulari, exprimente scilicet fieri facultatem alicui ad inquisitionem, vel processum faciendum Promouendi in Episcopum, quamsi non addatur particula talis promouendi ad talem Ecclesiam iuxta ea, quæ tradit *Bald.in l.1.C.etiam per procuratorem caus.in init.constit. Bursatt.in l.gen.ff.de ritu nup. Alexander cons.189. n.8. lib. 7.& cons.155.n.8.Proland casu 26.n.9. ac deinceps libr. 2.de discrimine horum mandatorum.* Ratio est, quia constitutio non distinguit, sed mandatum insinuat speciale per ea, *Nisi per speciale mandatum alicui alteri hoc munus quādoq. committendum visum fuerit.* Continet .n. certum quid munus, nimirū inquisitionis processus, & faciendorum, quod tamen veluti genus varias amplectitur species, vt è *Crauett.de duco cons.126.n.6.*& vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, *l.1.§.gen.ff.de l præst.* vbi *Glos.verb.infinitum, & l.3.in fin. ff.de Offic. Præs.*

18 Illud tamèn non negauerim non sufficere si tale mandatum esset, vt per illud facultas fieret alicui ad quamcumq. inquisitionem faciendā, examen, processum, &c. *C.de persona in dignitate constituenda*, nisi expressa, & specifica fieret mentio inquisitionis, examinis, ac processus faciendi de Promouendo in Episcopum. Ratio, qua moueor est, quod illa videretur generalis expressio non exprimens speciē (vt cum logicis loquar) infimam, de qua paulò ante loquutus sum, se extendentem ad singulas inquisitiones, examina, ac processus singulorum promouendorum in Episcopos, quam satis esse diximus, licet non indiuiduaret, hoc est exprimeret inquisitionem, vel processum talis promouendi ad talem Episcopatum, sed potius subalternam explicaret speciem comprehendentem quamcumq. inquisitionem, ac processus cuiuscumq. promouendi ad quamcumq. dignitatem etiam Episcopatu minorē, quæ quidem satis non est ad speciale manda-
19 tum, sed potius generale inuoluit. Sic ad iurandum de calumnia non sufficeret mādatum ad præstandum quoduis iuramentum, ni species exprimatur iuramenti, nimirum calumnię, vt probè *Ioannes de Immola.& Franch. in cap. fin.de iur.cal. in princ. Puseus verb.mandatum*

30 *speciale lit. M. & num. 44.* Confirmatur quia regulariter mandatum strictè exponendum est per *Roman. cons. 130. ex cap. cum dilectus in fin. de rescript.* Per quæ autem verba exprimatur speciale mandatum, si optas scire, adeas *Bart. in l. filiusfamil. de donationib. & in l. 1. § pater filium ff. de fals. & in cap. qui ad agendum de proc. in 6.*

CAPVT TERTIVM.

Explicantur Secunda, & Tertia pars Constitutionis Pontificiæ exprimentis personas, ad quas attinet Processum facere Promouendi.

SVMMA.

Affertur secunda Bulla Pontificia pars. numer. 1.

An affinitas, vel consanguinitas probanda sit. num. 2.

Quo pacto computandi sunt gradus, intra quos si fuerint ille, qui processum condere debet Promouendi, & Promouendus, debeat à se reijcere hoc negotium, ibidem.

Modus computandi gradus propinquitatis iure canonico, & ciuili n. 3.

In actibus canonicis modus computandi Canonicus est in vsu: in Ciuilibus ciuilis n. 4.

Tertia pars constitutionis refertur. n. 5.

Quanam locorum distantia impedimentum erit ad examinandos testes. n. 6.

Qua ratione probanda sit distantia n. 7.

Quinam dicantur in dignitate constituti. numer. 8.

Quid sit dignitas Ecclesiastica. n. 9.

Ex quibus signis agnoscenda sit dignitas Ecclesiastica. n. 10.

Vicarius Generalis censetur in dignitate Constitutus. n. 11.

Præest Vicarius Canonicis in Ecclesia Cathedrali, & Archidiacono. n. 12.

Quo iure dignitas Ecclesiastica Vicario competat. n. 13.

Num inquisitio specialis alicuius articuli Vicario generali commissa competat eius successori. num. 14.

Vicarius Capituli est in dignitate constitutus. num. 15.

Si Articulus committeretur Vicario, vel Officiali Præsulis, an possit examinari per Vicarium Capituli sede vacante. n. 16.

Capitulum nõ potest, quod Vicarius Capituli hac in re potest. n. 17.

An Vicarij cæterorum Prælatorum dignitatem habentium quasi Episcopalem similium commissionis sint capaces, cum etiam sint in dignitate constituti. n. 18.

Vicarius Episcopi nondum consecrati capax est alicuius ex dictis commissionibus commissis à Sede Apostolica viris in dignitate constitutis. num. 19

Articulus commissus Officiali Episcopi duos habentis Officiales, censetur commissus præstantiori. n. 20.

Commissio facta Archidiacono, duobus existentibus, censenda est facta præstantiori. numer. 21.

Quod si vterquè Officialis Episcopi æquè principalis esset (vt esse potest) neuter censeretur idoneus, antequam ab eo declararetur, à quo committitur articulus expendendus. num. 22.

Quid sentiendum sit cum nominatur tutor incertus. n. 23. remissiuè.

Quando requiritur industria personæ non satisfit iuri, si per alterum id fiat. n. 24.

1 A*Ddit deindè Constitutio, quod si fortè aliquis prædictorum consanguinitate, aut affinitate vsquè ad tertium gradum inclusiuè Promouendum contingeret, vt omnis opinio, carnalis affectus à tam Sancto negotio repellatur, ille quidem, eo casu censeatur exclusus, atquè ad eum, qui proximè sequitur, hoc est, si legatus excludendus erit, ad Nuntium: Si Nuntius ad Ordinarium: si Ordinarius ad viciniorem Ordinarium inquisitionis officium deferatur. In Curia verò hac functio spectat, vel ad eos Cardinales, qui à nobis, vel pro tempore existente Romano Pontifice deligentur, vel ad Cardinales earum Prouinciarum, seù Regnorum apud nos, & Sedem Apostolicam Protectores, in quibus Ecclesiæ ipsę consistunt, si tamen ad ipsos huiusmodi vacantium Ecclesiarum relatio pertinebit. Quod si de Episcopo, vel Metropolitano extra Romanam Curiam degente ab vna Ecclesia, ad aliam, ex aliqua graui, & iusta causa transferendo agetur; hoc munus deficientibus legato, vel Nuncio Apostolico eius Prouinciæ aut Regni, vbi Ecclesia ipsa, à qua transfertur, sita erit ad Metropolitanum, si Episcopus; Ad suffraganeum verò antiquiorem Præsidentem, si Metropolitanus transferendus erit pertinere declaramus.*

2 Quæres primo. An affinitas, vel consanguinitas in tertio gradu inclusiuè, de quo constitutio agit, probanda sit, & à quo? Respondeo, vbi clarè non constiterit, Probandam non esse à Promouendo; quòd nemo cogatur testificari contra seipsum in causa propria, id est ad ipsius commodum, vel incommodum spectante per *Baldum consil. 227. quando pro debito num. 3. lib. 5. & l. nimis graue, C. de testib.* Vt autem actus ritè fiant, vel Ordinarij inte-

intererit promoeendi, cui aliàs incumberet processus condere, vel asserenti consanguinitatem illam, vt ex communi sententia tradit *Tuscus lit.P.768.à nu.1.* vel de bono,& ęquo ità iuridicè fiat, vt ritè causa possit ad alterum viciniorem transire.

3 Quæres secundò, quo pacto computandi sunt hi tres gradus, intra quos hic, qui códiturus esset processum, si fuerit cum Promouendo à se debet reijcere causam? Respondeo supponens non esse distinctum modum computandi huiusmodi gradus ex iure canonico,& ciuili in linea recta, vt scitè *Sanchez de matrim.disp.50. lib.7.n.7.* sed solum esse distinctum in transuersali, quia videlicet ius ciuile, si linea sit æqualis quoto gradu quis distat à communi stipite toto duplicato distat inter se: Si verò linea fuerit inæqualis, quot sunt personę, cóputatis extremis,& medijs, stipite dempto, tot sunt gradus; sic duo fratres iure canonico sunt in primo gradu,& in ciuili in secundo. Patruus,& filius ex fratre iure canonico sunt in secundo, in ciuili in tertio.

4 Quo posito dico in actibus canonicis regulam canonicam, & in ciuili ciuilem seruandam esse, sic *Couarr.4.decr.2.part.c.6.n.8.*

Reliqua vero huius secundæ partis, quòd aperta sint, atq. in dubium reuocari minimè possint absq. alia qoęstione omittenda, atq. ad tertiam eiusdem constitutionis partem stylus conuertendus.

5 *Deindè quia Sacrum Tridentinum Concilium non sine magna ratione eminentes personas, & quæ negotij magnitudinem probè intelligerent ad hoc officium nominauit, declaramus, & statuimus, tàm legatos, siuè Nuncios, quàm Ordinarios, vel alios ab hac Sancta Sede fortè delegandos, non per Auditores, aut Vicarios, aliosquè Ministros, sed per se ipsos inquirendi munus exercere debere, quamuis ab eiusmodi personis, alijsq. viris peritis adiuuari possint, & si Prælatus inquirens per se non posset ob locorum distãtiam testes examinare circa articulum aliquem, vel legitimos natales, vel ætatem, vel aliquid huiuscemodi, licebit ei articulum illum alteri personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ subdelegare, non autèm vniuersam inquisitionem.*

6 Circa quæ qoæres primò; qoænam locorũ distantia censebitur impedimento esse, quominus possit Prælatus testes examinare.

Respondeo modicam distantiam in considerationem non cadere, cum minimè noceat, *ff.de integrit restit.leg. Diuus, ff de arbitr.l.item si vnus §.1.vbi Expositores*. Deindè dico, nullam aptiorem assignari posse regulam, qoàm prudentis iodicium; quo decernatur, quænam distantia legitimè possit impedimentum dici. Prætetea illud ad sensum patet, locorum atquè itineris distantiam mensurandam esse directè via quidem ordinaria, ac recta, neq. aliquo pacto obliqua, per *Bart.in tract.Tyberiadis fig.20. & l.a.C.de arbitr.*

7 Demum, qua ratione distantia probetur, ac qualiter articuli formari debeant, testesq. deponere, tractat *Bart.in l.continus, §.cum ita, ff.de verb.oblig.*

8 Quęres secundo quinam dicantur in dignitate constituti? Respondeo, hic non esse sermonem de quatuor dignitatũ generibus, quæ post mortem Imperatorum potestas condit, de quibus videre est *Commentarium de verbis iuris verbo dignitatum genera, & ad verb lexicon iuris eod.verb.* sed de Ecclesiastica dignitate,

9 quæ pœnes aliquos est præeminentia ex administratione, sic multi apud *Sbrontium libr.2. q. 27.n.10.Oltrad. conc.150. in Ecclesia Valcatina n.3.* Vel rerum Ecclesiasticarum administratio cum iurisdictione ex *Ioann.And.Innoc.Archidiac.& alijs in c.1.n.2.& 6.de consuetud. Abbas in cap.de multa num.21.versic.1.conclus. de probat.*

10 Cœterùm cum dignitates Ecclesiasticæ plerumq. secundum consuetudinem loci sint, hæc maximè attendenda est, vt rectè *Cardinalis Zabella cons.62.in princ.* Prætereà ex tribus spectandis signis dignosci debet. Primum, quando is, qui habet officium, præest administrationi cum iurisdictione. Secundum quando nomen officij, dignitatem aliquo pacto præsefert, vt Archipræsbyter, Archidiaconus, & Primicerius. Tertium, quando ex consuetudine, vel cõstitutione pro dignitate habetur, ita *Francisc. Aretin.concl. 23.in princ.* sauent *cap.illud de præsumpt.cap.per tuos de prob. Feder.conc.8.nu. 2.vers.nec præsupponitur, Gemin.conclus.101. &* vbi posse consuetudinem operari, docet, vt habens officium sine prærogatiua super alios dignitas dicator.

11 Hinc deducitur in primis Vicarium generalem Episcopi esse, ac dici in dignitate constitutum,& quia in Ecclesia Cathedrali, prærogatiuam, & præeminentiam habet, præest enim

12 Archidiacono, nèdum Canonicis, alijsq. inferioribus,& quia iurisdictione potitur rerum Ecclesiasticarum, *cap. Rom. vbi Canonistæ sub initio de appellat in 6. cap. non putamus de consuetud. in 6.cũ Gloss. verb. videatur vbi Archidiaconus, & alij apud Sbrotium de Vic.libr.2.q 55. & 57.* & quia non deest illi administratio, *cap. Petitio, vbi DD.de proc.cap.in noua, vbi qui administrationibus associantur 16.q.7.* ex quibus textibus firmatur hæc opinio communis, *Barb.de offic. & potest.Episcopi allegat.54.à num.133.ac deinceps, Fusch.de visitat.libr.1.cap.15.num.32. Pauin.in tract.de offic. & potest cap.sed vacante part.2.q. 10.num.16.* scio contrariam sententiam scitè defendi à *Io. Picar. Menoch. volum. 1.respons.51.& volum.325.*

13 Non tamèn inficior, hanc dignitatem non conuenire Vicario iure proprio, vt rectè *Bart. l.quod Principi in fine, & l.more num.19. ff. de iurisd.omn. iur. & ex multis Sbrot.cit. de Vicar. Epis.l.3.q.49.*

18 Quæres tertio, Nùm inquisitio alicuius articuli commissa Vicario generali Episcopi cõpetat eius successori? Respondeo hac de re duas opiniones esse, quas pro præsenti instituto iudico probabiles, quarum altera affirmat, negat altera apud *Sbrotium* modo citatũ. Nunc redeo ad propositum.

15 Secundus, qui dicitur in dignitate constitutus est Vicarius Capituli. Ratio est, quia est

Aaa 2 Vi-

Vicarius iurisdictionis Episcopalis, vt rectè *Gloss. Clem. 2. de rescript. verb. Episc.* & ibi *Cardinalis q. 13. n. 5. Anchar. n. 1. ad fin. Immola n. 20. Euerard. in Topicis loco à vi subrogationis nu. 2.* quidquid in contrarium dixerit *Bonifac. eadem clement. 2. n. 33.*

16 Verùm quid sentiendum sit, si articulus cõmitteretur officiali, & Vicario Capituli, Sede Vacante, posset examinari, cum vterq. in dignitate sit constitutus. Placet sentire posse etiam Vicarium Capituli, [illegible]de vacãte; ratio est, quia hic non solum est in dignitate constitutus, sed, succedit Vicario Episcopi. Imò ipsius Episcopi Vicarius dici potest, vt scribit *Cardinalis in clem. 2. mod. cit.* Quamobrem *Clement. secundã de rescriptis* dicentem, Vicarios Episcoporum commissionum capaces esse, meritò DD. paulò ante citati exponunt etiam de Vicariis Capituli Episcopalem habentibus iurisdictionem quod etiam docet *Sanchez l. 8. de matr. disp. 27. n. 33.*

17 Obijcies ex *Felino cap. eam te num. 17. de rescrip.* contrarium sentiente Capitulum ipsum non posse hac de causa cognoscere, igitur neq. illius Vicarius, nemo enim potest plus iuris transferre, quàm habeat per *reg. 79. nemo potest in 6.* Secundò quia potestas hæc est delegata, neque Vicarius Capituli dici potest Vicarius Episcopi. Respondeo allegatam regulam æquè probare de Vicario Episcopi, ac de Vicario Capitulari, cum nec etiam Episcopus queat talem facultatem dare, qui tantum Vicarium cõstituit. Quapropter concludere dicerem argumentum, si iurisdictio cognoscendi de hac causa manaret in Vicarium Capitularem à Capitulo, vel in Vicarium Episcopi ab Episcopo; at nequaquam manat, sed Episcopus suum constituit Vicarium, & Capitulum suum, qui vt sic constituti capaces sunt, ac possunt huiusmodi commissiones exequi virtute rescripti Apostolici, Vicario committentis, vel immediatè, vel mediante facultate facta Ordinario Promouendi, vel alicui viciniori iuxta supradicta.

18 Tertio loco dicerem in dignitate constitutos Vicarios Prælatorum iurisdictionem habentium quasi Episcopalem, qua dignitate etiã pollent sufficienti ad similes delegationes, vt tradit ex multis *Sanch. lib. 8. de matr. disput. 27. num. 34.*

19 Ex quo Auctore dico capacem huius commissionis etiam esse Vicarium generalem Episcopi confirmati, tametsi non consecrati ex *glos. clem. 2. verb. Episc. de rescrip.* & ibi *Anchar. n. 1. ad fin. Bonif. num. 33.* tametsi *Immola, & alij,* contrarium, sed immeritò, doceant, quòd Vicarius ille verè dicatur plenam habere iurisdictionem, qua neque caret Episcopus, & si non adhuc consecratus. Neq. fundamentum est dicendi à Canone talem non conferri iurisdictionem illi Vicario, atq. ad eam requiri consecrationem in Antistite.

20 Præterea si committeretur ab Ordinario Promouendi aliquis articulus expendendus ab Officiali Episcopi, qui quidem duos haberet Officiales, hæc commissio censeretur facta principaliori. Ratio est, quia nomen dignitatis, sub cuius expressione personæ per bullam illa commissio fit, stat in principali, & absolutè decidit *clem. 2. de rescript.* Principalem Episcopi officialem capacem esse similium commissionum, vbi *gloss. verb. Principalis, & Immol. n. 19.*

21 Ac in simili, quando commissio fieret Archidiacono, essentq. illi duo, intelligi de principaliori, docent *Bald. cap. quoniam, Abbas in 4. de offic. delegat. Bellamera quæst. 9. num. 21.* Quod

22 si vterquè esset æquè principalis, vt posset constitui ab Episcopo tradunt è quam pluribus *Sbrotius lib. 2. cap. 50. per Clement. si princ. de rescript. vbi Cardin. num. 3. & per cap. quoniam de offic. Ordinar. Ugolin. de offic. & potestat. Episcopi cap. 4. §. 6. num. 4. Barbos. de eodem Episcop. allegat. 54. num. 136.* apud quos alij. Igitur si vterquè esset æquè principalis, & nullus illorum in rescripto, vel delegatione nominaretur, maior esset difficultas, de qua cum communiori sententia dico, neutrum esse Iudicem, vel officialem legitimum, donec Ordinarius Promouendi declaret, vtri è duobus Vicarijs, vel in dignitate constitutis elegerit ad inquisitionem, vel examen alicuius articuli commis-

23 sum. Sic à pari cum nominatur tutor incertus decernitur in *l. a. sunt Titij, ff. de test. tutela,* & ità docent *Hostiensis citat. cap. quoniam, Abbas num. 5. Ioannes Andreas num. 35.* & alij, quos citat, ac sequitur *Sanchez lib. 8. de matrimon.*

24 Per illam autem particulam non per alios, *sed per se ipsos, &c.* iudicatur industria requiri personæ; quæ vbi desideratur non satisfit iuri si per alterum fiat, vt probè *Abbas in cap. final. §. 15. autem de offic. delegat. num. 1. post glos. in clemen. 1. de vit. & honestat. clericor. in verbo personaliter,* sic à pari statutum eum puniens, qui personaliter aliquid fecerit, illum minimè comprehendi, qui per alterum id præstiterit, ita *Bald. in l. vnic. §. nè autem num. 3. C. de caduc. tollend.* Quo pacto nominatio ad Cathedrales Ecclesias nonnullis competat Regibus, supra dictum est. Quænam sint hæ Ecclesiæ constabit ex earum albo ad finem huius Tomi adscribendo. Qui sint Protectores Cardinales patet ex vsu, cum iurisdictio vna sit, & vna facultas, siuè vni, siuè pluribus plurimorum Regnorum, vt ea, quæ Catholico Regi sunt, plures Cardinales habentia Protectores, quorum interest huiusmodi negotia pertractare.

Caput

CAPVT QVARTVM.

Enodatur quarta constitutionis pars faciens ad personas, quarum secundario interest cōcedere Promouendi Processum.

S V M M A.

Refertur quarta pars constitutionis. n. 1.
Quod sit legitimum impedimentum, & qui dicatur legitime impeditus. n. 2.
Absentia quando legitimum constituat impedimentum. n. 3.
Inimicitiæ, seu simultates, quando inter impedimenta commemorentur. n. 4.
Semel inimicus de futuro præsumitur inimicus num. 5.
Nisi probetur reconciliatio, præsumitur in hærede perseuerare inimicitia. n. 6.
Cur amicitia non asseratur in constitutione impedimentum, sicut asseritur inimicitia. n. 7.
Infirmitas est impedimentum legitimum n. 8.
Bellum pariter impediret. n. 9.
Quid probandum sit, vt quis censeatur legitimè impeditus n. 10.
Quid faciendum sit impedito, quando impedimentum non censetur legitimum. n. 11.
Ratio probandi impedimentum. n. 12.
Quibus committitur inquisitio, seu processus Promouendi committitur informatio Ecclesiæ promouendæ. n. 13.
Quid faciendum sit, si in vna Prouincia, vel Regno fuerit Ecclesia, atq. in altera Promouendus. n. 14.

1 *QVod si fortè contingat aliquem supradictorum legitimè impediri, vt per se hoc munus præstare nō possit, ad alios ea cura trasfertur, qui sunt ab eodem Concilio Tridentino ad hoc officium designati, vt supradictum est de iis, qui ob consanguinitatem, vel affinitatem ab hoc munere excluduntur.*

2 Quæres primò, quod sit legitimum impedimentum, vel quinam dicatur legitimè impeditus? Respondeo impedimentum legitimum illud dici, quod nulla ratione, vel admodum difficili effugi potest, *l. quæsitum, ff. de re iudic. Bald. cons. 454. super facto n. 2. vers. tamèn impedim. lib. 4.* Ex quo facili negotio deducitur quinam sit dicendus legitimè impeditus.

3 Hinc pariter colligas ad rem nostram absentiam illius, ad quem spectat inquisitionem, vel processum facere Promouendi, vel Ecclesiæ prouidendæ, si fuerit notabilis, & necessaria, excusare, atquè impedimentum legitimum esse: secus si voluntaria, vel affectata, aut procurata fuerit: deduco è *Claro, § fin. quæst. 15. sub init. & num. 2. Farin. q. 11. & n. 32. vers. 1. impedimenti.*

4 Deduco secundo, simultates Promouendi cum Ordinario, vel cum eo, cui processus incumbit posse legitimum impedimentum dici; colligo è *Signorello cons. 131. nu. 3. Card. Tuscho lit. I. 28. imped. num. 17.* & à paritate rationis; etenim liquet, si consanguinitatis vinculum meritò censetur impedimentum, merito censeri debet, per eamdem pontificiam constitutionem, simultas, vel inimicitia, eo potiori iure,

5 quòd semel inimicus, de futuro præsumitur inimicus, nisi cessasse probatur inimicitia per *Baldum in l. ignorat. C. de exhibend. Felin. in cap. cū oporteat n. 5. vers. idem se tenuit in vinculis de Accus. Surdus cons. 94. post n. 8.* ita vt ni probe-

6 tur reconciliatio præsumitur etiam in hærede perseuerare, sic *Felinus cit. nu. 5. vers. item antè ex l. 4. ff. de adimenda leg.* dummodo è leuibus non promanasset causis, vel animi leuitate per *Baldum consil. 176. num. 3. versic. sed inimicitia ortæ lib. 2.*

7 Dices, cur amicitia non erit impedimētum sicut, & inimicitia, eo vel maximè, quod iure amicus æquiparatur consanguineo ex *Alciado de præsumpt. reg. 1. præsump. 28. & Iason. in l. quæ dotis n. 75. ff. sol. matr.* Respondeo impedimentum consanguinitatis fuisse expressum in constitutione, quam expendimus, secus amicitiam, et deindè inimicitiam in damnum cedere alterius nimirum Promouendi, qui personam condentis processum exciperet, & suspectam aliàs allegaret. Quod si quis pro Ecclesia, vel Summo Pontifice intimam pariter adduceret necessitudinem inter Promouendum, & Ordinarium condentem Processum, eumq; suspectum redderet, videtur par esse ratio eiusdem casus, vt par habita est de testibus in eadem *constitutione infra § proindè tam cognati, ac nimirum familiares, quam inimici, atq. æmuli excludendi sunt.*

8 Deduco tertio, infirmitatem illius, ad quē spectat condere processum esse legitimum impedimentum colligo ex *Auth. vt spons. largit. § hoc quoq. sancimus coll. 9. Oltrad. cons. 208. vt. dati sunt ad finem num. 2. & ex l. 2. § 2. & 3. ff. si quis cautior.* Dummodo grauis infirmitas fuerit, atq. ex se negotium facessens, nam si esset febris quarti circuitus non impedire scribitur, *l. quæsitum, ff. de re iud. apud Card. Tuschum lit. I. conf. 128.*

9 Deduco quarto, bellum sæuiens etiā quoad necessarias diligentias ad inquisitionem impediret, proprium constitueret impedimentum. Probatur à pari in eo, qui eligere, postulare, vel præsentare deberet intra certum temporis spatium, & ob bellum, diceretur legitimè impeditus per *Bald. lib. 4. cons. 469. Sanctissimæ recordationis.*

10 Quæres quid probandum sit, vt quis legitimè censeatur impeditus? Respondeo, vt impedimentum excuset, duo probanda esse, & impedimentum, de quo supra, & Impeditum quan-

quantum, pro viribus licuit, fecisse ad illud auertendum, sic *Bartolus in l. qui commeatus, ff. de re milit. Alexander consil. 49. columu. 2. libr. 2. incipit inspectis num. 5. verb. accedit, vbi Apost. adnectesset, Afflictus decis. 29. num. 2. & alij apud Cardinalem Tuschum liter. I. concl. 28. num. 31.* Non tamen impeditus tenetur se exponere periculo, cum sufficiat probare impedimentum, ità *Beorus decis. 30. num. 50. & Feliu. in cap. transmissa de rescriptis.* In omni verò dispositione qualificata, si qualitas reddatur impossibilis, vel natura, vel impedimento accedente habenda est pro impleta; & in casu nostro probandum est aliquod ex dictis impedimentis, vt res censeatur ad alium pertinere.

11 Quod si impedimentum videretur non legitimum censeo Promouendum teneri superiorem adire, & colligo tum ex *Bartolo consil. 16. incipit Angelus libr. 1. tum è Castro consil. 178. column. 2. in fine numer. 2. versicul. dicitur autem libr. 2. Roman. consil. 352. num. 9. & sequentibus.*

12 Ratio autem probandi plerumquè solet esse iuramentum Impediti, eo potiori iure, quo illo in re nostra tractaret de damno Promouendi aliqua ratione vitando. Deduco ex *Geminiano consil. 152. num. 3.* Nihilominus si esset facilis probationis, aut per se constaret, vel non sufficeret, vel non requireretur. Vide *Signorellum Homod. consil. 19. in assumptione.*

13 Demùm ad calcem horum capitum, quibus egimus de personis, ad quas inquisitionem facere, examen habere, processumquè condere spectat, duo adnotare est necesse. Primùm eisdem per hanc eamdem constitutionem penès Tridentini sensum committi informationem Ecclesiarum, vel Monasteriorū, quibus commissa est inquisitio, examen, siue processus personæ Promouendæ per ea. *Post inquisitionem verò de fide, vita, & moribus, &c. Promouendi; necnon Informationem de Statu Ecclesiæ, aliisquè necessarijs rebus, quæ pariter coram Superioribus expressis Prælatis iuxta eiusdem Concilij decreta fieri debet.* Alterum quod si contingat in alio Regno, vel Prouincia esse Ecclesiam, & in altero Promouendum, posse Prælatum inquirentem subdelegare Episcopo, qui erit vicinior Ecclesiæ, vel Monasterio munus conficiendi Processus de statu dictæ Ecclesiæ, vel Monasterij, vt habetur in *Constitutione ibi. Idem quod dictum est de persona promouenda intelligatur de informatione Ecclesiæ accipienda, si quando contingeret, vt in alia Prouincia esset Ecclesia, in alia Promouendus.*

CAPVT QVINTVM.

De modo conficiendi Processus per viam Inquisitionis.

SVMMA.

Modus conficiendi processum in Gregoriana Constitutione Statutus, vel inquisitionem. num. 1.

Num schedula, in qua nomen, cognomen, Patria, munera, studia, &c. Promouendi adnotanda sunt ad instructionem processum facientis, ipsi processui inserenda sit. n. 2.

Qua iuramenti forma præscribatur n. 3.

Num verbum iuro in iuramento præstando explicitè proferendum sit. n. 4.

Quando tangenda sint Euangelia ad iuramentū. num. 5.

1 Modus, quem aggredimur, eiusdem constitutionis exprimendus est verbis, vt maius esse operę pretiū super indicaui. *Ad hæc, vt mens eiusdem Concilij, &c. declaramus, ac statuimus non esse in vita, ac doctrina Promouendi inuestiganda, atquè eam rationem adhibendam, vt ab ipso Promouendo articuli offerantur, ac testes producantur, sed oportere, vt Prælatus, qui munus inquirendi suscipit, articulos conscribat, atquè ipse ex officio suo illos testes vocet, atquè examinet, quos de rebus inquirendis sincerum, ac fidele testimonium daturos esse existimet.* Et infra. *Verum vt inquisitio prædicta facilius, ac plenius perfici, atq. expediri queat, vtile erit, si Prælatus, qui inquisitionem facturus est, vel à Promouendo, vel ab aliquo alio confici curet Schedulam, in qua sint ordine descripta nomen Promouendi, cognomen, Patria, Parentes, ætas, Ordo, gradus, professio, functio, si quam is forte exercuit, loca, in quibus aut Theologiæ, vel Iuri Canonico operam dederit, aut longo tempore versatus fuerit, denique amici, ac familiares, qui tam ipsum, quam parentes eius intimè norint. Quod si Promouendus documentum aliquod exhibere voluerit, vnde ipsius ætas, gradus, dignitas, Sacri Ordines functum officium, munera, aut aliud eiusdem comprobetur admittendum, ac processui inserendum erit, modo documentum publicum, seu authenticum fuerit.*

2 Quæres. Num hæc schedula debeat inseri processui? Respondeo nequaquam inserenda; Ratio est, quia petenda solum est ad aliqualem notitiam Promouendi habendam, eamq. extra iudicialem, ea propter non inseri processui, nequè mentionem eiusdem fieri, sed inqui-

inquisitione facta, lacceranda est.

Et inferius. *Porro testes eiusmodi Prælatus, q examen, seù inquisitionem habiturus erit seorsim, ac sigillatim examinabit, & si quando iudicauerit expedire, eis ad memoriam reducet tum iuramenti vim, tum periurij grauitatem: eosdem etiam serio, & grauiter admonebit ipsos reos futuros apud Omnipotentem Deum eorum omnium, quorum vel committendo, vel omittendo rei erunt, qui promouebuntur, si vel falsa narrando, vel reticendo vera, in causa erunt, vt homines indigni, vel minus idonei Ecclesijs præferantur.*

3 Quæres de forma iuramenti. Forma iuramenti hæc est, vt Prælatus, cui demandatus est processus in manibus proprijs iuramentum excipiat singulorum testium, quod ab Episcopis præstatur pectore tacto, ab alijs autem inferioribus, tactis Sacris Scripturis; quia iuramentum corporaliter hoc modo præstandum est, aliàs probari non posset præstitum, idquè coram Notario, vt ex *Baldo* deduco *cons.* 436. incipit *quæritur si factum lib.* 1. Notarius autèm etiam asserat testem ex officio fuisse accersitum, atq. examinatum à Prælato inquirente, necnon singulorum testium dicta cum alijs ad totum hoc negotium facientibus, atquè in publicum instrumentum referat.

4 Illud autem silentio minimè premam, non esse necessarium, vt verbum, iuro, exprimatur, vt bene docet *Abbas in cap. & si Christus n.* 10. *de iureiurando*. Præterea de consuetudine, quā refert *Tuschus lit. I. concl. 496. n. 7.* deferri solere iuramentum per tactum cuiuscumq. scriptu
5 ræ, & ni ageretur de aliquo iuramento sollemni, non tangantur Euangelia, vt etiam docet *Bart. in l. qui per salutem, ff de iur. iurand. & Vincentius Mancinus tractat. de iureiurando part. 1. quæst. 4.*

CAPUT SEXTUM.

De qualitatibus Testium.

SUMMA.

Quanam esse debent qualitates testium. n. 1.
Quinam dicantur æmuli ab inimicis distincti. num. 2.
Affectio maxima perpendenda est, qua veritatē tegere solet. n. 3.

1 *Illud quoq. prohibendum censuimus, ac expressè prohibemus, nè ad testimonium dicendum de fide Catholica, vita, moribus, doctrina, atq. aptitudine ad regendam Ecclesiam quilibet homines admittantur, sed viri tantum graues, pij, prudentes, docti, qui de qualitatibus promouendorum rectum iudicium ferre valeant, ac vt supra diximus, sincerum, ac fidele testimonium dare valeant: deindè tàm cognati, ac nimium familiares, quam inimici, atq. æmuli excludendi erunt.* Et infra *diligenter etiam testium qualitates cognoscere studebit, ac potissimum, quam sint ad Promouendum affecti, vt inde cognoscat vtrum ex affectu, an in veritate testimonium dicant.*

2 Cum ferè cuncta hisce clausulis contenta, vel per se pateant, vel quæstiunculis circa superiora habitis, illustrata sint, superest, vt

Quæras quinam dicantur æmuli ab inimicis distincti, qui quidem remouendi sunt. Respondeo propriè æmulari, significare, ex inuidia (quæ instar ignis semper alta petit) atq. ex ambitione conari, quod ab alio cum laude præstitum est, superare ad maiorem gloriolam captandam, alterumq. vincendum, *cap. scimus dist.* 44.

3 Præterea in omnibus his perpendenda est affectio, quæ sæpè sæpiùs veritatem impedire solet, *cap. accusator, vel testes 3. q. 5.* vbi *Calistus Papa epist. 2. ad Episc. Galliæ, Accusatores* ait, *vel testes suspecti non recipiantur, nec familiares, vel de domo prodeuntes, nec etiam consanguinei accusatoris aduersus extraneos testimonium dicant: quia propinquitatis, & familiaritatis, ac dominationis affectio veritatem impedire solet. Amor carnalis, & timor, atq. auaritia plerumq. sensus hebetant humanos, et peruertūt opiniones, vt quæstum pietatem putent, & pecuniam quasi mercedem prudentiæ.* Quo nihil aptius dici poterat ad rationem nostræ constitutionis rectè exponendam.

CAPUT SEPTIMUM.

Modus interrogandi testes, ac respondendi.

SUMMA.

Modus affertur interrogandi testes, & num testis agnoscat Promouendum in Episcopum. n. 1.
Num sit eius consanguineus. n. 2.
Cuius Ciuitatis sit. n. 3.
An ab Hæreticis Ortum habeat Promouendus. n. 4. 14. & 16.
An filius conceptus antequam parens in hæresim lapsus fuerit, sit inhabilis ad Episcopatum. nu. 5.
De Matre libera concipiente, parturiente tamen Ancilla, an filius sit ingenuus. n. 6.
Debeat nè vterque parens esse hæreticus ad Canonicas pœnas subeundas, num. 7.
Filius sponte reuelans hæresim parentis, non est censendus inhabilis ad dignitates, num. 8.
An filius parentis suspecti de hæresi inhabilis sit ad Episcopatum, num. 9.

Quid

Quid sentiendum, si natus fuisset è parentibus ad fidem reuersis, vel per quos non steterit, quominus pœnitentiam egerint, num. 10.

Quid si parentes promouendi in loco nati fuerint Hæreticorum, num. 11.

Inhabilis est ad Episcopalem dignitatem quicũq. è parentibus ortus crimine læsæ Maestatis humanæ notatis. n. 12.

Præsertim in Summum Pontificem, tanquam in Principem temporalem, num. 13.

Ius ciuile indirectè aliquem facit inhabilem ad Ecclesiasticam dignitatem. ibidem.

Num Promouẽdus inhabiles censendus sit si fuerit filius Parentum non dum hæresis condemnatorum. n. 14.

Sunt pariter ad huiusmodi dignitates inepti nepotes Hæreticorum fautores. n. 15.

Quid sentiendum sit de filio hæretici, cuius statua combusta est. n. 16.

De nobilitate promouendi eiusq. ætate, de quibus testes interrogandi sunt. n. 17. & 18.

Num sciant testes Sacris esse initiatum Ordinibus promouendum. n. 19.

De exercitio Ordinum susceptorum, ac Sacramẽtorum frequentia. n. 20.

An sciant mores Promouendi, fidem, bonamquè habere famam. n. 21.

Quam præclara ornatus fide debeat esse Promouendus. n. 22.

Hæretici etiã à prima tonsura excluduntur: necnõ à quocũq beneficio Ecclesiastico. nu. 23. et 24.

Hæreticus verè pœnitens in ordine, quem susceperat, permittitur ministrare, non tamen ad maiorem ascendere. n. 25.

In hæresis irregularitate solus Papa dispensare potest, si crimen fuerit publicum n. 26.

Potest tamen in ea ex crimine occulto Episcopus dispensare. n. 27. remissiuè.

Si Promouendus defecisset solum in confessione externa fidei adhuc reiciendus esset à dignitate. n. 28.

Interrogandi testes de grauitate Promouendi, vbi de grauitate in se remissiuè, ac de viro graui. num. 29.

Præterea de gradu in iure canonico, vel Theologia, vbi de doctrina Præsulis. n. 30.

An sciant aliquod munus Promouendum exercuisse. n. 31.

An aliquod dederit scandalum publicum. nu. 32.

An aliqua corporis, vel animi affectus sit nota. n. 33.

An vtilis talis Ecclesiæ futurus sit talis Promouendus. n. 34.

Ratio exarandi relatas testiũ depositiones. n. 35.

1 ITaquè primò interrogandus est testis, an Promouendum agnoscat, qua ratione, & à quo tempore.

2 Secundo an sit eius consanguineus, affinis, nimium familiaris, inimicus, aut æmulus.

3 Tertio an teneat, cuius Ciuitatis, loci, vel Diœcesis Promouendus sit, & quomodo sciat.

4 Quarto, an sciat illum è legitimo matrimonio natum è patribus catholicis, atque honestis, & quæ sit causa scientiæ circa legitimos Episcopi natales, quæ difficultates oriri solent, diluimus *tom. 1. lib. 2. disp. 2. c. 1. & 2.*

5 De Hæreticis verò quæres primò, num si promouendus fuerit filius hæretici, conceptus ante parentum lapsum, sit inhabilis ad Episcopatum. Respondeo duas esse opiniones, alteram affirmantem, negantem alteram, cui adhæreo, vt benigniori, ac probabiliori; Esset enim filius hæreticorum, vel hæretici materialiter sumpti, nõ formaliter. Porro cum iura huiusmodi pœnas in filios, cętera innocentes statuentia maximè rigida sint, vt fieri potest, strictè sunt explicanda: sic probè *Robadus vol. 3. cons. 74. n. 6.* fauent *l. emancipat. ff. de senat.* vbi vt quis Senatoris filius dicatur, tempus spectatur conceptionis *l. ex facto, §. ex facto ff. ad Trebellianum, §. sed si instituta de ingenuis*; & de ma-
6 tre concipiente, dum erat libera, parturiente tamen iam facta ancilla. *Bart. in l. Senator nu. 1. C. de dign. lib. 12.* Docet exprasse hanc sententiam, multisq. probat noster *Santorell cap. 34. dub. 1.* neq. praxis est in contrarium, vt nonnulli volunt *apud citatum Auctorem n. 2. obiect. 4.* cum illa negetur à multis huius sententiæ Doctoribus apud *Rodriq. 1. tom. sum c. 130. n. 5.*

7 Quæres secundo debeat nè vterq. parens esse Hæreticus ad pœnas Canonicas subeundas à filio? Respondeo satis esse alterutrum, præsertim patrem: colligo ex pœna priuationis bonorum, de qua in *l. ius autem ciuile ff. de pact.* & alijs allatis iuribus à *Sanct. cit. cap. 36. dub. 1. n. 7. & 8.* Quod si conceptus filius fuerit ab hæreticis parentibus, ad fidem tamen conuersis ante natiuitatem pueri, per vim paritatis à contraria ratione aliter videretur sentiẽdum; Verùm cum simus in odiosis, vt *nu. 5.* diximus, hoc idem iudicamus non affici pœnis huiusmodi.

8 Quæres tertio, an promouendus, qui sponte reuelauit hæresim parentum, impedimentũ habeat? Respondeo, nequaquam, cum filij Hæreticorum etiam geniti post delictum, reuelantes, &c. huiusmodi pęnas non subeant, sic in *cap. vt inquisit. de Hæret. in 6.* atquè ex *constitut. Federici Imperatoris incipiente commissi apud Pennam, sic idem Penna in directorio Inquisitorum part. 2. cap. 14. comm. 15. & 3. part. comm. 164. Sanchez lib. 2. operis moral. c. 27. nu. 30 apud quos alij.*

9 Quęres quarto, num contraheret huiusmodi pœnas Promouendus si filius esset parentũ Hæreticorum, qui tamen condemnati sint tanquam hæresis suspecti, non tamen, vt Hæretici?

Respondeo non contracturum cum huiusmodi suspectorum de hęresi filios, eos non contrahere doceant *Auctores apud Lancham tract. de Hæres. c. 28. Recin. in tract. crim. c. 28. n. 3. Reper. Inquis. verbo filij.*

10 Quæres quinto, num afficeretur his pœnis Promouendus, si parentes ad fidem tamen redijssent? Nec etiam, nisi fuerint combusti, vt relapsi *cap. stat. in 2. de Hæret. in 6. sic Hostiensis in summ. rubr. de Hæret. §. deprehend. num. 3. Nauarr. cons. 23. de Hæret. n. 4. & alij.* Et idem dictum volo de paratis ad pœnitentiam, si per

ipsos

ipsos non stererit, vt patet *ex eodem capit.*

11 Quæres sexto, an subiret has pœnas, si natus fuerit in locis Hereticorum? Respondeo nequaquam, vt recte *Sanchez lib. 2. summ. cap. 27. num. 28. & lib. 4. cap. 5. num. 4. Sa. verb. hæres. 4. & alij.*

12 Quæres septimo. Núm si promouendus fuerit filius parentis, qui quidem crimen commisit Læsæ Maiestatis humanæ in Principem temporalem ad Episcoparus dignitatem sit inhabilis? Est quidem; ratio est, quia infames, ad beneficia Ecclesiastica, & maximè ad dignitates, inhabiles sunt. *Notatis enim, & Infamibus portæ dignitatem patere non debent. l. vnica, C. de infam lib. 10. & l. 2. C de dignitat. lib. 12. cap. inter dilect. de excess. Prælator. cap. Infames 6. quæst. 1.* vbi Scriptores: At filij huiusmodi parentum sunt infames, *l. quisquis, ff filij vero, C. ad legem Iuliam maiest.* ergo sunt inhabiles; maximè ad summam Episcopi dignitatem. Imò ad omne beneficium, sic *Abb. in cap. super eo de elect. num. 2. & 5. Couarr. lib. 3. variar. cap. 3. num. 3. Lambert de iuropatr. 1. part. lib. 2. q. 9. art. 16. n. 3. & alij apud Sanctorellum de hæres. c. 34. dub. 1.*

13 Ex quo deducimus non directè, sed indirectè ius ciuile Infames declarando, inhabilem aliquem reddere posse ad Ecclesiastica beneficia, ac dignitates, & potiori ratione, quo infames iure ciuili, plerumquè sunt etiam infames iure canonico per *cap omnes vero 7. quæst. 1.* ac recté notant *Azor. tom. 2. libr. 6. cap. 7. quæst. 3. Soarius de censuris disput. 48. sect. 1. num. 4. & 5. Auila de censuris 7 part disp 4. dub. 5. conclus. 1. Felinus in cap. test de test. num. 15. & alij.* Deduces etiam à fortiori tali pœna puniendos eorũ filios, qui in Summum Pontificem, vel tanquam Principem temporalem huiusmodi delictum commiserit.

14 Quæres octauo, num Promouendus inhabilis censendus sit, si fuerit filius parentum, qui non dum sint heresis condemnati? Nequaquã respondeo cum *Peña in direct. Inquis. 3. part. comm. 163. Suar. de cens. dis. 4. sect. 3. nu. 2.* Probatur quòd ante condemnationem parentum, filij non sunt infames, ni fuerint notorij hæretici; idemq dictum puta, si de hæresi parentũ constaret per euidentiam facti, vel per propriã confessionem.

15 Quæres nono, num soli filij Hereticorum sint inhabiles ad beneficia, dignitatesq. Ecclesiasticas, vel eorum descendentes nepotes, &c. Respondeo non soli filij Hereticorum, sed eorum fautores, defensores, receptores, descendentes, atq. nepotes vsq. ad secundam generationem, *ex cap. vt commissi. §. priuandi, & cap. quicumq. l. Heret. in 6 constitut. Innocentij IV. Nouerit Vniuersitas, vers. Heretici apud Peñam inter literas Apostolicas.* Quod limitatum est, deindè in filijs, & nepotibus descendẽtibus per lineam paternam, & masculinam vsq. ad secundam generationem, idest vsq. ad liberos, & nepotes, per lineam verò maternam, & fœmineã vsq. ad primam generationem, nempè vsq. ad filios *ex cap. statutum il secondo de Hæretitis in 6. vbi Gloss. verbo manc. & Ioann. Monachus nu. 1. ac deinceps, Molin. t. 3. de iust. disp. 658. nu. 19. Soar. de censur. disp. 41. sect. 3. n. 1. & alij.* Et propter articulus, de quo testes inquiruntur de promouẽdo, etiam ad eum, si fuerit nepos Heretici, extendendus est, nam si talis fuerit, infamis est, & singularis. Imò non solum huiusmodi Hereticorum descendentes inhabiles erunt ad beneficia, dignitatemq. Ecclesiasticam, de nouo acquirendam, sed etiam ad retinendum beneficium, seù dignitatem Ecclesiasticam, quam habuerant ante inhabilitatem, contractam: sic *Glos. clem. 1. de pænit. verb. obtinend. vbi Card. n. 4. q. 3. Couarr. in cap. Alma mater 1. par. §. 7. n. 2.* sunt. n. tales personę inhabiles ad acquisitionem noui iuris, ac beneficij, vt euenit in permutatione.

16 Quæres decimo. Quid sentiẽdum sit de filio Hæretici, cuius statua combusta fuit, quia cum vocatus fuerit ab Inquisitoribus ad se defendendum, non comparuit. Respondeo etiamsi non desint Auctores tenẽtes non incurrere tales inhabilitates filios horum parentum apud *Sanctorell. c. 34. dub. 2. n. 10.* cõtrarium tamen esse probabilius ex *Mol. tom. 3. de iust. par. 1. disp. 659. n. 19. Decian. in tract. crim. lib. 7. c. 41. nu. 33.* Nam reputantur hi tanquam conuicti de crimine heresis *per gloss final. in addit. cap. cũ consumatio de hæret. in fin.* filios autem merito puniri ob nonnulla Parẽtum delicta, constat *Genesios 19. n. 17.* vbi dehiscens terra absorbuit filios Datan, & Abiron, *Visitat. Dominus* (quem imitatus Ecclesia ob hæresim) *iniquitatem patrum in filios Exod. 20.* Ratio autem cur ad pęnam de filijs desumendam Sacri mouẽtur Canones, est tum quia, vt aduertit *Glos. verb. non infamata*, filij regulariter tales esse solẽt, quales parentes fuere, *cap si gens Anglorum dist. 56.* timetur. n. fore, vt filij mores imitentur parẽtum *ex l. quisquis, §. filijs, C. ad l. Iuliam maiest.* & nos prosequuti sumus 1. *tom.* partim agentes *de illeg. lib. 2. disp. 2. partim de nobil. lib. 2. disp. 6. ca.* partim quia si paruifaciũt proprias sibi impositas pœnas Hæretici, metuant certè filiorũ. Neq. hoc inquit *Chrysostomus homil. 29. in Genesim* absq. ratione factum est, *quia pater non minorem pœnam, & cruciatum habet, quã filius, grauius enim est videre filios supplicijs affici, quã si ipsi parentes ijs fiant obnoxij*, partim quia cum Hæretici memoria ab hominum animis delenda sit, merito expũgitur, ob pęnas filijs inustas, in quibus se perennare putabant. Vidẽdus est *Bald. in l. Gallus, §. quidem rectè num. 2. ff de lib. & posthum. Fulgos cons. 159. nu. 1. Sanctorell. de hæc. c. 24. dub. 1.*

17 Ad propositum tamen examen testiũm reuersus. De nobilitate scripsi *tom. 1. l. 2. disp. 6. cap. 1.*

18 An sciat, cuius ætatis sit, & nũ expleuerit annum trigesimũ, & quæ sit causa scientię? Ætatem autem hanc ad Episcopatum necessariam cum nonnullis, quæ de illa possunt emergere difficultatibus abunde docui *tom. 1. lib. 2. disp. 7 cap. 1.*

19 An sciat esse Sacris initiatũ ordinibus, quibus à quo tempore, præsertim si ante sex menses, & quæ sit causa scientiæ?

Quos exposcat ordines Episcopatus docui *tom.1.lib.4.disp.vlt cap.vnico.*

30 An sciat eum esse in Ecclesiasticis functionibus, atq. in susceptorum ordinum exercitio diù versatum? Sacramenta sæpè suscepisse?

De exercitio ordinis lege *loc. super.cit.præsertim n.2.*

De frequentia Sacramentorum per se patet.

31 An probè sciat Promouendi candorem fidei, morum probitatem, bonam famam, & quæ sit causa scientiæ.

32 Quanta debeat sinceritate fidei pollere Præsul, non est, qui nesciat, & cum lux Ecclesiæ sit, ac luminare super Candelabrum dignitatis Ecclesiasticæ expositum, quam longè à tenebris hæreticæ prauitatis abesse debeat Lippis, ac Tonsoribus notum est, hoc autem ex omnibus nominibus, quibus Præsulem nostrũ dotari diximus *tom.1 lib.1.disp.1.c.1.* deduci facili negotio poterit. Ratio autem, cur meritò ab Ecclesiastica dignitate repellantur quisquiliæ Hæreticorum, præterdicta est ob irregularitatem sæpè sæpiùs indicatam, qua Hæretici innodãtur, vt probè tradunt *Nauar.in sum.c.27.nu.205.& cons.29 de hæret. Sylu. verbo irregularitas q.24. & verbo crimen q.2.n.3. Valent.tom.4 disp.7 q.10.punct.3.in 3.specie irregularitatis, Azor tom.1.lib.8.c.11.q.13.c.21 q.8. Sanchez lib.2. de cal. c.25.nu.2.Soar.tom.5. in 3 part.de censuris disp.43.sect.3.n.1.& in tract.de fide disp.21.sect.5.n.1.apud quos alijs ex capite nos distin.51. & cap. Præsbyter de penit.dist.5.cap.inter sollicitudines de Purgat.Canon.ex concil Illiberitano c.51. per ea.Ex omni hæresi,qui ad nos fideles venerit,minimè est ad clerum Promouendus ex epist Cornely Papæ apud Eusebium lib.6.hist.Eccles.cap 35. reuertentes ab hæresi ad fidem non esse ad gradus promouendos, ac demum ex Cypriano epist 68. & Innoc.1.c.4.ad Episcopos Macedoniæ.* Sunt autem hæretici irregulares non modo propter infamiam, quam turpiter contrahunt ex *l. cunctos populos, C.de summ.Trin.ex Authent. Gazzarros in princip.C.de hæretic.ex Leone X.Exurge Domine apud Peñam inter literas Apostolicas, & cap.infames 6.q.1.alijs textib. atq. Auctoribus* eruditè *traditis ab Antonino Sanct. tract.de hæres.c.27.dub.2.* Sed propter ipsammet fœditatem hæresis, cui irregularitatem annexam esse probant, *cit. Auctor dub.1.circa me-*

33 *dium,* ità vt ad primam tonsuram admittendus sit hæreticus ex *cap.Præsbyter, §.de his dist.10.* ac docent *Sotus in 4.dist.21.c.1.art.3.Sylu.ver-*

24 *bo irregularitas q.5.& alij.* Neq. beneficio aliquo donari potest, vt patet ex *cit.cap.laudatisq. Auctoribus;* & licet verè pœnitens hæreticus permittatur in ordinibus susceptis ministrare;

25 Ad maiores tamèn ordines ascendere prohibetur, vt scitè *Soar.tom.1. de censuris disput.43. sect.1.n.2.Peña 3.part.directorij comm.162. & 175.Sylu.verbo irregularitas, §.5.per cap.Salubre, & cap.conuenientibus 1.q.7.cap.nos consuet. dist 12.cap.illud dist.5.*

Quam verò cautè funestum Hæreticorum ignem, etiam cinere subdolæ pœnitentiæ coopertum tractare debemus, scripsi *tom.1.libr.3. disp.2.c.3.n.21.*

26 In hac autem irregularitate solus Pontifex dispensare potest quoad ordines, & præsertim quoad hunc præcipuum Episcopi suscipiendũ, si crimen fuerit publicum; prima pars huius nostri placiti est *Soar.tom.1.cit.de cens disp.43. sect.1.nu.6. Azor.tom.1.lib.8.c.21.q.8. Val.tom.4.disp.7.q.19.punct.3.Farin.de hær.q.189.§.4.n.13.& aliorum, quos citat, ac sequitur Sanctorell. de hær.c.21.dub.1.n.5.*

Quid autem sentiendum sit de dispensatione in vsu Ordinũ, præsertim Missæ, non est huius loci, sed cum acturi simus de functionibus, ac potestate Episcopi in *3.tom.* videatur *citat. Sanctorel.à n.9.ac deinceps,* penès quem habetur secunda pars indicata de facultate Episcopis, facta per Tridentinum, dispensandi in huiusmodi irregularitate prouenienté à crimine occulto, de qua nos aliás.

28 Queres hic primò, quid si testes deponerent Promouendum ob timorem aliquem fecisse actum externum, fidei repugnantem. Respondeo, & si ille non fecisset contra fidem, sed contra fidei confessionem, adhuc esse reijciẽdum: & quia præsumptio contra illum esset: & quia tametsi non esset Hæreticus, & quam modo indicauimus irregularitatem non contraxisset, alterum subiret propriam latam contra tale crimen, *cap. Præsbyteros dist.10.* vt rectè *Maiol. lib.1.de irregul.c.3.& 4.nu.2.Soar.tom.5.disp.43. sect.2.n.1.& alij.*

Dicendũ hic esset quid nomine hæresis propriè intelligatur; Verum, & quia quæ ad nostrũ faciunt Institutum, dum nonnulla super expendimus de filijs Hæreticorum examinauimus; & quia è regimine Domus Dei, summaquè dignitate Ecclesiastica non modo teterrimum crimen hæreseos distare, quam maximè debet, sed ipsius etiam leuissima suspitio, idcirco ab his, ad propria properans calamus, temperat, contentus indicasse, quomodolibet Hæreticũ ab hac dignitate semouendum esse.

De probitate morum Episcopi scripsimus *tom.1.lib.3.disp.2.c.1.& c.4.n.5.& 6.* de fama, & infamia disputatum est *tom.1.lib.3. disp.2.c.2.& 3.*

29 An sciant testes Promouendum esse virum grauem, prudentem, & rerum experientia prædium? Præsulis prudentiam expendi *tom.1. lib.3.disp.3.c.1.n.17.* grauitatem verò *nu.18.19. & 20.* vbi de viro graui.

30 Noriı nè aliquo gradu in iure canonico, vel Sacra Theologia donatus, vbi quantum temporis his in scientijs impenderit, & an eum sufficienti ad tantum onus doctrina polleat?

De doctrina, cæterisq. ad scientiã spectantibus Antistiti necessariam egimus *tom.1.lib.3. disp.1.c.1.& 2.ac lib.4.disp.2.c.3.n.42.*

41 Num sciat Promouendum aliquod Ecclesiasticum obijsse munus, & qua ratione se gesserit in eo regimine?

32 An sciat eum aliquando publicum dedisse scandalum? De hoc autem lege, quæ tradidimus *lib.3 cit.disp 2.& disp.3.c.1.& 2.*

33 An aliquo corporis, vel animi impedimẽto, seù vitio teneatur?

Quæ ad hũc facere videntur articulũ tradita

loco

loco modo cit. tum de impedimentis Censurarum *tom. 1. lib. 3. disp. 4. toto. c. 1. & 2. disp. 1. c. 1. disp. 7. c. 3.* Necnon de impedimento instituti, vel voti religiosæ vitæ *lib. 4. c. 1. 3. &* 4. de vitijs autem quibus maximè vacare debet Episcopus scripsi *lib. 3. disp. 2. &* 3.

34 Demum interrogandi sunt testes, an sufficientem, & vtilem censeant Promouendum ad munus Episcopale talis præsertim Ecclesiæ, ad quod euehendus est, & qua de causa id iudicent.

Hæc autèm notitia ex Ornamentis pendet, quibus donatus esse Præsul, & è varijs impedimentis, quibus carere maximopere debet. Te-
35 stium autem horum depositiones disertè, neq; per affirmationem solum, vel negationem exarentur.

CAPVT OCTAVVM.

De ijs, quæ iuxta hanc bullam desiderantur, ad plenam notitiam doctrinæ personæ secularis Promouendæ in Antistitem, quando præsertim est Prouinciæ, in qua sunt publica.

S V M M A.

Affertur clausula desideratam expendens in Episcopo doctrinam n. 1.

Expenditur n. 2. remissiuè.

Num Priuilegium Doctoratus inserendum sit processui. n. 3.

Quo sub titulo enunciandus sit electus. n. 4.

Examen indictum à Clemente VIII. n. 5.

Ad quem finem examen Præsulis indictum sit, & quanta cum æquitate cum Promouendis agendum. n. 6.

Quid respondere debeat Promouendus interrogatus, an vtrumq. sciat testamentum. nu. 7. remissiuè.

Quomodo peccent Examinatores indoctum, proprio voto in Episcopum approbantes. nu. 8. remissiuè.

Num possit cum Promouendo dispensari in doctrina ei necessaria n. 9. remissiuè.

Qua teneatur obligatione Pontifex Maximus circa approbationem Episcopi quoad eius doctrinam. n. 10 remissiuè.

An defectus doctrinæ Præsuli electionem irritet. n. 11. remissiuè.

An Cardinales peccent, atq. ad restitutionem teneantur interrogati in Concistorio, eorum muneri non satisfacientes. n. 12. remissiuè.

Quid sentiendum sit de Cardinali, cui dubia esset sufficientia Promouendi. n. 13. remissiuè.

CVm locis *superiori capite interrogatorio 29.* citatis multos attulerim Canones, præcipientes non vulgari doctrina insignitos esse debere Præsules, solum hic adnotasse satis erit, constitutionem hanc maximopere vestigijs inhærere *Tridentini Concilij*, tùm *sess. 7. de reform. c. 1.* tùm *sess. 22. de reform. c. 2.* His itaq. prosequitur Pontifex.

1 *Et quia circa doctrinam plures fraudes committi solent, sæpè enim contingit, vt nonnulli sciētia vacui solo Doctoris titulo, aut priuilegio glorientur volumus, vt de eorum etiam doctrina diligenter inquiratur, qui vel doctoratus, aut licentiæ titulis, & Priuilegijs gaudent, vel etiam à publicis Academijs testimonium habuerūt, quòd idonei essent ad alios docendos, nisi forte aliquorum insignis doctrina, ex publica ipsorum functione, notoria esset. Ita verò inquisitio facienda erit, vt quibus in locis, quanto tempore Theologiæ, vel iuri canonico Promouendus operam dederit, cognoscatur. Et quoniam in quibusdam Prouincijs nulla sunt studia generalia, neq vllæ publicæ scholæ, neq. vsus habet, vt qui studijs operam nauant vllis doctoratus, aut licentiæ insignibus decorantur, declaramus in huiusmodi locis, sufficere si testimonio virorum grauium, & Sacræ Theologiæ, vel Iuris Canonici peritorum constet Promouendos ea scientia Theologiæ, vel Canonum vere pollere, & idonei sint ad ea docenda, quæ Populum Christianum scire oportet, ac muneri iniungendi necessitati valeant satisfacere. Testes preterea deponant se de scientia Promouendorum certos redditos esse ex eo, quod prædictos promouendos specimen suæ doctrinæ publicè, vel priuatim dedisse cognouerint.*

2 Circa quæ præter indicata *superiori capite interrogatorio 29.* de puplico testimonio, quo doctrina Præsulis innotescere debeat, actum est à me *libr. 3. citat. disputat. 1. cap. 1. num. 8.*

Quomodo autem indoctus Episcopus peccet, & quid facere teneatur, ibidem dixi *nu. 19. vsq. ad* 28. inclusiuè.

Quis verò præferendus sit Iurisperitus, vel Theologiæ, ibidem dixi *disp. 1. c. 2.*

3 Priuilegium præterea doctoratus originale inserendum esse Processui, vel eius exemplar sub authentica forma rectè docet *Barbosa de potestat. Episc. tit. 1. c. 5. §. quæ requiritur.*

4 Insuper persona Promouendi hoc enuncietur titulo affectus, si fuerit Prelatus, Admodum R. D. vel P. si verò non fuerit Prælatus R. N. N. nunquam tamèn electus, ità vocatur absolutè, neq. se ipsum hac ratione nominat, vel subscribit, nisi præcesserit electio Capituli, atq. Conuentus.

5 Demum ad summum imponendum fastigium diligentiæ, qua omninò innotescat doctrina Promouēdi *Clemens VIII. Pontifex Maximus* statuit in Italia, Promouendos ad Ca-

thedrales Ecclesias in Vrbe, coram Papa pro tempore existente, sacraq. Congregatione Cardinalium, aliorumque grauium, ac peritorum Prælatorum, virorumq. doctorum: In Hispania verò, & Gallia coram S.R.E. Cardinalibus Legatis ibi existentibus, & legatis deficientibus coram Sanctæ Sedis Apostolicæ Nuncijs, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis de speciali mandato Pontificis Summi assistentibus, alijs Prælatis eruditis, doctisquè viris, pro tanti qualitate negotij examini subiacere. Quod maximè consonum est *Tridentino de reform. sess. 24. c. 1.* vt nimirum hac ratione approbati dignissimi quiq. Episcopatus tronum ascendant; par enim erat, vt si per eamdem Tridentinam Synodum ibidem Patæsias recturi propriæ periculum scientiæ in rigoroso examine facerent, certè Summi Parochorum Parochi, Cathedrales, non sine magno examine adeant Ecclesias ex *cap. rationis ad finem dist. 100. & cap suggestum 7. q. 1.*

6 Verum enim verò, vt quod sentiam de hoc examine vnico verbo, dicam potius ad stimulum inurendum Promouendis, autumo hoc esse indictum examen, quo candidati Præsulatus, & omnibus viribus doctrinæ dent operam, & quanti sit momenti, quod sibi onus imponunt, intelligant: & nè oscitanter subeant, sed potius seriò de eius abdicatione curent, si sufficienti non polleant doctrina, quam ad plenâ illorum scientiæ notitiam habendam. Nam quotusquisq. erit, qui ad maiestatem tantam Pontificis, & Purpuratorum in Vrbe non palleat, atq. exhorrescat? Quamobrem metu cadente in constantem virum sæpè excusandi erunt, qui alijs documentis constant esse docti, etiamsi vacillauerint. Quod cum proportione dictum volo de examine habito in Gallia, atq. Hispanijs.

7 Insuper quæro, quomodo promouendus sciscitatus, an sciat virumq. testamentum, respondere debeat? Verum nos de hac quæstione tractauimus *loc. cit. n. 24.*

8 Quæres secundo, quomodo peccent Examinatores in Episcopum Promouentes Indoctum, vide *loc cit. n. 29.*

9 An autem in obligatione Promouêdi quoad scientiam eidem necessariam dispensari possit leges ibidem *n. 30.*

10 De obligatione verò, circa hoc, Summi Pontificis scripsi hoc *tom. lib. 6. disp. 6. c. 2. n. 15.*

11 An autem defectus scientiæ electionem irritet in Episcopum dixi eodem *lib. 6. disp. 9. c. 3.*

12 Insuper vtrum Cardinales peccent, ac teneantur ad restitutionem interrogati in Concistorio, dixi ibidem *disp. 12. c. 4. n. 14. 15. & 16.*

13 Quid autem sentiendum sit de Cardinali, qui esset dubius de sufficiêtia, dignitateq. Promouêdi ibidem dictû habes *n. 17. & 18.* & quid si talis electionis causa non esset *n. 19. & 20.* vel si taceret Cardinalis in concistorio *n. 23.*

CAPVT NONVM.

De notitia habenda doctrinæ personæ regularis Promouendæ.

SVMMA.

Clausula de regulari in doctrina. n. 1.
Quænam sit sufficiens doctrina. n. 2.
Num status religionis impedimentum sit Episcopatui. n. 3. remissiue.
De licentia accepta di Episcopatum Religioso necessaria. n. 4. remissiue.

1 Qvod autem ad Regulares pertinet cum ad Ecclesias Cathedrales promouendi fuerint, nè fraus vlla subrepere possit, nè quod idem Tridentinum Concilium statuit circa Regulares à suis Superioribus sufficientis doctrinæ testimonium habeant. Nomine autem Superiorum eos dumtaxat intelligendos esse, qui nullum sui ordinis Superiorem agnoscat, &c. Et infra. *Et nihilominus præter Superiorum testimonium, qui fidem faciant eiusmodi regulares ad alios docendos idoneos esse, volumus ea seruari, quæ de ijs diximus, qui publicum suæ doctrinæ testimonium ab aliqua Academia habent, vt videlicet seriò inquiratur, an Regulares ad Cathedrales Ecclesias Promouendi eos progressus in studijs fecerint, qui in futuro Antistite inquirantur.*

2 Quid nomine sufficientis doctrinæ intelligatur declarauimus *tom. 1. lib. 3. disp. 1. c. 1. num. præsertim 23.*

3 Num status Religionis impedimento sit Episcopatui dixi *tom. 1. lib. 4. disp. 1. c. 2.*

4 Quæ licentia, & cuius, Religioso necessaria sit, dictum est *disputat. 1. cap. 3.* eiusdem libri.

Præter Superiorum Regularium testimonium inquirendum est de Regularis doctrina, non secus, ac de sæculari hactenus explicatum est.

Caput

CAPVT DECIMVM.

In translatione Præsulis ad alterum Episcopatum quid præstandum sit.

SVMMA.

De examine habendo ad translationem Episcopi ab vna Ecclesia ad ad alteram per octo articulos à n. 1. ad 8. inclusiuè.

QVæ per inquisitionem dilucidata sunt de illo, qui primum in Antistitem promouendus est, eadem competere esse debere de Transferendo ex vno in alterum Episcopatum, nullum est dubium. Quod si huiusmodi probationes, vel non constarent omninò, ea examinandi erunt ratione, testes eiusdem cõditionis, quæ diximus desiderari ad formandum processum, primo Promoti de omnibus supra relatis articulis, de quibus minimè liquet. Præterea specialiter in examine adducendi sunt articuli per testes explicandi.

1 Primum an sciat transferendum Consecratum in Episcopum fuisse, & quæ sit causa scientiæ?

2 An sciat, & per quot annos Transferendum Episcopale munus obijsse?

3 An ei compertum fuerit Transferendum in sua Ecclesia resedisse; suam Diœcesim diligenter visitasse, prudenter, ac prouidè iuxta Sacrorum Canonum præscriptum regisse, & quæ sit causa scientiæ.

4 An sciat Transferendum sæpè solemniter celebrasse, propria Confirmationis, & Ordinationis Sacraméta prò necessitate Ecclesiarum ministrasse, cęteraq; Episcopalia obijsse, & quę sit causa scientiæ?

5 Num nouerit Promouendum Dei verbo, morum sanctitate, prudentiæ, pietatis, hospitalitatis, charitatisquè exemplo populum ei commissum ædificasse, atquè ad Christianam doctrinam, & vitam instituisse, & quæ sit causa scientiæ?

6 An sciat strenuè operam nauasse in defendendis, conseruandis, augendis potius iuribus, siuè spiritualibus, siuè temporalibus Ecclesiæ, quam hactenus rexerat, & quæ sit causa scientiæ?

7 An sciat Transferendum minori quam par erat doctrinę ornatum fuisse compertum, vel idoneam retinere, nequè senio, nequè alia quauis infirmitate obliteratam habere, qua possit Populum, vel maiorem (si forte talis fuerit) ei committendum sufficienter docere?

8 An idoneum censet Transferendum ad regendam Ecclesiam ei committendam vtilem, vel necessarium, & quæ sit causa scientiæ?

CAPVT VNDECIMVM.

De Professione fidei à Promouendo facienda.

SVMMA.

Modus faciendæ Professionis fidei præscribitur. n. 1.

Formola desumpta è constitutione faciendæ Professionis fidei. n. 2.

Flexis genibus hæc fidei Professio emittenda est. n. 3.

Manu tangenda sunt Euangelia, quæ Deosculabitur Promouendus. n. 4.

Vbi, & quomodo proprium adscribet nomen Candidatus. n. 5.

Prælatus, qui Professionem fidei excipit proprium etiam adscribit nomen. nu. 6.

Quid postmodum præstare debebit Notarius. n. 7.

Nomina testium ibidem adnotanda. nu. 8.

Littera omninò in fidei professione describta vitandæ. n. 9.

Quænam pœnæ sancita sint in eum, qui dictam fidei Professionem non emitteret. num. 10.

Quam culpam contrahet Episcopus, qui contra professionem fidei explicitam faceret. n. 11.

Verba in dispositionibus, ac legibus quomodo accipienda sint. n. 12.

Claris verbis non est addendum, vel minuendum. n. 13.

Quando verba impropriè possumus interpetrari. n. 14.

Votum, & iuramentum duplici obligant obligatione contra quã duplici peccato specie distincto peccatur. n. 15.

Quomodo peccat, qui animo ficto iurat. num. 16.

In præsenti Constitutione, quam præ manibus habemus Gregorij XIV. hæc circa proposita fidei Professionem à nostro Candidato Episcopatus faciendam decreta sunt.

1 In-

1 *IVxta eiusdem Concilij decreta fieri debet professio fidei Catholicæ à Promouendo, quam quidem ab eo dumtaxat recipiendam esse declaramus ad quem inquisitio pertinebit, nisi forte qui professionem emissurus est à Prælato inquirente longe distet; tunc enim is Prælatus ex subdelegatione inquirentis professionem committere debebit, cui Promouendus vicinior erit.* Et infra, *recipiat autem Prælatus professionem Promouendi præsente Notario publico, ac testibus, atq. eam à se admissam, ac receptam propriæ manus subscriptione testabitur. Is quoq. qui professionem huiusmodi in eo loco, vbi proprium nomen profitentis exprimi solet, nomen suũ manu propria adscribet. Deniquè his peractis Notarius publico Instrumento fidem faciet de professione prædicta adhibitis testibus, vt Præfertur.* Et inferius *in quarẽ obseruari volumus, vt professio fidei eisdẽ omninò verbis descripta sit, quę in eo forma continentur, quam felicis recordationis Pius Papa IV. prædecessor noster statuit obseruandam, &c.*

Constitutio hæc Pij IV. in Bullario antico est 114 in nouo autèm Laertij Cherubini est ipsius Pij IV. 80. cuius initium est. *Iniunctum nobis Apostolica, &c.*

2 §. Itaq. primò hæc exarata habentur. *Nos volentes, &c. & ad hoc vt vnius eiusdem fidei professio vniformiter ab omnibus habeatur vna, eaquè, & certa illius forma cunctis innotescat, nostræ sollicitudinis partes in hoc alicui minime desiderari formam ipsam præsentibus adnotatam publicari, et vbiq. gentium per eos, ad quos ex decretis ipsius Concilij, & alios prędictos spectat recipi, & obseruari, ac sub pœna per Conciliũ ipsum in Contrauententes latis iuxta hãc, & non aliam formam, professionem prædictam solemniter fieri auctoritate Apostolicã tenore præsentium districte præcipiente mandamus huiusmodi sub tenore.*

Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo S. R. E. vtitur videlicet. Credo in vnum Deum Patrem Omnipotentem, factorem Cœli, & Terræ, visibilium, &c. Apostolicas Ecclesiæ traditiones, reliquasq. eiusdem Ecclesię obseruationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item Sacram Scripturam iuxtã eum sensum, quem tenuit, & tenet Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione Sacrarum Scripturarum admitto; nec eam vnquam nisi iuxta vnanimem consensum Patrum accipiam, & interpretabor.

Profiteor quoq. septem esse vera, & propria Sacramenta nouę legis à Iesu Christo Domino nostro instituta, atq. ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium, illaq. gratiam conferre, & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos, & approbatos Catholicæ Ecclesiæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto, Omnia, & singula, quæ de peccato originali, & iustificatione in Sacrosancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt amplector, & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri ei verum proprium, & propitiatorium Sacrificium pro viuis, & defunctis: Atq. in Santissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter, & substantialiter Corpus, & Sanguinem vnà cum anima, diuinitate fieriq. conuersionem totius substantiæ panis in totius substantiæ vini in sanguinem, quam conuersionem Catholica Ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum, atq. integrum Christum, verumq. Sacramentum sumi. Constanter teneo Purgatorium esse, animasq. ibi detentas fideliũ suffragijs iuuari. Similiter, & Sanctos vna cum Christo regnãtes venerandos, atq. inuocandos esse, eosq. orationes Deo pro nobis offerre, atq. eorum reliquias esse venerandas: Firmiter assero. Imagines Deiparę semper Virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse atq. eis debitũ honorem, ac venerationem impertiendam: Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse illarumquè vsum Christiano Populo maximè salutarem esse affirmo. Sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam, omniũ Ecclesiarum matrem, & magistram agnosco. Romanoquè Pontifici Beati Petri Apostolorum Principis successori, ac Iesu Christi Vicario verom obedientiam spondeo, ac iuro. Cætera item omnia à Sacris Canonicis Oecumenicis Concilijs ac præcipuè in Sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atq. profiteor, simulq. contraria omnia, atq. hæreses quascumq. ab Ecclesia damnatas, & reiectas, & anathematizatos, Ego pariter damno reijcio, & anathematizo. Hãc verò Catholicam fidem, extra quam nemo saluus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo eamdem, integram, et immaculatam vsq. ad extremum

vita spiritum constantissimè, Deo adiuuāte, retinere, et confiteri atq. à meis subditis, seù illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit teneri, et doceri, prædicari quantum in me erit curaturum.

Ego idem N. spondeo, voueo, ac iuro, sic me Deus adiuuet, et hæc Sancta Dei Euangelia.

3 Circa praxim autem opus est adnotare.
Promouendo genibus flexis dictam fidei pro-
4 fessionem emittendam esse, atq. in fine vtraq;
manu Sacrosancta Dei Euangelia tangenda,
quæ spondens, vouens, atq. iurans, vt io forma
descripsimus, osculabitur.
5 Insuper Candidatus ipse, qui fidem dicta
ratione profitetur, duobus io locis, sub initio
scilicet, & sub fine exaratę professionis pro-
ptia manu nomen, & cognomen adscribat.
6 Prælatus autèm, qui professionem excipit
propria etiam munu subscribet ad finem exa-
ratæ formæ, eamq. testabitur à se receptam hi-
sce verbis.

Ego N. fidei professionem iuxta suprascriptam formam à R.E.P.D N. ad verbum expressam recepi, & ita manu mea testor.

7 Pręterea Notarius ad finem eiusdem exem-
plaris immediatè post Prælati subscriptum pu-
blico iostrumento extenso fidem facit de præ-
8 dictæ professionis nuncupatione, ac receptio-
ne præsentibus testibus, quorum nomina, &
cognomina exprimenda ibidem suot iuxta
Constitutionem Gregorij XIV. super adnota-
tam.
9 Demum caueant, tùm Promouendus, tùm
Pręlatus, apud quem fidei professio habenda,
tùm Notarius, nè vel minima litura, ne dicam
mendæ subrepant. Ea propter expediret pu-
blicis typis magna cum diligentia dictam fidei
formam mandare, propria tamen manu vti di-
ctum est, & à Promouendo, & à Prælato reci-
piente subscriptam.
10 Quæres primo, quæ sint pęnæ contra secus
facientes, à Concilio adnotatæ? Respondeo
duobus in locis *Tridentinum Concilium* huius
dispositionis fecisse mentionem. Primo *sess. 24.
c. 12.* qui quidem locus in oris sub ioitio Con-
stitutionis *Pij IV.* adnotatur, & *sess. 25. c. 2. de
reform.* Et quidem primo in loco hæc habet.
Prouisi etiam de beneficijs quibuscumq. curam animarum habentibus teneātur à die adeptæ possessionis ad munus intra duos menses in manibus ipsius Episcopi, vel eo impedito coram generali eius Vicario, seù Officiali ortodoxa sua fidei publicam facere professionem, & in Romanæ Ecclesia obedientia se permansuros spondeant, ac iurent. In secundo autem loco. *Præcipit igitur Sancta Synodus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & in omnibus alijs, qui de iure, vel consuetudine in Concilio Prouinciali interesse debent, vt ipsa prima Synodo Prouinciali post finē præsentis Concilij habendam, ea omnia, & singula, quæ ab hac Sancta Synodo definita, & statuta sunt, palam recipiant; necnon veram obedientiam Summo Pontifici spondeant, & profiteantur; simulq. hæreses omnes à Sacris Canonibus, & Generalibus Concilijs, præsertimq. ab hac eadem Synodo damnatas publicè detestentur, & anathematizent. Idemq. in posterum quicumquè in Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcoposq. Promouendi in Prima Synodo Prouinciali, in qua ipsi interfuerint omninò obseruent. Quod si quis ex supradictis omnibus (quod absit) renuerit, Episcopi Comprouinciales statim Summum Pontificem admonere sub pœna diuinæ indignitatis teneantur; interimq. ab eiusdem communione abstineant.*

Ex his autèm patet per primum textum nullam decerni pœnam; per secundum autem pręter præscriptum sub pœna diuinæ indignationis impositum Episcopis Comprouincialibus, priuantur etiam Renueotes id facere communione, &c.

Deinde aoimaduerto per citatas *Constitutiones, tùm Pij IV., tùm Gregorij XIV.* tempus præscribi distinctum eo ipso, quo quis promouendus est, antequam promoueatur, quin Synodus Prouincialis prima expectaoda sit. Deindè assignati personam apud quam, oequè in Synodo Prouinciali, sed extra facienda sit hæc professio, Demùm aliam non imponi pœnam, quam præscriptam à Tridentino, quippè quā, vt ex supra relatis Concilij locis colligere licet, non video distinctam à communione, quæ prohibetur haberi à cęteris Episcopis cum Promouendo contumaci, & renuēte, fidei professionem emittere, per ea modo adnotata. *Quod si quis ex supradictis, &c.* Etenim *Pius Papa IV.* cum io sua *Constitutione in Bullario antiquo* 112. & in nouo *Laertij Cherubini 87. incipiente Sacrosancta, &c.* statuisset contra Doctores, & Professores cuiuscumq. facultatis nō facientes fidei professionem in manibus Ordinarij excommunicationem; cootra Promouendos, tamen solum se remittit ad Concilium Tridentinum, vt patet ex §. 1. n. 2. *hic adnotato.* In constitutione autem Gregorij XIV. aliam pœnam iniunctam non inuenio.

11 Quæres quot, & quas contraheret culpas
Episcopus, qui contra aliquod ex membris io
professione fidei explicatis, faceret. Ratio du-
bitandi fundamentum habet in postremis re-
latæ formulæ verbis. *Ego ipse* N. *spondeo, voueo,
ac iuro.* Quę quidem verba tùm voti, tùm iura-
menti vinculum demonstrant.
Respondeo, Transgressorem cuiuscumq. rei
grauis illa formula contentæ peccare peccato
Sacrilegij, duplici formali malitia specie distin-
cta affecti, tùm contra votum, tùm contra iura-
mentum. Ratio, qua moueor, est, quia præter
ea, quę *tom. 1. lib. 2. disp. 1. c. 4. n. 20. &* 21. docui,
verba nimirum esse cum effectu accipienda,
12 compertum habeo; necnon verba ipsa propriè
in dispositionibus, & legibus explicanda esse,
L. 1. §. si is, qui nauim, ff. de exerc. Et in perfecto
sensu *l. rei appellatio, §. opere legato, ff. eodem.*
13 Et claris verbis non esse addendum, vel mi-
nuendum, vt probè *Bald. l. maximi, C. de liber.*
14 *præter.* Neq. opus esse interpretatione, *l. con-
tinuus, §. cum ita ff. de V. O.* & solum cum accipi
minimè possint in significatiooe propria, vt hic
non euenit, impropriari posse, *l. sed & possessionis,*

nis,§.sed & si.ff de iureiurand. Atqui vt patet in fine allegatæ formulæ expresse dicitur, spondeo, voueo, & iuro, ergo tùm voto, tùm iuramento Promotus dicendus est ligatus, sed qui circa eamdem etiam materiam, & voto, & iuramento debitàm peccat, peccato duplicem specificam malitiam habente, se inficit; ergo, &
15 in casu nostro. Neq. ad euidentiam huius ratiocinationis desiderari aliud video, quā probationem huius vltimæ subsumptæ propositionis asserentis transgressorem voti, & iuramenti etiam circa eamdem rem duplici malitia specie distincta peccare. Quę quidem doctrina mihi certissima est; nam esto tanquam optimā, moralem amplector regulam scitè ab *Henrich. lib.5.de pœnit.c.1.n.6. Vasq. 1.2.q.72.art.6.disp. 98.n.3.& 4.Sanchez lib.9.matrim.disp.15.nu.4.* alijsq. traditam, docentem peccatum lege aliqua prohibitum bifariam posse altera lege, vel iure prohiberi, primo intuitu eiusdem virtutis, quando vnicam habebit tantum malitiam; secundo alterius etiam virtutis intuitu, & tūc duplicem sibi asciscet malitiam specificam. Sic iniectio, v.g. violenta manuum in Clericum iure naturæ ob iniustitiam homicidij vetita, iure etiam Ecclesiastico ob circumstantiam personæ prohibetur; nihilominus tamen potest vna, & eadem materia aliquando prohibita esse duplici, præcepto intuitu vnius virtutis ob duplicem tamen rationem formalem, ob quam potest contra illam virtutem, eiusq. actus specie distinctos fieri, ac tunc actus, quo peccatur cōtra illam virtutem duplici scatet malitia contra duas illas rationes formales. Sic res nostra in præsentia se habet, nam licet votum, & iuramentum, eorumq. obseruatio ad virtutem spectent Religionis, quia tamen non solum diuersis prohibentur præceptis, quod ad propositū hic, & nunc non facit, sed quia diuersa ratione formali ad ipsam Religionis virtutem pertinent; quod voti obseruatio præcipitur, vt fides Deo debita seruetur, iuramenti verò, nè Deus in falsum testem inducatur; idcircò duplici laborat malitia specie distincta huiusmodi transgressio, vt rectè *Actores citat.*

16 Qua verò ratione peccaret animo ficto id iurans, vide apud *Sanchez lib.3.summ.c.6.à n.4. vsq.ad 11.* Et quomodo remaneret obligatus animo doloso iurans *c.10.* Ad hanc formam, adnectere haberem alteram fidei exprimendam, atq. emittendam à Græcis Episcopis. Verum cum circa illā, nihil præterea occurrat, nisi vellem falcem in messem alienam inijcere, Gręcorum errores, quos illa eorum fidei forma continet expendendos, non sine maximo mei Lectoris fastidio; quem pro aliqua eorum notitia, idcirco remitto ad *Constitution. Gregorij XIII. apud Cherubinum citat.33. initium est Sanctissimus Dominus noster, &c.*

CAPVT DVODECIMVM.

De Inquisitione, ac relatione status Ecclesiæ facienda.

S V M M A.

Articuli ad statum Ecclesiæ habendum, de quibus interrogandi sunt testes, & primo de Ciuitate.n.1.
De Fabrica Ecclesiæ, Turri, & Campanis.n.2.
De Sacris ædibus, seù Sacristia, & supellectili, organis, & Odæo n.3.
De suffraganeis Ecclesijs.n.4.
De dignitatibus, & Canonicatibus, ac cæteris beneficijs.n.5.
An cura animarum in illa sit, vel tantum sit baptismalis.n.6.
De eius reliquijs.n.7.
De alijs Ecclesijs, siue Regularium, siue sæcularium. n.8.
De Seminario.n.9.
De Paræsijs Diœcesis.n.10.
An Hæresi sit infecta.n.11.

1 IN Gregoriana, quam hactenus expendimus, constitutione, hæc deinceps habentur. *Post inquisitionem verò de fide, &c. de statu Ecclesiæ, alijsq. necessarijs rebus*, & infra cum statuisset iuxta supradicta, à quo inquisitio, & processus personæ faciendus est, subdit. *Quod idem intelligatur de statu Ecclesiæ accipienda.*

1 Circa hunc autem statum primùm inquirendum est à persona, cuius intererit penès dicta, an testes sciant cuiusnam Regni, vel Prouinciæ Ciuitas sit Ecclesiæ, de qua agitur: Cuiusnam situs, qualitatis, & magnitudinis, quot constat hominibus, quotuè Christianis, & sub cuius temporali sit dominio, & quæ sit causa scientię.

2 An sciant esse in illa Ciuitate Cathedralē vel Metropolitanam Ecclesiam, sub qua inuocatione, cuiusnam ædificij, vetustate nè, ac temporum iniuria ruinam minantis, vel firmę structuræ? Qua in Vrbis parte, ac vicinia sita sit, & an domibus Canonicis addictis circum septa? Nùm Palatium Episcopale sit propè templum ad Episcopum, eiusq. familiæ aptum. Si ad Cāpanas Turrim habeat opportunam, Campanis instructam, si Cœmeterium aptum ad ossa, & cineres demortuorum Christianorum condendos.

3 Nùm Sacras ædes, seù Sacristiam habeat Ecclesia, indumentis instructam ad sacra officia aptis, & ad Pontificalia exercenda, argenteis vasis illustratam, aliaq. sacra suppellectili ornatam? Num aptum ei sit organum, atquè

Odęum

Odæum ad laudes Deo decantandas accommodum.

4 Si Ecclesia fuerit Metropolitana,nùm sciât quot eis sint suffraganeç Ecclesiæ Episcopales, & quæ sint: Si autem Episcopalis cuiusnã Metropolis fuerit suffraganea, & quæ sit causa scientiæ?

5 Quot sint in ea Dignitates, & quot Canonicatus,Beneficiati ad residentiam obligati,& qui ceteri Præsbyteri,alijque Clerici. Quæ dignitas sit Princeps. Quales beneficiorum singulorum reditus, & an sit Theologalis præbẽda,& Pęnitentiaria,& quæ sit causa scientiæ?

6 An in dicto Templo animarum habeatur cura,& à quo. Num fons baptismalis in eo sit?

7 Num insignibus Sanctorum reliquijs donata sit Ecclesia, & quorum, & quæ causa sit scientiæ?

8 An reales nouerint Episcopalis mensæ, vel Archiepiscopalis reditus, è quibus deducuntur,vel vbi siti sint. An aliqua sint,& in cuius fauorem,pensione onerati,& quæ sit causa scientię?

9 Quot aliæ sint in ea Ciuitate Ecclesiæ, siue Collegiatæ,siue Parochiales,siue baptismales, siue aliæ Confraternitates, vel Religiosorum virorum,vel Sacrarum Virginum Conuentus, aut Monasteria,Nosocomia,Hospitium, Valetudinarium,Xenodochium,Mons pietatis,cęteraq. loca pia,& quæ sit causa scientiæ?

10 An institutum in ea sit,& quot puerorum, seù Iuuenum Seminarium iuxta Sacræ *Tridentinæ Synodi* dispositionem *sess. 23. cap. 18. de reformat.*& an Alumni de reditibus viuant beneficiorum, eidẽ Seminarij Collegio vnitis: Velè fructuum portione ab alijs beneficijs deriuatorum iuxta præscriptum allegati Tridentini.

11 In Diœcesi quot sint Parœciæ,sub cuius titulo,de quibus eædem habendæ sunt interrogationes, ac de Parœcijs Cathedralis Ecclesię principis Ciuitatis.

12 Si tota Diœcesis,ac præsertim Vrbs Episcopalis Hæresis peste vacet:Quot censeatur personis constare,& quæ sit causa scientię?

CAPVT XIII.

Inquisitione perfecta, quid faciendum sit?

S V M M A.

Quid præstandum sit à Notario facta iam inquisitione, & examine.n.1.
Cui mittendus sit Processus factus.n.2.
A quo deputandus sit Notarius.n.3.

1 PErfecto autem examine,atq. inquisitione hactenus explicata, tùm personæ, tùm Ecclesię prouidendæ, Notarius scripturas omnes authenticas,quibus illa continentur in authenticum rediget instrumentum,ac Prǽlato, cuius interest, tradet.

2 A quo si extra Curiam cõfectus fuerit Processus, obsignatus, & clausus ad Romanum Pontificem immediatè transmittendus est, si ex illis fuerit Ecclesijs, quibus immediatè Papa prouidet. Quod si Ecclesia prouidenda ex his fuerit,quæ ad nominationem alicuius Regis prouideri solet, confectus mittendus est Processus obsignatus, ac sigillo munitus Cardinali Protectori Regni,vel Prouincię,in qua talis Ecclesia sita est. Ipse autem Prælatus, vt habet constitutio Gregoriana,cui insistimus, vel per literas seorsim, simul tamen cum processu mittendas, vel per subscriptionem dicti Processus,significet,quanta fides testibus examinatis,eorumq. dictis,& scripturis productis, suo iudicio,habenda sit: simul etiam quid de Promouendo ipse sentiat.

3 Hic autem, de quo diximus, Notarius, vt rectè *Parisius de resignat.benef.lib.8.tit.1 1.n.3.* deputandus est à Cardinali,qui relationem est facturus,si Promouendus sit in Curia. Quodsi extra Curiã,res postulat, vt à Prǽlato designetur,cui idem Processus commissus fuerit. Verũ hic adnotasse non abs re erit,allegatũ, *Parisiũ loc.cit.*concessisse Notario,vt coram Auditore Cardinalis, & cum eiusdem participatione testes examinare posit. Quod satisnon esse constat per pręsentem *Constitut.Gregorianam*, quę est prę manibus;iuxta ea,quę*cap.1.*ex illa transcripsimus; nil tamen mirum cum vix doctus vix illam constitutionem videre potuerit, *vt num.12.& 60 præstatur.*

DISPVTATIO QVINTA

De promouendi in Antistitem praxi Concistoriali, eiusdemq. difficultatibus.

BREVI dilucidatione *Gregorij XIV.* Constitutione illustrata ad praxim Curię accedimus, eiusq. difficultates explicandas, quas præsens expediet disputatio.

CAPVT PRIMVM.

Proponitur praxis promotionis habitæ in Curia.

SVMMA.

Quæ circa promotionis praxim in Curia Romana habitam dicuntur de Episcopo, Archiepiscopis etiam, & Patriarchis competunt. nu. 1.
Quid facere teneatur Promouendus cum primū nouerit Pontificis mentem, eum volentis promouere. n. 2.
Post indictum diem examinis, subsequitur ipsum doctrinæ Promouendi examen, ante quod tenetur omnes, vel plerosq. adire Cardinales. num. 3.
Quarta actio est commissio processus. Quinta eiusdem confectio reliquis cum actionibus necessarijs breuiter indicatis à nu. 4. vsq. ad 20.
Promouendus in Curia maiorem Cardinalium partem adire tenetur. n. 21.
Quid præstare debeant Cardinales ordinum capita, quibus tradendus est processus Promouēdi. n. 22.
A quo facienda sit in Concistorio propositio, seu præconizatio. n. 23.
Quid sit hæc præconizatio. n. 24.
Inter vnum Concistorium, in quo proponitur, seu præconizatur, & alterum, in quo expendenda res est intercedit confectio Schedulę, cuius proponitur forma. n. 25.
Quænam sint iura soluenda Collegio Cardinaliū, & Officialibus, quæ ante ob Promouendi paupertatem, si fuerit Religiosus condonari soleat à Papa. n. 26.
Quando Sanctissimus proponit, quomodo Schedula efficienda sit. n. 27.
Eadem seruanda est forma Cedulæ, cuius nonnullum exemplar affertur aliqua munita clausula, siue per obitum Prædecessoris siue per resignationem, siue per translationem Ecclesia vacet. n. 28 & 30.
Eodem etiam modo Coadiutor Episcopo cum futura successione datur. n. 29.
Forma Schedulæ facienda quando Promouendus est à Rege præsentatus. n. 31.
An Præconizato vim habeat electionis. n. 32.
Num Præconizato ius per præconizationem acquiratur. n. 33.
Formula proponendi negotium in secundo Concistorio secreto. n. 34.
Ni habeant, quod opponant Cardinales in secundo Concistorio, a Pontifice approbantur processus, & relatio. n. 35.
Admissio propositionis à Cardinali facta de Promouendo æquiualet confirmationi. n. 36.
Cedula firmata iam à Cardinali dicitur, cedula Concistorialis habens vices supplicationis expedita in Cancellaria. n. 37.
Formula sub qua mittitur cedula Concistorialis ad Vicecancellarium. n. 38.
Formula cedulæ componenda à Vicecancellario. num. 39.
Quænam dicitur contraschedula, vel contracedula. n. 40.
Num in Vrbe aliter possit, vel soleat promoueri, in Episcopum. n. 41.
Quando Papa absolutè proponit Promouendum sibi omnino notum, &c. qua forma cedulę Cōcistorialis facienda sit. n. 42.
Omnibus peractis in Concistorio, & cedula facta quid requiratur iure antiquo, & nono ad eiusque functionis iurisdictionis exercenda. n. 43.
Cardinales tamen hac aliorum communi regula possessionis, & ostensionis literarum non comprehenduntur, quippe qui statim exercere possunt munia Episcopalia iurisdictionis. n. 44.

PRæsenti quidèm capite ad maiorem claritatem, primū habeo functiones, seu actiones enumeratæ, quibus promotio conficitur alicuius in Episcopū: deindè si qua sunt circa illas difficultates enoluere.

1 Ad hoc autem præsciēdum est, quę de Episcopis dicturi sumus, locum etiam habere in Archiepiscopis, Patriarchis, & cęteris huiusmodi Prælatis, cùm ex his, quę *1. tom. lib. 1. disp. 1.* exarauimus, tùm quia hi in iure appellationis comprehenduntur Episcopi ex *glos. in cap. quia periculosū de sent. excomm. in 6.* vbi Expositores.

2 Itaq. cùm primum. N. Promouendo constet Summi Pontificis consilium volentis eum in Episcopum promouere, siue ab illius Beatitudine ipsi declaratum fuerit, siue ab alio fide digno id acceperit, vbi grati animi officiū, vti de more fieri solet per gratiarū actiones, apud sanctitatē Papę, obierit: vel si propriç animę cōsulere voluerit, sāctissimos Episcopos Ecclesię imitatus, postq̄, ex corde ad pedes Pōtificis humi-

humiliter se à tanto onere excusauerit, si voti compos factus non fuerit, primus in hoc negotio actus solet esse præscriptio habita à Summo Pontifice diei ad examen, & periculum faciendum scientiæ ipsius Promouendi iuxta supradicta. Secunda actio est ipsum examen, quod coram Summo Pontifice, alijsq. purpuratis Patribus, Prælatis, ac doctis viris habetur.

3 Tertia. Tenetur Promouendus omnes, vel plerosq. adire Cardinales.

4 Quarta. Commissio processus faciendi de vita, moribus, scientia, alijsq. requisitis in Promouendo ornamentis, atq. Ecclesiæ, ad quam euehendus est.

5 Quinta. Confectio Processus.

6 Sexta. Professio fidei à Promouendo facienda.

7 Septima. Subsignandus, ac firmandus est processus à Cardinali, cuius intererit.

8 Octaua. Mittitur idem Processus tribus Ordinum capitibus, Cardinalibus.

9 Ab his tribus Cardinalibus approbatur, & subscribitur.

10 Remittitur ab his eisdem Cardinalibus ad Cardinalem referendarium.

11 Proponitur ab hoc ipso Cardinale referendario in Concistorio.

12 Fit cedula, seu schedula, quasi breuiarium quoddam Processus iam facti.

13 Huius breuiarij, ac Summæ Processus tot exemplaria fiunt, quot sunt Cardinales, qui mox in Concistorium se conferent, & vnum pro Papa.

14 Dantur huiusmodi exemplaria, tùm Papæ, tùm singulis Cardinalibus ad faciendam propositionem in Concistorio.

15 Admittitur à Papa cedula hæc, atq. à Cardinali referente subscribitur, cuius sigillo munitur, & expeditur.

16 Mittitur cedula à Cardinali referente Vicecancellario.

18 Munus Vicecancellarij circa hanc cedulam.

19 Literæ Apostolicæ expediuntur.

20 Vigore literarum possessio conceditur.

His breui quasi per transennam indicatis ad secundum accedamus punctum, ad difficultatum scilicet explicationem. Et primo circa primum membrum secundi numeri, cum Vrbanitatis, seu grati animi contineat officiū, quod liquet, nihil mihi adnotandum est. De secundo autem abdicandi se hoc munere non habeo quid addam dictis *tom. 1. lib. 4 disp. 2 c. 1.*

De secundo autem puncto n. 3. indicato differui *superiori disput. c. 8.*

21 De tertio; statuit primum *Leo Decimus in sua Constitutione septima, cuius initium Supernæ, de reformatione generali Prælatorum Ecclesiasticorum anno 1514. edita. Ne Cardinalis relator vllo modo referat nisi præsens in Curia Promouendus maiorem Cardinalium partem antea adierit, vt quæ à referente Collega sint audituri, occulta fide, quantum ad personam promouendi attinet, cognoscere possint.*

Deinde *Gregorius XIV* in Constitutione sæpè citata, & à nobis superiori disputatione expensa idem decreuit ibi; *Volumus autem, vt Cardinalis relator moneat Promouendum si præsens in Curia fuerit, vt iuxta Concilium Lateranense nouissimè celebratum omnes Cardinales, siuè maiorem partem Collegij adeat, antequam Ecclesiam proponat, vt quæ a referente collega sint audituri, occulta fide, quantum ad personam promouendi attinet cognoscere possint.*

Ex his patet finis, ad quem Promouendus Dominos Cardinales adire teneatur.

De quarta actione satis dictum est *superiori disput. c. 1. 2. & 11.*

Quintam functionem *superiori* integra complexus sum *disputatione.*

De sexta *c. 11.* actum est.

Septima à Cardinali proponente subscribitur, cui processus commissus est in publicum instrumentum redactus, vt supra *c. 11. superiori disput.* diximus, & à quo asseritur ex eo constare ipsum Promouendum requisitis affectum ornamentis.

Octaua, nona, & decima *allegato capite vltimo* comprehensæ sunt, neq. alia indigent expositione.

22 Itaq. mittitur processus tribus ordinum capitibus Cardinalibus: Seniori scilicet ex ordine Episcoporum; seniori ex ordine Præsbyterorum, ac seniori ex ordine Diaconorum, qui pè qui cum perpenderint an rectè, atq. adamussim factus sit, compertaq. habeant requisita Promouendi penès obligationem reliquorum Eminentissimorum Cardinalium, quæ potiori quidem iure hos tres afficit, & à nobis declarata est *superior. disput. c. 8. nu. 12. & 13.* subscribunt, & approbant, eo tamen ordine, vt primo loco Episcopus, secundo Præsbyter, ac tertio loco Diaconus signent, asserentes singuli per accuratam exhibitam diligentiam exploratas habere qualitates, atq. ornamenta in persona Promouenda desiderata, & præscripta à iure, præsertim à Sancta Tridentina Synodo, certumq. existimare illum esse idoneum. Hac autem attestatione, triumquè Cardinalium subscriptione munitus processus ad Cardinalem relatorem remittitur. Quæ omnia, vt clarius innotescant hisce verbis à *Concilio Tridentino sess. 24. c. 1. ad fin.* præscribuntur. *Omnes verò inquisitiones, reformationes, testimonia, ac probationes quæcumq. de Promouendi qualitatibus, & Ecclesiæ statu à quibuscumq. etiam in Romana Curia habitæ per Cardinalem qui relationem facturus erit in Concistorio, & alios tres Cardinales diligenter examinentur, ac relatio ipsa Cardinalis relatoris, et trium Cardinalium subscriptione roboretur, in qua singuli Cardinales affirment se adhibita accurata diligentia inuenisse Promouendos qualitatibus, & à iure, & ab hac Sancta Synodo requisitis præd. tos, ac certo existimare sub periculo salutis æternæ idoneos esse, qui Ecclesijs præficiantur ita vt relatione in vno Concistorio facta, quò maturius interea de ipsa inquisitione cognosci possit in aliud Concistorium iudicium differatur, nisi aliud Beatissimo Pontifici videbitur expedire.*

23 Circa vndecimam actionem quæres primò, à quo fieri debeat præconizatio, seu propositio, vel nominatio personę in Concistorio. Res-

Ccc 2 pon-

pondeo à Cardinali, cui commissus est processus, si Ecclesia danda sit non ad nominationem alicuius Regis. Quod si danda fuerit hoc pacto à Cardinale Protectore illius Regni, vel Prouinciæ, ad quem iuxta supradicta à Nuntio, vel alio Prælato remissus est processus.

24 Quæres secundo. Quid sit hæc præconizatio. Respondeo ex *Parisio de resign lib. 8. tom. 7. nu.* 18. hac præconizatione peti in Concistorio facultatem à Cardinali, cui commissus fuerat processus, vt possit in primo altero Concistorio referre, ac proponere talem Ecclesiam, quapropter præconizatio erit, postulatio licentiæ ad certam Ecclesiam Proponendam certę personæ destinandam.

25 Circa duodecimam sciendum est, præconizatione facta in primo Concistorio, antequam hāc ipsam Ecclesiam, ad quam Cardinalis proposuit iam Promouendum, iterum in altero Concistorio exponat post nonnullos aliquos dies, si intercesserint inter primum, & hoc secundum, vt idem *Parisius scribit nu.* 18. *&* 19. Schedulam faciendam esse, seù breuem summam articulorum processus huius tenoris.

Eminentissime, ac Reuerendissime Domine.

IN Primo Concistorio si D. N. placuerit Ego Cardinalis N. referam de Ecclesia N. vacante per obitum B. M. N. vltimi Episcopi extra Romanam Curiam defuncti (vel in Romana, &c.) ac de qualitatibus Reuerendissimi Domini, seù Patris, seù Magistri, &c. N. (si fuerit Religiosus) ordinis Prædicatorum v. g. ad eam promouendi. Ciuitas N. sita est in Prouincia Regni Neapolitani, quę dicitur Campania, salubri cœlo, pingui agro quinque millibus familijs, seù vt vulgò dicitur focis constat, ditioni Regiæ subiecta. In ea est Cathedralis Ecclesia sub inuocatione Deiparæ Apostolicæ Sedi immediatè subiecta, vel tali Metropolitanæ suffraganea, tot habet suffraganeas, antiqua nobilis, ac perampla structura, iniuria temporis pœnè fatiscentis, ac reparatione indigentis. Turrim sex campanis ornatam habet, non multum ab ædibus Episcopalibus distat, cincta varijs domibus, pro Canonicis. Necessaria est instructa supellectili, & serica, & linea apta etiam ad Pontificalia munera exercenda, Choro subsellijs ornato, potitur Organo, musicorumq. numero satis idoneo ad diuina officia decantanda.

Quatuor ei sunt dignitates, Archidiaconatus maior, Archipræsbyteratus, Prępositura, & Cantoria, sexdecim alij Canonicatus, ex quibus vnus Pœnitentiarij, ac Theologi: quinquaginta præterea alij, siuè minoribus ordinibus insigniti, siuè Subdiaconi, siuè Diaconi, siuè Sacerdotes. Quorum tertia pars singulis diebus, cuncti autem festiuis diuinis officijs, atq. Ecclesiæ inseruiūt, trecenti aurei singulis sunt Canonicis: Beneficiatis nonnullis centum, alijs quinquaginta, vel nullos alios redditus habent Canonici, quam quotidianas distributiones. Vel partim in distributionibus, partim in alijs redditibus ad centum in singulos annos ascendentibus. Fructus in libris Cameræ taxantur ad florenos trecentos, penès communem vsum computantur bismille, & octingenti aurei, non grauati, vel grauati tamen pensione quingentorum aureorum ad fauorem N. Animarum cura ab Archipræsbytero per vnum Coadiutorem de gremio Capituli, ac quatuor alios Parochos exercetur. Tres præterea sunt Collegiatæ Ecclesiæ, in quorum singulis duodecim Canonici sunt, ac Prior, seù Præpositus vnū Xenodochium, vnum publicum hospitium, seù valetudinarium. Incurabilium Nosocomium, tres Confraternitates. Conuentus quatuor Religiosorum Sancti Dominici, S. Francisci, S. Augustini, & Cappuccinorū, tria Monialium Monasteria. Diœcesi perampla, in qua decē sunt oppida, quindecim villæ, ac personæ. &c.

Reuerendissimus Dominus Promouendus Catholicis, et illustribus Parentibus, atq. legitimo matrimonio natus, annum agit quadragesimum I. V. D. D. N. in vtraq. signatura Referendarius, fidei professionem in manibus meis emisit (vel ab adolescentia in Dominicanorum ordine fuit, vbi Religiosæ vitæ, & Sacris Theologiæ literis operam nauauit, magisterij lauream adeptus, Neapoli, ac Patauij studiorum suæ Religionis, moderator, ac Regens fuit, postquam in earumdē Ciuitatum Lyceo per plures annos tum Philosophiam, tum Theologiam Sacram publicè docuit. Dynastis apprimè carus, & Concionator non vulgaris, sacro Sacerdotij ordine insignitus, &c. Cęteris prætereà qualitatibus præditus à Sācta Tridētina Synodo in Antistite desideratis. Fidei professionē in manibus meis emisit, habet fidē sui generalis) quæ omnia in processu constant corā me firmato, & ab Eminentiss. DD. meis Cardinalibus, Ordinū capitibus, atq. à me ipso approbato, & subscripto. Supplicatur pro expeditione clausulis, &c. consuetis, &c. (Quod si fuerit Religiosus) & si sanctitati suæ placuerit cū cōditione iuriū Sacri Collegij, & Officialiū attentā magna paupertate electi.

26 Hæc

26 Hæc autem in certa quadam pecuniæ summa sita sunt, quæ singulis alioquin esset eroganda.

27 Præterea circa relatam formam primo notandum est. Si Sanctissimus fuerit, qui proponit, tùm Præsulem futurum, tùm Ecclesiam, nõ haberi præconizationem, sed Schedula absolutę incipit; *Vacat Ecclesia, &c.*

28 Secundo noto quacumq, ratione vacet Ecclesia eumdem seruandum esse modum, siue per resignationem, siue per præsentationem, siue per translationem, variata solum clausula, & vbi dicitur, *vacat per obitum, &c.* dicatur per *liberam resignationem Illustrissimi Domini N. &c. vel Eminentissimi Cardinalis in manibus S.D.N. per personã Illustrissimi Domini N. &c.* Itaq. si quis vellet suum Episcopatum renunciare, aget, vel ipse, vel per alterum cum Papa, vt admittat renunciationem, qui si admiserit, alicui è Cardinalibus committit processum, vt supra diximus construendum, &c. cum in omnibus his modis eadem iuris ratio seruetur, vt rectè *Sarnanus de instr. resign. q. 14. col. 1. sub initio, & col. 2. Mandosius in rubr. constit. n. 43. Paris. de resign. lib. 8. tom. 11. q. 7. n. 18.* qui quidem quamplures formulas refert cum varijs reseruatoriis, alijsq. vsu receptis clausulis, quarum nonnullas hic adnotare ad maiorem lectoris commoditatem minimè piget. Igitur quandoq. resignatio Episcopatus fit ex eo, quod velit Episcopus absq. cura animarum viuere: & vt omittam renunciationem loci, ac dignitatis, quæ per crimen infligitur, probè indicatam ab *Abbate ex communi sententia in c. 1. spondemus de ordine ab Episcopo, qui renunciauit n. 8. à Maiolo de regular. lib. 3. c. 6. n. 8. Paris. de resign. libr. 1. q. 17.* aliquando renunciatur loco, cum renũciatur Ciuitas, cura, & administratio Ecclesiæ, vt in *cap. ad supplicationem de renunt.* & hac ratione remanet cum dignitate Præsul, qui secundum stylum adhuc denominari poterit Episcopus Ecclesiæ renunciatę. Quandoq. renunciat, quia ipse transfertur Antistes ad alteram Ecclesiam, vel quia impetratur gratia, vt concedatur alteri doctissimo viro probitate insigni, amico, nepoti, vel consangnineo cum reseruatione fructuum, vt patet ex Schedula.

Beatissime Pater vacat Ecclesia N. per cessionem Eminentissimi Cardinalis N. Episcopum N. ad eam nominat Rex Christianissimus N. vt à vinculo quo Ecclesiæ N. tenetur, absoluatur, & ad prædictam Ecclesiam transferatur. Deinceps prosequitur, vt supra Ecclesia v.g. Narbonensis, &c. vt in superiori Schedula, ad cuius finem additur. Supplicatur pro translatione cum reseruatione fructuum prædicto Eminentissimo D. Cardinali cedente, demptis scutis mille, et quingentis pro eodem Domino transferendo, & retentione compatibilium. Vel aliter fructus Ecclesiæ in libris Cameræ taxantur 1000. aurei, super quibus reseruatur annua pensio 200. scutorum auri pro Resignante. Supplicatur pro expeditione cum reseruatione Nominis denominationis, & compatibilium.

Reliquas formulas, quas breuitatis gratia prætereo, leges apud *cit. Parisium*, apud quem inuenies, quando non in Concistorio, sed seorsim per motum proprium reseruantur fructus, seù pensio.

29 Notandum tertio, si coadiutor sit subrogandus alicui Episcopo cum futura succeßione, eodem reseruato ordine, modoq. hactenus explicato confertur Coadiutori titulus Episcopatus etiam in partibus Infidelium.

30 Notandum quarto, si fuerit per translationem aliquis ad aliquã Ecclesiam Promouẽdus in Schedula dic. *Absoluit Sanctissimus Promouendum à vinculo prioris Ecclesiæ, vt fusius in literis expediendis dicemus ex Paris. n. 32.*

31 Notandum quinto si Ecclesia, ad quam euehendus quispiam est, fuerit ex his, quæ ad nominationem Regis prouidentur, sic instituenda erit Schedula, seù memorialis. *Beatissime Pater vacat Ecclesia N per obitum N. illius vltimi Episcopi, ad quam Serenissimus Hispaniarũ Rex Catholicus, cui ius præsentandi ad eamdem pertinet, nominauit, ac præsentauit R. D. &c. plura apud alleg. Paris. à n. 58. & 32.* circa decimã quartam actionem non est quid addam.

32 Quæres tamen hic, num hæc præconizatio in Concistorio semel habita rationem sibi védicet electionis. Respondeo Promouendos ad Ecclesias ex libera Pontificis dispensatione pendentes eligi cum in Concistorio præconizantur, ità post alios *Io: Franciscus Leo in Thesauro fori Ecclesiast par. 1. c. 5.* Itaq. præconizatio rationem habet electionis. Consulto dixi ad Ecclesias ex libera dispositione Summi Põtificis pendentes, nam ad alias Ecclesias, si quæ nunc sunt, quę per veram, ac propriam electionem dãtur, vel ad nominationem alicuius Regis iuxtà *disp. 5. super. lib.* secus fit; cum ipsa electione propriè eligantur, vel designatione Regia destinentur Promouendi. Quæcumq. tamẽ illa sit, siue designatio, siuè nominatio præcedens habita à quibuscumq. iure gaudentibus designandi, nominandi, vel eligendi facultate, semper ad sui complementum hanc desiderat præconizationem, per quam eo consilio nominatur persona ad Episcopatũ assumenda, vt si alicui contra illam aliquid scit, quod opponat, exprimere poßit.

33 Quæres secundo, num per hanc præconizationem aliqnid conferatur iuris Pręconizato? Cum loquamur de hac præconizatione, non secus, ac de electione, sicut per electionem ius ad rem comparatur electo immediate ad Episcopatum scilicet, & mediatũ in re, vt diximus *lib. 6. disp. 16. c. 3. & lib. 7. disp. 3. c. 2.* Ita sentiendum de hac nominatione in Concistorio, & sicut ibidem diximus nullam esse expeditam iurisdictionem ad fructus, neq. ad administrationem personæ electæ, nisi iam cõfirmata fuerit, sic Nominato in Concistorio, ac semel præconizato ius nullum erit, vt in terminis docet *Rebuff form. de miss. lit. par. n. 3. Oldrad. conf. 246.*

Circa decimamquintam sciendum est in altero Concistorio secreto, iterum habito, data Schedula singulis Cardinalibus, & ipsi Sũmo Pontifici sub hac forma præsentationem fieri.

33 *Beatissime Pater vacat Ecclesia, &c.* iuxta formulã Schedulæ, ac primæ præconizationis,

ad cuius finem subiungitur, *supplicatur pro expeditione.*

35 Circa decimamsextam. In Concistorio secreto post primam habito, & post primam pręconizationem inquiritur, si quis Cardinalium habeat, quod opponat, & si aliquod impedimētum postmodum emerserit: si minus approbātur à Sīmo Pontifice, tùm processus, tum eius compendium, schedula contentum, & tunc admissa propositione, Cardinalis relator domi deinceps propria manu signat sigillo suo schedulam, quam vt mox dicam sub hac formula Cardinali Vicecacellario mittit.

36 Quæres hic primo, nū admissio huius propositionis factę in secreto Concistorio vim habeat confirmationis? Respondeo, habere ex *cit. Io. Francisc. Leo n. 6.* expedita tamen cedula, vt supra diximus.

37 Quæres secundo, quomodo hæc Schedula, seù Cedula iam firmata nuncupetur? Respondeo dici Cedulam Concistorialem habentem vices supplicationis in Dataria expeditæ, quippè quæ est fundamentum iuxta dicēda, *sequent. capit.* super quod literæ Apostolicę sub plumbo cōficiūtur, atq. expediūtur; & antequā expediātur gratia dicitur informis nō secus atq. ipsa supplicatio pariter dicitur informis gratia, vt rectè idē *Leo cit. et Gomez de infor. resig. q. 18. n. 1.*

38 Quæres tertio sub qua formula mittatur dicta Schedula iam subscripta, ac sigillo Cardinalis relatoris insignita? sub hac.

EMinentissime Domine hodie Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster Innocentius diuina prouidentiâ huius nominis X. in Concistorio suo secreto, vt moris est ad relationem meam, Ecclesiam N. Prouinciæ Campaniæ in Regno Neapolitano ex eo, quod N qui Regimini, & administrationi dictæ Ecclesiæ, cui tunc ex dispositione Apostolica praeerat, obŷt, vel in manibus Sanctitatis Suæ sua sponte, & liberè cessit, ipsaq. Sanctitas sua cessionem huiusmodi admittens, Pastoris solatio destitutæ de persona N. I. V. D nobili genere è Catholicis Parentibus, & legitimo matrimonio nato, legitima ætate, Sacerdotij ordine insignito, cæterisq prædito requisitis à Sancta Tridentina Synodo de Eminētissi. DD. meorum S. R. E. Cardinalium Cōsilio Apostolica auctoritate prouidit, ipsumq. illi in Episcopum præfecit, & Pastorem, curam, & administrationem eiusdem Ecclesiæ N sibi spiritualibus, & temporalibus plenariè committendo. In quorum fidem præsentem Schedulam mei soliti sigilli impressione muniri feci, eamquè manu propria subscripsi. Datum Romæ in ędibus meę solitę residentiæ die 24. Nouembris Anno à natiuitate Domini 1644. Pontificatus eiusdem S. D N. Papæ primo,

Eminentissi. D. V.

Humillimus seruitor
N. Cardinalis N.

38 Vicecancellarius autem, recepta hac Schedula, alteram hoc pacto componit breuiorem.
39 *Hodie ad relationem Cardinalis N. S. D. N. P. &c. vt supra breuiori, tamen sub ratione: & hac contra Schedula nuncupatur*, vt probè *Mandos.*
40 *in rub. extr. de constit. n. 43. & 44. & communiter in praxi seruatur.*

41 Ad finem tandem huius capitis quæres, an aliàs Promoueri possit aliquis in Episcopum sine processu, &c.

Respondeo posse, ac aliquando fieri, *auctore Parisio sæpè citato num. 16.* ac tunc cum persona promouenda nota est Summo Pontifici, quippè qui tunc refert, & concedit, approbantibus Eminentissimis Cardinalibus, vt apud eumdem Auctorem promotus fuit à Pio V. Cardinalis Montis Regalis. Quando vero Papa proponit Vicecancellarius, vel alter ab eo deputatus de hoc fidem facit his verbis.

43 *Romæ apud S. Petrum 21. Octobris 1644. fuit Concistorium, in quo S. D. N. Proponente Sanctitate Sua absoluit N. Episcopum Nolanum à vinculo, quo ipse Ecclesiæ Nolanæ tenebatur, & eum transtulit ad Ecclesiam Neapolitanam, vt supra n. 28. vel aliter, si non per translationem, sed absolutè promouit.*

44 His autem perfectis functionibus collatio facta censetur à Papa ad Episcopalem dignitatem, cui collationi vim inesse electionis, nominationis, designationis, præsentationis, institutionis, & confirmationis nos sępissimè diximus, & scitè docet *Azorius Institut. moral. par. 2. lib. 3. cap. 29. quæst. 5. & 6.* Ex vi autem huius collationis licet iure antiquo communi, Episcopus postquam fuerit canonica institutione confirmatus, habeat ea, quæ sunt iurisdictionis exercere, nihilominus tamē iure nouo *Extrauagantis iniunctæ de electione inter communes*, opus est expeditione literarum Apostolicarū, sine quibus, nec admitti, neq. in Episcopum recipi, nec possessionem Ecclesiæ sibi collatæ cōsequi poterit, vt nos *lib. 7. disp. 6.* docuimus, & in terminis notat *Barbosa in l. diuortio in princ. part. 2. n. 40. ff. solut. matrim. Parisius de resignat. lib. 8. quæst. 5. nu. 33. Azorius dict. c. 29. q. 9. vers. cęteri n. 44.*

Huius verò extrauagantis dispositio limitatur in Cardinalibus; illa enim non obstante, poterunt, & se conferre, & iurisdictionem exercere ante captam possessionem, & literarum ostensionem; ita notant *Bellecin. de caritatiuo subsidio q. 66. n. 26.* & fuisse resolutum in vna *Burgensi Canonicatus 3. Iunij 1683. coram Eminentissimo Lancellocto refert Gonzales ad regulam Cancellariæ Gloss. 24. nu. 7.* verum de his luculentius peregi *lib. 6. disp. 5. & 6.*

Caput

CAPVT SECVNDVM.

Perpenduntur postremæ functiones ad Episcopalem Promotionem necessariæ.

S V M M A.

Quando admissa cedula lineo Rocchetto Pontifex Maximus donat Promotum.n.1.
Formula literarum necessariarum.n.2.
Quid requiratur ad expeditionem literarum. num.3.
Cui traudum sit,schedulæ, vel contra schedulæ? num.4.
Contra schedula matrix dicitur literarum. num.5.
Semel, atq. iterum in Concistorio propositus factus inhabilis ante consecrationem, adhuc recipi potest.n.5.
An Percutiens Episcopum in Concistorio admissum, vel confirmatum excommunicationem incurrat Bullæ cœnæ.n.6.
Num per electionem,& confirmationem,siue per promotionem in Concistorio iam completam, beneficia vacent Promoti.n.7.
Beneficia Præsulis promoti,& si non dicantur vacare ante possessionem Episcopatus, prouideri tamen possunt.n.8.
Absq. effectu tamen,ante possessionem adeptam. num.9.
Num cessent pensiones, quas habebat Promotus per adeptum Episcopatum.n.10.
Quid sentiendum sit de pensione, quam acquisitā habebat Promotus in Ecclesia, si illam renunciauerit.n.11.
Promotus ad Episcopatum non potest beneficia retinere.n.12.
Beneficia Promoti in Episcopum possunt conferri non expectata sententia declaratoria,neq. possessione.n.13.
Promotus ad Episcopatum statim tenetur beneficijs,quæ ante habebat,abdicare, aliàs ad restitutionem fructuum obligatur.n.14.
Pœna propriè culpam supponit, sine qua imponi non potest.n.15.
Amissio beneficiorum antea obtentorum intelligitur fieri à Promoto,nisi Papa,vt solet dispensauerit.n.16.
Secunda limitatio non relinqui beneficia prius adepta,est Episcoporum promotorum in partibus Infidelium.n.17.
Quod dictum est de incompossibilitate beneficiorum præobtentorum cum Episcopatu, militat etiam in Abbatijs,alijsq. huiusmodi beneficijs n.18.& 26.
De incompossibilitate verò cæterorum beneficiorum.n.19.
Tertia limitatio non abdicandi beneficijs præobtentis, si Præsul à Populo non reciperetur. num.20.
Quarta limitatio, si fructus Episcopatus excipere non possit Episcopus.n.21.
An dispositio ad trimestre, vt differatur consecratio se extendat etiam ad retentionem beneficiorum antea adeptorum Promoti.n.22.
Quando dispensatur cum Minore ad beneficium Parochiale consequenter censetur dispensatus, ne intra annum teneatur ille Sacerdotio initiari. n.23.
Quando dispensatur ad plura beneficia, censetur dispensatum ad residendum in alterutro. numer.24.
Non vacant beneficia præhabita à Promoto in Episcopum ob cōsecrationem dilatam propter infirmitatem.n.25.
Quæ dicta sunt de Episcopis ad alias dignitates Episcopatu minores se extendunt.n.26.

1 NOn me fugit,facto vltimo Concistorio, dici *Vrbanum VIII.Prædecessorem Innocentij X.* nunc Deo gratia *Ecclesiam vniuersam regentis, ac Pontifici Maximis,* admissa schedula, de more, propijs conferre solitum manibus confectatum lineum Rocherum, quod postridie alij præstare solebant Pontifices, circa, quod,quid addam,non habeo, cum de omnibus, ac singulis vestibus Episcopalibus postquam egerimus infra de consecratione, abundè dicturi sumus. Supersunt itaq. postremæ functiones ad promotionem necessariæ à suis nodis explicandæ. Et primo loco literarum formulam affero,quarum compēdium esto tradidetim *lib.7.disp 6.c.*, *n.2.*nihilominus tamē, vt ex ea cęteræ cum alijs clausulis facilè negotio possint innotescere, referēda est magis extensa,quæ sic habet.

2 *Innocentius Episcopus Seruus Seruorum Dei, Dilecto filio N.electo Nolanæ Ecclesiæ Episcopo ex eo, quod uos nuper venerabilem fratrem nostrum N. Archiepiscopum Neapolitanum,nuper Nolanum,à vinculo, quo dictæ Ecclesiæ, cui tunc præerat,tenebatur,de fratrum nostrorum consilio Apostolicæ potestatis plenitudine absoluentes, illum ad Ecclesiam Neapolitanam certo tunc expresso modo vacantem, de pari consilio, Apostolica Auctoritate trastulimus præficiendo ipsum illi in Archiepiscopum, ac Pastorem prout in nostris inde confectis literis plenius continetur apud Sedem prædictam Pastoris solatio destitutā,&c. nos ad prouisionem dictæ Ecclesiæ felicem.&c.Nè ipsa Ecclesia Nolana longe vacans, exponatur incommodis,&c. de eorumdem fratrum consilio dicta auctoritate prouidemus, teq. illi in Episcopum præficimus,& Pastorem,curā, administrationem ipsius Ecclesiæ Nolanæ, &c. tibi in spiritualibus,ac tēporalibus plenariè, &c. Dat.Romę apud S. Petrum Anno Incarnationis 1644. 6.Kal.Nouembris,Pontificatus nostri anno primo.*

3 Quid autem requiratur ad literarum expeditionem,quid ad possessionem per illas capiē-dam

dam explicatum est *lib.7.cit.disp.5.& 6.* De pœnis verò contra non exequentes, quæ præcipiuntur in *Extrauaganti Iniunctæ c.2. egimus dicta disput.* vbi si quæ sunt quæstiones scitu dignæ enodatę sunt. Limitationes vero dictæ extrauagantis *ibidem c.4.* Sic de necessitate dictarum literarum egimus *c.2.& 3.* Num autē ante expeditas literas Ecclesia vacare dicatur *c.5.n.1.* & an conferat noua promotio ad alteram Ecclesiam literis non expeditis *ibid. nu. 6.* Ante adeptam autem possessionem; quomodo Vicarius Capitularis iurisdictionem exercere debeat *nu.7.* Sede autem vacante, quando ad Capitulum iurisdictio Episcopalis enoluatur *n.8.* & an Capitulum debeat, vel possit Episcopo contradicente, Præsulatum administrare, quando literæ prouisoriæ non ostenduntur intra sex menses, decisum est *disp.7. eiusdem libr.* Præterea nonnullæ ad exactam huius rei tractationem supersunt adhuc difficultates mox expendendæ.

4 Quætes igitur primo cum *superior. capite n.17.* dictum sit Vicecancellarium, habita schedula ad eum à Cardinali relatore remissa, alteram breuiorem facere debere, dictam contra schedulam, vtri igitur ex his standum sit, schedulæ nè, vel contra schedulæ? Respondeo stādum esse contraschedulæ Vicecancellarii, quippè qui Officialis est destinatus ad ea, quę Summus Pontifex concedit in Concistorio. Quod fuit resolutum in vna *Marianen.& Aun. pens. 7.Maij 1576.coram Cotta*, in qua decisione pręscriptum est, vt volentes literas expedire, ex vi schedulæ expressam habeant à Papa facultatem, vt in *alia Brixiana fructuum coram Sarnano 8.Iunij 1542.* Addo vsum habere, vt è contra schedula literæ Apostolicæ expediantur, quarum ipsa contraschedula matrix dicitur, sic *Puteus dec.328.lib.1. & Paris. de resign. lib.8.tom.11.q.5.n.26.*

5 Quæres secundo, num electus, vel confirmatus, vel hac ratione semel, aut iterum in Concistorio propositus, & approbatus, factus inhabilis ante consecrationem repelli possit ab Episcopatu. Respondeo posse, vt patet ex his, quæ diximus *lib.6.disp.16.c.1.n.11.disp.17. c.2.n.6.* & hoc libro *disp.4.c.3.in prin.* docentq. in terminis *Io. And. Antonius Cardinalis, Immola, & alij in cap. ex parte de Cler. ægrot.* quos sequitur, & citat *Nauar. in cap. si quando excep. 10.n.13. de rescriptis.*

6 Quæres tertio, num percutiens Episcopum confirmatum, vel hoc pacto in Concistorio admissum, excommunicationem incurrat Bullæ Cœnæ.

Respondeo cum *Nauar. in Manuali c.27.nu. 67.* non incurrere etiamsi Promotus adeptus fuisset possessionem, ratio est, quia licet electus, & confirmatus dici possit Episcopus, ac vere sit quoad ea, quæ sunt iurisdictionis, secus tamen quoad ea, quæ sunt ordinis, eiq. deest consecratio, cui prospicere præcipuè videntur huiusmodi Priuilegia, in quorum derogatione similes fundantur censuræ. Nam Clero Priuilegium cōcessum est immunitatis, & Canonis, non ob iurisdictionem, sed ob consecrationē.

Fauent nonnulli apud *Fellucium tract. 16. 6. scilicet de censuris c.9.num.240. Barb. de Episc. tract.1.cap.4.de confir.n.10.* Et in hoc sensu do manum asserentibus ante consecrationem electum, & confirmatum, siue in Concistorio admissum, dici Episcopum non posse, sic *gloss.1. in c.1.de Relig.dom. Abbas in cap. cum te notab. 1. vbi Addit. dq rescrip. & ibid. Felinus.*

7 Quæres quarto, num beneficia, quæ prius habebat Promouendus per electionem, & cōfirmationem, siue completam nominationem, & promotionem in Concistorio secundo habitam, vacent. Antequam respondeam noto quæstionem hanc, vel de iure solui posse, vel de stylo, & consuetudine. His adnotatis. Respondeo primum de iure per sequutionē Episcopatus, quodcumq. Ecclesiasticum vacare beneficium, quod ante promotionem erat ipsius Promoti ex *cap. cum in cunctis, §. cum vero de elect. ibi, Gloss. verbo ad quem, Innoc. Abbas, Hostiens. Ancharan. Dec. & alij cōmuniter apud Alphonsum Horedam in tract. de incomp. benef. part.c.4.* Deinde assero hanc vacationem ipso iure sequi, sic *Oldradus cons.14.* cum quæritur *Cal. cons.1. de transl. Prælat Hostiens. in summ. de elect. §. quo tempore vers. quod autem, Abb. in dictum §. cum vero cap. cit. cum in cunctis, Gigas de pension. q.56.n.4. & alij communiter.* Tertio aio quatuor ad hanc beneficiorum prius obtentorum vacationem desiderari ex iure, prouisionem, confirmationem, consecrationem, & possessionis assecutionem per *alleg. §. cum vero, vbi Butrus, Abb.* Cardinalis, & reliqui communiter *Rebuff. in concordatis tit. de mand. Apostol. §. statuimus, & titul. Ecclesias Cathedrales Roman. cons.335. colum.1.* Quarto dico de stylo Curiæ statim atq. à Papa quispiam promotus fuerit ad Episcopatum, eius beneficia conferri posse, tanquam serè vacantia, non expectata consecratione, sic *Abb. et Dec. in dictum §. cum vero Io. And. in clem.1. gloss. in verbo collocato, vt lite pendente, Mandos. de benef. vacantib. per permutationem q.4.n.4. Ferrer. cons.52.n.6. Horeda cit. num.14. Cassad. dec.2. de constitutione.*

8 Quinto animaduerto *ex cit. Ferrerio* etiamsi dicta beneficia conferri possint, minimè tamē dici absolutè vacare, non adepta possessione Præsulatus ab illo, cuius erant, & decisum fuit in vna *Panormitana beneficiorum coram D. Accorambono 9. Ianuarij 1548. apud Mandos. citat. & apud Caputaquensem dec.401. part.2. & in alia Senensi 23. Iunij 1573. coram Decan. Plura leges apud Flamin. Paris. de resign. benef. libr.3.*
9 *q.1.n.78.* Quamobrem teste *Vgolino* collatio horum beneficiorum effectum habere non debet ante Promoti consecrationem, atquè Episcopatus possessionem, quam ni adipiscatur propria amittere non debet beneficia è *cap. si quis iam translatus 21.q.2. & cap. si qui Episcopi dist.92. vbi Gloss. verbo vbi prius*, quæ rectè monet etiamsi beneficia prius à Promoto possessa fuissent alijs collata, esse tamen Promoto restituenda, si adeptus non fuerit per veram, pacificamq. possessionem propriam, ad quam promotus est, Ecclesiam per varia ibi citata iu-
10 ra. Denum ait non solum beneficia, sed etiam

pen-

pensiones vacare, siue extingui per promotionem ad Episcopatum, ni habeatur a Pontifice, vt de stylo solet, facultas eas retinendi, Auctore *Gigant.de pens.quæst.56.* & habetur decisum apud *Caputaquensem decis.303. part.2. & 304. 400.& 401.eadem part.2.* estq. communis sententia apud *Azorium Instit.moral.part.2.lib.8. cap.10.q.2.Vgolinum de potest.Episc.c.1.§.2.nu. 3.ad fin.*]

11 Quid antem sentiendum sit de pensione, quæ erat Promoto super Ecclesiam, quam deindè adeptus est,& postmodum dimittit, an illa pensio reuiuiscat, dicendum puto cum *Gigante de pensionibus quæst. 49.* in hoc euentu Episcopum Episcopatui renunciantem ex obedientia Summi Pontificis ex qua ad alteram Ecclesiam transit, non amittere pensionem, quã habebat prius super illam Ecclesiam, secus vero si absolutè pro arbitratu se Episcopatu abdicaret: quod probari potest ex varijs allatis *text.à citato Auctore à num 6.vsq.ad* 8.

12 Ex his fit primo. Euectum ad Episcopatum non posse renunciare in fauorem alicuius beneficia, quæ antea obtinebat, sic *Oxeda tractatu de incompossibilitate beneficiorum 1.par.c.4. num.11.Rebuffus in concordatis titul.de mãdat. Apostolic.§.vlt.*& ratio est, tùm quia, qui nullum ius habet supra aliquod, de illo disponere nequit: atqui promotus ad Episcopatum nullum habet ius ad beneficia prius possessa, re ipsa nunc vacantia, ergo. Tum quia cum ipso iure vacent, alienari nequeunt per *Baldum in Authentica Incestus,C.de incest.nupt. Collectan. in cap.de quibusdam colum.1.de pœnit. Parisius cons.26.num.57.& consil.65.num.67. volum. 3. alijquè apud eumdem Flaminium idem de resignat.benefic.libr.3.quæst.1.& 80. Cald.de translatione Præs. consil.1.* Quæ rationes cum probent de iam completè promoto, à contrario videntur probare de perfectè non Promoto, vt esset electus non confirmatus, vel non omnino admissus in Concistorio.

13 Fit secundo dicta beneficia conferri posse, nulla expectata sententia declaratoria, neq. citato possessore, sic *Bald.in dictum cap.cum in cunctis in princ. de elect. & in cap.2. de fraudis siue culp.admiss.Abbas in cap accept.de restitut. spoliat.Card.in clem.1.notab.15.de pœnit.Mandos. in addict.Adlap.alleg.16.*

14 Fit tertio teneri Præsulem in conscientia beneficijs prius possessis, consequuto Episcopatu, se abdicare. Quæ si de facto retineret, ad restitutionem obligaretur fructuum ex communi sententia apud *Tiraquellum in l.si vnquam,versic.reuertar.num.291.& 292: & deinceps,C.de reuocan.donat.& apud Paris. libr.3. de resignat.q.1.num.81.& 82.* Licet id non sequatur ex ratione, qua hi mouentur Auctores, quia nimirum ad pœnam, ad quam quis damnatus fuerit, obligatur in conscientiæ foro; etenim pœna, vt pœna, & propriè sumpta culpam supponit, *l.Sancimus,C.de pœnis*, neque imponi potest absquè culpa, *l.absentem.ff.de pœnis.* Est

15 enim pœna supplicium, quo quis ob delictum afficitur, estquè punitio delicti ex communi Theologorum sententia. Sed ratio, qua moueor, est quia sicut contingit cum quis, re su ipso iure priuatur, de re illa disponere non potest, ita in casu nostro; cum supra diximus ipso iure beneficijs antea habitis priuari, atquè amittere Promotum in Episcopum per promotionem, vel translationem, & possessionem ciuilem,& naturalem Episcopatus. fauet *Abbas in cap.extirpande, §.qui vero de præbendis, Felinus in cap.inquisit. volum.2. de accusat.* & scitè scribitur *à Rota 5. Iulij 1538. in vna Cracouiensi Decanatus coram Mœdan. eodem text. in recoll.manuscripta decision.25. apud cit. Paris.num. 82.* qui nequè Promouendum ait renunciare posse beneficijs, quę antea habebat per *regul.21.Cancellariæ Sixti V.* quam dictus Auctor *num.83.*trãscribit. Ex hac autem carentia iuris, qua laborat, qui Promotus est ad Episcopatum, manat obligatio restitutionis, si perceperit, vel retinuerit fructus, qui ipsius non sunt.

16 Infertur quarta, allatam doctrinam nonnullas subire limitationes. Prima est, nisi Papa, vt de more solet, ad petitionem, vt supra in forma relationis, & schedulæ à nobis descriptæ indicauimus, retentionem concesserit prius obtẽtorum beneficiorum: ità *Gigas tract.de pension. q.56.n.4.Rebuff.in prax.tit de dispens. de non residen.n 77.Caputaquensis dec.303.part.2. Mandos.de regul.de benef.vacant per promot.q.4.n.4* In hoc enim casu ex dispensatione Pontificia potest retinere, siue renunciare; cum supponatur ex eadem dispositione nunc posse quempiam plura beneficia Ecclesiastica habere, *Gloss.in cap quia in tantum de præb. & cap dudum il secondo de elect speculator in titul. de dispens.§.dicendum, Lambertinus tract. de Iurepatronatus par.1.lib.2.q.7.principali art.5.& Expositores cap. de multa de præb. Nauarr. in Manual c.25.n.125.& Heyeda de incompossibili beneficiorum part.2.c.22.& vlt.* sic in commendam dari solet beneficium simplex vacans etiã per resignationem, quę sæpè admittitur, attenta præsertim fructuum mensæ Episcopalis tenuitate sub hac formula *supplicat, &c. deuota creatura vestra N. Episcopus N. quatenus, resignationem huiusmodi admittendo &c. beneficiũ prædictum,&c eidem N. Episcopo per eum quoad vixerit etiã vna cum Ecclesia N.&c. ac sex, seù septem perpetuis simplicibus, &c. beneficijs Ecclesiasticis, quæ in titulum, vel commendam ex concessione & dispensatione Apostolica obtinet, ac quorum fructus, &c. non excedunt, tenendum,&c.*

17 Secũda limitatio est in Promotis ad Episcopatus in partibus infidelium. Ratio est, quia maximè contra æquitatem esset, cum taliter Promotus possessionem assequi minimè posset sui Episcopatus, quando nequè ad aliquam obligatur diligentiam ad eum assequendum, quæ quidem frustra adhiberetur, *l. vltim. §. quis ordo in bonor.possession.seruat.l.extipulatio, §.diuus,ff.vt legat.nomin. caueat*, obligari ad abdicationem beneficiorum, quæ vacare non censentur, iuxtà supradicta *membr. 3. quæst. 4. num.74.* non intercedente possessione Præsulatus cum effectu, ad quem ille euectus est.

Nequè promotus fuerit in mora ad illam possessionem capiendam, vt probè notat *Abbas in cap.cum in cunctis sæpè citat.§.cum vero in fin.vlt.notand.* Itaq. cum nihil possessione Prçsulatus possit sibi vendicare, Promotus ad Ecclesiam Infidelium, nulla poterit incompatibilitas vrgere cum beneficijs, quæ prius comparata habebat. Quamobrem meritò huiusmodi Prçsules vulgò nulla tenentes appellari solent, inter quos, ac alios Episcopos reales redditus verè possidentes magna intercedit differentia, ità *Bald.in authent.licentiam, C.de Episcopis,& Clericis, Ripa respons.23.& 25.de legibus libr.1. Sarrjanus de annal.quæst.47. Felinus in cap.postulasti num.7.de rescript. Bursatius cons.352.lib.4.* Non me latet *Cardinalem in clement. in plerisquè ante finem de elect.& Rebuff. super concordata de mandato Apostolico.§.statuimus*, docere in contrariam abire sententiam sentio cũ *Mandosio in reg.27. Cancell.benefic. vacant.per promot quæst.4 Alphonsus Hozeda de de incompatib.benefic.1.part.cap 4.ad finem, Anastasius Germonius de Indultis,§ si vero illa num.26.Parisius de resignat.benefic.lib.3.quæst.1. num.89. Vgolin.de offic.& potest.Episcop.cap.1.§.2. num 3.versic.excipitur: fauet Rota in vna Panormitana beneficiorum apud Accorabonum 9. Iunij* 1548.

18 Quod autem diximus de Episcopatu sentiendum est de Abbatia; non posse Promotum ad Abbatiam, renuntiare beneficia prius obtenta, quippè quæ vacant statim post pacificam possessionem etiam ante benedictionem, vt videre est apud *Abbatem in cap. quanto de offic.ordin.Oldradum, & alios citatos d Parisio modo allegato num.96.apud quem l.quid de duo-*
19 *bus beneficijs curatis*, num compatibilia sint, & alterum vacet per consequutionem alterius. De Personatu, de Ecclesiastica dignitate, de Canonicatu, num impossibilitatem habeant cum alijs eiusdem rationis, vacentq. similesq. alias inueoies comparationes, quas expendere nostri non est instituti, probè tamèn *laudatus Auctor* explicat *ad finem vsq. cit.quæst.*

20 Tertia limitatio si Præsul non exciperetur à Populo, vt rectè *citat.Vgolinus*, ratio est eadẽ, cum ad vacationem beneficiorum prius obtentorum pacifica requiratur possessio, quæ tũ dari dicitur, cum possessor neq. de iure, neq. de facto per litem aliquã turbatur; ita *glos.in cap. commissa,§.annus de elect.Abbas c.1.confir. vtili, vel inutili,& alij.*

21 Quarta limitatio, quando non posset excipere fructus Episcopatus, ad illum iam Promotus etiamsi eius possessionem consequutus pacificè fuerit, tunc enim posset fructus beneficiorũ antea adeptorum percipere, sic *glos.in cap si tibi concesso, verbo vacare de præb.lib.6. Tuschus lit.B.concl.21. n.24.& 26.Ancharan. cons.328.* apud quos alij. Ratio autem eadem est: decet .n. non subire dispeodium beneficiorum antea adeptorum, Promotum, qui nullo potitur emolumento proprij Episcopatus.

22 Quæres quinto; casu, in quo Pontificia intercedit dispensatio, vt vltra tres menses à iure præscriptos consecratio differatur, num hæc eadem dispensatio ad beneficiorum retentionem extendatur, quæ à consecrationis die propriè vacare cęteroquin deberent, quemadmodum supra *n.7.* notatum est.

Prima opinio est dispensationem illam non extendi ad dicta beneficia retinenda, & consequenter vacare, quod ità non sint connexa, quin separari possint; ergo etiamsi differatur terminus consecrationis per eamdem non est censendus protrahi terminus vacationis beneficiorum, actu à Promoto possessorum; sic *Innocent.cap.de multa n.2.vers. sed quid si ex dispensatione de præb.& in cap.cum in cunctis sæpè cit. de elect.n.3.vers.item, et quando Monachus, cap. si gratiosè n.4 de rescript.in 6.Ioan.And.in cap. cit.cum in cunctis n.19.Hostiensis ibidem nu.26. Anastasius Germonius de Indultis, Cardinalis,§. si verò illa n.18.* Quam tamen sententiam limitat *Hostiens.& Ioan.And.citat.* nisi dispensatio fuisset concessa motu proprio.

Cœterum contrariam sententiam, & communem, & veram absolutè pronuntio, ex qua sentio nullo pacto dicta beneficia vacare vltra illos tres menses. Ratio est, quia dispensatio non ità strictè intelligeoda est, quin ad necessario, & inseparabiliter connexa extendatur, nè suo frustretur effectu, vt omnes fatentur.

23 Sic quando dispensatur cum minore ad habẽdum beneficium Parochiale, dispensatur consequenter, nè intra annum Sacerdotio teneatur initiari, & ne incurrat pœnam decretam in *cap.licet Canon de elect.n.6.*& ratio est, quia necessariam habet connexionem ætas, in qua ille ad dictum beneficium dispensatur cum ineptitudine ad Sacerdotium ineudum intra annum: sic probè *Antonius in cap.atsi Clerici de iudiijs,§ de adulterijs num.14. Dec.cap.cum in cunctis.§.cum vero de electione in noua edict.nu.23.& alij apud Borg.tract.de interp.dispens. n.5.*

24 Sic pariter com dispensatur ad plura beneficia, dispensari censetur ad licentiam non residendi in vtroq. sed in altero, vt rectè *gloss.cap. non potest, verbo retinere de præb.in 6.*& quamplures apud *Sanchez de matrimon. lib.8. disp.1. num.19.* At vero vacatio beneficiorum antea possessorum à Promoto connexionem inseparabilem solum habet cum dilatione culpabili consecrationis, qualis non est, habita per legitimam dispẽsationem, ergo dispensatio ne post trimestre consecratio fiat, extenditur etiam ad retentionem beneficiorum antea adeptorum.

25 Confirmatur quia, idem *Innoc.cap. de multa n.2.de præb.comm.receptus*, merito docet minimè vacare huiusmodi beneficia consecratione dilata ob morbum Episcopi Promoti: Quod à culpa sit immunis; at non minus culpa vacat dilatio consecrationis per legitimam dispensationem Papæ, ergo, &c.

Hinc deduco si ces inspiciatur in adducto casu propriè non esse dispensationis extensionem, in qua cesset beneficiũ, sed potius ex eo, quod non differatur cõsecratio cum culpa, cui annexa est talis cessatio. Amplectuntur hanc sententiam *Antonius cap.cum in cunctis,§.cum vero de elect.num.14.& ibi Abbas num.9.Dec. in noua edict.num.14.Felinus cap.postulasti n.13.*

limi-

limit.3.de rescriptis.Rebuff.in praxi benef. tract. de dispens.ad plura benef.n.74.Euerard.loco à ratione legis largæ fallent.11. Sanchez de matrim. lib.8.disp.1.n.25.

26 Ad calcem demum huius disputationis illud adnotasse iuuabit,quæ de Promouendo ad Episcopatum hactenus dicta sunt, seruanda quidē esse in eorum etiam promotione, qui nominati, præsentati, aut electi fuerint ad Abbatias, Prioratus, Monasteria, aut aliorum Regulariū Præfecturas, de quibus consistorialiter prouideri solet, ijsquè præsertim,quibus spiritualis vel temporalis annexa est in Populum iurisdictio,vna tamen excepta ætate, de qua nihil innouatur,vt scitè *cit.Parisius lib.8.tom.2.q.5.nu. 25.* quod potiori ratione dictum volo de Abbatijs, quippequæ æquiparantur Episcopatibus,Auctore *Rebuff. in Concordatis de mandat. Apost §.statuimus è varijs testibus,* quos erudite refert *Hoyeda par.1.de incomposs.c.5.n.5.*

DISPVTATIO SEXTA.

De natura, & essentiali ratione Consecrationis Episcopi.

PRælusimus satis superioribus disputationibus, quibus ad hanc diù exoptatam,primo quidem loco intentam nostri Præsulis consecrationem,viam strauimus:in cuius dilucidatione alia,quā hactenus methodo tenuimus,nō vtemur;itaq. vti,reliquas expendendo Præsulatus formas, circumstantias modo Aristotelico acceptas, euoluimus, sic in præsentia easdem cōsecrationi congruas exponemus. Interim tamen illud meum lectorem admonere habeo circumstantiam *Quis* partim nos infra,dum praxim consecrationis explicabimus,dilucidaturos,partim *lib.9.*exposituros.

CAPVT PRIMVM.

An Episcopi consecratio sit Sacramentum.

SVMMA.

Status quæstionis.n.1.
Error Aerij Hæretici.n.2.
Qui alij hoc errore infecti fuerunt.n.3.
Error Lutheri circa hoc. n.4.
Nonnulli Catholici negantes iure diuino esse distinctionem inter Episcopatum, & Sacerdotium, ex parte non discedunt ab Hæreticis. num.5.
Episcopatus verum est Sacramentum.n.6.
Quonam modo gratia infunditur per Sacramentum Ordinis.n.7.

1 QVamplures esse Doctores non ignoro, qui num Episcopi consecratio rationem nancīscatur ordinis,prius volunt agitandum, quam num Sacramentum sit, imò ex illo hoc sibi necessaria consequutione videntur deducere. Verum aliter nobis agendum est, & quia ratio Sacramenti per se spectata genus est ad ordinem,qui vna illius est species,& quia,vt infra, disputantes, aperiemus, licet Præsulis consecratio non esset ordo rigorosè sumptus,Sacramenti rationem saltem per quandam analogiā subiret.Hoc igitur caput tria explicanda comprehendet. Primum num ordinatio Episcopi sit Sacramentum.Secundum,num distinctum à Sacerdotio.Tertium,num iure diuino, vel humano.

2 Ad hæc autem ex instituto perpendenda, coguntnos audacia,& inuidia Aerij Hæresiarchæ,contra quem,&si *lib.1.disp.24.4.*ex parte egerimus, asserentes præstantiorem esse Episcopatum Præsbyteratu, adhuc satis eum non præstrinximus, vt prò veritate nunc præstabimus.Etenim monstrum hoc cum Eustatio eius Collega,cui posthabitus est,de infula obtinenda contendens,inuidia,atq. impietate actus in rabiem,venenum,quod liuido conceperat animo contra catholicam ausus est effundere veritatem,& quam assequi minimè poterat Episcopatus dignitatem,lacessere,affligere,soloq. pro viribus æquare conatus est.Itaq. erroribus Arrij imbutus,quì cum tanta erat affinitas nominis,addidit proprios,quorū tertius erat his exaratus verbis ab *Epiphanio aduersus hæreticos hæresi 25.Quid est Episcopus ad Præsbyterum?nihil differt hic ab illo vnus enim est ordo, & vnus honor,& vna dignitas. Imponit manus Episcopus.ita etiam Præsbyter: Lauacrum dat Episcopus,similiter & Præsbyter. Dispensationem cultus diuini facit Episcopus, Præsbyter similiter:Sedet Episcopus in Throno, sedet etiam Præsbyter.*

3 Vt autem Vualdenſes, ſeù pauperes de Lugduno huic errori non ſubſcripſerunt eruditè docet *Vaſquez tomo 3. in 3. part. diſp. 221. c. 1. & nos diſp. 2. c. 4. cit.* indicauimus, & tamen infectos eſſe *Marſilium de Menandrino vulgari Idiomate dictum, de Padua,* & demum *Ioannem Vuiclephum* videre eſt apud *Alphonſum de Caſtro lib. aduerſus hæreſes,* verbo Epiſcopus apud *Sanderum libr. 7. de viſibili Eccleſia hæreſi 166.* & apud laudatum *Vaſquez n. 3. 4. & 5.*

4 Non ignoro peſtõilã Orbis Lutherũ, hac imò peiori nota dignũ eodẽ detentum errore; nam non ſolum Auctore *Alphonſo de Caſtro paulo ante cit. in lib. cuius titulus eſt, contra falſa nomina ſtatuum Eccleſiæ* docuit Epiſcopos indoctos, laruaſquè eſſe Papæ, quorum regimen expũgendum eſt, ſed *lib. de captiuitate Babilonica,* omnes baptizatos per ſummam impudentiam docet æqualiter eſſe Sacerdotes: quæ doctrina, & ordinem Sacerdotalem è medio tollit, & quamcumq. diſtinctionem impiè negat, ſiue de iure diuino, ſiue de iure humano, ſeù Eccleſiaſtico inter Sacerdotalem ordinem, & Epiſcopalem.

5 Cæterum Catholicorum nonnulli neq. infimæ ſortis infra citandi ab hæreticis ex parte non diſcrepantes docuere, non diuino iure, ſed ſolum humano Epiſcopatum à Presbyteratu differre. Verum cum horum Princeps Sanctus Hieronymus fuiſſe dicatur, cuius pium declarauimus ſenſum *cit. diſp. 2. lib. 1.* ſolum hic admoneor adnotare ex hac horum Auctorum opinione neceſſario ſequi Epiſcopatum non eſſe Sacramentum, cum ab his Auctoribus aſſeratur à Chriſto inſtitutum non fuiſſe; neq. ſatis eſt dici inductum per conſtitutionem Eccleſiaſticam, vt indicauit rectè *Vazquez diſp. 240. c. 1. n. 17.* & patebit ex infra dicendis, his adnotatis.

6 Prima ſit aſſertio. Epiſcopatus verum eſt Sacramentum. Eſt hæc concluſio adeo certa, vt hac noſtra tempeſtate abſq. graui nota negari minimè poſſit: Quam etiam de fide eſſe docet, *Petrus de Sot lib de inſtit. Sacerd. lect. 4. de Sacr. Ord. §. & his igitur:* Periculoſam contrariam aſſerit opinionem *Michael Medina lib. 2. de ſact. hom. continentia c. 15.* verum cum *Vaſq. cit. c. 4. n. 36.* eam dico clarè deductam è *Tridentino,* à quo licet definita non ſit, eſt tamèn clarè indicata. Porro cum *ſeſſ. 23. c. 3.* definiuerit Concilium, Sacramentum Ordinationis conſtare verbis, & externis ſignis, Gratiam conferre, & conſequenter vnum eſſe è ſeptem Sacramentis, tùm *c. 4.* definit etiam ad Hyerarchicum ordinem præter cęteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopalem ſpectare: Damnans prætereà *canone 6.* negantes Hyerarchiam non eſſe iure diuino ex Epiſcopis, Præsbiteris, & Miniſtris inſtitutam, manifeſtè demonſtrauit ordinationem Epiſcopi eſſe Sacramentum, per quam decreuit gratiam conferri ſanctificantem; eſt enim Sacramentum, tria Theologorum definitione, ex *Auguſtino* deſumpta *libr. 10. de Ciu. Dei c. 5.* inuiſibilis gratiæ forma viſibilis. Inſuper idem *Tridentinum* cum docuiſſet *loc. citat.* Sacram ordinationem eſſe Sacramentum, id probat ex *2. epiſtola ad Timotheum c. 1.* quam omnium calculis de ordinatione ipſius Timothei in Epiſcopum, loqui manifeſtè conſtat. Demum *can. 3.* cum hoc ipſum definiuiſſet, addit *can. 4. Si quis dixerit per Sacram ordinationẽ non dari Spiritum Sanctum, ac proindè fruſtra Epiſcopos dicere, Accipe Spiritum Sanctum, etc. Anathema ſit.* Secundo probatur ex *1. ad Timotheum 4. noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per Prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterij:* Si igitur per impoſitionem manuum gratia Timotheo data eſt, ergo conſecratio Epiſcopi, quæ per impoſitionem manuum habetur, vt infra, Sacramentum eſt. Idq. ex eo mihi efficacius perſuadeo, quia gratia græcè *χάρισμα,* non tantum gratiam gratis datam;

7 ſed gratiam etiam gratum facientem ſignificat, vt colligere licet ex *Epiſt. ad Roman. c. 5.* non ſicut delictum, ita & donum, græce *χάρισμα,* gratiæ ſcilicet Chriſti ſanctificantis: Nequè quocumq. modo hæc gratia datur per ordinationem, ſed apta, & exigens auxilia neceſſaria ad idoneè, ac dignè tantum munus Epiſcopale obeundum. Quamobrem exiſtimo hanc gratiã explicauiſſe *Ambroſium, & Chryſoſtomum* per officium, & ordinem Epiſcopi quaſi per finem, ad quem diriguntur, nempè ad hæc rectè obeunda munia, datam, quo ſenſu ad eundem *Timotheum epiſt. 2. cap. 1. verſ. 6.* dixit Apoſtolus, *propter quam cauſam admoneo te, vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuũ mearum,* intelligens gratiæ nomine gratiam ſanctificantem, vt *ad Rom. 5. verſ. 25.* gratiam oppoſitam peccato *χάρισμα* vocauit, & effectum gratiæ auxilia ſcilicet, & dona requiſita ad munus Epiſcopale, vt enim ad *Rom. 6. verſ. 23.* per *χάρισμα* vitam ſignificauit ęternam, quæ effectus eſt gratiæ, ita hìc, & gratiam ſanctificantem, & eius effectum indicauit. Cum ergo per impoſitionem manuum, & ordinationem Epiſcopi, tanquam per inſtrumentum, gratia ſanctificans infundatur, non ſecus, ac per baptiſmi ablutionem, ſicut hoc eſt Sacramentum, ita & Epiſcopi conſecratio; quippèquę ſua habet ſigna, & ſymbola, vt infra, materiam, & formam, quorum Symbolorum, vt dixi, effectus eſt gratia. Nequè a rerum non omnino ignaro reſponderi poterit, hoc de ordinatione ſimplicium Sacerdotum intelligi, cum in his ſanè locis diſertè Symbolum, ſeù ſignum externum adſtruatur cum promiſſione gratiæ, & agatur de ordinatione Timothei in Epiſcopum à Paulo creati, omnium interpretum calculis. Adde *Actorum 13. de ordinat. Epiſcop.* ſermonem haberi Pauli, & Barnabæ. Demum, vt vno verbo multa concludam, quæ adduci è Sacris literis poſſent; probariores omnes ſententias, quibus è Scriptura Sacra Catholici probant Auctores, ordinationem eſſe Sacramentum, de ordinatione Epiſcoporum maximè probare, quæ quidem *Auctore Bellarmino tom. 2. controuerſ. libr. 1. de ſacr. Ord. cap. 5.* ſi Sacramentum non eſt, certè è Sacris literis ritè probari non poſſet, ordinationem aliquam eſſe Sacramentum. Tandem Sanctorum au-
8 ctoritate probatur, quorum teſtimonia locuple-

plete tradita sunt ab eodem *Eminent. Cardinali Bellarmino lib.1.de Sacr.Ordin.cap.3.* nam nomine Præsbyterorum, vel Sacerdotum Patres maiores nostri Episcopos passim significabant, vt nos *tom.1.lib.1.disput.1.cap.1. ac disput.2.cap.4.* prosequuti sumus, quibus à Bellarmino relatis vnum addo clarius *Ambrosij* testimonium *lib.de dignitat.Sacerdot. cap.5. Quis dat frater Episcopalem gratiam, Deus, an homo? Responde sine dubio, Deus, sed tamen per hominem dat Deus*; Ergo ex *Ambrosio* in Præsulis ordinatione per hominem Episcopum ordinantem gratia à Deo confertur Præsuli ordinato. Et sanè cum *disput.2.lib.1.cap.4.* demonstratum sit Episcopum iure diuino maiorem esse Sacerdote, eius profectò consecratio ritum aliquem exteriorem iure etiam diuino constitutum, par erat habere, per quem cum gratia concedatur, vt diximus non est, cur veram non obtineat rationem Sacramenti. Porro si è collatione gratiæ, sine qua Sacerdos non valeret ministrare Sacramenta, meritò Theologi probant ordinationi Præsbyteri rationem inesse Sacramenti, quis adeò, attritæ frontis erit, qui Episcopi ordinationi eam andebit denegare? Cum Episcopus, & ea, quæ simplex Sacerdos Sacramenta, & propria conferat ordinationis, & confirmationis. Certè non esset bene consultum Ecclesiasticæ Reipublicæ, si gratia in Sacramento collata, quæ dari per ordinationem Sacerdotalem asseritur ad munia Sacerdotalia, rectè obeunda, denegaretur Episcopis dari per consecrationem ad munera, atquè officia longè præstantiora, ac difficiliora. Ex quibus omnibus hanc formo rationem Theologicam. In ordinatione Episcopali, & gratia confertur sanctificans habitualis, & potestas confirmandi, atquè ordinandi maximè, profectò supernaturalis, & ad munera, atquè ad officia ardua, & summa in Ecclesia destinatur Episcopus ordinatus, ad quæ summis indiget auxilijs supernaturalibus, ergo ordinatio, & consecratio Episcopi erit Sacramentum potiori quidem iure, quàm ordinatio Sacerdotalis, & matrimonium temporale. Adstipulatur huius conclusionis veritati, communis sententia *Canonistarum in cap. Cleros distinct. 21. & in cap. perlectis distinction. 25.* necnon *Theologorum Altisiodorensis 4 parte summæ Theologalis Ioann. Moionis, Scoti, & Paludani in 4. distinct.24. Soti ibidem quæst.2.art.3.& lib.3.de iust & iur.quæst.1.art.2. Petri à Soto sect.4. de Sacramen.ordin.institut.Sacerd.Caietan.tom.1.opusculorum opusc.11. Bellar. sæpè citat. Vasquez laudatur, Valent.tom.4.disputat.9.quæst.1. punct.4. Oniate de Sacrament. ord. disputat. 20. dub.6.num.41.* Qui quidèm Auctores cum ritum inspexerint consecrationis Episcopi, de quo nos infra dicturi sumus, atque in nulla fanè alia ordinatione tantam animaduerterint sollemnitatē ab Ecclesia adhiberi, manuum scilicet impositionem, vnctionem, ioi, ac tanta Sacramentalia, & ceremonias maximè Sacramenti rationem indicantes, meritò senserunt, vel Episcopi consecrationem verum esse Sacramentum, vel vt supra dicebam, nullum ex ordinibus Sacramenti rationem inuoluere.

Nonnulla supererant argumenta in contrarium, quæ post assertam ordinis rationem faciliùs infra expendentur.

CAPVT SECVNDVM.

An Episcopi consecratio Sacramentum sit Ordinis penes varias Auctorum sententias.

S V M M A.

Status quæstionis.n.1.
Prima refertur sententia.n.2.
Fundamenta primæ sententiæ negantis consecrationem Episcopi esse Sacramentum.n.3.
Secunda sententia docens consecrationem Episcopi verum esse Sacramentum, & Ordinem num.4.

1 SVperiori quidem capite rationem Sacramenti consecrationi tribuimus Episcopi, reliquum est, vt quænam hæc sit, explicetur; cum enim instar generis ratio Sacramenti se habeat ad hoc, vel illud comparatum, vt supra indicaui, nobis in præsentia inquirendum est, num rectè illa contrahatur, tanquam per specificam Sacri Ordinis differentiam, cum qua compositione metaphysica, vt philosophicè loquar, vnam componat metaphysicè speciem Sacramenti: nam vt optime *Bellarm.tom.3.controu.lib.1. de ord.cap.7.* non idem est Ordo Sacer, & Sacramentum, nam multi existimant ordines minores esse Sacramenta, cum eos appellare non possint Ordines Sacros, vt appellantur soli tres Diaconatus, Archidiaconatus, & Præsbyteratus, *Auctore Magistro lib.4.dist.24.* Itaq. quærimus num Episcopatus, ita Sacramentum sit, vt verè sit Ordo Sacer.

2 Duæ se se offerunt de hac quæstione sententiæ. Prima negans consecrationem Episcopi propriè ordinem esse, ac Sacramentum, & characterem imprimere; esse tamen Episcopatum impropriè ordinem, quatenus ordo sumitur pro officio ad nonnullas functiones sacras directo. Habet hæc sententia non paucos Auctores *D.Thomam in 4 distinct.24.quæst.3. art.2.quæst.uncul.2. D.Antonin.3.part.titul.4.cap.6 Sanctus Bonauent.in 4.distinct.24.2.part.titul.2. quæst.3. Capreol. ibidem dist. 25. quæst.1. art.1. ibidem Dezam dist.23. quæst.2. & Riccardum ibidem art.3.quæst.3.ad prim. & art.5.quæst.2. Bartholomæum à Ledesma de Sacrament. Ord. dub.5.8.9.& 10.& in dub.5.* qui contrariam sen-

sententiam vocat temerariam. Verum vereor ne hic Auctor eam notam contraxerit, quando tot Doctorum virorum opinioni, quot insta recensemus, immeritò inurere ausus est. Sunt etiam eiusdem opinionis nonnulli Canonistæ, *Panormitanus cap. ex literis de excess. Prælatorum, Turrecremata in cap. Cleros dist. 21. num. 16 & 17. Couarruuias lib. 1. variar. resolut. cap. 10. num. 15.* & è Summistis *Siluester ordo 1. quæst. 1. dub. 3.* apud quem *Rosella ordo 1. n. 4. Tabienna verbo Episcopus quæst. 8. Bonac. disputat. 8. P. nu. 3. ad finem.* Primum horum Auctorum fundamentum est, quia Sacramentum ordinis ad Eucharistiam refertur, quatenus actu perficitur, vel præparatione rerum ad id necessariarum, ad quam inferiores inseruiunt ordines, vel ipsius perfectioni operis, ad quam Sacerdotium ordinatur. Episcopatus autem remotè solum ad collationem ipsorum ordinum se habet: non est igitur ordo. Secundo si Episcopatus ordinis haberet rationem, octo sanè numerarentur ordines, ac totidem Sacramenta contra *Trident. sess. 23. cap. 2.* communemque Ecclesiæ sensum, septem tantum agnoscentis, & numerantis Sacramenta, ergo, &c. Tertio si Episcopatus esset ordo, posset aliquis non Sacerdos in Episcopum ordinari, & consequenter posset Eucharistiam consecrare, quod est absurdum: Probatur antecedens, Ordo superior inferiorem è Sacramenti necessitate non prærequirit; posset igitur Sacerdotio non insignitus in Episcopum cōsecrari, qui quidem cum inferiorem Sacerdotij ordinem virtute saltem contineret, posset officio, ac potestate Sacerdotis fungi ad Hostiam consecrandam, non secus atq. Sacerdos officio potest fungi Diaconi, & si Diaconus non esset. Demum quia si Episcopatus esset ordo, daretur Ordo Ecclesiasticus Sacerdotio perfectior contra Doctorum consensum, cum enim ordines per habitudinem ad Eucharistiam instituti sint; neq. perfectior illo inueniatur, quo à Sacerdote conficitur, consequens est, vt hoc ceteris omnibus præstet.

4 Secunda sententia huic est opposita docens, Episcopatum, & esse verum Sacramentum, & proprium esse ordinem. Est communis *Canonistarum in cap. vnico de ord. ab Episcopo, qui Episcopatum renunciauit, teste Couarruuia supra citat. & habetur à Gloss. in proemio 6. verbo Episcopus ab Abbate tum in cap. citat. tum in cap. aqua de consecrat. Ecclesiæ.* Nec desunt Theologi *Caietan. tom. 1. opusculorum tractatu 1. de modo tradendi ordines, Petrus à Soto lect. 4. de ord.* qui tanquam de fide esse tenendam docet *Altisiodorensis 4. part. summ. tractat. 8. quæst. 1. Maior, & Almainus in 4 dist. 24. quæst. 1 ibidem, Durandus quæst. 6. & Palatius quæst. 7. Bellarm. controuers. tom. 3. de Sacr. ord. lib. 1 cap. 5. Vasquez in 3. par. tom. 3. disp. 240. cap. 4.* asserens contrariam absq. dubio sine graui nota defendi non posse, *Valentia tom. 4 disput. 9. de Sacr. Ord. quæst. 3 par. 4.* qui quidem ait, *quod cum Durandus,* putat, si D. Thomas in Partibus suis Theologicis hanc agitauisset quæstionem, oppositum sanè fuisse sensurum *Conink de Sacr. Ord. disput. 20. dub. 6. nu. 41. Nauarrus summ. lat. cap. 22. num. 18. Sà verbo ordo num. 7. Fornarius cap. 1. de ordine, & alij Recentiores.* Horum Auctorum sensus cum maximè catholicæ consentaneus sit veritati, magisq. ab hæreticorū discrepet ineptijs, mihi arridet, quem, de more si prius pauca prænotauerim aliquibus exponam assertionibus.

CAPVT TERTIVM.

Vera sententia de Consecrationis Episcopalis Sacramento à Sacerdotio distincto.

S V M M A.

Quid sit Ordo sub latiori acceptione sumptus. num. 1.

Quid sit Ordo ad Ecclesiasticam Rempublicam contractus. n. 2.

Episcopatus est ordo pro gradu in Ecclesia sumptus n. 3.

Episcopatus est in omni rigore ordo. n. 4.

Distinctio inter Sacramentum consecrationis Episcopi, & Sacerdotis est iuris diuini. n. 5.

Duo Sacramenta ordinis, & confirmationis propriè esse Episcopi. n. 6.

Si aliquando simplices Sacerdotes confirmauerunt id ex delegatione, vel permissione fecerūt. num. 7.

1 Omissa latiore Ordinis acceptione, de qua *Augustinus libr. 9. de Ciuitate Dei cap. 13. & Aristoteles 12. Metaphysicese ap. 10. text. 52.* Quæ est rerum parium, dispariumq. sua loca tribuens dispositio, quo pacto hic non accipitur ordo.

2 Notandum primo Ordinem ad Ecclesiasticam Rempublicam contractum bifariè accipi posse; primum pro gradu, seu statu Clericorum eminenti ad certas Ecclesiasticas functiones, & munia consecratorum, vt probè *Scotus in 4. dist. 24. q. 1. §. circa quæstionem.* Secundo pro actione ipsa Sacra, qua huiusmodi homines Deo Sanctè consecrantur.

Notandum secundò hanc actionem, consecrationem, seù ordinationem tum ex *Magistro in 4. dist. 24. lit. R. tum ex alijs Theologis,* ità definiri; Sacramentum, quo spiritualis significatur, ac traditur potestas aliquo modo destinata ad venerabilem Eucharistiam ritè peragendam.

3 His breui notatis, prima sit assertio, Episcopatus est ordo Ecclesiasticus primo modo sumptus. Placitum hoc commune quidem est tum

tùm *Doctorum prima sententia, tum secunda*; & præterea probatur, quia eminens illegradus in Ecclesiastica Republica instar gradus equestris Nobiliũ, & Senatorum, quo in Republica catere Plebei dicuntur, cui potiori conueniat iure, non video, quam Sacris Præsulibus, siue ratione summæ, quam adepti sunt in Ecclesia, dignitatis, siuè ratione functionum Episcopi propriarum, vt mox dicemus, siue ob specialem firmitatem, stabilitatemquè ab ordine Ecclesiastico requisitam, & consecratione collatam, vt optimè sensu catholico contra nouatores Hæreticos aduertit *Ægid. Conink disp. 20. de ord. dub. 1. n. 4.* quam quidem stabilitatem, vt aptè sibi Episcopatus adsciscit, docuimus *tom. 1. lib. 1. disput. 1. c. 3. & 4. necnon disput. 2. c. 1.*

4 Secunda sit assertio. Episcopatus verus, & proprius est ordo sub propria significatione acceptus. Probatur ex applicatione definitionis supra *notabil. 2.* ex communi Doctorum sensu traditæ; uam consecrationem Episcopi esse Sacramentum *superiori cap.* probatum est: Ex quo pariter deducere licet, & spiritualem potestatem significari, ac tradi omnibus, qui ordine potiuntur Ecclesiastico, ideoq. relati ad Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Secundo probatur ex *cap. 1. dist. 32. adiuncta Glossa verbo à capite, ac Tridentino sup. cap. perpenso.*

Tertio Episcopi ordinatio tria continet ad verum Sacramentum ordinis necessaria, primum externum titum: Secundum eius diuinitus traditam institutionem: Tertium collationem gratiæ, igitur est verum Sacramentum O dinis. Consequentia certa est non apud Catholicos modo, sed apud etiam Hæreticos; Tota verò difficultas in antecedenti propositione sita est, quæ quidem quoad primam partem negari minimè potest, etenim ordinatio Episcopi, ità fit semper, vt liquet authoritate *Pauli 1. ad Timotheum 4.* cum impositione manuũ Præsbyterij: & *secunda ad eumdem Timotheum c. 1. Resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum.* Nec non titu Romano, quem infra fusè perpendemus è Rituali; ergo consecratio titu fit externo, quo confertur gratia, vt superiore prosequuti sumus capite. Confirmatur, quia si quis ad aliquod officium, seù dignitatem eleuaretur à Deo, in cuius exercitio gratia requireretur, hanc ipsam gratiam ab eodem Deo reciperet, quippè qui dum aliquem tanquam ad finem vocat, vocat, & dat ea, quæ sunt ad illum finem; vocansq. ad dignitatem, dat ad eam gratiam necessariam; sed Episcopus in suis functionibus, certè difficilibus, indiget gratia tum actuali, tum habituali, præsertim dum ordinat, confirmat, & consecrat, secus mortaliter peccat; ergo in sui consecratione gratiam recipit. Superest secundum requisitum è tribus indicatis, probandum, hunc scilicet ritum diuinitus institutum esse, ex quo maximè veritas superioris capitis dilucidatur. Porro noster *Vasquez 3. tom. in 3. par. disp. 240. c. 3.* acutè probat Episcopatum à Christo Domino primò institutum, deindè Sacramentum, & ordinem esse, à quo non discrepamus, solum aduertimus, & ex eo, quod talis titus hoc pacto à Christo institutus sit, posse ostendi Sacramentum, & etiam ex alijs momentis superiori capite adductis, quæ maximè ex hac institutione corroborantur, quæ institutio, tùm ratione titus externi, tum Sacramenti, tum gratiæ productionis adiunctæ, Episcopi consecrationem, verum esse Ordinis Sacramentum demõstrat. Et quidem nostri Præsulis consecrationem à Christo Domino institutam docent *Durand. in 4. dist. q. 5. nu. 9. Paludan. eadem dist. q. 7. art. 3. n. 13. & 14. Supplementum Gabriel. ibi acm quæst. vnica dub. 6. Maior ead. dist. 24. q. 1. colum. 2. §. sequent. Almainus ibid. quæst. vnica art. 2. ad finem, Nauarr. in summ. c. 22. n. 18. Petrus Sotus lib. de institut. Sacerd. lect. 4 de Sacram. Ord. § ex his ergo, & alij*, quos citat, & sequitur *laudatus Vasquez n. 25.* qui *nu. 26.* punctum hoc negari absq. hæresis nota minimè posse merito docet: Est. n. expressè definitum *à Trident. Concil.* vt superiori capite indicaui, nam *canone 3.* in vniuersum definit Ordinem Sacramentum esse, & *can. 4.* ex impressione Characteris sacros initiatis ordine facta, decernit laicos iterum fieri nõ posse contra Hæreticos, & eos præsertim, qui docent omnes pari potestate potiri, omnesq. Christianos promiscuè Sacerdotes esse, Hierarchiam Ecclesiasticam confundentes, ad quã & Episcopos Presbyteris Superiores pertinere dicit, quorum aliqua sunt propria ministeria, quæ ab alijs fieri nequeunt, ac demum hanc ipsam Hierarchiam iure diuino constitutam Patres Concilij hisce decernunt. *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Præsbyteris, & Ministris, Anathema sit, vt nos tom. 1. lib. 1. disp. 2. c. 4.* prosequuti sumus. Tertiũ autem requisitum ad rationem Sacramenti ordinis, collatio scilicet gratiæ, superiori capite demonstratum est; ergo consecratio Episcopi veram habet rationem Sacramenti ordinis.

5 Hinc Tertia sit assertio, distinctio inter Sacramentũ consecrationis Episcopalis, & Sacerdotalis est iuris diuini. Cõclusio hæc ex his deducitur, quæ locupletè *tom. 1. lib. 1. disp. 2. cap. 4.* dicta sunt, vbi tum potestate ordinis, tùm iurisdictionis maiorem esse Præsulatum Præsbyteratu docuimus, idq. iute dinino. Probatur prętetea authoritate *Anacleti Martyris, atq. Pontificis IV. à S. Petro epist. 3. c. 1. hæc habentis. Sacerdotum fratres, ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum cõstituit à nullo debet perturbari:* quo testimonio quid clarius possit adduci, non video. Deindè postquam Episcopatum asseruisset idem Pontifex ordinem sub Apostolis traditum fuisse, atq. eorum loco institutum, ordinationem verò Sacerdotum loco 70. duorũ discipulorum assertam; ad finẽ addit. *Amplius quam isti duo ordines Sacerdotũ, nec nobis à Deo collati sunt, neq. Apostoli docuerunt*, non quia cęteros negauit ordines, sed vt Chore Episcopos excluderet, vt probè notauit *Vasquez cit. c. 5. n. 9. & disp. 238. c. 3. n. 27.* Quibus veritatem hanc, & à Christo traditam esse, & Apostolica traditione certam insinuat. Perturbantur igitur

non

non solum ab Hæreticis, sed à Catholicis quibuscumq. hi ordines si asserantur iure diuino non esse distincti. Dices eumdem Summ. Pontificem c.3. distribuisse ordinem Episcoporum in Primates, & Patriarchas, qui quidem ordines distincti minimè sunt. Verum ipsius Pontificis verba huius instantiæ solutionem exhibeant. *Episcoporum, ait, ordo vnus est, licet sint Primates illi, etc.* ac si dicat, vt probè *Vasquez cit. n. 29.* vnus iure diuino est Episcoporum ordo, licet in Primates, Patriarchas, & cęteros postmodũ, Ecclesiastico iure, sit distinctus.

Demum duo Sacramenta Episcopum agnoscere proprium Ministrum *3. tom.* Deo dante, è consensu totius Ecclesiæ dicemus cum *Eugenio IV. in Conc. Florentino in decreto fidei post vltimam sess. atq. è Tridentino sess. 7. can. 3. de confirm. & sess. 23. c. 4. atq. ab Eusebio Papa in epist. 3. quæ est ad Episcopos Campaniæ. Manus quoq. impositionis Sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non pōt, nisi à Summis Sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab alijs, quā ab ipsis Apostolis legitur, aut scitur peractum esse, nec ab alijs, sicut iam dictũ est, quam ab illis, qui eorum locum tenent vnquā perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur, & vacuum, neq. inter Ecclesiastica vnquam reputabitur Sacramenta.* Adstipulatur *Innocentius I. ac decernit epist. 1.* quæ est ad Decentium Episcopum Eugubinum.

Ex hac assertione deducere licet tenebrionē illum Aërium non adeò in suis tenebris cecutijsse, vt non videret ex diuersitate ministeriorum, ordinum colligi distinctionē, eaq. propter vt probaret nullum esse discrimen inter Episcopũ, ac Præsbyterũ, vnũ, & eumdē eorũ ordinē esse, impiè docuit, easdē vtriusq. esse functiones, quemadmodum scitè notauit *Vasquez tom. 3. in 3. par. disp. 240. c. 3. nu. 32.* Verum Aërius noctuas tulit Athenas; Porro nos è catholica doctrina, propria Episcopis ministeria assignauimus, idq. ex iure diuino, sacros conferendi ordines confirmandi, & nonnulla consacrandi, & propriè etiam discrimen esse inter Antistites, & simplices Sacerdotes iure diuino, adstruimus, & cũ Epiphanio aduersus *eumd. Aërium c. 1.* ex diuersis ministerijs Episcoporum, ac simplicium Sacerdotum, quod hi præsertim filios per baptismum, & Pęnitentiam: Episcopi vero patres in Ecclesia generant, nempè Sacerdotes ipsos, ideoq. iure diuino deducimus palmare inter illos discrimen.

7 Neq. huic doctrinæ officit, simplices Sacerdotes nonnunquam confirmationis contulisse Sacramentum; cum id, vel fecerint ex sola commissione, seù delegatione, vel ex sola *Gregorij Magni* permissione, vt suo loco *3. tom.* fusius dicemus.

Auctoritati Hieronymi adductæ in contrarium quid dicendum sit, constat ex *disp. illa 2. cit. lib. 1.* superest, vt contrarijs satisfaciamus argumentis, quod sequenti capite præstabimus.

CAPVT QVARTVM.

Soluuntur argumenta contraria pro prima sententia relata.

S V M M A.

Episcopatus vt ordo ad Eucharistiam ordinatur. num. 1.

Potior est habitudo Episcopatus ad Eucharistiam, quam Subdiaconatus, ac Diaconatus. num. 2.

Non est nouum asserere plures quam septem esse ordines. n. 3.

Nouem esse Ordines dicunt Canonistæ. n. 4.

Probabilis opinio est asserens ordines esse octo. num. 5.

Admittitur septenario numero contineri ordines, & in quo sensu. n. 6.

Non est definitum à Concilijs, num septem sint ordines vnitate specifica, vel generica. n. 7.

Qua ratione præstantior aliquo pacto sit in Episcopo potestas Eucharistiam conficiendi. num 8.

Vnitas, & pluralitas Sacramenti ordinis, Extremæ vnctionis, & Eucharistiæ declaratur. num. 9.

De potentia saltem ordinaria non potest Episcopus ordinari, qui non initietur, vel initiatus nō sit Sacerdotio. n. 1.

Cur Episcopatus Sacerdotiũm inuoluat, & potestatem consecrandi, & absoluendi. n. 11.

Qua ratione Episcopatus maior sit Sacerdotio. num. 12.

Nec bene explicatur ex maiori intentione. n. 13.

Lumen gloriæ perfectius est visione beata. n. 14.

Per pulchra comparatio inter ordinem Episcopalem, & Sacerdotalem, atq. inter lumen gloriæ, & visionem beatam. n. 15.

PRimo argumento pro prima sententia
relato *cap. 1.* Respondet *Vasquez sepè*
citat. cap. 5. num. 51. negans desumen-
dam esse per solum respectum mini-
sterij ad Eucharistiæ consecrationem
relati. quid enim, ait, obstare potest, quominus
etiam per respectum ad consecrandos, atq. or-
dinandos Sacerdotes Eucharistiæ Ministros
possit ordo constitui, qualis est Episcopatus?
Verum ne à communi Doctorum definitione
recedamus; cum turpe semper existimauerim
rerum definitiones à majoribus nostris scitè
1 traditas non venerati, nē dum eis nostras præ-
ferre, Admissa maiori illius argumenti propo-
sitione; ad minorem, negamus Episcopatum
non ordinari ad Eucharistiam, non modo re-
rum præparatione, dum actu perficitur; ordi-
natur enim ad consecranda vasa, sine quibus
rite

rite perfici minimè poteſt Euchariſtia. Deindè cum *Vaſquez* in hoc ſentimus, abſq. fundamēto, neque ex mente Maiorum, contrarios Auctores illam appoſuiſſe particulam in definitione ordinis, hunc nempè referri ad Euchariſtiam, dum actu perficitur, in eo ſenſu, quaſi ſatis non eſſet ad ipſam referri abſolutè ſumptā. Quamobrem ſatis eſſe dicimus ſi ordo referatur ad initiandos Sacerdotes, alioſq. miniſtros omnes ad Euchariſtiæ conſecrationem neceſſarios. Imo ſi velint Contrarij illam clauſulam in rigore exponendam eſſe, ſequitur profectò, vel Subdiaconatum, & Diaconatum non eſſe ordines, vel potiori iure Epiſcopatum ordinis rationem ſubire; qui quidem multo magis ad Euchariſtiam refertur, quam illi, quippèquæ abſquè illorum ordinum miniſterio confici poſſit; non ſine miniſterio Præſulis, ſine quo Sacerdotes nullatenus eſſent ad conſecrā-
2 dam Euchariſtiam neceſſarij. Et vt argumentum in eos contorqueam ſic argumentor. Quādo hi Auctores dicunt, ordinem, vt Sacramentum importare habitudinem ad Euchariſtiā, intelligunt de habitudine immediata in conſecrando tantum, & contra ſe ipſos dicunt, qui aſſerunt, ſaltem Subdiaconatum, ac Diaconatum verum eſſe Sacramentum ordinis, cum hac habitudine careant; vel intelligunt etiam in diſponendo ad conſecrationem, vel conſecrati ſuſceptionem, & planè ſecum ipſi pugnāt, quia ſicut poteſtas Diaconatus, & Subdiaconatus refertur ad diſponendum, vel ad conſecrationem, vel ad conſecrati ſumptionem, ità poteſtas Epiſcopi refertur ad ordinandum miniſtrum neceſſarium ad Euchariſtiæ conſecrationem, & ſicut dicitur præſtantior habitudo; quam habet conſecrans ea, quam habet Recipiens Euchariſtiam, ità præſtantior eſt habitudo Epiſcopi alia quacumq. aliorum ordinum.

3 Ad ſecundum argumentum primo dicimus rem nouam minimè nos tradituros, ſi plures ordines, quam ſeptem eſſe pronunciaremus,
4 Nouem enim contendunt, primam tonſuram, & Epiſcopatum, de quo diſputamus, ſeptem ordinibus communiter receptis addentes *Canoniſtæ in in cap cum contingat de ætate & qualitate per eumdem textum, & per cap. Cleros 21. diſt. cap. perlectis 25. diſtinct.* nec deſunt, qui varias huius numeri afferunt coniecturas non improbabiles, quibus omnibus liberalior *Tilmanus lib. de Sacramentis cap. 3.* Pſalmiſtarum,
5 ſiuè Cantorum adiungit ordinem alium, cui fauet *Conſilium Carthaginenſe 4. can. 10.* Deindè ſi octo eſſe ordines aſſeramus probabilem ſanè ſententiam amplecti videmur, & præter ſeptem, qui vni, & eidem ordinariè ſolent conferri, & paſſim exponuntur ab Auctoribus ſeptenario numero ſcribentibus contineri ordines, Epiſcopatum addentes, ſentiremus enim non modo cum Canoniſtis ſuprarelatis, ſed etiam cum Theologis non infimæ notæ *Altiſiodorenſi libr. 4. ſumm cap. de ſacr. ord. quæſt. 1. Durando in 4. diſt. 24. quæſt. 6. Paludano ibidem q. 7. Vvaldenſi tom. de Sacr. cap. 19. Caiet. tom. 1. opuſ. tract. 11. qui eſt de modo tradēdi, ac recipiēdi ordinis, Michaele Medina lib. 1. de celebr. cap. 16. Petro de Soto lib. de inſtitut. Sacerd. lect. 4. &* ex his igitur, *Nauarro in manual. cap. 22. num. 18.* quiſquidem ait, ſe non poſſe bona fide reſpondere *Trident. ſeſſ. 24. cap. 4.* abſolutè Epiſcopatum dicenti eſſe ordinem *Valentia diſputat. 9. quæſt. 1. de Sacrament. ordinis punct. 2. ad finem:* Nequè in contrarium vrget *Tridentinum Concilium*, quod quidem non definit vtra opinio Canoniſtarum, ac illorum, quos modo laudaui Theologorum, ac Cœterorum ſit tenenda, vt probè notauit *Nauarr. citat. num. 18. § porro ad reuertendum.* Deindè ad vberiorem doctrinam admittimus ſeptenarium ordinum numerum indicatum tum à *Florent. Conſ. in decretis Eugenij IV. quod eſt poſt ſeſſionem vlt. et à Trident. ſeſſ. 1. can. 1. & 3.* tum quia communis hæc eſt Doctorum ſententia apud *D. Thomam in ſupplemento quæſt. 32. art. 2. & apud cæteros modo relatos,* tum quia *Trident. loc. citat.* dogmaticè cum loquatur omninò videtur veros ordines enumerare, alioquin imminutam certè proferret doctrinam, quam eo ſanè loco euitare prorſus debuit; cum præſertim ibi contra Hæreticos agat, quippè qui aliquos admittentes ordines, reliquos petulanter negabant, contra quos intendit S. Synodus docere, quot, & quinam ſint. Cœterum licet hæc vera ſint, hactenus tamen definitū nō eſt, an ſub aliquo horū ſeptē ordinū aliæ ſpecies diſtinctæ cōtineātur, ſed id in cōtrouerſia poſitum eſt apud Scholaſticos. Qua propter nō deſunt, qui probabiliter id ſentiūt in ratione Sacramentū de extrema vnctione propter varias vnctiones, & formas verborum, quas illa continet; iureq. potiori de Sacri ordinis Sacramento ſentire debent, nam ſinguli ordines ſeorſim conferuntur, ac propriam habent ſignificationem, & effectum gratiæ, quod non pauci docent de Euchariſtia, vt mox explicabo: & nè diù per alias materias vagetur oratio contrahatur ad Epiſcopatum, quem (& hæc ſit pro ſecunda argumenti ſolutione) ſatis, ſuperq. probabiliter cum *Scoto in 4. diſt. 24 quæſt. vnic. §. ſed tunc, Maiore quæſt. 1. §. circa hanc quæſtionem. Almaino quæſt. vnic. §. conſequenter quæritur, Vaſquez ſæpè citat. diſp. 238. cap. 3. num. 6. & cum Eminentiſſimo Bellarmino citat. cap. 6. Conink diſp. 20. dub. 6. n. 3.* pronuncio eſſe vnum cum Sacerdotio, non ſpecie, ſed genere, ad quam declarandam ſolutionem noto, ſpeciem quamcumq. hominis v. g. compoſitione methaphyſica duabus eſſe compoſitam rationibus, altera generica, altera differentiali, & à generica hominem habere principium ſentiendi, & à ſpecifica differentia principium ratiocinandi: ſic à pari, vt per ea, quæ naturalia ſunt, ſupernaturalia cum proportione, & innoteſcant magis, & explicentur, Epiſcopatum ſpeciem quamdam eſſe dicimus omnino perfectam Sacerdotij, quæ à gradu generico, ratione ſcilicet puri Sacerdotij facultatē conſecrandi Euchariſtiam inuoluit, ſuper quā ſpecialiſſimam addit rationem ſacramentalem per propriam materiam, & formam Aio prætere gratiam ſignificare, ac tradere neceſſariam ad alias duas poteſtates conferendi ordines ſacros, & confirmandi. Quamobrem Epiſcopatus & adæquatè, ac totaliter ſecundum totū, quod

includit, considerari potest, & formalissimè: Primo modo, & duas claudit rationes alteram per modum generis, alteram per modum proprijssimæ differentiæ, & formalitatis, & duos etiam characteres, vt infra, & probè indicat *Bellarm.cit.§.itaq.* Neq. seruata proportione naturali ad super naturalem, & aliquo pacto moralem video quid discriminis sit inter compositionem methaphysicam hominis, & Episcopatus, quam vnum, vel alterum, quod prima fronte perspicuo apparet. Etenim, quod perfectius est principium, nempè ratiocinandi habet homo; à differentia, graduq. specifico addere enim huiusmodi differentiam aliquid perfectionis mihi exploratū est è definitione tradita à *Porphirio*, differentia est id, quo species excedit genus; at vero Episcopatus à gradu generico Sacramenti, dicente habitudinem ad Eucharistiam, nec quomodolibet, sed immediatam per potestatem illam conficiendi, qua perfectior non datur, habet præstantiorem rationem; per specificam aure n sibi minus præ-
8 stantem adsciscit. Verum si penitius rem inspiciamus, etiam quoad hoc, Totum nostrum Methaphysicum Episcopatus supernaturale rectè componitur cum naturali; nam & si Episcopus; quà Sacerdos, eamdem essentialiter habeat potestatem cōficiendi Eucharistiam, ac qnicumq. alius Sacerdos; nihilominus tamen per consecrationem Episcopalem complementum videtur consequi, siue expeditionem facientem ad vltimam talis potestatis perfectionem, quæ quidem expeditio in hoc sita est, vt possit hanc ipsam facultatem alijs simplicibus communicare Sacerdotibus, quos quasi generat, atq. efformat, & sicut iuuenis ætate robustior præstat puero, ob facultatem generatiuam expeditam, vt probè noster indicat *Vasquez citatus num. 50. ad finem*, sic Episcopus simplici præstat Sacerdoti, sic pariter *tom. 1. lib. 1. disput. 2.* indicauimus perfectius esse, quod potest facere sibi simile cum *Durando in 4. dist. 24. q. 6. num. 8.* ita, & Episcopatus se habebit per cuius collationem Sacerdos facultatem accepit, nouos creādi Sacerdotes, & suo modo, vt infra etiam Episcopos. Quamobrem hæc ipsa potestas puri Sacerdotis, & ordo Sacerdotalis supernaturalis ab Episcopali pendet, ita vt neq. esset, nisi ab hoc penderet. Deindè pendet, ita hæc eadem potestas Sacerdotalis ab Episcopali specifica ratione, quoad actum, cum possit Episcopus Sacerdotes suspendere, ad tempus interdicere, nè consecrent, vel præcipere, vt tali loco tempore, ratione, nec aliter celebrēt, vt probè *Bellarm.cit.* & sicut dicitur Papatus intrinsecè, & essentialiter Episcopatum includere, sic Episcopatus Sacerdotium, & sicut quatuor dicuntur virtutes morales, cum tamen sub se plures alias species nonnullæ illarum contineant, ita in ordinibus, dicuntur septem Ordines esto aliqui plures amplectantur species, quo etiam pacto ratiocinatus est *Vasquez laudatus de Sacramentis*, quæ absurdum nultum esse putat asserere plura, quam septem esse in specie infima, tametsi genericè non sint plura.

Obijcies si ratio Sacramenti se habet instar generis, vt initio *c. 1. & 2.* diximus, quo pacto hic asserimus Sacerdotium vicem generis gerere in Methaphysica Episcopatus cōpositione. Respondeo rationem Sacramenti ab omnibus Sacramētis abstractam ad modum generis generalissimi se habere: Sacerdotij vero rationē generis immediati, vel quasi generis, quod contrahitur ad Sacerdotium simpliciter sum-
9 ptum, & ad Episcopatum. Quocirca satis, superq. probabile erit Ordinem, Extremam vnctionē, & Eucharistiam, singula esse, vnum genere Sacramentum, & sub vnoquoq. ex ijs plures contineri species talis participantes rationem Sacramenti, quæ referuntur ad vnum finē Sacri ministerij, aut ad vnum præcipuū Sacramentum illius generis, quod videtur specialetrium indicatorum Sacramentorum, ex quibus ad alia quatuor rectè duci non potest argumētum, quæ quasi partes integrantes, vel subiectiuas non habent, quibus nomen, & ratio conueniat Sacramenti, vt habent Extremaunctio, Eucharistia, & Ordo, & specialis hic Sacerdotij. Sicut igitur non est improbabile asserere species panis, & species vini consecratas cum aliqua restrictione, duo esse Sacramenta, cum horum singula vere Sacramenta ex *Trident. sess. 21. c. 3.* & quodāmodo completa, & specie distincta, dummodo concedatur ex eis cōpositū tale Sacramētū Eucharistiæ, simpliciter vnū in ratione conuiuij; sic potiori iure cōpleta sunt Sacramēta Sacerdotiū, & Episcopatus, esto hic sit omnino cōpletus ex vtroq. cōstitutus. Instabis in naturalibus vnam speciem ad compositionem alterius non ordinari, at verò è nostra hac solutione sequitur vnā Sacramenti speciem, Sacerdotium nempè referri, iuxò cōponere alteram speciem, scilicet Episcopatus. Respondeo hoc esse alterum discrimen, quod paulò ante subindicaui inter compositionem speciei naturalis, & hanc supernaturalis, neq. omnia cōponi rectè possunt in huiusmodi cōparationibus, in quibus inter ea, quæ componuntur, aliqua intercedit Analogia. Addo discrimen ex eo desumi, quia species Leonis v.g. sic est contracta ratio animalis per suam differentiam specificam, vt vltimo constitura sit specificè cum negatione compositionis alterius speciei, quam excludit: Cæterum ratio Sacramenti Sacerdotalis, ità constituit Sacerdotiū, vt quamuis in ratione puri Sacerdotij vltimo cōstituat cū negatione, atq. exclusione alterius similis Sacerdotalis Characteris, nihilominus tamē non haber ità cōstituere, vt faciat incommunicabile, atq. excludēs alterā rationē Sacramenti Ordinis, & Characteris, cū qua vnū totale fiat Sacerdotiū adęquatū, & omninò completū Episcopatus, & sicut non repugnat speciei cōponere cū differentia indiuiduali indiuiduū aliquod, ità possumus aliquo pacto hāc Episcopatus adęquatā rationem explicare; & sicut sentiendum est de singulis Sacramentis specierum panis, & vini singula esse completa in ratione cibi, & potius, incompleta vero quodammodo in ratione conuiuij, quę si lato modo plura possunt dici Sacramenta, tum quia plura continent signa partialia gratię, tum quia quęlibet è speciebus quādā rē Sacram significant

alte-

alteram nempè carnem, alteram sanguinem Christi, ità ob singulas rationes poterunt hæc duo dici Sacramenta, & duo ordines Sacerdotis, & Episcopi, quia gratiam distinctam, distinctum characterem, distinctamquè significant, & conferunt potestatem; Quapropter distinguntur distinctione includentis ab incluso; cum Episcopatus Sacerdotium includat, cui aliquid aliud addit; vnum autem genere erit Sacerdotium; & sicut omnes tenentur simile argumentum soluere de Sacramentis, quæ cum in confesso sit esse septem, vel dicendum Subdiaconatum, ac Diaconatum non esse Sacramenta, vel plura esse Sacramenta, quam septem, quod tamen argumentum à quampluribus modo a nobis indicato ad rem nostram soluitur; Deindè dico Ordinem vnum dici posse cum *Durando supra citat. & Sanchez lib.7.consil.moral.cap.1.dub.9.* qui hanc nostram sententiam, vt probabiliorem amplectitur tanquam perfectum, & minus perfectum, quòd Episcopus sit eximius, seù primus Sacerdos, & sicut secundum sententiam horum Doctorum consecratio panis, & vini vnum constituunt Sacramentum, tanquam partes integrales Etherogenicæ, ità consecratio puri Sacerdotis, & principis Sacerdotis, idest Episcopi. Ad calcem demum solutionis huius argumenti operæ pretium erit adnotasse, quæ de Episcopatu hactenus dicta sunt propriè conuenire consecrationi Præsulis, quo nomine explicatur etiam Episcopatus, nam consecrationi, siuè Sacerdotis, siuè Episcopi propria competit ratio Sacramenti, quemadmodum competit esse signum sensibile gratiæ insensibilis. Sacerdotium verò, & Episcopatus ratione consecrationis hoc habent nomen. Pretetea cum consecratio, qua Episcopus consecratur, vt signum gratiæ, & verum Sacramentum Sacerdotis non includat consecrationem, quam supponit, & si integrum sit gratiæ signũ absquè respectu ad aliud, consequenter sit, vt optimè notauit *Conink citat. num.42.* hanc consecrationem Episcopi, & consecrationem Sacerdotis posse potiori iure duo Sacramenta dici, quam ordines duo, quia in ratione Sacramenti altera, alteram non includit, in ratione autem ordinis, Episcopatus, quia perfectum statum personæ significat, omninò intrinsecè includat Præsbyteratum, vt supra dictum est, licet non obstet, quominus & in ratione ordinis possint dici duo modo supra declarato.

10 Ad tertium respondeo impossibile esse de potentia solum ordinaria in Episcopum initiari, qui, vel antea non fuerit Sacerdotio insignitus, vel tunc simul vtrāq. excipiat consecrationem; quia vt sæpè diximus vtraquè consecratio de essentia est Episcopatus, ea propter Episcopalis ordo formalissimè sumptus, & non adæquatè ab alia comparte pendet, qua cum adæquatè constituitur, vt enim distinguitur Virginitas à castitate, quam includit, ita Episcopatus à Sacerdotio, neq. vrget paritas Diaconi, & Præsbyteri, quia Presbyteratus essētialiter non includit Diaconatum, sicut Episcopatus Præsbyteratum, cuius est vltima perfectio, & consumatio. Addo non deesse Canonistas docentes, posse quempiam in Episcopum consecrari, qui prius Sacerdos non fuerit, addentes non posse ordinem Episcopatus exercere, si Sacerdotio non fuerit initiatus, sic è *Ioanne And. Couarr. lib.1.variar.resolut.c.10. Marcus Ant. Cuccus lib.2.inst.maior.tit.6.num.20.* verum ex communi, & vera opinione, quod paulò ante dixi, certum iudico.

11 Hic quæres rationem, cur Episcopatus intrinsecè Sacerdotium inuoluat. Omissis, quas indicat, rationibus Recentior quidam, rationē esse aio, quia cum Episcopus essentialiter sit Pastor, & Medicus, vt vlterius demonstrani *lib.1.disput.1. & 2.* facultates essentialiter sibi vendicat præstandi, tum cibum ouibus per verum Christi Corpus consecratum, tum easdem curandi per potestatem conferendi pœnitentiam, & absolutionem peccatorum, quæ quidē potestates Sacerdotis propriæ sunt, vel dicas duo hæc munera sibi Præsulem vendicare, siuè quà Pastor cuius interest, & pascere, & curare oues *Ezecchiel 34.* siuè qua Medicus cui, & curare, & cibare infirmos incumbit, & licet cum *Valentia disp 9.q.1.de Sacerd. puncto 4. & cum Canonistis modo laudatis*, admitteremus posse de potentia Dei absoluta Characterem Episcopatus, & potestates proprias Episcopales conferri, non collata prius, vel simul potestate simpliciter Sacerdotali; at ex hoc non sequitur illum, qui hoc modo per saltum tali potestate afficeretur, posse eadem vti; nam vel nulla posset fungi, vt indicabant Canonistæ, vel cum non esset Sacerdos, non posset Corpus Christi conficere, vel peccata remittere, imò non esset, nec etiam in rigore, & adæquatè Episcopus, quòd Episcopatu omnibus illis potestatibus constante non polleret. Vtrum autem posset in tali casu confirmare, & ordinare *Valentia citat.* videtur negare, quo ad ordinationem Sacerdotis cum potestatem Sacerdotis ordinandi dicat habere, & qua Episcopus, & qua Sacerdos: Verum vel id concedendum iudico, cum potestatem completam videatur ad has functiones habere, vel si negandum, non quia, quatenus Sacerdos ordinat, sed quia cum Episcopatus essentialiter constet omnibus his facultatibus, non habens mere Sacerdotales, propriè non est Episcopus. Vel dicendum cum *Durando cit.n.9.* actus reliquorum ordinum inter se non habere necessariam connexionem, vt actus Episcopalis, & Sacerdotalis; cū enim Episcopus Sacerdotes creare possit, quibus consequenter est maior, non esset profectò talis, ni Sacerdotium includeret, vt explicatius mox dicam; hoc enim modo melius, & clarius Episcopatus Presbyteratu maior catholicè defenditur, penès quam solutionem negamus sequi Episcopum non Sacerdotem. Eucharistiā consecrare posse, quia pugnantia est in adiecto, dari nempè posse Episcopum, qui Sacerdos non sit. Qua propter doctè *Bellar.* hoc esse docet figmentum, vt in naturalibus esset rationale, quod non esset Animal, & Archiepiscopus, qui non esset Episcopus.

12 Ad quartum respondeo, vel comparationē

fieri inter simplex Sacerdotium, & Episcopa-
tum, vel inter ordinem, & characterem, quem
habet Episcopus, qua Sacerdos est, & ordinē,
& characterem, qua Episcopus est, sumpto Epi
scopatu inadęquatè, & formalissime, si primo
modo maiorem, ait, esse ordinem Episcopalem
adęquatè sumptum, vt rectè *Bellar. ad fin. c. 5. et*
Sanchez n. 7. quoniam, vt sic Episcopatus habet
se, vt totum quoddam non modo suum propriū
ordinem, & charecterem includens, sed etiam
Sacerdotalem, penès quem sensum Episcopa-
tus Præsbyteratu est maior, vt nos *tom. 1. lib. 1.*
disp. 2. c. 4. diximus, si autem comparatio secun-
do habeatur modo, maiorē esse dicunt *cit. Au-*
ctores intēsiuè Sacerdotalem ordinem, ordine
Episcopali, non autem extensiuè. At ego non
13 percipio, quid sibi velint hoc modo loquendi
Auctores hi, cum intensio, quando in aliquo, vt
in charactere admittitur essentialem non cō-
ferat perfectionem, sed intra eamdem speciem
rationem indiuidualiter perfectiorem; & per-
fectio characteris, & ordinis Sacerdotalis si su
matur per habitudinem ad immediatā Eucha-
ristiæ consecrationem, ita vt Tò immediatè de
essentia sit talis potestatis, perfectionem specie
potius distinctam, arguat in potestate, & cha-
ractere illo, quam intentionem, tum ex nimia
distinctione cum alijs Episcopi potestatibus.
tum quia maior intentio non potest distinctū
effectum formalem dare subiecto per gradum
perfectiorem, sed solum materialiter, seù ad sū-
mum eterogeneè distinctum, vt ex cōmuni Phi
losophorum sentētia suppono, & patet adsen-
sum in colore, & calore. Itaq. argumento res-
pondeo si cōparetur ordo, & character Sacer-
dotalis cum ordine, & charactere Episcopi ina
dęquatè sumpto per habitudinem non ad à Sa
cramentum confirmationis conferendum, sed
ad Sacramentū ordinis, esto absolutè non adę-
quet perfectionem potestatis immediatè con-
ficiendi Corpus Christi, Eucharistiamq. conse-
crandi, ex hac præcisa ratione, quam inspicien-
tes Sacri DD. docuere, maiorē Sacerdotij po-
testatem nullam dari; at adæquat sub alia con-
sideratione non modo extensiuè, cum Episco-
patus includat, & potestatem confirmandi, &
ordines cōferendi, sed etiam, quia cum hi om-
nes ordines habitudinem habeant ad venera-
bilem Eucharistiā, dum character, & potestas
Episcopalis, vt sic illos respicit, quos cōferendo
ministros ipsius Eucharistiæ, Sacerdotesq. ge-
nerat, & consequenter per hanc habitudinem,
ipsam etiam Eucharistiam respicit à qua sum-
mam sortitur dignitatem, & in se formaliter, &
etiam extēsiuè; cum non tot, quin plures respi-
ciat, quos potest ordinare ministros Euchari-
stiæ; Porrò si character, & Episcopalis potestas
ordines Sacros conferendi in ratione potentię,
& causæ aliquo pactō considerentur respectu
potestatis, & characteris Sacerdotalis illis pre-
14 stabit. Nā sicut habitus luminis gloriæ à quā-
pluribus Theologis asseritur perfectior visio-
ne beata, licet hæc immediatè Deum repræsen
tans attingat, siuè quia respectu illius rationē
habet potentiæ, quæ nobilior est actu, siue quia
omnis visio beata est suo habitu luminis glo-
riæ inadęquatus actus, cum in ea sim sententia,
vt existimen omnem habitum luminis gloriæ
ex se latepatere, atq. extendi posse ad vidēdas
in Deo omnes creaturas, quę ab intellectu crea
15 to in eo possunt cognosci: sic à pari character,
& potestas sacros conferendi ordines Subdia-
conatus, Diaconatus, & Sacerdotij penès hanc
considerationem maiorem includit perfectio-
nem his omnibus ordinibus, esto character, &
potestas Sacerdotalis immediatè cōcurrant ad
consecrationem Eucharistię, & quia habet ra-
tionem potentiæ concurrentis ad collationem
illorum ordinum, & quia nullus eorum ipsius
est actus adęquatus cum Episcopalis potestas
ad plures, & plures se extendant huiusmodi or
dines conferendos. Nec refert à Sacerdotali
facultate immediatè attingi consecrationem
Corporis Christi, sicut non obstat visionē bea-
tam, ex qua à simili duximus argumentum im
mediatè attingere vitali expressione Deum
quem representat, nè in perfectione vincatur
à lumine gloriæ.

Et hoc sanè, me quidem Iudice, contendit
Epiphanius nobis exponere hęresi 75. *Dicere*
ipsum Episcopum, & Pręsbyterum æqualem esse,
quomodo erit possibile? Episcoporum. n. ordo Pa-
trum generator est, Patres. n. generat Ecclesię;
Præsbyterorum verò nō potens generare Patres
per lauacri regenerationem. generat filios Eccle-
siæ, non tamen Patres, aut DD. & quomodo possi-
bile erat Præsbyterum constituere non habentem
manuum impositionem ad eligendum, aut dicere
ipsum æqualem esse Episcopo?

Dices maiores ordines in Sabbato solū con-
feruntur, ergo cum Episcopatus conferatur in
Domica die, non est ordo. Verum instantia hæc
est nullius momenti, nam id solum est ab Eccle
sia institutum *c. 1. dist. 75.* vel ob maiorem solē-
nitatem, maiori, ac perfectiori debitam ordini,
vel quia cum Sacerdotium, qui est inchoatus
Episcopatus, die conferatur, Sabbati, eius cō-
plementum ad summum Sacerdotium dandū
fuit die Domini, qui est summus, & Princeps
Sacerdos, vel quia ad sponsalitium, vel specia-
le mtrimonium inter Episcopum, & Ecclesiam
de quo infra dies Dominicus erat, aptior, vt re-
ctè *Durand. cit. ad fin. q. 6.*

DISPVTATIO SEPTIMA.

Præuia ad characterem Epiſcopalem, characteris abſolutè ſumpti, & ſecundum ſe explicans rationem.

REliquum eſt ad exactam Epiſcopalis conſecrationis notiam, ſcire, oum per eam character imprimatur, nec ne? quę quidem quęſtio pręambulam hanc ſibi vendicat de ipſius characteris natura.

CAPVT PRIMVM:

Aliorum afferuntur, ac reijciuntur opiniones de Charactere.

SVMMA:

Character non eſt relatio rationis.n.1.
Neq. relatio prædicamentalis.n.2.
Dicit character ad varios relationem transcendentalem n.3.
Character non eſt modus, neque in opinione Soti ibidem.
Quid ſit modus n.4.
Quodnam ſit fundamentum diſtinctionis modalis.n.5.
Quodnam ſit ſignum modalis diſtinctionis n.6.
Licet dicatur modus à Deo creari poſſe, non poterit tamen eſſe ſine actuali dependentia à re, cuius eſt.n.7.
Character accidens eſt reale de Prædicamento qualitatis.n.8.
Non eſt figura n.9.
Non ad ſpeciem potentiæ, atq. impotentię ſpectat. num.10.
Character Epiſcopalis, potentia non eſt actiua in ordine ad Sacramenta, quæ confert Epiſcopus. n.11.
Neq. eſt potentia in ordine ad effectus Sacramentorum.n.12.
Epiſcopalis character ad alios Sacerdotales, vel pariter Epiſcopales per phyſicam actionem producendos non concurrit.n.13.

1 PRimum itaq. ad veritatem percipiendam habeo dicere contra *Durand.in 4. diſt.4. q.1.* characterem non eſſe relationem rationis, à qua ſententia non longè *Scotus* abſuit *ibidem diſt.6.q.10. & in 1.diſt.45.q.1.ad vltimum argum.* vbi cum tria relationum genera tradiderit: primum realis intrinſecè: ſecundum extrinſecè aduenientis, qua forſitan extrinſecam exponere voluit denominationem, quippè quæ ſi ab intellectu concipiatur, vt forma ſubiectum denominans, ac referens, relatio dici poterit rationis: genus demùm tertium relationis proprium rationis; addit characterem eſſe relationem extrinſecus aduenientem; neq. qualitatem abſolutam, ſaltem problematicè, vt videre licet in *§.ad quæſtionem*, poteſt dici. Verum in his non immoror, vt neq. in vendicanda hac *Durand. & Scot.* ſententia a cenſura Eccleſiaſtica, quod præſtant *Sot.in 4.diſt.1.q 4.art.2. §.hanc fateor, & Vaſq.tom.1.in 3.part.diſp.84.c.2.* in quem agũt *Ægid.Conink de Sacramentis q 63. art.2.nu.6.* & expreſſiùs, atq. vberius Eminent. *Ioannes de Lugo ibid.diſp.6.ſect.2.à n.18* potius (vt credere par eſt) diſcedẽdi cauſa è modo loquẽdi Hęreticorum, quam *Vaſquij* doctrinam impugnandi, quæ cos ingeniorum, cum acuit, non præciditur.

2 Deindè ſuppono, characterem non eſſe relationem prædicamentalem: tum quia ad relationem propriam, non datur per ſe motus ex *Philoſopho 5.phyſicorum c.3. vt proſequitur Caietanus in.3.part.q.63.art.4. Capreolus in 4. diſt. 4.q.1.art.3. ad argum.* contra primam concluſionem, *Vaſq. citatus à n.41.§.ſed vero*: at character re ipſa per ſe producitur, eſtquè productionis, motus, ſeù mutationis terminus. Quod rationis momentum ponderis eò magis habet, quò euidentius *in logicis cap.ad aliud* probauimus, prædicamentalem relationem modum nõ eſſe intrinſecum ſuperadditum fundamento, ſed formalitatem fundamenti ſuum communicantem effectum, poſito termino, ad quem illud refert: tum quia character ſubiectum perficit, ſignat, atq. illuſtrat, vt mox dicam. Nec ſolum ad alium refert, quod proprium munus eſt prædicamentalis relationis, ſed alia, vt dixi, præſtat munera, quemadmodum eruditè proſequitur *Soar.3.tom.in 3.part. ſect.2. §.ſecunda argumenta opinionis.*

3 De relatione verò tranſcendentali non ſũ loquutus, quam non repugnat importare characterem, tum ad Chriſtum, cuius eſt, tum ad auxilia ratione Sacramenti debita, tum ad hominem, in quo recipitur tanquam in filio, ſer-

uo,milite,vel ministro.
4 Supponendum est prætetea characterem
non esse modum,quam opinionem tribuunt
Soar.tom.3.in 3.par.disp.11.sect.2.§.3.sentenia,
& Ioannes de Lugo , *Soto in 4.dist.1.q.4.art.2.*
*quippè qui,§.hæc fateor opinio,*licet dicat: *Quā-*
tum ad id,quod ponit characterem non esse rem
distinctam à subiecto,nūquam mihi visa est à ve-
ritate ità multum aliena, *&c.* Verum horum
Auctorum erat perpendere de quanam opi-
nione *Sotus* loquebatur: etenim competissent
de sententia Durandi eum agere,quam imme-
diate exposuerat,ac vendicauerat ab omni cē-
sura , in quam argumenta contraria per hæc
soluit. *Quod,scilicet cum character sit terminus*
actionis realis.Item quod eum sit potestas agen-
di aliquid reale, nempè suscipiendi, aut admini-
strandi Sacramenta,non est merum ius rationis:
eadem .n. argumenta currunt de Pratore,& Iu-
dice à Rege instituto ; Hæc ille quibus,& alijs
deinceps allatis manifestò docet, nomine rei
distinctæ à subiecto non intelligere realem, op
positam modo reali, sed oppositam enti ratio-
nis. Quamobrem hæc opinio non est Soti, sed
probabiliter tantum tradita;ex se tamèn falsa;
& omninò reijcienda;tum quia propria,ac rea-
li actione producitur character ad eum dire-
ctè terminata;cui quidem independenter etiā
à gratia habituali in Sacramento vires esse iu-
dico,quidquid in contrarium *citatus Sotus* ad-
ducat.Insuper non aliter,ac gratia habitualis,
& charitas est accidens supernaturale produ-
ctum; de quibus neq. fundamentum alioqnin
haberemus asserēdi,qualitates esse absolutas,
vt probè indicat *Soarius citat. §.2.sententia,&*
Cardinal.Ioannes de Lugo ad finem citat. sect.2.
tum quia in metaphysicis docui, licet per quā-
dam similitudinem, modi variè ab Auctoribus
vsurpari soleant;at propriè eos esse, qui in re-
bus realibus inesse censentur ob varias depen-
dentias,indeterminationes,& compositiones,
quarum causa varijs indigent illæ adminiculis:
hæc autèm cum entitates,neq. esse, neq. intel-
ligi possint,modi dicuntur, afficientes entita-
tes,extra tamen earum essentias, atq. indiui-
duam existentiam,quam non extrahunt è pro-
pria ratione formali. Quo circa neq. simplici-
ter entia, neq. propriam videntur habere exi-
stentiam,sed secundum quid, & consequenter
nequè de potentia Dei absoluta possunt esse
sine,cuius sunt modi, habentq. necessitatē in-
hærendi,cum res è conuerso,sine hoc saltem,
5 vel illo modo esse possit.Fundamentum autem
huius modalis distinctionis,ibidē etiam attuli,
limitationem nempè intrinsecam entitatis in
re indigente determinatione,vel dependente,
aut componente, necnon carentiam entitatis
6 in altero,nempè in ipso modo. Signum autèm
talis distinctionis esse a posteriori cognoscibi-
litatem adæquatam vnius sine alio ad intrin-
secam eius rationem spectante, & separationē
in indiuiduo,cum necessaria,& omnimoda de-
structione,ipsius videlicet modi, quæ nequè à
7 Deo impediri potest. Etenim esto quis cum
Mendoza in disputat.12.physica sect.5.à num.49.
nonnullos cōcedere vellet modos à Deo crea-
ri posse; at hi esse neq. diuinitus valerent hoc
eodem Auctore *num.51.*sine dependentia à re-
bus,quarum sunt modi: quæ sanè dependen-
tia de illorum sit intrinseca natura,& essentia.
Verum hæc minimè characteri possunt con-
uenire,de quo nulla specialis apparet ratio,cur
aliter sentiamus,quàm de gratia habituali, cę-
terisq. habitibus supernaturalibus, qui reales
qualitates meritò Theologorum consensu es-
8 se dicuntur.Erit igitur character accidens rea-
le, & quidem absolutum, & cum non sit dura-
tio,vbicatio,habitus,seù vestitus, nec situs ad
qualitatem pertinere necesse est. Cęterum nè
fusius,quam meum expetit institutum agam,
cursim alijs speciebus qualitatis reiectis in
propria pedem sistam.
9 Itaq. character non erit propriè figura ad
quartam spectans qualitatis speciem,quod vo-
luit *Marsilius in 4.q.4.art.1.concl.7.*cui subscri-
bit C*atherinus in opusc.de carit.parum à princ.*
quorum sententia refellitur è principijs *D.Tho*
ma q.63.art.2.ad 1.à Soto in 4.dist.1.q.4.art.2.
Vasq.cit.disp.234.c.3.num.50. Soario tom.3.in
3.par.disp.11.sect.3.§.2.sententia.
10 Non ad potentiam, atquè impotentiam re-
uocandus est character, vt arbitrantur *Thomi-*
sta,Caiet.Sot.Capreol.Paludan.& alij, quos re-
fert *Salas 1.tomu 1.2.tract.2.disp.8.sect 3.nu.*
57.& reijciunt Soarius , *& Vasq. modo citat.*
11 manifestis rationibus. Ex quibus eas reticere
non possum, quibus characteri Episcopalis, ad
cuius dilucidationem hanc instituimus dispu-
tationem,potiori quidèm titulo demonstratur
potentiam physicam non esse. Igitur si nullus
character potentia physica erit siue passiua,
sinè actiua,vrgentiori quidem ratione,nec etiā
erit Sacerdotalis,seù Episcopalis; Et sanè non
est character passiua potentia,cum non dentur
huiusmodi potentiæ accidentales ad recipiē-
dum,vt ex Physica suppono melioris notę Au-
ctoribus exploratum esse. Non actiua,nam es-
set ordinata,vel ad auxilia, vel ad gratiam Sa-
cramentalem.Non ad primum,nam auxilia,
quæ dantur ratione confirmationis, aut ordi-
nis sunt actus voluntatis,& intellectus ad pro-
fessionem fidei, vel Sacerdotale munus obeū-
dum, qui absq. alio necessario adiumento ab
habitibus producuntur infusis,vel à Deo vna
cum intellectu,& voluntate. Non ad secundū,
ad quod sicut ad Sacramenta à Sacerdotibus,
atq. Episcopis collata, eorumq. effectus mini-
mè necessaria, talis erit potentia; quia Sacra-
menta ferè omnia,etiam suo modo Eucharisti-
cum (vt explicat *Soarius citat. §.atquè ex his*)
quoad suum esse,in re solum sensibili, seù in-
sensibili sita sunt actione, sed ad huiusmodi
sensibilia sufficientia sanè sunt organa, poten-
tiæq. corporis Episcopi,vel Sacerdotis: nam
ad verborum prolationem naturalis sufficit vis
loquendi;ad lauandum,vel vngendum poten-
tia manus motiua,vna cum aqua,& oleo,& sic
da alijs;ergo ad id præstandum,quod est sensi-
bile in hisce Sacramentis alia potentia præ-
sertim spiritualis physicè actiua, vti character
necessaria non erit;]vt nec etiam ad institutio-
nem ipsius Sacerdotis,vel Episcopi:neq. ad in-
ten-

tentionem, perfectionemq. Sacramenti necessaria; quippe quæ nulla indiget potentia physica supernaturali, ni miracula, & entia supernaturalia multiplicare absq. necessitate velimus.

12 Hoc idem probari potest, si characteres isti referantur ad effectum Sacramentorum ab illis collatum, gratiam videlicet; quia vel impossibilis est qualitas ordinata, vt potentia activa, & causa principalis ad physicam gratiæ productionem, vti prosequitur *Soarius citat. §. superest, vt probemus:* neq. ipse definio, cum ad visionem beatam nouerim de facto lumen gloriæ, vt causam principalem, multorum sententia, satis, superque probabili, se habere: vel quia omninò superflua, vt sic erit, atq. in ratione potentiæ activæ. Quod si quis assereret, characterem Sacerdotalem, vel Episcopalem instrumentariam esse causam gratiæ Sacramentorum à Sacerdote, vel Episcopo collatorum, præterquam, quod absq; sufficienti loquetetur fundamento; nil assereret referens ad specificam characteris naturam explicandam, cum vnaquæq. qualitas, imò & ens per obedientialem eleuari poterit potentiam ad effectum improportionatum, vt ad gratiam v.g. Eucharistiæ; ad quam conferendam Sacerdos potius se haber, vt applicans Sacramentum iam factum vt probè ratiocinatur *Soarius sæpè laudatus, §. atq. ex his*. Et licet character Episcopalis sibi similem efficere, vel in specie, vel genere videatur, vt constabit ex infra dicendis, cum Sacerdotem Episcopus ordinat, vel alte-

13 rum consecrat Episcopum: qua de causa rationem posset subire potentiæ physicæ: verum, & quia non per physicam actionem Episcopalis character ad alterum imprimendum terminatam concurrit, sed per formam, & materiam Sacramenti, quod confert siue sit ordinis, siue sit confirmationis, & quia huiusmodi actiones generandi sibi similes longè distant à qualitatibus supernaturalibus, quæ in ratione principij remoti, seù proximi ad actus immediatè tendunt vitales; vt in gratia, cæterisq. videre est habitus supernaturalibus, qui immediatè, nequè alios producunt similes, neq. se ipsos intendūt. & quia cum simplex Sacerdos ex commissione Summi Pontificis (de quo infra) Diaconatu posset, & Subdiaconatu initiare, non posset dici eius character, vt sic, producturus sibi similem: neq. si ex commissione eiusdem Papæ conferret confirmationem, vim haberet imprimendi characterem ex sola extrinseca deputatione, quam antea non haberet.

CAPVT SECVNDVM.

Vera de Charactere sententia.

S V M M A.

Character est signum, quo siue in filium, siue in seruum, siue in militem, siue in famulum quis adscribitur. n.1.

Quæ in Sacris literis accipiuntur de Christo capite in sensu primario: in secundario de membris intelligenda etiam sunt. n.2.

Quæ conueniunt Christo, vt filio naturali Dei, cōpetunt secundario aliqua ratione filijs adoptiuis. n.3.

Quomodo Christus quatenus homo dicatur insignitus, & sigillatus. n.4.

Ratio imaginis, & sanctificationis, ac veri signi, & characteris in nobis est. n.5.

Character baptismalis est aurea bulla filiorum Dei. n.6.

Quomodo character est signum seruitutis Christi. num.7.

Quid est alteri nomen dare, vel alterius nomen ferre. n.8.

Quo spectat mos imponendi nomen in baptismate. n.9.

Quomodo character signum est militiæ Christianæ. n.10.

Quomodo character ad famulatum faciat. numer.11.

Character signi rationem habet non extrinsecè, ex mera extrinseca institutione diuina ad placitum. n.12.

Character non est repræsentatio formalis, vt species expressa, seu verbi, neq. virtualis, vt impressa, sed obiectiuæ rerum explicatarum, quas significat, quo viso, vt quod in cognitionem earumdem deuenitur. n.13.

Quomodo character Deum, Christum, filiationem adoptiuam, seruitutem, militarem dignitatem, ac munus famulatus, necnon gratiam, auxilia, & alia Sacramenta repræsentet. numer.14.

Quomodo cætera indicat Sacramenta, cum quibus connexionem habet, & ad quæ disponit. n.15.

Idem non esset character, si vnum è repræsentatis per ipsum, vel non fuisset possibile, vel institutum ad illud non esset repræsentandum. num.16.

Connexio characteris cum rebus, quas repræsentat, non habet actuale exercitium, sed illud petit. num.17.

Nullus cæterorum est capax Sacramentorum absq. charactere baptismatis. n.18.

Sanctificatus in vtero esset baptizandus. n.19.

Character, neq. potentia est, neq. potentiæ prædicatum includit. n.20.

Quo

Quæ secunda qualitatis species sit, nimirum potentia.n.21.

Duplex est resistentia, effectiua, & formalis. num.22.

Neutra ad secundam spectat speciem qualitatis, neq. ad rationem characteris.n.23.

1 SIt prima assertio. Character est signum, & sigillum, quo siue in filium adoptiuũ, siue in seruum Dei, siue in Militem, siue in famulum adscribitur quispiam. Expositurus itaq. assertionem meam de charactere ad seruitutem, militiam Christianam, Deiq. famulatum breui rationibus vtar Auctorum, qui hactenus eruditè quæstionem hanc illustrarunt. At verò quoad filiationem Dei adoptiuam nonnulla subdam, ad quam præcipue, me quidem Iudice, tendit Baptismus per characterem, quem imprimit *ex Ioannis 3. nisi quis renatus fuerit, &c.*

2 Ad cuius dilucidationem generalis notanda est regula consensu Sacræ Scripturæ Interpretum recepta, eorum nempè, quæ in Sacris literis dicuntur de Christo tanquam de capite in sensu primario, in secundario singulis cõ-
3 petere membris: Ex qua probè deducitur, nil
esse mirum, si quæ Dei filio naturali propria sunt, filijs etiam aliquo pacto conueniant adoptiuis. Inter hæc autem pulchra profectò characteris est ratio, signi, sigilli, siue figuræ substantiæ Patris ex *Epistola ad Hebræos 1. qui cũ sit splendor gloriæ, & character, seù figura substantiæ eius*, vbi figura græcè exprimitur χαρακτὴρ id est expressa, & quasi sculpta imago. Hinc *Concilium Ephesinum nu.1. in epist. ad Nestorium tom.1. conciliorum fol.316. Cũ enim, ait, de duobus dignissimè loquitur de se ipso, qui me videt, videt, & Patrem. & ego, & Pater vnũ sumus, diuinam eius intelligimus, ineffabilemquè naturam, secundum quam vnus est cum Patre suo propter vnam, eandemq. substantiam imago, & character, splendorq. gloriæ eius existens.* Hoc idem docent *Epiphanius, Basilius, Cyrillus, Athanasius, atque alij*. Imo non solum quà Deus, sed etiam quatenus homo Christus Dominus dicitur sigillatus *Ioannes 6. 27.* hunc enim Pater signauit, græcè *ἐσφράγισεν* idest si-
4 gillauit. Nam vt rectè *Augustinus* ait *tract.25.*
Pater signauit hunc hominem, quia diuinitatem illi humanitati, velut impressit per vnionem: quia homo ille Deus est. Qamobrem bene etiam Toletus in citatum locum, hanc sigillationem, & signationem dici, scribit, quia filius, qui imago, & character Patris est, ille est vnius, & coniunctus humanitati, vt optimè notat *Hilarius lib.8. de Trinit.* Et licet adoptiua filiatio, ad Christi Domini filij naturalis Dei exemplar, ratione gratiæ sanctificantis propriè competat iustis; quæ quidem gratia appellationem sortitur characteris, sigilli, atq. imaginis, vt loquitur *Ignatius epist.3. ad Magnesianos*, saltem moraliter ad *Ephesios 4. Nolite contristare Spiritum Sanctum, in quo signati estis in die redemptionis*, vt mox dicam; non tamen excluditur, quin hæc sigillatio intelligatur de charactere saltem quoad externam faciem sigilli, significantis internam vitam, & imaginis animam, secundum quã filius generatur similis Patri hac spirituali generatione gratiæ: quæ quidem in fronte residere dicitur *Apocal.7.* in mente scilicet superna hominis parte ceteras regente, quæ omnia ad miraculum *Ambrosij* declarauit eloquentia *4.tom.lib.1. de Spiritu Sancto cap. 6. locum explicans secũdæ ad Corinth.1. Qui vnxit nos Deus, qui & signauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. Sicut enim, inquit, in Christo morimur, vt renascamur; ita etiam Spiritu signamur, vt splendorem, atq. imaginem eius, & gratiam tenere possimus, quod est vtiq. spirituale signaculum. Nam & si specie signemur in corpore: veritate tamen in corde signamur, vt Spiritus Sanctus exprimat in nobis imaginis cælestis effigiem.* In quibus verbis, & ratio aliqualis imaginis Dei in nobis expressa per gratiam sanctificantem declaratur: & ratio signaculi, sigilli, characteris, & signi eiusdem gratiæ, qua constituimur filij adoptiui. Sic etiam exponit idem Sanctus Doctor addens. *Quis igitur audeat dicere discretũ à Deo Patre*, & Christo esse Spiritum Sanctum, cum per ipsum ad imaginem, & similitudinem Dei esse mereamur, & per ipsum fiat, quemadmodum *Petrus Apostolus* dixit, *vt diuinæ simus consortes naturæ?* In quo vtiq. non carnalis successionis hæreditas, sed adoptionis gratiæ spiritnale comercium est. Confirmo hoc idem ex *D. Thom. 3.part. q. 63.art.1.ad 2.* qui habere rationem huiusmodi signi characterem ait, etiamsi sensibilis non sit, additq. sicut Christus dicitur figura paternæ substantiæ ad *Hebræos 10.* Fauet huic meæ ratiocinationi *Chrysostomus homilia 2. in Epist. Ephesios. Porrò idem, inquit, characteré Spiritus Sancti nos insigniuit*, & infra. *Signati sunt etiam Israelitæ sed circumcisionis nota, vt pecora; nos autem, vt filij signati sumus Spiritu Sancto.* Huius etiam sententiæ fuerunt, ni fallor *Alensis in 4 par.q.8. membro 8. art.1.§.3. & Bonauentura in 4.dist.6.1 par.q.3.* cum dicunt, charactere animam nostram ad similitudinem Dei conformari.

Quæ omnia dicta eo sensu velim, vt hoc signaculum actualem non habeat connexionem necessariam cum spirituali filiatione gratiæ, sed eam habere petat ex se modo infra declarando, vt patet in eo, qui gratia sanctificante ob peccatum caret: verum ita signo characteris baptismalis insignitus est, vt Christianus semper sit. E contra etiam ipsa ratio imaginis, & filiationis per gratiam adoptionis esse possit in anima (vt nihil de Angelis hic dicam,) quin hoc signetur charactere, vt videre in ijs est, qui baptismo sanguinis, vel flaminis per veram charitatem, & contritionem saluantur.

6 Hunc igitur characterem, quasi auream dixerim bullam, quæ insigne ingenuorum erat puerorum ex varijs Auctoribus apud *Tiraquellum in Alexandro ab Alexandro lib.2. genialiũ c.19. & 25.*

7 Secundam aggredior conclusionis partem de seruitute, ad quam per baptismum initam significandam opus esse diximus charactere,

Et

Et vt omittam quæ ex *Vegesio lib.1. de re militari cap.8. ex Basilio Nat.13. Nanziazeno oratione in Sanctum Baptisma, Chrysostomo hom.2.in Epist.ad Ephes. Epiphanio, Ambrosio, & Augustino* eruditè afferunt *S. Thomas 3.part.quæst. 63.art.1. Bellarminus lib.2.de effectu Sacramentorum cap.21. Soarius, Vasquez, & Salas citat.* è quibus, vt apis *Cardinalis de Lugo* optimus mellis opifex suos fingit fauos. Primum sic expono per *Epistolam Pauli ad Ephes. cap.4. Nolite contristari Spiritum Sanctum, in quo signati estis in die redemptionis*, quo signo, ac sigillo, vel sicut literas regias obsignatos vos filios esse Dei cognoscant per gratiam cum charactere, & signo datam *in die redemptionis*, id est, in die, quo baptizati estis, quando redempti estis à seruitute peccati, ac Diaboli, vt probè *OEcumenius, vel in die redemptionis*, idest resurrectionis, in qua liberandi eritis ab omni malo, atque ad cœlestem gloriam, ac beatam vitam adscribendi, vtpotè iam adscripti in libro vitæ, tanquam domestici Dei, eiusq. gratia, quasi sigillo, & arrha hæreditatis Cœlestis obsignati, vt rectè *Chrysostomus, Hieronymus, Theodoretus, atque Ambrosius*. Et licet adæquatè hæc obsignatio ob gratiam fiat, etiam diuersimodè datam, vt infra dicam, inchoatiuè tamen per characterem indelebiliter impressum, vt semper simus, & maneamus destinati ad Christi seruitium, vel ex eius familia, vel ex eius athle-
8 tis. Verum vt sigillarim de singulis loquar, ad Characterem Baptismi, de quo Paulus hic, illud affero, seruos quondam dominorum nomina frontibus inusta præferre. Hinc *Seneca Epist. 35.* nullius sententia se addictum asserens, nullique magistro tanquam asseclam nomen dedisse: *Non enim me*, ait, *cuiquam mancipaui, nullius nomen fero, & Plinius lib.18. cap.3.* loquutus de agris, qui olim ab Imperatoribus colebantur, seruos ita describit. *At nunc eadem illa vincti pedes, damnatæ manus, inscripti vultus exercent.* Ea propter Auctore *Cælio Rhodigino lib.7.cap.31.* serui dicebantur literati, & *Philo Hebræus lib. quod mundus sit corruptibilis ad initium. Vitiorum scripsit stigmata vix elui-*
9 *bilia.* Atq. huc spectasse mos Ecclesiasticus videtur nomen imponendi in Baptismate instar Iudæorum in circumcisione *ex Genesi 17. num. 12. Leuitic 12.num.3. Lucæ.1.num.59* nam quo die Deo per gratiam quis nascitur, eodem donandus est nomine. Et sicut prius per circumcisionem signabatur corpus, sic in baptismate charactere afficitur, gratia illustratur, ac nomine Christiani digno donatur. Hinc *Theophilactus c.1. quia prius, inquit, suscipiendum est signaculum Dei, & tunc humanū nomen, seu quia nullus nisi prius abiiciat carnalia dignus est, vt nominetur miles Dei, & in libro Cœlorum scribatur nomen eius.*

10 Ex his ad rationem militis, qua Christianus constituitur in confirmatione, gradum facio, ad quam character pertinet, vt citati Auctores doctè prosequuntur; quibus addo, quod licet temporalis militia non ad fœminas, sed ad viros spectet, Auctore *Virgilio*.

Bella viri, pacemq. gerant, quis bella gerenda;

Spiritualis tamen mulieres etiam admittit, vt eruditè *Diuus Laurentius Iustinianus libr. de institut. & regim. Prælatorum cap.14.* Quibus enim communes hostes sunt caro, & sanguis, Principes, & Potestates, Mundi Rectores tenebrarum harum, spiritualia nequitia *Ephes.6.* quibus paria sunt etiā arma, non carnalia, sed à Deo data *2.Corinth.10.* Lorica videlicet iustitiæ, scutum fidei, galea salutis, gladius spiritus, quod est verbum Dei ad *Ephes.6.* eisdem eadem plane certamina sunt cōmunia, in quibus imbecillitas sexus solet virtute compensari spiritus, vt probè *Chrysostomus homil.8. in Matth.* Sæpè enim in huiusmodi acie fortius viris feminæ decertarūt, ac trophæis insignibus claruerunt.

11 Et nè diù immorer, charactere debeat insigniri Dei obsequio Addicendi, tum ob alias à cœteris Auctoribus allatas rationes, tum vt intelligant soli Dei seruitio, seù obsequio dediti, cum nemo duorum nomina dominorum præferre sanè possit; *nemo enim potest duobus Dominis seruire Matth.6.* Nequè eamdem imaginem animæ per characterem penè incisam famulatus, & ordinis Ecclesiastici alteri, quam Deo offerre. Sic probè *Hieronym.* exponens è *Sophoniæ 1.num.5. verba. Disperdam, qui iurant Domino, & iurant in Melcon. Hi sunt, ait, qui sæculo pariter, & Domino putant se posse seruire, & duobus Dominis satisfacere Deo, & Mammona, qui militantes Christo obligant se negotijs sæcularibus; & eamdem imaginem offerunt Deo, & hominibus.* Quod spectant renunciationes, & abdicationes factæ tum in Baptismate, tum cum ordinibus initiantur clerici, quiquè, faciunt etiam quæ à *Theophilacto ad locum 1. ad Corinth. num.21.* scribuntur *Qui, & signauit nos, &c. vnxit nos, & signauit in Reges, Prophetas, & Sacerdotes.* Tametsi ille locus *Pauli* accomodatius explicetur à *Bellarmino 3.tom.controuers. 2. libr. de effectu Sacramentorum cap.2. & à Cornelio à lapide ad characterem confirmationis rectè declarandum ibidem num.20.*

12 Sit assertio secunda. Character signi rationem habet non extrinsecè, atquè ex mera institutione diuina ad placitum; sed ex sua intrinseca natura significans. Ita *Salas in 1. 2. tract.2.disputat.8.sect.3. num.61. & Cardinalis Ioannes de Lugo de Sacrament. disputat. 6. sect. 3.num.38.* Ratio est, tùm quia meliori quidem modo, & Sacræ Scripturæ loca, & *Patrum, Theologorumquè* sententiæ explicantur. Cum igitur qualitas ex sua natura, siuè gratiam, siuè potestatem, siuè filiationem adoptiuam, siuè seruitutem, siue militiæ rationem connotare possit, non est cur concedenda non sit; tum quia fundamentum alioquin nequaquam haberemus, quo characterem, qualitatem diceremus esse supernaturalem, ni ex propria eius natura iam indicata significaret, sed tantum extrinsecè ex institutione diuina, ad quam quæcumquè potuisset res assumi, vt repræsentatiua; sicuti quælibet res in genere instrumenti per potentiam obedientialem ad effectus improportionatos, vel supernaturales. Imò

neq. proportionem haberet, qua nonnulla sunt affecta instrumenta in illo genere, vt intellectus ad visionem beatam, ad quam concurrit effectiuè, & in qua quidpiam reperitur illi respondens, nempe vitalitas; cum character extrinsecè deputato ad repræsentationem, nihil prorsus esset proportionis maioris, quam in qualibet alia re ad illud munus expressionis.

13 Sit assertio tertia. Character non est repræsentatio formalis, vti cognitio, species expressa, seu verbum, neque virtualis, vt species impressa, sed obiectiua, quia cognitam, vt quod, in cognitionem nos ducit rerum, quas exprimit. Non quidem propter similitudinem, vel conuenientiam entitatiuam, sed ex intrinseca connexione, atq. habitudine ad illa exprimenda.

Probatur assertio: tale signum spirituale è sua intrinseca vi repræsentans dari minimè repugnat: etenim si intra limites entis naturalis, & possibile, & actualiter illud est reperire, cur intra fines rerum spiritualium id repugnabit? Quod si non repugnat, cum connaturaliori, perfectiorique modo, & res, ad quas significandas aptum est natum, repræsentet, & hoc pacto positum melius per Sacras literas, consensumquè Doctorum, quæ dicuntur explicari possunt, non est, cur hoc pacto asseri non debeat. Antecedens probatur, tum in brutis, quibus obiectiua sunt signa ex sua natura exprimentia, siuè appetitus, siuè variorum affectuum. Sic latratus canis, & caudæ motus, siuè ad blanditias Domino, siuè ad vexationem, siue contra hostes tutelam significantes. Columbarum, ac Turturis gemitus, aliaquè huiusmodi sexcenta signa absquè vlla prorsus entitatiua, vel intentionali similitudine significantia. Præterea paris etiam rationis in homine risus, lætitiæ, gemitus, ac suspiria, tristitiæ, seu mœsti animi, ac doloris signa sunt, & obiectiua, & naturalia, quæ visa, vel audita ob connexionem, atquè innatam habitudinem significatiuam, quam habent, obiectiuè illa significant, atquè exprimunt, ad quorum notitiam nos deuenimus, & instar vocum, quæ ex institutione hominum quidpiam significant, omnia hæc siuè dolorem, siuè lætitiam, siuè alium naturaliter exprimunt affectum. Ad horum igitur signorum naturalium similitudinem non repugnare dicimus signa supernaturalia, cuiusmodi characterē de facto signum esse supernaturale, qualitatemq. contēdimus.

Obijcies è *Suario tomo 3. in 3. part. disputat. 11. sect. 1. §. secunda opinio est ad finem.* Character non potest repræsentare Sacramenta futura, quia fieri potest, vt nunquam sint, neque hunc hominem illorum esse capacem: quia sicut Sacramenta pendent ex institutione; ita quod homo tali affectus entitate characteris, sit illorum capax, & non alio modo, ex institutione pendet, & non ex rei natura.

Respondeo, characterem, & significare, & dicto disponere modo ad Sacramenta, vel recipienda, vel conferenda, vt vberius infra declarabimus, præsertim *assertione 5.* per innatam vim, atquè habitudinem ad illa ex suppositione, quod a Christo instituta fuerint: potest enim aliqua qualitas huiusmodi dari, vt, connexionem innatam cum alijs habeat rebus ex suppositione producendis. Sic gratia habitualis, auxilia petit immò Sacramentalis ex institutione danda per Sacramentum connexionem innatam habet cum auxilijs proportionatis.

14 Assertio quarta. Character primo loco, vt effectus supernaturalis repræsentat Deum, à quo solo fieri potest: iterum baptismalis Deum ipsum, cuius filiationis adoptiuæ signum est illam petens. Christum præterea, & in ratione causæ meritoriæ; & instrumenti ad Sacramenta, à quibus vel physicè, vel moraliter producitur, pro varietate opinionum, penès quas dicuntur Sacramenta ad gratiam concurrere. Peculiari etiam ratione eumdem Christum Dominum, velut illum, cui homo insignitur, ac designatur tanquam frater ob filiationem adoptiuam iure suo expetitam à charactere Baptismi, qua sicut filius adoptiuus Dei, constituitur Christianus, ob gratiam habitualem sanctificantem, & hęres Regni cęlestis, ita frater statuitur ipsius Christi, qui tanquam homo filius et est naturalis Patris Dei *Matth. vlt. num. 10. Ite nunciate fratribus meis, vt eant in Galilæam, &c.* vbi *Maldonatus, Cornelius, ac Tanderus* probè post Antiquos, vel designatur, aiunt, Seruus, vel Miles, vel Minister, ac Domesticus. Ad hæc exprimit character ipsē munus, aut filiationis, aut seruitutis, aut militiæ, aut ministerij, ac famulatus. Deinde gratiam ipsam Sacramentalem, atq. habitualem sanctificantem non quasi actualiter in seruo, militē, vel ministro existentem, sed quam petit infundi ex vi Sacramenti, quod comitatur, remoto quocumque obice, & etiam suo modo petit cum ea inesse, vt semper quidēm inesset; ni ob peccatum Christianus illa nudaretur. Repręsentat insuper auxilia Diuina, quæ debentur homini, siue ratione Sacramenti, siue ratione gratiæ habitualis per Sacramentum collatæ. Insuper, repręsentat pactum Dei cum homine ordinato de cōcursu Diuino in actionibus Sacramentalibus, vt rectè *Bellarm. lib. 1. de Sacr. ord. c. 5. §. nitent.*

15 Demum, indicat alia Sacramenta, cum quibus ipse character connexionem habet, ita vt de ea recipienda, vel conferenda suo modo ius conferat, ac disponat. Etenim per characterem Baptismi homo ceterorum fit capax Sacramentorum, & Subdiaconus secundum communiorem Auctorum sentētiam, proprio charactere natura sua sternit viam ad Diaconatū; Diaconatus verò ad Sacerdotium, cuius character, vel includitur, vel supponitur, vel extenditur, iuxta dicenda de charactere Præsulatus. Nec non Sacramenta significat Penitētię, Eucharistiæ, Extremæ vnctionis, quæ Sacerdos conferre potest.

16 Ex hac assertione colligo, non futurum eumdem characterem, si aliquid ex his, quibuscum necessariam habet connexionem, ordinemque intrinsecum, minimè repre-

repræsentare valeret. Præterea character Episcopalis ad Sacramentum ordinis,& confirmationis se habet,quæ solus Episcopus conferre valet: neq. potiorem esse rationem de charactere ordinis cũ alijs Sacramẽtis collati, quam Baptismi cum cæteris pariter Sacramentis, & functionibus,quàm etiam Confirmationis suis cum muneribus.

17 Assertio quinta,Connexio hactenus expressa neque ex parte characteris cum rebus quas repręsentat,& petit,neq. harum rerum cum illo necessarium omnino habet actuale exercitium ex parte vtriusq. extremi, sed illud certe petit; Etenim, vt *assertione 3.* dictum est, licet character in Baptismate datus hominem ad adoptiuam Dei filiationem designet, eamquè petat ex sua intima ratione,illam tamen necessario non inducit,vel inductam, atq. actualiter existentem in homine baptizato repręsentat, vt fide ęertum est, locoq. citato declaratum, cum,vel ex obice, dum Sacramentum Baptismi sumitur, vel ob peccatum à Baptizato postea commissum integro perseuerante charactere fieri posset,vt non adsit sanctificans gratia.E contra verò si quis Baptismo sanguinis, vel flaminis,ac desiderij per verum contritionis, vel charitatis actum in voto realis Baptismi sanctificaretur modo quo *Doctores* cum *D. Thoma* tradunt *in 3.part.q.68.art.3.apud Vasq. ibid.disp.t99.* vel si quis ritè baptizaretur, ac Deus tunc nollet characterem producere, vel alio modo eius impediret productionem, de absoluta ipsius potentia praeciso ordine per rationem ad suum decretum de facto de quo institutionis decreto mox dicam à *num.*19. esset profecto Christianus per Sacramentum Baptismi,eiusq. Sacramentalem gratiam, haberetq. huiusmodi aqua lustrali,ac Sancta ablutus ius ad auxilia; & gratias baptizatis cęteris debitas,essetq. cęterorum capax Sacramentorum, vt volunt nonnulli, à quibus minimè discrepat *Cardinalis de Lugo de Sacramentis disp.6.sect.3. n.45.& 46.*

18 Verum hanc ipse necessariam cõnexionem admitto in primis inter characterem baptismalem, & alia Sacramenta, quorum sine illo nullum existimo capacem, neq. validè sumere, vt communis fert Theologorum sententia cum *D.Thom.in 4 dist.45.art.6.in corpore:* & licet darem,posse diuinitus gratiam infundi bap

19 tizato sine charactere:at vt optime *D. Thom.* & ex eo *Syluester verbo Baptismus 4.sub initio*, Sanctificatus in vtero matris baptizandus esset, vt signo afficeretur, atquè incorporaretur Christo,& vt filius, seruus, miles, ac famulus eiusdem insigniretur. Quamobrem etiamsi daremus posse Deum ad characterem producendum baptizati non concurrere,vt nunc supposita tali baptismatis institutione, non põt nõ cõcurrere deberetur tamẽ ei,& gratia habitualis,& auxilia,non tamen connaturaliori modo, vt ab intrinseco expetita de facto sunt per characterem. Qua de causa merito dixi,non esse omninò necessarium exercitium huius mutuæ connexionis, quòd maior sit ex parte characteris cum rebus significatis, ad quas ordinatur,quam harum ad ipsum absolutè: quæ omnia ex sequenti assertione magis patebunt.

20 Assertio sexta.Character non modo potentia non est,sed neq. propriè in sua entitate physicæ prædicatum potentiæ includit. Hæc assertio est directè contra doctrinam nonnullorum Recentiorum; Verum non modo est nostri *Vasq.c.4. nu.95.* in quem agit noster *Cardinalis de Lugo de Sacram.disp.6. sect.3.n.42.*sed etiam *Soarij disp.* 11. quicum per totam penè *sect.3.* characterem probauerit,neq. potentiam physicè passiuam,neq.actiuam esse.Demum *§.quarto ex his constat*, solam ei rationem potestatis concedit moralis,non autem physicæ: ac demum, *§.vltimo ergo*, adstruit eam potentiam ad primam spectare qualitatis speciẽ, vt mox dicemus. Et vt omittam, quas tũ ipse *Soarius*, tum *Vasquez* exararunt copiosè,atquè acutè, quibus directè probant characterem non esse potentiam: tñ contendam Prædicatum neq. habere potẽtiæ physicæ,tametsi Recẽtioribus concedam,characterem, tãquam notum Deo, atq. Angelis illos mouere,vt illo in frõte signatos specialem habeant curã illuminandi,protegẽdi,& gubernandi. Verum quomodo ex his characteri sequatur intimè prædicatum inesse potentię physicæ non video. Etenim mouere ad illuminationem,protectionem,& gubernationem passiuam,vt ita dicam,quidpiam esse morale,non est,qui non videat: nam neq. characterem physicè ad lumen recipiendum, protectionem,aut gubernationem concurrere lippis,ac tonsoribus est notum. Neq. effectiuè huiusmodi munia præstare: neq. quodnam sit illud lumen ab his auctoribus declaratur, qui si exprimere contendant auxilia, hoc mox reijciam.

Protectionem præterea, & gubernationem, prout distinctam à serie auxiliorum quidpiam esse morale, vt etiam excitationem ad illas nõ spectare ad physicam potentiæ qualitatem, nõ arbitror esse,qui neget. Quamobrem,vt nobis est in votis, ab his Auctoribus declarandũ erat,quid gubernatio,quidue protectio,prætet auxiliorum seriem comprehenderet. Dices è *Salas 1.tom.in 1.2.tract.2.disp.8.sect.3.num.65.* hæc quidem moralia esse, sed physicè exposci per exigentiam petentem exaratos effectus. Verum enim verò si terminus huius exigentiæ aliquid est morale, quomodo potentia,& exigentias illius erit physica? Deindè vndè quæso physicam rationem, ac specificationem hæc exigentia desumet, cuius terminus actui respondens adæquato veræ potentiæ sit moralis? Insuper dò, moueri charactere Deum optimũ maximum ad ea conferenda in ordine ad functiones,ad quas per Sacramentum destinantur Christiani,quo sensu dicuntur armari, atq. instrui charactere talia exigente arma; necnon exposcere tentationes, vel impediri, vel refrangi,ac minui. Verum hanc exigentiam non esse prædicatum potentiæ constat, tum quia potiori ratione id gratiæ competeret habituali, quam tamen Doctorum consensus ad tertiã docet pertinere speciem qualitatis, tum quia cum asseratur inesse characteri prædicatum

potentiæ; quæro de quanam potentia sermo habeatur? de ea nè, quæ ad secundam attinet speciem qualitatis, vel de alia? Si de alia, non est cur fatigemur; cum de potentia conficta sermo habeatur ab his Auctoribus, quæ hoc nomine ad libitum donatur; & eum distincta ratione res ad prædicamenta spectantes pro arbitratu statuere, quam *Aristoteles*, ac Philosophi antiqui tradere, integrum cuiq. esse mini-
21 mè putem. Arctius vrgeo, secunda qualitatis species, potentia nimirum, est qualitas primo, & per se insita à natura, vt principium operandi: quemadmodum in logicis, prædicamentum hoc expendens, docui ex verbis *Philosophi; sed quia naturalem, aut vim, aut imbecillitatem facile aliquid faciendi habent*, vel melius à *Perionio* redditis, *sed quia vim quandam, aut imbecillitatem eis natura tribuit*. Ex quibus duo prima potentiæ prædicata deducuntur; Primum, quod sit à natura; secundum quod ad agendum primo, & per se data; num autem ad recipiendum, nostra nunc non interest. Quamobrem cum character à natura non insit, sed qualitas sit supernaturalis à Deo producta per Sacramentum, hoc certè prædicatum potentię non habet, vt probè *Vasq. supra cit. n. 77. 78. & 79.* Deindè cum neque primo, & per se sit operatiuus character, sed ad summum moraliter excitatiuus, vel Dei, vel Angelorum, nequè secundum sibi vendicabit attributum potentiæ. Deniq. quæcumq. esset potentia resistendi, hæc sanè ad hanc potentiæ qualitatem non spectaret, neq. eius aliquod attributũ illi phy-
22 sicè competeret. Siquidem duplicem agnosco resistentiam, alteram effectiuam, qua media actione retunditur, minuitur, atq. extenuatur contrarium, vt calor ignis, media actione agit in frigus, illud destruens. Alteram formalem, qua ex sua intrinseca natura qualitas vna trudit contrariam, qua cum impossibilitatem in eodem habet subiecto: sic albedo, vt octo, & nigredo pariter intensa. At neutra harum resistentiarum, potentiæ conuenit, de qua loquimur, quæ secunda species est qualitatis. nam secunda resistentia nullo modo ad agendum ordinatur; & prima secundario tantum, vt quamplures volunt: Quapropter non modo characteri prædicatum non competeret potentiæ, ob aliquam ex hisce resistentijs, etiamsi eam haberet; verum eo longius ab hoc distat prædicato, quo nec etiam huiusmodi resistentias immediatè sibi asciscit; sed merè moraliter, & occasionaliter. Quamobrem si tam tenui fundamento prædicata potentiæ characteri dicemus inesse, eadem profectò facilitate eidem possemus prædicata cuiuscumquè speciei qualitatis tribuere, vt legenti primo quidem intuitu patebit; eo vel maximè, quod Recentiores, quos reijcimus, admittunt baptizatum, charactere diuinitus impedito, habere ius ad auxilia, & gratias charactere Baptismatis insignito debitas, capacemq. esse aliorum Sacramentorum, quod supra *n. 19.* & nunc constanter consensu Doctorum negamus. Quo circa coguntur hi Auctores asserere, characterem esse instar bullę aureæ, & sigilli, quo testificatur Deus, & profitetur potestatem, & ius, quod homo per Sacramentum acquisiuit. Ex quo patet, quam per accidens sit quæcumq. altera exigentia, quæ præter assertam significationem, atq. attestationem iuris, & potestatis dicatur inesse characteri à Recẽtioribus istis, sine quo integra est in eũ nõ habente. Omitto hic indicare bullas, seù Apostolicas literas, cum quibus characterem componunt non esse de substantia gratiæ, quam supponunt, sed potius probationis, vt videre est apud *Auctores* à me citatos *superiori libro disp. 6. c. 2. nu. 4.* Quapropter deficiunt etiam in hac comparatione Doctores allegati.

CAPVT TERTIVM.

Ad quam speciem qualitatis character spectet.

S V M M A.

Opinionum varietas de inscripta quæstione num. 1.
Hæc quæstio non est tantum de nomine n. 2.
Sub certa specie qualitatis est character n. 3.
Qualitates naturales, & supernaturales vniuocè conueniunt n. 4.
Sub certo genere subalterno, & specie vltima est character n. 5.
Character ad primam non spectat speciem qualitatis n. 6.
Character ad tertiam qualitatis speciem pertinet n. 7.
Ad hanc eamdem tertiam qualitatis speciem gratia sanctificans reducitur. n. 8.
Non solum qualitates sensibiles sub tertia specie sunt qualitatis n. 9.
Subiectum proprium, & proximum inhæsionis, ac denominationis characteris est anima num. 10.
De potentia Dei ordinaria character est indelebilis n. 11.
De absoluta Dei potentia posset character destrui num. 12.
Character post mortem etiam remanet n. 13.
Christianus è morte reuocatus iterum non est baptizandus, neq. si fuerit Sacerdos, iterum Sacro initiandus est ordine n. 14.
Visio beata, & fides supernaturalis eiusdem mysterij non physicè, sed moraliter repugnant esse in beato n. 15.
Cur sicut habitus luminis gloriæ, & fidei supernaturalis in Patria moraliter nequeunt in beato esse, nequeat etiam esse character num. 16.
Cur Ecclesia consecrata destructa consecrationem amittat, quam nequè iterum adipiscitur extructa eisdem cementis, secus de homine im-

initiato morte destructo, in cuius anima semper character perseuerabit. n. 17.

Character manet in anima post mortem, absque potestate tamen, ve iurisdictione ei annexa. num. 18.

Sacerdos iterum ad vitam reuocatus, sicut denuo non esset ordinandus, ita vtraq. potiretur potestate tùm ordinis, tùm iurisdictionis. num. 10.

Christi Sacerdotium est æternum: secus nostrum. num. 20.

Ex sua natura chararacter est indelebilis, & non ex mera, atque extrinseca institutione. num. 21.

Possibilis est qualitas contraria characteri illum expellens in pœnam. n. 22.

Num autem capax sit extentionis character. num. 23. remissiue.

NOn est consilium singulas expendere Auctorum sententias, quod eruditè præstitere post antiquos *Soarius 3. tom. in 3. part. disp. 31. sect. 3. Vasquez 2. tom. in eandem 3. part. disp. 134. c. 3.* & alij, ne actum agam, sed eis tantum indicatis, si qua ab aliquo addita sunt momenta rationum contra nostra principia reijcere.

1 Itaq. cum quatuor qualitatis species à Philosophis, duce Aristotile, tradantur, habitus videlicet, & dispositio. Potentia, & impotentia. Passio, & Patibilis qualitas. Forma, & figura. Auctorum nonnulli ad nullam ex his spectare characterem docuerunt directè, sed solum reductiuè. Sic *S. Thomas 3. part. 63. art. 2.* quem communiter pleriq. sequuntur Thomistarum. Alij sub quarta specie qualitatis directè statuunt characterem, sic *Marsilius in 4. q. 4. art. 1. conclus. 7. ad 4.* Alij ad primam speciam habitus nempè reuocant, sic *Alensis in 4. part. q. 19. art. 2. Sot. in 4. q.* 10. *Soarius §. vlt. dicendum, Vasq. num. 70. Conink de Sacrament. q. 63. art. 2. num. 12.* non alio fundamento, quàm aliarum opinionum reiectione. Sumunt autem hi Auctores habitum non tanquam principium simpliciter, vel facilius operandi, sed tanquam formam disponentem subiectum secundum se, vt bene se habeat. Alij quarto ad tertiam referunt speciem qualitatis, sic *Altisiodorens. lib. 4. tract. 3. c. 2. vers. ad id, quod quæsitum,* cui nuper *Eminentiss. Cardinal. de Lugo superiori cap. citat. n. 47. & 48.* subscripsit.

2 Verum ad solutionem noto primum. Non esse de voce si penitus quæstionem hanc spectemus; nam esto prædicamenta formalissimè sumpta, vt *in Logicis* exposui, rationis sunt entia, cum prædicamenta superiora ab inferioribus realiter, vt res à re non distinguantur, & consequenter ordo ille sit rationis; at verò prędicamenta materialiter sumpta pro rebus sub illis posita, sunt quidem realia, & pro aggregato sumpta esse res ipsas reales non absolutè, sed consideratas à nostro intellectu, quod significauit *Gabriel in. 4. disp. 6. q. 2. dub. 3.* dicens, collocari res in prædicamento non absolutè, sed vt nominibus significantur, quia, vt probè *Vasquez citat. n. 53.* voces substituuntur in locum conceptuum. Ex quibus planè fit, cum de charactere inuestigemus sub qua sit specie qualitatis, de eius reali natura non quærere, quæ probè per prædicamentum innotescit.

3 Assertio prima. Sub certa specie qualitatis character est, nec solum reductiuè. Sic maior Auctorum pars, atq. expressè *Soarius sæpè laudatus sect. 3. sub initio, Vasq.* toto illo capite supponit, vt certum, ac *disp. 134. probat cap. 3. num. 49.* alijq. Recentiores. Et quidem ob duplex fundamentū à recta serie directè alicuius prædicamenti videtur reijci character ab Auctoribus cōtrariæ sententiæ, vel quia supponitur esse aliquid incōpletū, vel quia supponitur esse instrumentum, quod indicare videtur *S. Thom.* vel quia supernaturalis est, quod potius amplectitur *Riccardus in 4. dist. 5. art. 1. q. 1. ad 3.* Non ob primum, quia, vt modo dicemus, & probè ratiocinatur *Soarius citatus* nō est quidpiam incompletum character, neq. instrumentum. Non ob secundum, nam vel excluderetur, vt qualitas supernaturalis, vel vt talis: non vt qualitas, cum qualitates naturales, ac superna-

4 turales conueniant vniuocè sub ratione communi qualitatis, quæ secundum vnicum conceptum concipi potest ob similitudinem, & conuenientiam, quam singulæ seruant in habitudine, ac ratione subiectum afficiendi: sicut actus supernaturales omnes, siuè intellectus, siuè volūtatis in ratione actus vitalis vniuocè etiam conueniunt sub ratione communi qualitatis vitalis; cum supernaturalitas non sit conditio diminuens, sed eminentior ad illustriorem potius euehens ordinem qualitatem ipsam: neq. quatenus talis qualitas supernaturalis id habet; quippè quæ comparata cum alijs supernaturalibus, non est cur dicatur secundum quid, vel analogicè, cum simpliciter afficiat, perficiatq. animam, sitq. permanens, perpetua, atq. indelebilis: nec habitudinem aliquam dicit ad alium, quæ forsitan vniuocationi obsit: nam vel transcendentalis est, vel ad modum signi, seu expressionis, vt supra diximus: quibus habitudinibus, vtpotè nobis notioribus, qualitates sæpiùs explicantur, quemadmodum probè *Vasquez* notauit *n. 53.*

5 Ex his autem cum Soario necessaria deduco sequela, sub certo genere subalterno, & specie vltima qualitatis characterem directè & propriè constitui, cum fieri non posset quidpiam esse sub aliquo supremo genere, nisi medijs generibus subalternis, ac speciebus adæquatè diuidentibus illud genus.

Deduco præterea licet daremus *Cardinali de Lugo sect. 3. n. 32.* characterem verè esse indiuiduum completum qualitatis; ex hoc tamen non necessario deduci, ponendum esse sub certa specie, & prædicamento qualitatis, cum aliquis contendere posset, sub hac supernaturalia indiuidua non esse, vt volebat *Riccardus in 4. cit.* sed solum naturalia, quibus cum vniuocè *Riccard.* dicit, non conuenire. Itaq. asserta conclusio, quam etiam ample-

ctitu

ctitur *Eminent. de Lugo* eius probari fundamẽto non potest, nisi quę retulimus è *Soario* adhibeantur ad probationem.

6 Assertio secunda. Character ad primam non spectat qualitatis speciem. Probatur; quia vel quando inuestigamus specificam rationem characteris impropriè cum metaphora, seù reductiue de illa philosophamur, vel propriè, atq. in rigore, vt par est, dum rerum essentias inquirimus. Si primum, sicut ad primam qualitatis speciem, sic ad cæteras character reduci facilè poterit. Si secundum cum essentia primę speciei qualitatis sita sit in eo, quod per se primo instituta tendat ad perficiendam substantiam in ordine ad operationem, ob quod munus sit addita potentiæ ex *Philosopho 2. Ethic. c. 5.* & id characteri minimè conuenire fateantur vltro huius opinionis Patroni, non video, quomodo sub habitu illum statuant. Secundo vel habitus à dispositione ponitur essentialiter distinctus, vt vult *D. Thomas 1. 2. q. 49. art. 2. ad 3. Sotus, Caiet. Toletus, Rubeus*, & alij, vel non: Si primum, cujus opinionis videtur esse etiam *Soarius disp. 42. metaph. sect. 5. n. 15.* non poterit character habitus dici: quippè qui potius erit asserendus dispositio, cuius differentia specificans, eamquè distinguens essentialiter ab habitu eodem Auctore *Soario*, est esse formam, & actum secundum, perficientem potentias; habitum verò actum primum ordinatum ad operandum. Quod si secundum aliquos dicatur dispositio ab habitu distincta per id, quod facile mobilis sit facilitate prouenientе ex causis efficientibus, vt sentiunt *Conimbricenses* vel ex parte subiecti, vt *Rubeus q. 2.* spectare non poterit character ad dispositionem, qui quidem est difficile mobilis, imò indelebilis. Si autem essentialiter nõ dicuntur hæ duæ qualitates distinctæ, vt opinor probabilius cum Græcis interpretibus *Alberto Magno, Vasquez 1. 2. disp. 78. c. 3. nu. 20. alijsq.* cum earum essentiam character minimè participet, qualitatis nimirum primo, & per se superadditæ potentiæ ad operandum, quam habitus perfectè sibi vendicat, imperfectè vero dispositio, ad quam habitus imperfecti reuocantur, consequens est ad hanc primam qualitatis speciem non reuocari characterem.

7 Assertio tertia. Character ad tertiam spectat speciem qualitatis. Sic sentio cum Auctoribus quartæ funrentiæ, & cum alijs, quos tacito nomine, indicat *Soarius sect. 3. 3. paulò ante finem, §. nisi forte, necnon cum quampluribus Recentioribus Hispanis Theologis*, quibus hæc erat communis opinio, dum apud eos studijs operã darem. Nequè fundamento moueor *Altisiodorensis*, cum nòn arbitrer characterem lumen esse spirituale; cujus rationem si haberet, potius habitus esset, qui disponeret, adiuuaret, vel eleuaret intellectum ad perfectius, vel vltra naturales vires operandum. Præterquam quod vti super. confecimus, character non est per se operatiuus in ordine præsertim ad intellectum, cum quo actum, atq. expressam repræsentationem producere deberet. Nec quia terminus est proprius actionis; atenim vt probè *Soarius citatus*, hæc ratio termini vt sic, est sola denominatio extrinseca, atq. à cęteris ferè omnibus vindicatur. Sed quia cum hæc qualitas per se primo sit instituta ad perficiendam substantiam in suo esse, & character à Deo per Sacramentum inducatur ad animam perficiẽdam, vel in ratione exigentiæ filiationis adoptiuæ, vel seruituris, militiæ, famulatus, ac mini-
8 sterij; sicut etiam gratia sanctificans (si distinguatur realiter ab habitu charitatis) quæ sanctificat animam, perfectaq. ratione facit filiam, ornat, ac quodammodo Deificat, cum diuinæ participem faciat naturę, ad hanc eamdem censeo spectare speciem, vt eam communiter ponunt *Theologi apud Soarium in metaph. tom. 2. disputat. 42. sect. 4. num. 23. e sto tomo 3. de gratia lib. 2. num. 11.* indicat esse sub specie habitus. Deindè sufficiens enumeratio ceterarum specierum, à quibus meritò rejicitur character, id probat. Demum quia & scripturæ loca, & Auctorum dicta propriori ratione hoc modo declarantur, cum characterem asseramus tendere ad perficiendam, & ligno afficiendam animam iuxta dicta.

9 Neq. ab hac sententia me retrahit, quod in hac specie solum corporeæ videantur collocari qualitates, quæ sunt obiecta sensuum cum Auctore *Philosopho in prædicamentis, cap. de qualitate*, huius speciei sint etiam qualitates spirituales; quapropter iracundia, atq. insania constituuntur, quæ tamen sensibiles per se non sunt, vt neque actus intellectus, & voluntatis, qui tamen ab his, qui docent qualitates tantum sensibiles huius esse speciei sub illam ponuntur. *Diuus autem Thomas 5. metaph. lect. 16.* qualitates asserens tertię, & quartia speciei solis rebus conuenire corporalibus, ex natura rei exponendus est; cum in subiecto naturali hæ subiectentur qualitates; non tamèn de potentia absoluta Dei, supra naturæ ordinem aliquid producente, vt probè idem *Soarius disputat. citata 42. sect. 4. num. 11. & 12.* Hæc autèm licet ita se habeant, non ideò tamen negauerim, characterem, siue vt notam exigentem filiationem adoptiuam, vt de baptismali dictum est, siue vt signum seruitutis militiæ, ac famulatus iure quidem suo exigere auxilia, & gratias ad has prerogatiuas, & munia debitas, nec non characterem ordinis postulare potestatem, & iurisdictionem Sacerdotalem conficiendi Corpus Christi, & remittendi peccata, iuxta infra dicenda. Verum cum primo, & per se hæc non expetat, sed in ordine ad perficiendam, signandamque, atquè illustrandam animam datus sit, propriori ratione ad tertiam referrur speciem, non secus ac primæ qualitates, vt calor, &c. quæ tametsi operatiuæ sint, non tamen ordinantur primo, & per se ad operationem, sed ad perficiendam substantiam; cum igitur *D. Thomas* dicat esse characterem sub secunda specie, explicandus est in sensu morali, in quo reductiuè ad primam etiam statuit; vel explicasse secũdario characterem, vt *art. 4.* considerauit.

10 Assertio quarta. Quidquid sit de alijs opinionibus, quas *Vasquez laudatus cap. 4. & Soa-*

rius

rius eruditè, ac doctè reijciunt, characteris ſubiectum propriè, ac proximum inhæſionis, ac denominationis, in ſcholis ſubiectum quod, appellari ſolitum eſt anima, neq. alio præter eã indiget ſubiecto, quo; ratione cuius animæ totus homo, ſubiectum dici poteſt, quo pacto intelligendus eſt *Eugenius IV.* in decreto fidei *Concilij Florentini poſt ſeſſionem vltimam, §. 5. Eccleſiaſticorum, ac Trident. ſeſſ. 7. can. 9. de Sacramentis, ſic Marſilius in 4. quæſt. 4. art. 1. ad 2. dubium, quod eſt in fine articuli, Vaſquez citatus num. 77. Soarius pariter citatus, §. in hac re, Conink in art. 4. & alij* Recentiores. Fundamentum primæ partis eſt ad noſtra principia conſonum, quia cum character tertiæ ſpeciei ſit qualitas perficiens, atq. animam ſignãs ad varias prærogatiuas, officia, funtioneſquè ei profectò debet ineſſe, quam ſignat, illuſtrat, atquè deſignat; neq. dici poteſt ineſſe tamquam ſubiecto, quo, potentiæ intellectus, vel voluntatis; etenim cum neq. naturalem potentiam characterem eſſe, neq. proprium eius prædicatum habere ſupra demonſtratum ſit: neq. propter eſſe operationis, ob quod à ſecunda ſpecie illum reijcimus, ſed qualitatis tertię ſpeciei rationem, vti dictum eſt, ſortiatur, animam nempè perficientem ſecundum ſe, atq. in ſe ipſa, non ſecus, ac de gratia ſanctificante ſentimus. Quæ quidem ratio non modo probat in minus probabili ſententia docente, potentias animæ realiter ab illa non diſtingui, quemadmodum patet, ſed in probabiliori etiam aſſerente, illas quidem diſtingui. Rationes autem contrariorum rectè tum à citatis ſoluuntur Auctoribus, tum *à Cardinali de Lugo diſputat. 6. de Sacramentis ſect. 4. à num. 56.* Verùm quia ratio quędam à *Salas ſupra citato ſect. 3. num. 68.* noſtræ opponitur ſententiæ magis directè, quàm cæteræ, ſic ſoluenda, vt licet rationem imaginis, ac ſimilitudinis ſpiritualis, intentionalis, & expreſſæ meritò collocandam eſſe demus in intellectu: ſecus autem de charactere ſentimus, quatenus rationem imaginis, & ſimilitudinis ſibi vindicat non intentionalem, ſed obiectiuã modo ſupra declarato.

11 Aſſertio quinta. De potentia ordinaria character eſt indelebilis in hac vita. Eſt communis Auctorum ſententia, *D. Thomæ quæſt. 63. art. 5. Caietani ibidem, Vaſquez cap. 5. Suarez in expoſitione art. 5. citatæ quæſtionis 63.* & aliorum apud hos. Et quidem de potentia ordinaria diuina, atq. in hac ſaltem vita, aſſertionem intellectam, de fide docet eſſe, *Soarius ſub initio:* vtquè firmam, & conſtantem perpetua Eccleſiæ traditione, definiuit *Eugenius 4. in citato decreto Concilij Florentini poſt vltimam ſeſſionem, §. 5. Eccleſiaſticorum*, necnon *Concilium Trident. ſeſſ. 7. can. 9. de Sacrament.* cum enim Sacramenta, quibus character inuritur iterari nequaquam poſſint, ſignum eſt, characterem ſemper in hac vita ſaltem permanere. Neq. obſtat gratiam habitualem ſanctificantem charactere perfectiorem peccato lethali expelli; nam cum gratia rationem filiationis adoptiuæ actualis, & amicitię, necnon conuerſionis ad Deum ſuo modo contineat, minimè cum mortali poteſt peccato conſiſtere, ſaltem de potentia Dei ordinaria, ſimulq. eſſe, quo infectus homo, adoptiuus filius amplius non eſt, adoptione orbatus, ſed inimicus, Deo inuiſus, & auerſus: ſecùs cum charactere, qui quidem ſolùm illam petit filiationem, atq. amicitiam: & ſicut primo poterat cum peccato exiſtente produci, & recipi, ſic pariter deinceps conſeruari.

12 Prudens loquutus ſum de potentia ordinaria; nam de obſoluta, licet admitterem, non poſſe qualitatem produci, vel certè cum fundamento aſſeri, characteri contrariam, de qua infra breui dicam: at poteſt certè Deus ſuum contrahere concurſum; quo character, vtpotè realis qualitas conſeruatur, eoq. contracto, ac denegato, ad nihilum reducere: imò etiamſi cum eis ſentiremus, qui characterem extrinſecam dicunt denominationem, vel relationem rationis prouenientem è præterita Sacramenti actione, poſſet etiam deleri character, vt probat *Vaſquez citatus cap. 5. num. 77.* ſi ſtatueret Deus, vt qui peccatum mortale committeret, aut inhabilis ad filiationem adoptiuam, & ad alia efficeretur Sacramenta, nè iterum baptiſmate noxam ablueret, aut Sacramentum nõ poſſet adminiſtrare, niſi iterum ordinaretur, aut minimè cenſeretur ad diuinam deſignatus militiam, niſi denuo confirmaretur; vbi non ſecus, ac Eccleſiæ conſecratio, quæ ſicut non ſolum ex actu præterito conſecrationis, ſed ex inſtitutione diuina, vel Eccleſiæ pendet, ita character ſi hac eadem inſtitutus fuiſſet ratione, vt poſito aliquo peccato illum habentis deleretur, quo poſito peccato profectò tolleretur, vt rectè proſequitur *Soarius § præterea.*

13 Aſſertio ſexta. Character poſt mortem etiã remanet. Ita *S. Thomas 3. part. quæſt. 63. art. 5. ad 3. Alexander 4. part. quæſt. 8. membro 8. art. 5. Bonauentura diſt. 6. in 4. art. 2. quæſt. 5. Sotus ibidem diſt. 1. quæſt. 4. art. 6. Vaſquez, & Soarius modo citati, aliique Recentiores.* Ratio eſt, quia perſeuerat eius immediatum ſubiectum, anima ſcilicet, in qua fruſtraneus non erit; etenim in anima iuſti inſitus ponitur ad ornatum, decorem, illuſtremq. teſſeram, ſiue filij, ſiue militis, ſiue famuli, aut ſerui Dei: in anima verò damnati ad opprobrium, fœdamquè ignominiam, ac turpiſſimam pœnam, ſiue exhæredationis, ſiue defectionis, ſiue infidelitatis, & contumacię, quòd inſignitus tali nota, ſeù ſigno illis omnibus donis, quæ ab eo petebantur per propriã culpã cũ ſpoliatus ſit, par erat, & rationi conſonum, vt indelebilis perſeueraret character.

14 Secundo à poſteriori. Chriſtianus per diuinam potentiam ad vitam è morte reuocatus non eſt iterum baptizandus, neq. ſi fuerit Sacerdos iterum initiandus, Sacerdotio; ergò ſignum eſt perſeuerare characterem, nec morte deſtrui; cum Concilia ex eo, quod tria Sacramenta non poſſint iterari, colligant, characterem imprimi: Et licet dici poſſet, quod è mortuis ſuſcitato, Deus illo tunc characterem reſtitueret, hoc tamen miraculum abſq. neceſſitate aſſerendum non eſt.

Obij-

Obijcies habitus fidei perit per ingressum in beatitudinem, qui tamen restitueretur beato, si rediret ad statum viatoris; ergo etiam character amissus restituendus esset ad vitam reuocato.

15 Respondeo. De lege saltem ordinaria actum fidei, & visionem beatam incompossibiles esse in eodem intellectu: & habitum fidei, & lumen gloriæ, non ob fundamentum à *Soario inductum 1. tomo in 3. part quæst. 7. art. 3.* quia nimirum fides debet esse de re obscura, qualia non sunt mysteria fidei beatis, à quibus per visionem
16 clarè videntur: nam ad fidem solum requiritur, vt res credita sit obscura per medium suũ ei proportionatum, videlicet extrinsecum, non verò vt obscura sit per aliud medium, vt in simili philosophatus sum de fide, scientia, & opinione, & in materia de Incarnatione dixi. Sed incompossibiles censeo dictos actus non physicè, sed moraliter ratione status beatifici; quippè qui cum præstantissimus sit cęterorum omnium, nō est, cur in eo actus obscurus asseratur fidei circa ea, quæ meridiana luce clariora beatus intuetur. Sicut multa, quæ licet Regibus, ac Dynastis physicè non repugnant; moraliter tamen eos dedecent ratione præclarissimi status. Et sic pariter ratiocinatur *citatus Soarius* ad probandum in Christo Domino admittendos non esse actus fidei humanæ, vel opinionis, imò, & morbos, & cætera huiusmodi, quæ physicè cum natura Christi Domini nullam habebant oppositionem. Vt igitur moraliter actus visionis, & fidei repugnant esse in vno beato; sic etiam & habitus fidei, & lumen gloriæ de lege ordinaria, & ratione status; qui quidem habitus ad illos cum ordinentur actus, nihil mirum si eodem pacto simul esse non possint; si habitus igitur fidei destrui supponitur in beato, hic ad vitam si reuocaretur, iterum eo reproducto donandus esset. At character nullam habet oppositionem cum aliquo habitu, siue visionis beatæ, luminis videlicet gloriæ, vel amoris Dei in Patria, aut cum aliquo dedecore damnati. Prętera habitus fidei cum per se primo ad actum ordinetur, frustraneus esset in Patria, in qua de lege saltem ordinaria, ratione status, vt dixi, actus fidei esse non potest; verum cum character primo, & per se ordinetur ad hoc, vt insigniret, ornaretq. filiũ, famulum, seruum, vel militem Dei, sicut bulla, tesseraq. militis, quæ etiam à milite gestabatur in triũpho, perseuerare dicẽdus in Patria; sæpè .n. insignia dignitatis, publica instrumenta magnorũ officiorũ armaq. victorię ad familię splẽdorẽ asseruantur accuratè, quę ad dedecus homuncionũ, et inseruiunt quo pacto ex iustitia Dei character perseuerabit in damnato, qui christiani nominis gloriam propriorum dedecorum tenebris offudit, & illustri Reipublicæ muneri minimè satis faciens, vel eam malè gessit, vel deficiens notam perpetuę contraxit infamiæ.

17 Neq. obstat Ecclesiam consecratam destructam; consecrationem amittere, quam non recuperat etiamsi iterum eisdem reædificetur cœmentis, cum illa consecratio toti adhæreat composito, vt ad modum entis moralis potest, quo quidem destructo, deleta illa censetur; at character qualitas cum sit realis inhærens tanquam immediato subiecto animæ, vt hæc perseuerat, secuta hominis morte, etiam & ille perseuerabit per æternitatem sicut, & anima.

18 Assertio septima. Character permanebit post mortem non tamen cum potestate, sed in illius signum, quam quis habuit, si fuerit præsertim confirmationis, vel ordinis conferendi, vel Eucharistiam consecrandi, vel peccata remittendi, *sic è Ledesma* docet *Vasquez citatus. nu. 96.* Et quidem perseuerantiam characteris in Patria ad maiorem honorem, felicitatemq. beati, & in barathro infernali ad æternum dedecus damnatorum supra probatum est: carentia verò potestatis probatur ex eo, quod annexa est characteri tantum existenti, atquè inhærenti homini viatori; quod ex eius fine constat, ad quem ordinatus refertur, quo cessante cum vita mortali: Si quidem in Patria Sacramentorũ vsus non esse liquet, cessare etiam debet.

19 Ex hoc consequenter fit, Sacerdotem, ad vitam si reuocaretur, non esse iterum ordinandũ, cum characterem retineret, quemadmodum *Angelicus* docuit *lectione 7. in cap. 11. Epistolæ ad Hæbreos*. Consequenter igitur potiretur vtraq. consecrandi, atq. absoluendi potestate, eam exigente charactere in homine iterum facto viatore, atq. coniunctionem hanc moraliter expetente: non autem post vniuersalem resurrectionem postquam super vacaneæ sunt vt probè prosequitur *Vasquez num. 94.* Idemq. dices de Episcopo rediuiuo quoad potestatẽ etiam confirmandi, ordinesq. conferẽdi: Quod à fortiori concedunt Auctores asserentes Sacerdotium Christi post extremum illum diem minimè mansurum, quos citat, & reijcit *Vasq. 1. tomo in 3. part. disput. 85. cap. 1. & 2.* cum quo,
20 vt ibidem diximus, Sacerdotium sentimus Christi mansurum in æternum; quia Sacerdos est suapte natura; nos autem participatione quadam accidentaria. Verum satis de his, cum directè ad nostrum non faciant institutum.

21 Fit præterea characterem esse natura sua indelebilem, & non ex Dei tantum institutione. Etenim cum nobis certò constet esse indelebilem in hac vita in homine viatore existentem, & probabiliter etiam constet tum ex carentia contrarij de facto, tum ex ratione, & Scholasticorum auctoritate perseuerare in altera vita, & post resurrectionem esse etiam perseueraturum: quæ quidem sicut post mille, & quingentos annos v.g. fieri posset; ità & duratio interminata characteris asserenda est; quæ qualitati non repugnat, nec fingenda sunt, vel asserenda miracula absquè necessitate.

22 Nùm autem sit possibilis qualitas contraria characteri, negari videtur à *Vasquez disput. 134. cap. 5. n. 86. ad finem.* At mihi de potentia absoluta Dei non est improbabilis: eius autem effectus esset incapacem reddere hominem ex aliquo v.g. grauissimo peccato, tum ad omniũ di-

dictarum, prærogatiuarum designationem, cum ad ornaméta, & decora omnium potestatum. Nam vt per peccatum originale tot miser homo contraxit calamitates, & spirituales, & corporeas præter orbationem gratiæ. Dæmon quoquè subijt obstinationem in pœnam peccati, per quam à peccato resurgere, atquè in gratiam sanctificantem nequeat redire, & sicut per peccatum subtractionem cuiuscumq. gratiæ etiam sufficientis in pœnam idem meruit, ita & posset Deus ordinare, vt per peccatum aliquod homo priuaretur quocumq. charactere, præsertim ordinis sacri, nè tam illustri tessera insignitus esset, idq. significare contraria altera qualitate, atq. infami nota etiam speciali, quæ instar esset turpis habitus, seù vestitus, quo à Iudicibus Sacri Tribunalis fidei inquisitionibus indui merito solent Rei; talem enim qualitatem repugnare Diuinæ Omnipotentiæ non video, ac iustè posset inuri in pœnam homini peccatori, qui quidem ob peccatum priuari meretur quocumq. spirituali beneficio, & qualibet affici pęna.

23 An autem intensione, vel extensione sit capax character cum sequenti disputatione de ordine, & Sacramento Episcopali disputaturi sumus prò nostri necessitate tractatus, non nihil dicemus.

DISPVTATIO OCTAVA.

De Charactere Consecrationis Episcopalis.

PER prolusionem superioris disputationis naturam Characteris prò nostri necessitate instituti exposuimus: Reliquum est, vt expendamus, an per Episcopi Consecrationem nouus à Sacerdotali distinctus imprimatur, vel potius quasi per nouam accessionem, atq. auctum, vel alia ratione Sacerdotalis character extendatur.

CAPVT PRIMVM.

An per Consecrationem in Episcopum Character imprimatur penès varias opiniones.

SVMMA.

Prima sententia negat per consecrationem Episcopi characterem produci, vel imprimi. nu. 1.
Secunda sententia docet per consecrationem Episcopalem nouum non imprimi characterem, sed extendi Sacerdotalem. n. 2.
Tertia sententia eodem pacto characterem Sacerdotalem extendit ad Episcopatum, ac consecrandi characterem ad remittenda peccata. num. 3.
Quarta, & vera sententia nouum imprimi characterem docet. n. 4.

1 PRima sententia negat omnino per cōsecrationem, & ordinationem Episcopi produci characterem, siue intelligat nomine productionis nouam illius eductionem, siue prioris Sacerdotalis extensionem, vt alij citandi sentiunt, sic *Vasquez tum disputat. 240. cap. 5. n. 54. tum disputat. 239. cap. 6. num.* 54. qui eodem permanente charactere Sacerdotali potestatem Episcopo asserit conferri distinctam ab ea, qua pollebatur, quatenus Sacerdos, Eucharistiam consecrandi, & peccata remittendi. Fundamentum, quo vtitur; est, quia, vt distincti characteres in ordinationibus imprimātur, opus est, vt vnus alium non supponat necessariò; Cùm igitur propriæ potestates Episcopales potestates supponant Sacerdotales, ita, vt si quis non Sacerdos ordinaretur in Episcopum, Episcopus non esset, neq. facultatem ordinandi, & confirmandi haberet; quippè quæ ab illis pendent, consequenter vna cū hisce Episcopo character non imprimitur. Confirmatur à paritate, nam sicut è sto distincta sit consecrandi potestas à potestate remittendi peccata, quæ quidem per distinctam materiam, & formam, ac distincto tempore traditur, non arguunt tamen, neq. dicuntur per distinctos characteres dari ob hanc necessariam inter eas connexionem, qua potestas obsoluēdi necessariò potestatem consecrandi supponit, ita vt si quis facto ipso illam sine hac vellet alicui conferre, nihil efficeret: ità cum eadē ratione se habeant potestates propriæ Episcopales cum his Sacerdotalibus neq. arguent, neque per eas duo cōferentur characteres.

2 Secunda sententia est *Sot. in 4. dist. 20. q. 1. art. 2. post conclus. 3. ad fin.* docens, per ordinationē Episcopi nouum non imprimi characterem, sed Sacerdotalem extendi, quod non eueniте sentit in charactere impresso Sacerdoti cū potestate consecrandi, quem non extendi putat,

rat, cum eidē Sacerdoti cōfertur potestas alios absoluendi à peccatis, vt asserit *dist. 24. q. 2. art. 4.* tametsi primo *loc. cit.* id concesserat in charactere Apostolorum, quem primum Sacerdotes in cœna receperunt ad consecrandum, & post Resurrectionem Domini extensum habuerūt ad absoluenda peccata. Huic sententiæ nonnulli adstipulantur Recentiores.

3 Tertia sententia est *Paludan. in 4. q. 7. art. 5 n. 16.* qui eodem pacto philosophatur de charactere Sacerdotali, qui quidē imprimitur ad Eucharistiam consecrandam, & extenditur ad remittenda peccata, atq. in hoc Sacerdotali, qui extenditur per consecrationem Episcopale ad confirmandū, & ad ordines conferendos.

4 Quarta sententia est *Michael. Medinæ lib. 1. de Sacrorū hominū continētia c. 16. § imbecillior,* qui Recētiores pro secūda sententia relatos irridet, & prò viribus asserit p ordinationē Episcopi nouū produci, atq. imprimi characterem.

CAPVT SECVNDVM.

Vera sententia de Episcopali charactere,

S V M M A.

Per consecrationem Episcopi aliquod intrinsecū imprimitur consecrato. n. 1.
Quod in consecratione Antistitis producitur est verus, & proprius character. n. 2.
In quo sensu Episcopus sit Christi seruus. n. 3.
Per hoc intrinsecū quod produci dicimus, Sacerdotalis non extenditur character, sed nouus specie penè distinctus producitur. n. 4.
Expenditur, et impugnatur extensio characteris. num. 5.
Episcopus rediuiuus polleret facultate ordinandi, & confirmandi, non autem Iurisdictione in Ecclesia altero Episcopo concesso. n. 6.

Sit prima conclusio, per ordinationem Episcopi aliquid intrinsecum ei consecrato imprimitur, hæc assertio contra primam sententiam, est *Auctorum 2. 3. & 4. necnon Bellarm. lib. 1. de Sacr. ord. c. 5. §. tertio in Episcopo. Conink disp. 2. dub. 6.* Probatur primo, quia hic ordo repeti non potest; ergo imprimit aliquid intrinsecum ordinato Episcopo; ex hoc enim à posteriori educimus characteris impressionem in Sacramento Baptismi, & confirmationis. Secundo, quia per tres ordinationes Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotij aliquod producitur intrinsecum, etenim sola destinatione extrinseca, vel relatione aliqua rationis ad munera propria illorum ordinum, satis non censentur constitui Subdiaconi, Diaconi, & Sacerdotes; atqui Episcopus per consecrationē constituitur in eminentiori gradu Ecclesiastico ad duo Sacramenta, quæ solus conferre potest; ergo per consecrationem illius aliquid intrinsecum in eo producitur.

2 Secūda cōclusio, intrinsecū, q̄ producitur per consecrationē, est proprius, & verus character. Probatur primo auctoritate *Dionys. Areopag. de Ecclesiast. Hierarchia c. 5. Episcopo, Sacerdoti & Diacono virtus sacratior, habitusq. infunditur* Nomine aūt virtutis characterem certe intelligentis, & nomine habitus gratiā sanctificantem, vt in ceteris, quos indicat, ordinibus Sacerdotij, ac Diaconatus. Secūdo probatur à priori, quia, vt *super. disp. c. 2.* dixi character est signū ex sua natura tale, quo cognito, vi quod in cognitionem deueniuntur rei, quam significat; sed per consecrationē Episcopi gratia habitualis sanctificans cōfertur, & cōstituitur insignitus minister, famulus, & suo modo seruus Dei iuxta illud, *Quis putas est fidelis seruus, & prudens?* Seruus, inquam, honorarius, dispēsator, Oeconomus, Vicarius; hęc .n. omnia nomina Præsuli esse *tom. 1. lib. 1. disp. 1.* docui, nā huiusmodi serui Hæbraicè Meacarerim, quasi ministri dicuntur ad eorū distinctionem, qui Abadim appellantur, serui nempè, qui vilissimæ sunt mancipia in neruis, & compedibus habita. Siue alij, qui Mediastini, vt sunt famuli Ciuiū, seù nobilium, quorum omnium non habent rationē Episcopi, sed primorū quidem, ad quorū munus characterem dicimus imprimi, sic *Paulus 1. ad Corinth. 4. vers. 1. vocat Episcopos dispensatores, & Dauid appellat Principes, Constitues eos Principes super omnem Terram.* eodēq. sensu Christus Summus Pontifex *Isaiæ 49. ver. 3.* dicitur *Seruus meus es tu Israel, quia in te gloriabor, vt hic Hieronymus, & Cornelius à Lapide 1. cap. epist. ad Philippenses n. 3.* quæ denominatio quomodo conueniat Christo, vt homini scitè docet ex multis *Soar. in 3. p. disp. 44. 1. & 2.*

4 Sit tertia conclusio per hunc, quem dicimus produci characterē, non extenditur character Sacerdotalis, sed est numero, & aliquo pacto species distinctus ab illo, spectans ad totalē rationē Episcopatus, fundamentalis huius nostrę assertionis ratio deducitur ex loco paulò ante allegato *sup. disp. c. 2.* Porrò cum signum specificetur à rebus, quarum est signum, & character suo modo signum sit, vt quod exprimēs, vel diuersa munera propria Episcopalia, vel distincta Sacramenta, vt ordinis, & cōfirmationis, ad quæ conferenda, est Episcopo potestas: vel significans distinctum statum, & gradum in Ecclesia maximum Episcopi, vel gratiam sanctificantem, variaq. auxilia ad modo indicata munera congrua, & ab his, quæ per cætera Sacramēta donātur aliquo pacto distincta, manifesta cōcluditur consequētia charactetē hunc in ratione signi, quā geri, plusquam numero à charactere mere Sacerdotali differre. Secūdo Auctores asserentes extensionem characteris, vel volunt Sacerdotalem; charactetem extendi re ipsa, vel quoad solam significationem, quatenus in Episcopo signum est plurium potestatum, quam in Præsbytero: Si primum, cæremonia, quæ hūc habet effectum spiritualem, & supernaturalem, realem nempè extensionē characteris, & erit Sacramentum, & sufficientem inuoluet vim nouū imprimendi, cum extensio realis, vt mox dicam, vel erit noui gradus, vel nouæ partis, ad cuius productionem tantū desideratur virium, atq. ad indiuiduum characteris producendum: Si secundum, Auctores, in quos

quos agimus,dixerint,non video quo pacto in ratione ſigni poſſit extendi character tot, ac tanta ſupetnumerata ſignificans, quæ non ſignificantur, nequè arguuntur per characterem ſacerdotalem, quin etiam entitatiuè, imò ſpecie, vt inſtitui dicere, ab illo diſtinguatur. Ad hæc cum hoc ſignum quid reale ſit, vt ſupra probatum eſt, ſicut cum noua aſſignantur munera nouus ſtatus,& gradus, & noua poteſtas, nouus profectò character aſſeritur, ità cum noua fiat additio realis, additio noua aſſerenda eſt characteris. Tertia ni velit quis prorſus allucinari,nô videbit magis diſtare poteſtatem conſecrandi,& abſoluêdi à peccatis,à poteſtate confirmãdi,& conferendi ordines,quam poteſtatem legendi Epiſtolam, & Euangelium in Miſſæ ſacrificio,ſed ad hæc ponuntur ab Aduerſarijs duo diſtincti characteres in Subdiacono,ac Diacono,neq; ſatis eſſe cenſetur vnus ad alterum extendi; ergo hoc idem cenſendum eſt in Sacerdote; atq. in Epiſcopo. Demum,vel hæc extenſio characteris fieret inſtar extenſionis rei quantæ, vel inſtar extenſionis habitus,qua nonnulli putant vnũ, & eumdem habitum ad plures extendi actus, ſic habitum acquiſitum circa primam concluſionem ad reliquas volunt extendi; atqui neutro modo ſatis exponi poterit huiuſmodi extenſio,ergo,Non primo,nam per talem extenſionem,nihil diuerſæ naturæ additur rei extenſæ,quod ante in illa non contineretur;igitur ſi hoc pacto characteris Sacerdotalis fieret extenſio, nulla poteſtas Epiſcopo tribueretur per eius conſecrationem, quæ in Sacerdoti collata antea non cótineretur puro Sacerdoti collata, quod pluſquam falſum eſt: ſequi autem neceſſaria ſequela, quod intuli, vel ex hoc patet, quia ſicut extenſio partium quantitatis,vel rei quantæ,non tradit rei extenſæ nouam ſubſtantiam,quantitatem,aut vim, ità neq. maiorem ad operandum virtutem tribuet, vt videre eſt in extenſione ceræ,vel pellis, qua maiorem ſolum habet cera, vel pellis occupare locum; Nequè etiam inſtar extenſionis habitus, tum quia, vt in logicis docui, huiuſmodi extenſio nulla eſt ex communi Doctorum ſententia; tum quia vnus numero habitus acquiſitus ad plures ſpecie diſtinctos nequit ſe extendere, cum facultatem tribuat ad actus tantum ſimiles illis,à quibus productus eſt:tùm quia huiuſ modi actus ſpecialem habent difficultatem, ab alia aliorum diſtinctã. Verum quidquid ſit de habitibus certè vix poterit hæc extenſio ſatis declarari,qua ratione fiat,quin pars noua, ſiuè nouus gradus producatur in primo charactere,ad quem producendum, vt ſupra dicebã, neſcio,quæ minor efficacia, vel poteſtas deſideretur, quàm ad nouum characterem producendum,qui omnino nouus, ac diſtinctus dicêdus ſit Ea propter ad tem *Valentia de Sacram. Ord.diſp.9.q.1.punct.4. §.quo enim*, merito docet contrarium vix ab aliquo intelligi poſſe, addit q. & puto ſi *D. Thomas in ſumm. Theologica hanc quæſtionem* tractare potuiſſet, aliter fuiſſe ſenſurum. Adde characterem non præciſè imprimi ad poteſtatem aliquam ſupernaturalem conferendam,alioquin confirmatione non imprimeretur, per quam nulla poteſtas propriè confertur,quod rectè indicauit *Conink laud.n.51.*

Ex his infero,ſicut ſupradictum eſt,Sacerdotem Rediuiuum characterem, & vtramq. poteſtatem habiturum conſecrandi, atq. abſoluendi, ſic Epiſcopum Rediuiuum eiſdem ornatum eſſe confirmandi, & ordines conferendi, non autem iuriſdictione pollebit in Eccleſiam, quam morte reliquerat, ſi fuerit prouiſa.

CAPVT TERTIVM.

Soluuntur argumenta contraria.

SVMMA.

Neceſſaria connexio inter Sacerdotium,et Epiſcopatum,non obſtat propria noui Characteris productioni.n.1.

Quid ſecundum veram opinionem dicendum de Epiſcopo ordinato per ſaltum. Quid in opinione aliorum,an poſſit conſecrare,& peccata remittere.n.2.

Sacerdotalis poteſtas potiùs videtur diſpoſitio, quàm concauſa ad ordinandos Præsbyteros, vel Chriſtianos confirmandos.n.3.

Ratio cur vnus, & idem character ſufficiat ad Euchariſtiam conficiendam,& peccata remittenda,& vnus,et idem character non ſufficiat tum ad hæc,tùm ad ordinandum,& confirmãdum.n.4.

1 AD fundamentum *Vaſq.* quo primã probabat ſententiam. Reſpondeo gratis, & abſq. rationis momento aſſumi characterem, tunc tantum aſſerendum eſſe in ordinibus, quãdo vnus neceſſario alterum non ſupponit.Porro in reliquis ab inſtitutione Chriſti docemur aliter;ſupponũt .n. neceſſario cęteri characteres,qui per alia Sacramenta imprimuntur characterem baptiſmatis, quin eorum productioni,atq.impreſſioni neceſſaria illa connexio obſtet: eratq. *à Vaſq.* probãdum hoc ipſum,quod tanquam exploratum aſſumit,& nos negamus, & cum tota hæc res à diuina pendeat inſtitutione,ex hac ſolum deſumitur aſſerta cõnexio inter characteres, & poteſtates puri Sacerdotis,& Epiſcopi,quę non inuenitur inter characteres cæterorum ordinum inferiorum cũ cha-

2 racteribus Superiorum.Ea propter inſtitutione Chriſti factum eſſe dicimus, vt Sacerdotium, collatum,non præmiſſo Diaconatus ordine,vel Subdiaconatus verum ſit,& ſi mum,at Epiſco-

patus adæquatè non habeat essentiam, nisi præuio Sacerdotio, sicut neque potestas absoluendi de potentia ordinaria Sacerdoti confertur, supposita, quam indicauimus, Christi institutione, non præconcessa potestate consecrandi, vt infra dicam. Congruentia vero talis Christi institutionis, vel desumenda ex nostra ratione, quam *disp.6.cap.vlt. ad finem solut.4.arg.n.11.* tradidimus, vel neq. improbabiliter, si sentire velis cum *Val.cit.in solut.1.arg.* dicas, Episcopum secundum certam, atq. ordinariam Dei legem ad hoc ordinari, & Characterem, potestatemq. excipere, vt alios possit Sacerdotes creare, quod simplex Sacerdos præstare non valet, & consequenter opus est, Sacerdotali etiam potestate donatum esse, vt præstantior sit suo effectu, vel quasi effectu, cum autem ille potestaté habere minimè possit eminenter, certè in aliquo ordine Sacerdotio præstantiore formaliter contineri debet, quo nullus sanè cęterorum ex communi sententia de facto, ac de potétia ordinaria perfectior est, & præter eam alias potestates sibi vendicat Episcopatus, vt sunt confirmandi, & ordinandi, quibus instructus præstantior sit Præsbyteratu. Cęterum hæc de potentia dicta sint ordinaria; nam cum nobis ab Aduersarijs, & iure cócedatur aliqua potestas realiter distincta in Episcopatu, qua Sacerdotium caret, rectè cũ cit. *Valen.* inferri poterit, posse peculiarem Episcopi potestatem dari per saltum, non præmissa, vel præaccepta Sacerdotali, quod fieri posse de potentia ordinaria, negamus, quodq. in cęteris ordinibus de facto de eadem potentia ordinaria, esto illicitè fieri concedimus.

3 An autem Episcopus ad conferendum Sacerdotium non modo potestate propria vtatur, vel simul & Sacerdotali, ità vt vtraquè ad creandum Sacerdotem influat, & num ad reliquos ordines Sacerdotio minores non per vtramq. potestatem, sed per solam Episcopalé inadęquatè sumptam concurrat, in quod *Val. cit.§.atq. ex hac doctrina* propendit, non est huius loci, parumq. refert vtro modo ad rem nostram dicatur; & in præsentia ex ordinatione potius diuina, præuia Sacerdotalis potestas in Episcopo videtur desiderata potius, vt conditio, & præuia dispositio, quam vt concausa.

4 Ad confirmationem verò primæ sententiæ Respondeo, rationem discriminis potissimam desumendam esse tùm ex connexione maiori, quę est inter potestatem consecrandi Eucharistiam, & absoluédi à peccatis, quam inter has, & potestates confirmandi, atq. ordinandi, vel quia primæ ad Eucharistiam sédunt, altera immediatè conficiendo, altera mediatè ad eamdẽ fideles disponédo, vt supra ex *D.Thom.* docuimus; vel quia Sacerdos est Princeps, Minister, & Mediator vnionis Christi cum Ecclesia, quę præcipue fit per Eucharistiam iure dictam Sacramentum vnionis, & etiam minus præcipuè, siuè dispositiuè, siuè per gratiam, quę cófertur ex vi Sacramenti Pęnitentiæ, vt probe indicat *Durand. in 4.dist.24.q.2.n.14.* Nil igitur mirum, si vni, eidemquè characteri hæ duæ potestates adeò connexę, coniũctę sint, ad alias verò duas Episcopatus proprias alter ponatur character in Episcopo. Ad hæc neq. ad characteré imprimendum necessario requiritur potestas iradita, neq. ex hac potestatũ distinctione arguitur characteris distinctio, alioquin nullus per cófirmationẽ imprimeretur, vt optime *Conink sup. laud. dub.6.n.5.* Sequeretur præterea duos assignandos esse characteres in simplici Sacerdote, & quatuor in Episcopo, quod est inauditũ. Itaq. cum characteres, vt *ex superiori disp.* constat, signa sint notæ, & qualitates instar tesserarum, quibus in certo statu, & gradu, vel filiorũ vel militum, vel ministrorum, aut famulorum, cum aliqua immutabilitate cóstituitur aliquis, quando talia munera, seù prærogatiuæ reperiũtur in vno, & eodem, vt satis abundè in Episcopo, qui in statu perfectissimo, & supremo gradu Ecclesiastico statuitur, certe per characteres dicendum est ea significari, vt rectè *cit. Conink dub.6.nu.51.* eo vel maximè, quòd consequenter potestates ad talem gradum, statum, & officium conceduntur, quæ etiam ipsomet significãtur charactere, iuxtà dicta super *alleg. capitis.* Igitur quia per consecrationem Episcopus in Supremo Ecclesiæ gradu, perpetuoquè statu collocatur, merito characterem per eam illi dicimus imprimi: cum autem Sacerdos habens facultatem conficiendi Corpus Christi, non euehatur ad alterum gradum Ecclesiasticum per potestatem remittendi peccata, imò cum prima potestas, & actus sit præstantior, & ad collationem pręstãtioris, siuè actus, siuè potestatis communicatæ character imprimatur, quando aliqua ordinatio non vnum, sed duo respicit, siue actum, siue potestatem, vt notauit *Durand. cit. nu.8.* rectè deducimus vnum solum produci characterem per Sacerdotalem consecrationem, & non duo, & ea propter *Sot.* extendi docuit, vt in secunda senrétia retulimus, characterem Sacerdotalem in Episcopo, non autem datum Sacerdoti characterem opus esse extendi ad solutionem dandam. Ex his patet falsitas primæ, secundæ, & tertiæ opinionis, quartã vero nostris principijs amplexi sumus.

DISPVTATIO NONA

De materia, & forma Sacramenti Consecrationis Episcopalis.

VBi consecrationem Episcopi veram habere rationem Sacramenti Ordinis asserimus, supersunt materia, & forma declarandæ, ex quarũ notitia eiusdem natura Episcopalis ordinis clarius innotescet.

CAPVT PRIMVM.

De materia ordinationis Episcopi variæ sententiæ.

SVMMA.

Prima opinio de materia remota, proxima, & forma ordinis Episcopalis docens esse oleum, vnctionem, & verba. n. 1.

Secunda sententia materiam asserit librum Euangeliorum impositum super scapulas Episcopi, formam verò: Accipe Spiritum Sanctum. num. 2.

VAsquez 3. tomo in 3. part. disput. 240. cap. 5. n. 56. de materia, & forma ordinis Episcopalis, quam aggredimur explicandam, nihil apud Scholasticos præterquam in vno, vel altero, neq. in Pontificali Romano notatum legisse fatetur. Verum *Canonistæ in cap. Episcopus dist. 23.* hanc fusè disputant quæstionem, & præterea *Hostiensis in summa Rubrica de Sacra Vnctione, & quin, & alij apud Turrecrematam in citat. cap. Episcopus art. 3. ad 4.* noster *Enriquez*, qui primum Venetijs anno 1596. summam Theologiæ moralis publicis consignauit monumentis *lib. 10. de ordin. Sacr. cap. 7. expressè num. 4.* impositionem manuum materiam, verba vero formam esse docuit. Accedit *Bellarminus* de hac eadem non solum in communi disputans *de Sacrament. lib. 1. c. 9. sed de Cler. lib. 1. c. 5.*

1 Itaq. ordinis materiam remotam posset aliquis suspicari esse Chrisma, proximam verò vnctionem, qua consecratus vngitur in capite, formam autem esse verba, quæ in ipsa vnctione proferuntur ab Episcopo ordinante, ac dicente, *vngatur, & consecretur caput tuum cælesti benedictione in ordine Pontificali in nomine Patris, &c.* Probatur primo, quia nullis alijs verbis clarius exprimitur potestas, & propriũ munus, ad quod consecratur Antistes, quam relatis, ergò hęc erunt forma, & materia Chrisma, & Vnctio tunc adhibita. Secundò si quæ alia esset materia, & forma maximè impositio manuum Episcoporum, verbaq. illa *Accipe Spiritum Sanctum*: Sed hæc vsq. adeò generalia videntur, vt proprium non exponant munus, ac dignitatem, seù potestatem Episcopalem; quod proferuntur etiam in ordinatione Diaconi, & Presbyteri, &c.

2 Secunda sententia formam docet esse illis verbis expressam *Accipe Spiritum Sanctum*, materiam verò non esse manuum Episcopaliũ, sed libri Euangeliorum impositionem super scapulas, seù Ceruicem Episcopi consecrandi vna cum manus impositione super caput eiusdem Ordinandi, sic *Antoninus 3. par. tit. 4. c. 16. §. 9. Turrecremata in cap. Episcopus dist. 23. apud quem alij Canonistæ, Carolus Bouius in schol. cap. 3. lib. 8. const. Clement. in 1. tom. concil. ac Franc. Turrianus lib. 2. pro epist. Pontif.* in hanc eandẽ propendens sententiam.

CAPVT SECVNDVM.

Vera sententia de materia, & forma Sacramenti Ordinis Episcopalis.

SVMMA.

Quid sit de ratione materiæ ordinis. n. 1.

Sacramentum consecrationis Episcopalis propriam habet materiam, & formam. n. 2.

Vnctio in capite Consecrandi habita probabilius non est materia, neq. verba tunc dicta sunt forma huius Sacramenti. n. 3. tametsi æque probabile sit contrarium. n. 4.

Minister huius Sacramenti Ordinationis Episcopi plures sunt Episcopi, non vnus. n. 5.

Impositio libri Euangeliorum supra scapulas cõsecrandi non est materia Sacramenti consecrationis. n. 6.

In omnibus ferè Sacramentis eiusdem ministri est adhibere materiam, & proferre formam. num. 7.

Expenditur Capitulum Episcopus dist. 23. n. 3. *Est æque probabile materiam remotam esse Chrisma; proximam vnctionem; formam vero esse verba. n. 8.*

Ma-

Materia proxima consecrationis Episcopi, est manuum impositio trium Episcoporum super caput Consecrati: forma verò verba, quæ ab illis Episcopis proferuntur. n. 8.

Variæ significationes impositionis manuum ad victimas Deo sacratas significandas, & ad libertatem seruis conferendam. n. 10.

Manuum impositio quid demum ad rem nostram exprimat. n. 11.

1 AD solutionem noto, materiam Sacramenti ordinis generaliter sumpti è communi sententia indicata à *Bellarmino de Sacram. ord. lib. 1. c. 9.* sub initio aliquod esse signum sensibile, formam verò esse verba, quæ dicuntur, dum illud exhibetur signum. Quo prælibato.

2 Prima sit assertio Sacramentum Ordinis, & consecrationis Episcopalis propriam debet habere materiam, & formam. Est communis sententia è cæteris deducta Sacramentis, & è Sacramento Ordinis. Probatur, plus requiritur ad dispensandum, quam ad suscipiendum Sacramentum. Sed Baptismus, qui datur ad suscipienda Sacramenta, materiam, & formam habet; ergo Sacramentum Ordinis datum ad ministranda Sacramenta materiam; & formam habet. Confirmatur quia plus requiritur ad ordines dispensandos, & potestatem conferendã dispensandi Sacramenta, quàm ad ipsam Sacramentorum dispensationem, cum hæc dicat actum, illud autem potentiam, & facultatem: sed omnes ordines sacri materiam habent, & formam; ergo & ordò præcipuus Episcopalis, ex quo cęteri manant materiam potiori iure, ac formam habebit.

3 Sit assertio secunda. Probabile est Vnctionem in capite Consecrandi adhibitam non esse materiam Sacramenti Ordinis, & consecrationis Episcopi, neq. formam esse verba, quę tunc dicuntur, & si ęquè probabile sit contrarium prima pars est, *Vasq. 3. tom. in 3. part. disp. 240. n. 58. & Auctorũ pro 3. concl. infra citandorũ.*
4 Et prӕter ea in confirmationẽ, quartæ conclusionis adducenda probatur in præsentia. Ex diuina institutione multi requiruntur ministri ad cõsecrationem nostri Antistitis: atqui vnctio in capite consecrati ab vno tantum habetur Episcopo, ergo, &c. Maior propositio probatur auctoritate *Damasi Papæ, qui epist. 4.* vna ex rationibus, quibus Chorepiscopos probabat veros non esse Episcopos est, quia illorum ordinatio ab vno tantum Episcopo fiebat ordinante: at veri Episcopi consecratio non vnum, sed tres necessarios sibi per se vendicat Præsules ordinantes. Secundo ex eo, quod nõnulli Chorepiscopi à pluribus Episcopis fuerint ordinati, vt habetur in *Concilio Antiocheno can. 10.* quamplures deducunt Theologi eos fuisse veros Episcopos, vt non erant, qui ab vno: neq. ob hanc rationem à *Damaso epist. 10.* reiecti, ex quo penès communem sententiam rectè deducit noster *Vasquez tum disp. 240. c. 5. n. 58. tum 238. c. 6.* proprios ministros iure diuino constitutos consecrationis Episcopalis esse tres Antistites; num autem allatus sensus fuerit proprius Concilij Antiocheni non est huius loci, rectè tamen à *cit. Vasq. disp. illa 238. c. 7. n. 71.* perpenditur.

Secunda pars probatur, tum ex rationibus pro prima supra relatis, præsertim secunda; nã ob similem defectum noster *Vasquez disp. 238 cap. 4* huiusmodi verba *Accipe Spiritum Sanctum* dicta supra Ordinandum in Diaconum, docet non esse formam Ordinationis Diaconi. Iterum quòd adducenda verba *n. 7. ex canon. 5. consil. 4. Carthaginensis non vulgarem ingerunt difficultatem*. Porro ex illis primum deduco, tunc vnum fuisse Præsulem formam proferentem Auctore *Vasq. alleg. nu. 64.* igitur non est omnino certum formam huius Sacramenti per illa verba à tribus Episcopis prolata constitui: vel dicendum hanc formam subijsse variationem contrà communem doctrinam apud eumdem *Vasquez* insuper deduco ab vno proferri formam, & ab alijs materiam, vel non omnes proferre formam, qui applicant materiam adæquatum.

Tertia sit assertio, neq. materia Sacramenti ordinationis Episcopi est impositio libri Euangeliorum super scapulas, seù Ceruices Consecrandi, sic rectè *Vasq. disp. 240. cap. vlt. n. 62. & Auctor. pro 3. conclus. mox laudandi*: neque eo hæc mea tendit assertio, vt velim negare hanc Sacram ceremoniam suum duxisse originem ab Apostolorum tempestate, quod eruditè contra Centuriatores noster probat *Turrianus lib. 2. pro Epistolis Pontificum*, cuius meminere *Clemens citat. & Dyonisius de Ecclesiast. Hierarchia cap. 5. par. 3. quæ de spirituali est intelligentia post medium alias c. 10. in contempl. 2 post medium*; Sed cum eam admittam omni veneratione dignam, nego tamen materiam esse huius Sacramenti; Idq. probatur in Sacramentis cæteris, vno excepto Pœnitentię, vt suo loco prosequar, & mox breuiter indicabo. Ab eodem legitimo ministro adhiberi debet materia, à quo profertur, vel proferri potest forma, sed liber Euangeliorum scapulis imponitur Consecrandi ab vno è Cappellanis, vt habetur in *Rubrica Pontificalis Romani*, & olim à Diaconibus fiebat *Auct. Clemente lib. citat. alids 3. cap. 2. alids 3. ad finem*, qui quidem omnes non sunt ministri; neq. formam proferre possunt; ergo hæc impositio libri non potest esse materia Sacramenti. Maior huius ratiocinationis propositio ex communi Theologorum probatur placito; quippè qui nec etiam in casu extremæ necessitatis, neque in Sacramento ad salutem per se necessario, vt est Baptismus, admittunt ab vno posse adhiberi materiam, ab altero verò formam, sic *S. Thomas 3. part. q. 77. art. 6. ad 3. Alexander 4. part. q. 8. membr. 8. art. 6. Bonau. in 4. dist. 5. art. 1. q. 1. ad 2. Durandus q. 3. n. 5. & sequent. Scotus disp. 6. q. 2. §. respondeo, vel secundo membro, Gabriel in eadem disputat. q. 1. art. 2. conclus. 6. Caietanus in comment. art. 6. quæst. citat. 77. §. ad euidentiam*, & si contrarium doceat *§. in responsione ad 3.* in extrema neces-
6 sitate. Deindè confirmatur ratione; nam in administratione Sacramentorum, quæ in actione con-

consistunt, atquè in applicatione materiæ, & prolatione formæ, vno excepto Pœnitentiæ, eiusdem ministri est, vtrumq. præstare munus applicandi materiam, & formam pronunciandi, alioquin sufficienter propria non significaretur actio ministrandi, quod iure diuino requiritur, ergo, &c.

Confirmatur secundo à paritate Baptismi, de quo expressè *citat. Auctores* disputant, sicut enim vno aquam infundente, vel applicante, & altero dicente, ego te baptizo, vel nos te baptizamus nihil facerent, neq. validè Baptismum conferrent, quia hoc modo satis non demonstraretur actio ministri, ita in ordine consecrationis verum non fieret Sacramentum, si vnus vt materiam adhiberet impositionem libri Euangeliorum, Episcopus verò verba proferret formæ, dicens *Accipe Spiritum Sanctum*, cum non significaret se ordinem Episcopatus, & potestatem conferre: secus est, vt modo institui dicere, de Sacramento Pœnitentiæ, quod cum institutũ sit per modum iudicij absolutionis ab vno, pœnitente scilicet applicari debet materia per confessionem, à Sacerdote verò debet forma proferri, qui alterum à peccatis confessis, non autem se ipsum absoluit. Ea propter actio ministri pœnitentiæ in sola consistit absolutione, non autem actio Sacramenti Ordinis, confirmationis, & cæterorum huiusmodi, quæ non in sola forma, sed in applicatione sita est materiæ, ad quam verba formæ referuntur, vt probè *Vasquez tom. 3. in 3. part. disp. 237. c. 2. nu. 24. tum 2. tom. in eamd. 3. part. disp. 148. c. 4. n. 19.*

7 Obijcies *Capitulum Episcopus dist. 23.* ibi *Episcopus cum ordinatur, duo Episcopi ponant, & teneant Euangeliorum Codicem super caput, & ceruicem eius, & vno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt manibus suis caput eius tangant*, ergo per *Consilium 4. Cartag. can. 2.* vnde desumptus est textus allegatus, non requiritur, vt ab eodem ministro, à quo applicatur materia, proferatur forma, cum ex allegatis verbis constet ab vno tantum Episcoporum tunc proferri consueuisse formam *Acipe* scilicet *Spiritum Sanctum*, benedictionis nomine significatam, & ab alijs manus imponi; ergo ab vno adhibebatur forma, & ab alijs materia. Respondeo ex allegato *textu* solum deduci vnam tantum Episcopum consueuisse tunc formam proferre, qui etiam manus imponebat, applicabatq. materiam; ex quo non sequitur, iuxta nostra dicta, posse ab vno materiã adhiberi, & ab alio ministro formam; vt autem cuncti concurrere dicerentur ad consecrationem, satis erat communicare in applicatione materiæ idest in impositione manuum, sic probè *Vasq. 2. tom. in 3. par. disp. citat. 240. n. 64.*

Instabis non potest vnus minister applicare materiam, & alter, vel alij proferre formam, ergo è contra non poterat olim vnus proferre formam, & alij applicare materiam. Probatur consequentia; nàm sicut non satis exponeretur actio consecrationis consistens non solum in prolatione formæ, sed in applicatione materiæ, si ab vno forma proferretur, ab altero adhiberetur materia, sic neq. exprimeretur consecrationis actio, si à multis adhiberetur materia, & non forma, quæ solum ab vno proferretur. Respondeo ad consequentem illationem, si à multis adhiberetur materia, excluso illo, à quo proferretur forma, & concedo; illo incluso, & nego. Vrgebis, ergo non omnes dicerentur consecrare, sed solus ille, qui proferret formam, *Accipe Spiritum Sanctum*, qui etiam materiam, impositionem scilicet manuum adhiberet. At concedo cum è tribus illis Episcopis vnus tantum dicatur propriè cõsecrator, alij de facto Episcopi solum inadæquatè, vt communicantes in applicatione materiæ.

8 Quarta sit assertio. Proxima materia consecrationis Episcopi est impositio manuum trium Episcoporum super caput Ordinandi: forma vero sunt verba, quæ tunc simul ijdem Episcopi proferunt, sic sentio satis probabiliter cum *Vasquez citat. disputat. illa quadragesima cap. 5. num. 58. Maiore in 4. distinct. 24. quæst. 2. column. 4. in extremis verbis ante §. his paucis. Armilla verbo Ordo numer. 11. Conink de Sacr. ord. disputat. 20. dub. 7. num. 58. & alijs Recentioribus*, quibus subscribit *Cornelius à Lapide in 1. ad Thimot. c. 4. n. 38.*

Probatur primo ex omnibus Sacrarum literarum locis, ex quibus *superiori disputat. cap. 1.* probauimus ordinationem Episcopi verum esse Sacramentum, præsertim ex *1. ad Thimot. cap. 4. noli negligere gratiam, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum Præsbyterij*, vt enim ibi diximus de ordinatione Thimothei in Episcopum sermo habebatur, & nomine Præsbyterij, conuentus, siue Episcoporum significabatur concursus: cum igitur Paulus per impositionem manuum Episcoporum collatam esse gratiam asserat, profectò sequitur hanc esse materiam; formam vero verba, quæ illo tunc pronunciantur ab Episcopis *Accipe Spiritum Sanctum*. Neque satisfacies respondens impositionem manuum allato demonstrari quidem *textu*, ac alijs similibus *loco citato* perpensis, verum ex eis non deduci illam esse essentialem. Nam vt rectè ratiocinatur *Bellarminus libr. 1. de Sacrament. Ord. cap. 9.* si licet ità scripturas exponere, eadem sanè facilitate poterimus materiam negare omnium aliorum Sacramentorum, ac dicere aquam non esse de essentia Baptismi, nec vinum in Eucharistia, neque in extrema Vnctione Oleum, quo quid absurdius dici potest? Deindè gratiæ promissio non est facta accidentalibus ceremonijs, sed essentialibus. Demum cum scriptura non soleat in alijs Sacramentis nisi essentiales ritus, & ceremonias tradere, quis adeò hebes erit, vt sibi persuadeat in ordinis Sacramento accidentalem semper indicari ceremoniam, omissa essentiali? Secundo probatur ex Concilijs, & Patribus, gratiæ infusionem de omnibus ordinibus, ac speciatim de hoc Episcopatus asserentibus, quorum sententias non habeo huc transferre è *Bellarmino citat.* contentus *Tridentin.*

sess.

sess.23. can.4. Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde frustra Episcopum dicere Accipe Spiritum Sanctum, Anathema sit, quibus verbis tum ordinari, Præsbyteros ostenditur, eisq. dari gratiam Spiritus Sancti, cum illis dicitur *Accipe Spiritum Sanctum*, atqui tunc imponuntur [eisdem manus], ergo sicut forma expressa est illis verbis, ità materia sita est in impositione manuũ. Plura refert Bellarminus Sanctorum testimonia apud ipsum legenda *loc.citat.* quæ quidem de ordine in communi probant, cuius materia manuum assignatur impositio.

9 Loquuntur enim Sacræ literæ, Concilia, Patres, ac Doctores de ordinatis non secus, ac de victimis oblatis Deo, & consecratis, quibus manus imponebantur *Exod.29.n.10.15. & 19.* quo ritu significabatur è Sacerdotali manu rē in ius Dei transire: Sic etiam simili cœremonia Romani suis se abdicabant seruis, quos manu mittebant; tenens enim serui caput, Dominus dicebat hunc hominem liberum esse volo, quem manu propria emittebat. Sic pariter apud Gentiles eosdemq. Romanos, *Auctore Liuio lib.1.decada 1.capiti.* Numę Pōpilij cum in summum Sacerdotem crearetur, manus impositæ fuerunt.

Cœterum ego de re nostra in particulari non quamcumq. neq. cuiusuis impositionem manuum probabiliter assero materiam esse huius Sacramenti, sed trium Episcoporum ad ordinationem concurrentium, quod hactenus è scriptura tantum deduximus: Nunc autem ratione probamus. A ministro proprio Sacramēti, à quo forma profertur, debet etiam adhiberi materia, vt super indicauimus, aliàs actio propria ministri, vtrumq. significans munus, non exprimeretur: sed minister proprius iure diuino Sacramenti ordinationis Episcopalis tres sunt Episcopi; ergo, & hi formam, & materiam applicare debent: atqui hæc est impositio manuum; ergo impositio manuum à cunctis tribus habita, erit materia. Huius ratiocinationis prima minor præpositio probationis indiget, quam nos de causa efficienti, Deo dante disputantes initio *3.tom.* probabimus, contendi nunc asserere ad veram ordinationem Episcopi iure diuino tres requiri Episcopos tanquam ordinarios ministros, licet ex commissione duobus etiam, imò, & vni soli hoc ministerium committi potuisset, vt videtur indicatum *ab Antiocheno Consilio supra relato*, saltem
10 quoad prolationem formæ. Atq. hac manuum impositione potiori quidem iure vtpotè ad apicem Ecclesiasticæ potestatis, & muneris necessario cōmunicatio significatur Spiritus Sancti, vt probè *Amalarius lib. 1. de Eccles. offic. c. 12.* quam exprimit ordinans, dum profert formam, *Accipe* scilicet *Spiritum Sanctum*, non quomodocumquè datam, sed cum plenitudine desiderata ad tot, tantasq. functiones, atquè ad summum munus rite obeundum, sic *Deutor.24. vers.9.* Iosuè repletus est Spiritu Sapientiæ, quia Moises posuit super eum manum suam, quasi consecrans ducem populi, sua nempè manu protegendum, tegendum, atq. ad culmē perfectionis exercendæ dirigēdum, vt insinuauit *Areopagita de Eccles. Hierarchia cap.5. par.3.* his verbis. *Manuum impositione indicatur protectio Principis, & perfectoris Dei, qua internè illi ipsi, quibus manus imponitur, tanquam filij ab eo gubernantur, & qua virtutem, ac robur illis largitur.*

11 Dixi prudens me satis probabiliter seutētiæ huic supra consentire, quā non habeo certā, tū ob rationes pro secunda parte citatæ conclusionis habitas: tum quia *3.tom.* Deo dante, *disputat.* 1. dicemus non omnino necessarios esse tres Episcopos ad consecrationem, & consequenter non erit omnino certum horum trium impositionem manuum esse materiam, ni velimus concedere variationem in illa, quæ sanè vitanda est. Itaq. siuè hanc quam modo declarauimus sententiam: siuè alteram asserentem materiam huius Sacramenti remotam esse Christma, proximam vero esse vnctionem in capite, formā vero esse verba nēpè, *vngatur, & consecretur caput tuum cœlesti benedictione in ordine Pontificali in nomine Patris, &c.* poterit ad libitum, quis problematicè, ac probabiliter amplecti.

CAPVT TERTIVM.

Soluuntur Argumenta contraria.

S V M M A.

Cur vnctio in capite non sit materia Sacramenti ordinis Episcopalis. n.1.

Manuum impositio, & verba illa Accipe Spiritum Sanctum, *qua ratione propriè determinentur, vt sint forma, et materia huius Sacramenti. n.2.*

Non est improbabile Christum Dominum non reliquisse institutam aliquam materiam determinatam ordinis, & præsertim huius Episcopalis. n.3.

1 SVperest, vt argumentis initio capitis adductis faciamus satis, quod operosum non erit. Itaq. vnctionem in capite materiam non esse consecrationis Episcopi deducimus, tum quia, cum ex supra disputatis constet, ministros adhibentes materiam tres esse debere, non poterit vnctio prædictæ materiæ rationem subire, quæ ab vno tātum fit, vt in Pontificali videre est; neque ex commissione, sed ita posse ex ipsius institutione. Hinc fit consequens, neque formam illam esse verba, quæ tunc proferuntur: contrarium autem esse probabile non negamus.

2 Secundo argumento dicimus manuum impositione [...]

posi-

positionem, quæ absolutè sumpta generale quoddam est signum, vt etiam verba illa, *Accipe Spiritum Sanctum* facta tamen à tribus Episcopis, quos omnes dicimus per se loquendo necessarios huius Sacramenti ministros: ac præfata verba ab eisdem relata, & materiæ rationem subire, & formæ, quia tres Episcopi simul talia proferentes super ordinatum, illum in ordine Episcoporum satis asserere significant, talemque gratiæ vbertatem eidem conferri, quæ ad tot, ac tanta desideratur munia Præsulis; cum enim dicatur dari Spiritus Sanctus ad hæc speciosa, atque omnium maxima munera, magis aliquid significatur, quàm elargitio cuiuscumque gratiæ; igitur eius plenitudo hic indicatur dari ad summum ineundum Ecclesiæ gradum, summumque officium exercendum necessaria, vt optimè indicat *Vasquez disputat.* 240. *cap.* 5. *citat.num.*61. quæ quidem gratiæ plenitudo, neque significatur, neque confertur per impositionem manuum, habitam ab vno Episcopo in quocumq. alio ordine, & verba illa absolutè prolata.

Fundamento secundæ sententiæ tametsi cócedamus contra Centuriatores cũ nostro *Turriano citat.cap.*4. hanc ceremoniam vsu receptam esse, etiam apud Apostolos in consecratione Episcoporum: at non esse materiam probauimus, quia non adhibetur ab eisdem Episcopis, à quibus profertur forma.

Obijcies Christum Dominum, siuè immediatè ordinauerit omnes Apostolos, siuè solum Sanctum Petrum, Episcopi ordinantis munus solum exercuisse, vt etiam postmodum Apostoli cæteros, consecrarunt Episcopos, quos in vniuersam distribuerunt Ecclesiam; ergo non est de essentia materiæ impositionem manuũm trium Episcoporum.

Respondeo, quod de pluralitate trium Episcoporum sentiendum sit ex instituto, nos infra dicturos *initio* 3.*tom.* disputantes de causa efficienti cum Canonistis in *cap. Porro dist.* 58. & cum Theologis præsertim *Vasq.*3. *tom.in* 3. *par.disp.*245.*c.*6.

3 Deindè aio non esse improbabile Christum Dominum non instituisse aliquam determinatam, atque indiuiduam huius ordinis materiam, sicut neque absolute Sacramenti ordinis, sed aliquo pacto, vagam, atque indeterminatam quoad specificationem saltem, sic *Vill.de Sacr.ord.num.*227. *vbi ait, omnes ordines fuisse à Christo institutos in particulari ipso viuente, vel saltem generaliter, quia Christus dedit potestatem Ecclesiæ constituendi ministros, & consecrandi eos ad Sacrificium Eucharistiæ, idemque docet Bellarminus de Sacrament. ordinis libr.*1.*cap.* 9. *ad finem*, credibile namque scribit esse, Dominum instituisse materias ordinum, non quidem in particulari, sed generatim. Quamobrem instituisse manuum impositionem per se loquendo à tribus Episcopis habitam, formamque ab eisdem tunc prolatam, vt nunc est in vsu, ac testatur *Ægidius Conink disp.*20.*dub.*1.*nu.*58. vel saltem ab vno, vt indicare videtur *cap. Episcopus dist.* 23. *desumptum ex Canone Concilij* 4. *Carthaginensis super adductum.*

Obijcies habitus fidei perit per ingressum in beatitudinem, qui tamen restitueretur beato, si rediret ad statum viatoris; ergo etiam character amissus restituendus esset ad vitam reuocato.

15 Respondeo. De lege saltem ordinaria actum fidei, & visionem beatam incompossibiles esse in eodem intellectu: & habitum fidei, & lumen gloriæ, non ob fundamentum à *Soarto inductum 1. tomo in 3. part quæst. 7. art. 3.* quia nimirum fides debet esse de re obscura, qualia non sunt mysteria fidei beatis, à quibus per visionem
16 clarè videntur: nam ad fidem solum requiritur, vt res credita sit obscura per medium suū ei proportionatum, videlicet extrinsecum, non verò vt obscura sit per aliud medium, vt in simili philosophatus sum de fide, scientia, & opinione, & in materia de Incarnatione dixi. Sed incompossibiles censeo dictos actus non physicè, sed moraliter ratione status beatifici; quippè qui cum præstantissimus sit cęterorum omnium, nō est, cur in eo actus obscurus asseratur fidei circa ea, quæ meridiana luce clariora beatus intuetur. Sicut multa, quæ licet Regibus, ac Dynastis physicè non repugnant; moraliter tamen eos dedecent ratione præclarissimi status. Et sic pariter ratiocinatur *citatus Soarius* ad probandum in Christo Domino admittendos non esse actus fidei humanæ, vel opinionis, imò, & morbos, & cætera huiusmodi, quæ physicè cum natura Christi Domini nullam habebant oppositionem. Vt igitur moraliter actus visionis, & fidei repugnant esse in vno beato; sic etiam & habitus fidei, & lumen gloriæ de lege ordinaria, & ratione status; qui quidem habitus ad illos cum ordinētur actus, nihil mirum si eodem pacto simul esse non possint; si habitus igitur fidei destrui supponitur in beato, hic ad vitam si reuocaretur, iterum eo reproducto donandus esset. At character nullam habet oppositionem cum aliquo habitu, siue visionis beatæ, luminis videlicet gloriæ, vel amoris Dei in Patria, aut cum aliquo dedecore damnati. Pręterea habitus fidei cum per se primo ad actum ordinetur, frustraneus esset in Patria, in qua de lege saltem ordinaria, ratione status, vt dixi, actus fidei esse non potest; verum cum character primo, & per se ordinetur ad hoc, vt insigniret, ornaretq. filiū, famulum, seruum, vel militem Dei, sicut bulla tesseraq. militis, quæ etiam à milite gestabatur in triūpho, perseuerare dicēdus in Patria; sæpè .n. insignia dignitatis, publica instrumenta magnorū officiorū armaq. victorię ad familię splēdorē asseruantur accuratè, quę ad dedecus homuncionū, ei inseruiunt quo pacto ex iustitia Dei character perseuerabit in damnato, qui christiani nominis gloriam propriorum dedecorum tenebris offudit, & illustri Reipublicæ muneri minimè satis faciens, vel eam malè gessit, vel deficiens notam perpetuę contraxit infamiæ.

17 Neq. obstat Ecclesiam consecratam destructam; consecrationem amittere, quam non recuperat etiamsi iterum eisdem reædificetur cæmentis, cum illa consecratio toti adhæreat composito, vt ad modum entis moralis potest, quo quidem destructo, deleta illa censetur; at character qualitas cum sit realis inhærens tanquam immediato subiecto animæ, vt hæc perseuerat, secuta hominis morte, etiam & ille perseuerabit per æternitatem sicut, & anima.

18 Assertio septima. Character permanebit post mortem non tamen cum potestate, sed in illius signum, quam quis habuit, si fuerit præsertim confirmationis, vel ordinis conferendi, vel Eucharistiam consecrandi, vel peccata remittendi, *sic è Ledesma* docet *Vasquez citatus. nu. 96.* Et quidem perseuerantiam characteris in Patria ad maiorem honorem, felicitatemq. beati, & in barathro infernali ad æternum dedecus damnatorum supra probatum est: carentia verò potestatis probatur ex eo, quod annexa est characteri tantum existenti, atquè inhærenti homini viatori; quod ex eius fine constat, ad quem ordinatus refertur, quo cessante cum vita mortali: Si quidem in Patria Sacramentorū vsus non esse liquet, cessare etiam debet.

19 Ex hoc consequenter fit. Sacerdotem, ad vitam si reuocaretur, non esse iterum ordinandū, cum characterem retineret, quemadmodum *Angelicus* docuit *lectione 7. in cap. 11. Epistolæ ad Hæbreos*. Consequenter igitur potiretur vtraq. consecrandi, atq. absoluendi potestate, eam exigente charactere in homine iterum facto viatore, atq. coniunctionem hanc moraliter expetente: non autem post vniuersalem resurrectionem postquam super vacaneæ sunt vt probè prosequitur *Vasquez num. 94.* Idemq. dices de Episcopo rediuiuo quoad potestatē etiam confirmandi, ordinesq. conferēdi: Quod à fortiori concedunt Auctores asserentes Sacerdotium Christi post extremum illum diem minimè mansurum, quos citat, & reijcit *Vasq. 5. tomo in 3. part. disput. 85. cap. 1. & 2.* cum quo,
20 vt ibidem diximus, Sacerdotium sentimus Christi mansurum in æternum; quia Sacerdos est suaptè natura; nos autem participatione quadam accidentaria. Verum satis de his, cum directè ad nostrum non faciant institutum.

21 Fit præterea characterem esse natura sua indelebilem, & non ex Dei tantum institutione. Etenim cum nobis certò constet esse indelebilem in hac vita in homine viatore existentem, & probabiliter etiam constet tum ex carentia contrarij de facto, tum ex ratione, & Scholasticorum auctoritate; perseuerare in altera vita, & post resurrectionem esse etiam perseueraturum: quæ quidem sicut post mille, & quingentos annos v.g. fieri posset; ità & duratio interminata characteris asserenda est; quæ qualitati non repugnat, nec fingenda sunt, vel asserenda miracula absquè necessitate.

22 Nùm autem sit possibilis qualitas contraria characteri, negari videtur à *Vasquez disput. 134. cap. 5. n. 86. ad finem.* At mihi de potentia absoluta Dei non est improbabilis: eius autem effectus esset incapacem reddere hominem ex aliquo v.g. grauissimo peccato, tum ad omniū di-

dictarum prærogatiuarum designationem, tum ad ornaméta, & decora omnium potestatum. Nam vt per peccatum originale tot miser homo contraxit calamitates, & spirituales, & corporeas præter orbationem gratiæ, Dæmon quoque subijt obstinationem in pœnam peccati, per quam à peccato resurgere, atque in gratiam sanctificantem nequeat redire, & sicut per peccatum subtractionem cuiuscumq. gratiæ etiam sufficientis in pœnam idem meruit, ita & posset Deus ordinare, vt per peccatum aliquod homo priuaretur quocumq. charactere, præsertim ordinis sacri, nè tam illustri tessera insignitus esset, idq. significare contraria altera qualitate, atq. infami nota etiam speciali, quæ instar esset turpis habitus, seu vestitus, quo à Iudicibus Sacri Tribunalis fidei inquisitionibus indui merito solent Rei: talem enim qualitatem repugnare Diuinæ Omnipotentiæ non video, ac iustè posset inuri in pœnam homini peccatori, qui quidem ob peccatum priuari meretur quocumq. spirituali beneficio, & qualibet affici pœna.

23 An autem intensione, vel extensione sit capax character cum sequenti disputatione de ordine, & Sacramento Episcopali disputaturi sumus prò nostri necessitate tractatus, non nihil dicemus.

DISPVTATIO OCTAVA.

De Charactere Consecrationis Episcopalis.

PER prolassionem superioris disputationis naturam Characteris prò nostri necessitate instituti expósuimus: Reliquum est, vt expendamus, an per Episcopi Consecrationem nouus à Sacerdotali distinctus imprimatur, vel potius quasi per nouam accessionem, atq. auctum, vel alia ratione Sacerdotalis character extendatur.

CAPVT PRIMVM.

An per Consecrationem in Episcopum Character imprimatur penès varias opiniones.

SVMMA.

Prima sententia negat per consecrationem Episcopi characterem produci, vel imprimi. nu. 1.
Secunda sententia docet per consecrationem Episcopalem nouum non imprimi characterem, sed extendi Sacerdotalem. n. 2.
Tertia sententia eodem pacto characterem Sacerdotalem extendit ad Episcopatum, ac consecrandi characterem ad remittenda peccata. num. 3.
Quarta, & vera sententia nouum imprimi characterem docet. n. 4.

1 PRima sententia negat omnino per cōsecrationem, & ordinationem Episcopi produci characterem, siue intelligat nomine productionis nouam illius eductionem, siue primi Sacerdotalis extensionem, vt alij citandi sentiunt, sic *Vasquez tum disputat.* 240. *cap.* 5. *n.* 54. *tum disputat.* 239. *cap.* 6. *num.* 54. qui eodem permanente charactere Sacerdotali potestatem Episcopo asserit conferri distinctam ab ea, qua, potiebatur, quatenus Sacerdos, Eucharistiam consecrandi, & peccata remittendi. Fundamentum, quo vtitur; est, quia, vt distincti characteres in ordinationibus imprimātur, opus est, vt vnus alium non supponat necessariò; Cùm igitur propriæ potestates Episcopales potestates supponant Sacerdotales, ita, vt si quis non Sacerdos ordinaretur in Episcopum, Episcopus non esset, neq. facultatem ordinandi, & confirmandi haberet; quippè quæ ab illis pendent, consequenter vnà cū hisce Episcopo character non imprimitur. Confirmatur à paritate, nam sicut esto distincta sit consecrandi potestas à potestate remittendi peccata, quæ quidem per distinctam materiam, & formam, ac distincto tempore traditur, non arguunt tamen, neq. dicuntur per distinctos characteres dari ob hanc necessariam inter eas connexionem, qua potestas absoluēdi necessariò potestatem consecrandi supponit, ita vt si quis facto ipso illam sine hac vellet alicui conferre, nihil efficeret: ità cum eadē ratione se habeant potestates propriæ Episcopales cum his Sacerdotalibus neq. arguent, neque per eas duo conferenturcharacteres.

2 Secunda sententia est *Sot. in* 4. *dist.* 20. *q.* 1. *art.* 2. *post conclus.* 3. *ad fin.* docens, per ordinationē Episcopi nouum non imprimi characterem, sed Sacerdotalem extendi, quod non euentire sentit in charactere impresso Sacerdoti cū potestate consecrandi, quem non extendi putat,

rat,cum eidē Sacerdoti cōfertur potestas alios absoluendi à peccatis,vt asserit *dist.24.q.1.art.4.*tametsi primo *loc.cit.*id concellorat in charactere Apostolorum,quem primum Sacerdotes in cęna receperunt ad consecrandum, & post Resurrectionem Domini extensum habuerūt ad absoluenda peccata. Huic sententiæ nonnulli adstipulantur Recensiores.

3 Tertia sententia est *Paludan.in 4.q.7.art.3 n.16.*qui eodem pacto philosophatur de charactere Sacerdotali, qui quidē imprimitur ad Eucharistiam consecrandam,& extenditur ad remittenda peccata,atq. in hoc Sacerdotali, qui extenditur per consecrationem Episcopale ad confirmandū,& ad ordines conferendos.

4 Quarta sententia est *Michael.Medinæ lib.1. de Sācłorū hominū conscientia c.16.§.imbecillior,* qui Recētiores pro secūda sententia relatos irridet,&,prò viribus asserit p ordinationē Episcopi nouū produci,atq.imprimi characterem.

CAPVT SECVNDVM.

Vera sententia de Episcopali charactere,

SVMMA.

Per consecrationem Episcopi aliquod intrinsecū imprimitur consecrato.n.1.
Quod in consecratione Antistitis producitur est verus,& proprius character.n.2.
In quo sensu Episcopus sit Christi seruus.n.3.
Per hoc intrinsecū quod produci dicimus, Sacerdotalis non extenditur character, sed nouus specie penè distinctus producitur.n.4.
Expenditur,et impugnatur extensio characteris. num.5.
Episcopus redimitus polleret facultate ordinandi, & confirmandi, non autem Iurisdictione in Ecclesia altero Episcopo concesso.n.6.

SIt prima conclusio,per ordinationem Episcopi aliquid intrinsecum ei consecrato imprimitur,hæc assertio contra primam sententiam,est *Auctorum a.3.& 4.necnon Bellarm lib.1. de Sacr.ord.c.5. §.tertio in Episcopo,Conink disp.2. dub. 6.* Probatur primo,quia hic ordo repeti non potest; ergo imprimit aliquid intrinsecum ordinato Episcopo;ex hoc enim à posteriori deducimus characteris impressionem in Sacramento Baptismi, & confirmationis. Secundo,quia per tres ordinationes Subdiaconatus,Diaconatus,& Sacerdotij aliquod producitur intrinsecum, etenim sola destinatione extrinseca, vel relatione aliqua rationis ad munera propria illorum ordinum,satis non censentur constituti Subdiaconi,Diaconi,& Sacerdotes;atqui Episcopus per consecrationē constituitur in eminentiori gradu Ecclesiastico ad duo Sacramenta,quæ solus conferre potest;ergo per consecrationem illius aliquid intrinsecum in eo producitur.

2 Secūda cōclusio,intrinsecū, ꝙ producitur per consecrationē,est proprius,& verus character. Probatur primo auctoritate *Dionys. Areopag. de Ecclesiast.Hierarchia c.5.Episcopo,Sacerdoti & Diacono virtus sacratior, habitusq. infunditur.*Nomine aūt virtutis characterem certe intelligentis, & nomine habitus gratiā sanctificantem,vt in cęteris, quos indicat, ordinibus Sacerdotij,ac Diaconatus.Secūdo probatur à priori,quia,vt *super. disp.c.2.* dixi character est signū ex sua natura tale,quo cognito, vt quod in cognitionem deueniuntur rei,quam significat;sed per consecrationē Episcopi gratia habitualis sanctificans cōfertur,& cōstituitur insignitus minister,famulus, & suo modo seruus Dei iuxta illud, *Quis putas est fidelis seruus, &*

3 *prudens?* Seruus,inquam,honorarius,dispēsator,Oeconomus,Vicarius;hęc .n. omnia nomina Præsuli esse *tom.1.lib.1.disp.1.* docui,nā huiusmodi serui Hæbraicè Metcaretim,quasi ministri dicuntur ad eorū distinctionem, qui Abbadim appellantur,serui nempè,qui vilissimæ sunt mancipia in neruis,& compedibus habita. Siue alij,qui Mediastim, vt sunt famuli Ciuiū, seù nobilium,quorum omnium non habent rationē Episcopi,sed primorū quidem, ad quorū munus characterem dicimus imprimi,sic,*Paulus 1.ad Corinth.4.vers.1. vocat Episcopos dispensatores,& Dauid appellat Principes, Constitues eos Principes super omnem Terram,*eodēq. sensu Christus Summus Pontifex *Isaiæ 49.vers.3.*dicitur *Seruus meus es tu Israel,quia in te gloriabor,vt hic Hieronymus, & Cornelius à Lapide 1.cap.epist.ad Philippenses n. 3.* quæ denominatio quomodo conueniat Christo, vt homini scirē docet ex multis *Soar.in 3.p.disp.44.1.& a.*

4 Sit tertia conclusio per hunc, quem dicimus produci characterē, non extenditur character Sacerdotalis, sed est numero, & aliquo pacto species distinctus ab illo, spectans ad totalē rationē Episcopatus,fundamentalis huius nostrę assertionis ratio deducitur ex loco paulò antè allegato *sup.disp.c.2.*Porro cum signum specificetur à rebus,quarum est signum, & character suo modo signum sit,vt quod exprimēs,vel diuersa munera propria Episcopalia, vel distincta Sacramenta,vt ordinis,& cōfirmationis,ad quæ conferenda,est Episcopo potestas: vel significans distinctum statùm, & gradum in Ecclesia maximum Episcopi,vel gratiam sanctificantem,variaq. auxilia ad modo indicata munera congrua,& ab his,quæ per cætera Sacramēta donātur aliquo pacto distincta,manifesta cōcluditur consequētia characterē hunc in ratione signi,quā gerit,plusquam numero à charactere mere Sacerdotali differre. Secūdo Auctores asserentes extensionem characteris,vel volunt Sacerdotalemq; characterem extendi re ipsa,vel quoad solam significationem, quatenus in Episcopo signum est plurium potestatum,quam in Præsbytero:Si primum,cęremonia,quæ hūc habet effectum spiritualem, & supernaturalem, realem nempè extensionē characteris, & erit Sacramentum, & sufficientem inuoluet vim nouū imprimendi,cum extensiō realis, vt mox dicam, vel erit noui gradus, vel nouæ partis,ad cujus productionem tantū desideratur virium,atq. ad indiuiduum characteris producendum: Si secundum,Auctores,in

quos

quos agimus,dixerint,non video quo pacto in ratione signi possit extendi character tot, ac tanta supernumerata significans, quæ non significantur, neque arguuntur per characterem sacerdotalem, quin etiam entitatiuè, imò specie, vt institui dicere, ab illo distinguatur. Ad hæc cum hoc signum quid reale sit, vt supra probatum est, sicut cum noua assignantur munera nouus status,& gradus, & noua potestas, nouus profectò character asseritur, ità cum noua fiat additio realis, additio noua asserenda est characteris. Tertia ni velit quis prorsus allucinari,nō videbit magis distare potestatem consecrandi,& absoluēdi à peccatis,à potestate confirmādi,& conferendi ordines,quam potestatem legendi Epistolam, & Euangelium in Missæ sacrificio,sed ad hæc ponuntur ab Aduersarijs duo distincti characteres in Subdiacono,ac Diacono,neq; satis esse censetur vnus ad alterum extendi; ergo hoc idem censendum est in Sacerdote; atq. in Episcopo. Demum,vel hæc extensio characteris fieret instar extensionis rei quantæ, vel instar extensionis habitus,qua nonnulli putant vnū, & eumdem habitum ad plures extendi actus, sic habitum acquisitum circa primam conclusionem ad reliquas volunt extendi; atqui neutro modo satis exponi poterit huiusmodi extensio,ergo.Non primo,nam per talem extensionem,nihil diuersæ naturæ additur rei extensæ,quod ante in illa non contineretur;igitur si hoc pacto characteris Sacerdotalis fieret extensio, nulla potestas Episcopo tribueretur per eius consecrationem, quæ in Sacerdotali antea non cōtineretur puro Sacerdoti collata, quod plusquam falsum est: sequi autem necessaria sequela, quod intuli, vel ex hoc patet, quia sicut extensio partium quantitatis,vel rei quantæ,non tradit rei extensæ nouam substantiam,quantitatem,aut vim,ità neq. maiorem ad operandum virtutem tribuet, vt videre est in extensione ceræ,vel pellis, qua maiorem solum habet cera, vel pellis occupare locum. Neque etiam instar extensionis habitus, tum quia, vt in logicis docui, huiusmodi extensio nulla est ex communi Doctorum sententia; tum quia vnus numero habitus acquisitus ad plures speciè distinctos nequit se extendere, cum facultatem tribuat ad actus tantum similes illis,à quibus productus est:tùm quia huiusmodi actus specialem habent difficultatem ab alia aliorum distinctā. Verum quidquid sit de habitibus certè vix poterit hæc extensio satis declarari,qua ratione fiat,quin pars noua, sine nouus gradus producatur in primo charactere,ad quem producendum, vt supra dicebā, nescio,quæ minor efficacia, vel potestas desideretur, quàm ad nouum characterem producendum,qui omnino nouus, ac distinctus dicēdus sit Ea propter ad rem *Valentia de Sacram. Ord.disp.9.q.1.punct.4.§.quo enim*, meritò docet contrarium vix ab aliquo intelligi posse, additq. & puto si *D. Thomas in summ Theologica hanc quæstionem* tractare potuisset, aliter fuisse sensurum. Adde characterem non præcisè imprimi ad potestatem aliquam supernaturalem conferendam, alioquin confirmationis non imprimeretur, per quam nulla potestas propriè confertur,quod rectè indicauit *Conink laud.n.51*.

Ex his infero,sicut supradictum est,Sacerdotem Rediuiuum characterem, & vtramq. potestatem habiturum consecrandi, atq. absoluendi, sic Episcopum Rediuiuum eisdem ornatum esse confirmandi, & ordines conferendi, non autem iurisdictione pollebit in Ecclesiam, quam morte reliquerat, si fuerit prouisa.

CAPVT TERTIVM.

Soluuntur argumenta contraria.

SVMMA.

Necessaria connexio inter Sacerdotium,et Episcopatum,non obstat propria noui Characteris productioni.n.1.

Quid secundum veram opinionem dicendum de Episcopo ordinato per saltum. Quid in opinione aliorum,an possit consecrare,& peccata remittere.n.2.

Sacerdotalis potestas potiùs videtur dispositio, quàm concausa ad ordinandos Præsbyteros, vel Christianos confirmandos.n.3.

Ratio cur vnus, & idem character sufficiat ad Eucharistiam conficiendam,& peccata remittenda,& vnus,et idem character non sufficiat tum ad hæc,tùm ad ordinandum,& confirmādum.n.4.

1 AD fundamentum *Vasq.* quo primā probabat sententiam. Respondeo gratis, & absq. rationis momento assumi characterem, tunc tantum asserendum esse in ordinibus, quādo vnus necessario alterum non supponit. Porro in reliquis ab institutione Christi docemur aliter,supponūt n. necessario cæteri characteres,qui per alia Sacramenta imprimuntur characterem baptismatis, quin eorum productioni,atq.impressioni necessaria illa connexio obstet:atq. à *Vasq* probādum hoc ipsum,quod tanquam exploratum assumit,& nos negamus, & cum tota hæc res à diuina pendeat institutione,ex hac solum desumitur asserta cōnexio inter characteres, & potestates puri Sacerdotis,& Episcopi,quę non inueniitur inter characteres cæterorum ordinum inferiorum cū cha-
2 racteribus Superiorum. Ea propter institutione Christi factum esse dicimus, vt Sacerdotium collatum,non præmisso Diaconatus ordine,vel Subdiaconatus verum sit,& si mum,at Episco-

patus adæquatè non habeat essentiam, nisi pretio Sacerdotio, sicut neque potestas absoluendi de potentia ordinaria Sacerdoti confertur, supposita, quam indicauimus, Christi institutione, non præcon.essa potestate consecrandi, vt infra dicam, Congruentia vero talis Christi institutionis, vel desumenda ex nostra ratione, quam disp.6.cap.vlt. ad finem solut.3.arg.n.11. tradidimus, vel neq. improbabiliter, si sentire velis cum Valent.in solut.1.arg.dicas, Episcopum secundum certam, atq. ordinariam Dei legem ad hoc ordinari, & Characterem, potestatemq. excipere, vt alios possit Sacerdotes creare, quod simplex Sacerdos præstare non valet, & consequenter opus est, Sacerdotali etiam potestate donatum esse, vt præstantior sit suo effectu, vel quasi effectu, cum autem ille potestatē habere minimè possit eminenter, certè in aliquo ordine Sacerdotio præstantiore formaliter contineri debet, quo nullus sanè ceterorum ex communi sententia de facto, ac de potētia ordinaria perfectior est, & præter eam alias potestates sibi vendicat Episcopatus, vt sunt confirmandi, & ordinandi, quibus instructus perfectior sit Præsbyteratu. Ceterum hæc de potentia dicta sint ordinaria; nam cum nobis ab Aduersarijs, & iure cōcedatur aliqua potestas realiter distincta in Episcopatu, qua Sacerdotium caret, rectè cū cit. Valen. inferri poterit, posse peculiarem Episcopi potestatem dati per saltum, non præmissa, vel præaccepta Sacerdotali, quod fieri posse de potentia ordinaria, negamus, quodq, in ceteris ordinibus de facto de eadem potentia or dinaria, esto illicitè fieri concedimus.

3 An autem Episcopus ad conferendum Sacerdotium non modo potestate propria vratur, vel simul & Sacerdotali, ità vt vtraquè ad creandum Sacerdotem influat, & num ad reliquos ordines Sacerdotio minores non per vtramq. potestatem, sed per solam Episcopalē inadequatè sumptam concurrat, in quod Val. cit.§.atq. ex hac doctrina propendit, non est huius loci, parumq. refert vtro modo ad rem nostram dicatur; & in præsentia ex ordinatione potius diuina præuia Sacerdotalis potestas in Episcopo videtur desiderata potius, vt conditio, & præuia dispositio, quam vt causa.

4 Ad confirmationem verò primæ sententiæ Respondeo, rationem discriminis potissimam desumendam esse rùm ex connexione maiori, quę est inter potestatem consecrandi Eucharistiam, & absoluēdi à peccatis, quam inter has, & potestates confirmandi, atq. ordinandi, vel quia primæ ad Eucharistiam cedunt, altera immediatè conficiendo, altera mediatè ad eamdē fideles disponē do, vt supra ex D.Thom. docuimus; vel quia Sacerdos est Princeps, Minister, & Mediator vnionis Christi cum Ecclesia, quę præcipue fit per Eucharistiam iure dictam Sacramentum vnionis; & etiam minus præcipuè, siuè dispositiuè, siuè per gratiam, quę cōfertur ex vi Sacramenti Pęnitentiæ, vt probè indicat Durand. in 4.dist.24.q.2.n.14. Nil igitur mirum, si vni, eidemquè charactteri hæ duæ potestates adeò connexę, coniūctę sint, ad alias verò duas Episcopatus proprias alter ponatur character in Episcopo. Ad hæc neq. ad charactterē imprimendum necessario requiritur potestas tradita, neq. ex hac potestatū distinctione arguitur charactteris distinctio, alioquin nullus per cōfirmationē imprimeretur, vt optime Conink sup. laud.dub.6.n.5. Sequeretur prætereа duos assignandos esse charactteres in simplici Sacerdote, & quatuor in Episcopo, quod est inauditū. Itaq. cum charactteres, vt ex superiori disp. constat, signa sint, notæ, & qualitates instar sacrarum, quibus in certo statu, & gradu, vel filiorū vel militum, vel ministrorum, aut famulorum, cum aliqua immutabilitate cōstituitur aliquis, quando talia munera, seu prærogatiuæ reperiūtur in vno, & eodem, vt satis abundè in Episcopo, qui in statu plectissimo, & supremo gradu Ecclesiastico statuitur, certe per charactteres dicendum est ea significari, vt rectè cit. Conink dub.6.nu.51. eo vel maximè, quod consequenter potestates ad talem gradum, statum, & officium concedantur, quæ etiam ipsomet significātur charactere, iuxtà dicta super alleg. capitis. Igitur quia per consecrationem Episcopus in Supremo Ecclesiæ gradu, perpetuoquè statu collocatur, merito charactterem per eam illi dicimus imprimi: cum autem Sacerdos habens facultatem conficiendi Corpus Christi, non euchatur ad alterum gradum Ecclesiasticum per potestatem remittendi peccata, imò cum prima potestas, & actus sit præstantior; & ad collationem pręstātioris, siuè actus, siuè potestatis communicatæ character imprimatur, quando aliqua ordinatio non vnum, sed duo respiciens siue actus, siue potestatem, vt notauit Durand.cit.nu.8. rectè deduximus vnum solum produci charactterem per Sacerdotalem consecrationem, & non duo, & ea propter Sot. extendi docuit, vt in secunda sententia retulimus, charactterem Sacerdotalem in Episcopo, non autem datum Sacerdoti charactterem opus esse extendi ad solutionem dandam. Ex his patet falsitas primæ, secundæ, & tertiæ opinionis, quartā vero nostris principijs amplexi sumus.

DIS-

DISPVTATIO NONA.

De materia,& forma Sacramenti Consecrationis Episcopalis.

VBi consecrationem Episcopi veram habere rationem Sacramenti Ordinis asseruimus, supersunt materia,& forma declarandæ,ex quarũ notitia eiusdem natura Episcopalis ordinis clarius innotescet.

CAPVT PRIMVM.

De materia ordinationis Episcopi variæ sententiæ.

SVMMA.

Prima opinio de materia remota, proxima, & forma ordinis Episcopalis docens esse oleum, unctionem, & verba.n.1.

Secunda sententia materiam asserit librum Euangeliorum impositum super scapulas Episcopi, formam verò, Accipe Spiritum Sanctum.num.2.

VAsquez 3.tomo in 3.part. disput.240. cap.5.n.56.de materia,& forma ordinis Episcopalis, quam aggredimur explicandam,nihil apud Scholasticos præterquam in vno, vel altero, neq. in Pontificali Romano notatum legisse fatetur. Verum Canonistæ in cap. Episcopus dist.23. hanc fusè disputant quæstionem, & præcipuè Hostiensis in summa Rubrica de Sacra Vnctione,§.a quo,& alij apud Turrecrematam in eitat.cap.Episcopus n.7.&1a q.4. necnon noster Enriquez, qui primum Venetijs anno 1596 summam Theologiæ moralis publicis consignauit monumentis lib.10.de ordin.&.c.cap. 7.expresse num.4. impositionem manuum materiam,verba vero formam esse docuit. Accedit Bellarminus de hac eadem non solum in communi disputans de Sacram.&.lib.1.c. 9.sed de Cler.lib.1.c.5.

1 Itaq. ordinis materiam remotam posset aliquis suspicari esse Chrisma,proximam verò vnctionem,qua consecratus vngitur in capite, formam autem esse verba, quæ in ipsa vnctione proferuntur ab Episcopo ordinante, ac dicente, *vngatur, & consecretur caput tuum cælesti benedictione in ordine Pontificali in nomine Patris, &c.* Probatur primo, quia nullis alijs verbis clariùs exprimitur potestas, & proprium munus,ad quod consecratur Antistes, quam relatis,ergò hæc erunt forma,& materia Chrisma, & Vnctio tunc adhibita. Secundò si quæ alia esset materia, & forma maximè impositio manuum Episcoporum,verbaq. illa *Accipe Spiritum Sanctum*: Sed hæc vsq. adeò generalia videntur,vt proprium non exponant munus, ac dignitatem,seu potestatem Episcopalem, quod proferuntur etiam in ordinatione Diaconi,& Presbyteri,&c.

2 Secunda sententia formam docet esse illis verbis expressam *Accipe Spiritum Sanctum*, materiam verò non esse manuum Episcopaliũ, sed libri Euangeliorum impositionem super scapulas, seu Ceruicem Episcopi consecrandi vna cum manus impositione super caput eiusdem Ordinandi,sic *Antoninus 3.par.tit.4.c.16. §.9. Turrecremat.in cap.Episcopus dist.23.apud quem alij Canonistæ.Carolus Bonius in schol. cap. 3.lib.&consil.Clement.in 1.tom. concil. ac Franc. Turrianus lib.2.pro epist. Pontif.* in hanc eamdẽ propendens sententiam.

CAPVT SECVNDVM.

Vera sententia de materia, & forma Sacramenti Ordinis Episcopalis.

SVMMA.

Quid sit de ratione materiæ ordinis.n.1.

Sacramentum consecrationis Episcopalis propriam habet materiam,& formam.n.2.

Vnctio in capite Consecrandi habita probabilius non est materia,neq. verba tunc dicta sunt forma huius Sacramenti.n.3.tametsi æquè probabile sit contrarium.n.4.

Minister huius Sacramenti Ordinationis Episcopi plures sunt Episcopi,non vnus.n.5.

Impositio libri Euangeliorum supra scapulas consecrandi non est materia Sacramenti consecrationis.n.6.

In omnibus ferè Sacramentis eiusdem ministri est adhibere materiam,& proferre formam.num 7.

Expenditur Capitulum Episcopus dist.23.n.3. *Est æque probabile materiam remotam esse Chrisma:proximam vnctionem,formam verò esse verba.n.8.*

Ma-

Materia proxima consecrationis Episcopi, est manuum impositio trium Episcoporum super caput Consecrati: forma verò verba, quæ ab illis Episcopis proferuntur.n 8.

Variæ significationes impositionis manuum ad victimas Deo sacratas significandas, & ad libertatem seruis conferendam. n.10.

Manuum impositio quid demum ad rem nostram exprimat.n.11.

1 AD solutionem noto, materiam Sacramenti ordinis generaliter sumpti è communi sententia indicata à *Bellarmino de Sacram.ord.lib.1.c.9.* sub initio aliquod esse signum sensibile, formam verò esse verba, quæ dicuntur, dum illud exhibetur signum. Quo prælibato.

2 Prima sit assertio Sacramentum Ordinis, & consecrationis Episcopalis propriam debet habere materiam, & formam. Est communis sententia è cæteris deducta Sacramentis, & è Sacramento Ordinis. Probatur, plus requiritur ad dispensandum, quam ad suscipiendum Sacramentum. Sed Baptismus, qui datur ad suscipienda Sacramenta, materiam, & formam, habet; ergo Sacramentum Ordinis datum ad ministranda Sacramenta materiam; & formam habet. Confirmatur quia plus requiritur ad ordines dispensandos, & potestatem conferendā dispensandi Sacramenta, quàm ad ipsam Sacramentorum dispensationem, cum hæc dicat actum, illud autem potentiam, & facultatem: sed omnes ordines sacri materiam habent, & formam; ergo & ordò præcipuus Episcopalis, ex quo cęteri manant materiam potiori iure, ac formam habebit.

3 Sit assertio secunda. Probabile est Vnctionem in capite Consecrandi adhibitam non esse materiam Sacramenti Ordinis, & consecrationis Episcopi, neq. formam esse verba, quę tunc dicuntur, & si ęquè probabile sit contrarium prima pars est, *Vasq.3.tom.in 3.part.disp. 240.n.58. & Auctorū pro 3.concl.infra citando-*
4 *rū.* Et pręter ea in confirmationē, quartæ conclusionis adducenda probatur in præsentia. Ex diuina institutione multi requiruntur ministri ad cōsecrationem nostri Antistitis: atqui vnctio in capite consecrati ab vno tantum habetur Episcopo, ergo, &c. Maior propositio probatur auctoritate *Damasi Papæ qui epist.4.* vna ex rationibus, quibus Chorepiscopos probabat veros non esse Episcopos est, quia illorum ordinatio ab vno tantum Episcopo fiebat ordinante: at veri Episcopi consecratio non vnum, sed tres necessarios sibi per se vendicat Præsules ordinantes. Secundo ex eo, quod nō nulli Chorepiscopi à pluribus Episcopis fuerint ordinati, vt habetur in *Concilio Antiocheno can.10.* quamplures deducunt Theologi eos fuisse veros Episcopos, qui non erant, qui ab vno: neq. ob hanc rationem à *Damaso epist.10.* reiecti, ex quo penès communem sententiam rectè deducit noster *Vasquez tum disp.240.c.5. n.58. tum 238.c.6.* proprios ministros iure diuino constitutos consecrationis Episcopalis esse tres Antistites; num autem allatus sensus fuerit proprius Concilij Antiocheni non est huius loci, rectè tamen à *cit.Vasq.disp.illa 238.c.7.n. 71.* perpenditur.

Secunda pars probatur, tum ex rationibus pro prima supra relatis, præsertim secunda; nā ob similem defectum noster *Vasquez disp.238 cap.4.* huiusmodi verba *Accipe Spiritum Sanctum* dicta supra Ordinandum in Diaconum, docet non esse formam Ordinationis Diaconi. Iterum quòd adducenda verba *n.7.ex canon.5. consil.4. Carthaginensis non vulgarem ingerunt difficultatem*. Porro ex illis primum deduco, tunc vnum fuisse Præsulem formam proferentem Auctore *Vasq. alleg.nu.64.* igitur non est omnino certum formam huius Sacramenti per illa verba à tribus Episcopis prolata constitui: vel dicendum hanc formam subijsse variationem contra communem doctrinam apud eumdem *Vasquez* insuper deduco ab vno proferri formam, & ab alijs materiam, vel non omnes proferre formam, qui applicant materiam adæquatum.

Tertia sit assertio, neq. materia Sacramenti ordinationis Episcopi est impositio libri Euangeliorum super scapulas, seù Ceruices Consecrandi, sic rectè *Vasq. disp.240.cap.vlt.n.62. & Auctor.pro 3.conclus.mox laudandi:* nequè eo hæc mea tendit assertio, vt velim negare hanc Sacram ceremoniam suam duxisse originem ab Apostolorum tempestate, quod erudité contra Centuriatores noster probat *Turrianus lib.2.pro Epistolis Pontificum,* cuius meminere *Clemens citat. & Dyonisius de Ecclesiast. Hierarchia cap.5.par.3. quæ de spirituali est intelligentia post medium alias c.10.in contempl.2 post medium*; Sed cum eam admittam omni veneratione dignam, nego tamen materiam esse huius Sacramenti; Idq. probatur in Sacramentis cæteris, vno excepto Pœnitentię, vt suo loco prosequar, & mox breuiter indicabo, Ab eodem legitimo ministro adhiberi debet materia, à quo profertur, vel proferri potest forma, sed liber Euangeliorum scapulis imponitur Consecrandi ab vno è Cappellanis, vt habetur in *Rubrica Pontificalis Romani,* & olim à Diaconibus fiebat *Auct.Clemente lib.citat.alias 3. cap.2.alias 3.ad finem,* qui quidem omnes non sunt ministri; neq. formam proferre possunt; ergo hæc impositio libri non potest esse materia Sacramenti. Maior huius ratiocinationis propositio ex communi Theologorum probatur placito; quippè qui nec etiam in casu extremæ necessitatis, nequè in Sacramento ad salutem per se necessario, vt est Baptismus, admittant ab vno posse adhiberi materiam, ab altero verò formam, sic *S.Thomas 3.part.q.77.art. 6.ad 3. Alexander 4.part. q.8. membr. 8. art.6. Bonau.in 4.dist.5.art.1. q. 1. ad 1. Durandus q.3. n.5. & sequent. Scotus disp.6.q.2.§.respondeo, vel secundo membro, Gabriel in eadem disputat q.1. art.2.conclus.6. Caietanus in comment. art. 6. quæst.citat.77.§.ad euidentiam,* & si contrarium doceat *§.in responsione ad 3.* in extrema neces-
6 sitate. Deindè confirmatur ratione; nam in administratione Sacramentorum, quæ in actione con-

consistunt, atque in applicatione materiæ, & prolatione formæ, vno excepto Pœnitentiæ, eiusdem ministri est, vtrumq. præstare munus applicandi materiam, & formam pronunciandi, alioquin sufficienter propria non significaretur actio ministrandi, quod iure diuino requiritur, ergo, &c.

Confirmatur secundo à paritate Baptismi, de quo expressè *citat. Auctores* disputant, sicut enim vno aquam infundente, vel applicante, & altero dicente, ego te baptizo, vel nos te baptizamus nihil facerent, neq. validè Baptismum conferrent, quia hoc modo satis non demonstraretur actio ministri, ità in ordine consecrationis verum non fieret Sacramentum, si vnus vt materiam adhiberet impositionem libri Euangeliorum, Episcopus verò verba proferret formę, dicens *Accipe Spiritum Sanctum*, cum non significaret se ordinem Episcopatus, & potestatem conferre: secus est, vt modo institui dicere, de Sacramento Pœnitentiæ, quod cum institutũ sit per modum iudicij absolutionis ab vno, pœnitente scilicet applicari debet materia per confessionem, à Sacerdote verò debet forma proferri, qui alterum à peccatis confessis, non autem se ipsum absoluit. Ea propter actio ministri pœnitentiæ in sola consistit absolutione, non autem actio Sacramenti Ordinis, confirmationis, & cæterorum huiusmodi, quæ non in sola forma, sed in applicatione sita est materiæ, ad quam verba formæ referuntur, vt probè *Vasquez tom. 3. in 3. part. disp. 237. c. 2. nu. 24. tum 2. tom. in eamd. 3. part. disp. 148. c. 4. n. 19.*

7 Obijcies *Capitulum Episcopus dist. 23.* ibi *Episcopus cum ordinatur, duo Episcopi ponant, & teneant Euangeliorum Codicem super caput, & ceruicem eius, & vno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt manibus suis caput eius tangant*, ergo per *Consilium 4. Cartag. can. 2.* vnde desumptus est textus allegatus, non requiritur, vt ab eodem ministro, à quo applicatur materia, proferatur forma, cum ex allegatis verbis constet ab vno tantum Episcoporum tunc proferri consueuisse formam. *Acipe* scilicet *Spiritum Sanctum*, benedictionis nomine significatam, & ab alijs manus imponi; ergo ab vno adhibebatur forma, & ab alijs materia. Respondeo ex allegato *textu* solum deduci vnum tantum Episcopum consueuisse tunc formam proferre, qui etiam manus imponebat, applicabatq. materiam; ex quo non sequitur, iuxta nostra dicta, posse ab vno materiam adhiberi, & ab alio ministro formam; vt autem cuncti concurrere dicarentur ad consecrationem, satis erat communicare in applicatione materiæ idest in impositione manuum, sic probè *Vasq. 2. tom. in 3. par. disq. citat. 240. n. 64.*

Instabis non potest vnus minister applicare materiam, & alter, vel alij proferre formam, ergo è contra non poterat olim vnus proferre formam, & alij applicare materiam. Probatur consequentia; nàm sicut non satis exponeretur actio consecrationis consistens non solum in prolatione formę, sed in applicatione materiæ, si ab vno forma proferretur, ab altero adhiberetur materia, sic neq. exprimeretur consecrationis actio, si à multis adhiberetur materia, & non forma, quæ solum ab vno proferretur. Respondeo ad consequentem illationem, si à multis adhiberetur materia, excluso illo, à quo proferretur forma, & concedo; illo incluso, & nego. Vrgebis, ergo non omnes dicerentur consecrare, sed solus ille, qui promeret formam, *Accipe Spiritum Sanctum*, qui etiam materiam, impositionem scilicet manuum adhiberet. At concedo cum è tribus illis Episcopis vnus tantum dicatur propriè cõsecrator, alij de facto Episcopi solum inadæquatè, vt communicantes in applicatione materiæ.

8. Quarta sit assertio. Proxima materia consecrationis Episcopi est impositio manuum trium Episcoporum super caput Ordinandi: forma vero sunt verba, quæ tunc simul ijdem Episcopi proferunt, sic sentio satis probabiliter cum *Vasquez citat. disputat. illa quadragesima cap. 5. num. 58. Maiore in 4. distinct. 24. quæst. 2. column. 4. in extremis verbis ante §. his paucis, Armilla verbo Ordo numer. 11. Conink de Sacr. ord. disputat. 20. dub. 7. num. 58. & alijs Recentioribus*, quibus subscribit *Cornelius à Lapide in 1. ad Thimot. c. 4. n. 38.*

Probatur primo ex omnibus Sacrarum literarum locis, ex quibus *superiori disputat. cap. 1.* probauimus ordinationem Episcopi verum esse Sacramentum, præsertim ex 1. *ad Thimot. cap. 4. noli negligere gratiam, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum Præsbyterij*, vt enim ibi diximus de ordinatione Thimothei in Episcopum sermo habebatur, & nomine Præsbyterij, conuentus, siue Episcoporum significabatur concursus: cum igitur Paulus per impositionem manuum Episcoporum collatam esse gratiam asserat, profecto sequitur hanc esse materiam: formam vero verba, quæ illo tunc pronunciantur ab Episcopis *Accipe Spiritum Sanctum*. Neque satisfacies respondens impositionem manuum allato demonstrari quidem *textu*, ac alijs similibus *loco citato* perpensis, verum ex eis non deduci illam esse essentialem. Nam vt rectè ratiocinatur *Bellarminus libr. 1. de Sacrament. Ord. cap. 9.* si licet ità scripturas exponere, eadem sanè facilitate poterimus materiam negare omnium aliorum Sacramentorum, ac dicere aquam non esse de essentia Baptismi, nec vinum in Eucharistia, neque in extrema Vnctione Oleum, quo quid absurdius dici potest? Deindè gratiæ promissio non est facta accidentalibus cęremonijs, sed essentialibus. Demum cum scriptura non soleat in alijs Sacramentis nisi essentiales ritus, & cęremonias tradere, quis adeò hebes erit, vt sibi persuadeat in ordinis Sacramento accidentalem semper indicari cęremoniam, omissa essentiali? Secundo probatur ex Concilijs, & Patribus, gratiæ infusionem de omnibus ordinibus, ac speciatim de hoc Episcopatus asserentibus, quorum sententias non habeo huc transferre è *Bellarmino citat.* contentus *Tridentin.*

seff.

positionem, quæ absolutè sumpta generale quoddam est signum, vt etiam verba illa, *Accipe Spiritum Sanctum* facta tamen à tribus Episcopis, quos omnes dicimus per se loquendo necessarios huius Sacramenti ministros: ac præfata verba ab eisdem relata, & materiæ rationem subire, & formæ, quia tres Episcopi simul talia proferentes super ordinatum, illum in ordine Episcoporum rată asserere significant, talemquè gratiæ vbertatem eidem conferri, quæ ad tot, ac tanta desideratur munia Præsulis; cum enim dicatur dari Spiritus Sanctus ad hæc speciosa, atquè omnium maxima munera, magis aliquid significatur, quàm exigitio cuiuscumquè gratiæ; igitur eius plenitudo hic indicatur dari ad summum ineundum Ecclesiæ gradum, summumquè officium exercendum necessaria, vt optimè indicat *Vasquez disputat.* 240. *cap.* 5. *citat.num.*61. quæ quidem gratiæ plenitudo, nequè significatur, nequè confertur per impositionem manuum, habitam ab vno Episcopo in quocumq. alio ordine, & verba illa absolutè prolata.

Fundamento secundæ sententiæ tametsi cócedamus contra Centuriatores cũ nostro *Turriano citat.cap.*4.hanc ceremoniam vsu receptam esse, etiam apud Apostolos in consecratione Episcoporum: at non esse materiam probauimus, quia non adhibetur ab eisdem Episcopis, à quibus profertur forma.

Obijcies Christum Dominum, siuè immediatè ordinauerit omnes Apostolos, siuè solum Sanctum Petrum, Episcopi ordinantis munus solum exercuisse, vt etiam postmodum Apostoli cæteros, consecrarunt Episcopos, quos in vniuersam distribuerunt Ecclesiam; ergo non est de essentia materiæ impositionem manuum trium Episcoporum.

Respondeo, quod de pluralitate trium Episcoporum sentiendum sit ex instituto, nos infra dicturos initio 3.*tom.* disputantes de causa efficienti cum Canonistis in *cap. Porro dist.*38. & cum Theologis præsertim *Vasq.*3.*tom.in* 3. *par.disp.*245.*c.*6.

3 Deindè aio non esse improbabile Christum Dominum non instituisse aliquam determinatam, atquè indiuiduam huius ordinis materiam, sicut nequè absolute Sacramenti ordinis, sed aliquo pacto, vagam, atquè indeterminatam quoad specificationem saltem, sic *Vict. de Sacr.ord.num.*227. *vbi ait, omnes ordines fuisse à Christo institutos in particulari ipso viuente, vel saltem generaliter, quia Christus dedit potestatem Ecclesiæ constituendi ministros, & consecrandi eos ad Sacrificium Eucharistiæ*, *idemquè* docet *Bellarminus de Sacrament. ordinis libr.*1.*cap.*9.*ad finem*, credibilè namquè scribit esse, Dominum instituisse materias ordinum, non quidem in particulari, sed generatim. Quamobrem instituisse manuum impositionem per se loquendo à tribus Episcopis habitam, formamquè ab eisdem tunc prolatam, vt nunc est in vsu, ac testatur *Ægidius Conink disp.*10.*dub.*1.*nu.*58. vel saltem ab vno, vt indicare videtur *cap. Episcopus dist.* 23. *desumptum* *è Canone Concilij* 4. *Carthaginensis super adductum.*

DISPVTATIO DECIMA:

An Episcopatus spiritualis rationem habeat matrimonij, & quà tale Sacramentum sit.

TVm tom. 1. lib. 1. disputat. 1. cap. præsertim 4. tùm hisce vltimi libri modo exaratis disputationibus sæpè mentionem fecimus quæstionis, quam penè supposuimus, nunc ex professo perpendendam.

CAPVT PRIMVM:

An Episcopatus spirituale sit Coniugium Episcopi cum Ecclesia.

SVMMA.

Spiritualis coniugij rationem Episcopatus sibi vendicat n. 1.

Ratio matrimonij spiritualis comparatione corporalis exprimitur. n. 2.

In concordiam reuocantur textus Capituli licet de translatione, & cap. inter corporalia eod. tit. *n. 3.*

Quanta sit similitudo inter matrimonium carnale, & spirituale. n. 4.

Discrimina inter carnale, & spirituale coniugiũ. num. 5.

Quomodo Episcopus in Partibus Infidelium Ecclesiam habens verus Episcopus sit, numer. 6.

Ad quid teneantur Episcopi habentes Ecclesias in partibus Infidelium, n. 7.

Andreæ de Ouiedo eximia commendatur virtus. num. 8.

Episcopus nullius Ecclesiæ *quomodo sit sponsus, num. 9.*

1 NON est, quem viderim, auctor rationem coniugij negans Episcopatui, quæ expressis adeò verbis à Sacris Canonibus asseritur, vt plusquam temerarium esset eam inficiari. Itaq. Catholicæ sententię subscribens, compertum habeo, Episcopatum veram habere rationem coniugij spiritualis; id enim clarè docetur *Canon. Inter corporalia de trasl. Episcopatus, ibi dubitari non debet, quia Omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter Episcopum, & Ecclesiam suo tantum iudicio seruauit dissoluendum, et capitulo nisi cum pridem de Renunciat. ibi. Propter laboris angustias, aut persequutiones incursus, non debes deserere sponsam tuam, cui defigẽdo manum apud Estraneum, te fide media copulasti.* Hinc *Hostiens. in d. cap. inter corporalia de transl. n. 18. Vere ergo,* inquit, *non solum dignius est spirituale matrimonium, quàm carnale, honorabilius, atq. spiritualiter fecundius, salubrius, atq. securius, sed firmius in aliquo sẽsu.*

2 Verum præ omnibus illustrem hanc spiritualis matrimonij coniunctionem Episcopi cũ Ecclesia nobis exposuit *Euaristus Pontifex Maximus, qui anno Domini viguit 112. epist. 2. de Episcopis electis ad Episcopos Galliæ*, cuius maiestatem doctrinę, ne meus stylus aliquo pacto obrumbet, & vt ad manus habeant Episcopi, quibus inseruio, eisdem exponã verbis. *Ipse n.* (id est Christus) *est sponsus, & Ecclesia sponsa, cuius filij nos sumus, & ideò vnum Patrem habemus Deũ in cœlis. Sacerdotes verò vice Christi legatione funguntur in Ecclesia: & sicut ei cõiũcta est sponsa, idest Ecclesia sic Episcopis cõiungãtur Ecclesiæ vnicuiq. proportione sua: & sicut vir nõ debet negligere vxorẽ suã, sed diligere, & iustè custodire, & amare, atq. prudẽter regere, sic Episcopus, & multo magis custodire, et amare, atq. prudẽter regere debet Ecclesiã, et velut vxor, quę sub manu est viri, obedire debet viro suo, eũq. diligere, et amare, ita potius ẽt Ecclesia Episcopo suo in omnibus obedire, eumq. diligere, & amare, vt animam suam debet, quia illud fit carnaliter, hoc spiritualiter.* Plura in hoc argumento congerit Summus Pontifex, quæ si lubent, poterunt facili negotio è *citat. loco epist. peti, quæ habetur primo tom. Conciliorũ, vbi de Euaristo Papa VI. dato à Diuo Petro.* Concinit *Calixtus in epist. 2.* quæ est ad omnes Episcopos Galliæ, & refertur *cap. si quis 7. q. 1. & cap. licet de translat. per ea. Quod matrimoniũ in electione initũ, ratũ in cõfirmatione, & in consecratione intelligitur consumatum,* vti sæpè hoc tomo scripsimus, dum rationem electionis, & confirmationis expendimus. Hùc etiam tendunt verba consecrationis Episcopi, quemadmodum infra è Pontificali trademus Romano. *Accipe Annulum fidei* (signaculũ scilicet) *quatenus spõsam Dei sanctã* (videlicet Ecclesiã) *intemeratã fide ornatus illibatè custodias.* Etenim Annulus apud ferè omnes nationes symbolũ fuit matrimonij. Nec refert Ecclesiam dici sponsam Christi, cum hic sit vniuersalis Ecclesiæ, & omniũ sponsus, Episcopus vero visibilis, & huius specialis, cui alioquin minimè traderetur Annulus, vt rectè *Vasq. 3. tom. in 3. par. disp. 241. c. 1. n. 5.*

3 Hinc

3 Hinc duo *textus* prima fronte contrarij, sunt in concordiam reuocandi: primus est *Capituli licet de translat.* paulò ante citati, vbi *Innocentius III. Quod*(matrimonium videlicet) *in electione initium, ratum in confirmatione, & in consecratione intelligitur consumatum. Alterum: cap. inter corporalia eodem titulo, vnde cum non sit maius vinculum Episcopi ad Ecclesiam, quàm electi maximè, cum fuerit cōfirmatus, imò idem penitus, & non aliud, idem iuris obtinet in vtroque.* Nam, vt doctè *Vasquez citat. num. 6.* non ità primus locus accipiendus est, vt dicamus ordinationem Præsulis essentialiter esse matrimonij consumationem, tum quia quando ad vnam Ecclesiam ordinatus ab ea ad alteram transfertur, cum hac ipsa aliud matrimonium init, & consequenter, vel iterum ordinandus esset, nè suo careret essentia matrimonij, vel cum hoc falsum sit, dicendam ordinationem non esse de illius essentia, neque iterum consecrandum esse Antistitem ab vna in alteram translatum Ecclesiam, vnamquè pro pluribus Ecclesijs consecrationem esse sufficientem. Ea propter Episcopatus dicitur coniugium initum electione, cōfirmatione ratum, & consumatum consecratione, quod his omnibus confectum, omnium complexionem habeat numerorum, plenamquè possessione capta, Ecclesiæ suscipiat curā Episcopus, cui adeò adhæret, vt iam sint vnus spiritus, & quasi vna caro, ex qua mutua traditione manat Indissolubilitas à nobis *lib. 1. disput. 1. cap. 4. & disput. 2. cap. 2.* declarata, coniugalis vinculi spiritualis inter Episcopum Sponsum, & Ecclesiam ipsius Sponsam, à neutro coniugum prò arbitratu dissolubilis. Hoc autèm non opponi secundo, quem citauimus loco *cap. inter corporalia* mihi exploratum est, quòd ibi tantum vnum, atquè idem esse vinculum contendit textus, neq. aliquid essentiale deesse Præsulatui post electionem, & confirmationem, omninò ad indissolubilitatem requisitum, cùm matrimonij huius spiritualis contractus idem omninò sit, idemq. ius in alterutro coniugum, quod neq. ab altero, neq. ab vtroq. nequè alicuius potestate, quam Papæ tolli possit. Quamobrem *Abbas in cap. cit. inter corporalia n. 10. & 11.* ait, matrimonium hoc ante consecrationem consistere, & n. 9. addit eligentes esse loco Ecclesiæ, inter quam, & consentientem Electum fieri contractum matrimonij.

4 Ex his doctrina à nobis *loco citat.* tradita maximè firmatur, ac deducitur, omnimodam inter carnale, ac spirituale matrimonium seruandam non esse similitudinem, neque ab vno ad alterum omnimodam esse ducendam argumenti paritatem, vt ibidem etiam ostendi contra *Vasquez* qui tamen hìc *disputat. 241. cap. 1. ad finem*, ab hoc nostro sensu minimè dissentit. Hinc probè *Soarius 3. tom. de relig. lib. 1. cap. 16. num. 2.* monuit comparationem inter hæc coniugia carnale, & spirituale non esse per similitudinem, seù conuenientiam vniuocam, sed per quamdam proportionalitatem, vt magis patebit ex his, quę *sequenti cap.* trademus. Ete-
5 nim matrimonium carnale sola cōiugum perficitur consensu, vt sit ratum: secus spirituale, quod præter electionem, atq. acceptationem, confirmatione Pontificis indiget, vt ex *eodem capitulo inter corporalia, et cap. licet de translat.* constat. Præterea carnale matrimonium per vsum consumatur contrahentium, quod coniugij vinculum maiorem subit indissolubilitatem è communi Doctorum consensu, catholicaq. doctrina; at spirituale, vt modo dicebam, nihil firmitatis maioris habet per consecrationem. Insuper matrimonium carnale consumatum, nequè Papæ dissolui potest auctoritate, *quos enim Deus coniungit, homo non separet*, secus spirituale auctoritate Pontificis dissolubile, vt *loco supra laudato 1. tom.* Vbetius tractatum est. Demum auctoritate Pontificia nemini licet duas ducere vxores, at vni Episcopo per eam duę concedi possunt Ecclesię, vt infra. Hæc, & alia similia hæc inter coniugia difficile non esset inuenire discrimina.

6 Obijcies matrimonium spirituale consistere minimè poterit inter Episcopatum titularem, & Ecclesiam in partibus Infidelium existentem: ergò de ratione Episcopatus non est ratio coniugij, *Andreas Freyhub in disp. Lipsica*, futili ausus est fundamento asserere huiusmodi non esse veros Episcopos, quòd in *Concilio Calcedonensi act. 15. can. 6.* statutum sit nullum absq. Ecclesia in Episcopū ordinandum esse, & manuum impositionem absq. certa Ecclesia nullam esse. Cęterum, vt bene *Vasquez disput. sæpè cit. 241. cap. 1. n. 6. canon citatus* non modo de Præsbyteris, verum de Diaconibus, ac de quibuscumq. in Ecclesiastico gradu per ordinationem constitutis loquitur. At errat profectò *Andreas Freyhub* putans idem esse absolutum ab omni Ecclesia, vel absq. omni Ecclesia ordinari Episcopum, atq. ordinari ad Ecclesiā impeditā; nam eos qui hac ratione ordināntur, error est asserere non esse Episcopos, quos vt tales agnoscit *Tridentinum sess. 14. cap. 2. de reform.* docetq. modum, quo ministrare debēt, & sicut qui antequam Ciuitas caperetur ab hostibus, verè illius erat Antistes; ita, eadem capta, non priuatur ordine Episcopali; Quod si è vita decedat, ille qui sufficitur, verum cum Ecclesia destituta Pastore etiam ab inimicis detenta, spirituale iniret matrimonium, quam teneretur adire, atq. administrare, si quando è
7 captiuitate illa emergeret: Quapropter in literis, quas vocant dimissorias, seù expeditionis eis tantum, non alijs Ecclesias expeditas habētibus, Pontifex Maximus iniungit, vt ad Ecclesias sibi commissas se conferant, non quasi statim ad illas ineundas obligare illos velit, quarum nulla est spes conuersionis, vel spiritualis profectus, sed vt moneantur spiritualis matrimonij vinculo teneri ad residentiam, earumq. conuersionem, & curam statim atq. ab hostili fuerint iugo liberatæ; licet in præsentia ob periculum excusentur, quod tamen nonnulli fortes Episcopi propria constanter post habita vita per summam caritatem adiuere, sic *Bartholomæus Bononiensis auctore Leandro Bononiensi*
8 *in lib. de viris illustribus.* Sic etiam hac nostra ætate vir eximiæ virturis, ac doctrinę *Andreas*

Ouiedus nostræ Societatis, Primus Neapolitani Collegij Rector Aethiopiam petijt Episcopus Hieropolitanus, deinceps Aethiopiæ Patriarcha creatus, summis exantlatis laboribus magis quam ætate confectus, non semel petitus ab Abessinis ad mortem, eam cum vita æterna meritorum corona ad omnium stuporem redimitus, vt par est nobis sperare commutauit. Tandem huiusmodi ordinati Episcopi suis ouibus maximo sunt adiumento precibus apud Deum; & reliquis Episcopis nostræ præsertim Europæ ad munera Episcopalia plerumq. præsto sunt; ita vt in Germania suffraganei dicantur Episcoporum, certas regentium Ecclesias. Demum ordinatos etiam absq. titulo alicuius certæ Ecclesiæ docuimus *tom. 1. disp. 1. lib. 1. c. 4. n. 9.* & mox iterum dicemus veros esse Præsules, ergo à fortiori hos, de quibus loquimur, qui ad certam initiati sunt Ecclesiam, esto impeditam.

9 Obijcies secundo *tom. 1. lib. 1. disp. 1. c. 4. nu. 9. cit.* dictum est, non repugnare, imò expedire nonnullos veros creari Episcopos absq. certa Ecclesia: sed hi coniuges, seu sponsi esse non possunt absq. sponsa; ergo potest dari Præsulatus, qui non sit spirituale coniugium, & matrimonium. Verum admissa doctrina allegata, quã præter *Soar. ibi cit.* defendit *Vasq. sæpè laudatus disp. illa 241. c. 1. nu. 8. è Clemente Romano lib. 7. Constitutionum Apostolicarum 47. aliàs 46 atq. ex Epiphanio cõtra hæreses hæresi 427. post medium*, asserẽtibus S. Linum, & Cletum hoc pacto fuisse ordinatos, vt *loc. cit.* indicaui, cui doctrinæ non obstare *Concilium Chalcedonense*, tum ibi diximus, tum scribit *cit. Vasq. ad finem n. 9.* cum ex illo consilio ad summum prohibitio deducatur Ecclesiastica, quam relaxari nõnunquam ex causa idem docet *Auctor*. Obiectioni tamen dico vnum è discriminibus, quæ assignari possunt inter spirituale, & carnale matrimonium, hoc esse, quod aliquo pacto spirituale subsistat cum colligatione ad Ecclesiam Vagè, *vt loc. cit. 1. tom.* fusius scripsi; deindè aio non esse necessarium consensum Ecclesiæ etiã peculiaris, ad quam eligitur Episcopus, sed loco Ecclesię esse siuè Electores, quorum interest eligere Antistitem, siuè Nominantem, siuè Sũmum Pontificem, cuius nominatio, vt sæpè dixi, in Concistorio vim habet electionis, & confirmationis, idq. deducere videor ex *Abbat. in cap. inter corporalia n. 9.* docente, Eligentes esse loco Ecclesię, qua propter cum Episcopis absq. certo Ecclesiæ titulo, vel eligitur, vel proponitor à Regibus, vel à Summo Põtifice nominatur, vt supra, consequenter fit, aliquo pacto esse, qui vicem Ecclesiæ sponsæ gerat.

CAPVT SECVNDVM.

In quo sita sit essentia matrimonij inter Episcopum, & Ecclesiam.

SVMMA.

Definitio carnalis, & spiritualis matrimonij, num. 1.

Quæ puncta in disceptationem cadere possunt, num. 2.

In quo sita sit essentia coniugij spiritualis. n. 3.

Vinculum matrimonij, tum carnalis, tum spiritualis, an relatio sit realis, vel rationis n. 4.

SAcris Canonibus insistentes, quos superiori citauimus capite, essentiam spiritualis matrimonij instar corporalis expendere contendimus, ad quod.

1 Soppono primum è carnalis matrimonij definitione tradita in *cap. Illud in fine, de Præsumptionibus, & 27. quæst. 2. cap. in summa, necnon leg. 1. ff. de ritu nuptiarum, & §. 1. instituta de patr. potest.* matrimonium est coniunctio maritalis viri, & fœminæ inter legitimas personas indiuiduam ritè consuetudinem retinens; hanc possemus deducere Episcopatus in ratione matrimonij spiritualis. Episcopatus est spiritualis, & maritalis coniunctio Episcopi canonicè Promoti, atq. Ecclesiæ.

2 Suppono secundo ex definitione carnalis matrimonij sex inueniri rationes, de quibus disceptatio esse potest, in qua illarum sit vis, atq. intrinseca ratio matrimonij, Prima mutuus consensus, Secunda externus contractus; Tertia mutua corporum traditio, quæ immediatè est effectus illius contractus, Quarta vinculum ortum ex illo contractu, Quinta mutua obligatio ex his omnibus manans ad reddendum debitum; Sexta vsus, & consumatio matrimonij, & licet possent cũcta hęc proportione quadam in hoc, quod expendimus coniugio spirituali, & assignari, & exponi; breui tamen ea sola, quæ ad rem faciunt, & cadere in controuersiam possunt, perpẽdẽda se se offerũt, mutuus. s. consensus inter eligentes, & nominantes, qui vicem gerunt sponsæ, & Ecclesiæ, *vt superiori capite* indicaui, & ipsum electum, vel nominatum Episcopum consentientem: sic pariter externũ contractũ erit inuenire, vt ex *superioribus libris hoc tomo præsertim contentis* liquet: tertium, vinculum quoddam ex illo contractu manans, ex quo mutua deriuat obligatio perpendi in hoc cõiugio sensibili firmato perpetuitate, & indissolubilitate solum à Sommo Pontifice, vel à morte pendente.

Demum suppono carnalis essentiam matrimonij bifariam sumi posse, vel pro contractu, vel

vel pro vinculo resultante ex ipsomet contractu, vt rectè *Ægidius Conink disp. 24. de essentia matrimonij* sub initio, & primo modo in ipso contractu essentialiter consistere, secundo in vinculo, quo formaliter sunt coniuges vniti, sic optimè tradit ex multis *Sanchez libr. 2. de matrimonio disputat. 1. num. 6. ex Diuo Thoma, & alijs.*

3 His in hunc modum constitutis. Dicẽdum est matrimonium hoc spirituale situm esse proportione quadam, & in ipso contractu pro fundamento, & in vinculo, & formali, ac mutuo nexu.

4 Quæres num hoc vinculum sit relatio realis, vel rationis? *Sotus in 4. dist. 26. art. 3. & alij* dicũt in matrimonio carnali esse rationis, probant quia est immanens, & nihil in re ipsa hoc vinculum ponit, ideoq. neq. producere potest realem relationem.

Sanchez vero cit. nu. 7. ex alijs verius existimat realem esse relationem, quia fundatur in ratione externa, & reali contractu externo, nõ autem interno.

5 Cæterum huius quæsiti, vtpotè ad rem parum conducentis, breuis danda est solutio, ac dicẽdum matrimonium spirituale pro fundamento vinculi sumpto, verum esse, & proprium realẽ contractum situm, & in actibus internis, & in externis vtpotè internorum actuum expressiuis cõiugum supradictorum. Vinculum autem ex illo resultans contractu, vel quippiam esse morale, relationis realis nexus instat, quod existimo nobis restatum reliquisse Doctores primæ sententiæ, vel quidpiam reale instar relationis realis non solum fundatæ in actione externa reali, sed in actu interni consensus, qui quidem realis qualitas est, non minus atq. externus, etiam sufficiens ad hoc vinculum relatiuum reale fundandum. Contra quod quo rationis momento videatur sentire *Sanchez citatus*, non video.

Verum hæc omnia per quamdam proportionem analogicam dicta sint, vt supra instituι dicere.

CAPVT TERTIVM.

An Episcopatus, qua spirituale matrimonium, sit Sacramentum.

S V M M A.

Quotuplex Sacramentum sumatur. n. 1.

Episcopatus quà coniugium spirituale aliquam habet rationem Sacramenti. n. 2.

Multiplici sub ratione gratia, & character confertur per Episcopatum, quatenus sacrum coniugium est. n. 3.

Episcopatus quatenus ordo, distinctum non est Sacramentum à se ipso, quatenus sacrum est coniugium. n. 4.

Quænam sit materia, & quæ forma spiritualis matrimonij. n. 5.

Ad valorem spiritualis matrimonij non requiritur certa verborum forma. n. 6.

Spirituale hoc matrimonium pergit esse Sacramentum etiam post Consecrationem. n. 7.

Quomodo non peccant tum Episcopus, tum Ecclesia spirituales ineuntes matrimonium in peccato mortali. n. 8. & 9.

Quomodo aliàs peccat Episcopus ille tale suscipiens Sacramentum. n. 10.

AB Auctoribus, qui materiam hanc illustrarunt, vt nonnullas alias hactenus à nobis dilucidatas, hanc cum non inueniam quæstionem disputatam, si proprio marte quidpiam ad eam exponendam afferre necessarium habuerim, condonandum est nouitati rei explicandæ.

1 Notandum primo est, Sacramentum bifariam sumi posse, vt super aliàs indicaui, primo lato modo pro quocunq. signo rei sacræ diuinitus instituto. Secundo propriè pro re, vel ceremonia diuinitus nobis data, quæ quidem si vt communis sumatur, etiam se extendens ad Sacramenta veteris legis solam habet rationẽ signi veræ sanctitatis, & gratiæ, vel ab eo non collatæ, quod colligo ex *Vasq. tom. 2. in 3. part. disput. 128.* si autem contracta consideretur ad nouam legem, rationem habet signi efficacis veræ sanctitatis, & gratiæ.

Notandum secundo. Nonnulla Sacramenta vt Eucharistiæ, & matrimonij carnalis considerari posse tùm in fieri, tùm in facto esse, sic & Episcopatum quà Sacramentum in considerationem cadere posse.

2 His adnotatis primum dico Episcopatum quà spirituale matrimonium est, aliquo pacto rationem subire Sacramenti. Hanc assertionẽ videntur tùm Theologi, tùm Canonistæ supponere, licet illorum, quos viderim, nemo exprimat: sic *Hostiensis in cap. Inter corporalia de translat. relatus ab Abbate ibid. n. 14.* conferens carnale, & spirituale matrimonium, ait, Episcopatum dicit coniugium, & *quidem spirituale, quia fortius imprimitur, & fortius operatur, cũ Character imprimatur in anima per consecrationem ipsius, quæ nunquam delebitur, & gratia datur, & multiplicatur, quod non est in corporali.* Hæc ille. vt autem supra indicauimus character, & gratia neq. imprimitur, neq. hoc pacto ex vi alicuius signi sacri datur, nisi per Sacramentum. Ex hoc autem facile deduci poterit Episcopatum, vt coniugium spirituale, & primo, & secundo modo sumptum esse Sacramentum. Primo modo, quia quatenus coniugium spirituale inter Antistitem sponsum, & Ecclesiam sponsam spiritualis est signum vnionis, & charitatis, necnon gratiæ ad hunc finem datæ; imò potiori quidem ratione, quam corporale signum vnionis, & vinculi perpetui inter Christum.

stum, & Ecclesiam, de quo possunt à fortiori pronunciari verba *Pauli ad Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & Ecclesia*; cum Episcopus vicem gerens Christi Summi Sacerdotis, & Episcopi Animarum nostratum Ecclesiæ particulari se coniungat. Hinc, & secundo modo rationem etiam sibi vendicare Sacramenti constat, cum sit signum

3 efficax gratiæ, & characteris, quem imprimit, quod eo sensu dictum volo, non quasi nouum characterem, nouamq. gratiam imprimi, atquè infundi contendam per hoc Sacramentũ, quatenus coniugium spirituale est, & quatenus ordo Sacer, sed eamdem gratiam per hoc Sacramentum multipliciter dari; Etenim per illud, vt ordo Sacer est, gratia significatur, & cōfertur instar sanctitatis requisitæ ad suprema Episcopalia munera exercenda, per auxilia illis proportionata, ab eaq. gratia sanctificante requisita, quemadmodum supra vberiùs diximus. At vero, vt spirituale matrimonium est, gratiam significat, & confert per modum vnionis, & spiritalis nexus vinculi, & coniugij, quo Episcopus, & Ecclesia coniunguntur siue ad spirituales, filios producendos, atq. educãdos, prolemq. Christianis Sacramentis, legibus, & moribus imbuendam, siue ad perpetuitatem huiusmodi declarandam, firmandamq. siuè ad admirabilem vnioоem diuini Verbi cum humanitate firmam, omnisq. expertẽ mutationis adubrandam, siue hoc ipsum insolubile coniugium Christi vniuersali cum Ecclesia sua Spōsa, cui adhærebit vsq. ad cōsumationẽ sęculi, dũ erimus in via, & postmodum in cœlesti Patria per æternitatem. Hoc ipsum de Charactere dico, nam vt ordo Sacer illum imprimit, quo signatur, & significatur Antistes tanquam Minister, famulus, & suo modo seruus honorarius ac dispensator iuxta dicta *disp. 9. c. 1.* At vero vt coniugium spirituale characterem imprimit Episcopatus, quo insignitur Episcopus in Sponsum intercedente consecratione, vt mox declarabitur, quod sicut ex *Hostiens. & Abb.* indicabam, non inuenitur in corporali coniugio, cui vel ex hoc ipso præstat.

4 Ex his deducere licet, neq. hoc Sacramentum à nobis asseri, quasi distinctum à Sacramento Ordinis, sed Episcopatum dicimus, non modo rationem subire Sacramenti, quatenus ordo Sacer est, & quidem in omni rigore, sed aliquo etiam pacto, quatenus spirituale coniugium est cum Ecclesia.

5 Dico secundo materiam, & formam propriam spiritualis matrimonij in fieri considerati esse verba, seù signa, Contrahentes autem Episcopum nempè, & Ecclesiam esse materiam circa quam. Probatur à paritate corporalis cōiugij, cuius penes probabilissimam sententiam verba, seù signa consensum exprimentia contrahentium sunt materia, & forma, vt rectè *Sanch. libr. 2. de matr. disp. 5. n. 6. Conink disp. 24. sect. 3. à n. 33.* & penès hanc eamdem sententiã seruatis seruandis in re nostra idem dicendũ; in verbis enim, seù sufficientibus signis est expressio mutuæ traditionis, & secundum hanc rationem materia dicuntur; Quatenus vero sunt expressio mutuæ acceptationis, qua quilibet coniugum alterius acceptat traditionem, sunt forma. Quod ex eo constat, quia traditio illa imperfecta est, atq. inefficax, donec suum acceptatione habeat cōplemẽtum, quo ratum omninò intelligatur matrimonium. Hæc autẽ, quæ iuxta citatam, ac veram sententiam de corporali matrimonio explorată sunt, vt apud *cit. Auctores* videre est, suo modo spirituali etiã competunt coniugio Præsulatus. Nam, vt supra sæpè indicaui, eligitur sanè Antistes, siuè canonicè à Capitulo iuxta dicta *libr. 5. 6. & 7.* siuè à Summo Pontifice promouetur, quæ promotio electionis, & confirmationis vicem habet, at consensus præterea desideratur ipsius electi, quibus positis actibus, tam coniugium hoc spirituale censetur initum, vt c. 1. indicauimus ex *Innocentio III.* dicente matrimonium in electione initum, ratum in confirmatione, & in consecratione intelligi consumatum.

Illud solum perpendere necesse erit, spirituale hoc matrimonium requisita non habere, ni ex vna parte electio, & confirmatio, vel Pontificia nominatio intercedat, & ex altera Promouendi consensus, quibus positis omnia, quæ ad rationem mutui vinculi, & ad stabilitatẽ nodi desiderantur ei conueniũt, vt ex *loco cit. Innocentij III. & per cap. inter corporalia de transl.* cōstat; & pręterea opus est ad perfectionẽ omnẽ, vt super indicaui, insigniri Characterem, quem supra coniugium corporale hoc spirituale sibi adsciscit.

Hinc etiam deducere habeo meam non esse mentem, vt aliàs institui dicere, nouum asserere Sacramentum Episcopatus, quà matrimoniũ est, neq. esse substantialiter perfectum, non intercedente consecratione, sed vnum, & idem in re, tametsi penès varias formalitates non solum hanc subit rationem, quà ordo est, sed etiã quà matrimonium, cuius materiam, & formã in fieri assignauimus, & mox in facto esse indicabimus ad Canones supra relatos, communemquè cathalicam doctrinam magis dilucidandam.

6 Tertia conclusio. Ad valorem spiritualis matrimonij certa non requiruntur verba, sed quæcumq. sufficiunt signa. Conclusio hæc, & patet ex materia matrimonij corporalis, ex qua nostri spiritualis deducimus similitudinem, & è superioribus libris de electione, cōfirmatione, & acceptatione disputauimus.

7 Quarta conclusio. Spirituale hoc matrimonium pergit esse Sacramentum etiam post cōsecrationem; nam viuente Præsule, & suam Ecclesiam regente, coniunctio inter coniuges est signum externum coniunctionis internæ, mutuæq. charitatis, & gratiæ illos cōglutinantis, & etiam mutui nexus, atq. coniunctionis Christi, & Ecclesiæ vniuersalis. Itaq. in facto esse ipsi contrahentes, Episcopus scilicet, & Ecclesia sunt materia ex qua; coniunctio vero, & vinculum, & signum externum sunt proxima ratio Sacramenti. sicut .n. Sacramentum Eucharistiæ à nonnullis declaratur Theologis, vt est in fieri in verbis consistere, cuius materia circa

quam

quam sit panis, & vinum; at dum postea permanet, species materia sint ex qua: Sacramentū pariter carnalis matrimonij, dum est in fieri tāquam materiam, & formā verb. habet, & contrahentes respicit, tanquam materiam circa quam: postmodum autem dum pergit, est etiā Sacramentum, cuius materia ex qua sunt contrahentes, & eorum coniunctio est signum externum gratiæ, & coniunctionis Christi cum Ecclesia, vt probè ex multis declarat *Sanchez cit. n. 6. et 4.* ità in te nostra seruata proportione

Obijcies Episcopatui, vt spirituale matrimoniū distincta materia est, ac distincta forma à materia, & forma eidem assignata, quatenus ordo Sacer, vt ex dictis patet; igitur est distinctum Sacramentum. Secūdo posita materia, & forma Sacramenti tota ponitur essentia Sacramenti, sed materia, & forma Episcopatus, quà matrimonium est, ante consecrationem ponitur, & ante characteris impressionem; ergo tota eius essentia posita censebitur absq. consecratione, & absq. charactere. Tertio Minister Sacramenti Episcopatus, quatenus est ordo facer, vel est vnus Episcopus consecrans, vel omnes tres Episcopi, sed eiusdem, vt spirituale coniugiū est, sunt ipsi contrahentes, à paritate matrimonij corporalis, cuius ministrum, ipsos esse contrahentes, probabilior opinio docet apud *Sanchez lib. 2. disp. 6. n. 2. ergo, &c.* Quarto. Tametsi Promouendus in Episcopum, dū eligitur, confirmatur, & consentit, in lethali peccato existens, non peccaret mortaliter, quatenus minister est Sacramenti spiritualis coniugij, vt nec peccaro coniuges quà sunt ministri corporalis ex communi sententia idemet *Sanchez docet n. 4.* at verò quatenus susciperent illud Sacramētum, peccarent certè, vt omnibus exploratū est peccare coniuges corporales suscipientes matrimonij Sacramētum in mortali peccato; ergo idem erit de Episcopo suscipiente hoc Sacramentum, imò & Ecclesia spiritualis eius sponsa deberet in statu gratiæ esse. Hoc autem inauditum est in Ecclesia Dei.

Cœterum hæc omnia rationum momenta nodum haberent inexplicabilem, si propriam, & rigorosam Sacramenti rationem dederimus Episcopatui, verum cum sæpè dixerimus proportione quadam, & analogicè potius ei hanc spectare, non est, cur multum impendamus laboris in illorum solutione. Itaq. cum Sacri nos doceant Canones super allegati, Episcopatum rationem subire spiritualis matrimonij: cū prętereà in eo characterem imprimi insinuent, nec multiplicanda sint entia absq. necessitate; ideò respondemus ad primum argumentum, veram illam esse regulam de Sacramentis propriè acceptis: Episcopatus autem, cum propriè Sacramentū sit, quatenus est ordo sacer, tametsi, vt coniugium est spirituale, cū Ecclesia etiam suo modo sibi adsciscat rationem Sacramenti, at ex sua institutione non nisi dependenter à consecratione. Quamobrem esto in ratione contractus, & insolubilis nodi cum sua sponsa à consecratione non pedeat, vt è textibus supracitatis constat; at vero completam non est censendus habere rationem Sacramenti, etiā analogicè sumpti, nisi charactere impresso, qui ante consecrationem non imprimitur; idq. ex sua institutione; quā nos deducimus ex varijs Canonibus, qui penès modum loquendi scripturę Episcopum nominantis sponsum, & Ecclesiam sponsam, coniugij, ac matrimonij nomine donant Episcopatum.

9 Ex his autem solutio patet secundi argumenti. Ad tertium, esto ministri corporalis matrimonij sint soli contrahēntes, nihilominus tamen huius nostri spiritualis coniugij ministri sunt quidem Contrahentes in ratione contractus, at vero in ratione Sacramenti prę ter ipsos aliquo pacto, & proportione analogica seruata etiam Episcopus, vel Episcopi ordinantes, & consecrantes sunt; sicut igitur nonnulli Theologorum docent corporalis matrimonij, ministrum esse Parochum, vt *Canus lib. 8. de locis Theolog. c. 5. in solutione ad 3. et Autor Enchiridij Concil. Colonensi* sit in hoc nostro dicimus.

10 Quarto respondemus, peccare suscipientes Sacramentum in lethali, tum quia ponūt obicem gratiæ, neq. per necessariam dispositionē peccatum retractant modo requisito ad primā gratiam recipiendam, vt cum *Magistro in 4. dist. 14. & D. Thom. 3. par. q. 61.* tradunt Doctores, sic etiam peccare sentimus Episcopum, si Sacramentum proprium Episcopalis cōsecrationis susciperet absq. debita dispositione: at vero quatenus Episcopatus etiam rationem aliquo pacto subit Sacramenti in ratione matrimonij, nec quando suam habet firmitatem, nodumq. perpetuum natura sua, solumq. dependentem ab absoluta Pontificis potestate, sed quādo per impressionem Characteris omnino cēsetur perfectum, cum quo, & infunditur gratia, & deinceps auxilia ad illum ordinem ritè exercendum, & gratiam, & proportionata etiam auxilia ad matrimonium obeundum ritè contractum. Quamobrem tunc si obicem poneret, atq. in peccato esset, peccaret sanè peccato Sacrilegij, vno quidem numericè, formalitates verò distinctas habente malitiæ, quatenus contra effectum Sacramēti propriè sumpti in ratione ordinis, & aliqualiter accepti in rationem matrimonij spiritualis. Plura adhoc spirituale coniugium facientia, ex quibus maximopere hæc illustrantur videri possunt *tom. 2. lib. 1. disp. 1. c. 4.*

DIS-

DISPVTATIO VNDECIMA.

Præambula ad Episcopalem Iurisdictionem de Iurisdictione cuiuscumquè Sacerdotis.

PRinceps Episcopi ratio, cui cæteræ hactenus explicatæ, omnes ancillantur, sua iam luce oculos ad se conuertit; verum nè perstringat, inscriptam ei præferendam arbitramur quæstioné, cuius explicatione clarior profectò fiet dilucidatio consecrationis.

CAPVT PRIMVM.

De Iurisdictione cuiuslibet Sacerdotis in mysticum Christi Corpus secundum varias Auctorum sententias.

S V M M A.

Ratio dubitandi n. 1.
Sententia Durandi explicatur. n. 2.
Eius impossibilitas. n. 3. remissiuè.
Secunda sententia eiusdem Durandi, Cani, & aliorum distinguens potestatem ordinis, & iurisdictionis, quomodo partim vera, partim falsa. n. 4. & 5.
Tertia sententia Caietani iurisdictionem statuens à pœnitentibus promanare. n. 6.
Reijcitur remissiuè. n. 7.
Quarta sententia Nauarri distinguens iurisdictionem in habitualem, & actualem. n. 8. & 9.
Quinta sententia Soarij distinguens sententiam declaratiuam, & eius executionem, & illam esse ab Ecclesia, & à potestate iurisdictionis, per quam ius dicit Sacerdos; hanc autem importare efficientiam gratiæ sanctificantis soluentis, ac delentis peccata, effeq. à potestate ordinis. n. 10.
Soarius potestatem iurisdictionis à potestate ordinis, & in simplici Sacerdote, & in Parocho non adhuc ordinato distinguit. n. 11.
Sexta sententia Conink dicens, potestatem ordinis esse, incompletam potestatem iurisdictionis: hoc autem complementum tribui ab Ecclesia, & ab hoc quod est idem, ac potestas iurisdictionis applicationem distingui materiæ, quæ fit à pœnitentibus. n. 12.

1 DIfficultatis ea est ratio, quia negari minimè potest Sacerdoti potestas aliqua in mysticũ Christi Corpus, vna simul data cum potestate in verum, ac reale ipsius corpus conficiédũ in Eucharistia. Nã Io. 20. legimus. Quorũ remiseritis peccata, &c. quibus constituũtur Iudices, vt ex ijsdé verbis deducit *Trid. sess. 14 c. 5.* Ex altero tamé capite Catholici omnes, quotquot sunt, auctores conueniunt, perspecta salté canonica lege, ac statutis, non omnibus, singulisq. Sacerdoribus hanc esse facultatem expeditam, vt absolutionem ad libitum dare cuicunq. Christianorum valeât. Qua igitur ratione hæc sint componenda, quomodo nimirum illa sola potestas per consecrationem Sacerdoti data non sufficiat, & quid pręterea desideretur, & à quo debeat concedi. Hæc inquam omnia quã proposuimus difficultaté fecêre dignam, & minimè facilem inducunt; ad nostrum etiam institutum spectantem, ex qua quod dicturi sumus de consecratione, ac iurisdictione nostri Præsulis maximè pendet.

2 *Durandus* itaq. *in 4. dist. 19 q. 2.* tametsi *n. 13.* ad finem communem sequatur sententiam; alteram tamen efficaciter proponit, quam ei aliquando placuisse fatetur, & quam videtur sequutus *Armacanus lib. 11. qq. Armenorum à c. 1.* quatuor comprehendentem placita. Primũ, seclusa quacunq. Ecclesiæ ordinatione, à quolibet Sacerdote, per Christi institutionem, quẽlibet Christianum absolui sacramentaliter de qnocumq. crimine posse. Secundum per inhibitionem Ecclesiasticam non posse quemlibet Christianum à quocumq. Sacerdote absolui. Tertium Ecclesiam suis ritè sancitis legibus nil immutare de sacramentorum essentialibus. Quartum addit 7. *numer.* Sacerdotem esse Iudicem arbitrarium de voluntate Partium assumptum, ex se iurisdictionem habentem. Ex his autem infert Durandus, quod quamuis si pœnitens scienter aperiret sua peccata Sacerdoti non habenti facultaté; confessio esset nulla ob obicem peccati, quod committeret ipse pęnitens; at si bona fide id præstaret, valida esset confessio, & absolutio, teneri tamen huiusmodi penitentem iterum illa peccata legitimo iudici aperire, cum primum cognouerit illum Sacerdotem facultate non potiri, ob pręceptũ Ecclesiasticum.

3 Hæc à Durando allata, vt probabilia, quam à veritate sint aliena doctè præ alijs demonstrat *Vasq. de pœnit. tom. 4.* in tertiam partem *q. 93. art. 1.* singulari cuius doctrinæ profectò nihil addi potest.

4 Se-

4 Secunda sententia communis est asserens præter ordinis potestatem iurisdictionis etiam requiri facultatem in ordine ad mysticũ Christi Corpus, idest Ecclesiã, vt Sacerdotes absoluere valeãt. Verum quo pacto, & à quo detur, vel habeatur hęc absoluẽdi potestas, vel clauis aperiendi, qua tamen ad libitũ vti non possunt Sacerdotes, non vulgatẽ continet, vt modo dicebam difficultatẽ: quippèquæ Theologorum ingenia in varias diuisit opiniones: ex quibus *Canus* duas distinguit potestates, alteram ordinis, alterã iurisdictionis, idemq. pręstiterat *Durand. in 2.* & primã aiunt à Christo immediatè conferri in ipsa ordinatione, quę tamen sola nõ sufficit; secundã verò ab Ecclesia tantum, à qua circumscribi ad certas quasdam, & non alias personas, & ad quędam peccatorũ genera, facta cęterorum reseruatione, addit *Medina, C. de confess. quæst. de alieno sine licentia proprij de facto absoluente quempiam.* Solum Pontificẽ Maximum immediatè à Christo accipere iurisdictionem, alios verò ab illo.

5 Hæc autèm sentiendi ratio veritatẽ quomodo contineat ex veræ sententiæ declaratione patebit. Quomodo aũt obscura sit, & à veritate deflectere videatur, traditur à *Vasq. cit. num. 9.*

Caiet. som. t. opusc. tract. 7. q. 1. distinguit potestatem ordinis à potestate iurisdictionis: deindè ait, bifariã hanc haberi posse, idest, ex parte principij iudicandi, quippèquæ virtutem, & efficaciã Iudici tribuit, vt iudicare possit, similẽ ei, quæ in Principe est ad pũiendũ, & in Ecclesia ad cẽsuras ferẽdas: alterã ex illius parte, qui iudicandus est, vt videre est in iudicio Arbitrorum: nã hi non habẽt ex se potestatẽ iudicandi, habent tamen hoc secundo modo acceptam ab ijs, qui iudicandi sunt. Docet demũ *Caiet.* necessariam non esse iurisdictionem primo modo; Sed secundo, acceptã ab ijs, qui absoluendi sunt.

7 Hic autèm ratiocinandi modus, & quoad rẽ, & quoad modum cùm à *Nauarr. cap. placuit de penit. dist. 6. à n. 7. ac deinceps præsertim n. 26.* tũ à laudato *Vasq. à n. 18.* probè reijcitur, vtpotè à veritate declinans, necnon à *Soar. tom. 4. in 3. par. disp. 16. n. 11. 12. & 13.*

8 *Nauarr. autèm modo citat. à n. 14.* docet potestatem iurisdictionis immediatè Sacerdotes à Christo accipere, verum habitualem; actualem verò ab Ecclesia. Quid autèm intelligat *Nauar.* nomine habitualis, & actualis iurisdictionis explicat à dicto numero, ac deinceps habitualẽ s. esse potestatẽ absoluẽdi, Sacerdoti traditã in ordinatione in Corpus mysticũ Christi, non secus ac potestas consecrandi, quę quidem, nec tolli, nec circumscribi possunt: *num. vero 22. & 25.* addit, habitualem iurisdictionem in actualem reduci per legitimam pęnitentis subiectionẽ, & *n. 27.* affirmat, in primitiua Ecclesia concedi solitam cùm potestatem habitualẽ, tùm actualem, idest nulla lege Superioris impeditam, vt nunc est per *cap. Placuit* imò per Tridentinum coarctata, quomodo in ordinatione recipitur. Quamobrem in *sent. Nauar.* actualis iurisdictio est iurisdictio non impedita, cui non est subtracta materia ab humana lege, a qua subtrahi potest; habitualis autem, vel erit impedita, vel absq. materia proportionata, vel quia nunquã cõcessa, & assignata, vel quia fuerit subtracta: *nu. 48.* demum addit, Pontificem non posse potestatem adimere Sacerdoti absoluendi, vel ligandi; sed tantum materiã, cuius defectu nulla erit absolutio, sicut auferre potest materiã panis, & vini, cuius defectu nulla erit cõsecratio.

9 At in quo *Nauarr.* claudicet, patebit *ex seq. cap.* & rectè *à Vasq. cit.* demonstratur *n. 13.* atq. *à Soar. disp. 16. de pænit. n. 15.* qui tamen, ni fallor, *Nauar. cit.* præsertim *n. 48.* immerito dicit, non distinguere iurisdictionem habitualem à potestate ordinis, quam tamẽ supponere, vbiq. distinctam arbitror, & locis citatis non obscurẽ indicare. At non explicat *Nauar.* quomodo sola Summi Pontificis prohibitione tollatur omnino materia, & subditus, vt .n. quacumq. prohibitione posita, si Sacerdos, vel furtim, vel quocumq. modo panẽ habeat efficax erit consecratio super pane illo prohibito ita, si Sacerdos plenam, quantum est ex parte sua habeat à Christo potestatem, atquè iurisdictionẽ absoluendi, si quis propria peccata ei subdat per propriam confessionem efficax erit absolutio; vt .n. ibi non deest materia consecrabilis de facto, etiam si de iure desit: ita neq. hìc deest materia remissibilis de facto; etiam si desit de iure ob prohibitionẽ; remissibilia .n. sunt peccata ipsa, & ille pęnitens iure ducatio per *Nauarr.* est subditus.

10 Accedit *Soar.* qui alijs modis reiectis explicandi nodum hunc, nostram sententiam, quam sequenti capite præferemus cęteris ait *nu. 26.* nominibus, vocibusq. solis à secunda opinione supra relata differre; quam ipse ità declarat, atq. amplectitur *nu. 27.* vt in actu iudicij pęnitentialis duo distinguantur. Primum sententia, quatenus est declaratio iuris, inuoluens iudiciũ, quo Confessarius iudicat hunc pœnitentẽ dignum tali sententia. Secundum exequutio huius sententiæ, seù effectio illius remissionis, & huic actui, seù sententiæ secundo modo acceptæ respondere ait, supernaturalem efficientiam conferendi gratiam sanctificantem ex vi supernaturali collatã Sacerdoti per Sacramentum ordinis; verum actui, seù sententiæ declaratoriæ iuris, atq. iudicium inuoluenti respondere iurisdictionem requisitam ad moralitatẽ ipsius sententię, quam declarationem affert sępissimè *n. 32.* respondens argumentis, vbi circa medium, Sacerdotes, inquit, ex vi ordinationis non habere ius ad ferendam sententiam; sed præcipuam potestatem in tali sentẽtia, & *n. 33.* confessarium non modo proferre sententiam, addit, quatenus declaratiuam iuris; verum vt eius effectum efficacem habeat, quem significat, quam quidẽ efficaciam à potestate habet ordinis. Itaq. duplex, vel vna ex duabus integrata partibus asseritur à *Soar.* potestas in hoc foro; altera, quæ confertur in Sacramento ordinis ad remittenda peccata per infusionẽ gratiæ exequutioni mandando sententiam, quam non appellat iurisdictionem: altera, quæ cõfertur ab Ecclesia, qua ius dicitur, & sententia fertur, & ab eo appellatur iurisdictio, tùm ibi, tùm

sect.3.n.27.et n.29. docet, ab Ecclesia dari hanc iurisdictionem. Itaq. *Soar.* in re inter allertas opiniones distinctionem non agnoscit, sed in modo loquendi, eamq. præfert, quæ Sacerdoti negat iurisdictionem in ordinatione dari, quã ab Ecclesia sanè conferri putat; & quia admittitur passim à Theologis, præsertim *D. Thoma 2.2.q.38.art.3.& 4. contra gentes c.72. & in 4. dist.17.q.3.art.3.quæstiunc.4.& dist.19 q.1.art.3.quæstiunc.1.alijsq. ab eo relatis n.7.* & quia hic modus magis consentaneus est rationi conciliorum tùm *Florentini in decreto Eugenij*, tùm *Trident.sess.14.c.7.per ea. Quoniam igitur natura, & ratio iudicij illud exposcit, vt sententia in Subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus hęc confirmat nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quē ordinariam, aut sublegatam nō habet iurisdictionem.* Ex his ait *Soar.n.26.* ex necessitate Subditorum colligere Concilium iurisdictionis necessitatem, cum hæc se habeant, vt correlata: Supponit autèm Concilium, Sacerdotem omni carere iurisdictione, & ideò posse subditis pariter carere, in quos ferat sentētiam, etiamsi potestate potiatur ordinis. Quod si respōdeas absq. Subditis, applicationeq. materiæ, esse incompletam iurisdictionem in Sacerdote, instat *Soar.* hanc loquendi rationem nouam esse, concilijs inusitatam, ineptam ad explicationem, vt ad confusionem aptam.

11 Prętereà *n.29.* scribit, has potestates ordinis, & iurisdictionis esse distinctas, cum sint mutuo separabiles non solum in simplici Sacerdote, qui quidem ordinis gaudet potestate, non autèm iurisdictionis, verùm in Parocho non adhuc ordinato, qui potestatem iurisdictionis habet, & non ordinis.

12 Demùm *Conink de Sacramentis disp.8.dub.2.n.11.* sic secundam à nobis supra relatam sententiam defendit, vt esse distinctam potestatē ordinis à potestate Iurisdictionis velit, illamq. esse incompletam Iurisdictionis, quippè quæ in actum exire non potest, nisi complemento addito potestatis, quæ ab Ecclesia confertur, & propriè dicitur Iurisdictionis; esseq. simplices Sacerdotes non secus, ac licentiati ab Vniuersitate studiorum, siuè Doctores, qui quidem eligi possunt in Iudices, cū habuerint Iurisdictionis potestatem, siuè complementum primæ illius potestatis Doctoratus. Ait pręterea distingui hāc Iurisdictionis potestatem ab applicatione materiæ, quæ tantum fit per pęnitentes. Summus autem Pontifex pęnitens in se ipsum Iurisdictione, qua vtitur Dei nomine, posse per alterum vti.

CAPVT SECVNDVM.

Prolusio Disputationis.

S V M M A.

Iudicium bifariam sumitur.n.1.
Quid significet iudicium stricto modo, & ciuiliter.n.2.
Quid sit causa.n.3.
Quid sit Iurisdictio.n.4.
Iurisdictio diuiditur in ordinariam, delegatam, et voluntariam.n.5.
Iurisdictio distinguitur ab eius exercitio.n.6.
Iudex, qui dicatur.n.7.
Iudex alius Ordinarius, alius Delegatus, alius Arbitrarius, & quod eorum munus.n.8.
Quinam sint Iudices chartularij.n.9.
Quæ differentia inter Iudices Arbitrarios, & chatularios.n.10.

1 NOtandum primò. Iudicium bifariam accipe posse, primo generatim pro animi sententia vera, vel falsa de quacumq. re, & sic à simplici distinguitur apprehensione, in qua neq. veritas propriè, neque fallitas est, actusque est intellectus ad secundam eius spectans operationem componentem, vel diuidentem.

2 Secundo strictè, vel ciuiliter pro determinatione iuris, facta per Iudicem, idest pro sententia Iudicis, qua quod secundum ius Iudex existimauit, exterius pfertur; atq. in humanis controuersijs, negotijsq. siuè contractuum, siuè delictorum, siuè similium rerum, quod cuiquè compedit, definitur. Dicitur prætereà iudicium, quasi Iurisdictio. *ita cap. forus mox citandum*, & extenditur ad totius causæ discussionem. Hinc *citato cap. Forus de verborum signi-*
3 *ficatione.* Causa, à casu, quo venit dicitur; est enim materia, & origo negotij: nec dum discussionis examine patefacta, quæ dum proponitur, causa est, dum discutitur, iudicium, dum finitur, iustitia.

4 Notandum secundo. Iurisdictio dicitur, quasi dictio Iuris; dictio enim Auctore *Azone de iurisdict. omnium Iudicum* est iudicium, idest potestas Iudicis legitimi, & probè definitur facultas ei concessa, qui iuri dicendo præest, sic ex ipso *Azone, & alijs. Syluester verbo Iurisdictio n.1.* idest facultas statuendi, sententiandi, cęterosq. actus pręstandi, qui ad adęquatam iuris faciunt dictionem, quaq. potestate commissa, intelliguntur omnia concessa, sine quibus explicari non potest, *sic lex 2.ff. de iurisd.*
5 *omn. iud.* Diuiditur autem in ordinariam, delegatam, & voluntariam; & quamuis distinctio horum membrorum à causa illam concedente desumi soleat, ita vt ordinaria sit, quæ

da-

datur,vel à lege mortua, vel viua, vt à Principe, Imperatore,& Papa,vel à consuetudine,vel ab vniuersitate approbata. Delegata verò ab habente ordinariam,vt videre est apud Auctores agentes de Iurisdictione omnium Iudicũ, præsertim *Azonem cit.* & de foro competenti; at ex eodem ad rem nostram ordinaria est,quæ datur non ad vnam,vel alteram causam, sed ad omnes ferè illius Ciuitatis; delegata verò ad vnam,vel alteram,vt *n.2.& 5.*demùm voluntaria,quæ exercetur inter volentes.

6 Notandum tertio, distingui quidem Iurisdictionem ab eius executione, neq. nomine iurisdictionis accipi in iure propriè executionem. Quamobrem probè *Bald.in l.1.si non à Iudice competent.n.24.* Iurisdictionem ait differre ab officio Iudicis, sicut differt habitus ab actu,cum Iurisdictio sit potestas exhibendę iustitiæ:officium autèm sit Iudicis,illius executio potestatis; licet respectu Iudicis, quandoq. Iurisdictio,& officium tãquam idẽ habeantur, Sic tituli,qui tractãt de officio Magistratuum, nomine officij Iurisdictionem intelligunt, vt idem *Bald.notat l.cum scimus nu.2.vbi,& apud quem,*& hic ait, Iurisdictionem ordinariam esse in territorio,tanquam in re,ac in Iudice, tanquam in persona.

7 Notandum quarto: Iudicem dictum esse quasi ius dicentem Populo,siue qui in re disceptat,idest iudicat iustè,*de verborum signif. cap. forus,§.in omni.* Secundum autem *D.Thom.2.2. q.67.art.1.in corp.& ad 1.* Iudex est Ordinarius,
8 Delegatus,& Arbitratius. Ordinarius,vt rectè
Syluester verb.Iudex 1.nu.1.ex Innocentio, Hostiensi,Archidiacono,& Io.Andrea, est, qui ab
Vniuersitate, vel Collegio electus, & per Superiorem confirmatus:adde ex *Azone notabil.
2.*ad omnes causas illius communitatis. Delegatus,qui non præficitur omnibus causis, sed
nonnullis,vt ex eodem auctore patet,affertque
9 *Syluester modo cit.* Arbitrarius autem duplex,
vel qui eligitur,vt purus arbiter,qui iuris ordinem seruare debet,vel arbitrator de bono, & æquo instar amici rem dirimens, vel vt Iudex chartularius,qui maximè ad rem nostram spectat, vt supra, & de quo tum *l.1.de iudicijs adiuncta gloss.verbo qui tribunali ad finem*, tum *lex finalis,C.vbi,& apud quem,* tùm *l.1.ff.de iurisd.omn.iud.* mentio fit, & apud *Bartol.in l.fin. C.vbi,*& apud quem *citat.ex gloss. ibi* in quæsito vltimo,vbi ait, Iudices huiusmodi nulli preesse administrationi, qui voluntariã habeat iurisdictionẽ,& in *l.1.ff.de iurisdictione* paulò ante citata addit,*non esse de necessitate, quod iurisdictio cohæreat territorio,põt.n. esse iurisdictio sine territorio,vt in iudicibus chartularijs.* Hæc ille.

10 Ex his autèm patet discrimen esse inter hos chartularios Iudices,& Arbitros: nam Arbitri eligebantur ex litigantium consensu;at Chartularij ab Imperatore potestatem habebant, vt ius dicere, atq. iudicare possent in eorum causis,qui se vellent illis subijcere. Quamobrem à Rege, seù Imperatore deriuata facultas eis erat ius dicendi,quę propriè est iurisdictio, vt indicauimus secundo notabili: neque aliud eis deerat,quàm materia, circa quam vti hac iurisdictione poterant; quippè quæ non actu fuerat assignata ab Imperatore,sed potentia, & in communi,siuè vagè transiens in actualem pro arbitratu illorum,qui a tali Iudice iudicari voluissent;non quasi ab illis iurisdictio tribueretur,quæ quidem ab Imperatore cõmunicata supponebatur; sed quia indeterminatè data à Principe pro arbitratu iudicandorum cẽsebatur determinata, vt deducere mihi videor ex *Bartol.modo cit.* rectè dicente,posse iurisdictionem esse talium Iudicũ sine territorio, & subditis actu determinatis.

CAPVT TERTIVM.

Relatæ de potestate Iurisdictionis sententiæ reijciuntur.

SVMMA.

Ad validam absolutionem requiritur Iurisdictio ex iure diuino promanans.n.1.& 3.
Cum in iure exprimitur quidpiam fieri non posse, de inualiditate sermo est.n.2.
Iurisdictio sufficiens ad absoluendum neq. datur, neq. dari potest à subditis.n.4.
Ad quid requiratur voluntaria pœnitentis subiectio.n.5.
Iurisdictio si immediatè completè daretur per ius diuinum,ab Ecclesia minimè tolli,vel limitari posset.n.6.
Directè non potest semel designatam Sacramenti materiam Ecclesia impedire.n.7.
Non admittitur antiqua consuetudo eligendi ad libitum sibi confessarium.n.8.
Iurisdictio perfecta,& completè sufficiens ad iudicium absoluendi,& eligendi,neq. datur,neq. potest ab Ecclesia dari.n.9.
Prima Soarij solutio,eiusq. reiectio.n.10.
Secunda Soarij solutio dicens dari facultatem exquendi sentẽtiam per infusionem gratiæ,vel non exequendi per negationem affertur,atque expungitur.n.11.
Tertia Soarij solutio afferens, in ordinatione Sacerdotes Iudices fieri non actu, sed aptitudine impugnatur.n.12.
Iurisdictio necessaria in foro pœnitentiæ non est solum ad executionem sententiæ.n.13.
Ab effectu primario remissionis culpæ, & pœnæ gratiæq. infusionis non potest separari Iurisdictio,iudicium,sententiæ latio, & applicationum.14.
Actus retinẽdi peccata,cuius potestatis sit.n.15.
Quid sit potestas clauium.n.16.

1 HIS, quæ superiori capite prænotauimus suppositis. Prima sit assertio contra primam opinionem ad validam absolutionem in foro pœnitentiæ potestas necessario requiritur Iurisdictionis, seù ipsa iurisdictio ex iure diuino. Hæc sententia communis est expressa ab Auctoribus secundæ opinionis supra relatæ,& rectè dicitur de fide à *Vasq.tom.4. de pænitent.q.93.art.1.dub.2.n.6.* cuius ingenium, eruditionem, cohærentiam, diuinamq. penè doctrinam in hac quæstione satis mirari non possum, vtinam imitari valeam, vt prò viribus contendam: subscribit *Conink de pœnitentia disp.8.dub.2.concl.1.*

Probatur primo ex *Concilio Florentino sess. vlt.* in decreto Eugenij, quippè qui Sacramentum pœnitentiæ declarans *4.loc.§.quartum Sacramentum, ad finem,* ait; *Minister huius Sacramenti est Sacerdos habens auctoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione Superioris,* quibus cum explicat, quæ iure diuino ad essentiam requiruntur Sacramentorum, apertè docet, hanc Iurisdictionem iure diuino necessariam esse.

Probatur secundo è *Trident. sess.14.c.5.* docente, absolutionem à peccatis ex Institutione Christi actum esse iudicialem per ea. *Quia Dominus noster Iesus Christus è terris ascensurus ad cælos Sacerdotes sui ipsius Vicarios reliquit tanquam Præsides, & Iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles inciderint, qui pro potestate clauium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntient, & c.7.* Addit. *Quoniam igitur natura, & ratio iudicij illud exposcit, vt sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat nullius momenti eam absolutionem etiam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quē ordinariam, aut Subdelegatam non habet Iurisdictionem.* Ex his propria deducitur ratio in hunc modum. Absolutio à peccatis est vera, & iuridicialis sententia: sed hæc natura sua petit Iurisdictionem, vt ex primo Tridentini loco, è nostris notandis, atquè ex omnium votis patet; ergo sic institutam esse absolutionem, atq. huius iudicium fori sentiendum est. Et quamuis potuisset in omnes Iurisdictionem singulis Sacerdotibus concedere Christus, si voluisset; noluisse tamen constat, quod aliàs omnibus Sacerdotibus, quos certè cōstituit Iudices, vt definit Tridentinum, ordinaria, & non delegata esset Actoritas, nullaquè limitatione coarctari posset ab Ecclesia, si iure Diuino eis, vt sic absoluta ab omni subordinatione ad Ecclesiam data esset, quemadmodum sequenti dicemus assertione; imò frustra Cathedrales Ecclesiæ, ac Pareciæ institutę essent ad Iurisdictionis diuisionem, validaquè esset quælibet absolutio à quocumq. cuilibet pęnitenti data; cum materia, forma, ac legitimus Minister adessent: quod falsum esse patet; quin etiam cum *cap si Episcopus de pęnit & remiss. in 6.* definiatur, *quod nulla potest cōsuetudine introduci, quod aliquis præter sui Superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit soluere, vel ligare,* vti definitum erat *cap. omnis vtriusq. sexus de pęnit. & remiss.* manifestò conficitur ex iure Diuino manare, impossibilitatem, qua laborat quicumq. velit ab alio, quàm à Suo Sacerdote absolui, & qua Sacerdos tenetur, nè ad libitum quemcumq. absoluere possit.

2 In his autem Canonibus Tò possit, & posse notanda sunt, ex quibus non ad licitam, sed ad validam absolutionem, completam non habere facultatem Sacerdotes non proprios, declaratur: nam si ab Ecclesiastico iure id manaret, in ipsum profectò consuetudine præscribi posset, vt habetur *cap. vlt. de consuetudine.*

3 Neq. hanc assertionem ita intelligo, vt cū *Suar. & Ægid. Conink de pœnit. disput. 8. dub. 2. conclus. 1.* alijsq. apud eos, velim iure diuino requiri in Sacerdote potestatem Iurisdictionis quam tamen hi Auctores ab Ecclesia immediatè dari docent, & mediatè à Christo, sed eo sensu illam asserimus, vt hanc Iurisdictionem competere immediatè Sacerdotibus iure Diuino sentiamus, quibus à Christo, vt infra dari sufficienter, vt Iudices dicantur, ac sint, mox dicemus.

4 Secunda sit assertio Iurisdictio necessario requisita ad absolutionis valorem in Sacerdote nec datur, nec dari potest à subdito, seù pœnitente. Hęc assertio est directè contra *Caietanum super cap. cit.* à plerisq. ferè Theologis reiectum, sic doctè *Nauarrus cap. Placuit de pęnitent. d. n.17.* ac deinceps, & quidem si de actiua potestate intelligatur, dat manum *Caiet.* quem sicut referens eius opinionem dixi, cum reijciant citati Auctores, non est cur actum agam, solum ostendam, Iurisdictionem necessario requisitam ad hoc iudicium Sacramentale non posse dari à pœnitente absoluendo. Primo quia assertam facultatem ligandi, atq. soluendi hanc continere Iurisdictionem nobis exploratum est, & fiet euidentius ex infra dicendis, probeq. aduertit *Vasquez citat. n.20.* cum enim Sacerdos sit Iudex, & Superior, profectò Iurisdictionem, ac potestatē, ius dicendi, sententiā ferendi, ligandi, soluendiq. habere debet, igitur, cum *Caiet.* hanc actiuam facultatem à Christo deriuatam in Sacerdotes, & non à Subditis fateatur, dicat etiam necesse est, Iurisdictionē non à Subditis concedi. Secundo probatur à priori, Iudicium, quod in Sacramentali fit foro, est inter Deum, & hominem: est enim homo reus, Deus autem Opt. Max. Princeps offensus, & Iudex; ergo nullus Iurisdictionem dare potèst in tali iudicio, nisi vel solus Deus, vel qui Vices eius habet; cum igitur pœnitens vices non gerat Dei, non poterit Iurisdictionem, ac potestatem iuridicè agendi tribuere Sacerdoti, quem, vt infra dicemus ex *Trident super. conclus. allato,* Vicarium, Præsidem, ac Iudicem, cum Christus reliquerit, ipsi formam, per quā talis constitualiter intrinsecè concessit.

5 Voluntaria verò subiectio ex parte pœnitentis considerata in hoc iudicio eò tantum necessaria est, vt in illo fiat proportionata, ac ritè habita accusatio: quo pacto pęnitēs, actor,

&

& reus dicitur; non autem, vt conferat iurisdictionẽ. Quamobrem distincto sanè modo hoc iudicium, ac iudicium Arbitri procedit; nam huic partes, siuè Iurisdictionem, siuè notionem dant proprio cedentes iuri, quod in Arbitrum, vel Arbitratorem transferunt. At verò pœnitentiale totum, quantum est, & est supernaturale, & iurisdictio ad illud requisita, siuè immediatè, siuè mediatè è Christo fluere necessariò debet. Demum quia constat *ex Florentino, & Tridentino Concilio*, hanc Iurisdictionem, vel ordinariam, vel Delegatam esse debere, quam patet à pœnitente non posse tribui; & si posset iure Diuino, nulla interueniente Ecclesiæ prohibitione, quicumq. Sacerdos, omnes, & singulos fideles absoluere, qui vellent illi se subijcere, imò nec posset ab Ecclesia limitari, vt mox *contra Nauarrum* dicemus.

6 Assertio tertia. Iurisdictio hactenus asserta, si iure Diuino immediatè Sacerdoti daretur ex se completa, ac determinata; nequaquam posset quoad efficaciam, & validitatem ab Ecclesia pendere. Est conclusio hæc directè contra *Nauarr. super. cap. cit.* Probatur, quia Iurisdictio Sacramentalis, & in habitu, & in actu ex se iam per *Nauarr.* immediatè à Christo dari dicitur, vt seclusa prohibitione, atq. Ecclesiæ constitutione quiuis Sacerdos (vt eodem Auctore referente, fiebat in primitiua Ecclesia) quemlibet volentem se illi subijcere absoluere posset; ergò quamuis Ecclesia prohibeat hanc subiectionem cuiuscumq. Christiani cuilibet Sacerdoti factam; hæc sanè prohibitio operari poterit, nè licitè iudicium habeatur, non autẽ, nè validè. Probatur consequentia in ordinatione per *Nauarr.* quicumq. Sacerdos actu recipit Iurisdictionem, & potestatem sufficientem in quemlibet Christianum, qui se velit ei subijcere; igitur quilibet Christianus volens se subijcere materia est legitima Sacramentalis illius iudicij: sicut omnis panis triticeus, & vinum ex vuis, Eucharistiæ, ergò sicut Ecclesia nequit sua
7 prohibitione cõsecrãdi potestatẽ quoad valorẽ impedire, sed solum indirectè subtractione corporalis panis, ita in casu nostro subtractione pęnitentis; & sicut iure Diuino designata Eucharistiæ materia potestati non subest Ecclesiæ, vt mutari, vel auferri possit quoad validitatẽ cõsecrationis; ità designata materia pęnitentialis Iurisdictionis, vt ex se quicũq. sit Christianus, volẽs se subijcere, nõ esset prohibitioni Ecclesiasticę subiecta quo ad valorẽ illius iudicij, sed solũ indirectè. Secũdo sic ratiocinor. Iurisdictio hęc vel iure Diuino sufficiẽs ex se ad iudiciũ, & cõpleta, quacũq. Ecclesię seclusa lege, datur in ipsa ordinatione: vel posita subiectione volũtaria pœnitẽtis cõfertur à Christo: neutro modo, ergo, &c. Probatur primũ membrũ; Si daretur in ordinatione ab Ecclesia impediri, aut coarctari non posset: atqui circumscribitur, & impeditur, vt patet, & omnibus *ex Concilijs in 1. conclus.* adductis, ergo, &c. Probatur hæc sequela. Si daretur in ordinatione, ab Ecclesia auferri nequiret; sed si auferri non posset, nec posset impediri, ergo. Probatur maior propositio à paritate Sacramenti Eucharistici supra declarata: tum quia sicut potestas ordinis cum detur ex vi ordinationis per impressionẽ characteris, auferri nequit, ita neq. Iurisdictio hęc tum quia vel impediri posset ab Ecclesia, nè daretur, vel data auferretur: neutrum dici potest; ex quo sequeretur neutrum effectum esse Sacramenti ordinis, si ab Ecclesia ex sua volũtate impediri possit, nè conferatur, positis omnibus iure Diuino requisitis, vt neq. semel tributum impediri: cum præsertim hæc potestas dicatur in hac sententia data ex vi Sacerdotalis ordinationis, quia continetur in significatione, illorumq. verborum efficacia. *Accipe Spiritum Sanctum quorum remiseritis peccata, remittuntur.*

Hinc gradum facio ad alteram illationis partem, nimirum, si auferri ab Ecclesia hæc Iurisdictio non posset, ab eadem, nec impediri valeret. Probatur itaq. & è paritate potestatis ordinis, quam cum auferre nequeat Ecclesia, nec potest impedire, quominus ea Sacerdos validè vtatur, quoad Corporis Christi confectionem; ergo cum potestas Iurisdictionis, seclusa quacumq. Ecclesiastica lege, ex se ponatur sufficiens concessa Sacerdoti, erga Corpus mysticũ Christi ad proprium actum iure Diuino, etiam sufficiet quacunq. posita prohibitione Ecclesiastica; quippè quæ positis omnibus per diuinum ius requisitis, nihil sanè potest operari circa valorem actus ab illa non pendentis; igitur cum supponamus Iurisdictionem ex se completam, & sufficientem Diuino iure datam Sacerdoti, eiusdem intentionem, subiectionem voluntariam pęnitentis, esto illicitam contra prohibitionem Ecclesiasticam; hæc tamen nihil contra valorem efficere poterit illius Sacramenti. Et quamuis, vt in Eucharistia, posset Ecclesia prohibere, nè applicaretur hæc, vel illa panis materia, vel vini, quod potius ad vim spectaret, à quocumq. potente valentem præstari; non tamen posset efficere, vt semel applicata, reliquis adhibitis necessarijs non consacretur: ità in casu nostro, hac posita opinione, esset quidem auctoritas Ecclesiæ, ne hic, vel ille fidelis subijciatur, & nè licitè; at subiectus, nè validè absoluatur, non est; voluntaria enim subiectione pęnitentis omnia compleri in hac sententia defenditur. Et sicut quicumq. Sacerdos habere dicitur Iurisdictionem ex se, per quam potest absoluere: ità quicumq. Christianus pęnitens subijcibilitatem habet requisitã, vt possit absolui. Et sicut illa in se ab Ecclesia non pendet, sic neq. ista; nam correlatiua sunt, vt probè notauit *Soar. cit. disp. 16. sect. 3. n. 20.* circa medium ex *Tridentino, & Florentino allegatis.*

Secundum autem membrum primi argumenti ex eo patet, tum quia *Nauarr.* hoc pacto neq. dari concedit Iurisdictionem: tum quia non expediret ad regimen Ecclesiasticum ità concessa facultas à Christo, vt ex arbitrio cuiuscumq. penderet pęnitentis: tùm quia nequiret ab Ecclesia ob ratiocinationem iam factã limitari, sicut Prælatus inferior facultatem à Papa factam alicui sibi eligendi confessarium, impedire non potest. Neq. credibile est fuisse

con-

conceffam talem fubditis poteftatem dependenter ab Ecclefia, vt fi concederetur à Papa, fubditis alicuius Epifcopi dependêter ab illo, quo autem pacto hæc Iurifdictio per Chriftum conferatur dependenter ab applicatione materiæ, fuiq. termini ab Ecclefia,infra dicemus.

8 Quam autem fcribit, antiquam Ecclefiæ confuetudinem *Nauarr.* de libera à quocunque Confeffarij electione non admittimus,contra quam nó modo *Vrbanus II.in cap.Placuit*, fed ante *Dyonif.c.1.13.q.1.& Califtus I. 9.q.2.c.1.* diuifione Parœciarum abftinere,quorum decreta non fuiffe recepta,fine fundamēto à *Nauarr.* afferitur,vt fcribunt *Vafq.4.tom.in 3.par.art.1. dub.2.n.15.& 16.& Soar.ibid.fect.3.nu.22.23. & 24.*

9 Affertio quarta. Iurifdictio perfecta,& cópletè fufficiens ad validum iudicium, & fententiam ferendam ligandi,vel foluēdi neq. datur,neq. poteft ab Ecclefia dari. Hæc affertio eft in Auctores fecundæ fententiæ fupra relatæ,& contra *Soar.* eft tamen tum Auctorum primæ fententiæ, tùm *Nauarr.* tùm *Antonini 3.par.tit.17.c.4.caf.3. Angel.verbo confeffio 3. n.4.Maioris in 4.dift.19.q.1.circa fin.* & expreffius eft *Paludan.*infrà in explicatione veræ fententiæ citandi,& deducta eft ex *Vafq.fæpè laudato*,qui præ omnibus clarius, ac doctius rem acu tetigit.Itaq. fi conclufio folum intelligatur de paffiua quafi Iurifdictione,feu applicatione hanc folum quomodolibet acceptam non fufficere contra *Caietan.affer.2.*declaratum eft:& à fortiori fi de hac eadem Iurifdictione ab ipfis pœnitentibus data.in quo cuncti conueniunt:Si autem de actiua, fiue incompleta, ideft non applicata, fiuè completa intelligatur fecūdum totum,quod includit,probatur. Ab Ecclefia non conftituuntur Sacerdotes Præfides,& Iudices,neq. vt habeant claues claudendi,vel cœlum aperiendi,peccata detinendi,aut abfoluēdi;imò nec dari poteft talis illis facultas;igitur neq. Iurifdictio. Probatur confequentia ex iurifdictionis definitione *notabil.2.*relata : quippè quæ eft poteftas ius dicendi,fententiam ferendi,&c.vt ibi. Antecedens probatur de facto tùm ex *Concilio Trident.feff.14.c.5.* cuius verba retulimus *nu.1.* ex quibus conftat,à Chrifto Domino Sacerdotes conftitutos effe Iudices, ac Præfides;tùm quia in forma Sacerdotes ordinandi,qua Chriftus vfus eft,funt hæc verba. *Accipite Spiritum Sanctum,quorum remiferitis peccata,remittuntur eis,&c.* Sed hæc vtpotè Sacramenti efficacia funt,idq. efficiunt,quod fignificant; ergò vim,& facultatem detentiuā, vel remiffiuam peccatorum Sacerdotibus cóferunt;ergò hac facultate à Chrifto Domino,& non ab Ecclefia donantur Sacerdotes, imò nec poffunt donari: Catholica enim docet fententia,Ecclefiam,neq. inftituere,neq. poffe mutare,vel cōferre aliquid circa finem,materiamq.

10 Sacramentorum. Occurrit huic argumento *Soar.cit.n.32.* & per citata verba docet, dari quidem Sacerdotibus veram poteftatem per fe,atq. in fuo ordine fufficientem ad fubditorū remittenda peccata,quando illos habebunt, non verò iurifdictionem dari, feu Subditos. Verum fi velit *Soarius* non dari Iurifdictionem, ideft materiam Iurifdictionis, quæ identificatur cum Subditis, fanè nobifcum fentit ; at nos contendimus magis propriò modo loqui. Quod fi aliud velit, argumentum certe adhuc vim habet : quia poteftas foluendi, & ligandi, fententiæ ferendæ, necnon iuris dicendi negari minimè poteft, quod propria fit Iurifdictio: cum definitionibus debeamus;vti iam iure probatis. Deindè fubditi non funt ipfamet Iurifdictio, & facultas iurifdicendi;fed materia,circa quam ius dicendum eft,& fententia ferenda.Iterum vel illit verbis,potentia confertur paffiua, vel actiua,vel neutra,vel vtraq. Non paffiua: nam retinere peccata,& remittere,non funt actus potentiæ paffiuæ,vt ad oculum patet:non neutra, vel vtraq. vt ab Aduerfarijs ingenuè conceditur;ergò actiua,& propria.Infuper vel per affignationem fubditorum datur Iurifdictio diftincta ab ea, quæ non poteft negari, vtpotè à Concilio definita,& Chrifti verbis declarata.: vel non datur. Si datur,erit duplex Iurifdictio fupra Corpus myfticum Chrifti,quod eft inauditum,& alterutra erit fuperuacanea : Si non datur,habemus intentum.

11 Refpondere preterea quifpiam poffet iuxtà huius fententię principia, dari facultatem foluendi,ideft exequendi fententiam per infufionem gratiæ,vel non foluendi per non infufionem:& hanc facultatem ordinis Sacramento refpondere:non autem iudicandi, & fententiam ferendi,quæ confertur ab Ecclefia. Sed contra quia fi hoc effet à Chrifto Sacerdotes conftituti non effent Iudices in ordinatione,fed executores fententiæ Iudicum, vt *fequenti* profequatur *cap.* Deindè Sacramentum ordinis, & character, per quem conceditur facultas in Corpus reale, non dicit habitudinem ad Corpus Chrifti myfticum,neq. ex fe,& vt fic collatiuum eft gratiæ primò fanctificantis. Demùm optarem fcire, quæ nam poteftas eft illa ordinis,vt diftincta à Iurifdictione, qua detinetur peccatum,nec foluitur peccator,neq.aperitur, fed clauditur potiùs Cœlum,nec per gratiam, imò è contrario per carentiam fit gratiæ, quæ omnia ex infra dicendis clarè cōftabunt in noftra fententia.

12 Demùm, tertiò refpondent oppofitæ fententiæ DD. Sacerdotes Iudices à Chrifto conftitui per poteftatem iudiciariam, cuius actum exercere non poffunt,nifi per modum iudicij; quæ cum per fe non fufficiat ad illud exercendum abfq. Iurifdictionis poteftate,dicēdi funt Sacerdotes per eam inftitui aptitudine, non actu.Verum enim verò hic tantifper meum cādidum;rogo Lectorem, vt fuo prudenti perpēdat iudicio vtra harum duarum fententiarum, etiam in modo loquendi, Concilijt magis confentanea fit.Etenim cum Tridentinum Sacerdotes conftitutos effe à Chrifto Domino decernat;*& qui pro poteftate clauium remiffionis, vel retentionis peccatorum fententiam pronuntiant.* Quam parum Confilio confonet,eos aptitudine,ac remotè Iudices dicere,non eft,qui non videat, cum hi Iudices tales profectò non fint,

ſiat;ſed potius ſint futuri Iudices;neq. poſſint ſententiam ferre, ex eo quod hoc modo Iudices remotè, & aptitudine conſtituti à Chriſto ſint;ſed ex Iuriſdictione potius, quā deinceps accepturi ſunt ab Eccleſia.Itaq. cum *Soar.* propter hoc præcipuum fundamentū *loc.cit. n.16.* traditum,relatam amplectatur ſententiam, quod conſtat vacillare,& cum magis conſona ſit noſtra mox explicanda aſſerens,Sacerdotes veros conſtitui Iudices per propriam Iuriſdictionem à Chriſto datam,*ad quos omnia mortalia crimina deferantur, &c. ac de quibus verè ſententiam ferre poſſint*,vt ait *Concilium*, conſequenter fit,vt non in ſolo loquendi modo à veritate declinent huius opinionis auctores; ſed re ipſa;ob quam.

13 Sit aſſertio quinta. Poteſtas Iuriſdictionis neceſſariò aſſerta non eſt ad exequutionem ſententiæ latæ à Sacerdote,atq. ad gratiæ tantum infuſionem,& non ad iudicium faciendū, ipſamq. ſententiam ferendam. Eſt hæc aſſertio directè contra doctrinam appoſitam, in quam ceterorum habeo Theologorum ſenſum,apud quos ferè inaudita hactenus fuit ſuperallata diſtinctio. Deindè adduco verba ipſa *Concilij cap.illo 7.* ſuperius adnotata,quibus & Præſides,& Iudices, ad quos peccata ſunt deferenda,circa quæ ſententiam ferant, meritò dicuntur Sacerdotes. At verò Iudex non eſt qui ſententiam exequitur,vt ad oculum patet, præſertim ex *notabil.4.* Præterea Iuriſdictio,atq.Iudicis officium diſtinguuntur tanquam habitus, & actus,vt indicaui *notabil.3.* Quamobrem etiāſi ad officium Iudicis admitterem exequutionē ſpectare ſententiæ in foro pœnitentiæ; hac tamen Sacerdos minimè conſtitueretur Iudex, neq. hęc eſſet Iuriſdictio iudiciaria,qua formaliter conſtitueretur Iudex. Nam quis Iudicem appellare,ni deſiperet,eum auderet,qui bona fiſco addicta,reſtituere curaret reo,non autem illum,qui iudicaret, reum eſſe dignum varijs de cauſis condonatione, & reſtitutione bonorum amiſſorum? Inſuper & à priori,& ad hominem ſic argumentor contra dictam opinionem.Sacerdotibus duplex in ordinatione confertur poteſtas: altera conſecrandi, & in Corpus Chriſti reale;altera ligandi,atq. ſoluendi, & in Corpus Chriſti myſticum, vt traditur à *Concil.Trident.ſeſſ.14.c.6.& can.10.necnon ſeſſ.23.c.1.*& docetur ab ipſomet *Soar.diſp.16.ſect.3.n.3.* ſed hæc poteſtas Iuriſdictionis eſt iudiciaria,ſiuè per modum iudicij exercenda,vt eſſe de fide idemmet fatetur *Soar.ſect.1.n.19. ex Trident.ſeſſ.14.cap.1.& can.9.* ergo proprius actus poteſtatis iudiciariæ,veræq. Iuriſdictionis eſt iudicium,ſententia,& iuris propalatio, atq. huic caſui applicatio, etiamſi nihil efficaciæ haberet ad exequutionem;Quod præ reliquis explicauit *Hieronymus epiſt.1.* Sacerdotes aſſerens eos eſſe,quos traditione Eccleſiæ ſemper atteſtante reliquit Chriſtus Dominus, vt Iudices, quorumq. in Eccleſia ſpirituale conſcientiæ Tribunal inſtituit,habentes claues ante diem Iudicij iudicare.

14 At reſpondebis,verum hoc eſſe,Iuriſdictionemq. Sacerdotibus conuenire ab Eccleſia datam.Ceterum ſi rectè rationis factæ perpendatur momentum,facilè comperietur,vim habere ad hominem etiam cōtra *Soar.*cum & è ſcriptura,& è Concilio Tridentino conſtet,immediatè dari à Chriſto Sacerdotibus in ordinatione Iuriſdictionem in Eccleſia, in qua Iudices,Præſides conſtituuntur, & hoc patet ſpirituale erectum eſſe Tribunal. Et licet poteſtas Iuriſdictionis,vt primarium habeat effectum, peccatum remittere quoad culpam, & quoad æternam pęnam, & conſequenter etiam temporalem iuxta pœnitentis diſpoſitionem;nihilo tamen minus, cum hoc totum iudiciali modo præſtandum ſit ex ſua inſtitutione, à qua hanc habent Sacerdotes poteſtatem,ab eo habent etiam iudicialem auctoritatē; Cum itaq. hæc eis conferatur in ordinatione, vt diximus, eſſe de fide, exploratum etiam aſſerimus in ea propriam Iudicum eis fieri auctoritatem, poteſtatemque Iuriſdictionis, à qua vt ſic ſecerni minimè poteſt iudiciū,iuris explicatio, dictio, ac ſententię prolatio.Demùm ſic hāc opinionē argumentor. Actus retinendi,& ligandi expreſſus per illa verba,*quorum retinueritis,vel quorū ligaueritis*,quibus verbis in ordinatione Sacerdoti poteſtas tribuitur Iuriſdictionis In hoc Tribunali neceſſario iudicium,& ſententiam inuoluit prolatam, qua decernitur hic reus indignus eſſe remiſſionis peccati,qui conſequenter ex eo non ſoluitur,igitur actus ſoluendi, & remittendi non ſolum exequutionem ſententiæ,& remiſſionem, ſolutionemq. per gratiæ infuſionem,ſed ipſum iudicium,& prolationē debet ſententiæ comprehendere; igitur totus, quantus eſt erit Iuriſdictionis datæ in ipſa ordinatione.

15 Primum antecedens probatur, tum quia actus retinendi peccata non eſt poſitiuus,neq. fit per directam huius poteſtatis actionem, cū in culpam non influat, aut eam conſeruet, aut eius impediat remiſſionem;tum quia hæc omnia ſunt præter primarium eius poteſtatis finē, vti docet *Soar.diſputat.16.ſect.2.num.15. ad fin.* Prima illatio probatur à paritate rationis, ſecunda ex vi conſequentię.Quod ſi dicas,diſparitatē eſſe inter hos actus illius poteſtatis inadæquatos, quòd actus retinendi cum non ſit poſitiuus ex ſe adſciſcere ſibi debet poſitiuam ſententiæ prolationem, ſecus actus ſoluendi, qui per gratiæ infuſionem exequutioni mandatur. Porrò hæc gratis, & abſq. fundamento in re tam graui dicuntur,cuius inſtitutio ex ſola Chriſti libera voluntate pependit. Deindè quam parum rationi conſentaneum eſt iuridicum vtrumq. actum tot inter formalitates inter ſe oppoſitas diſtinguere, atq. aſſerere collationē gratiæ,reſpuere iudicium ex ſe, illudq. non requirere, quo talis gratia meritò conferēda iudicetur,& hoc ipſum tribuere alteri facultati à ſola Eccleſia datæ;idemq. in retentione peccati non ſentire, quæ quidem retentio quamuis dicatur deriuari à poteſtate Iuriſdictionis in ordinatione data; includere tamen aſſeritur iudicium,prolationemq. ſententię,ad quam poteſtas ab Eccleſia conferri dicitur. Iterum cur ita totaliter exequutio ſententię quoad

ad infusionem gratiæ respondebit Iurisdictioni à Christo datæ in ordinatione, vt eidem non possit etiam iudicium, & sententia de eadem danda, tribui? Deniq. Iurisdictio à Christo data quoad actum retinendi, & non soluendi, totalis erit per *Soar.* & completa, neq. pendens à Iurisdictione data per Ecclesiam; secùs verò iurisdictio soluendi, atq. remittendi, quæ quoad iudicium, & sententiam ferendam à Iurisdictione Ecclesiæ ortum habebit. Hęc aũt, quam consona sint rationi Theologorum consensui, Sacrisq. Concilijs; æquus, atq. eruditus iudicabit Lector.

Sequitur præterea, Parochum Sacerdotali adhuc non insignitum ordine posse confessionem peccatorum excipere, atq. iudicare, num hic pęnitens absoluendus sit, nec nè, atq. sententiam proferre ex vi Iurisdictionis ei tributæ ab Ecclesia. Deindè exequutionem sententiæ à se latæ posse committere Sacerdoti. Etenim, cum hæ duæ potestates ita realiter distinctæ sint, vt altera sine altera dari possit; quemadmodum Auctores contrariæ sententiæ, eas destinguentes, passim concedunt, & altera in ordinatione, altera moraliter per extrinsecam concessionē, aut alicuius Ecclesiastici muneris Pastoris, aut Parochi collationem detur independenter à potestate, siuè ordinis, siuè Iurisdictionis datæ in ordinatione, vt expresè de Parocho non Sacerdote tradit cum communi *Soar. disp. 16. sect. 3. n. 27.* sanè non video quomodo negari possit earum actus non posse seorsim exerceri. Et quamuis ipsa solutio infusionem gratiæ sanctificantis exequēs, necessario supponat potestatem ordinis: at verò iudicium, & sententię prolatio, quæ proprius est Iurisdictionis actus per *Soar.* ab Ecclesia traditæ, poterit quidem exerceri absq. potestate eius exequutionem faciendæ: quod an Cōtrarij concederent maximè ambi-

16 go. Tandem sic arguo. Potestas iudicialis remittendi, ac detinendi peccata in ipsa ordinatione Sacerdotibus concessa rectè comprehēditur, atq. explicatur metaphora clauium, quarum potestas ex *Ioanne XXII. in extrauaganti, quia quorumdam de verborum significatione, §. clauis,* definitur potestas, qua Iudex Ecclesiasticus dignos admittere valet ad Regnum Cęlorum, & repellere indignos, vt concedit *Soar. cit. sect. 4. n. 3. & à n. 7. ac deinceps;* de qua potestate omnibus etiā Sacerdotibus concessa *Eusebius Emissenus Homil. in Natali S. Petri. Petro, ait, principaliter dicitur, cęteris tamen Apostolis etiam dictum esse intelligi debet, & Episcopis, & Sacerdotibus; istis enim, & clauis, & potestas à Deo data est, vt non solum Ecclesiam, sed etiam cęlos aperiant.* Atqui sub actu harum clauium comprehenduntur, vel sunt duo requisita ad omne iudicium; alterum est examinatio, seù causę cognitio: alterum sententię prolatio, igitur causæ cognitio, & prolatio sententię sūt actus potestatis concessæ Sacerdotibus in ipsa ordinatione; huic igitur potestati non respondet tantum exequutio sententiæ, atq. infusio gratiæ, qua deleantur peccata. Huius autem ratiocinationis quantum sit pondus prudens arbitretur Lector, qui majorem propositionē apud *Soar. paulò ante cit.* reperiet; minorem autem ipsissimis eiusdem auctoris verbis expressam eadem *disp. 16. sect. 4. n. 6.* ex quibus euidēs est consequutio.

Hinc discerem à *Soar.* quid illi potestati deest, quominus in suo ordine perfecta non sit iurisdictionis, ad quā & actus cognitionis, & examinationis causæ, & sentētię prolatio, & ipsius exequutio, solutio s. & remissio peccati spectat; quæ completissima, quemadmodum dicemus quoad intrinsecum est, nec quòd ei desit assignari facilè potest, præterquam applicata materia. Neque hæc potestas, vt ordinis est formaliter ad hos actus se extendit, sed quatenus est Iurisdictionis immediatè à Christo concessa, dependenter tamen à Petro, & in administratione materiæ, & quatenus ipsemet ordo, eiusq. potestas à Petro per potestatem ordinariam ad reliquos promanauit Sacerdotes. Cōfirmatur, quòd Ecclesia claues Regni Cęlorum in foro pęnitentiæ conferre non potest, cum tantum clauem tribuat potestatis ad censuras ferendas, vel soluēdas, atq. indulgentias concedendas, quam cui voluerit, etiam laico, vt *superiori diximus libro* tribuere potest. Verum ad tollenda peccata, aut detinēda, non confert, neq. conferre potest clauem; ergo neq. potestatem Iurisdictionis, Quamobrē vel hi Auctores fateri tenentur, claues non dari in ipsa ordinatione, quod refugiunt, vt vidimus ex *Soar.* præsertim *nu 8.* vel concedere, & quidem perperam, metaphora clauium non comprehendi potestatem Iurisdictionis, vt scripsit *Caiet. tom. 1. opusc. tract. 7. de Romano Pōtif. c. 5.* à quo merito dissentit *Soar. cit. n. 7.* vel continere perfectā iurisdictionis rationē, quæ neq. sit ab Ecclesia, sed à Christo. Ex his autem reijcitur explicatio *Conink vlt. loc. super. cap. cit.* duplicem distinguentis iurisdictionis rationem; alterā requisitę iure diuino; alterā datā ab Ecclesia: & primo modo esserētis esse potestatem iurisdictionis. *vt ad fin. n. 9.* secundo modo esse in cōpletā pariter iurisdictionis, *vt nu. 12.* Neq. hic auctor, cū *n. 10.* ait, requiri iurisdictionē iure diuino in ministro huius Sacramēti se satis explicat, nùm s. à Christo immediatè datam, vel iure diuino itā pręscriptam velit, vt per Ecclesiam postea in ordinatione detur, vt videtur significare *n. 11.* Illud autem, quod idē Auctor ex doctrina Soarij affert, posse vnum, & eumdem in se ipsum iurisdictione vti, eiusq. actum exercere, sub diuersa ratione personæ, vt Pastor, vel Christi Vicarius ius dicens, & vt ouis sibimet subijciens, præterquam quod maiori quidem indiget explicatione, vt ex pluribus, quæ affert *Nauarr.* apparet *cap. Placuit de pęnit. dist. 6. à n. 15. ac deinceps* non facit adeò facilem solutionem, cur Papa se ipsum neq. absoluere possit; cum distinctio illa personarum in hoc Sacramento præcipuè nascatur ex distinctione Rei, & Iudicis, aliundè Auctoritatem habentis. Quod quidem argumentum, quam facilem habeat explicationem in nostra sententia mox demonstrabimus.

Caput

CAPVT QVARTVM.

Vera sententia de Sacerdotis Iurisdictione.

S V M M A.

Quos aliorum scopulos declinare debet vera de Iurisdictione Sacerdotali sententia.n.1.

Quiuis Sacerdos in ordinatione immediatè à Christo vera accipit Iurisdictionem iuridiciariam ex se omninò perfectam, & actualem, non tamèn ad certos Subditos applicatam. num.2.

Sacerdotes instar Iudicum sunt chartulariorum, vna limitatione tantum adhibita. num.3. & 8.

Carentia determinatorum Subditorum Iurisdictioni non obstat actuali.n.4.

Essentia relationis expenditur, ad cuius similitudinem explicatur actualis Iurisdictio Sacerdoti data in ordinatione.n.5.

Omnis causa, & forma suas petit conditiones, ac dispositiones ad effectum edendum. n.6.

Asserta Iurisdictio Sacerdotalis singulis non datur iure Diuino expedita, determinanda à singulis pœnitentibus, nequè immediatè determinata à Christo Domino in ipsa ordinatione. num.7.

Index non dicitur ab actuali exercitio iudicandi, sed à potestate, ac facultate.n.8.

Vnde constet non fuisse institutum ordinis Sacramentum cum potestate, atquè Iurisdictione ad tollenda, vel retinenda peccata dependenter ab Ecclesia.n.9.

Quam consentaneum rationi fuit, vt applicatio Sacerdotalis Iurisdictionis ab Ecclesia, eiusq. Prælatis penderet. n.10.

Quod melius decerni potest à viua lege, superiore videlicet in illum referendum est n.11.

Diuisio Parœciarum, quàm prudenter remissa sit Ecclesiæ Prælatis.n.12.

Potestas actiua à peccatis absoluendi, & vera, propria Iurisdictio est distincta à potestate ordinis, vt modus, & res.n.13. & 16.

Iudæ non fuit data potestas Iurisdictionis. numer.14.

Potestas Iurisdictionis inualidè censetur dari, cui non est data potestas ordinis. n.15.

Potestas ordinis, atquè Iurisdictionis non modo realiter, modaliter, vt n.13. & 16. dictum est, sed formaliter, & specificè distinguntur. num.17.

Potestas Ordinis, & potestas Iurisdictionis per distinctas materias, ac formas in Sacramento ordinis, & significantur, & conferuntur, num.18.

Inadæquata materia Sacramenti ordinis est manuum Episcopalium impositio.n.19.

Quid nomine Præsbyterij à Tridentino significetur.n.20.

Inadæquata forma Sacramenti ordinis est illis expressa verbis: Accipe Spiritum Sāctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, & quorum, &c.*n.21.*

Quæ sit adæquata materia, & adæquata huius Sacramenti forma.n.22.

Per singulas materias, singulasq. formas inadæquatas distincta potestas, & gratia ad eius vsum confertur.n.23.

Si quis ordinaretur Sacerdos per inadæquatam materiam, traditionis videlicet Patenæ cum hostia, & Calicis cum vino, inadæquatamquè formam his expressam. Accipe potestatem offerendi Sacrificium, &c. *non posset remittere peccata, neque in Sacramento pœnitentiæ, neque in Sacramento extremæ vnctionis. num.24.*

1 ALijs à veritate deflectentibus sententijs seclusis, earum fugientes scopulos, rectà ad veritatem peruenire conabimur. Itaquè neruis omnibus contendemus, nè cum prima relata sententia quidquid ad valorem iudicij, atquè expeditam absolutionem Sacramentalem, necessarium est iure Diuino, Sacerdoti asseramus in ipsa ordinatione ità dari, vt nullo pacto ab Ecclesia pendeat, vel solum indirectè, vt volebat *Nauarrus*. E contra verò secundæ sententiæ nè tantum adhæreamus, vt Iurisdictionem, quanta quanta est ab Ecclesia Sacerdotibus conferri putemus, vel à pœnitente, vt malè *Caietanus* videtur indicasse, neq. Iurisdictionem actiuam in Sacerdote negantes, nequè actum pœnitentialem in plures formalitates, præter ferè omnium grauissimorum Theologorum sensum, in prolationem, atquè exequutionem sētētię perperam diuidamus, illamq. immeritò Iurisdictioni ab Ecclesia deriuatæ: hanc potestati ordinis tribuentes, vt nō rectè præstitisse videntur alij.

2 Prima itaquè sit assertio. In ordinatione immediatè à Christo Domino quicumquè Sacerdos verum accipit iudicialem Iurisdictionem ex se omninò perfectam, & actualem; non tamèn applicatam ad certos Subditos. Hæc assertio est in terminis exarata à *Vasquez* quem præcipuum in hac re ducem sequar 4. *tomo in 3. part. quæst. 93. art. 1. dub. 2. à num. 73. vsquè ad 26. inclusiuè*. Et quidem ad hoc iudicium Iurisdictione opus esse iure Diuino, probatum est *superior. cap. assert. 1.* Hanc autem non è Subditis deriuari *assert. 2.* Neque ab Ecclesia dari *asser. 3. 4. & 5.* sed à Christo immediatè *per totum citat. capitulum demonstratum est*. Superest igitur, vt explicemus, hanc esse in se perfectam, atq. vt sic esse posse, tametsi adhuc non applicatam ad certos Subditos. Quod

3 primo præstamus exemplo Iudicum chartulariorum, quorum instar Sacerdotes constitutos esse Iudices, vna solū adhibita limitatione, de qua infra, meritò putamus. Et sanè hisce Iudi-

cibus ab Imperatoribus veram Iurisdictionem olim datam esse, textibus *notabili 4. cap. 1.* adductis patet, quod immeritò negauit *Soarius citatus sect. 3. nu. 32.* horum autem Iurisdictioni similem dari à Christo Sacerdotibus probamus; nam sicut actuali cum potirentur Iurisdictione chartularij illi Iudices nulli præerãt administrationi, quemadmodum *ex Bartolo* ibidẽ tradidimus, ità pariter assertum volumus de Sacerdotibus, quibus & si vera, completa, & actualis sit Iurisdictio, nihilo tamen minus determinatis carent subditis, nulliq. ex se pręsunt administrationi. Neq. hæc actuali Iurisdictioni obstare probatur ex doctrina, quam ibidem exarauimus ex *eodem Bartolo*, & mox iterum philosophicè probabimus. Nec nostro Marte absq. locupletè Auctore, Sacerdotalem explicamus Iurisdictionem comparatione chartulariorũ Iudicũ, cũ textus superiori loco adduxerimus, quibus expressè vsus est omnium primus, quẽ ipse viderim, *Petr. Paludanus, qui vixit anno 1350. in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 3. casu 3. num. 21. & col. 7. vers. 1. casus*, vbi omnis, inquit, *Sacerdos est, sicut erant olim Iudices chartularij, qui à principio fiebant Iudices eorum, qui se illis subijciebant; ita quod priuatorum consensus non dabat eis Iurisdictionem.* Ex hoc autem Auctore multi è Canonistis, præsertim *Panormitanus Clementina Religiosi de pœnit. nu. 16. necnon Nauar. allegatus* idem docuere, authoritate etiam ducti *Hostiensis in summ. in titul. de pęnit. & remiss. §. cui.* Porro toto cęlo distinctum est habere potestatem absoluendi peccata, & habere subditos, in quos hæc potestas exerceri possit, nam Reges, & Præsides laici habent quidem populos subditos, at eos non possunt à peccatis absoluere, quòd hanc à Christo non habeãt potestatem; imò in hoc ipso pęnitentiali foro est quidem aliquis, cui subditi sint; quos tamen absoluere à peccatis nequeat, vt videre est in Parocho non Sacerdote; is enim cum collatum excipiat beneficium Parochiale, priusquam ordinetur ordinariam habet Iurisdictionem, subditosq. omnes suos Parochianos, etiam, quoad forum pęnitentiale, cum possit hanc ipsam Iurisdictionem committere, atq. alicui Delegare Sacerdoti approbato, qui ex tali delegatione poterit absoluere subditos dicti Parochi non Sacerdotis, qui quidem ab illo absolui non possunt Sacramentaliter, igitur euidens est potestatem remittendi peccata aliquid esse distinctum à subditis, atq. à completa Iurisdictione ordinem inuoluente ad subditos etiam in foro pęnitentiali, sic etiam Vicarius Episcopi, quandoq. est Clericus non Sacerdos, & tamen subditos habet, atq. Iurisdictionem erga omnes fideles Episcopalis suæ Diœcesis etiam in foro pęnitentiali ita, vt Sacerdotibus facere possit licentiam, vt audiant confessiones, absoluantq. à reseruatis, quam ipse per se non valet exercere. Sic etiam in foro exteriori, ac seculari potest aliquis Iudex, vel Præses constitui ita, vt habeat iudicandi potestatem, qui habeat siue subditos, siuè causas forẽses, quę tamen in particulari postea illis assignantur: Fiat res exẽplo clarior è nostro Regno Neapolitano petito, in quo ita Prorex Magnæ Curiæ Vicariæ creat Iudices, vt tamen nullius causam iudicare possint, nisi eorum, quæ illis in specie assignantur à Regente ipsius magnæ Curiæ; sic etiã in Tribunali Sacri Consilij creantur à Rege Cõsiliarij, qui tamen eorum solum causas iudicare possunt, quas eis Præses eiusdem Consilij specialiter assignat.

5 His addo rationem philosophicam; etenim sicuti in cap. de relatis in Dialectica fusè docui, totam formalitatem relationis existere posse antequam ponatur terminus, quo posito exercitè hic, & nunc denominat subiectum relatũ, illudq. refert ad terminum, cuius positione aliquid de nouo non adiungitur fundamento, vel relationi intrinsecum, de cuius essentia non est dicere actualem respectũ, vel denominare fundamentum relatum ad terminũ, nisi positis requisitis, vt ibidẽ tradidi cum *Baccone in primo, distinctione 30. articulo 5. §. 1. Smiglesio disp. 10. quæst. 2. dicto 3.* neq; discrepat *Soarius disp. 47. Metaphysices sect. 6. num. 9.* quam sententiam si per vitam, & vires licebit, Deo dante, cum nostris Philosophicis lucubrationibus edemus, in
6 pręsentia contenti fundamentum cursim indicare. Itaq; singulę causę conditiones petunt, siuè dispositiones, sine quibus non agunt, quod ad sensum omnium patet, neq; indiget probatione in efficienti approximationem petenti, cæterasq. passi proportiones cum agente. Idẽ etiam est videre in causa finali, quæ quin proponatur, ex qua propositione denominationẽ tantum sortitur extrinsecam, mouere minimè potest. In formali vero, & materiali cõstans etiã est, licet enim in materia intrinsecè, ac penetrata quodam modo poneretur forma, nulla tamen intercedente vnione, qua media informarẽtur, neq. formaliter causaretur, neq. eam causaret cui potius assisteret. Hoc idem reperitur in actu vitali, qui si poneretur in lapide, vt potest secundũ probabilem opinionem, illum non redderet formaliter intelligentem defectu capacitatis subiecti, licet denominaret qualem.

Quantitas pariter in Eucharistia esto, secundum probabilem nonnullorum sententiam, vniatur etiam formaliter Christo, non tamen illum reddit extensum; quia vt sic incapax est talis effectus formalis, ac denominationis, corpus etiam in indiuisibili positum, vt est Christi in Eucharistia; tametsi intra spheram sit oculi; at non videtur defectu extensionis necessario requisitæ. Gratia demum substantialis vnionis hypostaticæ, licet facta fuerit ad singulas partes substantiales, atq. integrales Corporis Christi Domini, eas tamen non illa sanctitate reddit Sanctas, qua reddit animam; quia huius partes illæ non sunt capaces, sed proportionata solum afficit dignitate; igitur idem dicendum est de forma relatiua, cui non repugnabit totaliter esse quoad intrinsecum in fundamento, quin illud denominet antequam ponatur terminus, cuius

cuius existentiam exigit ad actuale exercitiũ, vt vberius alibi, Deo dante, dicam; igitur idem erit de Iurisdictione Sacerdotali, de qua loquimur; quippe quæ tota, quoad intrinsecum esse poterit, & erit Sacerdoti, antequam adhibeantur subditi, applicetur q. materia, ad quã, vt ad terminum, quemadmodum dicemus, se habet. Quare neq. de essentiali ratione formæ, quæ est relatio, est actu referre, vel respicere terminum, sed posita tantum existentia eiusdẽ termini, & conditionibus ad id necessarijs: ac de essentia Iurisdictionis non est actu respicere subditos, ac Territorium, vt retuli ex *Bartol.* sed posse proximè, & actu positis subditis, & applicata materia, necnon Territorio.

7 Sit secunda assertio. Sacerdotalis Iurisdictio non confertur Sacerdotibus iure Diuino expedita, determinanda ab omnibus, & singulis pœnitentibus; neq. immediatè determinata à Christo Domino in ipsa ordinatione, sed determinanda ab ipsius Vicario, alijsq. Prælatis. Ita deduco *ex Antonino 3. part. titul. 17. cap. 4. & casu 3. Angelo verbo confessio 3. num. 4. Maiore dist. 19. quæst. 1. circa finem*, & expressius *ex Vasquez sæpè citato num. 25. 26. & 27.* Prima pars probatur argumentis, quibus firmauimus secundam, & tertiam Superioris capitis conclusionem. Nam si hoc pacto determinatam, atq. in omnes, qui vellent, expeditam à Christo susciperent Iurisdictionem, Sacerdotes, probè ibi demonstrauimus fore, vt non posset illa deinceps ab Ecclesia limitari. In quo vno differunt Sacerdotes è chartularijs Iudicibus, quibus, cum à me supra compositi sunt, hac solũ addita limitatione: Si quidem illi Iurisdictionem ea ratione determinatam ab Imperatore accipiebant, vt in omnes, eos eligentes exercere possent, neq. alia materiæ applicatione, siuè determinatione indigebant: secus asserendum est de Sacerdotibus, qui quidem si eodem pacto, etiam quoad hoc, à Christo Domino determinata, atq. in omnes prò arbitratu volentes expedita insignirentur Iurisdictione, non posset hæc per legem Ecclesiasticam eis limitari, aut tolli, vti neq. Iurisdictio chartulariorum à Principe Imperatori inferiore coarctari, aut auferri, quin etiam clariùs hoc ipsum exemplo Iudicum in hoc nostro Regno, & Consiliariorum, instar quorum Sacerdotes Præsides, & Iudices à Christo Domino Constituuntur potestate, atq. Iurisdictione eis facta iudicandi, ac peccata remittendi in foro interno, eorum tamen Subditorũ, quos assignatos habebit à Superioribus Prælatis, atq. à Papa, finè quibus illa Iurisdictio defectu externi connotati, Subditorũ. s. omnino completa penès ordinem, & habitudinem minimè dicetur. Declarat *Vasq. citat.* hanc doctrinam paritate præcepti confessionis, quod sicut à Christo sancitum fuisse docet indeterminatum sanè, quoad tempus, minimè assignatum ijs, quos eo voluit obligare, determinandum tamen à suo Vicario, in quo conuenit etiam *Soar. in 4. tom. in 3. part. disp. 35. sect. 3. num. 9.* sic Sacerdotes pariter in ordinatione constituit veros, & actualiter Iudices per veram, actualemque Iurisdictionem, idest potestatem dicendi ius in peccata, peccatoresq. qui autem hi futuri sint, non assignauit Christus, sed assignandos reliquit eius Vicario, reliquisq. Episcopis, ac Prælatis Ecclesiæ, ad cuius bonum regimen expediebat, vt è sequenti conclusione clariùs fiet.

9 Neq. remotè Iudices illa potestate iudicandi, & actuali Iurisdictione potiuntur, sed vera, & propria; etenim Iudices non ab actuali exercitio, sed ab actuali forma eos constituente tales actualiter, & esse censentur, & dicuntur; actualis autem forma est Iurisdictio, siuè potestas actiua ius dicendi, cui nihil intrinsecè deest, antequam determinetur, vti declaratum est superiori conclusione; sed solum extrinseca materia terminus, vel potentia passiua desideratur, vt statim explicabimus. Demum licet possibilis fuerit institutio huius Sacramenti, ita vt vel ad libitum subditorum adhiberi posset materia per voluntariam subiectionẽ, quorum Iurisdictio in Sacerdotibus supponeretur determinata respectu cuiuscumq. peccatoris, vel vt Ecclesia, supposito charactere ordinis, posset Iurisdictionem, ac potestatem iuris dicendi, atq. absoluendi tribuere: verum non ità institutum de facto fuisse colligimus; tum quia constat è scriptura, & concilijs supra citatis, Sacerdotes constitutos, relictosq. Iudices à Christo Domino fuisse, à quo consequenter per nos asseruntur donati Iurisdictione, tanquam vera forma Iudicem constituente. Et quidem consentaneum id erat rationi, vt stabiles, & firmi Præsides talis iudicij essent in Ecclesia, & sicut quoad facultatem, & valorem conficiendi, & consecrandi corpus Christi reale independens est Sacramentum à quacumq. humana voluntate secundum formam, materiam, atq. essentialia, & substantialia; sic etiam quoad facultatem supra mysticum eiusdem corpus soluendi, ligandi, retinendi, ac tollendi eius culpas. Præterea cum è Concilijs nobis constet, inualidam esse sententiam latam à Sacerdote Iurisdictionem Ordinariam, vel Delegatam non habente; consequenter dicimus, ita Sacerdoti communicari actualem Iurisdictionem, & facultatem iudicandi, sententiamquè ferendi in hoc foro, ac Tribunali, vt non sit determinata ad omnes fideles; alioquin omnis Sacerdos ordinaria potiretur Iurisdictione, neq. vlla esset Delegata.

10 Insuper sicut par erat, vt Iudices talis, tantiq. negotij, Præsidesquè huius Tribunalis à Christo Domino immediatè fierent, ac relinquerentur, ità consonum maximè rationi erat, vt applicatio materiæ, diuisio Parœciarum, Diœcesum, atq. Ecclesiarum, quæ prò humana conditione à varietate Regnorum, & Prouinciarum, à volubilitate ditionum, à varia propagatione fidei, apostasia ab illa, ab inconstanti serie rerum, bellorum, viuæ legi, Principi, nimirum Ecclesiastico, Summo Pontifici, alijsq. Pre-

11 sulibus subiecta, & subordinata esset. Etenim probè *Philosophus 3. Politicorum cap. 12.* ita docet. *Quæcumq. tamen videntur per legem quidem terminari non posse, per hominem verò cognosci posse, prudenter cauens lex adiungit.* Vbi Diuus

Thomas lect.15. iterum ait, *Si aliquid inueniatur secundum rationem melius, quam lex posita determinet, istud dimittendum est Principi, vt ipse*
12 *ordinet pro lege*: Qui noster est casus de diuisione Parœciarum Ecclesiarum, ac Diœcesum, quæ vniuersali, ac perpetua decerni lege non poterat; cum ex varijs singularibus pendeat, atq. accidentibus. Addo demum eiusdem Philosophi doctrinam alteram, eodem loco traditam, ex qua Iurisdictionem ex se permanentē, stabilem, ac sufficientem Sacerdotibus datam; indeterminatam tamen quoad subditos, Territorium, Parœcias, ac Diœceses clarissimè cōstabit, prudentissimè à Christo Domino institutam esse ea quidem ratione, vt Pontifex maximus, ceteriq. Ecclesiæ Prælati determinent. *Sunt autem,* ait *Aristoteles*, *etiam nunc Magistratus cum potestate iudicandi de quibusdam, ceu Iudex, de quibus lex prouidere non potest; nā de quibus lex determinare potest, nemo dubitaret, sed cum quædam comprehendi legibus possint, quædam non possint: & hæc sint illa, quæ dubitationem, & quæstionem faciunt, vtrum melius sit ab optima lege, an ab optimo viro gubernari: nā quę in consultationem veniunt, de eisdem ferri legem impossibile est Non igitur hoc aiunt, quod necessarium sit hominem in huiusmodi rebus iudicare, sed quod non vnum solum, sed plures, iudicat .n. vnusquisq. in Magistratu benè, si sit eruditus primò lege.* Circa quæ doctè D. Thomas, qui legendus est.

13 Assertio tertia. Potestates actiua à peccatis absoluendi, & supra Corpus Christi mysticum, quæ vera, & formalis est Iurisdictio super explicata realiter (modo, quo moralia possunt) distinguitur à potestate consecrandi, & conficiendi Corpus Christi reale. Hæc assertio non solum est *Auctorum, quos supra sequuti sumus,* sed etiam eorum, & quidem à fortiori, qui Iurisdictionem, atq. etiam actiuam absoluendi à peccatis potestatem ab Ecclesia dari sentiunt: est etiam expresse *Vasquesij de Sacramento ordinis, ac 3. tom. in 3. part. disputat. 239. cap. 4. Soarij citat sect. 3. num. 29.* Probatur primo, quòd altera potestas harum data est in ipsa cœna Domini, altera post resurrectionem, ergo realiter sunt distinctæ; cum realis distinctionis argumentum præcipuum sit realis separatio; antecedens ostendemus *assertione quinta,* tùm quoad Apostolos, tum quoad reliquos Sacerdotes, ad quos ab illorum ordinatione rectè deducitur rationis momentum, vt probè lau-
14 datus *Vasquez num. 24. §. & sanè.* Secundo in Iuda, cui potestas fuit consecrandi, cum ordinatus fuerit Sacerdos in cœna à Christo cum reliquis Apostolis, quibus omnibus dictum est, *hoc facite in meam commemorationem*, non autem fuit potestas absoluendi, ceteris data post Resurrectionem, quando laqueo iam se suspenderat; ergò, &c. Tertio traduntur hæ potestates per distinctam materiam, & formam in ordinis Sacramento, vt mox dicemus, ergo, &c. Ceterum cum potestas consecrandi perfectè conferatur independenter à potestate absoluendi, peccataq. remittendi: quia non modo prius absolutè confertur; verū etiam ea vtitur Sacerdos consecrādo simul cū Episcopo prius-
15 quam hanc vltimam accipiat: & ipsa potestas remittendi peccata communi Doctorum consensu inualidè conferri censetur ei, qui potestatem consecrandi prius non receperit, in eam abeo sententiam, vt asseram, has duas potestates realiter modaliter (vt possunt morales res)
16 distingui cum hoc pacto res, modosuè reales distingui probauerim tum *in Logicis*, tùm *in Metaphysicis disputationibus*. Ratio autem huius dependentiæ à priori est ipsa Christi institutio; congruentia tamen prima poterit assignari præter Doctorum consensum, quod sicut Christus caput à corpore mystico non pendet, ita potestas illud consecrandi à potestate sanctificandi mysticum corpus; quippè quod, vt pendet in sanctitate à suo capite Christo, ita, & potestas Sacerdotalis ad illam tendens. Secundam deduco congruentiam *D. Thoma in 4. dist. 24. q. 2. art. 2. in corpore, & ad secundum*, quia Sacerdotalis ordinis Sacramentum dupliciter refertur ad Corpus Christi verum: primo in Eucharistia, illud immediate consecrando, secundo mediatè, mysticum præparando ad receptionem eiusdem Corporis Christi veri per potestatem remittendi peccata, sanctificantemq. gratiam conferendi; sicut igitur in naturalibus primario ab agente introducitur forma, & secundario atq. ab illa dependenter disponitur materia, ita in re nostra supernaturali primario se habet potestas consecrandi, & Corpus Christi ponendi in Eucharistia, ab hac vero dependenter potestas disponendi corpus mysticum per pœnitentiam ad participationē eiusdem Eucharistiæ.

17 Asserio quarta. Hæ duæ potestates formaliter, ac specificè distinguuntur. Moueor, quod vna verum Corpus Christi respicit, quod consecrat; altera corpus mysticum: illa nullum habet ordinem ad ius dicendum, ad sententiam ferendam, ad remittenda peccata, vel retinenda: hæc autem habet. Quamobrem cum actus adęquati, ac termini vtriusq. sint distincti specie, siuè per modum potentiæ, siuè relationis declarentur hæ facultates formaliter, ac specificè distinctæ esse debent.

18 Assertio quinta. Hæ duæ potestates per distinctam materiam, & formam inadęquatè distinctas, & significantur, & in Sacramento traditur ordinis. Hanc mihi deducere videor cōclusionem è *Scot. in 4. dist. 24. quæst. vnic. §. de 3. art.* per ea. *Sed in Sacerdotio videtur probabile, quod ibi sint duæ formę partiales, in quorū altera profertur potestas conficiendi Eucharistiā, in reliqua potestas absoluendi in pœnitentia: & ex istis coniunguntur duæ materiæ, hoc est duo signa visibilia propria: primæ traditio calicis, & patenæ cum hostijs, Accipe potestatem celebrandi, &c. Secundæ formæ impositio manus Episcopi super caput, Accipe Spiritum Sanctum, &c.* & ex *Michaele Medina lib. 1. de continentia Sacerdotum c. 21. & 212.* probante Sacerdotium Sacramentum esse, & quoad potestatem consecrandi, & quoad potestatem absoluendi; atque ex *Vasquez tom. 3. in 3. part. de Sacramento ordinis disp. 239. c. 3. & 4.* quatenus probè docere, neq.

totam materiam ordinationis Sacerdotij traditionē esse calicis cū vino, & aqua, necnon patena cum hostia, neq. integram esse formā verba illa simul cum asserta traditione ab Antistite prolata ante Corporis, & Sanguinis Christi consecrationem. *Accipe potestatem offerēdi Sacrificium, missasq. celebrandi, tam pro viuis, quā pro defunctis.* Sed pręter hanc ad integrę materiæ complementum manuum etiam impositionem accedere à solo Præsule post Eucharistiæ cōsecrationem, & communionē factam; atq. ad complementum integræ formæ verba tum, cū manus imponuntur ab eodem prolata. *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata remittuntur eis, & quorum retinueris retenta sunt.* Est etiam *Viguerij* in institutionibus *Theolog. cap. 16. §. 6. Rophensis in lib. de defens. Sacerdotij contra Lutherum congress. 3. axiomate 9. et in lib. cōtra captiuitatē babilonicā c. 12. §. 3. Vualdens. tom. 2. qui est de Sacramentis c. 123. à n. 5. ac deinceps, & 3. tom qui est de Sacramētalibus tit. 7. c. 65 n. 5. Card. Bellarm. de ordine c. 9. Conink. de Sacram. ordin. disp. 20. dub. 7. n. 60.* quam tamèn coherenter ad ea, quæ docuit immediatè supra citatus, immediatè nimirum potestatem absoluendi ab Ecclesia dari Sacerdotibus, ipse viderit. Probatur ergo prima nostræ conclusionis pars eisdem argumentis, quibus communiter à Doctoribus probatur materia huius Sacramēti esse patena cū pane, & calix cum vino, eiusq. forma *Accipe potestatem, &c.* quæ rationum momenta necesse non habeo hic referre contētus decreto *Eugenij Papæ IV. in Concil. Florent. post vlt. sess. §. sext.* vbi expresse scribitur assertio nostra quoad hanc t. p. Et præterea confirmatur ex verbis ipsius ordinationis, eiusq. materiæ traditione, quibus planè demonstratur potestas consecrandi. Itaq. cum nouæ Sacramenta legis efficiant, quod significant, negari minimè poterit per allegata verba. *Accipe potestatem offerendi Sacrificiū, missasq. celebrandi, &c.* eis conferri, in quo conueniunt *Ruard. Taper art. 17. §. de materia autem*, quatenus asserit, materiā huius Sacramenti Sacerdotalis ordinis esse traditionem patenæ cum pane, & Calicis cum vino, & aqua: formam aūt esse. *Accipe potestatem, &c.* necnon alij, à quibus tamen discedimus, quatenus, vel expresse docent, vel subindicare videntur, totam Sacramenti ordinis materiam esse paulò ante indicatam, totāq. formam modo dictā. Ab alijs etiā recedimus, qui è contra totam materiam volūt impositionem esse manuum Episcopi, totamq. formam verba supra relata illis respondentia, vt habet *Bonauent. in 4. p. dist. 24. p. 2. ar. 1. q. 4.*

19 Secunda nostrę assertionis pars ab omnibus sanè admitteretur Auctoribus, si sibi persuaderent, distinctam dati potestatem Iurisdictionis in ordinatione, vt notauit *Vasq. c. 4. n. 24.* Quāobrem potestates ordinis, & Iurisdictionis cū distinctas esse supra nos probauerimus, per distinctā materiam, & formā, & significari, & cōferri meritò contendimus. Itaq. vt omittā collationem huius potestatis factā Apostolis, quā multis doctè, atquè eruditè *Vasq. disp. 239. c. 4.* probat de singulis iātum Sacerdotibus primo probare possem *ex Concil. Carthaginensi 4. c. 3.* & habetur *c. Præsbyter dist. 23.* vt præstat *Conink supra cit. c. 7. n. 60.* contendēs, non loqui de mera cæremonia ibi Concilium, dum de impositione manuū Episcopi sermonem habet, quia tamen probabilius est illud non agere de manuum impositione, quæ fit à solo Episcopo, cū ea profert verba. *Accipe Spiritum Sāctum, &c.* de qua inter DD. est controuersia, sed de altera anteriori, quæ ante traditionem patenæ, & calicis, cum ab Episcopo, tum à Sacerdotibus habetur adstantibus quippè qui ordinare non possunt: & quidem fit absq. verbis: & quia illius Concilij institutum minimè fuit, materiā, & formā assignare Sacramentorum: & quia non vtitur illa formula *per manuum impositionem* ordinari Sacerdotes; sed solum ait, Presbyterum cū ordinatur, recipere manuum impositionem, vt probè *Vasq. cit. tùm c. 5. n. 18. tum 6. n. 51.* idcirco huius auctoritate omissa Concilij, cōclusionē probo è *Concil. Mogūtino sub Sebastiano Archiepiscopo c. 35.* ibi. *In collatione ordinum, quæ cum impositione manui, veluti visibili signo traditur*, quibus verbis indicasse non obscurè videtur visibile signum, in quo hoc Sacramentū sitū est, & cuius virtute datur potestas, & gratia, manuum esse impositionem. Tertio probatur clarius è *Trident. sess. 14. c. 3. de Sacram. vnct. in princ.* cuius ministros esse Præsbyteros decernit, idest Sacerdotes ab Episcopis rectè ordinatis per impositionem manuū hisce verbis. *Nam, & ostenditur illic proprios huius Sacramēti ministros esse Ecclesiæ Præsbyteros, quo nomine eo loco non ætate Seniores, aut Primores in Populo intelligendi veniunt; sed aut Episcopi, aut Sacerdotes ab ipsis rectè ordinati per impositionem manuum Præsbyterij.* Vbi cum dicit Præsbyteros ordinādos esse per manuū impositionē, ab Episcopis factā clarè demōstrat manuum impositionē esse materiam huius ordinationis. Et licet nomine Presbyterij *1. ad Thim. 4. Græci intelligant*, Episcoporum concursum; at in *alleg. Concilio* sumitur Præsbyterium pro dignitate Episcopi, à quo manus imponuntur Sacerdotibus, quia *Paulus* loquebatur de ordinatione Timothei in Episcopum; *Trident.* autèm de Sacerdotis ordinatione; quod rationis momentū optimè prosequitur *Vasq. citat. à n. 39. ac deinceps*, & sanè nisi per hāc manuum impositionē, veluti per materiam, & significentur, & dentur tùm potestas, tùm gratia Sacerdotalis, neutra ex illo scripturæ loco, aut Patrum testimonijs data probari posset; cū scriptura, & antiquiora Cōcilia solum per manus impositionem cōferri pronuncient. Demū quia ferè omnes Sancti Patres antiqui ordinationem manus appellant impositionem, asserere autèm semper eos loqui de aliqua cœrimonia accidentali, & eorū profectò sēsui repugnat: quippè qui de manus impositione, vti de præcipuo aliquo loquuntur ordinationis, & incredibile est sola illa cœremonia contentos substantialem omisisse materiam ordinationis.

21 Quod autèm de materia inadequata huius Sacramenti, quatenus collatiui potestatis Iurisdictionis dictum est facili negotio ad formam

etiam

etiam inadęquatam huius eiusdem Sacramenti pariter collatiui eiusdem potestatis accomodari potest, & ad postremam assertionis nostræ partem probandam, quæ primò præterea roboratur ex manifesta ipsius formę ordinationis partialis significatione. *Accipe Spiritum Sanctũ, quorũ remiseris peccata, remittuntur eis, etc.* Etenim, vel sermo est de potestata remittendi peccata nunc collata, cùm hæc exprimitur forma, qua dicuntur remittẽda, vel de prius habita, vel de mox danda. Non hoc tertium, vt omnium consensu patet; non de iam data, ergo de potestate, quæ datur ex vi formæ ordinationis *accipe, &c.* applicatæ materiæ proportionatæ, manus videlicet impositioni. Probatur aũt vltima assertionis pars; nã si iam data esset potestas remittendi peccata, per quam remittenda dicuntur, simul etiam Spiritus Sanctus ad vsum illius potestatis datus esset, sed hoc dici non potest, quasi datus iam esset Spiritus Sanctus, eiusq. gratia, qua nõ rectè diceret Episcopus, *Accipe*, cũ non propriè dicatur de illo *Accipe*, quod iam datum est. Præterea sicut per insufflationem, ac similia verba, *Accipe Spiritum Sanctum*, & receperunt Apostoli potestatẽ remittendi peccata, & Spiritum Sanctom ad eius rectum vsum, neq. dici potest illa prius accepta fuisse ab Apostolis, ac deindè Spiritus Sanctus, qui ad hunc effectum dari demõstratur per ea. *Quorum remiseritis, &c.* illico addita post insufflationem à Christo: sic in ordinatione Sacerdotum, in qua ad manuum Episcopaliũ impositionem, eadem proferũtur verba, *Accipe Spiritum Sanctum*, ergo sicut damnatum est, asserere illis verbis à Christo traditũ non esse Spiritum Sanctum Apostolis contra Theodorum Mompsuestenum in *S. Synodo Constãtinopolitana dicta Cerm ana sess.* seu *collat. 8. canon.* 12. ita parum securè diceretur per eadem verba impositioni manuum Episcopaliũ addita, vel non cõferri potestatem remittendi peccata, vel Spiritum Sanctum ad rectum eius vsum. Et sanè nõ erit assignare quibus alijs verbis illa tradatur potestas, quam tradi probauimus supra, esse de fide. Demum verba adeò clara sunt exprimentia collationem gratiæ Spiritus Sancti ad functionem illius potestatis, dicta ab Episcopo instar Christi, qui simillima dixit Apostolis, & cõsequenter à persona potenti vtramq. suo modo dare, vt illusoria quidem essent, ni cùm proferuntur, efficacia essent, præstandi, quod significant: & sicut *Cyrill. Alexandrinus lib. 12. in Ioannem c. 56. col. 3. in medio asseruit. Acceperunt igitur, quando insufflauit, & dixit. Accipite Spiritum Sanctum, nunquam .n. dixisset, qui mentiri*
22 *nescit, nisi dedisset:* Ita & nos sentimus, accipere Sacerdotem per manuum Episcopaliũ impositioonem, & potestatem, & ad eius rectum vsum Spiritum Sanctum, tanquam per inadęquatam formam Sacramenti ordinis, verbis supra relatis expressam, ex qua, & ex alia, *Accipe potestatem offerendi Sacrificiũ, &c.* vna integratur forma huius Sacramenti, quemadmodũ ex inadęquata materia manuum .s. iam probata impositione, ac traditione calicis cum vino, & patenæ cum hostia vna totalis eiusdem Sacramenti conficitur materia.
23 Ex hac autem assertione fit primo, per vnãquamq. inadęquatam formam inadęquatè materiæ respondentem, vt & supra dictum est, & proportionatam conferri potestatem, vel circa Corpus Christi verum, vel circa mysticum: & nouam gratiam Sacramentalem ad rectũ eios vsum, vt probè *Vasq. cit. c. 5.* necnõ *Conink disp. 20. de ordin. Sacrament. dub. 7. n. 61.* notarunt. Sicut igitur distincta potestas confertur distinctę materiæ, & formæ respondens; sic etiam, & distincta gratia; sic rectè *Vasq. disp. 239. c. 6. n. 54.*
24 Deducitur secundo. Si aliquis Sacerdos ordinaretor per traditionem tantum calicis, & patenæ cum forma ei proportionata, non autèm per manuum impositionem, & formã propriã; *Accipite*, videlicet, *Spiritum Sanctum, &c.* fore, vt non posset à peccatis absoluere, etiamsi eligeretur in Parochum, vel alias ab Episcopo, vel Papa iorisdictionem haberet in aliquem, quod maximè notatum volo ex *Vasq. c. 5. n. 49.* ad ea, quę de communi errore dicenda sunt infra. Et in hoc absq. dubio errarunt *Sot in 4. dist. 24. q. 1. art. 4.* docens oppositum: quia per traditionem calicis, & Patenę existimat, potestatem remittendi peccata dari, & *Palud. ibid. dist. 25.* eo quod arbitratur per commissiooem Papæ potestatem illam dari posse, quod fundamentũ futile à *cit. Vasq.* demonstratur: cum potestas actiua remittendi peccata à solo Deo conferri possit per ordinis Sacramẽtum; vti de facto institutum est: neq. à Summo Pontifice suppleri, sed materia. subditiquè tradi possunt, vt mox dicemus. Itaq. per traditionem patenæ, & calicis nulla transfertur potestas remittendi peccata, neq. in Sacramento Pęnitentiæ, neq. extremæ vnctionis, vt probè *Vasq. n. 39. ad fin. & n. 40.*

DISPVTATIO DVODECIMA

De causa finali consecrationis.

VT in cæteris formis, quibus noster constituitur Episcopus, & Episcopatus præstitimus singulas earum declarantes circumstantias, ità in hac præstantioris consecrationis cuius finis hic expendendus superest, & licet ex parte innotuerit, quia per consecrationis ordinem,& gratia infunditur,& character imprimitur,necnon potestas cõfertur ordinis,qui siuè effectus,siuè finis rationem sortiuntur ipsius consecrationis, reliquum tamen adhuc est iurisdictionis potestatem exponere distinctam à potestate ordinis. Hęc autem partim ex his, quæ *tom.1.lib.2.* mox allegãdo tradidimus,partim ex his, quæ speciatim disputabimus adæquatam Episcopatus,& Episcopi causam finalẽ per integrum sequentem Tomum expendentes,clare cõstabit.Itaq. in presentia pauca sunt addenda,nè actum agamus, vel è propria sede quęstionis remoueamus,ad hęc autem expediẽ maximopere duximus disputationem modo allatam de iurisdictione cuiuscumq. Sacerdotis præmittere.

CAPVT PRIMVM.

Episcopalis iurisdictionis potestas per comparationem cum sacerdotali declatur.

SVMMA.

Duplex Antistiti est iurisdictio. n.1.
Iurisdictio dicit duo,& potestatem, & ipsius applicationem.n.2.
Episcopo iure diuino aliqua competit iurisdictio. num.3.
Quomodo hæc ipsa iurisdictio sit actualis, & radicalis,quando in se perfecta ante applicationem,minus tamen expedita, & quando perfecta ante applicationem habitam subditorum. num.4.
Hæc iurisdictio quoad applicationem ad hanc, vel illam Diæcesim iuris est Ecclesiastici. n.5.
Sine certa Ecclesia potest Præsul consecrari. n.6.
Antistes ordinatus,ac destinatus ad Ecclesiam in partibus Infidelium existentem, vel ad aliquam vage,vbi illam,vel aliquam certam,liberamq. nactus fuerit absq. alia concessione Pontificis potest sua vti iurisdictione. n.7.
Actualis iurisdictio habitudinem inuoluens ad certam hanc Ecclesiam iuris est Ecclesiastici. num.8.
Quomodo conferantur Ecclesiæ Præsulibus deearumq. & Parœsiarum diuisione.n.9.
Episcopatus non potest intelligi,nedum esse absq. potentiali connexione cum Ecclesia.n.10.
Episcopo non ad certam Ecclesiam cõsecrato est obligatio,certam deinceps si assignetur Ecclesiam gubernandi.n.11.
Translationes,& abdicationes Ecclesiarum iure diuino non sunt probita. n.12.
Residentia Episcoporum est iuris Canonici.n.13.

NOn est cur potestatem ordinis , ad quam consecratio Præsulis præcipuè dirigitur, hic aggrediar exponendam, quæ vt modo in disputationis limitine dixi,& adumbrata est superius,& è peculiaribus muneribus Præsulis,factorum præsertim ordinum, confirmationisq. conferendæ clarissimè constabit. Sola igitur Episcopalis se se offert Iurisdictio , ad quam,vt ad finem etiam tendit consecratio, & licet vt è superioribus horum librorum liquet disputationibus Episcopo electo, & confirmato aliquid sit iuris,& iurisdictionis,nihilo tamẽ minus plena suis absoluta numeris per consecrationem sanè tribuitur.

1 Itaq. duplicem agnosco in Præsule iurisdictionem,alteram in foro interiori animæ,seu poli,vt vulgo dicitur,alteram in foro exteriori, seu fori,externoq. regimine Ecclesiasticæ Reipublicæ singulis Episcopis commissæ. Illa est ad absoluendum à peccatis, atq. adinternum regimen animarum, hæc ad Ecclesiasticas pœnas ferendas,atq. ad alia iudicia,quæ ad externam faciunt gubernationem Subditorum, & cum propria sit Episcopi potestas,qua differt à Sacerdote in foro externo,non autem in interno,nisi solum,quod in illo hæc eadem est, quasi fœcunda,qua potest Episcopus Sacerdotes ordinare,eademq. donare iurisdictione, non secus,ac diximus de ordinis potestate; idcirco hæc è re solum erit exponenda,ad cuius dilucidationem maximopere confert superior disputatio ad hunc finem præmissa.

2 Demum notandum est in qualibet Iurisdictione in aliquem duo esse inspicienda, ac distinguenda,alterum est ipsa actiua potestas iurisdicẽdi,alterũ applicatio materiæ, ac subditi, erga quem hæc potestas actiua possit iusdicere,sententiamq. ferre,vt inferiùs *super disputat. c.1.n.6.& c.4.d n.4.* ac deinceps tradidimus.

3 His adnotatis dicẽdum est mihi primo Iurisdictionem veram, & propriam omnibus numeris absolutam Episcopo competere iure diuino,ratione præsertim suæ ordinationis. Hæc asser-

assertio patet, tũ quia Episcopis promisit Christus *Matth.* 18. Claues Regni Cœlorum ad soluendum, & ligandum: intellexitq. de clauibus ad excommunicandum etiam, censurasq. reliquas ferẽdas, & ab eis soluẽdas, ipsaq. ordinatione illis tradidit, vt sint Pastores, & Iudices, vt probè indicat *Vasq. tom. 3. in 3. par. disp.* 240. *c. 4. n. 41. art. 2. disp. 152. c. 3. n. 26. & Conink de minist. Sacram. pœnit. disp. 8. dub. 3. n.* 11. tùm ex his, quæ fusius de hac ipsa quæstione disputauimus *tom. 1. disp. 1. c. 4. n. 5. ac deinceps, & super.*
4 *disp. c. 2. à n. 3. vsq. ad 6.* Quomodo autem hæc ipsa iurisdictio dici possit actualis, & etiam radicalis: quomodo in se perfecta, vel ante applicationem subditorum factam tùm *1. tom. loco cit. tùm super. disp. à nu. 3.* ac deinceps vberius explicauimus, & clarius *Deodante* dicemus *tom. 3. lib. 9.* disputantes de potestate legislatiua Episcoporum.

5 Dicendum secundo hanc Iurisdictionem Episcopis ex ipsa ordinatione conuenientem quoad applicationem, & habitudinem ad hãc, vel illam Ecclesiam, siuè Diœcesim esse iuris Ecclesiastici. Prosequutus sum hanc eandem doctrinam *tom. 1. disp. 1. c. 4. cit. à nu. 7. cum Conink cit. nu.* 20. *conf. 2. vt Vasq. laudato*, qui rectè iuris diuini esse, atq. Ecclesiastici scribit: diuini quidem in radice, vt distincta ab actuali habitudine, vt ritè ipse interpetratur: Ecclesiastici, pro vt illam habitudinem inuoluit; quemadmodum vberius dixi precedenti *disp. tot. cap. 3. & c. 4. à num. 7. ac deinceps* de iurisdictione cuiuscumq. Sacerdotis, de qua par est ratio, ac de Episcopali, & loco modo allegato *tom. 3. iterum confirmabo.*

6 Ex his assertionibus deducitur primo in quo sensu, ex vi consecrationis, & actualis inesse censetur forma iurisdictionis Episcopo cõsecrato, & hęc ipsa potentialis, seù radicalis dicitur absq. actuali habitudine considerata ad certam Ecclesiam, sine qua certa Ecclesia, siue creari, siue consecrari Præsulem non repugnat, quæ omnia disertè dicta habes amice Lector in nostro *1. tom. disp. 1. c. 4. n. 8. et 9.* & confirmare poteris ex iurisdictione singulis Sacerdotibus in illorum ordinatione, & consecratione collata, quæ in simili sensu actualis dici potest secundum ea, quæ intrinsicè complectitur, & si ad certos adhuc subditos non fuerit relata, vt, modo *præmissa disputatione* docui *c. 4. ab initio vsq. ad n.* 10. necnon huius *tom. libr. 6. disp. vlt. ex cap. Inter corporalia de translatione.* An autẽ Episcopo ritè electo, & confirmato, vel à Papa ritè nominato iurisdictionis potestas conueniat etiam iure diuino concessa *volum. 3. libr. 9.* disputantes de facultate legislatiua Præsulis constabit.

7 Hinc Episcopus titularis, si fuerit ad Ecclesiam in Partibus Infidelium ordinatus, vel ad aliquam Ecclesiam vagè, simulatq. in illam Ciuitatem, ad quam destinatus erat, peruenerit, siue habuerit assignatam deinceps certam Ecclesiam, posset absq. vlla alia Pontificis concessione subditos iudicare, excommunicare, &c. quod ex eo maximè deducitur, Auctore *Vasq. 3. tom. in 3. p. disp. 240. c. 4. n. 43.* quia nullus Episcoporum cum excommunicat, aut à censuris absoluit, dicere potest, ego te excõmunico, aut te absoluo in nomine, seù auctoritate Pontificis, cum id propria præstet, sicut nec quilibet Sacerdos dicere potest, ego te absoluo à peccatis auctoritate Papæ, vel alterius, sed Iesu Christi, quia sicut Sacerdos, ita Episcopus auctoritatem, & potestatem habent Iurisdictionis in sensu dicto iure diuino.

8 Deducitur secundo actualem Iurisdictionẽ inuoluentem habitudinem ad certam Ecclesiam, & Subditos, actualemq. indissolubilitatẽ cum hac ipsa Ecclesia, & Subditis iuris esse Ecclesiastici. Hoc *cit. loc. 1. tom. c. 4. nu.* 10. *ac deinceps*, probatum est, & illustratur egregiè doctrina *super. disp. c. 4. nu. 11. &* 12. vbi applicationẽ subditorũ ad completam Iurisdictionẽ, actualem relationem inuoluentem ad certos Subditos cuiuscumq. Sacerdotis diximus ab Ecclesia, & Summo Pontifice pendere, vt etiam diuisionem Paræsiarum.

9 Assignatio igitur materiæ, seù Subditorũ, in quos operetur potestas legitima primo fieri debet via ordinaria per assignationem Episcopatuum auctoritate Summi, ac Romani Pontificis, qua decernitur huic Episcopo hæc Diœcesis, talis Ciuitas, ac tale territorium, cuius incolę omnes legitima sint materia Iurisdictionis Episcopalis, in quos possit sententiam ferre, ac cetera obire muneta huic similia. Deindè Paræsiæ assignãtur eiusdẽ auctoritate Pontificis, siuè immediatè, siue per alios ex ipsius commissione, sic Petri consensu, antiquorumq. Põtificum Romanorum factam fuisse diuisionem antiquitus Episcopatuum, & Parochiarum, optimè notat *Vasq. 4. tom. in 3. par. q. 93. art. 1. dub. 2. n. 29.* respectu quarum Antistites habẽt non modo Iurisdictionem communicatam in promotione, atq. ordinatione, sed etiã applicationem, materiam, & subditos, circa quos illa versatur, atq. expeditè potest exerceri; quæ quidẽ potestas dicitur ordinaria non solum ex parte potestatis, vt in promotione, & ordinatione collata; sicut hanc eandem habẽt in foro interno absoluendi, ac retinendi peccata, qua pariter omnes donantur Sacerdotes in eorũ ordinatione, sed ob applicatã materiã ex ordinario iure, munere, officio, ac dignitate illã exposcentibus, quia Pastores, & Iudices cum sint, eam sibi flagitãt ex intima talis officij, ac dignitatis ratione, cui iure per assignationẽ materiæ satisfit. Secundus modus assignationis huius materiæ non habetur via ordinaria, sed ex Delegatione, & voluntate committentis, vt idem aduertit *Auctor n. 30. & 31.* & vt committitur Sacerdotibus, quibus munus Cõfessarij ex Delegatione conuenit, non autem Episcopis, qui dem ordinaria potiuntur facultate.

Hinc optime deducunt Doctores, vt *loc. sup. adnotatis 1. tom.* indicaui discrimen inter Summum Pontificem, reliquosq. Episcopos, quod ille Iurisdictionem habeat non modo radicalẽ, sed actualem, ac iure Diuino determinatam ad vniuersalem Ecclesiam; Episcopus autem licet neces-

necessario aliquam habeat radicalem, ac determinabilem, seù determinandam ad hanc, vel illam Ecclesiam, non autem determinatam, & actualem, iureq. diuino connexam, cum hac, vel illa Ecclesia, & hæc ipsa, talis est naturæ, vt prorogari, dilatari, circumscribi, maior, vel minor reddi possit à Summo Pontifice Romano.

10 Deducitur tertio, neq. esse, neq. intelligi posse Episcopatum, pęnes hæc essentialia, absquè potentiali connexione cum aliqua Ecclesia vagè saltem sumpta, vt docui *l.1.tom.1.disp.1.c.4. n.13.* quod dictum volo non solum de Episcopo consecrato, sed enim de ritè electo, & confirmato, vel à Papa ritè promoto ante consecrationem, vt expressius dicemus *volumine 3. lib.9.* disputantes de potestate legislatiua Præsulis.

11 Deducitur quarto, obligationem inesse Episcopo non ad certam Ecclesiam creato, & consecrato illam regendi specialem Ecclesiam, quę legitimè deinceps à Summo Pontifice commēdatam habebit, sic *loc.cit.* prosequutus sum *n.4.*

12 Deduco quinto, Ecclesiarum translationes, atq. abdicationes iure diuino prohibitas non esse, quippèquæ fieri nequeunt, ni dissoluto nexu cum Ecclesia, à qua transfertur Episcopus, vel quā se abdicat, nè detur bigamia, vel Polygamia, vel vinculum actuale absquè Ecclesia sponsa.

13 Deducitur sexto, obligationē residentię, quā fusiùs *tom.3.* Deo dante euoluemus, subsequēnē hoc actuale vinculū, dicentēq. actualē cōnexionem cum hac Ecclesia, cui adesse tenetur Episcopus, maiorem non inducere obligationē actualis connexionis inter hunc Episcopum, & hanc numero Ecclesiam, quā obligatio, ex qua est ipsi Ecclesiæ deuinctus; cū igitur nodus iuris sit Canonici, consequens est, iuris etiam canonici esse residentiam se habentem, vt accessorium; sicut.n. iurisdictio pone actuata, fędus, & contractus cum hac, vel illa Ecclesia, quæ se habent instar principalis, iuris est Canonici, ita subsequens, atq. accessorium, iuris debet etiam esse Canonici ex *regul. 42. in 6. accessorium naturam sequi congruit principalis*, sic cum adesse Ecclesiæ, & in ea residere, Episcopus teneatur, cum qua est actualiter ligatus, & ex eo, quod ei sit deuinctus, sicut hæc actualis allegatio iuris est Canonici, ita & obligatio residendi per eādem regulam; Deindè Diœceses, & Parochiæ, vt diximus, neq. fuerunt à Christo Domino diuisæ, neq. huic, neq. illi adscriptæ, neq. determinatio Iurisdictionis actualem dicentis ordinem, atq. administrationem, sed à Papa; igitur à Papa potiori pendebit iure adesse huic Iurisdictioni, & huic administrationi. Insuper non potest Episcopus in omnibus locis esse Diœcesis præsens, ergo sicut potest à reliquis abesse, dum adest vsu, sic iustis de causis per *Trid. sess. 23.c.4.* præsertim indicatis, iudicio, & auctoritate Summi Pontificis sufficientibus iudicatis poterit à tota Diœcesi abesse: ad hæc Christus Dominus Petro, vt suas pasceret oues præcipiens non immediatam iniūxit curam, sed mediatā, ergo hoc ipsum singulis præscripsit Episcopis. Et quidem si translatio, seu abdicatio Ecclesiarum, quæ vel repudio, vel diuortio aliquo pacto æquiparantur, cum soluatur per illas fędus spiritualis coniugij, Summi possunt Pontificis auctoritate fieri, à cuius Canonico iure pendet, profectò à fortiori residentia, quæ ad summum, cum diuortio quoad torum conferri potest, ab auctoritate pendebit Papę, imò sicut viro prudenti iustis de causis licet ad tempus abesse à coniuge, sic moraliter, pēsatis grauibus causis maximè à *Trid. modo alleg.* expressis cōiux spiritualis à sua, per se loquēdo, poterit abesse Ecclesia sponsa, seruatis tamen Pontificis de hac re datis decretis. Hæc pertransēūter, & currenti calamo indicauerim *tom.3.* pro dignitate, Deo dante, locupletanda, in quo *lib.9.* plura agentes de potestate legislatiua Episcoporū adijciemus.

CAPVT SECVNDVM.

An possit Episcopus ad duas Ecclesias consecrari, in quibus propriam habeat iurisdictionem.

S V M M A.

Pluralitas beneficiorum quando mala, & prohibita. n.1. & 2.

Iure humano, & canonico etiam pluralitas beneficiorum prohibita est. n.3.

Episcopatus per se incompatibilis est cum Cardinalatu. n.4.

Quomodo Cardinalibus dari soleāt Episcopatus, siuè in titulum, siuè in Comendam ex stylo Curiæ. n.5.

Sex Cardinales seniores quomodo de more Episcopi sint. n.6.

Vnus Episcopus ex se duas Ecclesias, siuè in titulum, siuè in comendam habere nequit, & peculiari ratione probatur ab auctore. n.7. & 8.

Consilium, seù monitum Belarmini datū Clementi VIII. Pontifici Maximo circa pluralitatem Ecclesiarum. n.8.

Responsio Clementis VIII. data Belarmino. n.9.

Potest Papa ex causa vrgenti ad pluralitatem Ecclesiarum dispensare. n.10.

Papa dispensante sine causa in pluralitate Ecclesiarum, eas Possidens non excusatur in foro conscientiæ. n.11.

Dispensatio absq. iusta causa in pluralitate Ecclesiarum, neq. valida est, neq. licita n.12.

In his, quæ sunt iuris naturalis non potest validè, atq. illicitè à Papa dispensari. n.13.

An Papa validè dispenset in iure naturali diuino ex causa quæ putata sufficiens. n.14.

In dubio num causa sufficiens sit ad dispensandā pluralitatē Ecclesiarum, & cętcrorū huiusmodi, num sit valida dispensatio. n.15.

Si post dispensationē ex insufficienti causa habitam causa sufficiens aduenerit, quid senticndum sit. n.16.

Incõpatibilitas Archiepiscopatus inter se, & cũ Episcopatu, & cũ Metropolitanatu. n. 17. et 18.

Quomodo vacet prima Ecclesia per assumptionẽ ad secundam. n. 19.

Quæ obligatio vrgeat vnam ex Ecclesijs renunctandi. n. 20.

QVam proposui quæstionem dilucidaturus, consilium non habeo, alteram e propria sede diuulsam, perpendere de pluralitate beneficiorum, ex qua videtur hæc promanare, & satis ad rem nostram puto me facturum si de hac ipsa, quid in præsentia probabilius æstimem, indicauerim.

1 Itaq. supponendum primo, pluralitatem beneficiorum stando in iure naturali, neq. indifferentem esse, neq. adeò intrinsecè malã, vt nulla possit ratione honestari, vt n. *tom. 1. lib. 2. disp. 1. c. 3. n. 35.* scripsi in duplici esse differentia constat, ea, quæ iuris naturalis diuini sunt: alia intrinsecè bona, sic sanctitas necessaria in sãctis tractandis; alia mala, sic odium Dei, libido contra naturam, mendacium, &c. alia uerò quæ ratione alicuius adiuncti, & circumstantiæ licitè fieri possunt, cuius rationis esse, ad propositum dixi *l. 1. c. 4. n. 18. solutionem decimarum*, nã etsi Ecclesiasticorum substentatio iuris naturalis diuini sit, modus tamen, ac distributio talis impositionis, uel oneris inter fideles iuris est humani. Itaq. huius etiã rationis esse prò præsenti instituto probabilius putauerim, pluralitatẽ beneficiorũ ex *D. Thom. quodl. 9. art. 15. Adriano in 4. vbi de restitutione quæstione cuius initiũ est, quia in præmissis. Syluestr. benef. 4. sub initio*, *Rebuff. in prax. beneficiorum cap. de dispens. ad plura beneficia n. 29. 45. 58 59. & 60. Nauarr. in summ. latina c. 25. n. 128. S. Antonin. 3. part. summa notab 15. c. 1. §. 8. Sot. lib. 3. de iust. q. 6. art. 3. Cordub. lib. 1. qq. 20.* & alij, quos citat, ac sequitur *Sances consil. moralium lib. 2. c. 2. dub. 5.* quibus eò potiori ratione subscribo, quòd *libr. 6.* agens *de beneficior. instit.* sæpè dixi, in plerisquẽ pactum intercessisse inter fideles, ac distributores ipsorum, quod quidem humana voluntate cum contrahatur, ex hac parte mutabile cẽsendum est per Superioris voluntatem, Pontificis scilicet *loc. modo cit. lib. 6. disp. 1. cap. illo 3.* sępiùs dixi.

2 Cum aũt iuris naturalis diuini vi aliquo pacto prohibitam dicamus pluralitatem beneficiorum, non eo sensu acceptum volumus, quasi immediata sit à iure diuino talis prohibitio, nã neq. adhuc erãt introducta beneficia, neq. erecta; Deindè vt verbis vtar *D. Thom sup. cit. In iure diuino non inuenitur determinata expressè singularitas beneficiorum, vel pluralitas prohibita, quamuis ad eã argumenta ex aliquibus auctoritatibus scripturæ fortè adduci possint, quæ tamẽ non lucidè veritatem ostendũt*, hæc ille. Hinc fit, esse iuris naturalis; & aliquo pacto diuini, facta saltem beneficiorum institutione, negationem pluralitatis illorum modo iam dicto. Quamobrem cum pluralitas hæc non adeò strictè à iure naturæ prohibita sit, quin ex causis iustis honestari possit, quibus concurrentibus licitè, quis plura obtinebit beneficia, idcirco iure humano 3 ẽt vetita est, ita, vt concurrentibus ẽt honestantibus causis, nec potiri pluribus possit beneficijs aliquis absq. Sũmi Pontificis dispensatione ex vrgentibus, & maximis causis, præsertim si huiusmodi beneficia fuerint curata ex *21. q. 1. cap. 1. & 7. Synodi cap. Clericum 21. q. 2. è Cõc. Chalcidonensi c. 10. cap. Sanctorum dist. 70. è Placentino Conc. cap. vnico 10. q. 3. & Toletano Cõc. cap. quia in tantum de præbend. è Lateranẽsi, cap. referente, cap. ad hæc, cap. præterea, cap. cum non ignores, cap. cum iam dudum, cap. de multa de præbend. cap. quare nonnulli de Clerico non residente, cap. licet de præbendis in 6. Clem. si plures eodem, extrauag. execrabilis Ioannis XXII. eodem, & è Trident. sess. 24. c. 17.* Adde quamplures rationes, quas refert *S. Thom. cit.* necnon *Rebuff. in prax. p. 2. tit. de dispensationib. ad plura beneficia*, *Ioãnes de Lignano de pluralitate beneficiorum Alph. Osceda de beneficiorum incompatibilitate, & compatibilitate*, *noster Sances loc. cit. & Felluc. tract. 41. c. 7. à n. 3.* ac deinceps, adductis solutionibus *à nu. 5.* & alijs auctoribus apud hos, apud quos constat, posse, quidẽ pluralitatem beneficiorum aliquando concedi ex maximis, & approbatis causis, quibus deficiẽtibus, *Alexander III. cap. quia tutum de præbendis* meritò testatum reliquit, beneficiorum pluralitatem certum continere animarum periculum, cuius multa refert absurda *Ioannes XXII in extrauag. execrabilis cit.* Demum *sess. 24. c. 17. à Trid.* pluralitas beneficiorum appellatur peruersio totius Ordinis Ecclesiastici.

Causę aũt hę rectè numerãtur *cit. Felluc. n. 15.*

4 Præterea supponendum secundo, Episcopatũ ex se, ac præcisa dispẽsatione aliquã habere incõpatibilitatẽ cum Cardinalatu, exceptis sex Episcopatibus Romani territorij, qui pęnè in suburbijs Romę cẽsẽtur esse. *Hostiẽsi, Portuẽsi, Sabinensi, Prænestini, Tusculano, atq. Albanensi.* Prima pars huius suppositi, satis probata est *lib 6. disp. 12. c. 1.* vbi postulati quidem, non eligi, neq. absolutè promoueri, sed cũ aliqua dispẽsatione diximus Cardinales in Episcopos, quæ ex stylo Curiæ legẽ Condẽte; vt indicat *Osced.* 4 *1. p. c. 2. n. 7.* maximoperè cõprobantur, nã Summus Pontifex olim conferre non solebat Episcopatũ in titulum Cardinali, sed solũ in Commendam, vt tantã sustinere personã pro dignitate Ecclesiastica, moderatisq. per prudentiam Christianã sumptibus valeãt, tametsi alter aliquo pacto contrarius asseratur stylus *à Felluc. cit. tract. 41. c. 7. n. 33.* ex quo cõstat Episcopatus Cardinalibus ẽt in titulũ dari, de quo loco nobis citato tractauimus cũ *Sot.* Hos aũt Episcopatus aliqui retinẽt, ac se ad illos de licẽtia Papæ se cõferunt, vel dispensantur à residentia, quod officiũ aliquod in Vrbe maioris vtilitatis exerceãt, vel quod cęlum, in quo Episcopatus situs salubre nõ credatur, vel alia simili de causa iusta à Sũmo Põtifice indicata, tametsi nõnulli Episcopatus resignãt cũ resignatione fructuũ, quorũ aliquos reliquũt Resignatario, de quo legatur *Felluc. loc. cit.* de hoc aũt duplici stylo Curię nõ pigeat Lectorẽ meũ *Sot.* adire *de iust. et iur.* mox citãdum, apertis sanè verbis sensum proprium aperientem.

6 Se-

6 Secunda verò pars nostri suppositi, tùm ex antiquissimo desumitur stylo Curiæ, neq. pee Tridentinam Synodum in cōtrarium alioquin summoperè vrgentem mutato, tùm Auctore Sot. lib. de iust. & iur lib. 10. q. 5. pag. 2. à principio peti debet à proximitate ad Vrbe, atq. ab eminenti, siue eruditione, siuè prudentia, siue rerū ad vniuersalem Ecclesiam probè gerendam experientia, qua dictis sex Præsules ornati habendi sunt, cum ergo, & crebrò propriam Diœcesim singuli visitare possint, & communi bono vniuersalis Ecclesiæ consulere, opem suam Sacro Cardinalium Senatui impendendo, merito hisce licere dicendū Episcopatu, & Cardinalatu potiri. Plura loc. cit. 7. libri exarata leges, & apud Felluc. cit. à n. 33. Nos ad inceptum de incompatibilitate reliquorum Episcopatuum redeamus.

7 Dicendum itaq. est ex se vnus Episcopus ad duas præfici, & consecrari Ecclesias nequit siuè in titulum, siuè in Commendam, sic per communem sententiā Auctores passim, & probant primo ex cap. Clericum 21. q. 1. desumpto è Concilio Calcedonensi. Ceterum cum statim subiungantur textus Capituli Qui plures è Leone IV. concedente posse vnam Ecclesiam habere in titulum, & alteram in Cōmendā, & Capituli Relatio, & cap. Illud quoq. in quibus Gregorius lib. 2. epist. 113. ad Aguellum, aliàs c. 52. concedit Episcopo Fundensi Ecclesiam Terracinensem non relicta Fundensi potius contrarium conficitur, quam nostræ Conclusionis veritas comprobetur. Affertur etiam cap. per laicos 16. q. 7. Verum ad calcē de omnibus loquitur Ecclesijs præsertim Parochialibus, quorum pluralitatem licere ob paupertatem ait Glossa ibi. Præterea cap. sicut de excessibus Prælatorū, quod de vnione Ecclesiarum facta à Prælato inferiore citra Episcopi consensum loquitur, neq. ad rem facit: cap. cum in cunctis, § cum vero de electione, quod de vacantia beneficiorum per promotionem ad Episcopatum directè sermonem habet: parui etiam momenti est ad rē nostram alius quicumq. textus adduci solet, quamobrem his omissis primo loco probanda conclusio est ex c. 2. Concil. Lateranensi sub Alexandro IV. relato in cap. de multa de prabendis, & dignitatibus. Secundo per Extrauagantem Execrabilis, quę tametsi de pluralitate loquatur beneficiorum, præsertim dignitatum, & curam habentium animarum potiori quidem iure competit Episcopatibus, quibus maximoperè illa quadrant, & dum non sunt proprij in singulis Ecclesijs Rectores priuantur multis cōmodis iniurijs varijs exposita, &c. Et quamatius est dolendū, animarū cura negligitur. Tertio ex Trident. sess. 7. c. 2. de reformat. nemo quācumq. dignitatem, & c. plures Metropolitanas, seù Cathedrales Ecclesias in titulum, seù commendam, aut alio quouis modo contra Sacrorum Canonum instituta recipere, aut simul retinere præsumat. Insuper probatur ratione petita à matrimonio spirituali, quod fusiùs diximus Episcopatum disp. 10. Argumētum autem a matrimonio carnali ad spirituale, & vsui esse in iure, & roboris non parū habere sæpè scripsimus ex cap. inter corporalia, & final. de translatione, cap. quoniam frequenter. § porrò, vt iure non contexta, alijsq. iuribus eruditè allatis ab Euerard. de locis loco 77. à matrimonio carnali ad spirituale, Nemini licet duas simul habere vxores matrimonio carnali deuinctas, vt communis, & catholica fert doctrina, ergo neq. in matrimonio spirituali id licere dicendum est.

At dicet aliquis argumentum nimis probare, nam vel ex eo conficitur, sicut Summus Pōtifex nequit in pluralitate vxorum dispensare, ita neq. in pluralitate Ecclesiarū, vel nihil probare, vt nos iterum indicauimus hoc lib. 8. disp. 10. Ceterum si adducto adiungamus argumentum à fortiori, quod summi esse roboris demōstrat citatus Euerardus in loco à minori, viribus non carebit. Illud autem sic efformo auctore Paulo ad Titum c. 1. Episcopus dicitur vnius debere esse vxoris virum, per cuius coniugium significatur matrimonium spirituale inter Christi humanitatem, & Verbum, quod Sacramentum magnum est; igitur à fortiori Episcopus debet esse natura sua vnius vxoris vt ad Sacramentum iam dictum explicandum. Insuper probatur ex multis, quæ refert absurdis Extrauagās citata Execrabilis de Præbendis, quorū illa ad rem sunt præcipua, redundare pluralitatem Ecclesiarum in detrimentum debitæ curæ animarum neq. per alium æq. bene, ac per se pastor poterit illis prospicere, alioquin malè Cathedrales Ecclesias esse distinctas, & frustra duabus duos esse destinatos Pastores. Quod si dicas temporum iniuria, alteram, vel vtramq. satis esse diminutam potius aio agendū esse de vnione, quę est extra nostrum casum. Deindè non solum in præiudicium id videtur esse aliorum dignorum, cum plures etiam fortasse digni esuriant, & vnus plusquam satis est abundat; verum in præiudicium vertitur Ecclesiarū, ad quod ministerium sunt relati redditus, cum Ecclesiæ fidelium debito seruitio, atq. intentione fraudentur, quippequi fideles sufficientes ad proprium Pastorem sustentandum, & cum dignitate alendum annuos destinauerunt redditus, non autem ad supplementum, nescio cuius, vt ita dicam. Hinc ordo boni peruertitur regiminis, dum vnus plures gerit personas, al-

8 teriusq. ministri officium vsurpat. Demum alia desumitur ratio à necessitate residentiæ; quæ summa est, neq. præter quàm ex vrgentissimis causis maximè per Trident. indicatis dispēsari poterit, & tarò Hinc inter Consilia, seù monita Clementis VIII. Pontif. Max. data eiusdem iussu à nostro Cardinali Belarmino, quartum locum obtinet hoc, quod placet eiusdem referre verbis, ne meis aliquid maiestatis deperdat fee mo, siue Summi Pontificis, siue similis Docto-

9 ris, ac Purpurati. Quarta res, inquit Bellarminus, est Polygamia spiritualis, cum videlicet vni personæ plures Ecclesiæ cōmittuntur. S. Bernard. in epist. ad Comitem Theobaldum, nisi dispensatorie ob magnam Ecclesiæ necessitatem. S. Thomas scribit, beneficiorum præsertim curatorum multiplicitatem non solum contrariam esse iuri canonico,

nico, sed iuri naturæ, nõ quòd ita sit intrinsicè mala, vt nullo modo honestari possit, qualia sunt adulteria, mendacia, & similia; sed quòd absolutè mala sit, possit tamen ob certas circumstantias honestari, vt ob Ecclesiæ necessitatem: ex quo colligit idem S. Thomas, cũ, qui ex dispensatione duas Ecclesias habet, non esse tutũ in conscientia, nisi causa illa adsit, nempè Ecclesiæ necessitatis, vel certè maioris vtilitatis, quoniam dispensatio nõ tollit, nisi vinculum iuris positiui: Et hanc S. Thomæ doctrinam omnes Theologi probant. Quare timendum est, ne forte non sint in conscientia tuti, qui aliquando duas habent vnam Cardinalitiam, alteram non Cardinalitiam, causa .n. cur Episcopis Cardinalibus duæ permittuntur Ecclesiæ, non videtur esse necessitas, vel vtilitas Ecclesiæ, sed maior personæ dignitas, vel commoditas. [hæc *Belarminus*: Cui Pontifex Maximus maxima cum prudentia, ac dignitate respondit. *Quoad istam Polygamiam, ea interdum solum est in istis sex Episcopatibus Cardinalitijs, circa quos nihil mutandum duximus, cum à Prædecessoribus nostris etiam post Concilium Tridentinum res hæc examinata fuerit, & ita constituta: Et turbare ordinem Collegij, & redarguere facta Prædecessorũ nostrorum, & tot Cardinalium non visa fuit nobis res, quæ sine scandalo fieri possit.*

Hæc nostra tamen assertio certior quidem est ad rem nostram Præsulatus contracta, qui si dandus esset in commendam, certè in commẽdam dandus esset perpetuam, de qua *Trid. ex sess. 24. c. 27.* omnium pluralitatem beneficiorũ comprehendẽs, & *sess. 7. c. 2. de reform.* hæc specialiter amplexum, vt probè notant *Sot. lib. 3. de inst. q. 6. art. 3. Cordub. lib. 1. qq. q. 20. Nauar. summa latina c. 25. n. 126. & alij.*

10 Secunda conclusio. Potest Papa ex causa vrgenti dispẽsare in pluralitate Ecclesiarum Cathedralium. Deducitur hæc assertio à fortiori ex nostro supposito primo, Auctoribus ibidem citatis, atq. ex assertione prima, idq. etiam præstitisse Papam colligitur ex *cap. Relatio* adiuncto *text. in cap. illud* 21. *q.* 1. vbi expressa Pontificia habetur de duabus Ecclesijs dispensatio.

11 Ex hac secunda conclusione deducitur dispensationem Romani Pontificis, quando sine iusta causa esset, non excusari in foro conscientiæ possidentem duas Ecclesias, *sic Belarminus cit.* & Auctores infra citandi, quia illa pluralitas Ecclesiarum esset contra ius naturæ, nequè absq. causa validè dispensabile.

12 Tertia conclusio. Dispensatio habita à Papa in pluralitate Ecclesiarum absq. iusta causa, neq. valida est, neq. licita, sic deduco ex D. *Thom. quodl. cit. 9. art. 15. Syluest. benefic. 4. in princ. & q. 2. Ang. ibid. n. 35. Armilla nu. 42. Tabienna benefic. 2. n. 28. Antonin. 3. par. tit. 15. c. 1. §. 8. & 10. Gabriel in 4. dist. 15. q. 8. art. 3. dub. 2. Gannauensi quodl. 2. q. 27. Nauar. cap. quando, & in sum. c. 22. n. 75. Panormit. cap de multa de præbendis n. 20. Io. And ibid. Turrecrem. c. 1. dist. 89. n. 14. 15. & 16. Caiet. & alij, quos citat, & sequitur Sances lib. 2. Conciliorum c. 2. dub. 6. n. 13. & alijs.* Ratio est, quia pluralitas horum præsertim beneficiorum absq. causa honestante, iuris est naturalis diuini, in quo nõ potest validè Papa dispensare, vt ostendi *tom. 1. lib. 2. disp. 1. c. 4. ergo, &c.*

13 Ex his deduco primùm rem notatu dignam, non posse illicitè, sed validè in hac pluralitate beneficiorum dispensari, vt in his, quæ sunt iuris positiui: nã vel dispensaretur ex iusta causa, & tunc licitè & validè fieret, vel ex iniusta, & tunc non solum illicitè, sed inualidè, quia vt sic illa pluralitas est contra ius naturale Diuinum.

14 Quid autem sentiendum sit, si bona fide putaret Pontifex causam esse iustam dispensandi, cum re vera non sit, nùm valida esset talis dispensatio; etiamsi hic non definio absolutè de cęteris alijs; at in re nostra magis nunc placet sententia affirmans, validitatem tribuens dispensationi huiusmodi, quia non aliam credendum est naturam esse huiusmodi legum, siue naturæ, siue Dei, vt gesta à Prælatis, præsertim à Papa, permaneant firma absq. scrupulis, & vt obuietur quãpluribus absurdis, neq. in huiusmodi rebus, quæ ad humanum spectant regimen punctum ad Methaphysicam trutinam reuocandum est, satis enim erit, si penes regulas prudentiæ negotium perpendatur. Plura *Sances lib. 8. de matrim. disp. 17. n. 8. Azor. lib. 7. institut. moral. c. 29. q. 6. Io. Sances in selectis disp. 54. & alij*, neq. in contrarium allata à *Castro Palao tom. 1. tract. 3. disp. 6. punct. 8. §. 2. n. 5.* tanti sunt momenti, nam tametsi ad Ecclesiasticũ regimen minimè spectet firmare dispensationes absq. vlla causa, spectat tamen firmare eas ex causis secundum prudentiale iudicium sufficientibus, quod quidem cum fallibile sit, vtpotè humanum, neq. euidens, nil mirum si pro imbecillitate status humani ex illo censeatur in huiusmodi rebus data facultas dispensandi. Insuper aio, sępè vbi nulla censetur opus esse facultate, cum re vera opus sit, vel quis eam putet habere, cum non habeat, vel alicui esse, cum non sit, talem facultatem suppleri, vt est videre, vbi intercedit titulus coloratus, & communis error, & sæpè nos in hoc tomo prosequuti sumus. Exemplum allatum contra *Sances*, nostramq. doctrinam à *Castro Palao* non probat, etenim non est à quo suppleri censeatur potestas ad contrahendum in contrahentibus bona fide in gradibus prohibitis, cum Sancta Mater Ecclesia, à qua posset suppleri, persequatur potius, quam excuset huiusmodi matrimonia, ad quamplures fraudes, atq. absurda auertenda, quæ ex contrario emergerent, neq. obest audiri subditos, vel alios allegantes, Superiores dispensasse absq. causa, quòd hoc tendat ad irritandam, vel irritam declarandam dispensationem ex causa, vel omninò insufficienti, vel insufficienti quidem in re, sufficienti verò secundum probabile iudicium prudentiale.

15 In dubio autem dico, vel hoc versari circa existimationem causæ, an sit causa dispensationis in pluralitate Ecclesiarum, vel circa eiusdẽ causæ sufficientiam, si primò modo se habeat, dispensari non poterit, quia potestas dispensandi circa huiusmodi omnino requirit causam, de qua non constat: at verò si secundo modo poterit dispensari per validam dispensationẽ, quia in hoc dubio in benigniorem partem propendendum est, id enim expetit suauè Reipublicæ præsertim Ecclesiasticæ regimen, &

con-

contratium multis esset obnoxium scrupulis, sic *Syluester verbo dispensatio q.14.n.20. in fine, Palatius in 4.dist.38.disp.3. Sances lib.4. matrimonij c.45.n.10.*

16 Hinc vlterius fit, si post dispensationem superueniat causa, dupliciter intelligi posse, vel hanc super inductam causam esse veram, nulla cum antea intercesserit, vel prorsus falsa; vel hanc superinductam causam esse nũc certè sufficientem, cum antea insufficiens fuerit; si primo modo, certum est non satis esse dispēsationem, quæ ab initio fuit nulla, neq. tractu temporis conualidari potest ex *regul.* 18. non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit, vbi varij ad rem afferuntur à Glossa casus, quod si secundo modo, dispēsatio pergit, & corroboratur, quæ ab initio iuxta præcedentem numerum fuit valida, & hoc pacto nostrum *Sances interpretor lib.2.Conc.dub.6.nu.4.* docentem, illum, cum quo dispensatum est ex causa, vel nulla, vel falsa, vel insufficienti, ac dubia posse retinere, vel non retinere beneficia absq. noua dispensatione. Illud autem, quod subindicare videtur *Sances* aliquando peccauisse in acceptatione Acceptantem, vel Procurantem sibi plures Ecclesias, vel beneficia, non autem peccare in illis retinendis, mihi facit difficultatem, nam vel causa fuit falsa, & nulla, & vt inualidè, & iniustè in his dispentatum est, ita illicitè, & inualidè subditus acceptauit illa beneficia, vel Ecclesias: vel causa fuit dubia, & vt diximus, & licitè, & validè dispensatum est in pluralitate beneficiorum, seù Ecclesiarum. & licita fuit illatum acceptatio, & est earum retentio, vel causa fuit insufficiens, & excludens dubiũ, & non video, quomodo dispensatio fuerit illicita, & inualida, & quomodo licita, & valida acceptatio, & retentio. Verum de his alias.

17 Prętcrea deduco Archiepiscopatus esse etiã incompatibiles inter se, cum eadem de his vrgeat ratio, & habetur in *Trid.sess.7.c.1.* hoc idè dictum volo de duobus Patriarchatibus, seù Primatibus.

18 Insuper colligo incompatibiles pariter esse Episcopatum, cũ Archiepiscopatu, vel Patriarchatu, de quibus omnibus eadem est ratio, & quia sub simplicibus continentur etiam iste per *Bart.* aliosq. scribentes *in l.2.ff.de verbor.oblig. & in l.si ita scriptum.ff. de liber. & posthum.et in §.omnium instituto de actionibus, vbi Dyn. & Iason,* necnon *Bald.in c.1.vers.consuetudo.Qui feudum dare possunt.*

19 Colligo etiam eo ipso quod Episcopus vnius Ecclesiæ fuerit factus alterius vacare primum Ecclesiæ Episcopatum, ex *text.cap.si qui iam translatus est.21.q.12.& cap.cũ in cunctis, §.cũ verò de elect.* & prosequitur *Alphons. Osced.de benefic.incompatibilib.1.par.c.3.à n.11.* ad quem effectum, realem huius Præsulatus possessionem, atq. administrationem, nos locupletè superius docuimus.

20 Demum infero quoad obligationem renunciandi vni ex duabus Ecclesijs, vel beneficijs, & quoad restitutionem fructuum me certiorem nescire regulam, quam ad iustitiam causæ, ob quam dispensatum est respicere, nam si causa fuit iusta, sufficiens, vel saltem dubia poterit is, cum quo dispēsatum est, securus pergere, neq. ad renunciationem, neq. ad restitutionem tenebitur: quod si causa fuerit nulla, falsa, atq. ita insufficiens, vt neq. intra terminos dubij se cõtineat, res est scrupulis, ac validè dubijs perplexitatibus implexa, ita vt nulli, cum quo dispensatum est, auctor essem, securitatis in conscientia, neq. facile subscriberem doctrinæ *Sances n. 16. & 17.* & si eidem *n.13.* dem libenter manus.

CAPVT TERTIVM.

An duo Episcopi vni Ecclesiæ præfici possint.

S V M M A.

Duo Episcopi ad vnam, eamdemq. Ecclesiã præfici nequeunt. n.1.

Varia nomina, quæ singulis Ecclesijs competunt ipsarum vnitatem demonstrant. n.2.

Quid vrgente necessitate faciendum, & qua ratione possit Papa duos Episcopos vni Ciuitati præficere. n.3.

PEr antiqua fuit hæc in Ecclesia Dei cõtrouersia cui, præstitit ansam S. Doctoris Augustini electio in Episcopum, viuente Valerio Episcopo Hipponensi, cui videtur non successisse, sed accessisse potius Augustinus, vt habetur *cap Non autem 7.q.1.* Cum itaq. de hac nonnulla dicenda sint. Primum an id pro arbitratu Pontificis Maximi fieri possit. Secundum an de absoluta eius potestate. Tertium an expediat aperiemus.

1 Prima sit assertio. Duo Episcopi nequeunt ad vnam, eamdemquè Ecclesiam præfici. Est communis, & catholica sententia. Probatur, tum perpetua in Ecclesia traditione ab Apostolis ducta, tum ex *cap.quoniam de offic. Iudicis ordinarij* ibi. *Prohibemus autem omninò, nè vna, eademquè Ciuitas, siue Diæcesis diuersos Pontifices habeat, tanquam vnum corpus diuersa capita, quasi monstrum:* Ad quam doctrinam dilucidandam multos *text.* refert *Gloss. verbo monstrum*. Insuper probatur *7.quæst.1.* quod autem ex nonnullis Concilijs ibi citatis. Præterea id patet ex *Gregorio Magno Regesti lib. 9. epistol.41. ad Anatorium, & August. epistol. 148. ad Valerium* relata *dist. 40. Ante omnia peto,* vbi secundum locum in Ecclesia Hipponensi, apertis fatetur verbis, se habere. *Vis mihi facta est merito peccatorum meorum; nam quid aliud existimem, nescio, vt secundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere*

nere non noueram. Adde *Glossam verb. gubernaculorum*. Quarto probatur ratione, & vt omittam eas, quæ *ex cap. 1. disputat. 1. libr. 1. primi nostri Tomi*, deduci ad propositum facile possent, quæ vt necessitatem Episcoporum demonstrant, ita & singularum vnitatem Ecclesiarum sub singulis earum capitibus, petitæ tum à ratione exercitus, tùm Reipublicæ, tum
2 cœlestis Hierarchiæ. Addo solum, non esse, qui non videat nonnulla nomina, quę vniuersali Ecclesiæ tribuuntur singulis etiam suo modo competere, & à Sanctis Patribus applicari; sic ouile dici vnaquæque poterit *Ioannis 1.* Domus *1. ad Thimot. 3.* Nauis, seù Arca Noë *1. Petri 3.* eò, vel ipso, quòd maximum in vnoquoquè genere mensura sit cæterorum, vt habet Philosophus. Igitur ouile vnum sub vno Pastore voluit Christus esse, non modo ex omnibus conflatum, quæ sunt in Ecclesia, omnibus sub vno Pastore Pontifice Romano, sed singula singularum Ecclesiarum vnumquodquè sub priuato suo Pastore. Hinc *Cyprianus lib. 1. Epistolarum epistol. 6.* ad Magnum sermonem habens de Nouatiano, qui Romanum affectabat Episcopatum, ac Summum Pontificatum, quem Cornelius Papa iam obtinebat, *idcirco Dominus insinuans nobis vnitatem de diuina auctoritate venientem ponit, & dicit, Ego, & Pater vnum sumus, ad quam vnitatem redigens Ecclesiam suam demandatam, & erit vnus grex, & vnus Pastor*. Quod si vnamquamquè respicies Ecclesiam, quatenus domum, vnum etiam sibi poscere Oeconomum competies. *Lucæ 12. quis putas, est fidelis seruus*, græcè *Oeconomus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam*; quam sententiam primario dixit Petro Dominus, vt rectè *Chrisostomus lib. 2. de Sacerdotio circa principium*, & secundario singulis singularum Ecclesiarum Episcopis. Nauis etiam vnus est gubernator, vt admonuit *Hieronymus: & Cyprianus lib. 4. epist. 6.* postquam dixit Arcam Noè esse typū Ecclesiæ, indè probat Nouatianum non potuisse huius arcæ fieri gubernatorem, cuius Cornelius iam factus erat.

Obijcies Veneti habent Patriarcam simul, & Episcopum, ergo, &c. Fecere mentionem huius obiectionis *Abbas cit. & in cap. quoniam de officio ordinarij, et cap. si Episcopus de Parochijs, & glossa cap. in illis dist. 80. verbo singulos*, asserentre illum non esse Patriarcham Venetum, sed Grandensem.

3 Assertio secunda. Ex vrgentissima causa posset Pontifex dispensare, ac duos præficere Episcopos vni Ecclesiæ auctoritate, & potestate pares, deducitur ex *cit. gloss. & Abb.* docet etiam *Azor par. 2. Institutionum moral. lib. 3. c. 29. qq. 19.* ratio est, quia vnitas Pastoris singularum Ecclesiarum iuris est Canonici, in quo, vt sæpè diximus ex legitima causa Summus Pontifex dispensare potest; vt .n. diuisio Ecclesiarum, & Parœsiarum iuris est canonici, ita talis diuisio, vt vni Præsuli vna sit Ecclesia addicta. Cæterum cum e traditione Apostolica cōtinuo vsu firmata hanc in Ecclesia Dei vnitatē semper esse seruatam dixerimus, & cum maximè ad singularum Ecclesiarum vnitatē, & Monarchicum regimen vnitas Antistitū summoperè faciat, meritò assertum volumus, nō absq. vrgentissima causa id fieri debere, cum agatur de re proxime accedete ad præscriptionem iuris naturalis diuini. Quamobrem, & si, vt superiori assertione indicauimus, *Augustinus Valerij Episcopi penè Vicarius fuisset*, quòd secūdum ab illo locum tenere iussus sit, at cum Episcopi iura viderētur exercere, viuente Valerio, modo iam dicto, fertur dixisse, si sciuissem Ecclesiæ prohibitionem nunquam hanc ipsam administrationem Ecclesię acceptauissem, *sic Abb. in cap. Quoniam de offic. ordinarij* refert.

Obijcies inter Episcopum, & Ecclesiam cōiugium, & spirituale matrimonium contrahi, diximus *super. disp. 11.* sed matrimonium est inter vnum, & vnam, ergo, &c. Respondeo eodē pacto, quo simile argumentum soluimus *super. capit. n. 7.* Addo nunc *ex Azor. cit.* iuris naturalis diuini esse, vt vni vxori vnus sit vir per matrimonium carnale, non autem iuris diuini naturalis esse, vt vni Ecclesiæ vnus sit Episcopus iuxta supradicta.

Obijcies secundo, Ecclesię Catholicę nequit esse, quam vnum caput, Summus .s. Pontifex Romanus, ergo neq. singulis Ecclesijs.

Respondeo esse iuris diuini, vt in Ecclesia Catholica regimen habeatur Monarchicum, vnumq. sit eius caput visibile, Pontifex .s. Maximus Christi Vicarius, successor Petri, vt in *text. cit.* pro nostris cōclusionibus notant *Gloss.* & patet è rationibus allatis *lib. 1. loco supra cit.* & modo allatis pro nostra prima conclusione, quæ directè probāt de vnitate Pastoris, Ducis, Oeconomi, & Monarchiæ Ecclesiæ Catholicę, de quibus *Bellarmin. eruditè, ac doctè agens de Summo Pontifice lib. 1. c. 9.* sic etiam quod probè notauit *Azor. è Glos. cit.* cum iuris non sit diuini Imperatoris vnitas duo possent ex legitima causa creari Imperatores, qui insolidum pari potestate Ecclesiæ essent defensores.

Ex dictis constat minimè id expedire, nisi in rarissimo casu, vt vni corpori duo sint capita.

CAPVT VLTIMVM.

De postremo effectu ordinationis, & Consecrationis Episcopi.

S V M M A.

Proponitur sententia Pauli secunda ad Timotheum primo exponenda. n. 1.

Duplex affertur dictæ sententiæ sensus. n. 2.

Dona spiritus sensim, & sine sensu languescunt,

&

& sunt renouanda. num. 3.
Quibus id fiat modis. n. 4.
Duces Christianæ militiæ instituuntur Episcopi per gratiam in ordine acceptam. n. 5.
Quibus virtutibus muniantur Episcopi per gratiam ordinis. n. 6.
Prima virtus est præstantia, & fortitudo. n. 7.
Exempla illustrium Pontificum, qui constantia, & sanctitate omnibus suis etiam contra Dynastas consuluerunt. n. 8.
Secunda Præsulis virtus, caritas est. n. 9.
Tertia est sobrietas. n. 10.

1 ANsam dat nobis Apostolus effectum
præstantissimum ordinationis, &
consecrationis Episcopalis expen-
dendi, quem aliquo pacto rationem
subire finis sæpè superius indicaui-
mus, dum expendentes vim Sacramenti ordi-
nationis Episcopalis sententiam Pauli 2. *epist.*
ad Timoth. perpendimus *cap. 1. vers. 6. Propter*
quam causam admoneo te, vt resuscites gratiam
Dei, quæ est in te per impositionem manuum mea-
rum. Vbi tamen nomine gratiæ, quæ græco vo-
cabulo exponitur χάρισμα, gratiam dicimus
præcipuè significare sanctificantē, qui proprius
est effectus Sacramenti, nihilo tamen minus
hac ipsa voce, neq. negauimus, neq. inficiamur
in præsentia, non exclusisse Paulum, imò & am-
plexum esse sentimus, gratias etiam gratis da-
tas, quale munus est docendi, regendi, ac simi-
lia, necnon dona quædam, virtutesq. Episcopi
maximè proprias, quas adumbrans mox *Apo-*
stolus immediato versu septimo, summopere, quē
exposuimus sensum, commendat. *Non enim,* ad-
dit, *dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtu-*
tis, dilectionis, & sobrietatis. Quibus causam
profectò affert, cur Timotheus, & quicumquè
alius Antistes gratiam, qua in consecratione
2 donatus est, excitare debeat. Id autem in dupli
ci sēsu exponi potest. Primo vt hęc, quę refert
dona Paulus Timotheo data per impositionē
manuum, cōsecrationemq. sint impulsus, & ra-
tio, quæ moueat animum Timothei ad resusci-
tandam gratiam sanctificantem, etiam per ipsā
ordinationem acceptam, quem sensum prose-
quitur *noster Cornelius à Lapide* hanc Apostoli
exponens sententiam. Secundo quem ipse am-
plector, vt hæc ipsa dona, & virtutes carismatū
nomine significata, iure petant suo, penè extin-
ctatari, quasi diceret Apostolus, idcirco *Admo-*
neo te ò Timothee, vt resuscites gratiam Dei, quę
est in te *per impositionem manuum, quia non de-*
dit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, dile-
ctionis, & sobrietatis, quæ quidem virtutes si-
cut ignis, frigido quasi extinctus contrario fla-
tu, folle, aut flabello suscitatur, atq. ad priorem
vim reuocatur, ita ad pristinum robur, & vires
dona Spiritus Sancti, virtutesq. restituendæ.
3 Etenim animi ornamenta in ordinatione acce-
pta sensim, & sine sensu, temporis iniuria lan-
guescunt, nec modo hebescunt otio, ni vt Euā-
gelicus Dei seruus Episcopus talentis acceptis
rectè vtens, tātumdem fidelis reddat Domino
lucri meritorum, sed partim humanę conditio-
nis ad malum procliuis in sua volubilitate cō-
stantis, partim trium hostium Dęmonis mundi
& carnis semper sæuiētibus armis, partim osci-
tantiæ, partim persequutionum timore, veluti
frigido sopiuntur cinere, ac restinguuntur. Om
nibus cōtendas velim viribus Timothee, vt ea
penè extincta dona ad pristinam lucem, & can-
dorem reuoces, & suscites, vel, vt legit *Ambro-*
sius, recrees.

4 Quibus autem instrumentis id præstandū
sit Episcopo, huius loci nō est, ea tamen doctè,
ac piè *cit. Cornel.* enumerat. Nos ad propositū
redeamus, nempè ad effectum supernaturaliū
virium, ac donorum, quæ suscitanda pręcipiun-
tur Timotheo, quorum primum est, spiritum
virtutis, idest constantiæ, seù fortitudinis op-
positæ spiritui timoris, ac timiditatis, quem no-
bis non Deus dedit, vt in persequutionibus, ac
tētationibus animo simus supino, quo timidè,
atq. ignauiter deficiamus, sed spiritum constā-
tiæ, ac fortitudinis, quo fidem fortiter non mo-
do teneamus; verum prædicemus Christianæ
Religionis mysteria medios inter hostes, mor-
tis non timidi, sed candidati, quæ propria est
professio, & vocatio, munus, atq. officium Pa-
storis, Ducis, atq. Magistri, vt .n. in Baptismate
Christiani omnes, vt filij Dei adoptiui, seruiq.
& formamur, atq. instituimur, gratia per ipsum
nobis infusa, & sicut confirmationis Sacramen-
to ad militiam designamur, atq. insignimur mi-
lites eius gratia muniti, fortiter deinceps actu-
ri contra communes hostes tartareos, contra
quos potius vitæ, quam fidei iacturam facturi
sumus, ità per ordinationis Episcopalis Sacra-
6 mentum Christianæ militię Duces constituun-
tur Antistites, ad quod munus ritè obeundum
ære veluti triplici eorum munitur pectus vir-
tutis, idest fortitudinis, dilectionis, & sobrieta-
tis robore: & licet vberius hæc, aliaq. Præsuli
necessaria ornamenta *tom. 1. tum lib. 1. disp. 1. c.*
3. tum lib. 3. disp. 2. c. 4. & disp. 3. c. 1. tradita à no
bis sint, aliqua tamen ad locupletiorem instru-
ctionem in præsentia subiungemus.

7 Itaq. Paulus Episcopalis ordinationis effe-
ctum asserit inuictum animi robur, & fortitu-
dinem, qua non solum tartarea eludat Episco-
pus terriculamenta, hominumq. persequutio-
nes, quibus, veluti cote, vis animi Episcopalis
acuatur potius, quam infringatur, sed etiam ca-
tholicæ lucis facem referens, armaq. fidei fir-
ma, aptioraq. omni gladio ancipiti, siuè Luci-
fer, siuè Dux doctrina, & exemplo Christianos
omnes, & maximè sibi subditos, si opus fuerit,
ad gloriosas Cruces, atquè illustrem martyrij
triumphum, & impellat, & præcedens attra-
hat. Insuper constantiæ, veluti lorica armatum
Antistitem.

Si fractus illabatur Orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Neq. hostis tanta vi aculeatum iaculetur telum
vllum, quod Episcopalem animum perfodiat,
constantia munitum, non obsequijs cedentem,
non periculis, sed fortiter exantlatis laboribus
Christianæ firmitatis doctrinam proferat, pro-
priæ vitę commendatam exemplo, quo cęteros
doceat Christianos, obuijs quemq. difficulta-
tibus

tibus Cedentem, vix vnquam palmas arripere, proprio, si opus fuerit, sanguine irrigādas, neq. coronas mereri, quæ ni spineæ fuerint, in flores non erumpent gloriæ sempiternæ. Verum nos qui scribimus exemplo potius Antistites conferre suis omnibus fortitudinem, quam verbis, exempla Sanctissimorum Episcoporū, qui Dei Ecclesiam illustrarunt, pro huius disputationis coronide referamus.

Primus itaq. (vt Apostolos taceam) qui egregio quidem facto fortitudinem per Sacramentum præsertim acceptam comprobauit, Cornelius fuit Pontifex Maximus, cuius gesta, nè quid detraham à maiestate sermonis *S. Cypriani epist. 57. ad eund. Cornelium* eiusdem referam verbis. *Exultantes accepimus ducem te illis cōfessionis fratribus extitisse, sed & confessionē Ducis de fratrum confessione credidisse, vt dum præcedis ad gloriā, multos feceris gloriæ comites, & Confessorem Populum suaseris fieri, dum primus paratus es pro omnibus confiteri, vt non inueniamus, quid prius in vobis prædicare debeamus, rectam nè tuam promptam, & stabilem fidem, an inseparabilem fratrum caritatē. Virtus illis Episcopi publicè comprobata est, adunatio sequentis fraternitatis ostensa est, dum apud vos vnus animus, & vna vox est, Ecclesia omnis Romana cōfessa est.* Secūdo loco præclarū *Eliæ* sui ęui proferā exēplū, sic.n. ab Athanasio Lucifer Calaritanus Episcopus appellatur, qui Costātiū Imperatorē, ità alloquutus est. *Mactasti plurimos, laniasti, dispersisti, sed hi omnes Martyres sūt, crede mihi, quod à te statuerimus interfici, quia vt melius esse videmus in omnia æua Deū habere amatorem, quam tecum Iuda Scarioth Iudęorum incitatore puniri. Hinc est Constanti, quod frendores colubri per te illatos, non timentes, subire parati sumus omnes exitium.* Nec te pigeat legere, vt nec me lector exarare, quę de Hosio Cordubēsi Episcopo scribit idē *Athanas. epist. ad solitariam vitam Agentes.* Hosius igitur ità Constātium Imperatorem affatus est. *Desine quęso Imperator, nec te misceas rebus Ecclesiasticis, neq. nobis in hoc genere præcipè, sed potius ea à nobis disce, Tibi Deus Imperium commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ concredidit.* Hoc idem Cōstantiæ, & fortitudinis dedit exēplum *Ambros.* Theodosium coarguens Iustinę Augustę resistens, ac Maximum, atq. Valetianum Imperatorē graui sermone castigās. *Noli te grauare Imperator, vt putes, te in ea, quæ diuina sunt, Imperiale ius habere, noli te extollere, si vis diutius imperare: ad Imperatorem Palatia pertinent, ad Sacerdotē Ecclesiæ,* ex eodem *Ambros. epist. 33. ad Marcellinā sororem, & ex nostro Nicolao Causino de Prelato Sacræ Curiæ,* doctè multa ad rem nostrā congerit. *Accedat Galliarum Lucifer Hilarius lib. contra Constantium Imperatorem. Proclamo,* inquit, *tibi Constāti, quod Neroni loquutus fuissem, quod ex me Decius & Maximianus audirent, cōtra Deū pugnas, contra Ecclesiam sæuis, Sanctos persequeris, Religionem tollis, Tyrannū, iam non humanorum, sed diuinorum, Christianum te mentiris, Christi nouus hostis Antichristum præuenis.* Et ne præclara hæc gesta sola in antiquitate splendescere dicas, quando robustè inerat Ecclesiæ iuuenta, nullius certè fortitudini antiquorum cedit *Caroli Borromei* inuicta constantia, quæ ferè nostrum illustrauit sæculū Mediolanensis Prouinciæ Regium Gubernatorem è fidelium cętu, veluti contra Ecclesiasticam immunitatem reum per censuras remouit, atq. ab illo præmissa cohorte domi obsessus, & grauitate, & maiestate Crucis vexillum præmissum subsequens, quasi triumphans prodijt, & quos alias quicumq. sæuientes timuisset Satellites, pios ad proprios pedes Oratores aspexit supplices; est .n. se ipsa merito armata constantia, in quam nesciam timere mortē, frustra pugnatur. Eadem constantia claruit *Reginaldus Polus Cardinalis,* cuius nomen proprio sanguine fortiter pro fide Catholica effuso, æternæ vitæ libro mandatum nulla temporis obliuio, nulla Nouatorum delebit iniuria, è nefariorum hominum ferro, quos in eum immisit cæcus, atq. impius Henrici VIII. furor, incolumis euasit, dum è Gallia discedere cogebatur, tanta est vis fortitudinis etiam apud Impios, etiam apud Ecclesiæ euersores.

9 Secunda virtus, quę per Sacram ordinationem copiosè Præsulibus datur, est caritas erga Deum, & erga proximos ei commissos, de qua nos *tom. 1. lib. 3. disp. 2. c. 4.* egimus à *n. 5.*

10 Tertia sobrietas, siuè accepta pro temperātia à cibo, & potu, siuè à quibuscumq. voluptatibus, vel sensus illecebris, quam satis abundè perpendimus loco *alleg. à n. 16.* siuè nomine sobrietatis hic exprimatur continentia, Auctore *Augustino de Gra. lib. arbit. c. 18.* quæ quidem virtus est generalis mētem continēs in officio, nè timore, amore, odio, vel alia effrenata animi ducatur cupiditate, affectu imbuatur, eneruetur Episcopus. Sine sobrietate pro animi sanitate vsus fuerit hic *Paulus, vt aliàs 2. ad Corin. 5. vers. 13.* nam sapere, seù mente esse sana opponitur illi, quod est insanire, vel desipere. Itaq. Antistes ita debet esse sano animo, vt proprias non modo repressërit cupiditates, sed easdem frenare suum doceat Populum, nè illarum furijs actus in vitia, & tandem in æternos cruciatus se præcipitem agat.

DIS-

DISPVTATIO DECIMATERTIA

De Praxi Consecrationis.

Factum potius, quàm ius; accidentales circumstantiæ, quàm substantia, atq. essentia consecrationis hactenus explicatæ excipientur ab hac disputatione, quæ elucubrationibus huius nostri 2. *tom.* summum imponet fastigium.

CAPVT PRIMVM.

Adumbrantur actiones, quibus Consecratio Præsulis perficitur.

S V M M A.

Prima actio ad consecrationem Episcopi præuia. num. 1.

Secunda actio ieiunij, ac reliquæ à n. 2. vsq. ad 25.

Expensis iam intrinsecis, ac proprijs consecrationis Episcopalis caussis, superfuor accidentia quędam eiusdē perpendenda. Itaq. quoq. supra vigiti è Pontificali Romano actiones legi hic enumerandas.

1 Prima igitur committitur, vel per Pontificium viuæ vocis oraculum, vel per literas Apostolicas, vel per mandatum à Camera Apostolica depromptum, vt ab aliquo Episcoporum consecratio habeatur Electi.

2 est ieiunium pridie seruandum tum à consecratore, tùm à coosecrato.

3 Ad Ecclesiam itur, vbi facienda est consecrationis functio, ac Sacerdotalibus induitur Antistes candidatus indumentis.

4 A seniore è duobus Episcopis consecrationi adstantibus Ecclesię nomine petitur, vt Electus à Consecrante sacro initietur ordine.

5 Hac audita petitione quæritur, nū Pontificiū extet mādatum, q̃ competētū, legi iubetur.

6 Lecto mandato præstat iuramentum obedientiæ Summo Pontifici Cādidatus electus.

7 Subit deinceps examen fidei per varias quæstiones de mysterijs nostræ fidei, quas disertè declarat.

8 Augustiori induitur habitu.

9 His ornatus Pontificalibus sanctiores inire incipit actiones, quæ ex antiquissima ad nos manarunt maiorum traditione, vt sunt humi prostratio, genuflexio ad altare, benedictio, & precatio, & crucis obsignatio.

10 Imponitur deinde liber Euāgeliorum supra scapulas consecrandi.

11 Manus impositio supra caput consecrandi habita à duobus assistentibus Episcopis.

12 Inuocatio Sancti Spiritus per hymnum Veni Creator Spiritus.

13 Vnctio Capitis.

14 Vnctio manuum.

15 Donatur deinceps pastorali baculo.

16 Exornatur anulo.

17 Datur ei liber Euangeliorum, quem humeris antea sustentabat.

18 Pacis osculum à Consecratore excipit.

19 Offert panem, vinum, duasq. cęreas faces.

20 Excipit pacem.

21 Sacramenti Corporis, & Sanguinis Christi particeps efficitur vna cum cōsecratore ex eadem hostia, & calice.

22 Pontificali ornatur mitra.

23 Chirotecas accipit.

24 Solium ascendit Pontificale.

25 In gratiarum actionem hymnus Te Deum laudamus cantatur.

CAPVT SECVNDVM.

Dilucidantur tres primæ ex enumeratis functionibus.

S V M M A.

Quomodo certus esse debeat consecrator Episcopus facultatis ei factæ ad nouum Episcopum consecrandum n. 1.

Omnibus Episcopis, vel vni ex illis, qui cōsecrationi cooperātur faciēda nē sit hęc facultas. n. 2

Non est præcepti, sed consilij ieiunium tàm consecrantis, quam consecrati. n. 3.

Regula generalis ad agnoscendum, ac distinguendum præceptum à consilio. n. 4.

Quæ verba præceptum significant. n. 5.

Verbum, mando, an aliquam possit subire limitationem. n. 6.

De vestimentis, quibus opus habet consecrandus. n. 7. remissiuè.

1 Circa primam actionem notandum est certò constare debere Consecratori de facultate à Pontifice Maximo facta, vt Pontificale Romanum expressè habet. *Nemo consecrari debet, nisi prius constet Consecratori de commissione consecrandi*, siuè per literas Apostolicas, si sit extra Curiam, siue per commissionē viuę vocis oraculo à Summo Pontifice consecratori factam, si Cardinalis fuerit, cum alteri fides non detur. Addit *Barbos. tit. 1. c. 5. n. 5.* hanc etiam fieri facultatem solere per mandatum à Camera Apostolica datum, si in Curia res transigenda sit.

2 Quæres, vni nè, vel omnibus ad consecrationem concurrentibus Episcopis facienda sit hæc facultas, vt consecret. Verum infra cum de

Mmm cau-

causa efficienti omnium horum agendum sit, & re poterit magis hæc quæstio dirimi, in præsentia satis erit indicare formulam literarum, & mandati tritam esse à stylo.

5 De secunda functione quæres, an ieiunium consecrātis, & cōsecrati præcepti sit, vel cōsilij.

Respondeo esto non directiuum, sed continens leges, ac præcepta dicemus Pontificale Romanum, certè consilij illud esse ieiuniū censeo, ex verbis ipsiusmet Pontificalis, § *statuta die ad finem*. *Et tam consecrator, quàm electus conueniens est, vt præcedenti die ieiunent*, in hac autem re, ac in simili alia nobis regula seruanda non est, ex qua deducamus, nùm aliqua verba præceptum contineant, vel consilium quàm assignata à *Clemente V. in clement. exiui de Paradiso de verbor. signific.* vt probè admonemur à *Medina, C. de ieiunio q. 7. Alphonso de Castr. lib. 1. de lege pœnali c. 4. doc. Syluestr. verb. præceptū q. 2. Armill. eod. tit. n. 7. Nauar. in sum. c. 23. n. 30.* ac deinceps, *Couarr. regul. à peccato 2. par. §. 15. n. 2. & 3.* nempè quidquid statuitur per verbū præcepti, aut inhibitionis obligare ad culpam.

5 Verba vero præcepti rectè descripta sunt *à Castro, ac Ioann. Med. citat. Præcipio, mando, iubeo, prohibeo, inhibeo, peto, interdico.* Aequipollentia præcepto sunt hæc, *debeant, teneantur, obligentur, necessario, necessaria est, non licet, non potest*.

6 Et quamuis verbum *Mando* aliquam possit limitationē subire, quando tamen ponitur in cōstitutione, vel simili diplomate vim habet præcepti, vt doctè prosequitur *Vasq. in 1. 2. tom. 2. disp. 158. n. 20.* & fauet *Abb. cons. 102. in causa n. 4. vers. sed ijs non obstantibus.* Sciō nonnullas leges ferri per verbum imperatiuum, vt in Canonibus, & consilijs, vt laudatus explicat *Vasq.* & aliquas leges Ecclesiasticas sanciri per verbum *Oportet*, vt notant *Ioan. Med. cit. ac Nauar. n. 53.* verum neq. hoc verbo *Pontificale Romanum* vtitur in re nostra.

7 Circa tertiam actionem, cuius finis est sacrū mox in consecratione faciendum, ad quod Sacerdotalibus indumentis opus habet Cōsecratus, qui quidē supponitur, & merito cùe Sacerdos ex his, quę *tom. 1. lib. 4 disp. vlt. cap. vlt.* ac vltimis huius libri disputationibus diximus.

CAPVT TERTIVM.

Tres aliæ subsequentes expenduntur actiones.

S V M M A.

Petitur consecratio noui Præsulis ex necessitate, qua Ecclesia viduata premitur. n. 1.
Episcopatus appellatur onus. n. 2.
Mandatum, vel literæ Apostolicæ petuntur à cōsecratore, dum requiritur, vt consecret. n. 3.
Iuramentum, eiusq. præstandi formula. n. 4.
Quam obligationem importet hæc formula. n. 5.
Iuramentum continet, tum promissorium, tum assertorium. n. 6. & 7.
Qui requisitus iurare tangit Euangelium, vel rē Sacram censetur iurare. ibidem.
Quot culpas committeret consecratus aliter cōtra hanc iuramenti formulam faciens. n. 8.
Quæcumq. transgressio cuiuscumq. rei promissæ vnicam habet rationem formalē malitiæ. n. 9.
Ab omni damno in Summum Pontificem, se abstinere tenetur Episcopus. n. 10.
Circa quæ præstare debeat Præsul obedientiam Pontifici. n. 11.
Peccaret duplici peccato Præsul nō obediēs Pōtifici, & cōtra virtutē, ad quā spectat materia præcepta, et cōtra iuramentū, et religionē. n. 12.
Quomodo duplici peccato peccat, qui vouit, & iurat obedire alicui Superiori. n. 13.
Quomodo Religiosus Franciscanus duobus peccatis se inficit, non ieiunans in sexta feria Quadragesimæ. n. 14.
Si alienet Episcopus bona Ecclesiastica, quo pacto peccet. n. 15.
Non est adstrictus Episcopus ex ui consecrationis voto obediētiæ ad firmitatē status emisso. n. 16.
Quid sit canonica præpeditio. n. 17.
Qua obligatione voti, an iuramenti teneatur Episcopus Apostolorum limina visitare. n. 18.

Qvartam aggredior actionem, quam hisce verbis Romanū explicat Pōtificale. *Cum sic locati fuerint, et aliquantū quieuerint, surgunt Electus sine Baculo, & Assistentes Episcopi sine mitris, & senior assistentiu versus ad consecratorem dicit.*

1 *Reuerendissime Pater postulat Sancta Mater Ecclesia Catholica, vt hūc præsentem Presbyterum ad onus Episcopatus subleuetis, &c.* Ex quibus primo necessitas oltēditur, qua Ecclesia viduata suo Pastore premitur, de qua disputauimus *tom. 1. lib. 1. disp. 1. c. 5.* Secundo neq. Plebis, neq. Magistratui Reipublicę Dynastę, vel Regius esse cōstituēdi Præsulē, sed à Vicario Christi, Romano Pontifice quemcumq. tanquam à visibili capite promanare, vt colligitur ex responsione Consecratoris mox expendenda. Tertio Sanctam Ecclesiam Catholicam, cuius mēbrum est peculiaris illa, ad quam Consecrādus assumitur, id mediatè postulare, cū opus eo habeat, & Summus Pontifex aliqua teneatur obligatione per Episcopos, & Consulendi, cuius nomine postulatio hæc habetur, vti docuimus

2 *tom. 1. lib. 1. disp. 2. c. 4. n. 27.* Demùm merito dicitur onus Episcopatus, tùm ob ea, quæ *tom. 1. de statu illius* scripsimus, tùm ex alijs hactenus disputatis præsertim *lib. 4. disp. 2. c. 3. n. 2.*

3 Huic postulationi scribitur in Pōtificali Romano ibidē sic respōdere Cōsecrator. *Habetis mandatum Apostolicum?* Respondet assistentiū senior Episcopus *Habemus*. Tunc Cōsecrator dicit. *Legatur.* Quæ in ordine est quinta, ex enumeratis, actio. Prosequitur Pōtificale. *Notarius Consecratoris accipiens mandatum de manu Episcopi assistentis legit à principio ad finem.*

Vel si Consecratio fit vigore literarū Apostolicarū, &c. literis ipsis lectis, &c. Circa hęc, prçter hactenus dicta nihil mihi addendum est.

4 Sexta actio Iuramentum cōtinet, quod prçstandum est Consecrando, sic *Pontificale: lectis n. literis, vel Apostolico mandato.* Antequā Cōsecrator aliud dicat, *Electus de Sede sua veniens*

corsm

coram Conſecratore genuflectit, & legit iuramentum de verbo ad verbum iuxta tenorem commiſſionis prædictæ præſtandum in hunc modum videlicet.

Ego N. electus Eccleſiæ N. ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero B. Petro Apoſtolo, S.R.E. & D.N.D.N. Papæ N. ſuiſq. ſucceſſoribus Canonicè intrantibus. Non ero in Conſilio, aut conſenſu, vel facto, vt vitam perdent, aut membrum, ſeù capiantur mala captione, aut in eos violentæ manus quomodolibet ingerantur, vel iniuriæ aliquæ inferantur, quouis quæſito colore. Cõſilium vero, quod mihi credituri ſunt per ſe, aut per Nuntios ſuos, ſeù literas ad eorum damnum, me ſciente, nemini pãdam. Papatum Romanum, & Regalia S. Petri adiutor eis ero ad retinendum, ac defendendum ſaluo meo ordine contra omnem hominẽ. Legatum Apoſtolicæ Sedis in eundo, et redeundo honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adiuuabo: iura, honores, priuilegia, & auctoritatem S.R.E. D.N.P. & ſucceſſorum Prædictorum cõſeruare, defendere, augere, promouere, curabo, neq. ero in cõſilio, vel facto, ſeù tractatu, in quibus contra ipſum D.N. vel eamdem R. E. aliqua ſiniſtra, vel præiudicialia perſonarum, iuris, honoris, ſtatus, & poteſtatis eorum mutaretur; & ſimilia à quibuſcumq. tractari, vel procurari nouero, impediam, & pro poſſe, & quanto citius potero ſignificabo eidem D N. vel alteri, per quem poſſit ad ipſius notitiam peruenire. Regulas SS. PP. decreta, ordinationes, ſeù diſpoſitiones, reſeruationes prouiſiones, & mandata Apoſtolica totis viribus obſeruabo, & faciam ab alijs obſeruari; Hæreticos, Schiſmaticos, & Rebelles eidem D. N. vel Succeſſoribus prædictis pro poſſe perſequar, & impugnabo. Vocatus ad Synodum veniam, niſi præpeditus fuero canonica præpeditione. Apoſtolorum limina ſingulis triẽnijs perſonaliter per me ipſum viſitabo, & D.N. & ſucceſſoribus præfatis rationem reddam de toto mea Paſtorali officio, ac de rebus omnibus ad meæ Eccleſiæ ſtatum, ad Cleri, & Populi diſciplinam animarum. Denique de earum, quæ meæ fidei traditæ ſunt ad ſalutem quouis modo pertinentibus, & viciſſim mandata Apoſtolica humiliter recipiam, & quam diligentiſſimè exequar, quod ſi legitimo impedimẽto detentus fuero, præfata omnia adimplebo per certũ nuntium ad hoc ſpeciale mandatum habentem de gremio mei Capituli, aut alium in dignitate Eccleſiaſtica cõſtitutum, aut alium perſonatum habentem, aut his mihi deficientibus per Diœceſanũ Sacerdotem, & Clero deficiente, omnina per aliquem alium Presbyterum ſæcularem, vel regularem ſpectatæ probitatis, et Religionis, de ſupradictis omnibus benè inſtructum. De huiuſmodi autem impedimento docebo per legitimas probationes ad S.R.E. Cardinalem proponentem in Cõgregatione Sacri Concilij per ſupradictum Nuncium tranſmittendas. Poſſeſſiones verò ad menſã meam pertinentes non vendam, nec donabo, neq. impignorabo, nec de nouo infeudabo, vel aliquo modo alienabo etiam cum conſenſu Capituli Eccleſiæ meæ, inconſulta Romano Pontifice. Et ſi ad aliquam alienationem deuenero pænas in quadã ſuper hoc edita conſtitutione contentas, eo ipſo incurrere volo.

Huius autem formulæ mens non eſt ſingula verba, vel clauſulas explicare, quod faſtidium, nauſeam abſq. vtilitate lectori meo pareret, ſed nonnulla proferre circa aliqua ſcitu digna, & quæ in vſum poſſent facili negotio venire, cum præſertim ab alijs, quos ſciuerim non ſint agitata.

5 Quæres igitur primo, quæ obligatio Præſuli per hanc formulã imponatur? *Noſter Thom. Sanchez lib. 4. operum moral. c. 15. n. 12.* ſermonẽ habens vnius membri huius formulæ continẽtis obligationẽ Epiſcopi Romam adeundi, docet hanc eſſe voti perſonalis. Verum .n. vero, vt multa didici ab hoc doctiſſimo viro, ita huius doctrinæ fundamentum ab ipſo exaratum maximè optarem, quòd neq. ſuboſcurè adumbrat. Quamobrem abſolutè dico hac formula verã explicari obligationem iuramenti, ſic .n. tum ab *Auctoribus* indicatur, tùm à *Pontificali Romano* inſcribitur *forma iuramenti*; tùm in Rubrica antecedenti declarante perſonam, apud quam faciendum eſt tale iuramentum, tùm in ſubſequenti, tùm ex formula ipſa ſupra relata, in qua ne leuis quidem fit mentio voti, & finis adductæ formulæ, qui ita componendus eſt è præſcripto citati Pontificis dicentis. *Conſecrator gremio ſuo librum Euangeliorum ambabus manibus apertum tenens, inferiorem partem libri Electo verſam ab eo, nuncupationem huiuſmodi iuramenti excipit, Electa adhuc coram eo genuflexo dicente. Sic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Dei Euangelia, & ipſum textum Euangeliorum ambabus manibus tangente, &c.* Nequè immoror in explicanda vi iuramenti expoſcẽtis tactum Sancti Dei Euãgelij ex iure, de qua multa ſcitu digna, quæ non ſunt huius loci, doctè ſcribũtur ab eodem *Sanchez lib. 7. matrim. diſp. 108. n. 14.* Ad propoſitum itaq. regredior, & iuramenti promiſſorij hac formula contineri aſſero, nam qui requiſitus iurare tangit Euãgelia, verè iurare dicitur *Syluestr. verb. iuramẽtum 1. ſub initio notab. 1. Tabienn. verb iuramentum n. 1. ibid. Armilla nu. 1. Sot. lib. 8. de iuſt. q. 1. art. 1. col. penult. ac de Sacram ab vſu cap 4. Manual. 1. tom. ſumm. in 2. edict. c. 191. nu. 2. Aragon 2. 2. q. 89. art. 1. ante dubium circa 1. concluſ. notab. vlt. ac ſæpè ſupponit Sanchez lib. 3. oper. moral. c. 2.* Promiſſorium præterea modũ claudere hanc formulam conſtat ex eo, quod in ordine ad veritatem futuram, ac multa præſtanda emittitur, neq. per ſimplicem conteſtationem, ſed per execrationem, quo circa, & execratorium etiam hoc iuramentum dicendum eſt.

7 Nam quando ſub his formulis, *ſic me Deus adiuuet, &c.* profertur, contrariam inuoluit execrationem ideſt, *Deus aliter nõ me adiuuet, hiſq. bonis priuet, ſi hoc non eſt ita, &c. vel hoc, vel illud omittam, aut faciam, &c.* ità *Caiet. 2. 2. q. 89. art. 1. verſ. ad hoc dicitur in fin. Syluest. verb. iuram. 1. q. 1. Sot. lib. 8. de iuſt. q. 1. art. 1. ad fin. Nau. ſumm. c. 15. ſub initio in 7. doctrina, Leſſius libr. 2. de iuſt. c. 42. dub. 2. n. 8. Sayrus in claui regia lib. 7 c. 2. n. 3. & c. 3. nu. 14. Sanchez lib. 3. oper. moral. c. 2. n. 136.*

8 Hinc deducitur vnicam tantum culpam cõmitti ab huiuſmodi periuro ratione iuramenti

execratorij, quod exposuit, vt probè de omnibus ex communi sententia *cit.* probat *Sanchez.* Dixi ratione iuramenti, nam penes varias, quas promittit, res, Episcopus consecrandus varia periurij peccata facere poterit pro multiplici diuersitate rerũ, quas promittit, & nõ adimplet, cũ possit, vel animum non habet adimplendi.

9 Deducitur secundo quãcumq. cuiusuis rei transgressionem, vnicam rationem formalem habere malitiæ periurij, quia cum iuramentũ formaliter consistat in inuocatione Dei in testem, materialiter se habet modus illum inuocãdi, vel res, de qua inuocatur, vel promittitur, & si aliundè ad talem rem magis ratione materiæ ex se, & aliqua virtute obligatur iurans, itã deduco ex *Valent. 2. 2. disp. 6. q. 7. p. 2. sub initio, Sot. lib. 7. de iust. q. 1. art. 1. ad fin. Soar de iuram. lib. 1. c. 5. n. 13. & c. 9. n. 2. & 12. num. 10. & alijs apud Sanchez lib. 3. oper. moral. c. 1. n. 9.*

10 Quæres secundò à quibus abstinere se habet Episcopus contra Papam, vel Ecclesiam ex vi huius iuramenti.

Respondeo omnia esse clare expressa in formula, vnũ verò hic admonere non piget, quidquid sit de opinione, quã sequuntur *Rodriq. in sum. c. 80. verb. excom. 15. conclus. ad fin. & Auila de cens. 2. p. c. 5. disp. 3. dub. 12. & alij* docentes, illum, qui veneno Clericum occidit secreto, nõ incurrere excommunicationem *Canonis si quis suadente 17. q. 1.* quia non infert vim personæ, sed naturæ, quæ quidem opinio, maximo indiget examine, & quod est huius loci, certè hic prorsus reijcienda, vbi nullam habet vmbram probabilitatis, cum expresse iuret noster Consecrandus his verbis. *Neq. ero in consilio, vel pacto, seù tractatu, in quibus contra ipsum Dominũ nostrum, &c. machinentur,* quibus tum actiones contra personam, tùm contra naturam amplectitur.

11 Quæres tertio. Circa quæ præstare debeat obedientiam, quam promisit Episcopus Summo Pontifici.

Respondeo generaliter teneri Præsules, vt sic, obedire in omnibus ijs, quæ pertinent ad statum Episcopalem, in quibus nolle obedire, si res grauis fuerit, est peccatum mortale. Dixi Præsules vt sic, nam vt Clerici, & vt Christiani tenentur in rebus ad eorum statum spectantibus terminis habilibus etiam parere.

12 Quæres quarto. Cum vt ex dictis patet, iuramento se obstrinxit Antistes Consecrandus ad omnia in formula contenta, quorum vnum est obedientia Summo Pontifici præstanda, quali peccato peccabit, si in re spectante ad propriũ officium iussus à Summo Pontifice non obediret v.g. si iniungat Papa Pręsuli, vt indicat triduanum ieiunium in sua Ecclesia ad implorandum diuinum auxilium, vel ad iustam iram diuinam placandam?

Respondeo duplici peccato, vel vno realiter, duplici affecto malitia formaliter, ac specificè distincta peccatorum, vno contra præceptum Pontificium, altero contra iuramentum, quo se obligauit obedire in ijs præsertim, quæ ad proprium spectant officium, & quidem si contra præceptum faceret ieiunij peccaret cõtra temperantiam, vel materiã illius pręcepti, vel contra misericordiam, & voluntatem opem ferendi Ecclesiæ necessitati, & quia faceret contra iuramentum, peccaret etiam contra virtutem Religionis, etenim vt scite sibi semper similis, *Vasq. docet 1. 2. disp. 91. c. 2. & 3.* specifica malitia peccatorum desumenda est è specifica, ac diuersa oppositione cum eadem, vel distincta virtute: cum eadem, nam vt *disp. 5. c. 10. n. 15.* indicaui, aliquando variæ obligationes per varia præcepta specie distincta subeuntur contra eãdem virtutem, circa quam versari possunt pręcepta specie diuersa habentia diuersam oppositionem cum illa, & cũ natura rationali, vt tali, in qua, vt aliàs diximus, malitiã putamus consistere peccati. Cũ distincta verò virtute, quando ex distincto motiuo, & ratione formali, & proximo fine imponitur tale præceptum, vel contrahitur obligatio. Itaq. cũ Pontifex iubeat triduanum ieiunium, hoc præceptum datum inferiori, nempè Episcopo, vt quæcumq. alia lex positiua hanc habet vim, ad hoc, quod iustis de causis præcipit, ipso facto constituendũ in materia necessaria talis, aut talis virtutis iuxta motiuum, finem proximum, rationemq. formalem, quam intendit; cum igitur ieiunium præcipiat Papa Præsuli, illud constituit in materia necessaria temperantiæ, si hanc intendat, vel sub motiuo, & proximo fine pęnitentię, vel misericordiæ, si sub his motiuis illud præceperit; Pręsul ergo cum iurauerit obedire Pontifici, & hoc iuramentum spectet ad Religionem; Porrò contra Religionem etiam faciet, periurij noxam contrahens, non ieiunans, neq. ieiu-
13 nium indicens Populo. Hæc autem est differẽtia inter eum, qui non obediret alicui, cui se tãtum obstrinxit voto, vel iuramento obediẽtiæ, quem tamen, vt superiorem non agnoscit, & eum, qui non solum obedit ratione voti, vel iuramẽti, sed etiam titulo principatus, vel dominatus, vel superioratus, ratione cuius etiãsi non vouisset, vel iurasset, subditus aliquo pacto illius esset; nam Primus solum faceret contra votum, vel iuramentum, si ei non obediret, peccãs contra Religionem; Secundus non modo cõtra votũ, vel iuramẽtum, sed etiam contra virtutẽ, ad quam materia imperata spectat, nam & si quis vouens, vel iurans seruare obedientiam alicuius, teneatur ei obedire, in eum tamen nõ transfert dominium sui, ita vt ille potestatem in eum habeat, ac dominium, quod nemo supra se impendere potest, sed debet à Principe effluere, vt rectè *Vasq. 1. 2. c. 4.* Itaq. cum iuramẽto se obstrinxerit Præsul obediendi Papæ, & cum Pontifex aliundè verè, ac propriè superior sit Episcoporum, quibus potest præcipere, ni hic pareat, peccabit & contra iuramentum, virtutemq. Religionis, & contra præceptum penès materiam, quæ pręcipitur, non secus, ac Religiosus iussus à suo Superiore, nec obediens, peccat, & contra materiam præceptam ad aliquam virtutem spectantem, & contra votum
14 obedientiæ. Sic Franciscanus non ieiunans feria sexta in Quadragesima duplici peccato specie distincto peccat, altero contra præceptum ieiunij, ac temperantiæ ab Ecclesia positum, altero

alte-

altero contra votum, quo vouit se obseruaturum regulam, quæ est obligatoria ad ieiunium sexta feria.

15 Quæres quinto. An Episcopus votum emittere censeatur ad firmitatem status, quem ipse consecrãdus initurus est. Sæpè præsertim *tom. 1. lib. 1. disp. 1. c. 4. ac disp. 2. c. 6. & ad fin. 4. libri* subindicauimus huiusmodi voto non esse Præsulem obstrictum, nunc in eadem pergimus sententia, quam docent *Caiet. in loc. mox citand. D. Thom.* necnon *Soar. tom. 3. de relig. lib. 1. c. 16. n. 25.* ratio est, quia ad firmitatem, ac stabilitatẽ status Episcopalis hoc votum necessarium non desideratur, cum satis abundè ostenderimus illam sibi vendicare aliundè, vti *tom. 1. lib. 1. disp. 1. c. 4.* diximus, deindè nullum est fundamentũ talis asserendi voti, cum consecrationi Præsulis nullum esse adiunctum votum è varijs expressis formulis pateat; præter illud, quod asseruimus *c. 4. super. disput. n. 11.*

16 Quæres sexto. Quid sit Canonica præpeditio, qua detentus excusari dicetur Episcopus vocatus ad Synodum? Respondeo esse impedimentum legitimum, ac secundum Canonicas Sanctiones admissum, de quo quia satis dixi *disp. 5. c. 4. n. 2.* quod ad rem faciat, nõ habeo addendum.

17 Quæres septimo. Qua obligatione voti nè, an iuramenti obligetur Episcopus ad Apostolorum limina visitanda? *Thom. Sanchez sup. cit. lib. 4. oper. moral. c. 15. n. 12.* ait, hanc obligationem esse voti personalis, quod tamẽ instar realis obligat, & posse per alium impleri; nam stylus habet, & explicat hoc votũ, vt per se ipsos, vel alios id præstent Episcopi, atq. ità solent cõmittendo alicui Romæ, vt id nomine Episcoporum, præsertim distantium faciant, nam id est de ratione voti personalis à sciente perpetuum sibi esse impedimentum, vt ab alio, emittentis nomine, possit adimpleri, & videtur approbatũ ab Ecclesia sciente, nec obligante, vt aliàs hoc votum impleatur: & sanè si secùs intelligeretur, esset impossibile Episcopis longè distantibus, necnon irritum, cum impedient esset residentiam iure diuino ab ipsis debitam. Tandem addit hic Auctor etiam existentem Episcopũ Romæ satisfacere, si impleat hoc votum per alterum.

Circa quam doctrinam multa mihi sunt difficilia. Et quidem primo loco hanc, vt singularũ aliarum partium huius formulæ, non esse voti, sed iuramenti promissorij super ostendi, quam specie distingui ab obligatione voti sæpè hic docui. Deindè dico, nõ promanare à natura voti personalis per modũ realis emissi, posse Præsulem per aliũ satisfacere huic obligationi, sed ex ratione modi, ac formulæ, sub qua promisit, vt patet è supra exarata per illam clausulam. *Quod si legitimo impedimẽto detentus fuero, præfata omnia adimplebo per certum nuntium, &c.* Neq. scio aliter vsum habere, eo præsertim, quod in dicta forma multas amplectitur personas Promouendus iurans, quibus de sensu propriæ Ecclesiæ instructis possit totum hoc negotium committere. Neq. facilè dederim manũ Sanchio, vt asseram, absq. legitimo impedimẽto Præsulis posse hanc rem transigi, cum expressè caueatur id in forma iuramenti, imò vt patet è clausula penultima, legitimum impedimentũ promittit Episcopus per legitimas probationes se docturum, easq. remissurum ad Cardinalem proponentẽ in Congregatione Sacri Concilij, tametsi facili negotio admitti relationem Ecclesiarum longè distantium, non negauerim ob longitudinem, periculumq. itineris, & ob alias, quæ solent afferri, tricas impedientes viatores. Neq. quod affert *Sanchez* de impedimẽto residentiæ aliquid probat, cum huiusmodi obligatio satis abundè circumscripta sit, atq. attemperata, vt ex Italia, Insulisq. adiacentibus tertio quoq. anno teneantur Episcopi Romã adire: Galli, Hispani, Germani, Belgæ, Boemi, Hũgari, Poloni, Angli, Scoti, Hiberni, ac similes quinto quoq. anno, ac decimo cæteri è remotioribus regionibus, vt Asiaticis, ac noui Orbis. Deniq. vltimum Sanchij placitum non approbo, vtpotè cõtra expressũ iuramẽtũ, quo se deuincit Episcopus. Itaq. In Curia Romana existens Antistes, ni legitimo infirmitatis, vel alio impedimento detentus, nõ posset, neq. suæ satisfaceret obligationi, si munus hoc alteri demandaret. Tandem circa vltimum huius iuramenti membrum adnotare non abs re erit, merito in eo mentionem fieri assensus Capituli necessarij ad quamcumq. ibi indicatam alienationẽ, vt scitè tradit *Alfonsus Villagut* Neapolitanus *in tract. de rebus Ecclesiast.* non ritè alienatis *par. 1. c. 1.* Pœnæ autem statutæ contra alienantes absq. consensu, ac facultate Summi Pontificis, continentur, non modo antiquioribus iuribus, quæ à *cit.* referũtur *Auctore lib. 7. eiusdem tract. c. 2. nu. 4* sed à *Concil. Trid. sess. 22. de reform. c. 21. & Extrauagante Pauli II. Ambitiosæ de rebus Ecclesiasticis non alien. Iulij Papæ III. incipiẽte Cum sicut accepimus, Pauli IV. iniunctum nobis, &c. Pij V. & si de singulis, Clementis VIII. Romanum decet. &c.*

18 Demùm non piget illud animaduertere, tametsi nulla ex his cõstitutionibus emanauerit, Episcopos, imò & Abbates non posse regulariter alienare in casu etiam aliàs licito, & seruatis sollemnitatibus, inconsulto Romano Pontifice, ex vi iuramenti, quod modo declarauimus ibi. *Possessiones verò ad mensam, &c.* cui iuramento simile præstant *Abbat. in cit. Pontificali fol. 134.* mutato tãtum nomine *Mensæ, in Monasterium,* & nomine *Capituli* in nomine *Cõuentus* Monasterij mei, sic *Panorm. in cap. vt super de reb. ecclesiast. non alien. & in cap. finali de Eccles. benefic. Rodoan. q. 55. Nauar. in comm. de rebus Eccles. non alien. à n. 11. vsq. ad 15.*

Hinc deduco cõsequenter de facto Præsulẽ, vel Abbatem non ritè alienantem bona Ecclesiastica peccare duplici peccato, vel vno duplici malitia affecto, altero contra iuramentum, altero contra materiam harum bullarum, præsertim *extrauagantis ambitiosæ,* id est contra cultum diuinum, contra quem fit. Quamobrem contra Religionem faceret, cuius actus est iuramentum, quo Deus vocamus in testem, sicut contra eandem est periurium.

CAPVT QVARTVM.

Enodantur duæ partes examinis, quod sextam continet actionem ex enumeratis.

S V M M A.

Refertur formula præscribens examen faciendū à Consecrando.n.1.
Quando respondere debeat Præsul sciscitatus de scientia.n.2.
Interrogatorium de traditionibus seruandis. n.3.
De obedietia exhibēda quartū interrogatoriū.n.4
Quid nomine fidei hic intelligatur, dum à Consecrando expetitur.n.5.
Commendatur Episcopo morum probitas, ex qua interrogatione maximè confirmatur, quod de perfectione statuimus Episcopi 10.1.disp.7.n.6.
Septimo loco examen habendum fidei Consecrandi, quod habet duas partes, alteram potius ad mores, ac regimen Ecclesiæ spectautem: alterā ad mysteria fidei diuinæ. Et quoad primam hoc examen, quod ab antiqua Patrum traditione manauit, sic se habet apud Pontificale.n.7.

1 A*Ntiqua Sanctorum Patrum institutio docet, & præcipit, vt is, qui ad Episcopatus ordinem eligitur, diligentissimè examinetur cum omni veritate de fide SS. Trinitatis, et interrogetur de diuersis traditionibus, & consuetudinibus, quæ huic regimini cōgruunt, ac necessaria sunt retinere, secundum Apostoli dictum, manus nemini cito imposuerit, & vt etiam his, qui ordinandus est, erudiatur, qualiter sub hoc regimine constitutum oporteat cōuersari in Ecclesia Dei, & vt irreprehēsibiles sint, qui ei manus ordinationis imponunt. Eadē itaq. auctoritate, & præcepto interrogamus te, dilectissime Frater, caritate sincera, si omnem prudentiam tuam, quāta tua capax est natura, diuina scripturæ sensibus accomodare volueris.*

Respondet.

Ita ex toto corde volo in omnibus consentire, & obedire. Vis ea, quæ ex diuinis scripturis intelligis plebem, cui ordinandus es, & verbis docere, & exemplis?

Respondet.

Volo.

2 Quomodo autem sciscitatus de scientia veti usq. testamenti, respondere teneatur Præsul diximus *tom.1.lib.3.disp.1.c.1.n.24.*

Qua vero ratione per se, vel per alios oblige tur concionari, populumq. docere, ibidem tradidimus *disp.2.c.2.à n.11.ac deinceps*. Nunc redeamus ad Interrogatoria.

3 *Vis traditiones orthodoxorum Patrum ac decretales, & Apostolicæ Sedis constitutiones veneranter suscipere, docere, ac seruare?*

Respondet.

Volo.

4 *Vis B. Petro Apostolo, cui à Deo data est potestas ligandi, ac soluendi, eiq. Vicario D.N. Papæ N. suisq. successoribus Romanis Pontificibus fidem, subiectionem, & obedientiam secundum canonicam auctoritatem per omnia exhibere?*

Volo.

Nomine autem fidei, fidelitatem hic significari, nō dubito, instar illius, quam Princeps seruate subditus tenetur, & qua quisq. debet non solum illum non offendere, sed prò viribus etiā defendere, atq. indicare, quidquid sciuerit cōtra Pontificem Maximum moliri, qui quidem habetur tanquam Deus in terris, vt loquitur *Bart. in extrauag. Ad reprimendum verbo totius fidelitatis*. Certè Vicarius est Christi Domini hominis Dei, eiusq. vices gerens. Quæ omnia maximè consonant iuramēto præstito per Cōsecrandum paulò ante declarato penès primas clausulas. Neq. abesse obligationē fidelitatis ratione et administrationis à Præsule indico *Auth. Iusiurādū, quod præstatur ab ijs, §. iusiuran.*

De obedientia aūt diximus *quæsito 4*. ex instituto circa iuramentum superiori capite declaratum.

6 *Vis mores tuos ab omni malo temperare, & quantum poteris, Domino adiuuante, ad omne bonum commutare?*

Volo.

De Vitæ, morumq. integritate Præsulis satis abundè scripsi *1.tom.lib.3.disp.3.c.1.* Cęterum ex his maximè confirmari senio, quæ de statu Episcopali, eiusq. perfectione docuimus *tom.1 lib.1.disp.2.c.1.& 2.præs.à n.14 ac deinceps.*

Vis castitatem, & sobrietatem cum Dei auxilio custodire, & docere?

Volo.

De sobrietate Antistitis dixi *loc. modo cit. n.12.& 16 de castit. verò n.22. ac deinceps.*

Vis semper in diuinis essenegotijs mancipatus, et à terrenis negotijs, vel lucris turpibus alienus, quantum te humana fragilitas consenserit posse?

Volo.

Materiam huius articuli tractaui *tom.1. lib.3.disp.3.c.1.n.14.et 15.ac disp.2.c.2.maxime præsertim.14.& 15.*

Vis humilitatem, & patientiam in te ipso custodire, & alios similiter docere?

Volo.

Antistitis humilitatem exposui *tom.1. lib.3. disp.3.c.1.n.7.& 12.& cap patientiam n.13.*

Vis Pauperibus, & Peregrinis, omnibusq. indigentibus esse propter nomen Domini affabilis, et misericors?

Volo.

De hoc articulo vide, quæ docui *loc. modo cit.n.14.necnon 9 10.11.& 25.*

Altera pars examinis habendi, est fidei, de qua varij articuli instituuntur, de quibus Consecrandus interrogatur, qui quidem cum Symbolo Apostolorum, Nyceno, & Athanasi, continenatur, eos hic adootasse superuacaneū est. Vltimus solus articulus est Sacræ Scripturæ omnium. *Credis etiam noui, & veteris testamenti legis, & Prophetarum, & Apostolorum vnū esse*

Au-

Auctorem Deum, ac Dominum Omnipotentem ? Credo

Et meritò fidei, morũq. magister Episcopus periculum fidei, rerumq. ad optimum regimen spectantium subit, de cuius materia examinis, quid addam ad rem non habeo, præterquam quod accuratè à Sacrosancta Synodo Tridentina affertur sub initio de Scriptura Sacra. Et quamuis possem de resolutione fidei diuinæ, quomodo in auctoritatem Dei resoluetur, hic agere, abstineo, nè extra chorũ saltare videar.

CAPVT QVINTVM.

De Sacris Episcopi vestibus.

SVMMA.

Quam rationi consonus, et omnibus ferè gentibus commendatus, atq. à Deo approbatus proprius, ac speciosus sacrorum ministrorũ amictus. n.1.
Quid in communi significent Episcopalia indumenta. n.2.
Quot propria sint indumenta Præsulis. n.3.
Mitræ etimologia à Tiara distinctæ. n.4.
Quam antiquus mitræ sit vsus. n.5.
Mitræ significatus. n.6.
Rationalis loco crucem è collo pendentem gerit Episcopus. n.7.
Quid sit dalmatica, eius vsus, & significatus. n.8.
Dalmatica vtuntur Episcopi ad martyrium subeundum, si opus fuerit. n.9.
Sandaliorum etimologia, & significatus. n.10.
De chirothecarum perantiquo vsu. n.11.
Significatus chirothecarum. n.12.
Annuli vsus. n.13.
Varij significatus annuli applicantur annulo Episcopali. n.14.
Significatus baculi Pastoralis. n.15.
Quid caligæ significent. n.16.
Quid succinctorium. n.17.
Pallij spirituales varij significatus. n.18.
Pallium humiliter postulandum. n.19.
Nõ datur Palliũ, nisi p̃stito prius iuramẽto. n.20.
Episcopi Græci donantur pallio. n.21.
Vsus pallij quãdo, et quibus diebus habetur. n.22.

OCtaua super à nobis relata actio, hoc sibi caput vendicat, quod singulas, hac data accasione vestes Episcopales explicabit.

1 Quidquid nõnulli in Pontifice Maximo Damaso, siue in Basilio Antistite æquè Sanctis, ac doctis Ecclesiæ Catholicæ Pastoribus dixerint contra eorum cultum, & ornatum Pontificiũ, vt videre est apud *Marcellin. lib. 27. & Cyrum Prodomum in Tetrastheis*, certè siuè iubente, siuè approbante Deo in Pontifice Hebreo habitum splendidiorem Sacerdotum, ritu etiam Ecclesiastico Episcopis præscribẽte, necnon ipso lumine naturalis rationis maximopere fauente, blaterones habendi, qui contra illũ sẽtire ausi sunt. Et quis fuit barbarus adeò humanitatis expers Populus, quæ gens, cui maximæ venerationi non fuerit Religiosus cultus, siuè Sacerdotum, siuè Põtificum? Porrò, vt reliquos taceam, Asia redimitos aurea corona, suos venerabatur Sacerdotes *Auctore Tertull.* & Aeneã rem diuinam facturum hisce describit Virgilius.

Purpureo velare Comas adopertus amictu.

Et Romæ Magistratum prætextæ vsum habuisse iure Sacerdotij testatum nobis reliquit *Festus*. Addo rationem Angelici Doctoris nostræ rei propriam, quę de omnibus probat ministris diuini cultus, & habetur *in Additionib. ad 3. p. q. 40. art. 7. Dicendum, quod vestes ministrorum designant idoneitatem, quæ in eis requiritur ad tractandum diuina.* Quamobrem potiori quidẽ iure sacræ habendæ sunt, ac veneratione dignę

2 vestes omnes Episcopales, quas aggredimur explicandas, de quibus illud in communi sese offert dicere, quod nouũ induere debeat Antistes hominem: Vetere cum actibus suis in crucem acto, nouis vestitus indumentis, quorum candida, atq. occulta, occultæ sanctitatis exprimant candorem soli Deo cognitæ, quæ assidua pastorali cura, nè minuatur, omnibus uiribus Antistiti contendendum est, reliquæ verò, quæ ad sensus cęterorum paterent, optimum adumbrent exemplum, quod suis pręstare ouibus tenetur Episcopus per frequentes caritatis, cęterarumq. virtutum actus.

3 *Gemma animæ c. 219.* septem enumerat Episcopi vestes, Mitram, Rationale, Dalmaticam, Sandalia, Chirothecas, Anulum, & Baculum, quibus duo, vel tres alias addit D. Thomas paulò ante citatus, Caligas, Succintorium, Tunicam, ita, vt nouem, vel decẽ donetur Episcopus ornamentis, quibus non gaudent Sacerdotes *quia nouem sunt, quæ ipsi supra Sacerdotes possunt, Clericos s. ordinare, Virgines benedicere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes, & vasa cõsecrare.* Quæ sic interpretor, vt non singula singulis adnotatis functionibus indumenta respõdeant, sed cum Ministri significent idoneitatẽ, vt hęc maior est in supremis ministris, quam in cæteris, quippèqui maiora ex officio tenentur tractare munia, ita varijs donãdi sunt vestibus, quibus variæ designantur virtutes, atq. animi ornamenta mox exponenda. Insuper notandũ est nullã Rationalis fecisse mentionẽ *S. Thom.* cuius *Gemma* meminit, ideoq. nouem, vel decẽ enumerari, siuè per illum, siuè per doctrinam *Gemmæ*, dixi. Et licet aliæ sint vestes Episcopales, has tamen solas aggredimur explicandas, quæ mysticas inuoluunt significationes, ac mysteria, quibus pallium addemus exponendum etiam sequuti *D. Thom.*

4 Mitra à voce græca dicta est μίτος filum significante, quòd filo lineo amiceretur. Non discriminant aliqui mitram à Tyara, inter quas tamen *Herodotus* discrimen agnoscit *lib. 1.* nam Tyara in occipitio stringebatur, mitra sub mentum redimiculis obligabatur, sic *Virgilius lib. 8. Aeneidos.*

Longe redemicula Mitræ
Meonia mentum Mitra, crinemq. madentem.

5 Vsus

5 Vsus mitrę antiquissimus fuit, etiam in prophanis, vt videre est apud *cit. Virgilium, Ouid. epist Deianira, Polienum lib.7. strategit*, tum etiã in sacris literis *Leuitic.8. vers 9.* vbi mentio mitræ fit Summi Pontificis, quæ Cidaris dicebatur. *Cidari quoq. texit caput, & super eam contra frontem posuit laminam auream consecratam in sanctificatione*, sicut præceperat ei Dominus. Atq. in Ecclesia Catholica de illius Sũmo Pontifice Christo Iesu scripsit *Hieronym. epist. 128. ad Fabiolam. habet Cidarim, et nomen Dei in frõte portat Diademate ornatus regio.* Hoc idem sentiendum est de *Ioanne*, cęterisq. Apostolis, quod *Epiphanius haresi 29. & 78. de Iacobo* scripsit, *licuit ei bracteam auream in capite gerere*, & quod *de Ioãne* testatum nobis reliquit *Policrates ad Victorem. Ioannes fuit Sacerdos bracteam auream in capite gerens.* Sanctus autem *Gregor. Naziãzenus* de huius etiam vsu loquitur *in Apologia Idcirco me Pontificem vngis, et podere cingis, capitiq. cidarim imponis.* Et quidẽ duo sunt cornua mitræ, vt etiam in veteri testamento *Exod. 30. fecerunt mitras cum corniculis suis ex bisso.*

6 Multos etiam habet significatus, quorũ pręcipuum Sancta Ecclesia, dum per Consecratorem Episcopum illa nouum Antistitem donat, aptè nobis exponit. *Imponimus Domine capiti huius Antistitis, & Agonistæ tui, Galeam munitionis, & salutis, quatenus decorata facie, & ornato capite cornibus vtriusq. testamenti terribilis appareat aduersarijs veritatis, & te ei largiẽte gratiam impugnator eorum robustus existat, qui Moysi famuli tui faciem ex tui sermonis consortio decoratum lucidissimis tuæ claritatis, ac veritatis cornibus insignisti, & capiti Aaron Pontificis tui tiaram imponi iussisti.*

Porrò his mitram indicat è genere armorũ esse ad propriam defensionem, atq. hostium offensionem, ac detrimentum. Præterea esse pulchritudinis insigne, ac fortitudinis, vel quia imitari admonentur Episcopi Christum Summum Pastorem, qui decorem induit, & fortitudinem *psal. 92.* decorem inquam substãtialis sanctitatis, *vt cum Idelfonso* loquat *sermone priori de purgatione, & parturitione B. Mariæ art. 2. in 9. tom. Bibliothecæ*, qua nimirũ eius caro deificata, vt loquitur *6. Synodus Generalis act. 17.* inprimis fortis, hostibus omnibus humani generis terribilis fit, ita, & Ecclesiastici Pastores eius gratia donati, vt decori fortitudine curent inprimis pollere ad terrorem inimicorum Ecclesiarum eis commendatarum. Etenim Ornatum vestium Episcopalium, præsertim mitræ hùc tendere, atq. decorem, ac fortitudinem exprimere docent *Arnold. Boneuall. Abb. tract. de 7. verbis Domini ad fin.* applicans prima verba *psal. 92. Dominus regnauit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem*, spirituali ornamento Sacerdotis; vel quia duobus illis mitræ, seù cidaris cornibus, quasi duplici scientia veteris, nouiq. testamẽti, qua instructus esse debet Antistes iuxta supradicta *ex cap. Episcopus 23 q 7. ac D. Thom. paulo ante cit.* Ecclesiæ hostes petere. Hac fortitudine instructus Petrus in Neronem, in Constantium Liberius, Ambrosius in Theodosium, Basilius in Valentinum, in Arcadium Chrisostomus, Leo in Gẽsericum, atq. Attilam fortiter egerunt, vt bene *Hieronym. Hyelmus de Episcopis titularibus* scripsit *p. 2. fol. 13.*

7 Rationali Pontifices Iudęi vtebantur, cuius loco nostri Presules Crucem aureã, in quo omnes sunt Dei thesauri habent è collo ad pectus pendentem. *Ad rem in epist. ad Carolum Fabiũ Ioannes Diaconus, ait Phylacteria tenui argento fabricata, viliq. pallio de collo suspenso, exilitas Balthei vnius pollicis mensuram non excedit, vt Monachorũ S. Benedicti Item pallium eius Phylacteria, & Baldeum osculantur.* Phylacteria .n. vocat Crucem pectoralem reliquijs ornatam è collo suspendi solitam: quæ vox vsui est omnibus Episcopis, quam *Nicephorus Constãtinopolitanus epist. ad Leonem in Actis Concilij Ephesini nominat Encolpium; Mittimus, inquit, Encolpium aureum, cuius vna facies crystallum inclusum; altera picta nigello, & intus habet alterum Encolpium, in quo sunt partes honorandi ligni in figura Crucis positæ.* Loco aũt Rationalis vtuntur pallio Metropolitani, sic *German. in Litur. Pro rationali, ait, nunc Summi Pontifices, quos Archiepiscopos dicimus pallio vtuntur, &c.* Verum de pallio ad calcẽ huius capitis agemus.

8 Dalmaticæ Tunicæ sericæ, candidæ, auro insignis vsus olim mollitiem arguebat, *vt Gellius lib. 7. c. 12. Suetonius in Caligula, Trebellius in Claudio, et alij* referunt. At cessit tandẽ in christianum ritum, quo sacratus est, quia Pontifices nostri ad alium finem sibi vendicarunt. Est aũt Dalmatica *Auctore Alcuino lib. de diuinis officijs vestimentum in modum Crucis habet in sinistra parte fimbrias, dextera fimbrijs caret, inconsutilis, amplioribus, & capacioribus manicis.* Vestis Christi Domini summi Sacerdotis exprimit speciem, sic *Gemma animæ c. 212.* Dalmatica Domini inconsutilis tunica, &c. eius largitas brachiorum, hilaritatem, & penè largitatem in operibus misericordiæ significat, vt volunt *D. Thom. & Alcuinus cit.*

9 Hic puto admoneri Præsules martyrij, quod vel subire tenentur, si opus fuerit ad fidẽ Christi sanguine defendendam, vel ad salutem ouiũ eis à Deo commissarum; Martyres .n. olim non efferebantur, ni Dalmatica induti; nam purpurato colobio, vel absq. Dalmatica, decreuit *Eutychianus Papa*, ne quis Martyrum sepeliretur; habetur in *Pontificali*, & apud *Anastasium Bibliotecharium.*

10 Sandalia, vt habet *Gemm. animæ c. 209.* vel à Sandice herba, vel à Sãdalicino colore dicta. *Est autẽ Auctore Alcuino lib. de diu. offic* genus *calceamenti, quo induũtur Ministri Ecclesiæ subterius solea muniens pedes à terra, superius nihil operimenti habens*, vt nimirum saluti prouidè consulatur per vsum soleæ ad arcendam à plãta pedis humiditatem, & per nuditatem supernæ partis, paupertas euangelica, & pœnitentia commendentur. Quamobrẽ meritò *Matth. 10.* à diuino Magistro prohibentur Apostoli, vti calceamentorum genere diuitibus conueniẽti. Esse vero Sandalia propria Episcoporum *Rubertus est Auctor lib. 1. de diu. offic.* & Christum Dominum instruxisse discipulos suos, vt San-

dalijs

dalijs vtetentur, testatur *Marc. 6.* vt etiam eos doceret, standum esse ad exantlandos labores, non otio supinos, vel ad instruendos ad brauij percursum capessendum, vel ad veloces pedes reddendos Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona, vel mysticè pariter significans pedem, nec rectum desuper, nec nudum ad terram deferendum, id est non occultandum Euangelium, nec terrenis commodis innitendum, vt scribit *Sd in sensu litterali text. cit. D. Marci*, nec discrepat *S. Thom. sup. laudatus* scribens, Sãdalijs exprimi contemptum rerum terrenarum.

51 De vsu Chirothecarum perantiquo ab Apostolorum tempestate petito, scribit *Gemm. ani-*
52 *mæ lib. 1. antiquorum ritnum c. 215.* Duos colligere videor è *Pontificali* fines, ob quos Episcopis dantur Chirothecæ, primus est ad benedictionem adumbrandã *Iacobo Patriarchæ* olim à *Patre Isaac* ob cibos ei oblatos, qua lõge dissiorem habebit Episcopus à Deo, pro suis ouibus sacr. fi. ium incruentum altaris offerens; sic legitimus in oratione, quæ à Præsule Consecratore dicitur, dum Chirothecis donat nonnm Episcopum. *Circumda Domine manus huius ministri tui munditia noui hominis, qui de cælo descendit, vt quemadmodũ Iacob dilectus tuus pelliculis hædorum opertis manibus paternam benedictionem, oblato patri cibo, potuq gratissimo impetrauit, sic & iste oblata per manus suas hostia salutari gratiæ tuę benedictionem impetrare mereatur, &c.* Alter est munditia animæ, qua summopere tenetur ornari Præsul, quæ quidem, tũ primis huius orationis verbis indicatur, tùm verbis in benedictione Chirothecarum expressis, *vt quicumq. ministrorum tuorum sacrorum Pontificum his velare manus suas cũ humilitate voluerit, tam cordis, quam operis ei munditiam tua misericordia subministret* His adde è *D. Thoma* cautelam necessariam Episcopo per Chirothecas significari. Præterea rationem aliam affert *Durand. in Rationali diuinorum lib. 3. c. 12.* quæ non arridet.

53 Anuli originem à Prometheo repetunt Gręci, quem ea lege caucaso solutũ volunt, vt anulum è lapide, & ferro gestaret. Dabatur anulus in nuptijs pro arrabone, *et apud Photium in Bibliotheca Eusebius Philosophus* dicit vxori suæ, tibi olim dedi anulum pignus cõiuctus ad prolem. Rectè *Isidor. lib. 2. de diu. offic. c. 25.* quod in primis nuptijs anulus à sponso spõsæ datur, fit nimirum, vel propter mutuæ dilectionis signum, vel propter id magis, vt eodem pignore eorum corda iungãtur, vnde, & quarto anulus digito inseritur ideò, quia in eo vena quædam fertur sanguinis ad cor vsq. peruenire. Itẽ anulo vasa, & literæ obsignantur, sic *Martialis.*

Nam signat meus anulus Lagœnas.

Pręterea anulum aureũ olim Romę Legati, qui ad exteros mittebantur Reges, soli gestabant, quem Symbolum, & vagulum vocabant. Equitibus, & alijs, vt honoris, ac diuitiarum insigne Imperatores dabant, *Auctore Martiali libr. 5. epist. 11.*

54 Hæc aũt omnia facili negotio ad Episcopalem accomodari anulum poterunt, & quidem ab ærumnosa sæculi vita liber, ad Episcopalem perfectionis statum assumptus est Episcopus anulo donatus, & ad mutuum amorem, & coniũctum in spiritnali coniugio conciliandum, & significandum inter nouum sponsum Antistitem, suamq. spõsam Ecclesiam docemur à *cap. quanto personã. & cap. inter corporalia de translat. necnon epist. 2. Euaristi, & cap. sicut alterius 7. q. 1.* Insuper ad fidelitatem, perpetuumq. vinculum exprimendum, vt .n. gẽma duobus anuli extremis colligatur in Orbem, & circulum deuincta, quo æternitas etiam significatur, sic fœdus, ac matrimonium spirituale inter Episcopum, & suam Ecclesiã anulo exprimitur, quod ritè adumbrat S. R. E in *Pontificali*, ait .n. Cõsecrator, *Accipe anulum fidei Signaculum, quatenus sponsam Dei Sanctam videlicet Ecclesiam intemerata fide ornatus illibate custodias*. Et quamuis hic non appellatur Ecclesia sponsa Præsulis, sed Dei; at Episcopo consecrato non traderetur anulus, qui apud omnes ferè nationes insigne coniugij est, nisi esset suæ Ecclesiæ sponsus, vt vniuersalis Ecclesiæ est Christus, sic docet *S. Thom. cit. per anulum docens, Sacramentũ fidei significari, quo Ecclesia desponsatur Christo: Episcopi. n. sunt in Ecclesia loco Christi*, quemadmodum probè prosequitur *Vasq. in 3. p. tom. 3. disp. 241. c. 1. n. 4 & 5.*

Deinde cum Episcopus Legati, ac mediatoris subeat officium inter Deum, & homines vicemgerens Christi Domini, qui ab *Apostolo ad Galatas 3. n. 20.* mediator appellatur inter Deũ, & homines iuxta *Augustinum, Theophylactum, & alios* meritò anulo donatur. Demũm ad summam dignitatem spiritualem, atq. honorẽ Episcoporum, de quo *lib. 1.* satis egi meritò exornantur anulo.

55 De Baculo Pastorali, qui datur Episcopo, certę non ad superbiam, & vanitatem ostendendam regolis vsurpatione insignis, quod videtur à *Carolo Magno apud Monacũ Sangulensem lib. 1. c. 19* reprehensum, sed ad potestatem, qua pollet animarum regia potiorem exercendam iuxta dicta *lib. 1. disp 2. c. 3* Pra terea illud adnotare non piget ex *Hugone de Sancto Victore lib. de Sacr. c. 4.* qui sic ait. *Episcopo dum regimẽ Ecclesiæ committitur baculus quasi Pastori traditur, in quo tria notantur, quæ significatione non carẽt reeruitas, Virga, cuspisq. significatio*, *hoc carmine contenta*, cuius etiam mentionem fecit *D. Thom. cit.*

Collige sustenta, stimula, vagam orbida lenta,
Hoc est Pastoris, hoc virga figura, & honoris.

Vel hoc alio disticho.

Attraho peccãtes, iustos rego, pungo vagãtes,
Officio triplici seruio Pontifici.

Quæ munera, qua ratione Antistiti obeũda sint perbellè adumbrantur in Pontificali Romano, vbi .n. Consecrator, consecrato Pastori baculũ tradit, sic loquitur. *Accipe baculum Pastoralis officij, vt sis in corrigendis vitijs piè sæuiens, iudicium sine ira tenens, in fouendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate seueritatis censuram non deserens.*

56 Per Caligas verò, quarum *S. Thom.* meminit, eodem Auctore, significatur, rectitudo gressus Pastoris.

57 Per

17 Per succinctorium amor honestatis.

Per Tunicam perseuerantia, quia Ioseph tunicam talarem dicitur habuisse, quasi descendentem vsq. ad talos, per quos significatur extremitas vitæ, hæc Angelicus.

Demum de Pallio, vt omittam, quæ breui D. *Thom.* hisce indicat verbis, *sed vlterius Archiepiscopi pallium habent signum Priuilegiatæ potestatis, significat .n. torquem aureum, quem solebant legitimè certantes accipere.* Nonnulla adijciam, ex quo nomen solum assumit Archiepiscopus, siue Patriarcha; vt .n. probè *Pontificale Romanum* ad finem cõsecrationis Episcopalis habet. *Quando electus in Patriarcham, vel Archiepiscopum consecratur forma præmissa in omnibus obseruatur, sed per huiusmodi consecrationem non assumit sibi nomen Patriarchæ, vel Archiepiscopi, quod per traditionẽ pallij dumtaxat sibi attribuitur, vsq. ad quam dicitur electus etiã post consecrationem prædictam, vt infra. Electus vero in Episcopum, cum primum consecratus est, Episcopus vocatur non electus.*

Hoc itaq. pallium patriarchale, seù Archiepiscopale breue est, quod humeros, & pectus tegit. Hoc *Isidor. Pelusiot. a lib. 1. epist. 136.* negat è lino, vel bysso fieri, *significat pellem ouis, quam errantem Dominus, cum quæsiuisset humeris tollit.* Hũc tendit, quod *Photius in bibliotheca pag. 169.* græcè scribit, & ità latinè redditur. *Humerale, quo amictus est Episcopus significat pellem ouis, quam errantem repertam Dominus in humeris suis sustulit, et cum ijs, quæ non errauerunt, numerauit. Habet autem, & Cruces, quia Christus humeris suis portauit Crucem.* Hæc ille; quia per Crucem habita nostra redemptio fit, & ouiculæ ad ouile reductio. Habet præterea secundum mysterium à *Ruperto* nobis expressum *lib. 1. de diu. offic. c. 27.* his verbis. *Octauum Archiepiscopis indumentum est aurea lamina ab Apostolica Sede datum, quod à collo circa pectus dependens, designat humilicatis, vel sapientiæ torquem.* Est aũt proprium Archiepiscoporum, & Patriarcharũ, vt super indicaui, scribit .n. *Germanus in liturg. Pro rationali nunc Summi Pontifices, quos Archiepiscopos dicimus pallio vtũtur, quod à S. R. Sede Apostolica dante accipiũt, & Alcuin. lib. de diu. offic. Pallium Archiepiscoporum nihil est aliud, nisi discretio inter Archiepiscopum, & eius suffrag aneos,* apud *Iuonè* verò *Carnotensem lib. 1 sub Damaso Papa,* hoc decretum factum esse legitur. *Quisquis Metropolitanus infra tres menses consecrationis suæ, ad fidem suam exponendã, palliumq. suscipiendũ ad Apostolicam Sedem non miserit commissa sibi careat dignitate.*

18 Et sanè opus est infimis postulari precibus pallij ornamentum à S. R. E. *Auctore D. Gregor. Papa lib. 7. epist. 5. Prisca consuetudo obtinuit, ut honor pallij nisi exigentibus meritis causarum, & fortiter postulanti dari non debeat.*

19 Non datur hoc Palliũ, nisi præmisso iuramẽto, cuius formula in *Pontificali* habetur, atq. à nobis tradita c. 2. quod olim in vsu et iuisse, testatur his verbis. *S. Bonifacius Apostolus Germaniæ in epist. ad Ibertum. Maior nobis sollicitudo Ecclesiarum, & cura populorum propter pallia credita, & recepta quam cæteris Episcopis, qui proprias tantum curant Parrochias, incubit. Decreuimus in nostro Synodali Conuentu, & confessi sumus fidẽ catholicam, & vnitatẽ, & subiectionem Romanæ Ecclesiæ fine tenus vitæ nostræ velle seruare: S. Petro, et Vicario eius velle subijci: Metropolitanos pallia ab illa Sede quærere, et per omnia præcepta S. Petri canonicè sequi.*

20 Qua verò ratione Præsules Græci omnes pallio donentur legas apud *Photium in bibliotheca pag. 169. de Metrophone Episcopo Bizantij.* Insuper quando Romanus Imperator filium suum Theophylactũm, vt in Patriarcham cõstitueretur, procurauit, per Albertinum effecit, vt à Romano Pontifice, suisquè successoribus pallium concederetur, cuius exemplo cæteros Episcopos Grecos illud vsurpasse refert *Bulengerius lib. 1. c. 10. de pallio.*

21 Vsus autem non est pro arbitratu Archiepiscopi, vel Patriarchæ, sed certis diebus, vt in Pontificali Dies nimirum Natiuitatis Domini cum tribus sequentibus festis.

Circumcisionis Domini.
Epiphaniæ.
Dominicæ Palmarum.
Feriæ v. Maioris hebdomadæ.
Sabbati Sancti.
Resurrectionis.
Dominicæ in albis.
Ascensionis.
Pentecostes.
Corporis Christi.
Festiuitatum B. Virginis.
Natiuitatis S. Ioannis.
Omnium Sanctorum.
Dedicationis Ecclesiarum.
Principalium festorum propriæ Ecclesiæ.
Ordinationis Clericorum.
Consecrationis Episcoporum.
Anniuersariæ Dedicationis Ecclesiæ.
& Consecrationis propriæ.

22 Hinc *Nicolaus Papa epist. 47. Audiuimus te non certis temporibus, & iuxta morem alijs Antistibus definitis, pallio à Sede Apostolica tibi cõcesso vti, quod bene tempore, quo ipsius pallij vsũ à Sede Apostolica percepisti,* scripto paginę, more soliro tibi ostensum est. Demum de his omnibus Præsulis vestibus, atq. ornamentis dicam cum *Brunone in Exod. ad illa verba super humerale, &c. Respice Episcope ad onus, quod portas, respice ad superhumerale. Vides ibi aurũ da operam, & studium sapientiæ. Vides ibi Iacynthum intuere Cælum, & contemplare Deum. Vides ibi Coccum bistinctum, tinge te, si necesse fuerit pro Dei, et proximi dilectione sanguis martyrij. Vides ibi byssum retortum, carnem doma, macera, affige, vt & spiritui seruiat, semperq. candidior, & mundior fiat. Pallium deniq. vicesgerere super humerale, siuè rationalis Summi Sacerdotis Iudæi, quod Ephod dicitur, & Sculpta habebat nomina filiorum Israel, vt nimirum Sãcte Ecclesiæ Antistites sciant Populum, & Subditos sibi cõmissos portandos esse non tantum in pectore, cum amantur, sed in humeris cum illorum onera feruntur iuxta illud ad Galatas 6. alter alterius onera portate, Gemit, ait Recentior Auctor quidam è* no-

nostra Societate in Exod. c. 28. n. 1. sub onere paupertatis Proximus, onus eius eleemosynis sublema: sub onere ægritudinis decumbit, erige: sub fasce peccati iacet, attolle: colericus est, melanconicus, pusillanimis fer, & porta cum humeris tuæ patientiæ, caritatis, & consolationis. Verum de habitu Archiepiscopi, & Episcopi in propria Diœcesi, siuè Domestico, siuè Ecclesiastico agit Cęrimoniale Episcopum, tùm *lib. 1. c. 3. ac* 15.

CAPVT SEXTVM.

Ab octaua vsq. ad decimamseptimam Actiones facientes ad consecrationem expenduntur.

S V M M A.

Ab octaua, vsquè ad decimamsextam rationes consecrationis expenduntur. n. 1.

Impositio libri Euangeliorum super cap. & scapulas Dilecti, quid significet. *n. 2. & 7.*

Quid vnctio significet. n. 3. & 6.

An hæc Antistitis vnctio præstet Regum vnctioni. n. 4.

Quo vngendus sit oleo Antistes n. 5.

1 HAbito examine tùm fidei, tùm prudentię, ac reliquarum virtutum ad regimē Ecclesiasticum desideratarum, octauo loco nonnullis è perpensis, atq. explicatis vestibus induitur Candidatus consecrationis, vt Sādalijs, Dalmatica, de quibus superiori capite satis abundè dictum est, alijsq. inferioribus indumentis candorem fidei, morumq. sanctitatem soli Deo cognitam indicantibus.

Nono loco signa, cęteræq. actiones sanctiores innuntur ab *Areopagita apud Barbos. tit. 1. c. 5. n. 9.* sex enumerantur, genuflexio videlicet ad altare, manuum impositio, Crucis obsignatio, benedictio, & precario, vnctio capitis, & manuū. Et quidē cum ex his quinq. siue ad auxilium à Deo precandum, siuè ad humilitatē, animiq. submissionē, facere pateat ad sensum, & cum vnctio inferius à nobis explicanda sit,

2 Sequitur nunc exponenda libri Euangeliorum impositio super caput, & scapulas Electi, cuius caput cum Assistentes Episcopi tangant, vt in *Pōtificali Rubrica, §. tū consecrator pag. mihi 65.* Itaq. legis Euangelicæ liber recumbit in capite, & humeris Episcopi; super caput vel ad reuerentiam, & obsequium: super humeros ad exemplum; Vel vt intelligat non modo docendi munus habere, sed etiam opere complendi ea, quæ populū docet, vel quia, vt nouus Atlas humero Euangelicā substentare tenetur legē; vel quia cum per humeros in sacris literis submissio animi humilitas, & patiētia significētur his maximè virtutibus ostēditur indigere Præsulem ad onera Euangelicæ disciplinæ ferēda; vel quia cum Euāgeliorum liber insigne sit potestatis, ac dignitatis Euāgelicę, imitatus Antistes Christum Summum Sacerdotē, ac Pontificē in humeris illum habeat, de quo *Tertull. lib. contra Iudeos* eruditè scripsit. *Quis omninò Regum insigne potestatis suæ humero præfert, & nō aut in capite diadema, aut in manu sceptrū? Sed solus Rex nouus nouorum seculorum Christus Iesus nouam gloriam, potestatem, & sublimitatem suam in humero extulit Crucem. s. vt secundum Dauidis prophetiam (psal. 95. n. 10. iuxta septuaginta)* deindè *regnaret.*

Reliquæ verò actiones vsq. ad vnctionem capitis, quæ 13. loco numeratur non indigent explicatione.

3 De vnctione igitur capitis nè tēpus in moralibus, seù typicis significationibus plusquam par est impendam, & sufficere videatur, quod essentiam expendentes supra cōsecrationis de ipsa diximus; solum nūc assero, vngi præsertim in capite nostrum Candidatum, quia caput est suæ Ecclesiæ, quem illa loco sponsi, & Capitis venerari debet, vel quia quantū gratiæ in corpus Ecclesiæ eius sponsæ à Deo conferendum est per ipsum Episcopum tanquam per caput deriuandum, vel per Christum, quod caput est totius Ecclesiæ, cuius personam in ordine ad hanc peculiarem Episcopus gerit.

Hæc autem vnctio pręstat Regum vnctioni, quippèqui in humero vnguntur, & brachio, quasi ad defensionem Regni, & ad eiusdem sustentationem, vt in secunda oratione, quæ habetur in *Pontificali* de vnctione Regis legitur, dum ungitur, & incipit *Deus, Dei filius.*

4 Demùm in capite ungitur, ut ex eo oleum illud, quo copiosa Spiritus Sancti gratia significatur, in omnes corporis partes influat, omnīq. Episcopū integrè ità santificet, ut instar Christi Domini oleo diuinitatis, ac sanctitans per unionem hypostaticā, omninò imbutus sit Antistes, atq. accidentali gratia sanctificante, auxilijsq. gratiæ actualis plenissime, ad tantū munus, ac dignitatem requisitę, sit, & ille copiosissimè instructus Christum repræsentans, quod clarè demonstratur ex pijssimis uerbis, quæ consecrator post unctionem exprimit. *Hoc Domine copiosè caput eius influat, hoc in suis subiecta decurrat, hoc in totius corporis extrema, &c.*

5 Tandem addo non quocumq. oleo ungi, sed oleo, & unguento instar illius, quo caput unctū est Aaronis Summi Pontificis, & quidem suauissimo *Exod.* 30. & quod descendebat in barbam eiusdem Aaronis *psal.* 132. Quamobrē hic idem *psal.* post unctionem hanc nostri Episcopi dicitur. Ex quo illud mysteriū non uulgare deduco: commendari hac unctione unionem capitis cum mēbris, siuè membrorum cū capite, idest ouium cum suo pastore. Etenim sicut unguentum, quo ungitur caput, non descenderet in barbam, & oram uestimenti, idest in illā partem, quæ collum circūdat, ac est immediatè ad barbam, nisi hęc sibi cohęrerent, & unita inuicem essent, ut rectè notauit *S. Augustin. in dict. psal.* & significare uocem hæbraicam, & græcā sciuè notat *Eminent. Bellarm. ibid.* ità plenitudo gratiæ neq. à Christo in omnes Christianos,

neq.

neq. à Prælatis in suos subditos, nisi hi habitēt in unum, & in unitate fidei, tùm inter se glutinō caritatis coniuncti, quemadmodum erāt, ac viuebant Christiani omnes initio florētis Ecclesiæ *Actorum 4. Erat autem multitudinis Credētium cor vnum, & anima vna*, idq. qua ratione altera explicetur similitudine Roris, montis Hermon, & Sion, legat, qui volet apud allegatum *Bellarmin*.

Decimoquarto loco perunguntur manus, vt quidquid benedixerit nouus Antistes benedicatur, & quidquid sāctificauerit, sanctificetur; secundo, vt si opus fuerit ad gratiam sanitatis, pollex oleo Sancto delibutus, vel manus Episcopi valeat, sic.n. prosequitur oratio, qua orat, dum hanc obit functionem Consecrator Antistes, *Et consecratæ manus istius, vel pollicis impositio cunctis proficiant ad salutem*. Alludens ad illud Euangelij *super ægros manus imponēt, & bene habebunt Marc. 16. vers. 18.* Tertio, vt sciat nouus Antistes non ad otium, sed ad operosū negotium vocari. Quapropter illius manus gratia Sancti Spiritus ad egregia dirigantur opera.

Præterea, quæ de baculo dicenda essent superiori capite à nobis relata sunt. Item & de anuli significatione *ibid. n. 15.* scripsimus.

Decimoseptimo loco Euangeliorum liber, qui antea sustentabatur Episcopi scapulis, eidem datur in manus, vel ea de causa, quæ per orationem dictam à Cōsecratore indicatur, dū hoc præstat munus. *Accipe Euangelium, & vade, prædica Populo tibi commisso*: vel vt significet prædicationem Euāgelij bonis potius operibus è manibus Diuina Spiritus Sancti gratia delibutis fluentibus comprobari, quā verbis, & ne tanto munere, atque onere terreatur nouus Dux Ecclesiæ addit. *Potēs n. Deus, vt augeat tibi gratiā suā*: sub hac spe tibi laborandum est, instar. n. Moysis, & Aaronis, Episcopus populū sibi cōmissum ex Egyptiana morbus infectis labe vitiorū educere debet, nō solū verbis, sed manibus iuxta *psal. 67. n. 21. Deduxisti sicut oues Populum tuū in manu Moysis, & Aaronis, vbi Origenes, ad exeundū, inquit, de Egypto, non sufficit vna manus Moysis, quæritur, & manus Aaron. Moyses iudicat scientiā legis. Aaron sanctificandi Deo, & immolandi peritiam. Opus est ergo, vt exeūtes de Egypto non solum scientiā legis, & fidei, sed operum, quibus Deus placeitur fructū habeamus.* Et infra. *Ideo vtraq. manus necessaria est de Egypto exeuntibus, vt inueniatur in eis nō solum fidei, & scientiæ, sed actionū operumq. perfectio. Neq. satis est inesse sapientiam Antistiti, eamq. in capite per doctrinam gestare, sed in manibus præferre necessarium omnino est, quia eiusdem metalli, auri nimirum, erat caput, & manus sponsi, caput eius aurum optimum. et manus eius tornatiles aureæ. Nam sicut pictoriam, ait, Theodoretus ibi, aut sutoriam artem perdiscunt non solum, vt earum rationem teneant, eiq. dent operā, sed multa magis. vt suis manibus exerceant, sic moralis philosophia, hoc est Euangeliorū doctrina non tantum discenda est, vt eam sciamus, sed vt & verbis, & moribus, & vita exprimamus.*

CAPVT SEPTIMVM.

Reliquæ perpenduntur actiones consecrationis.

S V M M A.

Osculum consecratoris Episcopi, & cōsecrati n. 1.
Oblatio panis, & vini. n. 2.
Ad eandem hostiam, & vini consecrati à Consecratore admittitur Cōnsecratus. n. 3.
Cur in eminentiori loco collocatur Cōnsecratus. num. 4.

1 ANtequam ad sacrificium offerendū accedant tūm Consecrator, tū consecratus Episcopus, ad osculum cōsecrator petitur Consecrati, vt nimirum Christianis omnibus exploratum sit nullam, siuè ad hoc sacrificium immolandum, siuè ad sacram Sinaxim aptiorem, magisq. necessariam esse dispositionem ipsa vnione, ac pace, vt præcipitur *Matth. 5.*

2 Decimonono loco panem, & vinum Consecratus Episcopus offert Consecrāti, duasq. accensas faces, vel ad gratitudinem, vel ad ostendēdum ordinem, penes quem vterq. est Sacerdos, & Antistes, videlicet Melchisedech, in fide tamen Christi per faces expressa, significantes etiam caritatis ignem.

3 Ad corpus verò, & sanguinē Domini ex eādem hostia, & calice admissus à Consecratore, ostenditur admitti etiam ad vnam, eamdemq. potestatem, qua vterq. potitur in Corpus Christi reale ex vi ordinis, vel ad vnitatem, similēq. iurisdictionem, & potestatem vtriusq. in Corpus Christi mysticum, idest in Ecclesiam.

Vigesimosecundo loco benedictio Mitræ, si antea non fuerit benedicta, ac eius collatio, de qua *superiori capite n. 5.* locupletè scripsimus.

Vigesimotertio, significatus etiam Chirothecarum *ibid. n. 11.* traditus est.

4 Vigesimoquarto in summo loco sedens collocatur, vel ad iudicium animarum sibi commissarum, vel ut in specula, de qua nos nomen Episcopi perpendentes *lib. 1. disp. 1. c. 1.* nonnulla diximus.

Explicui quæstiones meas omnes, & sermonem, amice Lector, de causis intrinsecis Episcopi, atq. Episcopatus, spero non solum gratas tibi, sed utiles; etenim prætuli in his tractandis utilitatem iucunditati, ueritatem gratiæ. Huic igitur Volumini lubēs finem impono, uel quia finis ipsius Præsulatus, quę causa mihi superest omni studio expenpenda, ut præcipua animum allicit, & calamum, uel quia uereor, nè meæ uitæ finis, meorum laborum finem præueniat, quem è limine senex iam salutare uideor.

Meas hasce lucubrationes sponte, ac libēter subijcio Catholicæ fidei, Ecclesiæq. Romanæ sententię, atq. Oecumenicis Concilijs, necnon Romanorū Pontificū sanctionibus, quas ultro maxima animi submissione uenerot, amplector ac proptiæ etiam uitę iactura usq. ad ultimum spiritum defendere contendam.

L. D. B. M. V.

INDEX RERVM NOTABILIVM.

A

Abbas, Ingrediens Monasterium, ut Abbas eligeretur, idq; si protestatus esset in Abbatem eligi non posset lib.7.disp.13.c.1.n.23. 342

Potest Abbatissa electa, & confirmata absq; literis administrare lib.7.disp.6.c.4.n.6. 302

Abrogare, Potest successor Princeps prædecessorum leges lib.5.disp.3.c.6.n.1. 44

Absolutio, Validus est consensus baptizandi, confirmandi, et absoluendi certam personam, etiãsi erretur in qualitate accidentali libr.5.d.1.c.4.n.8. 16

Subdiaconus postulatus, atq; in Episcopum admissus potest à cẽsuris absoluere, idem dicat de habente primam tonsuram lib.7.d.4.c.2.n.4. 285

In mortis articulo à quocumq; posse dari cẽsurarũ absolutionẽ, non est improbabile ib.n.5. ibid.

Non modo potest, sed tenetur, siue Præsul Subdiaconus postulatus, et admissus, siue Vicarius absoluere à censuris Subditum extremè laborantem, imò & non subditum ib.n.6. ibid.

Non est improbabile posse quemlibet Christianum in articulo mortis alterum quemcunq; existentem absoluere à censuris, non tamen Sacramẽtaliter ib.n.7.& 11. 286

Effectus absolutionis à censuris qui sint ib.n.8.

Quilibet Sacerdos imò, & Christianus poterit absolutionem impendere à censuris etiam signum pœnitentiæ non ostendenti in graui morbo, licet illicitè id faceret ib.n.9. ibid.

Post mortem ei, qui signa pœnitentiæ non dedit, absolutio nequit dari censurarum ib.n.10. ibid.

Cum absolutio censurarum non daretur à non Sacerdote, quid est præstandum deinceps ib.n.13. fol. 287

Qui dicitur mortis articulus, & verum distinctus à periculo ib.n.14. ibid.

Acceptio personarum, Quid est acceptio Personarum lib.6.d.5.c.1.n.1. 111

Germana expositio sententiæ Secundi Cap.D.Iacobi ib.n.3. ibid.

Ethimologia acceptionis personarum ib.n.4. ibid.

Acceptio Personarum optima metaphora dicitur acceptio facierum ib.n.8. 112

Areopagitæ Iudices noctu cur iudicabant ib.n.7. ibid.

Cur Thebis Iudicum imagines conniuentes, & absq; manibus videbantur ib.n.8. 112

Non potest acceptio Personarum esse, non intercedente aliquo debito rei, circa quam versatur ib.n.10. ibid.

Debitum, atq. ius personarum, quibus fiat iniuria, requisitum ad acceptionem personarũ, ex Augustino probatur ib.n.11. ibid.

Personarum acceptio peccatum est ex se graue ib.n.12. ibid.

Regula ad peccatum mortale dignoscendum à veniali distinctum ib.n.16. 113

Personarum acceptio propriè contra iustitiam est partim commutatiuam, partim distributiuam ibidem.n.17. ibid

Expenditur locus Matthæi 22. Scimus, quia verax es, &c. ib.n.18. ibid.

Punitio Delicti ad commutatiuam spectat iustitiam ib.n.19. ibid.

In iudicijs omnium consensu acceptio committi potest personarum, quæ necessariò concedi debet contra distributiuam, commutatiuamq. esse iustitiam ib.n.20. ibid.

Quãdo reperitur impropriè personarum acceptio contra iustitiam est purè distributiuam ib.n.21. fol. 114

Circa quæ acceptio personarum versatur lib.6.d.5.c.2.n.1. ibid.

Grauius esse peccatum acceptio personarum circa spiritualia, quã circa tẽporalia ib.n.2. ibid.

Ad personarum spectat acceptionem in vnum multa congerere beneficia, laborantibus alijs inopia ib.n.4. ibid.

Turpis personarum est acceptio, Ecclesiæ opes, ratione cognationis, aut affinitatis, aut similis in vnum, vel paucos deriuare ib.n.5. ibid.

Acceptio personarum asseritur in distribuẽdis honoribus, atq; oneribus, & in vectigalibus imponendis ib.n.7. 115

In Deo cur nulla sit acceptio personarum ib.nu.9. ibid.

Nomine personarũ acceptionis Paulus ad Rom. c.1. non proprium acceptionis vitium intellexit, sed oppositum liberali indifferentiæ Dei erga omnes ib.n.13. ibid.

Quam impropriam personarum acceptionem etiã à Deo D.Petrus act.10. longe amandauit ib.n.14. ibid.

Electio Indigni, omisso Digno, ad acceptionem spectat personarum ib.n.17. 116

Acceptatio, Probabile est legem humanam pendere ab acceptatione lib.5.d.3.c.3.n.19. 32

Probabilis est contraria vim legis asserens indepẽdẽter ab acceptatione lib.5.d.3.c.5.n.20. 41

Accidens, Emens oleum, quod falsò putabat dulce validè emit, & sic de singulis aliarũ qualitatũ accidentalium erroribus lib.5.d.1.c.4.n.7. 15

Actus, Quinam sit actus primò primus, secundò primus, & plenè deliberatus lib.5.d.1.c.2.n.3. 9

Quãdo lex prohibẽs irritat actũ ib.d.3.c.1.n.6. 29

Reiteratio actus denotat voluntatis firmitatem lib.5.d.4.c.4.n.19. 67

Actus præsumitur factus ita vt valeat libr.6.d.14.c.2.n.24. 212

Realitas actus magis inspicienda, quam verborũ lib.7.d.9.c.1.n.11. 315

Accusator, Non probare obiectũ crimen per accusationem non est calumniare lib.6.d.14.c.3.n.26 fol. 224

Onus probandi calumnia vacare accusationem, Accusatori incumbit ib.n.27. ibid.

Non probans qui accusauit Episcopum, afficitur pęna suspensionis ib.n.28. ibid.

Ante quas pęnas accusatoris nõ ꝓbãtis admittẽdæ

sunt probationes ib.n.29. ibid.
Ex regula generali denuncians,vel accusans neq; probans præsumitur calumniasse.ib.nu.30. & 33. ibid.
Pœna transitoria posset affici ex præsumptione dicta non probans Accusator ib.n.31. 224
Administrator *tenetur iustitiæ lege,ne sua negligentia inferatur damnum Domino lib.6.d.11.c.1. n.4.* 258
Siue Prælatis in Curia Romana promotis, siue à Sancta Sede immediatè confirmatis ad licitã, validamq; administrationem est necessaria Apostolicarum literarum expeditio lib 7.d.6. c.2.n.2. 298
Aeconomus,*Ius multorum,quibus res diuidenda efficaciter destinata est quale sit, ac quale peccatum aeconomi,eiusq; cuius talem voluntatẽ efficatem donatoris testatoris,vel alterius dãtis interest adimplere,neq; adimplet lib.6.d.3. c.1.n.13.* 90
Aequalitas *altera rei ad rem,& arithmetica,altera proportionis ad proportionem,& geometrica lib.6.d.2.c.3.n.1.* 87
Consensu DD.æqualitas arithmetica est obiectum puræ commutatiuæ iustitiæ , geometrica verò distributiuæ ib.n.2. ibid.
Nulla æqualitas ad iustitiam spectat,ni ex aliquo iure lib.6.d.3.c.3.n.3. 94
Præter arithmeticam, & geometricam , datur vtriusq. particeps æqualitas lib.6.d.3.c.1.n.1. fol. 89
Quæ æqualitas,quodué ius ad puram spectat commutatiuam quæ, qualeq; ius ad puram distributiuam ib.n.2. ibid.
Aequalitas arithmeticę,et geometricę particeps etiam est,quæ spectatur à tribus contractum ineuntibus societatis,quorum quantitas vnius duplo per proportionem accedit ad aliam alterius ib.n.7.& 20. 89.& 92
Cùm restitutio facienda sit, à quo integra haberi non potest, ni seruata proportione maioris, vel minoris debiti æqualis secundum cætera,æqualitas seruanda est,nec purè geometrica,nec purè arithmetica ib.n.8.21.& 22. ibid.
Aequalitas geometrica,& arithmetica cum adæquatè sint,singulas constituunt species lib.6.d. 3.c.2.n.6. 93
In vna,& eadem æqualitate,quando commectantur,& distinguũtur geometrica,atq; arithmetica ib n.7.& 8. ibid.
Quãdo rationes æqualitatis geometricæ,& arithmaticæ per accidens coniunguntur, ab eodẽ nõ respiciũtur indiuisibili habitu ib.c.3.n.13. 96
Ad æqualitatem geometricam ea reuocatur,qua res indiuisibilis digniori datur ib.n.14. ibid.
Aetas,Nobilitas,*De nobilitate promouendi, eiusq; ætate de quibus testes interrogandi sunt lib.8. d.4.c.7.n.17.& 18.* 377
Affectio *maxima perpendenda est , quæ veritatem tegere solet lib.8.d.4.c.6.n.3.* 375
Alienatio, *Agrorum alienatio quo fine habebatur olim in Ecclesia lib.6.d.4.c.1.n.4.* 98
Alius,*Regula qui per alium facit per se ipsum facere videtur,quando locum habet lib.8.d.2.c.2. n.4.* 351
Amicus,*Quando certa est Amici,vel Affinis aptitudo,dubia verò non Affinis,vel Amici, tenetur,nedum potest ab Electore ille eligi ad beneficia Ecclesiastica lib.6.d.2.c.3.n.10.*
Apostoli , *Redarguuntur hæreses Dicentium Apostolos neq; recepisse,neq;in crastinũ seruasse pecuniam lib.6.d.4.c.1.n.3.* 98
Quo pacto Apostolorum electio fuerit optima lib. 6.d.6.c.2.n.28. 124
Appellatio,*Quæcumq; appellatiuo nomine gerũtur transeũt ad substitutũ lib.6.d.17.c.3.n.12.* 253
Recursus ad Superiorem propriè non est appellatio lib.7.d.13.c.1.n.8. 339
An appellans de infamia possit puniri lib.6. d.9. c.3.n.19. 151
Approbatio *confessariorum iuxta Tridentinum facta,iuridica est declaratio , seu sententia ex iustitia debita lib.6.d.6.c.3 n 12.* 121
Archidiaconus, *Commissio facta Archidiacono , duobus existentibus,censenda est facta Præstãtiori lib.8.d.4.c.3.n.21.* 372
Archiepiscopus , *An possit Archiepiscopus ad inquisitionem promouendi se ingerere,quãdo hęc ad Episcopum ordinarium eius suffraganeum spectat lib.8.d 4.c.2.n.2.* 367
Quid si Ordinarius promouendi,vel nollet, vel suspectus esset ipsi Promouendo,num hoc negotiũ ad Archiepiscopũ spectaret ib.n.8.& 9. 368
Necessaria connexio inter Episcopatum, & Sacerdotium non obstat propriæ noui characteris productioni lib.8.d.8.c.3.n.1. 419
Argumentum *à minori ad maius ritè concludit in eo fundatũ principio,cui licet plus,licet vtiquè q eft minus destructiuè lib.6.d.9.c.2.n.3.* 147
Argumenti vis à fortiori qualis sit lib.6.d.9 c.3. n.3. 148
Vis argumenti à simili,vsu,& consuetudine lib.6 d.9.c.4.n.9. 152
Argumentum à contrario sensu vires habet,quãdo contrarium iure non est cautum,secus si cautum l.6.d.13.c.6.n.3. 194
Ars,*Inter malas artes impedimẽti adornãdi,meritò importunę cõnumerãtur pces ib.c.3.n.29.* 186
Inter has malas artes nũ reseratio cõnumeranda sit literarũ vacationis beneficij ib.n.30. ibid.
Quomodo ars,& scientia se habeant ad suum obiectum.lib.7.d.3.c.1.n.4. 228
Articulus,*commissus officiali Episcopi duos habentis officiales censetur commissus præstantiori lib.8 d.4.c.3.n.20.* 372
Articulos mortis,*Non modo potest, sed tenetur siue Præsul subdiaconus postulatus,& admissus , siue Vicarius absoluere à censuris subditum extremè laborantem,imò et non subditum lib. 7.d.4.c.2.n.6.* 275
Post mortem ei,qui signa pœnitentiæ non dedit , absolutio nequit dari censurarum ib.n.10. 286
Cum absolutio censurarum non daretur à non Sacerdote,quid esset faciendum deinceps ib.n.12. & 13. 286.& 287
Artifex,*Quod ius habent Artifices,vt locentur,Milites,vt ad stipendium vocentur,operarij ad laborem lib.6.d. 2.c.3.n.6.* 285
Audere,*plusquam oportet,an sit temerè facere lib.6 d.14.c.5.n.22.* 213

I. N D E X.

B

Baptismus, Validus est consensus baptizandi, cōfirmandi, absoluendi certam personam etiamsi erretur in qualitate accidentali libr. 5. d. 1. c. 4. n. 8. 16

Nullus cæterorum est capax Sacramentorū absq. charactere baptismatis lib. 8. d. 7. c. 2. n. 18. 411

Sanctificatus in vtero esset baptizandus ibid. nu. 19. ibid.

Beneficium, Sententia docens electionem, vel beneficij collationem simoniacè factam iure nostra esse validam lib. 5. d. 3. c. 2. n. 1. 28

Num electio, vel collatio Beneficij simoniacè facta iure Ecclesiastico sit valida libr. 5. d. 3. c. 3. nu. 1. 30

Omnis electio ad Episcopatum per simoniam saltem realem siue occultam, siue publicam habita iure Ecclesiastico est irrita libr. 5. d. 3. cap. 3. n. 3. ibid.

Sequitur obligatio restituendi ex hac collatione inualida. ibid. n. 4. ibid.

Eximunt ab hac generali regula Pontificis Max. electionem nonnulli lib. 5. d. 3. c. 3. n. 5. ibid.

Qui tamen reijciuntur. ibid.

Electio, vel collatio Beneficij nùm iure naturæ sit valida? lib. 5. d. 3. c. 4. n. 1. 34

Omnis venditio rerum spiritualium, vel commutatio pro pretio temporali, spectata ratione tantum supernaturali, est simonia iure naturali ibid.

Ecclesiasticum beneficium formaliter consideratum, quatenus est ius fructuum ex officio Sacro debitorum, iure diuino, est inuendibile ibid. nu. 14. 36

Ecclesiasticum beneficium materialiter inspectū, vt ius ad fructus, nō considerato eius subiecto, causa, vel essentia, vnde quasi manat, à Papa saltem est vendibile ibid. n. 15. ibid.

Omnes Prælati Papa inferiores resignantes titulos necessariò resignare censentur fructus ibid. nu. 17. ibid.

Exigens aliquid temporale ex vi Iuris ad fructus fundati in re sacra, censetur exigere pro re, vel officio sacro ibid n. 18. ibid.

Beneficium, secundum temporale, vendere, vel pecunia alienare, vel emere, est simonia secundū Ecclesiasticum ius lib. 5. d. 3. c. 4. n. 20. 37

Ius Patronatus, vt quid spirituale inuendibile est omni iure, & contractus talis nullus, et restitutioni obnoxius est lib. 5. d. 3. c. 5. n. 13. 39

Quomodo absq. simonia redimi potest impedimēti vexatio in spiritualibus lib. 5. d. 3. cap. vlt. n. 47. 56

Etiam ante electionem, si vi impediaris, poteris eam auertere pecunia libr 5. d. 3. cap. vlt. nu. 48. ibid.

Quid nomine beneficij significetur libr. 6. d. 4. c. 3. nu. 2. 101

Ex titulis tanquam ex ratione formali, vel finali diuisio beneficiorū desumenda est ib. n. 3. ibid.

Diuiditur beneficium in simplex, et compositum, seù duplex ibid. n. 4. ibid.

Aliud beneficium præeminentiam in Ecclesia habens absq. Iurisdictione, quod reuocari solet ad compositum, seù duplex, sic se habet Primiceriatus, Præcentoria, & similia ib. n. 14. 101

Quodcunq. beneficium ex sua institutione inadequatè se habet ad substentationem Ecclesiasticorum lib. 6. d. 4. c. 4. n. 1. 102

Beneficiarij quoad partem propria substentationis beneficiorum sunt Domini ibid. n. 3. ibid.

Ratio cur beneficiatus fructus non faciat suos, ni diuinum recitauerit officium, est, quia sub huius onere illi dantur ibid. n. 4. ibid.

Per accidens absq. peccato dari poterit beneficiū digno omisso digniori lib. 6. d. 7. c. 2. n. 23. 134

Penuria vrgente Aptorum ad beneficia; cū Meliores destinandi sunt parœsijs, minus dignis poterunt pinguiora dari ibid. n. 24. 135

Si tamen nequiret imponi pēsio supra hoc beneficium pingue, in vtilitatem dignioris, cui demādatur Paræsia ibid. n. 25. ibid.

Possunt Ecclesiastica beneficia cōsanguineis, vel affinibus, vel amicis æquè dignis, magna tamē cum cautela ad scandalum, & periculum effugiendum, conferri lib 6. d. 7. c. 3. n. 4. 136

Proemium beneficij requirentis industriam personæ, non antiis datur meritis ibid. n. 9. 137

Papa non est Dominus beneficiorum lib. 6. d. 7. c. vlt. n. 3. 140

Indignitas ad beneficium Ecclesiasticum ex quatuor indicatis defectibus in cap. cum in cunctis de electione, vel copulatiuè, vel disiunctiuè acceptis deducenda est lib. 6. d. 9. c. 3. n. 1. 148

Defectus scientiæ totalis nullam reddit electionē lib. 6. d. 9. c. 3. n. 8. ibid.

Abusus malè collocandi beneficia Ecclesiastica apud quos sit lib. 6. d. 9. c. 4. n. 8. 152

Collatio legum præscribentium rationem conferendi beneficia, & vltimarum voluntatum lib. 6. d. 12. c. 6. n. 8. 175

Qui absq. vi, fraude, alijsq. malis artibus quempiam impediret, ne cognosceretur ab Episcopo, à quo cognitus haberet beneficium, ei aliàs non debitum, non tenetur ad restitutionem, ni impeditus cæteris indignis, fuisset solus dignus, vel solum dignior ad beneficium curatum, vel ex concursu, aut aliàs dandum lib. 6. d. 3. c. 3. n. 11. 95

Quicunq. potens beneficium conferre promittens primum vacans digno, non existente digniore, si fuerit iam vacans, quando fuit promissum, tenetur illud conferre, secus si non erat illo tūc vacans lib. 6 d. 13. c. 7. n. 7. 198

Promissio conferendi primum beneficium vacaturum iuramento non firmatur ib. n. 8. ibid.

In summam omnes temporis termini ad prouisionem Ecclesiarum, & beneficiorum rediguntur lib. 6. d. 16. c. 1. n. 12. 240

Rescripta gratiæ, ad beneficia subreptitia sunt, atq. ipso iure nulla lib. 7. d. 1. c. 4. n. 6. 262

Prouisio Papæ de aliquo beneficio ēt nullam impedit inferiorem, nè de illo disponat lib. 7. d. 1. c. 6. n. 6. 270

Per regulā generalē in beneficijs titulus attendēdus est, & non possessio lib. 7. d. 5. c. 2. n. 8. 295

Vacare censetur beneficium curatum, vel dignitas alia maior per Promotionem ad Cardinalatum lib. 7. d. 12. c. 1. n. 22. 325

Ordinarius Absenti pōt beneficium cōferre, illūq. per procuratorē inuestire lib. 8. d. 2 c. 1. n. 6. 350

Quomodo probanda sit scientia præsentationis de vacatione beneficij lib. 8. d. 2. c. 4. n. 11.

Num per electionē, & confirmationem, siuè per

promot.onem in Concistorio iam completam beneficia vacent Promoti libr.8.disp.5.cap.2.n.7. 392

Beneficia Præsulis promoti, & si non dicantur vacare ante possessionem Episcopatus, prouideri tamen possunt lib.8.disp.5.c.2.n.8. 392

Absq. effectu tamen ante possessionem adeptam lib.8.disp.5.c.2.n.9.

Promotus ad Episcopatum non potest beneficia renunciare lib.8.disp.5.c.2.n.12. 393

Beneficia Promoti in Episcopum possunt conferri nō expectata sententia declaratoria, neq. possessione, ibid.n.13.

Promotus ad Episcopatum statim tenetur beneficijs, quæ ante habebat, abdicare, alias ad restitutionem fructuum obligatur. ibid. n.14.

Amissio beneficiorum antea obtentorum intelligitur fieri à Promoto, nisi Papa vt solet, dispensauerit lib.8.d.5.c.2.n.16. 393

Secunda limitatio nō relinquendi beneficia prius adepta est Episcoporum promoturum in partibus infidelium lib.8.d.5.c.2.n.17. ibid.

Quod dictum est de incompossibilitate beneficiorum præobtentorum cum Episcopatu militat etiam in Abbatijs, alijsq. huiusmodi beneficijs lib.8.d.5.c.2.n.18.& 26. 394.& 395.

De incompossibilitate verò cæterorum beneficiorum lib.8.d.5.c.2.n.19. ibid.

Tertia limitatio non abdicandi beneficijs præobtentis, si Præsul à populo non reciperetur lib.8 d.5.c.2.n.20. ibid.

Quarta limitatio si fructus Episcopatus excipere non possit Episcopus lib.8.d.5.c.2.n.21. ibid.

An dispensatio ad trimestre, vt differatur consecratio se extendat etiam ad restitutionem beneficiorum antea adeptorum Promoti libr. 8. d.5.c.2.n.22. ibid.

Quando dispensatur cum minore ad beneficium Parochiale consequetur censetur dispensatum, nè intra annum teneatur ille Sacerdotio initiari.lib.8.d.5.c.2.n.23. ibid.

Quando dispensatur ad plura beneficia, censetur dispensatum ad residendum in alterutro ibid. num.24.

Non vacant beneficia præhabita à Promoto in Episcopum ob cōsecrationem dilatam propter infirmitatem ibid.n.25.

Pueris beneficia Ecclesiastica, neq. ob spem, quæ corrumpitur diuitijs, conferantur lib.6.d.4.c.4. n.12. 104

Multis dantur pingula beneficia in meritum præmiorum præteritorum ibid.n.13.

Beneficia instituta ad bonum animarum, atq. Ecclesiasticum Christianorum regimen primariò in bonum Ecclesiarum, secundariò in bonum eligendorum instituta sunt. ibid.n.14.

Ecclesiastica dignitas, atq. officium summè proemijs subleuanda. ibid.n.15.

Beneficia secundariò instituta in proemium, etiā simplicia, dignioribus danda ibid n.17. 105

Reliqua beneficia simplicia, secus instituta, sat est si dignis dentur ibid.n.18.

An ex pacto, præceptouè naturali diuino beneficia Ecclesiastica danda sint Dignioribus lib.6. d.4.c.5.n.1. 106

Obligatio ex iure naturali diuino fundata in contractu asserto dignioris eligendi ad hæc beneficia explicata etiam est præcepto Ecclesiastico lib.6.d.4.c.5.n.6. 107

Ex hoc pacto ius, atq. obiectum deducitur iustitiæ commutatiuæ reperiri in hisce beneficijs lib. 6. d.4.c.4.n.10. 103

Probatur punctum difficultatis .i. pactum imbibitum in institutione beneficiorum, ad quæ digniores, eligendi sunt lib.6.d.4.c.5.n.13.& 14. fol. 107.& 108.

Ex causa finali demonstrantur huiusmodi beneficia danda melioribus libr. 6. disput. 4. cap.5. n.15. ibid.

Ex officio distributoris instar Oeconomi, cuius obligatio ad rigorosam iustitiam reuocari facilè potest, confirmatur assertio lib.6.disp.4.cap.5. n.17. 108

Arctiori vinculo tenetur distributor beneficiorū, quam Oeconomus lib.6.d.4.c.5.n.18. ibid.

Ostenditur assertio ex ipso institutore Christo Domino Ecclesiasticorum officiorum, munerum, ac dignitatum lib.6.d.4.c.5.n.19. 109

Idem dicendum de beneficijs simplicibus locupletioribus in proemium institutis ob easdem rationes, quod diximus de Curatis ibid. nu.20.

Pactum, assertumq. præceptum non præstant, vt si Digniores non eligantur, inualida sit electio, nec etiam in foro interno. ibid.n.21.

Et si ex vi institutionis beneficij Digniori hic, & nunc ius ad rem ad illud sit, potest tamen electione, ac traditione ius in re esse Electo ibid. n.22.

Eodem modo de institutione beneficiorum Curatorum, ac de præbendis Collegiorum, & Cathedarum loquendum est lib.6.d.4.c.5.nu.12. fol. 107

Quomodo danda sint beneficia, vt proemia non quidem solius charitatis, sed ornamentorum desideratorum ad optimum regimen Ecclesiasticum lib 6.d.4.c.6.n.1. 109

Nonnulla esse beneficia in proemium instituta, secus alia, lib.6.disp.4.c.6.n.2. 110
Vide distributor, & Elector.

Iniquus, & Infidus elector, seù distributor beneficiorum Curatorum, seù in proemium destinatorum, tum Ecclesiæ primario, tum secundario dignioribus nocet lib.6.d.4.c.6.n.6. 110

Aptitudo ad beneficia desumenda est ex ordine ad officia, ob quæ dantur lib.6. d.6.cap.1.nu.1. fol. 117

Indignus ad beneficium est ineptus ad officium, ob quod datur. ibid.n.2.

Ad beneficium Ecclesiasticum dignior non est, qui tantummodo sanctior lib.6.d.6.c.1.n.4. ibid.
Vide electio, & Elector.

Quomodo existens in peccato iudicandus ineptus ad beneficium lib.6.d.6.c.1.n.5. 118

Numerantur bona requisita ad beneficia Ecclesiastica præsertim Episcopatus ibid.n.8. 118

Digniores prætermittere in electione beneficij maioris momenti, instituti secundario in bonū eligendorum est peccatum contra fidelitatem, atq. vtramq. iustitiam lib.6.d.7.cap.2.nu.17. fol. 133

Etsi non passim in hisce beneficijs non omitteretur dignior, singulis tamen vicibus peccaretur

gra-

grauiter,contra assertas virtutes ibid.n.18.
Reliqua beneficia administratione vacantia, neq. locupletia,semel,atq. iterum conferre dignis,omissis dignioribus,non erit lethale, secus si sæpè fieret lib.6.d.7.c.1.n.21. 134
Beneficia tenuis etiam redditibus, nè dentur scãdalosis, vel otiosis ibid.n.22.
Bonum, Quomodo cohæreat illud principium, Non sunt facienda mala ,;vt eueniant bona cum altero,Minus malum est eligendum lib.6.d.6 c.2.n.23. 123
Quilibet præsumitur bonus lib.6. d.10. c.1. nu.4. fol. 155

C

Calumnia,Sicut olim non iurabatur de calumnia in causa spirituali,sic etiam in causa Iuris patronatur lib 8.d.1.c.3.n.1. 347
Ad iurandum de calumnia, quod mandatum requiratur lib 8.d.4.c.2.n.19. 369
Columniator,Pœna per Canonem imposita contra Calumniatorem lib.6.d.14.c.5.n.4. 221
Expensæ soluendæ à non probante opposita debet esse moderata,ac iuramento taxata lib.6.d.14 c.5.n.6. ibid.
Secunda pena in opponentem minimè probantem contra personam est latæ sententiæ lib.6. d.14. c.5.n.7. ibid.
Tertia pœna est latæ sententiæ lib.6.dis.14.cap.5. num 8. ibid.
Contra quam functionem eligentium debet quis opponere ad subeundas assertas pœnas ibid. num.11.
Ob quas actiones quis puniendus sit his penis lib. 6.d.14.c.5.n.14. ibid.
Quid sit planè aliquid non probare præsertim in re nostra,lib.6.d.14.c.5.n.15. ibid.
Sex plenæ probationis species libr.6. d.14 cap.5. nu.16. ibid.
Quid est deficere in probatione lib.6.d.14. cap.5. num.16. ibid.
Deficiens in probatione licet non appellauerit pęna statuta afficiendus est lib.6.d.14.c.5.nu.27. fol. 223
Cedula firmata à Cardinali dicitur cedula Consistorialis habens vices supplicationis expeditæ in Cancellaria lib.8.d.5.c.1 n.37. 390
Quænam dicitur contra schedula, vel contra cedula lib.8.d.5.c.1.n.40. ibid.
Omnibus peractis in Consistorio,& Cedula facta quid requiratur iure antiquo,& nouo ad ea, quæ sunt iurisdictionis exercendæ. ibid.nu.43.
Qui vnum ex multis oppositis probat,quod sufficiens est,priuandus quis beneficio, cæteris non ligatur hac pœna idid.n.18.
Qui sub clausula alternatiua nonnulla obiecit, quorum vnum probauit, etiamsi alia non probauerit,num ligatur hac pœna? ibid n.19.
Qui sub clausula copulatiua multa proposuit,vnũ esto ritè probauerit, afficiendus est hac pœna ibid.n.20. 223
Ignorantia etiamsi fuerit crassa,atq. ex lata culpa excusat ab hac pœna ibid.n.23.
Quid sit calum in lib.6.disp.14.cap.5.num.24. fol. 223
Quomodo calumnia vitium ab ipsa calumnia distinguatur lib.6.d.14.c.5.n.25. ibid.
Non probare obiectum crimen per accusationem, non est ex se calumniare lib.6.d 14.c.5.nu.26. fol. 224
Onus probandi,calumnia vacare accusationem, Accusatori incumbit ibid.n.27.
Non probans,qui accusauit Episcopum, afficitur pœna suspensionis, antequam moneatur libr.6. d.14.c.5 n.8. 221
Ante quas pœnas Auctoris non probantis,admittendæ sunt probationes,libr.6 d.14.c.5.nu.29. fol. 224
Ex regula generali,Denuncians,vel Accusans neq. probas præsumitur calumniasse ibid.n.30. & 33.
Pœna transitoria posset affici ex præsumptione dicta non probans Accusator lib.6.dis.14.c.5. n.31. 224
Quomodo plectendus sit Denunciator non probans ibid.n.32.
Quid sit præsumptio Iuris,& de Iure ibid.nu.33.
Iudex dubitans,num Accusans probauerit, eum tenetur,veluti calumniatorem condemnare ibid.n.34.
Non est in Iudicis arbitrio agere, vel non agere de Accusatore non probante, vt est de causa eum excusante à calumnia ibid.n.35. 223
Quid sit euidens calumnia ibid.n.36.
Quando prò Iudicis arbitratu Iudex possit agere intercedente calumnia ibid.n.37.
Primus casus,in quo accusator non probans excusatur à calumnia,est,si ex officio accusauerit lib.6.d.14.c.6.n.1. 225
Secundus casus ex necessitate, vt quando æres Occisi accusat, vel accusatio ortum habet ab Occiso testante ibid.n.3.
Tertius ex iusto dolore,quando procedit accusatio ibid.n.4. 226
Quartus casus ob criminis atrocitatem non probans,non est ex eo habendus, vt calumniator ibid.n.6.
Quintus casus si Accusator alias esset infamatus de hoc crimine secundum probabilem opinionẽ lib.6 d.14.c.6.n.8. 226
Secundum assertam opinionem requiritur primo, vt fama probetur ex viris fide dignis ab Accusatore ibid.n.9.
Quæ fama dicenda sit longo tempore durasse lib.6.d.14 c.6.n.20. ibid.
Probabile satis,superq. est,neq. ex fama probata excusari à calumnia Accusatorem ibid. n.11.
Accusator semiplenè probans, ni solitus esset calumniari,vel in eum aliquid accusatus in sui defensionem probaret,excusaretur à calumnia. ibid.n.13.
Excusaretur septimò Accusator si constaret à testibus fuisse deceptus ibid.n.14.
Excusaretur præterea Accusator, si per testes probauerit ex qualitate, vel defectu ab accusato reiectus ibid n.15.
Infames,vel reiiciendi,vel corrupti dolo contra accusatum ab auctore essent,ex eo solum, quod accusatus liberatur, censendus non est Accusans Calumniator. ibid.n.16.
Canones Sacri,Non est conce denda Catholicis auctori-

ctoribus facultas inuertendi sensum Sacrorum Canonum obturpe, quod daretur hæreticis exẽplum lib.5.d.3.c.vlt.n.32. 54

Capitulum, Quando de rebus grauibus electio habenda est, per vota secreta fieri debet, licet in actibus capitularibus id non sit necessarium, sed optabile lib.5.d.4.c.1.n.8. 58

Huic secreto num obstet ostensio cedulæ, vni facta ibid.n.9.

Capitulum absq. Episcopo nouas inducere cõsuetudines, vel veteres abrogare, minimè potest lib.5.d.4.c.5.n.20. 70

Capitulares, quibus ius est eligendi in Prælatum ex proprio gremio huic possunt cedere iuri lib.6.d.13.c.7.n.28. 203

Hac pœna etiam Capitulum afficiendum est, indignum si eligat, quamquam ex se pœna contra Prælatum imposita, non extendatur ad Capitulum lib.6.d.14.c.4.n.11. 218

Stante confirmatione, vel equiualenti prouisione, expeditisq. literis, non potest Capitulum iurisdictionem exercere, nulla incontrarium existẽte consuetudine lib.7.d.5.c.2.n.7. 295

Intra octo dies à morte Præsulis Capitulum tenetur nominare Vicarium, interim exercitium Iurisdictionis ad ipsum spectat libr.7.d.6.c.5.n.9. 304

Etiamà die notitiæ translationis huius Ecclesiæ Capitulo currit terminus octo dierum, dummodo à Papa fuerit absolutus à titulo dictæ Ecclesiæ Præsul.ibid.n.10.

An Capitulum iure debeat, vel possit Episcopo contradicente Præsulatum administrare, quãdo literæ prouisoriæ non ostenduntur intra sex menses à die expediti breuis Apostolici concedi soliti ad capiendam possessionem lib.7.d.7.c.1.n.1.2.& 3.per totum. 305

Si Capitulum bona fide, vel opinionem sequens Nauarri decurso semestri, neq. literis ostensis, vel ex ignorantia Præsulem reciperet non incurreret pęnas Extrauagantis Iniunctæ lib.7.d.7.c.2.n.14. 308

Sede vacante Capitulum committere potest alteri Episcopo exercere ea, quæ sunt ordinis lib.7.d.8.c.1.n.8. 312

Capitulum Metropolitanæ Sede vacante, consecrationem potest demandare alicuius Ecclesiæ suffraganeo Episcopo ibid.n.9.

Non à Capitulo, neq. à Visitatore potest hæc facultas fieri ad alienam transeundi Ecclesiam lib.7.d.11.c.1.n.12. 325

Cappellania, Peccat mortaliter eligens indignum ad Cappellaniam, cuius est fundator, vel Patronus, siue fuerit Cappellanus eligendus ex eadem familia siue ordine proximitatis libr.6.d.6.c.3.n.8. 126

Cappellaniæ, vel beneficia simplicia, quæ fundari solent, danda personis ex eadem familia, nunquam indignis, Dignis tamen, nec perquisitis dignioribus, intra eamdem familiam, dummodo curata non sint, conferenda lib.6. disp.13.c.7.n.14.15.& 17. 200

Vtrum Præsuli probãdus sit defectus, quem obijcit Præsentato, à Patrono ibid.

Discrimen inter beneficia Iuris Patronatus, & cætera pinguiora ibid.n.16.

Prole posset instituì Monasterium, vel aliud Iuris Patronatus Beneficium ea lege, vt Superior ex eadem esset familia. cuius non inueniretur melior, vel esset æquè dignus, ac cæteri externi ib. n.17.

Cardinalis, & Cardinalatus, Quid sit Beneficium Cardinalatus lib.6.d.4.c.3.n.12. 101

Quomodo Eminentissimi Cardinales debent respondere interrogati in Concistorio de promouẽdo in Episcopum lib.6.d.6.c.2.nu.29. remissiuè fol. 124

Non subeunt Cardinales indignum si eligerent in Summum Pontificem pęnas huius Canonis: nùm autem aliàs; lib.6.d.14.c.2.n.15.remissiuè fol.211.

Cardinalis quando nõ comprehendatur pęnis extrauagantis iniunctis de elect. libr.7.d.12.c.1.& 2.per totum. 323

Cardinalatus, vt Cardinalatus Iuris est Pontificij lib.7.d.12.c.1.n.7. 333

Collegium cunctorum etiam Cardinalium Iuris est etiam Pontificij.ibid.n.8.

A nominis ethimologia Cardinalium, eos Romæ, Summo Pontifici, rebusq. Ecclesiæ vniuersalibus assistere debere non inconcinnè deducitur lib.7.d.12.c.1.n.16. 334

Si a Titulis Cardinalibus Cardinales dicãtur, ex hoc non sunt ad Episcopatus eligendi ibid.n.17

Multa licent Cardinalibus, quæ videntur propria Præsulum esse ibid.n.18.

Prærogatiuæ Cardinalium, eos non eligendos, sed postulandos esse demonstrant libr.7.d.12.c.1.n.19. 335

Vacare censetur beneficium Curatum, vel dignitas alia minor per promotionem ad Cardinalatum lib.7.d.12.c.1.n.22. 335

Non potest Cardinalis beneficium, residentiam expetens, acceptare in titulum ibid.n.23.

Distinctio trium Ordinũ Cardinalium arguit eos non esse in Episcopos eligendos ibid.n.24.

Cardinales Episcopi potius proprijs Ecclesijs Episcopalibus adesse, quam Romanæ Curiæ tenentur lib.7.d.12.c.2.n.8. 337

An Cardinales peccent, atq. ad restitutionem teneantur interrogati in Concistorio eorum muneri non satisfacientes lib.8.d.4.c.8.n.12. 380

Quid sentiendum sit de Cardinali, cui dubia esset sufficientia Promouendi ibid.n.13.

Quid præstare debeant Cardinales, ordinum capita, quibus tradendus est processus libr.8.d.5.c.1.n.23. 387

Cardinales tamen communi regula Possessionis, & ostensionis literarum non comprehenduntur, quippè qui statim exercere possunt munia Episcopalis Iurisdictionis lib.8.d.5.c.1.nu.44. fol. 390

Quænam sint iura soluenda Collegio Cardinaliũ, & Officialibus; quæ autem ob Promouendi paupertatem, si fuerit religiosus condonari soleant à Papa lib.8.d.5.c.1.n.26. 389

Causa, Cessante causa, cessat effectus libr.5.d.4.c.4.n.12. 65

Quæ causa dicenda sit finalis libr.5.d.4.c.4.n.18. fol. 67

Nemo potest iudicare in causa propria libr.7.d.7.c.1.n.4. 306

con-

INDEX.

Censura, Pœna statuta in delictum locum non habet, ni fuerit illud consumatum libr.6. d.14.c.2. n.10. 210

Delinquens censuram subibit vigentem in territorio, vbi consumatum, non autem vbi inceptū est delictum lib.6.d.16.n.12. 211

Censura lata contra facientem non comprehendit ex se mandantem; At hac cum verbis æquivalentibus exprimatur, mandantem etiam Episcopus ligat ibid.n.26. 213

Regula ad cognoscendam censuram ipso facto latam, vel ferendam ibid.n.38. 214

Ignorans imò, & inuitus etiam potest absolui à censuris lib.7.d.4.c.1.n.6. 283

Prima requiritur tonsura ad censuras ferendas ibid.n.7. ibid.

Neq. consuetudine præscribi potest Auctoritas ferendi censuras à laico ibid.n.9. 284

Character non est relatio rationis, neq. relatio prædicamentalis lib.8.d.7.c.1.n.1.& 2. 405

Character non est modus ibid.nu.3.

Character accidens est reale de prædicamento qualitatis lib.8.d.7.c.1.n.8. 406

Character Episcopalis potentia non est actiua in ordine ad Sacramenta, quæ confert Episcopus ibid.n.11.

Non est potentia in ordine ad effectus Sacramentorum ibid.n.12. 407

Episcopalis character ad alios Sacerdotales, vel pariter Episcopales physicè producendos non concurrit ibid.n.13. ibid.

Character est signum, quo siue in filium, siue in seruum, siue in militem, siue in famulum quis adscribitur lib.8.d.7.c.2.n.1. 408

Quomodo character signum est militiæ christianæ ibid.n.10. 409

Quomodo character ad famulatum faciat ibid. n.11.

Character signi rationem habet, non extrinsicè, atquè ex mera extrinseca Dei institutione ad placitum ibid.n.12.

Quomodo character Deum, Christum, filiationem adoptiuam, seruitutem, militarem dignitatem, ac munus famulatum, necnō gratiam, auxilia, & alia Sacramenta repræsentet ibid.n.14.

Ratio Imaginis, & Sanctificationis, ac veri signi, ac characteris in nobis est lib.8.disp.7.c.2.n.5. fol. 408

Quomodo character est signum seruitutis Christi ibid.n.7 ibid.

Ad quam speciem qualitatis character spectet; ac opinionum varietas, de hac quæstione lib.8 d.7.c.3.n.1. 413

Subiectum proprium, & proximum inhæsionis, ac denominationis characteris est anima ibid. n.10. 414

De potentia Dei ordinaria character est indelebilis ibid.n.11. 415

De obsoluta Dei potentia potest character destrui ibid.n.12.

Character manet in anima post mortem absq; potestate tamen, vel iurisdictione ei annexa ibid. n.18. 416

Ex sua natura character est indelebilis, & non ex mera, atq. extrinseca institutione ib.n.21.

Possibilis est qualitas contraria characteri illum expellens in pœnam ib.nu.22.

Num autem capax sit extensionis character ib. n.23.remissiuè. 417

Per consecrationem Episcopi aliquod intrinsecum imprimitur Consecrato lib.8. d.8.c.2.n.1. fol. 418

Quod in consecratione Antistitis producitur est verus, & proprius character ib.n.2.

Per hoc intrinsecum, quod fieri dicimus, Sacerdotalis non extenditur character, sed nouus specie penè distinctus producitur ib.n.4.

Christus, Quæ in Sacris literis accipiuntur de Christo capite in sensu primario, in secundario de membris etiam intelligenda sunt lib.8.d.7.c.2. n.2. 408

Quæ conueniunt Christo, vt filio naturali Dei, cōpetunt secundario aliqua ratione filijs adoptiuis ib.n.3. ibid.

Quomodo Christus quatenus homo dicatur insignitus, & sigillatus ib.n.4.

Christi Sacerdotium est æternum, secus nostrum lib.8.d.7.c.3.n.20. 416

Christianus, Quæ in Sacris Scripturis accipiuntur de Christo capite in sensu primario, in secundario de membris intelligenda etiam sunt lib.8.d. 7.c.2.n.2. 408

Quæ conueniunt Christo, vt filio naturali Dei, cōpetunt secundario aliqua ratione filijs adoptiuis ib.n.3.

Christianus è morte reuocatus, iterum non est baptizandus, neq; si fuerit Sacerdos iterum Sacro initiandus est ordine lib.8 d.7.c.3.n.14. fol. 415

Circumstantia, Quot sunt circumstantiæ ab Aristotile distincto modo, et à Theologis adducta lib. 5.d.1.c.3.n.8. 12

Ciues, qui pro Republica laborarunt, vel fortiter fuere, ius habent ad eius bona, vtriusq; etiam particeps æqualitatis, idemq; de Iure militum est, qui strenuè bellarunt, ad spolia lib.6.d.3.c.1 n.6.12.13.15.& 17. 89 90.& 91

Bona Reipublicæ quando sint etiam Ciuium ib. n. 15. 91

Quomodo debetur, vel stipendium pro labore, vel merces pro præmio ciui pro Republica laboranti ib.n.19.

Ciuis non habet ius ad quatuor, ni collata eius cōditione cum alio ius habente ad duo lib.6.d.3. c.2.n.10. 94

Qui sunt fructus inuidiæ, scopuliq; fugiendi à virtuosis Ciuibus lib.6.d.13.c.7.n.26. 202

Clausula in quacumq. parte dispositionis apposita, ad omnia referenda est membra, eadem vrgēte ratione lib.6.d.14.c.4.n.22.& c.2.n.21.& lib.7.d.6.c.4.n.2. 212.219.& 301.

Particula, seù clausula, verè, vel verùm, quando pro Sed, & quando pro Quin etiam, & asserentis vim habeat lib.6 d.14 c.4.n.25. 220

Neq; per clausulam supplentem omnem defectum, & e. naturales propriè supplentur defectus lib. 7.d.1.c.2.n.19. 258

Quid importet clausula specialc mandatum lib.8 d.4.c.2.n.16. 369

Clausula adhiberi solita in literis, Si est idoneus, ni verificetur, nullam facit collationem libr.6. d.9.c.4.n.3. 151

Quan-

Quando clausula, si, vel dummodo, rationem habet conditionis, vel modi, atq; Instructionis ib. n. 5.

Conditio formam imporcat ib. n. 6. 152

Clausula, si est idoneus, intrinsecè imbibitur in Electione, quam non reddit conditionatam, neq; suspendit, secus autem sentiendum de clausula, si inuentus fuerit idoneus, vel si facta indagatione inuentus fuerit idoneus ib. n. 7.

Disiunctiua clausula non facit copulatum sensum lib. 5. d. 3. c. 4. n. 11. 35

Dictio, vel, colligatio est disiunctiua ib. n. 11.

Dictio, vel, pro, &, nonnunquam vsurpatur ibid. n. 12.

Quàm vim Particula, vel, habeat libr. 6. d. 9. c. 3. n. 5. 148

Clericus, Maiorum mos, atq; institutum vitæ communis ad Clericos, post modum tantum deinceps spectans lib. 6. d. 4. c. 1. n. 12. 98

Institutum vitæ communis cur deniq; à Clericis etiam demissum lib. 6. d. 4. c. 3. n. 1. 100

Clerici vnde sint dicti ib.

Quale sit ius Clericis conditiones habentibus desideratas ab Institutoribus beneficiorum lib. 6. d. 6. c. 2. n. 21. 122

Collegium, Prebendæ Collegiorum primario in bonum Academiarum, secundario in præmium Scolasticorum institutæ ad Præstantiores instituendos DD. lib. 6. d. 4. c. 4. n. 16. 104

Commodum per incommodum compensandum esse, licet communis sit regula, contra Ecclesiam tamen locum non habet lib. 7. d. 3. c. 3. n. 9. 281

Compromissum, & Compromissarius, Si Compromissarij septem essent, ac tertiùs in publico voto ferenda sibi suffrageretur, inualida esset electio, etiamsi deindè quartus alius accederet lib. 5. d. 4. c. 4. n. 7. 64

Si electio Presulis per Compromissum haberetur secretum modo, quo indicatur in cap. sicut cum de electione in 6. non potest votum Electi augere numerum suffragiorum lib. 5. d. 4. c. 4 n. 9. ibid.

Quando in compromissi forma facta est facultas expressa, vt votum electi numerum saltem augeat æqualem, vel vt vnus Compromissariorũ possit eligi, etiamsi palam transigeretur, posita illa forma posset vnus Compromissariorum voto suo numerum æqualem saltem Eligentium augere ib. n. 10. 11. & 12. 64. & 65

Quæ differentia inter electionem factam in scrutinio, & in compromisso ib. n. 13. 65

Vera ratio cur in compromisso electi votum augeat numerum, quando ex vi formæ Compromissarijs conceditur, vt vnus ex ipsis possit eligi ib. n. 14. 66

Compromissarius ex vi formæ compromissi sibi palam per votum consulens cauere debet, nè quoad modum peccato se inficiat scandali ib. n. 15.

Probabilis est remota speciali clausula Compromissi, qua fit Compromissarys facultas eligendi vnum ex se ipsis, non posse id validè præstari ex vi compromissi per se, atq; in genere sumpti. ib. n. 16.

Qua ratione constare debeat nullum sibi suffragatum fuisse ib. n. 23. 68

Concilium, Quod ius Prouinciali Concilio ad Episcopos suspendendos lib. 6. d. 14. c. 4. n. 7. remissiuè. 218

Concistorium, A quo facienda sit in Concistorio propositio, seù præconizatio lib. 8. d. 5. c. 1. n. 23. fol. 387

Conciuis, Cur conciues plerumq; liuore tanguntur Inuidiæ lib. 6. d. 13. c. 7. n. 25. 303

Concursus oppositio, Duplex oppositionis, & concursus forma lib. 6. d. 12. c. 4. n. 1. 168

Formula concursus pactum includit inter Collatores, & Candidatos ib. n. 2.

Si alio consilio, aliaq; mente vocarentur Oppositores, censerentur decepti, ni expressè illis aperiretur ib. n. 3.

Conditio, Quando clausula, si, vel dummodo rationẽ habet conditionis, vel modi, atq; instructionis lib. 6. d. 9. c. 4. n. 5. 151

Vide Clausula.

Dispositio conditionalis effectum non habet ante conditionem impletam lib. 7. d. 7. c. 1. n. 7. 306

Dispositio conditionalis suum non potest effectum habere conditione non posita lib. 7. d. 7. c. 2. n. 10 fol. 308

Confessarius, Approbatio Confessariorum iuxta Tridentinum facta iuridica est declaratio, seù sententia ex iustitia debita libr. 6. d. 6. c. 2. n. 12. fol. 121

Confirmandus, Inquisitio personæ confirmandæ ibi habenda, vbi quis vitam degerit lib. 7. d. 2. c. 2. n. 10. 264

Caueat Confirmandus nè procurando edictum refigeret, vel eius terminum abbreuiãdo vitiet ib. n. 11. ibid.

Confirmatio ad beneficia, Confirmatio bifariam haberi potest lib. 7. d. 1. c. 2. n. 1. 257

Quæ sit forma communis, & forma specialis cuiuscumq; confirmationis, rescripti, &c. ib.

Confirmatio concessa sub forma communi nihil ferè operatur ib. n. 2.

Confirmatio per se validam supponit electionem, vel quodcumq; supra quod cadit ib. n. 4.

Confirmatio Codicillum in testamentum non cõfirmat ib. n. 5.

Quid sit ratificatio ib.

Fictio non trahitur ad impossibilia lib. 7. d. 1. c. 2. n. 6. ibid.

Nullus ratificationi locus est de re facta contra ius ib. n. 7. ibid.

Papa per confirmationem nullius censetur iuri derogare ib. n. 8.

Quod non est confirmabile de Iure, non præsumitur confirmare ib. n. 9.

Electio non canonicè habita, etiamsi Ecclesia expedisset, non est confirmanda ib. n. 10. 258

Si quis post trimestre transactam confirmationẽ peteret, non conualesceret Electio, quod enim à principio est nullum non conualescit ib. n. 11.

Confirmatio facta à Pontifice ex certa scientia electionem etiam nullam cõualidat quoad ea, quæ sunt Iuris positiui ib. n. 12.

Nonnunquam confirmationis nomen vsui est loco dispensationis ib. n. 13. 258

Confirmatio ex certa scientia dispensatio dicitur l. 7. d. 1. c. 3. n. 4. 160

Confirmatio de re litigiosa, non facta litis mentione,

tione, vel quocumq; alio modo subreptitia, est nulla ib.n.5.
Confirmatio in specie de vna re, de qua subreptitia est, nullius est roboris ibid. cap. 4.n.13. 262
Si ex dolo subreptitia sit confirmatio quoad omnia est nulla ib.n.14.
Sic etiam si fuerit sub vna forma, nec separati fuerint articuli ib.n.15.
In dubio legis, confirmationis, vel Rescripti eis nõ standum est ib.c.6.n.9. 271
Quando dubium negatiuum versari censendum sit circa materiam confirmationis num apta, vel inepta sit ib.n.11.
Confirmatio valida erit quocumq; se opponente etiam non vocato, si de illius iniustitia certo constiterit lib.7.d.2.c.2.n.6. 264
De electione quomodolibet habita semper facienda est inquisitio ib.n.7. ibid.
Elapso termino præscripto, neq; confirmatione habita, si Iudex non decreuit nemine audiendũ, adhuc erit ei locus, secus si decreuerit, vel confirmauerit ib.n.13. 274
Prima limitatio si fuerit Rusticus, vel fœmina, quæ opponat post factam confirmationem, vel terminum elapsum, & prohibitionem Iudicis est audienda ib.c.3.n.1. 275
Secunda limitatio si quod obijcitur illicò proponatur probandum, quod tamen non electioni, aut confirmationi, sed consecrationi tantum erit impedimento ib.n.2.
Tertia limitatio si fuerit ab Ordinario confirmatio habita post appellationem ex causa probabili factam ad Sedem Apostolicam ib.n.5. 276
Superior, qui est Papę inferior Indignum confirmans, à beneficio suspenditur ib n.6.
Quando per confirmationem peccetur ib.c.4.n.1. fol. 276
Quando per accidens Papa à peccato excusaretur ib.n.4.
Dignus electus magna Capituli, populiq; propensione, posset licitè confirmari, quamuis alter esset cęteroquin dignior ib.n.5.
Ex multis p̃sentatis æqualibus suffragijs dignior ad Episcopatum confirmandus, ex æquè verò dignis prò arbitratu ib.n 6.
Per confirmationem Ius perfectum censetur habere Præsul lib.7.d.3.c.2.n.1. 279
Per confirmationem habetur expedita administratio electi ad Episcopatum per se loquendo, secundum ius antiquum ibid. n.5. & 6. 280
Pœna contra administrantem ante confirmationem ib.n.7.
Prima limitatio, qui in concordia sunt electi in magna distantia, immediatè Papa subiecti, neq; aliquid alienant, possunt administrare ante confirmationem ib.c.3.n.1. 280
Hæc eadem valet limitatio de suffraganeo respectu sui Metropolitani, si ab eo, vt olim confirmandus esset ib.n.2. 281
Eadem intercedente causa idem debet esse ius ib. n 3.
Tertia limitatio ob difficultatem itineris, vel difficilem aditum ad Pontificem ib.n.6.
Quarta limitatio de Prelato immediatè à Papa promoto, qui confirmatione alia non indiget ad administrationem ib.n.7.
Quinta limitatio. Intrusi administratio si per vtilis fuerit Ecclesiæ, cui aliquid comparauit, valida est ib.n.8.
Prælaturæ ab altero etiam illicitè præoccupatæ confirmatio sola satis non est ad exercendam administrationem libr.7.disp.5.cap.2.n.2. 294
Confirmatio non in omnibus æquiparatur sententiæ definitiuæ ib.c.3.n.1. 296
Propria licet authoritate Domino rem vacantẽ suam, fructusq; percipere, & Confirmato possessionem capere, atq; administrationem exercere Ecclesiæ vacantis, non tamen ab altero etiam iniustè possessæ ib.n.2.
Admissio propositionis à Cardinali facta de promouendo æquiualet confirmationi lib.8.d.5.c. 1.n.36. 390
Duo Sacramenta ordinis, & confirmationis propria sunt Episcopi libr.8. disp.6. c.3.n.6. 400
Si aliquando simplices Sacerdotes confirmauerunt id ex delegatione, vel permissione fecerunt ib.n.7.
Electio à confirmatione pariter differt lib.5.d.1. c.1.n.11. 8
Confirmatio non tribuit, sed supponit ius Electo quæsitum lib.6.d.16.c.3.n.10. 244
Cum agatur de confirmatione Electionis ad Episcopatum dãda quidẽ à Summo Põtifice semper illius innititur gratiæ, cui integrum est omnem electionem reuocare, vel confirmationem impedire ib.c.4 n.4. 246
Ante confirmationem electus etiã post consensum non dicitur promotus, sed promouendus ib.n.5.
Ante confirmationem beneficium non dicitur electi ibid.n.6.
Quid sit electionis ad Cathedralem Ecclesiam confirmatio lib.7.d.1.c.1.n.2. 255
Confirmatio electionis in Episcopum est per se necessaria lib.7.d.1.c.1.n.3. & 8. ib. & 256
Confirmatione ratum redditur matrimonium spirituale lib.7.d.1.c.1.n.4. 255
Conferens beneficium si potestatem habeat conferendi, vtrumq; conferendo videtur præstare ib.n.5. ibid.
Confirmatio electionis alicuius ad Episcopatum non est simpliciter, sed secundum quid necessaria ib.n.7.
Vbi vigeret, vt ab eo confirmaretur electio, cui immediatè dignitas subiacet, est per se necessaria confirmatio ib.n.8. 256
Quando confirmatio ab electione distinguatur ib n.9.
Quæ sunt Iurisdictionis, non tamen quæ sunt ordinis Episcopo competunt confirmato lib.7. d. 4.c.1.n.2. 282
Banna, & quæ Iurisdictioni accedunt, spectant etiam ad Episcopum confirmatum, ut alys emolumenta, fuerint destinata lib.7.d.4 cap.1. n.3. 285
Potest Episcopus confirmatus tantum excommunicare, & absoluere, non tamen Sacramenta aliter ib.n.4.
Nec requiruntur minores ordines ad inferendas censuras ib.n.5.
Cõsãguineus, Cognatus, & Affinis, Turpis p̃sonarũ acceptio est, Ecclesiæ opes rõe cognationis, aut affinitatis, aut similis in vnum, vel paucos de-

deriuare lib.6.d.5.c.2.n.5. 114
Possunt Ecclesiastica beneficia,consanguineis,vel affinibus,vel amicis æquè dignis,magna tamē cum cautela ad scandalum, vel periculum effugiendum,conferri lib.6.d.7.c.3.n.4. 136
Quam magnum sit periculum promouere consanguineos,vel propinquos lib.6.d.7.c.3.n.6. 137
Quando certa est Amici, vel Affinis aptitudo: dubia vero non affinis,vel amici,tenetur nē dū potest, ab Electore ille eligi ad beneficia Ecclesiastica ib.n.10.
Consanguinitas,*merito allicit ad hæredem instituendum, minimè vero deberet ad Prælaturā lib.6.d.5.c.2.n.8.* 115
An affinitas,vel consanguinitas probanda sit lib.8.d.4.c.3.n.2. 370
Modus computandi gradus propinquitatis Iure canonico,& ciuili ib.n.3. 371
In actibus Canonicis modus computandi canonicus est in vsu;In ciuilibus ciuilis ib.n.4.
Consensus. *Potest electus, qui consentit confirmationem suæ electionis petere absq; ambitionis nota,imò sui electionem defendere l.6.d.16.c.4 n.2.* 246
Differentia inter Electum,Postulatum,et Præsentatum in ordine ad confirmationem electionis, Postulationis admissionem, & institutionem præsentationis ib.n.3.
Validus est consensus baptizandi,confirmandi,& absoluendi certam personam etiam si erretur in qualitate accidentali lib.5.d.1.c.4.n.8. 16
Quomodo censendus est sola taciturnitate quis consensisse lib.6.d.14 c.2.n.29. 213
Consensus Electi necessarius est ad complementū electionis,atq; ad ius deriuandum in electum ipsum aliqua,ratione perfectum lib.6.d.16.c.1. n.2. 238
Consensus Electi necessarius ad electionis vim,signis externis sufficienter debet innotescere ib. n.3. 239
Consensus hic Electi consideratus satis erit,implicitus ib.n.4.
Consensus præstandus est ab Electo intra mensem ib.n.5.
Mensis tot dierum sit,quot habet ille, in quo præsentata est electio ib.n.6. 239
Ni consentiat intra mensem electio, qualecumq; per electionem quæsiuit ius,perdit, ni ex propria conditione excusaretur, vel legitimè fuerit impeditus ib.n. 7.
Sufficit consensus hic electi etiam nō simultaneus cum altero electorum habitus ib.n.8. 240
In omni contractu satis est consensus,diuerso tempore præstitus ib.n. 9.
Si electio non sortiatur effectum iustis de causis integrum erit electoribus iterum eligendi ibid. n.10.
Ante confirmationem etiā post consensum renunciatio valet quoad Reununciantem ib.n.11.
Quādo penès varias rationes habeat Electus post consensum,& ius ad rem, & ius in re respectu beneficij ib.c.4.n.1. 246
Conscientia,*ex conscientia erronea putans quis cōtra iustitiam facere, impediendo siuè fraude quempiam à consequutione boni, et, non debiti peccaret internè cōtra iustitiā,ab onere tamen restitutionis est immunis l.6.d.13.c.3.n.9.* 183
Consecratio,*Consecrationis Episcopalis validitas non pendet à scientia,vel eius defectu lib.6.d.9 c.4.n.16.* 153
Semel,atq;iterum in Concistorio quis præpositus, factus inhabilis deindè ante consecrationē adhuc recipi potest lib.8.d.5.c.2.n.5. 392
Num Episcopi consecratio sit Sacramentum lib.8 d.6.c.1.n.1. 395
Episcopatus verū est Sacramentum ib.n.6. 396
Quænam gratia infunditur per Sacramentum ordinis ib.n.7.
An consecratio Episcopi Sacramentum sit ordinis penès varias Authorum sententias, ib.c.2. n.1. 397
Distinctio inter Sacramentum consecrationis Episcopi,& Sacerdotis est Iuris diuini ib.c.3. n.5. fol. 399
Per cōsecrationem Episcopi aliquod intrinsecum imprimitur Consecrato lib.8.d.8.c.2.n.1. 418
Quod in consecratione Antistitis producitur, est verus,& proprius character ib.n.2.
Consilium,*quod esse potest bonum, & malum, præsumendum est bonum lib.7.d.11.c.1.n.18.* 325
Constitutio,*atq; edictum explicandum secundum ius commune per se loquendo libr.7.d.1.c.1.n. 10.* 356
Constitutio non trahitur ad præterita, ni expressè significetur per textum lib.7.d.7.c.2.n.5. 307
Quod certum est de constitutione confirmante: De irritante vero etiam quando causa annullationis de nouo in odium inducitur ib.n.6.
Distinctus est sensus diplomatis cassantis dispositionem ipsam,vel eius iam per actum effectū. ib.n.8.
Consuetudo,*Quæ sit consuetudo contra ius lib.5.d. 4.c.5.n.11.* 70
Consuetudo subditorum,repugnante Principe, legem abrogare non non potest ib.n.12.
Quid sit consuetudo ib.n.13.
Series actuum ad consuetudinem desiderata, interrupta nē sit,& eiusdem prorsus actus lib.5. d.4.c.5.n.15. 71
Consuetudo tantum habet de potentia,quantum de actu,neq; admittit extēsionem casus ad casum ib.n.16.
Duos ad minimum eiusdem omnino rationis consuetudo requirit actus ib.n.17.ib.
Imò præscriptionem sibi vendicat ib.n.18.
Consuetudo, vt vim habeat rationabile esse debet, alioquin neq; per immemorabile tempus inducitur ib.n.19.
Quænam sit consuetudo rationabilis ib.n.20.
Capitulum absq; Episcopo nouas inducere consuetudines,vel veteres abrogare minimè potest ib.n.11. 70
Consuetudo ignota,vel saltem tacitè nō approbata à Principe probabiliter non abrogat legem lib.5.d.3.c.3.n.21. 32
Ad consuetudinem vsus, & continuata series actuum requiritur ib.n.22. 33
Quid sit consuetudo ib.n.22.
Consuetudinis vis circa leges abrogandas, instituendas,interpretandas lib.6.d.9.cap.4 nu. 10. fol. 153
Prima limitatio consuetudinis, vt cum solum ha-

habet in qua plerumq; fieri solet ib.n.11.
Secunda limitatio consuetudinis, vt inducta non sit ab homuncionibus, sed à viris probis ib.n.12
Tertia limitatio, vt consuetudo tunc vires habeat, quando est rationabilis, id est consulens bono publico, neq; contra ius naturale ib. n.13.
Consuetudo abrogata à lege vim non habet abrogandi legem lib.6.d.9.c.4.n.14. 153
Contingēs, *Quod rarò contingere solet, non est præsumendum euenisse lib.5.d.3.c.vit.n.42.* 55
Contractus, *Non vitiatur consensus matrimonij, electionis, & contractus ex solo nominis errore, si noscatur res, seù persona lib.5.d.1.c.4.nu. 12.* 16
Contractus iure ciuili irritus ob commune bonum iuramento non firmatur lib.6. d.13. cap.7.n.8. fol. 198
Regula generalis ad agnoscendum, quando iuramentum contractum firmet ib.n.9.
Contrarium, *Quomodo contrariorum eadem sit disciplina lib.5.d.4.c.5.n.7.* 70
Argumentum à contrario sensu vires habet, quādo contrarium iure nō est cautum, secus si cautum lib.6.d.13.c.6.n.3. 194
Correctio fraterna, *Ni autem Prælati in visitationibus interrogent, peccare grauiter possunt lib. 6.d.14.c.4.n.14. remissiuè.* 219
Quid faciendum in visitationibus, quando præmissa correctione fraterna, frater non est emendatus ib.
Casus, in quibus inquiri potest specialiter, etiam non præcedente infamia lib.6.d.14.c.4.nu.16. remissiuè. 219
Inquisitione generali asserta perhabita, bina correctio facienda est à Concilio Prælatis delinquentibus ib.n.17.
Eodem pacto cum Metropolitanis agendum est, atq; cum Episcopis, quoad correctionem ib. n.18.

D

DAmnum *bifariam accipi potest lib.6.d.1.c.7. n.10.* 76
Quid sit damnum ibid.
Magna differentia est inter parum abesse à damno inferendo, & ipsum damnum illatum circa bonum, quod parum abest, vt alicui comparetur lib.6.d.13.c.2.n.7. 180
Impedimentum reuocatum post damnum illatum veluti causa illius habendum; secus si anteqā inferretur, efficaciter fueris reuocatum ib. n.8.
Decretales Epistolæ, *in corpus Iuris à Gregorio IX. redacta legis, vim habent vniuersalis lib. 7.d.1.c.5.n.12.* 265
Quæ Papa decernit maximè per decretales Epistolas sunt infallibilia lib.7.d.8.c.1.n.3. 312
Decretales literæ, vel rescripta etiam extra ius existentia in casibus singularibus data, vim continent irrefragabilis legis ad cæteros similes casus ib.n.7.
Defectus naturalis, *Non propriè supplet naturales defectus confirmatio Papæ, sed æquiualenter lib.7.d.1.c.2.n.18.* 258
Neq; per clausulam supplentem omnes defectus, & c. naturales ppriè suppletur defectus ib.n.19
Deliberatio, *Quisnam sit actus primò primus, secundo primus, & plenè deliberatus libr. 5.d.2. c.2.n.3.* 9
Quæ ad culpam mortalē requiritur deliberatio, satis est ad validitatem electionis ib.n.4.
Displicentia post factum, coniectura esse potest insufficientis deliberationis, de qua dubitatur ib. n.10. 10
Deliberatio requisita ad licitè, vel illicitè eligendum ib.n.11.
Quæ fiunt ex iracundia, facta non præsumuntur ex defectu deliberationis necessaria ad peccatum mortale ib.n.12.
Delictum, *Delinquens censuram subibit vigentem in territorio, vbi consumatum, non autem vbi inceptum est delictum lib.6.d.14.c.2.n.12.* 218
Ratione autem delicti, quoad reliquas pœnas sit subditus Reus, tum in Territorio, vbi inchoatum, tum vbi consumatum fuerit ib.n.13.
Nemo vel peccator, vel malus esse præsumitur, vt neq; delictum præsumendum est lib.7.d.11.c.1 n. 17. 325
Occulta delicta in Visitationibus generalibus, quando non aperienda sunt lib.6.d.14.c.4.n.13. remissiuè. 219
Qua ratione delictum Prælati notorium esse debeat ib.n.18. ibid.
De Delicto Metropolitani quid agendum ib.n.18.
Delictum Metropolitani priusquam denuncietur Papæ non esse necessariò corrigendum quando sit verum ib.n.20.
Denunciator, *Ex regula generali denuncians, vel accusans, neq; probans præsumitur calumniasse lib.6. d.14.c.5.n.30. & 33.* 224
Quomodo plectendus sit denunciator non probās ib.n.32.
Depositio, *Contra simoniacos depositio tum à beneficio, tum à dignitate sancita est, quæ non incurritur, ni post sententiam lib.6.d.14.c.1.n.17 & 18.* 208
Quid sit hæc depositio ib.n.19.
Deus, *In Deo cur nulla sit acceptio personarum lib. 6.d.5.c.2.n.9.* 115
Etiamsi Deus per impossibile personam respuerit in iis, quę gratia sua tribuit, non esset tamen iniustus ib.6.n.12. 115
Diaconus, *Cur Diaconus vnius Ecclesiæ in electionem sui ad alterius Episcopatum potest consentire sine licentia, sine qua tamen non potest trāsire lib.6.d.11.c.1.n.7.* 323
Cur Diaconus non expectata Superioris licentia ad statum religiosum potest se conferre, secus verò ad Episcopatum ib.n.8.
Non potest Præsul Diacono electo, & confirmato validè negare licentiam absquè graui causa, Episcopatum adeundi, ad quem est electus ib.n.9.
Cogendus esset à Papa Præsul Diacono electo ad Episcopatum alterius Ecclesiæ denegans facultatem transeundi ib.n.10.
Dies festus, Feria, *Actus extra Iudiciales diebus etiam feriatis fieri possunt libr.8.disp.2.cap.4. un.6.*
Intercedente lite de Iudicio, Præsentatione, vel Iurepatronatus nequit fieri processus die feriato ib.n.7.

I N D E X.

Dignitas, *Ecclasiastica dignitas, atq; officium summè onerosa pramys sublenanda libr.6. d 4.c.4. n.15.* 104

Dignus, & Dignior, *Inter Christiaaam Rempublicam, Deiq; Ecclesiam, & Collatores beneficiorum, ac dignitatum ad curam animarum spe-ctantium pactum intercessit, quod ratione institutionis perseuerat ea dandi Dignioribus lib. 6.d.4 c.5.n.2. & deinceps.* 106

Obligatio ex iure naturali diuino fundata in contracta asserto Digniores eligendi ad hac beneficia, explicata etiam est praecepto Ecclesiastico ib.n.6.

Deducitur ius, atq; obiectum iustitia commutatiua reperiri in hisce beneficiys ib.n.10.

Ex causa finali demonstrantur huiusmodi beneficia danda Melioribus ib.n.15. & deinceps.

Ex officio Distribatoris, instar Oeconomi, ipsius obligatio ad rigorosam iustitiam reuocari facilè potest ib.n.17. 108

Pactum, assertumq; praeceptum non praestant, vt si Digniores non eligantur, inualida sit electio, nec etiam in foro interno, sed nè sit licita ib.nu. 21. 109

Etsi ex vi institutionis beneficij Digniori hic, & nunc ius ad rem ad illud sit, potest tamen electione, ac traditione ius in re esse Electo ib. n.22.

Vide electio, & elector.

Teneor, nedùm possum, dare votum digno digniori omisso, nè indignus eligatur lib.6.d.6.c.3.n.5 fol. 125

Clausula adhiberi solita in literis, si est idoneus, ni verificetur, nullam facit electionem lib.6. d. 9.c.4.n.3. 151

Aptitudo requisita in dicta clausala quemcunq; verè indignum arcet ib.n.4.

Dignior non habet actionem in Electum, vel Promotum dignam lib.6.d.10.c.2.n.3. 156

Aptus, seù dignus neq; acceptare, neq; petere beneficium potest, alys existentibus candidatis, lib.6.d.12.c.7.n.3. 175

Conficta est lex immeritò à nonnullis asserta, qua Digniores dicuntur cessisse beneficio, vbi digno iam datum est ib.c.2.n.4 164

In casa asserto tenetur beneficio se Dignus abdicare ib.c.7.n.5. 176

Qui Dignum à bono acquirendo impedit, impedimento illicito, ac doloso, peccat contra iustitiã, ac tenetur restituere, secus autem si impeditus fuerit indignus libr.6.disput.13 cap.3. num.24. fol. 185

Impediens aliquem, modo indignus non sit, à consequutione beneficij simplicis, malis artibus, ẽt vt detur alteri digno peccat contra iustitiam, ac tenetur restituere ib.n.24.

Dignior ad vacantem Ecclesiam *perquirendus non est ex his, qui alys iam praesunt, ni grauis vrgeat necessitas ib c.7.n.4.* 194

Diploma, *Distinctus est sensus diplomatis cassantis dispositionem ipsam, vel eius tam peractum ef fectam lib.7.d.7.c.2.n.8.* 307

Disciplina Ecclesiastica, *In his, quae concernũt honestatem, Ecclesiasticamq; disciplinam non est inspiciendum quid factum sit, sed quod fieri debuerit lib.5.d.4.c.5.n.22.* 71

Dispensare, vel dispensatio, *Potest successor Princeps praedecessorum leges abrogare lib.5.d.3. c.6.n. 1.* 44

Neq; potest impediri Papa facultas, ius derogandi canonicum per Concilium, supra quod ipse est ib.n.2.

A non sublata, sed vigente lege humana non potest prò arbitratu summus Princeps immediatè se eripere ib.n.3. & 9.

Ex rationabili causa in propria, lege Princeps summus, ac Papa validè, licitèq; potest dispẽsare ib.n.4.

Non potest Pontifex, aut summus alius Princeps licitè, siuè de potentia ordinaria, siuè absoluta absq; rationabili causa dispensare, & consequenter neq; Papa in canonica simonia lib.5. d.3.c.6.n.9. & 13 44. & 45

Tametsi contraria opinio ab extrinseco probabilis etiam sit ib.n.10.

Peccatum, quo Princeps absq; rationabili causa dispensans peccat, est leuè, vel grauè, eiusdemq; speciei prò ratione materia legis dispensata ib. n.11. 45

Eadem culpa grauitate, ac Princeps dispensans absq; causa, se inficit Acceptans, vel Petens eamdem dispensationem, ad quam iustam deesse causam nouerit ib.n.12.

De potentia ordinaria neq; validè, neq; licitè potest dispensare Princeps *in propria lege sine rationabili causa lib.5.d.3.c.6.n.13.* 45

De absoluta potentia validè potest summus Princeps in iure humano, sine legitima causa, dispẽsare ib.n.14

Neq; Princeps secum, vel cum subdito validè dispensans absq; causa, neq; ipse subditus peccat in vsu huiusmodi dispensationis de potentia absoluta concessa ib.n.15.

Peccabunt tamen & Princeps, & subditus in vsu dispensationis absq; causa concessa de potentia ordinaria ib.n.16.

Plerumq; Principi dispensanti vsui est potentia ordinaria, neq; absoluta, ni de plenitudine potestatis, vel aliàs significet se facturum ib.n.17. & 18. 46

Quęnam potestas absoluta spectet ad tyrannidem ib.n.19.

Species peccati, quod committit vtẽs dispẽsatione data sine causa secundũ Caietanum est contra ius naturale ib n.20.

Rationes generales malitia certam nõ dant malitiam nisi specialiter sint volita ib.n.22.

Non peccat nouo peccato veniali Princeps, vel subditus vtens dispensatione valida absq; causa concessa ib.n.23.

Peccatum, quo quis peccare falsò dicitur, valida vtens dispensatione perperam assereretur esse singularitatis, & insolentia. ib.n.24.

Dispensatio absq; causa in simonia Ecclesiastica ex se est peccatum mortale contra religionem, vt est eius vsus illicitas ib.n.25. 47

Quae sit dicenda causa legitima dispensationis, & num satis sit, vt talis cognita sit bona fide à Principe ib n.26 & 27. ibid.

Num aliquando sit necessaria talis dispensatio ib. n.28.

Casus in quibus Papa *promouens censetur, vel nõ cen-*

censetur virtualiter dispensare l.7.d.1.c.3.n.2. fol. 259
Confirmatio e certa scientia, dispensatio dicitur ib.n.4. 260
Non eadem est ratio dispensationis, atq; interpretationis ib.c.5.n.3. 264
Dispensatio casum supponit, in quo vrgeat legis obligatio, secus verò interpretatio ib.n.4. 265
Quid propriè sit interpretatio ib.n.5.
Quotuplex interpretatio sit ib.n.6.
Interpretatio cur, & quando necessaria sit ibid. num.9.
Interpretatio authentica, & necessaria solum ad legislatorem, eiusq; legitimum spectat successorem ib.n.10.
Interpretatio in casu particulari Summi Pontificis, quidquid de alijs Principibus sit, vim habet legis vniuersalis ib.n.11.
Quomodo intelligenda sit doctrina de non extensione dispensationis lib.7.d.3.c.3.n.5. 260
Dispensatio nunquam contra commune bonum esse debet lib.7.d.11.c.2.n.6. 328
Quando dispensatur cum Minore ad beneficium Parocchiale, consequenter censetur dispensatum, ne intra annum teneatur ille Sacerdotio initiari lib.8.d.5.c.2.n.23. 394
Quando dispensatur ad plura beneficia, censetur dispensatum ad residendum in vno ib.n.24.
Non vacant beneficia prahabita à Promoto in Episcopum ob consecrationem relatam propter infirmitatem ib.n.25.
Soluuntur argumenta contraria libr.5.d.1.cap.2. n.13.ib.
Dispositio, Vbicumq; eadem est ratio, eadem esse debet iuris dispositio lib.5.d.4.c.3.n.7. 61
Exempla non restringunt regulam, siue dispositionem lib.6.d.14.c.2.n.5. 210
Dispositio à Iure exorbitans extendenda non est, præsertim si sit pœnalis, & eadem non vrgeat ratio lib.7.d.7.c.1.n.8. 306
Dispositio conditionalis suum non potest effectum habere conditione non posita lib.7. d.7.cap.2. n.10. 308
Distantia, Absentia, Qua ratione probanda sit distantia lib.8.d.4.c.3.n.7. 371
Absentia quando legitimum constituat impedimentum lib.8.d.4.c.4.n.3. 373
Distributor, Quomodo à malo distributore peccetur lib.6.d.4.c.6.n.3. 110
Iniquus, & insidis elector, seù distributor beneficiorum curatorum, seù in præmium destinatorum tum Ecclesiæ primario tum secundario Dignioribus nocet ib.n.6.
Per pulchra comparatio distributionis beneficiorum cum participatione cibi ad omnia mēbra lib.6.d.5.c.2.n.6. 115
Doctrina, Nec titulus coloratus suffragatur Episcopo prorsus illiterato; secus si mediocri fuerit ornatus doctrina lib.6.d.9.c.3.n.9.& 10. 149
Num Beneficiarij indocti regula gaudeant de triennali pensione ibid.
Defectus scientiæ totalis nullam reddit electionē ibid.n.8.
Electio prorsus indocti nulla, secus illius, cuius est certa spes doctrinæ mox comparandæ ib.c.4.n. 1.& 17. 151.& 153
Domicilium, Quæ desideretur habitatio ad mutationem domicilij lib.8.d.4.c.2.n.5. 368
Decennium habitationis quid conferat ad mutationem domibus, & an omninò necessarium sit ibid.n.6.
Donatarius perpetuus possit nominare donatorem Iuris Patronatus lib.8.d.2.c.2.n.6. 352
Donatio, Quamcunq; donationem legatum, testamentum impedire sine fraude, dolo, &c. ex se non est peccatum lib.6.d.13 c.3.n.12. 183
Donator, Cur voluntas antecedens legitima sola valet conferre ius, non autem sola voluntas Collatoris, Electoris, vel Donantis ib.c.4.nu.4. fol. 187
Dos, In stipulatione per Virginem facta, subintelligitur causa dotis lib.8.d.2.c.3.n.6.
Dubium, In dubio non asserenda est obligatio lib.6. d.16.c.3.n.14. 245
In dubio proprio num sit lata lex, nec nè, quod facta morali diligentia reici non potest, minimè tenetur subditus stare illi legi, idemq; indicant nonnulli, tametsi lex sit certa; Dubium tamen sit, num hic, & nunc comprehendat hunc casū lib.7.d.1.c.5.n.19.& 20. 266
Non tenetur quis voto, quod propriè dubitat, an emiserit ib.n.20.
Certa existente lege, vel priuilegio, si dubium sit negatiuum de potestate, vel voluntate legislatoris, si voluerit, vel hic, & nunc vellet, adeūdus esset ipse legislator, vel Princeps, aut vrgente necessitate Epychia erit vsus ib. nn. 21. & 24. 266.& 267
Ex necessitate cum non potest hic, & nunc aliam diligentiam facere quispiam, tametsi opinionē improbabilem sequatur, a peccato excusatur, atq; in materia iustitiæ pro viribus tenetur cōsulere damno alterius per se loquendo; at cum lata culpa non se infecerit, non tenetur ipse restituere ib.n.22.
Quonsq; dubium practicum deponat, quis, tenetur, quod tutius est, sequi, alioquin eadem specie, ac grauitate peccati inquinabitur, ac illud, de quo est dubium ib.n.23.
Quando est dubium negatiuum de re præcepta num sit licita, nec nè, standum est legi ib.nu.25.
Si subditus dubio non vrgetur proprio, ac negatiuo, sed positiuo potius formidine in opinione probabili imbibita de potestate non se extendēte ad hunc casum, poterit legem simpliciter interpretare, vnamq; ex probabilibus sequi opinionem ib.n.26.
Duplex dubium circa verba, vel circa significationem eorum absolutè sumptorum, vel ex ipsa intentione legislatoris, vel Auctoris, exemplis declaratur ib.n.30. 268
Dubio positiuo existente circa significationem, de qua varietas sit opinionum, quisq; Doctus legē illam, præceptum, &c. simpliciter interpretari poterit: si verò dubium esset negatiuum, seruanda est regula quarta nu. 21. tradita ib. nu. 31. fol. 269
Dubio negatiuo intercedente non ex ipsa intentione legislatoris, &c. omninò lex est seruanda, standum præcepto, vel alio scripto Principis, vel ipse edocendus est Princeps. Positiuo verò probabilitatis intercedente, Inferiori licet varia

via vel interpretatione simplici, non autē propriè Epychia ib.n.32.
In dubio legis confirmationis, vel rescripti eis non standum lib.7.d.1.c.6.n.9. 271
Certa existente lege, confirmatione, &c. & si fuerit dubium negatiuum de potestate, vel de voluntate Principis, standum est legi, cōfirmationi, &c. dummodo dubium non esset; num confirmatio v.g. illa contra ius esset ib.n.10.
Quando dubium negatiuum versari censendum, sit circa materiam confirmationis, num apta, vel inepta sit ib.n.11.
Quid sentiendum sit de dubio ex verbis, vel intentionis Principis orto ib.n.14.
Nemo dubius de sua Iurisdictione potest iudicare lib.7.d.7.c.1.n.6. 306
Quotuplex sit dubium lib.7.d.10.c.2.n.2. 319
In dubio præsumitur scientia mortis lib.8.d.2.c.4 n.10.
Duces, Quo tenentur iure Reges, aliiq; Duces ad spolia militibus diuidenda lib.6.d.1.c.3.n.18 91

E

ECclesia, Quid pro Ecclesijs viduatis intelligendum sit lib.5.d.4.c.5.n.4. 69
Non nulla sunt beneficia, tanquam præmia instituta in Ecclesia lib.6.d.4.c.4.n.6. 64
Non bene consultum esset Respub. Christianæ neq; Ecclesiæ non nulla beneficia in præmium destinata essent ib.n.7.
Vacatio Ecclesiæ censetur durare vsq; ad confirmationem Præsulis lib.7.d.5.c.2.n.6. 294
De inquisitione, & Relatione status facienda per varios articulos, de quibus interrogandi sunt testes lib.8.d.4.c.11.n.1.vsq; ad 11. 382
Cur Ecclesia consecrata distructa consecrationē amittat, quam neq; iterum adipiscitur constructa eisdem cæmentis, secus de homine initiato, morte distructo in cuius anima semper character perseuerabit lib 8.d.7.c.3.n.17. 411
Electio, Bifariam electionis acceptio consideratur lib.5.d.1.c.1.n.1. 6
Electio ad Episcopatum definitur ib.n.2.
Electio est voluntatis actus ib.n.4.& 5.
Quam denominationem includat electio ib.nu.7.
Quomodo Electio à postulatione distinguatur ib.nu.8.
Differt Electio à Præsentatione Institutione, & Collatione ib.n.9.& 10.
A confirmatione pariter differt ib.n.11. 8
Discriminatur etiam ab inuestitura ib.n.12.
Affertur regula ad agnoscendam deliberationem sufficientem ad validam electionem, votum, iuramentum, peccatum lib.5.d.1.c.2.n.5. 9
Ad deliberationem necessariam, siue ad electionē siue ad peccatum mortale, votum, & Iuramētum mora non requiritur temporis ib.n.6.ibid.
Deliberatio requisita ad licitè, vel illicitè eligendum ib.n.11. 10
In quo differrant, & conueniant error, atq; ignorantia lib.5.d.1.c.3.n.3. 11
Non potest de per ona eligenda error dari absquè aliqua eiusdem notitia ib.n.4.
Error personæ suo modo positiuè causat Electionem ib.n.5.
Error antecedens personæ electæ substantialiter acceptæ nullam reddit electionem ib.n.10. 13
Etiam si fuerit crassus ib.n.11.
Etiam si diceret Eligens, eligo Petrum, qui si esset Ioannes paripacto eum eligerem ib.n.12.
Error qualitatis in personam non redundans irritam non facit electionem ib.n.13.
Personæ notitia bifariam haberi poterit ib.c.4.n.3. 15
Qualitatis personæ, vel possunt causare notitiam eius specificè acceptæ, vel in indiuiduo ib.n.4.
Elector noscens Franciscum personaliter esto errauerit in eius scientia valdè ex hoc capite eum eliget ib.n.6.
Non vitiatur consensus matrimonij Electionis, et contractus, & solo nominis errore, si noscatur res, seu persona ib.n.12. 16
Qualitas personæ quando sola eam notam facit, siue substantiuè, siue adiectiuè pronunciatur, ignorata facit non voluntarium ib.n.19. 17
Quando hæc Electio est valida, eligo primogenitum Ducis Bauariæ in Episcopum ib.n.20.
Quid de Electione Vnigeniti sentiendum sit ibid.
Si eligeretur in Episcopum Franciscus, aliàs incognitus, pluribus existentibus Franciscis, inualida esset talis electio, secus si vnus tantum esset Franciscus ib.n.22. 18
Pluribus existentibus Titij, si Titius absolutè eligatur, aliiq; essent incapaces, Titij Capacis Electio valida esset ib.n.23.
Idem dicendum de personis, communibus quibusdam notis signate electis, sub vna illarum. ibid.
In dubio num narratio falsæ qualitatis induxerit errorem persona, videndum num notitia eiusdem personæ aliàs habita fuerit prior, vel efficacior ib.n.24.
Necessitas ab extrinsico adigens electores ad vnā personam nullam facit electionem lib.5.d.2.c.2.n.1. 20
Electio facta ex metu cadente inconstantem virū nulla est ib.n.3. 21
Cur deliberatio sufficiens ad mortale satis sit ad electionem, non verò voluntarium, neq; eadem est ratio de deliberatione, ac voluntario respectu peccati mortalis ib.n.15.& 16. 23.& 24
Metus cadens in constantē virum tēdens in, obusum secularis potestatis non reddit ex se, iure naturę, nullam electionem, sed Ecclesiastico ib.nu.17.
Dari potest casus, in quo probabiliter valida, iure naturę, esset electio ex metu habita, licet etiam in eo contrarium sit probabilius ib.n.18.
Dicenti electionem esse factam ex metu, ideoq; irritam, onus id probandi incumbit ib.n.19.
Cessante metus causa, scientes electores nullitatē electionis, quomodo nouo consensu ei vires darent ib.n.23.
Ad libertatem electionis, & cuiuscumq; facti liberi cessatio desideratur rerum, impedientium reclamationem ib.n.26. 25
Si metus leuis causaret electionem, probabile est, esse validam ib.c.4.n.2. 26
Tanti non videtur facienda iniuria per metum leuem iniusta ib.n.5. 27
Electio in Episcopum materia est simoniæ lib.5.d.3.c.1.n.4. 28

Om-

INDEX.

Omnis Electio ad Episcopatum per simoniam, saltem realem, siuè occultam, siuè publicam habita iure Ecclesiastico est irrita lib.5.d.3.c. 3.n.3. 30

Sequitur obligatio restituendi ex hac collatione inualida ib.n.4.

Eximunt ab hac generali regula Pontificis Max. electionem nonnulli ib. n.5.

Qui tamen reiciuntur ib.n.6.

Electio, vel Collatio Beneficij, num iure nostræ sit, valida ib.c.4.n.1.

Omnis venditio rerum spiritualium, vel commutatio pro pretio temporali spectata est simonia iure naturali ibid.

Falsum est omnem electionem Digni, ommisso Digniori, esse validam lib.5.d.3.c.vlt n.16. 51

Diuinæ prouidentiæ est, vt ad Electionem Pontificis omnes conditiones necessariæ reperiantur. ib.n.55. 57

Ad proximi declinandas iniurias, quæ aliter propulsari nè possunt contra eius electionem, licet aurum dare ib.n.50.

Ad auertendam electionem Indigni licèt aurum dare ib.n.51.

Etiam ad Electionem vnius Digni tantum existentis ib.n.52. 57

Pluribus existentibus Dignis pro vno certo non licit, sed pro incerto, nè indignus elegatur, nummos offerre ac dare ib.n.53.

Ante cap. Quia propter de elect. *nulla erat certa forma substantialis electionis data lib.5.d.4 c.1.n.4.* 58

Per Tridetinum, electionem Regularium superiorum, per vota secreta faciendam esse, statuitur, alias esse nullam ib.n.5.

Hoc Tridentini decreto non tollitur cap. Quia propter de electione, *cui Tridentinum potius instituit ib.n.6.*

Modi quatuor compromittendi ib.n.7.

Quando de rebus grauibus electio habenda est per vota secreta fieri debet, licet in actibus capitularibus id non sit necessarium, sed optabile ib.n.8.

Huic secreto num obstat ostensio cedulæ vni factæ ib.n.9.

An electio Præsulis à maiori parte Eligentium facta, computato electi voto, valida sit secundum varios authores ib.c.2.n.1. 59

Sententia peculiaris Abbatis ib.n.4.ib.

Ad validitatem electionis canonicæ copulatiuè requiritur, vt à maiori, et seniori parte capituli fiat ib.c.3.n.2. 60

Quam ineptè ab Electione Summi Pontificis ad reliquas argumentum ducatur ib.n.10. 61

Quid faciendum quando duo tantum essent electores ib.n.12.

In Electione Præsulis per seruitium secretum, neq; hoc publicato, potest electus ab alio recedere, & sibi suffragari ib.c.4.n.5. 64

Electio Præsulis habita per compromissum, absq; aliqua speciali forma datum, publicisq; votis confectum si quis ex Compromissarijs, vel Primus, vel alios aliquo pacto præcedens sibi suffragatus fuerit inualida est ib.n.6.

Si Compromissarij septem essent, ac tertius in publico voto ferendo sibi suffragaretur, inualida esset electio, etiam si deindè quartus alius accederet ib.n.7.

Nulla est electio ab æquali habita Eligentium parte, completa voto electi ib.n.8.

Si Electio Præsulis per compromissum haberetur secretum, modo, quo indicatur in cap. ficut de electio in 6. *non potest votum Electi augere numerum suffragiorum ib.n.9.*

Quando in Compromissi forma facta est facultas expressa, vt votum electi numerum saltem augeat æqualem, vel vt vnus Compromissariorū possit eligi, etiam si palam transigeretur posita illa forma, posset vnus Compromissariorum voto suo numerum æqualem saltem eligentium augere ib. n.10.

Quæ differentia inter electionem factam in scrutineo, & compromisso ib.n.13. 65

Compromissarius ex vi formæ compromissi, sibi palam per votum consulens cauere debet, nè quoad modum peccato se inficiat scandoli ib. n.15. 66

Probabilius est, remota speciali clausula, Compromissi, qua sit compromissarijs facultas eligendi vnum ex se ipsis, non posse Inualidè præstari, ex vi compromissi per se atq; in genere sumpti ib.n.16.

Qua ratione constare debeat Electum sibi suffragatum fuisse ib.n.24. 68

Ratio propria discriminis inter electiones in quibus valet votum electi, & non valet ib.n.20. fol. 67

Inutilis est distinctio electionum ad dignitates perpetuas, et temporales cum de vtrisq; eadem militet ratio nullitatis voti proprij lib.5.d.4.c. 5.n.6. 70

Nulla est consuetudo contra doctrinam assertam ib.n.10.

An ex pacto, præceptouè naturali diuino beneficia Ecclesiastica danda sint Dignioribus lib.6. d.4.c.5.n.1. 106

Inter christianam Remp. Deiq; Ecclesiam, & Collatores Beneficiorum, ac dignitatum ad curam animarum spectantium pactum intercessit, quod ratione institutionis perseuerat ea dandi dignoribus ib. n.2.

Obligatio ex iure naturali diuino fundata in contractu asserto digniores eligendi ad hæc beneficia, explicata etiam est præcepto Ecclesiastico ib.n.6. 107

Ex causa finali demonstrantur similia beneficia danda melioribus ib.c.1.n.15. 107. & 108

Ex officio distributoris instar Oeconomi, cuius obligatio ad rigorosā iustitię reuocari facile potest, confirmatur assertio ib.n. 17.

Idem dicendum de Beneficijs simplicibus locupletioribus in præmium institutis, ob eadem rationem, quod diximus de curatis ib.n.20. 109

Pactum assertumq; præceptum non præstant, vt si digniores non eligantur in valida sit electio, nec etiam in foro interno, sed nè sit licita ibid. n.21.

Et si ex vi institutionis beneficij Digniori hic, & nunc ius ad rem ad illud sit; potest tamen electione, ac traditione ius in re esse Electo ibid. n.22.

Ex se peccatum ex lethale beneficium Ecclesia-sti-

ficum curatum aut Episcopatum Indigno dare lib.6.d.6.c.2.n.1.& 6. 118.& 119
Omnes ferè hæreses ex Indignorum promotione pullularunt ib.n.2. ibid.
Episcopatus, vel quodcunq; aliud Beneficium conferre Indigno, peccatum est mortale paruitate materiæ excujetur ib n. 6. 120
Collatio Beneficij curam animarum habentis Indigno facta contra commutatiuam est iustitiã, & contra distributiuam, & commutatiuam simul non nunquam, respectu diuersorum ib. n.7.
Ratione solius etiam grauis periculi, cui se exponit Elector indigni ad damnum inferendum Ecclesiæ, peccat mortaliter ib n 8.
Oeconomus quando tenetur ex iustitia erga Dominum ib.n.11. 121
Speciali ratione collatio Parasiæ facta indigno mortalis demostratur ib.n.10. 121
Qui iuxta Tridētinū ui parrochos approbādi sunt Ius habent rigorosum post examen ad parasias prò qualitate Ornamentarum requisitorum ib. n.11. ibid.
Approbatio Confessariorum iuxta Tredentinum facta, Iuridica est declaratio, seù sententia, ex iustitia debita ib.n.12.
Contra iustitiam commutatiuam fit ab impediente candidatos beneficiorum lib.6.d.6.c.2.n.13. fol. 121
Reges aliiq; Dinastæ quorum est nonnullos proponere ad Episcopatus si omittant quos; facta inquisitione, Consiliarij, quibus incumbit, ut dignos proposuerunt, atq; indignos promouent peccant contra iustitiam ib n.14.
Quid dicendum sit de Summo Pontifice indignũ promouente ib.n.15.
Collatio Beneficiorum in præmium institutorum facta Indignis, est mortalis contra iustitiam commutatiuam respectu Ecclesiæ, necnon aliquando contra iustitiam distributiuam, & commutatiuam simul, respectu eligendorum ib.n.16. 122
Cætera Beneficia etiam simplicia Indignis dare per se loquendo peccatum est mortale contra iustitiam, tum commutatiuam in Ecclesiam, tum commutatiuam, & distributiuam simul contra dignos ib.n.17.
Electio Indigni, omisso Digno, ad acceptionem spectat personarum ib.n.18.
Ex institutione Beneficiorum etiam simplicium ius habent ad ea Digni, quod quidem proportionatum est obiectum distributiuæ Iustitiæ ib. n.19.
Qui iniquè Agricolam ab opere Notarium à scribendo impedit, contra iustitiam facit ib nu.20.
Quale ius sit Clericis conditiones habentibus desideratas ab Institutoribus Beneficiorum ib. n. 21. 122
Peraccidens aliquando excusari possunt Electores à peccato Beneficium dantes minus Digno ib.n.22. 123
Quomodo cohæreat illud principium Non sunt facienda mala, vt eueniant bona cum altero. Minus malum est eligendum *lib.6.d.6.c.2.n. 23.* 123
Neque ad euitandum homicidium licet mendacium ibid num.24. ibid.
Nullum peccatum veniale licet ad euitandum etiam mortale ib.n.25.
Ad peccatum declinandum non sufficit, vt Elector, vel Collator Beneficij negatiuè se habeat, sed positiuè debet idoneitatem eligendi cognoscere ib.n.26.
Quam certa esse debeat Collatori, vel Electori dignitas Promouendi ib.n.27. 124
Quo pacto Apostolorum electio fuerit optima ib. n.28.
Quomodo Eminentissimi Cardinales debent respondere interrogati in Concistorio de Promouendo in Episcopum lib.6.d.6.c.1. n.29. remissiuè.
Quicumq; Indignum in Episcopum promouerit, tenetur ad restitutionem, præsertim Ecclesiæ, cui per coadiutorem aliquo pacto consulere debet lib.6.d.6 c.3.n.1. ibid.
Eodem peccati genere atq; Electores, vel Collatores peccarēt etiam Promotores Indigni ib. nu.2.
Teneor Aptiori suffragari, nè detur Apto, vel digniorem sibi beneficium impetrari lib.6.d.6.c. 3.n.13. 126
Non modo à non paratis Electoribus indignum, vt eligant non licet petere, sed neq; à paratis ib.n.14.
Aurea Regula de hac materia ib.n.15. 127
Prima opinio nullius ferè probalitatis est lib.6. d. 7.c.2.n.1.
Peccatum lethale est ex suo genere, beneficium curam animarum habens Digniori nõ conferre ib.n.2. 130
Ius naturale præcipiens Electionem Melioris per nullam dissuetudinem potest abrogari ib. nu.6. fol. 131
In hoc autem iure naturali meliorem eligendi ad curatum Beneficium Papa dispensare non potest ib.n.7.
Cur Prælati sint dispēsatores atq; Oeconomi grauiter peccarent non eligentes Dignorem ibid. n.9.
Ostenditur conclusio, quòd prætermisso digniori is esset acceptio personarum ib.n.9.
Magis etiam peccarent, quam Oeconomi, Meliorē non eligentes ad beneficium curatum ib.n.10.
Potiori nomine peccaretur à non eligente digniorem iuxta leges Tridentini ib.n.11. 132
Ex communi Electorum sensu, ac dicto constat assertio, quorum nullus dicit, se meliorem non elegisse ib.n.13.
Demõstratur ex imminenti malo, quod Ecclesia, vel in vita subest ob contrariam opinionem ib. n.14.
Demum ex periculo promouendi etiam ineptum ib.n.15.
Omisso Dignore promouere dignum est peccatum, tum contra fidelitatem, tum contra iustitiam commutatiuam, tum contra iustitiam vtriusq; distributiuæ, & commutatiuæ etiam ratione habentem respectu diuersorum ib.n.16.
Digniores prætermittere in Electione Beneficij maioris momenti instituti secùdario in bonum eligendorum est peccatum contra fidelitatem, atq; vtramq; iustitiam ib.n.17. 133

Et

I N D E X.

Et si non passim in hisce Beneficijs omitteretur dignior, singulis tamen vicibus peccaretur grauiter contra assertas virtutes ib.n.18.

Peccatum ex omissione dignioris leue esse potest ob materiæ leuitatem per respectum ad excessum Eligendorum, vel Beneficiorum; imò nullum, si instaret beneficium præstantius dandũ digniori ib.n.20.

Reliqua beneficia administratione vacantia, neq; locupletia semel, aut iterum conferre dignis dignioribus omissis non erit lethale, secus si sapè fieret ib.n.21. 134

Beneficia tenuis etiam redditus nè dentur scandolosis, vel otiosis ib.n.22.

Per accidens absq; peccato dare poterit Beneficium digno, omisso digniore ib.n.23.

Penuria vrgente Aptorum ad Beneficia, cum Meliores destinandi sint Parœsijs: minus dignis poterunt alia pinguiora beneficia semplicia dari ib.n.24. 135

Si tamen nequiret imponè pensio supra hoc Beneficium pingue in vtilitatem Dignioris cui demandatur Parœsia ib.n.25.

Quando ab Hæreticis, hostibu'q; vi armisq; potius defendenda esset Ecclesia, potentior, ac nobilior el gendus est, ac preferendus alioquin digniori ib.n.26.

Non negatiuè, sed positiuè noscere debet elector maiorem dignitatem Eligendi ib.n.28.

An licitum sit ex æquè dignis pro arbitratu quẽlibet eligere ad Beneficium ib.c.3.n.1. 136

Ex æquè dignis poterit quicumquè vel eligi, vel promoueri ib n.2.

Integrum cuiq; ex æquè dignis fauere ib.n.3.

Quãdo certa est Amici, vel Affinis aptitudo dubia vero non Amici, vel Affinis, tenetur nèdũ potest ab Electore ille eligi ad Beneficia Ecclesiastica ib.n.10. 137

Si Elector per dubium tantum negatiuum anceps sit de excessu, quò eius consaguineo, vel amic non eligere ib.n.11. 138

Plus ad nullitatem collationis requiritur, quam Electionis lib.6.d.9.c.2.n.2. 147

Electio Indigni nulla est ipso iure ib.n.1. ibid.

Qui nullam de facto negant Electionem Indigni, dicunt tamen ad minimum esse irritandam ib. n.4.

Peccatum mortale etiam notorium nullam non facit electionem Episcopi ib.c.3.n.15. 150

Quæ atrociora crimina electionem faciat nullam ib.n.16.

Crimina inducentia irregularitatem infamia faciunt etiam electionem Episcopi inualidam ib. n.17.

Infamia facti potest pœnitentia deleri, ni factum sit ex his criminibus, quibus ius infamiam etiã inussit, quæ remanet etiam post pœnitentiam, qua quis affictus promoueri non potest absq; dispensatione ib.n.18. 151

Quid sentiendum de infame appellante ib.n.19.

Electio prorsus indocti nulla est, secus illius cuius est certa spes doctrinæ, mox comparandę ib.c.4 n.1.& 17. 153

Eodem pacto valet Electio facta à Delegato, atq; ab Ordinario ib n.2. 151

Qui scientiæ defectus irritat Episcopi electionem ib.n.15. 153

Ex cap.cum in cunctis de Electione, *probatur nulla Electio Indigni ib.n.19.*

Omnis collatio, seù institutio Beneficij Parochialis facta præter formulam Trid. sess.24.c.18. *est nulla lib.6.d.10.c.1.n.1.* 154

Idem *dicẽdum de Prouisione, vel Electione Personæ ad lectionẽ Sacræ Theologiæ, præter formulam datam à* Trid. sess.5.c.1. de ceform. *ib.*

Quamuis ex iure naturali Diuino valida sit Electio Parochi digni, omisso digniore, secus expositiuo Ecclesiastico ib n.2.

Electio digni, omisso digniore, ad quod vis aliud Beneficium valida est, etiam si Iuramento Electores se obstrinxerint, & periuri essent ib.

Quid sentiendum sit de Electione habita Digni, Digniori relicto, atq; Interposita appellatione ib.n 8. 155

Electio nulla per confirmationem non conualescit ib.c.2.n.4. 156

Electio non irrita sed irritanda ex aliquo defectu, hoc postea sublato ante irritationem conualescit ib n.7.

Quid de Electione facta ex maiori parte, & altera ex præstantiore, ac tutiore sentiendum sit ib. n.10. 157

Restitutio ob electionem digni orta, digniore prætergresso ad beneficia curata, vel data ex concursu tũ Ecclesiæ, tum digniori facienda est l.6. d.12.c.6 n.1.& 4. 173

Debetur Ecclesiæ in bonis eiusdem generis ib.n.2.

Etiam si non compararet Dignior ius ad Beneficium ob concursum, si tamen dolo impediretur compensandus esset restitutione, cuius onere præmeretur Elector, vel Promotor ib.n.5. 174

Ob omissionem Dignioris ad Beneficium pingue, restitutio, ita facienda est Ecclesiæ, vt competat etiam ipsi digniori relicto ib.n.6.

Ex electionis Digni validitate, Digniore prætermisso, non excusatur malitia ib.c.8 n.1. 177

Digno per electionem ab Electoribus ius confertur in re, cum Dignior habuerit ad rem ib. n.2.

Cur voluntas antecedens legitima sola valet cõferre ius, non autem sola voluntas collatoris Electoris, vel donantis lib.6.d.13.c.4.n.4. 187

Capitulares quibus ius est eligendi in Prælatum ex proprio gremio, huic possunt cedere ib.c 7.n. 28. 203

Scolastici suffragantes indigno, vel digno, omisso digniore ad cathedras peccant mortaliter, ac teneutur restituere ib.c.7.n.34. ibid.

Penę ob electionem simoniacam, vide excommunicatio, vide Suspensio, vide Infamia, & Irregularitas.

Habita Electione Procurator destinandus est Superiori à quo confirmanda est Electio libr.6. d.14.c.5.n.1. 221

Superiori inuestigandum est generali citatione, & monitione sub certo termino, si quis aliquid opponere haberet Electo ib.n.2.

Potest *porperam opponi tum contra formam eligendi, tum contra personam ib.n.3.*

Electio ad Regulares, & Cathedrales Ecclesias *vltra trimestre, cessante impedimento, nè protrahatur lib.6.d.15.c.1.n.2.* 229

Quam prudenter statutum sit hoc temporis spatium ib.n.3.

Frequenter in spiritualibus, ac temporalibus, bonis Ecclesia inducit a subit detrimentum. ibid.

Clementis Octaui responsio ad rogationem, monitionemq; Cardinalis Bellarmini de non protrahenda Ecclesiarum induitate ib n.4.

Quid D. Leo, quid S. Gregorius senserint hac de re. ib.n.5.

Quanti momenti sit non dilata promotio ad regimen Ecclesiarum, optimè Bellarmin. Clementi Octauo exposuit l.6.d.15.c.1.n.7. 230

De pœna priuationis contra differentem promotionem ib.n.8.

Quam arctius præmant rationes allatæ, atq; necessitas citò prospiciendi Ecclesiæ Romanæ, atq; vniuersali de pastore ib n.9. 230

Ante tertium depositionis defuncti Episcopi, diē num possit Electio fieri successoris Episcopi ib. n.10.

Non nisi post triduum etiam Rex coronandus, corona exteriori manus impositionem requirente ib.n.11.

Si ante sepulturam defuncti Prælati fiat Electio successoris olim illicita, non tamen erat nulla ib.n.12.

Imò post mortem habita Electio in præsentia, poterit dici licita ib.n.13.

Quid seruandum sit in Electione Pontificis ibid. n.14.

Quicunq; definitorius tractatus cùm de fine, tùm de medijs Electionis successoris ante mortem Antistitis est illicitus ib.c.3.n.1. 234

Consultationis tractatus de Episcopo successore eligendo, licet adhuc non vita functo Præsule ib.n.2.

Quid sit tractatus ib.n.13. 236

Ius alterum ad rem, alterum in re, & quod nam sit l.6.d.16.c.3.n.1. 242

E Romana Sede, ac Pontifice omne ius eligendi ad Episcopos manat ib.n.2.

Electio etiam acceptata per se non confert expeditam administrationem Electo consentienti ib.n.3.

Quodcumq; ius completum, quod ex Electione in Electum consentientem promanat a, deriuatus ex Apostolica Sede Christiq; Vicario ib. n.4. 243

Ius proximum, ac determinatum ad Episcopatū talem à Romano Pontifice promanans aptari debet naturæ beneficiorum. ib.n.5.

Per Electionem Electo confertur immediatum ius ad rem, & mediatum in re, ad beneficium Episcopatus ib.n.6.

Declaratur ius in re mediatum ad rem, quod est Electo consentienti ib.n.11. 244

Quare ex coniugio carnali acceptans, quis promissionem per verba de præsenti non potest resilire: potest tamen ex spirituali ib.n.13. 245

Falsum est non vocari tanquam Aaronem, qui legitimè, & canonicè eligur; ur ib.c.5.n.3. 246

Electio sollemniter, & quomodo publicanda l.6. d.17.c.3.n.1. 252

Potest, ob defectum formę communis, Electio cassari perseuerante iure ipsi Electo, acquisito per scrutinium declaratum, ex quo iterum est Eligendus l.6.d.17.c.3.n.5. 253.

Non est cassandum totum, sed quod est vitiosum neq; vtile per inutile vitiari debet ib. n.6.

Casu, quo Canonici omnes peterent Electum iam deberent successores eligere, de quo actum, & publicatum fuerat scrutinium iusta distinctionem vtriusq; fori ib.n.11. 253

Similis est ratio de Electoribus, peracto, vel publicato scrutinio, ac de Antistite beneficium conferente ib.n.14.

Num potestas confirmandi Electionem Episcopi apud varios fuerit l.7.d.2.c.1.n.1. 272

Tenetur Superior inquirere de Requisitis Electi, atq; Electionis ib.n 3.

Forma inquisitionis faciēdæ de Electione, & Electo secundum, cap. finale de Electione in 6. *ib. n.1.2.3. & 4.* 273

Electio facta in concordia, & confirmata absquè proclamatione atquè edicto, iure tamen tertij seruato, vel sub conditione, si nullum Aduersario competat ius, neq; vitiosa, neq; inutilis erit libro septimo ib n.5. 274

Num eligendus possit postulari l.7. d.10. c.2.nu.1. fol. 319

Non est valida forma hæc simpliciter eligo, & postulo, prout de iure ib.n.6. 320

Ex Auctoris sententia si dubium positiuum fuerit facti dicta formula, eligo, & postulo prout de iure admittenda est ib.n.8.

In dubio facti negatiuo absolutè eligēdus est quispiam, neq; vsui esse pot-st adducta formula, eligo, vel postulo ib.n.12.

Hac tamen formula, qui vsi sunt postulantes, vel Eligentes, alterutram mixè tenetur rationem postulationis, nempè, vel Electionis l.7. d.10.c. 2.n.12. 321

Electus in Episcopum vnius Ecclesiæ etiam si in electionem sui consenserit potest ad alteram eligi l.6.d.11.c.1.n.5. 322

Nullus electus ad vnam Ecclesiam, & confirmatus, potest propria auctoritate transire ad alteram ib.n.6.

Quando postulatio præualeat, ac præferri debeat electioni l.7.d.13.c.1.n.2. 339

Num in Electionibus ad alias dignitates sit locus variationi ib n.16. remissiuè. 341

In Electione sub intelligitur nomen dignitatis, ad quam quis Eligitur l.8 d.2.c.3.n 5.

Ratione solius etiam grauis periculi, cui se exponit Elector indigni, ad damnum inferendum Ecclesiæ, peccat mortaliter l.6.d 6 cap.2.nu.8. fol. 120

Speciali ratione collatio Parœciæ facta Indigno mortalis culpa demostratur lib.6.d.6.c.2.n.10. fol. 121

Qui iuxtà Tridentinum in parrochos approbandi sunt ius habent rigorosum post examen ad parœcias, prò qualitate ornamentorum requisitorum ib.n.11.

Contra iustitiam commutatiuam fit ab impediēte Canditatos Beneficiorum ib n.13.

Reges, aliiq; Dinastæ, quorum est non nullos proponere ad Episcopatus, si omittant, quos facta inquisitione, Consiliarij quibus incumbit, vt dignos proposuerunt, atq; Indignos promoueant, peccant contra iustitiam ib.n.14.

Quid dicendum sit de Summo Pontifice indignū promouente ib.n.15.

I N D E X.

Collatio Beneficiorum in præmium institutorum facta indignis, est mortalis culpa contra iustitiam commutatiuam respectu Ecclesiæ, necnō aliquando contra iustitiam distributiuam, & commutatiuam simul respectu eligendorum ib.n.16.

Ad peccatum declinandum non sufficit, vt Elector, vel Collator Beneficij negatiuè se habeat, sed positiuè debet idoneitatem eligendi cognoscere lib.6.d.6.c.2.n.26. 123

Quam certa esse debeat Collatori, vel Electori dignitas promouendi ib.n.17.

Quomodo Eminentissimi Cardinales debent respondere interrogati in Concistorio de promouendo in Episcopum ib.n.29.

Quicumq; indignum in Episcopum promouerint tenentur ad restitutionem præsertim Ecclesiæ, cui per Coadiutorem aliquo pacto consulere debent ib.c.3.n.1. 123

Eodem peccati Genere atq; Electores, vel Collatores peccarent etiam Promotores, Indignæ personæ ib.n.2.

Tenetur aptiori suffragari, nē detur apto ib.nu.6. fol. 125

Peccat mortaliter Eligens indignum ad cappellaniam cuius est fundator, vel Patronus, siue fuerit cappellanus eligendus ex eadem familia, siue ordine propinquitatis ib.n.8. 126

Potest elector hac, vel illa probatione vti de moribus, ac scientia Promouendi, etiam secundum opinionem minus probabilem ib.n.14.

Per moralem adhibitam diligentiam merita singulorum candidatarum comperta esse debent Electoribus lib.6.d.13.c.7.n.3. 196

Dignior ad vacantem Ecclesiam perquirendus, non ex his, qui alijs iam præsunt, nisi grauis vrgeat necessitas ib.n.14. 197

Ex accidenti non nunquam Dignus præferendus est Digniori ib.n.5.

Reges, Prælatiq; omnes non promouentes meliores ad beneficia curata maiorisq; momenti, quos morali diligentia possunt habere, peccant mortaliter contra iustitiam ib.n.6.

De Pœnis contra malè eligentes lib.6.d.14. c.2. n.1. 209

Eligens indignum ad Beneficium curatum est eligendi potestate, pro eà vice, ipso facto priuatus, & quin intelligatur pro ea vice ib.n.3.

Suspensio afferta contrahitur ob Electionem, vel Promotionem cuiuscumq; quomodolibet re vera Indigni, etiam si per defectum distinctum ab enumeratis in cap.cum in cunctis ib.nu.4. fol. 210

Si huiusmodi malè Eligentes, vel Promouentes beneficijs careant, sitis in Ecclesia, quam offerderunt, pœna extraordinaria ad arbitrium puniendi sunt Iudicis ib.n.8.

Non satis est sola nominatio Indigni, sed requiritur actus Electionis completus, ad hanc suspensionem subeundam ib n.9.

Non subirent Cardinales Indignum si Eligerent in summum Pontificem pœnas huius Canonis: num autem alias? ib.n.16. 211

Quid Iuris si durante triennio suspensionis alterū Electores promoueant Indignum ib.n.17.

Duplici afferta pœna non ligantur Episcopi, sed altera ad finem capitis imposita ib.n.18.

Quæ pœna imponitur Episcopo indignum ad Beneficium curatum promouenti ib.n.20. 212

Si ficto animo Episcopus in Electionem consenserit indigni incurreret hanc, in foro externo, suspensionem ib.n.22.

Ex verbis, & factis alterius presumendus est alius ib.n.23.

Episcopus solum non impediens hanc incurrit suspensionem ib.n.27. 213

Etiam si Præsul in Indigni consenserit Electionē, quæ tamen suum non sit sortita effectum, suspensione non ligatur ib.n.28.

Episcopum Indigni ratam habentem Electionem, probabilius est nonnullis concurrentibus circumstantiis, afferta suspensione ligari ib.n.30.

Quas expendimus censuras, siue Clerici siue Præsules nisi scienter Indignum elegerint, non incurrent ib.n.39. 214

Quæ Ignorantia ab his excuset pœnis ib.n.44.

An Eligens sub dubio Indignum aliquam subeat pœnam ib.c.3.n.1. 215

Secunda sententia contraria ib.n.5.

In dubio delicti reus est absoluendus ib.n.6.

Cum sint iura partium dubia, reo potius fauendū est, quam Actori ib.n.7.

Actore non probante is, qui accusatur absoluendus est ib.

In dubio facti censura nulla contrahitur, vna dēpta homicidij volūtarij, ub quod sancita est irregularitas ib n.8.

Si Electores, vel promotores scienter eligant, quē dubitant esse Dignum, pœnam latam incurrent ib.n.10.

De alijs Censuris non latis, sed ferendis contra mala Elinentes, vel Promouentes ib. num. 10. fol. 218

Quibus hæc infligenda est pœna lib.6.d.14 cap.4. n.2. 217

An videātur comprehensi primi fundatores Cappellarum, aliorumq; Beneficiorum, aut subsequentes Patroni eligentes Indignos lib.6.d.14 c.4.n.3. ibid.

Actio, quā talis imponitur censura, declaratur ib. n.5.

Si eligeretur omnino inuitus, ac renuens in hanc peccaretur dispositionem Canonis ibid. num.6. fol. 218

Afferta suspensione Promouētes indignos, etiam non irregulares, afficiendi sunt ib.n.8.

Hæc suspensio cap.graue nimis *grauior est altera lata* in cap.Cum in cunctis *ib.n.9.*

Cur Præcedere debeat bina monitio ib.n.10.

Hæc pœna etiam Capitulum afficiendum est, indignum si eligat, quamquam ex se pœna contra Prælatū imposita non extendatur ad Capitulum ib.n.11.

Inquisitio facienda est ad delictum, hoc & quomodo à Concilio ib.

Reseruatur Papæ, ac quatuor Patriarchis absolutio ab hanc suspensione ib n.19. 219

Electores habito scrutinio non possunt ab Electione resilire lib.6.d.17.c.1.n.1.ac deinceps. 247

Si Electio singularis non fuerit nulla, licet irritāda esset, ad hue Electores tenerentur procedere ad Electionem communem ib.c.3.n.4. 253

INDEX.

Electus, *Quando penès varias rationes, habet Electus post consensum, & ius ad rem, & ius in re respectu beneficij lib.6.d.16.c.4.n.1.* 246

Potest Electus, qui consensit confirmationem suæ Electionis petere absq; ambitionis nota, imò sui Electionem defendere ib.n.2.

Differentia inter Electum Postulatum, & Præsentatum in ordine ad confirmationem electionis postulationis, & ad admissionem, & institutionem præsentationis ib.n.3.

In foro interno resilire non poterunt Electores à perfecto scrutinio, in externo autem post publicationem, & est ius Electo, nè ab eius recedatur scrutinio atq; ad officium spectat Iudicis lib.6.d.17.c.3.n.2. 252

Absolutè nolens neq; consecrari, neq; eligi in Prelatum, neq; poterit postulari lib.7.d.13.c.7 n.27. 203

Eleemosyna, *Valida est erogatio eleemosynæ facta pauperi inimico, qui si vt inimicus nosceretur ea non donaretur lib.5.d.1.c.4.n.10.* 16

Eligens, *Ratio cur eligentes resilire non possint post consensum, vel publicationem scrutinij potest autem electus etiam post consensum lib.6.d.16.c.3.n.16.* 245

Vide Elector, electio.

Emere, *Volenti triticum facto contentum emere si tradatur ordeum emptio non est voluntaria, nec valida lib.5.d.1.c.4.n.14.* 16

Exemptione mutui transfertur dominium in mutuarium lib.5.d.3.c.2.n.7. 21

Quomodo res alio titulo debita, emi possit ib.cap. vlt.n.9. 50

Potest aliquod emi iniustè dandum v.g. Iudicis sententia, quo dato teneretur emptor pretium soluere ib.n.10. 51

Quomodo emptio rei propriæ possit esse valida, & si absolute inualida censeatur ib.nu.11. & 12. ibid.

Episcopus, *Electio in Episcopum materia est simoniæ lib.5.d.3.c.1.n.4.* 28

Num Beneficium stando iuri naturali authoritate Episcopi vendi possit ib.c.4.n.16. 36

Non incurrit excommunicationem latam ab Episcopo contra lusores alearum, ludens cum ipsomet Episcopo ib.c.5.n.30. 42

Qui finis immediatus quisq; mediatus Ecclesiastici regiminis lib.6.d.6.c.1.n.7. 118

Reges, aliq; Dinastæ, quorum inter est non nullos proponere ad Episcopatus, si omittant, quos, facta inquisitione, Consiliarij, quibus incumbit, ut Dignos proposuerunt, atq; Indignos promouēt, peccant contra Iustitiam lib.6. d.6.c.2.nu.14. fol. 121

In Episcopum, qui eligitur non debet se cæteris meliorem existimare lib.6.d.8.c.1.n.2. 142

Morali adhibita diligentia, melior eligendus in Episcopum, & ni fiat peccatur mortaliter ib. n.3.

Deus exemplo Christi Domini, qui omnium præstantissimum dedit nobis pastorem docuit, vt præstantiores eligerentur deinceps, qui Ecclesiam suam regerent ib.n.4.

Christus Dominus meliorem eligit in sui Vicariū Diuum S.Petrum ib.n.5. 143

Quo sensu debeat Episcopus melior esse lib.6.d.8. c.2.n.1. 144

De charitate solum interrogatus est Petrus, vti de præcipua virtute, atq; ad institutionem aliorum ib.n.5. 145

Quomodolibet consideretur Episcopus præstantior per se commendandus ib.n.6.

Num Beneficiarij indocti regula gaudeant de Triennali pensione lib.6.d.9.c.3.n.10. remissiuè. 149

Quæ atrociora crimina electionem faciunt nullā ib.n.16. 150

Vtrum Præsuli probandus sit defectus, quem obijcit præsentato à Patrono lib.6.d.13.c.7.nu.15. remissiuè. 200

Cum testator pauperibus, aliquos non determinās reliquit aliquid, quando hæredis quando Episcopi intererit illos designare lib.6.d.13.cap.7. n.3. 196

Quę pęna imponitur Episcopo indignum ad Beneficium curatum Promouenti lib.6.d.14.c.3.n. 20. 212

Consensus Episcopi in indignū externo debet actū innocessere, alioquin ab Ecclesia puniri minimè posset ib.n.25. 212

Episcopus non solū impediens hāc incurrit suspensionem ib.n.27. 213

Etiamsi Præsuli in indigni consenserit Electionē, quæ tamen suum non sit sortita effectum, suspēsione non ligatur ib.n.28.

Episcopum indigni ratam habentem electionem, probabilius est quinq; concurrentibus circumstantijs asserit a suspensione ligari ib.n.30.

Num in articulo mortis possit à laico, qui postulatus esset in Episcopum tolli censuram lib.7.d.4 c.2.n.1. 284

Subdiaconus postulatus, atq; in Episcopum admissus potest à censuris absoluere idem dicas de habente primam censuram ib.n.4. 285

In mortis articulo à quocumq; posse dari censurarum absolutionem non est improbabile ib.c.1 n.5. 283

Non modo potest, sed tenetur, siuè Præsul Subdiaconus postulatus, siuè admissus, siue Vicarius absoluere à censuris subditum extremè laborātem, imò, & non subditum ib.6.

Non est improbabile posse, imò, & teneri quemlibet Christianum in articulo mortis alterum quemcumq. existentem absoluere, non tamen sacramentaliter à censuris ib n.7. & 11.

Quæ Iurisdictionis sunt, & minorem requirunt excussionem potest Episcopus tantū confirmatus exercere lib.6.d.4.c.3.n.2. 288

Recensentur, quæ sunt hæc munera ib.n.3.

Non potest Episcopus solum confirmatus grauem Iudicare causam, vel pęnam inferre requirentem prudentis Iudicio magnam excussionem ib.n.7. 289

De feudis etiam Iudicare aliquo modo potest ib. n.8.

Valet obedientiam, & iuramentum à vassallis petere confirmatus Episcopus ib n.9.

Num possit Episcopus confirmatus Indulgentias concedere, vide Indulgentia.

Num possessio necessaria sit ad munera super asserta

I N D E X.

ferta à confirmato Præsule obeunda secundum Ius antiquum lib.7.d.5.c.1.per totum 293

Vsq; ad possessionem Inuestoris Episcopi vacare censetur Ecclesia cuius Beneficia absq; ad illud tempus secunda regula cancellariæ sibi seruat lib.7.d.5.c.2.n.12. 295

Etiam Episcopi Cardinalis tenentur dictæ consuetudini stare ib.n.13.

Etiam vigente consuetudine possessionis prius capiendæ installatio non est de substantia, sed solū de sollennitate, vt sacruus etiam habendum de Spiritu Sancto ib.n.14.

Hac vigente consuetudine administratio ante possessionem, non inualida, sed tantum videtur illicita ib.n.15.

Vbi consuetudo vigeret contraria administrandi ante possessionem maximopere seruanda est ib. n.17.

Curam valeat consuetudo administrandi ante confirmationem, & administrandi post illam valeat ib.n.18.

Quid Iure nouo, ac de facto ad complementum Iuris, & administrationem Episcopatus requiratur lib.7.d.6.c.2.nu.1.2.3. & 4. per totum fol. 298

In propria pœna contra ipsos prælatos sine literis exercentes irritationis cuiuscūq; administrationis, & ne quid possint percipere fructuum ib.c.2.n.7. 300

Extenditur hæc pœna ad discedentes ab Vrbe sine iuramento fidelitatis, & obedientiæ præstito, vel sine pallio habito ab his quibus debetur ib.c.3.n.8. 301

Si confirmatus, vel consecratus Episcopus absq; licentia, literarumq; expeditione ob mortem Pontificis Roma discedat pœnas extrauagantis per quartam Regulam non incurret ib. c.4. n.7. 302

A die à quo à Papa Præsul est vinculo solutus Ecclesiæ à qua transfertur, eiq; constiterit abstinere tenetur ab exercitio Iurisdictionis, quod competit capitulo ib.c.5.n.11. 304

Episcopus Electus, & confirmatus, num possit, & ea quæ sunt ordinis per alium præstare lib.7.d. 8.c.1.per totum. 311

Post Episcopus, qui ad religiosam vitam se contulit alia causa quam voluntarium delictum, vel ab eundem Episcopatum, vel ad alterum eligi lib.7.d.11.c.4.n.19. 325

Episcopus mere titularis eligi potest ad aliquam Ecclesiam ib.n.21.

Quicquid sit de Cardinalibus, Iuris certè diuini est vt Papa habeat Episcopos Præsbyteros, ac ministros, ex quibus Hierarchia constat Ecclesiastica lib.7.d.12.c.1.n.6. 333

Episcopus vnius Ecclesiæ ad alteram postulatus, neq; consentire, neq; dissentire debet ante confirmationem lib.7.d.13.c.1.n.24. 342

Episcopus ad alteram transferri potest Ecclesiam etiam inuitus ib.n.25.

An filius conceptus antequam parens in hæresim lapsus fuerit sit inhabilis ad Episcopatum lib. 8.d.4.c.8.n.5. 376

An filius Parentis suspecti de hæresi inhabilis sit ad Episcopatum ib.n.9.

Inhabilis est ad Episcopalem dignitatem quicūq; è parentibus ortus crimine Læsæ maiestatis humanæ notatis ib.n.12. 377

In hæresis irregularitate solus Papa dispensare potest si crimen fuerit publicum ib.n.26. 378

Potest tamen in eo ex crimine occulto Episcopus dispensare ib.n.27.remissiuè. ibid.

An percutiens Episcopum in consistorio admissum, vel confirmatum excommunicationem incurrat Bullæ Cœnæ lib.8.d.5.c.2.n.6. 392

Distinctio inter Sacramentum consecrationis Episcopi, & Sacerdotis est Iuris diuini lib.8.d.6.c. 3.n.5. 399

Duo Sacramenta ordinis, & confirmationis propriè esse Episcopi ib.n.6. 400

Qua ratione præstantior aliquo pacto sit in Episcopo potestas Euchareſtiam conficiendi ib.c.4 n.8. 402

De Potentia saltem ordinaria non potest Episcopus ordinari, qui non initietur, vel initiatus nō sit Sacerdos ib.n.10. 403

In quo sensu Episcopus sit Christi seruus lib.6.d.8 c.3.n.3. 398

Episcopus rediui posset facultate ordinandi, & confirmandi non autem Iurisdictione in Ecclesia alteri donata Episcopo lib.8. d.8.c.2. n.6. 419

Quid secundum veram opinionem dicendum de Episcopo ordinato per saltem, quid in opinione aliorum an possit consecrare, & peccata remittere lib.8.d.8.c.3.n.2. 419

Sacerdotalis potestas potius videtur dispositio, quam in causa ad ordinandos præsbyteros, vel Christianos confirmandos ib.n.3. 420

Quomodo Episcopus in partibus infidelium Ecclesiam habens verus Episcopus sit lib.8.d.10. c.1.n.6. 427

Episcopatus, *Spiritualis coniungij rationem Episcopatus sibi vendicat lib.8.d.10.c.1.n.1.* 426

Ratio matrimonij spiritualis comparatione corporalis exprimitur ib.n.2.

In concordiam reuocātur textus capituli licet de translatione, & capituli inter corporalia codē titulo ib.n.3. 427

Discrimina inter carnale, & spirituale coniugium ib. n.4. & 5.

Quotuplex Sacramentum sumatur lib.8.d.10.c.3. n.1. 429

Episcopatus, qua coniungium spirituale aliquam habet rationem Sacramenti ib.c.3.n.2. ibid.

Multiplici sub ratione gratia, & character confertur per Episcopatum quatenus sacrum coniungium est ib.n.3. 430

Episcopatus quatenus ordo distinctum non est Sacramentum à se ipso quatenus Sacrum est coniugium ib.n.4.

Quæ nam sit materia, & quæ forma spiritualis matrimonij ib.n.5.

Ad valorem spiritualis matrimonij non requiritur certa verborum forma ib.n.6.

Spirituale hoc matrimonium pergit esse Sacramentum etiam post consecrationem ib.n.7.

Quomodo non peccant tum Episcopus, tum Ecclesia spirituale incuntes matrimonium in peccato mortali ib.n.8. & 9. 431

Quomodo alias peccat Episcopus ille tali accipiens Sacramentum ib.n.10.

Epi-

INDEX.

Episcopatus est Beneficium duplex lib.5.d.3.c.1. n.2. 27

Quomodo Præsulatus alienatio per pecuniam sit contra Ius naturale diuinum, & quomodo cōtrarius Ecclesiasticum ib.c.5.n.7. 58

Promissione suffragij ad Episcopatus electionem non incurritur simonia ib.n.8.

Conuentio cum familiari Pontificis consentiendi in pensionem a Papa super Episcopatum familiaris ope impetratum imponendam realis simonia est ib.n.10. 39

Episcopatus quid sit quatenus beneficium dignitas cum Iurisdictione inforo interno,atq; externo ad Clericos,Parochos, Popolumq; latè patens cui administrat Sacramentum ordinis, & confirmationis lib.6.d.4.c.3.n.11. 101

Numerantur bona requisita ad Beneficia Ecclesiastica præsertim Episcopatus lib.6.d.6.c.1.n. 8. 118

Episcapotus est ordo pro gradu in Ecclesia sumptus lib.8.d.6.c.3.n.3. 398

Episcopatus est in omni rigore ordo lib.8.d.6.c.3. n.4. ibid.

Episcopatus,vt ordo ad Eucharistiam ordinatur ib.c.4.n.1. 400

Potior est habitudo Episcopatus ad Eucharistiā, quam Subdiaconatus,& Diaconatus ib nu.2. fol. 401

Cur Episcopatus Sacerdotium inuoluat, & potestatem consecrandi,& absoluendi ibid.nu.11. fol. 403

Quare Episcopatus maior sit Sacerdotio, nec bene explicatur ex maiori intentione ib n.12.& 13. 403.& 404

Per pulchra comparatio inter ordinem Episcopalem,& Sacerdotalem,et inter lumen gloriæ, & visionem beatam ib.n.15. ibid.

Epychia,Epychia etiam per subditos locus est contra verba legis,in casu videnti, in quo lex illa locum non habet lib.7.d.1.c.5 n.15. 266

Ex æquitate depositum non est restituendum imminente periculo homicidij,& portæ Ciuitatis obessæ aperiendæ sunt,morte alias instante ciuium foristantium,quibus orbata Ciuitas,neq; defendi posset ib.n.16.

Epychia non ob proprium legis, vel legislatoris defectum interudit intensionem tamen saltem seruat ipsius legislatoris ib.n.17.

Licet Epychia etiam subdito,& ob priuatum bonum ib.n.18.

Certa existente lege, vel priuilegio si dubium sit negatiuum de potestate, vel voluntate legislatoris num voluerit,vel hinc,& nunc vel let, adendus est ipse legislator, vel Princeps, aut vrgente necessitate Epychia,aut vsus ib.n.21. & 24. 266.& 267

Ex necessitate cum non posset hic, & nunc aliam diligentiam facere quispiam tametsi opinionē improbabilem sequatur à peccato excusatur atq, in materia iustitiæ pro iuribus tenetur cōsolare danno alterius per se loquendo,vt cum lata culpa non se iusticerit non tenetur ipse restituere ib.n.22.

Error, In quo differunt,& conueniant error,atquè ignorātia lib.5.d.1.c.3.n.3. 11

Error alter antecedens,alter concomitans ib.n.5.

Error positiuè aliquo pacto influit in actum in quo differt ab ignorantia ib n.6.

Quomodo error concomitans ad actum concurrat ib.n.7. 12

Quid sit ex ignorantia,& ignoranter aliquid agere.ib.

Error concomitans non facit inuoluntarium ib.

Error qualitatis, & rationis motiuæ accidentalis,certa existente notitia obiecti materialis, non est error redūdans in ipsum obiectum materiale,ac personæ ib.n.5. 15

Elector noscens Franciscum personaliter esto errauerit in eius scientia, validè ex hoc capite eum eliget lib.5.d.1.c.4.n.6. ibid.

Error diuitiarum Nobilitatis,& huiusmodi,neq; reddunt inuoluntarium matrimonium, neq; inualidum dummodo contrahens non contenderet sub tali conditione,& non aliàs contrahere ib.n.11. 16

Error rationalis,formalis, vel finalis, quæ de intrinseca ratione est talis obiecti,seù personæ redundat in errorem ipsiusmet obiecti, & personæ ib.n.13.

Error qualitatis,vicemgerentis personæ,vel rei, in eius refunditur substantialem rationem ib. n.15.

Electio nulla ex metu probatur in sententia docente voluntaria esse simpliciter, quæ metu sunt facta lib.5.d.2.c.2.n.7. 21

Et Quanam particula, & expositiuè sumitur pro idest lib.7.d.4.c.3.n.5. 288

Eucharistia,Vnitas,&,Pluriatas Sacramenti ordinis extremæ vnctionis, & Eucharistiæ declaratur lib.8 d.6.c.4.n.9. 402

Euidentia facti,Quid, & Quotuplex sit euidentia facti lib.7.d.1.c.4.n.10. 263

Eunuchus, Consensus matrimonij de persona apta vitiatur,si reperiatur Eunuchus lib.5.d.1.c.4. n.13. 16

Examen,Ad Episcopatus Hyspaniæ & Galliæ promouendorum in Episcopos,non Romæ, sed in partibus habendum est lib 8.d.2.c.1.n.5. 350

Post indictum diem examinis subsequitur ipsius doctrinæ Promouendi examen ante quod tenetur omnes,vel plerosq; adire Cardinales ib.n.3 fol. 387

Quomodo peccent examinatores indoctum proprio voto in Episcopum approbantes lib.8.d.4. c.8.n.8. 380

Exceptio contra fundamentum viris excipientis admittenda est lib.5.d.3.c.3.n.9. 31

Exceptio inferens hunc de Iure diuino naturali non esse Papam per cap.licet, non aufertur ib. n.9.

Quando exceptio vitiat regulam, cui adiungitur lib.6.d.14.c.4.n.26. 220

Vn dubijs potior est causa regulæ,quam exceptionis ib.n.27.

Excommunicatio,Incurritur excommunicatio Papæ reseruata ob electionem simoniacam ad Episcopatum lib.6.d 14.c.1.n.1. 206

Excommunicatio ob simoniā,sufficiēs est electionem ex se irritare,nè ab ignorantia excusetur ib.n.2.

Extenditur hæc excommunicatio ad Conferentes Acquirentes,necnon mediatores ib.n.3.

Exemplum, *Exempla non restringunt regulam, siue dispositionem l.6.d.14.c.2.n.5.* 210

Exitus, *Difficile est, vt bono perangantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio l.5. d.4.c.4. nu.4. fol.* 64

Exorbitantia, *Dispositio à Iure exorbitans, extendenda non est, præsertim si sit pœnalis, neq; eadem vrgeat ratio l.7.d.7.c.1.n.8.* 306

Expensa, *Quando debeantur expensæ ob postulationem factæ à Postulato, siue à Postulantibus, re non secuta l.7.d.13.c.1.n.23.* 342

Extensio, *Quomodo extensio fieri potest à minori etiam ad maiorem l.5.d.4.c.3.n.9.* 62

Iure positiuo expressus casus ad alios extendendus non est quando contrarium habet ius naturale l.6.d.13.c.6.n.4. 216

Extrauagans, *Expenditur* Extrauagantis iniunctę *textus de Electione l.7.d.6.c.1.n.1.* 297

Literarum Apostolicarum compendium ib.nu.2.

Dicta Extrauagans à quibus innouata fuit Pontificibus ib.n.3.

Causa finalis Extrauagantis Iniunctæ est, ne Iura Camaræ Apostolicæ fraudentur l.7.d.7.cap.2. n.12. 308

Extrema vnctio, *Vnitas, et pluralitas Sacramẽti ordinis extremæ vnctionis, & Eucharistiæ declaratur l.8.d.6.c.4.n.9.* 402

F

Feria, *Actus extra Iudiciales diebus etiam feriatis fieri possunt l.8.d.2.c.4.n.6.* 356

Intercedente lite de Iudicio, Præsentatione, vel Iurepatronatus nequit fieri processus die feriato ib.n.7.

Fides, *Visio beata, & fides supernaturalis eiusdem mysterij non physicè, sed moraliter repugnant esse in beato l.8.d.7.c.3.n.15.* 416

Cur sicut habitus luminis gloriæ, & fidei supernaturalis in Patria moraliter simul nequeunt in Beato esse, neque at etiã esse character ib.n.16.

Filius, *Pater ex causa cogi potest ad emancipandũ filium l.7.d.11.c.1.n.11.* 323

Quæ in Sacris literis accipiuntur de Christo capite in sensu primario, in secundario de membris intelligenda etiam sunt l.8.d.7.c.2.n.2. 408

Character baptismalis est aurea bulla Filiorum Dei ib.n.6.

Fraus, *Quid sit fraus, & quid nomine fraudulenti munusculi intelligatur,* in cap. si quis 1.q.5. *d.3.cap.vlt.n.36.* 54

Quid sibi vult clausula, dummodò in his non fit fraudulenter adductum *l.6.d.16.c.1.num.13. fol.* 241

Alleganti fraudem incumbit probare ib.n.14.

Per coniecturas fraus probatur ib.n.15.

In dubio non præsumitur fraus ib.n.16.

Fur, *Qui medio alio illicito furem impedit, ne furetur, vel pupillum ne prodigè donet, non peccat contra iustitiam, neq; ad restitutionem ex hoc præcisè tenetur l.6.d.13.c.3.n.18.* 184

G

Genus, *Masculinum genus in dispositione præsertim legali fœmineum continet l.7.d.6.cap.4. n.6.* 302

Glossa, *Quanti sit facienda Glossæ sententia l.6.d.16 c.3.n.9.* 244

Glossæ Auctoritas, quando relinquenda, vel acceptanda sit l.7.d.13.c.1.n.17. 341

Grana Benedicta, *In benedictione granorum benedictorum transfertur dominium l.5.d.3.cap.2. n.3.* 29

Gratia, *Postulatio propter vtilitatem, vel Ecclesiæ necessitatem in concordia facta, siue à duabus Capituli partibus concurrens cum Electione: siue à minori, non concurrens potest de gratia generali admitti l.7.d.13.c.1.n.5.* 339

Gratia aliquando debetur à superiore: qui à Maiori poterit compelli, secus autem de Papa id Intelligendum est ib.n.6.

Gratiæ gratis datæ necessariam non habent connexionem cum gratia sanctificante l.6.d.8.c.2. n.3. 144

Grauitas, *Interrogandi testes de Grauitate promouendi. Vbi de grauitate, in se remissiuè, ac de viro graui l.8.d.4.c.7.n.29.* 378

Gubernatio, *Differentia inter ordinem naturalem, ac spiritualem, spiritualis regiminis l.6.d.8.c.2. n.2.* 144

Vt in politico regimine distincta est virtus probi viri, ac probi Ciuis. Ita etiam in spirituali Ecclesiastico ib.n.4. 145

H

HAEres, *Institutio Titij, & si non dicatur in hæredem valida est l.8.d.2.c.3.n.8.* 347

Legatum, vel hæreditas validum ad pias causas est, etiam alienæ commissum voluntati lib.6.d. 13.c.7.n.33. 304

Hęresis, *Exceptio hæresis, vel quod non sit homo admittenda contra electionem Pontificis l.5.d.3. c.3.n.10.* 31

Hæretici etiam à prima tonsura excluduntur: necnon à quocumq; beneficio Ecclesiastico l.8.d.4. c.7.n.23. & 24. 378

Hæreticus verè pœnitens in ordine, quem susceperat, permittitur ministrare, nõ tamen ad maiorem ascendere ib.n.25.

Num ad pœnam priuationis bonorum contra hæreticos requiratur sententia l.7.d 7.c.3.nu.4. fol. 309

Cur ad priuationem bonorum contra hæreticos requiratur iuxtà probabilem opinionem sententia, secus autem ad priuationem possessionis initæ ex vi diplomatis, non adimpleta conditione ostensionis literarum ib.n.5. 310

Num ad pœnam priuationis bonorum contra hæreticos requiratur sententia l.7.d.7.c.3.nu.4. fol. 3 0

An filius conceptus antequam parens in hæresim lapsus fuerit, sit inhabilis ad Episcopatum l.8. d.4.c.7 n.5. 376

Debeat nè vterq; parens esse hæreticus ad canonicas subeundas pœnas ib.n.7.

Sunt pariter ad huiusmodi dignitates inepti nepotes,

potes, Hæreticorum fautores lib. 8. d. 4. c. 7. nu. 14. 377

In hæresis irregularitate solus Papa dispensare potest si crimen fuerit publicum ib. n. 16. 378

Potest tam in ea ex crimine occulto Episcopus dispensare ib. n. 27.

I

IDoneus, *Clausula adhiberi solita in literis si est idoneus, ut verificetur nullam facit collationem l. 6. d. 9. c. 4. n. 3.* 151

Aptitudo requisita in dicta clausula quocunquè verè indignum arcet ib. n. 4.

Ieiunium, *Vouens ieiunare feria sexta, neque aduertens in eam incidere posse natalē Domini, quando (cum omnibus licet vesci carnibus) non voluisset, tenebitur in illo die ieiunare etiam si fuerit Natalis, tametsi non improbabile sit contrarium l. 5. d. 1. c. 4. nu. 9.* 16

Ignorantia, *In quo differant, & conueniant error, et ignorantia l. 5. d. 1. c. 3. n. 3.* 11

Quid sit ex ignorantia, & ignoranter aliquid agere ib. n. 7.

Si verè ignoranter se habeat electus simoniæ, ab alio commissæ, probabilius est iure Ecclesiastico eius electionem non esse irritam, sed irritandam l. 5. d. 3. c. 5. n. 11. 41

Licet iure naturæ non teneretur renunciare, vel se abdicare beneficio, neq. fructus restituere Ignorans simoniam in eo commissam; tenetur tamen iure Ecclesiastico vbi steterit etiam nō expectata sententia ib. n. 22.

Dummodo pecunia electi ignorantis non esset in odium, & damnum data ib. n. 23. 42

In Ignorantem simoniam commissam, & bona fide beneficium possidentem per triennium actio non potest admitti, neq. lis ib. n. 24.

Ignorans simoniam à Tertio commissam in eum, si acerbis verbis ob dubium, vel suspicionem, vel ad cautelam serio in illum ageret, neq. censendus esset simoniacus, neque eius electio irrita ib. n. 25.

Qui scientia defectus irritat Episcopi electionem l. 6. d. 9. c. 4. n. 5. 153

Ex Ignorantia non crassa, seu affectata posse quempiam saltem à peccato malæ electionis excusari, & si sæpè non à restitutione ex illa orta l. 6. d. 12. c. 7. n. 1. 196

Quæ Ignorantia ratihabitionem Electionis Indigni excusat ab hac censura l. 6. d. 14. c. 2. nu. 25. fol. 212

Quæ Ignorantia ab his excuset pœnis l. 6. d. 14. c. 2. n. 44. 214

Regula Iuris. Ignorantia Iuris neq. est probabilius neq; excusat. *Intelligenda est de ignorantia Iuris clari, non autem aliqualiter obscuri de cuius sensu multæ sunt opiniones l. 7. d. 10. c. 2. n. 11.* 320

Quæ Ignorantia excusabit à transgressione primæ partis Bullæ l. 8. d. 4. c. 2. nu. 15. 368

Illegitimus, *Illegitimi à beneficio Iurispatronatus arcentur, qui quidem defectu legitimorum ab Episcopo dispensari possunt, legitimos ab Illegitimis natos probabile est vocari l. 6. d. 13. c. 7. n. 11.* 201

Imago, *Ratio imaginis, & sanctificationis, ac Iuri signi, & characteris in nobis est l. 8. d. 7. c. 2. n. 5 fol.* 408

Immunitas Ecclesiastica, *Iudex sæcularis vi contra eam munitatem Ecclesiasticam extrahens delinquentem ex Ecclesia eidem de Iustitia tenetur restituere l. 6. d. 12. c. 6. n. 3.* 174

Impedimentum, *Impedimentum cum de genere sit relatiuorum, ad quæ referri potest l. 6. d. 13. c. 2. n. 1.* 180

Relatum impedimentum ad bonum, quod impedit, quomodo se habeat ib. n. 2.

Impedimentum, quæ ratione referatur ad personam, cui fruitur ib. n. 3.

Impedimētum ad personam relatum apud quam adornatur ib. n. 4.

Ratio formalis Impedimenti, quæ nam esse potest ib. n. 5.

Modus expenditur texendi impedimentum ibid. num. 6.

Impedimentum reuocatum post damnum illatū vel iusta causa illius habendum, secus, si antequā referatur, efficaciter fuerit retractatum ibid. num. 8.

Impedimentum, nē cui bonum indebitum detur, ab. q; malis artibus, si ex recto ponatur motiuo accidens virtutis, aut vitij si à malo l. 6. d. 13. c. 3. n. 8. 183

Qui etiam malis artibus indignum impediuit ex præcisa ratione impedimenti, non peccat cōtra iustitiam, neq, restituere tenetur l. 6. d. 13. c. 3. n. 17. 184

Quod sit legitimum impedimentum, & qui dicatur legitimè impeditus l. 8. d. 4. c. 4 n. 2. 373

Absentia quando legitimum constituat impedimentum ib n. 3.

Inimicitia, seu simultates, quādo inter impedimēta commemorentur ib n. 4.

Infirmitas est legitimum impedimentum ib. nu. 8.

Bellum pariter impedires ib. n. 9.

Quod probandum sit, vt quis censeatur legitimè impeditus ib n. 10.

Quid faciendum sit impedito, quando impedimētum non censetur legitimum ib n 11. 374

Ratio probandi impedimentum ib n. 12.

Ius impediti absq; voluntate, vel decreto conferendi ei bona, vel dispositione, vel propensione ad illam illationem, vt causa se habet non applicata l 6 d. 13 c 4 n. 5. 188

Impetratio, *Impetratio ab initio nulla tractu temporis non conualescit l 6 d. 10 c. 2. n. 5.* 156

Imperator, *Postremæ duo exceptiones de Abbatissa Imperatore, & scolarium Rectore l. 7. d. 3. c. 3. n. 10.* 282

Impositio manuum, *Variæ significationes impositionis manuum ad victimas Deo Sacratas significandas, & ad libertatem seruis conferendam l. 8. d. 9. c. 2. n. 9.* 424

Manuum impositio, quid demum ad rem nostram exprimat ib. n. 10.

Manum impositio, & verba illa Accipe Spiritū Sanctum, *qua ratione propriè determinentur, vt sint forma, & materia Sacramenti l. 8. d. 9. c. 3. n. 2.* ibid.

Indignus, *Nulli licet, indigno, etiam ab aliis intruso, vel promouendo proprio fauere suffragio l. 6 d. 6. c. 3. n. 3.* 124

Pos-

Possum à digniore iuridicè, ac legitimè recedere ad minus dignum, nè indignus eligatur ib. nu. 4. fol. 125
Metropolitani, absq; praecedente Infamia, generaliter medijs testibus synodalibus inquirere possunt de indigniorum Electionibus: non autem specialiter de hac, vel illa l. 6. d. 14. c. 4. num. 12. fol. 218
Indignitas, ad Beneficium Ecclesiasticum ex quatuor indicatis defectibus in cap. cum in cunctis de Electione, vel copulatiuè, vel disiunctiuè deducenda est libr. 6. disp. 9. cap. 3. num. 1. fol. 148
Malè ex cap. cum in cunctis deducitur vnum, vel alterum ex defectibus ibi expressis satis esse ad nullam reddendam actionem ib n. 4.
Ex quo textu nullitas Electionis Personae, vno ex his defectibus laborantis, deducitur ib. n. 5.
Probatur conclusio ex optima ponderatione textus modo citati ib. n. 6. 149
Indulgentia, Facultatem Indulgentias concedendi Praesulibus confirmatis non competere, & esse actum ordinis malè non nulli sensere l. 7. d. 4. c. 4. n. 2. 289
Facultas Indulgentias concedendi competit Antistiti tantum confirmato ib. n. 4.
Ordines inferiores Sacerdotio non ordinantur per se ad misticum Christi corpus ib. n. 4. 290
Ordo Sacerdotalis non est necessarius ad Indulgentias conferendas ib. n. 5.
Merè laico potest facultas concedendarum Indulgentiarum committi ib. n. 6.
Discrimen inter poenarum remissionem ex Indulgentijs, & illam quae ad culpae remissionem sequitur ex vi Sacramenti ib. n. 7.
Elargitio Indulgentiarum est à Thesauro Ecclesiae, quae viuis se habet instar absolutionis: mortuis solutionis lib. 7. disp. 4. cap. 4. num. 8. & 16. fol. 290. & 291
Consecratio, seù Episcopalis ordo non requiritur ad concessionem Indulgentiarum ib. n. 9.
Bifariam potest poena ob culpam debita tolli, primò in Sacramento à Confessario autoritatiuè praestatur; secundò conferente Indulgentias per subtractionem materiae ib. n. 10.
Poena per Indulgentiam independenter relaxatur à Confessario, imò etiam à dissidente ib. n. 11
Comparatur absolutio à censuris cum Indulgentijs l. 7. d. 4. c. 4. n. 12. 13. & 14. 291
Quomodo possit concedens Indulgentias illis frui, etiam si earum concessio sit actus Iurisdictionis ib. n. 15.
Infamia, Quae atrociora crimina Electionem faciant nullam l. 6. d. 9. c. 3. n. 16. 150
Crimina inducentia irregularitatem infamia faciunt etiam electionem Episcopi inualidam ib. nu. 17.
Infamia facti potest poenitantia deleri, ni factum sit ex his criminibus, quibus Ius infamiam inussit, quae remanet etiam post poenitentiam, & qua quis affectus est promoueri nō potest absq; dispensatione ib. n. 18. 151
Quid sentiendum de Infami appellante ib. n. 19.
Per simoniam in Electione ad Episcopatum contractam iuris Infamia incurritur, quae ni dispensatione tollatur irregularitatem inducit l. 6. d. 14. c. 1. n. 7. & 12. 207
Asserta infamia non est facti neq; canonica, sed iuris ib. n. 8. 9. & 10.
Infamia facti non est poena iuris, neq; à Principe tollitur ib.
Allata infamia in simonia aequiparatur aliquo crimini lesae maiestatis à Principe legitimo dispensanda ib. n. 11.
Non tamen incurritur hac Infamia ipso facto, sed post sententiam definitiuam ib. n. 12. & 15.
Ante sententiam assertam, accusatione procedente, processus faciendus est, nam ex denunciatione nata sentētia, non induceit Infamiam ib. n. 14
Probabilius est haereticum Infamia poena non affici ni post Iudicis sententiam declarantem eū esse haereticum idq; sentiendum est de simoniaco ib. n. 16. 208
Inimicus, Qui nam dicantur emuli ab inimicis distincti l. 8. d. 4. c. 6. n. 2. 375
Inimicitia, seù simultates quando inter impedimenta commemorentur l. 8. d. 4. cap. 4. num. 4. fol. 373
Iniuria, Tanti non videtur facienda iniuria per metum leuem iniusta l. 5. d. 2. c. 4. n. 3. 26
Quid faciendum in foro externo ib. n. 4.
Inquisitio, Inquisitio facienda est ad delictum malae electionis, & quomodo à Concilio l. 6. d. 14. c. 4. n. 11. 218
Metropolitani absq; praecedente infamia generaliter medijs testibus synodalibus inquirere possunt de indigniorum Electionibus non alium specialiter de hac, vel illa ib n. 12.
Inquisitio persona confirmanda, ibi habenda, vbi quis vitam degerit l. 7. d. 2. c. 2. n. 10. 274
Dubio existente de visiato Edicto, cuius nam artefactum sit, Confirmandi, vel Aduersariorum, no pro arbitratu Iudex, sed pro meliori, ac probabilioribus probationibus rē decidat ib. n. 12.
Num inquisitio specialis alicuius articuli Vicario generali commissa competat eius successori l. 8. d. 4. c. 3. n. 14. 371
Institutio, Institutio Titij, & non dicatur in haeredē valida est l. 7. d. 2. c. 3. n. 8. 354
Instituendus aliquo pacto praesens debet esse l. 8. d. 1. c. 2. n. 2. 345
Intentio, Intentio Principis gratiam est inspicienda l. 7. d. 2. c. 2. n. 11. 274
Interpretatio, Lex poenalis ad similes casus extendenda non est l. 6. d. 14. c. 4. n. 4. 217
In poenalibus interpretatio benigna praeferenda est ib n. 4.
Non eadem est ratio dispensationis atq; interpretationis l. 7. d. 1. c. 5. n. 3. 264
Dispensatio casum supponit in quò vrgeat legis obligatio, secus verò interpretatio ib. num. 4. fol. 265
Quid propriè sit interpretatio ib. n. 5.
Quotuplex interpretatio sit ib. n. 6.
Quid sentiendum sit de responsis, atq; interpretationibus singularibus nonnullorum Principum l. 7. d. 1. c. 5. n. 14. 266
Interpretatio simplex legis non est magis propria superioris quam subditi docti, ac sapientis l. 7. d. 1. c. 5. n. 27. 268

Modi omnes quibus non licet Inferiori interpretatione vti; quibus solui possunt textus contrarij ib. n. 28

Si verba legis fuerint omnino clara Iudex inferior non poterit eam interpretari ibid. num. 29.

Qui tollere actum non valet in recti sensu, nec valet ea vti interpretatione, quæ deuenitur ad legitimam eius correctionem l. 7. d. 1. c. 5. nu. 13. fol. 265

Quid sentiendum sit de responsis, atq; interpretationibus singularibus nonnullorum Principum l. 7. d. 1. c. 5. n. 14. 266

Non est idem interpretrari, ac dispensare l. 7. d. 1. c. 6. n. 1. 270

Authentica interpretatio solius est legem, vel aliam similem dispositionem condentis ib. n. 2.

In casu euidenti, & interpretatione simplici, & epikyeia locus est ib n. 3.

Verba in dispositionibus, ac legibus, quomodo accipienda sunt l. 8. d. 4. c. 11. n. 12. 383

Claris verbis non est addendum, vel minuendum ib. n. 14.

Quando verba impropriè possumus interpretari ibid.

Inuestitura, *Electio discriminatur etiam ab inuestitura l. 5. d. 1. c. 1. n. 12.* 8

Inuidia, *Qui sunt fructus Inuidiæ scopuliq; fugiendi à virtuosis Ciuibus libr. 6. disp. 13. cap. 7. num. 26.* 203

Tres Inuidorum species, quas declinare contendat Prælatus in Patria ib. n. 27. eod.

Iracundia, *Regula ad agnoscenda ea, quę sunt ex iracundia facta libr. 5. disp. 1. c. 1. n. 2. ad finem.* 6

In dubio num iracundia, vel alia perturbatione aliquid sit gestum, vti validè gestum habendũ sit ib. n. 12.

Quæ fiunt ex iracundia, facta non præsumuntur ex defectu deliberationis necessariç ad peccatum mortale ib.

Homicidium ex iracundia commissum, non excusatur ib.

Irregularitas, *Per simoniam in Electione ad Episcopatum Iuris infamia incurritur, quæ nè dispensatione tollatur irregularitatem inducit l. 6. d. 14. c. 1. n. 7. & 12.* 207

In hæresis irregularitate solus Papa dispensare potest si crimen fuerit publicum l. 8. d. 4. c. 7. n. 26. 378

Potest tamen in ea ex crimine occulto Episcopus dispensare ib.

Iudex, *Areopagitæ Iudicis nostro cur iudicabãt l. 6. d. 5. c. 1. n. 7.* 111

Cur Thebis Iudicum imagines conniuentes, & absq; manibus videbuntur ib. n. 8. 112

Iudex est securus in conscientia, certo sciens iustitiam Amici, quam ius dubium negatiuum an maior esset iustitia contrarij haberet l. 6. d. 7. c. 3. n. 12. 138

Iudex ex duabus opinionibus, quarum altera dictae posse hunc reum posse examinare atq; in carcerem detrudere, altera negat: potest etiam minus probabilem eligere ib. n. 13. eod.

Iudex sententiam ferens circa ius Partium, pendens à facto, quod diuersum Partes supponunt, ita vt illius dubium intercedat, probabiliorem tenetur sequi probationem ib. n. 15. & 16. eod.

Cum facti probationes, æqualis sint momenti, & probabilitatis potest Iudex arbitrio vti ib. num. 17. eod.

Si probationes Natalium legitimorum scientiæ probitatis Vitæ prudentiæ Vnius fuerint probabiliores, quã aliæ alterius Candidati tenetur Prælatus primo adhærere, quod si æqualis essent horum probationes ius daretur Prælatio arbitrarium ib. n 18. eod.

Iudex inferenda sententia inter litigantes, qui in facto conueniunt, esto ius vtriusq; sit probabile ex varijs DD. opinionibus, potest probabilem vnam sequi opinionem, & seclusó scandalo modo hanc modo illam sequi probabilem ib. num. 19. eod.

Si sunt opiniones de Electione aliqua, num valida nec ne sit, potest Iudex ad libitum Possessori, vel fauere, vel non ib. n. 20. eod.

Iudex dubitans num Accusans probauerit, eum tenetur, vel vti calumniatorem accusare l. 6. d. 14. c. 5. n 34. 224

Non est in Iudicis arbitrio agere, vel non agere de Accusatore non probante, vt est de causa eum excusante à calumnia ib. n. 35. 225

Quando pro Iudicis arbitratu possit agi intercedente calumnia ib. n. 37. eod.

Nouus Iudex non facit Iudicium, sed in eodem succedit, atq; ex persona succedentis in actum, ipsius actus non variatur qualitas l. 6. d. 17. c. 3 n. 10. 253

Iudex inferior de intentione superioris in casu euidenti cognoscere potest de confirmatione aliaq; simili dispositione lib. 7 disp. 1. cap. 6. nu. 4. 270

Poterit Iudex inferior cognoscere de superioris rescripto, confirmatione, & c. euidenter nullo ib. n. 5. eod.

Secus autem dicendum de Iudice inferiore, qui poterit, non obstante confirmatione nulla, vlterius procedere ib. n. 7. eod.

Iudex inferior positiuum dubium habens probabile de potestate superioris, an ad hos fines se extendat; confirmationem, & c. huiusmodi simpliciter interpretari poterit ib n. 12. 271

Si probabiliter iudicauerit materiam v. g. electionem esse ineptã probabiliter poterit Iudex inferior stare illius confirmationi ib. n. 15. eod.

An Confirmator sententiæ videre debeat processum, et an successor factum teneatur confirmare Prædecessoris ib. n. 16. remissiuè. eod.

Dubio existente de mixto edicto cuiusnam arte factũ sit, Confirmandi nè, vel Aduersariorum, non pro arbitrato Iudex, sed pro meliori, ac probabilioribus probationibus rem decidat l. 7 d. 2. c. 2. n. 12. 274

Elapso termino præscripto, neq; confirmatione habita, si Iudex non decreuerit neminem audiendum esse, adhuc erit ei locus, secus si decreuerit, vel confirmauerit ib n. 13. eod.

Nemo potest Iudicare in causa propria l. 7. d. 7. c. 1. n. 4. 305

Nemo potest suum iudicare Superiorem ib. nu. 5. fol. 306

Non quicquid Iudicis potestati permittitur, Iuris subijcitur necessitati lib. 7. disp. 13. c. 1. nu. 10. 339

Et

I N D E X.

Et si in dubio, quod vírè tale sit, melior sit conditio Possidentis; non tamen in opinionibus probabilius l. 6.d.7.c.3.n.21. 139

Existente opinionum varietate de licita, vel illicita promotione, vel electione, potest æquè probabili opinione uti ad libitũ Elector, vel Promotor, consãguineumq; dignum promouere ad simplex beneficium ex ea: etiam omisso digniore, dummodo scandalum absit ib.n.22. ibid.

Ex varijs opinionibus, quarum vna probabilior est altera neque Iudici, neque Electori, vel Promotori ad beneficium licet minus probabile vti, nisi esset in praxi, altera minus recepta, atq; Elector, vel Promotor prudenter temeret, indoctus, alioquin habendus, à superiore Iudice, vel Prælato, secundum sentẽtiam satis, superq; probabilem ib.n.23. 139

An Iudex appellatione interiecta, teneatur in possessionem asserere digniorem l.6.d.10.c.1.n.5.remissiuè. 155

Iudex sæcularis vi, contra immunitatem Ecclesiasticam, extrahens delinquẽtem ex Ecclesia, eidem de Iustitia tenetur restituere l.6 d.12.c.6.n.3. 174

Num à Iudici semper, vel quando imponenda sit pœna l.6.d.14.c.1.n.20 remissiuè. 208

Iuramentum, Ad deliberationem necessariam, siuè ad Electionem, siuè ad peccatum mortale, votum & Iuramentum mora non requiritur temporis l.5:d.1.c.2.n.6. 9

Contractus Iure ciuili irritus, ob commune bonũ, iuramento non firmatur l.6.d.13.c.7.n.8. 198

Regula generalis ad agnoscendum quando Iuramentum contractum firmet ib.n.9. 198

Ad Iurandum de calumnia, quod mandatum requiratur l.8.d.4.c.2.n.19. 369

Num verbum Iuro in Iuramento præstando, explicitè proferendum sit l.8.d.4.c.5.n.4. 375

Quando tangenda sint Euangelia ad Iuramentũ l. 8.d.4.c.4.n.5. 373

Votum, & iuramentum duplici obligant obligatione, contra quas, duplici peccato, specie distincta, peccatur l.8.d.4.c.11 n.15. 384

Quomodo peccat, qui animo ficto iurat ib.

Iurisdictio, Nemo dubius de sua Iurisdictione potest Iudicare l.7.d.7.c.1.n.6. 306

Ius, Quotuplex sit ius l.6.d.2.c.1.n.2. 84

Quid sit Ius ib.n.3. ibid.

Ius aliquando se habet instar potentiæ actiuæ ib. n.4. ibid.

Nonnunquam instar potentiæ passiuæ ius exponitur ib.n.5. ibid.

Ad modum resistentiæ aliquando ius explicatur ib.n.6. ibid.

Cur ius habenti legitima debeat esse facultas ib. n.7. ibid.

Quid requiritur ad faciendum contra ius alicuius ib.n.8. 85

Hoc autem ius, vel est ad rem, vel in re l.6.d.2.c.3.n.4. 87

Præter hæc duo iura ad Rem, & in Re, tertium assignari potest, quod ad hæc reducitur ib.nu.5. ibid.

Quod ius habent artifices, vt loquuntur; Milites, vt ad stipendium vocentur; Operarij ad laborem, &c.ib.n.6. ibid.

Quæ æqualitas, quoduè ius ad puram spectat cõmutatiuã quæ, qualè ius ad puram distributiuã l.6.d.3.c.1.n.2. 89

Ius, quod respicit pura distributiua non est partiũ ad Bona Totius, sed vt potius asciscantur in Partes huius Totius ib.n.3. ibid.

Præter hæc Iura est aliud non remotum, sed proximum ex efficaci alicuius voluntate, quod neq; est purè geometricæ æqualitatis, neque purè arismeticæ ib.n.4 8.9.10.11.& 12. 89.& 90.

Ius, quod est Ciuibus ad Bona Reipublicæ, neque purè est æqualitatis aritmeticæ, neque geometricæ, sed vtriusq; est particeps ib.

Ius, cui inest ratio Aritmetica, & Geometrica l.6 d.3.c.1.n.20.21.22.

Aequalitas geometrica, & arithmetica cum adæquatæ sunt, singulas constituunt species l.6. d.3.c.2.n.6. 93

Ciuis non habet Ius ad quatuor, ni collata eius conditione cum altero Ius habente ad duo ib. n.10. 94

Vera Iuris in re, & ad rem, realis, & personalis Expositio l.7.d.3.c.1.n.3. 278

Instar relationis hoc Ius ad rem, & in re declaratur l.7.d.3 c.2.n.3. 279

Secundus modus declarandi Ius ad rem, atq; in re, vt sint distincta ib.n.4. ibid.

Ius correctiuum, siuè pœnale, si promanauit in bonum Ecclesiarum, restringi non debet l.7. d 3. c.3.n.4. 281

Ius possessum non sortitur naturam possessionis, quando ex gratia, & priuilegio alicui competit l.8.d.2.c. 3.n.2. 347

Ius ciuile indirectè aliquem facit inhabilem ad Ecclesiasticam dignitatem l.8.d.4 c.9.nu.13. fol. 371

Ius patronatus ad hæredes transit ex Ecclesiæ Priuilegio, quod eius non officit spiritualitati l.8.d.1.c.4.n 3. 388

Connexio Iurispatronatus, & Beneficij. spiritualitatem illius arguit ib.n.2. ibid.

Bona laicalia non obstans spiritualitati Iurispatronatus ib.n.8. ibid.

Iuspatronatus, vt quid spirituale inuendibile est, omni Iure, & contractus talis nullus, & restitutioni obnoxius est l.5.d.3.c.5 n.13. 39

Imo, vt de cæteris Beneficijs, dico, quoad hæc sentiendum est ib.

Vtrum Præsuli probandum sit defectus, quem obijcit Præsentato à Patrono l.6.d.13.c.7.nu. 15. 200

Discrimen inter Beneficia Iurispatronatus, & cætera digniora ib.n.16. ibid.

Patroni Institutoris successores, ordine Proximitatis, suos tenentur vocare propinquiores dignos, etiam si non essent digniores ad beneficia non curata, aliter instituta ib.n.18. 201

Patronus certæ familiæ beneficium adducẽs esto ordinem proximitatis non exprimat seruandũ, implicitè tamen intelligendus est ib.n.19. ibid.

Si ex aliena voccutur familia ad Beneficium Iurispatronatus, si fuerit curatum, meliori dandum est: aliud vero satis est si detur digno ib n. 20. ibid.

Illegitimi à beneficio Iurispatronatus arcentur, qui quidem defectu legitimorum, ab Episcopo

Qqq 2 dis-

dispensari possunt legitimos ab illegitimis natos probabile est vocari ib.n.21. ibid.

Si a Testatore vocandi, commissi sint voluntati patroni satis est eligere dignum ad Beneficium non curatum; secus si eius arbitrio demandauerit secundum probabilem opinionem esto probabilius sit etiam hoc in eventu sufficere dignū eligi propinquiorem ib.n.22. ibid.

Patroni ad Beneficia curata præsertim Episcopatus meliores tenentur præsentare, quos morali adhibita diligentia poterunt inuenire ib. n. 23. 202

Beneficia patrimonialia etiam curata desideranda sunt, ita instituta, vt danda sint Ciuibus alijs dignis ex hoc etiam dignioribus ib.nu.24. ibid.

Iuspatronatus ex priuilegio potest haberi ad Cathedrales Ecclesias l.8.d.1.c.1.n.1. 343

Iuspatronatus etiam quoad præsentationem multis competit, & quomodo ib.n.2. 344

Iuspatronatus alterum Ecclesiasticum, alterum laicale est, & unde hæc desumatur distinctio ib.n.3. ibid.

Iuspatronatus aliquando est facultas præsentandi personam instituendam ad Ecclesiam Cathedralem ib n.4. ibid.

Qua ratione Iuspatronatus aliquid sit spirituale l.8.d.1.c.2.n.5. 345

Vir aliquid temporale in Iurepatronatus inueniri, speciali ratione Auctoris, ostenditur ib.n.6. fol. 346

Præsentatio à Patrono facta ad Beneficium etiā Episcopatus est spiritualis ib.n.7. ibid.

Sicut olim non iurabatur de calumnia in causa spirituali, sic etiam in causa Iurispatronatus l. 8.d.1.c.3.n.1. 347

Neq; Iuspatronatus, neq; Præsentatio sunt vendibilia ib.n.3. ibid.

Iuspetendi ad Cathedralem, competit Patrono ex Priuilegio, siue præmia fiat præsentatio, siue non ib.n.8. ibid.

Nonnulla sunt discrimina inter petitionem à Patrono factam, & non à Patrono ib.n.9. ibid.

Ab initio semper Iuspatroni spirituale fuit, quo sæcularis capax non erat, nisi priuilegio penè eleuatus fuerit l.8.d.1.c.4 n.1. 347

Etiamsi Præsentatio Ius non conferret, spiritualis tamen esset dicenda ib n.2. ibid.

Iustitia. *Restitutionis obligatio cōsensu DD. est actus commutatiuæ l.6.d.1.c.1.n.2.* 72

Duplex æqualitatis genus, atq; iustum, iustitiæ commutatiuæ, atq; distributiuæ p oprium sunt obiectum ib.

Ad quam virtutem spectat ius per distributionē iniquam euersum, contra eamdem fit, atq; ex eadem manare debet obligatio restituendi l.6. d.1.c.3.n 3. 74

Obligatio è distributiua iustitia non amittit vires coniunctione cum commutatiua l.6.d.1.c.4.nu. 4. ibid.

Nec mirum est neque insolitum damnum inferri per iniustitiam distributiuam compensationem vero spectare ad commutatiuam l. 6. d.1. c.7. n.3. 76

Non nunquam illatio damni ex nullo nascitur vitio cum illud resarcire commutatiuæ sit iustitiæ ib.

Iniustitiæ actu per oppositum virtutis siue immediate, siue mediate, reparari debet ib n.4. eod.

Proprium videtur esse commutatiuæ iustitia non modo ipsum reparare ius circa eandem personam, verum etiam circa idem debitum eamdemq; sępè remi ib.n.5. eod.

Secus se habet distributiua, quæ non versatur circa idem debitum resarciendum eamdemq; materiam, vt neq; temperantia ib.n.6. eod.

Respectu nullius, cuius non est, ius esse potest debitum ib.n 8. eod.

Quid sit restitutio ib n 9. eod.

Cui nihil iuris est nihil iuris auferri potest ib.

Damnum bifariam accipi potest l.6.d.1.c.7.num. 10. ibid.

Quid sit damnum. ib.

Ex damni detentione impropriè dicitur oriri restituendi onus ib.n.11. 77

Vitium per actum virtutis immediatè oppositæ distruitur, & virtus physicè loquendo reparatur vitij oppositi distructione ib.n.12. 78

Cur ex sola iniusta detentione fluat non nunquam restitutionis obligatio ib.n.13. ibid.

Non eadem est ratio distributionis bonorum communium, & beneficiorum ib.n.16. ibid.

Probatur præterea ex diuerso iure vtriusq; iustitiæ ib.n.3. ibid.

Sicut actus distributiuæ est pro qualitate meritorum præmijs nonnullos afficere, ita eos in possessione denegata eorundem præmiorum reponere l.6.d.1.c.8.n.4. 79

Non quæ vis iniuria contra iustitiam est commutatiuam ib.n.5. ibid.

Non quæcunq; damni reparatio spectat ad commutatiuam ib n 6. ibid.

In vna, eademq; habitus entitate in adequatè formalis ratio distributiuæ, commutatiuæq; esse potest ib.n.8. ibid.

Duobus potest modis, quis iniquus esse distributor primo contra Iustitiam purè distributiuā absq; onere restituendi, secundo contra Iustitiam, quæ partim est distributiua, partim commutatiua restitutionis obligationem inducens ib. nu. 9. ibid.

Non potest habitus iustitiæ distributiuæ, & commutatiuæ simul adęquatè distributiua solius esse, & commutatiua ib.n.10. 80

Omnis virtus circumstantias respicit necessarias ad suum medium l.6 d.1.c.9.n.5. 81

Virtus siue obiecto esse non potest, at distributiua dum versatur circa collationem Beneficij, est absq; geometrica proportione ib.n 6. ibid.

Qua ratione distributiua iustitia quatuor sit inter terminos, neq; aliam quam proportionem respiciat geometricam, vel formaliter, vel virtute l 6.d.1.c.9.n.11. 82

Quo sensu magis, vel minus rigorosum, vtriusquē sit iustitiæ ius ib.

Quando proportio geometrica per se coniuncta est rigoroso iuri, vel è cōtra arithmetica minus rigoroso, neq; spectat ad obiectum puræ commutatiuæ, neq; puræ distributiuæ, sed ad habitum vtriusq; participem ib.n.15. 83

Obseruantia obiectum per se comparatiuum non est ib.nu.16. ibid.

Si res multiplex inter multos dispensanda sit ad di-

distributiuam propriè spectat, sic etiam si vna inaiu:sibilis multis eundetatis existentibus inter quos assignari possent etiam quatuor termini si vni tantum non actinet ad distributiuam ib.n.17. ibid.
Quid sit iustitia l.6.d.2.c.1.n.1. 84
Quid authore Philosopho sit iustitia l.6.d.2.c.2. n.1. 85
Quod nam iustitiæ sit obiectum immediatum penès peculiarem Authoris sententiam ib. num. 2. ibid.
Non solæ operationes externæ obiectum sunt iustitiæ ib.n.3. ibid.
Medium iustitiæ est rei non rationis ib.n.5. ibid.
Virtus iustitiæ in voluntate tanquam in subiecto sita est ib.n.7. 86
Etiam actu externo impedito potest quis esse iustus ib.n 8. ibid.
Et si actum externum quis exerat restitutionis:ni ex motiuo operetur iustitiæ, formalitèr iustus non erit ib.num.9. ibid.
Potest iustitia versari circa actus iustificabiles, vel per complacentiam, vel per desiderium sub conditione ib n.10. ibid.
Quomodo se habeat iustitia circa actus iustificādos ib n.10. eod.
Qua ratione feratur iustitia ad actus iam rectos atq; iustos ib.n.12. eod.
Quod nam sit immediatum obiectū iustitiæ in communi sumptæ ib.n.14. 87
Materiale obiectum, iustitiæ in communi sumptæ mediatum, sunt bona alicui aliquo pacto debita: formal.ssimum autem æqualitas, tùm in actibus voluntatis, tùm in externis, tùm in ipsis bonis ib.n.15. eod.
Obiectum cui remotum est homo: proximum ius, ob quod alicui aliquod debetur ib.n.16. eod.
Consensu DD. æqualitas arithmetica est obiectum puræ commutatiuæ iustitiæ: geometrica vero distributiuæ l 6.d.2.c.3.n.2. eod.
Nulla æqualitas ad iustitiam spectat, ni ex aliquo iure ib.n.3. eod.
Iustitia purè commutatiua habitus est inclinans ad solam æqualitatem arithmeticam l.6.d.3. c.3.n.3. 94
Iustitia merè distributiua habitus est voluntatem inclinans ad solam æqualitatem iuxta proportionem geometricam ib.n.4. eod.
Præter has duas iustitiæ species tertia datur habitus voluntatem inclinantis, tùm ad æqualitatem geometricam cùm ad arithmeticam ib. n.5. eod.
Logica, arithmetica, geometrica, musica, & medecina habitus, & practici sunt, & speculatiui, è quibus argumentum desumi potest ad hanc à nobis assertam iustitiam ib.n.7. 85
Non solum in vno eodemq; habitu, sed in vno atq; eodem actu ratio vtriusq; iustitiæ reperiri potest ib.n.10. eod.
Quomodo distinguantur iustitia distributiua, & commutatiua ib.n.11. eod.
Munera commutatiuæ ac distributiuę iustitię vni conuenire possunt habitui inadæquatè ib.
Num iustitia distributiua Deo concedenda sit ib.
Licet ratio formalis iustitiæ distributiuæ formaliter nō sit commutatiuæ, imò negationem eius habeat: non tamen contrarietatem in ordine ad idem quasi subiectum, vel rationem materialē habitus l.6.d.3.c.4.n.3. 97
Qui iniquè Agriculam ab opere: Notarium à scribendo impedit, contra iustitiam facit l.6. d.6.c. 2.n.20. 122
Motiuum actus interni licet sit ex iustitia, ni dānum inferatur externum, non parit obligationē iustitia l.6.d.13.c.3.n.3. 182
E conscientia erronea putans quis contra iustitiā facere, impediendo sine fraude, quempiam à consequutiona boni, ei non debiti, peccaret internè contra iustitiam, absq; onere tamen restitutionis ib.n.9. 183
In materia iustitiæ dictum Aristotelicum, quod parum distat parum, distare videtur quādo verum sit ib.n.23. 185

L

Lectio Sacræ Scripturæ, Lectio Sacræ Scripturæ in Religiosis conuentibus danda est dignioribus ex Ind.l.6.d.13.c.7.n.12. 200
Legatarius, Legatarius rem purè legatam titulo oneroso comparens, legato censetur renunciasse l 5.d.3.c.vlt.n.9. 50
Ad domicilium transferendum licet titulus, ac traditio requiratur fallit tamen hæc regula in legato rei certæ, cuius dominium statim, acceptante hærede, transfertur in legatarium ib.num. 13. 51
Res in genere legata, si hæredis malitia perit, illi perit l.5 d.3.c.vlt n.15. 16
Legatum diuidendum inter pauperes ni eis diuidatur fit contra vtramq; iustitiam, ex qua culpa obligatio resultat restitutionis l. 6. d.3.c. 1. n.12.& 13. 90
Idq; verum etiam est, si iudicio hæredis commissa sit res ib.
Quamcumq. donationem, legatum, testamentum impedire sine dolo fraudem ex se non est peccatum l.6.d.13 c.3.n.12, 183
Legatum, vel hæreditas valida est ad pias causas est etiam alienæ commissum voluntati l.6.d.13 c.7.n.33. 204
Quæ pauperibus debentur per legatum, hospitali pauperiori danda necessariò non sunt ib.num. 35. eod.
Legatum pauperibus arbitrio hæredis destinādis, satis est si pauperibus distribuatur non quæsitis pauperioribus, tam, et si magis pium esset, quærere pauperiores ib.n.36. eod.
Quando testator pauperioribus commisit distribuendum aliquid non satis est si pauperibus tātum non quæsitis pauperioribus diuidatur ib.n. 37. 205
Legatum relictum Virgini intelligitur causa dotis l.8.d.2.c.3.n 7. 354
Ad dominium transferendum licet titulus, ac traditio requiratur, fallit tamen hæc regula in legato rei certæ, cuius dominium statim acceptante hærede transfertur in legatarium l.5.d. 3.c.vlt.n.13. 51
Legatum non dicitur oneratum ob difficilem exactionem ex malitia hæredum deriuatam ib. n.14.

Res

INDEX.

Res in genere legata si hæredis malitia perit, illi perit ib.n.15.

Lex, *In dubio legis confirmationis, vel rescripti eis non standum est l.7.d.1.c.6.n.8.* 271

Certa existente lege confirmationis, &c. & si fuerit dubium negatiuum de potestate, vel de voluntate Principis, standum est legi confirmationis, &c. dummodo dubium non esset, num confirmatio vsq; illa contra ius esset ib n.10.

Lex noua non clarè loquens interpretationem, atq; expositionem iubit per antiquã l.7.d.7.c.2 n.13. 308

Ex quibus colligendum sit num fauorabilis, vel adiosa sit constitutio l.8.d.2.c.4.n.13. 358

Literæ, *Literæ necessariæ non sunt de substantia prouisionis, sed probationis l.7 d.6.c.2.n 4.* 298

Si Papa interim obiret antequam literæ expedirentur non expiraret ius quæsitum Confirmato, vel Promoto ib.n 5.

Literæ non modo expeditæ, sed ritè sunt ostendendæ Capiendo ad licitam, validamq. administrationem ib.n.6.

Neq; sufficit certa notitia literarum expeditarũ ad administrationem ib.n 8.

Quomodo literæ, cum non sint de substantia prouisionis, requiratur ad licitam, validamq; administrationem ib.n.9. 299

Resignanti Præsulatum non satis est iure literas expeditas esse Romæ, sed earum intimatio, ac præsentatio Prætorem desideratur ib. n.10.

Non dicuntur literæ expeditæ, ni plumbo affectæ, vel signatæ fuerint ib.n.12.

Ad exercitium administrationis literarum originalium, vel aliàs authenticarum ostensio desideratur ib.n.13. 300

Ante expeditas, & præsentatas literas Ecclesia vacat l 7 d.6.c 5.n.1. 303

Ante confectas literas Promotus à Papa quomodo non poterit dici canonicus Prælatus ib. n.2.

Extrauagans Iniunctæ *non est extendenda ad omnes Beneficiarios per Apostolicam Sedem promotos ib n.3.*

Ex vi huius extrauagantis, qui literis non expeditis possessionem caperet Beneficij Ius, quod habebat ad illum non prodesset ib.n.4.

Non est restituendus, qui priuaretus possessione capta dignitatis in Extrauaganti contentæ ante literas expeditas, atquè ostensas, secus qui cum sola signata supplicatione, possessione reliquorum Beneficiorum in ea non contentorum capta, fuisset priuatus ib.n.5.

Non confert sola promotio ad nouam Ecclesiam, si literæ non fuerint expeditæ ib n 6. 304

Ecclesiæ, ad quam Episcopus fuerit promotus, ante adeptam possessionem literasquè ostensas, Vicarius capitularis debet exercere Iurisdictionem ib.n.7.

Episcopi, Iurisdictio, Sede vacante, ad Capitulum reuoluitur ib.n.8.

Etiamsi à Præsule non habitæ, vel demonstratæ non sint literæ, neque irrita, neque irritanda sunt acta vsquè ad finem semestris habita l.7. d.7.c.2.n.2. 307

Ab vltimo semestris die per diploma præscripti, ni literæ ostendantur expeditæ, censetur vacare Sedes, cuius illicita, atq. inualida noui Præsulis erit administratio ib.n.9

Si non expeditis literis intra concessum semestre dilationis Episcopus nõ acquiesceret Capitulo instanti, vt cesseret, iudicare videretur suum superiorem Papam s. & in causa propria sententiam ferret l 7.d.7.c.3.n 6. 310

Formula literarum necessariarum l.8.d.5.c.2.nu. 2. 391

Quid requiratur ad expeditionem literarum ib. n.3. eod.

Literæ gratiæ comparantur contractibus bonæ fidei, literæ vero iustitiæ contractibus stricti iuris l.7.d.1.c.4.n.7. 262

In literis gratiæ habendis sinceritas optatur singularis ib n 8. eod.

Quando in iisdem literis gratiæ, & iustitiæ reperitur rescriptum Principalis tantum, & si hæc fuerint gratiæ erunt ipso facto nulla, secus si iustitiæ ib.n.16.

Lis, *Quid sit res litigiosa, secundum Glossam l.7.d.1. c.4.n.17. & quid sit absoluta n.10.* 263

Ludus, *Non incurrit excommunicationem latam ab Episcopo contra lusores Alearum ludentes cũ ipsomet Episcopo l.5 d 3 c.5 n.30.* 42

Lumen Gloriæ, *Perpulchra comparatio inter ordinum Episcopalem, & Sacerdotalem, ac inter lumen gloriæ, & visionem beatam l.8.d 6.c.4. n.15.* 404

Lumen gloriæ perfectior est visione beata ibid. n.14.

M

MAgistratus, *Rex, seù Pontifex indignum promouens in Episcopum, tenetur Ecclesiæ coadiutorem idoneum dare l.6.d.11.c.1.n.3.* 158

Extenditur hæc sententia ad magistratuum antẽ, atq; ad Cathedræ electionem ib.n.4. & 6.

Malum, *Quomodo cohæreat illud principium non sunt facienda mala, vt eueniant Bona cum altero maius malum est eligendum l.6. d.6. c.2. n.23.* 123

Mandatum, *Quid importet clausula speciale mandatum l.8 d.4.c.2 n 16.* 369

Satis erit speciale mandatum ad inquisitionem, vel processum faciendum Promouendi in Episcopum, etiam prout distinguitur à singulari talis Promouendi ad talem Ecclesiam ibid. nu 17.

Si mandatum tale esset, & non specificaretur ad inquisitionem, & processum faciendum Promouendi in Episcopum specificè talem, non sufficeret ib.n 18.

Ad Iurandum de calumnia, quod mandatum requiratur ib.n.19.

Mandatum singulare strictè exponendum est ib. n.20. 370

Per quæ verba mandatum exprimatur speciale remissiuè ib.n.21.

Matrimonium, *Quotuplex sacramentum sumatur l.8.d 10.c.3.n.1.* 429

Quænam sit materia, & qua forma spiritualis matrimonij ib.n.5. 430

Ad valorem spiritualis matrimonij non requiritur certa verborum forma ib.n.6.

Spi-

INDEX.

Spirituale hoc matrimonium pergit esse Sacramentum etiam post consecrationem ib.n.7.
Quomodo non peccant, tùm Episcopus, tùm Ecclesia spirituale ineuntes matrimonium in peccato mortali ib.n.8.& 9. 431
Non vitiatur consensus matrimonij electionis, & contractus ex solo nominis errore, si noscatur res, seu persona l.5.d.1.c.4.n.12.
Consensus matrimonij de persona apta vitiatur si reperiatur eunuchus l.5.d.1.c.4.n.12. 16
Error pulchritudinis sponsæ in casu quodam etiã notabili matrimonium non irritat ib. num.17. fol. 17
Matrimonium initum cum primogenito si reperiatur initum cum ementito primogenito, est inualidum ib.n.18.
Spiritualis coniungij rationem Episcopatus sibi vendicat l.8.d.10.c.1.n.1. 426
Ratio matrimonij spiritualis comparatiuè corporalis exprimitur ib.n.2.
Quanta sit similitudo inter matrimonium carnale, & spirituale ib.n.4. 427
Discrimina inter carnale, & spirituale coniungiũ ib.n.5.
Definitio carnalis, & spiritualis matrimonij l.8. d.10.c.2.n.1. 428
In quo sita sit essentia coniugij spiritualis ib.nu.3. fol. 429
Vinculum matrimonij, tùm carnalis, tùm spiritualis an relatio sit realis, vel rationis ib.nu.4.
Metropolitanus, Metropolitani absq; præcedente infamia generaliter medijs testibus synodalibus inquirere possunt de Indignorum Electionibus, non autem specialiter de hac, vel illa l.6.d.14. c.4.n.12. 218
Eodem pacto cum Metropolitanis agendum est atq; cum Episcopis, quoad correctionem ib.nu. 28. 220
Quid agendum de delicto Metropolitani ib.n.18. fol. 219
Si Metropolitani delictum fuerit occultum, denunciandum non erit quin prius corrigatur.ib. n.21.
Metus, Quotuplex sit metus l.5.d.2.c.2.n.1. 19
Quæ requiruntur ad metum grauem dignoscendũ ib.n.2.
Num metus, quò quis cum veniali culpa aliquid facit, censendus sit grauis.ib.n.4.
Qualis sit metus ab vtrinseco, & qualis ab extrinseco ib.n.5.
Metus à Tertio incussus quomodo noceat electioni ib.n.6. 20
Vide Timor.
Electio facta ex metu cadente in constantem virum nulla est l.5.d.2.c.2.n.3. 21
Metus actum externum causare potest non internum ib n.8.sub initio. 22
Non rectè consultum communi bono esset, si nefarij intelligerent facta ex metu esse valida ib.
Quo item sensu metu facta voluntarijs similia sunt ib.n.9. 22
Contractus metu initos esse nullos, siuè in contraria ib.n.11.
Metu Intercedente nulla trasfertur iurisdictio ib. n.12.
Non præsumitur metus ib.n.22. 24
Timoris perseuerante causa semper factum censendum est inuoluntarium, etiam intercedente temporis interuallo inter metum, & illud ib.n. 24. 25
Quomodo perseuerare metus causa censetur ib. n.25.
Preces importunæ Superioris, non solùm Tyrannica se gerere grauem non indicunt metum l.5 d. 2.c.3.n.1. 25
Blanditiæ Principis tyrannicè non agentis, metũ non causant ib.n 3.
In dubio sæuendi, sæuitia non præsumitur ib. n.4.
Preces importunas probabile est secluso metu nõ causare in voluntarium, neq; irritam facere electionem, tametsi etiam probabile contrariũ sit ib.n.5.
Tanti non videtur facienda iniuria per metum leuem inusta l.5 d.2.c.4.n.3. 26
Quid præstandum in foro externo ib.n.4.
Vide Timor.
Miles, Quod ius habent Artifices, vt locentur; Milites, vt ad stipendium vocentur; Operarij ad laborem, & c.l.6.d.2.c.3.n.6. 87
Ciues, qui pro Rep laborarunt, vel fortiter fecere, ius habent ad eius bona, vtriusq; etiam participes æqualitatis, idemq; est de iure militum; qui strenuè bellarunt ad spolia l.6.d.3.c.1.n.6. 12.13.15.& 17. 89
Milites ex efficaci decreto antecedente, vt eligãtur ad prima stipendia, ius ad electionem habent, spectans ad commutatiuam, & distributiuam iustitiam ib.n.13. 90
Quo tenentur iure Reges, alijq; Duces ad spolia militibus diuidenda ib.n.18. 91
Modus, Quid sit modus, & quodnam sit fundamẽtum distinctionis modalis l.8.d.7.c.1.n.4. & 5. fol. 406
Quod nam sit signum modalis distinctionis ibid. n.6.
Licet dicatur modus à Deo creari posse, non poterit tamen esse sine actuali dependentia à re, cuius est ib.n.7.
Mendacium, Neq; ad euitandum homicidium licet mendacium l.6.d.6.c.2 n.24. 123
Mors, In dubio Præsumitur scientia mortis l.8.d.2. c.4.n.10. 357
Vide Articulis mortis.
Christianus è morte reuocatus iterum non est baptizandus, neq; si fuerit Sacerdos iterum Sacro initiandus est ordine l.8.d.7.c.3.n.14. 415
Cur Ecclesia consecrata destructa cõsecrationem amittat, quam neq; iterum adipiscitur extructa eisdem cœmentis, secus de homine initiato morte destructo in cuius anima semper character perseuerabit ib.n.17. 416
Mutuum, Ex emptione mutui transfertur dominiũ in mutuarium l.5.d.3.c.2.n.7. 29
Quid sit vsura, quid mutuum l.5. d.3. c.vlt.nu.5. fol. 49
Mutuum dare per se cõsideratum licitum est spectans ad virtutem ib.
Triplex discrimen inter vsuram, & symoniam ibid.
Mutuatarius soluendo vsuras non peccat; At electus acceptans, vel obtinens Beneficium simoniacè collatũ, semper ferè peccat ib.n 6. 50

Lex simoniæ vtrumq; obligat, vendentem atquè ementem rem sacram, secus lex vsurarum, quæ mutuatarium, vt sic non obligat ib.

Secundum discrimen inter vsuram, & simoniam ex materia desumptum ib.n.7.

Tertium discrimen ex pleno mutuantis dominio sua pecunia quod non est distributori ad rem sacram, cuius nullius mortalium est Dominus, sed dispensator ib. n.8.

Licet, ex necessitate, mutuum ab vsurario petere, quem scio se eius expetiturum Fas etiam est iuramentum ab Infideli expetere: secus verò petere electionem indigni, neq; vt maleficium maleficio soluatur l.6.d.6.c.3.n.16. 127

N

NAtalis legitimi, *Si probationes natalium legitimorum, scientiæ, probitatis vitiæ, prudentiæ vnius fuerint probabiliores, quam aliæ alterius Candidati, teneretur Prælatus primo adhærere: Quod si æquales essent horum probationes, ius daretur Prælato arbitrarium l.6. d.7.c.3.n.18.* 138

Defectus scientiæ totalis nullam reddit electionē l.6.d.9.c.3.n.8. 149

Nec titulus coloratus suffragatur Episcopo prorsus illiterato, secus si mediocri fuerit ornatus doctrina ib.n 3.& 10.

Num Beneficiarij indocti regula gaudeant de Triennali pensione ib.n.10.

Confirmatio ex certa scientia dispensatio dicitur l.7 d.1.c.3.n.4. 260

Quomodo ars, & scientia se habeant ad suum obiectum l.7 d.3.c.1.n.4. 278

Quomodo probanda sit scientia præsentationis de vacatione Beneficij l.8.d.2.c.4.n.11.

Negotia Ecclesiastica, *Optimis, seù dignioribus in negotijs Ecclesiæ maioris momenti satis non erit eam adhibere industriam, quam adhiberēt digni, seù apti l.6.d.7.cap.vlt.n.4.* 140

Ne iuuant Ecclesiastica negotia, atq; executioni mandentur, quæ habent difficillimam præstantiora ornamenta in ministris, ac Prælatis desiderant ib.n.5.

Nouitius Religionis, *Ad decimum sextum annū nouitiatus, & ad vigesimum quintum minoris ætatis, qui finirentur sexto Kal. Martij intercalaris anni desideratur decimus quintus Februarij dies, qui repetitus in hoc ipso anno sextus etiam dicitur Kal. Martij l.6.d.15.c.2.n.8. fol.* 232

Quid sentiendum sit de anno nouitiatus Religiosorum, si bisextilis fuerit cuius finis sextus Kal. Martij dies, erit ex peculiari Auctoris doctrina ib.n.9.

Nomen, *Quid est alteri nomen dare, vel Alterius nomen defferre l.8.d.7.c.2.n 8.* 409

Mos imponendi nomen in Baptismate expenditur ib n.9.

Notarius, *Quid præstandum sit à Notario facta iam inquisitione, & examine l.8.d.4.c.13.n.1.* 385

A quo deputandus sit Notarius ib.n.3.

Notum, *Nota non sunt examinanda l.7.d.2.c.2.nu. 10.* 274

O

OBiectum, *Obiectum aliud materiale, aliud formale. Ratio motiua altera est accidentalis subiecto, altera essentialis l.5.d.1.cap.4.nu.2. fol.* 14

Error qualitatis, & rationis motiuæ accidentalis, certa existente notitia obiecti materialis, non est error redundans in ipsum obiectum materiale, ac personam ib.n.5. 15

Error rationis formalis, vel finalis, quæ de intrinseca ratione est talis obiecti, seù personæ redundat in errorem ipsiusmet obiecti, et personæ ib. n.13. 16

Obseruantia, *Quid sit obseruantia l.6 d.1.c.9.n.16. fol.* 83

Obseruantia præceptum per se comparatiuum non est ib.

Odium, *Iniuria, damnoq; externè patrato, per accidens est ratio formalis interni actus odij, vel alterius motiui l.6.d.13.c.3.n.4.* 182

Odium ex quo impedimentum alicui adornatur, sic bonum aliquod consequatur, vel signum esse potest iniustitiæ, vel causa impulsiua, vel finalis ib.n.5.

Regula odia sunt restringenda, exceptionem patitur quando ni extenderetur esset illusoria l.6. d.14.c.2.n.6. 210

Opinio, *Iudex ex duabus opinionibus quarum altera dicta hunc reum examinari, atq; in carcerem detrudi: altera negat, potest etiam minus probabilem eligere l.6 d 7.c.3.n.13.* 138

Potest Elector, hac vel illa probatione vti de moribus, ac scientia promouendi etiam secundum opinionem minus probabilem l.6.ib.n.14.

Iudex sententiam ferens circa ius Partium pendens à facto, quod diuersum Partes supponunt, ita vt illius dubium intercedat, probabiliorem tenetur sequi probationem ib.n.15.& 16.

Probabilitas facti non est opinio ib.

Si probationes Natalium legitimorum scientiæ, probabitatis vitæ, prudentia vnius fuerint probabiliores, quam illæ alterius Candidati, teneretur Prælatus primo adhærere, quod si æquales essent horum probationes ius daretur Prælato arbitrarium ib.n.18.

Iudex in ferenda sententia inter litigantes, qui de facto conueniunt, esto ius vtriusq; sit probabile ex varijs DD. opinionibus potest probabilem vnam ad libitum amplecti opinionem, & secluso scandalo modo hanc, modo illā sequi probabilem ib n.19.

Si sint opiniones de electione aliqua, num valida, nec nè sit, potest Iudex ad libitum Possessori fauere, vel non, ib n.20.

Et si in dubio, quod verè tale sit, melior sit conditio possidentis, non tamen in opinionibus probabilibus ib.n.21. 139

Existente opinionem varietate de licita, vel illicita promotione, vel Electione potest æquè probabili opinione vti ad libitū Elector, vel Promotor, consanguineumq; dignum promouere ad simplex beneficium ex eà, etiam omisso digniore dummodo scandolum absit ib.n 22.

Ex varijs opinionibus, quarum vna est probabilior

lior altera neque Iudici, neq; Electori, vel Promotori ad Beneficiū licet minus probabili vti nisi esset in praxi altera minus recepta, atque Elector, vel Promotor prudenter timeret indoctus, alioquin habendus à Superiori Iudici, vel Prælato; secundū sententiam satis, superq; probabilem ib.n.23.

A necessitate cūm non potest hunc, & nunc aliam diligentiam facere quispiam, tametsi opinionē improbabilem sequitur, à peccato excusatur: atq; in materia iustitiæ pro viribus tenetur cōsulere damno alterius, posse loquendo, quod si culpa non se infecerit, non tenebitur ipse restituere l.7.d.1.c.5.nn.22. 266

Ordinatus, Initiandus Sacris ordinibus satis est si optimæ sit famæ l.7.d.2.c.2.n.10. 274

Ordines inferiores Sacerdotio per se non ordinantur ad misticum Christi Corpus l.7.d.4.c.4.nn.4. 290

Ordo Sacerdotalis non est necessarius ad indulgētias conferendas ib.n.5.

Hæreticus verè pœnitens, in ordine, quem susceperat permittitur ministrare, non tamen ad maiorem ascendere l.8 d.4.c.7.n.25. 378

Quid sit Ordo sublatiore significatione sumptus l.8.d.6 c.3.n.1. 398

Quid sit Ordo ad Ecclesiasticam Rempublicam contractus ib n.2.

Episcopatus est Ordo pro gradu in Ecclesia sumptus ib.n.3.

Episcopatus est in omni rigore ordo ib.n.4. 399

Ordinarius, Eodem pacto valet Electio facta à Delegato, atq; ab Ordinario etiam si fuerit Papa l.6.d.9.c.4 n.2. 151

Ordinarius absenti potest Beneficium conferre, illumq; per procuratorem inuestire l.8.d.2.c.1 n.6. 350

An nomine Ordinarij in Constit. Greg.XIV. veniat Vicarius Episcopi l.8.d.4.c.2.n.10. 368

Ordinarij nomine omnes significantur potestatem habentes ordinariam ib.nu.12. 369

Ordo, Distinctio inter Sacramentum consecrationis Episcopi, & Sacerdotis est Iuris Diuini l.8.d.6 c.3.n.5. 399

Duo Sacramenta Ordinis, & confirmationis esse propria Episcopi ib.n 6. 400

Non est nouum asserere plures, quam septem esse Ordines l.8.d.6 c.4.n.3. 401

Nouem esse Ordines dicunt Canonistæ ib.n.4.

Probabilis opinio est asserens ordines esse octo ib.nu.5.

Admittitur septenario numero contineri ordines, & in quo sensu ib.n.6. 401

Non est definitum à Concilijs num septem sint ordines vnitate specifica, vel generica ib.n.7.

Vnitas, et pluralitas Sacramēti Ordinis Extremæ vnctionis, & Eucharistiæ declaratur ib.nu.9. fol. 402

Episcopatus quatenus Ordo distinctum non est Sacramentum à se ipso quatenus Sacrum est coniugium l 8 d 10.c.3.n.4. 430

Ordo Episcopalis, Quid sit de ratione materiæ Ordinis l.8.d.9.d.2.n.1. 422

Sacramentum consecrationis Episcopalis propriè habet materiam, & formam ib.n.2.

Vnctio in capite Consecrandi habita non est materia, neque verba tunc dicta sunt forma huius Sacramenti ib n.3.

Minister huius Sacramenti ordinationis Episcopalis plures sunt Episcopi, non vnus ib. n.4.

Impositio libri Euangeliorum supra scapulas Cōsecrandi non est materia Sacramenti consecrationis ib.n.5.

Materia proxima consecrationis Episcopi est manuum impositio trium Episcoporum super caput Consecrati: Forma verò verba quæ ab illis Episcopis proferuntur ib.n.8. 423

Cur vnctio in capite non sit materia Sacramenti ordinis Episcopalis l.8.d.9.c.3.n.1. 424

Manuum impositio, & verba illa Accipe Spiritum Sanctum, qua ratione propriè determinētur, vt sint forma, & materia huius Sacramēti ib.n.7.

Non est improbabile Christum Dominum non Reliquisse institutam aliquam materiam determinatam ordinis, & præsertim huius Episcopalis ib.n.3. 425

P

PActum, Pactum ab initio nullum vim recipit confirmatione Papæ l.7.d.1.c.2.n.15. 258

Papa, Exceptio inferens hunc de iure Diuino naturali non esse Papam per cap. licet de exceptione, non aufertur l.5.d.3.c.3.n.9. 31

Exceptio hæresis, vel, quod non sit homo, admittenda contra electionem Pontificis ib.num.10. fol. 31

Germanus sensus cap. licet de exceptione, electionis Summi Pontificis ib.n.11. ibid.

Affertur Canon. in nomine distinct. 23. de symonia, locum habente in Electione Papæ ib.num. 12. ibid.

Expenditur textus cap. si quis pecunia 79 distinct. ib.n.13.

Constitutione Iulij II. idem confirmatur l.5.d.3. c.3.n.14. 34

Hæc Constitutio nullo pacto reuocat est imò confirmata à Pio IV. contra nonnullos ib.n.15

Perpenditur cap. si quis 79. distinct. contra nonnullos ib.n.16. 32

Expenditur particula disiunctiua, vel, ib.

Contraria consuetudine derogatum non est constitutioni Iulij II. ib.n.18.

Non potest Papa facere, vt, quod iure naturali Diuino symoniacum est tale non sit l.5.d.3.c.4. n.13. 35

Papa symoniacus non potest censuras subire in symoniacos l.5.d.3.c.5.n.28. 42

Incurrere symoniam iure Diuino naturali prohibitam potest Summus Pontifex, imò grauiorē ratione maioris dignitatis ib n.31.

Potest etiam Papa peccato se inficere symoniæ solo iure Ecclesiastico prohibitæ ib.n.32.

Summus Princeps ad suas, Reliquasq; leges humanas seruādas exercere naturæ directiuè tenetur ib.n.33. 43

Non potest directè Summus Pontifex in iure naturæ dispensare ex quo tenetur se confirmare Reipublicæ suisq; membris ib n. 34.

Potest nonnunquam Princeps peculiares ferre leges subditos solos obligantes ib.n.36.

Neque facultas Ius derogandi canonicum, quam habet Papa, potest impediri per Concilium supra, quod ipse est l.5.d.3.c.6.n.2. 44
Papa non præsumitur uti plenitudine potestatis ib.nu.19. 46
Diuina Prouidentiæ est, vt ad Electionem Pontificis omnes conditiones necessariç reperiantur l.5.d.3.c.vlt.n.55. 57
Vel vt hæreticus, vel vt pœne hæreticus puniendus esse negans hunc Pontificem verum esse Papam ib.n.56.
Quam ineptè ab electione Summi Pontificis ad Reliquas argumentum ducatur l.5.d.4.c.3.nu.10. 62
Nunc in Electione Papæ per Constitutionem Gregorij XV. suffragium Electi in numerum non computatur ib.n.11.
Quid sit defectum Papatus ib.n.13. 63
Papa non est Dominus Beneficiorum l.6.d.7.cap.vlt.n.7. 141
Christus Dominus meliorem eligit in sui Vicarium S.Petrum l.6.d.8.c.1.n.5. 143
Rex, siuè Pontifex indignum in Episcopum promouens, tenetur Ecclesiæ Coadiutorem idoneum dare l.6.d.11.c.1.n.3. 158
Difficultas restitutionis non excusat, sed auertere iniquos Electores, vel Promotores, debet ab iniqua electione, vel Promotione l.6.d.12.c.7.n.8. 176
Hac lege tenetur etiam Summus Pontifex ibid. nu.9.
In Summum Pontificem meliùs eligendus est l.6.d.13.c.7.n.13. 200
Quid seruandum sit in Electione Pontificis l.6.d.15.c.1.n.14. 221
Super allata conclusio videtur posse locum habere in electione Summi Pontificis l.6.d.15.c.3.nu.4. 235
Multa fugienda in tractatu de Summo Pontifice Eligendo ib.n.5.
Quomodo socius criminis admittendus ad cætera delicta non sit, ad symoniam tamen, hæresim crimenq; læsæ maiestatis admittatur ib.n.6.
Non licet, quæ de alio eligendo Antistite tractatio aliàs licita, de Summo Pontifice successore eligendo, viuo altero, atq; inconsulto ib.n.7.
Multa quæ mortuo Pontifice licerent de Electione successoris sunt, eo superstite illicita ib.n.8.
Consulto Summo Pontifice, de eius licentia potest haberi tractatus consultiuus eligendi successorem ib.n.9. 236
Tales possent intercedere circumstantiæ, vt Necessarius, nè dum licitus esset tractatus consultiuus de Electione Pontificis successoris de Cōsilio tamen, & licentia superstitis ib.n.10.
Quid consilij capiendi vbi Summus Pontifex ob grauem infirmitatem, neq; consuli, neq; facultatem facere posset ad tractatum ineundum ib.n.11.
Electio facta alicuius Episcopi, de quo, viuente prædecessore, fuit habitus tractatus diffinitiuus non est nulla, sed irritanda ib.n.12.
Electores tractatum habentes in vita Præsulis, definitiuum, non sunt de facto priuati, sed puniendi ob rem illicitam ib.n.13.
Electio successoris, de quo prius habitus est tractatus, viuente Papa iuxta supra dicta, non est in præsentia nulla, vno excepto casu ib.nu.14. & 15.
Noctu non est facienda Electio, neq; clandestinè ib. n.18. 237
Electio denunciāda Electo intra octo dies ib.n.19.
Hi dies currunt de momento in momentū ib.n.20
Ex proemio legis mons, & propositum Legislatoris deducitur ib.n.21.
Non sufficit pręsentatio facta Procuratori generali Electi, si ab illo rata non habeatur electio ib. n.22.
De loco Electionis Papæ ib.n.24.
Casus in quibus Papa promouens, censetur, vel nō censetur virtualiter dispensare l.7. d.1.c.3.n.2. fol. 259
Promissio Papæ de aliquo beneficio, etiam nulla impedit Inferiorem ne de illo disponat l.7.d.1. c.6.n.6. 270
Papa potest ante Intronizationem administrare; & quæ differentia inter illum, ac reliquos Inferiores Prælatos l.7.d.5.c.3.n.5. 296
Si Papa interim obiret, antequam literæ expedirentur, non expiraret ius quæsitum Confirmato, vel Promoto l.7.d.6.c.2.n.5. 298
In decretis morum Papa non potest errare l.7.d. 8.c.1.n.4. 312
Siue à solo Papa, siuè à Papa in Concilio factæ decretales sanctiones eiusdem authoritatis, & fides habendæ sunt ib.nu.6.
Quidquid sit de Cardinalibus; Iuris certè diuini est, vt Papa habeat Episcopos, Præsbyteros, ac ministros ex quibus Hierarchia constant Ecclesiastica l.7.d.12.c.1.n.5. 333
Qua teneatur obligatione Pontifex Max. circa approbationem Episcopi, quoad eius doctrinam l.8.d.4.c.8.n.10. remiss. 380
Parochus, Speciali ratione collatio Paræsiæ facta indigno mortalis demonstratur l.6.d.6.c.2.nu. 10. 121
Qui iuxta Tridentinum in Parochos approbandi sunt, ius haberent rigorosum post examen ad paræsias, pro qualitate donorum requisitorum ib.nu.11.
Quid si Paræsia, seu Parochia l.6.d.6.c.3.n.8.
Speciali ratione Collatio Paræsiæ facta indigno mortalis demonstratur ib. n.10.
In Iure naturali meliorem elegendi ad Beneficiū Curatum, Papa dispensare non potest l.6.d.7.c. 2.n.7. 131
Per pulchra comparitio Iuris ad curata beneficia, & pinguiora non curata, ex conuersu, & pacto prouenientis, atq; ex antecedente legitima voluntate statuente his, & non illis dandi beneficia l.6 d.12.c 6 n.7. 175
Collatio legum pręscribentium rationem conferēdi beneficia, & vltimarum voluntatum ib.n.8.
Periculum istat ciui habenti beneficium curatum in patria, nè illi sententia illa competat nemo propheta acceptus in patria.l.6.d.13.c.7.nu. 25. 203
Particula Et, Quando particula Et, expositiuè sumitur pro idest l.7.d.4.c.3.n.5. 288
Particula, seu clausula, verò, vel verum, quando pro, sed, & quando pro quin etiam, & asserentis vim habeat l.6.d.14.c.4.n.25. 220

Pa-

Parum, *Declaratur locus Aristoticus 1. physicorũ cap. 3. textu 56.* quod parum distat nihil distare videtur *l.6.d.13.c.6.n.5.*

Magna differentia est inter parum abesse à damno inferendo, & ipsummet damnum illatum circa bonum quod parum abest, & alicui comparetur l.6.d.13.c.2.n.7. 180

Parentes, *Quam arctò teneamur vinculo ad agnatos cognatos consanguineosq; amandos, eisq; consulere l.6.d.7.c.1.n.6.* 136

Quam magnum sit periculum promouere consanguineos, vel propinquos ib. n.6. 137

Tropobani, vel Regem absq; filijs, vel filijs abdicantem eligebant ib n.7.

Maiorum Prælatorum merita in dignitatem nequeunt excusare Posterorum ib n 8.

Pater, *Pater ex causa cogi potest ad emancipandum filium l.7.d.11.c.1.n.11.* 323

Patria, *Periculum instat Ciui habenti Beneficium curatum in patria, nè illi sensentia illi competat,* nemo propheta acceptus in patria *l.6 d. 13 c.7.n.25.* 203

Cur ciues, plerumquè liuore tanguntur inuidia ibid.

Patronus, *Vtrum Præsuli probandus sit defectus, quem obijcit Præsentato à Patrono l.6.d.13.c. 7.n.15.* 200

Patroni institutoris successores ordine proximitatis suos tenentur vocare propinquiores dignos, etiam si non essent Digniores ad beneficia non curata taliter instituta ib n.18. 201

Patronus certæ familiæ Beneficium abdicens, esto ordinem proximitatis non exprimat seruandum, implicitè tamen intelligendus est ibid. n.19.

Si ex aliena vocentur familia ad Beneficium Iurispatronatus, si fuerit curatum, meliori dandũ est, aliud satis est si detur digno ib. n.20.

Illegitimi a Beneficio Iurispatronatus arcentur, qui quidem defecti legitimorum ab Episcopo dispensari possunt Legitimos ab illegitimis natos probabile est vocari ib.n.21.

Si à Testatore vocandi liberè commissi sunt voluntati Patronitatis est eligere dignum ad Beneficium non curatum, secus si eius arbitrio demandauerint, secundum probabilem opinionẽ, esto probabilius, sit etiam hoc in euẽtu sufficere dignum eligi propinquiorem ib.n.22.

Patroni ad Beneficia curata præsertim Episcopatus meliores tenentur, quos morali adhibita diligentia possunt præsentare ib.n.23. 202

Beneficia patrimonialia etiam Curata desideranda sunt instituta, vt danda sint Ciuibus aliàs dignis, & hoc etiam dignioribus ib.n.28. 203

Num Patronus seipsum ad Cathedralem possit Ecclesiam presentare l.8. d.2.c.2. per totum fol. 351

Posset filius à Patre: Nepos ab Auo, & sic de singulis Sanguine iunctis nominari ib.num.8. fol. 152

Pauper, *Legatum pauperibus arbitrio hæredis destinandis, satis est si pauperibus distribuatur, non quæsitis pauperioribus; tũ & si magis piũ esset pauperiores quærere l.6.d.13.c.7.c.36.* 204

Quando Testator pauperioribus commisit distribuendum aliquid, non satis est si pauperibus tantum, non quæsitis pauperioribus, diuidatur ib.n.37. 205

Peccatum, *Quæ ad cultum mortalem requiritur, deliberatio satis est ad validitatem Electionis l.5 d.1.c.2.n.4.* 9

Ad deliberationem necessarium, siuè ad Electionem siuè ad peccatum mortale, votum, & iuramentum mora non requiritur temporis ibid. nu.6.

Displicentia post factum coniectura esse potest insufficientijs deliberationis, de qua dubitatur ib.n.10. 10

Peccatum mortale, vt sit etiam notorium nullã non facit Electionem Episcopi *l.6.d.9. c.3.nu. 15.* 150

Percutiens, *An percutiens Episcopum in Concistorio admissum, vel confirmatum excommunicationem incurrat Bulla Cænę l.8.d.5.c.3.n.6. fol.* 392

Persona, *Personæ notitia bifariam haberi poterit l.5 d 1 c.4 n.3.* 15

Qualitates personę, vel possunt causare notitiam eius specifice accepta, vel in indiuiduo ib.nu.4.

Error r ... s formalis, vel finalis, quæ de intrinseca r... one est talis obiecti, seù persona redũdat in errorem ipsiusmet obiecti, & personæ ib. n.13. 16

Error qualitatis vicemgerentis personæ, vel rei, in eius refunditur substãtialẽ rationem ib.n.15.

Qualitas personæ quando sola eam notam facit, siuè substantiue pronuncietur ignorata facit nõ voluntarium ib n.19. 17

In dubio num narratio falsa qualitatis errorem induxerit personæ, videndum num notitia eiusdem personæ aliàs habitæ fuerit prior, vel efficaciter ib n.24. 18

Quando duas non licet gerere personas ib n.21.et 22. 17

Inquisitio personæ confirmandæ ibi habenda, vbi quis vitam degent l.7.d.2 c.2 n.10. 274

Perturbatio, *In dubio num iracundia, vel alia perturbatione aliquid sit gestum, vti validè gestũ habendum est l.5.d.1.c 2.n.12.* 10

Petitio, *Quid propriè petitio sit, & quam aptè in definitione postulationis inserta sit l.7. d.9. c.1.n. 9.* 315

Ius petendi ad Cathedralem competit Patrono ex Priuilegio, siuè præuia fiat præsentatio, siuè non l.8.d.1 c.3.n.8. 347

Nonnulla sunt discrimina inter petitionem à Patrono factam, & à non Patrono ib.n.9.

Plebania, *Præsidentia habẽs clericos et Parrochos, est Plebania l.6.d.4.c.3.n.9.* 101

Pęna, *Vbi culpa non est, nec pœna intelligendu l.7.d. 6.c.4.n.8.* 302

Pœnalis dispositio in dubio, ita explicanda est, vt minimum pœnæ, quod potest inferat l.7.d.7.c.2 n.3. 307

Pęna propriè culpam supponit sine qua imponi non potest l.8.d.5.c.2 n.15. 393

Pœna statuta in delictum locum non habet ni fuerit illud consumatum l.6 d.14 c.2.n.10. 210

Vt à iure, vel ab homine censuræ ferri solent effectum requirunt consumatum, licet possint contra tentatum, vt videtur præstitum in constitutione Pij 87.ib.n.11.& 14. 211

INDEX.

Lex pœnalis ad similes extendenda non est casus .6.d.14.c.4.n 4.remissiuè. 217

In pœnalibus interpretatio benigna præferenda est ib.

Possessio, *Quid sit possessio colorata, & non colorata l. 6.d.9.c.3.n.11.* 149

An Iudex appellatione interiecta teneatur in possessionem asserere digniorem l.6. d.10. c.1.n. 5. 155

Nouus Episcopus confirmatus, vel Abbas beneficia Præsulatus, vel Abbatiæ. ab alio possessa non potest per resignationem conferre antequã possessionem capiat l.7.d.5.c.2.n.4. 294

Etiam vigente consuetudine possessionis prius capiendæ installatio non est de substantia, sed solum de sollemnitate; vt sacrum etiam habendum de Spiritu sancto ib.n.14. 295

Hac vigente consuetudine administratio antè possessionem non inualida, sed tantum videtur illicita ib.n.15.

Vbi vigeret consuetudo in possessionem antea mittendi, quam liceret administrare standum esset ipsi consuetudini, de qua multa ib.n.10.

Viget in hyspaniis, & alibi consuetudo hæc ad Episcopatus administrationem ib.n.11.

Nemo ob amissionem, tituli possessionem perdit, ni verus, vel præsumptus intercesserit animus eã perdendi l.7.d 7.c.1.n.2. 305

Quę ipso iure perduntur tolli minimè possunt à possessore ante sententiam Iudicis ib.n.3.

Possessio, sub conditione de futuro concessa, hac non posita, de facto cessat l.7.d.7.c.3.nu.1.2. & 3. 309

Existens in recenti possessione tenetur titulum probare si contra illum obijciatur ib.n.2.

Ius possessum non sortitur possessionis naturam quando ex gratia, & priuilegio illi competit l. 8.d.1.c.3.n.2. 347

Et si in dubio, quod verè tale sit mulier sit conditio possidentis, non tamen in Opinionibus probabilibus l.6.d.7.c.3.n 21. 139

Postulatio, *Præsul ab hostibus expulsus ad alterã Ecclesiam postulari non eligi potest l.7.d.11. c.1.n 20.* 325

Postulatio de Presule vnius Ecclesiæ ad alteram regendam apud solum Papam fieri potest ib. n.23.

An, & quando ius comparetur Postulato l.7.d. 13.c.1 per totum 339

Duplex postulatio facta ex minori Capituli parte non in concordia, vel vbi agitur de contemptu Eligentium potest, de gratia tamen speciali à Superiore admitti ib.n.4.

Postulationis admissio de iustitia non nunquam debetur ib.n.9.et 12. 340

Postulatio non potest non pendere à gratia saltem generali ib.n.12.

Postulantibus implorandum est officium Iudicis, non tamen Iuris actione agendum ib n.13.

Quæ causa censenda sit iuxta postulationis admittendæ ib.n.14.

Non possunt à postulatione superiori exposita Postulantes resilire, possunt tamen antea, etiam post publicatum scrutinium ib.n.15. 341

Aliundè habet Postulatio si aliquando priusquã Superiori sit exposita reuocari non possit ib.n. 31.

Sit neque possunt resilire à postulatione illius Postulantes quem hac spe Iuris fecerunt initiari ib.n.22. 342

Quando debeantur expensæ ob postulationem factæ à Postulato, siuè à Postulantibus re non secuta ib.n.23.

Postulationi etiam superiori expositæ ab illo tamen non adhuc confirmatæ postulatus consentire non potest ib.n.24.

Post postulationem aliquando aliquod tribuitur Ius ib.n.26.& 27.

Quomodo Electio à postulatione distinguatur l.5. d.1.c.1.n.8. 7

Quid sit Postulatio l.7.d 9 c.1 per totum 314

Quod olim non censebatur esse discrimen inter Postulationem, atq; Electionem, nunc est l.7.d. 8.c.2.n.1. 316

Primum discrimen, quod descrimitur ex eo qui postulatur, vel eligitur ib.n.2.

Secundum, quòd per Electionem in Electum consentitur tanquam in Ecclesiæ sponsum, secus per postulationem ib.n.3.

Tertia differentia, eo quod variari licet à postulatione antequam exponatur superiori, minimè verò ab Electione, publicato scrutinio ib.n.4.

Quarta differentia, quia Postulatio non confirmatur sicut Electio ib.n.5.

Casus, in quo concurrent Electio, & Postulatio, quæ nam præferenda sit? ib.n.6.remissiuè.

Quomodo non nunquam Electio dicitur nominatio, & vice versa nominatio electio ib.n 7.

Triplex est nominatio ib.n.8. 317

In quo conueniant, & differant Postulatio & nominatio ib.n.9.

Num Eligendus possit Postulari l.7. d.10. c.2.per totum 319

Postulandus, *Casus Particulares, in quibus postulare licet, non autem Eligere ad quatuor reuocat Glossa l.7.d.10.c.1.n.2.* 318

Cur clericus potest in sui Electionem consentire absq; superioris licentia, siuè quã alienam Ecclesiam, ad quam electus est, non potest adire ib n 5.

Potentia, *A Potentia non rectè ducitur argumentũ ad actum positiue l 6.d.16.c.5.n.2.* 246

Prabenda, *Eodem modo de institutione Beneficiorũ curatorum, ac de Præbendis Collegiorum & Cathredarum loquendum est l.6.d.4. c.5.n.12. fol.* 107

Prębendę Collegiorum primario in bonum Academiarum: secundario in præmium scolasticorum institutæ ad præstantiores instituendos DD l.6.d.4.c.4.n.16. 104

Præces, *Præces non importunæ Superioris non soliti tyrãnicè se gerere grauem non inducũt metum l.5.d.2.c.3.n.1.* 25

Præces importunas probabile est, secluso metu, nõ causare inuoluntarium, neq; irritam reddere electionem, tametsi probabile contrarium etiã sit ib.n 5.

Quid sentiendum sit de præcibus repetitis ib. n.6. fol. 26

Inter malas artes impedimentum adornandi, merito importunæ connumerantur Præces l.6.d. 13.c.3.n.29. 186

Præconizatio, *A quo facienda sit in Cõcistorio propost;*

I N D E X.

positio, seù præconizatio l.8.d.5.c.1.num.23. fol. 387
Quid sit hæc præconizatio ib.n.24.
Prædicamentum, *Ex rebus diuersorum prædicamentorum componitur vnum per accidens l.6. d.3.c.2.n.2.* 93
Prælatus, *Reges, Prælatiq; omnes non promouentes Meliores ad Beneficia curata, maiorisquè momenti, quos morali diligentia possent habere, peccant mortaliter contra Iustitiam l.6. d.13. c.7.n.6.* 198
Consanguinitas merito allicit ad hæredum instituĕdum, minimè eum deberet ad Prælaturam l.6.d.5.c.2.n 8. 115
Præpositura, *Præsidentia habens clericos, & Parocbos est Plebania l.6.d.4.c.3.n.9.* 103
Si tantum clericos habent est dignitas, vt Præpositura Diaconatus, Archidiaconatos Abbatia sæcularis ib.n.10.
Qui nam dicuntur in dignitate constituti ib.n.8.
Quid sit dignitas Ecclesiastica ib.n.9.
Ex quibus signis agnoscĕda sit dignitas Ecclesiastica ib.n.10.
Filius spontè reuclans hæresim Parentis non est censendus inhabilis ad dignitates l.8.d.4.c.7. n.8. 376
Sunt pariter ad huiusmodi dignitates inepti Nepotes, hæreticorum fautores ib.n.14.
Ius ciuile indirectè facit aliquem inhabilem ad Ecclesiasticam dignitatem ib.n.13.
Præsentatio, *Differt Electio à Præsentatione, institutione, & collatione l.5.d.1.c.1.n.9.& 10.* 7
Quid sit Præsentatio l.8.d.1.c.2.per totum. 344
Quomodo Præsentatio conditionalis dubia, atq; obscura valeat ib.n.3. 345
Neq. ius Patronatus, neq; Præsentatio *sunt vendibilia l.8.d.1.c.3.n.3.* 347
Præsentatio potius Patroni, quam Instituentis dicitur donatio ib.n.6.
In vno tamen casu Præsentatio censeretur potius donatio Instituentis quam Patroni ib.n.7.
Præsentatio est aliquid relatiuum proxime disponens ad Beneficium l.8.d.1.c.4.n.4. 348
Cuius personæ fieri debeat præsentatio l.8.d.2. in proemio. 349
Num præsentatio ad Cathedralem Ecclesiam esse debeat personæ præsentis l.8.d.2.c.1.per totum. 349
Num patronus se ipsum ad Cathedralem possit Ecclesiam præsentare l.8.d.2.c.2. per totum fol. 351
Præsentatio certa debet esse, ac determinata l.8. d.2.c.3.n.2. 352
Præsentatio Instituentis, licet communiter dicatur suppleri non posse, non tamen repugnat ib.n. 3. 353
Satis est Patronum dicere Præsentato *quin personam præsentatam nominet ib.n.4.*
Hæc formula Præsentato quem talis Cardinalis nominauerit, *vel similis valet ib.n.9.*
Etiam Generaliter sub conditione, si vacauerit ex causa, dari potest alteri facultas nominandi ib.n.10.
Nequit Patronus promittere nominationem, vel præsentationem Ecclesiæ non vacantis ibid. n.11.
Quomodo Reges ad præsentandum in Curia procuratores constituant ib.n.12.
Potest constitui Procurator ad præsentationem faciendam Ecclesiæ mox vacaturæ ex renunciatione, translatione, vel priuatione, &c.ib. n.13.
Et quoties captandæ mortis alterius, qui est in possessione Ecclesiæ cessaret periculum ibid. n.14.
Num vnus, vel plures possint præsentari ib.n.15.
An valeat secunda præsentatio non cassata prima, vel cum Primus *præsentatus non consenserit, vel renunciauerit ib.n.16.*
Quam cautè se debeat habere Præsentatus, *si illius retineatur præsentatio ib.n.17.*
Quomodo poterit institui præsentatus etiam nolente Patrono ib.n.18.
An vnius Ecclesiæ Præsul ad alteram possit præsentari l.8.d.2.c.4.
Consensus expressus Præsentati ab aliquibus dicitur necessarius l.8.d.3.c.1.n.1.
Præsumptio, *Quid sit Præsumptio Iuris, & de Iure l.6.d.14.c.5.n.33.* 224
Princeps, *Blanditiæ Principis tyrannicè non agentis metum non causat l.5.d.2.c.3.n.3.* 25
Summus Princeps ad suas reliquasquè leges humanas ferendas ex Iure naturæ reductiuè tenetur l.5.d.3.c.5.n.33. 42
Non potest directè summus Princeps in iure dispensare, ex quo tenetur se conformare Reipublicæ, suisq; membris ib.n.34.
Non potest ex affectu obediĕtiæ se adaptare Princeps proprus, vel humani iuris legibus: neq; ex contrario affectu in illas peccare, sed peccabit pro ratione materiæ legis præcipuentis ib.n.34 & 35. 42
Potest non nunquam Princeps peculiares ferre leges subditos solos obligantes ib.n.26. 43
Vide dispensare, & dispensatio.
Princeps instar speculi, nè facies excipiat l.6.d.5. c.1.n 6. 118
Differentia inter distributionem beneficiorum Ecclesiasticorum factam à Patrono Rege, &c. et officiorum secularium l.6.d.12.c.8.n.5. 178
Quidquid de Regibus, alijsq; sæcularibus Principibus sit, non dantibus officia melioribus, Prælati non elegentes ad Benefieia Ecclesiastica Digniores ad restitutionem obligantur ib.nu.7. fol. 178
Quomodo probanda sit scientia Principis, ex qua confirmare secundum specialem formam dicitur l.7.d.1.c.3 per totum. 259
Intentio Principis gratiam concedentis est inspicienda l 7.d 7 c.2 n.11. 308
Principium, *Difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio l.5. d.4. c. 4. n 4.* 64
Electio nulla per confirmationem non conualescit l.6.d.10.c.2.n.4. 156
Impetratio ab initio nulla, tractu temporis non conualescit ib.n.5.
Non firmatur tractu temporis, quod de Iure ab initio non subsistit, in his saltem quæ initium respiciunt ib n 4.5.& 8.
In quibus negotijs spectandum est Principium ib. n.9. 157

Pri-

I N D E X.

Prima Tonsura, *Haeretici etiam à Prima tonsura excludantur, necnon à quocunq; Beneficio Ecclesiastico l.8.d.4.c.7.n.23.& 24.* 378

Prioratus, *Prioratus administratio a Pontifice confirmata tenet, nec posset Prior remoueri l.7.d.1.c.2.n.17.* 258

Priuatio, *Priuatio supponit habitum l.6.d.9.c.4.nu.18.& d.13.c.5.* 153.& 182

Priuilegium, *Qui scienter abutitur priuilegio merito priuatur l.6.d.34.c.2.n.41.*

Super litigiosam rem nouum Priuilegium, quis impetrare non potest l.7.d.1.c.4.n.9. 262

Statuta, & Priuilegia quando trahuntur ad iniqua sunt reuocanda l.7.d.6.c.3.n.11. 302

Probatio, *Sex plenae probationis species l.6.d.14.c.5.n.15.* 222

Processus, *Modus conficiendi Processum in constitutione statutam, vel inquisitionem l.8.d.4.c.5.n.1.* 374

Nam schedula, in qua nomen, cognomen, Patria, munera, studia, &c. Promouendi adnotanda sunt ad instructionem Processum facientis, ipsi processui inserenda sit ib.n.2.

Quae iuramenti forma Praescribatur ib.n.3. 375

Modus à fertur interrogandi testes, & num testis agnoscat Promouendum l.8.d.4.c.7.n.1. 376

Num sit eius consanguineus ib.n.2.

Cuius Ciuitatis sit ib.n.3.

An ab Haereticis ortum habeat Promouendus ib.n.4. 4 & 16.

An filius conceptus antequam parens in haeresim lapsus fuerit sit inhabilis ad Episcopatum ibid. nu.5.

Cui mittendus sit Processus factus l.8.d.4.c.13.n.2. 385

Procurator, *Impediens Indigni procuratorem, nec peccat ex se, nec ad restitutionem obligandus: licet alia de causa ob turpe motiuum peccare possit l.6.d.13.c.5.n.8.* 192

Etiam si malis artibus impediretur Indigni procurator non esset contra iustitiam, neq; obligationem pareret restitutionis ib.n.9.

Quando ob impedimentum positum procuratori digni à digniore non fit contra iustitiam, neque onus inducitur restituendi ib.n.12. 193

Indignus impediens digni Procuratorem, illum malis artibus promouentem peccat contra iustitiam, ac tenetur restituere ib.n.13.

Dignus dignioris Procuratorem, illum malis artibus promouentem, si impediat, tenetur restituere ib.n.14.

Instar Principalis beneficij nimirum, Candidati, de ipsius procuratore sentiendum est quoad impedimentum, iustè, vel iniustè illatum, ex quo deducendum est restitutionis onus l.6.d.13.c.3.n.16. 185

Procurator Candidati habentis Ius ad bonum ei destinatum, ob metum cadentem in virum constantem, vel vim suo non fungens officio ad restitutionem non tenetur l.6.d.13.c.5.n.1. 191

Malis impediens artibus Procuratorem digni ad Bonum ei debitum, & mox dandum peccat contra iustitiam, & tenetur restituere ib.n.3.

Si bonis alioquin artibus, siuè precibus etiam non importunis impedias Procuratorem ne suum obeat munus pro cliente, cui destinatum erat bonum ei debitum, peccabis contra Iustitiam atq; obligaberis ad restitutionem ib.n.4.

Et quidem teneberis insolidum si Dignioris procuratorem etiam precibus impedieris ib.nu.5.

Si procurator Digni ab Indigno etiam precibus, alijsq; artibus, alias licitis, impediretur ad restitutionem obligandus erit ib.n.6.

Dignus impediens nõ malis alioquin artibus Procuratorẽ alterius Digni, qui nõ est obstrictus, vel fide, vel ratione officij non peccat contra iustitiam, nec tenetur restituere, secus quando Procurator iure talis est, vel oppignorata fide obligatus ib.n.7.

Professio fidei, *Modus faciendae professionis fidei praescribitur l.8.d.4.c.11.n.1.* 382

Praelatus qui Professionem fidei excipit, propriũ etiam adscribit nomen ib.n.6. 383

Litura omnino in fidei Professione descriptae vitandae ib.n.9.

Quanam Poenae sancitae sint in eum, qui dictam fidei professionem non admitteret ib.n.10.

Quam poenam contrahet Episcopus, qui contra professionem fidei explicitam faceret ib.n.11.

Promissio, *Nullus tenetur promissionem cum peccato executioni mandandam l.5.d.3.c.5.n.9.* 28

Quicunq; potens Beneficium Conferre, promittẽs primum vacans Digno non existente digniore, si fuerit tam vacans, quando fuerit promissum, tenetur illud conferre: secus si non erat illo tũc vacans l.6.d.13.c.7.n.7. 198

Promissio conferendi primum beneficium vacaturum, iuramento non firmatur l.8.d.13.c.7.n.8. 198

Primiceriatus, & Praeceptoria, *Aliud Beneficij genus praeminentiam in Ecclesia habens absq; Iurisdictione, quod reuocari solet ad compositum, seu duplex sit, se habet Primiceriatus, Praeceptoria, & similia l.6.d.4.c.3.n.14.* 101

Promotus, *Num per Electionem, & confirmationẽ, siue per promotionem in concistorio iam completam beneficia vacent Promoti l.8.d.5.c.2.n.7.* 392

Beneficia Praesulis Promoti, & si non dicantur vacare ante possessionem Episcopatus prouideri tamen possunt ib.n.8.

Absq; effectu tamen, ante possessionem adeptam ib.n.9.

Promotus ad Episcopatum non potest beneficia retinere ib.n.12. 393

Beneficia Promoti in Episcopum possunt conferri, non expectata sententia declaratoria, neq; possessione ib.n.13.

Promotus ad Episcopatum statim tenetur beneficijs, quae ante habebat abdicare, alias ad restitutionem fructuum obligatur ib.n.14.

Amissio Beneficiorum antea obtentorum intelligitur fieri à Promoto, nisi Papa, vt solet, dispẽsauerit ib.n.16.

Secũda limitatio non relinquendi Beneficia prius adepta, est Episcoporum promotorum in Partibus Infidelium ib.n.17.

Quod dictum est de incompossibilitate Beneficiorum praeobtentorum cum Episcopatu militat etiam in Abbatijs, alijsq; huiusmodi Beneficijs ib.n.18 & 26. 394

De incompossibilitate verò caeterorum benefi-cio-

ctorum l.8.d.5.c.2.num.19.

Tertia limitatio non abdicandi beneficijs praeobtentis, si Praesul à Populo non reciperetur ib. n.20.

Quarta limitatio si fructus Episcopatus excipere non possit Episcopus ib.n.21.

An dispensatio ad trimestre, vt differatur consecratio se extendat etiam ad retentionem beneficiorum antea adeptorum Promoti ib. n.22.

Num essent Pensiones, quas habebat Promotus per adeptum Episcopatum ib.n.10. 392

Quid dicendum sit de Pensione, quam acquisitam habebat Promotus in Ecclesia si illam renunciauerit ib.n.11.

Promotio, Promouendus, Affertur, & expeditur scopus, & praemium Bullae Greg. XIV. de forma promouendi ad Cathedrales Ecclesias l.8. d.4 c.1.n.1.& 2. 366

Si Promouendus ad Episcopatum in loco, vel Vrbe existat vbi eius Ordinarius degit ad hunc defectu legati, vel Nuntij Apostolici spectat facere inquisitionem, & c.l.8.d.4.c.2.n.2.& 3. fol. 367

Si Promouendus eum sit Patria Nolanus, degat Neapoli, cuius sit inquisitionem facere, Archiepiscopi Neapolitani, an Praesulis Nolani, ib.n. 4. 368

An possit Archiepiscopus ad inquisitionem Promouendi se ingerere, quādo hæc ad Episcopum ordinarium eius suffraganeum spectat ib.n.7.

Quid si ordinarius Promouendi, vel nollet, vel suspectus esset ipsi Promouendo, num hoc negotiū ad Archiepiscopum spectaret ib.n.8.& 9.

Satis est speciale mandatum ad inquisitionem, vel processum faciendum Promouendi in Episcopum etiam prout distinguitur à singulari talis Promouendi ad talem Ecclesiam ib.nu.17. fol. 369

Si mandatum tale esset, & non specificaretur ad inquisitionem, & processum faciendum Promouendi in Episcopum specificè talem non sufficeret ib n. 18.

Expeditur secunda Bullae Pontificiae pars de promotione facta à Pontifice alicuius in Episcopū l.8.d.4.c.3.n.1. 370

Quo pacto computandi sunt gradus, intra quos si fuerit ille, qui processum condere debet Promouendi, & Promouendus debeat à se reijcere hoc negotium ib.n.2.

Refertur tertia pars constitutionis Gregor. XIV. de forma promouendi ad Episcopatum ib.nu.5. fol. 371

Quaenam locorum distantia impedimentum erit ad examinandos textes iuxta praescriptionem dictae constitutionis ib.n.6.

Quibus committitur inquisitio, seu processus promouēdi, committitur informatio Ecclesiae promidendae l.8.d.4.c.4.n.7. 373

Quid faciendum sit si in vna Prouincia, vel Regno fuerit Ecclesia, atq; in altera Promouendus ib.n.14. 374

Refertur atq; enodatur quarta pars constitutionis Greg XIV. faciens ad personas processum conficientes Promouendi l 8 d.4.c.4.n.1. 373

Num schedula, in qua nomen, cognomen, Patria, munera, studia, &c. Promouendi adnotanda sunt ad instructionem processum Facientis, ipsi processui Inserenda sit l.8.d.4.c.5.n.2. 374

Modus affertur interrogandi testes. & Num testis agnoscat Promouendum l.8.d.4.c.7.n.1. 376

Num sit eius consanguineus ib.n.2.

Cuius Ciuitatis sit.ib.n.3.

An ab Haereticis Ortum habeat Promouendus ib.n.4.14.& 16.

An filius conceptus antequam parens in haeresim lapsus fuerit, sit inhabilis ad Episcopatum ib. n.5.

An filius Parentis suspecti de haeresi inhabilis sit ad Episcopatum ib.n.9.

Quid sentiendum, si natus fuisset de Parentibus ad fidem reuersis, vel per quos non steterit, quo minus poenitentiam egerint ib.n.10.

Quid si parentes Promouendi in loco nati fuerint haereticorum ib.n.11. 377

Inhabilis est ad Episcopalem dignitatem quicūq; è Parentibus ortus crimine laesae maiestatis humanae notatis ib.n.12.

Sunt pariter ad huiusmodi dignitates inepti Nepotes, haereticorum fautores ib.n.15.

De nobilitate Promouendi, eiusq; aetate, de quibus testes interrogandi sunt ib.n.17.& 18.

Num sciant testes sacris esse initiatum ordinibus Promouendum ib.n.19.

De exercitio ordinum surreptorum, ac Sacramentorum frequentia ib.n.20. 378

An sciant mores Promouendi fidem bonamquè eius famam ib.n.21.

Quam praeclara ornatus fide debeat esse promouendus ib.n.22.

Si Promouendus defecisset solum à confessione externa fidei adhuc reijciendus esset à dignitate ib.n.28.

Interrogandi testes de Grauitate Promouendi vbi de Grauitate in se remissiuè, ac de viro Graui ib.nu.29.

Praeterea de Gradu in iure canonico, vel Theologia vbi de doctrina Praesulis ib.n.30.

An sciant si aliquid vnus Promouendus exercuerit ib.n.31.

An aliquod dederit scandalum publicum ibid. num.32.

In aliqua corporis, vel animi defectus sit nota ib.n.33.

An vtilis tali Ecclesiae futurus sit talis Promouendus ib.n.34. 379

Ratio exarandi relatos testium depositiones ibid. nu.35.

Quae circa promotionis praxim in Curia Romana habitum dicuntur de Episcopo, Archiepiscopis etiam, & Patriarchis competunt l.8.d.5.cap.1 n.5. 387

Quid facere teneatur Promouendus eum primū nouerit Pontificis mentem cum volentis promouere ib. n.2. 386

Post indictum diem examinis subsequitur ipsum doctrinae Promouendi examen, ante quod tenetur omnes, vel plerosq; adire Cardinales ib. n.3. 387

Quarta actio est commissio Processus: Quinta eiusdem confectio reliquis cum actionibus necessarijs breuiter indicatis ib.nu.4.vsq. ad 20.

Promouendus in Curia maiorem Cardinalium par-

partem adire tenetur ib.num.21.
Quid praestare debeant Cardinales,ordinum capita,quibus tradendus est processus ib. n.22.
A quo facienda sit in Concistorio propositio, seu praeconizatio ib.n.23.
Quid sit hec preconizatio ib.n.24. 388
Inter vnum Concistorium in quo proponitur, seu praeconizatur, vel alterum in quo expedienda res est intercedit confectio Schedulę,cuius proponitur forma ib.n.25.
Quaenam sint iura soluenda Collegio Cardinaliū, & officialibus,quae autem ob Promouēdi paupertatem,si fuerit Religiosus, condonari soleāt à Papa ib.n.27. 389
Eadem seruanda est schedula, cuius nonnullum exemplū affertur, aliqua monita clausura siue per obitum predecessoris,siue per resignationē, siuè per translationem Ecclesia vacet ib. n.28. & 30.
Eodem etiam modo adiutor Episcopo eum futura successione datur ib n.29.
Forma schedulae faciendae quando Promouendus est à Rege Praesentatus ib.n.31.
An Praeconizatio vim habeat Electionis ib.n.32
Num Praeconizato ius per preconizationē acquiritur ib n 33.
Formula promouendi negotium in secundo Concistorio secreto ib.n.34.
Nihabeant,quod opponant Cardinales in secundo Concistorio à Pontifice approbantur processus, & Relatio ib.n.35. 390
Admissio propositionis à Cardinali factae de Promouendo aequiualet confirmationi ib.n.36.
Cedula firmata à Cardinali dicitur cedula Concistorialis habens cuius supplicationes expedita in cancellaria ib.n.37.
Formula cedulae componenda à Vicecancellario ib.n.39.
Formula, sub qua mittitur cedula concistorialis ad Vicecancellarium ib.n.28. 389
Quanam dicitur contra schedula, vel contra cedula ib.n.40. 390
Num in Vrbe aliter possit, vel soleat promoueri in Episcopum ib.n.41.
Quando Papa absolutè proponit proponendum sibi omnino notum,&c. qua forma cedulae Concistorialis facienda sit ib n 42.
Omnibus peractis in concistorio, & cedula facta, quid requiratur Iure antiquo, & nouo ad ea quae sunt Iurisdictionis exercenda ib.n.43.
Cardinales tamen hac aliorum communi regula possessionis, & ostensionis literarum non comprae benduntur quippè qui statim exercere possunt munia Episcopalia Iurisdictionis ib. n.44.
Semel,atquè iterum in Concistorio praepositus factus inhabilis ante consecrationem adhuc recipi potest l.8 d.5.c.2.n.5. 392
Propositum, Propositum ex se nullam inducit obligationem,& quare l.7.d.13.c.1.n.18. 341
Pulchritudo, Error pulchritudinis sponsae in casu etiam notabili matrimonium non irritat l.5.d. 1.c.4.n.7. 15

Q

Qualitas, Qualitas, quae intrinsecè inest semper praesumitur inesse l.5.d.1.c.2.n.12. 10
Qualitas iniuncta verbo intelligenda est secundum verbi tempus l.7.d.7.c.2.n.4. 307
Qualitates naturales, & supernaturales vniuocè conueniunt l.8.d.6.c.3.n.4. 413
Possibilis est qualitas contraria characterem expellens in poenam ib n.22. 416
Emens oleum, quod falsò putabat dulce validè emit,ac sic de singulis aliarū qualitatum accidentalium erroribus l.5 d.1.c.4.n.7. 15
Qualitates facientes ad vtilitatem censentur substantiales in contractibus venditionis,emptionis,locationis,& conductionis ib.
Vendens lapidem, quem ignorat esse gemmam inuoluntariè,atquè inualidè censetur vendere. l.5.d.1.c.4.n.7.

R

Ratio,Vbicumq; eadem est Ratio, eadem esse debet Iuris dispositio l.5.d 4.c 3.n.7. 61
Ratihabitio,Episcopum Indigni ratum habentem Electionem probabilius est,quinq; concurrentibus circumstantijs,suspensione ligari l.6.d.14 c.2.n.30. 213
Ratihabitio in iure propriè significat approbationem rei proprio nomine factam ib.n.31.
Quid sit aliquid nomine alicuius factum ib.
Nomine alicuius fieri,idem in hac regula de ratihabitione est,ac eius causa fieri ib. n.33.
Ratihabitio hic debet esse approbatio dicti nomine Ratihabentis facti, vt sic etiam cognoti atq; approbati ib.n.34.
Quae ignorantia ratihabitionem Electionis Indigni excusat ab hac censura ib.n.35.
Ratihabitio sufficienti exprimenda est signo externo ib.n.36. 214
Rector scholasticorum, Postremae verò exceptiones de Abbatissa Imperatore, & Scolasticorum Rectore l.7.d.3.c.3.n.10. 281
Regimen Ecclesiasticum, Quis finis immediatus quiq; mediatus Ecclesiastici regiminis l 6. d.6. c.1.n.7. 118
Differentia inter ordinem naturalem, ac spiritualem,spiritualis regiminis l.6.d.8.c.2.n.2. 144
Vt in politico regimine distincta est virtus probi viri,ac probi Ciuis, & etiam in spirituali Ecclesiastico ib.n.4 145
Regula,Exempla non restringunt, Regulam,siue dispositionem l.6.d.14.c.2.n.5. 210
Quando exceptio vitiat regulam,cui adiungitur l.6.d.14.c.4 n.16. 220
In dubijs potior est causa Regulae,quam exceptionis ib.n.27.
Regularis. Per Tridentinum electionem regularis Superiorum per vota secreta faciendum esse statuitur,alias esse nullam l.5.d.4.c.1.n.5. 58
Quid operetur Tridentinum decretum circa Regularium electionem ib.n.10. remissiuè. Vide Religiosus.
Religio, Religio bifariam sumi potest l.5.d.3.cap. vlt.n.41. 55

I N D E X.

Religiosus, *Ingrediens Monasterium, vt Abbas eligeretur; idq; si protestatus esset in Abbatem eligi non potest l.7.d.13.c.2.n.25.* 342

Maiorum mos, atq; institutum vitæ communis ad Clericos postmodum tantum deinceps spectans l.6.d.4.c.1.n.12. 98

Institutum vitæ communis cur deniq; à clericis etiam demissum ib.n.13.

Religiosis omnium prohibetur, nè testamentis assistentes illa in fauorem Ecclesiarum Matricum impediant, et ad proprium deriuent: secus facientis etiam sine fraude, ac dolo peccarent mortaliter, eorumquè Superiores ad restitutionem tenerentur l.6.d.13.cap.3.num.13. fol. 183

Tenentur ad restitutionem Religiosi, vel Clerici, qui aliquem inducerent, vt iuraret, vel promitteret in eorum Ecclesia sepulturam eligere, ac præterea excommunicationem contraherent ib.n.14. 184

Quid si Religiosi legatum impediant matricis Ecclesiæ non assistentes illi, vel testamento ibid. num.15.

Religiosi proprijs obligantur constitutionibus ad Meliores eligendos in superiores l.6.d.13.c.7. n.10.11. & 12. 199

Formula eligendi Præpositum Generalem Societatis Iesu ib.

Electio Sacræ Scripturæ in Religiosis Conuentibus danda est Dignioribus ex Tridentino ib.

Religiosus etiam confirmatus à Papa in aliqua administratione, à qua non possit ab Abbate amoueri, ob delictum postea factum potest, l.7. d.1.c.3.n.11. 260

Idem erit si quacumq; alia ratione conuincatur, exemptus non esse ib.

Si Religiosi transgressores suspensi fuerint debent ad victum necessarijs donari fructibus l.7.d.6. c.3.n.6. 300

Potest Episcopus, qui ad Religiosam vitam se cõtulit, alia causa quam ob voluntarium delictũ, vel ad eundem Episcopatum, vel ad alterum eligi l.7.d.11.c.1.n.19. 325

Renunciatio, *Duo sunt Genera renunciationum l.7. d.11.c.1.nu.4.* 322

Qui proprio Præsulatui iusta de causa renunciauit, ad alterum eligi potest, nec postularis secus si propter demeritum aliquo pacto è loco ceciderit ib.n.15. 324

Præsul de quo dubitatur, num iusta de causa spontè, vel ex delicto cesserit Ecclesiæ ad alteram poterit eligi ib.n.16.

Rescriptum, *Qui confirmationem impetrauit, tenetur eam omnis vitij expertem probare l.7.d.1. c.3.n.5.* 261

Esto quando impugnatur rescriptum ob assertionẽ falsi, spectet ad impetrãtẽ hæc probatio bo veri tamen silentiũ ad impugnãtem pertinet ib.n.6.

Nonnulla sunt rescripta gratiæ, nonnulla Iustitiæ, & quæ nam hæc sunt l.7.d.1.c.4.n.1. 261

Subreptitium, atq; obreptitium quoad irritationem rescriptorum sinonima sunt ib.n.3.

Rescripta gratiæ ad beneficia subreptitia ipso iure sunt nulla ib.n.6. 262

Possunt rescriptum confirmatin, &c. ex certa scientia concessa subreptitia esse l.7.d.1.cap.4. num.11.

Dolosa subreptio petitionis vitia totum rescriptum, esto causa non fuerit totius, ex simplicitate tamen habita vitiat, quatenus eius causa fuerit ib.n.12. & 14.

Si ex dolo subreptitia sit confirmatio quoad omnia est nulla ib.

Quando aliquod scriptum impugnatur ex falsi assertione onus probandi illius sinceritatem ei incumbit, qui scriptum illud impetrauit, si autẽ ex veri taciturnitate, ei qui impugnat l.7.d.1. c.6.n.8. 170

Per rescriptum non potest Princeps præiudicare notabiliter iuri alteri quæsito l.7.d.7.c.2.nu.7. fol. 307

Distinctus est sensus diplomatis cassantis dispositionem ipsam, vel eius iam peractum effectum ib.n.8.

Resignare, *Resignans indigno Beneficium, contra iustitiam facit commutatiuam, & contra Religionem l.6.d.6.c.3.n.12.* 126

Resignãti Præsulatũ nõ satis scire literas expeditas esse Romæ, sed earũ intimatio, ac præsẽtatio præterea desideratur l.7.d.6.c.2.n.10. 299

Resignans vsque ad intimationem literarum fructus percipere potest ib.n.11.

Resignans, *Beneficium resignans Digno, vel Digniori, pro nostra beneficij resignandi, eius institutionis tenetur resignare, & ni faciat, peccat cõtrà iustitiam, & restitutioni obnoxius erit l.6. d.13.c.7.n.29.* 203

Prælati resignationes non ritè factas, præsertim pueris ne approbent ib.n 30.

Posset Resignas aliquem bona fide præsentare Prælato cuius interest approbare, vt si iudicauerit aptum ad tali beneficium illum promoueat ib.n.31.

Res propriæ, *Suum cuiq; pulchrum, & propriæ, quam cæterorum res magis arrideat l.5.d.3.c. vlt.n.31.* 53

Respublica, *Bona Reipub. quando sint etiam Ciuiũ l.6.d.3.c.1.n.15.* 91

Discrimen inter partitionem factam eis, qui partes actu Reipub. sunt, & eis, qui actu non sunt præsentes ib n.16.

Solueretur sanè Respublic. non statutis contra vitia pœnis, & ad virtutes præmijs l.6.d.4.c.4 n.8. 103

Restitutio, *Restitutionis obligatio consensu DD. est actus commutatiuæ iustitiæ l.6.d.1.c.1. nu.2. fol.* 72

Auctores obligantes Electores prætermittentes Digniorem ad restitutionem, instituta est, dicunt Ecclesiastica beneficia, vt præmia meritorum l.6.d.4.c.2.n.1. 99

In sententia D.Th. in collatione Beneficiorum cõmitti potest acceptio personarum ib.n.2.

Ex communi sententia DD. & PP. etiam non spectato humano præcepto, tenentur Electores Digniorem eligere ib.n.3. 100

Auctores non obligantes ad restitutionem Eligentes dignos, omissis Dignioribus beneficia, instituta esse docens, vt mercedem laborum ib. num.4.

I N D E X.

Tenes has Auctores Beneficiarij, veluti operary conducuntur, quibus nullum est ius ibid. num.5.

Quicumq; indignum in Episcopum promouerit, tenetur ad restitutionem, præsertim Ecclesiæ, cui per coadiutorem aliquo pacto consulere debet l.6.d.6.c.3.n.1. 124

Quid sit restitutio l.6.d.1.c.7.n.9. 76

Ex damni detentione impropriè dicitur oriri restituendi onus ib.n.11. 77

Non ex debito distribuendi beneficia tamquam bona communia restituendi obligatio manat contra iniquum distributorem, sed ex pacto, & praecepto l.6.d.4.c.6.n.4.remissiuè. 110

Quando irritanda est Electio, fructus restituendi sunt à perperam Electo, post sententiam reuocationem, antequam deberentur si esset nulla l.6 d.10.c.2.n.1. 156

Secundum varietatem opinionum pro arbitratu suo poterit Iudex non condemnare, vel condemnare male electum ad fructum restitutionem ib.n 2.

Prima opinio eligentes ad Beneficia indignum obligat ad restitutionem faciendam Ecclesiæ l.6.d.11.c.1.n.1. 157

Extenditur hac sententia ad magistratuum Electionem, atq; ad Cathedras ib.n.4.& 6. 158

Alij volunt restitutionem ob indigni electionem pauperibus esse faciendam ib.n.5.

Altera sententia docet Electionem Incapacis nullam esse in foro interno, & si in externo ob occultum impedimentum subsistat, & Promotum teneri ad se abdicandum, & Electores ad alterum eligendum ib.n.7.

Si fuerit aliquo pacto capax Promotus Indignus, aut tenetur secundum hanc sententiam, renunciare, aut asciscere sibi adiutorem ib.

Tertia sententia restitutionem præscribit faciendam, non solum Ecclesiæ, cui malè prouisum per Indigni promotionem, sed digno prætermisso ib.n 8.

Ex Electione collationeq; cuiuscumq; Beneficij facta Inepto per se promanat obligatio iustitiæ l.6.d.11.c.2 n.2. 159

Per accidens potest non nunquam hæc obligatio non oriri ib.n.3 & 19. 159 & 162

Ob iniquam Indigni Electionem ad quocunq; Beneficium obligatio nascitur restitutionis Ecclesiæ facienda ib.n.4. 159

Asserta restitutio facienda est Ecclesiæ in bonis eiusdem generis ib n 5.

Bonum spirituale per temporale, vel è contra ex se resarciri nequit ib n.6.

Satis non est restituere stipendium, quod indignus electus sibi comparauit ib n.7. 160

Electus indignus tenetur ad se abdicandum beneficio præsertim Curato, vel ad adiutorem sibi asciscendum Electores, autem, vel Promotores ad id omnino curandum ib.n.8.

Non semper restitutio facienda est pauperibus ob indigni Promotionem ib.n 9.

Primo loco Indignus Electus ad restituendum; secundo Electores, vel Promotores, aut ad restitutionem, procurandam, aut pro viribus ad resarciendum damnum obligantur ib.n.10. & 16. 160.& 161

Et ad stipendium alteri damdum, qui sufficiendus est loco Inepti, & ad damna sequuta ex mala officij administratione, ob quod datū est inepto beneficium ille, primo tenetur ipso, deinceps Electores, ac Promotores ib.n.11.

Non excusabitur, qui bona fide acceperit beneficium, cum esset Indignus per ignorantiam crassam iuris, qui putabat ad restitutionem non obligari ib.n.12.

Ignorantia crassa facti, qua quis arbitraretur non esse indignum malam faceret fidem, neq; excusaret ib.n.13.

Ex fructibus Beneficij bona fide possessis tenetur indignus restituere quantum est factus ditior deducta proprij seruitij portione l.6.d.11.c.2. num.14.

Si autem mala fide iniit beneficium, ad omnes tenetur fructus restituendos indignus à puncto, in quo iniit imò ad damnum emergens, & lucrum cessans ib.n.15.

Non solum Ecclesiæ, verum Digno prætermisso tenetur Indignus sæpè etiam restituere ib. nu. 17. fol. 162

Ordo seruandus in hac restitutione l.6.d.11.cap.2 nu.18.

Quomodo teneantur ad restitutionem concausæ, vt Iubens Consulens, &c. ib.n.20.

Prima opinio omnem restituendi obligationem, tum Ecclesiæ, tum Digniori prætermisso negat l.6.d.12.c.1.n.1. 163

In hac sententia scolastici suffragium Digniori denegantes non tenentur restituere l.6.d.12.c.1. nu.2.

Hac de re vix coharenter nonnulli loquuntur ib. num.3.

Nonnullorum in constantia in dictis ib.n.4.

Alter exponitur modus negandi obligationem restitutionis natam ex electione Digni omisso Digniori ib n.1. 164

Alius explicandi modus primam sententiam ib. num.3

Nullus ostenditur ib.n.4.

Alia ratio primæ opinionis defendendæ refertur ib n.5.

Refellitur vltimus modus probandæ primæ sententia ib.n.6.

Secunda refertur opinio l.6.d.12.c.3.n.1. 165

Ab eius Auctoribus non rectè probatur. ibid. num.2.

Difficultas restituendi digniori prætermisso à Nauarra obiecta reijcitur ib.n.3.

Prima limitatio assertæ sententiæ à nonnullis adhibita; quæ vera sit tantum in Collatione beneficiorum ex concursu, oppositione atq; examine, vel absolutè curatorum ib.n 4.

Secunda limitatio eiusdem sententiæ qua negatur obligatio restitutionis ad electionem digno omisso Dignori ad Episcopatum ib.nu.5.& 10. fol. 166

Probatur, ac reijcitur prima limitatio l.6.d 12 c 3 num.6.

Reijcitur secunda limitatio ib.n.7.& 11.

In votis omnium esse debet, vt opinio restituendi obligationem negans ob omissionem Dignioris omni careret Auctore.ib.n.8.

Meri-

Merito reprehenduntur sectatores opinionum aptarum ad relaxandam Christianam disciplinam absq; discrimine earum, quibus imbuendus est Populus, vel quæ post factum permittendæ l.6.d.12.c.3.n.9.
Reijcitur Nauarrus secundum limitationem approbans de Episcopis l.6.d.12.c.3.n.10.& 11.
Ex digni Electione omisso digniore ad Beneficia danda per concursum obligatio restitutionis manat l.6.d.12.c.4.n.4.
Ex innominato contractu, facio vt des probatur obligatio restitutionis vrgens Electorem Digni omisso Digniore ib.n.5.
Ex promissione non modo acceptata, sed sub conditione onerosa tenentur Electores, promotoresq. digniorem eligere ib. n.6.
Ex in legis Sacrorum Canonum, & Conciliorum competit ius Digniori ex cuius læsione nascitur obligatio restituendi ib.n.7.
Electores sunt Iudices iusta certas leges ex iustitia adiudicantes Beneficium Digniori l.6. d.12. c.4.nu.8.
Etiam si essent tantum testes iurati Electores, siuè ad Beneficia, siuè ad Cathedras, adhuc tenerentur ex iustitia ad restitutionem, ni meliori suffragarentur ib.n.9.
Ex nullitate talis electionis onus restitutionis probatur ib.n.10.
Contraria sententia excusans Electores Apti relicto Aptiore ad Beneficium Curatum probabilitate caret, tum ob intrinseco, tum ab extrinseco ib.n.11.
Quod iudicium non Collector, sed rectus æstimator sententiarum feret ib n.12.
Electio digni, omisso digniore, ad quocumq; Beneficium Curatum restituendi parit obligationem ib.n.13. 170
An Cardinales peccent, teneanturquè ad restitutionem si interrogati à Summo Pontifice Dignum approbent, prætermisso altero, quem sciũt meliorem ib.n.14.
Peccarent tamen, atq; ad restitutionem tenerentur Cardinales efficaciter consulentes, consentientes, aut laudantes ineptum, vel indignum propositum etiam in Consistorio ad Episcopum ib.nu.15.
Quomodo tenebuntur ad restitutionem Cardinales, etiam si non fuissent causæ, sine qua non, & quotuplex hæc sit ib.n.16. 171
Quod si esset dubius aliquis Cardinalis, num fuerit causa efficax, vel inefficax, & concomitans iniquæ Electionis ib.n.17.
Etiam si maior esset propensio ad existimandum causam fuisse malæ Electionis, si tamen remaneret Cardinalis aliquis dubius non teneretur restituere ib.n.18.
Peccarent Cardinales etiam si non fuissent causæ prauæ Electionis, cum si approbarent ibid. nu.19.
Quando per ratihabitionem Cardinales incurrent obligationem restituendi ib.n.20.
Explicatur vndecima regula iuris in sexto ratihabitionem retrotrahi, & c.l.6 d.12.c.4.nu.21. fol. 172
Ad onus restituendi contrahendum ex causis influentibus in damnum, si ex officio teneantur non requiritur dolus ib.n.22.
Tacendo Cardinales in Consistorio peccabunt, & tenebuntur ad restitutionem si indignus eligatur ib.n.13.
Electio digni, omisso digniore, ad Beneficia maioris momenti secundario in bonum Eligendorum relata, ad restitutionem obligat l.6.d.12. c.5.n.1. 172
Quod etiam verum in singulis electionibus ad singula horum beneficiorum ib.n.2.
Electio Digni, Digniore relicto, ad Reliqua simplicia beneficia non parit obligationem iustitiæ ib.n.3.
Per accidens excusari potest ab onere restitutionis, qui digniorem omisit l.6.d.12.c.5.num.5. fol. 173
Electores, Promotoresq; vt immediatius iniquam causarunt electionem, vel Promotionem digni omisso digniore obligandi sunt ad restitutionem l.6.d.12.c.7.n.6. 176
Falsum est non fieri solere huiusmodi restitutiones, nec refert etiam si non fierent, cum vsus, contra ius naturale sit abusus ib.nu.7.
Hac lege tenetur etiam Summus Pontifex ibid. num 9.
Quid faciendum in casu corruptæ Ecclesiæ ibid. nu 9.
Si dignus electus dubius fuerit num meliores hic, & nunc existant, & consequenter, num Electores, vel Prælatus iniustè elegerint poterunt sententiam sequi Electorem, vel Prælati ib.n.11.
Potest dignus bona fide se exponere examen absq; restituendi obligatione l.6. d.12.cap.7.nu.12. fol. 177
Quod à Collatoribus licitè potest fieri, & acceptari, peti etiam potest: secus verò per petitionem acceptationem preces, vel alias rationes si iniustè Electores, vel Promotores id præstituri essent ib.n.15.
Quamuis etiam, tacito Ecclesiæ consensu, ius acquirat in re dignus per electionem, onus tamen subit restituendi digniori l.6.d.12. c.8.num.3. fol. 188
Differentia inter Electionem beneficiorum Ecclesiasticorum factam à Patrono Rege, & electionem officiorum sæcularium l.6.d.12.cap.8. num.5.
Quomodo restitutio facienda sit multis Dignioribus prætermissis ib.n.10. 179
An impediens aliquem à consequutione alicuius boni teneatur ad restitutionem l.6.d.13.c.1.n.1. fol. 179
Soti refertur opinio l.6.d.13.c.1.n.4.
Restituente magis principali, vt Indigni Collator, vel Electus, non teneatur minus principalis, vt tutor, consultor, &c. quibus compensanda est facta alioquin restitutio l.6.d.13.c.1.nu.9. fol. 181
Si quis absquè dolo, malisquè artibus Indignum, vt Digno faueant dignum, vt Digniori, vel æque dignum impediu, non tenetur restituere ib. n.10.
An ex odio, vel alio affectu impediens quempiam à consequutione Boni minimè debiti, teneatur ad restitutionem l.6.d.13.c.3.n.1. 182

I N D E X.

Quando quis aliàs contra iustitiam non faceret, neque ad restitutionem teneretur, cuiuscunque Boni collationem impediendo, siue ex odio, siue non postmodum id præstaret, contra iustitiã non peccaret, ad restitutionem, nec teneretur ib. n. 2.

Motiuum actus interni licet, sit ex iustitia in dãnum inferatur exteraum non parit obligationẽ Iustitiæ ib. n. 3.

Qui sine vi, dolo, alijsquè malis artibus impedimento alicui est, ne bonum ei minimè debitus consequatur neque contra iustitiam facit neq; ad restitutionem teuetur ib. n. 6.

Impedimentum, nè, cui donum in debitum detur absq; malis artibus, si ex recto ponatur motiuo, actus erit virtutis, vt vitij si à malo ib. n. 8. fol. 183

Ex conscientia erronea putans, quis contra iustitiam facere impodiendo, sine fraude quempiam a consequutione boni ei non debiti, peccaret internè contra iustitiam absq; onere tamen restitutionis ib. n. 9.

Potest quis, & licitè, & illicitè quempiam impedire à consequutione beneficij indebiti, sine restitutionis obigatione ib. n. 10.

Qui absquè vi, fraude, alijsquè malis artibus quempiam impediret, ne cognosceretur ab Episcopo, à quo cognitus haberet beneficium, & alias indebitum, ad restitutionem non teneretur, nisi Impeditus cæteris indignis, fuisset solus dignus, vel solus dignior ad beneficium curatum, vel ex concursu non aliàs daudum ibid. num 11.

Religiosis omninò prohibetur, nè testamentis assistentes illa in fauorem Ecclesiarum matrũu impediant ad propriam deriuantes, & secus facientes etiam sine fraude, ac dolo peccarent mortaliter, eorumq; superiores ad restitutionẽ teneatur ib n. 13.

Tenentur ad restitutionem Religiosi, vel clerici, qui aliquem induceret, vt curaret, vel promitteret in eorum Ecclesia sepulturam eligere, ac præterea excommunicationem contraherent ib. n. 14. 184

Quid si Religiosi legatum impediant matricis Ecclesiæ non assistentes illi, vel eorum testamento ib. n. 15.

Qui dolo fraude, alijsq; malis artibus apud dantem, vel conferentem impedit dignum à bono ei non debito, dando tamen ex libera voluntate, decretoq; Collatoris peecat contra iustitiam ac tenetur restituere ib. n. 16.

Quomodo alicui sit ius ad rem ei non debitam ibid.

Qui etiam malis artibus Indignum impediuit ex præcisa ratione impedimenti, non peccat contra iustitiam neque tenetur ad restitutionem ib. n. 18.

Peccaret autem alio pacto ib. n. 19.

Impediens Dignum à consequutione Beneficij simplicis, aut maioris momenti malis tamen artibus, etiam in fauorem Dignioris, peccaret contra iustitiam, & teneretur restituere, secus autem esset si identidem huiusmodi Electio fieret in detrimentum dignioris l. 6. d. 13. c. 3. n. 20. 185

Qui rusticum impedit malis artibus, ne suum exequatur munus, tenetur de salario, vbi similes soluuntur casus ib. n. 21.

Quantitas huiusmodi restitutionem, tum ex firmitate decreti volentis tali bono quempiam donare: tum ab expeditione maiori, vel minori ipsiusmet donantis, vel Promouendi pensanda est ib n. 22.

Qui digno à bono acquirendo Impedit impedimento illicito, ac doloso peccat contra iustitiam, ac tenetur restituere; secus autem si impeditus fuerit Indignus ib. n. 24.

Impediens aliquem, modo Indignus non sit à consequutione Beneficij simplicis, malis artibus, etiam, vt detur alteri Digno, peccat contra iustitiam, ac tenetur restituere ib.

Malis artibus, quodcumq; Beneficium Impediens, nè daretur Digno, etiam dandum Digniori, peccaret contra iustitiam, & ad restitutionem teneretur ib. n. 25.

Instar Principalis Beneficij ui mirum candidati, de eius procuratore sentiendum est, quoad impedimentum iustè, vel iniustè illatum. ex quo deducendum est restitutionis onus l. 6. d. 13. c. 3. n. 26.

Falsa est regula excusans à restitutione quemcũq; qui aliquem impedit à bono consequendo, aliàs ei indebitum ib. nu. 27.

Quantitas restitutionis huiusmodi spe acquirendi bona quia impeditur, deducenda est ibid. num. 28.

Inter malas artes, impedimenti adornandi, meritò importunæ connumerantur Preces ibid. num 29.

In has malas artes, num reseratio connumeranda sit literarum vacationis beneficij ib. n. 30. relatiuè.

Num asserta solutio facienda sit insolidum l. 6. d. 13. c. 3. n. 30. relatiuè.

Impediens aliquem etiam artibus aliàs non malis apud collatorem à consequutione boni debiti ex iustitia contra illam peccat, ac restitutione tenetur l 6. d. 13. c. 4. n. 2. 187

Regula generalis est duo expetens ad hanc restitutionem, vt bonum ex iustitia aliquo pacto sit debitum, & voluntas seruandi hoc ius, vel formalis, vel virtualis in propensione conferentis ib. n. 3.

Ius impediti absquè voluntate, vel decreto conferendi ei bonum, vel dispositione, vel propensione ad illum collationem, vt causa se habet nõ applicata ib n. 5. 188

Ex sententia auctoris nõ semper voluntas actualis impediti dantis, requiritur ad hanc restitutionem: sed satis est propensiõ, ac dispositio conferentis, & ius impediti ib. n. 6.

Qui malis impediret artibus apud Collatorem quempiam, cui bonum erat debitum absq; dubio contra iustitiam faceret ib n. 7.

Qui, vel malis artibus, vel etiam præcibus, vel ex odio, vel ex altero motiuo impediret Dignum collatum cum indigno, vel digniorem à beneficio curato ex concursu dandum, aut in præmium institutum, peccaret contra iustitiam teneretur q; restituere ib. d. 8. & 15.

Non modo, qui præcibus, sed qui etiam malis artibus.

tibus impedit electionem minus digni, vt detur Digniori non facit contra iustitiam ex se, neque tenetur restituere ib.n.9. 289

Secus de officijs sæcularibus, si dignis tamen danda sint, sentiendum est ib. n.10.

Capita est quibus decernenda est quantitas huius restitutionis faciendæ ib.n.11.

Insolidum tenetur Impediens quempiam ab assequutione boni ei debiti ib.n.12.

Si multi fuissent digniores prætermissi, quos impedisti, singulis tenebris, quantiicuiusq; spes, prudentis iudicio extimabitur ib.n.13.

Quo loco facienda sit restitutio ob impedimentũ boni, mox alteri dandi ib.n.14.

Etiam qui est aptus impedit tamen digniorem, ne beneficium consequatur, tenetur restituere ib.nu.15. 290

In eo autem casu in quo licet Digno se exponere, ac petere beneficium, non tenebitur illud nactus restituere ib.nu.16. 193

Qui malis artibus per impedimentum apud eundem adornatum, cui ius erat ad bonum destinatum, ac debitum, impedit, restituere tenetur ib.n.17.

Secus si medijs licitis ib.

Excessus ob quem Dignior dicendus, ex cuius omissione nascitur obligatio restituendi, notabilis esse debet, tum ex parte Promoti, tum ex parte beneficij, etiam in honore, ac dignitate, alioquin, nec peccatur mortaliter à Iurante, meliorem eligere, neq; ab Eligente l.6.d.13.c.7 n.2. 196

Rex, *Rex Galliæ sex habet menses ad nominandum l.8.d.2.c.4.n.5.*

Regi scienti, neq; quadrimestre currit l.8.d.2.c.4. num.17.

Quo tenentur Iure Reges, alijq; Duces ad spolia militibus diuidenda l.6.d.3.c.1.n 18. 91

Rex, siuè Pontifex indignum in Episcopum promouens, tenetur Ecclesiæ coadiutoram idoneũ dare l.6.d 11.c.1.n.3. 158

Reges; Prælatiq; omnes non promouentes meliores ad beneficia curata, maiorisq; momenti, quos morali diligentia possent habere, peccant mortaliter contra iustitiam l.6.d.13.c.7.nu.6. fol. 197

Quomodo Reges ad præsentandum in Curia Procuratores constituant l.8.d.2.c.3.n.12. 353

Potest constitui Procurator ad præsentationem faciendam Ecclesiæ mox vacaturæ ex renunciatione, translatione, vel priuatione, &c. ib. n.13.

Rochettus, *Quando admissa cędula lineo Rochetto Pontifex Maximus donat Promotum l.8.d.5. c.2.n.1.* 391

S

Sacramentum, *Quomodo ad redimendam vexationem pro Sacramentorum vsu possit pecunia dari l.5.d.3.c.5.n.4.* 38

Affertur ratio cur validè Sacramenta, intercedente symonia conferantur, cum Electio ex symonia nulla sit l.5.d.3.c.vlt.n.17. 51

In omnibus ferè Sacramentis eiusdem ministri est adhibere materiam, & proferre formam l.8.d. 9.c.2.n.6. 421

Quotuplex Sacramentum sumatur lib.8.d.10.c.3. n.1. 429

Episcopatus, qua coniugium spirituale aliquam habet rationem Sacramenti ib.n.2.

Sacerdotium, *Christi Sacerdotium est æternum, secus nostrum l.8.d.7.c.3.n.20.* 416

Sacerdotalis potestas potius videtur dispositio, quam concausa ad ordinandos præsbiteros, vel ad Christianos cõfirmãdos l.8.d.8.c.3.n.3. 416

Sacrista Thesaurarius, & Custos, *Quodnam sit officium Sacristæ Thesaurij, vel Custodis l.6.d.4. c.3.n.7.* 101

Sanctificatio, *Ratio imaginis, et Sanctificationis, ac characteris in nobis est l.8.d.7.c.2.n.5.* 408

Scientia, *Defectus scientiæ totalis nullam reddit Electionem l.6.d.9.c.3.n.8.* 149

Nec titulus coloratus suffragatur Episcopo prorsus illicitè rato, secus si mediocri fuerit ornatus doctrina ib.n.9 & 10.

Num Beneficiarij indocti regula gaudeant de Triennali pensione ib.n.10. remissiuè.

Qui scientiæ defectus irritat Episcopi *Electionem ib n 11.*

Confirmatio ex certa scientia dispensatio dicitur l.7.d.1.c.3.n.4. 260

Quomodo ars, & scientia se habeant ad suum obiectum l.7.d.3.c.1.n.4. 278

Quomodo probanda sit scientia præsentationis de vacatione Beneficij l.8 d.2.c.4 n.11.

Non desideratur clausula in rescripto, vel alio simili ex certa scientia ad scientiam Principis probandam, ex qua illud sit datum l 7.d.1.c.3. n.1. 259

Primus modus probandi scientiam in Principe ex tenore expresso rei confirmandæ ib.n.7. 260

Secunda ex clausula, ex certa scientia, *licet alids non necessaria ib n.8.*

Quamuis ex certa scientia fiat aliquod rescriptũ, vel confirmatio, si fuerit subreptitia, vt potest aliquando esse, nihil operatur ib.n.9.

Clausulã, ex certa scientia, *ad præterita, non autẽ ad futura de nouo emergentia debet intelligi ib.n.10.*

Tertius modus probandi scientiam Papæ confirmantis, si facta sit in literis mentio, de Decretali Porrecta de confirmatione *ib.n.12.*

Quartus, cum secunda Principis instet iussio ibid. n.13.

Symonia, *Post Extrauagantem Pauli II. pœnæ de facto contrahuntur ipso Iure pro symonia l.5.d. 3.c.1.n.1.* 27

Ad pœnas incurrendas in symoniacos sancitas, non satis est mentalis, vel conuentionalis symonia ib.n.3.

Primum argumentum desumptum ex translatione Dominij, quæ fit per electionem l.5.d.3.c. 2.n.2.

Symonia, neq; vt peccatum, neq; vt tale peccatũ tollit potestatem dominij transferendi l.5.d.3. c.2.n.9. 29

Omnis electio ad Episcopatum per symoniam saltem realem, siuè occultam, siuè publicam habita, iure Ecclesiastico est irrita l.5.d.3.c.3. n.3. 30

Sss 3 Sequi-

Sequitur obligatio restituendi ex hac collatione invalida ib. n. 4.

Omnis venditio rerum spiritualium, vel commutatio pro pretio temporali spectata ratione tantum supernaturali, est symonia iure naturali l. 5. d. 3. c. 4. n. 1. 34

Probatur nulla, iure diuino naturali, venditio rerum Sacrarum ex varijs textibus l. 5. d. 3. c. 4. nu. 9. 35

Ex iure diuino naturali resultat obligatio restituendi in huiusmodi emptionibus ib. n. 10.

Non potest Papa facere, vt quod iure naturali diuino symoniacum est, tale non sit ib. n. 13.

Ecclesiasticum Beneficium formaliter consideratum, quatenus est ius fructuum ex officio Sacro debitorum, iure Diuino, est inuendibile ib. n. 14. fol. 36

Ecclesiasticum Beneficium materialiter perspectum, vt ius ad fructus, non considerato eius subiecto, causa, vel essentia, vnde quasi manat, à Papa saltem est vendibile ib. n. 15.

Qui vendit quidpiam conflatum ex spirituali, ac temporali ex præsumptione censetur vtrumq; vendere ib. n. 19.

Beneficium secundum temporale vendere, vel pecunia alienare est symonia secundum Ecclesiasticum ius ib. n. 20. 37

Symoniæ mentalis Intrinseca est malitia, non secus æ mendacio atq; adulterio l. 5. d. 3. c. 5. num. 1. fol. 38

Symonia formaliter sumpta nullo pacto est licita, materialiter autem acceptam, concedere, dedeceret diuinam sapientiam, & maiestatem ib. n. 2. & 3.

Quomodo ad redimendam vexationem pro Sacramentorum vsu possit pecunia dari ib. n. 4.

Ex symonia contra ius naturale diuinum oritur obligatio restituendi, necnon restituendi, nec nō restitutio fructuum ib n. 5. & 6.

Quomodo Prælatus alienatio per pecuniam sit contra naturale ius diuinum, & quando contra ius Ecclesiasticum ib. n. 7.

Promissione suffragij ad Episcopatus electionem non incurritur symonia ib. n 8.

Conuentio cum familiari Pontificis consentiendi in pensionem à Papa imponēdam super Episcopatum ipsius familiaris ope impetratū, realis symonia est ib. n. 10. 39

Si quis ex pacto Neapoli amicum Romæ degentem de vacanti Ecclesia moneret, licet hic natus illam Cathedralem, grati animi ergo super eam procuraret pensionem amico, à quo certior factus est dandam, symoniam non committeret ib. n. 11.

Res permanentes sacræ symoniæ acquisitæ, inualidè, & cum onere habentur restitutionis ib. n. 12

Ius Patronatus, vt quid spirituale inuendibile est omni iure, & contractus talis nullus, et restitutioni obnoxius ib. n. 13.

Ex venditione suo emptione pensionis, saltem clericalis, nisi authoritate fiat Papæ symonia committitur ib. n. 14.

Symonia ex pensione, vel iure patronato, excommunicationem non inducit ib. n. 15. 40

Non nunquam symonia intercedit iure saltem Ecclesiastico, licèt non commissa ab Eligendo, vel Electo ad Beneficium ib. n. 17.

Sciens symoniam, committi, nec iure dissentiens Promotus censetur eam commisisse ib. n. 18.

Sciens atq; expressè contradicens, nè pecunia intercedat quando Electus non eris symoniacus ib. n. 19.

Et si electoris, aut alterius negotium gerentis symoniæ repugnet, ni præstet id efficaciter Electus eius particeps eris, inualidaq; erit collatio ib. n. 20.

Si merè se habeat ignoranter electus symoniæ ab alio commissæ, probabilius est, iure Ecclesiastico eius electionem non esse irritam, sed irritandam ib. n. 21.

Licet iure naturæ non teneretur renunciare, vel se abdicare Beneficio, neq; fructus restituere ignorans symoniam in eo commissam, tenetur tamen iure Ecclesiastico, vbi scriuerit, etiam non expectata sententia ib. n. 22.

Dummodo pecunia Electi ignorantis non esset in odium, & damnum data ib. n. 23. 42

In Ignorantem symoniam commissam, & bona fide beneficium possidentem, per trienniū actio non potest admitti, neq. lis ib. n. 24.

Ignorans symoniam à Tertio commissam si acerbis verbis ob dubium, suspicionemq; vel ad cautelam seriò egerit, neq; censendus est symoniacus, neq; electio irrita ib. n. 25.

Qui expers est symoniæ ab alio commissæ, ētsi in eā uerbi serijs egisset, si tamē antequā beneficiū obtineat pecuniam ab eo solutam compenset, symoniam contrahit, redditq; nullam electionē per retrotractionem ib. n. 26.

Per obtentum autem beneficium expers aliàs symoniæ si pecuniam restituat à tertia persona symoniaci solutam ex liberalitate, vel alio bono motiuo non inficiet se symonia, secus si eam soluat, quasi factum symoniarum approbans ib. n. 27.

Papa symoniacus non potest censuras subire latas in symoniacos ib. n. 28.

Censuras in symoniacos statutas non contrahet, quis cum Pontifice symoniacè agens ib. n. 29.

Incurrere symoniam iure diuino naturali prohibitam potest Summus Pontifex; imò grauiorē pro ratione maioris dignitatis ib. n. 31.

Potest etiam Papa peccato se inficere symoniæ solo iure Ecclesiastico prohibitæ ib. n. 32.

Dispensatio absq; causa in symonia Ecclesiastica ex se est peccatum mortale cōtra Religionem, vt est eius vsus illicitus l. 5. d. 3. c. 6. n. 25. 47

Vendibile non est beneficium Ecclesiasticum, aut Episcopatus, & qua ratione id habet iure naturali, atq; Ecclesiastico l. 5 d. 3. cap. vlt. nu. 1. fol. 49

Venditio granorum benedictorum est inualida ib. num. 2.

Symonia iure naturali diuino minimè referenda est in solam extrinsecam Dei voluntatem ibid. num. 3.

Per ea verba Gratis accepistis, &c. *non modus accidentalis præcipitur ib. n. 4.*

Lex symoniæ vtrunq; obligat vendentem, atque ementem rem sacram secus lex vsurarum, quæ mutuatarium, vt sic non obligat ib. n. 6.

Contractus symoniacus, & defectu materiæ ex se,

&

& Dominij, & authoritate Ecclesiæ nullus est ib.n.18. 52

Res spiritualis pretio accepta restituenda est ab occupante, & pretium à vendente ib n.29. 53

Vsura, & symonia iure diuino prohibita pari pas su procedunt ib.n.44. 55

Vsura, & symonia iure Ecclesiastico prohibita eodem non se habent modo ib.n.45. 56

Cur symoniacus per symoniam Ecclesiasticam nō intercedente pacto ad restitutionem non teneatur ex cap.cit. vt vsurarius, etiam excluso pacto, accepta pecunia, tenea tur ib.n.46.

Quomodo absq; symonia redimi potest impedimēti vexatio in spiritualibus ib.n.47.

Etiam ante electionem, si vi impediaris, poteris eam auertere pecunia ib.n.48.

Ad proximi declinandas incurias, quæ aliter propulsari non possunt contra eius electionem licet pecunia vti ib.n.50.

Ad auertendam electionem Indigni licet aurum dare ib.n.51.

Etiam ad electionem vnius digni tantum existētis ib.n.52. 57

Pluribus existentibus dignis pro vno certo non licet, sed pro incerto, ne Indignus eligatur, nummos offerre, ac dare l.5.d.3.cap.vlt.n.53. fol. 57

Soluitur vltimum Argumentum de Summi Pōtificis electione ib.n.54.

Excommunicatio ob symoniacam electionem, eam ex se sufficiens est irritare, nisi ob ignorantiam excusetur l.6.d.14.c.1.nu.2. 206

Extenditur hæc excommunicatio, ad conferentes, acquirentes, necnon mediatores l.6.d.14.c.1.n.3.

Nulla propria incurritur suspensio ob symoniacā Electionem, siuè promotionem ad Beneficia vel dignitatem ib n.4. & 5. 207

Nulla in Iure lata suspensio inuenitur aduersus symoniacè conferentes Beneficia l.6.d.14.c.1. nu.6.

Per symoniam in Electione ad Episcopatum Iuris Infamia incurritur, quæ ui dispensatione tollatur irregularitatem induett ib.nu.7. & 12.

Asserta infamia non est facti, neq; canonica, sed Iuris ib nu.8.9. & 10.

Infamia facti non est pœna Iuris, neq; à Principe tollitur ib.

Allata infamia in symoniacum æquiparatur aliquo crimini læsæ maiestatis, à Principe legitimo dispensanda ib.n.11 & 15. 207

Non tamen incurritur hæc Infamia ipso facto, sed post sententiam definitiuam l.6.d.14.c.1.n.12. & 13.

Constitutiō odiosa in dubio ferenda, & non latæ sententiæ censenda est ib.n.15.

Ante sententiam assertam, accusatione præcedente, processus faciendus est; nam ex denunciatione nata sententia non inducit infamiam ib.nu.14.

Probabilius est hæreticum infamiæ pœna non affici nisi post iudicis sententiam declarantem esse hæreticum, idemq; sentiendum est de symoniaco ib.n.1.

Contra symoniacos depositio, tum à Beneficio, tum à dignitate sancita est, quæ non incurretur ni post sententiam ib.n.17. & 18. 208

Quid sit hæc depositio ib.n.19.remissiuè.

An à Iudice semper, vel quando imponenda hæc sit pœna ib.n.20.remissiuè.

Singularitas, *Peccatum, quo quis peccare falso dicitur, valida vtens dispensatione, perperam asscritur esse singularitatis, & insolentiæ l.5.d.3. c.6.nu.24.*

Societas Iesu, *Forma eligendi Generalem Societatis Iesu l.6.d.13.c.7.n.11.* 196

Sollemnitas, *Defectus sollemnitatis accidentalis non inualidat actum l.7.dis.5 cap. 2.num.16. fol.* 295

Solum, *Per clausulam* solum, *quid à dispositione textus excludatur l.5.d.3.cap.vltim. num.38. fol.* 54

Particula, seu clausula taxatiua solum *non semper correctionem operatur iuris l.5. d.3. c.vlt. num.39.*

Sotus, *Sotus difficultate præssus argumenti canonis sensum euertit ib n.31.*

Arguitur falsitatis Sotus, quòd canonem Quoniam, & Mandato *de symonia dicat ex concilio Constansiense desumptos ib n.33.*

A Soto casus ipsius textus falso exponitur l.5.d.3 c.vlt.n.37.

Spoliare, *Nullus propria authoritate spoliare potest quemcumquè l.7.d.5.c.2.n.3.* 294

Subditus, *Absquè rationabili tamen causa docent nonnulli Principem validè dispensare; subditum tamen ea vtentem dispensatione validè peccaturum l.5.d.3.c.6.n.5.* 44

Subreptitium, obreptitium, *Subreptitium, atq; obreptitium, quoad irritationem rescriptorum sinonyma sunt l.7.d.1.c.4.n.3.* 261

Subreptio, *De certitudine requisita ad subreptitionem annullantem rescriptuum secundum sententiam Abbatis l.7.d.1.c.4 n.19.* 263

Quacunquè ratione notoria sit subreptio ex speciebus assignatis satis est ad nullitatem ib.nu. 21. ibid.

Suffragium, *Modus quo Papa, & Prælati per modum suffragij concedunt pro defunctis Indulgentias declaratur l.7.d.4.c.4.n.16.* 291

Superior Religionis, *Religiosi proprijs obligantur constitutionibus ad meliores eligendos in Superiores l 6.d.13.c.7 n.10.11. & 12.* 199

Forma eligendi Præpositum Generalem Societatis ib.n.11.

Lectio Sacræ Scripturæ in Religiosis Conuentibus danda est Dignioribus, ex Tridentino ib. nu.12.

Nemo potest suum iudicare Superiorem l.7.d 7.c. 1.n.5. 306

Suspensio, *Nulla propria incurritur suspensio ob symoniacam Electionem, siuè Promotionem ad beneficia, vel dignitatem l.6.d.14.c.1.n 4. & 5.* 207

Nulla in Iure lata suspensio inuenitur aduersus symoniacè Conferentes Beneficia l.6. d.14.c.4. n.6.

Suspensio à fructibus, comprehendit etiam distributiones l.7.d.6.c 3.n.3. 300

Distincta est suspensio, qua non singulos sigillatim, sed quatenus vnum constituentes corpus afficit ab ea, quæ singulos sigillatim punit ib. num.4.

Suspensio contra Capitulum Imposita etiam contra singulas de Capitulo personas sigillatim acceptas censetur statuta ib.n.5.

Si fuerint Religiosi trasgressores suspensi, debent ad victum necessarijs donari fructibus l.7. d.6. c.3.nu.6.

T

Tacens, *Tacens in re sibi fauorabili consentire videtur l.6.d.16.c.3.n.15.* 245

Vide silentium.

Taciturnitas, *Quando censendus est sola taciturnitate, quis consensisse l.6.disp.14. cap.2.num.29. fol.* 213

Temperantia, *Paritas temperantiæ nulla est ad rem, neque eodem actu numero, siue Temperantia, siue distributiua iustitia vitium oppositum euertunt l.6.d.1.c.7.n.15.*

Tempus, *Trimestræ computandum est ex obitus die Prælati vita functi l.6.d.15.cap.2.num.2. fol.* 231

Ab hora mortis Antistitis defuncti currit tempus trimestris ib.n.3.

Vltimus trimestris dies est illius vltimus terminus, ac finis ib nu 4.

Menses computandi ratione, qua currunt in calendaria ib n.5. 232

Exemplum Lambertini, & Sanchez reijcitur ib. num.6.

Quomodo computandum trimestre, quod finitur in bisextili anno ex speciali Auctores opinione ib. num.7.

An ad decimum sextum annum Nouitiatus, & ad vigesimum quintum minoris ætatis, qui finirentur sexto Kal. Martij Intercalaris anni, desideretur decimus quintus Februarij dies, qui repetitus in hoc ipso anno sextus etiam dicitur Kal Martij ib n.8.

Quid sentiendum sit de anno nouitiatus Religiosorum si bisextilis fuerit, cuius finis sextus Kal. Martij dies erit ex peculiari Auctoris doctrina ib.n.9.

Tempus ad electionem faciendam datum est quidem vtile, & dierum efficacium ib.num.10. fol. 233

Intercedente iusto impedimento in hoc, trimestri non est petenda restitutio in integrum ab Electoribus ib.n.11.

Sine à Principio, siuè inchoato iam trimestri proueniens impedimentum cursum semper impedit ib n.12.

In summam omnes temporis termini ad prouisionem Ecclesiarum, & beneficiorum rediguntur l.6.d.16.c.1 n.12. 240

A quo die initium sit sumendum temporis quo debeat negligentiæ conuinci Præsentans l.8.d 2.c.4. n.8. 356

Quomodo dies à quo tempus hoc mensurandum erit potius à vacatione, quā à notitia desumendum sit vacationis ib.n.12. 357

Quomodo in concordia reuocari possunt discordes sententiæ docentes tempus præsentationis à die obitus, vel notitiæ vacationis Ecclesiæ computandum esse ib.n.16. ibid.

Territorium, *Delinquens censuram subibit vigentem in Territorio vbi consumatum non autem vbi inceptum est delictum l.6.d.14.c.2. nu.12. fol.* 211

Ratione autem delicti, quoad reliquas pœnas sit subditus reus, tum in Territorio vbi inchoatum, tum vbi consumatum fuerit l.6.d.13.c.2. n.13.

Testamentum, *Quamcumquè donationem legatum testamentum impedire sine fraude, dolo, &c. ex se non est peccatum lib.6.disp.13.cap.3.num.12. fol.* 183

Testamentum cum scientia, vel præsentia Principis factum, quodcumquè superat l.7.d.1.c.2.n.16. 258

Testator, *Cum testator pauperibus, aliquos non determinans, reliquit aliquid, quando hæredis, quando Episcopi intererit illos designare l.6.d. 13.c.7.n.34.* 204

Ex coniecturis voluntas colligitur Testatoris l.7. d.1.c.3.n.1. 259

Testes, *Quænam esse debent qualitates testium l.8.d. 4.c.6.n.1.* 375

Timor, *Quotuplex sit metus l.5.d.2.cap.1.num.1. fol.* 19

Quæ requiruntur ad metum grauem dignoscendū ib.nu.2.

Bene declarantur ab Aristotile ib.n.3.

Num metus, quo quis cum veniali culpa aliquid facit censendus sit grauis ib n.4.

Qualis sit metus ab intrinseco, qualis ab extrinseco ib.num.5.

Metus à tertio incussus, quomodo noceat electioni ib.n 6. 20

Metus actum externum causare potest, non internum l.5.d.2.c.2.n.8. 22

Non rectè communi consultum esset bono si nefarij Intelligerent facta ex metu esse valida ib. Vide metum.

Titulus coloratus, *Nec titulus coloratus suffragatur Episcopo prorsus illeterato, secus si mediocri fuerit ornatus doctrina l.6.d.9.c.3.nu.9. & 10.* 149

Num Beneficiarij indocti regula gaudeant de triennali pensione ib.

Translatio, *A die quo à Papa Præsul est vinculo solutus Ecclesiæ, à qua transfertur, eiquè constiterit, abstinere tenetur ab exercitio Iurisdictionis, quod competit capitulo l.7.d.6.c.5.nu.11. fol.* 304

An vnius Ecclesiæ Præsul ad alterius Regimen sit eligendus, vel postulandus l.7.d.11.c.1. per totum.

Episcopus vnius Ecclesiæ ad alteram postulatus, neq; consentire, neq; dissentire debet ante confirmationem l.7.d.13.c.1.n.28.

Episcopus ad alteram transferri potest Ecclesiam etiam inuitus ib.n.25. 342

De examine habendo ad translationem Episcopi ab vna Ecclesia ad alteram l.8.d.4.c.10.nu.1. vsq; ad 8.Inclusiuè. 381

Tri-

Tributum, *Qua ratione dantur tributa, similiter etiam per locum, & beneficia l.6.d.4.c.5.n.11.*
Tutor, *Nec rectè cum Episcopo tutor comparatur l.7.d.5.c.3.n.4.*
Quid sentiendum sit cum nominatur tutor l.8.d.4 c.3.n.23. 372

V

Vacatio Ecclesiæ, *Vacatio Ecclesiæ censetur durare vsq; ad confirmationem Præsulis l.7. d.5.c.2.n.6.* 395
Variatio, *Ratio cur prohibita sit variatio publicato scrutinio partim ex Electo, partim ex Electoribus partim ex scrutinio l.6.d.17.cap.2.num.5. fol.* 251
Variatio fundat præsumptionē discessus à veritate, atq; absolutè reprehensibilis ib.n.6.
Intra trimestre à Iure concessum à non publicato scrutinio in foro externo recedi potest ibid. num.7.
Sapientis est mutare consilium in melius ibid. num.8.
Secundum ius naturale forumquè internum, non licet variare à scrutinio peracto, sine vrgenti causa, etiam intra trimestre ib.n.9. 252
Fundamentum distinctionis fori externi, & interni in re nostra ib.n.10.
Variatio est licita quando ius nullum est quæsitū l.7.d.13.c.1.n.19. 341
Omnibus variatio est turpis, verum Ecclesiasticis ex se turpissima ib.n.20.
Vasallus, *meritò fundo priuatur, in quo malè versatur l.6.d.14.c.2.n.42.*
Vas, *Vasa Sacra, & respectum ad Sacrificia dicunt, & quatenus consecrata aliquo pacto spiritualia dici possunt lib.8.d.1.cap.4.num.6. fol.* 348
Vendere, *Volenti triticum sasso contentum emere, si obcrudatur ordeum non est voluntaria emptio nec valida l.5.d.1.c.4.n.14.* 16
Ex emptione mutui transfertur dominium in mutuarium l.5.d.3.c.2.n.7. 29
Valida est officiorum venditio l.5.d.3.c.5.nu.16. fol. 40
Verbum, *Vnum, & idem verbum respectu diuersorum propriè, & impropriè sumi potest l.7.d.3. c.2.n.8.* 280
Realitas actus magis inspicienda est, quam verborum l.7.d.9.c.1.nu.11. 315
Verborum proprietas non est deserenda, cum cōstet de mente Legislatoris l.7.d.12.c.1. nu.11. fol. 333
Proprietas verborum semper seruanda est, contraria cessante consuetudine ib.n.12. 334
Ad exigentiam proprietatis verborum licet in materia odiosa, lata etiam interpretatio habēda est, ib n.13.
Quando proprietas verbi seruanda non sit l.7.d.12.c.1.nu 14. 334
Quando verbum respectu vnius membri propriè, & respectu alterius impropriè accipi possit ib. nu.15.
Verba in dispositionibus, ac legibus quomodo accipienda sint l.8.d.4.c.11.n.12. 383
Claris verbis non est addendum, vel minuendum ib.n.13.
Quando verba impropriè possumus interpretari ib n.14.
Verum. *Particula, seù clausula verè, vel verum, quando pro, sed, & quando pro quin etiam, & asserentis habeat vim l.6.d.14.cap.4.num.25. fol.* 210
Vicarius, *Electio Vicarij Capitularis habita per vota secreta ex maiori parte computato electi voto, decernitur nulla l.5.d.4. cap.5.num.8. fol.* 70
Vicariatus, etiam capitularis, est Dignitas ibid. num.9.
Vicarium non potest Episcopus, in Curia Promotus nominare ante literarum acceptionem l.7. d.6.c.2.n.3. 298
Per specialem authoritatem à proprio Præsule sibi factā potest Vicarius generalis alteri Episcopo, quæ sunt ordinis munia committere l.7. d.8.c.1.n.10. 312
Eodem est facultas capitulari Vicario committēdi munia ordinis alteri Episcopo l.7.d.8.cap.1. num.11.
Quia cautela dicta commisso facienda sit, ibid. num.12.
Quando exceptionem patiatur regula, qui per alium facit, per se ipsum facere videtur ib. num.13.
An nomine Ordinarij in Constitutione Gregor. XIV. veniat Vicarius Episcopi l.8.d.4.c.2.nu. 10. 368
Quid sit Vicarius Generalis ib.
Si Vicarius in vna sola Ciuitate statuatur, etiam Metropoli, non est Generalis ib.n.11.
Eadem est Vicarij, & Episcopi Iurisdictio idemq; Tribunal, neq; à Vicario ad Episcopum valet appellatio ib.n.13.
Vicarius foraneus iurisdictionem habet delegatā tantum, & non à canone ib.n.14.
Vicarius Generalis censetur in dignitate constitutus l.8.d.4.c.3.nu.11. 371
Præest Canonico in Ecclesia Cathedrali, & Archidiacono ib.n.12.
Quo Iure dignitas Ecclesiastica Vicario competat ib.n.13.
Num inquisitio specialis alicuius articuli Vicario Generali commissa, competat successori ib. num.14.
Vicarius Capituli est in dignitate constitutus ib. num.15.
Si Articulus committeretur Vicario, vel Officiali Præsulis, an possit examinari per Vicarium Capituli sede vacante l.8.d.4. c.3.nu.16. fol. 372
Capitulum nō potest, quod Vicarius Capituli hac in re potest ib.n.17.
An Vicarij cæterorum Prælatorum dignitatem habentium, quasi Episcopalem similium commissionum sint capaces, cum etiam sint in dignitate constituti ib.n.18.
Vicarius Episcopi nondum consecrati capax est alicuius ex dictis commissionibus, commissis à Sede Apostolica viris in dignitate constitutis ib.nu.19.

Arti-

INDEX.

Articulus commissus officiali Episcopi duos habentis officiales censetur commissus Præstantiori ib.n.20.

Quod si uterque Officialis Episcopi, æque principalis esset, neuter censeretur idoneus, antequam ab eo declaretur, à quo committitur articulus expendendus ib.n.22.

Virtus, *Ad virtutem oppositam vitio, cuius est peccatum, spectat actus virtuosus, oppositus peccato, quo peccatur l.6.d.1.c.2.n.3.* 73

Vitium per actum virtutis immediatè opposita destruitur, & virtus physicè loquendo reparatur vitij oppositi distructione l.6.d.1.c.7.nu.12. fol. 78

Quodnam sit munus virtutis humanæ l.6.d.2.c.2.n.4. 85

Quicumquè actus, siue iustitiæ, siuè cuiuscumquè virtutis non modo medium materiale verum formale debet attingere ib.n.6.

Virtus moralis bifariam partitur in eam, quæ ad passiones, & in alteram, quæ ad functiones se habet ib.nu.13. 86

Solueretur sanè Respublic. non statutis contra vitia pœnis, & ad virtutes præmijs l.6.d.4.c.4. nu.8.

Impedimentum, nè cui bonum indebitum detur absq; malis artibus, si ex recto ponatur motiuo, actus erit virtutis, vt vitij si à malo l.6.d.13.c.3.n.8. 183

Virgo. *In stipulatione per virginem facta subintelligitur causa dotis l.8.d.2.c.3.n.6.* 347

Legatum relictum virgini intelligitur causa dotis ib.n 7.

Visio beata, *Visio beata, & fides supernaturalis eiusdem mysterij non physicè, sed moraliter repugnant esse in Beato l.8.d.7.c.3.n.15.* 415

Cur sicut habitus luminis gloriæ, & fidei supernaturalis in patria moraliter nequeunt in beato esse, nequeat esse etiam character l.8.d.7.c.3. n.16. 416

Visitatio, *Occulta delicta in visitationibus generalibus cur non aperienda sunt l.6.d.14.c.4.nu.3. remissiuè.* 217

Ni autem Prælati in hisce visitationibus interrogent, peccare grauiter possunt ibid.nu.14. fol. 219

Quid faciendum in hisce visitationibus, quando præmissa correctione fraterna frater non est emendatus ib.n.15.remissiuè.

Casus in quibus inquiri potest specialiter, etiam non præcedente infamia ibid.num.16.remissiuè.

Inquisitione generali asserta perhabita, bina correctio facienda est à Concilio Prælatis delinquentibus l.6.d.14.c.4.n.17.

Vitium, *Ad virtutem oppositam vitio, cuius est peccatum spectat actus virtuosus oppositus peccato, quo peccatur lib 6.d.1.cap.2 num.3. fol.* 73

Vitium per actum virtutis immediatè opposita destruitur, & virtus physicè loquendo reparatur vitij oppositi distructione l 6 d.1.c.7.nu. 12. 78

Impedimentum, ne cui bonum indebitum detur, absquè malis artibus, si ex recto ponatur motiuo, actus erit virtutis, vt vitij si à malo l.8.d.13.c.3.n.8. 457

Vnitas, & Vnum, *Ex rebus diuersorum prædicamentorum componitur vnum per accidens l.6 d.3.c.2.n.2.* 93

Vnum per accidens fit ex re completa, atq; altera ei aduenientе ib n.3.

Vnctio, *Cur vnctio in capite non sit materia Sacramenti Ordinis Episcopalis l.8.d.9.c.3.num.1. fol.* 424

Voluntarium, *Regula ad agnoscenda ea, quæ sunt ex Iracundia facta l.5.d.1.c.2. nu.2. ad finem. fol.* 8

Quisnam sit Actus primo primus, secundo primus, & plenè deliberatus ib. nu.3.

Soluuntur Argumenta contraria l.5.d.1.c.2.nu. 13. 10

Inuoluntariorum duæ species acutè notantur ex cap.cum locum de sponsalibus, *l.5.d.2.c.2.n. 7.ad finem.* 21

Quo sensu Aristoteles violenta non reijcienda esse dixit in causam extrinsecam l.5.d.2.cap.2. num.9.

Quo item sensu, censet metu facta voluntarijs similia esse ib.

Votum, *Ad deliberationem necessariam, siue ad Electionem, siue ad peccatum mortale, votum, & iuramentum mora non requiritur temporis l.5.d.1.c.2.v.6.* 9

Votum ex Iracundia emissum validum est ib.nu. 12. 10

Soluuntur Argumenta contraria ib.n.13.

Vouens ieiunare feria sexta, neq; aduertens in eadem incidere posse Natalem Domini si incidat quando, & quomodo teneatur ieiunare l.5. d.2.c.4.n.9. 16

Votum, & Iuramentum duplici obligatione obligant, contra quas duplici peccati specie distincta peccatur l.8.d.4.c.11.n.15. 384

Vsura, *Quid sit vsura, quia mutuum l.5.d.3.c.vlt. nu. 5.* 49

Mutuum dare per se consideratum, licitum est spectans ad virtutem ib.

Triplex discrimen inter vsuram, & symoniam ibid.

Lex symoniæ vtrumq; obligat, vendentem, atquè ementem rem Sacram; secus lex vsurarum, quæ mutuatarium, vt sic non obligat, ibid. num.6.

Mutuatarius soluendo vsuras non peccat, at Electus acceptans, vel obtinens beneficium symoniacè collatum semper ferè peccat ib.

Secundum discrimen inter vsuram, & symoniam ex materiam desumptum ib.n.7.

Tertium discrimen ex pleno mutuantis Dominio suæ pecuniæ, quod non est Destributori ad rem Sacram, cuius nullus mortalium est Dominus, sed dispensator ib.n.8.

Solutio Abbatis asserentis in vsurariorum odium iniunctam esse restitutionem, ob vsuram etiam mentalem, ostenditur insufficiens, ibid.num.25. & 26.

Dilutio argumenti allata à Caietano dicente mutuatarium inuitum vsuras soluere, secus Beneficiatum, reijcitur ib.nu.27.& 28.

Vsu-

Vsuris. & symonia, iure Diuino prohibita pari passu procedunt ib.n.44. 55
Vsura, & symonia iure Diuino Ecclesiastico prohibita eodem non se habent modo ib.n 45.
Cur symoniacus per symoniam Ecclesiasticam non intercedente pacto, ad restitutionem non teneatur ex cap.citato, At vsurarius, etiam excluso pacto, accepta pecunia teneatur ib.nu. 46. 56
Quomodo absque symonia redimi possit impedimenti vexatio in spiritualibus ib.n.47.
Etiam ante electionem, si vi impediaris poteris eam auertere pecunia ib.nu.48.
Licet ex necessitate mutuum ab vsurario petere, quem scio fœnus expetiturum: fas etiam est iuramentum ab Infideli expetere, secus verò petere electionem Indigni sicut, neque etiam, vt maleficium maleficio soluatur l.6.d.6.c.3 nu. 16. 127
Vsus, *Quid sit vsus l.5.d.3.c.3.n.23.* 33
Per non vsum introduci non potest propria consuetudo ib.n.24.
Vsus actuum extraiudicialium sufficiens ad consuetudinem videtur ib.n.25.
Quid sit vsus l.5.d.4.c.5.n.14. 70
Vsusfructuarius, *Res à Domino possessa vsusfructuarius non potest propria authoritate possessionem capere: vt neq; Episcopus confirmatus Ecclesiæ ab altero possessa, secus autem vacantis l.7 d.5.c.3.n.3.* 296
Vtile, *Regula Iuris* vtile per inutile variari non debet *Explicatur l.6.d.6.c.3.n.7.* 125

F I N I S.

GOTTSCHER · L.
1971